
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00685678 5

PRAMENY DĚJIN MORAVSKÝCH.

SVAZEK TŘETÍ.

PRAMENY
DĚJIN MORAVSKÝCH.

VYDÁVÁ HISTORICKÁ KOMISE PŘI MATICI MORAVSKÉ.

3.

AKTY JEDNOTY BRATRSKÉ.

I.

VYDÁVÁ JAROSLAV BIDLO.

V BRNĚ 1915.
NÁKLADEM HISTORICKÉ KOMISE PŘI MATICI MORAVSKÉ.

AKTY
JEDNOTY BRATRSKÉ.

VYDÁVÁ

JAROSLAV BIDLO.

SVAZEK I.

V BRNĚ 1915.
NÁKLADEM HISTORICKÉ KOMISE PŘI MATICI MORAVSKÉ.

REDIGOVAL:
BOH. NAVRÁTIL.

TISKLA MORAVSKÁ AKCIOVÁ KNIHTISKÁRNA V BRNĚ.

[illegible] 4

[illegible]

4. List k Mistru Rokycanowi

[illegible]

W gymeno pana Nasseho Gezukrysta Počet wydawame z tiech wiecy ktere su přinas tiemito psaniem Mistře Jene [illegible]

[illegible]

Č. 1. Příklad písma a vnější úpravy v první části I. foliantu Akt bratrských. Přípisky a doplňky psány jsou rukou Blahoslavovou a Orlíkovou.

PŘEDMLUVA.

Od té doby, co badáním A. Gindelyho, J. Jirečka a J. Golla — abych uvedl jména jen nejvýznačnější — poznán byl cenný a bohatý obsah veliké sbírky historického materiálu, známé pode jménem Herrnhutských nebo Lešenských foliantů, uznávala se v českých kruzích vědeckých všeobecně potřeba, aby sbírka tato byla vydána tiskem. Odstrašovala však rozsáhlost její jednak pro velikou nákladnost takového vydání, jednak i pro nedostatek příslušných sil vědeckých. Jako náhradou za edici pořízeno bylo jednak péčí zemského musea království Českého, jednak péčí král. zemského českého archivu opsání celé Herrnhutské sbírky, takže historikové čeští mohou jí pohodlněji užívati. Museum české má opisy svazků I., VIII.—XIII. — a vedle toho i jeden svazek originální, zemský archiv pak chová opisy svazků II.—VII. Širším kruhům dějezpytným, zvláště cizím, staly se materiály Herrnhutských foliantů přístupnějšími částečnými vydáními, jako jest publikace *A. Gindelyho* „Quellen zur Geschichte der böhmischen Brüder“, jež vyšla nákladem Vídeňské akademie v její sbírce „Fontes rerum austriacarum, 2. Abteilung, Diplomataria et acta“, svazek XIX. (Vídeň, 1859), podávající jakýsi výběr látky podle jistých hledisek, dále spis *Gollův*, „Quellen und Untersuchungen zur Geschichte der böhmischen Brüder“, 2 svazky v Praze 1878 a 1882, jakož i *Gollova* „Jednota bratrská v 15. století“ (v Časopise Českého Musea r. 1883—1886), v kterýchžto pracích Goll otiskl mnoho vyňatků z příslušných pramenů jakožto dokladů k svým vývodům, a posléze edice *Iv. Paľmova* „Bratja češskie v svoich konfessijach“, jeden svazek ve dvou částech, v Praze 1904, v níž vydavatel otiskuje řadu kusů povahy konfessní i apologetické.

Česká akademie věd a umění, majíc po ruce větší prostředky než dosavadní vědecké ústavy české, pojala do svého programu soustavného vydávání materiálů k české historii hledících též vydání Herrnhutských foliantů. Za vydavatele byl určen dr. Zd. Nejedlý.

Poněvadž však edice tato měla přijíti na řadu teprve po vydání materiálů, týkajících se starších dob historie české, posunuto bylo tím uskutečnění zmíněného záměru do nedozírné budoucnosti.

Dříve než od české akademie bylo vůbec něco podniknuto, ustavil se (r. 1906) v Herrnhutě spolek pro dějiny Jednoty bratrské („Verein für Brüdergeschichte“), jenž si vytkl m. j. i ten účel, aby se připravoval k vydání Herrnhutských foliantův a jejich německého překladu, spoléhaje, že dosáhne k tomu i podpory vědeckých společností.[1]

Poněvadž tudíž ani odtud nekynulo Herrnhutským foliantům brzké vydání, ujala se věci r. 1908 historická komise při Matici moravské v Brně, nedávno před tím zřízená, která ku podnětu zemského archiváře moravského, Dra. Boh. Navrátila, přijala do svého programu neodkladné vydávání řečené sbírky, ježto obsahuje velecenné materiály k dějinám Moravy, kde od jisté doby byla důležitější a význačnější sídla Jednoty bratrské (jako Přerov, Ivančice, Prostějov, Uherský Brod, Fulnek) než v samých Čechách. Na Moravě soustřeďoval se kulturní rozvoj Jednoty v době jejího největšího rozkvětu, v době, kdy Moravan Jan Blahoslav Přerovský sídlil v Ivančicích a kdy v Kralicích tiskl se věkopamátný bratrský překlad bible. Bylo by lze vzdálenému pozorovateli namítati, že do dějin moravských patří tedy jen pozdější svazky Herrnhutské sbírky. Ale historikovi třeba znáti celý vývoj Jednoty — pokud se zrcadlí v aktech — aby mohl její povahu a stadium vývoje poznati, když na Moravě se potom rozvila plným květem. Komise uznávajíc toto hledisko jediné vědeckým, odhodlala se sbírku vydati celou. Byv od jmenované komise vyzván, abych se uvázal v soustavné vydávání Herrnhutských foliantů, přijal jsem úkol tento po jistém váhání milerád na sebe. Ač moje učitelské povinnosti na universitě nutí mě zkoumati horizonty od českých dějin velice vzdálené, přece domníval jsem se, že nebylo by na místě neprokázati české historii svou službu tím, že bych pro ni zužitkoval

[1] „Bericht von der ersten Generalversammlung des Vereins für Brüdergeschichte am 21. Mai 1909“ (Zeitschrift f. Brüdergesch. 1909, str. 248 a násl.). Německý překlad Herrnhutských foliantů pořídil z veliké části (tuším, že asi 6 svazků je přeloženo) Dr. Jos. Th. Müller. Zajímavo, že nedlouho po zakoupení foliantů byl získán k jejich překladu známý hrdina Jiráskova románu „F. L. Věk“, Frant. Vlad. Hek, jenž však přirozeně nebyl s tak těžký úkol. Srov. PEŠEK, František Vladislav Hek a Jiráskův „F. L. Věk“ v KRÁLOVOHRADECKÉ ROČENCE 1913 (II), str. 59 a násl., VOLF v ČČM 1914, 409 a G. ZÁHORSKÝ, Frant. Vlad. Hek (Listy Filol. 1914, 127).

své zkušenosti a vědomosti, jichž jsem nabyl tím, že obíraje se dějinami bratří českých v Polsku, byl jsem nucen pročísti skoro polovici materiálu obsaženého v Herrnhutských foliantech. Mimo to kynula mi naděje, že dospěji v dohledné době k vydání právě těch materiálů, o něž se opírá moje badání složené ve 3 svazcích „Jednoty bratrské v prvním vyhnanství“. Poněvadž jsem se v mladých svých letech obíral i staročeštinou, jak svědčí moje práce „Hláskoslovné a tvaroslovné zvláštnosti v Hájkově Herbáři a Veleslavínově Kalendáři Historickém“ (ve „Filologických listech“ r. 1894), domníval jsem se míti jistou schopnost a tudíž i oprávnění k vydávání staročeských tekstů.

Provedení přítomné edice nebylo snadné zejména po stránce technické hlavně proto, že vydavatel byl vzdálen od originálu. Laskavostí ředitelství Jednoty bratrské v Berthelsdorfu i archiváře Dra. Jos. Müllera byl sice originál vydavateli půjčen na delší dobu do Prahy ke kollaci a vydavatel zajel několikráte do Herrnhuta k vyšetření různých otázek, jež se mu v průběhu práce vyskytovaly, to však nemohlo mu poskytnouti náhradu za nepřetržité disponování předlohou. Tímto způsobem dlužno vysvětliti některé nedostatky edice. Snahou vydavatelovou i redaktorovou bylo podati edici co možná dokonalou. Proto požádán znalec staročeštiny prof. Stanislav Souček z Brna, aby spolu s nimi četl korrektury a upozorňoval na vady a nedopatření po stránce jazykové. Vydavatel obracel se v průběhu své práce také k některým odborníkům o radu a přispění.[1]

Moje vydavatelská práce byla by bývala mnohem nesnadnější, kdyby nebylo předchozích badatelů, kteří mi svými pracemi z veliké míry upravili cestu. Jsou to zvláště základní práce Gollovy o pramenech k dějinám Jednoty bratrské, v nichž buď docela vyřízeny nebo velice objasněny jsou otázky, týkající se autorství a datování jednotlivých písemných památek bratrských. Mimo to upozorňují na četné materiály v Herrnhutských foliantech se nevyskytující a řeší i osvětlují řadu záhad z nejstarších dějin Jednoty bratrské. Přičiňuje k tekstu svému věcné poznámky mohl

[1] Všem těm, kdo jakýmkoli způsobem usnadnili mi práci s touto edicí spojenou, vzdávám zde upřímné díky, jmenovitě ředitelství Jednoty bratrské v Berthelsdorfě, archiváři Jednoty bratrské v Herrnhutě, Dru. Jos. Müllerovi, řediteli Pražské universitní knihovny Dru. R. Kukulovi, prof. Drům. K. Hennerovi, G. Friedrichovi, V. Novotnému, E. Smetánkovi, St. Součkovi, J. Šustovi, J. Hejčlovi, Dru. Jos. Volfovi, Dru. F. Bartošovi a řediteli zem. archivu Pražského Dru. V. Nováčkovi.

jsem se z největší části opírati o badání Gollovo. Nepřijímám ovšem všude jeho názorů, jsem si však vědom, že dospěl-li jsem někde k jinému, správnějšímu (doufám) mínění, usnadnilo mi to právě Gollovo předchozí badání.

Něco z historie „Aktů Jednoty bratrské".

O něco níže bude podrobněji vyloženo, proč t. zv. Herrnhutské nebo Lešenské folianty v naší edici se nazývají „Akty Jednoty bratrské". Aby se to mohlo státi, jest potřebí předeslati několik slov o jejich vzniku a dosavadních osudech. Bylo sice o tom psáno již několikrát, ne však tak důkladně a uspokojivě, aby nebylo možno k věci té se ještě jednou vrátiti. Předpokládaje však dosavadní literaturu této otázky dotknu se jen některých věcí podrobněji, jinak však pojednám o celé věci stručněji než kdybych o ní psal první.[1]

Jednotě bratří českých od samého počátku jejího bylo se hájiti proti různým odpůrcům, vydávati písemné polemiky i apologie. Proto schovávali si náčelníci její i to, co se proti Jednotě psalo, i to, co ona sama na svou obranu vydávala. Zvláštní místnosti s počátku na to nebylo. Příslušné písemnosti byly ukládány u jednoho z bratří. V prvních dobách opatroval je nějaký bratr N. v Žamberce, člen úzké rady, který však později od Jednoty odpadl, takže bratří přišli o věci, které u něho byly uschovány. Po jeho smrti vdova něco z tohoto prvního archivu Jednoty rozdala a něco prodala, takže se bratřím podařilo některé písemnosti získati nazpět.[2] R. 1571 mohl bratr Jan Blahoslav sděliti polskému dějepisci Jednoty, Janu Łasickému, sbírajícímu materiál k velikému spisu o dějinách jejích, že Jednota má několik rukopisů bratra Matěje, prvního biskupa svého.[3] Vedle sbírání originálních písemných památek byly nejspíše již záhy vedeny i jakési záznamy o událostech pamětihodných. Někteří starší bratrští, jako Lukáš Pražský,

[1] Příslušnou literaturu uvádí jednak CVRČEK v článku „Archiv Jednoty bratrské v Herrnhutě" (ČAS. ČESK. MUSEA 1897), jednak PAL'MOV ve své edici „Brat'ja češskie v svoich konfessijach" sv. I., část 1., str. 57—59. Naposledy uveřejnil k mému podnětu o té věci článek již před mnoha lety napsaný JOS. TH. MÜLLER p. t. „Geschichte und Inhalt der Acta Unitatis Fratrum (sogenannte Lissaer Folianten") v „Zeitschrift f. Brüdergeschichte" 1913 a 1914.

[2] GOLL, Quellen I, 7. MÜLLER v ZTFT. f. BGESCH. 1913, 66—67.

[3] GINDELY, Quellen 326.

Vavřinec Krasonický a Jan Táborský čili Taborita (kteří žili na rozhraní století 15. a 16.), zapisovali věci, jež pokládali za důležité pro potomky. Lukáš a Krasonický, kteří skládali polemické a historické spisy pro Jednotu a o Jednotě, shromažďovali si k tomu materiál, který však jen částečně se zachoval až podnes. Spisy jejich svědčí o tom, že znali více než my. Jejich záznamy o událostech přepisovali prý sobě jiní členové Jednoty pro svou soukromou potřebu, takže důležitější a zajímavější písemné památky bratrské v mnoha opisích kolovaly, jak ještě níže se ukáže.[1]

Od jisté doby — nevíme, od kdy — byly autografy bratří (význačných) s jinými užitečnými spisy chovány dlouhá léta („per annos plurimos") v bratrské knihovně v Litomyšli, kde výhradně ji chtěl prý míti biskup Jan Augusta. Podle slov bratra Jana Černého (srovnáme-li je zejména s tím, co pověděl Augusta při svém výslechu o archivě bratrském[2]) byla to spíše vlastní knihovna samého Augusty než ústřední knihovna Jednoty. Ovšem při vynikajícím postavení Augustově v Jednotě měla asi význam hlavní knihovny i archivu celé Jednoty. Knihovna tato však byla zničena r. 1546 požárem, který postihl celé město. Bylo zachráněno jen něco málo spisů „ze samých takřka plamenů". Po požáru pečoval Augusta zároveň s biskupem Machem Sionským, sídlícím v Mladé Boleslavi, aby knihovna Litomyšlská byla nahrazena knihovnou novou. Tato měla býti zřízena jednak ze zbytků knihovny Augustovy, jednak z knihoven zbylých po jednotlivých zemřelých duchovních bratrských.[3] Ze zprávy Blahoslavovy o této snaze Augustově a Machově lze souditi, že již před uvězněním Augustovým a vystěhováním Machovým do Prus byla pohromadě nová knihovna,

[1] Podle druhého psaní bratří Mýtským (A I f. 88 b) jest viděti, že na př. obsah korrespondence bratří s Rokycanou byl znám v dosti širokých kruzích, že tedy kolovala v české společnosti — zajisté v několika exemplářích, že byl o ni zájem, který asi sami bratří pomáhali šířiti svými vlastními opisy. Srov. též A I f. 79 a („Spis o ouzké cestě Kristově") a A I f. 361 a („Bratří za krále Jiřího v úzkostech"). Dále bratří Blahoslav a Orlík přehlížejíce a opravujíce teksty opsané měli po ruce jiné exempláře a v některých případech i exemplářů několik (srov. na př. konec kusu „Kterak se lidé mají míti k církvi římské").

[2] GINDELY, Quellen 278. MÜLLER v ZTFT. F. BRÜDERGESCHICHTE 1913, 68.

[3] V Polsku byli kněží bratrští povinni míti — doklady jsou ze sedmdesátých let století 16. — jisté spisy, které zajisté tvořily jejich příruční knihovnu. Poněvadž polská větev Jednoty většinou řídila se svým českým vzorem, není pochyby, že kněží bratrští v Čechách a na Moravě takovéto příruční knihovny měli již ode dávna. Srov. BIDLO, Jednota III, 113.

a to nejspíše v Mladé Boleslavi, kde již před tím zajisté byla nějaká větší sbírka bratrských písemností ještě z doby, kdy tam sídlel a působil bratr Lukáš Pražský.

Ale knihovna Boleslavská byla zastíněna brzy knihovnou Evančickou, která působením bratra Jana Blahoslava se skutečně stala hlavní a ústřední knihovnou celé Jednoty bratrské v Čechách a na Moravě rozšířené.

Nástupce Macha Sionského (jenž odešel do vyhnanství a již r. 1551 zemřel) v Mladé Boleslavi, bratr Jan Černý, jenž zároveň s Matějem Červenkou (an Augusta dlel ve vězení křivoklátském) zaujal vůdčí postavení v Jednotě, začal podle svědectví Blahoslavova okolo r. 1551 (patrně když se poměry v Jednotě, rozvířené pronásledováním a vystěhováním velikého počtu bratří do ciziny, poněkud uklidnily) sbírati písemné doklady, vztahující se ku pronásledování Jednoty bratrské r. 1547 a let následujících. Byly to zejména „obecné listy“ (pastýřské listy) starších k věřícím, k nimž přičiňoval poznámky o tehdejších událostech. Jan Černý užíval k tomu pomoci Jana Blahoslava, jenž maje za sebou již studia na universitě Kralovecké a zvláště Basilejské, byl mu přidán za pomocníka r. 1552. Na počátku r. 1553 byl Blahoslav zřízen za jáhna a téhož roku začal materiál Černým shromážděný opisovati, přidávaje leccos, co mu ještě Černý sdělil ústně a co věděl on sám, ježto „mnohým věcem spolu s ním přítomen... byl“.[1] Paměti a doklady Černým sebrané sahaly až do r. 1552; odtud pokračoval Blahoslav samostatně v jeho šlepějích.[2]

Poučné a zajímavé jest viděti první svazek, do něhož Blahoslav pod vedením Černého zapisoval, co mu tento ukládal a sděloval. Jest to VII. svazek „Aktů Jednoty bratrské“, lišící se ode všech jiných svazkův a nad ně vynikající svou vnější úpravou, zvláště pak svým titulním listem. Na tomto listě nepochybně sám Blahoslav ozdobným červeným renaissančním písmem se složitými iniciálkami napsal veliký titul: *Acta unitatis fratrum, To jest shromáždění pospolné těch věcí, kteréž v Jednotě Bratrské a nejvíc v království Českém puosobeny sou od léta 1547 až do 1549.* Jediný pohled přesvědčí, tuším, každého, že se tímto titulem zahajuje něco nového, co bylo zamýšleno jako věc znamenitá a dosud nebývalá. Titulnímu listu odpovídá i neobyčejně pečlivé písmo celého svazku, který vypadá jako tištěný. Je viděti, že písař

[1] Z předmluvy Blahoslavovy k VII. svazku „Aktů Jednoty bratrské“. Cituje CVRČEK v ČČM 1897, 429.

[2] GOLL v ČČM 1876, 746.

(Blahoslav) dal si záležeti, aby jeho práce vypadla co nejpěkněji. Písmo toto liší se ovšem velice od zběžného písma Blahoslavova, které známe z jeho vlastnoručně psaného „Corollaria" IX. svazku „Aktů", ale vše, co Blahoslav o původě VII.—IX. svazku pověděl, nezůstavuje pochybnosti o tom, že on psal vlastnoručně svazek VII., většinu VIII. a část IX.

Víme-li, že r. 1547 vláda Ferdinanda I. vydala spis *Akta všech těch věcí, které sou se mezi Ferdinandem králem a některými osobami z stavův zběhly* a že proti tomuto spisu připravil, ale bohužel neuveřejnil (snad proto, že nesměl) Sixt z Ottersdorfa svoje *Akta neb knihy památné čili historie oněch dvou nepokojných let v Čechách 1546 a 1547* (zachované ve dvou rukopisech): nebudeme v pochybnostech o tom, co bylo příčinou a účelem založení sbírky *Acta unitatis fratrum.* Jednota jakožto účastník vzpoury chtěla míti podobnou sbírku pamětihodných písemností, jako pro města pořídil Sixt. Přihlédneme-li k obsahu zvláště dnešního VII. svazku Herrnhutského, vidíme, že převládal u ní účel čistě historický nad obranným. Proto materiál týká se hlavně pronásledování Jednoty po válce šmalkaldské a téměř nic jejího chování za této války.

Bratří Černý a Blahoslav sebrali tolik materiálu, týkajícího se let pronásledování, že jeden svazek „Aktů" na to nestačil a proto Blahoslav zřídil svazek nový (dnešní VIII.) a dal mu název, psaný písmem černým méně již ozdobným: *Tomus secundus actionum fratrum unitatis, continens quaedam historica.* Další svazek (dnešní IX.) nazval: *Poznamenání některých věcí pamětihodných a připisové psaní a listů pilnějších.* Také tento titul, dosti ještě ozdobný, psal nepochybně sám Blahoslav. Ale akty jeho psal již někdo jiný. Blahoslav psal tu písmem zběžným pouze své „Corollarium" na f. 102—106. Písařem (nebo opisovačem) svazku IX. byl Blahoslavův pomocník, bratr Ondřej Štefan, jehož poměr k Blahoslavovi byl týž jako dříve poměr Blahoslavův k Černému. Jako Černý Blahoslavovi, tak i Blahoslav Štefanovi ponechával čím dále, tím větší samostatnost ve shromažďování a zapisování materiálu. Štefan samostatně redigoval nový další svazek jejich (dnešní X.), kterému však nedal podobného nějakého titulu, jako Blahoslav. Štefan, jenž s pomocí Blahoslavovou se zapracoval do úkolu historiografa a archiváře Jednoty, stal se po jeho smrti jeho nástupcem i v úřadě písaře Jednoty.[1] Podobně pak při On-

[1] Písař Jednoty byl jeden z biskupů čili starších jejích. Úkolem jeho bylo zapisovati důležitější události Jednoty se týkající a schovávati je v archivu, vésti

dřeji Štefanovi se připravil Jan Aeneáš, jeho nástupce a pokračovatel, jenž dokončil 2. svazek Štefanův (dnešní XII.) a se svými pomocníky Janem Kapitonem a Buriánem shromáždil ještě dva další svazky (dnešní XIII. a XIV., kterýžto se chová v knihovně musea král. Českého pod sign. *II D 8*), jejichž materiál sahá až k r 1589. Tak vznikla velecenná sbírka písemných památek (aktů, listů, pamětí, pojednání theologických a j. v.) k dějinám nejen Jednoty bratrské, nýbrž i k dějinám českého vývoje náboženského v letech 1547—1589. Nazvu ji pro krátkost *sbírkou A*. Náležejí k ní tedy dnešní Herrnhutské folianty VII.—X., pak XII. a XIII. a foliant musejní.

Vedle této sbírky *A* zřídil nepochybně Blahoslav z vlastního popudu jinou sbírku podobnou, skládající se z řady svazků téhož tvaru, do nichž zapisovány písemné památky hledící k dějinám Jednoty bratrské *před r. 1547*. Nazveme ji pro krátkost *sbírkou B*. K této sbírce *B* náležejí dnešní Herrnhutské folianty II.—VI. Svazky tyto a první tři svazky sbírky *A* (t. dnešní svazek VII.—IX.) mají stejnou vazbu, jež na svrchní desce má vtlačené písmeny I. B. P., což jsou začáteční písmeny jména Blahoslavova (t. j. Jan Blahoslav Přerovský). Z toho jest patrno, že Blahoslav všech 8 svazků pokládal za svůj majetek. A poněvadž sám byl jejich spolupůvodcem, možno nazvati řadu *A* i řadu *B* dohromady *sbírkou Blahoslavovskou* (tedy dnešní svazky II.—X. a XII.—XIV.). Že by byl bratr Jan Černý dal podnět i k sbírce druhé (*B*), o tom není nikde výslovného svědectví. Poněvadž sbírka *B* vznikla nejspíše později než sbírka *A*, a to teprve asi v době, když Blahoslav již samostatně vedl sbírku *A*, zdá se mi přirozenější pokládati Blahoslava samého za původce sbírky *B*.

Blahoslav, jenž stav se r. 1558 biskupem Jednoty přesídlel do Evančic, vzal tam s sebou své první 3 svazky sbírky *A* a doplniv ji pěti svazky sbírky *B* zařadil všecko nepochybně do knihovny zboru Evančického. Tím zajisté knihovna Evančická, nepředčila-li svým obsahem knihovnu Boleslavskou, stala se s ní rovnocennou; lze však si snadno představiti, že muž tak osvícený, jako Blahoslav, sám historik, písař Jednoty, snažil se svoji knihovnu co nej-

akta synodní, sledovati domácí i cizí literaturu „pro jistou a místnou povědomost, co se buď doma v Jednotě, buď jinde děje a působí." Písař měl pečovati o to, aby spisy bratrské byly náležitě opravovány, potřebám času přizpůsobovány, měl míti v evidenci zvláště spisy proti Jednotě psané a připravovati k nim odpovědi, jež však mohly býti uveřejněny pouze po rozhodnutí rady starších. Písař byl historiografem i archivářem, tajemníkem a kancléřem Jednoty v jedné osobě. (BIDLO, Jednota III, 61.)

lépe zaopatřiti vší potřebnou literaturou, takže spíše vynikala nad knihovnu Boleslavskou.[1]

Za Blahoslava právě úřad písařský uplatnil nejvyšší měrou svůj význam v Jednotě. Nebylo to zajisté náhodou, že i nástupci Blahoslavovi v úřadě písařském (Ondřej Štefan a Jan Aeneáš) sídlili v Evančicích, kráčejíce v jeho šlépějích. Vedle nich však nemenší — ne-li větší — zásluhy o knihovnu Evančickou, zvláště pak o „Akty Jednoty bratrské" zjednal si bratr *Vavřinec Orlík*, o němž bohužel nevíme, jakou hodnost měl v Jednotě bratrské. Víme jen, že byl jedním z hlavních pomocníkův a písařů Blahoslavových. Jeho písmo, které v několika případech je dosvědčeno tím, že Orlík pod tím, co sám psal, se podepsal svým monogramem ₩, vyskytuje se často v jednotlivých svazcích (zvláště v dnešním V. a VI.) sbírky *B*. Orlík vyplňoval prázdné a vynechané listy jejich kusy nepochybně později nalezenými. Že tyto zápisy děly se již po smrti Blahoslavově, vysvítá odtud, že se nalézají někdy na listě, na jehož hořejším okraji Blahoslav již byl napsal titul kusu následujícího. Četné opravy rukou Orlíkovou psané nasvědčují tomu, že Orlík spolupůsobil při redakci Blahoslavem prováděné. Orlíkovým dílem jest cenné *Nekrologium* duchovenstva bratrského, r. 1576 sepsané na základě vlastnoručních záznamů Červenkových a Blahoslavových.[2] O blízkém poměru Orlíkově k Blahoslavovi svědčí i samo jméno jeho, odvozené od symbolického orla, který se maluje po boku evangelisty Jana. Orlík chtěl asi svým jménem vyjádřiti své nerozlučné spojení s Blahoslavem. Nápadné jest ovšem, že Orlík nejspíše nezastával žádné význačnější hodnosti v Jednotě; neměl patrně ctižádosti k tomu potřebné, stačilo mu následovati svého mistra ve skromnější úloze sběratele historických písemností.

Že si Orlík v tomto ohledu zjednal značnou zásluhu, tomu nasvědčuje okolnost, že rokem jeho smrti († 21. dubna 1589) končí se shromažďování materiálu pro sbírku *A*. Poslední tři svazky její nesou na vazbě své vtlačený letopočet 1589 a látka v nich obsažená nesahá dále za tento rok. Zdá se tudíž, že Orlík to byl, jenž se hlavně o to staral, aby se pokračovalo ve šlepějích Blahoslavových — nenalezl však již pokračovatele.

[1] V Mladé Boleslavi, sídle to bratrského biskupa a theologického učiliště, zůstala i po odchodu Blahoslavově do Evančic knihovna značná a cenná. Srov. CVRČEK v ČČM 1897, 417—418 a BIDLO, Jednota III, 97.

[2] Vydal je FIEDLER p. t. „Todtenbuch der Geistlichkeit der böhm. Brüder" ve „Fontes rerum austriacarum. I. Scriptores." Wien 1863.

Orlík rozmnožil obě Evančické sbírky (*A* i *B*) ještě jedním svazkem, t. dnešním XI., do jehož svrchní desky na hořejším okraji vtlačeny jsou začáteční písmeny jeho jména *W. O.* Mimo to nejobsáhlejší kus svazku XI. jest jakási kronika bratrského kněze Václava Holého, jenž působil v Solnici, rodišti Orlíkově. Podle letopočtu 1582, vtlačeného na dolním okraji téže desky dlužno souditi, že tehdy byl kodex svázán. Svazek tento byl ve sbírkách Evančických jakýmsi cizím tělesem. Lišíť se od nich značně jak svým zevnějškem, tak svým obsahem. Kdežto všecky ostatní svazky sbírky Evančické vznikly tak, že do hotové již svázané knihy se zapisovalo, svazek Orlíkův (dnešní XI.) tvořil původně řadu složek a listů různého formátu, které, když byly již popsány, svázány v jednu knihu, a to tak, aby jejich rozměry se shodovaly s rozměry ostatních svazků; je to vidět ze založených okrajů jednotlivých listů. Srovnáme-li dnešní XI. svazek „Aktů Jednoty bratrské" se svazky jinými, shledáme, že jest ze všech nejméně jednotný, obsahuje kusy chronologicky od sebe mnohem vzdálenější než svazky jiné; nejstarší kus týká se r. 1468, nejpozdější r. 1559. Mimo to lze v něm rozeznati největší počet ruk (8!). Z kusů svazku XI. ani jediný není psán rukou Orlíkovou; tato prováděla jen opravy. Orlík tedy, jak se zdá, pouze shromáždil řadu materiálů různého původu a z nich pak utvořil nový svazek, který jako doplněk přidal k „Aktům" Blahoslavem založeným.[1] Svazek Orlíkův možno nazvati *sbírkou C.*

Podle toho, co výše bylo řečeno, bylo by možno sbírku Evančickou, t. j. dnešní svazky II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., XIII. a XIV., nazvati též *sbírkou Blahoslavovsko-Orlíkovskou.*

Na hřbetech jednotlivých foliantů Herrnhutských zachovány jsou římské číslice, označující jejich pořadí, psané touž rukou, jako staré hřbetové nápisy jejich, které bezpečně pocházejí buď z konce 16. nebo z počátku 17. století. Písmo jejich podobá se známému zběžnému písmu Blahoslavovu.

Na hřbetě dnešního 2. svazku[2] lze rozeznati římskou I, stojící pod nápisem: *Psaní Br⟨atří⟩ starých etc. za času M. Jana Rokycany.*[3] Římskou II nalézáme na hřbetě dnešního svazku 3. Na

[1] MÜLLER v ZTFT. F. BRÜDERGESCH. 1913, 74. 77.

[2] Abych se vyhnul zmatku, užívám v těchto odstavcích k označení jednotlivých svazků „Aktů Jednoty bratrské" výjimečně číslic arabských.

[3] Lze čísti i *kn.* Místo toto bylo asi tehdejší rukou opravováno.

1. poli jeho hřbetu stojí nápis: *Confessiones et Apologiae starých B(ratří)*. Na 2. poli číslici: *II*, na 3. poli pak: *Psaní některá B. Tůmy*. Pak najdeme římskou *IIII* na hřbetě dnešního svazku 6., kde jsou zachovány jinak jen zbytky někdejšího původního nápisu: .... *et quaedam historica*. Pod tímto zlomkem stojí ona *IIII*; ještě pod touto bylo něco napsáno, ale to je dnes naprosto nečitelné. Dále najdeme jinou ještě římskou *IV* na hřbetě dnešního 7. foliantu. V 1. jeho poli čteme tam nápis: *Historica A. D. 1547*, v 2. poli: *1548. 1549.* a ve 3. *IV*. Na hřbetě dnešního svazku 8. mají jednotlivá pole tyto nápisy: 1. *Historica annorum*, 2. *1549 ad annum*, 3. *1558*. A pod tím: *V*. Na hřbetě dnešního svazku 9. jsou tyto nápisy: Na 1. poli: *Historica 1558*, na 2. poli pod sebou tyto letopočty: *1559, —60. 61.*, *—63, —64, —65, 1566* a na 3. poli: *VI*. Na hřbetě dnešního svazku 12. v 1. poli čte se nápis: *Histor. od r. 1570 až do 1580*, v 2. poli: *IX*. Na hřbetě dnešního svazku 13. čte se v 1. poli nápis: *Histor. od léta 1580 až do 1590* a na 2. poli: *X*. Na hřbetě dnešního svazku 14. (musejního sig. *II D 8* nebo podle Müllera 12^a.) čte se v 1. poli: *Tento díl příleží k létu 1576 a též k létu 1580 sou přídavkové*. Na 2. poli jest zřetelně patrná číslice *VIII*.

Dnešní svazek 11., jenž nese na hřbetě nápis: *To i jiné od l. 1488—1541*, označen jest jakožto svazek II.

Na hřbetech dnešních svazků 1., 4., 5. a 10. nezachovaly se číslice, označující jejich pořadí.

V grafickém znázornění vypadá poměr starého pořadí jednotlivých svazků k dnešnímu takto:

Dnešní svazek	1.	nemá starého označení svého pořadí.	
„ „	2.	označen byl v 2. polovici 16. století jako	I.
„ „	3.	„ „ „ „ „ „ „ „	II.
„ „	4.	nemá starého označení svého pořadí.	
„ „	5.	„ „ „ „ „	
„ „	6.	označen byl v 2. polovici 16. století jako	IIII.
„ „	7.	„ „ „ „ „ „ „ „	IV.
„ „	8.	„ „ „ „ „ „ „ „	V.
„ „	9.	„ „ „ „ „ „ „ „	VI.
„ „	10.	nemá starého označení svého pořadí.	
„ „	11.	označen byl v 2. polovici 16. století jako	II.
„ „	12.	„ „ „ „ „ „ „ „	IX.
„ „	13.	„ „ „ „ „ „ „ „	X.
„ „	14. (nebo 12^a.)	„ „ „ „ „ „ „	VIII.

Jak patrno, máme při očíslovaných svazcích činiti se *dvěma* řadami svazků, ježto se vyskytují dvě II a dvě IV. Při tom především jest velice nápadné, že svazky označené shora jakožto skupina *A* (dnešní foliant 7.—10. a 12.—14.), kterou Blahoslav tak slavnostně zahájil a jejíž první dva svazky označil jakožto „tomus primus" a „tomus secundus" „actionum fratrum unitatis", začíná se IV. Od této IV. počínaje jest každý svazek této skupiny (*A*) označen vyšší číslicí (7.—IV., 8.—V., 9.—VI., 14.—VIII., 12.—IX., 13.—X.) vyjma svazek 10. Poněvadž však skoro celá sbírka *A* souhlasně se svým obsahem jest očislována, můžeme, tuším, bezpečně předpokládati, že na hřbetě svazku 10. číslice původně byla též a doplniti ji: *VII.* Tím bychom měli celou sbírku *A* označenu řadovými číslicemi odpovídajícími pořadí jejich vzniku a obsahu.[1]

Kdo jednotlivé svazky skupiny *A* označil nadpisy a číslicemi shora uvedenými, nesnadno říci. Poněvadž hřbetní nápisy, hledící k obsahu jednotlivých svazků, jsou nepřesné a dosti nahodilé a poněvadž zejména nápis foliantu musejního (14.) jest vlastně nesprávný, dlužno souditi, že nepocházejí od někoho, kdo spolupůsobil při jejich vzniku, zejména ne od Orlíka, nýbrž od osoby vzniku jejich již vzdálenější a zcela jen povrchně s jejich obsahem obeznámené. Podle písma se zdá, že nápisy psal někdo, kdo pořádal knihovnu Evančickou ještě před odvezením sbírky Blahoslavovsko-Orlíkovské do ciziny.

Jestliže skupina *A* počínala číslicí IV, jest otázka, co bylo označeno číslicemi I—III. K tomu lze odpověděti nejprve stanovením, co tam ze známých dnes foliantů nepochybně nenáleželo. Nenáležela tam, tuším, pětisvazková skupina *B,* dnešní foliant 2.—6., ve které se vyskytují řadové číslice I, II a IIII, tedy zejména táž číslice, kterou skupina *A* začíná. Byla tedy skupina *B,* ač geneticky souvisí se skupinou *A,* osignována samostatně. Z pěti svazků skupiny *B* zachovaly se původní číslice na 2. (I.), na 3. (II.) a na 6. (IIII). Na 4. a 5. se nezachovaly, ale lze předpokládati, že tam původně byly, takže možno na dnešní svazky 4. a 5. doplniti číslice III. a V.[2]

Podle toho tedy se zdá, že skupina *A* i *B* pokládány byly za dvě samostatné řady. Zbývají dnešní foliant 11. a 1. Foliant 11.

[1] Materiál dnešních foliantů 12.—14. vztahuje se celkem k téže době, takže podle obsahu pořádek jejich možno stanoviti různě.

[2] Také ve skupině *B* lze stanoviti podle obsahu různý pořad jednotlivých svazků.

moc zwiestowati a ge° wyznáwati a k zweleben(í) Syna yeho ge:
diného Pána nasseho wniemž se chlubíme / Neb ne ten genž se
sám chwálí / chwály hoden gest. Ale kohož Buoh chwálí. zniež:
hož a skrzeniehož / a wniem su wssecky wiecy Gemuž chwála a
Cýsařstwí na wieky wiekuow. Amen. Tento list poslan mistru
Rokycanowi od B. když zwiezeni wyssli pozmuceni w kolo leta 1 4 6 ...

Odpowied Bratrí Starých na psaní Mistruow pražských
kteréž wčinili kniežím w Čechách i w Morawi obywagícím na
potupu a nazlau bratrím gsú poslali Rokycanowi Smrti.

Odpowied Rokycanowi.

ossli nás Listowé / kteréž ste rozepsali po diekanech kra:
lowstwí Českého a kniežím Gednoty wassí kteříž gsú
w Margrabstwí morawském / w kterýchžto nás také dotýčete
kteréžto přečetsse / a w saud to wniemž o nás zmínku činili ste
pilně beraue / podiwili sme se. A zwlássté když o nás pí:
ssete gmenugete nás Pikharty newíme w kterém rozumu / to
slowo berete / neb známo gest mnohým Lidem wtomto králow:
Pikharte kdo gsau! stwí Jazyku nasseho Českého / že tím gménem nazýwali gsau
Lidi nehorssí / kteříž o Pánu Krystu nic nedrželi a o wzkří:
ssení newěřili. A protož hříchu za hřích nemagíc / wplné
swobodě těla a žádosti ge° chodili gsau / kteříž y do dnessního dne
w Gednotě wassí mohau býti / Ale wswé neprawosti pozná:
ni býti nemohau / a protož w obecnú swobodu míti mohau a
magí / neb se se wssemi w obcy sgednagí / neb s hříssníky hře:
ssí s opilcy se opígegí s kostkáři w kostky hragí / na wognu
gdau. Jakž se wtom gim magí / tak oni také / s wražedlníky
wraždu činí / a s laupežníky a zloději laupí u derau / a s žhá:
či pále uc. A gakož s hříssníky zli wiery činí / takéž s nábo
žnými twárnosti nábožensko wlagugí / s nimi do kostela gdau:
ce Bohu slaugí / a když jak kagícý kniežj prowolagí na pomí:

Č. 2. Příklad písma a vnější úpravy v druhé části I. foliantu Akt bratrských. Opravy psány jsou rukou Orlíkovou.
Postranní připisek rukou neznámou.

označen jest na svém hřbetu jakožto II. Mohl tedy náležeti k řadě *A*, čemuž by obsah jeho nebyl na závadu, ježto obsahuje hlavně materiál k době před r. 1547, jímž se začíná skupina *A*. Zbývalo by tedy určiti ještě, co ke skupině *A* bylo přičleněno jakožto svazek I. a III.

Byla by na snadě zcela přirozená kombinace, že jedním z těchto svazků by mohl býti dnešní foliant 1., o němž Müller myslí, že již Blahoslav jej přičlenil k sbírce Evančické.[1] Blahoslav jej jistě znal, jak svědčí jeho přípisky, poznámky a opravy, z nichž jest viděti, že jej opravoval a revidoval. Písmo oprav podobá se tomu písmu, jímž jest psáno známé Blahoslavovo „Corollarium" z r. 1567 v IX. svazku (f. 102—106). Mimo Blahoslava revidoval a opravoval týž svazek i Orlík, a to nejspíše teprve po Blahoslavovi. Tomu nasvědčuje okolnost, že poznámek, oprav a přípisků Blahoslavových, hojných v prvních částech svazku, čím dále, tím více ubývá a přibývá Orlíkových, jež ve druhé části svazku mají rozhodnou převahu. Tekstové opravy vůbec jsou skoro vesměs provedeny rukou Orlíkovou. Srovnáme-li teksty svazku 1. se souběžnými teksty svazků jiných, shledáme, že Blahoslav své opravy prováděl ne-li na základě hotových již svazků 2.—6., tedy nepochybně na základě jejich předloh.[2] Dnešní 1. svazek „Aktů Jednoty bratrské" skládá se ze dvou částí patrně od sebe se lišících, z nichž každá psána jest jinou rukou. Přední z nich jeví starobylejší grafiku a pravopis než část zadní, která se vyznačuje již pokročilejším a jednodušším pravopisem, jakým bratří tiskli své knihy v druhé polovici století 16. (viz přiložené reprodukce obou písem na obr. 1. a 2.). Podle „explicit" na f. 216^{b} psal první část Jáchym z Prostiboře, jenž tuto svoji práci dokončil v pondělí před sv. Tomášem (= 20. prosince) 1557. O části druhé nevíme, kdo ji psal; podle postranního přípisku na f. 318^{b}, narážejícího na pronásledování Jednoty po válce Šmalkaldské: *Jako nyní 1547,* psaného rukou Orlíkovou, mohlo by se zdáti, že vznikla aspoň o deset let dříve než část první. Ale poněvadž poznámku připsal nepochybně bratr Orlík, který r. 1547 sotva ještě zaujímal takové postavení v Jednotě, aby byl mohl přehlížeti a glossovati historické záznamy její, zdá se spíše, že poznámka tato nebyla psána právě r. 1547; pak ovšem *nyní* znamená *vůbec dobu,* ve které žil ten, kdo poznámku napsal,

[1] V „Zft f. Brüdergeschichte" 1913, 77.

[2] S druhé strany však některé okolnosti nasvědčují tomu, že tekst svazků 2.—6. byl opravován podle svazku 1.; jsou to na př. nesprávné tituly kusů, jež byly zalepeny proužkem papíru, jak jest viděti v A II (srov. AKTY I str. 11, 54).

a že chtěl říci: „Jako v naší době, na př. r. 1547". Písmo této části co do tvaru shoduje se s písmem svazku 11. na f. 37—125. Grafikou a pravopisem svým řadí se druhá část 1. svazku spíše k svazkům vzniklým v padesátých letech století 16. a tudíž vznikl asi sotva před r. 1547. Obě části byly teprve po svém napsání, t. j. nejdříve po 20. prosinci 1557, někým svázány v jeden svazek.

Poněvadž první část 1. svazku opsal Jáchym z Prostiboře, jenž r. 1542 provázel bratra Jana Augusta na jeho cestě do Wittenberka, zdá se, že vznik její souvisí se snahou Jana Augusty a Macha Sionského nahraditi spálenou knihovnu Litomyšlskou knihovnou novou. Jáchym z Prostiboře byl snad syn Jana z Prostiboře, jenž byl r. 1548 a 1549 hejtmanem pana Arnošta Krajíře na Mladé Boleslavi a byl pohnán k zodpovědnosti za to, že nezatkl v čas Macha Sionského, uprchlého do Prus.[1] Poněvadž Augusta byl ve Wittemberce r. 1542 u Luthera ne bez podnětu Konráda Krajíře, zdá se, že Jáchym z Prostiboře byl mu přímo Krajířem přidělen. Jáchym Prostibořský byl tedy jaksi spoután s Augustou, s Krajíři a s Mladou Boleslaví[2] — a proto soudím, že první část svazku 1. Jáchymem opsaná byla určena pro knihovnu zboru Boleslavského.

Kdy k první části Prostibořským napsané byla připojena část druhá, jejíhož písaře neznáme, určiti jest nesnadno. Někdy r. 1558 přesídlil bratr Jan Blahoslav do Evančic, vzal nepochybně opis Prostibořského s sebou za příčinou revise — že Blahoslav jej revidoval, o tom svědčí jeho přípisky a opravy — a více ho už do Boleslavě nevrátil. V Evančicích nepochybně teprve buď Blahoslav nebo Orlík dal opis Prostibořského dohromady svázati s druhou částí dnešního 1. svazku v jediný svazek. Po smrti Blahoslavově a Orlíkově neznámý pořadatel knihovny Evančické přiřadil jej ke skupině A — a to nejspíše jako svazek I., čemuž by nasvědčoval i hřbetní jeho nápis *Scripta veterum patrum,* psaný nepochybně týmž písmem jako hřbetní nápisy svazkův ostatních. Jak

[1] Srov. BIDLO, Jednota I, 13, 47, 76. ČIHULA, Poměr Jednoty bratří českých k Martinu Lutherovi 59.

[2] Prostibořští vůbec asi zaujímali důležité místo v Jednotě bratrské a byli čilými pracovníky o zájmy náboženské a stavovské. Burjan Hroznata Prostibořský z Vrtby byl důvěrným jednatelem Kašpara Pluha z Rabštejna; r. 1548 uvězněn a vyšetřován na Křivoklátě, kdež ukousnuv si jazyk, aby nemusel vypovídati, brzy zemřel (SEDLÁČEK, Hrady a zámky II, 31.). Jáchym Prostibořský byl r. 1564 zároveň s Václavem Slujským z Chlumu vyslán k císaři Maximiliánovi se suplikací (A IX f. 1, srov. GINDELY, GBr. II, 25 sl.)

z historie sbírky Blahoslavovsko-Orlíkovské, tak i z vnitřního obsahu dnešního svazku 1. jest patrno, že geneticky nesouvisí se skupinou A, pročež dlužno jej od ostatních rozlišovati jakožto zvláštní *skupinu D.*

Tím bychom měli rozřešenu otázku I. a II. svazku, přiřaděných ke skupině *A* pozdějším pořadatelem knihovny Evančické, jenž první svazek skupiny této označil jakožto IIII. Svazkem I. jest dnešní foliant 1. a svazkem II. jest dnešní foliant 11. Zbývá určiti ještě svazek III.

Müller[1] domnívá se, že k Blahoslavovsko-Orlíkovské sbírce „Aktů Jednoty bratrské“ náležel také dnešní rukopis universitní knihovny Pražské sign. *XVII C 3.* Důvody, které pro to uvádí, jsou dosti závažné, ale některé okolnosti mluví přece proti němu. Müller poukazuje na formát a ráz písma; obé připomíná skutečně svazky sbírky Evančické. Písmeny *J. K.* do svrchní desky vtlačené a letopočet 1579 o něco doleji stojící připomínají jméno Jana Kalefa, biskupa Jednoty bratrské, sídlícího v Mladé Boleslavi, vrstevníka Blahoslavova r. 1588 zemřelého. Rukopis obsahuje podobné záznamy, jako sbírka Blahoslavovsko-Orlíkovská, a to tak, že i vyplňuje jistou mezeru, jež se pozoruje v jejích zápisech pro dobu 1530—1546, jsou však v něm některé kusy, které se vyskytují i ve svazku 6.

Jako jiné svazky sbírky Blahoslavovsko-Orlíkovské, i rukopis *XVII C 3* nese na hřbetě (v prvním poli) nápis psaný rukou z rozhraní století 16. a 17., ale poněkud jinou než hřbetní nápisy Herrnhutských foliantů: *Historie bratrská. Tomus 1.* Podle toho kodex tento nenáležel do knihovny Evančické tehdy, když neznámý její pořadatel signoval svazky sbírky Blahoslavovsko-Orlíkovské. Nepochybně vůbec nikdy nebyl majetkem knihovny Evančické a tudíž nelze ho pokládati za nedostávající se svazek III., přiřaděný zmíněným pořadatelem k sbírce *A* a nelze ho ani s Müllerem počítati k sbírce *B.* Rukopis sign. *XVII C 3* byl asi majetkem bratra Jana Kalefa a náležel knihovně zboru Boleslavského. Jím patrně zahajovala se nějaká zvláštní sbírka bratrských pamětí, podobná sbírce Blahoslavovsko-Orlíkovské, ale z té se nezachovalo nic jiného než právě tento rukopis. Dnešní 1. svazek „Aktů jednoty bratrské“ (nebo vlastně jen první jeho část) náležel nepochybně k jiné serii knihovny Boleslavské.

[1] ZTFT F. BRÜDERGESCH. 1913, 75.

Chybí nám tedy III. svazek, přičleněný pořadatelem knihovny Evančické někdy na rozhraní století 16. a 17. ke skupině *A*.

Za účelem získání lepšího přehledu zavírám stručně hořejší úvahy takto: Čtrnáctisvazková (počítaje v to i kodex musejní) sbírka t. zv. Herrnhutských foliantů skládá se: a) z řady *A*, obsahující 7 svazků s materiály hledícími k době od r. 1547 do 1589; jsou to dnešní svazky VII.—X. a XII.—XIV.,

b) z řady *B*, obsahující 5 svazků s materiály týkajícími se doby před r. 1547; jsou to dnešní svazky II.—VI.,

c) z řady *C*, obsahující 1 svazek, dnešní XI.,

d) z řady *D*, obsahující 1 svazek, dnešní I.

Řada *C* a *D* nesouvisejí s řadou *A* geneticky a organicky, nýbrž byly k ní přičleněny mechanicky. Bratr Orlík připojil asi dnešní svazek 11. k sbírce Blahoslavovské (r. 1582) a neznámý pořadatel knihovny Evančické na rozhraní století 16. a 17. přiřadil řadu *C* a *D* k řadě *A*, a to *C* jakožto svazek II. a *D* jakožto svazek I. Toto sloučení však nebylo nevhodné. Mimo to byl k řadě *A* přiřaděn ještě svazek III., ale ten se ztratil. Tímto ztraceným svazkem není rukopis univ. knihovny Pražské sig. *XVII C 3*. Řada *B* byla očíslována jakožto řada samostatná, a to číslicemi I.—V. Dotčený rukopis *XVII C 3* vznikl nejspíše v Mladé Boleslavi a náležel s jinými podobnými rukopisy obsahujícími bratrské paměti knihovně zboru Boleslavského.

Jaké společné jméno, jež by vhodně vyjadřovalo obsah a mělo tedy i vědecký zvuk, *příslušelo by čtrnáctisvazkové sbírce?* Že obvyklý dosud název Herrnhutské nebo Lešenské folianty jest jen zatímní, „rozpakový“ název, jest, tuším, samozřejmé. Název „archiv bratrský“, zavedený v novější době J. Jirečkem a J. Gollem, není zhola nepřípadný, ježto Herrnhutské folianty jsou v podstatě veliké skladiště, „scrinium“ historických zpráv a pramenů, ale historický badatel dá zajisté přednost názvu původnímu, který sbírce naší dal sám její hlavní původce bratr Jan Blahoslav.[1] Jak již na str. *10* bylo uvedeno, nadepsal Blahoslav dnešní VII. foliant Herrnhutský, jímž zahajoval sbírku *A*, *Acta unitatis fratrum*. V následujících svazcích nesetrval sice při tomto názvu a ani jeho pokračovatelé se k němu nevrátili — což se vysvětluje dobou, která si libovala v mnohomluvných, někdy i bombasticky stilisovaných titulích — nelze však najíti případnějšího názvu pro obě jeho sbírky než je právě ten, kterého Blahoslav užil po prvé. Sbírka Blahoslavovsko-Orlíkovská obsahuje skutečně rozmanitá „akta“ Jednoty bratrské —

[1] Müllerovi dlužno přiznati přednost, že na to upozornil a z toho důsledky vyvodil. Srov. Ztft. f. Brüdergeschichte 1913, 71—72.

ať jsou to dopisy nebo konfesse nebo traktáty nebo paměti nebo polemiky nebo excerpty nebo prosté záznamy a zápisy. Všecko má nějaký vztah k dějinám Jednoty bratrské. Proto po příkladě Müllerově přijímám pro Herrnhutské folianty (čítaje v to i foliant musejní) shora dotčený název Blahoslavův s tím toliko rozdílem, že jej převádím do češtiny: *Akty Jednoty bratrské.*

Působením Blahoslavovým a jeho následovníků nabyla knihovna Evančická veliké důležitosti, takže od doby Blahoslavovy měla nepochybně význam ústřední knihovny i archivu celé Jednoty.[1] Musejní rukopis sign. *1 B c 2 č. 9.*[2] svědčí o tom, že v době stěhování bratří českých do ciziny po bitvě Bělohorské skutečně existovala takováto knihovna, jejíž sídlo nelze hledati jinde než právě v Evančicích. Na konci rukopisu čteme tato slova: „Tuto jest pamět o bibliothece Jednoty a nětco i o materiích[3] a tak o věcech sem tam zasmýkaných." Ostatně předpokládá takovou knihovnu již usnesení synody Poznaňské z roku 1587, aby zřízena byla pro polskou Jednotu zvláštní knihovna, „jež by byla v moci bratří starších, jako v Čechách a na Moravě."[4]

Shora dotčený rukopis musejní, psaný některým z předních duchovních bratrských v Lešně r. 1634,[5] podává doklad o značném jejím bohatství v době emigrace. Bylyť knihy její složeny neméně než v 8 dlouhých truhlách a v několika sudech, jež odvezeny jednak do Třebíče, kde asi později byly jesuity vypátrány, jednak do Uher a do Polska, jednak do Vratislavě,[6] kde žil Karel ze Žerotína. Pisatel „Paměti o bibliothece Jednoty" praví výslovně,

[1] MÜLLER (v „Ztft. f. Brüdergesch." 1913, 79) soudí, že sbírka „Acta Unitatis Fratrum" neměla povahy úřední, ježto prý jinak její přerušení r. 1589 by bylo nevysvětlitelné. Já bych přerušení nebo zastavení této sbírky vykládal jinak. V době Černého a Blahoslavově jevila se potřeba zachovati staré písemné památky tím způsobem, jak oni to učinili. Jejich nejbližší nástupci (žáci) pokračovali v jejich šlépějích, ale později asi zdálo se to zbytečné, ježto Jednota od doby Blahoslavovy měla v Evančicích pevné a určité skladiště svých písemných památek. Tam se ukládaly akty originální; nebylo tudíž potřebí je spisovati, neboť to vyžadovalo mnoho práce a času. V přerušení a zastavení „Aktů" viděl bych tedy znamení doby — a to znamení poměrů příznivých. Že „Akta Jednoty bratrské" od počátku měla povahu úřední, jest patrno z toho, co jsem uvedl shora (str. *10—12*).

[2] Za laskavé upozornění na tento rukopis děkuji Dru. Jos. Volfovi.

[3] V mus. rukopise *1 B c 2 č. 7* čteme: ... „zůstalo dluhu za *materje knih*"..., z čehož jest patrno, že „materiemi" rozuměji se hlavně knihy.

[4] BIDLO, Jednota III, 128.

[5] L. c.: „Toto sem připsal v Lešně 22. Augusti L. 1634."

[6] Musejní rukopis *1 B c 2 č. 6.* obsahuje: „Catalogus librorum Wratislaviae relictorum."

že jeho „poznamenání jsou nezprávná“, t. j. nedostatečná, ježto už se na všecko nepamatuje. Podle musejního rukopisu *1 B c 2 č. 9* a podle rukopisu *1 B c 2 č. 7* byla knihovna Evančická i skladištěm všelikých tištěných publikací, jež Jednota bratrská vydávala, na př. pro církevní praksi (zpěvníky, modlitby a p.).

Poněvadž mnohé z těch věcí, které nepochybně patřily kdysi knihovně Evančické, vyskytují se později v bratrském archivě Lešenském, lze do jisté míry stanoviti, které písemné památky, pro dějiny Jednoty bratrské důležité, v ní bývaly. Byly to především beze vší pochyby originály listin, jimiž moravští šlechtici, zejména patronové Jednoty, udíleli jejím zborům různá nadání. Listiny tyto převzaty byly v novější době z archivu Lešenského do státního archivu pruské provincie Poznaňské v Poznani, kde jsou uloženy pod sign. „Archivium Unitatis XIII, 1.—47.“[1] Zajímavo, že rukopis musejní *1 B c 2 č. 9* obsahuje záznam, který se listin těchto týká: „Almárek pět, z nichž jedna zelená velká, dvě žluté; 1 bílá, jsou v ní kalichy cínové; *1 černá, jsou v ní nadání.*“ Jiná písemná památka z knihovny Evančické jsou nepochybně dekrety synod a úzké rady Jednoty bratrské, jež vydal Gindely. V musejním rukopise *1 B c 2 č. 3,* psaném rukou Lešenského pastora Woide (z 2. polov. 18. stol.) a nadepsaném *Appendix archivi* (t. Lešenského), zaznamenány jsou dva svazky těchto dekretů: „1. Decreta Jednoty braterskiej, co Synody Starszych i Xięży zebranych usądzili między sobą, 4⁰. Bohemice. 2. Druga część dekretow synodovych Jednoty braterskiej ab anno 1531 ad annum 1575, 4⁰. Bohemice.“ Pod č. 11 téhož kusu zapsány jsou z „Rady cerkiewne i sprawy duchowne consistoria w Pradze sub utraque anno 1609. Bohemice. 8⁰.“ Pod č. 12. „Miscellanea opuscula. Bohemice. 8⁰.“ V dosavadním archivě reformovaného kostela Lešenského (u sv. Jana) nalézá se kus, k němuž náleží hořejší „Appendix“. Jest to katalog části archivu Lešenského, psaný rukou pastora Woide p. t. „Archivi Unitatis pars in certas classes disposita et hic summatim descripta.“

Nemůže býti zajisté mým úkolem, abych na tomto místě líčil dějiny Evančické knihovny a rekonstruoval její někdejší obsah. To, co jsem shora uvedl, postačí, tuším, k podepření tvrzení, že Evančická knihovna Jednoty byla bohatá a obsahovala velmi důležité prameny k dějinám bratří českých a že to byla nepochybně hlavní nebo ústřední knihovna Jednoty bratrské.

[1] MÜLLER, Zpráva o archivu Jednoty bratrské v Lešně polském ve Sborníku Historickém, 1885 (III) str. 204 sl.

Jak, kdy a které spisy knihovny Evančické se dostaly do archivu polské Jednoty v Lešně, o tom víme jen něco málo. Podle Müllera[1] nalézá se v hraběcí Schaffgotschovské knihovně ve slezském Warmbrunnu rukopis obsahující německý překlad listů Augustových ze VII. svazku „Aktů Jednoty bratrské". Překlad tento jest datován „vom Schlosse Leschin in Pohlen in exilio anno 1630 den 30. Julii". Podle toho tedy naše „Akty Jednoty bratrské" r. 1630 byly již v Lešně. Tam zajisté čerpal z nich látku pro své dějepisné práce o Jednotě Komenský, jenž k tekstu připisoval své postranní poznámky. Do nich zahloubával se asi v trudných chvílích svého vyhnanství, v nich hledal útěchu a čerpal naději v lepší budoucnost.

Zdá se, že z Evančické knihovny dostaly se do Lešna pouze nejcennější její památky. Soudím to z obsahu někdejšího bratrského archivu Lešenského. Archiv tento podlehl sice někdy v druhé polovici století 19. značnému rozptýlení, ale přes to, tuším, nic z něho neuniklo vědomosti badatelů, takže jeho obsah možno z největší části rekonstruovati. Jest známo, že velmi mnohé jeho rukopisy vypůjčil sobě z něho, zcizil sice, ale zařadil do knihovny hraběte Ed. Raczyńského v Poznani jako její majetek bibliothekář Josef Łukaszewicz. Některé rukopisy dostaly se do knihovny „Towarzystwa Przyjaciół Nauk" v Poznani, značnou část po jistých oklikách získala knihovna musea království Českého,[2] něco, jako na př. protokolly polských synod z let 1569—1586, získala knihovna reformovaného zboru ve Varšavě,[3] něco Krakovská akademie věd.[4] Vláda pruská vidouc, že archiv Lešenský není náležitě opatrován, zabrala největší část jeho pro státní provinciální archiv Poznaňský, kde tvoří zvláštní deposit (srov. str. *22*). V Lešně samém (kde archiv je umístěn v sakristii kostela sv. Jana) zůstaly jen fragmenty a zbytky méně cenné.[5]

Na základě toho, co kdysi archivu Lešenskému náleželo, lze říci, že to byl archiv *polské větve Jednoty bratrské.* České rukopisy a spisy dostaly se tam jen do dočasné úschovy a tvořily pouze jeho přívěsek.

[1] ZTFT F. BRÜDERGESCH. 1913, 18.
[2] Viz ČČM 1905, 205 a násl.
[3] Srov. BIDLO, Jednota III, str. VIII a násl.
[4] Srov. CZUBEK, Katalog rękopisów akademii umiejętności w Krakowie. (Kraków 1906) str. 169 č. 1023.
[5] Srov. MÜLLER ve Sborniku historickém 1885 (III) str. 204 a násl.

Archiv Lešenský zároveň s českými rukopisy stěhoval se několikrát z místa na místo, takže dlužno se diviti, že ho nepostihly větší ztráty. Podle Łukaszewicze asi do r. 1630 zůstával archiv polské Jednoty bratrské v městě Ostrorogu. Když Jednota Ostroróg ztratila, přenesen do Lešna, kde zůstal až do velikého požáru lešenského r. 1656. Na to nalézal se nějaký čas v Ursku, pak ve slezském Karolatě a konečně mnoho let ve Vratislavi. Teprve když zakročením cáře Petra Velikého a krále Pruského poměry dissidentů polských poněkud se zlepšily (1717), převezen opět do Lešna. (1720). Tou dobou asi vnuk Komenského Daniel Arnošt Jabłoński vypůjčil si odtud do Berlína mnohé rukopisy k své práci *Historia consensus Sendomiriensis,* které se do Lešna již nevrátily.[1]

Když r. 1838 přišel do Lešna kazatel obnovené Jednoty bratrské v Herrnhutě, Kleinschmidt, dozvěděl se, že vlastní archiv Jednoty se nalézá v Poznani, jsa spravován seniorem Jednoty bratrské, s vyznáním augšpurským již spojené (od r. 1817), konsistorním radou Dutschkem, a že v Lešně jest pouze archiv tamější reformované církve (t. j. obce bratrské). Kam se podělo zmíněné Poznaňské depôt bratrského archivu, není známo. Zdá se, že právě asi z něho pocházejí četné bratrské rukopisy, jež chová knihovna hr. Raczyńských v Poznani. Když Kleinschmidt v Poznani se dotazoval Łukaszewicze po pramenech historie bratrské, odpověděl mu tento, že v knihovně Raczyńských není docela nic. Ukazoval prý mu pouze jakousi vzácnou bibli polskou, které prý i bratří užívali, při jejím však překladě prý neměli účastenství.

Łukaszewicz upozorňoval tehdy Kleinschmidta též na knihovnu (dnes hrabat Działyńských) v Kórniku, kterou mu také již Palacký označil jako bohatou na spisy bratrské. Dnes však víme, že to byl omyl. Knihovna tato má pouze značný počet starých protestantských polských tisků. — Zajímavé jest to, co Kleinschmidt praví o osobnosti a smýšlení Łukaszewicze, který svými spisy o dějinách protestantů polských způsobil pohoršení v katolické společnosti polské. Łukaszewicz — praví Kleinschmidt — neměl jakožto katolík pražádné vědomosti o dnešní obci bratrské (herrnhutské), ale o starých bratřích mluvil velmi vřele; psal prý své dílo o nich s láskou. Vyjádřil prý se, že v Polsku by to teď docela jinak vypadalo, kdyby toto bylo přálo bratřím místo jesuitům.

R. 1835 vydal Łukaszewicz knihu „O kościołach braci czeskich w dawnej Wielkiej Polsce", spis to na ten čas velmi cenný. V něm

[1] Srov. ŁUKASZEWICZ, O kościołach braci czeskich str. 407.

podal zprávu m. j. i o archivě Jednoty bratrské v Lešně a upozornil, že jsou v něm „materiály k dějinám tohoto vyznání v Čechách a na Moravě“, obsažené prý v 7 ohromných svazcích psaných jazykem českým, a že „týž archiv obsahuje mnoho privilegií pergamenových v českém jazyce, které vystěhovalci čeští okolo r. 1630 do Velkopolska s sebou přivezli.“[1] Odtud dozvěděl se o tom zejména Palacký, jenž na Lešenský archiv upozornil výše jmenovaného Kleinschmidta a tento pak v létě r. 1838 vypravil se do Poznaňska, aby si prohlédl stará sídla Jednoty bratrské v Polsku a zvláště Lešno s jeho archivem. Dříve však než Kleinschmidt, prohlédl si Lešenský archiv a jmenovitě jeho české folianty Jan E. Purkyně, tehdy professor ve Vratislavi, jenž již o svatodušních svátcích 1838 Lešno navštívil.[2] Vypůjčiv sobě jeden foliant (dnešní musejní svazek „Aktů Jednoty bratrské“) a Komenského „Didaktiku“, přivezl obé do Prahy ukázat Palackému a společnosti musejní, aby české rukopisy zakoupila pro české museum. O koupi vyjednávalo se delší dobu, ale bezvýsledně.[3]

Naproti tomu úspěšně skončilo se jednání, které na základě zprávy Kleinschmidtovy jménem ředitelství bratrské Jednoty Herrnhutské zahájil s Lešenskými v září 1838 Herrnhutský archivář J. Plitt, znalý jazyka českého, jenž se svým zetěm C. W. Antonym přijel do Lešna.[4] Jednání táhlo se až do září r. 1840. Herrnhutským pomohla zvláště přímluva statkáře Rapparda ze Pniew (Pinne) u konsistorního rady i superintendenta Poznaňského Dra. Dutschke, jakož i u pruských úřadů, aby daly svolení ku prodeji těch Lešenských rukopisů, jež obsahují české materiály k dějinám Jednoty bratrské. Dne 9. září 1840 dali své svolení ku prodeji členové církevního kolegia nebo presbyteria Lešenského a dne 12. schválili to členové-representanti obce. Ředitelství Jednoty bratrské v Herrn-

[1] ŁUKASZEWICZ, O kościołach 407.

[2] VOLF, Příspěvek k zakoupení t. zv. ochranovských foliantů v ČČM 1914, 404—405.

[3] O průběhu a výsledku přednášel v král. české společnosti nauk v červnu r. 1914 Dr. Volf, který nepochybně dotčenou zprávu uveřejní tiskem.

[4] Rukopis Herrnhutský sign. *R. 24. A. 13. č. 1.—3.* obsahuje: 1. Pro memoria von J. Plitt d. d. 23. Juli 1838, 2. Kleinschmidt über den jetzigen Zustand der vormaligen Brüder-Gemein-Orte in Groszpohlen. Reisebericht von Juni, aufgesetzt im October 1838, 3. Johannes Plitts Erzählung von seinem Aufenthalte in Lissa am 27. u. 28. September 1838 nebst Bemerkungen derselben, die Quellen der alten Brüdergeschichte betreffend mit Beilagen. VOLFŮV článek „Příspěvek k zakoupení t. zv. ochranovských foliantů“ v ČČM 1914. 404 a násl. opírá se pouze o korrespondenci chovanou v Lešně.

hutě zaplatilo za známých 13 svazků „Aktů Jednoty bratrské“ 500 tolarů (= 1500 marek), které poskytl horlivý přítel Jednoty Angličan W. Malalieu v Londýně. Kupní smlouva nabyla platnosti potvrzením, kterého se jí dostalo od ministerstva církevních a školních záležitostí v Berlíně dne 23. října 1840. Lešenští za ztržené peníze si koupili nové varhany. Odpůrcem prodeje v Lešenském presbyteriu byl pouze Jan Vilém Cassius, farář v Orzeszkově, Polák pocházející z rodiny, která Jednotě bratrské v Polsku dala několik význačných seniorů.[1] Odpor jeho plynul nepochybně z piety k staré Jednotě, opírající se o tradici, jež v rodině Cassiů byla asi velmi živá. Poněvadž, jak Bickerich praví, Cassius pro své polsko-národní smýšlení a vůdcovství zaujímal v tehdejší Jednotě bratrské, valně již zněmčené, zvláštní postavení, nebylo prý dbáno jeho odporu — snad na prospěch pozdějšího badání o dějinách Jednoty bratrské.[2]

Když se „Akty Jednoty bratrské“ staly majetkem Herrnhutského archivu bratrského, dal jim tehdejší archivář Jan Plitt signatury a určil jejich pořadí tak, jak se od té doby uvádí ve vědecké literatuře.[3] Z toho, co shora (str. *10—12*) bylo o vzniku „Aktů“ pověděno, jest patrno, že svazek označený Plittem jakožto XI. porušuje původní pořádek řady *A* a že by spíše měl býti přičleněn k řadě *B* anebo, že by, jak to učinil pořadatel knihovny Evančické někdy na rozhraní století 16. a 17., zároveň se svazkem I. měl býti zařaděn před řadu *A*. Ale poněvadž více jak půlstoletým trváním pořadí Plittovo nabylo jakéhosi historického práva a mohly by snadno vzniknouti zmatky zaváděním pořadí jiného, jest zajisté lépe podržeti v praksi pořadí již ustálené. V historické literatuře není nouze o příklady názvů vědomě nesprávných. Vzpomeňme jen, kolik středověkých annálů má jméno vědecky nesprávné!

V české historiografii zvykli jsme si počítati musejní svazek „Aktů“ bratrských jakožto XIV.[4] Müller sice jej z důvodů chronologických počítá za XII.[a] a klade jej mezi XII. a XIII. svazek

[1] Viz ŁUKASZEWICZ, O kościołach 384—386.

[2] BICKERICH, Lissa und Herrnhut v „Zeitschrift für Brüdergeschichte“ 1908, 47.

[3] Podle Plittovy zprávy v rkpse Herrnhutském *R. 24. A 13. č. 3* měly dnešní Herrnhutské folianty v Lešně tyto signatury: I = N⁰ 38c, II = 11a, III = 38a, IV = 11b, V = 39a, VI = 39b, VII = 38e, VIII = 38f, IX = 38g, X = 9, XI = 38d, XII = 38b, XIII = 11c. Srov. též VOLF v ČČM 1914, 410. Z toho jest viděti, že ten, kdo je v Lešně naposled pořádal, srovnal je docela nahodile.

[4] Srov. CVRČEK v ČČM 1897, 436.

Herrnhutský, myslím však, že by bylo lépe setrvati při zpusobu u nás obvyklém, ježto materiál těchto tří svazků není přesně chronologicky spořádán a zhruba vzato vztahuje se k téže době, takže jejich pořadí může býti stanoveno různě.

Zbývá ještě otázka, zdali se mezi „Akty Jednoty bratrské“ má přijmouti a s nimi zároveň vydati výše zmíněný rukopis universitní knihovny Pražské sign. *XVII C 3.* Jak výše bylo řečeno, obsahuje rukopis tento podobné záznamy jako „Akty Jednoty bratrské“. Připojíme-li jej tudíž k nim jakožto jejich doplněk, provedeme něco podobného jako Orlík se svazkem XI. a neznámý pořadatel knihovny Evančické se svazkem I. — přičiníme k nim sice jakési těleso cizorodé, ale bude jim to ku prospěchu. Bude se jednati jen o to, které místo v řadě „Aktů jednoty bratrské“ dlužno Pražskému kodexu vykázati. Zdá se mi, že nejlépe bude umístiti jej mezi svazek VI. a VII. jakožto *svazek VI.*[a] Budeme tedy počítati celkem *15 svazků* „Aktů Jednoty bratrské“.

Všech 15 dnes známých svazků „Aktů Jednoty bratrské“ zachováno jest v původních vazbách, vzájemně velice podobných, pocházejících z let 1560—1590. Délkou a šířkou jednotlivé svazky sice se poněkud liší, přes to však formát jest v celku stejný t. folio asi o 30 cm délky a 20 cm šířky. Tloušťka jest ovšem různá. Vyjma svazek VI.[a] mají všecky ostatní svazky dřevěné desky, opatřené hřbety z vepřové kůže, která pokrývá u většiny více než $^1/_3$ povrchu obou desek. Hřbet dělí se 4—5 žebry v 5—6 polí, z nichž 2—3 hořejší jsou vyplněny starými nápisy z konce 16. století (viz shora str. *15*). Do kůže vtlačeny jsou vkusné renaissanční ornamenty arabeskové; v polích uprostřed nich vtlačeno jest několik žaludů (svazek I.—IV., VII.—IX.). Svazek V. má vtlačené do kůže hlavy: Lutherovu, Melanchthonovu, Erasma Rotterdamského a Husovu v 6 řadách nad sebou. Svazek VI. má tytéž ozdoby seřaděné do obdélníka. Desky svazku X., XII. a XIII. ozdobeny jsou poprsími Davida, Boha Otce a Krista do kůže vtlačenými. Nápisy (velkými písmeny), jež jsou pod nimi umístěny, lze čísti dosti dobře na desce svazku XII. Jsou to počátky biblických citátů: Defruc, Data est, Ecce ag., Apparui. Svazek XI. má ornament nejjednodušší. Desky lze zavříti pomocí kovových sponek, přidělaných na kožených jazýčkách. U některých svazků jsou již sponky vytrženy.

Svazek VI.[a] (rukopis Pražský *XVII C 3)* má desky celé potažené vepřovou kůží s bohatými ornamenty. Uprostřed svrchní desky nalézá se vtlačený reliefní obraz Krista jedoucího na oslici

do Jeruzaléma. Pod ním čte se nadpis z kapitálních liter složený: Ecce rex tuus veniet tibi, justus, salvator, ipse pauper et sedens super asi. Nad obrazem jsou písmeny J K, mezi nimiž se nalézá obraz psíka. Pod obrazem letopočet 1579. Na zadní desce nalézá se vtlačený reliefní obraz posledního soudu a pod ním nápis: Venit hora, in qua omnes, qui in monumentes (sic!) sunt, audient vocem filii Dei. Na hřbetě nalézá se nápis psaný rukou 16. století: Historia Bratrská. A pod ním: Tomus 1.

Svazek I. zde vydávaný má hřbet o 5 polích. První z nich nese starobylý nápis psaný rukou buď z 2. polovice 16. nebo z počátku století 17.: *Scripta veterum patrum.* Druhé hřbetní pole jest prázdné, třetí nese moderní papírový štítek s číslicí 1, čtvrté lístek s dnešní signaturou archivu Herrnhutského, páté obsahuje zbytky starších nějakých signatur (snad Plittových).

Na vnitřní straně svrchní desky napsáno jest (na dřevě): *Der Bibliothek der Brüderunität zu Herrnhut gehörend. Ludwig von Schweinitz, Archivar.* Na to následuje 8 nečíslovaných listů, jež označuji římskými číslicemi:

F. I[a] jest prázdné.

F. I[b] obsahuje ukazatel (otištěný v dodatku této edice), který však patrně náleží k svazku *VI.* Podle toho, jak list, na němž se nalézá, je vlepen do našeho svazku (když již vazba byla hotova), je viděti, že tvořil dohromady s f. II celý arch.

Na f. II[a] nalézá se ukazatel, jenž skutečně náleží k svazku I. Oba tyto listy, popsané písmem téže ruky, jsou nepochybně zbytkem z nějaké složky, která obsahovala ukazatele k několika svazkům „Aktů". Jiný zbytek nalézá se na počátku svazku V. a VI.

Oba ukazatelé na f. I[b] a II[a] svazku I. jeví původ pozdější, neboť vyskytuje se v nich na př. *ř* psané s křidélkem (ˇ).

Na f. III[a] a násl. nalézá se rejstřík, založený rukou, kterou v edici označuji jako ruku *C,* a doplňovaný Blahoslavem. Rejstřík otiskuji také v dodatku.

Ke konci I. svazku jest 6 listů prázdných.

Jak již výše bylo uvedeno (str. *17*), skládá se I. svazek „Aktů" ze dvou částí psaných dvěma různými rukami. Tekst jejich byl opravován bratřími Blahoslavem a Orlíkem,[1] kteří kromě toho přičinili k němu mnoho koncových a postranních poznámek a přípisků. Některé z poznámek, jimiž Blahoslav projevuje své nebo

[1] Podle postranní poznámky na f 9ª disponoval Prostibořský aspoň k některým kusům více než jedním exemplářem jejich tekstů.

tradiční názory bratrské, jsou dosti drastické, na př. Rokycana jest mu „sycophantes“ (f. 3ª), k žádosti bratří, aby Rokycana zachoval v tajnosti jejich důvěrná sdělení, poznamenává: „Nechtěli perel před svině metati“ (f. 3ª). V našem vydání označuje se ruka Blahoslavova písmenem *B* a ruka Orlíkova písmenem *O* (viz reprodukce obr. 1. a 2.). Písmo Blahoslavovo zběžné známe z jeho Corollaria IX. svazku, jím samým psaného na f. 102—106.[1]

Písmo Orlíkovo, jež je velmi karakteristické (viz reprodukci), známe z těch případů, kde se pod kusy, jež psal, podepsal svým monogramem ꝏ (na př. v *A V* na f. 350ᵇ). Müller shledal celou řadu dokladů pro ně (*A V.* f. 321—327, 331—335, 342, 346—351, 355—358, 565, 366 a *A VI* f. 6, 29—31, 44—47, 69—72, 75—80, 107—112, 182—185, 327—330).[2]

Velmi četné prostranní přípisky přičinila ruka, která značně se podobá známým tahům ruky Komenského. Je to však jistě ruka jiná. Na několika prvních listech (8), jež před vlastním tekstem byly nechány nepopsané, založila ruka tato jakýsi rejstřík (dosti nepraktický), který později doplňoval Blahoslav svým zběžným písmem, a to tak, že v několika případech vepsal své odkazy do nechaného „spatia honoris“. Zajímavo, že většina odkazů psaných rukou, kterou pro krátkost nazývám *C*, shoduje se doslovně s příslušnými postranními přípisky uvnitř tekstu, touž rukou psanými. Zvláštnost tohoto písma jest také jeho pravopis. V koncovkách ní, dí, tí vyjadřuje se měkkost souhlásek přičiněním háčku, takto: ňj, ďj, ťj. Používal tedy svazku I. již někdo před Blahoslavem, snad bratr Jan Černý. A to by snad také svědčilo pro boleslavský původ jeho.

Od Komenského *(K)*, který hojné poznámky a přípisky přičiňoval do jiných svazků (na př. do II.), ve svazku I. naléză se, tuším, pouze korektura tekstu na f. 245ª.

Konečně několik postranních přípisků přičinila v 1. části na prvních stránkách ruka Prostibořského, jenž psal vlastní tekst *(A)*.

Obě části lišící se již na pohled stilem svého písma a grafikou, různí se značně i svým jazykem. Část první vyznačuje se zřejmě staršími tvary jazykovými proti části druhé.

[1] Srov. výše str. *17*.
[2] ZTFT. BRÜDERGESCH. 1913, 77. Srov. výše str. *13*.

Zásady a pravidla, jimiž se řídí vydání „Aktů Jednoty bratrské".

Uvazuje se v úkol poříditi vědecké vydání „Aktů Jednoty bratrské" byl jsem nucen především zodpověděti si otázku, zdali by bylo pro praktickou potřebu vhodné vydávati materiál v nich obsažený v téže formě, v jaké jest tam zapsán, t. jmenovitě v témž pořádku a sledu. Jednotlivé kusy „Aktů" nenásledují totiž za sebou všude v pořádku chronologickém ani nejsou seskupeny všude podle svého věcného obsahu, nýbrž zapsány byly na mnoze nahodile. Pořadatelé a zapisovatelé „Aktů" chtěli sice zachovávati pořádek chronologický i věcný, ale pro různé neznáze nebyli s to, aby jej přesně dodržovali, zejména proto, že příslušný materiál neměli vždy včas pohromadě a tak materiál „Aktů" jest spořádán chronologicky a věcně pouze v hrubých rysech. Mnohé kusy, jež by věcně i chronologicky náležely do svazků prvnějších, vyskytují se teprve ve svazcích dalších a naopak. To by mluvilo spíše pro chronologické a věcné spořádání látky vybrané ze všech svazků „Aktů" a pro zpracování její podle jednotlivých fází a období historie bratrské. Ale tento způsob vydání měl by za následek úplné roztříštění celé sbírky a zničení jejího individuelního rázu, zastření jejího původu a vývoje, který mimo jiné vyjádřen jest na př. v četných postranních přípiscích a postranních i meziřádkových opravách, prováděných několika rukami z různých dob. Některé kusy vůbec ani nelze vytrhávati z úvodních nebo původních vysvětlivek a výkladů, jimiž je redaktoři nebo písaři opatřili. V nich právě zračí se z veliké části historie „Aktů".[1] Celá sbírka „Aktů" bratrských tak, jak jest,

[1] Ve sbírce *A* nejsou jen pouhé akty zaznamenány, nýbrž jednotliví písaři doprovázejí je jakýmisi úvody, vysvětlujícími buď obsah jejich na způsob regestů nebo svými vysvětlivkami, za jakých okolností došlo k zapsání toho nebo onoho kusu. Také jednotlivé kusy mezi sebou jsou spojeny doprovody písařů. V X. svazku bratr Ondřej Štefan podává doplňky a vysvětlivky k tomu, co je obsaženo ve svazku VIII. a IX. Zvláště karakteristický jest úvod, kterým ve XII. svazku na f. 237 Jan Aeneáš zahajuje své zápisy: „Maje sobě svěřené i to, abych věci Jednoty spisoval, chtěl jsem to tak, jakž pořádek bývá v takových věcech zpravovati, ale nejedno mi ku překážce bylo a zvláště toto, že jsem neměl hned z počátku těch věcí pospolu, než nětco v Čechách bylo a nětco zde, i to nespořádané a necelé. Mezi tím než jsem to shledati mohl, čas nemalý minul i z paměti mi naměření uteklo. A k tomu i přední díly těch psaní takové jsem našel, aby v nich jen jako in annalibus paměti shromážděny byly, z nichž by teprv potom historie pořádná způsobně sepsána býti mohla. Protož doplniv do dílu toho, což sem kde nalezl, že vepsáno nebylo, zvláště k létu 1575 listy a paměti věcí zběhlých, což mi jich v ruce přišlo, tuto vepsati jsem dal, na větším díle tak, jakž co po čem se dálo neb psáno bylo..."

znamená velmi zajímavou a karakteristickou památku literární i kulturní historie nejen bratrské, nýbrž i české. Vědecká pieta k ní přímo velí, aby vydáním jejím nebylo porušeno to, co ji činí tím, čím jest — nehledě ani k té okolnosti, že kdo by chtěl „Akty Jednoty bratrské“ vydávati v pořádku chronologickém, byl by nucen ovládnouti celý ten ohromný materiál, jejž obsahují, aby mohl na př. řešiti jen datování kusů nedatovaných, jichž jest celá řada — věc to, která bude záležeti z veliké míry na pokroku budoucího badání v historii české. Jsa s „Akty Jednoty bratrské“ dostatečně obeznámen z dřívějších svých prací o dějinách Jednoty, shledával jsem nejpřirozenějším vydávati je beze změny v pořádku jednotlivých kusův a bez ohledu na jejich původ a vztah časový. V té věci souhlasil se mnou můj předchůdce a učitel v badání o dějinách Jednoty, J. Goll. Nesnáze, jež s sebou přináší tento způsob edice pro zpracování příslušného materiálu, nejsou nepřekonatelné. Vydavateli, který vydávaný materiál zároveň již do jisté míry zpracovává, přihlížeti jest podle potřeby i k materiálu obsaženému v dalších svazcích „Aktů“; tekst tohoto se jiným badatelům dostane do ruky sice značně později, ale vědecké stránce edice to zajisté nebude na újmu, jestliže předem již zužitkuje materiál, který teprve později uveřejní. Při kusích předběžně již spracovaných ve svazcích prvnějších a vydávaných ve svazcích dalších stačí podle okolností zajisté pak příslušné odkazy na předcházející jich použití.

Není pochyby, že o některých věcech bude nutno pojednávati více než na jednom místě, t. j. ne pouze ve zpracování látky jediného svazku, že vůbec zpracování látky bude trpěti jakousi neurovnaností a nesoustavností, ale při edici konec konců hlavní věcí přece jest reprodukce tekstu a jeho náležitý výklad věcný. Forma tohoto výkladu jest věc vedlejší zvláště tam, kde se vydává tekst úplný a ne pouze výňatky nebo výtahy. Ostatně vydavatelské zpracování vydávaného materiálu vyžaduje se hlavně proto, aby vydavatel dokázal, že jej úplně ovládl — a to musí býti patrno především v úpravě *tekstu.*

Teksty, které se v „Aktech Jednoty bratrské“ vyskytují dvakrát, nebudou se otiskovati dvakráte, nýbrž jen jednou, a to tak, že při edici svazků v řadě dalších se vynechají teksty vytištěné již ve svazcích prvnějších. Ovšem při vydávání tekstů vyskytujících se dvojnásob bude k souběžným tekstům svazků dalších přihlíženo jako k druhé předloze a bude s nimi naloženo podle pravidel tekstové kritiky. Ukáže-li se, že tekst svazku dalšího jest původnější, než tekst svazku prvnějšího, vezme se tekst svazku dalšího

za základ edice a z tekstu svazku prvnějšího vytknou se varianty. Tyto a jiné všeobecnější zásady ediční, jimiž jsem se řídil, vykládám o něco níže.

Jak již bylo řečeno (srov. str. *18*), zařadil neznámý pořadatel knihovny Evančické na rozhraní století 16. a 17. dnešní I. svazek jakožto I. svazek k řadě *A* — a to nikoliv nevhodně, neboť obsahuje skoro vesměs kusy hledící k nejstarší době dějin bratrských. Hřbetní nápis jeho *Scripta veterum patrum* jest tudíž zcela případný. Většina materiálu obsaženého v I. svazku „Aktů" vyskytuje se též v jiných svazcích jejich, zejména v II., III., IV., V., VI. a XI., ale jazyk svazku I., zvláště jeho první části, psané Jáchymem z Prostiboře, jest patrně starší. Kdežto písaři sbírky Blahoslavovy (*A*) své předlohy modernisovali, Prostibořský, člověk starší generace, ponechával starší tvary jazykové tak, jak je nalezl ve svých předlohách. Tekst druhé části I. svazku byl již písařem modernisován, ale ne příliš, tak že i jeho tvary jazykové jsou v celku starší než jazykové tvary v souběžných tekstech svazků II. až VI. Vizme příklady:

Z 1. části I. svazku Aktů (f. 107ᵃ):

[Tractat B⟨ratří⟩ starých o církvi svaté].

Buoh a Otec, jenž jest bohatý v milosrdenstvie svém pro přielišnú lásku svú smiloval se nad stvořením svým pokolením lidským, poslav Syna svého milého jednorozeného na tento svět v ponížene a v chudobu a v práci až do krvavého potu v utrpenie až do ukrutné smrti.

Ze svazku III. f. 31ᵃ:

Psání starých bratří učiněné o církvi svaté, o jejím pravém základu a vzdělání na něm i o poslušenství zřízeném té církve.

Bůh a Otec, jenž jest bohatý v milosrdenství svém pro přílišnou lásku svou smiloval se nad stvořením svým pokolením lidským poslav Syna svého milého jednorozeného na tento svět v ponížení a v chudobu a v práci až do krvavého potu v utrpení až do ukrutné smrti.

Ze 2. části I. svazku Aktů (f. 223ᵇ):

Odpověd bratří starých na psání mistruov Pražských, kteréž učinili kněžím v Čechách i v Moravě obývajícím na potupu a na zkázu bratřím již po Rokycanově smrti.

Ze svazku II. f. 142ᵃ:

Odpověd bratří starých na psání mistrův Pražských, kteréž učinili kněžím v Čechách i v Moravě obývajícím na potupu a na zkázu bratřím již po Rokycanově smrti.

Ze sv. I. f. 290:

Chtě nětco z pilné potřeby napsati o stavu moci světské nebo moci mečové, totiž slúhy božího s mečem, zdálo se mi za potřebné nejprv oznámiti krátce o tom bludu, kterýž jest v víře Kristově přimísen od nadání kněžského skrze císaře...

Ze sv. IV. f. 2:

Chtě nětco z pilné potřeby napsati o stavu moci světské nebo moci mečové, totiž slouhy božího s mečem, zdálo se mi za potřebné nejprv oznámiti krátce o tom bludu, kterýž jest v víře Kristově přimíšen od nadání kněžského skrze císaře Konstantina...

Ze sv. I. f. 315:

Věrnou žádost a srdečnou ku pánu Bohu, jehožto zřízením všecky moci světa zpuosobují se k vzdělání obecného dobrého, ač lid jest hoden toho; pakli hněv božie jest nad lidem, tehda přepustí král nebeský na krále zemské ducha zavráceného...

Ze sv. VI. f. 89:

Věrnou žádost a srdečnou ku pánu Bohu, jehožto zřízením všecky moci světa způsobují se k vzdělání obecného dobrého, ač lid jest hoden toho; pakli hněv boží jest nad lidem, tehda přepustí král nebeský na krále zemské ducha zavráceného...

Ukázky tyto, jež možno doplniti srovnáním vydávaného tekstu s jeho příslušnými varianty, jsou, tuším, dostatečným svědectvím, že tekst v první i druhé části I. svazku „Aktů“ po stránce jazykové jest bližší tekstu originálnímu než souběžné teksty ostatních svazků. Zdali také věcně a obsahově teksty I. svazku odpovídají více originálu než teksty souběžné, otázku tuto zodpověděti nelze.

Z toho, co víme o historii „Aktů“ (srov. str. *8* a násl.), zdá se, že ani kusy obsažené v I. svazku ani jejich souběžné teksty ve svazcích dalších (II.—VI. a IX.) nebyly opisovány z originálů, nýbrž že to jsou opisy z opisů. Při některých kusích bezpečně na to poukazují přípisky Blahoslavovy a Orlíkovy. Na př. opisovač 1. části svazku I. i opisovač svazku II. pokládali druhou část „Druhého listu k mistru Rokycanovi“ již za „Třetí list“, jak nasvědčuje přípisek uvedený v poznámce ζ na str. 11 a papírem přelepený tekst, uvedený v poznámce c na str. 11. Rovněž tak závěrečný odstavec „Druhého listu“ (na str. 13) nebyl přidán opisovačem I. svazku, nýbrž byl již v nějakém dřívějším opisu (srov. str. 13 pozn. a). Na jednom místě „Čtvrtého listu k mistru Rokycanovi“ (str. 28) připomíná Blahoslav, že v jiném exempláři (t. j. v jiném opisu tohoto kusu) jest jiné jeho znění. Dalším dokladem jest dvojí datum připojené ke konci „Šestého

listu k mistru Rokycanovi" (str. 79). Jiným závěrek kusu „Psání o moci světské", kde se vyskytuje letopočet 1485, který nemůže býti datem složení nebo sepsání a záhadný přípisek: „Važny tehdaž" — obé v obojím exempláři téhož kusu (v *A I* f. 314[b] a v *A IV* f. 19[a]). Ke konci kusu „Kterak se lidé mají míti k církvi římské" (A I f. 173[a]) poznamenává Blahoslav, že v některých exemplářích nalezl jeho titul, který se mu nezdá býti správným.

Poněvadž byl po ruce větší počet exemplářů jednotlivých kusů, mohli bratří Blahoslav a Orlík teksty podle jedněch předloh opsané podle jiných opravovati (srov. pozn. na str. *28*). Z oprav jejich jest patrno, že rozdíly mezi některými předlohami byly značné — na př. v kusu nadepsaném „O dobrých a zlých kněžiech", „Psání o moci světské", nebo v psaní „Panu Albrechtovi", jak možno pozorovati z hojných variantů příslušných tekstů zde vydávaných. Někde měli opisovači po ruce pouze tekst častým opisováním značně porušený, jak zvláště jest patrno při „Druhém listě k mistru Rokycanovi" (viz pozn. e na str. 12.).

Rozhodnouti, která z předloh těch opisů, jež jsou obsaženy v „Aktech", odpovídala více originálu nebo který ze souběžných tekstů této sbírky se mu více blíží, není možné pro nedostatečnost pomůcek — ať jsou to přípisky Blahoslavovy a Orlíkovy nebo opravy tekstové jimi prováděné anebo různočtení dotčených tekstů. Varianty jsou (až na malé výjimky) rázu pouze formálního, větším dílem stilistické. Věcné přídavky nebo výpustky vyskytují se hlavně v tekstech biblických; v některých případech způsobeny byly nepozorným opisováním. Mnohé patrné chyby lze snadno opraviti vzájemným srovnáním tekstův a docíliti tekstu věrnějšího, emendovaného, ale otázka, který tekst jest v celku bližší originálu, zůstává nerozřešena. Kus „Psání o moci světské" existuje ve dvou jakýchsi redakcích, z nichž redakce svazku I. jest, jak se zdá, původnější než obšírnější redakce svazku IV. Redakce první přiléhá více ke spisu Chelčického „O trojím lidu", ale bratr Orlík ji opravoval podle redakce obšírnější. Má se vydavatel v tomto případě pokusit o rekonstrukci prvotního tekstu, který byl bližší spisu Chelčického? Zdá se mi, že nikoliv, poněvadž ani zde dané prostředky nestačí k vyšetření, zdali tekst bližší spisu Chelčického je opravdu tekst originální nebo aspoň originálnější. Orlík nepochybně proto prováděl své opravy podle redakce širší, že chtěl, aby „Psání o moci světské" vypadalo samostatněji. Vydavateli, jenž jeden tekst volí za základ svého vydání, nezbylo by, leč vybrati si k tomu ze souběžných

tekstu ten, který se mu zdá v celku správnějším nebo méně porušeným, kdyby v našem případě jazykové rozdíly tekstů nebyly mu jistým vodítkem.

Jak shora bylo uvedeno (str. *32*), jest materiál I. svazku, zvláště 1. část jeho, psán jazykem staršího rázu než materiál svazků dalších. Po této stránce tedy jsou teksty I. svazku mnohem bližší svým originálům než teksty svazků jiných, a proto nemaje po ruce jiných pomůcek pokládal jsem za přirozené učiniti základem své edice teksty svazku I. tak, jak je stanovili bratří Blahoslav a Orlík svými opravami, a to z toho důvodu, že jsou pro nás takřka vydavateli materiálů, které sebrali. Dlužno tedy zaujmouti k jejich tekstu asi takové stanovisko, jako k tekstu známému pouze ze starého tisku — vyjímaje ovšem případy, kde srovnání tekstu základního s teksty souběžnými by ukázalo nemožnost tekstu základního, anebo kde by grammatika vyžadovala odchylku (srov. *Akty* I. str. 274). Proto ponechávám opravy Orlíkovy v platnosti i v případě, kde je nepokládám věcně za správné, jako na př. na f. 21[b] (str. 62), kde tekst původní pokládám za správnější než opravu provedenou Orlíkem (srov. pozn. 2 na str. 44).

Z tekstů souběžných uvádějí se *varianty* pod čarou způsobem v edicích obvyklým. *Opravy* provedené Orlíkem nebo Blahoslavem označeny jsou hranatou závorkou [ ] a pod čarou bývá z pravidla poznamenáno čtení původní. Poněvadž opravy Orlíkovy mají lví podíl, přičiňuji *k hranatým závorkám,* označujícím písmo jiné ruky (než kterou jest psán celý ostatní tekst), *poznámku, která ruka je psala, jen tehdy, není-li to písmo Orlíkovo.* Kde bylo potřebí, aby *vydavatel* sám *svými dohady* porušený tekst doplnil nebo opravil, užito bylo *závorek lomených* ⟨ ⟩.

Také jinak co do technické stránky drží se edice tato zvyklostí a pravidel ustálených ve vědeckých vydáních historických materiálů.

Vlastní tekst tiskne se garmondem. Citáty do něho vetkané (v našem případě převážně citáty biblické) tisknou se kursivou. Tisk proložený znamená, že v originále samém příslušné místo jest nějak nápadně označeno (na př. podtrženo). Poněvadž, jak z reprodukce originálu jest patrno, jest původní tekst podtrhován příliš často a na mnoze bezdůvodně, větším dílem nejspíše od pozdějších čtenářů, označuji taková místa jen výjimečně ve zvláštních případech. Místa, jež pokládám za odvozená nebo přejatá z jiných pramenů nebo předloh, reprodukují se borgisem. Po-

stranní přípisky svádím pod čáru do poznámek označených řeckými písmeny.

Přičiňované poznámky jsou trojího druhu: 1. poznámky tekstové, označované písmeny abecedy latinské, uvádějící zejména varianty ze souběžných tekstů, 2. poznámky citátové, označované písmeny abecedy řecké, uvádějící místa, odkud jednotlivé citáty jsou vzaty a reprodukující postranní přípisky tekstů,[1] 3. poznámky věcné, označované arabskými číslicemi, týkající se výkladu jednotlivých míst tekstu.

Co se týče variantů tekstových, bylo by zajisté zbytečné zaznamenávati slova, která se neliší od sebe jinak nežli věkem tvarů jazykových, na př. má-li jeden tekst *Buoh* a druhý *Bůh*, nebo jeden *držie* a druhý *drží, najlepší* a *nejlepší, slúha* a *slouha* atd. Rovněž tak netřeba zajisté vytýkati vnějších rozdílů tvarových, zvláště jsou-li jen hláskové (na př. vyskytuje-li se v jednom tekstu *kdo* a v druhém *kto*, nebo prostě pravopisných či grafických, jako *tresktati* a *trestati, ovotce* a *ovoce, vzáctný* a *vzácný, Chelčicský* a *Chelčický* atd.). V některých případech ovšem učinil jsem výjimky z tohoto pravidla, chtěje upozorniti na některé zajímavé archaismy grafické; zaznamenávám na př. případy, kde délka samohlásky se ještě označuje dvěma písmeny na př. ve slově *bydlee*, nebo kde vedle *pie* vyskytuje se též *pjé*.

Netřeba zajisté vytýkati případy, kde souběžné teksty užívají zkratek při slovích často užívaných, jako *B.* místo Bůh, *P. J.* místo pán Ježíš atd. Vyskytují-li se v tekstu základním, prostě se doplňují bez poznámek. Rozdíly v slovosledu bývají často velmi značné a proto je vytýkám vůbec. Poznámky tekstové náležejí z pravidla pouze k tomu slovu, po jehož pravé straně stojí poznámková písmenka. Týká-li se poznámka tekstu z několika slov složenému, bývá přičiněna táž písmenka z pravidla po pravé straně prvního i posledního slova.

V poznámkách citátových uvádím především místa z bible ve zkratkách užívaných v české „Biblické konkordanci“ z r. 1901, vydané spolkem Komenského v Praze. Při citátech nebiblických uvádím tituly dotčených spisů v postačitelné úplnosti. Při jednotlivých postraních přípiscích označuji kursivními velikými písmeny ruky, od které pocházejí. Ruka *A* jest ruka táž, jež psala tekst, ruka *B* jest ruka Blahoslavova, *C* ruka snad Jana Černého, *K* ruka Komenského, *O* ruka Orlíkova (srov. str. *29*).

[1] Příslušná písmena je připojena vždy k slovu, které v originále jest posledním v řádku, k němuž je přičiněn postranní přípisek.

Věcné autorské poznámky tištěny jsou kursivou, ale příslušné výňatky z pramenů obyčejným petitem. Jak dalece které místo zasluhuje vysvětlení, o tom souditi jest věc velmi subjektivní. Vzhledem ku zvláštní povaze vydávaného materiálu, v němž se tytéž otázky zhusta opakují, hleděl jsem věcné poznámky soustřediti na jistá místa; jsou to obyčejně místa, v nichž se po prvé na příslušnou věc naráží a ostatní místa opatřil jsem pouze příslušnými odkazy. První věcné poznámky přičiněné k jednotlivým kusům obsahují mimo údaje týkající se tradice tekstu a dosavadní reprodukce jeho též sdělení o autoru a o době vzniku. Kde bylo potřebí té věci věnovati zvláštní výklad, umístěn jest v Předmluvě, kdežto v příslušné věcné poznámce uvádím pouze konečný výsledek.

Teksty edicí touto reprodukované liší se značně od svých předloh co do pravopisu a grafiky; jsou přizpůsobeny dnešním pravidlům a zvyklostem. Vyjma 1. část I. svazku jsou všecky ostatní teksty psány pravopisem a grafikou z druhé polovice století 16., o jejíž podržení ve vydání nemá, tuším, ani filolog valného zájmu. Starobylejší jest pravopis a grafika Prostibořského, jenž opsal 1. část I. svazku (srov. str. *17*), ale ani tu by filolog nenalezl nic pozoruhodného a pro historika bylo by podržení jejich bezcennou a zbytečnou přítěží. Přes to však upravuje starší pravopis a grafiku předloh na způsob novější hleděl jsem podržeti některé věci, o nichž dlužno míti za to, že se nejen jinak psaly než nyní, nýbrž i vyslovovaly. To se týká především slov s náslovným nebo středoslovným *z* a *s*, jež se snadno zaměňují; na př. píše se *svítěziti* i *zvítěziti, zhřešiti* i *shřešiti.* V takových případech řídím se tím, co v době, kdy teksty naše byly opisovány, bylo obvyklejší nebo co se v tekstech hojněji vyskytuje. Tudíž píši na př. *svítěziti, zbor, zpráva, zbírati, způsob,* ale *nesčíslný, zhřešiti, prosba, zkroušený, ztratiti,* ač se táž slova vyskytují psána obojím způsobem.

Ve slovech cizích, zvláště ve vlastních jménech obě části 1. svazku užívají pravopisu fonetického (na př. Krystus, Tymoteus). Poněvadž podržovati tento pravopis by bylo bezúčelné, transskribuji takováto slova podle pravopisu dnešního, na př.: Kristus, Daniel, Timoteus, kardinál, Konstantin, Augustin. V některých však případech podržuji pravopis do jisté míry původní, na př.: Christus, Marije, Kajifáš, do Bazilie, Jeruzalém, Efrejm. Jsou to v celku případy, kde cizí slova jsou přizpůsobena české výslovnosti, ale výslovnost staročeská liší se tu poněkud od novočeské.

Jisté zvláštnosti staročeského pravopisu, jako na př. psaní *y* po *c* a *s* (cýsař, cýrkev, Husy, posýlati) přirozeně odstraňuji.

Sem náleží též časté zdvojování některých souhlásek na př. v slovích: radda, zlatto, svattost, vesselý, šedessáte, dessatero, vyssokost, massitý, visseti, vinna. Také na počátku slov bývá někdy zbytečné *ss*, na př. sstálý, ssužovati neb dokonce *zs* (zstavovati). Sem náleží též zbytečné *h* v slovích: létha, Tháboruov a p. Také místo *cs* ve slovích jako jest prorocský píši pouhé *c*, a místo *čš* pouhé *č* (na př. *Skutečtí* místo Skutečští). Naproti tomu podržuji vsuté středoslovné *t* v případech jako jest ovotce, rutce, nětco, vzáctný, statčiti. Sloveso *jsem* atd. píši tak, jak jest psáno v originále, t. j. často s odsutým *j*, jak to činí filologové.

Komparativ a superlativ *vyšší, nejvyšší*, který bývá z pravidla psán se — *žš* —, transskribuji způsobem novočeským. Podobně *tovaryžstvo* a p.

Samozřejmé jest, že do edice naší nehodila se staročeská grafika, píšící *cz* místo *c* (na př. mocz), *w* místo *v* (wſfickni), ſ místo *s* (ſymě), *ſſ* nebo *ß* místo *š* (hřjſſnicy), *j* místo *i* (hřjſſnicy), *g* místo *j* (Gežjß), *y* místo *j* nebo *i* (o zleych, *y* jako spojka) atd. Rovněž bylo by zbytečné podržeti spřežku *zi* ve významu *ž* a psáti snad *ziadame* místo *žádáme, ukřiziovati* místo *ukřižovati.*

Případy takovéto nepůsobí vydavateli zvláštních obtíží. Hůře jest tam, kde běží o to, jak označiti náležitou kvantitu jednotlivých slov. Poněvadž kvantita staročeská se na mnoze liší od kvantity novočeské, bylo by hrubou chybou označovati v tekstech staročeských kvantitu novočeskou. Ale v tekstech staročeských nebývá kvantita označována dosti dbale a pravidelně, a to platí zvláště o „Aktech Jednoty bratrské“, z nichž nejhůře jest na tom právě svazek I. V první jeho části psané Prostibořským označuje se kvantita docela ledabyle, libovolně a nahodile. V druhé jeho části jest označována sice pravidelněji, ale pozorují se tu některé zvláštnosti a odchylky, kterých nelze podržeti, ježto odporují základním pravidlům mluvnickým; na př. píše se *chleb, cirkev, neni, uzkost, mudrost, paně* místo páně, *kteřiž, vymysly, zbyti, střizlivý, jmeno* a p. Mnohem přesněji a pravidelněji jest kvantita označována v dalších svazcích „Aktů“. Proto hlavní pomůcku k stanovení kvantity poskytují souběžné texty jejich. Jinak ovšem dlužno kvantitu rekonstruovati podle pravidel, jimiž v 15. a 16. století se řídila.

Staročeská kvantita má své zvláštnosti. Na př. verbální substantiva, jako jest *kázaní,* mají svůj určitý rythmus, který lze vyjádřiti vzorcem — ◡ — nebo ◡ — — — (vzhlédaní, vzkládaní, přijímaní, přidávaní, oddávaní, ukázanie, posmívání). Místo novo-

českého *psaní* bývá z pravidla *psáni*. V množném nominativu mívají substantiva mužská — *í* místo *i*, na př. *muží* m. *muži*; že délka je tu na místě, viděti z toho, že se četně vyskytuje tvar *mužie* a p. Přisvojovací zájmeno *náš* bývá v ženském a středním rodě z pravidla dlouhé, na př. *ospravedlnění náše*.

Přídavná jména v přísudku mívají v „Aktech" větším dílem tvary určité, proto tam, kde by byly možné tvary určité i neurčité, kladu raději tvary určité. Komparativy příslovek píší se z pravidla dlouze, na př. *raději, dolejí* a podle toho i *radšé*. Mimo to vyskytuje se z pravidla *nikdý* nebo *nikdá* a *prvé*. Také předložka *podlé* bývá z pravidla dlouhá.

Číslovka *tří* bývá psána s *í* a podle toho analogicky vyskytuje se *čtyří*. Zájména osobní se velmi často odlišují kvantitou od způsobu novočeského, ale pozoruje se zde více libovůle a nahodilosti než pravidelnosti, pročež označuji jejich kvantitu podle způsobu novočeského.

Kromě toho lze pozorovati v tekstech bratrských některé zvláštnosti vlastní. Na př. koncovka množného dativu — *om* bývá vždycky krátká. Naproti tomu ve slově *čeníchati* píše se z pravidla *í*. Dosti časté jsou případy, že na místech, kde bychom očekávali dlouhé *ie* vyskytuje se pouze *ě*, na př. *přiměsiti* místo *přimiesiti*, *město* místo *miesto*. Vedle krátkého *Rokycana* nebo *Rokycan* píše se často *Rokycána* nebo *Rokycán*, ale naproti tomu z pravidla *Lupač* místo *Lupáč*.

Ne všecky bratrské zvyklosti pravopisné týkající se kvantity lze uvésti v souhlas s historickou mluvnicí, a proto dlužno na př. odchýliti se od zkracování kmenové hlásky v trojslabičných slovesech složených s předložkami, jako jest *navésti, přivésti, dovésti* a p. Jsou ovšem i případy pravidelně se vyskytující (v 2. části I. svazku a ve svazcích dalších), kde by mohlo běžeti o zvláštnosti dialektické, na př. když se píše *otevří* m. *otevři*, *radí* m. *rádi*, *vína* m *vina* a p. — ale nemohl jsem konati specielních studií o těchto zvláštnostech. Uvádím pouze některé pozoruhodné případy mezi varianty na př. *néni* místo *není*. Jestliže se vyskytuje *take* s krátkým *e* neznamená to *též*, nýbrž *tak*.

Látka obsažená v I. svazku „Aktů Jednoty bratrské".

„Akty Jednoty bratrské" nejsou soustavnou, jednotně a chronologicky spořádanou sbírkou materiálu týkajícího se dějin bratrských.

Proto při zpracování tohoto materiálu, pokud se od edice žádati může, nelze se přesně držeti pořádku, v jakém jest v „Aktech" uložen, nýbrž dlužno jej účelně seskupiti, a to jednak věcně, jednak chronologicky. Látka I. svazku týká se:

1. prvního pronásledování „Jednoty bratrské" roku 1461 a let následujících,

2. styků bratří s Janem Rokycanou po zřízení vlastního kněžského řádu v Jednotě (od r. 1468 počínajíc) a druhého pronásledování bratří v letech 1468—1471,

3. snah bratří o zlepšení svého postavení v prvních letech vlády krále Vladislava II.

4. Kromě toho nalezneme tam „membra disiecta", několik kusů ojedinělých.

Kusy prvních tří skupin nasvědčují tomu, že sběratelé obou částí I. svazku sledovali určitý cíl, že chtěli sebrati látku k nejstarším dějinám „Jednoty bratrské". Největší část její týká se let 1460—1471; chronologicky nejdále sahá materiál I. svazku do roku 1479.

Novověký vydavatel historických pramenů jest povinen látku, kterou vydává, také již zpracovati. Jak má vypadati takové zpracování, o tom se mohou názory rozcházeti. Theorie nesmí vésti k šabloně. Jak který materiál dlužno při edici zpracovati, řídí se podle daných potřeb dotčeného historického oboru. Potřeby tyto nejspíše pozná právě vydavatel specielním studiem. Způsob zpracování závisí však z veliké míry i na látce samého pramene — a to, jak se mi zdá, právě při „Aktech Jednoty bratrské" jest rozhodující. Poněvadž veliká část látky týkající se nejstarší historie Jednoty bratrské zůstává ještě mimo vydávaný I. svazek „Aktů", bylo by neobyčejným stížením úlohy vydavatelovy, kdyby na př. na něm bylo požadováno, aby se pokusil o nové vylíčení nejstarších dějin Jednoty bratrské, které ostatně na ten čas uspokojivě jsou vylíčeny v článku *Gollově*, Jednota bratrská v 15. století (ČČM 1883—1888). Vydavatel nepokládal se dočasně za způsobilého k této úloze, ač má za to, že ve své edici provedl částečnou revisi nejstarších dějin bratrských a leckteré faktum a stránku jejich nově osvětlil. Poněvadž však shledal, že prameny obsažené v I. svazku „Aktů Jednoty bratrské" nebyly dosud náležitě oceněny po stránce literárně-historické a že také nebyly dosud uspokojivě určeny i analysovány jakožto historické prameny, soustředil svoji pozornost hlavně k této věci. Něco učinil sice již *Goll* ve svých „Quellen und Untersuchungen" a v článku výše jmenovaném, ale badání

jeho jednak sledovalo jen určité otázky (souvislost Jednoty bratrské s valdenstvím), jednak z veliké části zůstalo utajeno. V článku „Jednota bratrská v 15. století" Goll podává spíše jen výtěžky své analysy pramenů bratrských než jejich odůvodnění. Některé kusy zůstaly vůbec dosud neurčeny.

Vydavatel nechce tvrditi, že by všechny mezery úplně vyplnil, má však přece za to, že splnil aspoň značnou část této úlohy. Doufá, že jeho práce přispěje k lepšímu ocenění literární činnosti Jednoty bratrské z doby jejího počátečního vývoje, jíž literární historie dosud málo pozornosti věnovala. Neobyčejná literární činnost Jednoty bratrské v oboru apologie a polemiky, rozsáhlé traktáty její psané na obranu jejích zásad, stojící úplně na výši tehdejší kultury, ba i převyšující sčetlostí, obratností a důsledností vývodů nejvzdělanější protivníky, zůstaly — jsouce rukopisné — dodnes takřka neznámé dějepiscům české literatury. Jejich vydáním poskytuje se jim bohatý materiál k hlubšímu studiu literatury české z druhé polovice století 15. Vůdčí postavení bratra Řehoře mezi bratřími a jeho vynikající účastenství při všech takřka písemných projevech jejich, které za jeho doby vznikly, bude zajisté základem k novému zbadání jeho literární činnosti, což, jak za to mám, povede nepochybně ku poznání, že Řehoř byl daleko originálnější duch a spisovatel než se dosud za to mělo, že to byl duch silný a nevšední, bez něhož Jednota by nebyla vznikla, nebyla by se udržela a nebyla by se stala tím, čím jest pro český národ a jeho historii.

Jednotlivé kusy I. dílu „Aktů Jednoty bratrské" jsou opatřeny z pravidla nadpisy, z nichž některé připisovali teprve přehližitelé a opravovatelé tekstu, Blahoslav a Orlík, jiné byly již v předlohách, podle kterých se opisovalo. Nadpisy tyto jsou dílem případné, dílem nevhodné. Nevhodný jest nadpis kusu začínajícího na f. 130^b, *Kterak se lidé mají míti k církvi římské,* který vzat jest nahodile z první věty jeho. Mnohé kusy v AI nemají nadpisu, ale v souběžných tekstech jejich ve svazcích dalších se nadpisy vyskytují. Podle stilisace soudíc, není ani jediný nadpis původní, t. j. nebylo ho v originále, leda bychom připustili, že některé z nich mohly býti již do originálů připsány a že odtud dostaly se do přepisů. Na př. originální koncepty listů Rokycanovi poslaných mohly dostati nadpisy označující jejich pořadí. Některé kusy nemají nadpisu ani ve svazku I., ani ve svazcích jiných.

Ač některé nadpisy nejsou vhodné a správné, není přece z praktických důvodů radno nahrazovati je jinými, které by obsah

lépe vyjadřovaly. Nadpisy tyto jsou nejméně tak staré, jako kodexy, v nichž se vyskytují; srostly takřka s teksty a ustálily se užíváním ve vědeckém badání. Jestliže vydání toto chce reprodukovati tekst, jak jej stanovili Blahoslav a Orlík, pak dlužno zajisté ponechati i staré nadpisy jednotlivých kusů tak, jak je přijali tito redaktoři. Vydavatel I. svazku podržuje tedy vesměs nadpisy, jaké se tam vyskytují; kusům, které ve svazku I. jsou bez nadpisu, přičiňuje nadpisy ze souběžných tekstů v jiných svazcích se vyskytujících, a kusům, které vůbec nadpisů nemají, přidává nadpisy, jaké asi podle jejich obsahu a podle způsobu v té době obvyklém by míti mohly. Tyto rekonstruované nadpisy označeny jsou lomenými závorkami.

A. Kusy hledící k prvnímu pronásledování Jednoty bratrské (r. 1461 a násl.).

1. *(Počet o přijímanı těla a krve pána Krista pod zpuosobem chleba a vína).* Jednota bratrská, která vznikla splynutím drobných volných bratrstev nebo jednot, jež se skládaly z lidí toužících po opravdově náboženském, mravném životě a nespokojených s vývojem hnutí husitského, začala vystupovati někdy ke konci let padesátých století patnáctého jakožto samostatná náboženská organisace, která se přívržencům církve podobojí a držitelům moci politické jevila jakožto sekta, rušící platné řády církevní i státní. První členové Jednoty bratrské, mezi nimiž jádro tvořili někdejší posluchači Rokycanovi s bratrem Řehořem v čele, seskupili se hlavně v Kunvaldě a v Krčíně okolo kněze Michala a Martina, v jejichž bezúhonnost mravní chovali úplnou důvěru, a nechtěli přijímati svátostí od jiných kněží; naopak kněží bratrští nechtěli udíleti svátostí jiným věřícím. Kněží bratrští zjednodušili také obřady obvyklé bohoslužby a některé věci v chování bratří k svátosti oltářní nasvědčovaly tomu, že se značně odchylují od názorů, jež všeobecně platily za správné, vzbuzovaly mínění, že bratří smýšlejí o eucharistii pikhartsky. Mše kněží bratrských podobala se táborské, bratří zavrhovali vystavování svátosti oltářní a klanění se jí a užívali k proměňování a přijímání těla božího neobvyklých způsobů chleba. Mimo to nechtěli bratří skládati přísah jakožto konšelé.[1] Kněžstvo z okolí Kunvaldu a Krčína, pod jehož správu mnozí tamější bratří příslušeli, zdvihalo stížnosti a žaloby, až i král viděl se nucen věcí se obírati. Pronásledování

[1] Vysvítá ze PSÁNÍ KNĚZE MARTINA VĚZNĚ, A I f. 329b.

Jednoty bratrské jakožto sekty hodilo se dobře jeho politice s kurií papežskou, které mohl ukázati, že plní svou korunovační přísahu, podle které neměl trpěti v zemích svých žádných sekt a kacířství. Král vedl si tak, jako by bratří nebyli než znovu povstávající Táboři, obnovujíce nejen jejich učení, nýbrž i jejich bojovnost náboženským fanatismem vzbuzovanou. Proti bratřím zakročeno jako proti lidem, od nichž hrozí ozbrojené povstání a tím porušení veřejného klidu a pořádku. Pronásledování bratří začalo se nejspíše někdy r. 1460 tím, že jim byla zakázána bohoslužebná shromáždění v Kunvaldě.[1]

Bratří tamější však našli útulek na panství Jana Rychnovského z Rychnova. Hůře vedlo se přívržencům Jednoty v Praze, kde hlásili se k ní zejména studující z university. Bratr Řehoř je tam navštěvoval. Při jedné takové návštěvě v březnu 1461 někteří účastníci shromáždění (ač všichni byli včas varováni), toužíce snad po koruně mučedlnické, byli zajati od novoměstského rychtáře a odvedeni do vazby na radnici. Počaly se výslechy, při nichž výpovědi vynucovány mučením a trýzněním. Zmučeno bylo pět bratří. Otázky jim kladené týkaly se mimo jiné zejména spiknutí a povstání od bratří domněle chystaného. Na základě vypovědí dotazovaných zatčeni 15. března z rozkazu králova tři studující, kteří uvězněni od rektora university. Asi za čtvrt roku, tedy někdy v červnu 1461, vrácena byla studentům i ostatním bratřím svoboda, ale musili dříve odvolati bludy, které jim byly za vinu kladeny. Odvolání stalo se jedné neděle v chrámě Týnském před shromážděným lidem u přítomnosti Rokycanově. Odvolání dělo se podle dvou formulí, z nichž jedna platila pro studující, druhá pro ostatní přívržence Jednoty bratrské. První zachována jest v rukopise univ. knihovny Pražské sign. *XVII G 2* (ze 16. století) s nadpisem: „Odvolávání těch, kteří od sekty pikhartské odstupovali za mistra Jana z Rokycan, v kostele Matky boží před Tajnem učiněné. L. P. 1466," druhá v I. svazku „Aktů Jednoty bratrské" f. 342ª sl. bez názvu. Formule první jest v rukopise jistě datována nesprávně. Obsah její směřuje vlastně proti učení táborskému, ježto u jednoho mistra a bakaláře byly nalezeny traktáty táborské.[2] Goll otiskl obě formule v „Časopise Českého Musea" 1884 str. 466 a násl. V „Aktech" našich otiskuje se formule druhá ještě jednou.

[1] GOLL v ČČM 1884, 447 sl.
[2] Srov. GOLL v ČČM 1884, 447 sl. a 460 sl.

Poněvadž v „Prvním listě k mistru Rokycanovi“ nepochybně se o ní činí zmínka, a to tak, že bratří tam jmenují jaksi její titul,[1] proto beru odtud její nadpis: *Počet o přijímaní těla a krve pána Krista pod zpuosobem chleba a vína.* Stručné toto odvolání vyjadřuje všecko, čím se tehdy bratří odchylovali od církve podobojí.

Jest sice pravda, že — jak dí Goll[2] — to, co se praví v druhém odstavci, mohl bratr s dobrým svědomím vyznati; ale šestý odstavec obsahuje přece zcela zřejmé odvolání těch důsledků dogmatického stanoviska bratří, které budily všeobecné pohoršení; bratří prohlašují se sami za vinné, „že souce tázáni nechtěli sme vyznati, by tělo boží v svátosti na oltáři, v monstrancí anebo když v processí nosí nebo když kněz na mši pozdvihuje, než toliko, když se věrným křesťanom dává od kněze věrného, že přijímají tělo boží“. Dále uznávají, že bloudili, přijímajíce tělo Páně v chlebě žemlovém i v topénkách a krev Páně z obyčejných nádob, že se za tím účelem scházeli po domích, ač mohli je míti v kostelích. Vyznávají, že ve svátosti těla a krve Kristovy jest Kristus přítomen „svým vlastním přirozením a podstatou svého přirozeného bytu, kterýž jest vzal z panny Marie“, že mají se Kristu v svátosti přítomnému klaněti, jej ctíti i světly a jinými poctami k němu se modliti. Jediný ústupek, který odvolávajícím byl učiněn, záležel v tom, že mohli prohlásiti (v odstavci 4.), že byli nesprávně obviňováni ze spiknutí a připravování ozbrojeného povstání.

Soudím tedy, že odvolání bratří bylo dosti zřetelné a dosti podrobné; odvolání studentů je poněkud podrobnější, ale rozdíl mezi oběma formulemi není veliký. Obojí formule byla nepochybně těžkým požadavkem pro svědomí odvolávajících — ale oni tomuto požadavku vyhověli. Jen několik přívrženců Jednoty zůstalo neoblomných — kolik, nevíme. Kdo neodvolal, zůstal ve vězení. Podle listu bratra Tůmy „jedni seděli čtvrt léta, půl léta, dvě léta, až jeden seděl deset let na rathouze“.[3] Podle „Psání kněze Martina vězně“ někteří byli i smrtí potrestáni za to, že nechtěli jiných bratří vyzraditi.[4]

[1] „A tak těch prodlených časuov let, jakož vám známo jest, ... vydali jsme počet o přijímaní těla a krve pána Krista pod zpuosobem chleba a vína“ (srov. AI str. 4 a pozn. 1).

[2] GOLL v ČČM 1884, 469.

[3] Cit. GOLL v ČČM 1884, 464.

[4] AI f. 329b (str. 564).

Také bratr Řehoř byl nějaký čas vězněn. Příčinu toho sám naznačuje v listě k panu Valečovskému, že totiž odporoval nebo snad zřejmě protestoval proti tomu, že moc světská nutí k víře — patrně již po zatčení a mučení bratří.[1] Řehoř nebyl však mučen a dostal se brzy na svobodu. Bylo mu pouze uloženo, aby nějaký čas neodcházel z vězení, a to do lhůty, kterou mu ustanovil sám Rokycana. Když lhůta tato vypršela, opustil vězení s vědomím strážného. Ve lhůtě dotčené mělo dojíti k hádání o víru (k němuž se Řehoř i chystal) — zejména ovšem o otázku nucení k víře mocí světskou. V listě svém nějakému Janovi[2] Řehoř popírá, že by byl své názory odvolal a podle listu k panu Valečovskému prý kněz Vocásek jen úskokem docílil, že Řehoř mimovolně připustil zasahování moci světské do věcí náboženských.[3]

Poněvadž Rokycana nepochybně nechtěl, aby Řehoř zakusil vší přísnosti tehdejších řádů, proto hádání odložil a výrok Řehořův vůči Vocáskovi byl vyložen za jakési odvolání. Opustiv Prahu Řehoř odešel do severozápadních Čech, ale v Teplici byl opět zatčen a uvězněn — nejspíše ještě r. 1461.

2. *(Psání panu podkomořímu království Českého.)* Z vězení teplického nejspíše poslal Řehoř list nadepsaný v *AVI* f. 89a *Psání panu podkomořímu království Českého.* Adressátem jest pan Vaněk Valečovský z Kněžmosta, podkomoří království Českého, z předních rádců a důvěrníků krále Jiřího; Valečovský jej horlivě podporoval ve snaze o uklidnění země, o povznesení moci královské pomocí stavu městského a o pokoj s církví. Již za krále Ladislava Valečovský staral se o zavedení jednoty ve víře potlačováním zbytků táborství, a to tak hromadně a úkvapně, že sám Rokycana s tím nesouhlasil. Není pochyby, že Valečovský z veliké míry vedl i pronásledování bratří r. 1460 a 1461, především ve městech královských. S druhé strany však nebylo Řehořovi neznámo, že Valečovský není valně nakloněn kněžstvu, maje za to, že kněží, a zvláště Rokycana, mimo obor svého úřadu si osobují moc, která jim nepřísluší, jak to vysvítá z jeho traktátu „proti Rokycanovi a jeho kněžím“ (zapsaného v *AII* f. 215 sl.)[4], v němž Valečovský kněžím vytýká život nemravný, míšení se do světských záležitostí a úsilí o vyvolání nových válek náboženských. Jiným projevem téhož

[1] AI f. 319b—320a (str. 552).
[2] AV str. 641 (podle opisu zemského archivu Pražského).
[3] AI f. 318b—320a (str. 552).
[4] Otiskl jej ČELAKOVSKÝ ve „Zprávách král. české společnosti nauk“ 1881, 335—345.

smýšlení Valečovského, Řehořovi známým, byl proslulý obraz vozu, do něhož s obou stran jsou zapřaženi koně, řízené formany-kněžími, jejž si Valečovský dal namalovati na zdech svých Pražských domů v Dlouhé třídě.[1]

Účelem listu Řehořova Vaňkovi Valečovskému, jak z obsahu jeho vysvítá, jest, ukázati, jak nesprávné jest, když moc světská i jakožto nástroj kněžstva pronásleduje někoho pro víru. Jest to, jak Goll praví,[2] apologie sepsaná na obranu lidského svědomí ve věcech náboženských. Moc světská vůbec nemá podle Řehoře práva nutiti někoho k víře. Mimochodem a mimoděk jaksi Řehoř vyslovuje pochybnost o tom, zdali moc světská vůbec se hodí pro křesťany. K vývodům této věci se týkajícím připojuje Řehoř na konec přání, aby bratří byli trpěni se svou věrou asi tak, jako Židé.

Poukazuje na to, že král Jiří zastavil vzájemné boje o víru, způsobené kněžími obojí strany, Řehoř obrací se k Valečovskému, jakožto zasvěcenému do politiky královy, za tou příčinou, aby soudruhům Řehořovým, kteří se rozhodli říditi se pouze Písmem, poskytnuta byla volnost provozovati své náboženství. V novém zákoně neplatí řády Židů, kteří hříchy mstili mečem. Násilí může člověka přinutiti, aby se na oko hlásil k víře, která se mu vnucuje, ale jeho vnitřní přesvědčení změniti nemůže.

Ovšem vyvolení boží vždycky trpěli a budou trpěti hlavně návodem falešných proroků, kteří pomocí světské moci chtějí docíliti toho, co by měli dosahovati pravdou. Kéž by Valečovský a jeho soudruzi poznali lstivé jednání kněží obojí strany! Řehoř poukazuje na náboženskou snášenlivost, vládnoucí v zemích s několika věrami, na př. v staré říši Římské, v říši Polské a na poměrnou svobodu křesťanů v říši Osmanské. Ostatně prý král Jiří chová se snášenlivě k straně katolické — jen vyvolení boží, t. soudruzi Řehořovi jsou bez ochrany. Také Židé „proroky k sobě poslané ⟨sou⟩ vězeli a mordovali“ (318[a]) z návodu velikého počtu falešných proroků. To však nemůže zůstati bez trestu, jak svědčí tresty, jež stihly nepřátele Husovy po jeho smrti. Varuje tudíž držitele moci světské, Vaňka a jeho soudruhy, aby pronásledováním bratří si nezpůsobili boží trest a pomstu.

Bratří proti králi ani proti obecnému dobrému ničím se neprovinili. Lživé jsou žaloby kněží vinících je z pikhartství, na př.

[1] Srov. ČELAKOVSKÝ l. c. 332. Rkp. mus. VA41 f. 79[b] a BLAHOSLAV, O původě (vyd. JASTREBOV) str. 12.
[2] GOLL v ČČM 1884, 452.

že zabíti člověka jest jim jako rozbíti střep, že nevěří v Boha, že nevěří ve z mrtvých vstání, neuznávají ani Starého ani Nového zákona a žijí pouze podle přírody. Že bratří pikharty nejsou, je vidět již z toho, že se ochotně podrobili mučení, neboť pikharti cení život vezdejší nade všecko. Dále odmítá Řehoř pomluvy, jako by byl proti slibu a závazku z vězení utekl.

Bratří svou passivní věrou nejsou zemi tak nebezpeční, jako kněžstvo obou českých stran, neboť kdyby toto mělo moc, nutilo by násilně k své víře. Držitelé moci světské však nemají vůbec práva nutiti k víře, ježto moc křesťanská nesmí se říditi právem pohanským. To výslovně prohlašuje proto, že ve vězení dal se podvésti lstí kněze Vocáska, aby řekl, že moc světská má právo nutiti k víře. Křesťan nesmí vůbec nikoho zatracovati a vražditi. Má vůbec se vyhýbati, aby nad svými bližními neprovozoval moci světské. Moc světská pouze zlé lidi má pronásledovati. Ale kdo chce následovati evangelia, musí se vzdáti moci světské. Hájiti víry mečem není dovoleno, jak by kněží chtěli. Proto zbytečně se bojí soudruzi Valečovského, že by bratří chtěli vyvolati nové války náboženské. Řehoř nepopírá, že by bratří dovedli pomstíti své mučené spolubratří, ale jejich svědomí a víra jim toho nedovoluje.

Dále rozvíjí se a odůvodňuje myšlenka, že víra nepotřebuje vůbec podpory a ochrany a že s druhé strany všecky násilné překážky nedovedou zastaviti jejího pokroku. Pravda, která potřebuje násilí, je pravda falešná. Kněží pod pravdou zákona božího a jeho svobodou mají na zřeteli svobodu těla a proto přičinili k němu své přídavky. Kdo těchto přídavků nechce uznávati, toho nazývají rouhačem, jak to sám Řehoř zakusil nechtěje pokládati za Boha to, co oni pokládají (t. chléb v monstranci).

Na konec Řehoř opakuje svou žádost, aby bratří byli se svou věrou trpěni, aspoň tak, jako Židé, ač ví, že k tomu nesvolí kněží z obavy o klesnutí svých příjmů, a ač ví, že list jeho nebude účinkovati ani na držitele moci světské, kteří jsou odhodláni vyhubiti bratří jako pikharty. Řehoř poroučí se tudíž se svými spolubratřími do vůle boží v naději, že přese všecky útrapy jednotlivců celek se udrží.

Podle listu bratra Řehoře, psaného nějakému Janovi (*A II* f. 216 sl.), zdá se, že Řehoř v Teplici byl zatčen proto, že jeho odchod z vězení novoměstského byl přece pokládán za útěk. Když však Řehoř slíbil, že se vrátí do Prahy k Rokycanovi, aby s ním mluvil a známí se penězi za něho zaručili, byl opět propuštěn. Když královna Johanna, která bratří nenáviděla, se o tom dozvě-

děla, měl být Řehoř opět zatčen od teplických úředníků (hejtmana a rychtáře). Když se však těmto nepodařilo opět ho zatknouti, propadl onen peníz, který byl za Řehoře složen.

3. *(Z vězení teplického bratřím do hor.)* Když již bylo jisto, že bude propuštěn z vězení teplického, psal bratr Řehoř odtud list nadepsaný v *AV* f. 304[b] *Z vězení teplického bratřím do hor.* Adressáti mohou býti buď přivrženci Jednoty v horách Krušných anebo snad spíše v horách Orlických, kde nepochybně zůstali přední a první členové Jednoty v době pronásledování. Napomínaje jich k stálosti a trpělivosti, sděluje jim, že „jest pán Buoh z milosti své k prospěchu přivedl naše vězení i vysvobození, neb jest tak učinil, že smy se toho nikdy nenadáli...“ Vyřizuje jim pozdrav mnoha jiných bratří a sester, zejména pak svých spoluvězňů, které prý Bůh zároveň s ním vysvobodil.

4. K listu tomuto řadí se svým obsahem a rázem tři krátké listy nadepsané *Bratru Petrovi a sestře Káči i jiným všem věrným, kteříž znají a milují pána Ježíše upřímým srdcem* (*A I* f. 338[b] sl., str. 578), *Druhé poselství týmž osobám již jmenovaným* (*A I* f. 339[b], str. 579) a *Třetí poselství týmž osobám napřed jmenovaným* (*A I* f. 340[a], str. 581). První z těchto listů obsahuje stručné napomenutí neznamého pisatele, určené, tuším, v první řadě manželům bratru Petrovi a sestře Káči, aby se odloučili od světa a žili spravedlivě. List druhý vyjadřuje napomenutí podobného obsahu, ale poněkud delší. Pisatel přeje adressátům poznání pravdy boží a plnění její skutkem. Nechť světem jdou spěšně, pouze jako poutníci, nelnouce k němu. Nechť mají se na pozoru, aby je nestihly zlé věci, které mají přijíti na svět. List třetí obsahuje kratinké napomenutí, aby se řídili podle božích přikázání.

Poněvadž kněz Martin z Krčína ve své „Hádce“ (*AI* f. 350[a], str. 596) praví, že byl dotazován m. j. též o sestře Kateřině, lze souditi z toho, že shora zmíněná sestra Káča jest s touto Kateřinou totožná. Je-li tomu tak, pak by pisatelem hořejších tří listů mohl býti *kněz Martin* snad ze *svého vězení,* do něhož se dostal nepochybně *r. 1463,* jak hned v následujícím odstavci bude vyloženo. Není ovšem vyloučena možnost, že spisovatelem jest bratr Řehoř a že zmíněné listy spadají do r. 1461. (Srov. str. 578 pozn. 1.)

5. *(List kněze Martina vězně.)* Kněz Martin z Krčína byl vedle kněze Michala z prvních kněží podobojích, kteří se k Jednotě Řehořově připojili a bratřím bohoslužbou posluhovali.[1] V prvním

[1] Podrobnější zprávy o něm viz u GOLLA v ČČM 1884, 447 a násl., 454 a násl., 459—460, 463, 473. Srov. též PAL'MOV, Bratja I, 1, 98 pozn. 1.

pronásledování byl zatčen později než jiní bratří, t. jak se zdá, až r. 1463, ježto Martin ve svém listě psaném Rokycanovi z vězení činí narážku na vypuknutí moru, který započav v září r. 1463 velice se rozmohl a celý rok potrval.[1] Že uvězněn byl Martin později než jiní bratří, je viděti i z toho, že o věznění jejich a mučení na Novém Městě mluví ve svém listě jako o věci minulé. Poněvadž pak se tam zmiňuje též o počtu z víry své, který společně s jinými učinil ve spise králi podaném, zdá se, že on byl na svobodě v době, kdy vězněni byli jiní členové Jednoty (i sám Řehoř) na Novém Městě Pražském. Spis králi podaný jest nepochybně ten, který králi doručil Soběslav Mrzák z Miletínka (srov. *A I* f. 346[b] a *Akty* I., str. 5 pozn. 1). Kněz Martin byl po svém zatčení ve vězení vyšetřován o tom, jak věří, a Rokycana žádal od něho, aby dal písemnou odpověď k některým určitým otázkám. Martin, který podle všeho byl jedním z někdejších posluchačů Rokycanových (ve své disputaci s Rokycanou cituje jeho výroky — *A I* f. 348[a], 348[b], srov. i *A I* f. 327[a], 345[a]), přál si *rozmluvu* s Rokycanou a nepochybně žádal jej o to nějakým listem. Rokycana však mu neodpověděl a proto napsal mu Martin list nadepsaný v *A II List kněze Martina vězně,* který jest nepochybně doplňkem ústního vyšetřování Martinova a vyhovuje tedy do jisté míry žádosti Rokycanově. Jinak list Martinův má podobný asi obsah jako list Řehořův Valečovskému, ježto i Martin žádá, aby byla uznána svoboda svědomí a bratří aby byli od církve podobojí aspoň trpěni jako Valdenští.[2]

Vyloživ, proč Rokycanovi píše (viz shora), stěžuje si Martin, že jest potupen, jako by se protivil evangeliu nebo byl zločinec, a to pro skutek a ustavení Kristovo, při kterém nechce povoliti věcem, které se dějí proti rozkazu Kristovu — t. *klekati před svátostí oltářní.* Vyznává. jak věří o svátosti této, t. že „když se děje podlé zprávy a řádu“ Kristova, „lidé věrní přistupujíce věrou pravou přijímají pravé tělo a krev pána Ježíše pod zpuosobem chleba a vína“ ... (325[b]). Tím, že se vyslovil proti monstranci a jejímu vystavování, nepopíral a nezavrhoval prý ustanovení Kristova. Jiného se mu prý nemůže vytýkati, leč právě nesouhlas s oslavováním a klaněním eucharistii.

Vyslovuje své přesvědčení, že jest jedním z vyvolených božích,

[1] A I f. 330[b]: „... a nyní Buoh ruku svou ztáhl k moru.“ Srov. PALACKÝ, Dějiny IV, 2, 256—257, 277.

[2] „A poněvadž Valdenské snášíte a milujete též smysléce u víře (t. jako my) ... i pročež tehdy i nám také nebylo shovieno.“

jimž Bůh dává rozuměti tajnostem víry, osvědčuje svůj úmysl promluviti Rokycanovi o *duchovním* klanění se Kristovi. Takové klanění prý nezavrhuje.

Martin nechce, jak snad Rokycana si přeje, učiniti nějaké takové vyznání víry, jež by v sobě zavíralo svolení k tomu, co před tím zavrhoval.[1] Tak to ovšem učinil sám Rokycana, který jest původcem Jednoty bratrské, ale rmoutí se z toho, ač by se měl radovati. Docela opačně byl by jednal Hus. Ještě hůře než Rokycana chovají se k bratřím jeho kněží. „Dobré i nejlepší věci se od nich hanějí jako zlé, jako láska, pokora..." (328ᵃ). Hyždění těch, kdo ctnostně žijí, není známkou pravé církve, nýbrž znamením rot. Pravý křesťan má i své nepřátele milovati. Pronásledování bratří není křesťanské. Bratří doufají v Boha, že jich neopustí.

Martin mohl by se pochlubiti mnohými lidmi, kteří se zdají býti upřímnými křesťany, t. j. členy Jednoty bratrské, ale poukazuje jen na některé, kteří pro vinu svou snášeli několikanedělní vězení a raději škodu trpěli, než by byli přísahali na konšelství. Dále poukazuje na ty, kteří na Novém Městě raději podstoupili smrt, než by byli prozradili své souvěrce.

Martin a jeho souvěrci vzývají téhož Boha jako Rokycana a jeho kněží, proto má býti Martin souzen podle spravedlnosti, má mu býti umožněna obrana. Bude-li usvědčen z nepravosti, podrobí se trestu. Martina a jeho soudruhy (patrně jiné duchovní bratrské stejně s ním vězněné) nejvíce rmoutí, že chudí lidé musejí přispívati na jejich vydržování. Ke konci žádá Rokycanu, aby se přičinil o jejich propuštění tak, aby mohli dále se starati o své věřící.

6. *(Hádka mistra Rokycána s knězem Martinem.)* Kněz Martin dosáhl svým listem od Rokycany splnění své žádosti. Rokycana vyžádav si svolení králova uspořádal disputaci s Martinem, při které, jak se zdá (*AI* f. 348ᵃ, 348ᵇ), byli přítomni i bratří zároveň s Martinem uvěznění. Tato okolnost potvrzuje moje mínění, že „List kněze Martina vězně" je data pozdějšího než r. 1461, ježto povolení disputace jeho s Rokycanou předpokládá, že počáteční síla persekuce již značně ochabla. Disputace konala se asi v obydlí Rokycanově, kamž tento pozval kněze Tobiáše od sv. Jindřicha, mistra Jíru, jenž Martina znal z doby jeho působení v Hradci Králové, a mistra Vrbenského jakožto svědky.

[1] Zdá se, že tím Martin naráží na předcházející odvolání mnoha bratří (r. 1461).

O disputaci této Martin sám nejspíše hned po svém návratu do vězení napsal zprávu, která v *AI* f. 343ª nese nadpis *Hádka mistra Rokycána s knězem Martinem.* Sepsání toto má ráz záznamu na rychlo zdělaného především pro vlastní pamět autorovu. Tím dlužno si vysvětliti, že namnoze máme činiti s pouhými narážkami nebo úryvkovitými poznámkami, jimž nesnadno lze porozuměti.

Disputaci zahájil Rokycana omluvou, proč tak dlouho nechal Martina čekati na žádanou rozmluvu. Stalo se to prý jednak proto, že Martin náleží k lidem, kteří se dovedou dobře vytáčeti, jednak že by nerad byl Martinovi příčinou smrti — předpokládaje patrně, že Martin bude z bludův usvědčen a nebude chtíti jich odvolati. Na úvodní otázku Rokycanovu, proč se Martinovi nelíbí víra pod obojí, poukázal tento na přílišné zesvětštění církve podobojí. Připomenul Rokycanovi, jak si mu stěžovával (Martin), když lidé „zlí a neřádní" chtěli na něm, aby jim sloužil „svatými a božími věcmi". A poněvadž toho s dobrým svědomím nemohl činiti, proto přidal se k bratřím — toť asi smysl temných slov Martinových.

K námitce Rokycanově, že nemá (Martin) přece jistoty, že ti, jimž posluhuje, skutečně jsou praví křesťané, odpověděl, že to lze s jistou pravděpodobností poznati z jejich skutků.

K výtce Rokycanově, že se bratří se svou vírou skrývají, což zajisté činí proto, že není správná, odpověděl Martin, že bratří to činí pouze pro svou bezpečnost od moci světské. Odmítá nabízenou ochranu její, protože se za to od nich žádá, aby se smířili s církví podobojí, se kterou vůbec Martin nechce míti nic společného pro veliké množství neřádných kněží jejích.

Rokycana bránil se, že by on tím byl vinen, a tvrdil, že usiluje o nápravu. Martin vyzýval jej tedy, aby pracoval pouze s kněžími řádnými a aby opustil svět. K námitce Rokycanově, aby mu ukázal, kde takoví kněží jsou, odpověděl Martin narážkou, týkající se nepochybně jeho někdejšího působení v Hradci Králové, které jest rozuměti, tuším, tak, že nejen Martin, ač řádný kněz, nýbrž i Hradečtí byli stíháni za jeho působení, jakkoli měli by spíše býti pronásledováni ti, „skrze jichžto zlost a nemilostivost zbuzuje se protivenství".

Dále soustředila se rozmluva k hlavnímu a vlastnímu předmětu, t. k otázce, jak a co věří Martin o těle božím. Ukázalo se, že Martin v souhlase s bratřími jest odpůrcem vystavování a klanění svátosti oltářní v monstranci a že kloní se k mínění (jež

shledáno bylo i u kněze Michala), jako by v ní Kristus byl přítomen pouze při přijímání svátostního chleba. Martin výslovně klade v této věci váhu na vnitřní kvalitu toho, kdo přisluhuje, i těch, kdo přijímají: „Dokudž zuostává víra i úmysl Páně a vuole v tom, kdož přisluhuje, a v těch, ješto přisluhování berou, vždy v své pravdě zůstává jim tělo pána Ježíše“ (347[b]). Ač přímo toho nevyslovuje, přece z rozmluvy je patrno, že Martin nevěří, že by v chlebě monstrance bylo přítomno tělo boží.

Proti klanění a klekání před svátostí oltářní namítá, že sám Rokycana druhdy hlásal, že největší čest Kristu se prokazuje hodným přijímáním jeho těla a poslušenstvím slov jeho.

Na to žádal Rokycana od Martina, aby povolal k sobě asi sto svých přivrženců a před nimi, jakož i před jinými lidmi k bratřím nenáležícími prohlásil, že jest se modliti a klaněti Kristu ve svátosti oltářní, při čemž že bude moci vytknouti všeliké zlořády, kterých se dopouštějí příslušníci církve podobojí. Ale Martin to odepřel z toho důvodu, že by se mu to počítalo za odvolání, kteréhož nemůže učiniti, ježto mu nebylo dokázáno, že by nevěřil v podstatné kusy víry křesťanské. Svůj odpor proti monstranci odůvodňuje dále míněním lidu, jako by Bůh byl přítomen pouze v eucharistii monstrancové. Pokládá monstranci za modlu. Marně hleděli Rokycana a jeho soudruzi přemluvit Martina, aby se vzdal těchto názorů. Martin trval na požadavku, aby jej přesvědčili důvody Písma. Když Rokycana vyvozoval z výroků Martinových důsledek, že vůbec nevěří v přítomnost pravého těla Kristova v svátostném chlebě, ohražoval se Martin proti tomu pravě, že „omylným neb nepravým tělem pána Ježíše“ nechce posluhovati.

Dále bylo mu vytýkáno, že neužívá hostií, že přijímajícím podává chléb obyčejný (žemlový).

Disputace se skončila bezvýsledně. Kněz Martin po ní odešel „zase na rathouz“ — t. j. do vězení.

Jak dlouho byl Martin pak ještě vězněn a kdy a jak se z vězení dostal, není známo.

B. Korrespondence bratří s Rokycanou a druhé pronásledování Jednoty r. 1468—1471.

Jak odvolání bratří z r. 1461 a s druhé strany věznění kněze Martina svědčí, mělo první pronásledování Jednoty za následek, že bratří se opět podrobili svým příslušným kněžím, zvláště když

se přesvědčili, že nikde, ani od Rokycany se nelze nadíti žádné pomoci nebo ochrany. Jak se vedlo bratřím ustupujícím nátlaku církve a státu, to dosti jasně vysvítá z kusu „Kterak se lidé mají míti k církvi římské",[1] kde se praví, že bratří vyšedše z vězení opět se kněze Michala přidrželi, že však byli tištěni násilím, aby byli poddáni kněžím. Bratří marně pokoušeli se různými prostředky o získání volnosti, zejména pomocí svých přátel mezi panstvem, a přičiněním kněze Martina Lupače se domáhali veřejného slyšení nebo spíše disputace, aby na základě jejím docílili nějakého zlepšení svého postavení. To byla zajisté jedna z příčin, pro které bratří pomýšleli na zřízení samostatného kněžského řádu, samostatné organisace církevní — neboť pak spíše mohli doufati, že jejich církevní společnost jakožto věc hotová dosáhne uznání od státu a církve podobojí. Vedle toho ovšem byla i řada jiných příčin rázu věroučného a mravního, jako bylo na př. přesvědčení o nemožnosti nabýti spasení prostřednictvím zkaženého kněžstva církve římské, nemajícího moci svátostné.[2] Na váhu padl zajisté i souhlas nebo rady vynikajících přátel Jednoty ze strany podobojí, jako byl na př. Rokycanův suffragán kněz Martin Lupač. Po delším rozpakování, úvahách a zkoumání, jak věc provésti, bratří konečně někdy r. 1467 zřídili sobě svůj vlastní kněžský řád. To byl smělý krok, který Jednotě způsobil nové nepřátelství všech těch, kdo jí nebyli příznivi, zejména kněží podobojích, kteří se obávali zvláště ztenčení svých příjmů úbytkem věřících.[3] K podnětu jednotlivých farářů vrchnosti-kollátoři nutili asi bratří, aby chodili do kostela a klaněli se svátosti oltářní, a když tito odpírali, dávali je do vězení. Ale smělý onen krok byl jedinou záchranou pro Jednotu, která ve svazku s církví officielní se udržeti nemohla. Zřízení vlastní církevní organisace dodávalo jí nové síly k odporu a zápasu, jí stavěla své nepřátele před hotovou událost v pohnuté době válečné (1467!), ve které mohla doufati, že budou spíše vyjednávati než pronásledovati. A cítíce zajisté již dosti pevnou půdu pod nohami zahájili bratří v tomto směru akci, obracejíce se přímo na Rokycanu — ve chvíli, kdy nejnebezpečnější boj krále Jiřího s králem Matyášem byl již v plném proudu. Jejich cílem bylo dosíci od církve a státu aspoň tolik, aby jejich církevní organisace byla trpěna, když ne zrovna

[1] AKTY I str. 324—326.
[2] Srov. GOLL v ČČM 1885, 45 sl.
[3] Tento motiv jim přičítají bratří zhusta ve svých současných projevech písemných. Viz na př. PSÁNÍ PANU PODKOMOŘÍMU, A I f. 323b—324a.

zákonitě uznána.[1] Možná však, že doufali mnohem více. Vědouce dobře, že pronásledování r. 1461 dělo se hlavně proto, aby král kurii papežské ukázal dobrou vůli a snahu potlačovati sekty a kacířství, po dokonané roztržce jeho s kurií mohli se nadíti, že jim stát i církev podobojí podá ruku ke zřízení samostatné církve národní, k níž Jednota již byla položila základ založením vlastního řádu kněžského.[2]

Tak došlo k navázání písemného styku bratří s Rokycanou, z něhož se zachovalo jen to, co sami bratří Rokycanovi psali, t. sedm listů jejich. Rokycana sice odpověděl písemně na některé listy, ale z jeho odpovědí zachovaly se jen ty, jež byly odpověďmi nejvyšší hlavy církve podobojí stoupencům nebezpečné roty nebo sekty, jež měla býti vyhlazena. Některé listy bratří jsou veřejnými apologiemi ohrožené Jednoty. S pohrůžnými polemikami a ostrými replikami střídají se v těchto písemných projevech důvěrná sdělení a smířlivá napomínání i bolestné výčitky rázu soukromého a uprostřed ostré veřejné polemiky dochází ještě i k osobním stykům Rokycanovým s některými bratřími.

Podle tradice v Jednotě udržované byl autorem všech sedmi listů bratří k Rokycanovi bratr Řehoř,[3] což při jeho vlivném postavení v Jednotě není nic divného, ač není vyloučeno, že mu při čtvrtém a šestém listě, jež jsou oba silně věroučné a při nichž tudíž mnoho záleželo na opatrné stilisaci — a tím listy tyto skutečně se vyznačují — pomáhali jeho význační soudruzi, jako byli na př. Tůma Přeloučský, sám spisovatel dosti dobrý, Prokop bakalář a Jíra Pětikostelský.[4] Těmto mužům dlužno zajisté přičísti spolupracovnictví zvláště při velikých traktátech Řehořových, jako jest na př. „Spis o dobrých a zlých kněžiech", ježto fysické síly Řehoře samého nebyly by asi vystačily na všecko, co dělal v době druhého pronásledování.

7. *(První list k mistru Rokycanovi.)* Písemné jednání bratří s Rokycanou po zřízení jejich vlastního kněžského řádu zahajuje *První list k mistru Rokycanovi* (A I f. 1a a násl.), kterýž mu jeden z bratří odevzdal 2. května 1468. V něm bratr Řehoř připomínaje Rokycanovi stručně jemu známou historii vzniku Jednoty bratrské

[1] AKTY I str. 44 pozn. 2.

[2] Dosti jasně to vysvítá z „Pátého listu k mistru Rokycanovi", A I f. 218a—219b.

[3] Srov. GOLL v ČČM 1883, 518 a v ČČM 1884, 170.

[4] Rpk mus. V F 4 1 f.87a. BLAHOSLAV, O původě (vyd. JASTREBOV) 19.

a jejího odloučení od církve podobojí, dává mu zároveň na srozuměnou, že bratří kráčeli jen v jeho šlépějích, a dovozuje, že odloučiti se od církve utrakvisticko-římské a zříditi si církev vlastní bylo nevyhnutelné pro jejich spasení, ježto církev Rokycanova k spasení nevede. Nesprávně osočováni a pronásledováni jsou bratří pro své názory o těle božím.

Posel, jímž byl nepochybně jeden z předních bratří (snad Tůma Přeloučský), měl asi uloženo vyzvěděti od Rokycany při osobním setkání, jak tento smýšlí o rozhodném kroku Jednoty. Mezi Rokycanou a doručitelem prvního listu došlo skutečně k rozmluvě o příčinách, pro které se bratří odtrhli „od úřadu služebnosti kněžské“ (*Akty I* str. 11), jaký církevní řád si zřídili (*Akty I*, 12, 16, srov. *A I* f. 219b) a odkud čerpají důkaz, že jednali správně a náležitě. Podle čtvrtého listu k Rokycanovi (*A I* f. 17b) zdá se, že Rokycana namítal, že by bratří museli činiti zázraky, aby mohli býti uznáni za znovuzakladatele pravé církve, ježto je činili apoštolé, členové prvotní církve. Mluvčí bratrský naznačil tudíž Rokycanovi nějak, že se bratřím dostalo zjevení. Rokycana chtěl, aby mu o tom pověděl něco určitějšího, osvědčuje (ironicky zajisté), že se k bratřím přidá, shledá-li, že ono zjevení bylo pravé. Posel bratrský však bez svolení svých soudruhů nechtěl Rokycanovi nic určitějšího sděliti. Co do hlavní věci, o niž bratřím běželo, t. aby zvěděli, zdali Rokycana by byl ochoten dopomoci jim k nabytí zákonitého uznání od církve officielní a od státu, Rokycana žádal, aby náležitě Písmem odůvodnili své jednání a dal jim naději (nejspíše též ironicky míněnou), že jim „místo bude dáno“, když by byli „podlé první církve příkladu základně založeni“ (*A I* f. 18a, 219b).

8. *(Druhý list k mistru Rokycanovi.)* Vyslechnuvše zprávu svého posla usnesli se bratří (ti zajisté, jimž příslušelo o tom rozhodovati — tedy bratr Řehoř a jeho soudruzi), aby Rokycanovi bylo takové odůvodnění podáno; tímto odůvodněním jest „Čtvrtý list k mistru Rokycanovi“. Než však toto sepsání Rokycanovi poslali, přáli si od něho věděti (ve formě dotazu) *Druhým listem k mistru Rokycanovi* (*A I* f. 2b), zdali by byl ochoten dotčené odůvodnění pokládati pouze za soukromý a důvěrný projev jejich. Žádali, aby jeho obsahu nikomu neprozrazoval a přečta jej sdělil jim důvěrně své mínění o něm. Počátek i konec druhého listu vzbuzuje dojem, jako by bratří byli brali vážně ironicky míněný výrok Rokycanův, učiněný jejich mluvčímu, a jako by se k němu obraceli s jakousi dětinskou důvěrou, ale z dalších listů jejich po-

slaných Rokycanovi, zejména ze čtvrtého, jest viděti, že to byla pouhá forma a že hlavním účelem jejich bylo podati Rokycanovi jakýsi *pamětní spis*, na základě něhož by dosáhli nějakého uznání od vládnoucí církve a státu.

Rokycana zodpověděl dotaz bratří podle jejich přání písemným slibem, že důvěry jejich nezneužije: „Nedej mi toho Buoh, ktož mi se v čem svěří, abych měl v tom nepravě činiti. Nikdý sem nebyl ten, aniž ještě, doufám Bohu, budu." (*AI* f. 3a.) Podle „Šestého listu" (*AI* f. 18b) tehdy opětoval prý Rokycana, aby bratří „dovedli Písmem", chtějí-li míti „místo k bydlení".

9. (*Třetí list k mistru Rokycanovi.*) Po tomto osvědčení Rokycanově poslali mu bratří zmíněné odůvodnění svého oddělení od církve pod obojí („Čtvrtý list k mistru Rokycanovi") doprovázejíce je svým *Třetím listem k mistru Rokycanovi.* Obé (t. *Třetí* i t. zv. *Čtvrtý* list) bylo mu doručeno bezpochyby toho dne, který bratr Vavřinec Orlík připsal do *AI* na konec listu čtvrtého (*Akty* I, 54), t. 29. července 1468.

Z *Třetího listu k mistru Rokycanovi* nevyzírá naděje bratří, že by se Rokycana k nim přidal na základě jejich pamětního listu. Očekávají jen a žádají od něho přímluvu u krále, aby byli trpěni, aby nebyla zapovídána jejich shromáždění jakožto schůze pikhartské. Odůvodňují to prospěchem země, krále i Rokycany samého, ježto bý je Bůh trestal, kdyby bratřím ubližovali. Také *třetí list* jest stilisován tak, jako by bratří k Rokycanovi chovali úplnou svoji někdejší důvěřivost; osvědčují, že mu svůj pamětní spis posílají s touž důvěrou, s jakou mu kdysi předkládali spisy Chelčického, a litují, že se s ním rozešli. Jsou to však jen pouhé zdvořilosti a příkrasy.

10. *Čtvrtý list k mistru Rokycanovi* dlužno pokládati za *první* officielní, ne však prozatím pro veřejnost určený *věroučný projev* nově ustavené církve bratrské, která se chce domáhati pokojného soužití s církví podobojí pod vládou jednoho krále. *Goll* (ČČM 1883, 515) nazval jej nejstarší a první bratrskou apologií a konfessí a *Paľmov* (*Bratja* I, 2, 1 sl.) správně zařadil jej mezi konfesse bratrské. Jakožto konfessi karakterisují jej sami bratří v kuse „Bratří za krále Jiřího v úzkostech".[1] Jest to skutečně první konfesse, ale zároveň i apologie bratrská. Apologií jest první část

[1] AI f. 360b: ... „i vypsali sme ⟨t. k žádosti Rokycanově⟩ o všech věcech, které sou při nás, z víry počet vydávajíce i z naděje a kterak držíme a věříme o sedmeré svátosti i o poslušenství křesťanském duchovním i o moci povýšené v světě."

listu, konfessí část druhá, nesoucí i příslušný nadpis *Počet z víry o sedmeré svátosti.* Účelem obou částí jest dokázati, že bratrské názory věroučné neliší se podstatně od názorův obecně platných v církvi podobojí (a římské).

V první části vykládá se, proč se bratří oddělili od církve římské. Dovozuje se, že církev tato není opravdu křesťanská, že nemá pravé víry, neboť pravá víra jeví se dobrými skutky a ctnostmi. Poněvadž kněží i lid této církve činí pravý opak toho, báli se bratří, aby s touto hříšnou společností (se světem) zároveň nezahynuli. Oni řídí se příkladem prvních křesťanů. Poměr bratří k církvi římské a k jejímu kněžstvu jest týž, jako byl poměr prvních křesťanů k pohanům a Židům. Bratřím podařilo se pochopiti pravý smysl učení Kristova (t. že pravé křesťanství záleží v životě opravdu mravném) — a to pokládají za největší zjevení. Tak pisatel listu (bratr Řehoř) zeslabuje upřílišený důraz, se kterým asi doručitel prvního listu Rokycanovi se zmiňoval o „zjevení“ jehož se bratřím dostalo. Poněvadž si Rokycana výslovně přál (*AI* f. 3[a]), aby mu pověděli, jaké to bylo zjevení, nemohl se bratr Řehoř této věci vyhnouti. Nezapírá sice zjevení, ale nepřičítá mu rozhodujícího významu; větší váhu klade na to, že se bratří „při všem držali... zprávy apoštolské a příkladu prvních svatých“. Místa týkající se zvolení a řízení prvních kněží jsou zajisté úmyslně stilisována nejasně, aby vlastní subjektivní přesvědčení bratří, že stalo se s nimi při tom něco neobyčejného, takřka zázračného, bylo lze spojiti s jakousi objektivní argumentací, jež by působila i na ty, kteří do duševního stavu bratří se vpraviti nemohli. Mimo to bylo takové stilisace potřebí i z opatrnosti, aby nepřátelé nemohli bratří obviňovati, že se dovolávají falešných nebo ďábelských zjevení.

Že bratří jednali správně tím, že si zvolili a zřídili své vlastní kněží, dovozuje Řehoř hlavně z Písma a z příkladu první církve. Zdar složitého losování, které snadno mohlo míti výsledek záporný, jest mu známkou, že Bůh s jednáním bratří souhlasil. Vylíčení způsobu volby a posvěcení prvních kněží a biskupa bratrského, jež Řehoř na tomto místě podává, ač velmi nejasné, má velikou cenu jakožto zpráva nejpůvodnější (srov. *Goll,* Quellen 31—32).

Zdařilé zřízení vlastního řádu kněžského jest Řehořovi důkazem, že Jednota nalézá se pod ochranou boží, čemuž ostatně nasvědčuje i ta okolnost, že bratří hledajíce nové cesty k spasení, nebyli svedeni od Adamitů.

Bůh v Jednotě provedl v době přítomné to, co církvi předpověděl skrze proroky; obnovil víru a řádné posluhování svátostmi. Bratří byli povinni poslechnouti hlasu božího. Vůbec z celé první části čtvrtého listu vyzírá hluboké přesvědčení autorovo, že bratří jsou povoláni, aby byli novými věřícími prvotní pravé církve. Bratří jsou odhodláni obětovati svůj život v přesvědčení, že Jednota a její zřízení je dílo božské.

Ale Jednota neosobuje si nějakou výsadu na zabezpečování spasení, neboť toto není vázáno na určitou církev. Bratří nezatracují tedy všech těch, kdo nenáležejí do jejich Jednoty, ježto ve všech církvích mohou býti lidé spravedliví (*A I* f. 10[b]). Zde vidíme tedy po prvé, ovšem jen nepřímo naznačený, názor bratrský o tom, co je církev. Jest to *shromáždění všech spravedlivých (ctnostných).* Zajímavá jest Řehořova definice ctnosti, o něco výše položená, se kterou se pak často setkáváme v tehdejších písemných projevech bratrských: „Ctnost jest moc v duchu viery a lásky z slova pravdy, že člověk zdrží se od zlého, k čemuž přirozenie jeho náchylno jest, ač přileží jemu zlé mocně v těle“... (*A I* f. 6[a]).

V konfessní části čtvrtého listu podává se stručná formulace *věroučných názorů bratrských o sedmi svátostech,* jejichž pořádek a jména jsou tato: 1. kněžství, 2. křest, 3. biřmování, 4. obcování těla a krve pána Ježíše Krista, 5. pokání, 6. manželství, 7. dobrý skutek (= poslední pomazání).

Vědouce, co prodělali bratří než k své spokojenosti rozřešili otázku zřízení vlastního kněžstva, pochopíme, proč br. Řehoř klade na první místo *svátost kněžství.* Názory a zásady jí se týkající odpovídají danému stavu Jednoty. Knězem má se stávati člověk dobrého svědomí a pověsti. K úřadu svému povoláván má býti volbou věřících. Je-li ochoten úřad ten přijmouti, má býti ordinován, posvěcen čili, jak bratří v nejstarších svých spisích říkají, „potvrzen“ od biskupa, za tímto účelem („ad hoc“) zvoleného,[1] a to vzkládáním rukou. Kněz má pak jíti působit tam, kam ho dají starší Jednoty[2] a má býti náležitě zaopatřen výživou. Úkol jeho jest posluhovati slovem božím (kázati), modlitbami a svátostmi. Knězi přiděleno jest několik osob, které mají bdíti nad tím, aby neposluhoval věřícím v hříchu a v bludu. Kdyby osobám těm ušlo, že kněz upadl v hřích nebo v blud, není sice obavy, že by ti, jimž by v tomto stavu posluhoval, proto zahynuli (neboť

[1] Srov. GOLL v ČČM 1885, 53.
[2] O starších GOLL v ČČM 1885, 59. Srov. AKTY I str. 39 pozn. 1.

je chrání víra a modlitba církve i jich samých), ale přes to z posluhování kněze hříšného mají věřící menší užitek než z posluhování kněze ctnostného (*A I* f. 12ª). Kdyby ti, kteří mají nad knězem bdíti, seznali, že upadl v hřích nebo v blud, mají ho vyobcovati. Kdyby však učinil pokání, mohl by býti opět přijat v svůj úřad. Starší Jednoty rozsuzují, má-li kdo býti zbaven úřadu kněžského.

O svátosti křtu praví se, že kněží mají křtíti ty, kdo věří v Krista a přijímají naučení od nich slovem božím, a to na dobré svědomí křtěnců, že skutečně věří (f. 12ᵇ). Kněz má mluviti slova, jež se mluvila v první církvi, a věřiti při tom, že Kristus křtí je svou milostí a očišťuje od hříchů. Podmínkou řádného křtu je *víra*.

Víme odjinud, že první bratří po založení vlastního kněžského řádu znovu křtili lidi, kteří k Jednotě přistupovali.[1] V první konfessi bratrské (ve 4. listě) jest požadavek tento sice jaksi zamlčen, není však výslovně popřen. Stilisace této věci neodporuje ani theorii ani praksi Jednoty. Ostatně Řehoř praví dosti jasně, že i v přítomné době lze křtíti tím způsobem, jak se křtilo v první církvi, ke které přistupovali Židé a pohané (*A I* f. 12ᵇ). Bratr Řehoř pouze nenápadně naznačuje věc, která byla odpůrcům Jednoty velikým kamenem úrazu. Stručná formulace věroučných názorů bratrských to jaksi dovolovala. Pro ten případ, že by Rokycana a jeho církev, král a jeho vláda se chtěli spokojiti s pouhou formulí, bratří již předem svým čtvrtým listem jim vycházeli vstříc.

Podle toho, co čtvrtý list praví dále o křtu dětí, dlužno souditi, že bratří dětem sice posluhují křtem, ale za členy církve je nepokládají. Teprve když dítě dospěje a nabude příslušného naučení (ve víře) — začež jsou zodpovědni rodiče anebo tři křestní rukojmí (kmotři) — má býti přivedeno před svého duchovního a dotazováno, „chce-li tak trvati u víře pána Krista v naučenie zprávy křesťanské, skrze apoštoly vyhlášené“ (*A I* f. 12ᵇ). Když shledá duchovní (a starší zboroví, jak zde dlužno doplniti), že jest dítě způsobilé, aby bylo přijato do zboru (a tím i do církve), mají mu vzkládáním rukou uděliti *potvrzení* čili *biřmování*.

Věrní křesťané mají býti přijati k *obcování těla a krve pána Ježíše Krista* (*A I* f. 13ª). Dříve než kněží i lid přijímají svátost tuto, mají se zkoumati, jsou-li „v druhém narození“. Posluhovati má jí kněz, o němž lid má důvěru, že jest kněz hodný, dobrý, že jest „posel Christův a k tomu vyvolen od lidí věrných a od

[1] GOLL v ČČM 1886, 123, 127—8.

biskupa potvrzen, o němž (t. o knězi) mají naději, že jest v milosti božie bez hřiechu smrtedlného i bez bludu a že jest srdce čistého a svědomie dobrého a viery neomylné" (*AI* f. 13[a]). Ti, kdo účastní se přijímání, mají o sobě míti domnění, „že sú v lásce jednoty ducha v svazku pokoje jedno tělo a jeden duch s knězem" (*AI* f. 13[b]). Kněz, jenž svátostí tou posluhuje, má to činiti tak, aby jeho posluhování přispívalo k povznesení přijímajících.

Dále vypisují se obřady (forma) této svátosti:

Proslov kněze, rozjímání života a utrpení Kristova, uvažování o prospěšnosti jeho. Pak společné modlitby za posílení, aby Kristus v nitru jejich přebýval, zejména odříkávání „Otčenáše", jehož celé znění se uvádí. Na to kněz odříkává slova Kristem vypověděná „u víře a v tom úmysle", t. patrně, aby Kristus byl přítomen ve svátostném chlebě a víně. Potom opět děje se modlitba a pak následuje přijímání.[1]

Bratří věří, „že přijímají pod zpuosobem chleba a vína tělo a krev pána Krista" (*AI* f. 13[b]). Tak prostě a povšechně vyjadřují bratří své míňění o přítomnosti Kristově v eucharistii. Nepřestávají však na této formuli, nýbrž výslovným odmítáním některých názorů dávají na srozuměnou, co vlastně soudí *o způsobě přítomnosti Kristovy.* Odmítají především mínění, že Kristus v svátosti této jest přítomen *hmotně,* „s kostmi, s vlasy i se všemi údy" (*AI* f. 13[b]), dále že přítomnost Kristova záleží prostě na promluvení slov Kristových knězem, „by pak nejhoršie kněz ta slova mluvil neb Jidáš z pekla" (*AI* f. 13[b]), a konečně odporují klanění a modlení k eucharistii. Proti této věci poměrně obšírně se polemisuje, takže z toho lze posouditi, jak byla pro ně aktuelní. Neuznávajíce hmotné přítomnosti Kristovy nepopírají bratří přítomnosti Kristovy vůbec tak, že by eucharistii pokládali pouze za památku večeře Páně anebo jen za znamení těla Kristova. Také odmítají pomluvu, jako by na potupu večeře Páně na zelený čtvrtek jedli beránka. Osvědčují, že věří „v sprostnosti srdce slovuom pána Ježíše..., a což jest vysvědčil a řekl, že jest tak v pravdě tělo jeho svaté pod zpuosobem chleba k pokrmu a krev jeho svatá pod zpuosobem vína k nápoji" (*AI* f. 15[a]). Kdo dovede čísti mezi řádky, pozná, že v slovích těchto jest vysloveno to, pro co bratří již v prvním pronásledování (r. 1461) byli stíháni, t. mínění, že Kristus přítomen

[1] Poučné jest srovnati tyto obřady s táborskou mší, v níž také „Otčenáš" má důležité místo. Srov. NEJEDLÝ, Dějiny husitského zpěvu 158 a násl.

jest v eucharistii pouze tehdy, když se tato přijímá nebo k přijímání podává.[1]

To ostatně dosti jasně jest pověděno v následujícím odstavci, v němž bratří vykládají, proč nechtějí vysvětlovati, jakým způsobem jest Kristus přítomen v eucharistii. Přes to však jsou přesvědčeni, že mají správnou víru o ní, neboť prý ani někteří učenci římští jim z toho nečinili výtky, ba naopak ještě je v tom potvrzovali pravíce, „že jest tak bylo v první církvi i ještě v některých zemích jest“ (*A I* 15[b]).

Názory a požadavky bratrské co do *pokání* jsou vyjádřeny krátce. Kdo zhřeší, má se z hříchu vyznati buď knězi (hřešil-li tajně) nebo celému shromáždění (zboru). Kajícník má se při tom „pokořiti před pánem Bohem a před těmi, s nimiž má jednotu v božských dařiech“ (*A I* f. 16[a]). Bratr Řehoř uvádí zde i formuli tohoto pokoření pro případ hříchu tajného.

Manželství má podle názoru bratrského ten účel, aby chránilo před pohlavní nemravností. Manželé bratrští mají býti pohlavně zdrželiví, neprováděti manželské obcování pro rozkoš, nýbrž pouze z přirozené potřeby, nemají se zbytečně drážditi a rozněcovati, „nemají sobě dávati příčiny skrze dotýkání, vzhlédání, mluvení, okrašlovánie. A tak všech věcí, kteréž by jim dávaly příčinu k zápalu, a zvláště v posteli spolu lehání mají se varovati“ (*A I* f. 16[b]). Manželství má se zavírati se svolením rodičů nebo těch, komu snoubenci jsou poslušností zavázáni.

O formě sňatku nic se nepraví, leda že při oddavkách snoubenci mají se modliti zároveň s těmi, kdo je smlouvají (*A I* f. 16[b]).

Co do *posledního pomazání* („skutek dobrý“) bratří řídí se slovy Písma.

Ke konci listu hájí se bratří proti obviňování, že nechtějí poslouchati krále a jeho úředníků, dovolávajíce se svědectví různého druhu vrchností světských, „že kdež sú koli v Čechách i v Moravě lidé spolu jednoty křesťanské s námi, že sú poddáni mimo jiné všecky lidi pokorně ... tělem posluhujíce v robotách a statkem v daniech“ (*A I* f. 17[a]—17[b]). Ano bratří v takových věcech konají své povinnosti i vůči zlým kněžím (platíce jim na př. desátky, „neb tomu chce moc povýšená a nenie proti Bohu“ — f. 17[b]). Přiznávají však, že ze strachu před tělesným utrpením mnohdy utekou nebo se schovají, zvláště aby nebyli nuceni konati nebo mluviti něco proti svému svědomí, čímž se míní, jak

[1] Srov. AKTY I str. 7 pozn. 2. Viz též PŘEDMLUVU str. *44*.

níže se vysvětluje, jednak konání služby vojenské, jednak přísaha. Bratří zachovávají vůbec poslušenství a poddanost vrchnostem v těch věcech, ve kterých se mohou zachovati pánu Bohu v dobrém svědomí.

Poněvadž Rokycana v rozmluvě s doručitelem prvního listu nepochybně namítal, že by bratří měli zázraky dokázati své oprávnění a povolání k obnovení pravé církve (srov. shora str. *55*), vyvrací bratr Řehoř tuto námitku tím, že „nenie písma v prorocích o tom, by v poslední časy poslové pána Krista divy a zázraky měli činiti“ (*A I* f. 17[b]), že však jinak se skutečně v přítomné době plní to, co o posledním věku bylo v Písmě předpověděno: „Nenie z podstaty spasenie všech časuo divy a zázraky činiti, ale toto jest z podstaty posluov božiech: v moci božie skrze víru ostřéhati se a ctnostný život vésti bez hřiechu smrtedlného“... (*A I* f. 18[a]). Jest viděti, že bratří (bratr Řehoř) ve svém čtvrtém listě k Rokycanovi dosti otevřeně vyjádřili své stanovisko a názory. Leccos sice jest zakryto (na př. křtění lidí dospělých nebo opětování křtu, názor o nedokonalosti křtu dětského a názor o způsobu přítomnosti Kristovy v eucharistii), ale nelze říci, že by bratří zapírali něco z toho, co opravdu činili. Zpráva o tom, jak si zřídili své první kněží, snaží se sice nepověděti nezasvěceným příliš mnoho, ale nezapírá. Tento způsob vyjadřování svého stanoviska písemně vidíme pak ve všech takřka pozdějších podobných projevech bratrských. zejména v konfessích.

Nejasnosti a zámlčky na místech choulostivějších nasvědčují tomu, že máme činiti s návrhem jakéhosi symbola víry (jako byla pozdější konfesse Augšpurská), jež se mělo státi základem pro nějaký „modus vivendi“ Jednoty bratrské s církví podobojí a se státní společností českou (srov. shora str. *53*). Apologie a konfesse bratrská, kterou nám představuje čtvrtý list, jest svědectvím, že uvědomělost bratří o svých názorech věroučných učinila již značný pokrok. Přes formální nejasnosti cítíme, že skladatelům jsou velice jasné nejdůležitější věroučné a náboženské problémy, o něž Jednota zápasí. Skladatelé čtvrtého listu vědí dobře, co chtějí. První tato konfesse bratrská obsahuje všecky podstatné a karakteristické články víry bratrské; později pouze se rozvíjí to, co tu již bylo tehdy. Ze zmínek o obřadech večeře Páně, křtu, biřmování, o svěcení kněží vidíme, že vnitřní organisace církve bratrské v hlavních věcech jest již hotova; jsou tu zbory, jsou tu soudcové zboroví, biskupové, kněží, jest zařízena výchova mládeže v útlém věku křtěné, aby z ní časem vyrostli řádní členové bratrské církve.

Konečné odstavce čtvrtého listu mají za účel ukázati, že vyznavači víry, v něm vyložené, nejsou nikterak nebezpeční stávajícím řádům státním, společenským a církevním — že tudíž bratří zasluhují, aby se jejich žádosti vyhovělo.

11. *(První list všem vůbec.)* Bratří podávajíce Rokycanovi svůj pamětní spis (čtvrtý list — srov. str. *56*) činili to, jako by se k němu obraceli soukromě a důvěrně, jako by mu předkládali své názory ku posouzení a byli ochotni přijmouti od něho poučení. Ale vedle této jakoby skryté akce rozvíjeli skoro současně značnou činnost i za účelem získání veřejného mínění a zvláště se snažili nakloniti si důležité činitele, na nichž záleželo rozhodování o tom, zdali Jednotě lze učiniti ústupky, zejména mistry Pražské university. Dokladem toho jest *První list všem vůbec,* jejž bratří vydali někdy ke konci července r. 1468, *List králi Jiřímu* a *List mistrům Pražským.*

První list všem vůbec z r. 1468 zapsán jest v *A I* f. 103[b]— 104[b] bez nadpisu, ale s datem r. 1468. Poněvadž „List králi Jiřímu", psaný někdy koncem července 1468, jej předpokládá, byl tedy psán nejméně o několik dní dříve — tudíž také někdy koncem července 1468, čili současně asi s doručením „Čtvrtého listu k mistru Rokycanovi". Poněvadž o něco málo později bratří vydali podobný veřejný list, který v *A I* f. 82[a] sl. nemá nadpisu a jemuž dávám název „List všem vůbec", označuji k rozeznání obou list výše zmíněný jakožto „První list všem vůbec".

Obsah *Prvního listu všem vůbec* přiléhá dobře k listům, jež toho roku psali bratří Rokycanovi, zejména k listu čtvrtému. Jest to jen povšechnější a stručnější redakce jeho. Účel jeho vyjadřuje se v listě králi Jiřímu z r. 1468 (*A II* f. 38 sl) slovy: „aby (lidé) vidouc, co jest při nás, nevěřili těm věcem zlým, kteréž na nás praví." Bratří prosí lidi všech stavů a tříd v „království Českém" (= koruně České), aby je nepronásledovali za to, že se odtrhli od církve stávající a zřídili si církev vlastní, což odůvodňují svými obavami před věčným zatracením. Ostatně nezačali prý nic nového, nýbrž chtějí pouze přesně se držeti prvotní víry apoštolské. Odmítají pomluvy a očerňování zvláště ze vzpoury a odboje. Osvědčují svou poslušnost králi a příslušným vrchnostem ve všem tom, co by se s vůlí boží srovnávalo. Neodpírají jim daní a robot. Varují před pronásledováním, za něž by Bůh mohl pak celou zemi trestati.

12. *(List králi Jiřímu.)* Nepochybně o něco málo později než „První list všem vůbec" — tedy také asi koncem července

r. 1468 — poslali bratří také králi Jiřímu list, který jest zapsán v *A II* f. 38 a násl. p. t. *List králi Jiřímu.* (Srov. výše str. *63.*)[1] Jest to také obrana, kterou bratří hájí a odůvodňují své odstoupení od církve officielní. Chtějí následovati příkladu prvních křesťanů, ježto o tom mnoho slyšeli a čtli a mnozí mistři a kněží to chválili jako nejlepší a nejbezpečnější k spasení. Žádný král prý nikdy nepřísahal, že bude pronásledovati lidi toho druhu jako jsou bratří, a žádný církevní sněm takových nezatratil. Kdo by takové lidi pronásledoval, způsobil by si jen škodlivé následky. Bratří opírají se jen o pevná a jistá svědectví Písma, jež by přivedli, kdyby došlo k *všeobecnému sněmu církevnímu;* tam by dokazovali, že „hodné jest odtrhnouti se od poslušenství kostela římského a že papežův ouřad není v moci Ducha božího"...

13. *(List od týchž bratří psaný mistrům Pražským.)* Současně asi s listem králi Jiřímu, spíše však o něco později (t. po doručení čtvrtého listu bratří Rokycanovi), snad v srpnu 1468 poslali bratří list též *„mistrům Pražským"* (*A II* f. 36 sl.), nejspíše jakožto nejvyšší uznané autoritě věroučné v církvi podobojí. Také v tomto listě odkazují adressáty na svůj „lístek vůbec", (t. j. „První list všem vůbec"), aby si jej přečtli.

Jako Rokycanovi píší bratří i mistrům Pražským, že by jim byli poddáni a poslušni, kdyby skutečně činili to, co od mnoha let kázali jejich předchůdcové, mistři Milíč, Matěj z Janova a Jakoubek ze Stříbra, t. kdyby žili opravdu křesťansky a odtrhli se od církve římské a od papeže, kterého přece prohlašují zjevně za Antikrista. Bratří mnoho let čekali, že to učiní, naléhali na ně a některé z nich i ústně hleděli přemluviti, ale marně. Ke konci hájí se proti různým pomluvám, jako by se drželi bludův a dopouštěli se zlých skutků. Žádají, aby jim to bylo dokázáno. Dovolávají se svých listů, jež, jak mistři prý vědí, psali Rokycanovi, s nímž si přáli ústně o těch věcech mluviti.

14. *(Psání mistra Jana Rokycany proti pikhartóm.)* Naděje bratří v dosažení nějakého „modu vivendi" (srov. str. *53*) došly záhy zklamání. Starý Rokycana nechápal dosahu snah bratrských — on a církev podobojí nedovedli si představit naprostou, neodčinitelnou roztržku s církví římskou. Znamením, že úsilí a prosby bratří vyzněly na plano, bylo zejména nepřátelské vystoupení mistra Jana Ro-

[1] V prvním svém listě Mýtským bratří podávají obsah listu králi Jiřímu (A I f. 85a) a označují jej jako současný s rozmluvou, kterou měli s Rokycanou, a to nepochybně tehdy, když mu posílali svůj první list. Ale současnost tu nelze bráti doslovně.

kycany, jakožto náčelníka církve podobojí, která roztržkou bratří se cítila dotčena a ohrožena. Rokycana vydal proti bratřím veřejný pastýřský list, který pode jménem *Psání mistra Rokycany* jest zapsán v *A II* f. 60ª—61ᵇ a *A XI* f. 141ª—142ᵇ.[1] Vydán byl tento pastýřský list po „Čtvrtém listě k mistru Rokycanovi", z něhož Rokycana cituje jisté místo, jež obrací proti bratřím.[2] Ze „Šestého listu k mistru Rokycanovi" (*A I* f. 22ᵇ) jest viděti, že pro odpor proti veřejnému listu Rokycanovu bylo uvězněno od Zdeňka Kostky z Postupic několik bratří Skutečských. Poněvadž Kostka zemřel 2. října 1468,[3] byl tedy veřejný list Rokycanův vydán *před 2. říjnem 1468* (po 29. červenci 1468), asi někdy v srpnu 1468.[4]

Obsah jeho jest tento:

Rokycana napomíná své věřící nejprve k pevné víře a k opatrnosti, aby se nedali svésti dobrými skutky těch, kdo od víry odpadají. Poněvadž v přítomné době činí se nesnáze a výtržnosti ve víře, zvláště pak v příčině těla božího, napomíná, aby věřili, „že v svátosti velebné oltářní jest pravé tělo pána Ježíše Krista"..., což dovozuje řadou dokladů z Písma. Učitelé těch, kdo v době přítomné odpadli od víry, t. kněz Michal a kněz Martin, krejčí Řehoř a Kakamerda a jiní zavrhují klanění tělu božímu a tvrdí, že mají zjevení od Boha, jako by všecko, co činí, dělali z Ducha Svatého. Rokycana poukazuje na to, že nikdo nemůže věděti, je-li vyvoleným božím. Poukazuje na to, že bratří se odtrhli od církve a zvolili si laiky za kněží a biskupy a že lidi po druhé křtí. Jestliže se na odůvodnění svého odporu proti klanění svátosti oltářní dovolávají proroka Daniele, činí to nesprávně. Osvědčuje, že mu bratří křivdí, jestliže jej označují za vlastního původce své roztržky. Poněvadž bratří v prvním svém listě k němu uváděli jeho výrok, že ve všecky svátosti vkročil čert a Antikrist, vykládá, co tím mínil, a dovozuje, že z výroku tohoto vyvozují své důsledky nesprávně.

15. *(Druhý list všem vůbec.)* Veřejný list Rokycanův proti bratřím měl účinky pro ně velmi nepříjemné. Kněží podobojí čtouce jej s kazatelen doprovázeli jej namnoze výklady podněcujícími vášně lidu; tento v bratřích spatřoval zlotřilé pikharty, takže

[1] Otištěn jest ve VÝBORU Z LITERATURY ČESKÉ II, 733—738 a v edici TRUHLÁŘOVĚ, Manualník mistra Václava Korandy str. 42—44. Srov. GOLL v ČČM 1883, 516 a v ČČM 1885, 55 a PAL'MOV, Bratja I, 1, 112.

[2] „Někteři poznavše Boha X jest Daniele proroka" (A I f. 14ª).

[3] Srov. AKTY I, 65 pozn. 4.

[4] GOLL v ČČM 1885, 55.

prý mnozí říkali: „Sám bych je spálil“ (*Akty* I str. 63); jednotlivé vrchnosti jaly se bratří pronásledovati vězněním i mučením a někteří bratří dokonce byli i smrtí potrestáni.[1] Bylo tedy potřebí, aby účinek veřejného listu Rokycanova byl jaksi zeslaben nějakým projevem, jenž by veřejné mínění obrátil více na stranu Jednoty bratrské. Za tím účelem vydali bratří nepochybně hned po veřejném listě Rokycanově — tedy nejspíše v srpnu 1468 — nový „List všem vůbec“, kterému dávám název „Druhý list všem vůbec“ (viz str. *63*).

List tento svým myšlenkovým postupem podobá se „Prvnímu listu všem vůbec“, jest však obšírnější. Poněvadž účelem jeho jest rozptýliti špatné pověsti o bratřích kolující, proto vykládá, jak ty pověsti vznikají. Šíří je jednak tací členové Jednoty, kteří v pronásledování ji opouštějí a buď ze strachu nebo z nevědomosti vypravují o ní věci nepravdivé, jednak členové, kteří se bratřím mstí za to, že jejich nesprávné jednání kárají. Dále kněží svalují na bratří všecko, co se kde dozvědí špatného. Bratří s ničím se netají; kdyby se svými věcmi dělali tajnosti, mohli by se snadno vyhnouti pronásledování. Bratří žádají lidi všech stavů za milosrdenství a snášenlivost, ježto jim nejde o nic jiného, než aby řádně plnili boží přikázání a žili po příkladě prvních křesťanů; chtějí tvořiti jednotu s takovými lidmi, kteří žijí podobně, jsouce rozptýleni po celém světě.

Na duchovních mnoho záleží v církvi, ježto oni v první řadě „dary mají od Boha mimo jiné sobě podané“, dovedou rozeznávati lépe než jiní věřící dobré a zlé (82[a]) a podle toho jiní se musí říditi. Oni svazují a rozvazují. Jim zjeveny jsou tajnosti boží, kteréž skryty jsou od mnohého lidu a smysl písem jest jim otevřen — proto (můžeme nevyslovený důsledek doplniti) bratří byli oprávněni opatřiti si řádné kněží.

Bratří nezávadějí nějaké nové víry, nýbrž snaží se prostě přesně zachovávati tu víru, kterou Kristus dal apoštolům. Teprve po dlouhých rozpacích a vnitřních rozporech, po několikaleté zralé úvaze oddělili se od kněží řádu římského. Obavy před hněvem královým i všeho lidu dlouho je od toho zdržovaly, ale potřeba spasení obavy překonala.

Po mnohém vyptávání poznali darem božím, že nejlepší jest vrátiti se k příkladu apoštolův a k zřízení první církve. Spolehli se s úplnou důvěrou na Krista jsouce si vědomi, že kdo má býti

[1] Doklady viz u GOLLA v ČČM 1885, 72 sl. Viz i AKTY I str. 221.

spasen, musí trpěti. Přes to však přece jsou ochotni přijmouti lepší poučení o pokynech apoštolských a řádu první církve, ježto není vyloučeno, že i oni nevědomky drží jisté příměsky nepravé. Také chtějí poslouchati a poddáni býti všem vrchnostem, pokud to s vůlí boží souhlasí. Poněvadž by neradi byli příčinou pohoršení, proto neustále se domáhali slyšení, poněvadž by své jednání rádi náležitě vysvětlili: „A tak pod kterýmiž sme koli pány neb úředníky v městech neb ve vsech, každému knězi, kdežkoli jest, přede pánem toho zboží neb úředníkem rádi bychom se zpravili ve všem tom, což při nás jest“ ... (84ª).

16. *(Bratří za krále Jiřího v úzkostech.)* O něco pozdější než „Druhý list všem vůbec“, tuším, jest obšírné zpracování „Čtvrtého listu k mistru Rokycanovi“ zapsané v *A I* f. 350ᵇ sl. pod názvem *Bratří za krále Jiřího v úzkostech* a v *A III* f. 140ª sl. jakožto „Psání starých bratří v úzkostech postavených za krále Jiřího, kteréž učinili všem vůbec“. Sepsáním tímto chtěli bratří nepochybně obeznámiti širší veřejnost se svým pamětním spisem (t. „Čtvrtým listem“) podaným v červenci r. 1468 Rokycanovi.[1] „Čtvrtý list“ nezůstal sice tajemstvím, ale když po nepřátelském vystoupení Rokycanově proti bratřím se rozpoutal boj proti nim,[2] bylo v jejich zájmu, aby tato jejich apologie a konfesse nabyla rozšíření mnohem většího. Poněvadž však někteří kněží snažili se Jednotu zesměšniti zvláště pro zjevení, jehož se bratří dovolávali, bylo potřebí vydati obranu důkladnější.[3] Proto asi připravili nové vydání tohoto sepsání, značně rozšířené a vypravené zvláště hojnými citáty z Písma.

Stalo se to nepochybně na podzim — snad v září nebo v říjnu — r. 1468, ježto hned na počátku sepsání činí se narážka

[1] AI f. 361ª: „Ale že se to psání rozneslo v lidi i mocným v světě některým ..., ale že sme mistru psali v krátkých duovodích ..., protož jest ukracováno ..., ale bojíme se, aby někdo čtouce aneb slyšíce, ješto nejsou tak svědomi piesem, zle sobě nebrali jinak nežli jest při nás, protož i toto ještě píšem k snadšímu rozumu v těch věcech, jakož sme již napsali“ ...

[2] Že kus „Bratří za krále Jiřího v úzkostech“ jest ohlasem pronásledování vzniklého proti Jednotě veřejným listem Rokycanovým (ze srpna 1468), vysvítá ze začátku jeho (AI f. 350ᵇ): „My lidé ponížení ... mnoho trpíce od mnohého kněžstva i v lidu pohanění a v zlořečenství, takže mluví proti nám všecko zlé a nenávidíce ohyžďují ... z zboruov svých vymítají a některé do vězení vydávajíc rozličně trápí i k smrti jim povolují, jako některým se stalo na Rychmburce tohoto léta“.

[3] Srov. *A I* f. 399ᵇ—400ª.

na umoření Skutečských bratří na Rychmburce,[1] čehož příčinou byl pan Zdeněk Kostka z Postupic, o němž víme, že zemřel 2. října 1468 byv před tím raněn ve Zvoli na Moravě.

Kus „Bratří za krále Jiřího" líší se od své předlohy („Čtvrtého listu") jednak svou rozsáhlostí, která způsobena jest hojnějšími doklady z Písma, jednak jasnějšími a obsažnějšími narážkami na různé události; zejména líčení, jak byli zvoleni a potvrzeni (ordinováni) první kněží, jest zde plnější.[2] Kdežto ve „Čtvrtém listě" bratří obracejí se k Rokycanovi, jako k adressátovi, zde mluví k celé veřejnosti. Ale na několika místech zůstalo nedopatřením oslovení jako ve „Čtvrtém listě", t. „mistře".[3]

Jako „Čtvrtý list", i jeho zpracování jest vlastně apologie a konfesse bratrská. Proto pokud se týče tohoto účelu, nenajdeme tam mnoho nového, ale co do všelikých faktových podrobností jest kus „Bratří za krále Jiřího" cenným doplňkem „Čtvrtého listu".

Po delším úvodě (v němž se poukazuje na to, že členové církve římské od doby Konstantina Velikého nejsou s to, aby náležitě rozeznávali blud od pravdy, takže vrchnosti snadno bývají oklamány od kněží papežových) praví pisatelé, že účelem jejich spisu jest volati lidi ku pokání, vylíčiti původ a stav své společnosti, aby nebyla stotožňována s takovými sektami, jako byli Adamité nebo Táboři.

První věc, o které se mluví, je výklad, proč bratří se odtrhli od církve podobojí. Líčí se kázání Rokycanova a jejich vliv na jeho posluchače podobnými a částečně i týmiž slovy jako v prvním a čtvrtém listě k Rokycanovi. Poznání, že Rokycana sám nečiní to, co káže, přimělo prý bratří k tomu, že se obrátili s vroucí důvěrou k Bohu prosíce jej, aby jim ukázal, co by měli činiti. V té době trpěli proto mnohá protivenství a pronásledování. Přiznávali se otevřeně k tomu, jak smýšlí (ze srovnání tohoto místa s prvním listem je vidět, že zde se naráží na smýšlení bratří o eucharistii) a byli ochotni podrobiti se, kdyby jim bylo bývalo vytknuto něco nenáležitého a víře Kristově odporujícího. Žádali i o řádné slyšení u krále, ale kněží to překazili. Přes to přibylo jim mnoho přivrženců.

O něco níže vykládají bratří, proč nemohou míti naděje, že by došli spasení posluhováním těch kněží, kteří pocházejí z moci

[1] AI f. 350b. Srov. GOLL v ČČM 1883, 516.

[2] O věcných rozdílech a jejich vysvětlení viz GOLL, Quellen I, 21, 32 sl.

[3] AI f. 387b: „Prosímeť, milý mistře, aby nás v tomto psání zle nebral." Též na f. 390b, 391a a 393a.

papežské. Papež se svými kardinály nemá nic společného s apoštoly a pastýři první církve apoštolské. Bratří nechtějí mít nic společného s těmi, kdo trvají v hříších a nemají ani pravé víry ani křesťanských skutků nečiní, ale přejí si býti spojeni se všemi vyvolenými božími, ať jsou kdekoliv na světě. Takových bylo vždycky od počátku víry Kristovy dost, neboť ode dávna mnozí lidé nechtěli býti poddáni papeži, na př. Valdenští nebo církev indická a řecká, ano i v samé církvi římské byli tací lidé.

Pak široce rozvádějí se příčiny, stručněji uvedené ve „Čtvrtém listě" (f. 5[b] a násl.), proč se bratří odtrhli od církve podobojí, t. že se báli, aby nezahynuli spolu s hříšnými kněžími a lidem jejich. Nová tato redakce protkána jest namnoze doslovnými výňatky ze „Čtvrtého listu". Kněží a lid nemají podstatných věcí spasení, t. pravého pokání a dobrých skutků, nerozumějí, „co jest to hříchům umříti a spravedlnosti živu býti" (f. 364[a]). Nerozumí tomu ani mnišstvo, které světa se straní a rozličná trápení si ukládá. Proto také nemají spravedlnosti pocházející z víry v Krista, která jest základem a zárukou vítězství nad ďáblem. „Kdož má víru boží pravou živou, ten má moc, aby mrtvil v sobě zlé a dělal z milosti skutky dobré" (366[a]). Opakuje se definice ctnosti týmiž slovy, jako ve „Čtvrtém listě". Thema, že pomocí víry lze přemáhati zlé v sobě, dovozuje se pak mnoha doklady z Písma.

Následuje široké obecné vyznání víry, že bratří věří v Boha a důvěřují všem jeho slovům i písmům z Ducha sv. pocházejícím, jakož i všem ustanovením „věrných biskupů", jež učinili, shromážděni jsouce v Duchu Svatém (t. j. na církevních sněmích), a chtějí zachovávati je. Jako činili staří biskupové věrní, tak mohou i věrní správcové křesťanští činiti, totiž přikazovati křesťanům, čeho se mají varovati a co smějí činiti. Tito jsou povinni poslouchati. V té příčině všickni členové církve mají tvořiti dokonalou jednotu.

Křesťan věří v nedělitelnou Trojici, v církev vyvolených božích, jedinou od počátku světa, v obcování svatých, hříchův odpuštění, vzkříšení a povolání do království nebeského. Kdož jsou do království nebeského povoláni, „toť jest ta církev svatá" (372[a]), pro kterou Kristus trpěl a kterou očistil. Příslušníci její obdařeni jsou vzájemnou láskou jeden k druhému. Podle toho také lze členy pravé církve poznati. Mezi řádky lze čísti, že kdo chce, pozná v bratřích členy pravé církve. Také podle toho lze poznati pravou církev, jestliže členové její trpí jako Kristus trpěl, když od světa

jsou nenáviděni, když jeden pro druhého trpí a zlým za zlé neodplacuje.

Co dále (f. 379[a] sl.) následuje, jest v podstatě silně rozšířená a hlavně doklady Písma rozmnožená konfessní část „Čtvrtého listu".

Jako tam, i tu nejprve pojednává se o *kněžích* a o *kněžství*. Široce vykládá se a vysvětluje, proč je potřebí, aby kněz vynikal životem ctnostným, aby nejen znal učení Kristovo, nýbrž je i zachovával. Po dvou věcech má se poznávati každý pastýř, t. „po duchu a po skutcích". Nejsou zajisté praví kněží, kteří tvrdí, „že kněz zlý má moc z ouřadu Kristova posluhovati slovem i svátostmi k oužitku spasení a že hřiechové a bludové ouřadu jeho neškodí" (380[a]). Takoví nerozeznávají „mezi slovem z duchu božího pošlým a z duchu zlého" (380[a]). „Ale pán Ježíš s pilností kázal se zlých varovati a hlasu jich neposlouchati" (381[a]). „Ale již sou se kněžie v té víře utvrdili i lid též ustavili, že prospívá Antikrist k spasení, jako i Kristus, též poslové jeho, jako i Kristovi" (381[a]). Kněží podobojí sice káží a mluví, že papež s kardinály jest Antikrist a kněží římští jeho poslové, ale přes to jej pokládají za náměstka sv. Petra a přijímají svěcení od jeho biskupů, klekají a modlí se při jejich bohoslužbě a lid vedou k tomu, aby se klaněl tělu božímu, ať je kdekoliv a kterýkoliv kněz nese, byť to byl i nejhorší kněz nebo kacíř. Poslouchají tedy hlasu ducha nečistého a domnívají se, že je to hlas boží. Slovo jejich není tudíž slovo boží, má pouze formu slova božího (382[b]). Pak se opakuje o kněžství v celku totéž (většinou týmiž slovy), co bratří pověděli o tom již ve „Čtvrtém listě".

V dalším odstavci opakuje se v celku bratrské vyznání víry *o křtu* ze „Čtvrtého listu". Kus „Bratří za krále Jiřího v úzkostech" jest v té věci poněkud jasnější. Klade se důraz na uvědomělé přijímání křtu se strany člověka, což ovšem je možné pouze u dospělých.

V příčině křtu dětí neliší se náš kus věcně od své předlohy.

Také v příčině *svátosti těla a krve Páně* není věcného rozdílu. Odstavec tento ovšem je v našem kuse obšírnější, poněvadž rozmnožen jest doklady Písma. Na počátku jeho odmítají bratří pomluvy, že slaví pouze památku těla a krve Kristovy nebo že chléb a víno pokládají za pouhá znamení jejich a že na zelený (veliký) čtvrtek jedí beránka a osvědčují, že věří tak, jak rozkázal Kristus a činili apoštolé i první církev křesťanská. V odstavci, pojednávajícím o různých názorech a výkladech eucharistie, zamítá

se výslovně názor táborský. Dále liší se náš kus od své předlohy obšírnou polemikou proti klanění svátosti oltářní (388[b] sl.) a proti slavnosti božího těla.

V odstavci *o pokání* a *posledním pomazání* není rozdílu věcného mezi naším zpracováním a jeho předlohou.

Odstavec *o panenství a o manželství* jest poněkud obšírnější než v předloze.

Odstavec *o poslušenství vrchnostem* jest v našem kuse vynechán.

Po konfessní části následuje teprve zpráva a poučení o tom, jak bratří se ustavili jakožto samostatná společnost církevní, kdežto ve „Čtvrtém listě“ o této věci jest pojednáno napřed. O tom, jakého zjevení se k tomu bratřím dostalo, mluví se podobně asi jako v předloze. Připojuje se však polemika proti požadavku Rokycanovu, že bratří by měli na důkaz správnosti svého počínání uvésti nějaké zázraky; polemika tato ve „Čtvrtém listě“ jest ke konci jeho. Zázraky prý přestaly a přeneseny byly na Antikrista, „jenž přišel ve všelikém svedení nepravosti, v divích a zázracích“ (398[a]). Bratří doznávají, že napsali Rokycanovi k jeho žádosti něco o tom, že některým z nich skutečně se stalo nějaké zjevení, tak že prý předpověděli jisté věci, které se pak splnily. Proto opakují, co již Rokycanovi sdělili o tom, jak si zřídili svůj vlastní kněžský řád. V našem kuse je to poněkud jasnější než v jeho předloze, ale v čem vlastně záleželo ono zjevení, jest jen mlhavě naznačeno.[1]

Na konec vyslovují bratří přesvědčení, že nepřátelé Jednoty nic více nedokáží proti ní, leč co Bůh dopustí. Vyzývají, aby každý, kdo ví na ně něco zlého nebo víře odporného, jim to vytkl a s nimi o to mluvil „v duchu tichosti“ (406[b]). Vyzývají kněží ku vzájemné pomoci „táhnouce jedni druhé jako ze smrdutého bláta“ (407[b]) ve prospěch spasení obojí strany.

17. *(List bratra Řehoře Rokycanovi.)* Zdá se, že bratří neočekávali od Rokycany tak rozhodného a bezohledného vystoupení, jakým byl jeho veřejný list, vydaný někdy v srpnu 1468. Nedovedli snad dosti dobře pochopiti jeho úředního postavení jakožto hlavy církve podobojí a nemohli tudíž srovnati nynější jeho jednání s blahovůlí, kterou vůči nim,- jako k svým odchovancům, jevil ještě v pronásledování roku 1461 a nepochybně i v letech následujících až do zjevné jejich roztržky s církví podobojí. Proto

[1] Srov. AKTY I, str. 11—12 pozn. 1.

bratr Řehoř připomíná Rokycanovi *ve zvláštním listě,*[1] jejž mu poslal nepochybně brzy po jeho veřejném listě proti bratřím — tedy snad ještě v srpnu nebo v září 1468 — veliký rozdíl mezi jeho někdejším jednáním a nynějším: „Ale mluviv v Praze, že v té víře míním s vámi spolu státi až do té smrti, a to jest vědomo, že's to mluvil i psal, že z víry ničehož viny nedávám ani haním: protož rozpomeň se... právě-li's nad námi učinil...?“ „Protož rozpomeň se sám na se a přizři k svému svědomí, co činíš a co mluvíš a co jste skovali na nás s Jeronymem[2] a kterak listy rozpisuje, ješto pán Buoh zná, že křivé svědectví v několika kusích o naše hrdla...“ „Pak již na nás si se obrátil nikdy nás netresktav, aniž's položil, v čem bychom vinni byli před Bohem i před lidmi...“ „Protož rozpomeň se před pánem Bohem, právě-li's nad námi učinil, jakož slyším, kterak mluvíš a Jeronym popsal řeči tvé řka: ‚A posílá pánom purgmistrom a konšelom.‘ Protož opatř se v tom a věz, žeť bych rád tvému dobrému.“

Řehoř pokládá Rokycanu za svedena a má za to, že přece ještě není u něho vše ztraceno a proto žádá jej za rozmluvu pro sebe i pro jiné bratří (zajisté přední).

18. *(Pátý list mistru Rokycanovi.)* Současně asi (v srpnu nebo v září 1468)[3] s bratrem Řehořem i jiní přední představitelé Jednoty bratrské, ti, kteří byli posluchači Rokycanovými, poslali Rokycanovi list podobného obsahu, s výčitkou a nadějí, že Rokycana nebude pokračovati v nepřátelských krocích proti nim. Jest to *Pátý list mistru Rokycanovi* (AI f. 217ª sl.).

Důvěrný ráz listu jest patrný z oslovení („mistře Jene“) a z úvodu, v němž bratří projevují svou naději, že Rokycana nabuda pravého poznání změní svůj dosavadní život. Bratří vytýkají Rokycanovi, že se stotožnil se světem a jeho násilím, že jedná

[1] Otištěn z AV skoro celý od GOLLA v ČČM 1885, 62. GOLL (v ČČM 1883, 517) klade jej do r. 1470 neb 1471, ale já bych jej se zřetelem k „Pátému listu mistru Rokycanovi“ položil brzy po veřejném listě Rokycanově ze srpna 1468. Mimo to Řehoř v něm žádá Rokycanu za rozmluvu, ke které skutečně brzy došlo, jak níže bude uvedeno.

[2] Kdo by byl tento Jeronym, nemohl jsem zjistiti.

[3] V „Pátém listě mistru Rokycanovi“ děje se zmínka o umoření čtyř bratří, jež se stalo z rozkazu Zdeňka Kostky z Postupic. Míněni jsou tím bratří Skutečtí, kteří zahynuli hladem na Rychmburce. V „Pátém listě“ (f. 222ª) praví se, že *„nyní“* byli dotčení čtyři bratří umořeni — jest tedy „Pátý list“ s touto událostí (kterou dlužno klásti mezi veřejný list Rokycanův vydaný v létě 1468 a smrt Kostkovu 2. října 1468) skoro současný. Srov. AKTY I, 65 pozn. 4.

ve jménu a ku prospěchu papeže, ačkoli strana Rokycanova a přívrženci papežovi vzájemně se potírají, že nutí bratří, aby ve smyslu papežově víru drželi a vyznávali a „v moci úřadu jeho užitek spasení svého zakládali“ (f. 218[b]), t. j. věřili, že „zlí kněží mají úřad Kristův a v pravdě jím posluhují k spasení lidem“ (f. 219[a]). Vždyť Rokycana s kněžími papeži nejsou poddáni a prohlašují jej za Antikrista.

Nepřátelské jednání papežovo, který právě posílá moc svou na vyhubení Čechův, a skutečnost, že působením kněžství z jeho moci pocházejícího lidé jsou den ode dne horší, měly by je pohnouti k odstoupení od úřadu papežova. Proto přímo vyzývají bratří Rokycanu a jeho kněží, aby následovali jejich příkladu (bratří). To jest, tuším, vlastní účel „Pátého listu“.

Poukazují na to, že Rokycana byl ochoten za jistých podmínek k bratřím se připojiti. Bratří prý těm podmínkám vyhověli. Rokycana nepochybně nemohl poznati, že mají pravdu, což prý ovšem není nic divného, neboť Bůh vybírá sobě jen hodné lidi. Víra Kristova není to, oč se smluví mnoho lidí, páni a kněží, a co lidu obecnému pak vnucují. Takovým způsobem k pravé víře Kristově nelze dospěti. Pouhé vědomosti nestačí k poznání pravé víry. Moudrost kněží papežských i podobojích, kteří si hledí hlavně dobrého bydla, jest nepřítelkyně zákona ducha života, ježto pomáhá jen k odůvodnění toho zřízení církve, které s duchem pravého křesťanství nesouhlasí. Proto hloupí sedláci a ševci jsou blíže pravdy než kněží. Když moudrost kněžím nestačí, aby přesvědčili ty, kteří s nimi nesouhlasí, užijí násilí, jako právě v době přítomné, kdy lid postavili proti lidu — t. j. pobouřili lid proti bratřím.[1]

Rokycana a jeho kněží jsou daleko od pravdy spasitelné. Tuto Bůh zjevuje pouze svým vyvoleným „maličkým“, jak to učinil v první církvi. Později (po 300 letech) nahrnulo se ke křesťanství mnoho lidí „s uměním pohanským a s mocí ukrutnú i povýšenú, s panováním a právy světskými a řády zemskými“ (f. 221[b]). Počátek tohoto zesvětštění církve učinil císař Konstantin, kterého papež Sylvestr přijal k víře Kristově bez pravdy skutků — bez víry skutečné, bez pravého křesťanství. Tak se stalo, že ne Konstantin a jeho lid se změnili v církvi, nýbrž změnil se papež Sylvestr a církev, jež se zpohanštila. Za to dal Konstantin Sylvestrovi moc císařskou, které podnes papeži požívají i nad Českým královstvím proti přijímajícím pod obojí. Od této pohanské moci papežské drží svůj

[1] Srov. A I f. 22[a].

úřad i Rokycana a jeho kněží, kteří tudíž lid spravují mocí světskou, mocí meče ukrutného. Jest tedy Rokycana vůdce světa. Časem sice potírá řády papežské, ale přes to neustále činí totéž, co papež. Lidu slouží službou světskou pode jménem služby boží, zejména pak co do svátosti těla Páně, kterou velebí „podlé smysla ducha cizího od lidí vtipných zamyšleného“ (f. 222ª), ač kdysi sám říkal, že nejlépe je „věřiti sprostně“.

Bratří by Rokycanovi přáli, aby přišel ku poznání spasitelné pravdy a činil pokání. To jest příčina, pro kterou píší, neboť obviňování ze špatné víry již vydrží, majíce před sebou příklad nevinně obžalovaného Krista.

Bratří nezakrývají svých vad a nedostatků a jakmile uvidí, že někdo z nich by se dopustil smrtelného hříchu nebo bludu, trestají a vylučují jej. Také nejsou samolibí, jak Rokycana myslí. Ve všem spoléhají na Boha a všecko od něho odvozují.

19. *(Šestý list k mistru Rokycanovi.)* Podle „Šestého listu k mistru Rokycanovi“ (*AI* f. 19ᵇ) a podle druhého listu bratří Mýtským (*AI* f. 88ª—88ᵇ) bratří skutečně mluvili s Rokycanou po vydání jeho veřejného listu o věcech, o nichž mu psali ve svých předcházejících listech.[1] Měly tedy list Řehořův a „Pátý list“ účinek. Po rozmluvě této, jež ovšem neměla výsledku, jaký bratří si přáli, bratří „z rozkázání“ Rokycanova vydali na svou obranu spis, známý pode jménem *Šestý list k mistru Rokycanovi, jímž odpověd dávají na list jeho, kterýž proti nim vydal mistr Rokycana svým farářuom, vyhlašuje bratří za kacíře a od nich vystříhaje* (*AI* f. 18ª sl.). Vznikla tedy tato *replika* na veřejný list Rokycanův „proti pikhartóm“, v srpnu 1468 vydaný, ku přání samého Rokycany. Tento nejspíše tvářil se při rozmluvě s bratřími laskavě a příznivě, jevil se přístupným k jejich důvodům a vzbudil v nich naději, že by mohli docíliti nějakého úspěchu, kdyby svou obranu, kterou mu přednášeli ústně, také písemně uveřejnili. Podle toho neuplynula mezi pátým a šestým listem bratří Rokycanovi příliš dlouhá doba — tudíž šestý list možno klásti buď ještě do r. 1468 nebo do počátku r. 1469.

„Šestý list“ připomíná svým počátkem list první; jest to jakási rekapitulace a také revokace k jeho obsahu. O něco níže bratří zmiňují se o svém předcházejícím jednání, jež vedli s Ro-

[1] Podle sepsání „Bratří za krále Jiřího“ (*AI* f. 361ª) mluvili bratří s Rokycanou po svém „Čtvrtém listě“. Rozmluva tato jest asi totožná s rozmluvou výše dotčenou.

kycanou. Bratří žádali Rokycanu i ústně, aby je strpěl, že v některých věcech s církví podobojí se nesrovnávají. Z tohoto listu má Rokycana (vlastně však celá veřejnost) poznati, jak dalece se bratří uchýlili od církve podobojí.

Celý list psán jest tak, aby vynikl *vnější souhlas bratří s církví podobojí,* ač rozdíly, kde je nelze zapříti, se nezatajují. Ano „Šestý list" jest v té příčině otevřenější a jasnější než list čtvrtý, takže stanovisko bratří v jednotlivých otázkách vyniká zřetelněji, třebas že i tu dlužno čísti větším dílem mezi řádky.

Bratří nechtějí se pouštěti do slovního zápasu o to, mají-li lepší víru než strana Rokycanova, vědouce, že by v zápase tom jistě podlehli, neboť římská metoda disputační béře ku pomoci moc světskou, když rozumové důvody se ukáží nedostatečnými. Promluví-li prostý člověk něco z Písma nebo bez Písma, všecko římští kněží pohanějí, dotkne-li se zlých skutků kněží a lidu, řeknou mu, že tupí, poukáže-li na své skutky jako na důkaz své pravdy, vytknou mu, že se chlubí a vypíná, nechce-li uznati některý lidský výklad nebo zřízení, řeknou, že má špatnou víru. Proto se bratří obmezují na pouhé sdělení toho, o jaká Písma se opírali zřizujíce svou Jednotu, a neodmítají poučení, jestliže v něčem snad pochybili. Odmítajíce výtku, že zavádějí novou víru, tvrdí, že spíše se vracejí k starému, t. ke zřízení prvotní církve.

Nato vykládají své názory o *víře* odkazujíce a částečně opakujíce to, co již napsali ve svém „Čtvrtém listě". Již tam tvrdili, že pravá víra působí skrze lásku, jevíc se dobrými skutky. Této věty prý Rokycana nehaněl, když s ním bratr, jenž mu přinesl „Čtvrtý list", o tom mluvil, neboť prý ví, že na tom záleží spasení člověka. Ale Rokycana patrně nevěří bratřím, že skutečně smýšlejí tak, jak vyznávají. Není pochyby, že by pro bratří bylo lépe svou víru zapírati, ale nedělají toho ani ve věcech menší váhy, proč by to tedy dělali ve věcech základních? Bratří věří tak, jak apoštolé učili. Důkazem živé víry jsou skutky. Bratří věří, že se mají činiti ty skutky, které Písmo označuje jako dobré, a vystříhati se těch, jež označuje jako zlé, neboť dělati skutky zlé bylo by znamením, že ve víře bloudí. Kdo víry nemá, hřeší. To jest patrno na knězích římských a jejich lidu. Řádní kněží mají podle příkladu apoštolů býti ochotni i svůj život obětovati pro své věřící, snášeti pro ně chudobu, pohanu a protivenství. Poněvadž bratří nevidí, že by římští kněží plnili přikázání božích, nemohou k nim míti důvěry. Tito ovšem se bratřím za to mstí tím, že je viní z nesprávné víry o těle božím, ač bratří dělají jen to, co Kristus rozkázal,

apoštolé činili a co i někteří doktoři doporučují, t. „sprostně věřiti" tomu, co apoštolé napsali.

Rokycana nechť uváží, jsou-li jeho kněží skutečně pravými a řádnými kněžími a komu od koho hrozí svedení (narážka na jedno místo veřejného listu Rokycanova), zdali kněžím od bratří či spíše naopak. Vyčítají Rokycanovi, že svou výstrahou před bratřími způsobil veliké pobouření lidu proti nim. Uznávají ovšem, že u těch, kdo bratří znají, naopak vzbudil proti sobě nevoli. Také ne všichni kněží, kteří jeho list veřejně čtli, bratří naprosto zavrhovali. Přes to však vyvolal prý Rokycana svým listem nebezpečí, že bude prolévána krev nevinných lidí (bratří). Bratří však spoléhajíce na vůli boží chtějí dělati to, o čem píše Rokycana ve svém veřejném listu, t. „v tom dobrém se ostříhati, v milosti a v lásce i v účastnosti Ducha Svatého"...

Poněvadž Rokycana ve svém listě nejvíce útočí na bratří pro jejich názor *o eucharistii,* vykládají a odůvodňují znovu své stanovisko podobně, jako ve „Čtvrtém listě". „Šestý list" jest poněkud jasnější a otevřenější v té věci. Vidouce mnohaleté rozbroje a krvavé boje o smysl této svátosti a znajíce rozmanité výklady její bratří nechtěli o tom sami psáti, ale byvše k tomu teď od strany Rokycanovy přinuceni osvědčují, že souhlasí s tím, co Rokycana píše ve svém listu, že t. věří a vyznávají, jak o tom píší čtyři evangelistové a sv. Pavel. Rozumějí pak tomu tak, že „když kněz pravý má posluhovati křesťanuom věrným, podlé úřadu svého má se modliti a smysl toho pravý míti a slova pravdy z viery srdce mluviti, z Ducha pravdy pošlá. Když se to stane, již jest tělo pána Krista Ježíše, kteréž zrazeno jest, ku přijímání pod zpuosobem chleba, kdežkoli leží svátost neb v rukú kněze neb když podává, a to tak dlúho, jakož jest potřebie k přijímání" (f. 23[a]). Co se pak týče způsobu přítomnosti Kristovy, věří bratří, „že jedúce svátost vidomú... nevidomě skrze víru jedie tělo pána Ježíše pravé, kteréž zrazeno, a to jest v blahoslavené panně Mariji Duchem Svatým počato, to i na kříži visalo a to jest s božstvím spojeno" (f. 23[a]). Bratří věří dále, že Kristus i s Bohem Otcem má býti ctěn klekáním a modlením — zajisté však ne ve svátosti oltářní.

Na výtku Rokycanovu, že se odtrhli ode všech kněží, odpovídají bratří, že nepotupují takových kněží římského svěcení, kteří svými skutky dokazují, že jsou pravými kněžími.

Dále osvědčují svůj souhlas s Rokycanou v tom, že jest nesprávné přijímati křest dvakrát, ale připojená k tomu výhrada,

že se to nemá díti tehdy, když by někdo byl přesvědčen, že první křest byl křest opravdový, znamená vlastně negaci tohoto souhlasu. Stilisace toho, jak bratří smýšlejí o prvním a o druhém křtu a o křtu vůbec, jest, tuším, schválně nejasná, aby zakryt byl bratrský požadavek *opětování křtu* zejména při těch, kteří by byli v nejistotě, zdali křest jejich, přijatý od kněze nepochybně zlého (tedy mimo Jednotu stojícího), byl křtem opravdovým.[1] Přes anakoluthickou stilisaci dotčeného místa bratří vyjadřují tu své stanovisko zřetelněji než v „Listě čtvrtém" a v kuse „Bratří za krále Jiřího". Zejména zřetelně vysvítá příčina, pro kterou bratří opakování křtu připouštějí, t. možnost, že pro hříšnost dotčeného kněze první křest nebyl křtem opravdovým. Ale všeobecná platnost této zásady značně se zeslabuje připojenou výhradou, že v případě pokrytectví kněze, který by se věřícím dobrým pouze jevil, křest jím udílený jest křest opravdový, ježto prý víra a modlitba křtěného by k tomu dostačila, „neb Kristus křtí v Duchu Svatém" (f. 24[b]).[2]

V dalších odstavcích odpovídají bratří na některé drobnější výtky veřejného listu Rokycanova, na př. že si řeči jeho nesprávně vykládají, proti čemuž uvádějí svědectví jiných posluchačů Rokycanových a jeho spisy.

Poněvadž Rokycana ve svém veřejném listě bratřím vytkl samovolnou volbu vlastních biskupů, rozebírají otázku, kdo jsou vlastně řádní kněží a dosti zřetelně odporují mínění, jako by takovými kněžími byli kněží římského svěcení. Spíše prý dlužno za řádné kněží pokládati kněží valdenské, neboť Valdenští nepodlehli zkáze, kterou papež Sylvestr uvedl do církve svým spolčením se s císařem Konstantinem.

Na konec „Šestého listu" prosí bratří ještě jednou Rokycanu, aby jim, pokud to na něm záleží, nepřekážel a jich nepronásledoval a raději se přimluvil u krále, aby tento jim popřál místa v svém království. List ukončen jest žádostí ke kněžím (podobojím), aby se nehoršili na bratří, kteří sice nemohou je míti za své duševní vůdce, ale jsou ochotni jim příslušnou úctu prokazovati a zvláště „rádi dani dávati" (f. 28[a]).

20. Za odpověď Rokycanovu na „Šestý list" bratří dlužno pokládati *List mistra Rokycány proti pikhartom. Rozeslán po městech věrných a zapsán na rathouze Pražském Starého Města*

[1] Srov. AKTY I str. 68 pozn. 1.
[2] Srov. AKTY I str. 39 pozn. 2.

(*A I* f. 233a—234b, *A II* f. 56a—58a a v rukopise kapitoly Pražské *C 114* f. 124 sl.).[1] Jest to v podstatě opakování veřejného listu Rokycanova proti bratřím vydaného asi v srpnu r. 1468 (srov. str. *65*), z něhož také převzato jest několik míst. Rozdíl mezi oběma listy spočívá hlavně v tom, že v listě druhém Rokycana obrací se pouze proti tomu, že bratří zamítají klanění svátosti oltářní. Dovozuje správnost názoru a prakse římské i utrakvistické, vyvrací námitky, které bratří uvádějí proti klanění a napomíná své věřící, aby se drželi víry, kterou církev podobojí uznává za správnou.

Goll (ČČM 1883, 517) klade tento druhý list Rokycanův na rozhraní r. 1469—1470, a to mezi „Šestý list" bratří Rokycanovi a mezi odpověď jejich na oba tyto veřejné listy Rokycanovy proti bratřím. Důvodem k tomu byla mu, tuším, okolnost, že nadpis kusu, kterým bratří odpovídají na oba veřejné listy Rokycanovy („Odpověd bratří starých na psání mistra Jana z Rokycan", AI f. 236b sl.), nese datum 1470. Nadpis tento však sám svědčí o tom, že není authentickým, pročež i datum vzniklo asi kombinací některého pozdějšího opisovatele nebo pořadatele „Aktů". V tekstu nenajdeme nic, co by mluvilo buď pro nebo proti roku r. 1470, ale není také vyloučena možnost, že „Odpověd bratří starých" vznikla již r. 1469. Než i kdyby skutečně bylo pravdivé datum „Odpovědi" 1470, není nutno druhý veřejný list Rokycanův klásti na rozhraní r. 1469—1470. *Já bych jej kladl spíše ještě do r. 1469*, a to z toho důvodu, že Rokycana po „Šestém listě", jenž, jak bylo výše řečeno (str. *74*), byl určen pro veřejnost, s novou odpovědí asi dlouho neotálel, zejména když vypadla tak stručně.

21. Spíše než Rokycana mohli sobě dáti na čas se svou odpovědí bratří po jeho stručném druhém veřejném listě. Touto odpovědí jest (jak již výše bylo podotknuto) kus zapsaný v *A I* f. 236b—244a a v *A II* f. 62—67 p. t. *Odpověd bratří starých všem vuobec na psání mistra Jana z Rokycan, kteréž učinil ohyžďuje a haněje bratří a kněží jiné k témuž psáním svým zbuzuje, aby i oni na kázaní čtúc ohyžďovali bratří lidem a bouřili etc proti nim. Léta 1470.*

[1] Krasonický (v rkpe mus. *V F 41* f. 10a) pokládá tento list za Rokycanovu odpověď na „Pátý list" bratří, v němž prý byla slova: „Mistře jsi svět a s světem zahyneš." (Srov. i *Blahoslav,* O původu Jednoty vyd. *Jastrebov* str. 26). V „Pátém listě" skutečně něco podobného jest, ale Krasonický cituje pouze podle smyslu. Jeho výklad ovšem není směrodatný. List Rokycanův podle Krasonického byl poslán i na Moravu, což je velmi pravděpodobné.

Poněvadž proti datu 1470, uvedenému v nadpise, není podstatných důvodů, proto je podržuji po příkladu *Gollově* (*ČČM* 1883, 517). „Odpověd bratří starých" jest bratrskou odpovědí na *oba* veřejné listy Rokycanovy. Co bylo příčinou jejího sepsání, to naznačují bratří na počátku kusu, t. že se jim jedná o to, aby byli varováni lidé, kteří se chtějí líbiti Bohu, a napravili se ti, kteří byli proti bratřím pobouřeni. Zdá se, že „Šestý list", ač pro veřejnost určený, stal se asi známým jen ve vyšších kruzích, s nimiž se Rokycana stýkal.[1] Poněvadž však veřejné listy Rokycanovy se obracely k široké veřejnosti venkovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě, bylo potřebí, aby vůči těmto kruhům bratří se hájili, ježto budoucnost Jednoty záležela právě na vrstvách lidových. Bratří v „Odpovědi" své přejali několik míst ze svého „Šestého listu" (jak na příslušných místech edice jest označeno), ale ne úplně doslovně; větším dílem jest to jen jakýsi ohlas oněch míst. Přes to však obsah „Odpovědi" jest dosti blízký obsahu „Šestého listu", tak že ji lze s *Gollem* (*ČČM* 1883, 517) pokládati za jakési jeho zpracování, určené pro širší veřejnost.

Bratří odporují tomu, aby na ně byl vztahován výrok svatého Pavla o tom, že někteří odstoupí od své víry, ježto prý jim dosud nikdo nedokázal, že by „proti kterému článku víry křesťanské vyvinuli neb nepravě smyslili" (237[b]). Odmítají výtku pokrytectví, jako by pouze na oko byli ctnostní a líčenou ctností sváděli lidi od pravé víry. Nechť Rokycana varuje raději před těmi, kdož zjevnými nepravostmi lid svádějí a jemu škodí (kněží podobojí), o nichž „jako jeden z článkuov víry obecné nyní v tomto království se oznamuje, aby lidé beze všeho pochybování věřili, že takoví nejhorší mohou božskými věcmi k užitku spasení věrným a svatým lidem posluhovati jako dobří" (238[b]). Lépe by byl Rokycana učinil, kdyby byl své kněží napomenul, aby činili pokání.

Dále odmítají bratří výtku, že roztržku provedli lehkomyslně a že o svátosti oltářní mají bludné názory. Tvrdí, že věří v to, co píší čtyři evangelisté a formulují svůj názor slovy „Šestého listu" (srov. *AI* f. 23[a]).

Podobně vyjadřují se i co do klanění svátosti oltářní, kde jen mezi řádky dávají čísti, že je zamítají. Také k výtce Roky-

[1] „Jakož sú pak toho svědomi někteří z pánuov, kteříž ho tázali po těch listech o nás" (*AI* f. 88[b]). „Ti pak spisové, kteří sú psáni mistru Rokecánovi skrze nás, došli sú i krále Jiřie i pánuov některých i z měst také některých" (*AI* f. 88[b]).

canově, že se odtrhli ode všeho kněžstva, odpovídají důvody již dříve vyslovenými, t. že se odtrhli pouze od kněží, o nichž se nemohou domnívati, že se drží Krista, že kněží podobojí, kteří od papeže mají svou moc, jej a jeho biskupy hanějí a sami ovšem nejsou lepší. Bratří slýchali prý „od rozumných kněží v Čechách, že to muož býti, že by věrní křesťané spolu v jednotě se ostříhajíce mohli sobě kněží voliti" (241[b]). Jak si bratří své kněží zvolili, to šíře prý vypsali Rokycanovi a jsou ochotni „také žádajícím... šíře toho a lépe se zpraviti" (241[b]). Bratří neprovedli tím nic nového, neboť již z dob papeže Sylvestra existuje „mnohý lid", který s papežem tímto se rozešel, když se s císařem Konstantinem spojil. Odtud mají „potvrzení podlé řádu, jakož zuostává od počátku křesťanom věrným první církve" (242[a]). Jestliže Rokycana smí lid napomínati, aby své spasení svěřoval kněžstvu špatného života, mohou bratří tím spíše důvěřovati kněžím, kteří žijí vždycky cnostně „a v to kněžstvo vešli někteří divným božským ukázaním a podlé naučení zákona božího a volení věrných lidí s posty a s modlitbami a potvrzení neb posvěcení přijali od těch, kteříž v zpuosobu první církve zuostávají"... (242[b]). Zde tedy bratří dosti jasně po prvé přikládají značnou váhu potvrzení, jehož se dostalo jejich kněžím od biskupa Valdenského.

Na výtku, že opětují křest, odpovídají bratří v podstatě totéž, co v „Šestém listě". Co tam jest anakoluthem řečeno nejasně, zde vystupuje zřetelně. Bratří nemohou věřiti, „že by nejhorší kněží i kacíři mohli křtem a jinými svátostmi posluhovati užitečně lidem k spasení" (243[a]). „Přede křtem musí býti prvé rozvázaní a tak hříchuom odpuštění skrze víru a dobrého svědomí dotázaní" (243[a]). Přes to však bratří nemají za to, „že by spaseni býti nemohli, kteří by v tom křtu, kterýž v nevědomí přijali, zuostávali, když by jinak dobře živi byli, jakož sluší na věrné křesťany" (243[b]), vždyť je mezi bratřími dost lidí, kteří (tak aspoň dlužno tomu rozuměti) po druhé pokřtěni nebyli. V příčině křtu dítek odkazují na své psaní Rokycanovi, čímž rozuměti dlužno „Čtvrtý list", kde (*A I* f. 15[b]) jest věci té věnován jeden odstavec. Konečně na výtku Rokycanovu, že bratří své odtržení opírají o jakási zjevení, osvědčují bratří, že se opírali hlavně o Písmo a řády první církve. Odmítají výtku, jako by se pokládali za vyvolené boží a jako by jistý výrok proroka Daniele „brali k ohyždění svátosti těla a krve pána Krista" (244[a]).

22. *(Sedmý list k mistru Rokycanovi.)* Z druhého listu bratří Mýtským (*A I* f. 88[b]) vysvítá, že ještě i po „Šestém listu" svém

bratří rozmlouvali s Rokycanou[1] o svých rozporech s ním a nic prý „neslyšali, by mluvil o čem scestném v těch listech". Nevinil prý bratří z ničeho jiného, leč z toho, že se odtrhli od církve podobojí,[2] jak prý o tom vědí někteří pánové, kteří se ho dotazovali o listech bratrských a také někteří měšťané. Kněz Havel (jímž se asi míní Rokycanův místofarář, který byl dán Rokycanovi ku pomoci, když r. 1466 byl raněn mrtvicí) mohl by prý dosvědčiti, že se Rokycana k bratřím až do smrti choval přátelsky. Od znamenitých lidí prý se bratří dověděli, „že se u krále za ně přimlouval", takže se domnívali, že nepochybně i litoval, že proti nim mluvil a psal (*AI* f. 87ᵃ). Zprávě této lze, tuším, věřiti, neboť nehledě k osobním motivům, pochopil asi Rokycana, že by nějakými ústupky se mohlo docíliti vnitřního klidu v jeho církvi, zvláště když se ukazovalo, že Jednota má veliký mravní vliv, vyvinuje čilou agitaci, nalézá mnoho sympathií — a na druhé straně válka dosahovala nejvyššího vrcholu těžké krise.

Bratří tudíž neztráceli naděje, že Rokycanu přece ještě získají. Proto asi, když Rokycana se roznemohl, psali mu ještě jednou, aby v posledních okamžicích jeho života jej pohnuli k obrácení. Že *Sedmý list k mistru Rokycanovi* (*AII* f. 35 sl.) vznikl nepochybně nedlouho před smrtí Rokycanovou, když se asi očekávalo, že Rokycana (jenž, jak víme, r. 1466 raněn mrtvicí) dlouho živ již nebude, to zdá se vysvítati z vroucího tónu posledního vyzvání bratří: „Ó rozpomeň se ještě a neumírej tak..." Poněvadž Rokycana zemřel 22. února 1471, vznikl „Sedmý list" asi buď ještě r. 1470 nebo na počátku r. 1471 — nejspíše však v době nejtěžší krise krále Jiřího, ježto bratří tam poukazují na těžké pohromy, které hrozí království Českému. „Sedmý list" jest poslední napomenutí bratří Rokycanovi, aby přece ještě se obrátil a dal se s nimi na úzkou cestu, po které oni kráčejí. Připomínajíce mu své dřívější styky s ním opakují, že byli odhodláni ve všem ho poslouchati, kdyby nebyl se přiklonil k papeži a světu.

23. *(Traktát bratří starých o církvi svaté.)* S korrespondencí bratří s Rokycanou a s polemikou, kterou obě strany vedly mezi sebou veřejnými listy, souvisí nepochybně těsně dva velké traktáty nadepsané v *AI Traktát bratří starých o církvi svaté* a *Kterak se lidé mají míti k církvi římské,* z nichž druhý jest

[1] V „Šestém listě" (AI f. 25ᵃ) nabízí se bratr Řehoř, že by podal Rokycanovi příslušná vysvětlení o všech sporných věcech.

[2] Srov. též *AI* f. 19ᵇ.

pokračováním prvního. Poukazuje na to začáteční věta kusu druhého, jež navazuje na nějaké jiné podobné sepsání; „Ve jméno pána Jezu Krista ještě některých věcí dotknem, kteréž jsú při nás..., ač sme již těch věcí dotkli v listu prvním..." Věci, kterých dotčeno bylo již „v listu prvním" a o nichž pojednávati má ještě i kus přítomný, týkají se poměru bratří „k církvi římského kostela", jejího původu a původu prvotní církve (apoštolské). O tom pojednává „Traktát bratří starých o církvi svaté". Že tento kus dlužno pokládati za předchůdce sepsání nadepsaného „Kterak se lidé...", to jest patrno i z *AI* f. 169ª, kde se praví: „Psali sme, kterakť písma oznamují o jednotě církve svaté a kterak má zachováváno býti poslušenstvie jejie. *Druhý list* psán tú příčinú, že nejviece nás tím potýkali i kněžie na kázaní mluvili, že nevěříme o svátostech církve svaté. Protož sme ta písma přivedli, kterak sú ti o tom popsali, kteřiež slúpové církve svaté byli, v jichž smyslu svědectvie všickni zuostávati mají a v pravdě všem pána Krista míti i o sedmeré svátosti i o všech věcech spasitedlných. *Třetí pak list tento* z té příčiny, aby ktož čte neb čtúce uslyšie, aby měl rozdiel diela spravedlnosti božie od činitelův bluduo." Tedy kus „Kterak se lidé..." předpokládá *dva* kusy předběžné, jejichž obsah dosti zřetelně vyjadřuje. *Listem druhým* není nic jiného než druhá část „Traktátu bratří starých o církvi svaté" na f. 120ª počínající, již od části první lze snadno rozeznati podle jejího začátku: „Tiemto svrchu napsáním krátkým a sprostným oznamujem každému, ktož čísti neb slyšeti bude, že se přiznáváme a přisvědčujeme k jednotě cierkve svaté obecné i k poslušenstvie jejiemu i ke všem věcem, kteréž má z plnosti božské skrze chotě svého Krista Ježíše..."

Slovy těmito jest zároveň dosti vystižně vyjádřen obsah *listu prvního* čili první části „Traktátu bratří starých o církvi svaté". Obsahem „listu druhého" jest pojednání o úřednících čili o kněžích svaté církve (k níž se bratří v „listu prvním" přiznali), jichž členové této církve mají býti poslušni, a pojednání „o sedmeré svátosti i o všech věcech spasitedlných" (viz shora). Obsah „třetího listu" nadepsaného „Kterak se lidé mají míti k církvi římské" lze označiti jakožto sebevědomé vylíčení vzniku Jednoty bratrské, v níž čtenář má poznati pravou církev nebo aspoň část její: „... vyznáváme v jednom duchu tu vieru, ... skrze kterúž sme se spojili v jednu církev skrze Krista Ježíše, o níž v tomto psání vypravujem i také, kterak se při nás dálo, oznamujem a který jest puovod náš a kterými příčinami uvedeno jest to z milosti božie,

v niež sme ustaveni" (*A I* f. 143a). *Goll*[1] „třetí list" nazval trefně prvním historiografickým pokusem o souvislé vylíčení vzniku Jednoty. Nalezneme tam mnohem více positivních zpráv o historii Jednoty, než v jiných současných spisech bratrských. Spis jest důležitou pomůckou k porozumění nejasných zpráv starších, ač přece nenabýváme jím světla úplného.

Všecky tři části tvoří dohromady jakousi apologii a konfessi, jakýsi rozsáhlý „List všem vůbec": „To my spolu jednomyslní u vieře křesťanské obecné, jakož srdcem věříme, tak i ústy vyznáváme i tiemto psáním oznamujem, jakožto i počet vydávajíce, nejprvé všem učeným v piesmích a v duostojenstvie v moci povýšené postaveným, od nejmenšiech do největšiech, že my lidé ponížení a v světě ohyždění ke všem věcem se známe a přisvědčujeme, kteréž sú v církvi svaté k užietku spasenie vyvoleným božiem" (*A I* f. 116b srov. i 130a). Apologie a konfesse tato má býti přípravou k ústní rozpravě bratří s odpůrci čili k disputaci, k veřejnému slyšení — a to nepochybně na sněmu —, jehož se bratří na obranu své víry domáhají: „Prosímeť, přijmětež od nás toto napsánie v sprostnosti, ktož čísti neb slyšeti budete, neb píšem z té příčiny, aby skrze náše oddělenie od kněžie něčeho se zlého na nás nedomievali a tak nás potupujíce a odsuzujíce pána Boha nehněvali. Protož v tomto krátkém psání oznamujem, kterak jest při nás. Pak ústně chceme rádi zpraviti, ktož by milost měli k vyslyšení; neb v psání mohl by někto vzíti tak, kterak jest při nás neb jinak, ale v ústném mluvení bude moci otázati, jest-li tak čili jinak" (f. 117b). Bratří prohlašovali prý od mnoha let, že jsou ochotni přijmouti poučení a opraviti to, v čem by jim bylo dokázáno, že chybují (srov. f. 169a, 172a). Svůj „první list" psali prý proto, že byla o nich řeč „od mnohých lidí i od některých znamenitých" (169a), kteří však „když k nim mluveno", aby bratří vyslyšeli, namítali, že bratří „nejsú v jednotě církve a nedrží poslušenstvie" (169a. Srov. i f. 136b).

„Traktát bratří starých o církvi svaté" „psán a dán — jak jest poznamenáno ke konci jeho — z spolku jednoty bratrské léta od narození Syna božího 1470..." (f. 130a). Traktát nadepsaný „Kterak se lidé..." datován není, ale těsná jeho souvislost s kusem předcházejícím nutí k předpokladu, že byl napsán bezprostředně anebo brzy po něm. V sepsání „Kterak se lidé" mluví se o králi Jiřím jako zemřelém (f. 138a), kdežto papež Pavel II.,

[1] GOLL, Quellen 22 sl., 30 sl.

zemřelý 28. července r. 1471, se pokládá podle všeho ještě za žijícího (f. 164[b]). Podle toho tedy by traktát první dlužno bylo položiti do konce r. 1470 a druhý kus asi do dubna r. 1471.

Sebevědomí, s jakým bratří ve výše uvedených spisích vystupují, svědčí, tuším, o tom, že věc Jednoty přes pronásledování r. 1468 nestála ke konci vlády krále Jiřího špatně, tak že bratří chovali asi dosti oprávněné naděje, že nastává brzký obrat pro ni příznivý. Nemáme sice o něčem podobném positivních zpráv, ale uvážíme-li to, co shora pověděno o obratu ve smýšlení Rokycanově (str. *81*), odpovídalo by to těžké, kritické situaci českého státu a jeho krále.

Bratrský dekrét z r. 1495 jmenuje mezi spisy bratra Řehoře výslovně jeho „traktát o církvi". Je-li tomu tak, pak byl Řehoř nepochybně spisovatelem i jeho pokračování „Kterak se lidé" nebo lépe celé trojdílné Apologie o těchto dvou titulech. Jako při jiných spisech podobného rázu není nejen vyloučeno, nýbrž spíše velice pravděpodobné, že Řehoř měl spolupracovníky — přední učené bratří (srov. str. *54*).

Obsah *Traktátu bratří starých o církvi svaté* jest tento:

Bůh Otec poslal Syna svého na svět, aby ospravedlnil své vyvolené „ze všeho lidu na světě vybrané" (107[a]). Tito ho následují, jdouce po úzké cestě těsnou branou „pohaněnie a umrtvenie jeho na svém těle nosíc" (107[a]). Oni jsou jeho choť, které Kristus dal Ducha Sv., aby nezbloudila. Duch Sv. je vrátný, jenž otvírá dvéře k Bohu. Bůh Duchem Svatým zjevuje svého Syna, komu chce, jako jej zjevil Petrovi, jenž Kristovi řekl, že jest syn Boha živého. Co Bůh zjevuje a Duchem sv. působí, jest stálé a pevné, pravé a spasitelné — to jest ta skála, na které jest vzdělána církev. Církev pevně stojí na skále, ježto „mocí Kristem Ježíšem ustavuje se a múdrostí Ducha jeho zpravuje se" (107[b]). Sv. Petr jest pro svou poslušnost a věrnost první úd církve a vzor pro ostatní řádné členy její, kteří jsou vůdci a správci jejími. Tito poslušností a věrou nabývají „z Boha v Kristu Ježíši moci a moudrosti Ducha Svatého", aby klíčem umění mohli království boží otvírati poslušným a věrným a zavírati neposlušným a nevěrným.

Poslušenství a víra dokazuje se zachováváním řečí Kristových. Ti, kdo to činí, jsou církev svatá. Kdo přikázání Kristova plní, ten jej miluje; kdo Krista milují, jsou církev svatá. Členové církve vyznávají neposkvrněnou víru, jak je vyjádřena v „Credu" (jež se cituje). Také se modlí, jak církev Kristus naučil. Zkrátka ve všech věcech jest církev Krista poslušna a jemu věrna. Za to se také

modlí, zejména aby ji Kristus zachoval ve věcech spasitelných základných, ve víře, lásce a naději, z nichž plynou dobré skutky i ve věcech služebných, dále aby všickni ve spolek mír zachovali a vzájemně se milovali. Zkrátka členové svaté církve mají jednati tak, jak podle Písma jednali apoštolové a jejich pozdější náměstkové.

Všichni křesťané jsou povinni prostě bez posuzování poslouchati rozkazův a zřízení, jež ustanoví náměstkové apoštolů. Tito mohou do církve přijímati a z ní vylučovati. Mimo církev není spasení. Církev jest jen jedna. Všickni členové církve tvoří jednotu s Trojicí. K této jednotě dospívá se poslušenstvím. Dále se široce odůvodňuje (doklady a příklady z Písma) potřeba, nutnost a oprávněnost poslušenství v církvi.

Z poslušenství vyplývá, že členové církve mají právo trestati členy hřešící. Kdo by neuposlechl, má být z církve vyloučen. I nejvyšší úředník církve může býti trestán, když toho zasluhuje. Úředníků církve dlužno poslouchati potud, pokud jsou poslušni Boha, pána církve. Nejsou-li však Bohu věrni, nelze jich poslouchati, kdyby také bylo nutno nasaditi i statek i život.

Papež, císař a jejich zástupci mají pouze moc světskou. Křesťané jsou sice povinni této moci poslouchati, ale jen potud, pokud se neobrací proti Bohu.

Kdo v pravdě jsou náměstkové apoštolů, mají pravou víru, neomylnou lásku a dobré svědomí. Takovým má se člověk úplně svěřiti. „Majie tajemství viery v svědomie dobrém, v kterėžto víře jest světlo uměnie božieho k rozeznání dobrého a zlého“ (114b). Jestliže zachovávají řeči Kristovy, poskytují tím jistoty, že opravdu jsou ve svém úřadě. Takoví rozumějí správně Písmu, a začkoli prosí, obdrží. Takovým mají lidé se úplně svěřiti a nadíti se svého spasení. Kdo by se jejich příkazy neřídil, toho mají vyloučiti, aby netrval v mylné naději v spasení.

Křesťané mají následovati apoštolův a jejich náměstků ve víře. Řádní náměstkové apoštolů prospívají sobě i jiným. Jeden sice mezi nimi pro řád a poslušenství zaujímá první místo, ale přes to nepokládá se za vyššího úřadem nebo zvláštní mocí a zvláštním uměním klíčů, ježto důstojnost každého posuzuje se podle jeho ctností. Čím kdo více Boha miluje, tím více jest od Boha milován a obdarován. „Protož také viece se mají dověřiti v naučenie a radě skrze něho z Boha, ale však vždy tak, jakož on učie a radí z jednoty společné církve svaté a zvláště s těmi, ktož sú v témž povolání dějíce poselstvie Kristovo“ (f. 115b). Jednotlivý člověk

by mohl býti snadno oklamán ďáblem, státi se pyšným a pokládati se za nejmoudřejšího. Je potřebí, aby každý kněz dával pozor na své soudruhy a nikdo z nich nemá se vyvyšovati nad druhé. Tak to činili apoštolé. Sv. Pavel požíval stejné moci jako sv. Petr. „V každém údu církve svaté jest moc i múdrost podlé obdarovánie božieho, ale však zvláště podlé vyvolenie božieho k úřadu biskupskému a pastýřskému..." (116[a]).

Tuto svoji víru o církvi bratří veřejně vyznávají a zakládají na Písmu a příkladu první církve. Odmítají to, co o nich zlé pověsti vypravují, jako by se drželi nějakých rot. Bratří naopak rádi by se udrželi ve víře a ve všech věcech, které mají vyvolení boží. Především má každý pravý křesťan míti správnou víru o Bohu. Má v něho důvěřovati, jej milovati a v něho naději skládati. Dále má věřiti v Krista, že jest Bůh a základ církve a v Ducha Svatého, nerozdílného od Otce a Syna. Duchem Sv. řídí se církev jediná od počátku vyvolených božích na světě až do skonání světa. Bratří věří v obcování svatých, odpuštění hříchů, těla vzkříšení a v život věčný. Ti, které Kristus při posledním soudě povolá do království svého, jsou jeho církev.

Po mnohém několikaletém vyptávání dospěli k poznání, že jest nejlépe řiditi se ustanoveními a zřízeními první církve.

Na to vyvracejí se některé možné námitky proti této zásadě.

K námitce, že bratří nerozumějí a nesprávně vykládají řády první církve a že poměry současné liší se od poměrů, ve kterých se nalézali první křesťané, odpovídají bratří, že kněží sami prohlašují přítomnou dobu za poslední věk Kristův. Bratří tudíž právem se domnívají, že s nimi Bůh činí totéž, co činil s prvními křesťany. Ostatně prý po několik let žádali za řádné vyslyšení, ale bylo jim řečeno, že jsou odsouzeni již prvním konciliem, což jest absurdní.

Jestliže se tvrdí, že Řekové (jež bratří uváději na doklad, že věří správně) jsou odpadlíci, jest to nesprávné, poněvadž jejich odpadnutí od církve římské znamenalo jen vymanění z moci světské, ne však odtržení od církve obecné — tak myslím, že dlužno rozuměti nejasnému místu tomuto.

K námitce, že Valdenští, kteří přece náleželi k první církvi, jsou odsouzeni, odpovídají bratří, že jich nezastávají a že k nim nepřistoupili. Kdyby jim bylo náležitě ukázáno z Písma, že mohou se nadíti spasení od kněží, byli by zůstali při jejich posluhování. Ale kněží obou českých stran si vzájemně odporují, jedni tvrdí, že má býti posloucháno církve, druzí, že zákona božího. Je tedy

vidět, že oni církev netvoří, neboť v církvi vládne jednomyslnost. Bratří neoddělili se od kněží pro věci případné. Aby nepřišli o život věčný, raději vydali v nebezpečí svůj život časný. Mimo to v tento poslední čas jsou bratří Bohem k tomu povoláni, aby lid upozornili, že jest v mylné naději spasení.

Z toho, co výše bylo uvedeno, jest patrno, že podle bratří církev tvoří ti, kdo zachováváním řečí Kristových dokazují poslušenství a víru, kdo plněním přikázání Kristových dokazují, že Krista milují. Členové církve jsou povinni poslouchati jejích řádných úředníků, kteří jsou náměstky apoštolův a dostávají od Ducha sv. příslušné dary a moudrost, aby klíčem umění mohli rozuměti Písmu, rozeznávati dobré od zlého a vésti tak lidi k spasení. Myšlenky tyto jsou v podstatě jen opakováním toho, co o církvi vyslovil Chelčický zvláště ve svém spise „O církvi svaté". Podle Chelčického „církev svatá jsú zbor vyvolených k spasení".[1] Bratří sice neopakují doslovně tento jeho výrok, ale mlčky jaksi od něho vycházejí, neboť zahajují svůj „Traktát o církvi svaté" slovy: „Buoh a Otec... smiloval se nad stvořením svým, pokolením lidským, poslav Syna svého..., aby tak spravedlivy učinil vyvolené své ze všeho lidu na světě vybrané, aby jemu byli za choť milú..." (f. 167ª, str. 267—268). Právě tito vyvolení to jsou, kdo svými skutky dokazují, že jsou členy církve svaté čili že jsou vyvolení. Jako Chelčický i bratří pokládají za nezbytné, aby členové církve, zvláště pak její úředníci, duchovní, byli obdařeni dary Ducha Svatého k řádnému plnění svých povinností. Hlavní známkou příslušnosti k církvi jest Chelčickému i bratřím láska k Bohu nebo ke Kristu.[2]

Od těchto základních názorů vycházejíce applikují je bratří a jako na konkretním příkladě ukazují na své Jednotě, která má řádné a spolehlivé úředníky, t. j. duchovní. Mezi těmito úředníky drží sice jeden první místo pro řád a poslušenství, ale není pánem ostatních. Jeho naučení a rady jsou autoritativní pouze tehdy, když je dává z usnesení svých soudruhů, neboť jednotlivec snadno podléhá klamu a omylu nebo i pýše.

To jest jádro názorů bratrských (Řehořových) o církvi, v němž největší význam má *zásada kollegiality* v církevní správě, namířená zajisté proti absolutismu papežského primátu. Dále vidíme, že se klade váha na poslušenství *řádných* úředníků církve. Pokud se

[1] Srov. JASTREBOV, Eťjudy I, 137. Srov. CHELČICKÝ, Postilla II, 330.
[2] JASTREBOV, Eťjudy I, 137—138.

týče členství církve, není jasno, zdali církev tvoří viditelní či neviditelní členové její, je-li církev tělo viditelné, či pouze mystické.

Druhá část „Traktátu o církvi" obírá se otázkou, jací mají býti kněží pravé církve, čili čeho jest potřebí, aby kněz (úředník) její mohl býti pokládán za řádného.

Tací kněží mají býti k úřadu svému řádně zvoleni a posvěceni podle řádů první církve. Kněží tito mají býti utvrzeni v podstatných věcech spasení, míti posvěcení od samého Boha a příslušné vlohy. Posvěcení kněžství záleží v pomazání Ducha Svatého. Kněží mají posluhovati svátostmi, které křesťané mají podle příkladu první církve přijímati tak, jak to potřebují k vzdělání a polepšení v podstatných věcech spasení, t. ve víře, lásce a naději, a k rozmnožení svých dobrých skutků. O to kněží mají pečovati. Příklad toho jest ve Skutcích apoštolských, kde se vypravuje o tom, jak apoštolé uvažovali a rozhodli při v Antiochii. Také v době přítomné je správné podobně jednati, shromáždění konati a raditi se na nich společně.

Kněží křesťanští mají býti řádně voleni, jak to učinil Kristus s dvanácti apoštoly a apoštolé s Matějem. Kandidáti mají býti bez ohyzdného hříchu a vynikati ctnostmi.

Kněží mají posluhovati křtem. Forma křtu není nezměnitelná, neboť v ní nezáleží podstata křtu, nýbrž ve vnitřním obmytí člověka. Viditelný křest má se konati jednou od úředníků církve svaté. Pak mají kněží posluhovati potvrzováním. Křesťanům potřebné jest dále pokání. Kajícím mají kněží posluhovati svátostí těla a krve Páně. Posluhování to děje se takto:

Nejprve kněží s křesťany se modlí a věří tomu, co v evangeliu sv. Matouše (v kap. 26.) je vypsáno o proměnění chleba a vína a všemu tomu, co apoštolé o tom napsali a ustanovili. Věří, že přijímají „pod vidomú svátostí celého a dokonalého Krista Ježíše" ... (122[b]) — srov. str. *60.*

Na viditelné způsoby této svátosti bratří neobracejí zřetele, nýbrž na Boha, Krista. Bratří nechtějí se o této věci šířiti, ježto jsou o ni veliké spory, jednak o to, zdali se má posluhovati pod jednou či pod oběma způsobami, jednak o způsob přítomnosti Kristovy. Zamítají však výklady táborské a pikhartské. Rozbroje o svátost těla a krve Kristovy se všemi svými krvavými důsledky jsou jednou z příčin, pro které se bratří odtrhli od kněží, ježto tito nemohou býti církev svatá. K tomu připojuje se nový výklad, podle čeho lze poznati příslušnost k pravé církvi a pravé úředníky této církve.

Vyčítají se jednotlivé svátosti, jimiž kněží mají řádně posluhovati, při čemž významu manželství a posledního pomazání (o nichž výše se nemluví) věnuje se několik slov jakoby mimochodem. Poněvadž řádní úředníci pravé církve zachovávají svornou jednotu a proto Duch Sv. je chrání před bludy a oklamáním, má tudíž každý se k nim obraceti. Kdo jejich prostřednictvím přicházejí ku poznání Boha, ti všichni jsou v jednotě církve, nechť jsou kdekoliv po světě rozptýleni.

Dále probírá se choulostivá otázka, prospívá-li věřícím posluhování kněze, který buď jsa dobrý upadl by bez jejich vědomí do smrtelného hříchu anebo vůbec by se jevil jen dobrým, jsa ve skutečnosti zlým čili kněz pokrytec. Věci této dotkl se bratr Řehoř již ve „Čtvrtém listě k mistru Rokycanovi“ (*A I* f. 12ª—12ᵇ), v jeho zpracování („Bratří za krále Jiřího“) a také ve „Spise o dobrých a zlých kněžiech“ (*A I* f. 58ª a 59ª). Striktní zásadě v tom sepsání dovozované, že totiž zlý kněz nic neposvěcuje, zdá se odporovati to, co je řečeno v „Traktátu o církvi“:

„Protož ta služebnost jeho (kněze pokryteckého) byla by k dobrému v moci církve svaté, ač jemu ke zlému. A také jiným nemuož pomoci skrze se, neb viera jeho mrtvá jest a modlitba neužitečná, když nemá života vnitřního duochovního; pakli jest měl, ale zhřešiv smrtedlně, v duši umřel jest. Ale že moc úřadu na tom nezáležie ani na těch, kteří se přiměšují a zlost svú přikrývají, ale na těch, kteřiež v pravdě stojie kněžie i biskupové v svém povolánie a zřiezení a v tom sú jednomyslní, a byť pak z nich který (i nejvyššie) tajil se v smrtedlném hřiechu, mohla by škoda přijíti, že by někteří zklamáni byli o duše: ale však proto úřad nemá zlehčen býti ani pohrzín, když úřadná moc v puovodu právě stojí v těch, kteřiež spolu radu mají a múdrostí se božie zpravují...“ (128ª) a po případě trestají a vylučují takové, o kterých se dozvědí, že nejsou hodní. Lidé nemají pro zlé pokrytce opovrhovati ostatními řádnými kněžími. Něco jiného by bylo, kdyby řízení církve spočívalo v rukách lidí světských a zjevných hříšníků. V takovémto případě je odhalování pokrytců, trestání a vylučování z církve nemožné.

Jest viděti, že bratří, kteří dosud hájili zásadu, že úřad kněžský sám o sobě nemá významu pro prostředkování spasení, není-li držitel jeho ctnostným životem proň způsobilý, zde vyslovují se proti podceňování toho úřadu, který funguje účinně a platně bez ohledu na jakost svého držitele a vykonavatele.

Není pochyby, že buď praktická potřeba nebo rozvoj theoretických úvah — a nejspíše obé dohromady — nutily bratří, aby poněkud obmezili příliš všeobecně znící zásadu, že zlý kněz neposvěcuje, která v praksi vedla k důsledkům, jež ji přiváděly ad absurdum. Jako v otázce věroučné spolehlivosti jednotlivých kněží a zvláště prvního úředníka pravé církve jest Řehořovi rozhodující, jak jsme v první části našeho traktátu viděli (str. *87*), „communis consensus" ostatních kněží, tak i zde klade se *důraz na jakost celku,* která jest korrektivem nehodných jednotlivců, jejichž nehodnost nelze vypátrati prostředky lidem přístupnými.[1]

Jak patrno, „communis consensus" stává se důležitou zásadou církve a víry bratrské — a pozdější historie Jednoty bratrské svědčí o tom, jaká váha byla jí od představitelů církve bratrské přikládána.

24. V pokračování našeho traktátu, t. v kuse nadepsaném *Kterak se lidé mají míti k církvi římské,* vykládá se mnohomluvně a obšírně, co jest zakladem pravé církve, co ji udržuje a podle čeho lze ji poznati; ne sice přímo, ale přece dosti zřetelně poukazuje se na Jednotu bratrskou jako na pravou církev. Především „pán Buoh všemohúcí skrze Krista Ježíše Duchem svým Svatým dělá v svých vyvolených, navštěvuje a zpuosobuje své stvořenie, lidské pokolenie, aby jemu vhodný příbytek byli i jeho Synu chotí milú, církví svatú, kterúž ze všeho světa všech věkuov vybírá i tohoto nynie..." (130[b]). Co Bůh předpověděl skrze proroky, to dělal skrze svého Syna. Totéž dílo dělají vyvolení boží a z nich vybraní ctihodní úředníci církve, kterým se dostalo Ducha Svatého, aby následovali příkladu Kristova.

Dílo boží se dělá opravdu, když se zlé umrtvuje. Hříchem pokolení lidské dílo boží v sobě zrušilo, ale milosrdný Bůh skrze Krista je zase opravil a učinil účastnými jeho ty, kteří se zřekli všeliké zloby. Takoví jsou znovu zrozeni a mocí Kristovou prospívají v dobrých skutcích a ctnostech a varují se zlého ducha, aby nečinili jeho díla a nepodlehli jeho vlivu, nýbrž aby vítězně s ním zápasili. V zápase svém mají se řiditi příkladem sv. Pavla a Petra. „Protož takoví všickni, kdež sú koli, jsúť církev svatá na

[1] V druhém listě Mýtským jest místo (*A I* f. 96[b]), podle něhož lze souditi, že tou dobou (1471 1472) již bratří měli v té věci stanovisko pevnější a jasnější. Připouštěji, že by věřícím mohl posluhovati kněz zlý, aniž by jim z toho vzešla škoda: „Nu by se pak přihodilo i při zlého kněze služebnosti býti, proto by se mohlo státi k víře a k modlitbě skrze kněze nevidomého Krista Ježíše v moci církve svaté."

světě rytěřující..." (133[a]). Kdo v zápase tom setrvá až do konce, toho nemine věčná odměna, království nebeské. Dobře jest míti před očima příklad světských rytířů a jejich odměny za řádné bojování. Takovým rytířem byl i sv. Petr a sám Kristus. Příkladu Kristova musí tedy křesťan následovati. Každý by měl míti na paměti věčný trest, který čeká toho, kdo to nečiní, a s druhé strany radosti nebeské, jichž se dostane těm, kdo konají dílo boží.

K možné námitce, že v době přítomné (kdy již není apoštolů, svědkův a sloupů církve svaté) nesnadno jest poznati, zdali člověk skutečně stojí na základu Písma, ježto se rozmanitě vykládá a není těch, kdo by přebývali v naučení Kristově a odtud pravdu znali (zejména pak to nejsou vůdcové lidu, kněží), bratří chtěli by (příležitostně) odpověděti ústně. Místo toho chtějí nyní na sobě ukázati příklad, jak si počínali, když se ptali na cestu spasení.

Bratří vidouce zlořády mezi kněžími vládnoucí nemohli k nim míti důvěru a přesvědčení, že jsou vpravdě svěcení. Zarážello je, že kněží i lid, ač trvají ve zjevných hříších, přece se služebnostmi ubezpečují ve svém spasení. Mluvili o tom s kněžími v Praze i jinde, ale s malým úspěchem.

Kněží, kteří jim posluhovali, chválili první církev, kdežto církev, ve které sami s bratřími byli, haněli, porovnávajíce ji v kázáních svých s nevěstkou, o níž mluví Apokalypse. Tím nevzbuzovali jejich důvěry k sobě samým, nýbrž spíše pochybnosti zesilovali, zvláště ježto sami činili, co zatracovali, zejména že lstí nabývali úřadu kněžského, písma nesprávně vykládali a rozhřešovali zjevné hříchy. Od Táborův odvracely bratří jejich nesprávné názory věroučné, jejich překotnost, smělost a samolibost. Od pikhartů jejich „zlé smysly". Proto hledali lidi, „kteřiež by bázeň boží měli, klopotnosti a smělosti se varujíce" (137[b]). Takových lidí nalezl se nějaký počet. Byli mezi nimi „mužie staří, nábožní", z nich „někteří literati i kněžie a někteřie prostí". Bratří chtěli s těmito kněžími sloužiti Bohu svým způsobem. Tak činili v Chelčicích a v Kunvaldě. Ale lid zjevně hřešící chtěl, aby mu tito kněží posluhovali způsobem obvyklým. Kněží bratrští — tak asi dlužno rozuměti tomuto nejasnému místu — nechtěli prokazovati způsobám svátosti oltářní obvyklé pocty klaněním a podávati svátost tuto všem lidem bez rozdílu, jako činili Táboři. Proto zdvihli se proti nim kněží ostatní a žalovali na bratří u královských úředníků, u krále Jiřího i u Rokycany. Rokycana se dlouho nedal pohnouti, ale král byl nucen si všimnouti těch žalob, když mu je

přednášeli vynikající kněží a když jim uvěřila sama královna. Proto dal bratří zjímati a vězniti. Rokycana nemohl v té věci nic dělat, neměl-li se vystaviti vážnému nebezpečí, že bude s bratřími ztotožňován. Marně snažil se on i jeho rádcové světští i duchovní přiměti bratří k opatrnému mlčení, ač jim mlčky dávali za pravdu. Bratří však opět se drželi kněze Michala, jenž přes zákaz tajně posluhoval na zboží Litickém. Proto byli on i bratří vězněni a mučeni a vůbec za pokojných let vlády krále Jiřího donucováni, aby byli poddáni svým příslušným kněžím. Ale bratří tomu odporovali. A proto i sedm z nich bylo umučeno.

Bratří v těch pokojných letech ještě psali králi a prosili jej skrze pana Trčku, aby mohli veřejně vyvrátiti pomluvy, které se o nich šířily. Žádali o řádné slyšení, aby se veřejně objevilo, proč vlastně jsou pronásledováni. V té době zakusili plnou měrou zlobu a násilnost kněží, kteří, nemohou-li podmaniti svou moudrostí, užívají násilí. Ale bratří pronásledování nezlomilo. Poznavše, že při knězích římského svěcení nemohou nabýti jistoty spasení, pátrali po několik let, jsou-li kde lidé, kteří by měli opravdu víru Kristovu, křesťanské skutky „a kněžie zřízené, jakož příslušie na úředníky církve svaté", aby k nim přistoupili a „skrze ně" kněží měli. Zamýšleli jíti za tou příčinou do Indie, ale když se v Praze setkali se dvěma muži odtamtud příchozími, shledali, že by to bylo zbytečné. Také s Řeky v Praze mluvili a někteří Čechové, kteří mezi Řeky bývali, jim dali o nich zprávu. Také dověděli se, jak jest u Srbů, Rusů, u Arménů a v Multansku. Shledali, že všude mohou býti dobří křesťané, „ale puovod kněžie mají spolu s světem". Poněvadž však nemají spojení s církví římskou, „i mohú se snadně křesťané věrní zachovati mezi nimi v svědomí dobrém". Ale kněží bratrští nemohli míti od nich původ „podlé pravdy písma apoštolského, neb také podlé puovodu svého jsú kněžie zkažení ti valaští." Podobně Rusové, třebas nejsou z moci úřadu papežova svěceni. Přijali mezi sebe dokonce i Valdenské.

Bratří seznámili se též s kněžími valdenskými. Tito o sobě tvrdí, že souvisí s první původní církví. Jejich kněz Štěpán byl ochoten provésti nápravu podle poučení, které mu bratří dali o první církvi na základě Písma. Také bratří naopak chtěli se dáti poučit Mezi řádky lze čísti, že jednalo se o spojení bratří s Valdenskými, ale vlivem římských kněží valdenští pak od toho upustili. Mimo to bratří shledali, že Valdenští se odchýlili od příkladu svých předků, zejména pak že přijímají dary od lidí a shromažďují jmění.

Také s některými římskými učenci mluvili bratří, nemohli však nabýti přesvědčení, že papež, kardinálové atd. jsou náměstkové Kristovi a úředníci pravé církve. Znenáhla dospívali ku přesvědčení, že je potřebí, aby sami obnovili řády první církve. Důvody, jež je v tom utvrzovaly, byly tyto: Viděli, že je poměrně značný počet pravých křesťanů po rozličných zemích rozptýlených, že to připouští Písmo, že staří ctnostní muži, pamatující počátky hnutí husitského to doporoučeli a že sám Rokycana v svých kázáních to předpovídal. Bratří jsouce přesvědčeni, že jsou povoláni k obnovení církve modlili se k Bohu, aby jim oznámil vhodný čas k tomu. Byli přesvědčeni, že Bůh dá lidem, zač ho prosí, zvláště, když prosí ho lidé bezúhonní, jakých bylo mezi bratřími hojně. Na to členové bratrských kruhů v Čechách a na Moravě usnesli se, aby jejich zástupci sešli se dohromady za tím účelem, by nabyli jistoty, je-li již čas, aby se konečně odtrhli od římské církve. Stalo se to losováním, jež vypadlo ve prospěch jejich záměru. Ale provedení jeho bylo ještě odloženo, až by byly vyhledány vhodné osoby, jež by byly zvoleny za kněží. Za tím účelem měly se všude díti modlitby a posty. Poté sešli se opět zástupcové bratrských kroužků. Bylo vybráno asi 20 osob „k radě a k naučení a k zpravování lidí“ (141[a]). K úřadu kněžskému vybráno 9 kandidátů a z těch měli býti skutečně vyvoleni 3 nebo 2 nebo 1. Mohlo se však i státi, že by vůbec nikdo nebyl zvolen. Ale byli zvoleni tři — a všichni se až dosud osvědčili toho hodni, zvláště pak ten, jenž vybrán, aby první místo držel. Všichni účastníci té volby poznali neklamně, že je to dílo boží. Na to byli potvrzeni jedním knězem římského svěcení a jedním valdenským. Námitku, že to přece k nabytí kněžské moci nestačí, hledí bratří vyvrátiti tím, že poukazují na zlé kněží, kteří vlastně žádné moci nemají. Podle bratří zvolení jsou skutečnými kněžími i beze všeho svěcení. Bratří jsou pevně přesvědčeni, že zvolení stalo se z vůle boží, že tři zvolené „Buoh... skrze pána Krista Ježíše, biskupa svrchovaného, pomazal... Duchem svým Svatým a posvětil i potvrdil mocí z výsosti a osvítil svú múdrostí“ (142[b]). Tak bývalo i v první církvi.

Bratří nepochybují, že obnovená jejich církev mnoha lidem různých stavů prospěje a přispěje, aby se lidé vzájemně milovali, že bude se množiti, zejména když se jí v cestu budou stavěti protivenství.

K možné námitce, jaké potvrzení z Písma mají bratří na to, že jednali správně, když si vlastní církev zřídili, poukazují na

jednomyslnost mnoha lidí (v té věci), což je jistě dílo sv. Trojice, a dále na úplnou přeměnu těchto lidí v dobré a ctnostné. Něco takového zlý duch nedokáže. To dotvrzuje Písmo. Tak to činili apoštolé, kteří dělali to, co mluvili. Vůbec podle skutků se pozná, zdali člověk je údem první církve.

Kdo přijal naučení apoštolů, ten se znovu narodil a upevnil se ve víře. Menší nedostatky (hříchy) léčí se slovem božím a svátostmi. Těmito posluhují skutečně takoví úředníci církve, kteří sami mají opravdovou svatost života a posvěcení ducha. Nic neprospějí učitelé, kteří toho nemají, třebas by mnoho uměli. Jistý důkaz, že jsou poslové boží, jest, když to svými skutky dokazují.

Dnešní mistři a doktoři učí, že i nejhorší kněz může míti dobrou víru a moc úřední, ale to odporuje zdravému rozumu lidskému. Bratří připouštějí, že osobně zlý úředník může dobře působiti ve svém úřadě — ale to se týká jen světského řádu a nevztahuje se na církev.

Že církev bratrská je dílo boží, je vidět z toho, že je v menšině, neboť těch, kdo jdou po úzké cestě, je mnohem méně než těch, kdo kráčejí po cestě široké. V první církvi úředníci církve proto opravdu dělali dílo boží, poněvadž „pravdu Krista Ježíše v srdci svém měli a v duchu zamilovali, skrze něhož svatost života přijali, aby všem úduom církve svaté k naučení byli skutkem i slovem“ (148[b]). Kdo Krista následují, těch on neopustí. Všickni, kdož „mají kněžie v pravdě býti, musíť jeho rodu býti, stvoření nové, jsúce obnoveni a posvěceni skrze pomazánie Ducha Svatého“ (149[a]). To se týká vůbec všech údů církve, tím spíše kněží. Pouhá ceremonie posvěcení nic neznamená. Kněží řádní obdržují od Boha „múdrost, uměnie a opatrnost Ducha Svatého...“ (149[b]). Tací kněží mohou obětovati oběti Bohu milé. Kněží hříšní ne, neboť tací nemají co obětovati, leda svůj poskvrněný život. Kdo má být užitečným knězem, musí býti napřed užitečným údem církve svaté. To poznávají jiní řádní členové její. Dále se líčí, jak se to poznává.

Proti tomu spisovatel klade možnou námitku (široce ji stilisuje), že nelze vždycky poznati (zejména že to nedovedou lidé stojící mimo kruh bratří), zdali kdo jest opravdu řádný úd církve a kněz, ježto mnozí zbožnost mohou pouze předstírati. Proto by prý Bůh musel dáti člověku zvláštní schopnost, aby trefil opravdu na řádného křesťana a kněze.

Na to se odpovídá, že opravdu jinak nelze jednati, než jak to činili bratří. Je potřebí hledati takové kněží. Úkol tento usnad-

ňuje vroucí modlitba, bázeň boží, pokora, almužna a obětování sebe i svého majetku. Není to „věc tak obecná, aby mohl ji poznati člověk ten, kterýžť nenie v jednotě úduov Kristových skrze Ducha jeho, aby poznal jeho údy poctivé církve svaté v té pravdě, kterúž z Boha mají“ (153[b]—154[a]). „Komužť se Buoh neoznámí v srdci jeho v diele svém, nemuožť také poznati v jiných diela jeho“ (154[a]). Kdo opravdu dílo boží dělají, ti se poznávají vzájemně a vzájemně si posluhují, „aby rostli vespolek v milosti a poznání pána Boha“ (154[a]). Kdo chová nenávist k bližnímu, chodí ve tmách. Zlý duch působí na své služebníky, že nerozeznávají pravého od nepravého.

Na poznání poslů božích záleží spasení. Když někdo pozná pravé křesťany v tom, co mají z Boha, již se uhýbá k cestě boží. Praví křesťané poznávají se též podle toho, že se navzájem milují, a to tak, že nedbají při tom nenávisti světa. Úředníci církve mají své lásky dokazovati, když svůj život vysazují ve prospěch svých svěřenců, když pro ně vzdávají se věcí časných, je rozdělují chudým a nikomu mezi sebou nedají trpěti nouzi. Údové církve svaté jsou vzájemně spolu spojeni věrou, nadějí a láskou. Láska je hlavní známka úředníků církve i ostatních údů jejích.

Lid světský pojímá ovšem lásku tělesně, „a v tom jedni druhé poznávají, že jsú sobě přátelé, když tak jedni druhým napomáhají k zbožie zemskému a k životu rozkošnému...“ (157[b]). To je dílo ďáblovo. Úředníci církve římské nad to podněcují k vraždám. Jinak činil Kristus. Jeho příkladem se řídili apoštolé a mnozí poslové. Kdo své bližní miluje, bude hojně odměněn na nebi. Proto má každý míti na zřeteli, jak se chovali ti dobří dělníci, kteří odplatu v nebi vzali, t. apoštolé a úředníci první církve. Nedbali na př. mučednictví. Později ovšem při nedbalosti úředníků církve nasil nepřítel koukolu a do církve vešli pohané. Ale jsou k tomu prostředky, aby mohli býti snadno odhaleni. To je nejlépe vidět v Čechách z rozbrojů mezi jednotlivými náboženskými stranami. Vždycky od doby Konstantinovy a Sylvestrovy byli lidé, kteří odporovali sloučení církve se světem a přáli si návrat k první církvi. To kázal Hus, jehož se obecný lid přidržel a pro jeho smrt ještě horlivěji přilnul k jeho učení. „Ale že při tom měli horlivost bez uměnie a také byli rozmnoženie v hřiešiech kněžie i s lidem, mezi nimiž pře byly, protož Buoh dopustil tresktánie“ (160[b]). Ale přes to vždy byli někteří, kdo to všecko zlé neschvalovali a raději smrt podstupovali. Jejich soudruzi poučili pak bratří o tom všem. Také kazatelé, kterých se bratří přidrželi, přísně proti církvi římské vystupovali a první církev chválili

(naráží se zde patrně na Rokycanu). Ale oni sami nečinili to, co hlásali, zejména pak kněží, mistři a doktoři jedni proti druhým pyšně se nadýmali a proti sobě vystupovali. Původcem toho byl Hilarius Litoměřický. Ve sporech svých obě strany vzájemně se tupily a dokazovaly jedna druhé, že nemají úřad apoštolský a nejsou církev svatá. Oboje ďábel svedl. Obojí jsou stejně vinni, a musejí se polepšiti. Kdyby byli kněží kališní skutečně činili to, co kázali o první církvi, byli by bratří setrvali při nich. Bratří nabyli přesvědčení, že preláti nejsou úředníci církve svaté, ale páni světští. Proto nemají úřední moci z daru Ducha Sv. Moc jejich jest světská a osobuje si právo i nad panovníky. Vyvolení boží nemusejí se jí báti, mají-li věrné pastýře, kteří následují Krista ctnostným a opravdu křesťanským životem.

Na možnou otázku, zdali bratří věří, že tací kněží jsou i v římské církvi, odpovídá spisovatel kladně. Nejsou však to ani zlí papežové ani preláti.

Bratří hlavně o zlé kněží vedou spor s církví římskou, neboť drží se otců církevních, kteří zlým kněžím nepřičítali úřední moci, nýbrž je odstraňovali. Jestliže i zlí mají tutéž moc jako dobří, pak není rozdílu mezi vyvolenými božími a hříšníky určenými k zatracení nebo kacíři. Je známo, že mnozí papežové bývali takoví a proto bývali i trestáni. Teď ovšem jsou příliš mocní a dokazují, že všichni papežové mají stejnou moc, jako měl sv. Petr, ač z Písma vysvítá, že poměr sv. Petra k jiným apoštolům nebyl takový, že by Petr byl býval jejich pánem. Petr nebyl nejvyšší, nýbrž pouze jeden z prvních. Papežství v dnešní své podobě vzniklo teprve za doby Konstantina Velikého. Co Konstantin provedl, jiní pozdější císařové dovršili. Proto moc papežská je moc světská. Od doby Konstantinovy a Sylvestrovy jest v církvi jed. Vše je proniknuto svatokupectvím.

Kněží bratrští mají svůj úřad „z moci Ducha svatého skrze pána Krista". To je viděti z toho, že bratří zůstávají „v naučenie viery pána Krista lásky Ducha jeho" (166[b]) a že žijí opravdu křesťansky. Posvěceni byli vzkládáním rukou kněží římských, kteří k bratřím přistoupili a kněze valdenského. Stalo se to proto, „aby také někto neřekl, že sami se kněžími dělají" (167[a]). V první církvi nebylo rozdílu mezi biskupy a kněžími. To i mnozí theologové připouštějí. Původně byli v církvi jen kněží a jáhnové. Stupeň důstojenství v církvi řídí se podle stupně lásky k Bohu. Takové lidi hledali, zvláště takové, kteří při vší čistotě života, vždycky jsou ochotni podrobiti se napomínání a napravování.

Bratří pokládají za nesprávné dělati a učiti něco potajmu. Oni se se svou věrou tajiti nemusejí, neboť drží tu pravdu, kterou proroci hlásali, jíž Kristus učil a apoštolé dosvědčovali.

K možné námitce, že nelze poznati, že bratří opravdu jsou tak řádní křesťané, jak píší, ježto kolují o nich pověsti jinaké, odpovídají, že dlužno věřiti takovým, kdo poskytují větší jistotu svým ctnostným životem nežli bratří.

K námitce, že by kdykoliv a kdekoliv mohli lidé podobně si vlastní církev (= sektu) zříditi, odpovídají, že sotva by kdo tak pečlivou a úzkostlivou přípravu podnikal, jako bratří. Kdyby se to však dělo jinde, byli by tací lidé církev, t. j. tvořili by církev s bratřími i jinými, kteří podobně smýšlejí.

Lidé světští ovšem nerozumějí této duchovní jednotě církve, ježto se spojují pouze svými světskými zákony a zemskými právy. Světskými výklady Písma vznikají roty (sekty). Tací lidé mluví sice o víře, ale jednají proti ní. „Protož což se domnievají vzdělávati, toho jsú rušitelé a přestupníci obojí..." (170[b]). „A tak se obojí odsúdili skrze písma mnohá pravdy, viery i lásky..." (170[b]). Ale roty nejsou takovým lidem škodlivé; kněží a mniši právě skrze roty (= mnišskými řeholemi) nabyli jmění a moci. Sekty vznikají též, když jednotlivci příliš samostatně, svému důvtipu důvěřujíce, Písmo vykládají. Proto je potřebí býti v jednotě s jinými křesťany věrnými a nad ně se nepovyšovati, nýbrž o sobě skromně smýšleti. Společná usnesení opravdových křesťanů mají pro sebe sliby boží jako záruku své správnosti. Ze středu pak takových jednomyslných křesťanův mohou vycházeti učitelé, kteří by působili samostatně ve vzdálenějších krajinách. Tak to činili apoštolé.

Svatost života jest hlavní podmínkou kněžského úřadu. I mezi kněžími pravé církve bývají lidé zlí nebo pokrytci, ale když nemají většiny, jest to jen koukol mezi pšenicí. Mají-li však takovíto kněží převahu, pak jejich shromáždění již není církev. To platí o církvi římské. Proto se bratří od ní oddělili podle slov Písma.

25. *(Panu Albrechtovi.)* Druhé pronásledování r. 1468 začavší, ač bylo silné a značně rozšířené, nedoléhalo přece, jak se zdá, všude stejně na bratří; některé vrchnosti, jestliže je přímo nechránily, aspoň je trpěly. Mezi předními ochránci Jednoty bratrské byli bratří Ctibor a Jan Tovačovští z Cimburka na Moravě.[1] Poněvadž však Ctibor některé své statky (jako Helfenštejn r. 1467 a Přerov r. 1470) prodal Albrechtovi Kostkovi z Postupic, dostali

[1] PALACKÝ, Dějiny V, 1, 45.

se tím bratří tam usedlí do nepříjemného postavení, nevědouce nepochybně, jak se k nim zachová nový držitel. Albrecht Kostka byl ze čtyř bratří, z nichž Zdeněk byl z nejoddanějších přívrženců a předním důvěrníkem krále Jiřího. Také Albrecht, původně utrakvista, zaujímal u krále postavení význačné — skrze jeho ruce procházela největší část jednání vedeného r. 1468 mezi Jiřím a králem Matyášem; on jednal i s králem Kazimírem. Roku 1469 však dostav se do zajetí uherského přestoupil ke katolictví a zůstal až do své smrti přivržencem Matyášovým. S tím souvisí nepochybně i rozdělení dotud nedílného zboží kostkovského po smrti Zdeňkově († 1469), při kterém Albrecht podržel statky moravské, kdežto bratr jeho Jan statky české.[1] Albrecht Kostka nebyl sice náboženský horlivec, ale jeho přestoupení ke katolictví mohlo vzbuzovati obavy bratří a možná, že i Albrecht nějakými kroky obavy tyto zesílil. Na tomto základě vznikl list, který mu bratří někdy r. 1470 nebo 1471 napsali, zaznamenaný v *A I* f. 74[a] sl. pod názvem *Panu Albrechtovi*. Účelem listu bylo nepochybně dosáhnouti, aby Albrecht Kostka trpěl bratří na svých statcích, jako kdysi Ctibor Tovačovský z Cimburka. Proto dovozují v něm bratří, že v podstatných věcech následují příkladu první církve, jak to doporoučejí sám papež, kardinálové, doktoři a mistři. Křesťanům první církve „smysl písem byl otevřien, neb byli mužie Boha bojící, ctnostní...“ (74[a]) — čímž bratří nepřímo praví, že i oni poznali pravý smysl písma, ježto se chovají podobně jako první křesťané. Bratří jsou ochotni kdykoli přijmouti poučení od toho, kdo by lépe věděl, jaké byly řády v první církvi, aby žádný nemohl říci, že by „se v své vuoli ustavovali a sami u sebe moudří byli“ (75[a]). Za tím účelem prý několikrát žádali krále o slyšení, ale místo toho byli pronásledováni; „jímali (je), vězili, trápili, mučili i hrdla odjímali některým“ (74[b]). Bylo prý jim řečeno od některých pánů, že jsou odsouzeni již od prvních koncilií. Toto stanovisko bratří označují za zásadně nesprávné. Odmítají dále ztotožňování s Valdenskými, církví odsouzenými. Bratří správně učinili, když se odloučili od církve podobojí. Odvrátivše se od ní hlásí se ke všem věrným (řádným) křesťanům, ať jsou kdekoliv na světě. Hlavní jest věřiti, „že v jednotě přebýváme církve svaté, když se spolu ostřieháme v jednotě viery a lásky, skutkuov dobrých i ctnostného života i jednu naději máme k věčnému životu, neb

[1] PALACKÝ, Dějiny IV, 2, 182, 267, 398, 448, 468, 550. SEDLÁČEK, Hrady, I, 7. OTTŮV NAUČ. SLOVNÍK XIV, 947.

té církve Kristus hlava jest" (75[b]). Plní-li se tyto podmínky, náleží k jednotě církevní i členové církve řecké a křesťané indičtí.

26. *(Spis o dobrých a zlých kněžiech.)* Přehlédneme-li řadu apologetických a konfessních spisů, které bratří za druhého pronásledování v průběhu necelých dvou let vydali, podivíme se zajisté jejich připravenosti, pohotovosti a čilosti, takže lze říci, že bratří stáli tehdy na výši situace. Úsudek tento nebude se jeviti přemrštěným, uvážíme-li, že v týchž letech z péra vůdců Jednoty vyšla i veliká sepsání traktátová, buď přetřásající zásadní otázky sporné mezi bratřími a církví, se kterou se rozešli, buď probouzející čtenáře k opravdové zbožnosti, k setrvání na započaté dráze snah bratrských, buď posilující věřící v době pronásledování. Pro pochopení náboženství a víry bratrské jsou traktáty tyto velmi důležité, neboť v nich se zračí celý světový názor zakladatelů Jednoty. Není to tak theologie, jako filosofie, co jest obsaženo v rozvleklých, citáty z Písma přeplněných a nepřehledných pojednáních. Forma jest pro dnešního čtenáře odpuzující, ale kdo jednou se pohříží v tuto starodávnou četbu, podiví se hloubce a logičnosti názoru bratrských, zasahujících až na dno nejtěžších otázek lidského myšlení, jako jest svoboda vůle, které ovšem zůstaly našim staročeským myslitelům nerozřešitelnou záhadou.

Založení vlastního kněžského řádu bratřími bylo zásadní a hlavní příčinou, pro kterou Rokycana, náčelník církve podobojí, vystoupil proti Jednotě bratrské, jakožto proti společnosti porušující dosavadní řády církevní i světské. Otázka, byli-li bratří oprávněni to učiniti, a dále otázka, je-li správné jejich východiště, t. j. zásada, že zlý kněz neposvěcuje, byla zajisté všeobecně přetřásána, zvláště když se v širších kruzích stala známa korrespondence bratří s Rokycanou, r. 1468—1469 vedená, zejména po Rokycanově veřejném listě proti bratřím, někdy v srpnu 1468 vydaném. Do této doby zvýšeného zájmu o otázku, má-li zlý kněz účinnou moc svátostnou, hodí se zajisté položiti sepsání rozsáhlého *Spisu o dobrých a zlých kněžiech* (*A I* f. 28[a] sl.), jenž tímto předmětem se obírá. Podle upozornění bratra Orlíka (v *A I* f. 59[b]), opírajícího se nepochybně o bratrskou tradici, ne-li o samostatný exemplář dotčeného sepsání, dlužno míti za to, že část spisu, začínající na dotčeném místě, byla původně samostatným traktátem „O zmaření slova", jejž sepsal nepochybně bratr Řehoř (srov. *Akty I* str. 79 pozn. 2). Traktát tento však v *A I* sloučen jest k nepoznání s částí předcházející. Kdo obé spojil, nelze říci; možná, že sám bratr Řehoř, jejž možno pokládati za spisovatele

i první části „Spisu o dobrých a zlých kněžiech", a to tím spíše, že v traktátě „O zmaření slova" opakují se hlavní myšlenky, vyslovené v první části „Spisu o dobrých a zlých kněžiech", jak níže na příslušných místech jest poznamenáno. Obě části mohly dobře státi vedle sebe, jakožto dva zvláštní traktáty podobného obsahu. Zdá se, že byly spojeny proto, že hlavní thése traktátu „O zmaření slova" na pohled vypadá jako doplněk, nebo důsledek thesí první části „Spisu o dobrých a zlých kněžiech", při čemž asi bylo přehlédnuto, že se některé věci opakují. Možná také, že nebylo času na provedení příslušné úpravy, ježto bylo potřebí, aby o aktuelních otázkách, tehdy přetřásaných, bratří příslušný spis vydali co možná brzy.

Proto uvážíme-li rozsáhlost „Spisu o dobrých a zlých kněžiech", značnou erudici z něho vyzírající, dále okolnost, že sepsání jeho muselo se díti rychle a konečně zaměstnání Řehořovo při jiných písemných projevech bratrských téže doby sepsaných (na př. při novém zpracování „Čtvrtého listu" a při sepsání obšírného „Šestého listu"): myslím, že dlužno předpokládati nějaké spolupracovníky Řehořovy (srov. str. *54*).[1] Přesnější určení doby sepsání není možné, leč r. 1468—1469, a to nepochybně již po vydání veřejného listu Rokycanova proti bratřím. Poněvadž v kuse „Bratří za krále Jiřího" se ozývají jakési narážky na spis tento (srov. *A I* f. 380ª—381ª, 382ᵇ), byl by o něco pozdější nebo současný s ním. Podle *A I* f. 59ª, kde se praví, že „Rokycán řieká, že řídký kněz, by nebyl poražen hřiechem smrtedlným" (v *A III* ovšem jest na tom místě, „říkal", ale to lze pokládat za změnu písařovu), byl sepsán ještě za života Rokycanova.

Podle úvodních odstavců bratří spisem svým vyhovují přání některých lidí, kteří by se rádi od nich dozvěděli a nabyli poučení, jak bratří smýšlejí „o pravých kněžiech křesťanských, kteřiež zuostávají v pravdě v puovodu úřadu apoštolského... také i o těchto nynějšiech," s nimiž se bratří nesmějí „dověřiti spasenie svého v Kristu Ježíši, také o tom, jakož mluví, že nejhoršie kněz jako nejlepšie má moc Kristovu na stolici apoštolské k užitku posluhovati lidem slovem božiem a svátostmi" (*Akty I* str. 80). Z obsahu samého

[1] Srovnáním tekstů *A I* a *A III* jest viděti, že traktát „O dobrých a zlých kněžiech" byl předěláván, nikoliv však věcně, nýbrž jen stilisticky. Rozdíly mezi tekstem *A I* a *A III* týkají se hlavně biblických citátů. Podle f. 59ª, kde o Rokycanovi se mluví v čase přítomném a v souběžném tekstu *A III* v čase minulém, zdá se, že tekst *A I* jest původnější a o něco starší.

zdá se, že *hlavním thematem* kusu jest otázka, *zdali a v jakém smyslu zlí kněží mluví slovo boží*. Mimo to jest tam odůvodnění, *proč zlí kněží nemohou účinně hlásati slovo boží a udělovati svátosti*. Příčina jest — krátce řečeno — ta, že pro své hříchy nejsou v milosti boží a nedostává se jim tudíž od Krista a od Ducha Svatého darů k tomu příslušných. Tato thése se v několika variacích a na několika místech zevrubně probírá. Bratří projevují tu názory tak radikální, že bezmála by prohlásili kněžství a svátosti za nadbytečné pro lidi opravdu ctnostné. Bratří tuší patrně, že zde by bylo možno nalézti východiště z nesnáze, jakou jim působila nejistota spasení prostředkovaného člověkem hříchům podrobeným, jest však přece viděti, že by to byl býval pro ně příliš odvážný skok, prohlásiti kněžství za bezvýznamné při dosahování spasení. Právě vysoké cenění kněžství jakožto prostředkovatele spasení působilo ty hrozné rozpaky v duších prvních bratří, jež patrné jsou zejména ze „Spisu o dobrých a zlých kněžiech." Již zde vidíme, že pro člověka chtějícího míti jistotu spasení nebylo jiného východiště než Lutherovo všeobecné kněžství!

Bratří nevěří, že kněží římského svěcení jsou opravdu držiteli úřadu, Kristem sobě svěřeného, poněvadž nespočívají na základě víry a lásky a tudíž nepřebývají v Kristu, kterýž jest původce „všech dobrých věcí k spasení užitečných" (28ᵇ). Podle poučení, daného apoštoly, praví jejich nástupcové mají se říditi jejich příkladem „v životě ctnostném, tichém, pokorném" atd. (28ᵇ), trpěti pro spravedlivost a zlého zlým neodplacujíce musejí skutky dokazovati toho, čemu učí. Apoštolé varovali před kněžími nepravými, které lze poznati podle jejich života nezřízeného; ti starají se jen o věci pozemské a řeči Páně překrucují. Bratří seznavše, že kněží římského svěcení nestojí v Kristu, odtrhli se od nich, „neb Kristus jest podstata, kořen a základ každému k spasení" (30ᵃ). Kdo má živou víru a lásku neomylnou, ten sobě i jiným prospívá k spasení, „neb víra skrze lásku dělá, to jest ke všemu dobrému člověk moc má i umění a tak dostatečnost dělati dílo božie" (30ᵃ). „Víra a láska má v každém přebývati, kdo má základ Krista Ježíše" (30ᵇ). Kdo nemá víry a lásky, není ani křesťanem, nadtož pak knězem! Kdo upadne v smrtelný hřích nebo blud, nemá víry ani lásky. Proto má býti takový člověk vyloučen z církve, aby jiné nenakazil.

Podle svědectví Písma mají kněží býti bráni z nejlepších křesťanů. Tak činili první křesťané, ale u dnešních kněží děje se pravý opak toho.

Poněvadž ti, kdo dokazují, že křesťané mají poslouchati i zlých kněží, odvolávají se na slova Kristova, jenž vyzval své učenníky, aby činili to, co jim řeknou mistři a zákonníci, sedící na stolici Mojžíšově, dovozují bratří, že výrok tento měl platnost jen potud, pokud Kristus sám ještě podroboval se příkazům Starého zákona. Po jeho zmrtvýchvstání však nastala změna. Vůbec je z Písma dostatečně patrno, „že sú apoštolé, ani věrní křesťané nezpravovali se učeniem z stolice Mojžíšovy“ (32[a]).

Takovým způsobem vůbec si dokazují kněží římské církve, co se jim hodí, na př. že každý hospodář každou neděli jest povinen oferovati, že se má platiti za zpověď, ba i jedním výrokem Jana Křtitele ospravedlňují vraždy a loupeže. Kněží zmocnili se toho, co přísluší nejvyšší moci světské, t. císařské, a vůbec osobují si moc světských vrchností. Osobují si právo donucovati mocí světskou lidi, aby jich poslouchali.

Poněvadž kněží přisvojili si a uchvátili rozličnými prostředky (důvody rozumovými, násilím, lstí, štvaním světských panovníků jedněch proti druhým a zvláště donací císaře Konstantina papeži Sylvestrovi) moc světskou, jsou křesťané povinni jich poslouchati ve věcech světských, ale ve věcech víry mají raději trpěti pronásledování.

Dále vykládají bratří otázku, v jakém smyslu zlí kněží mluví slovo boží, ježto přívrženci názoru, že zlý kněz mluví opravdu slovo boží, poukazují na to, že „i nejhoršie kněz nebo člověk muož míti slovo božie i mluviti, poněvadž béře v mysl a v pamět slova hlasitá, kteráž sú mluvena skrze pána Krista Ježíše i jiné posly jeho Duchem Svatým...“ (34[b]—35[a]) čili že každý člověk může opakovati to, co mluvil kdysi Kristus a apoštolé. Bratří míní, že „zlí mají formu slov hlasitú, smyslnú a rozumnú..., ale že oni ta slova mluví bez pravdy Ducha, nemajíce slova obživujícího“ (35[a]) čili že slovo boží z úst zlého nemá svého účinku blahodárného, neprospívá k spasení tomu, kdo je slyší. Bez daru božího nemůže nikdo mluviti opravdu slovo boží, ani kdyby nejlepší člověk mluvil z Ducha Svatého, anebo i sám Kristus (35[b]). Pravé slovo boží přináší veliký užitek a prospěch k spasení. Posiluje a živí člověka v jeho vnitřním životě a ochraňuje před hříchem.

Zlí kněží nemohou posloužiti tím, čeho nemají, t. živým slovem božím, ježto nejsou uvnitř obrozeni mocí víry. Kdo chce býti spasen, má věděti, že od znovuzrozených, od hříchů očištěných poslů božích jest užitek k spasení. Slovo boží, když je mluví

takový člověk, plodí v tom, kdo je slyší, víru a obnovení života vnitřního, způsobuje odpuštění hříchů, posilnění a vzrůst k dokonalosti, ochraňuje před hříchy a zabezpečuje dědictví věčné s Kristem.

Nechť si to uvědomí ti, kdo myslí, že jest jedno přijímati slovo mluvené „z ducha nečistého", jako slovo mluvené „z Ducha Svatého" (37[a]). V římské církvi mluví se sice hojnost slova lidského, jež má podobu slova božího, ale pravého slova božího je tam nedostatek. Jako v Starém zákoně, tak i v době přítomné jest množství falešných proroků (= zlých kněží), kteří tvrdí o sobě, že mluví slovo boží a lidé jim věří více než prorokům pravým. Avšak jen ti, kdo mají Ducha Svatého, prospívají sobě i jiným k životu věčnému. Ducha Svatého má jen ten, kdo vede život ctnostný a v srdci má víru Syna božího i lásku Ducha Svatého. Takový může míti dary boží, aby sobě i jiným užitečně sloužil k spasení. (38[b]).

Proto první křesťané volili za kněží lidi, kteří byli bez hříchu smrtelného a vynikali ctnostmi. V Starém zákoně ovšem mohli posluhovati lidé zlí i dobří, ježto měli služebnost porušenou, ale služebníci Nového zákona mají služebnost neporušenou a jsou sami neporušení. Služebníci Nového zákona jsou lidé duchovní a posluhují duchovními dary. Proto mají jednati ve smyslu Ducha pravdy. Mají se často modliti k Bohu, aby je činil schopnými a vedl. co mají činiti a mluviti, ježto mají míti smysl Kristův, podle něhož by přesně rozpoznali, co je dobré a pravé. Dovedou to, jestliže skutkem budou plniti řeči Kristovy.

Těmto nezbytným podmínkám řádného kněžství hledí se vymknouti kněží římské církve a také Tábořı tím, že ukazují na Jidáše, že ač byl zlý, přece měl úřad biskupský, mluvil slovo boží, křtil a přijímal tělo boží. Bratří připouštějí, že Jidáš měl úřad Kristův a posluhoval, ale namítají, že to bylo před smrtí Kristovou, kdy ještě platil Starý zákon a biskupský úřad apoštolů neměl platnosti. Apoštolé před smrtí Kristovou mohli jen kázati pokání. Do té doby byla ještě zástěra na jejich srdcích, takže Písmu ani nerozuměli. Kristus teprve po svém z mrtvých vstání přivedl apoštoly k moci své víry a užitku zasloužení svého a „korunoval je na biskupství, dav jim moc slova svého" (41[a]), otevřel jim smysl písem tím, že jim seslal Ducha Svatého.

Dále obracejí se bratří proti tvrzení, že i ďábel mluvil slovo boží, a to na základě výroku Kristova o ďáblu, že mluví lež. Ďábel ani tehdy nemluvil slovo boží, když mluvil totéž, co Kristus i apoštolé, ježto tito mluvili z Ducha Svatého, kterého ďábel nemá.

Co ďábel v takových případech mluvil, bylo dobré ne proto, že on to mluvil, nýbrž že to dříve mluvili Kristus a apoštolé.

Pak vyvrací se možná námitka, že Kaifáš prorokoval Duchem Svatým. Podle bratří Kaifáš proto předpovídal o Kristu, že umře za všechen lid, ježto viděl, že smrt Kristova by prospěla všemu lidu židovskému a jemu samému by zachránila jeho úřad. Ostatně mohl Bůh i skrze Kaifáše mluviti, ježto náležel ke kněžstvu starozákonnímu, které mohlo býti zlé. Konečně i v době přítomné leccos se plní, co lidé předpovědí, a přece nelze tvrditi, že by tací lidé mluvili z Ducha Svatého. Na př. mistr Manholt předpovídal prý králi Václavovi IV. to, co se pak stalo v době Husově a Žižkově (43[a]). Také Rokycana předpovídal jaksi v svém kázání vznik nynější Jednoty bratrské.

Dále vyvrací se argumentace, že zlý kněz může míti tělo boží a posluhovati jím lidem dobrým proto, že zlý Pilát vládl tělem Kristovým a vydal je dobrému Josefovi Arimatejskému. Bratří vytýkají tomuto důvodu, že nevhodně se přenáší z předmětu hmotného na duchovní. Takovéto smyslné (= hmotné) výklady prý způsobily mnoho zla v církvi římské; v řecké ani v indické církvi toho prý není. Bratří neberou Písma ve smyslu hrubém, hmotném a smyslném, jako lidé tělesní, zlobou zaslepení.

Dalším nedosti jasným slovům dlužno rozuměti nepochybně asi tak, že lidé tělesní přenášejí vůbec poměry světa hmotného a smyslného na svět duševní, na př. na udílení svátostí, zejména svátosti kněžství. Podle této představy k tomu, aby někdo měl moc kněžskou, musí ji od někoho formálně obdržeti. Ale to je absurdní, neboť jak může někdo míti pravé kněžství od papeže, který je Antikrist, a jak tento Antikrist může míti moc od svatého Petra! A přece kněží podobojí prý dovozují, „že skrze papeže nejhoršího, to jest Antikrista a nevěstky pochodí všecka moc k spasení lidem“ (45[a]). Jestliže falešní proroci doby apoštolské neměli žádné moci pravdy, nýbrž blud a lež, tím spíše to platí o nynějším Antikristovi, papeži, neboť on jest ten Antikrist, jenž podle předpovědi Kristovy a jeho apoštolů má přijíti ke konci světa. Kněží kališní prohlásili sice papeže s kardinály a biskupy jeho za Antikrista a kněží jejich za posly Antikristovy, ale přes to užívají jejich úřední moci a věří, že jim posvěcují kněze a tělo Páně, jemuž se i klaní (46[b]). To se však děje z dopuštění božího, aby jiní lidé poznali, že jsou zlí a hříšní, plní různých nepravostí a aby někteří z nich se vzpamatovali a činili pokání. Ostatně bylo prorokováno,

že ke konci světa nepravosti se nejvíce rozmnoží a že od zlých spravedliví nejvíce budou trpěti.

Tuto jakousi negativní polemiku, vyvracející důvody uváděné pro mínění, že zlí kněží mají náležitou a skutečnou moc kněžskou, bratří zavírají čtyřmi thésemi:

1. Že bratří nepokládají za pravé kněze ty, kteří moc úřední berou od papeže, poněvadž 2. posluhují podle výmyslů lidských bez pravdy Ducha Svatého, ježto 3. světský, hříšný lid bezpečí spasením a ježto 4. sami s ním jsou úplně zajedno.

Na to vykládají, co věří „o pravých kněžích křesťanských", t. j. jací mají býti a na čem jejich úřední moc se má zakládati (47[b]).

Kněží mají býti vybíráni podle své schopnosti a povolání. To poznávají starší kněží. Kdo má býti knězem, musí býti nejprve „v jednotě těla Kristova, v jednom duchu s vyvolenými božími skrze Krista Ježíše, skrze něhož dary a milosti mají v úřadu posluhovánie" (48[a]), kdo dříve jest „posvěcen v pravém milování křesťanském a v zachování řečí pána Krista" (49[a]). Musí míti život opravdu křesťanský, darem božím obdařený. To platí i o tom, kdo svěcení uděluje; musí býti knězem v pravdě. Nemá-li svěcenec těch věcí, utvrzuje sebe i jiné v omylu. Kdo přijal vnější obřad posvěcení, musí křesťanským životem dokazovati, že jest opravdu posvěcen uvnitř.

Proto biskup má nad jiné vynikati svatostí života. K takovému biskupu má jíti svěcenec a svěřiti se mu se svými skutky. Tento jej má nějaký čas zkusiti, má-li posvěcený život a „rozumnost moudrosti boží", má se jeho i věřících vyptati na jeho předcházející život, zdali od mladosti své žil bez hříchu smrtelného nebo činil pokání, zdali je dost pevný, aby mohl pohrdati světem. O takových kněžích věří bratří, „že mají v pravdě úřad apoštolský v moci pána Krista a posluhovánie jich slovem i svátostmi jest v té pravdě v moci Ducha Svatého" (50[a]). Kdo chce býti spasen, musí býti posvěcen v pravdě slova božího a býti účasten posvěcení Kristova. Kdo dává v srdci svém místo řeči boží (věří), spojuje se s Kristem, řeč boží odděluje jej od světa, umrtvuje v něm tělesné žádosti, obrozuje jej uvnitř. Ten pak přebývá v Otci i v Synu.

Kdo v této jednotě s Bohem Otcem a Synem nepřebývá, jest údem Antikristovým. Vše, co dělají tací kněží, je poskvrněné. Oni žehnají, ale Bůh zlořečí. Proto žádný *zlý kněz nemůže* prospívati, nemůže *„ani užitečně komu posloužiti k spasení, ani co*

posvětiti" (*51*[b]). Je-li pravda, že zlý kněz posvěcuje tělo boží, pak je důstojnější než ono. Ale to je absurdní.

Proti námitce, že přece zlí kněží užívají slov Kristových, dovozují bratří, že ve skutečnosti jich nemají, ježto kdyby je měli, byli by v jednotě s Kristem, údové jeho a chrám Boha živého. Šíře se rozvádí thése, že kdo chce býti knězem, musí vynikati ctnostmi, novým životem, nesmí býti tělesným, nýbrž duchovním člověkem.

Kdo chce býti posvěcen, tomu jest potřebí dokonale poznati vůli boží a přinášeti duchovní oběti svým ctnostným životem a snášením rozličných strastí pro Krista. Tyto oběti prospívají kněžím i jejich bližním, ba i pohanům, jimž se tím dává dobrý příklad. Takovými obětmi může se dosíci i života věčného, neboť spasení nezáleží jen na viditelném přijímání svátosti těla a krve Páně, takže kdo by nemohl míti kněžského posluhování, tomu stačí k jeho spasení ctnostný život. „Nebo vidomé zpuosoby chleba a vína jsú pro hrubost lidskú a nepochopnost duochovních věcí, aby příčinu měli lidé, jako rukú vedeni jsúc, k duochovním daruom, kterýchž skrze víru dosahují a v lásce Ducha Svatého s ním se spojují" (55[a]).

Bez vnitřní proměny smýšlení neprospějí člověku ani skutky absolutně dobré (modlení, rozdání statku chudým a sebetrýzeň), neboť se stává, že spoléhaje na ně a je přeceňuje potupuje ty lidi, kteří opravdu mají duchovní život křesťanský. Proto kdo nemá pravé víry a lásky, u toho je všecko poskvrněné.

Široce rozvádí se dále myšlenka, že zlý kněz nemůže míti účinné moci kněžské (svátostné). Skrze zlé kněží oklamává ďábel lidi, jako v Starém zákoně skrze falešné proroky. Mají svou moc od Antikrista. Kněžstvo zlé má pouze „slova od lidí naučená a literami napsaná"..., mají pouze to, co béře zlý od zlého (f. 56[b]). Jako Josef vzal od Piláta hmotné tělo Kristovo, tak zlí kněží hmotně myslí, že mohou je klásti, kam chtějí, jako hmotnou věc.

Velký jest rozdíl mezi kněžími dobrými a zlými. Kněží dobří nemusejí se nutiti do toho, aby božské věci chápali podle pravdy slova božího. Mohou věřícím býti užitečni, zvláště když tito se shromažďují k slavení večeře Páně. Při této příležitosti popisuje se obřad bratrské večeře Páně podobně asi jako ve „Čtvrtém listě k mistru Rokycanovi" (*A I* f. 13[a]—13[b]); zde však jest popis jasnější a podrobnější (srov. str. *60* a *88*).

Dále probírá se otázka, zdali při knězi zůstává v pravdě úřad, ke kterému byl posvěcen, když se dopustí smrtelného hříchu

58[b] sl.). Odpověď zní záporně. Proto klade se otázka další, zdali prospívá křesťanům, kteří by o hříchu knězově nevěděli, jeho posluhování, a odpovídá se takto: Jestliže křesťané sami žijí a jednají podle předpisů božích, stačí jim to samo k spasení. Kněz hříšný ovšem jim nic neprospěje, ale nemají-li na jeho hříších žádné spoluviny, nemůže jim jeho posluhování přinésti škodu. Kdyby se však dozvěděli o hříchu jeho, jsou povinni jej vyobcovati.

K námitce, že, nemá-li zlý kněz moci ku posvěcování, pak by klekání a modlení tělu božímu bylo modlářství, odpovídají bratří, že takové věci nepocházejí z dob apoštolských, nýbrž že jsou pozdějšího původu, že bratří se jich varují.

V části označené od bratra Orlíka jakožto *Traktát o zmaření slova* přetřásá se především otázka, „maří-li se ta slova skrze kněze zlého, kteráž sú propovědína skrze pána Ježíše Krista ku posluhování svátostí těla krve jeho věrným křesťanuom“ (f. 59[b]). Odpověď zní ve smyslu bratrském kladně. Široce se tu rozvádí myšlenka již v první části spisu vyjádřená (srov. *A I* f. 35[a] sl.), že zlý kněz mluví ta slova jako každý jiný člověk zlý, aniž by jimi dociloval účinku, ježto nemá pravé víry a lásky. Poněvadž nemá v pravdě posvěcení křesťanského života, nemá též ani pravého posvěcení k úřadu, jest knězem pouze podle jména, není ani údem církve svaté, tudíž nemůže míti z ní moci. Ne sama slova jsou to, jež způsobují posvěcení, nýbrž živá víra a modlitba v pravdě ducha (61[a]). *Kněz zlý nic neposvěcuje, poněvadž jeho víra jest mrtvá.* (Srov. *A I* f. 51[b] a Předmluvu str. *89*).

Bratří mají za to, že není potřebí šířiti se o názorech, hlásaných mistrem Příbramem a Hilariem, že nejhorší papež jest náměstek Kristův, ježto ze skutků těch, kteří od něho úřad přijímají, jest viděti nesprávnost těch názorů (srov. *A I* f. 46[b]).

Dále opět široce se rozvádí myšlenka, že zlý kněz nic neprospívá k spasení, že jest jako falešný prorok starozákonní, který jen uvádí v omyl a klam (srov. *A I* f. 37[b] sl.). Kdo se uvnitř nenapraví, nemůže ničím Boha ctíti a jemu sloužiti, není s to, aby plnil vůli boží a jí se podrobil, když Bůh na něho něco zlého sešle.

Kdo chce býti spasen, musí velmi pečlivě pátrati, co Bůh od něho si přeje a modliti se k němu, aby mu zjevil svou vůli a k jejímu plnění jej posilnil. Musí míti živou víru a lásku neomylnou (srov. *A I* f. 39[b] sl.). Jinak si vyvoluje věci, které Bůh nechce, řídí se pouze svou moudrostí a srdcem nečistým. Nedovede snášet, co Bůh naň dopustí, nezdrží se zlého.

Jsou sice mnozí lidé, kteří zanechávají hříchů hmotných a zjevných a činí pokání a dobré skutky, takže i statek svůj chudým rozdávají a mučení podstupují, ale věci takové jim nic neprospívají, nemají-li pravé víry a lásky. Jen na stromu dobrém jest ovoce dobré (srov. *AI* f. 55[a]). Toho člověk hovadný nerozeznává, ale člověk duchovní zkoumá, co pochází z pravdy člověka vnitřního.

Proto nechť každý sám rozsoudí, je-li v něm „člověk vnitřní rozenie nového z semene slova božieho a pak roste-li v tom životě" (64[b]), zdali má účastnost s kněžími věrnými a zdali spolu s nimi si pomáhá při díle božím. Ti, kdo se zlými kněžími mají účastenství, sklamou se. Těch je potřebí se vystříhati a „s řádnými kněžími, ješto v pravdě sú svěcenie skrze duochovní pomazání a dary Ducha Svatého, tovaryšstvie míti..." (65[a]). —

Kdo zná spisy a názory Petra Chelčického, pozná snadno, že skoro všecky hlavní myšlenky a zásady ve „Spise o dobrých a zlých kněžiech" vyslovené jsou jednak opakováním, jednak obměnou myšlenek Chelčického. Nejvíce se tu ozývá Chelčického „Zpráva o svátostech", zvláště ty odstavce, které se týkají svátosti kněžství.[1] Ale stanovisko a názory bratří zdají se jasnější a pevnější, vyjadřování myšlenek jest precisnější. Se „Zprávou o svátostech" souhlasí zejména to, co se praví o volbě kněží, o kvalifikaci kněžských volencův a o škodlivosti i neoprávněnosti kněžstva římského, jež od papeže-Antikrista přijímá svůj úřad. Bratří stejně jako Chelčický nemohli kněžství zavrhnouti jako absolutně nepotřebné, připouštějí jeho relativní nevyhnutelnost a podobně jako on kolísají v otázce, zdali zlý kněz posvěcuje, ač ne přece tou měrou jako Chelčický.[2] Jinak ozývají se ze „Spisu o dobrých a zlých kněžiech" známé myšlenky Chelčického o zkaženosti a zesvětštění římské církve následkem donace císaře Konstantina papeži Sylvestrovi, o světských snahách a zájmech papeže, který jest Antikrist, jenž sedí na místě božím a uchvátil moc i práva světských panovníků, o neblahém působení falešných proroků mezi křesťany, o nepravém křesťanství, o kněžství pouze vnějším a jeho škodlivém působení a p. Ale způsob a forma, kterou se myšlenky tyto vyjadřují, liší se velice od způsobu Chelčického, takže nesnadno lze najíti v jeho spisech místa, jež by byli bratří prostě vypsali nebo se slovnými obměnami přejali. Mluva a zvláště *koncepce* i *postup*

[1] Srov. GOLL, Quellen II, 77—81.
[2] Srov. GOLL, Quellen II, 79—80 a AKTY I str. 39 pozn. 2.

myšlenek „Spisu o dobrých a zlých kněžiech" jeví značnou formální nezávislost bratrského autora (nebo autorů) na Chelčickém. A to všecko platí i o jiných spisích bratrských vzniklých v době Řehořově za jeho vynikajícího účastenství a většinou k jeho podnětu. Srovnání spisů Řehořových se spisy Chelčického vyžadovalo by zajisté zvláštního badání a nemohlo býti mým úkolem, přes to však mimovolně věnoval jsem této otázce jistou pozornost a nebude mi zajisté bráno za zlé, když na tomto místě sděluji něco ze svého pozorování za tím účelem, abych dal podnět těm, kdo půjdou v mých šlépějích, by se pokusili zjistiti správnost jeho. Řehoř ve svých spisech nepodává mnoho věcně samostatného, ale vyjadřuje vůbec myšlenky Chelčického přesněji, jasněji, logičtěji a soustavněji než on. Řehořovy traktáty jeví značné filosofické nadání a smysl. Řehoř pochopil zásady, na nichž spočíval světový názor Chelčického a na nich pokouší se konstruovati jistou ucelenou soustavu bratrského světového názoru nebo náboženství. Myšlenky a názory Řehořovy jsou vytříbenější než názory Chelčického. Spisy Řehořovy tudíž nejen po stránce formální, nýbrž i po stránce věcné znamenají pokročilejší, vyvinutější fázi ve vývoji české myšlenky. Řekl bych, že k náležitému pochopení Chelčického jest potřebí studovati také Řehoře. Ovšem ne všecky myšlenky Chelčického zajímají stejně Řehoře; rozvíjí je nestejně, některé z nich málo se ozývají v jeho spisích. Řehoře zajímají zvláště jen některé problémy, ty však probírá mnohem hlouběji, pronikavěji a ostřeji než Chelčický. Vedle toho obíral se i některými jinými otázkami, jež v době jeho byly aktuelní a které Chelčického zajímati nemohly. Jsou to hlavně otázky souvisící s ustavením Jednoty bratrské jako zvláštní společnosti církevní. Jednou z myšlenek, kterou Řehoř téměř všude rozvíjí a zdůrazňuje, jest, že Nový zákon zasluhuje vždycky přednost před Starým a že pro křesťany jest základním pravidlem zákon Nový.

27. *(Zdali zlý kněz posvěcuje.)* Se „Spisem o dobrých a zlých kněžiech" souvisí jakési dobrozdání, kterému dávám podle obsahu název *Zdali zlý kněz posvěcuje* (*A I* f. 341ᵇ—342ᵇ). Bylo opisovačem omylem přičleněno ke kusu, jenž jest označen jakožto překlad z řečtiny do latiny, pořízený knězem Rufinem. Pozorným přečtením překladu tohoto lze se snadno přesvědčiti, že jest to pouhý zlomek a že po kusé větě: „Budeš-li vždycky pamatovati, že kdežkoli jest duše tvá a tělo tvé, že tu přítomen jest [Buoh]..." začíná něco zcela jiného větou: „Pán Buoh skrze ústa zlých lidí mnoho dobrého činil jest." Z obsahu lze seznati, že kdosi vy-

jadřuje tu své mínění o otázce, zdali zlý kněz udílí platně svátosti nebo zdali posvěcuje, zavíraje svůj projev radou: „Zlých kněží se vystříhejte, ale v to nesahejte, by posvěcovali.“ Spisovatel vycházeje z předpokladu, že „Pán Buoh skrze ústa zlých lidí mnoho dobrého činil jest“ dovozuje, „že pán Buoh druhdy i skrze zlé nětco dobrého činí pro spasení dobrých“, ač zlí sami z toho užitku nemají a na posilu svého mínění uvádí jisté místo z Husova spisu „De decimis“. Ze závěru výše uvedeného dlužno souditi, že spisovatel otázku, zdali zlý kněz posvěcuje, pokládá za příliš nesnadnou a varuje před míněním, jako by zlý kněz vůbec neposvěcoval, že však pokládá za prakticky moudré zlých kněží se varovati.

Tento způsob řešení otázky pro bratří zajisté velmi aktuelní, ba akutní v době, kdy zřizovali svůj vlastní kněžský řád a kdy proto vedli rozsáhlou diskussi a polemiku se svými odpůrci, připomíná způsob, jakým se Martin Lupač r. 1466 vyslovil o neméně akutní otázce přítomnosti Kristovy ve svátosti těla a krve Páně. Také forma a šíře obou projevů velice se sobě podobají.

Proto tedy Martina Lupače pokládám za spisovatele kusu „Zdali zlý kněz posvěcuje“ a mám za to, že jej sepsal k žádosti bratří českých. Poněvadž Lupač zemřel 20. dubna r. 1468, mohlo sepsání toto vzniknouti buď r. 1468 před 20. dubnem anebo snad ještě r. 1467. Že nevzniklo dříve než r. 1467, usuzuji odtud: Na počátku sepsání argumentuje se místem z evangelia sv. Jana o tom, že Kaifáš „prorokoval“ smrt Kristovu. To jest argument, proti kterému se obšírně polemisuje v bratrském „Spise o dobrých a zlých kněžiech“ (*AI* f. 42^b sl.). Z polemiky této (i z jiných ještě bratrských spisů tou dobou sepsaných) jest viděti, že stoupenci a obhájci mínění, že i zlý kněz posvěcuje, vůbec užívali m. j. také tohoto argumentu. Poněvadž „Spis o dobrých a zlých kněžiech“ vznikl asi někdy r. 1468—1469 a sepsání „Zdali zlý kněz posvěcuje“ náleží nepochybně do ovzduší této diskuse, dlužno je klásti do r. 1467—1468.

28. *(Spis též o zlejch a dobrejch kněžiech.)* Za týchž okolností a z týchž příčin jako „Spis o dobrých a zlých kněžiech“ vznikl nepochybně i kratší *Spis též o zlejch a dobrejch kněžiech* (*AI* f. 65^b sl.), jenž se sice také dotýká některých otázek jako předešlý veliký traktát, ale obsah jeho v celku vzato jest přece jiný, takže ho nelze pokládati za zkráceninu nebo výtah traktátu většího. Podle *AI* f. 67^a vznikl v době druhého pronásledování Jednoty, tedy nepochybně současně asi s traktátem velkým — někdy

r. 1468 nebo 1469, již po veřejném listě Rokycanově proti bratřím, vydaném asi v srpnu 1468. Spisovatele dlužno hledati mezi předními muži tehdejší Jednoty; snad jej skládal bratr Řehoř.

Podle úvodního odstavce jest účelem spisu vysvětliti, proč se bratří oddělili od kněžstva podobojího a jak soudí o knězích, „kteří zuostávají v pravdě a puovodu řádu apoštolského" (65[b]). Z obsahu jest viděti, že bratří chtějí jasnými, logickými a nesčetnými biblickými důvody přesvědčiti čtenáře, že jednali správně, když si založili svůj vlastní kněžský řád.

Bratří nemohou důvěřovati kněžskému posluhování, poněvadž kněží nemají základu moci kněžské, t. Krista Ježíše, skrze něhož apoštolé nabyli moci úřední a moudrosti umění klíčův (srov. *A I* f. 28[b], 30[a]). Z toho, co apoštolé psali, je viděti, jací kněží mají býti, t. že se mají stkvíti všemi ctnostmi. Před nepravými apoštolé varovali (srov. *A I* f. 28[b]). V době přítomné dělají kněží to, co píší apoštolé o knězích falešných. Bratří však drží se výstrah apoštolských, nevěří jim, byť i andělsky mluvili, ježto i satan může se proměniti i v anděla a sváděti. Z Písma jest viděti, že apoštolé nejvíce trpěli od kněžstva stolice Mojžíšovy. Ti, kdo od Krista nejsou posláni, poznají se snadno podle toho, že neplní jeho řečí, jsou hříšní, mluví lež a působí vraždy. Kdo přebývá v Kristu skrze víru a lásku, má od něho moc v dobrých skutcích prospívati a ctnostně živu býti (srov. *A I* f. 30[a]). Podle toho lze snadno poznati posly Kristovy.

Ti, kdo v Kristu přebývají, přinášejí mnohý užitek, kdo v něm nepřebývají, nemohou nikterak užitečně posloužiti k spasení. Každý „z núze spasení" má přihlížeti k tomu, jací jsou ti, kdo mu posluhují, „jsú-li oni vládaři daru božieho" (69[a]). Mezi službami kněží zlých a dobrých jest takový rozdíl jako mezi tmou a světlem, mezi smrtí a životem. Zlí kněží pouze utvrzují lidi v mylné naději. To poznavše oddělili se bratří od nich z obavy, aby s nimi zároveň nezahynuli. Naproti tomu rádi by následovali a poslouchali a ctili kněží, o nichž jsou přesvědčeni, „že sú hodní služebníci a Kristovi úředníci..." (69[b]). Tito kněží mají býti mezi sebou jednomyslní ve víře, aby nevznikly roty, nýbrž aby byla jedna církev svatá, jako jest jedna její hlava, Kristus, který ji řídí, ať jsou členové její kdekoliv po světě rozptýleni.

K námitce, že i zlých kněží má býti posloucháno, odpovídají bratří, že ano, ale jen potud, pokud papež, kardinálové, biskupové a kněží vůbec drží v rukách svých moc světskou (f. 69[b], srov. *A I* f. 33[b]).

Prvotní církev neužívala moci světské. Církev římská obdržela ji od císaře Konstantina a chce vládnout celým světem. Podle příkladu papežova i nejmenší farář ve vsi poroučí rychtáři a vší obci (srov. *A I* f. 34[a]). Kněží římští vymáhají si poslušenství křesťanů světskými prostředky (srov. *A I* f. 33[b]). Apoštolé neměli světského panství; koho nemohli napomínáním a kázáním přiměti k pravé víře a křesťanské ctnosti, toho k tomu nenutili. Pokleslé trestali křesťansky — napomínáním a po případě vylučováním z církve, aby je přiměli ku pokání.

Bratří byvše Bohem vybídnuti a povoláni vrátili se k pravé apoštolské církvi, činí všecko, co činila ona a jsou ochotni každému kdykoliv počet z toho vydati. Jsou povinni o tom *psáti* a trpěti pro to jako apoštolé. Poněvadž sami papežové a jejich poslové říkají, že cesta, po které šli apoštolé, jest nejbezpečnější, neměli by jim to míti kněží za zlé. že se odtrhli od jejich poslušenství ve věcech božských, zvláště když ve věcech světských, pokud to není na překážku poslušenství Syna božího, jsou jim poddáni. Osvědčují, že chtějí býti poddáni světským vrchnostem ve všech věcech dobrých.

Bratří nevylučují ze spasení lidi, kteří nenáležejí do jejich jednoty, nýbrž přejí si býti za jedno „se všemi, ktož zuostávají v církvi svaté skrze vieru nepoškvrněnú a lásku neomylnú a naději živú, kde sú koli v římském císařstvie i po všem světě“ (72[a]). Nezáleží na vnějších služebných, nýbrž na podstatných věcech spasení. Kdo by oněch nemohl míti, není vyloučen od spasení, jestliže zachovává věci základní. Proto již Abraham a jeho vrstevníci mohli býti spaseni ještě před Starým zákonem, když zachovávali podstatné věci k spasení. Ti, kdo zachovávali, zachovávají a budou zachovávati věci podstatné k spasení, tvoří dohromady jednu církev svatou. Pravá, původní církev je rozprostřena po celém světě svými ratolestmi; ta církev, která je četná, mocná a slavná, není církev pravá. Sami kněží říkají, že se daleko uchýlili od cesty Kristovy. Měli by to tedy přáti bratřím, že tuto cestu zase nalezli. Nemohou-li sami po ní jíti, neměli by jim v tom překážeti.

Bůh učinil bratří svědky té pravdy, kterou skrze apoštoly oznamoval. Jest „veliké zlé tu cestu haněti a hyzditi a svědky té cesty, ješto po nie jdú skutkem, trápiti a zlořečiti“ (73[a]). Vždyť bratří od mnoha let o nic jiného neusilují, leč aby následovali Krista, a za to se ve dne v noci modlí, aby je Bůh zpravil a je o tom poučil. Bůh jejich prosby jistě plní.

29. *(Spis o ouzké cestě Kristově.)* Ke spisům bratrským, vzniklým v době druhého pronásledování (1468—1471) jednak

z potřeby obranné, jednak k vlastnímu posilnění náleží též *Spis o ouzké cestě Kristově.* Bratří obracejí se v něm k lidem všech stavů, takže spis činí dojem jakéhosi veřejného listu, jakéhosi sebevědomého odvolání k veřejnosti, jež vyjadřuje přesvědčení, že bratří jsou vyvolení boží, jimž bylo dáno dospěti ku poznání pravé cesty vedoucí k spasení a k obnovení pravé církve apoštolské. Podle narážky na f. 78ª o současné zhoubné válce zdá se, že je správné datum 1470, které bratr Orlík položil na konec sepsání; není ovšem vyloučeno, že i on datum to určil na základě dotčeného místa. Místa na f. 78ª, 78ᵇ, 79ª, 81ª, 81ᵇ vzbuzují dojem, jako by „Spis o ouzké cestě Kristově" byl jakýmsi ohlasem druhého veřejného listu Rokycanova proti bratřím z r. 1469. Spisovatelem mohl by býti bratr Řehoř, ale spoluúčastenství jeho soudruhů je dosti pravděpodobné.

Vycházeje z předpokladu, že doba přítomná jest poslední věk světa, autor praví, že v ní Bůh vybírá sobě lid, který následuje dobrých skutkův a ctnostného života a jemu zjevuje sám sebe i svého Syna, aby ho následovali na úzké cestě. Dává jim poznati tajemství království božího i zlé věci, jež přijdou na lidi, kteří Boha a Krista neznají. Stádce Kristovo nemusí se obávati těch hrůz, které podle Apokalypse přijdou na svět před jeho skonáním, ani velikého množství falešných proroků.

Kdo zle činí, kdo jest zkažený, nemůže rozuměti těm tajemstvím, „neb blahoslavení čistého srdce, ti pána Boha uzřie a takoví znajíce jeho učie se od něho všeliké pravdě..." (77ᵇ). Těm dal Bůh pochopení pravdy jako apoštolům. Poslové boží poznávají v každé době, která Písma se plní v jejich době. Přítomní poslové boží poznávají, že se plní to, co sv. Jan předpověděl v Apokalypsi.

Jako v Starém zákoně, i nyní nikdo, zejména kněží nepoznávají, že bloudí, lhou a klamou mocné i lid, jež bezpečí spasením v mylné naději. Ve svém zaslepení vedou jedni druhé po široké cestě k zatracení a protiví se těm, kdo by rádi ostříhali pravdy. Ale Bůh přece i v takové době své věrné ustavuje ve své spravedlnosti, aby vynikali všemi ctnostmi. Takových bratří přejí si býti účastni, neboť na ně vztahují se sliby Kristovy, že budou vysvobozeni z trápení, jež Bůh pošle na svět před jeho skonáním.

To vše bratří majíce na mysli nedbali na hanění a pronásledování a pustili se cestou, po níž kráčel Kristus, spoléhajíce pouze na svědectví Písma. Přejí každému, aby podobně přišel ku poznání pravdy a rádi by každého odvrátili od hříchův a přivedli k pravdivé víře.

Bratří hleděli, co nejlépe mohli, učiniti zadost tomu, co apoštolé hlásali, a snažili se co nejvíce obeznámiti se a činiti to, co bylo v první církvi. Rádi by zejména rozuměli a užívali svátostí tak, jak byly od Krista zřízeny. Proto sprostně jim rozumějí podle slov jeho a zamítají ustanovení papežská a lidské výmysly, odporné zákonu božímu; nesouhlasí s tím násilím, kterým papež si vynucuje poslušenství. Prosí tudíž mocné i lid obecný a vůbec lidi všech stavů, aby jim prominuli, že s nimi nesouhlasí v některých věcech, zvláště pak co do římské bohoslužby. Učinili to po zralé úvaze. Jak bratří si dali samostatné zřízení církevní, to prý jest známo z jejich jednání i korrespondence s Rokycanou a jinými učenými i kněžími. Přes to však jsou ochotni každému to znovu vyložiti. Nechť každý řekne zřejmě, co má proti kterému z bratří, aby dotčený mohl být napomenut nebo potrestán anebo jako nepolepšitelný vyloučen. Bratří vědí, že se o nich roztrušuje mnoho špatného, ale to bylo prorokováno o vyvolených Páně.

Bratří nedomnívají se, že mezi nimi není lidí bludných a hříšných a zajisté tací lidé po nějakém čase budou odhaleni, ale přes to Jednota již mnoho dobrého ukázala a ještě ukáže. Bůh má tolik moci, aby i v přítomné době, v níž se blíží zatracení všeho světa, poslal své sluhy, aby lidi varovali, jako učinil před potopou světa a zkázou Sodomy a p. Ale jako Židé, ač také měli mnohé učené a písma znalé mistry a biskupy, nepoznali, která písma se plní za jejich doby, ač Kristus jim dovozoval, že se na něm písma plní, tak je možné, že nepoznají to lidé ani v době přítomné. Zloba oslepila srdce Židův a dobré skutky Kristovy je spíše ještě pobuřovaly proti němu, takže jej ukřižovali. Případ Kristův (a sv. Štěpána) dotýká se i bratří, neboť se jedná o to, kdo má pravdu, zda ten, kdo byl potupen a trpěl, či učení a moudří mistři a kněží. Ten je práv, kdo poznal vůli boží a ostříhal řeči boží. Práv byl Štěpán, jenž skutkem dokazoval, že pravou víru měl, neboť za své nepřátele se modlil.

„Protož když tak člověk má se upřímně a sprostně u víře i v skutcích, kto pak z bojících se Boha a spravedlnost boží znaje bude mu smíti v srdce sahati řka, že zlú vieru má...“ (80[b]). Kdo do toho všetečně zasahuje, nepozná, co Bůh učinil dobrého při tom člověku a potupí ho pro ustanovení papežská a lidské nálezky.

Bratří nejvíce jsou stíháni a i smrtí trestáni proto, že prý nemají správné víry o těle božím. Ale oni se drží smyslu Kristova, apoštolův a první církve.

Jen ten správně smýšlí o těch věcech, komu Bůh dá do srdce známost pravdy a otevře mu oči vnitřní. Také Bůh určuje, kdo má trpěti a kdo je hoden mučennictví. Apoštolův a prvních křesťanů nikdo se nezastal, naopak moc duchovní na světskou dotírala, aby je pronásledovala. Tak i v době přítomné vyvolení boží nalézají se mezi dvěma žernovy moci duchovní i moci světské.

Bratří nepíší proto, že by pouze sami sebe pokládali za vyvolené, nýbrž pouze pro výstrahu jiným, a jejich výstraha měla již ten účinek, že mnozí se přidali k Jednotě; „neb i mezi námi někteří sú učenie i kněžie římského svěcenie i z rytieřského řádu, ačkoli nemnozí…“ (81[b]). Bratří rozhodli se list tento sepsati proto, ježto vědí, jak oni sami těžce dospěli k poznání pravdy, „a to pro mnohé překážky hlasuov lidských a zlých pověstí, neb jest úzká cesta a těsná brána“ (81[b]). Bůh nezjevuje moudrým a důstojným, domýšlivým, ale maličkým, kteří jsou chudí duchem a pokorní srdcem.

30. Někdy r. 1469—1470 vznikl, tuším, nábožensky povbuzující traktát nadepsaný v *A I* (f. 173[a] sl.) *O rozdiele, kterej jest mezi bratřiemi, tak že jedni sou praví a druzí falešní.* Spis obsahuje narážky na to, že papež a preláti jsou příčinou krvavých válek náboženských, z čehož možno souditi, že vznikl v době vrcholícího zápasu krále Jiřího s kurií papežskou. Vlastní obsah tomu neodporuje, nýbrž spíše to potvrzuje, neboť vysvítá z něho snaha posilniti členy Jednoty bratrské v oddanosti k ní osvětlením velikého rozdílu mezi ní a ostatním světem, kterým se rozumí zvláště církev římská a podobojí. Spis předpokládá nepochybně přítomné pronásledování Jednoty a čelí tudíž možnému odpadání od ní. Nějakými přesnými doklady nelze ovšem tyto dohady doložiti. Spis mohl býti sepsán od bratra Řehoře, snad s pomocí jeho soudruhův a jest snad spisem Řehořovým uvedeným v dekretě z r. 1495 pod názvem „O dvojím díle“.

Z citátu 2. Petr 3, 15.—18. dovozuje se, že Petr rozeznává dvojí bratří, t. bratří tělesné a duchovní. Podle těla všichni lidé jsou bratří, ale z nich jedni panují, druhé sobě podmaňují a rozlišují se podle stavův a důstojenství. Toto bratrstvo pochází „od hada starého ukrutného“ (174[b]). Pravé synovství a bratrství má původ od Boha. Znamení jeho jest, když člověk následuje Boha a Krista, zejména v lásce a v obětech pro své bližní. Po skutcích takových vzájemně se poznávají tací bratří, kteří mají právo vzájemně se kárati.

Na to se klade možná námitka, že každý, kdo přijme křest, jest syn boží, ježto přijímá Ducha Svatého a moudrost osvícení. Tato však se vyvrací poukazem na to, že účinnost křtu záleží na božím vyvolení a na zachovávání toho, k čemu se člověk křtem zavázal, t. že bude přebývati v Kristu a to zachováváním řečí jeho dokazovati. O to však ani kněží ani lid se vůbec nestarají, řídíce se podle svých zvyklostí, řádův a práv. Jedni nabyvše učenosti nazývají se duchovní, druzí podle urozenosti docházejí hodností. Jedni druhé chtějí sobě podrobiti, časem se vadí, ale proti pravým bratřím vždycky si pomáhají. Nade všemi jejich různými rotami nejvýše stojí papež.

Praví, vyvolení bratří se především vespolek milují, čehož bratří tělesní nedovedou. Táboři na př. říkali si sice vzájemně „bratří milí", ale dopouštěli se vražd na svých bližních a ve vraždění viděli cestu k spasení (f. 179[a]). Také kardinálové a hierarchové vůbec se pokládají vzájemně za bratří a domnívají se, že se řídí podle vůle boží, ale skutky jejich dokazují opak toho. Jsou původci prolévání krve a vrahům, kteří z jejich rozkazů vraždí, slibují nebe. Podivno, že nemohou poznati nesprávnost svého jednání, ač vědí, že apoštolé a jejich náměstkové po několik set let nikoho násilně nenutili k jednotě církve svaté, pokud se do toho nepřimísila moc světská. Podobně násilně, jako papežové a jejich církev vedou si i čeští podobojí, jejich odpůrci. Naproti tomu bratří praví (t. j. členové Jednoty bratrské) „sú laskaví a pokojní a v protivných věcech, když se jim děje křivda a násilé, trpěliví... (180[b]). Zkrátka následují příkladu Kristova. Podle toho lze je snadno poznati. Bratří tělesné zase podle jejich skutků zlých.

Tato myšlenka se široce rozvinuje. Někteří z tělesných bratří zdánlivě jsou duchovní — t. mniši, kteří se všelijakými vnějšími rozdíly od sebe rozlišují. Tito myslí, že stačí, když plní své řehole, ale o zákoně božím nic nevědí. Ti bratří, kterých hlavou je papež a kteří se dělí na 12 stupňů, plodí křtem a vychovávají svými služebnostmi nesčíslný počet světských synů. Papež a jeho synové docela jinak se vzájemně milují než miloval Kristus. Papež žehná prolévání krve těch, kteří mu nechtí býti poddáni. Pronásledují i lid ctnostný, který přebývá ve víře Kristově a jim všecko dobré přeje. Lid jest sváděn mnoha falešnými proroky.

Ale ve všech zemích, ze všech národů a ze všech stavů se shromažďují vyvolení boží. Kdo se k nim chtějí připojiti, musí se odděliti od bratrstva tělesného. Musí se očistiti, přijmouti slovo boží a dosáhnouti pravým pokáním odpuštění hříchův a tím se

znovu zroditi. Vyvolených božích bylo vždycky málo. Proto nemá nikdo hleděti k tomu, že velká většina jinak se chová než oni. Také nemá se dáti sváděti učenými a moudrými. Moudrost tělesná prospívá ovšem tělu v časném životě, apoštolé pro svou moudrost z Ducha Svatého trpěli jen nesnáze a konečně i smrt; ale moudrost s hůry rozmnožuje dary boží ve věcech duchovních a prospívá pro život věčný. Moudrosti této nabývá se ctnostným životem a modlitbami. Moudrost světská obrátila vzhůru nohama „veškeren řád života Kristova i apoštolského i zřizenie spasenie lidského“ (185[b])... „místo milosrdenství ukrutnost, a místo lásky vraždu a místo milovánie nenávist...“ činí. Protiví se těm, kteří mají moudrost boží, varují se jich, tupí je... Kdo nemají Ducha božího, „nemohúť právě užitečně a spasitedlně ničemuž rozuměti a k spasení poslúžiti...“ (186[a]).

Svět nesnadno se odlučuje od svých mistrů, kteří mu k libosti písma vykládají, aby následoval prostých a ponížených poslů Kristových. Tak se dělo i Kristovi samému a jeho učedníkům. Bůh však ne ledakohos vyvoluje, aby věřil jeho moudrosti a jí následoval.

Mnohé zdržuje od odstoupení od jednoty bratří tělesných okolnost, že tito v mnohých věcech zdají se skutečně zbožnými a členy pravé církve. Pravá víra křesťanská jest dar boží k ospravedlnění člověka od hříchu. Ale k tomu je potřebí činiti to, co apoštolé nařizovali. Svět však nemá pravé víry, má víru bez moci, „neb nemohú v sobě zlého přemoci...“ (189[a]). Dobré skutky a boží služba lidí světských jsou tím, zač se vydávají, pouze zdánlivě. Bez Boha nemůže člověk činiti skutkův opravdu dobrých...

Věrni křesťané v pravdě víry a lásky ustavení, „na základu Kristu Ježíši a múdrosti Ducha jeho Svatého“ učení (190[b]), nekazí písem, nýbrž zdravě jim rozumějí; Bůh zachovává své věrné před jedovatými výklady písma, jež činí bratří světští. Tito řídí se podle starého a přirozeného zákona v takových případech, kde pro křesťany platí pouze zákon Nový. Starého zákona lze užívati jen v těch případech, kde neodporuje zákonu Novému.

Aby lidé mohli řádně plniti Nový zákon, jest potřebí kněží, pošlých ze semene slova božího, z Krista Ježíše. „K tomuť jest potřebie kněžstva svatého, dary božiemi ozdobeného a múdrostí božie osvíceného, aby duostojně sami chodili nejprvé ve všie pokoře a tichosti.“ (194[a]). Taković mají smysl Kristův, jemuž je učí moudrost božská. Tací vědí, kde lze se říditi příkladem Starého zákona, který v mnoha případech má význam pouhého před-

obrazení toho, co se mělo díti v zákoně Novém. Tělesné boje Starého zákona byly předobrazením bojů duchovních v zákoně Novém.

Nemoudří, t. j. ti, kdož se nespravují Duchem moudrosti skrze Ježíše Krista, písma jen kazí a učí bludům. Ale lze je snadno poznati po jich skutcích zlých.

Jest rozdíl mezi moudrostí a nemoudrostí, mezi pravdou a bludem. Blud jest ve všech hříšnících, pravda jest v těch, kteří trvají v Kristu.

Příčina, proč lidé světští zdravé učení z moudrosti boží pocházející tupí a jeho vyznavače pronásledují, jest ta, že je pokládají za tmu a za bláznovství a jeho vyznavače za blázny. Vyznavači tito zle jsou nařčeni zvláště od kněží, jimž každý věří. U Boha jest pravý opak toho. Však to brzy přívrženci učených a moudrých tohoto světa poznají! Odjakživa vyvolení boží platili světu za blázny. Ale za všecka pozemská utrpení očekává je odměna v nebesích.

Každý člověk má pečovati o to, aby rozeznal tmu od světla za účelem svého spasení. Proto se má modliti, aby Bůh osvítil jeho vnitřní oči.

Ne každému lze věřiti, když vykládá písma. Zdravý výklad se poznává podle toho, jestliže učitel má ducha, který jest z Boha. Kdo má písma vykládati a jiné učiti, musí napřed prodělati přiměřenou přípravu, t. „prvé aby čas prodlil a při prácech tělesných zkušen byl, kterak se má, jest-li zdrželivý a trpělivý a při příčinách sobě nelibých zachovává-li duch pokojný a srdce laskavé a svým staršiem jest-li poddán s milostí, poslúchaje pokorně a k tomu umrtvil-li tělo s žádostmi a jest-li mu svět ukřižován a on světu a ještě skrze jeho ctnostné obcovánie berú-li polepšení ti, s kterýmiž tovaryšstvie má a v práci přebývá rukama svýma dělaje“ (201[b]). Dále tací mají míti vzájemnou péči o své spolukřesťany. Tím vším mají se vyznačovati pastýři a učitelé. Takovým jsou povinni křesťané se svěřovati. Již apoštolé o to pilně se starali, aby ti, kdo je slyšeli a jim věřili, upevnili se a rostli v poznání Ježíše Krista, které jest základem života v pravdě křesťanského. Ale k tomu, aby mohl někdo přijíti k takovému základu a na něm se ustaviti, jest potřebí především vyvolení božího, pokory a sprostnosti. Nezáleží na obřadech, vnějších služebnostech a určitých formulích víry, kterým lidé světští přičítají účinnou moc. A přece sami kněží světští o sobě vzájemně tvrdí,

že jsou lživí, a o lidu, že se nalézá v životě šelmy. Ti všickni však jsou odloučeni od církve svaté, ježto nemají Ducha Svatého.

Myšlenky v sepsání tomto vyjádřené připomínají silně Chelčického líčení rot v „Síti víry". Falešní bratří náležejí k rotám. Praví bratří odpovídají ideálu křesťana, jak si jej představuje Chelčický a po něm Řehoř a zakladatelé Jednoty bratrské. Jako Chelčický, i Řehoř za hlavní podmínku pravého bratrství čili křesťanství pokládá milost boží, bez níž dobré skutky jsou neužitečné[1] a k účinnému působení pravých kněží má za potřebné osvícení jejich moudrostí boží.[2]

31. *(Psání o moci světské neb o moci mečové.)* Mezi spisy, jež brzy po oddělení Jednoty bratrské od církve podobojí přetřásají zásadní otázky, které právě touto roztržkou se staly velmi aktuální, dlužno, tuším, zařaditi i *Psání o moci světské.* Traktát tento má sice v obou svých rukopisných exemplářích (v *AI* i v *AIV*) na konci letopočet 1485, ale poněvadž k číslu tomu není připojen žádný vysvětlovací průvodní tekst, není výklad, že to jest datum jeho sepsání, jediný možný.[3] Datum to může znamenati i rok opsání. Pokusíme-li se určiti dobu, kdy asi traktát byl složen, z jeho obsahu, najdeme tam místo, z něhož dosti určitě lze ji stanoviti. Na f. 306ᵇ (*AI*) stěžuje sobě spisovatel na to, že v jiných zemích neděje se, co v Čechách, t. „aby ty moci cizokrajanuov (t. j. moc světská a církevní) lidi chudé a robotné a úročníky k bojom pudili, jako nynější činí v Čechách, kterýžto obyčej vzal počátek od Žižky v Čechách, a lidé za to mají, že by takový běh z dávna všudy byl, ano ještě v jiných zemiech chtíce bojovati nepudí robotných lidí k tomu, ale ještě sami válejí a oráčom nepřekážejí, aniž taková válka nespravedlnosti v jiných zemích panuje, aby lidíčků, jenžto dlužni sou hájiti a za ně bojovati, ješto od nich platy berou a panování mají nad nimi, měli je k válkám a bojům hnáti. Tuto pak chudé úročníky a robotné vyženou, aby oni jich bránili a za ně bojovali etc. Obyčej starodávní byl všudy po zemích, že když vojna měla býti, volán byl žold, a kdož sou chtěli vojnovati, ti sou brali žold a vojnovali, ale robotných lidí

[1] Srov. GOLL, Quellen 30—31. CHELČICKÝ, Postilla I, 427, II, 4.

[2] CHELČICKÝ, Postilla I, 372. CHELČICKÝ, Síť víry 281 a násl.

[3] Na letopočty přičiněné obyčejně ke konci jednotlivých kusů vůbec nelze mnoho dáti, jak v několika případech jest patrno. Jsou to často dosti povrchní kombinace opisovačů. Srov. na př. konec „Šestého listu k mistru Rokycanovi", nebo konec „Pátého listu mistru Rokycanovi", konec kusu „Kterak se lidé mají míti k církvi římské" anebo konec kusu „Počet o přijímaní těla a krve pána Krista".

nechali, aby vorali, aby měli odkud platuov dobývati. A na ty jejich spravedlivé poplatky jednali páni zemské věci a neobtěžovali lidí svých nepravými a mnohými daněmi a vojnami, jako nynější zákonníci, ješto praví se býti stránka boží, od nichžto naučila se i druhá stránka, a již i v jiných vokolních zemích pochop od Čechuov a zákonníkuov vzavše, témuž se na mnohých místech učí... A kněží nad tím nade vším oněměli na kázaních pravíce, že lid rytířský má bojovati. Pak těch rytířuov nadělali z sedlákuov a z jiných řemeslníkuov. Kdož jedné muože zbraň nésti, vše rytířský lid."

Ke které době se vztahuje stížnost tato, objasňující zajímavě úpadek rytířského vojenství v Čechách a ukazující na to, že stav, jehož vlastním úkolem bylo válčiti, úloze této nečinil náležitě zadost (věc to, jež na rozhraní středního a nového věku všude se pozoruje, na př. v Polsku), není sice ze *Psání o moci světské* patrno, ale srovnáme-li ji s podobnými nářky Žídkovými v jeho „Spravovně", shledáme, tuším, že dlužno ji vztahovati *k válečným letům krále Jiřího, t. k r. 1468–1471.*[1] Praviť tam Žídek: „(Král) má mieti věrné rytieřstvo a komorstvo, ne řemeslníky chudé, kteří své řemeslo ten den zmeškajíce ani sobě ani ženám co jísti dáti nemají anebo že jdú staří šadové, ještoby raději ležel nešli ššel anebo vida blesk mečový, hned uteče... A rytieřstvo již mnohé jinam odstupuje..."[2] „Ale nynie v této mieře pod Vašie Jasností tak mnoho šacunkuov bez studu pána Boha i lidí a přes moc a sílu chudinky, a vždy jeden skoro po druhým daj od řemesla oděnce na vojnu. Daj sám od sebe a potom daj šacunk a potom ještě sám jdi na vojnu."[3]

Výše uvedené místo z našeho traktátu jest důležité nejen pro otázku, kdy vznikl, nýbrž i z jakých příčin a pohnutek byl sepsán. Traktát *Psání o moci světské* vznikl zajisté v době, kdy rytířské vojsko bylo nutno rozmnožovati a nahrazovati vojskem z kruhů lidových, z poddaných, kteří dotud byli povinni pouze platiti a robotovati. Podrobování poddaných službě vojenské stalo se nutným v posledních letech vlády krále Jiřího, kdy stát Český se nalézal ve svrchovaném nebezpečí. Analogii tohoto nezvyklého břemene, na lid uvalovaného, vidíme v Rusi moskevské za vlády Ivana Hrozného. V Čechách ovšem dělo se to již v době válek

[1] „Spravovna" byla ukončena o novém roce 1471.
[2] M. PAVLA ŽIDKA SPRAVOVNA (vyd. TOBOLKA) str. 7.
[3] Tamže str. 17. Srov. i str. 20.

husitských, kdy Žižka předcházel svým příkladem. Ale po válkách husitských to opět přestalo, až zase král Jiří chopil se té věci jako nezbytnosti. Lid pociťoval však břímě toto velmi těžce.

Jestliže uvalování služby vojenské na lid obecný bylo pokládáno od něho za veliké břímě, doléhalo zajisté zvláště těžce na Jednotu bratrskou, která většinu svých prvních věřících měla právě ve vrstvách lidu obecného. Aktuelní nátlak moci světské ve věci, ve které bratří po příkladě Chelčického naprosto se rozcházeli s tehdejším státním a společenským zřízením, vyvolal zajisté úvahy, má-li moc světská právo vnucovati pravým křesťanům svou vůli, zdali dlužno jí poslouchati a jaký jest vůbec poměr pravého křesťana k moci světské. Náčelníkům Jednoty bratrské nebylo zajisté neznámo, že otázka tato byla již zpracována dávno před tím Petrem Chelčickým v jeho traktátě „O trojím lidu". Traktát tento tedy vzat byl za základ nové rozpravy, byl však se zřetelem ku změněným okolnostem a zvláštním aktuálním otázkám poněkud přepracován.[1]

V „Aktech Jednoty bratrské" zachováno jest dvojí zpracování traktátu Chelčického nebo dvojí redakce „Psání o moci světské". Obšírnější nebo snad rozmnožená nalézá se v *AIV*, kratší v *AI*. Tato kratší redakce byla přehlížena a opravována bratrem Vavřincem Orlíkem, a to tak, že těmito opravami se odchýlila od traktátu Chelčického, k němuž před tím více přiléhala, jak jest viděti zejména z AI f. 312^{a}—314^{b}.

Která z obou redakcí jest původnější, nesnadno určiti. Srovnání obou tekstů dovoluje vysloviti mínění, že v *AIV* jest tekst rozmnožený — tedy méně původní a tudíž i mladší. Jest však na mnoze korrektnější než tekst *AI*, takže s jeho pomocí lze tekst *AI*, nevhodnými opravami Orlíkovými porušený, snáze rekonstruovati. Podle oprav Orlíkových v *AI* prováděných dlužno souditi, že byly vlastně *tři* redakce *Psání o moci světské*, jež nestejně přiléhaly k originálu, t. tekst *AI*, jaký byl před revisí Orlíkovou, dále tekst, podle něhož Orlík svou revisi prováděl, a tekst *AIV*.

Kdo jest autorem *Psání o moci světské*, nevíme. Vzniklo-li někdy v letech 1468—1471, mohla by býti správná tradice zachovaná v obsahu *AIV*, kde se přičítá bratru Řehořovi. Goll[1] při-

[1] Již GOLL (ČČM 1886, 311) shledal, že PSÁNÍ O MOCI SVĚTSKÉ není nic jiného než přepracovaný traktát Chelčického „O trojím lidu".
[2] ČČM 1886, 310 pozn. 11.

hlížeje k letopočtu 1485 stotožňuje tohoto Řehoře s Říhou Votickým: tato kombinace odpadá, jestliže sepsání vzniklo ještě za života bratra Řehoře. Jest však možné, že obšírnější redakci, kterou máme v *A IV*, provedl někdo jiný než bratr Řehoř.

Z vydání jest patrno, co ve „Psání o moci světské“ není vzato z Chelčického. Jest to jeho začátek (kde se tvrdí, že rozdíl mezi lidmi duchovními a světskými spočívá v tom, mají-li v sobě Ducha Svatého čili nic) a prostředek (f. 300[a]—308[a]), obsahující vyvrácení důvodů, které se uvádějí ve prospěch zasahování moci světské do věcí víry. Mezi nimi nalézá se také polemika proti mínění, že apoštolé si počínali jako světští úředníci, ježto se svými listy obraceli k jednotlivým obcím a městům, a proti mínění, že apoštolé obráceným obcím ustanovovali úředníky a konšely (f. 304[b]).

Autor „Psání o moci světské“ nepojal do svého zpracování celého traktátu Chelčického; vynechal zejména jeho konec od str. 179—192 (vyd. Kroftova) a z prostředka str. 156—165 (l. c.), což však neznamená podstatný rozdíl v celkovém obsahu předlohy a odvozeniny. Mimo to nepřejímá všude Chelčického doslovně, nýbrž jen podle smyslu, jak na příslušných místech vydávaného tekstu jest vytknuto.

Palacký a Goll[1] přijímajíce letopočet 1485 za rok sepsání našeho traktátu, spatřují ve „Psání o moci světské“ ohlas zápasu vedeného mezi dvěma stranami v Jednotě bratrské, jehož vyvrcholením bylo odtržení „malé stránky“. Ale již Goll, jenž jedno místo našeho „Psání“ vykládá jako nepřímou polemiku proti vlastním členům Jednoty, shledal, že vlastně „jen na jednom místě se snad na spor v Jednotě samé naráží“.[2] Mně zdá se, že ze „Psání o moci světské“ vůbec žádné vnitřní spory Jednoty se neozývají. *Theoretické* názory, jež se v něm vyjadřují, mohl podepsati každý člen její i po odtržení malé stránky, po vítězství oportunistického směru v Jednotě. Důkaz toho vidím mimo obsah sám i v okolnosti, že se náš traktát dostal do „Aktů Jednoty bratrské“, aniž Blahoslav nebo někdo jiný z jeho vrstevníků, zejména z těch, kdo přehlíželi *A I* i *A IV*, nějak na to upozornil, že obsahuje některé názory přemrštěné, podobně asi, jako to učinil sám Blahoslav v Řehořově spise „Kterak se lidé“ (f. 144[a], str. 336 pozn. *∂*. Srov. též str. 387). Podle Golla naráží na spory v Jednotě

[1] PALACKÝ, Dějiny V, 1, 381—382, GOLL v ČČM 1886, 311.
[2] GOLL v ČČM 1886, 311 pozn. 12.

výše uvedená polemika proti mínění odpůrců Jednoty bratrské, že si apoštolé počínali jako světští úředníci a že obráceným obcím ustanovovali úředníky a konšely; jest prý to ohlas sporů, mají-li bratří zastávati místa konšelská a úřednická v obcích.

Výklad tento však nezdá se mi správný zvláště se zřetelem k celkovému obsahu traktátu. Jako ve spise Chelčického, tak i ve „Psání o moci světské" běží hlavně o poměr moci světské k pravé církvi nebo k pravým křesťanům a o společenské řády v křesťanstvu,[1] zejména pak o otázku, má-li moc světská právo nutiti někoho k víře a zasahovati do věcí duchovních. Bratří dovozujíce, že moc světská se týká jen věcí tělesných a hmotných, vyvracejí některé námitky, jimiž přívrženci názoru opačného jej hledí podepříti. Mezi těmito námitkami jest také tvrzení, že apoštolé k svým věřícím se chovali tak, jako světští úředníci a že obráceným obcím ustanovovali úředníky a konšely. Že by se tato polemika obracela proti samým členům Jednoty bratrské, pro to nenajdeme v traktátě žádné opory.

Obsah „Psání o moci světské" jest tento:

Autor nejprve dovozuje, že panuje nesprávný názor o tom, v čem spočívá rozdíl mezi lidmi světskými a duchovními. Duchovní jsou ti, v nichž přebývá Duch Svatý čili duchovní jsou všichni opravdoví křesťané. Takovými však nejsou povýšení, nýbrž chudí a zavržení. Přes to však oni povýšení chtějí rozhodovati a rozuměti, co je pravá víra.

Jest otázka, zdali moc světská může zasahovat do víry, jak to činí od doby císaře Konstantina a papeže Sylvestra. Bůh zřídil a ustanovil moc meče ve všech národech světa, aby se mohli udržeti. Pouze národ israelský neměl světského panovníka, až si od Boha vymohl krále. Králové Židovští vládli pak jako moc světská opírajíce se o předpisy Starého zákona, jenž dovoloval zabíjeti a p. Ale Kristus tento zákon nahradil zákonem lásky, „kterýžto k vyšší spravedlnosti zavazuje, totiž neprotiviti se zlému, žádnému zlým za zlé neodplacovati" (293[a]).

Moc meče a zákon lásky mají se k sobě jako oheň a voda.

Řád moci mečové hodí se pro lidi světa, t. j. pro ty, kteří nemají známosti a bázně boží v sobě, aby mezi nimi udržena byla kázeň a pokoj. S druhé strany však moc meče využitkuje lidi, které spravuje. Obě strany mají z ní jistý prospěch, ale jen

[1] CHELČICKÝ, O boji duchovním (vyd. Krofta) str. XXVIII a KROFTA, Petr Chelčický 25.

pozemský, ač ne vždy a všude úplně jsou spokojeny pro rozpory svých časných zájmů.

Řád zákona lásky záleží v tom, že člověk, ve kterém zákon tento jest, „všem dobrého žádá z srdce a netoliko žádá, ale skutkem ukazuje každému...“ (295[a]), nikomu nepřeje zlého, nezarmucuje, nechce nikomu škoditi, nemocného těší, nuznému pomáhá atd. Trpí křivdu, modlí se za své hanobitele. Mezi takovými lidmi „soudové světští sou hanba a hřích“ (295[a]). Mezi takovými nalézá se dokonalá spravedlnost. Tomuto řádu nemůže naučiti žádná moudrost světská, nýbrž Duch pravdy. Jest tedy veliký rozdíl mezi řádem moci meče a řádem Kristovým. Moc mečová nutí, ale zákon lásky plní se dobrovolně. Proto také daleko jsou od sebe víra Kristova a moc světská. Víra nepotřebuje podpory moci světské.

Na to autor vyvrací možnou námitku, že jest potřebí moci světské, ježto všichni lidé neřídí se podle zákona lásky. Dovozuje, že jen po dobrém mají lidé býti získáváni a udržováni při něm, ježto praví křesťané jsou jen ti, kdo dobrovolně přijímají pravdu evangelia. Písmo klade důraz na tuto dobrovolnost. „Mdléť jest to kázaní kněze toho, kterýž nemoha skrze kázaní slova čtenie některých uvésti k spravedlnosti viery křesťanské, kterážto z dobré vuole má pojíti, i volá pak na moc v kostele, aby pomstila nad takovými“ (297[b]). Knížata pohanští bez takovéhoto pobízení kněžského dělají lepší pořádek v lidu, než kněží s pomocí moci světské. Kněží nejvíce dokáží skrze tuto moc světskou, když jí používají k náboženským válkám, při čemž zahubí sice mnohé hříšníky, ale tím je předčasně vhánějí do pekla „a ještě řkou, že k večeři boží zovou a připuzují“ (298[a]). Lépe by bylo pro víru, kdyby moci světské k ní nevolali. „Moc meče jest k tomu, aby zpravovala zevnitřní věci tělesné a časné“ (298[a]) a měla z toho hmotný prospěch a čest. K tomu ustanovil Bůh sluhu s mečem, ale sluha víry Kristovy má žíti v chudobě, v potupě, pokoře, trpělivosti podle příkladu Kristova.

Nikde v Písmě není zprávy, že by lid křesťanský si vzal krále nebo knížete za pána ve věcech víry Kristovy, až teprve když papež Sylvestr přijal císaře Konstantina k víře. Poněvadž moc císařská připuštěna byla k rozhodování ve víře, pak i jiní menší světští páni nabyli v ní vlivu. Tím však Antikrist nabyl veliké síly pod rouškou víry Kristovy. Moc světská obdařivši kněží světskými statky, zbavila jich víry. Apoštolé statky světské pokládali za překážku svého působení. Proto nemohou bratří připustiti, „aby do-

konání víry naší skrze moc meče bylo“ (300[a]). Opačný důkaz vedený ze slov sv. Pavla je nesprávný, ježto sv. Pavel přikazuje modliti se za krále a světské vrchnosti za tím účelem, aby Bůh zmírnil jejich nátlak na pravé křesťany tak, aby tito mohli pod jejich mocí pokojně živi býti, neboť křesťané nesmějí „tělesným mečem“ bojovati. Také jiné důvody ve prospěch panství moci světské ve věcech víry se vyvracejí.

Slova apoštola Pavla, jenž praví, že kdo se moci protiví, božímu zřízení se protiví, nemají platnost všeobecnou, nýbrž zvláštní, t. jen ve věcech světských má býti každý křesťan moci světské poddán a jí poslouchati.

Dále vyvrací se mínění, že apoštolé provozovali moc světskou (viz shora str. *123*). Kde by lidé vůbec nebyli bývali podřízeni moci světské, tam by jim apoštolové zajisté nebyli bývali ji zřídili, ježto pánem pravých křesťanů jest sám Bůh.

Ovšem apoštolové nevyjímali z moci světské lid, který již jí byl podřízen, nýbrž nařizovali jí poslouchati, ale potud, pokud rozkazy její nebyly v odporu s vůlí boží. Rozkazuje-li se křesťanům něco takového, musí trpěti pronásledování pro takovouto neposlušnost. V přítomné době moc světská rozkazuje věci nejen přikázání božímu odporující, nýbrž i starodávným zvyklostem, ježto nutí lidi poddané, kteří byli povinni dotud pouze platiti panské dávky, k službě vojenské, jež byla povinností pouze světských vrchností (srov. str. *119 a násl.*).

Nesprávně dovozují přívrženci moci světské v církvi, že Kristus užíval násilí. Kristus a apoštolé nenutili k víře. Kristus ponechal to dobré vůli lidí. Rovněž důkaz vedený z Písma příkladem setníka, kterého Kristus pochválil, nic nedokazuje.

Dále vyvrací se důkaz vedený z připodobnění církve k trojdílnému tělu Kristovu, v němž moc světská představuje jeho ruce, kněží oči a lid obecný nohy. Moc světská s mečem má brániti obou částí druhých. Kněz je náměstek člověčenství Kristova, moc mečová náměstek jeho božství. Moc světská prý má chrániti kněze zvláště, když káže slovo boží, ale tím se knězi odnímá příležitost následovati Krista v trpělivosti. „A též bude o každém člověku z obce, kterýž dlužen jest z přikázaní Kristova i apoštolského neprotiviti se zlému, nebrániti se v bezpráví učiněném“ ... (310[a]). Spisovatel připouští pouze, že moc světská má chrániti poddané před křivdami a násilím, a to již ve svém vlastním zájmu, ježto béře platy od nich.

Kněží učíce vrchnosti, že nemají dopouštěti protivenství a nátisků, a poddané, aby bezpráví a nátisky trpěli, hlásají věci vzájemně sobě odporující.

Bude-li kněz podle Písma lidi s Bohem smiřovati, učiní tím moc světskou zbytečnou. Je tudíž viděti, že důkaz vedený ze tří stránek těla Kristova obsahuje v sobě nesmyslné důsledky.

Nesprávně přivádí se na potvrzení tohoto tvrzení důkaz z 1. listu sv. Pavla ke Korintským, neboť tam nic není řečeno „o tomto těle na tré rozděleném neb přehnutém“ (311[b]).

Lid na tři díly rozdělený nemůže býti duchovním tělem Kristovým již proto, že takové rozdělení se shledává i mezi pohany, kdež se lépe osvědčuje než mezi domnělými křesťany. Nepraví křesťané rozumí řeči sv. Pavla tak, že z toho vyplývá jen obojstranný útisk a vyssávání lidu obecného jak od vrchností, tak i od kněží. „Ach kterak daleko jsou od slov apoštolských, aby spolu trpěli všichni údové pro nedostatek a nouzi jednoho každého údu! Tito pláčí, ano je loupí, věží, šacují, a tito se posmívají jejich veliké bídě“ (314[a]).

Moc světská je té povahy, že ani nemůže býti laskava, poněvadž by to mělo za následek všeobecnou vzpouru. Pouze zákon lásky dovede lidi udržeti na úzdě.

32. *(Bratřím a sestrám do zborů.)* Ze spisů, které v době pronásledování měly za účel posíliti členy Jednoty k vytrvalosti, zachován jest v *AI* jakýsi pastýřský list nesoucí nadpis: *Bratřím a sestrám do zborů.* Poněvadž mluví se v něm (*AI* f. 375[a]) o tom, že nepřátelé Jednoty ty, kdo s nimi nechtějí souhlasiti, „z zboruov svých vymítají, trápí u vězení i hrdla odjímají“, kladl bych list tento do doby vrcholícího pronásledování, tedy asi na rozhraní r. 1468—1469.

List obsahuje vyzvání k členům Jednoty, aby se vespolek milovali, dobré skutky činili a hříchův i zlých smyslů se varovali, ježto v přítomné době, posledním to věku světa, nadmíru se rozmohlo zlé símě, takže lid i kněží ani nevědí, co jest hřích. Hříšným kněží dávají svědectví spasení. Pode jménem duchovenství páší se neřesti. Bratří pronásledováni jsou od strany podobojí i pod jednou, ač tyto jindy samy vzájemně se pronásledují.

Lépe však jest pronásledování jejich trpěti než přijíti o věčné blahoslavenství a zasloužiti si muky pekelné. Vždyť pronásledovatelé nemohou ublížiti více, než kolik Bůh dopustí. Kromě těchto nepřátel jsou ještě jiní, kteří mohou uškoditi líčenou zbožností a dobrotou. Proto i takových dlužno se varovati, ježto „chtí znáti

pravdu spasitedlnou skrze moudrost tělesnou a duovtipný rozum v Písmích ..." (376[b]).

Je potřebí ukázati se pevným v době zkoušky, konati dobré skutky, jeden druhému pomáhati, zlým za zlé neodpláceti. Nejlepší důkaz, že člověk jest přenesen ze smrti v život, jest, když svého bližního miluje a skutkem toho dokazuje, když jest srdce upřímného a ducha prostého a smírného čili když následuje Krista. Pisatelé mluví prý o těch věcech proto, aby bratří věděli, proč se od světa odloučili. Varují však, aby nikoho nehaněli a neodsuzovali.

3. První léta vlády Vladislava II.

33. *(Pánuom purgmistru a radě i staršiem města Vysokého Mejta i všie obci.)* Jestliže již před smrtí mistra Jana Rokycany a krále Jiřího postavení Jednoty skutkem se zlepšilo (viz str. *84*), po smrti jejich nebylo zajisté hůře. Mnohé vrchnosti asi, které jen nerady plnily vůli královu i arcibiskupovu, byly nyní volnější, mohly si počínati samostatněji, zejména pokud nový král se ještě vlády neujal. To týká se, tuším, zvláště městských obcí, které nepochybně mnohem více podléhaly ústřední správě církve podobojí než vrchnosti šlechtické. Když smrtí krále a Rokycany i jejich pouta se poněkud uvolnila, pospíšili sobě bratří, aby jednotlivé správy městské žádali o shovívavost a trpění. Proseb takových rozeslali bratří (sotva však současně), jak se zdá, celou řadu.

Jedním z takovýchto prosebných listů jest zajisté i list nadepsaný v *A I* f. 84[b] *Pánuom purgmistru a radě i staršiem města Vysokého Mejta i všie obci.*[1]

Bratří praví tam, že chtěli měšťanům Mýtským již dávno psáti, ale zdálo se prý jim to nevhodné, „dokudž hlavy byli král a arcibiskup volený", jimž samým prý psali. Nápadné jest, že to učinili teprve za půl roku po smrti jmenovaných „hlav" — neboť list dán jest r. 1471 „při přinesení syna krále Polského do Čech", t. j. okolo 10. srpna.

Patrně tedy nějaká konkrétní příčina pohnula bratří, aby psali měšťanům Mýtským, nějaký přímý konflikt s nimi, jak to dosti jasně vysvítá z konce listu. Nejspíše bratří, kteří za života

[1] Podle listu bratří purkmistru a radě Starého Města Pražského (*A I* f. 101[a]) psali bratři „listy jedné formy do některých měst" v království Českém. V rukopise Lobkovické knihovny Roudnické sign. VI. Ff. 7. nalézá se exemplář téhož listu s nadpisem *List městuom.*

Rokycanova a krále Jiřího nevystupovali v Mýtě na veřejnost, v době mezivládí začali se chovati směleji. Městská správa však to nemínila trpěti. Dost možná, že její kroky proti Jednotě souvisí s nepřátelským vystupováním královny Johanny proti bratřím, o kterém se zmiňuje „Sepsání bratra Tůmy příjmím Přelouckého" (*A III* f. 202 sl.), podle něhož královna na Kutnohorském sněmu koncem května 1471 podněcovala mocné pány, aby bratří upalovali nebo ze země vyháněli. Bratří jsouce od městské správy ohroženi, snažili se jí dokázati, že víra jejich není kacířská. To jest vlastní účel listu, jehož autory jsou nepochybně náčelníci Jednoty bratrské.

Gindely (*GBr* I, 495) nevěda asi o totožnosti našeho kusu s „Listem městuom" (v rkpise Roudnickém), zařadil jej do svého seznamu konfessí bratrských. Ve svých *Quellen* (453) však jej z něho již vypustil, neboť za nějakou konfessi nelze první list Mýtským pokládati. *Paľmov, Bratja I, 1, 254,* ač uznává, že neobsahuje „žádných dogmatických podrobností, učení bratrského", otiskl jej přece mezi konfessemi bratrskými (l. c. I, 2, 69—73). Lze to vysvětliti tím, že první list Mýtským jest jakýmsi úvodem k listu druhému, který spíše již podobá se konfessi. První list bratří Mýtským obsahuje povšechněji asi to, co kdysi psali bratří Rokycanovi a králi Jiřímu, a opakují se v něm věci, které bratří jinde již pověděli.

Obsah psaní jest tento:

Všecka pronásledování, která bratří trpí v posledních letech, dějí se proto, že nemohou očekávati prospěch svého spasení od zlého kněžstva. Bratří nepřidali se k žádným rotám, nýbrž byli poddáni příslušným vrchnostem a poslouchali kněží, kteří se jim zdáli nejlepšími, a to v Praze a ve Vilémově. Tenkráte bratří po několik let hledali, jak by se Bohu líbili. Shledali mnohé zlořády u kněží i u lidu. I Vilémovští se špatně osvědčili a marně se bratří snažili je napraviti. Poněvadž bratří je kárali, proto o nich roztrušovali křivé pověsti a pomluvy. Proto pak bratří jsou pronásledováni.

Bratří domáhali se u krále řádného slyšení, aby se mohli očistiti z pomluv, a touž dobou i Rokycanu žádali, aby jim nepřekážel. Podle Písma nikdo neujde pomsty, kdo se protiví dílu božímu — mezi řádky lze čísti, že se to již stalo králi Jiřímu i Rokycanovi.

K možné námitce, jak bratří vědí, že to, co činí, jest dílo boží, odpovídají, že to poznávají tak, jako to poznávali první křesťané, kteří shledávali, že písma se plní a „měli o tom zjevenie

božie skrze anjely" (85b). Mimo to svými skutky to dokazovali, činíce to, co kázali. Ale tehdejší kněží a učenci i lid nepoznali, že Kristus přišel. Proti mnohým nevěřícím byl jen malý hlouček těch, kteří v něho uvěřili. Podobně jest i v době přítomné.

Zdali bratří jednali správně, lze poznati i z toho, že „kněžstvo nesvorné a sobě odporné" je příčinou vraždění válečného a jiných pohrom. Bratří nemohli pochopiti, že by titéž lidé, kteří jsou toho příčinou, mohli míti také „moc úřadu spasitedlného". Proto by jim Mýtští neměli míti za zlé, že se obrátili k první církvi, jejíž údové jsou rozptýleni po všem světě. Učinili to po mnohaletém váhání, po poradách „s lidmi bohomyslnými, v piesmích svatých rozumnými" (86b). Jsou toho četné doklady, jak bylo v první církvi a i „nynějšie mistří i kněžie to za pravé a spasitedlné oznamují" (86b). Kněží v kázáních svých vychvalují mučedníky první církve a napomínají věřící, aby jich následovali. Bratří nic jiného nechtějí činiti.

K možné námitce, že bratří nerozumějí tomu, co jest psáno a co kněží mluví o první církvi, odpovídají, že jsou vždycky přístupni příslušnému lepšímu poučení a vysvětlení.

Nechtějí se zastávati těch, kteří také slovou bratří, ale s členy Jednoty nic společného nemají, t. pikharti, s nimiž je kněží a Rokycana stotožňovali. Bratří odmítají pikhartské neřesti, jež se jim přičítají. Vědí, že Rokycana i král uznali posléze, že pikharty nejsou. Nechť tedy Mýtští také zlým pověstem o bratřích nevěří. Chtějí-li se dozvěděti o nich více, jsou bratří ochotni poslati jim dva nebo tři své zástupce, kteří by jim ze všeho vydali počet.

34. Také k městské správě Starého Města Pražského bratří obrátili se s podobnou žádostí jako k správám měst venkovských. Zaznamenána jest v *A I* f. 101a sl. s nadpisem *Pánuom purgmistru a radě i staršiem Starého Města Pražského.* List tento jest sice pozdější než listy „jedné formy" poslané bratřími „do některých měst" (srov. str. *127* pozn. 1), ale doba, jež od toho času uplynula, není asi značná. Jestliže první list Mýtským pokládáme za jeden z posledních oněch listů „jedné formy", mohl by býti list Pražanům poslaný s ním skoro současný nebo nevalně pozdější — tedy vznikl nepochybně ještě r. 1471, snad na podzim. List Pražanům psali nepochybně titéž náčelníci Jednoty bratrské, jako první list Mýtským a jiné listy téhož znění.

Předeslavše předstíranou omluvu, že proto Pražanům píší později než jiným městům, poněvadž pro jejich význačné postavení se ostýchali jim psáti, pisatelé žádají za shovívavost pro bratří.

Pražané lépe než jiná města mohou býti o bratřích zpraveni, ježto právě v minulých letech děly se rozmluvy s bratřími na Staroměstské radnici. Bratří při takových příležitostech vždycky prý se znali „k víře pána Krista i ke všem svátostem“ (101[b]) a jednají vůbec podle Písma a příkladu první církve. Pražané vědí zajisté, jak kajícně si bratří vedli, když ještě Rokycany poslouchali i později, když dleli ve Vilémově, Divišově a Chelčicích. Bratří oddělili se od kněží proto, že se báli zůstati při úřadě moci papežské, vědouce, „že zle stojie v víře i v skutcích“ (101[b]). Kněží „jistá a pravá ustavení pána Krista a apoštolská potupili za hřiech smrtedlný a za blud a svá zvelebili, k nimž mocí pudie, vyléváním krve mnohých lidí i spravedlivých“ (f. 102[a]). Co papež, třebas nejhorší, uzná za dobré, to má býti také všeobecně za dobré pokládáno. Proto bratří rozhodli se poslouchati raději Krista, jeho apoštolův a těch, kteří jich následovali, i s nasazením svého života. Bratří nemohli poslouchati papeže a jeho poslů ve věcech spasení, ježto sami někteří kněží doznávají, že dosáhli svého úřadu svatokupectvím, někteří na základě falešných dokladů nebo zapřením utrakvismu. Mimo to žijí nemravně.

Poněvadž se bratřím vytýká, že mají špatnou víru, proto ji kdykoliv osvědčují, zejména i v tomto listě stručně: Každý má býti jednou pokřtěn, a zhřeší-li, má činiti pokání. Kdo není v církvi svaté, toho křest nemá žádného účinku. Kdo jest opravdu pokřtěn a přebývá v církvi, jest hoden přijímati svátost těla a krve Kristovy. Jinak dovolávají se pisatelé svých listů k Rokycanovi, zejména listu čtvrtého. Z nich jest prý patrno, že bratří činí to, co činila první církev. To byla církev pravá, jejížto členové dosud jsou po celém světě rozptýleni. Bratří církev římskou nepokládají za pravou církev.

Prosí, aby Pražané nespolupůsobili s těmi, kteří pronásledují spravedlivé. Ostatně bratří jsou přesvědčeni, že to Pražané nečiní. Bratří píší své listy pro výstrahu, aby v poslední chvíli před koncem světa se lidé neprotivili dílu božímu.

35. Nevíme, zdali na listy své městům obdrželi bratří odpovědi — kromě od Mýtských. Tito odpověděli jim asi brzy — neboť odpověď jejich jest stručná. Jest to *Psaní pánuov Mejtských k bratřím učiněné z příčiny psaní napřed položeného i jim od bratří učiněného a poslaného* (v *A II* f. 43), v němž Mýtští bratřím sdělují, že v listě jejich pohřešují zmínku o svátosti těla Páně. Nepochybují o dobrých snahách bratří vzhledem k spasení, ale míní, že bez správné víry o svátosti oltářní byly by marné. Žá-

dají, aby jim bratří sdělili, jak drží o svátosti té i o jiných svátostech a projevují ochotu i k ústní rozmluvě.

36. Bratří žádosti té vyhověli svým listem nadepsaným v *A I* f. *Též pánuom Mejtským.* Poněvadž materiál k němu měli pohromadě již z předešlých svých četných projevů, myslím, že s odpovědí neotáleli, a tudíž domnívám se, že druhý list Mýtským byl napsán buď ještě r. 1471 nebo počátkem r. 1472. Náčelníci Jednoty (neboť oni jsou nepochybně pisatelé) vysvětlují v něm nejprve, proč se v svém prvním listě nedotkli svátosti oltářní. Usnesli se prý, když ještě v Kunvaldě sídleli (okolo r. 1460) vidouce mnohé spory mezi theology, nerozbírati tuto otázku, leda že by byla vážná příčina, aby všichni společně projevili své mínění o tom, jinak však prostě věřiti slovům Kristovým a následovati příkladu jeho i apoštolů. Bez toho již před tím, když bratří byli ještě poslouchali kázání Rokycanova v Praze, on i jiní to doporučovali, zejména když bratří Vilémovští a Chelčičtí o smysl té svátosti měli mezi sebou rozepře a Rokycanu si brali za rozhodčího. Když Rokycana nemaje dosti na tom osvědčení víry, které mu bratří učinili po svém odloučení od církve podobojí, žádal od nich vyjádření víry o svátostech, vyhověli mu a o svátosti oltářní tehdy napsali více než o jiných (t. ve svém „Čtvrtém listě k mistru Rokycanovi“). Pak zase prý psali na obranu svoji proti veřejnému listu Rokycanovu, který čtli kněží na kazatelnách (dlužno rozuměti 5. a 6. list bratří Rokycanovi). Na to měli s ním ještě rozmluvu, při které byl přítomen kněz Havel. Mimo to časté rozmluvy mívali o otázkách, které je znepokojovaly, s Martinem Lupačem, jenž až do své smrti jim zůstal nakloněn. Mohli by se tedy Mýtští dostatečně informovati o všech věcech bratří se týkajících, a pisatelé jsou ochotni dodati jim exempláře svých listů psaných Rokycanovi. Z nich mohou poznati, že bratří snaží se činiti to, co je v Písmě obsaženo a co činili první křesťané. Nezáleží jim na tom, aby si zřídili nějaké nové vnější formy náboženství, nýbrž o to, aby měli věci k spasení podstatné. Poněvadž shledali, že kněží nemají toho, co tvoří základ a podstatu spasení, t. j. pravou víru v Krista a lásku Ducha Svatého, proto se odtrhli od nich. Základem spasení jest poznati Krista a s ním se spojiti důvěrností čistého srdce. Kristus jest kořen moudrosti a umění, základ a podstata spasení. Víra v Krista umožňuje člověku poznávati dobré a dobře činiti z lásky. Kdo nemá víry, nedovede dobře jednati a zlého se varovati. Kdo nemá pravé víry a lásky Ducha Svatého, nečiní dobrých skutků, ani když se snaží je činiti.

Přiznávati se k víře Kristově a ke všem věcem, které náležejí k životu křesťanskému, pouze slovy, není těžké; dokazovati však víry té ctnostným životem, nezamlouvá se lidem, kteří hoví tělesným žádostem. V době přítomné stačí kněžstvu i lidu zachovávati předpisy a řády papežské. Nestarají se o to, co skutečně pochází „z pravdy Ducha Svatého a co z ducha tohoto světa skrze lidi v světě povýšené a hříchy zkažené“ (f. 91[b]). Bratří si to uvědomují a vědí o tom, že byl jed vlit do církve, když císař Konstantin obohatil a povýšil papeže Sylvestra. Kdo chce býti spasen, musí se tohoto jedu vystříhati.

Z té příčiny bratří neustále projevují ochotu přijmouti příslušné poučení a opraviti, když by bylo něco nesprávného u nich shledáno, a dovolávají se Písma a příkladu apoštolů. Na římské církvi nynější jest vidět všeobecně účinek onoho jedu. Dobře prý napsali Mýtští v svém listě, že jen trochou jedu celé jídlo se pokazí. Církvi nynější zůstala jen vnější forma dobroty.

Vyhovujíce přání Mýtských bratří vykládají dále svou víru *o sedmi svátostech.* Nejprve dovozují z Písma, že kněz má býti naplněn Duchem Svatým. Pak má býti řádně zvolen, jako apoštolé zvolili Matěje z mužů vynikajících ctnostmi. Totéž platí i o jáhnech. Sv. Petr a Pavel píší, jak mají kněží lid spravovati. Ale kněží římští toho nedbají. Kdyby se podle toho řídili, bratří by jich poslouchali, neboť jest povinnost každého, kdo chce býti spasen, následovati těch, kdo jsou opravdoví náměstkové apoštolů. Tito mají ustavovati věřící v základních podmínkách spasení (ve víře, lásce a naději a ctnostném životě) i ve věcech služebných (svátostech). Tyto věci mohou býti podle potřeby měněny ve formě své — na př. forma křtu.

Několika citáty vyjadřují dále bratří své mínění *o křtu,* že t. hlavní věc jest obmytí vnitřní a duševní obrození, „a to v moci církve svaté, kterúž má od Boha skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém, ale křest vidomý má býti *jednú* časem a miestem od úředníkuov církve svaté“ (94[a]). Bratří nezamítají biřmování, jež se děje na utvrzení křtu a pokání pro ty, kteří zhřeší.

Těm, kdo činí pokání, mají kněží podávati svátost těla a krve Páně. O svátosti této věří bratří všecko, co Bůh chce, aby křesťané věřili, že totiž v ní přijímají „pod vidomú svátostí celého a dokonalého Krista, jemuž jest poctivost a modlenie spolu s Otcem v jednotě Ducha Svatého, k vidomým věcem nemajíce ustrnutie věrú“ … (94[b]). Viditelné svátosti jest potřebí pouze pro smyslné nazírání lidské, ale Kristus v ní přítomný posilňuje vnitřní život

člověka. Bratří by se neradi o této věci šířili, ježto v posledních dobách byly o to mnohé spory, jednak mezi stranou pod jednou a pod obojí o přijímání pod obojí způsobou, jednak obou těchto stran s Tábory, a konečně vyskytly se i krajní názory u Adamitů. Bratří již od počátku bouří husitských hleděli se toho všeho varovati a hledali jen takové kněží, o kterých by se byli mohli nadíti, že jsou „v pravdě poslové pána Krista v puovodu apoštolském“ (95ᵃ). Té důvěry nemohli míti ke kněžstvu obojí strany. Proto se oddělili.

Poněvadž někteří učení lidé a význační pánové vytýkali bratřím, že se měli odvolati k prvním konciliím římské církve, bratří namítají, že vyšší autoritou jest tu bezpečná zpráva apoštolská. Potvrzení správnosti této své zásady nalézají v příkladech i výrocích Písma. Nikdo dosud nedokázal bratřím (ač neustále byli ochotni přijmouti lepší poučení a opraviti, v čem by jednali nesprávně), že by jednali proti víře Kristově a křesťanským skutkům.

Touha po spasení jest jediná příčina, pro kterou se bratří oddělili od kněžstva podobojího. Kdyby v církvi římské byli zlí kněží jen výjimkou, nebylo by zle, ježto „by se pak přihodilo i při zlého kněze služebnosti býti aneb svátosti od něho přijímati, proto by se mohlo státi k víře a modlitbě skrze kněze nevidomého Krista Ježíše v moci církve svaté“ (96ᵇ), ale poměry jsou takové, že i ti, kdo stojí v čele církve, dávají ostatním zhoubný příklad. Proto nemohou jiné lidi trestati a odvraceti „od milování zemských věcí“. Všecko kněžstvo jest zkažené a nemůže tudíž nikomu „poslúžiti k životu věčnému“ (97ᵃ). Na doklad uvádějí se některé výroky sv. otců.

Bratří proto se od kněží oddělili, ale chtějí zůstávati v jednotě se všemi, kdo se řídí písmem, ať jsou kdekoli po světě rozptýleni. Všichni tací lidé straní se světa a svět jich nezná. Tato pravá církev trpí od té, která má mnoho členů. Následovníci Kristovi „mají skrze trpělivost běžeti na úzké cestě těsnú branú“ (98ᵇ). Bratří trpí pro spravedlnost, kdežto jejich odpůrci, kteří také leccos trpí, trpí to pro své zločiny.

Všech členů církve dotýká se, jestliže jeden z nich trpí, podobně jako je to u těla lidského. Údové církve, vyvolení boží, jsou chrám Boha živého. Kdo chce být členem pravé církve, musí nejprve věřiti v Boha, „že jest mocný, múdrý a dobrotivý a moc jeho věčná, všemohúcí“ ... (99ᵇ). Má od něho důvěřivě doufati své spasení skrze Krista. Kristus spojil církev se sebou a uvedl ji

v účastnost Ducha Svatého. Dále věří bratří ve svatých obcování, hříchů odpuštění a v těla vzkříšení... Pastýři a učitelé církve mají užívati svých darů k spasitelnému užitku lidem. Jim sluší choditi v rouše spravedlnosti. Tací mohou užitečně posloužiti lidem k spasení slovem božím, modlitbou a svátostmi, na př. křtem, „na dokázanie obmytí druhého narozenie a obnovenie Ducha Svatého, také potvrzením... k přispořenie daruov božiech, také svátostí vidomú chleba a vína k obcovánie těla a krve pána Krista... a tak k posílení a k vzrostu života vnitřního duochovního i k setrvání k životu věčnému" (100[b]). „Také z úřadné moci mohú hřiešnému prospěti a ku pokání obrátiti a tak uměním klíčuov jemu otevříti bránu do království nebeského..." (l. c.) Kněží naučí hříšného, jak má hříchům umříti a Bohu živ býti. Též udělovati mají poslední pomázání. —

V druhém listě Mýtským dotýkají se bratří snad všech věroučných otázek, jimiž do té doby bylo hnuto v jejich diskussi se stranou podobojí. Opakují se v něm věci, vyskytující se zejména ve čtvrtém a šestém listě k Rokycanovi, ve zpracování listu čtvrtého i v jiných sepsáních současných. Formulace názorů bratrských jest tu sice stručnější, ale ne vždy jasnější, spíše naopak temnější. Tak zejména pokud se týče křtu lze pozorovati jakousi mentální reservaci, když se praví, že „křest vidomý má býti *jednú* časem" aniž se dokládá, že od kněze řádného, ježto křest od kněze hříšného není vlastně podle bratří křtem. Také o eucharistii neodhalují bratří náležitě své vlastní smýšlení, nýbrž spíše je zastírají. Co do účinnosti svátostné moci kněze, připouštějí možnost platného udílení svátostí i od zlého kněze — aspoň hledí vzbuditi zdání, že tak smýšlejí. Co do názoru o svátostech vůbec, jen probleskuje jaksi mínění, že svátosti jsou jednak jen znamením, jednak že se jimi uděluje milost boží čili že působí „ex opere operato".

V celku tudíž druhý list Mýtským nemá veliké ceny jakožto konfessní projev Jednoty bratrské.

37. *(List všem vůbec z r. 1472.)* V téže asi době, kdy bratří psali své listy jednotlivým městům — spíše však o něco později — uveřejnili též nový list celé veřejnosti určený — *List všem vůbec* — který svým obsahem velice připomíná „List všem vůbec z r. 1468" (*AI* f. 103). Začátek shoduje se téměř doslovně. Bratří obracejí se ke králi, knížatům a vůbec k obyvatelstvu všech stavů království Českého (nejspíše ve smyslu koruny České), aby je trpěli a prominuli jim, že se s nimi nesrovnávají v některých věcech. Bratří proto odtrhli se od nich, že se báli zůstati při posluhování kněží,

kteří se dopouštějí mnoha těžkých hříchů, vzájemně se prohlašují za kacíře a lidi proti sobě pobuřují. Proto bratří z obavy o své spasení následovali příkladu prvních křesťanů, kteří řádně plnili své křesťanské povinnosti. Chtějí tvořit jednotu se všemi, kdo jich též následují. Jsou ochotni v té příčině přijmouti lepší poučení, zdali skutečně se řídí podle příkladu první církve. Žádají, aby jim příslušné výtky byly předloženy *písemně* a slibují, že též písemně na to odpovědí. Tato písemná diskusse nechť poslouží těm, kdož milují spravedlnost a věří pravdě skrze písma svatá dokázané (105[b]).

Bratří žádají, aby se každý dříve řádně o nich informoval a přečetl jejich spisy, než přikročí k jejich pronásledování. Poukazují na to, že by pronásledovatele mohl stihnouti trest boží. Osvědčují svou vůli žíti opravdu křesťansky. Své církevní řády zřídili si po bedlivé úvaze a podle příkladu první církve. Jsou ochotni kdykoliv se polepšiti, kdyby se jim dokázalo, že v něčem chybují.

38. *(Odpověd bratří starých na psáni mistruov Pražských, kteréž učinili kněžím v Čechách i v Moravě obývajícím na zkázu bratří již po Rokycanově smrti.)* Výše uvedený *List všem vůbec*, daný 5. ledna 1472 souvisí nepochybně s předcházejícími listy bratří Mýtským, Pražanům a jiným městům. Jest to, tuším, jakýsi souběžný projev Jednoty a zároveň snad i doplněk zmíněných listů. Jest zajisté znamením zvýšeného sebevědomí bratří a značně pokročilé volnosti, které požívali za mladého krále. Jest to jedna z agitačních pomůcek, jimiž bratří snažili se vynutiti si na české veřejnosti neutuchající pozornost tak, aby konečně přece se s nimi jednalo o upravení zákonitého poměru jejich k české církvi a státu. Toho skutečně dosáhla Jednota konečně roku 1473 po předcházejících, blíže nám neznámých represáliích, na nichž se usnesl Benešovský sněm z roku 1473 pod nátlakem královny Johanny. Ale příslušné veřejné kollokvium i soukromá rozmluva zástupců Jednoty, bratří Michala a Jaroše, s mistry Pražské university skončila se bezvýsledně.[1] Podle Korandova spisu „Odpor proti pikhartským matlokám" z r. 1473 zdá se, že bratří byli sněmem odsouzeni, aby se podrobili správě církve podobojí, čehož ovšem neuposlechli, nýbrž v následujících letech, když jim čím dále tím více přibývalo přivrženců, domáhali se slyšení nového.[2]

[1] Srov. GOLL v ČČM 1886, 121—122, 126, 127.

[2] KROFTA, Václav Koranda ve „Sborníku měst. histor. musea v Plzni" III, 1913, str. 21 (podle zvláštního otisku).

Dost možná, že hrozné pomluvy, které o nich šířil Jan Ležka, vydávající se za někdejšího člena Jednoty, úsilí jejich zesilovaly. Na sněmu roku 1478 nalezli horlivé zastance v Janu Tovačovském z Cimburka a v Janu Kostkovi z Postupic. Sněm usnesl se, aby náčelníkům Jednoty bylo povoleno slyšení před konsistoří podobojí. Co by dokázali jako náležité ze zákona božího a z Písma, to jim mělo býti dovoleno, kdyby však byly shledány na nich bludy, měli se napraviti pod trestem.

O slyšení nebo kollokviu tomto, které se konalo někdy v září (před sv. Václavem) 1478 v kolleji Karlově podal písemnou zprávu panu Janu Kostkovi Václav Koranda, tehdy představený konsistoře podobojí, který bezpochyby jednání vedl.[1] Jednotu zastupovali kněz Michal, bratr Jan Chelčický a bakalář Prokop z Jindřichova Hradce. Mistři Pražští hleděli prý se dověděti od nich, jak bratří opravdu smýšlejí o určitých otázkách, od mnoha let mezi Jednotou a podobojími sporných; ač bratří prý „mnoho obrtlíkův umietali“, přece mistři shledali při nich dvanácte kusů závadných, jež Koranda podrobně vyčítá.[2] Bratří však kromě jediné věci (že se děti nemají nechávati nekřtěné) trvali na svém, nechtějíce patrně odvolati, co jim bylo kladeno za vinu. Podle „Odpovědi bratří starých na psání mistruov Pražských“ (*A I* f. 229[b]) chtěli zástupci Jednoty, aby jim mistři „ty duovody napsaný dali“, by je mohli doručiti ostatním bratřím, kteří je poslali, a aby to pak mistrům „psáním aneb osobně vrátíce se známo učinili“.

Kollokvium tedy bylo bezvýsledné; ale co mistři od zástupců Jednoty zvěděli, posloužilo jim za podklad pastýřského listu, který konsistoř podobojí někdy koncem listopadu 1478 vydala svému duchovenstvu na základě usnesení děkanů (v září 1478) „na ochranu článků víry proti jejich útočníkům k napomenutí, jakož i k útěše a posílení kněží“.[3] V listě tomto viní se bratří, že na-

[1] „Domino Johanni Kostka anno 1478 Venceslai de pighardis“ — v TRUHLÁŘOVĚ edici „Manualníka“ str. 35—38, též v *A II* f. 69[b] sl. p. t. „Psání mistra Koramby ⟨sic⟩ panu Janu Kostkovi“.

[2] GOLL v ČČM 1886, 122—123. Ke kollokviu vztahuje se též spis zvaný „Obrana viery proti pikhartóm“ (v rkpise kapituly Pražské *D 107* a v rkpise musejním *V E 8*), nepochybně značně pozdější, jimž se polemisuje proti desíti artikulům, v nichž bratří při svém slyšení shrnuli vše, v čem nesouhlasili se stranou podobojí. Srov. GOLL, Quellen 26—27 a v ČČM 1883, 520 a KROFTA, O spisech Václava Korandy v LISTECH FILOLOGICKÝCH 1912, 220 a násl.

[3] Litera magistrorum ex officio spirituali missa hincinde adversus Pighardos. Anno 1478 circa Katherine. (TRUHLÁŘ, Manualník M. V. Korandy 102—104). První odstavec namířen jest proti straně pod jednou.

kažují křest i jiné svátosti a bloudí v nemalém počtu článků víry, že lidi, kteří k nim se přihlašují, znovu křtí, kněží již posvěcené znovu světí, že své kněžství a biřmování udělují bez určité formy slov, že nemá se věřiti v přítomnost Kristovu ve velebné svátosti a že zamítají klanění, tvrdí prý, že kněží římským způsobem svěcení nejsou opravdu kněžími a nechtějí od nich svátostí přijímati. Poněvadž již mistr Rokycana proti bratřím vystupoval, proto i správcové konsistoře pokládají za svou povinnost před nimi varovati, aby nikdo se k nim nepřidával; proto za souhlasu králova vyzývají věřící, aby jich mezi sebou netrpěli.[1]

Kromě tohoto listu zapsaného v Manualníku Korandově vydala konsistoř podobojí nepochybně současně ještě jiný list kněžím podobojím na Moravě, nepochybně znění poněkud jiného (nejspíše širšího), neboť bratři ve své replice zmiňují se a citují list mistrů Pražských, psaný „kněžím v Prostějově sebraným" (*A I* f. 224[a]), s nímž jest asi totožný list jejich „kněžím do Moravy" (*A I* f. 227[b], 229[a]) a list „do jednoty moravské" (*A I* f. 230[b]), t. j. podobojí církvi moravské.

Na oba tyto pastýřské listy odpověděli bratří sepsáním, které v *A I* (f. 223[b]) i v *A II* nese nadpis *Odpověd bratří starých na psání mistruov Pražských, kteréž učinili kněžím v Čechách i v Moravě obývajícím na zkázu bratří již po Rokycanově smrti.* Spis tento vydán byl nepochybně někdy buď koncem roku 1478 nebo spíše na počátku roku 1479 a sepsání jeho zúčastnili se hlavně asi ti bratří, kteří v září roku 1478 vedli jednání s konsistoří podobojí.

Obsah jeho jest tento:

Bratří došly listy, které mistři Pražští rozeslali po děkanech království Českého a po kněžích podobojích markrabství Moravského. Poněvadž nazvali je tam pikharty, táží se, v jakém smyslu tomu rozumějí. Rozumějí-li pikharty lidi nejhorší, kteří nevěří v Krista a ve vzkříšení a užívají plné svobody těla, jsou tací lidé spíše v církvi podobojí. kde se snadno mohou skrývati. Bratří to nejsou, „neb jako s hříšníky hřešiti nesmějí, takéž s nábožnými náboženství toho, kteréž se neděje řádem, nekonají, a protož nikdýž v obci tajiti se nemohou" (224[a]). Jestliže užívají mistři názvu toho pouze po příkladu nemoudrého, nesoudného lidu, nesvědčí to o jejich křesťanském smýšlení.

[1] Poslední odstavec obsahuje napomenutí kněží podobojích k mravnému životu a řádnému plnění svých povinností.

Dále odmítají bratří název „falešných bratří“ a výtku, že poskvrňují křest a jiné svátosti. K výtce, že neužívají při svěcení kněží a biřmování příslušné formy slovní, odpovídají, že v Písmě se nenaléza žádná zvláštní forma, tudíž užívají takových slov, jež se jim zdají býti užitečná.

Co do výtky, že „opustili studnici vody živé darmo a vykopali sobě jámy děravé, kteréž nemohou vody zdržeti“ (225a)[1], táží se bratří, co rozumí mistři studnicí vody živé. Rozumí-li ji Krista nebo Nový zákon, nemůže výtka ta správně býti činěna bratřím, poněvadž bratří následují Krista a z Nového zákona berou si naučení užitečná k spasení.

K výtce, že bratří kněžím římským řádně svěceným upírají skutečné kněžství, táži se, co dlužno rozuměti řádným svěcením. Oni že nemohou za řádné svěcení pokládati pouhou vnější formu jeho, zvláště když vidí, že papež a všichni ostatní duchovní římští neřádně svých úřadů duchovních nabývají. Bratří pokládají za řádné svěcení, když věrní křesťané zvolí si za kněze člověka, který v každém ohledu poskytuje naději, že má vnitřní posvěcení „skrze účastnost pána Krista“ (226a), že má zvláštní dary k úřadu kněžskému a když přijme potvrzení „skrze starší jednoty církve“. Není pravda, že bratří římské kněží nepokládají vůbec za kněží; pokládají je ovšem za kněží jednoty světa, v níž přebývajíce posluhují. „Protož jakož shromáždění toho lidu, kteréhož sou kněžími, jest podlé rodu tělesného a podlé svrchních služebností a obyčejuov, též i kněžství jich jest podlé téhož zpuosobu podlé svrchních služebností“ (f. 226b). V době apoštolův a nějakou dobu ještě po nich bylo možno rozeznati církev svatou od roty, ale nyní, poněvadž se v rotě děje na zevnějšek všecko tak, jako v církvi svaté, proto lidé se matou. Praví údové církve svaté pokládají se za kacíře. Proto rozdíl těch církví a dvojích kněží pozná jen ten, komu to Bůh dá poznati. Bratří doufají, že Bůh jim dá setrvati při kněžích, které on sám posvěcuje.

Bratří velice se diví, jak mistři mohli napsati ve svém listě, že v rozmluvě s nimi shledali, že bratří nemají „nic stálého, nic pevného, nic nic pravé víry blízkého“ (227b)[2], ježto při rozmluvě té u přítomnosti bratří doznali, že v podstatných věcech spasení mají názor správný, t. že jest to milost, „kteráž se stala od Boha skrze Krista Ježíše“ (227b) a že „v oučastnost té milosti

[1] To jest citát z listu, který mistři poslali na Moravu, neboť v listě, jenž jest v „Manualniku“ Korandově, se nenaléza.

[2] Cituje se patrně list poslaný na Moravu.

vcházejí lidé, když přicházejí ku poznání pána Krista a k víře a k milování a k ustavení úmysla srdce v poslušenství božím a z toho se ustavují v naději spasení" (228ª). Co může býti stálejšího a pevnějšího, „než poznati Boha, věřiti v Boha a naději míti v Boha?" (228ª).

Dále popírají bratří tvrzení mistrů, že prý k jejich potupě (mistrů) mluvili, že nebyli s to s nimi disputovati.

Mistři ve svých listech prohlašují prý bratří za odsouzené a neústupné, vyzývají krále[1], aby je vykořenil, a napomínají kněží, aby před nimi lid varovali. To je křivda, neboť bratří chtěli, aby jim mistři dali písemně to, z čeho je vinili, tak, aby bratří mohli se poraditi s těmi, kdo je poslali, o odpovědi; to však jim bylo odepřeno. Že mistři usilují bratří zničiti nebo vypuditi ze země, nenasvědčuje jejich křesťanskému smýšlení. Pokládají-li bratří za koukol, nechť je nechají růsti až do žní.

Nazývají-li mistři bratří slepými a vůdci slepých, není to případné[2], spíše by se to hodilo na kněží římské a podobojí, ježto bratří zachovávají boží přikázání.

K výtce, že se bratří ve všem kolísají a o všem pochybují[3], odpovídají, že nemají pochybností o věcech spasitelných, které Bůh oznámil skrze proroky, Krista a apoštoly, věříce, že kdo to činí, co oni hlásali, bude spasen, že Bůh odpouští různé nedostatky lidské, jestliže člověk má upřímný úmysl, a že svátosti účinkují, když se zachovává při nich úmysl boží a řád Nesprávné je pokládati za kolébání užívání nestejných forem vnějších obřadů a věcí, „kteréž sou uvedeny duomysly lidskými bez duovoduov písma a příkladuov prvních" ... (232ª).

Vytýkajíce bratřím zlý smysl při křtu, svátosti těla Páně a při kněžství, měli mistři uvésti též příčiny, proč se bratří v těchto věcech odchylují od církve římské a podobojí. Bratří byli a jsou ochotni to odůvodniti. Jestliže mistři přijmou a zavedou řády první církve, které sami vychvalují, bratří se k nim připojí.

39. *(Výklad na slova sv. Jana.)* Do doby, kdy Jednota bratrská překonavši první kvašení svého vzniku a ustavení jako samostatná církev i těžké pronásledování posledních let krále Jiřího,

[1] To jest snad nedorozumění, neboť v listě zachovaném v „Manualníku" Korandově praví se, že se svolením královým mistři vyzývají věřící, aby mezi sebou bratří netrpěli. Možná ovšem, že v listě na Moravu poslaném byla taková výzva — ke králi Matyášovi.

[2] Patrně v listě poslaném na Moravu.

[3] Srov. pozn. 2.

začala volněji oddychovati (na počátku vlády krále Vladislava), spadá *Výklad na slova sv. Jána v první Kanonice v kapitole první položená* (*A I* f. 204[a]). Jest to zbožné rozjímání určené ku poučení a povzbuzení těch, kdo chtějí dospěti k dokonalosti ctnostného života. Obsahuje výklad o schopnostech člověka a cestě, po které k tomuto cíli může dospěti. Doporučuje vyznávání hříchů a pokání, nedůvěru k vlastním silám a odevzdání se Bohu. Spis svým tónem, slohem a náladou, jež z něho prokmitá, podobá se spisům bratrským psaným v prvních dobách vývoje Jednoty bratrské. Také jeho starobylé formy jazykové, v *A I* zachované tomu nasvědčují. Klid, jaký celý spis ovládá, ukazuje na klidné doby Jednoty — a tomu dobře odpovídá přípisek ke konci traktátu, že byl sepsán v postě roku 1474. Spisovatel ničím se neprozrazuje. Od vznětlivého slohu Řehořova liší se sloh „Výkladu" patrně, ač ovšem Řehoř v předvečer své smrti († 12. srpna 1474) mohl také psáti klidněji. Proto není vyloučena možnost, že „Výklad" sepsal on. Pro autorství Řehořovo svědčil by důraz, který se v sepsání klade na důležitost Nového zákona pro křesťana u porovnání se zákonem Starým (srov. str. *109*).

Vycházeje od slov, jimiž počíná 1. epištola sv. Jana a jejichž smysl jest, že každý člověk od přirozenosti jest hříšný a že pouze Kristus jest spravedlivý, vysvětluje spisovatel, proč sv. Jan tak píše. Prý proto, aby každý se ze svých hříchů vyznával, by mu je Bůh odpustil. Je potřebí věděti, koho očišťuje krev Kristova a za jakých podmínek. Člověku jest plniti vůli boží tak, jak Bůh ji kdy dával na jevo, neboť jinak to činil v době zákona přirozeného, jinak v době zákona Starého, jinak v době zákona Nového. V Novém zákoně nabývají jistoty a odpuštění svých hříchů ti, kdo činí to, co Bůh lidem zjevil a oznámil skrze Krista a Ducha Sv. Tato cesta k spasení je namnoze velmi trpká, ale již v Starém zákoně mnozí spravedliví raději trpěli než by porušili zákon boží. Tím spíše to musejí činiti křesťané. Nestačí jen křivdy své vyznávati a dostávati falešné rozhřešení, nýbrž potřebí činiti i opravdové pokání, věrně boží řeči zachovávati a pro Boha vzdáti se toho, co je člověku nejmilejší. „A pokánie jest hříchuov želeti a ostati, a jinak nemuož, leč sám sebe zapřie a svuoj kříž vezme" (f. 207[a]). Člověk musí umříti hříchům, t. j. nedávati jim místa ve svém těle. Ale to může dokázati s užitím násilí sám na sobě. Zkrátka člověk musí na těle trpěti, aby překonal své náklonnosti a návyky. Chce-li člověk opravdu nabýti jistoty, že jsou mu hříchy odpuštěny, musí býti živ ctnostně a opravdu křesťansky, a zejména

odpouštěti viny svých bližních. „Bez toho všecka sú falešná pokánie i daremné vyznávanie hříchuov i všecka rozhřešovánie na zpovědech sú zklamánie“ ... (f. 208[a]). Lid se svými kněžími přičítá odpuštění hříchův účinku rozličných výmyslů lidských, kněžským posluhováním a žehnáním. Neví, co je pravé pokání a nedá se poučiti.

Tak i Židé domnívali se, že jsou spravedliví pro své mnohé služebnosti starozákonní, ale klamali se. Vždyť i sami apoštolé přiznávali se, že hřeší. Ten, kdo se pokládá za hříšného, nedůvěřuje svým silám a vnějším obřadům. Více je opravdu kajících lidí mezi zjevnými hříšníky než mezi těmi, kteří jsou na oko spravedliví.

Málo jest těch, kdo opravdu činí pokání a přicházejí k obrození života. Takovým prospívá vyznávání hříchů. Z těch, kdo též své hříchy vyznávají, ale zůstávají v službě hříchu, někteří jsou zjevní hříšníci a jiní jsou pokrytci. Tací činí falešné pokání. Ale bez Krista nemohou míti živé víry a pravé lásky, z nichž pochází všecko, co je užitečné k spasení. Lid a kněžstvo jeho neznají pokání, jež záleží v tom, že člověk umře hříchům. Nerozumějí ani, co to jest hříchům umříti a spravedlnosti živu býti. Tací věrným křesťanům ubližují více nežli pohané a Židé. Ale přece lze je rozeznati od pravých křesťanů podle jejich skutků.

Pravých křesťanů jest málo. Vybírají se z národů hříšných, jako již Noe, Abraham a Mojžíš a ti, kdo se jich drželi, byli výjimkou mezi mnoha nespravedlivými. Podobně se děje i v Novém zákoně s tím rozdílem, že lidé Nového zákona budou trestáni více, ježto Bůh trpělivě čeká na jejich pokání. Věrný křesťan nemá se říditi podle Starého zákona, ve kterém Bůh lidem leccos ještě dovoloval a trpěl, co je v Novém zákoně proti víře Kristově. Každý má věrně kráčet cestou, kterou Kristus začal. Jest veliký rozdíl mezi služebníky zákona Starého a Nového. Oni řídili se podle zákona psaného, tito však mají se říditi Duchem božím, který přebývá v jejich srdcích. Jsou očištěni krví Ježíše Krista, který v nich přebývá a oni v něm. Tací jsou dokonalí a nalézají se v milosti boží. Kdo řeči boží ostříhají, těm Bůh odpouští jejich hříchy.

Nestačí pouhé vyznávání hříchů, nýbrž je potřebí „hřiechy s žádostmi mrtviti a Bohu živi býti a tak naději míti, že nám prospěje naše hříchuov vyznánie...“ (213[b]). Kdo se nepolepší, bude zatracen.

Spravedliví nehřeší, nýbrž mohou dobré skutky činiti, „neb sieme, moc slova božieho a múdrost Ducha Svatého, zachovává je,

dokudžkoli oni přebývají v sprostnosti Kristově snažni jsúc a pilni zachovati řeči jeho“ (214[a]). Takoví, kdo již jednou byli založeni a vkořeněni v Kristu a odpadnou, budou trestáni nad jiné více. Těm, kdo pokání dosud nečinili, pořád zbývá ještě čas, neboť Bůh neustále vybírá sobě vyvolené jako po zrnéčku. Všichni vyvolení boží na světě tvoří jednotu církve svaté zároveň s prvními i budoucími vyvolenými. Ač jsou spravedliví skrze víru Krista Ježíše, přece žádný z nich nemůže říci, že nemá hříchu. Ale přirozené zlo je ovládáno Kristem, přebývajícím v srdci člověka, takže nemůže srdce otráviti. Člověk ovšem musí při tom spolupůsobit, bojovat proti své zlé přirozenosti a zvykům. Když by člověk přece zhřešil, může dosáhnouti odpuštění skrze Krista a na přímluvy svatých, „když se v tom sám řádně má, želeje a zdrávě žádaje, vinen se dává před Bohem i Kristem Ježíšem, z jehož přímluvy naději má, také se vyznává před těmi, kteřiež místo něho poselstvie požievají v úřadě apoštolském a také žádá jich, aby zaň prosbu činili ku pánu Bohu, a tak maje se v upřímnosti v srdci před Bohem i bližním v sprostnosti, zlého se všeho vystřiehaje, s pilností péči maje a snažnost dobré skutky činiti a řečie božiech ostřiehati a tak naději míti nepochybnú, že jest nabyl života zdravého z milosti božie skrze Krista Ježíše...“ (215[a]—215[b]).

To je svátost pokání s vyznáním hříchů věrným křesťanům. Toho lid světský nezná. Má pokání pouze jako Židé nebo pohané. Ale přes to někteří časem k pravému pokání přicházejí podle předzvědění božího.

Ti, kdož žijí spravedlivě, rmoutí se z toho, že nedovedou dokonale činiti dobré a varovati se zlého, a to pro tělesné odpornosti, které překážejí vnitřnímu životu duchovnímu. Ale tento vnitřní nepřítel má ten dobrý účinek, že potlačuje přílišné sebevědomí a sebedůvěru v člověku. Kdo tak se chová a za takovýchto podmínek své hříchy vyznává, tomu Bůh je jistě odpustí. Kdo Bohu spravedlivě slouží, toho i Bůh zajisté odmění, jak slíbil.

„Výklad na slova svatého Jana“ vyjadřuje nepochybně mravoučné zásady Jednoty bratrské, vlastní touhu a cíl té vroucí hluboké zbožnosti, jež zakladatele Jednoty vedla k těm opatřením, v nichž spatřovali prostředky k dosažení tohoto cíle.

D. Kusy ojedinělé.

40. *(List knězi Mikulášovi.)* Komu jest psán list tento (nalézající se v *AI* f, 332[a]—338[b] a v rukopise národní knihovny v Paříži č. 29 fonds slave a v opise odtud pořízeném v knihovně

musea král. Českého sign. *V A 22)*[1], vyjádřeno jest hned v první větě[2], pisatel však se nikde nejmenuje. Z obsahu lze souditi jen tolik, že byl *laik*[3] a že adressát ho žádal, aby mu něco krátce napsal k jeho polepšení. Pisatel mluví nejprve o řádném a pravém přisluhování kněží svátostmi, kteréžto má potírati světské zlořády a neřesti, vylučovati hříšníky „od oučastnosti všech svatých" (332[b]). Svět nemůže míti posluhování, a má-li je, tedy toto není pravé a uděluje se kněžími nepravými. Takové utvrzuje svět v jeho bludech. Kněží tací jsou lotři.

Ale zlořády kněžské a nepravé přisluhování často nelze poznati, ježto i zlí kněží mají mnoho práce se zlým světem, konajíce zevně mnohá ustanovení a zvyklosti staré církve, na př. zpovědi. Ale právě z častého opakování pokání je viděti, že lid často smrtelně hřeší, že nemá pravého úmyslu a přičinění, aby se skutečně polepšil. Proto jim také Bůh hříchy neodpouští. Člověk musí míti tak pevný úmysl nehřešiti, aby byl ochoten raději ztratiti všecko, co má, přízeň lidí, statek i život tělesný, než aby se dopustil hříchu.

K pokání je potřebí zachovávati všecka přikázání boží. Kdo přestoupí boží přikázání, dopouští se smrtelného hříchu, kterým ztrácí z duše milost boží.

Pokání bez polepšení je klamné a škodlivější než hříchy, ježto lidi udržuje v domněni, že jsou spravedliví. Praví kněží musí se varovati falešných pokání. Nemohou-li lidi přivésti k pravému pokání, měli by se takových, kteří se kochají v životě neřestném, raději zbaviti. Posty, které mnozí neřestní zachovávají, je nepolepší.

Ovšem kněžím je výhodnější pokání falešné, ježto mají aspoň se světem pokoj. Ale tací kněží neužívají klíčův a tyto jim nenáležejí. Nedovedou ani rozeznat dobré od zlých. Tací kněží jsou zloději a lotři a rovněž i jejich věřící.

Kněží měli by tak přisluhovati, aby lid utvrzovali v zákoně božím, ale i aby vyloučili nečisté od účastnosti na božských věcech. Měli by rozeznávati pravé a nepravé, čisté a nečisté. Tím by ovšem mnohé lidi proti sobě popudili a způsobili si jejich pomsty.

Pisatel brojí dále proti víře v očistec, která lidi podporuje v jejich neochotě činiti na zemi pokání a polepšovati se. Kázati očistec znamená lidi lživě o duše klamati (338[a]). Učení o očistci

[1] Viz LISTY FILOLOGICKÉ 1898 str. 259—260.

[2] „Žádost spasenie vzkazuji kněži Mikulášovi, příteli našemu v pánu Jezu Kristovi" (*A I* f. 332[a]).

[3] ... což má chudoba a nemoc muož statčiti, kteráz daleko jest od toho, aby kněži učila" (*A I* f. 332[a]).

jest nesmyslné, ježto kdo se kaje z hříchů smrtelných, dovede se zajisté očistiti i z hříchů všedních.

Myšlenky zde vyjádřené silně připomínají názory Petra Chelčického[1]; sloh a dikce ukazovaly by přímo na Chelčického, jakožto pisatele. V *A II* f. 229ᵇ—231ᵇ nalézá se jeho list psaný dvěma kněžím, Mikulášovi a Martinovi[2], v němž je Chelčický napomíná, aby náležitě prováděli církevní kázeň u svých věřících tak, aby sami je vedli, kam chtějí, a nebyli naopak svým stádem strhováni na bezcestí, a dále aby neposluhovali lidem nehodným a nenásledovali příkladu kněží nepořádných. Jest tedy předmětem tohoto psaní v hlavní věci totéž jako „Listu knězi Mikulášovi". Proto jest pravdě velmi podobné mínění Gollovo (Quellen II, 69), že „List kněží Mikulášovi" jest druhým listem Chelčického tomuto knězi. V něm Chelčický ku přání Mikulášovu, jenž asi s povděkem přijal první list jeho, obšírněji rozvíjí základní myšlenku listu prvního. Ne-li kněz Martin, zajisté asi kněz Mikuláš náležel ke kruhu přátel a známých Petra Chelčického, kteří jej pokládali za svého rádce a učitele a s ním občas osobně se stýkali. Kdy byly oba výše zmíněné listy Chelčického knězi Mikulášovi psány, nelze určiti pro nedostatek příslušných faktů — snad kolem roku 1450.

41. *(List kněze Martina Lupače z r. 1466.)* Jest to nepochybně odpověď na dotaz některého člena Jednoty, jak Lupač smýšlí o svátosti těla a krve Páně. Datum r. 1466 přičiněné v nadpise znamená asi dobu, kdy Lupač svůj projev učinil. O tom, že bratří byli v přátelském poměru k Lupačovi, k němuž nejednou o radu se obraceli, jedná se v přítomných *Aktech I*, str. 6—8 pozn. 2. Tamže vyjadřuji své mínění jak o významu listu Lupačova z r. 1466, tak i o podobném jeho projevu z r. 1456, obsaženém v rukopise Mikulovském N. 24 f. 29ᵇ—30ᵃ a otištěném v *Aktech I*, 492 pozn. 1.

42. *(Průpovědi Sextovy.)* V *A I* f. 340ᵇ nalézá se sepsání nesoucí nadpis: „Tyto řeči plné moudrosti boží přeložil jest kněz dobrý jménem Rufín k prosbě jedné panny z řeči řecké v latinskou", jehož začátek tvoří řada mravoučných a křesťansky vzdělavatelných sentencí, jež odpovídají zbožné náladě, jaká větším dílem vždycky asi ovládala členy Jednoty bratrské. Jakého původu jsou tyto sentence, bylo možno poměrně snadno najíti podle výše

[1] Podle GOLLA (Quellen II, 69) opakuji se tu myšlenky pronesené v „Replice" proti Rokycanovi. Srov. též CHELČICKÉHO, Postila I, 52, 103, 272—273. Viz VLČEK, Děj. lit. české I, 175.

[2] „Psáni toto jest Petra Chelčického dvěma kněžím, kteréž tu jmenuje."

uvedeného nadpisu. Jsou to sentence neznámého jinak novopythagorejského filosofa Sexta. Kdo je z latiny přeložil do češtiny, nelze uhodnouti. Poněvadž fragment jejich, který v *A I* jest zapsán, jest tam pomíšen s kusem, jejž jsem určil jakožto sepsání Martina Lupače („Zdali zlý kněz posvěcuje") — viz str. *109—110* — zdá se, že opisovač sentence Sextovy nalezl v nějaké chatrné předloze pohromadě se spiskem Lupačovým, takže by vznik českého překladu byl asi současný se sepsáním Lupačovým. Způsob, jak se dochovaly do vzniku I. svazku „Aktů Jednoty bratrské" Sextovy sentence a spisek Lupačův, vrhá zajisté zajímavé světlo na otázku, jaké předlohy měl po ruce opisovač druhé části I. svazku.

Chronologický pořádek kusů obsažených v I. svazku „Aktů Jednoty bratrské“.

1470.

Odpověd bratří starých na psání mistra Jana z Rokycan . . f. 236b, str. 493.
Spis o ouzké cestě Kristově . . . . f. 77a, str. 206.
Koncem roku: Traktát bratří starých o církvi svaté . . . f. 107a, str. 267.

1470—1471.

Panu Albrechtovi . . . . f. 74a, str. 197.

1471.

V dubnu: Kterak se lidé mají míti k církvi římské . . . f. 130b, str. 309.
Okolo 10. srpna: Pánuom purgmistru atd. města Vysokého Mejta . . . . f. 84b, str. 223.
Na podzim: Pánuom purgmistru atd. Starého Města Pražského f. 101a, str. 257.

1468—1471.

Psání o moci světské . . . . f. 290a, str. 504.

1471—1472.

Též pánuom Mejtským . . . . f. 87b, str. 230.

1472.

5. ledna: List všem vůbec . . . . f. 101b, str. 264.

1474.

Mezi 27. únorem a 10. dubnem: Výklad na slova svatého Jána f. 204a, str. 440.

1478—1479.

Odpověd bratří starých na psání mistruov Pražských . . f. 223b, str. 473.

Bez data.

Průpovědi Sextovy . . . . f. 340b, str. 581.

Názvy spisů v knize uvedených.[1]

ALBERTUS MILIOLUS, Liber de temporibus et aetatibus et Cronica imperatorum. Ed. O. Holder-Egger: MGH., SS. t. 31. Hannoverae 1903.

ARISTOTELES, Politika: Aristotelis graece ex recensione Immanuelis Bekkeri edidit Academia regia Borussica, sv. II., Berlin 1831.

BERNHEIM ERNST, Lehrbuch der historischen Methode, 6. vydání, Leipzig 1908.

BIDLO JAR., Jednota bratrská v prvním vyhnanství, svazek I., Praha 1900 a svazek III. Praha 1909.

[1] *A* s připojenou římskou číslicí (*A I, A II* atd.) znamená *Akty Jednoty bratrské* a příslušný jejich svazek.

Akty s připojenou římskou číslicí (*Akty I*) znamená přítomnou edici „Aktů Jednoty bratrské".

ČČH = Český Časopis Historický.

ČČM = Časopis Českého Musea.

MGH, SS = Monumenta Germaniae Historica, Scriptores.

BICKERICH W., Lissa und Herrnhut: Zeitschrift für Brüdergeschichte 1908.

BLAHOSLAV JAN, O původu Jednoty bratrské a řádu v ní... Vvedenie i tekst s ukazatelem, St. Peterburg 1902: Sbornik Odděleníja russkago jazyka i slovesnosti imp. akademii nauk t. LXXI. (vydal N. V. Jastrebov).

CVRČEK JOS., Archiv Jednoty bratrské v Herrnhutě: Časopis Českého Musea 1897.

CZUBEK J., Katalog rękopisów akademii umiejętności w Krakowie, Kraków 1906.

ČELAKOVSKÝ JAR., Traktát podkomořiho Vaňka Valečovského proti panování kněžstva: Zprávy o zasedání král. České společnosti nauk 1881.

ČERNÝ KAR., Rozpravy Chelčického v rkpe Pařížském: Listy filologické 1898.

ČIHULA JOS., Poměr Jednoty bratří českých k Martinu Lutherovi: Věstník král. české společnosti nauk 1897. č. IV.

DECRETUM MAGISTRI GRATIANI. Editio Lipsiensis secunda. Post Aemilii Ludovici Richteri curas ad librorum manu scriptorum et editionis Romanae fidem recognovit et adnotatione critica instruxit *Aemilius Friedberg: Corpus iuris canonici* pars prior. Lipsiae 1879.

DÖLLINGER JOH., Die Papstfabeln des Mittelalters. Ein Beitrag zur Kirchengeschichte. Stuttgart 1890.

ELTER ANT., Gnomica I. Sexti Pythagorici, Clitarchi, Evagrii Pontici sententiae. Lipsiae 1892.

ERBEN KAR. JAR., Výbor z literatury české, díl druhý, Praha 1868.

FIEDLER JOS., Todtenbuch der Geistlichkeit der böhmischen Brüder: Fontes rerum austriacarum I. Scriptores, Bd. 5., Wien 1863.

FONTES RERUM BOHEMICARUM, svazek V., Praha 1893.

GINDELY ANT., Geschichte der böhmischen Brüder, svazek I. a II., Prag 1857 a 1858: Böhmen und Mähren im Zeitalter der Reformation.

—, Dekrety Jednoty bratrské, Praha 1865: Monumenta Bohemiae historica I.

GOLL JAR., Quellen und Untersuchungen zur Geschichte der böhmischen Brüder. Herausgegeben von ..., 2 svazky, Prag 1878, 1882.

—, Archiv ochranovský: Časopis Českého Musea 1876.

—, Rokycanova postilla: Časopis Českého Musea 1879.

—, Jednota bratrská v 15. století: Časopis Českého Musea 1883—1886.

—, Nové spisy o Valdenských: Athenaeum 1888.

—, O Příbramově spise „O poslušenství starších a o jednotě křesťanské": Zprávy o zasedání král. české společnosti nauk 1877.

HARTMANN LUDO MORITZ, Geschichte Italiens im Mittelalter, svazek III., 2, Gotha 1911.

HAŠKOVEC PROK. MIL., Rukopis Rokycanova Výkladu na evangelium svatého Jana: Listy Filologické 1902.

—, Rukopis Rokycanova Výkladu na evangelium svatého Jana. Rozbor jeho podává...: Program reální školy v Pardubicích 1902—3.

HERBEN JAN, Klenovský-Paleček: Sborník historický 1883.

HIGDEN RANULPHUS, monachus *Cestrensis*, Polychronicon: Rerum britannicarum medii aevi scriptores sv. XLI$_5$, London 1874.

HILARIUS LITOMERICENSIS, Disputatio cum Rokyczana coram Georgio rege. Pragae 1775.

HILARIUS LITOMERICENSIS, Tractatus contra perfidiam aliquorum Bohemorum, Argentinae 1485.

HILARIUS LITOMĚŘICKÝ, Traktát k panu Janovi z Rosenberka. Vydal Zd. V. Tobolka: Archiv historický vyd. I. tř. České Akademie č. 13. Praha 1898.

—, Traktát o nejsvětějšim přijímání lidu obecného pod jednou způsobou. Vydal Antonin Podlaha: Editiones archivii et bibliothecae s. f. capituli metropolitani Pragensis, sv. II. Pragae 1905.

HÖFLER CONST., Geschichtsschreiber der hussitischen Bewegung, Theil II.: Fontes rerum austriacarum. I. Scriptores, Bd. 6., Wien 1865.

HUS JAN M., Sebrané spisy české. Upravil K. J. Erben, díl I., v Praze 1865.

HUS JOANNIS ET HIERONYMI, Historia et monumenta. Noribergae 1558.

CHELČICKÝ PETR, O boji duchovním a o trojím lidu. Vydal Kamil Krofta: Světová knihovna sv. 916.—918. Bez místa a roku.

—, O trogiem lidu rzec —, o duchovných a o světských. Češskij tekst s vvedeniem i russkim perevodom. S. Peterburg 1903: Sbornik Otdělenija russkago jazyka i slovesnosti imp. akademii nauk t. LXXVII.

—, Postilla. K vydání upravil Em. Smetánka. 2 díly v Praze 1900 a 1903: Comenium XIV. a XVI., Vědecký odbor číslo 8 a 9.

—, Síť víry. V Praze 1912: Comenium XXII.

Z JANOVA MATĚJ M., Regulae Veteris et Novi Testamenti. Vydal Vl. Kybal. Svazek III., v Inšpruku 1911.

JASTREBOV NIK. VL., Bratra Jana Blahoslava spis o původu Jednoty bratrské: Český Časopis Historický 1902.

—, Et'judy o Petrě Chelčickom i ego vremeni: Iz istorii gusitkoj mysli. Vypusk I. S. Peterburg 1908.

JIREČEK JOS., Rukovět k dějinám literatury české, díl II., v Praze 1876.

—, Duchovní styky Čechův a Maďarův za XIV. a XV. věku a uherští husité: Časopis Českého Musea 1885.

JUNGMANN JOS., Slovník česko-německý. Díl III. V Praze 1837.

KALINA TOM., Václav Křižanovský: Český Časopis Historický 1899.

KORANDA VÁCSLAV M., Manualník t. ř., rukopis bibliothéky Klementinské. Přepsal a vydal Josef Truhlář. V Praze 1888.

KROFTA KAMIL, Petr Chelčický. Bez roku a místa. Nákladem spolku pro zbudování památníku Chelčickému v Chelčicích se sídlem ve Vodňanech.

—, Václav Koranda mladší z Nové Plzně a jeho názory náboženské: Sborník městského historického musea v Plzni, III. (1913).

—, O spisech Václava Korandy: Listy filologické 1912.

ŁUKASZEWICZ JOS., O kościołach braci czeskich w dawnej Wielkiej Polsce. Poznaň 1835.

MARTIMIANI aneb římská kronika, Praha 1488.

MARTINUS OPPAVIENSIS, Chronicon pontificum et imperatorum: MGH., SS sv. 22. Hannoverae 1872.

MARTINUS POLONUS, Codex saeculi XIII. Teplensis. Ed. Ph. Klimeš. Pragae 1859.

MAYER ERNST, Die Schenkungen Constantins und Pipins: Deutsche Zeitschrift für Kirchenrecht 1904 (sv. 14.).

MIGNE J. P., Patrologiae cursus completus. Series graeca. Tomi 13., 48., 56., 57., 58., Parisiis 1862, 1859, 1859, 1862, 1862.

—, Patrologiae cursus completus. Series latina. Tomi 17., 22., 94., 192., Parisiis 1879, 1864, 1850, 1855.

MIRBT K., Quellen zur Geschichte des Papsttums. Dritte Auflage. Tübingen 1911.

MONUMENTA HISTORICA UNIVERSITATIS CAROLO-FERDINANDEAE PRAGENSIS. Tomus I, pars 1. Pragae 1830.

MÜLLER JOS. TH., O souvislosti obnovené církve bratrské se starou Jednotou bratří českých: Časopis Českého Musea 1885.

—, Zpráva o archivu Jednoty bratrské v Lešně polském: Sborník historický 1885 (III).

—, Das Bischoftum der Brüderunität, Herrnhut 1889.

—, Geschichte und Inhalt der Acta Unitatis Fratrum (sogenannte Lissaer Folianten): Zeitschrift für Brüdergeschichte 1913 (VII.).

NEJEDLÝ ZD., Prameny k synodám strany Pražské a Táborské (vznik husitské konfesse) v letech 1441—1444, Praha 1900.

—, Dějiny husitského zpěvu za válek husitských, Praha 1913.

PALACKÝ FRANT., Dějiny národa českého, 3. vydání (Kalouskovo), díl IV. a V. v Praze 1877—1878.

PAL'MOV IV., K voprosu o snošenijach Čechov-gusitov s vostočnoju cerkovju v polovině XV. věka, S. Peterburg 1889.

—, Češskie braťja v svoich konfessijach do načala sbliženija ich s protestantami v koncě pervoj četverti XVI. stolětija. Tom I, vypusk 1. a 2. Praga 1904.

PATRONO C., Studi bizantini. Dei conflitti tra l'imperatore Maurizio Tiberio ed il papa Gregorio Magno: Rivista di storia antica XIII, 1909.

PEŠEK JOS., František Vladislav Hek a Jiráskův „F. L. Věk": Královehradecká Ročenka II, 1913.

PÍSEMNÉ PAMÁTKY EVANJELICKÉ MINULOSTI ČESKÉ. č. 1 a 2. (Pardubice) 1906, 1907.

PŘÍBRAM JAN M., Život kněží táborských: Časop. katol. duchovenstva IV. 1863.

RAFFAY J., Die Husiten in Ungarn: Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie svazek 35.

Realencyklopaedie für protestantische Theologie und Kirche. Begründet von J. J. Herzog. In dritter verbesserter und vermehrter Auflage ... herausgegeben von D. Albert Hauck. Svazek I, III, IV, VI, XI, XVII. Leipzig 1896—1906.

SEDLÁČEK AUG., Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl II., Praha 1883.

SEDLÁK J., O táborských traktátech eucharistických: Hlídka 1913.

SCHULZ FERD., Petr Chelčický: Osvěta 1875.

ŠIMÁK JOS., V., Neznámé inkunabule bratrské?: Listy Filologické 1912.

TOMEK V. V., Dějiny města Prahy, díl IX., v Praze 1893.

ÜBERWEG-PRAECHTER, Grundriss der Geschichte der Philosophie des Altertums, 10. Auflage, Berlin 1909.

VLČEK JAR., Dějiny české literatury. Díl I. část 1. V Praze 1897.

VOLF JOS., Jafetův „Druhý traktát“ Hilaria z Litoměřic: Časopis Česk. Musea 1911.

—, Rokycanův traktát proti Hilariovu Lučišti pekelnému: Časopis Česk. Musea 1909.

—, Příspěvky k zakoupení tak zv. ochranovských foliantů: Časopis Česk. Musea 1914.

ZÁHORSKÝ G., Frant. Vlad. Hek: Listy Filologické 1914.

ZÖCKLER O., Hieronymus. Sein Leben und Wirken. Gotha 1865.

ŽÍDEK PAVEL M., Spravovna. Vydal Zd. V. Tobolka: Historický archiv České Akademie, Praha 1908.

[První list k mistru Rokycanovi.][a] f. 1[a]

Mistře[1] Jene z Rokycan! Oznamujem tobě tiemto psáním žádost nášie od mnohých let i nynie nejlepšieho dobrého, v tomto času i na věky, vděčni jsouc které's nám věci oznamoval v svých kázaních, vystřiehaje nás od bluduo Antikristových, kterýž přišel[α] ve všelikém svodu nepravosti[β] a svět ustavil v bludu a ve lži (neb tak hodné bylo, poněvadž jest svět nepřijal lásky pravdy, aby jemu Buoh poslal činitele bluduo, aby věřil lži[b] a aby súzen byl vešken, kterýž jest nevěřil pravdě, ale povolil nepravosti), jako's i ty svědčil v svých kázaních,[2] že ve všecky svátosti ďábel vkročil a všech k svému užietku požievá. A v tom kázaní vypravoval's, kterak které požievá, ustavuje jimi lid v mylné naději. Také oznamoval's

[a] *Nadpis v hranaté závorce psán jest rukou Blahoslavovou (B), písmem zběžným, kdežto vlastní tekst jest řádný čistopis. Místo slova ‚první' jest v originále pouze číslice (1.). Nadpis v AII zní:* První list od bratří mistru Janovi Rokycánovi.

[b] *AII:* věřili lži.

[α] Od čeho mistr Rokycan bratřie odvozoval. *A.*

[β] *AII:* Antikrist zlé svodí. *Rukou Komenského. (K).*

[1] *Kus tento nalézá se též v AII f. 1[a]—2[b]. Výňatky otiskl GOLL v ČČM 1884, 45.49.51.471 a ČČM 1885, 69—70. Citát v německém překladě viz u GINDELYHO, GBr1, 39—40, ve znění pak původním l. c. 497. Obsah podává PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 63—64. Vlastním autorem tohoto i ostatních šesti listů bratří Rokycanovi jest nepochybně bratr Řehoř. Srov. GOLL v ČČM 1884, 170. Datum nalézá se na konci listu: 2. května 1468.*

[2] *O kázáních Rokycanových GOLL, Quellen 13, v ČČM 1884, 44 sl. a v článku „Rokycanova Postilla" v ČČM 1879. Kromě citátů bratrských GOLLEM v ČČM 1884, 44 sl. sebraných zachovány jsou zlomky kázání Rokycanových zvláště v sepsání VAVŘINCE KRASONICKÉHO, obsaženém v rkpe musea král. Českého V F 41, f 7[b]—9[a]: (Rokycana)* přidal k prvním doktorům *(t. k Matějovi z Janova, Příbramovi a j.)* na římskou církev, že jest holý Antikrist, vtělený ďábel, vrch pekelní, křivé lučiště, sliny rouhání, hřích více než proti Duchu Svatému. Ten o zavedení církve mnoho vypravoval, příklady přivodě o velikém městě vypáleném, ssutém, pustém, dřivím a rákosim porostlém, až se tam zrodila litá zvěř. Kdo by chtěl to město zase vystavěti, co má prvé počínati, rumovati-li, či-li tu zvěř vypléniti drápavou a kousavou. Takť se jest přihodilo tomu městu krásnému církvi svaté.

Též příklad o korábu na moři bouřlivém, když by marináři a plavci na něm se svadili, tak až by se i bili, v jakém nebezpečenství ti lidé byli by. Takť jest

v témž kázaní, kterak jich věrní křesťané mají požievati k užietku svého spasenie a dovodil's toho písmy apoštolskými a příkladem první církve svaté. A tak v mnohých tvých kázaních, jakož nám známo jest, oznamoval's mnohé věci, kterak lid zle stojie v víře i v skutcích, a zvlášť toho roku, když král mladý kraloval.[1] A my

přišlo v církvi svaté, aby kněží plavci rozdvojili se aneb roztrojili a více, kážíce jedni na druhé a lidu ponoukajíce k bitvě, třebas jedné víry, vojsko císařské a uherské, kaplané v staních mše sloužíce v obraň vojskou, stavějíce v naději vítězství a posilňujíce každý svých a co od samé hlavy, totiž od papeže, kruciaty s kříži s kladbou vydávajíce na ovce své, aby jedni druhé zmordovali a třebas zahladili.

Tyto mnohé a jiné věci slýchajíce někteří sstrašili se a zhrozili, žádostiví souce spaseni býti a zatracení ujíti a jemu se, t. Rokycanovi jako poručili a přikázali a v čelednost vešli a s ním mluvení mívali, kdež mnoho o zavedení vypravoval řka: „Co mníte, že sou toto praví křesťané? Ba zhola pohané v vodě omáčení. Jako onenno malovaný Petr daleko jest od sv. Petra, jako jest v nebi. Však ve lži a v bludu se křtí i svátosti všech ve lži a v bludu požívá lid a jsou jim svátosti most do horoucího pekla.“

A mezi tím těm, kteříž se ho přídrželi, ukázal, aby sobě čtli knihy Petra Chelčického, velikého mudrce, jehož on sám požíval v kázaních i v jiných potřebách. Neb mu psal řka: „Nepohybuj se tvé umění, udeřím-liť z hloupa jako sedlák palicí.“ A bratři, kteříž se ho přídrželi, děkovali mu z toho, že teprve poznali zavedení světleji z jeho knih. A když mladý král umřel, již se nebál smrti jako prvé a ti bratři, kteříž se ho přídrželi, napomínali ho, aby v tom zavedení, kteréž poznal a o němž kázal, nestál, ale z něho vyšel. A on řekl: „Není snadné, však by všecko jako zevrub obrátiti musil.“ A někdy se na ně okřikl: „Tak-li hned chcete míti všecko pojednou?“

A oni se potom jemu opověděli, že my v tom nesmíme státi, v takovém nebezpečenství, co si důvodně zhaněl a dovodil i oznámil. I odstoupili od něho, kteříž se v té hromádce drželi pospolu, učení i neučení a sprostní, jako byl bratr Řehoř krejčí, zemanského stavu a řádu, Matěj mladý z Kunvaldu, Eliáš mlynář a jiní. Z učených Halar bakalář, Jíra Pětikostelský, učený a moudrý, Veliký Vít a jiní latinníci, jako Tůma Přeloučský, potom Jíra bakalář z Jindřichova Hradce. — *Jiný výrok Rokycanův, jejž uvádí Krasonický l. c. f. 79 a, přejal BLAHOSLAV, O původu (vyd. Jastrebov) 12. Podle Krasonického (l. c. f. 12a) bratr Ambrož, Krasonického vrstevník, měl exemplář kázání Rokycanových; odtud asi Krasonický čerpal. Vypravování Krasonického užil BLAHOSLAV ve své práci „O původu Jednoty bratrské a řádu v ní“ (vyd. Jastrebov) str. 11—19. Již Hilarius ve své polemice s Rokycanou vytýkal mu jeho výroky o církvi římské. (Srov. VOLF v ČČM 1911, 59, pozn. 3.). Vyňatky z kázání Rokycanových nalézaly se též v polemice bratra Šimona s farářem Hranickým, z níž výpisky zachoval Boh. Balbín. Viz ŠIMÁK, Neznámé inkunabule Jednoty bratrské? v LISTECH FILOLOGICKÝCH 1912, str. 40. 42.*

[1] *Míní se král Ladislav Pohrobek, jenž od října r. 1453 do listopadu 1454 dlel v Praze za příčinou své korunovace. Té doby asi také týká se narážka. (GOLL v ČČM 1884, 43.)*

ty věci slyšíce, zamúceni[a] sme bývali[α] a v myslích roztržití a nemohli sme svého[b] svědomie dobrého zachovati a tak v naději spasenie svého ustaviti se právě, s vámi kněžími i s lidem číníce to, co's za zlé oznamoval, a nemohúce dojíti toho, co's za dobré chválil. A v tom sme jediné u vrtkání[c] byli, slyšíce mnohotvárná učenie, ano oni jinak učie a oni jinak. A v tom nevědúce, kterak učiniti, než kteří se nám zdáli kněží nejschválenějšie,[1] od těch sme služebností požievali, jakožto od Vilémovských a od Divišovského.[2] Ale že sú oni to sobě odporně mluvili v svém učení, nesměli se jim dověřiti,[d] než vždy tobě, jakož to vědomo tobě samému.[d] A v ten čas chválil's nám Petra Chelčického.[3] A my sme potom s ním mluvili a piesma jeho čtli a z toho poznali sme mnoho viece zlého při kněžích i při lidu tak, že i o tobě pochybili sme, že to činíš, což za zlé máš. A o to sme s tebú mluvili. A zvěděvše, že to jinak nemuož býti, než[β] že se chceš raději světa držeti a nás se pustiti (jakož's sám řekl dvěma z nás v kaple[γ]: / „Viem, f. 1[b]
že ste praví,[e 4] ale bych vás chtěl zastávati, musil bych sám v témž pohaněni býti")[5] — my pak nevěděli sme se kam[f] jinam obrátiti, než ku pánu Bohu, na modlitbách[δ] žádajíce, aby nám oznámil líbeznú vuoli svú ve všech věcech, abychom hodně chodili jemu,

[a] *AII:* zarmouceni. [b] *V AII chybí:* sme svého.
[c] *AII:* uvrtkání. [d] *V AII chybí:* dověřiti × samému.
[e] *AI:* pravi, *AII:* právi. [f] *Následuje neplatné:* díti.

α Mistr Rokycan kázaními svými bratřie na zámutky přivedl. *A.*

β O Rokycanovi pochybili bratřie. *A.*

γ Na konci stránky (f. 1 a) připsány jsou červeným inkoustem, rukou nepochybně B vedle sebe tyto dvě poznámky (latinská v levo, česká v pravo): 1) Occasiones, quibus nostri impulsi sunt ad defectionem a papatu uni Christo. 2) Kdo koho opustil, Rokycan-li naše, či-li oni Rokycanu. *Touž rukou (B) psána jest poznámka (červeným inkoustem) nad textem f. 1 b:* Quo modoque prodibat (?) Christus (?) d. inter nostros.

δ AII; Co činili, by ho poznali? 1. modlili se pánu Bohu, zač 1. *K.*

[1] *Novočesky zajisté: nejvychválenější.*

[2] *Kněz Divišovský slul Jakub. Jména Vilémovských nejsou známa (GOLL v ČČM 1884, 40). Tyto styky bratří klade GOLL (l. c. 44) do r. 1454—1455.*

[3] *O stycích Rokycanových s Petrem Chelčickým GOLL l. c. 42.52. Styky bratří s Petrem začaly se r. 1455. GOLL l. c. 44.*

[4] *Novoč. bylo by: právi.*

[5] *O tomto výroku Rokycanově v kapli (nepochybně chrámu Týnského) zmiňuje se též APOLOGIE z r. 1503, br. Lukáš ve spise „O obnovení církve" (GOLL, ČČM 1884, 48) a Blahoslav, O původu (vyd. Jastrebov) str. 20.*

múdrostí[α] jeho zpravujíce se, v rozumu duochovním.[β] Jakož i učinil z svého velikého milosrdenství, vzezřev na náši chudobu a zámutky mnohé, jemuž buď chvála na věky. Amen.

A tak v těch prodlených[a] časuov let,[b] jakož vám známo jest, (v kterémžto času zámutky a protivenství a trápení trpěli sme a tázáni sme od vás o mnohých věcech[γ] a nejvíce, kterak držieme o svátosti těla[δ] božieho), vydali jsme počet o přijímání těla a krve pána[ε] Krista pod zpuosobem chleba a vína[ζ] a v tom[η] ve všem poddávali sme se k opravení, jestliže bychom v čem vyvinuli z viery aneb z skutkuo křesťanských, nejposléze u vás v domu. Z jiného's nám viny nedal, než z vejtržky v mraviech, poblúzení v tom, že sme nětco jinak obyčeje proměnili při posluhování svátostí. K tomu sme se znali, neb věz, mistře, že by byl chtěl nás pokojně vyslyšeti, že sme měli úmysl ve všech věcech svěřiti se vám v prostnosti[c] srdce, což při nás bylo, bez trápenie a mučení, kteréž se na nás stalo. Neb bychom toho rádi i dnes ostříhali s pilností, abychom ve všech věcech v sprostnosti Kristově přebývali, a cožkoli zlého na nás mluvie, aby to nebylo na nás shledáno.[ϑ] [1]

[a] *AII:* předložených. [b] *Mělo by patrně býti:* letech. [c] *AII:* sprostnosti.

[α] Od Boha oznámení vuole jeho hledali sou bratřie. *A.*
[β] *AII:* vyslyšali. *K.*
[γ] *AII:* 2. trpěli. *K.* [δ] Colloquium nostrorum cum Rokezana. *B.*
[ε] *Marginální přípisek po levé straně:* nb. [ζ] *AII:* 3. počet dávali. *K.*
[η] V čem ⟨*O, červeným písmem*⟩ od mistra viněni sou bratřie. *A.*
[ϑ] *AII:* 4. slyšení žádali. *K.*

[1] *Narážky v tomto odstavci obsažené týkají se nepochybně událostí, souvisících s prvním pronásledováním bratří r. 1461 (o němž GOLL v ČČM 1884, 447 sl.). Vysvítá to z tvrzení Řehořova, že Rokycana při tehdejším vyšetřování z ničeho jiného bratří nevinil, leč* „z vejtržky v mraviech, poblúzení v tom, že sme nětco jinak obyčeje proměnili při posluhování svátostí". „Počet o přijímání těla a krve pána Krista pod zpuosobem chleba a vína", *zde dotčený není nic jiného, než odvolání, které bratří po svém zmučení r. 1461 (někdy v červnu) v kostele Týnském veřejně učinili. Kus tento zapsán jest bez názvu v AI f. 342b—344a; GOLL otiskl jej v ČČM 1884, 466—468.*

Také zmínku o tom, že se bratří „poddávali k opravení" ... „nejposléze" *v Rokycanově obydlí, vztahuji podle celé souvislosti tekstu k pronásledování r. 1461 a mám za to, že to byla jakási rozmluva na rozloučenou s Rokycanou po učiněném odvolání, při které bratr Řehoř nebyl, poněvadž on neodvolal a po jisté lhůtě odešed z vězení, přirozeně Rokycanu již nevyhledal. Myslím tudíž, že nelze s GOLLEM (ČČM 1885, 60) ztotožňovati tuto rozmluvu bratří s Rokycanou s tou, o které Řehoř píše ve svém listě nějakému Janovi (AV f. 266a sl.).*

A jakož vieš, že sme i králi psali i po pániech[a] a prosili[α] pro Buoh a pro spravedlnost, aby nám bylo dáno řádné vyslyšenie, poddávajíce se k opravenie, jestliže by co dovedeno bylo na nás neřádného viery nebo skutkuo aneb poslušenstvie.[1] To se státi nemohlo. Již pak pánu Bohu se dověřivše my spolubratřie,[β] kteřiež sme[b] tiem zpuosobem napřed pověděným puovod vzali,[c] v tom času shromáždili se v jednotu víry[γ] mnozí (kterúž poděleni sme v spravedlnosti Boha Otce a spasitele Ježíše Krista, nemajíce své spravedlnosti, ale tu, kteráž jest z viery Jezu Kristovy, kteráž z Boha jest u víře, to jest v poznání jeho a v moci vzkříšení jeho), abychom byli tovaryší utrpení jeho, připodobnění smrti jeho a tak abychom[d] vzali vzkříšení a život věčný. Amen.

Mistře, nedomnívejte se, bychom se od vás lúčili[δ] obyčejem táborských bratřie pro některé učenie aneb ustanovenie případné.[2]

[a] *AII:* pohanich. [b] *V AI následuje zbytečné:* se.
[c] *Následuje:* a, *jež ruší smysl.* [d] *V AI dvakrát:* abychom.

[α] Bratřie se volali k řádnému slyšení. *A.*
[β] O puovodu a počátku jeho. *A.* [γ] *AII:* shromáždili se v jednotu víry. *K.*
[δ] Oddělenie bratří nestalo se obyčejem Táboruov. *A.*

[1] *O tom, že bratří krále písemně i prostřednictvím některých pánů prosili, aby jim poskytl řádného slyšení, asi ve formě disputace, ve které by bratři mohli své počínání náležitě odůvodniti, jsou četné zmínky v písemných projevech bratrských (srov. AI f. 74b. 84a. 96a. 103a. 118b. 138b. 139a. 168a. 169a. 172b. 325a. 359b). Znění listu bratří králi Jiřímu se nezachovalo, pouze v AI f. 103a cituje se, tuším, z něho malinký výňatek. Také není známo určitě, kdy byl psán. Bratří praví pouze, že psali jej „ta léta pokojná“, to jest před válkou s jednotou panskou a s králem Matyášem, čili před koncem r. 1466. Podle PSÁNÍ KNĚZE MARTINA VĚZNĚ (AI f. 325a) a podle HÁDKY KNĚZE MARTINA (AI f. 346b) někdy již v r. 1461 bratří* „psali králi v ceduli, kteréž pan Mrzák *(t. j. Soběslav Mrzák z Miletínka)* podal“. *Srovnávaje mezi sebou jednotlivá místa, kde se naráží na to, že bratří králi psali, zejména podle listu PANU ALBRECHTOVI (AI f. 74b) soudil bych, že bratři, ne-li jindy, psali králi po disputaci Rokycanově s Hilariem, tedy asi na jaře r. 1465. Nic neodporuje domněnce, že bratří králi psali vícekrát, než jednou. Srov. ostatně AI f. 74b a 86a. Že král byl již ochoten dovoliti bratřím takové slyšení, o tom v kuse BRATŘÍ ZA KRÁLE JIŘÍHO, AI f. 359b. Do které doby náleží přímluva Buriána Trčky z Lipnice u krále (ku podnětu Lupačovu), nelze přesněji určiti. Srov. GOLL v ČČM 1884, 457. 470. 471.*

[2] *Smysl toho jest asi ten, že Táboři zavedli sice ve své církvi mnohé změny v obřadech bohoslužebných na znamení, že s podobojími nesouhlasí co do přesvědčení náboženského, ale ve skutečnosti nebylo mezi oběma stranami podstatného rozdílu, obě strany opíraly se o základy nesprávné. V AI f. 72a vykládají bratří, co rozumějí věcmi případnými a podstatnými. Srov. v AI f. 74a.*

Tohoť nenie.[α] Neb když bychom mohli ostříháni býti u vieře pana Krista nepoškvrněné a v skutcích křesťanských, sami bychom proti sobě učinili a proti svému spasení. Neb my držíme o poslušenství křesťanském, a kdož by proti němu učinil, sám by se vyloučil
f. 2[a] a z lásky by vypadl. Protož věz, že pro odporné[a] / věci víře a skutkuom[β] křesťanským od vás se loučíme, abychom s vámi to činíce a svolujíce zatraceni nebyli. Núze spasení našeho nás k tomu připudila, neb sami víte, že zle stojíte i s lidem, jakož ty sám i jiní kněží na[b] kázaní vyznáváte. Dejž vám pán Buoh svou moudrost i sílu, abyšte mohli ty věci lépe poznati a od nich se odtrhnouti, kteréž se jemu nelíbie při vás, a v těch ostříháni byli,[c] kteréž se jemu líbie!

Mistře, vždy nás tiem ohyžďují kněžie, pravíce,[γ] že pravé víry nemáme o těle božiem, a tak mnohý lid proti nám v nenávist i vraždu[d] uvodie. A vězte,[δ] mistře, že tak věříme, jakož pán Kristus řekl a rozkázal činiti a apoštolé napsali a první cierkev toho ostřiehala.[ε] Než při tom v duchu neoblibujem a ústy nerádi bychom[e] vyznávali, což jest při tom jinak smyšleno aneb nad to aneb k jinému poživánie,[f] než Kristus rozkázal. Neb's ty to nejlépe chválil, kto by v sprostnosti věřil tak, jak Kristus řekl. A bera k tomu řeč Davida[ζ] řekls: „Tak[g] připravenie jeho. Tak, jakož chtěl, ráčiel[h] a muož etc." Neb i kněz Martin Lupač, když sme mu vyznávali, kterak věříme, nepohyzdil toho. Také Petr Chelčický mnoho o tom psav, to za nejlepší položil tak věřiti,[η] jakož Kristus řekl a k tomu požívati, k čemuž rozkázal, a tak napsal řka: *Jakž se kněz jinak s tiem kam hne, než Kristus rozkázal, v nebezpečenství upadá a lid u vrtkánie uvodí.*[θ][2]

[a] *A I:* odpornee. [b] *A II:* v. [c] *A II:* býti.
[d] *A II:* v vraždu. [e] *A II:* a nerádi bychom ústy. [f] *A II:* požíváno.
[g] *A II:* tak jest. [h] *A II:* ráčil.

[α] *A II:* Příčiny odděleni. *K.* [β] Proč sou se oddělili. *A.*
[γ] *A II:* Za tím šlo hanění. *K.* [δ] De eucharistia. *B* ⟨*červeným písmem*⟩.
[ε] *A II:* jak má býti věřeno. *K.* [ζ] Ž. 111, 5.

[η] Ač se toho sám potom neuvaroval, když proti Táboruom psal.[1] *B* ⟨*červeným písmem.*⟩

[θ] *Citát tento není, tuším, doslovný. Místo pouze podobného znění nalézá se v Chelčického spise „Řeč a zpráva o těle božiem" (vyd. Karásek) str. 18:* „K čemu jest je vydal ✕ na palici je přiviežiece."

[1] *Blahoslav míní nepochybně Chelčického polemiku s Biskupcem.*

[2] *Mínění a tvrzení odpůrců bratrských, hlavně kněží podobojích, že nemají „pravé víry o těle božím" opíralo se o to, že bratří odpírali klekati a klaněti se před svátostí oltářní jednak při pozdvihování, jednak když tato*

Protož proč nás jinak béřete? Však ste toho neshledali při nás, abychom kde jinak mluvili aneb učili a psali. Než známo nám jest, že sme k tomu lid přivodili v Čechách i v Moravě, aby o tom pravú víru měli, jakož Kristus řekl. A ktož by o tom nechtěl věřiti, nechtěli bychom s ním účastenství míti. Neb všecky

v monstranci byla slavně nošena a vystavována (o božím těle). Z toho vyvozovali odpůrci jejich, že bratří vůbec nevěří ve skutečnou (reální) přítomnost Kristovu nebo lépe těla Kristova ve svátostném chlebu. Bratří tvrdili, že věří prostě slovům Kristovým, nechtějíce ovšem rozumovati, jak jest Kristus ve svátosti svého těla a krve přítomen (srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 15a—15b), ale byli přece nuceni dříve, než dospěli k vlastní formuli (svátostné nebo sakramentální přítomnosti Kristově — což jest vlastně formule Chelčického — viz jeho Repliku vyd. Annenkovem str. 479.481), odhaliti poněkud záclonu svého skutečného nazírání. Již z POČTU O PŘIJÍMÁNÍ TĚLA A KRVE PÁNA KRISTA (t. j. z odvolání bratří r. 1461), A I f. 343b jest viděti, že nevěřili v přítomnost Kristovu v svátostném chlebě v monstranci a při pozdvihování, „než toliko když se věrným křesťanom dává od kněze věrného.“ *Tak smýšlel podle HÁDKY MISTRA ROKYCÁNA... S KNĚZEM MARTINEM (A I f. 347a—347b) kněz Michal i kněz Martin. (Srov. i A I f. 325b). Podle GOLLA (ČČM 1885, 71) bratří teprve v ŠESTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI (A I f. 23a), po vydání veřejného listu Rokycanova z r. 1468, opustili poněkud své negativní stanovisko, ale slova, ze kterých on to vyvozuje, vidíme již v odvolací formuli z r. 1461 (viz výše) i v diskusi Martinově s Rokycanou. Já bych řekl spíše, že ono mnohokrát bratřími osvědčované negativní stanovisko (mínění) jejich mělo krýti vlastní positivní jejich mínění, které od obecného mínění církve podoboji přece jen se značně rozcházelo a při nejmenším se podobalo „pikhartskému“, zejména svými praktickými důsledky. Bratří ovšem odmítali obviňování toho druhu, zejména že by svátostný chléb pokládali za pouhé znamení těla Kristova (v kuse BRATŘÍ ZA KRÁLE JIŘÍHO, A I f. 385b). Srov. A I f. 388a.*

Uvádím jednotlivá místa A I, kde se vyjadřuje názor Jednoty bratrské o eucharistii: f. 13a—14a. 14b—15a. 21b. 22b—23a. 122b—123a. 239a—240b. 323b. 325b—326b. 346b sl. 385b.

GOLL v ČČM 1885, 69 sl. věnoval bratrskému učení o večeři Páně zvláštní exkurs, kde cituje několik míst shora uvedených. V QUELLEN II, 15 sl. a v ČČM 1881, 11 sl. GOLL probral různá mínění a formulace z doby husitské, hledící k otázce přítomnosti Kristovy v eucharistii. Jak Rokycana smýšlel o té věci, o tom GOLL v ČČM 1879, 65. Bratří několikrát se Rokycany dovolávají pro své „negativní“ stanovisko (A I f. 222a. 326a. 348a—348b.) Srov. i NEJEDLÝ, Prameny k synodám 12—13.24—28.

MARTIN LUPAČ — bratří píší tak všude důsledně — volený suffragán Rokycanův, byl jeden z nejvýznačnějších a nejpokrokovějších theologů husitských strany Rokycanovy. Účastnil se význačným způsobem jednání s koncilem basilejským o kompaktáta. Třikráte byl za tím účelem v Basileji. Po třetí byl tam v lednu 1434, kdy sám jediný jednal jménem celé země. Na to účastnil se též jednání Čechů s králem Sigmundem (1435). Dne 21. října 1435 zvolen za biskupa (spolu s Václavem z Mýta) a měl býti suffragánem Rokycanovým,

spisy a traktáty opovrhli sme více než od osmi let a vystřieháme se od nich, a zvláště od[a] Martinkových a od Biskupcových i[b] od jiných všech.[1] Než piesem nového zákona i jiných Bohem vdech-

jakožto arcibiskupa. V této době byl farářem v Chrudimi. R. 1452 objevuje se jako farář v Klatovech. R. 1466 byl by býval farářem v Chotěboři (jak lze souditi z kusu v AI f. 236a nadepsaného „Leta Páně tisícího čtyrstého šedesátého šestého. Kněz Martin Lupač z Chotěboře.“). Po zrušení platnosti kompaktát papežem Piem II. (1462) napsal Lupač proti němu ostrý spis CONTRA PAPAM a r. 1465 hájil přijímání pod obojí proti Hilariovi Litoměřickému spisem CONTRA SEX ADVERSARIOS.

V otázce přítomnosti Kristovy ve svátosti oltářní choval se negativně k různým sporným názorům, zavrhoval rozumování o tom, zamítal klanění (viz BLAHOSLAV, O původu, vyd. Jastrebov, str. 31), ale neschvaloval též rouhání. S bratřími udržoval styky přátelské. Bratří se k němu často utíkali o radu. Tázali se ho tedy také, jak soudí o jejich víře v příčině svátosti oltářní. Lupač vyjádřil se slovy zapsanými v AI f. 236a. GOLL, jenž otiskl (v ČČM 1885, 65) toto dobrozdání Lupačovo, má za to, že rozdíl mezi názorem bratří a Lupačovým tkví v Lupačově dodatku „ješto sedí na pravici boží“ — ale tato vložka nemá podle mého mínění toho významu, že by, jak Goll míní, vyjadřovala jistou reservu vůči víře bratrské. Je to jen pleonasmus, kterým Lupač snad pouze velmi jemně a opatrně chce říci: Bezpečně pravé jest to tělo, které sedí na pravici boží — pokud se týče těla božího přítomného ve svátosti oltářní, o tom nic nevíme. Výslovně praví však: Nevíme, jakým způsobem je přítomno tělo Kristovo, ani to, jež sedí na pravici boží, ani to, jež jest ve svátosti oltářní. Podle Blahoslavova spisu „O původu jednoty“, opírajícího se o starší prameny, zvláště pak o Krasonického, vypověděl král Jiří Lupače ze země „pro mistra Rokycanu, neb on smysl rozdílný při svátosti od Rokycana měl a s pravdou se sjednávající“ (*vyd. Jastrebov str. 31*). *V rukopise Dietrichsteinské knihovny v Mikulově sig. 24 II f. 29b. 30a nalézá se list Lupačův z r. 1456. (Otiskuji jej níže v poznámkách k tomu projevu Lupačovu, který jest zapsán v AI f. 236a). Odtud je vidět, že o deset let dříve Lupač se pokusil o samostatný výklad, kterým se blíží k těm, kdo svátost oltářní pokládali za pouhé znamení těla Kristova. Podle Krasonického (srov. GOLL v ČČM 1878, 400, rkpis mus. VF 41 f. 14b sl. a BLAHOSLAV, O původu str. 31) Lupač přímo pobízel bratří k tomu, aby si založili svůj vlastní řád kněžský.*

Životopis Lupačův napsal Z. NEJEDLÝ v Ottově Nauč. Slovníku sv. XVI. Viz též PAL'MOV, Bratja I, 1, 383 sl., kde jest uvedena literatura o Lupačovi a seznam jeho spisů bez znalosti článku Nejedlého. O stycích bratří s Lupačem GOLL v ČČM 1884, 449. 470. 471. a v ČČM 1885, 48. 64 sl. Srov. i GINDELY, GBr. I, 31.

[a] *V AII chybí.* [b] *AII:* a.

[1] *Kněz Martinek Húska, řečený Loquis, sepsal několik traktátů o eucharistii, jež se nezachovaly. Obsah jejich jest znám pouze z výňatků Příbramových. (Srov. PALACKÝ, Dějiny III, 2, 14 sl. a VLČEK, Dějiny lit. české I, 1, 140). Z traktátů Biskupcových znám byl do nedávna pouze traktát začí-*

nutých, těch rádi k zprávě požieváme a dovodíme jimi, co máme věřiti aneb činiti a tak k[a] všemu, k čemuž sú od pána Boha vydána.

Prosíme, milý mistře, přijmi od nás v sprostnosti, neb sme psali pro výstrahu, abyšte se[α] nedomnívali jinak, než jest při nás, a zda by mohla sstavena býti křivá svědectví, kteráž na nás vám mluvie a na kázaních kněží hlásají. Neb se bojíme, by proto nešly rány na tuto zemi království Českého, že pravdě místa nechcete dáti a v hřiešiech ste se rozmnožili a na vrch vyrostli. Staviž to zlé pán Buoh z milosti své!

Psán léta 1468 a dán mistru Rokycanovi na svatého Zigmunda.[1]

[A to již bylo rok anebo[b] okolo toho po zřízení řádu a vyzdvižení kněžstva.[c] Amen.[d]][e 2]

najicí slovy „Ad magnificationem" a výňatky z českého traktátu „De sacramento eucharistiae", z latinského „De non adorando corpore Christi" a z traktátu poslaného Chelčickému. Nověji SEDLÁK (v HLÍDCE 1913, 433 sl.) domnívá se, že v kodexu Mikulovském nalezl dva dosud neznámé traktáty Biskupcovy, z nichž jeden velice jest blízký jeho traktátu „De non adorando" a druhý má nadpis „De adoracione quadruplici", jejž stotožňuje s traktátem „O čtyřech bytech", kterýž znal a připomíná Chelčický.

Co se týče jiných traktátů eucharistických, největší důležitost měl z nich traktát Jana Němce ze Žatce, pod jehož vlivem nalézal se sám Biskupec. Pak zasluhují zmínky traktáty Paynovy, Sedlákem objevené. Srov. SEDLÁK, O táborských traktatech eucharistických (HLÍDKA 1913). NEJEDLÝ, Prameny k synodám str. 24 sl. GOLL, Quellen II, 60—64 a v ČČM, 1885, 69 sl.

Někdy r. 1459 nebo 1460 bratří učinili „Svolení o svátosti těla božího". (GOLL v ČČM 1885, 70). — O bratrském názoru v příčině eucharistie viz. pozn. 2 na str. 6—8.

a *AII:* ke. b *AII:* aneb. c *AII:* knězstva. d *V AII: chybí.*

e *Co jest v hranaté závorce, psáno jest rukou B. V AII obě dvě poslední věty jsou psány jinou rukou (C), než ostatní tekst předcházející.*

α *AII:* cíl psáni. *K.*

1 — *2. května.*

2 *Že si bratří zřídili vlastní řád kněžský r. 1467, zjištěno jest psaním jejich královně Johanně z r. 1474 (AV f. 276 sl.), kde o sobě praví, že „se odtrhli od posluhování kněžského toho leta, v kterémž války vznikly" (t. války krále Jiřího). Určitější však datum této události není známo. (GOLL v ČČM 1885, 59.)*

f. 2[b] [Druhý list k mistru Rokycanovi.][a]

Mistře[1] Jene, žádostivě žádáme i za to se pánu Bohu modlíme, aby vám ráčil dáti poznati to dobré, kteréž známo činil a nepřestává i v tento čas činiti lidu svému vyvolenému, přivodě jej na cestu známosti vuole své, tajemství víry zjevuje, lásku neomylnou v srdce vlévaje a v naději živé postavuje a tak obnovuje církev svou v novotě Ducha svého Svatého, aby duchem jemu sloužili[α] a vespolek sobě skrze lásku ducha, aby tak v posledních časích,[2] jako na počátku víry apoštolské, mnozí jedno srdce a jedna duše byli, ač ne tak v hojnosti daruov a v počtu rozmnoženém, ale v umenšení a v chudobě, jakož písma oznamují[β] o posledním času, ale vždy v jednom duchu a v též pravdě. Jedna moc božie prvních i posledních i múdrost s huory sstupující, i v též milosti spolu přebývají i ke všem lidem[b] mají, pána svého Krista Ježíše

[a] *Nadpis v A I psán jest rukou B a vypadá vlastně takto:* 2. list k mistru R. *V A II zní*: Druhý list tychž bratří k mistru Rokycánovi.

[b] *V A II následuje:* ji.

α A II: Descriptio verorum membrorum Christi. *K.*

β Descriptio verorum membrorum Christi. *B.*

[1] *Kus tento nalézá se též v A II f. 2b—3a. Malý výňatek otiskl GOLL v ČČM 1883, 514. Obsah podává PAL'MOV, Brafja I, 1, 65. 66. O autorství viz str. 1 pozn. 1. List psán byl mezi 2. květnem a 29. červencem 1468, jak t. jsou datovány 1. a 4. list bratří Rokycanovi; tedy snad ještě v květnu r. 1468. Jak z poznámky c na str. 11 a z poznámky ζ na str. 11 jest viděti, pokládali opisovači A I i A II dvě části tohoto listu za dva různé listy, ale Blahoslav, tuším, to byl, jenž poznal, že jest to list jeden.*

[2] *Názor, že doba, ve které bratr Řehoř a jeho soudruzi a přívrženci žijí, jest poslední věk světa, o němž mluví Apokalypse, opakuje se ve spisích bratrských té doby tak často, že není ani potřebí ona jednotlivá místa zvláště uváděti. Z nich nabyl jsem jistoty, že jednou z hlavních příčin, jež bratří pohnula k tomu, aby si zřídili vlastní církevní řády, bylo právě pevné jejich přesvědčení, že konec světa jest blízký, a že tudíž oni jsou povoláni a povinni utvořiti uprostřed všeobecné zkázy mravní ten kruh, v němž obnovená pravá církev bude uchována až do nedalekého skonání světa. Tento chiliasmus prvních bratří ovšem není nic zvláštního, neboť o nedalekém konci světa přesvědčeni byli asi všickni, kdo prožili pohnuté události doby husitské. Že to bylo přesvědčením Chelčického, jest známo dostatečně. (Srov. GOLL v ČČM 1881, 37). Příbram projevil týž názor ve spise „O zamúcených“ (viz VLČEK, Děj. lit. české I, 136), Rokycana ve své postille (viz GOLL v ČČM 1879, 67) i ve svých kázáních (viz A I f. 43a). Že přesvědčení to bylo asi všeobecné, je viděti z A I f. 118a. Že bratří se pokládali za lid zvláště povolaný a vyvolený k zachránění pravé víry, toho jsou dosti četné doklady v písemných projevech bratrských té doby. Srov. A I f. 83a. 142a. 244a. 326a. 331b.*

následují na cestě úzké, skrze trpělivost běžie, hanění jeho nesúce, *vzdělávají se na základ apoštolský a prorocký na nejvyšším úhelným kameni Kristu Ježiši,*[α] aby víra jich a naděje byla v Bohu, a duše své aby čistili v poslušenství lásky bratrského milovánie v sprostnosti srdce ve spolek se milujíce snažnějí, *druhé jsúc narozeni ne z semene porušitedlného, ale neporušitedlného skrze slovo Boha živého a zuostávajícího na věky.*[β] Otevři pán Ježíš srdce tvé a dej známost líbezné vuole své, aby srdcem neblúdil, v hněvu božiem, v hřiechu a v smrti přebývaje, jako tito národové mnozí, o nichž písmo die: *Tito vždycky bloudie srdcem a nepoznali cest mých,*[γ] a k témuž[a] pán Ježíš die: *Zlost se rozmuož a láska zstydne a budú se vespolek zrazovati a nenáviděti*[b] *a povstane lid proti lidu a království proti království,*[δ] ale aby *vás hodné učinil v stránku losu svatých v světlosti,*[ε] aby s tiem pokolením převráceným nezahynul, ale s vyvolenými božiemi pozdvihl hlavy své věda, že brzo přijde skonání a nemilostivým pomsta věčného zatracenie, ale spravedlivým blahoslavené vzkříšenie, kdyžto stkvíti se budú, jako slunce v království Otce svého nebeského. Staň se to z milosti božie pro zasloužení pána Krista tobě i nám se všemi svatými. Amen.[c]

Mistře, známo nám učiněno skrze spolubratra našeho,[ζ] kterýžť f. 3[a]
listu dodal i s vámi o to mluvil, proč jest oddělenie náše od úřadu služebnosti kněžské, kteřiež skrze moc papeže přijímají úřad k posluhování, a druhé, v čem sme se ustavili a odkud jistotu máme, že sme se v pravdě pána Krista utvrdili. A řekl's: „Když jest vám zjeveno, proč nám nepovíte; poznáme-li, že jest pravé, také přijmeme.“ I pravil nám, že jest s vámi o ty věci nětco[η] mluvil, ale o zjevení, kteréž nám Buoh zjevil, odložil, aby se s námi o to poradil.[1] Pak my z společné jednoty[d] tomu sme po-

[a] *AII:* k tomuť. [b] *V originále dvakrát:* a nenáviděti.

[c] *V AII následují 3 řádky přelepené proužkem papíru, pod nímž možno čísti tato slova:* třetí list témuž mistru J. R., kterýžto list dán jest mistru i s tím se vším psáním, v němž se počet vydává z víry i ze všech svátostí.

[d] *V AII následuje:* i.

[α] Ef. 2, 20. [β] I Petr 1, 23. [γ] Žid. 3, 10.
[δ] Mat. 24, 7. 12. Luk. 21, 10. [ε] Kol. 1, 12.

[ζ] *Na f. 3a nahoře nad tekstem nalézá se poznámka psaná rukou B:* haec cum praecedentibus debent coniungi, ut sit una epistola.

[η] Revelacio, de qua alibi. *B (červeným písmem.)*

[1] *Zjevení nebo vidění nějaké měl bratr Řehoř někdy r. 1467 v době, kdy bratři zamýšleli si zříditi svůj vlastní řád církevní a vlastní kněžstvo. Vidění toto po-*

volili, aby tobě bylo zjeveno o všech věcech, kteréž sú při nás, ale že sme nevěděli k tomu slušnějšiho přístupu[a] snažšieho, než sepsánie učiniti a z jednomyslnosti vydati od mnohých, pak již sme napsali, ale chtěli bychom rádi ještě od vás slyšeti,[α] kterak se chcete k tomu míti a mohli-li byšte to zachovati u sebe, těm nevydávati, ani praviti, kteřiež by nás chtěli lapati a jinak převraceti a protiviti se a zlostně potupovati.[β] Ale ty, mistře, že by přečetl, a jestliže[b] by se co nelíbilo, že by nám to [na]znamenal aneb napsal o tom. [Tak][c] chtěli bychom se svěřiti v tom ve všem, aby porozuměl, které věci sou při nás, podlé toho, jakož's žádal, chtě zvěděti k lepšiemu a ne k horšiemu tobě i nám. A[le][d] jestliže by kdo co pravil jinak o tom,[γ] aby nevěřil, ale[e] jistě věděl, že jest tak při nás, jakož píšem.[e] Protož žádáme odpovědi. Navštěviž pán Buoh srdce tvé milostí Ducha svého Svatého, aby jí ukázal i k nám neužitečným sluhám jeho. A dej nám odpověd po listu.

kládal Řehoř i bratři za boží pokyn, aby své záměry uskutečnili. V čem záleželo, ze současných pramenů se nedovídáme, ač se ho dotýká ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI (A I f. 9b) a BRATŘÍ V OUZKOSTECH (A I f. 402a). Teprve prameny značně pozdější vidění to dosti podrobně líčí. Krasonický v rkpe musejním V F 41 f. 16a praví toto: „A když se to stalo ⟨*t. že zvoleni byli 3 kněží a na Matěje přišlo, aby držel mezi nimi první místo*⟩, tehdy bratr Řehoř pověděl, že viděl ve spaní osobu Matějovu k tomu místu volenou. A tak se ten původ od Boha ukázal a dokonal." *Ale od tohoto zjevení, jehož se bratru Řehoři dostalo ve snu, dlužno rozeznávati, jak to také správně činí BLAHOSLAV, O původu (vyd. JASTREBOV) str. 33, nějaký „div", na nějž se naráží ve ČVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 9b slovy:* a při tom ukázal pán Buoh moudrost a moc svú v nás tak, že sme všichni poznali čitedlně, že pán Buoh navštívil nás a ku potvrzení učinil veliké věci. A bylo se více sešlo než šedesáte bratří." *BLAHOSLAV v té redakci svého spisu „O původu", jež se nalézá v rkpe musejním V F 41 f. 67a sl., dokládá po větě (vydání Jastrebovova str. 33):* Tu někteří praví, že by se stal dív při tom" *tento doplněk:* „Ale o tom žádný z těch, kteříž přítomní byli, psaného nic nepozůstavil a nerádi o tom hlásali pro příčiny mnohé. Jakož v listech Rokycanovi toho se dotýká". *Otázkou tradice o vidění Řehořově obírá se GOLL v QUELLEN 18 sl., 30 sl. a v ČČM 1885, 48 sl., 57 sl.*

[a] *V A II následuje:* a. [b] *A II:* jestližeť.

[c] *Opraveno místo:* a. [d] *Opraveno místo:* by.

[e] *V A II chybí:* ale × píšem. *Kontekst celého tohoto odstavce jest různými opravami sice značně popleten, ale s pomocí A II lze jej rekonstruovati.*

[α] Hoc scriptum, cuius fit mentio, non exstat. *B*[1].

[β] *A II:* na jaký způsob chtěli zprávu dáti. *K.*

[γ] Nechtěli perel před svině metati. *B.*

[1] *Tato poznámka Blahoslavova je mylná, neboť dotčeným „sepsáním" není nic jiného než ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI.*

I dal a řka: „Nedej mi toho Buoh, ktož mi se v čem svěří, abych měl v tom nepravě učiniti. Nikdý sem ten nebyl, aniž ještě, doufám Bohu, budu".[a]

[Třetí list k mistru Rokycanovi.][b]

Mistře[1] Jene dobrotivý a dobrého žádostivý, prosíme pro milost božie a pro jméno pána Krista Ježieše: Přijmi od nás toto napsánie podlé sprostnosti našie, neb sme psali upřímně tak, jakž jest při nás, aby nic tebe tejno nebylo. Neb, by to bylo mohlo býti i od počátka až do dnes, byli bychom před tebú nic netajili[α], / nebo vieš, kterak sme se měli prvé k tobě, ve všech se věcech tebe dotazujíce. A když nám písma dodávali chelčičští bratří a zvlášť Jan Kolář z Vitanovic[β] (jakožto o obrazu šelmy několik sexternuov bylo), prvé kázali sme je dáti tobě, aby ty je přečetl. Potom knížky o moci světské, opět sme je poslali k tobě, kteréž sme měli od nich.[2] A by ty byl nám[c] zhyzdil, nevíme, bychom byli f. 3b

[a] *V originále není tento odstavec oddělen od tekstu vlastního listu. Jest to nepochybně pozdější přípisek, který však byl již v předlohách, z nichž opisovači AI i AII opisovali.*

[b] *V AI zní nadpis vlastně takto:* 3. list k mistru R. *Psán jest rukou B. V AII jest tento nadpis:* Třetí list temuž mistru Janovi Rokycanovi, kterýžto list dan jest jemu i s tím se vším psáním, v němž se počet dává z víry i ze všech svátostí.

[c] *V AII následuje:* to.

[α] *Na konci f. 3a nalézá se poznámka psaná červeným písmem rukou B:* Multum profecto tribuebant boni viri sycophantae huic. *Táž poznámka nalézá se v AII po straně, psaná též rukou B.*

[β] Rokycan opustil bratří. *C.*

[1] *Týž kus nalézá se i v AII f. 3b—4a. O něm GOLL, Quellen a v ČČM 1883, 515. Výňatky otiskl GOLL v ČČM 1884, 52 a ČČM 1885, 60—61 a PAL'MOV, Bratja I, 1, 66—67, kdež zároveň podává i obsah jeho. O autorství viz str. 1, pozn. 1. Napsán byl nedlouho před 29. červencem 1468, jak datován jest čtvrtý list bratří Rokycanovi.*

[2] *Bratří chelčičtí byli přátelé Petra Chelčického, lidé s ním stejně smýšlející, z nichž někteří snad trvale v Chelčicích bydleli. Nebyli zvláštní stranou, ani sektou náboženskou. (Srov. GOLL v ČČM 1884, 41.51 sl.). Jedním z bratří chelčických byl Jan Kolář z Vitanovic (vesnice u Ml. Vožice), který asi členem Jednoty se nestal. O příčinách toho a o osobě Kolářově více viz u GOLLA v ČČM 1884, 170 sl. O stycích bratří s Chelčickým dovídáme se m. j. zvláště z listu bratra Řehoře Janovi (AV f. 266a).*

CHELČICKÉHO spis O ŠELMĚ A OBRAZU JEJIEM jest vlastně řada traktátů, mezi nimiž nalézá se na př. traktát O ANTIKRISTOVI. Knížkami

přijali. Protož muožeš rozuměti tomu, že ne my sme se odloučili od tebe, ale ty's nás odlúčil od sebe dopustiv nás[α] haněti[a] a za bludné potupovati a raden nám nechtěl's býti, ani v těch věcech zpraviti dobrotivě, kteréž sme vznášeli na tě. Ale již za to máme, že jest nám pán Buoh skrze to obmyšloval lepšie věci, kteréž již mezi námi zpuosobiti ráčil z milosti své, ješto věříme, že mnohým prospějí k životu věčnému. I tobě toho žádáme i všem bychom lidem přáli, aby pravdě místo dali a ctnostně živi byli.[β] Protož tak toho psánie svěřujem [kteréžť vydáváme], jako i prvních od Petra Chelčického. Pak-li by čemu nedorozuměl aneb v čem nepostíhal, aby zpraven byl od toho bratra, kterýž poselství k tobě jedná i s tebú prvé mluvil.[1] Neb písmo mohlo by vzato býti tak neb jinak. Ale již on vie a rozumie, kterak jest při nás, protož by tě zpravil podlé toho úmyslu a v tom rozumu, v kterém jest psáno. Také bychom rádi a za to vás prosíme, aby Královu Milost zpravil v tom, co jemu slušie věděti při nás, aby se jinak nedomnieval o nás, než jest, ani komu věřil a mohl-liť by nás trpěti[b] v tom jakož muožeš rozuměti, co jest při nás, z tohoto psánie, ačkoli věříme, že jinak nebude, než tak, jakž jest pán Buoh uložil postaviti srdce královo k nám. Neb tak bylo i prvním, Mojžiešovi, Jeremiášovi i jiným v novém zákoně, jako svatému Pavlu. Ale však vždy, což na nás jest, máme se pánu Bohu modliti a slovem i psáním příčinu dávati, aby pán Buoh srdce obměkčil, aby se neprotivil Kristu Ježíši i lidu jeho a hněvu božieho na se nevzbuzoval i na toto královstvie. Neb muožeš viděti, mistře, kto se protiví uložené vuoli božie [a v tom dílu božímu], coť[c] na se uvede, jakož i prvních příklad máte v starém zákoně i novém svědectví. Neb muožeš na to pomysliti,[d] [že jest to pánu Bohu odporné a proti přikázaní pána Ježíše Krista, jenž jest[e] řekl: *Kde se zberou dva nebo tří ve jméno mé, jáť sem mezi nimi etc.*[γ]

o moci světské dlužno rozuměti polemický traktát známý pode jménem O TROJÍM LIDU nebo O MOCI. ŘEČ O ŠELMĚ vyšla tiskem již někdy okolo roku 1530. Spis o trojím lidu vydal JASTREBOV ve SBORNIKU OTDĚLENIJA RUSKAGO JAZYKA I SLOVESNOSTI IMP. AKADEMII NAUK SV. 77. (Petrohrad 1903) a KROFTA ve SVĚTOVÉ KNIHOVNĚ Č. 916—918 (v Praze, bez roku).

[a] *AII:* vinniho. [b] *AII:* strpěti. [c] *AI:* toť.
[d] *Následuje:* mistře, *ale jest označeno jako neplatné.* [e] *V AII chybí.*
[α] Rokycan opustil bratří. *C.* [β] *AII:* čeho žádaji. *K.* [γ] Mat. 18, 20.

[1] *To jest při doručení prvního listu. Srov. DRUHÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, str. 11.*

A toto již pak od několika let zápovědi veliké v tomto království netoliko v městech, ale i ve vsech.[1] I tu ještě kněží nemají ⟨na tom dosti⟩, aby se nikdež nescházeli ve mnoze, ani v mále, a kdež by se sešli, aby je zjímali, trápili a vězili. Protož, mistře, pomyslte na to], dobře-li jest to, že tak tvrdé zápovědi staly se v tomto království, aby se nikdež nescházeli ve mnoze, ani v mále ve jméno pána Krista, aby sobě zákon čtli a o dobrém mluvili, pánu Bohu se modlili, a kdež by/se sešli, aby je zjímali, trápili f. 4[a]
a vězili. Ale scházenie ke zlému svobodu velikú má ve mnoze i v mále těchto let bez překážky; tanečníci, opilci, kostkáři, cizoložníci, smilníci a pak zlolejce [i všichni[a] jiní hříšníci]. Tak jest Buoh dopustil, že řiedko kdo mluviti muož bez šeredného lání a bez přísah, a to bez studu a bez bázni netoliko mužie, ale[α] i ženy, také i děti. A kde by dva anebo tři mluvili o dobrém, hned dějí, že sú pikharti,[β] neb pikharty po tom nejlép znají, že s nimi nehřeší a že nemají obyčeje jako oni přísahati, láti, oplzle mluviti a lháti a že nechtí se mstíti, ani cizího bráti.

Protož, mistře, pomyslte na to, proč tyto rány jdou na tuto zemi. Bylo by potřebí, ktož milují dobré, aby se obrátili ku pánu Bohu s postem a s pláčem a na modlitbách bděli, aby pán Buoh stavil to zlé z milosti své,[γ] aby se nestalo tomuto království jako Egyptu aneb Babylonu, neb se již tak zlost rozmnožila, jako bylo ve dnech Noe a Lotových. Protož bylo by lépe, nad sebú lítost majíce, v těchto nebezpečných časích spomáhati jedni druhým od toho zlého a jedni za druhé se modliti, aby pán Buoh dal moc k dobrému. Neb věz, že my nehledáme žádných rot, než rádi bychom, kohož bychom mohli, k tomu přivedli, aby se hřiechuov káli a světa nemilovali, ale pravdu činili a v lásce rostli. Jakož sami žádáme přebývati v tom, tak i jiným toho přejeme a rádi bychom toho spomocníci byli podlé milosti nám od Boha dané, pokudž

[a] *A II*: všickni.

[α] Ano tedy bylo rovně, jako nyní. *B.*

[β] *V A II postranní připisek*: co se děje? *K.*

[γ] Nad to že se nyni toho obávati. *B.*

[1] *Nejprve bratřím zapověděna bohoslužebná shromáždění v Kunvaldě, nejspíše již r. 1460. Na to scházeli se tajně na panstvi svého příznivce pana Jana Rychnovského, snad i v Rychnově (nad Kněžnou) samém. V Praze v březnu 1461 překvapeni a zatčeni bratří při svém shromáždění. Pronásledování bratří po krutém záhájeni později poněkud zmirněno. Zesíleno bylo zase, když Rokycana na dobro s bratřími se rozešel (po výměně listů s nimi). Bratři tedy dosáhli spíše opaku toho, co doufali od přímluvy Rokycanovy.*

bychom mohli. Zpuosob pán Buoh milostí svú srdce váše, abyšte tomu dobrému na překážku nebyli, ale radše[a] radni a pomocni, abychom spolu odplatu vzali a život věčný. Amen.

[Tento třetí list dán mistru s tímto dále položeným vydáním počtu z víry i ze všech svátostí.][b]

[Čtvrtý list k mistru Rokycanovi, počet vydávající][c] [z víry a z naděje i z jiných věcí křesťanských, zvlášť o svátostech.][d] [α]

Ve jméno[1] pána našeho Jezu Krista počet vydáváme z těch věcí, které sú při nás, tiemto psániem, mistře Jene, a nejprvé z viery našie a z naděje i z jiných věcí, kteréž příslušejí k křesťanskému životu, a přede všemi věcmi, že věříme o pánu Bohu
f. 4b a pánu Bohu a v pána Boha[2] tak, jakož[e] písma / prorocká a apoštolská i kterážkoli Bohem vdechnutá oznamují. A tak vyznáváme: „Věřím v Boha, Otce všemohúcího, stvořitele nebe i země, i v Jezu Krista, Syna jeho jediného, pána našeho, jenž jest počat Duchem Svatým, narodil se z Marie Panny, trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován umřel i pohřeben,[f] sstoupil do pekel. Třetí den vstal z mrtvých, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce

[a] *AII:* radče.

[b] *AII:* Tento list dán mistru s tímto dole položeným: Vydání počtu z viry. *Připsáno asi rukou B.*

[c] *Psáno rukou B, a to červeně slova:* počet vydávající.

[d] *Psáno rukou O. V AII zní nadpis tohoto kusu takto:* Čtvrtý list mistru Rokycánovi, v němž počet vydávají z víry a z naděje i z jiných věcí křesťanských, zvlášť o svátostech.

[e] *AII:* jakž. [f] *AII:* pohřben.

[α] Počet z víry. *C.*

[1] *Nalézá se též v AII f. 4a—19a. Výňatky otiskl GOLL, Quellen 10. 87—91 (ve znění orig. i v německém překladě) a v ČČM 1884, 45—46. 463. 1885, 70, 1886, 127. 305. Celý list otiskl podle ne bezvadného opisu, chovaného v knihovně musea král. Českého PAL'MOV, Bratja I, 2, 1—13, nepřihlížeje k tekstu AII. U PAL'MOVA l. c. I, 67—70 nalézá se stručný obsah listu. O obsahu a ceně listu se zřetelem k otázce zřízení vlastního řádu kněžského bratří GOLL, Quellen 9. 11. 14. 15. 18 sl. 32. 34.*

Autorem jest nepochybně bratr Řehoř (viz pozn. 1 na str. 1). Dne 29. července 1468 odevzdán byl Rokycanovi; sepsán byl tedy o několik dní dříve. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI skládá se ze dvou částí, z nichž druhá má samostatný nadpis (f. 12a): POČET Z VÍRY O SEDMERÉ SVÁTOSTI. Tato byla hotova podle str. 12 již před druhým listem Rokycanovi.

[2] *Takovýto rozdíl víry v Boha činí Hus ve svém VÝKLADU VIERY, kap. VI. (ERBEN I, 7.)*

všemohúcího, odtud příde soudit živých i mrtvých. Věřím v Ducha Svatého, v[a] svatú církev obecnú, svatých obcovánie, hřiechuov odpuštění, těla z mrtvých vzkříšenie i život věčný. Amen."

A tak o všech věcech věříme, jakož Buoh chce věřeno míti podlé piesma a příkladu první církve svaté, na základ apoštolský a prorocký vzdělané v Kristu Ježíši, a o těch věcech dolejí psáno bude.

Ale nejprvé[b] o tom, proč my nemuožem se dověřiti spasenie života věčného spolu s zborem římské[α] říše. kteréžto hlava jest papež. To jest proto, neb nesvědčí písma apoštolská a prorocká a první církve příklad, by měl tak býti nejvyšší biskup křesťanský, kterak on jest, jakož [to][c] skutkové jeho zjevní i dvoru jeho, kardináluov, biskupuov i jiných, kteřiež se jeho přidrží, [ukazují]. Neb jest jed vlit v tu církev, bohatstvie, rozkoš, chvála[β] a duostojenství světa,[1] a tak hřiechové [zjevní] smrtedlní místo mají a pravda Kristova i život jeho od nich[γ] potlačen[d] jest, a ktož by chtěli zachovati pravdu a v přikázanie božiem se ostříhati, za kacíře je mají a životy jich odjímají, neb poněvadž to, co Kristus činil a křesťanuom věrným činiti rozkázal, ktož tak činí, za kacíře je mají a praví, že smrtedlně hřešie. Ovšem pak zámysly své pravdě Kristově odporné provedú[e] za[δ] pravdu a hřiech za spravedlnost etc. Bychom pak o tom šíře psali, není potřebí, neb máme za to, že to lípe i šíře víte. Také i mnohá písma o tom již sú před námi, kteráž čtú mnozí lidé, než my což jest při nás a což dotýče nás, toť oznamujem.

Protož, mistře, nejprvé o tom, jako's slyšal i ještě mnozí, jednomyslně píšem, proč nejsme poddáni v těch některých věcech kněžím, kteříž z moci úřadu papeže pošli sú.

To jest proto, neb *sluší více poslouchati Boha než lidí,*[ε] kteříž proti vuoli božie líbezné rozkazují a k tomu mocí pudie, trápíce i životy odjímajíce. A toho příklad máme a naučenie veliký oblak svědkuov v starém zákoně a nad / to mnohem více f. 5[a]

[a] *V AII chybí.* [b] *AII:* nejprv. [c] *Opraveno místo:* sú.
[d] *AII:* potlačena. [e] *AII:* provodí.

α Papež a jeho rota. *C.* β Jed vlit jest v církev. *C.*
γ Pravda potlačena. *C.* δ Zámyslové jich. *C.*
ε Sk. 5, 29. Proč toho nepřijímáme? *C.*

[1] *Narážka na středověkou legendu o tom, jak zhoubný účinek mělo přijetí císaře Konstantina Velikého do církve papežem Sylvestrem. Níže v ŠESTÉM LISTU K MISTRU ROKYCANOVI f. 26a vykládá se tento názor obšírněji, na tom místě také přičiňuji širší poznámku o té věci.*

v novém svědectví první církve až do nás. Množství nesčíslné proto jsú trpěli i životy složili, než by poddáni byli proti vuoli božie, nechtíc[a] s světem zahynúti. Též i my pro to. A taková rozkazovánie Bohu odporná s trápením činí moc, o niež sv. Pavel mluví, od niež také i trpěl. A nyní toho hlava jest císař a papež.[α] Protož nerádi bychom vám toho přáli, byšte s nimi v té účastnosti byli, jakož se to i tohoto času stalo v okolních zemiech i zde v Čechách, jako v Praze na hradě u sv. Václava, že sú umučiti dopustili člověka věrného až do smrti k vuoli faráře Nepomuckého proto, že nechtěl služebnosti kostelnie jeho užievati a vyznávati po jich[β] vuoli, kterýžto dříve řečený farář mnoho zlého proti tomuto království mluvil a vzbuzoval, pána svého na to veda i do Říma jezdě, jednaje zlé věci proti králi i tobě.[1] Také zpraveni sme, že k radě Jošta, biskupa Vratislavského,[γ] kterýž také zle posloužil k[b] tomuto království, trápili některé z nás těžkými mukami, tak že žádali někteří zemříti.[2] A tak sme poznali těchto časuo vyvoleným božiem těžká zamúcenie[c] a nesnesitedlná trápenie mučením[δ] těžkým a dlouhým vězením, že, *by to mohlo býti, i vyvolení*

[a] *AII:* nechtě. [b] *V AII chybí.* [c] *AII:* zarmaucení.

[α] Cisař. *C.* [β] Farář. *C.* [γ] Jošt. *C.* [δ] Trápení. *C.*

[1] *Farářem Nepomuckým (jméno není známo) míní se nepochybně ten, kterého Zdeněk ze Šternberka ještě se třemi jinými posly vypravil r. 1466 nebo 1467 do Říma, aby papeže popouzeli proti králi. (PALACKÝ, Dějiny IV, 2, 374). Umučen byl mladík Tůma z Nepomuk, jenž od Zdeňka ze Šternberka byl jat, nejprve na Zelené Hoře vězněn a na to poslán do Prahy, kdež na hradě na skřipci umořen (GOLL v ČČM 1884, 161).*

[2] *Stesky tyto týkají se prvního pronásledování bratří r. 1461, o němž viz GINDELY I, 28—30 a GOLL v ČČM 1884, 449 sl. V dodatcích (l. c. 460 sl.) sebral GOLL řadu dokladů, objasňujících toto pronásledování. Podněcování a rady jiných měly podřízený účinek na krále Jiřího, jenž byl vlastním původcem strastí, bratřím působených, ježto chtěl dokázati, že chce plniti svou korunovační přísahu církvi. Že kněží domáhali se potlačování hnutí bratrského, o tom v kusu KTERAK SE LIDÉ, AI f. 138a. Že u kněží působily obavy před ztrátou příjmů a robot věřících, to dosti jasně vysvítá z AI f. 28a. 220b. 313b. Radě Joštově přičítá se to i v listě PÁNUOM PURGMISTRU A RADĚ I STARŠÍM STARÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO, AI f. 103a a v listě bratra Tůmy pánu ze Šternberka (GOLL v ČČM 1884, 464).*

O zmučení pěti bratří zmiňuje se bratr Řehoř v listě k podkomořímu Vaňkovi Valečovskému, AI f. 319a, o mučení „některých“ bratří katem v PSÁNÍ KNĚZE MARTINA VĚZNĚ, AI f. 329b. Také v odvolací formuli, kterou bratří čtli někdy v červnu r. 1461 v kostele Týnském, praví o sobě, že jsou již „těžce zmučeni“ (AI f. 343a).

Srov. i spis BLAHOSLAVŮV, O původě (vyd. Jastrebov) str. 23 sl. a rkpis musejní VF 41 f. 9b (KRASONICKÝ).

božie byli by svedeni. [α] Neb kdyby bylo smrt podstoupiti v krátkém času, snáz by se toho opovážili, neb jest vždy umříti, ale toto co muož těžšieho býti než to, když člověk radějí by smrt podstoupil, než-li by tomu co k ohyzdě promluvil neb učinil, což jest před Bohem pravé a věrným spasitedlné, a vždy násilím tištěn bývá k tomu a řečí lahodnou a chytrou veden. A tak se piesma plní a zvlášť v Zjevení s. Jana. A druhé, že časové nebezpeční, v nichžto mnozí pod tvárností [β] dobroty přišedše a pod jménem Krista Ježíše onde i onde Krista ukazují a jiným svobodu [k spasení] slibují, jsúce sami slúhy porušenie a k každému skutku dobrému nehodní. A tak písma oznamují, a skutkové toho kněžstva i lidu ukazují, že již Antikrist [přišel] [γ] ve všelikém svedení nepravosti tomuto lidu, kterýž lásky pravdy nepřijal, ale činění bludu a lži věří.[1]

Protož, mistře, věz, že těchto časuo poznali sme zjevně, že není užietka [δ] spasenie lidem skrze moc úřadu papeže i v tom ve všem duostojenství a kněžstva rozmnožení, kteréž z moci úřadu jeho kněžstvie požievá a moci ducha božieho nemá / a moudrostí f 5[b]
shuory sstupující se nezpravuje, pána Ježíše Krista v skutcích nenásleduje, ctnostně [ε] živi nejsú, úzkou cestou nejdou, nic nechtí pro Krista trpěti a též pomsty vedú a zlé za zlé činí jako jiní světští a moc světskú na to vzbuzují, aby trápili ty, kdož jim poddáni býti nechtí, a vespolek jedny proti druhým postavují[a] a k nenávisti a k vraždám popouzejí i piesma jim k tomu čtú a přivodí. Jakož nyní tomu posloužili, královy poddané zbouřili, tak že byvše jako jedna čeled v pokoji, již sobě vespolek všecko zlé dělají, pálé, hubie, mordují.[2] Muožeš tomu, mistře, porozuměti, kterak to kněžstvo ten úřad přijímá a od koho potvrzení béře a kterak jeho požievá a kterak v něm živo jest, a muožeš říci, že *sú mužie tělesní, chválu a čest milujíce a zemské věci čenichajíce, jichžto Buoh břicho jest a chvála v pohanění a konec zatracení.* [ζ] A jsúce nepřietelé kříže Kristova, osobují sobě zaslúžení

[a] *AII:* povstavují.

[α] Mat. 24, 24. [β] Tvárnost dobroty. *C.* [γ] Antikrist. *C.*
[δ] Papež. *C.* [ε] Zlí kněží co činí. *C.* [ζ] Fil. 3, 19.

[1] *Naráží na 24. kapitolu evangelia Matoušova, kde se mluví o konci světa, a na 1. epištolu sv. Jana (kap. 2.), kde je řeč o Antikristovi.*

[2] *Míněn jest zajisté odboj strany katolické proti králi Jiřímu. V létě 1468, kdy 4. list jest psán, byl zápas králův s odbojníky českými a zvláště slezskými, jakož i s králem Matyášem uherským v plném proudu; v červnu svedeny větší boje u Třebíče a u Turnova (PALACKÝ, Dějiny, IV, 2, 454 sl.).*

jeho a úřad apoštolský[α] odpočívajíce pod služebností kostelní i s lidem, hřiechu a smrti poddaným, v kteréžto služebnosti bezpečí se i lid spaseniem a v mylné naději postavují. Jakož's i ty, mistře, řekl, že to jest obraz šelmy, lid hovadný, tělesný, slovem božiem se nezpravuje a Ducha božieho nemá, chodí do kostela, klanie se, modlí se a svátosti přijímá, klaní se šelmě, modlí se Antikristu a činí sobě obraz šelmy, to jest mylnú naději k spasení.[1]

Protož, mistře, věz, že ta jest příčina,[β] pro kterúž sme od kněží tohoto světa i od lidu, kterýž zpravují, odtrhli se, neb sme poznali zjevně, že kněží i s lidem obecně v nemilosti přebývají a v smrti, a které sú věci podstatné k spasení, těch nemají. Nejsú přeneseni od smrti v život.[γ] Nepřijali daru milosti a nevešli v poslušenství pána Krista, ale zuostávají živi v starém člověku, hřiechu poddaném, aniž tomu rozumějí, co jest to hřiechuom umříti[δ] a spravedlnosti živu býti,[ε] *aby již ne sobě živi byli, ale jemu, jenž za ně umřel, aby staré stvořenie pominulo a nové z Boha učiněno bylo.*[ζ] Neb ktož má spasen býti, musí starého člověka svléci s jeho činy a obléci se v pána Krista.[η] A ten jest *křest v Kristu Ježíši, v smrti jeho pokřtěnu býti a s ním pohřebenu*[a] *skrze křest v smrt, aby, jakož Kristus vstal v slávě Otce svého, takéž aby v obnovení života chodili, jsúce spolu štípenie*[b] *v podobenství smrti jeho, aby člověk vetchý ukřižován byl a zkaženo bylo tělo hřiecha*
f. 6[a] *tak, aby / nebyli poddáni hřiechu,*[ϑ] slúžíce jemu, ale přemohli smrtedlné životem i poslúchali spravedlnosti k životu věčnému. Neb i ten lid, ješto se zdá býti něco nábožného proměniv některé tvárnosti, od světa se odděliv postavú i rouchem, posty mnohé čině, i v žíni chodě, almužny dávaje, svátosti často přijímaje a mnoho se modle,[c] toho nezná obecně,[d] čím by[ι] v sobě mohl přemoci smrtedlné zlé, z ducha nečistého pošlé, aby se v tom zlém sami poznali, sebe zapřeli, svuoj kříž vzali a pána Krista následovali.[2] Neb lid, kterýž má spasen býti, musí ty věci znáti a[κ] míti slovo pravdy, moc božie v srdce své vzíti a tomu vuoli poddati

[a] *AII*: pohřbenu. [b] *AII*: štípeni.
[c] *V AII následuje*: a. [d] *V AII chybí.*

[α] Co sobě osobují? *C.* [β] Příčina oddělení. *C.* [γ] 1 Jan 3, 14.
[δ] Aniž rozumějí. *C.* [ε] 1 Petr 2, 24. [ζ] 2 Kor. 5, 15. 16.
[η] Kol. 3, 9. 10. [ϑ] Řím. 6, 3.—6. [ι] Slepota. *C.* [κ] Spasenci. *C.*

[1] *Místo toto lze s GOLLEM (ČČM 1884, 45) pokládati za citát z Rokycanových kázání.*
[2] *Míněny jsou mnišské řehole.*

a dověrným srdcem v službu se podrobiti, což slovo živé chce, aby tomu poddán byl v duchu svém, oblibuje to, což se Bohu líbí, znaje, vždycky hotovost i skutečnost k tomu maje, a tak aby[α] se zmocnil u víře pána Ježíše Krista, skrze nižto[β] se v spravedlnosti ustavuje, kteráž z Boha jest[a] [a] u vieře v poznání božiem a v moci vzkříšenie Ježieše Krista [záleží],[b] a tak skrze vieru a pravé milovánie aby se přidržal věčného Boha a přebýval v Kristu, Synu jeho. A to jest království[c] nepohnuté v milosti božie, skrze niž lid sloužie Kristovi, s bázní a s poctivostí a líbí se [Bohu].[c] A to jest zákon napsaný v srdcích, duch života, kterýž vysvobozuje od zákona hřiecha a smrti. Takových jest *vítězstvie viera,*[γ] neb v sobě mají větčieho než jest v světě, protož přemáhají v sobě všeliké zlé, hněv, nemilost, a hřiechom umřevše, mrtvie údy své mocí viery z slova pravdy. Protož duostojně chodie v svém povolánie ve vší pokoře a tichosti,[δ] jsúce zdrželiví, dobrotiví, trpěliví, milostiví, litostiví, milosrdní, skrovní, čistí, stydliví, pokojní, dobrého žádostiví, povolní, ke všelikému skutku dobrému zpuosobní a hotoví.

Neb my tak tomu rozumíme, že ktož má vieru božie dobrú, pravú a živú, ten má moc, aby mrtvil v sobě[ε] zlé a činil dobré, neb die: *Viera skrze lásku dělá*[ζ] totiž, co se Bohu líbí, všeliký skutek dobrý a[d] bližním užitečný a sám vede život ctnostný. Nebo ctnost jest moc v duchu viery a lásky z slova pravdy,[η] že člověk zdrží se od zlého, k čemuž přirozenie jeho náchylno jest, ač přileží [je]mu zlé mocně v těle, však proti tomu svému přirození moc ukáže,[e] tak že sa přirození nečistého, bude čistého a jsa klopotný a popudlivý, bude zdrželivý a krotký, [tichý, čistý etc.][θ] A tou věrou poděleni sou křesťané, kterážto[ι] jest nejsvětějšie, v níž se ostřiehají v spravedlnosti Boha Otce a spasitele Ježíše Kri/sta, *kterýž zrazen pro hřiechy náše a vstal pro ospra-* f. 6[b]
vedlnění náše.[κ] Protož ktož sú přišli k užietku zasloužení pána

[a] *V AII chybí.* [b] *V AII chybí.*
[c] *V AII chybí:* královstvi × Bohu. *V AI:* Bohu *opraveno místo*: jemu.
[d] *V AII chybí.* [e] *AII:* ukazuje.

α Vypsání pravého křesťana. *O.* β Z víry a spravedlnosti její. *C.*
γ 1 Jan 5, 4. δ Parafráse Ef. 4, 1. 2. ε Moc víry jaká. *C.*
ζ Gal. 5, 6. η Ctnost co? *O.*
θ *V AII postranní připisek rukou B:* Řím 8. v. 1. 4. 5., Galat. 5. v. 24. 25.
ι V té ostřihají se v spravedlnosti Boha Otce. *C.*
κ Řím. 4. 25.

Krista,[a] odpuštění hřiechuo mají skrze něho,[α] a poznavše jeho právě, v něm dověrným srdcem stojie, v duchu milujíce, jeho se přidržiec, majíce rod nový v sobě z semene slova božieho, a tak sú v spravedlnosti Boha Otce. A tiť nejsú slouhy hřícha,[b] ale spravedlnosti,[β] neb *od čehož kto přemožen jest, toho i slouha jest,*[γ] neb království božie jest spravedlnost, pokoj a radost v Duchu Svatém. Vzdělavše se v příbytek božie, nejsú pod zákonem, ale pod milostí, *neb kdež jest Duch Páně, tu jest svoboda,*[c] *že odkrytú tváří slávu Páně spatřují, v týž obraz proměněni bývají od*[δ] *světlosti v světlost od Ducha božieho*[ε] a ti z milosti dobře činí duchem jsouce vedeni. *Neb nepřijali ducha služebnosti opět v bázni, ale Ducha zvolení synuov, v němžto volají Otče, Otče.*[ζ]

Protož, ktož sú přišli[η] k té milosti a ustavili se v té spravedlnosti majíce tu služebnost, ti sou došli milosrdenství božieho. Protož všecky spravedlnosti a služebnosti tvárné, kteréž[θ] se tělem konají, neužitečné sou k spasení bez této v Duchu synovské. Také ta spravedlnost ukazuje se na člověku, když odporné věci sobě a křivdy, kteréž jemu[ι] sahají na statek, na čest i na život, pokojně strpí v milosti, maje to v sobě, že tak má býti a že to jest spravedlivé, abychom ty věci na sebe brali, kteréž na Kristu byly. Neb tak pán Buoh náš chce, v něhož věříme, a on jest Otec náš, a my jsouce z něho, účastni jsme jeho božského přirozenie, a on jest všemohúcí a stvořil všecky věci. A Kristus Ježíš, pán náš, jenž jest Syn jeho jednorozený, Duchem Svatým počatý a z panny Marie narozený, plný milosti a pravdy, *jsa blesk slávy, a zpuosoba podstaty jeho, nesa všecky věci slovem moci své, a jest v*[d] *velebnosti na výsosti v slávě Otce svého,*[κ] sám sebe ponížil, zpuosob služebníka přijav poslušen byl Otce, a ty všecky věci pro nás podstúpil, haněnie, posmívanie, rouhanie, potupovánie a za svuodci a za ďábelníka souzen, pro nás jsa zrazen, svázán, bičován, uplván, zášijkován, trnovú korunú korunován, s lotry vyveden na šibenici kříže, a jsa na kříži oběšen mezi lotry umřel bolestně. Tak dokázal poslušenství skutkem, dielo dokonav, kteréž

[a] *V AII následuje:* a. [b] *AII:* hříchu.
[c] *V AII následuje:* a. [d] *AII:* u.

[α] *V AII postranní přípisek:* ti poznávají moc vzkříšení jeho i společnost utrpení jeho, připodobňujíce se k smrti jeho, Filip. 3. v. 10.
[β] Kdož v té spravedlnosti Boha Otce jsou, jsou služebníci spravedlnosti. *C.*
[γ] 2 Petr 2, 19. [δ] Z milosti dobře činí. *C.* [ε] 2 Kor. 17, 18.
[ζ] Řím. 8, 15. [η] Užitek. *C.* [θ] Spravedlnosti tvárné. *C.*
[ι] Jiná znamení spravedlnosti z víry t. trpělivost. *C.* [κ] Žid. 1, 3.

mu Otec dal; *když miloval své, až do konce miloval je*[α] i za nepřátely se modlil. Protož spraved livé jest abychom my trpěli, f. 7a cožkoli dopustí a vzloží na nás Otec náš nebeský, neb to činí pro náše lepšie, miluje nás, neb poněvadž Synu svému nejmilejšímu neodpustil pro nás, protož i my máme trpěti z milosti pro své i našiech bližních spasenie i nepřátely milovati a jim dobré věci obmejšleti a tiem spravedlnosti, kteráž z viery jest,[β] a poslušenství Bohu Otci našemu dokázati, neb *nejsú hodna utrpenie tohoto času k budoucí slávě, kteráž bude zjevena v nás.*[γ]

Tu sme něco pověděli o křesťanech pravých i o těch, kteříž v hřiechu a v smrti přebývají. Protož, mistře, muožeš porozuměti z těchto řečí, co za vieru máme a za spravedlnost a za ctnost a kteří sou skutkové té viery a služebnost Bohu vzáctná a k spasení užitečná a čeho se přídržíme a čeho se varujem a proč[a] se vzdalujem od služebnosti kostelní římské a účastnosti vuobec s lidem nechcem míti. Neb toho účastni býti nechcem, v čem oni základně[δ] stojie, vkořeněni jsúce a založeni v hřiechu a v smrti, a tak to v sobě podstatně mají, co jest přišlo v Adama závisti z moci zlého ducha, a to zjevně skutkové jich i řeči ukazují. Netřeba se domnívati ani posuzovati, neb s. Jan dí: *V tom zjevení sú synové božie a synové ďáblovi; ktož hřešie, z ďábla jest, a ktož spravedlivý jest, z Boha narozen jest, a nižádný vás*[b] *nesvoď,*[ε] totiž byť jinak bylo. Protož nemuožem říci bílému černé a černému bílé, jako ti, kteřiež ve tmách rukama šámajíc praví tak, že skutky dobré činíce a ctnostný život vedúce majie víru zlú, ale oni světští lakomí, pyšní, svárliví, opilí, nemilostiví, [nemilosrdní] nebloudie, ale mají víru dobrú. Proč jest to, že tak mluví, že ten, ktož ukazuje víru dobrú skrze skutky dobré a život ctnostný, že jí nemá, a kdož[ζ] ukazuje nevěru skrze život hřiechu a smrti poddaný, že má víru dobrú? To jest proto, že zlost oslepila oči jich, aby *vidúce neviděli a slyšíce neslyšeli*[η] *a srdcem nesrozuměli,*[ϑ] jako oni mistři a zákonníci a kněžie, kteříž pána Krista potupili za zlosyna a za svuodci odsoudili. Též i nyní na skonání světa, jakož bylo na skonání starého žákona, že se jim Kristus nepřihodil k jich úmyslu a nebyl pilen zachovati toho, co oni u sebe za dobré soudili, a odporný jim byl život jeho, tak i nyní jest, že vyvolenie božie nejsú jim

a *A I:* přec. b *A I:* nás.

α Jan 13, 1. β Dokázati. *C.* γ Řím 8, 18.
δ V čem stojí lid v církví římské. *C.* ε 1 Jan 3, 7.—10.
ζ Převrácenost. *O.* η Slepota. *C.* ϑ Mat. 13, 13.

příhodní a nejsú pilní zachovati ustavení papežských, soudíce za lepšie ostřiehati přikázaní božiech: protož jich nenávidie, neb
f. 7[b] i viery nechtí vyznávati podlé úmyslu jich, o kte/réžto víře jich nenie psáno v zákoně, a v první církvi nic nevěděli o ní, od apoštoluov až do několika set let, a proto dobrú vieru měli křesťané věrní i ještě po mnohých zemích o ní nic nevědí. A ktož nechtí vyznávati té viery jejich podlé zámyslu jich,[α] dějí, že zlú víru má, skutkové a ctnosti nic neprospějí. A tak neznajíce viery božie, pro svú vieru omylnú potupili živú vieru božie, skutky dobrými[β] i ctnostným životem dokázanú.

Tak jest pánu Kristu bylo i jeho milým prvním svatým i dnes musí býti od téhož ducha v světě povýšeného a nejvíce od těch, ješto spravedlnost svú ustavují z rozumu písma[γ] podlé smysla[a] svého, berúce jedno literně a druhé duochovně, jakož se jim které přihodí k zámyslu jich a ku potvrzenie toho, což chtie, a Ducha božieho nemajíce, všeliká písma Duchem božiem vdechnutá smyslem těla svého, múdrostí a uměním[b] řemeslným vykládají a tiem spravedlnost svú za spravedlnost božie provodí,[δ] smysl viery své za vieru božie, službu svú[ε] za službu božie, poctivosti, chvály a slavnosti své za božie[ζ] a toho mocí ukrutnú dovodí. Neb to jest duovod římské církve: moc meče k připuzení k víře své. Protož zákon jich jest moc jich nemilostivá,[η] neb by pohaníni byli od moudrosti božie, kterúž Buoh dává vyvoleným svým. A tak moudrost těla a umění řemeslné nestatčilo by jim, jak oněm nejvyššiem kněžím a zákonníkuom proti pánu Kristu, ale moc statčí, jako i oněm statčila proti pánu Kristu i jeho milým apoštoluom a prvním svatým až do dnes. Neb o tom písma svědčí prorocká i apoštolská,[ϑ] tak že [jakož] Kristus, hlava, musil trpěti od moci světa, tak i všickni údové až do posledního vyvoleného božieho skrze trpělivost musí běžeti po cestě ouzké, zlého za zlé nečiníce, ani pokládajíce sobě moci v rameni přirození svého, ale v moci božie,[ι]

a *AII:* smyslu. b *AII:* učením.

α Víra jich. *C.*

β Neznají víry boží pro svou víru omylnou a potupnou. *C.*

γ Z čeho svou spravedlnost ustavují. *C.*

δ *Postranní připisek na levé straně v AI:* Smysl víry své za víru boží. *C.*

ε Spravedlnost svou za spravedlnost božie provodí. *C.*

ζ *Postranní připisek na levé straně v AI:* Moc světa. *C.*

η Církve římské ušlechtilý důvod. *O.*

ϑ *Postranní připisek na levé straně v AI:* Kristus trpěl od moci světa. *C.*

ι *Postranní připisek po levé straně v AI:* v moci boží. *C.*

v kteréž se ostřiehají skrze víru na spasenie. Také múdrosti těla, vtipuov a rozumuov a umění[α] řemeslného nedbají, ale čistého srdce a svědomí dobrého s pilností ostřiehají a moudrosti shuory žádají, aby ten, jenž ve tmách světlo osvítil, zasvítil v srdcích jich světlo umění jasnosti božie v tvář Krista Ježíše. Také chvály, cti, duostojenství a zbožie nežádají, ale umrtvenie a pohanění pána Krista na svém těle nosí a ode všech věcí zemských minulých milost srdce svého odtrhují a milostí božie je ustavují. Neb nemajie zřenie k těm věcem, kteréž se vidie, ale k těm, kteréž se nevidí. / Neb f. 8[a]
které se vidí, časné sú, ale které se nevidí, věčné sú.

Protož to za podstatné [u sebe] k spasení máme, mocí viery státi a múdrostí božie se zpravovati[β] a lásku[γ] Ducha Svatého v srdcích míti, a ktož v účastnosti[δ] toho nebude, spasen být[a] nemuož. Protož, mistře, opatřte se, čím stojíte i s lidem, abyšte mocí světa nestáli[ε] a múdrostí těla, kteráž z umění řemeslného pochodí, nezpravovali se. Neb bojíme se za vás, abyšte uměním v tom[b] rozumu písma bez Ducha božieho nezklamali se i lidu o své spasenie, zastierajíce se zasloužením pána Krista i prvních svatých[c] v životě starém Adamově, v hřiechu počatém, ustrnuvše v časných věcech milostí[ζ] srdce. Jakož to zjevně skutkové ukazují při kněžích i při lidu, že to za nejlepšie své dobré mají, o to pilnost a snažnost vynakládají a nepokoj i sváry vedú. Ale věrní křesťané toho, *jehož nevidí, milují, v něhož i věří, v Krista Ježíše, pána*[η] *svého*[θ], *v němž přebývají, a on v nich, a věřice radovati se budú veselím nevýmluvným a oslaveným.*[ι]

Protož, mistře, ač již muožeš věděti z řečí napřed pověděných, proč sme se odlúčili a v čem sme se ustavili, však ještě krátce[κ] věz, že pro to: Neb se bojíme jha vésti s světem, abychom s ním nezahynuli. Neb die: *Vyjděte z něho, lide muoj, abyšte nebyli účastni hřiechuov jich a nepřijali na se ran jich.*[λ] A my z milosti božie že sme tomu hlasu srozuměli, proto sme z Babylona vyšli. Také máme napomenutí apoštola, kdež die: *Vyjděte z prostředka jich a oddělte se od nich, die Pán, a nečistého nerodte se dotýkati, a já přijmu vás a budu vám za otce a vy bu-*

a *AII:* býti. b *V AII následuje:* a. c *V originále:* starých.

α Znamení. *C.* β Věci podstatné. *C.* γ *AII:* moc viry. *K.*

δ nb. ε *AII:* moc světa. *K.* ζ Milost světa. *C.*

η Milost Krista. *C.*

θ *AII:* Věrných křesťanů vlastnosti. *B.*

ι 1 Petr 1, 8. κ Příčina. *C.* λ Zj. 18, 4.

dete mi za syny a za dcery, die Pán[a] *všemohúcí.*[α] *Protož ta majíce zaslíbení, nejmilejšie, očisťme se od každé poškvrny těla i ducha konajíce posvěcení v bázni božie.*[β] Protož, mistře, rozsuď to sám u sebe podlé svědectví svého, [které's][b] mluvi[l][c] na kázaních, že svět pln jest poškvrn v těle i v duchu. Kterak pak my to muožem z víry učiniti, znajíce to z jich skutkuov i z slov, abychom s nimi z jednoho chleba jedli[d] a z jednoho kalicha pili a abychom s nimi jedno tělo byli? Ó byšte[e] právě rozsoudili, jak byšte nám za zlé neměli! Nebo náše oddělenie jest tresktánie[f] kněží zlých i lidu skutkem, neb od nich toho činiti nechcem, ani s nimi pro jich život zlý a vieru omylnú. A také měli byšte nás v tom laskavě snésti, neb my skrze to pohanění Kristovo na svém
f. 8[b] těle nosíme. A poněvadž to na prvních křesťanech za pravé / soudíte, proč pak na nás za[g] zlé? Však vieš, dokudž sme od vás přijímali, že sme za dobré[γ] jmíni byli a byla nám mnohá svoboda v světě a tak pohanění kříže Kristova byli sme prázdni. Neb sme s mnohými hřiešníky jednotu ukazovali, protož sú nás milovali. Ale lépe jest nám zde na krátký čas trpěti, než bychom s světem věčně zahynuli podlé řeči pána Krista, jenž die: *Budete v nenávisti všem lidem pro jméno mé a vylúčí vás a ohyzdí a vyvrhú jméno váše jakožto zlé pro syna člověka a řkú na vás všecko zlé, lhúce proti mě. Raduojte se a veselte se, neb ej, odplata váše mnohá jest v nebesích.*[δ]

Pak v čem sme my se ustavili a čím, že dobře[h] v pravdě víry pána Krista stojíme, ujistili?

Tiem, že písma Bohem vdechnutá tomu svědectví vydávají a příklad prvních křesťanuo věrných, kterak mají vyvoleni býti a v čem a co na ně má přijíti, že se v tom nalézáme. Protož naději pevnú jako kotvu duše máme a též i o světském lidu, kterak o něm piesma svědčí, že je také v tom vidíme, že sú[i] v té nepravosti, což se v piesmích svatých za zlé pokládá, to se na nich nalézá, jakož i na prvních, kteříž sú srdcem blúdili a Bohu

a *V AII následuje:* B. b *Opraveno místo:* kteréž.
c *Opraveno místo:* mluvíš. d *V AII chybí.*
e *V originále:* Abyšte. f *AII:* trestání. g *V AII chybí.*
h *AII:* za dobré. i *AII:* se.

α 2 Kor. 6, 17. 18. β 2 Kor. 7, 1.
γ Kteří je prv milovali. již nenávidí; a proč to? *C.*
δ Mat. 10, 22. Luk. 6, 22. 23.

nevěřili a v hněvu božiem byli, Židé i pohané.[1] Tak i nynějšie pod jménem křesťanským vždycky se učie a nikdý k umění pravdy nepřichází, lásky[a] pravdy nepřijali,[a][α] protož pravdy nečiní. *Byt řečí božiech ostříhali, učedlníci by Kristovi byli, pravdu by poznali a pravda by je vysvobodila z moci satanovy,*[β] aby hřiech v niech nekraloval. Neb se nemuož tajiti, kdo kde rozkazuje a vládne, buďto k životu neb k smrti, zjeví se ovoce ducha neb skutkové těla.[b] Potom má poznáno býti dřevo leč dobré, leč zlé, jakož die pán Ježíš.[γ]

A jako's nám řekl, abychom pověděli, co jest nám zjeveno, to věz, mistře, že my to za největčí zjevení[δ] máme, když sme pravdu pána Ježíše poznali v duchu a v něm užitek svého spasenie, neb ktož sú jej poznali, *tiť sou jej přijali a dal jim moc syny božími býti.*[ε] Neb múdrým a opatrným nezjevuje se, ale maličkým,[ζ] ješto sú chudí duchem a pokorní srdcem, ješto nízkým povolují v sprostnosti Kristově. A takovým[c] zjevuje Otec [Syna a Syn Otce], aby jej poznali samého a pravého Boha a Ježíše Krista, Syna jeho, a to jest život věčný. A jakož sme svrchu napsali, abychom v něho srdcem věřili a v duchu milovali a všecko své doufanie v něm položili, a což se jemu líbí, to činili, i toho sme vděční zjevenie, když nám pán Ježíš otevřel smysl, abychom písmu rozuměli a v pravém smyslu požievali ku potřebě svého spasenie[d] etc. O zjevení pak, kteráž pán Buoh prvním křesťanuom činil, též i nynie v duchu vytrženie a viděnie, kteráž Buoh vyplňuje, což prvé ukazuje, v jistotě ty věci k našemu potvrzení a potěšení Buoh i v ten čas činí, k / užietku a řádu, [zřízení] lidu f. 9[a]
svému, kterak se mají míti. Jakož i v starém zákoně Ezechielovi o chrámu vzdělání,[η] tak nyní o chrámu zboru svého, kterak se mají[ϑ] vzdělávati, a kto má k tomu první býti. Pak, bychom to psali, co Buoh dává u vidění sluhám svým, mnoho by písma bylo a také kto by tomu uvěřil? Snadby spieše někteří ďáblu to přidali, co se Duchem božiem děje, a tak by upadli v hřiech proti Duchu Sva-

[a] *V AII chybí:* lásky / nepřijali. [b] *V AII následuje:* neb.
[c] *Následuje neplatné:* se. [d] *V AI následuje:* našeho.

[α] Pod jménem křesťanským. *C.* [β] Jan 8, 31. 32.
[γ] Mat. 12, 33. [δ] Zjevení. *C.* [ε] Jan 1, 12. [ζ] Mat. 11, 25.
[η] Ez. 40. [ϑ] Viděni. *C.*

[1] *Bratří dívají se, jak patrno, na svůj poměr k církvi římské, jako na poměr prvních křesťanů k pohanskému státu. tedy podobné názory, jaké vyjadřuje Chelčický ve svých spisích. Srov. GOLL, Quellen II, 23.*

tému, neb i mezi námi mohli by někteří pochybovánie a vrtkání[a] míti při tom.[α] Protož my při všem držali[b] sme se zprávy apoštolské a příkladu prvních svatých, abychom všecko činili ve jméno pána našeho Ježíše Krista v slovu i v skutku.[1] Protož my věříce slibuom jeho (jakož řekl: *Cožkoli budete prositi*[c] *Otce ve jméno mé, dá vám,*[β] a opět die: *Kdež se zberú dva anebo třie ve jméno mé, já sem mezi nimi*[γ] *a začkoli prositi budú, svoléce se,*[d] *stane se jim),*[δ] a tak my v ten čas vzali sme před[e] se toto: Chce-li pán Buoh, abychom se konečně odtrhli od moci úřadu papeže a tak od jeho kněžstva a druhé abychom řád zpuosobili mezi sebú podlé zřízenie první církve a tak dále při kterých osobách má všeliká pře rozsúzena býti a na nich přestána[f] a žádný mimo to, což rozsúdie, aby jinak tiem nehýbal,[ε] než za pravé držal a s milostí poddán byl, pak kteří mají posluhovati a kto má první místo držeti v moci úřadu podlé toho, jakož die: *Tobě dávám klíče,*[ζ] a opět: *Komuž odpustíte, bude odpuštěno, a komuž zadržíte, bude zadržáno.*[η] A o to sme se mnozí svolili z Čech i z jiných zemí,[ϑ] abychom se za to pánu Bohu modlili, chce-li to pán Buoh tento čas míti, aby nám to ukázal podlé příkladu téhož, jakož učinili apoštolé, když volili dvanáctého. A tak kázali sme se za to pánu Bohu modliti i postiti bratřiem všem po krajinách. Pak mnozí sešli sme se a modlili se za to pánu Bohu, aby nám to ukázal, chce-li to míti čili nic mezi námi v tento čas. I přišlo tak, že chce. A tak sme uvěřili tomu, že jest tak vuole božie, aby to bylo. I dali sme tomu prodlený čas, aby se za to pánu Bohu modlili i s posty, hned-li to chce míti toho roku a které osoby k tomu chce míti, aby ukázány byly skrze touž příčinu jako i prvé. A tak když sme čas k tomu měli, opět sme se sešli mnozí z Čech i z Moravy a modlili se za to pánu Bohu s týmž dověřením jako i prvé i vyvolili sme jich devět, a z těch devíti aby byli tří, pak-li dva nebo jeden; pak-li ještě pán Buoh toho léta nechce míti, aby

[a] *AII:* vrtlání. [b] *AII:* drželi. [c] *AII:* prositi budete.
[d] *V AI chybí.* [e] *AI:* přes. [f] *AI:* přestává.

[α] *AII:* Nezaložili na zjeveních ac enthusiasmis, sicut anabaptistae. *B.*
[β] Jan 14, 13. 14. [γ] Mat. 18, 20. [δ] Mar. 11, 24.
[ε] *AII:* Primarius in ⟨?⟩ tehdaž pevný byl. *B.*
[ζ] Mat. 16, 19. [η] Jan 20, 23.
[ϑ] *AI i AII:* V jiným pak exempláři takto stojí: A o to se mnozi svolili z Čech, z Moravy i z jiných zemi, z Němcuov Valdenských. *V AI rukou A, v AII rukou B.*

[1] *O zjevení viz pozn. 1 na str. 11.*

nebyl žádný. A byť by[a] bylo nepadlo na žádného, byli bychom ten rok beze všech kněží, a tak[b] až by vždy nám pán Buoh ukázal k modlitbě a k víře, že již chce to míti, a osoby, které se jeho milosti líbí, aby ty byly. Ale poněvadž[c] sme se konečně pustili kněží, kteříž pocházejí z moci úřadu papeže, z víry věříc tomu, že Buoh nechce, bychom k nim zřenie měli o posluhovánie, / f. 9[b]
protož sme vieru přiložili, že Buoh učiní nám, zač prosíme. I učinil pán Buoh k víře a k modlitbě, že přišlo na všecky tři, a při tom ukázal pán Buoh múdrost a moc svú v nás [tak], že sme všickni poznali čitedlně, že pán Buoh navštívil nás a ku potvrzení učinil veliké věci. A bylo [se] více [sešlo] než šedesáte bratřie. A to sme s velikým dověřením přijali a s radostí ducha svého,[d] děkujíce pánu Bohu, že navštívil nás v poslední časy a dělá dielo[α] své.

Dále pak o potvrzení jich v úřad kněžský spolu sme mluvili, kterak by nejslušnějí bylo bez úrazu lidem, ač sme věřili beze všeho pochybovánie, že sú již posvěcení a potvrzení od pána Krista, jakož nám to ukázal pán Buoh.[1] Avšak obmejšlejíce dobré věci netoliko před Bohem, ale také přede všemi lidmi, což na nás jest, hledali sme toho skrze prvního, kteréhož sme měli od římských před tiem, a druhého od Valdenských (ješto mají puovod

a *V AI chybí.* b *V AII chybí:* a tak.

c *V AII následuje:* již přece.

d *V originále:* svatého. *Srov. f. 401[b].*

α Jaké a jak vyvolili. *O.*

[1] *Týž názor vyslovuje se v kuse KTERAK SE LIDÉ, AI f. 142[a]. Ve SPISE O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH velmi obšírně dovozuje se theorie a princip, že není opravdu knězem ten, kdo není „v jednotě těla Kristova" (48[a]), t. j. ten, kdo svým ctnostným životem nedokazuje, že jest uvnitř posvěcen, že v něm přebývá Duch Svatý. (Srov. AI f. 20[b]. 31[a]. 120[b] a j.). Důsledek nevyslovený od bratří určitě jest ten, že ctnostný člověk vlastně již jest skutečně knězem, tak že obřad posvěcení nebo potvrzení na kněžství jest pouhá formalita, kterou se vlastně žádná moc kněžská neudílí. Vždyť beztoho zlí kněží nemají účinné moci kněžské, jak bratr Řehoř obšírně dovozuje ve SPISE O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH. Viz níže pozn. 2 na str. 39.*

Tam, kde bratří formulují pro veřejnost své dogmatické názory o kněžství a svěcení nebo potvrzování na kněžství, vidíme, že formální obřad potvrzení pokládají za potřebný. Tak již v dogmatické části ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 12[a]., ve SPISE O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH, AI f. 49[b]. 57[a]., v TRAKTÁTU BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ, AI f. 120[a], 121[b]., v ODPOVĚDI BRATŘÍ STARÝCH NA PSÁNÍ MISTRUOV PRAŽSKÝCH, AI f. 226[a].

od první církve),[1] o kterémž sme naději měli, že by v milosti božie byl a nejstaršie z nich jest v letech. I ta oba dva tak přijali sme ku potvrzení těch tří, jestliže to pán Buoh chce, aby ukázal. I modlili sme se pánu Bohu, chce-li to potvrzenie míti skrze Valdenské, aby tomu staršiemu milost [v srdce] dal k tomu, aby z milosti a z viery[a] [to] učinil. I dal jemu to pán Buoh, že učinil s dověřením a potvrzuje nás v tom mluvil dobré věci, chvále pána Boha z toho řka, že toto učinil pán Buoh k užietku spasenie našeho. I stalo se potvrzenie od něho[b] těm třem skrze vzkládanie rukou podlé řádu první církve a zprávy apoštolské s modlitbami.

Pak o tom, jakož pán Ježíš ukázal z výsosti o třech a zvláště o jednom, kterýž z nich měl první místo držeti, mluvil jest ten,[c] [α] komuž jest ukázáno, řka, že tak jest, věřte tomu úplně![2] Avšak

[a] *V AII následuje:* i. [b] *V AII přetrženo:* od něho.
[c] *V AII dvakrát podtrženo.*

[α] *AII:* B. Řehoř mluvil, cui in somnis seu visione hoc fuit revelatum. *B. Připisek tento jest opatřen červenou závorkou, zajisté na znamení své důležitosti.*

[1] *O svých stycích s Valdenskými zmiňují se bratří podrobněji v kuse KTERAK SE LIDÉ, AI f. 139 b—140 a; srov. též AI f. 331 a. Jinak viz doklady uvedené GOLLEM v Quellen I a mimo to spis BLAHOSLAVŮV, O původě jednoty (vyd. Jastrebov) str. 35. O tom, co z pramenů lze vyvozovati, též GOLL, Quellen I, zvláště na str. 30—31 a Quellen II, 37 sl. a GOLL v ČČM 1884, 162—163. Srov. též GOLLŮV článek „Nové spisy o Valdenských" v Athenaeu V (1888) 97 sl. O názoru bratrském, že Valdenští souvisí s prvotní církví křesťanskou, jaká byla před Konstantinem Velikým, viz příslušnou poznámku k f. 26 a.*

[2] *Podle postranního připisku v AII (viz hořejší poznámku α) jest viděti, že tato věta týká se zjevení, jehož se bratřím dostalo, jak se o tom zmiňují v svém DRUHÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI (AI f. 3 a str. 11). Kdyby tohoto připisku nebylo, sotva by to kdo, tuším, poznal. Poněkud zřetelněji jest to vyjádřeno v kuse BRATŘÍ ZA KRÁLE JIŘÍHO V OUZKOSTECH (AI f. 402 a). Podle TŘETÍHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI bylo by lze souditi, že posel bratrský Rokycanovi ústně vyložil, jakého zjevení se bratřím dostalo, ale podle str. 27 sl. jest patrno, že bratří o tom teprve v listě 4. podávají zprávu písemnou; dlužno ovšem se domnívati, že doručitel 4. listu Rokycanovi ústně přece chtě nechtě pověděl více. Že bratří ve svém písemném sdělení (ve 4. listě) a v jeho zpracování nepověděli více, dlužno přičísti prozíravosti a vyspělé intelligenci Řehořově. Ovšem jest velice možné, že když posel bratrský Rokycanovi již při doručení listu 1. (srov. str. 11 a 14) se zmínil o zjevení, jehož se bratřím dostalo, Rokycana nepodržel toho u sebe a že tudíž bratřím se doneslo, že to, čemu oni velikou váhu přičítali (srov. str. 11), na jiné nepůsobilo. Proto Řehoř, autor 4. listu, ač svého vidění se v listě nemohl nedotknouti, přece hlavní váhu klade na důvody rozumové a důvodu mystickému*

bratří pro většie ujištěnie dověřili se pánu Bohu skrze modlitby: chce-li, aby ten byl, příde naň. I přišlo naň. I stalo se potvrzenie všem třem s modlitbami. Také i jednomu z nich, aby první místo držal v puovodu úřadu kněžství, jakož bylo v první církvi. A ten vyvolen jest nejprv od mnohých za staršieho mezi bratřími a potom vyvolen jest též od mnohých, aby byl jeden z devíti, i přišlo naň, aby byl jeden ze tří, kteréž sobě Buoh vyvolil z těch devíti. Potom skrze modlitby a dověřenie přišlo naň, aby byl první. [α] Neb tak pán Buoh chtěl míti, protož zjeviv to i dokonal, neb jest také dobré svědectví měl od rodičuov i od okolního lidu, že od dětinstva vždy svatě obcoval a potom dále když přišel k letuom, v dobrém prospieval, stoje u víře pána Krista bez vyvinutie a až do dnes zachován jest bez poškvrny hřiecha smrtedlného v dobrém svědomí. A to jest nám za veliký dar od pána Boha, že toho vyvolil k tomu, ješ/to jemu rovně nevíme podlé svědectví a svě- f. 10[a]
domie jeho, neb nám ve všem zjeven jest od mladosti své. A tak všickni tří sú dobrého svědectví i svědomie, ješto, by pak nebylo zjevení božieho o nich ani skrze vieru a modlitbu dověřenie k Bohu, hodné jest bylo podlé zprávy apoštolské k tomu jich vyvolenie.[1]

(citovému) přičítá význam podřízený. Řehoř nechce Rokycanovi a lidem s ním stejně smýšlejícím (to se týká zpracování 4. listu nadepsaného BRATŘÍ ZA KRÁLE JIŘÍHO — AI f. 350[b] sl.) vnucovati víru ve své vidění a hledí, tuším, čtenářům vsuggerovati mínění, že bratří hlavně zdařilé losování pokládají za projev božské vůle. O tom ovšem nelze pochybovat, že příznivý výsledek losování mocným dojmem působil na všecky účastníky shromáždění, takže všichni při 3. shromáždění „poznali čitedlně", že je pán Bůh navštívil (str. 29).

Zdá se, že Řehoř ani na bratří nechtěl působiti svým viděním, podle všeho, teprve když všecko již bylo hotovo, jim o něm vypravoval. Když složitá procedura se zdařila, pak nabyl asi přesvědčení, že vidění nebylo pouhým přeludem, nebo působením zlého ducha. Později však přece zase nabylo v něm převahy reální nazírání nad mysticismem. Přihlédneme-li k výrokům Řehořovým, které ve svých pozdějších písemných projevech učinil o argumentech, vedených ze zjevení a zázraků (AI 170[b]—171.[a] 244[a]), nabudeme, tuším, přesvědčení, že Řehoř sám své vidění nepřeceňoval nebo lépe čím později, tím cenil méně. Srov. str. 11 pozn. 1.

Další události ukázaly, jak rozumně Řehoř jednal, že své vidění nestavěl do popředí důkazů pro správnost víry a jednání bratří. Rokycana ve veřejném listě svém z r. 1468 počítá jim za všetečnost, že se dovolávají svého zjevení od Boha. (VÝBOR II, 735).

α AII: t. B⟨ratr⟩ Matěj Konvaldský. *B.*

[1] *Toto místo jest nejpůvodnější a nejdůležitější svědectví o tom, jak si bratří zřídili své vlastní kněží (kněžský řád) a jakým způsobem tito byli potvrzeni (posvěceni, ordinováni). K němu druží se místo z kusu BRATŘÍ ZA*

Ale však ani oni, ani my z sebe a od sebe nic nejsme, ani co dobrého dostatečni sme pomysliti a nalézáme se neužitečné slouhy pána Krista. Neb pro svú nestatečnost a nezpuosobilost, nedostatky i hřiechy některých z nás hodni sme byli zavrženie od pána Boha. I to také vyznáváme, že sú se o nás pokúšeli lidé

KRÁLE JIŘÍHO V OUZKOSTECH (který jest jen novým zpracováním ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI) f. 400ª sl. Již v tomto, časově po čtvrtém listu nejbližším svědectví jsou patrny věcné rozdíly ne nedůležité. Vnější rozdíl obou tekstů jest v naší edici patrný z tekstu kusu BRATŘÍ ZA KRÁLE JIŘÍHO. Kromě těchto dvou zpráv nejdůležitějších, jest řada zpráv jiných, od události, jichž se týkají, více nebo méně vzdálených. Jsou sebrány a kriticky probrány v GOLLOVÝCH Quellen I, 17 sl. a 87 sl. Z AI jsou to tyto kusy: KTERAK SE LIDÉ MAJÍ MÍTI K CÍRKVI ŘÍMSKÉ, AI f. 141ª sl. a 166ᵇ sl. a ODPOVĚD BRATŘÍ STARÝCH VŠEM VUOBEC NA PSÁNÍ MISTRA JANA Z ROKYCAN atd., AI f. 241ᵇ. 242ª. K pramenům pozdějším dlužno přičísti ještě KRASONICKÉHO dvojí sepsání v rkpe musea král. Českého, sign. V. F 41, jež má podrobnější zprávy než to jeho sepsání, jež se nalézá v rkpe Zhořeleckém (z něhož výtah otiskl GOLL v ČČM 1878). O Krasonického se opírá z veliké části spis BLAHOSLAVŮV, O původu jednoty bratrské a řádu v ní (vydaný N. V. JASTREBOVEM ve SBORNIKU OTDĚLENIJA RUSSKAGO JAZYKA I SLOVESNOSTI IMP. AKADEMII NAUK, sv. 71, Petrohrad 1902 — srov. článek JASTREBOVŮV, Bratra Jana Blahoslava spis O původu atd. v ČČH, 1902 (VIII), 52 sl.).

O tom, jak ze zvolených 3 kněží bratr Matěj byl ustanoven za biskupa, vypravuje Krasonický (v rkpe mus. V F 41 f. 15ᵇ) takto: „A myslili, který by první místo měl míti a jiná dva po něm. A že drahná práce byla v tom jednání, řekl bratr Řehoř: ‚Zanechejme nyní, ale poodpočiňte a posilňte se‘. Potom pak to řídili. Nebyl sem v tom zpraven, losem-li opět mezi třemi těmi či jak jinak. Než přišlo na b. Matěje nejmladšího.“

Po pokusu GOLLOVĚ (v Quellen I, zejména str. 30 a násl. a v ČČM 1885, 49 sl. a 57 sl.) sotva bude lze něco změniti v obraze, který on podal o průběhu volby a potvrzení prvních kněží bratrských, jakož i o zřízení prvního biskupa. MÜLLER v REALENCYKLOPÄDIE F. PROTESTANT. THEOLOGIE III, 450 sl. přijímaje názory Gollovy, vykládá zásadní příčiny, které bratří vedly, že si zřídili svůj vlastní kněžský řád. — Ordinace bratrských kněží biskupem Valdenským byla výsledkem kompromissu dvou mínění, jednoho, že stačí potvrzení knězem (že mezi knězem a biskupem není podstatného rozdílu) a druhého, lpějícího na t. zv. apoštolské posloupnosti. Podle Müllera bratří této věci připisovali pouze formální význam, cenice více posloupnost smýšlení a víry. V práci své „Das Bischoftum der Brüderunität“ (Herrnhut 1889) obírá se MÜLLER otázkou, lze-li vůbec při biskupství bratří českých mluviti o nějaké „apoštolské sukcessi“ ve smyslu katolickém a dospívá k výsledku, že nikoliv. Bratří nezachovali nepřetržité posloupnosti ani toho svěcení, kterého se dostalo jejich biskupovi od Valdenského biskupa Štěpána, neboť r. 1553, kdy jediný jejich biskup Augusta dlel v žaláři, zvoleni byli a bez okolků hned fungovali jako biskupové bratří Černý a Červenka. Otázka apoštolské posloupnosti biskupů bratrských má hojnou literaturu. Srov. na př. článek

zlých smysluov u víře, zkažení v milosti tělesné. [a] A tak několikrát, by byl pán Buoh nedal některým z své zvláštní moci a múdrosti poznati toho a tomu odpierati, byli bychom od nich přemoženi a zklamáni, že bychom bídnější byli všech lidí, neb což na nás zlého mluví, bylo by to shledáno. Ale pán Buoh, jenž jest bohatý v milosrdenství svém pro přílišnú lásku svú, skrze pána Krista z milosti své a ne z zasloužení našeho zachoval nás, ochránil a shromáždil jako pták ptačátka svá pod křídla a dal moc i múďrost, abychom ten lid tresktali a k pravé víře navodili. A koho sme nemohli přivesti ku pokání a k pravé víře, od něho sme vystřiehali, jakož i podnes.[1] Protož kteréž věci zpuosobil pán Buoh mezi námi, tak věříme, že jest to uložil v své tejné božské radě, aby tak v těchto časích naplnil, neb jest to i skrze proroky předpověděl. Budiž jemu chvála na věky věkuov. Amen.

MÜLLERŮV, O souvislosti obnovené církve bratrské se starou Jednotou bratří českých v ČČM 1885. Viz též GOLL, Quellen I, 4—5 pozn. 2.

Proč potvrzeni od biskupa Valdenského nepřijal přímo zvolený bratr Matěj, nýbrž prostřednictvím bratra Michala, vysvětluje MÜLLER (v Realencyklopädii III, 452) tím, že Matěj neměl býti vysazen nebezpečí, spojenému s odchodem k biskupu Valdenskému. O biskupovi Valdenském viz MÜLLER, Bischoftum 8 sl. a GOLL v ATHENAEU 1888 (V), 106. 107.

Co do osob tří prvních kněží bratrských, jmenuje KRASONICKÝ (v rkpe mus. V F 41 f. 25b) Tůmu krejčím z Přeloučí a Matěje Kunvaldského synem sedlákovým.

Podle téhož svědectví (l. c. f. 26a) bratří své kněží volili losem až asi do r. 1530.

a AII: Rota milovná. *B (červeným písmem).*

[1] *O tom, že k živlům, z nichž Jednota bratrská vznikla, dlužno počítati i t. zv. pikharty, t. přívržence krajních názorů, které již křesťanskými nelze nazývati, s čímž zároveň souvisely i mravní jejich výstřednosti, viz GOLL v ČČM 1884, 162 a GOLL, Quellen I, 9. Přes to bratří se příležitostně ohražovali proti tomu, aby s pikharty nebyli ztotožňováni (srov. AI f. 95a. 123a. 137b. 222a. 223b. 319a. 356b). Podle ODPOVĚDI BRATŘÍ STARÝCH NA PSÁNÍ MISTRUOV PRAŽSKÝCH (AI f. 223b) zdá se, že slovo pikhart mělo význam několikerý, nejméně aspoň dvojí. Možno říci, tuším, že byli pikharté vlastně a nevlastně tak řečení. Slouti pikhartem bylo vždy nebezpečné. Bratří nechtějíce platiti za pikharty vlastní nebo skutečné, karakterisují sami skutečné pikharty (AI f. 223b) jakožto „lidi nejhorší, kteří o pánu Kristu nic nedrželi a o vzkříšení nevěřili a protož hříchu za hřích nemajíce, v plné svobodě těla a žáďosti jeho chodili jsou“ ... nebo (AI f. 319a) jakožto lidi, „ješto v Boha nevěří, ani zákonem starým ani novým se zpravují, o z mrtvých vstání nevěří, samým přirozením se zpravují“. Těmito slovy se nepochybně míní proslulí „bratří svobodného ducha“.*

Protož věz, mistře, že sme té žádné věci, kteráž mezi námi jest ku posluhování víře pána Krista a k vzrostu života duchovního a obcování křesťanského, nečinili klopotně v brzkém času, ani drze, ani všetečně, ani kterého člověka návodem, ani s kterú lehkostí aneb nevážností, ale s bázní božie hledíce o to mnozí ku pánu Bohu, v jednomyslnosti dověřili sme se pravdě slova jeho věříce, že se tak stane, jakož se jeho milosti líbí a nám k spasení užitečné jest. Protož nesměli sme jinak učiniti, než tak, jakož nám pán Buoh oznámil k víře a k modlitbě. A tak pán Buoh, Otec nebeský, skrze pána Krista posledních časuov obrátil srdce náše k otcom milým apoštoluom, jakož o tom prorokováno, obnoviv vieru v duchu našem. Také i posluhovánie svátostmi chtěl míti[a] obnovenie podlé líbezné vuole své k užietku spasenie našeho. Budiž jemu chvála na věky. Amen.

Kdož se pak tomu protiviti bude a za zlé pokládati, má věděti zajisté, že se protiví dielu Ducha Svatého. Ač nynie nevěří
f. 10[b] a nevie, ale potom zvie, / že jest z Boha, z Krista Ježíše, jakož sú oni zvěděli, ktož sú se jemu protivili i jeho milým apoštoluom. A my [pak] již na tom s pomocí božie míníme své životy složiti, jsúce toho svědkové mnozí bratřie, že jest to pošlo z Boha.[α]

Ale aby se nedomnieval, mistře, že by to při nás bylo, že bychom tiem odsuzovali a k zatracenie potupovali vešken lid, kdež jest po všem světě, že by nemohl spasen býti, ktož není s námi v tom svolenie a zřiezenie, toho při nás nenie, aniž toho držíme, ani mluviti máme, odstup to od každého křesťana věrného! Neb když jest pán Buoh nalezl Abrahama věrného sobě a poslušného mimo jiné, jehož vyvolil zvláštně a slib jemu učinil a dal jemu znamenie obřezánie, protoť jest Abraham nepotupil jiných, též i Mojžíš i jiní proroci. Též také i dvoje pokolenie, kteréž zuostalo při Jeruzalému, nemohlo jest potupiti z desatera pokolení vyvolených božiech, rozptýlených po všem světě. A tak až do Krista, kdež sú koli byli v kterých zemích Židé neb pohané, kteřiež sú nalezeni byli u víře Abrahamově poslušní Boha, s věrným Abrahamem byli sú v zaslíbení, jakož die: *V semeni tvém požehnáni budú všickni národové,*[β] totiž synové viery Abrahamovy. A tak vyvolenie došli spasenie[b] z Židuo i z pohanuov až do Krista; u víře pak pána Krista, jakož die: *Ktož uvěří a pokřtí se, spasen bude*;[γ] pak podlé zprávy apoštolské, skrze něž viera rozhlášena

[a] *V AII chybí.* [b] *V orig.:* došlo z spasenie.

[α] Stálost. *C.* [β] 1. M. 22, 18. [γ] Mk. 16, 16.

jest, ktož sú v té víře a v tom poslušenství až do dne soudného, spaseni budou, kdež sú koli po všem světě pod kterýmžkoli poslušenstvím a mocí i mezi pohany, nemajíce žádného posluhovánie svátostmi, ani písma, než zákon napsaný v srdcích, slovo pravdy, moc boží a také pod kterýmikoli posluhováními, kterýmžkoli obyčejem svátostmi posluhují v kterémkoli lidu a v kterémkoli povolání, v kterých stavích, řádiech, obchodiech neb v prácech a mohú zachovati vieru pána Krista nepoškvrněnú podlé toho (jakož die: *Učiece je zachovávati všecky věci, které sem vám přikázal*),[α] jakož o tom nahoře psáno jest,[1] spaseni budú, věříme o nich. Oni tak[a] první až do Krista a tito až do dne soudného, jimž všem spolu *počteno bude k spravedlnosti věřícím v něho, kterýž zrazen pro hřiechy náše a vstal pro ospravedlnění náše.*[β] [2]

Protož tak ospravedlnění jsúce všickni vyvolení božie a smířenie s Bohem skrze pána Krista, mějmež pokoj! Neb nezačali sme víry jiné, ani žádných věcí nových, kteréž zachovány býti mají od věrných křesťanuov pro spasenie jich, ale v té víře pána
Krista rádi bychom / se ostříhali i ve všech věcech, kteréž se líbí f. 11[a]
milosti jeho a nám prospěšné k spasení sou, jako i jiní křesťané věrní od počátku i nynie, kdež sú koli, jichž žádáme účastni býti a v jednotě ducha s nimi přebývati. Neb die: *Jedno tělo a jeden duch, jakož povoláni ste v jedné naději povolání vašeho, jeden pán, jedna viera, jeden křest, jeden Buoh a Otec všech, jenž jest všecko nade všemi, po všech i ve všech nás.*[γ] Protož tou jednotou církev svatá v lásce přebývá, jedni druhé milujíce, jakož

[a] *V AII chybí.*

[α] Mat. 28, 20. [β] Řím. 4, 25. [γ] Ef. 4, 4—6.

[1] *Str. 35.*

[2] *Názor o církvi, již tvoří dohromady vyvolení boží po různých končinách země roztroušení, k nimž ovšem bratří také sebe počítají, spojuje bratří přímo s Husem, jemuž církev jest společnost předurčených k spasení. Názor bratrský vyložen jest dosti obšírně ve SPISU TÉŽ O ZLEJCH A DOBREJCH KNĚŽIECH, AI f. 72[a] — 73[a] a f. 75[b] — 76[a]. Mimo to lze jej vyčisti z mnoha míst ve spisích pocházejících z let. blízkých zřízení vlastního církevního a kněžského řádu bratrského (AI f. 43[b]. 81[a]. 82[a]. 82[b]. 102[b]. 105[b]. 109[b]. 127[a] sl. 129[b]. 133[b]. 166[b]. 171[b]. 183[b]. 184[a]. 211[b]. 212[a]. 214[b]. 215[a]. 363[b]). Opětné a opětné opakování vývodů s tím souvisících nasvědčuje tomu (nehledě ani k dokladům jiným), že zásadní otázka, co jest vlastně církev, byla vedle otázky, zda-li zlý kněz posvěcuje, pro bratří té doby nejaktuelnější otázkou. Na místě shora uvedeném (AI f. 75[b]) nalézá se též výklad pojmu „vyvolení boží“; jsou to lidé, kteří „se ostříhají v podstatných věcech, k spasení od Boha vydaných“, t. „v jednotě víry a lásky, skutkuov dobrých a ctnostného života“.*

Kristus miloval je, a vespolek sobě posluhujíce skrze lásku ducha. Také ti spolu mají písmuom věřiti, Bohem vdechnutým a o všech věcech mysliti[a] tak, jakož oznamuje zpráva apoštolská. Svátostmi nemají pohrdati, když je mohú míti podlé vuole božie, leč by beze lsti nemohli míti neb dojíti a v kterémkoli lidu. A u[b] kterýchkoli zprávcuov a pastýřuov přijímá kto naučenie a svátosti béře, má poslušenstvie z viery zachovati, svornost a jednotu v svazku pokoje. Poněvadž s nimi ukazuje jednotu v[c] naučenie a přijímaní svátostí, má s nimi býti vnitř v pravdě jedno tělo a jeden duch. Protož ve všem v tom má se spolu s nimi ostříhati i ve všech věcech, kteréž sú k zachování té pravdy vnitřnie i tomu zboru k vzdělánie a ku polepšení, má býti. Ty sú všecky věci ku potřebě spasenie člověka, neb neposlúchaje posluo Kristových, neposlúchá pána Krista a nejsa poddán jim, není poddán Bohu. Neb sám die: *Kdož vás slyšie, mě slyšie, a ktož vámi hrzí, mnou hrzí, a kto mnú hrzí, hrzí tiem, jenž mne poslal.*[α] A opět die: *Komuž odpustíte, bude odpuštěno, a koho svížete,*[d] *bude*[e] *svázán.*[β] Jakož die apoštol: *A ač ste co odpustili, i já v osobě Kristově.*[γ] Toť všem zuostává až do dne soudného, kteříž poselství pána Krista požievají. A k tomu sám pán Ježíš dí: *S vámi sem po všecky dni*[f] *až do skonání světa.*[δ] Neb tak dal moc sluhám svým a pastýřuom, aby v nich přebývaje to činil, aby i oni skrze něho a v moci jeho to všecko, což činí, činili. Jakož opět apoštol die: *My z Boha před Bohem o Kristu mluvíme a tak z moci jeho a z mudrosti jeho a milostí Ducha vedeni jsouce.*[ε] Jakož die: *Z*[g] *milosti*[h] *božie sem to, což sem, a milost jeho ve mně prázdna nebyla, a já nic nesmím, co by ve mně Kristus nedělal.*[ζ]

Protož lidé mají se dověřiti ve všech věcech úplně takovým, a což dějí, tak zachovati a za pravé přijíti. Neb jim zaslíbil pán Ježíš a řka: *Začkoli prositi budete Otce ve jméno mé, dá vám.*[η] Protož každý má toho s pilností ostříhati, chce-li spasen býti, což zprávce věrní učie a rozkazují, buďto když se rozkáží postiti neb

a *AII:* smysliti. b *AII:* od. c *AII:* a.
d *AII:* svižite. e *AII:* budeť. f *AII:* dny.
g *V AII chybí.* h *AII:* milostí.

α Luk. 10, 16. β Mat. 18, 18.
γ 2 Kor. 2, 10. δ Mat. 28, 20.
ε 2 Kor. 2, 17. Gal. 5, 18. ζ 1 Kor. 15, 10.
η Jan 16, 23.

v který den nedělati díla tělesného, / ale[α] v naučenie a v slyšenie f. 11[b]
slova božieho a v přijímaní těla a krve pána Krista pod zpuosobem[α] chleba a vína a v modlitbách aby ten den strávili k chvále božie mimo jiné dni. A tak ve všech věcech mají poslouchati, neb ti zprávce jsú jich vuodce a pastýří, kteříž mají cestu božie věděti a jí jíti a na pastvě zdravé ovce pásti, to, což jest k chvále božie a k jich spasenie, aby první sami v tom přebývali a tak jiným rozkazovali na sobě ukazujíce a řkúce: „Jakož na nás vidíte a od nás slyšíte, tak čiňte a budete míti život věčný." A pak-li kto nechce poslúchati toho,[a] což jest k vzdělání zboru a k spasení jeho, spolu ostřiehati a činiti, tak mají s ním učiniti, jakož učí zpráva apoštolská, neb neposlušenství jest hřiech proti lásce, protože vzbuzuje nemilost a ruší svornost a činí nepokoj. Protož věrní křesťané mají spolu těch věcí ostříhati, kteréž sú k vzdělání, a ty věci činiti, které sú ku polepšení.

Ale ⟨to⟩[b] poslušenství, kteréž jest nyní těchto časuo, mistře. při vás kněžích[c] i při lidu, příliš jest odporné poslušenství křesťanskému, ještě i zřízenie pohanskému. Neb jest nám to svědomo široce, kterak to kněžstvo jedno proti druhému pýchú se nadýmá, jedni druhé ohyžďujíc[d] a potupujíc a každý sám se něco býti ukazuje a jiné[e] ponižuje, v závisti přebývajíce a z toho sváry, nesvornosti, zlobivosti, hořkosti mají etc. A lid, jemuž posluhují, uhyzdie,[f] zjevné[g] jich hřiechy před oči kydajíce, do pekla potupují, a proto[1] jim vždy svátostmi posluhují a služebnostmi kostelními, spaseniem ⟨je⟩[h] bezpečí. Takéž i lid mezi sebú příliš nesvorný, hadrovný, svárlivý, [lživý], nepokojný, jedni druhé potupujíce a odsuzujíce, i na svých kněžiech nic dobrého neostavie, jich život spatřujíce lehký, prázdný, lhostejný, lakomý, [smilný], rozkošný, jakož obecně říkají, sodomský, protož kterak v sloviech i v skutcích je shledávají, tak je potupují a ohyžďují, a proto[1] vždy spolu od nich svátosti přijímají, z jednoho chleba jedie a z jednoho kalichu pijí. Jsú-liť pak tělo Kristovo, zvědíť, když toho čas přijde.

[a] *V AII chybí.* [b] *AI:* v; *AII: o.* [c] *AI*: *knězích.*
[d] *AII*: ohyzďujíc. *AI*: ohyždiujíc [e] *AII*: jiného.
[f] *V originále*: uhyzdě. [g] *AII*: zjevně.
[h] *V originále:* se.

[α] *K tomuto místu v AI přičiněno jest po straně znamení:* . ?

[1] *Dlužno rozuměti*: přes to.

Ó mistře, by ty tomu mohl rozuměti, kterak jest přezlé
kněžstvo[a] i lid příliš daleko od života křesťanského; by jeden byl
z tisíce v pravé víře živé! Ale věz, žeť o to[b] neradi mluvíme, neb
se nám tím nesluší zaměstknávati, nébrž i na jiných to stavujem,
kdež muožem, nad to sme pak nepsali, než teď tobě krátce. Neb
lépe jest nám za ně se modliti ku pánu Bohu, aby je ku pokání
f. 12[a] obrátil a ku poznání pravdy přivedl etc. / Ale toto věz, mistře,
by nebylo žádné jiné[c] příčiny, než ta, nám by nelze bylo zůstati
při kněžích i s lidem v služebnosti kostelní s dobrým svědomím
a s nadějí spasenie. Neb i ktož zuostávají bojíce se pohanění,
statku ztracenie, vězenie etc, znajíce to zavedenie, v pokrytství
přebývají a zlé svědomie mají. Neb kněží křesťanští mají býti
dobrého svědomí i svědectví, jakož o nich píše sv. Pavel k Timoteovi a k Titovi,[α] a lid, kterémuž[d] posluhovati majie, k tomu
jej mají přivesti, aby křesťansky obcovali, jakož o tom nahoře
psáno stojí.[e]

⁝[Počet z víry] o sedmeré svátosti.[f]⁝

Najprv o svátosti kněžství tak vyznáváme,[β] jakož sme i od vás slejchali, že má býti člověk dobrého svědomí i svědectví (jakož sme o tom svrchu psali)[1] a má býti od věrných vyvolen a v ten úřad žádán. A když tomu s milostí povolí, má býti potvrzen od biskupa, kterýž jest od křesťanuov věrných k tomu zvolen ku potvrzení jich s modlitbami a s posty. A rukou vzkládaním to činie. A má tu býti, kdež ho staršie dadie; pak-li kam pošlí, jíti, úřad konaje podlé povolánie svého. A má býti opatřen potřebami podlé

[a] *A I*: kněztvo. [b] *A II*: o tom. [c] *V A II chybí.* [d] *A II*: kterému.

[e] *V A I následuje přípisek psaný rukou A*: Dán mistru Rokycanovi léta 1468 v pátek po svatém Jakubu, *jest však přeškrtnut. (V A II tento přípisek chybí). Na to následuje v A I připisek psaný rukou B, který rovněž jest přeškrtnut*: Huic epistolae adiuncta erant, quae sequuntur, ideo vše se to za jednu knihu počítá spolu. *Mimo to nalézá se tam nepřeškrtnutý přípisek, psaný rukou B, vztahující se se ku pokračování*: Počet z víry.

[f] *Celý nadpis psán jest tučným písmem a zněl původně*: Psaní bratří o sedmeré svátosti k mistru Rokycanovi. *Slova však vytištěná proloženě, jsou v originále přetržena a nad slova*: Psaní bratří *připsána jsou rukou O. slova*: Počet z víry. *V A II zní nadpis pouze*: Počet z víry.

[α] 1 Tim. 3, Tit. 1.

[β] Řízení kněžie. *O (červeným písmem).*

[1] *Vztahuje se asi k ČTVRTÉMU LISTU, kde se mluví o volbě prvních kněží (f. 10[a]) i k poslednímu jeho odstavci (f. 12[a]).*

hodné příčiny a také osobami, s kým má jíti nebo býti, aby ostřiehán byl. A ten nejprv má míti služebnost slovem božiem a modlitbami a při tom svátostmi. A jestliže by upadl v hřiech anebo v blud a v tom přisluhoval a oni by se toho nedopatřili, proto by ten lid věrný nehynul,[a] neb skrze vieru a modlitbu církve i těch, kteříž přijímají posluhování, pán Buoh naplňuje ⟨své sliby⟩ skrze Krista Ježíše. Ale nebezpečenství a umenšenie s strany kněze jest. Neb nepomáhá skrze vieru živú a modlitbu[α] a slovo pravdy z duchu, neb viera jeho mrtvá jest, jehož modlitby Buoh neslyší a slova pravdy, moci božie nemá v srdci svém, protož nemuož jim poslúžiti v pravdě, než věcmi jalovými a mrtvými posluhuje z hlasu, z paměti, z umění a z litery písma. Protož pilná potřeba jest kněží spatřovati, kterak sú živi, a od příčin je[b] varovati a vystřiehati. A když by jej zvěděli v hříchu nebo v bludu, již jím mají pohrdati, [jako zlým] a vyobcovati a tresktati, nechtí-li / ho f. 12[b]
účastni býti v tom zlém.[1] A když by pokání učinil a zkušen byl, bylo-li by hodné, aby zase přijat byl; pak-li by nebylo hodné, ale úřadu aby zbaven byl [podlé rozsouzení pravého] od zprávcuov staršiech [etc].[2]

[a] *AII*: nezhynul. [b] *AI*: se.

[α] Při něm jest škoda. *D.*

[1] *Na tomto místě naráží se nepochybně na funkce soudců zborových, kteří měli bdíti nad životem bratří i kněží, ač byli vlastně pomocníky kněží ve věcech světských. O povaze úřadu tohoto v dobách nejstarších není zpráv; lze si jej představiti pouze na základě zpráv ze století 16., kdy již asi byl rozvitější než původně. Srov. GOLL v ČČM 1886, 302—303, BIDLO, Jednota I, 78. 150. 196. SKALSKÝ vydal v PÍSEMNÝCH PAMÁTKÁCH EVANJ. MINULOSTI ČESKÉ Č. 1. a Č. 2. několik důležitých pramenů, k otázce této hledících. Srov. ČČH. 1907, 355.*

[2] *Místo toto, týkající se účinné svátostné moci zlého a dobrého kněze, jest zajisté nápadné, nasvědčujíc jistému kolísání v názoru a přesvědčení. Ku podivu, že podobné místo nalézá se i ve SPISE O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH (AI f. 59a, srov. též AI f. 128a), kterým se obšírně a mnohostranně dovozuje, že zlý kněz „neposvěcuje“, a ve kterém jsou některá místa, svědčície pevném stanovisku a ustáleném názoru (srov. AI 30a. 51b. 56b. 58b). Srovnáním místa našeho s dotčeným místem SPISU O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH vychází, tuším, na jevo, že bratří pokládali k úplně účinnému působení svátosti za potřebnou součinnost dobrého kněze (obřadem a snad ještě více celým jeho jednáním, životem) s dobrými členy církve. (Totéž vysvítá i z AI f. 227b—228a). Chybí-li jednání (úkon) dobrého kněze, není účinek svátosti dosti vydatný, ale věřícím úkon (jednání) kněze zlého neškodí. Jak patrno, souvisí tato věc těsně s otázkou působení svátosti. Bratří zaujímají jakési oppoziční stanovisko k zásadě „ex opere operato“, ale přece ještě (a vůbec nikdy potom) nevymanili se z před-*

[Pak o svátosti křtu, kterak][a] kněžie věrní mají křtíti ty, ktož věřie v pána Krista a naučení přijímají skrze zprávu apoštolskú od posluov Kristových skrze slovo boží, a to podlé dobrého svědomie dotazovánie víry, kterúž v srdci mají a ústy vyznávají, v Boha Otce i v Jezu Krista. A kněz má slova mluviti, jakož zachovávali v první církvi. Má je pokřtiti věře tomu, že kněz svrchovaný Kristus křtí je v Duchu Svatém a v smrti své a očišťuje [je] krví svú od poškvrn hřiecha, omývaje kúpelem vody v slovu[b] života a obnovuje v duchu druhého narozenie. A tak má vodú obliti a věřiti i kněz i ti, ktož se křtie, že tak věrou očišťuje srdce jich, dávaje jim Ducha Svatého. Tak držieme o křtu první církve, ješto se křtili z Židuov i z pohanuov, kteréž navedli k víře a naučili; i v tento čas muož býti.

A dietky věrných křesťanuov, jakož sú přijaty bývaly v první církvi, tak i nynie držíme, že má býti; v naději vyvolenie božieho k spasenie mají pokřtěni býti jako prvé ve jméno Otce i Syna i Ducha Svatého, jakož sme svrchu napsali,[1] v té pravdě i s těmi potřebami, kteréž posluhují tomu, a což polepšuje a vzdělává. A při tom se mají dieti modlitby k Bohu, aby očistil od poškvrny hřiecha přirozeného a vlil Ducha svého Svatého. A[c] ruokojmě [pak] mají býti za dietě tří, jestliže by otec a mátě co obmeškali[d] neb zemřeli, aby je ruokojmě na práci vzali[e] a k dobrému vedli. A když by dorostlo a přišlo k rozumu, aby mohlo samo za se odpovídati, tehdy je mají přivesti před pastýře svého a to o něm svědectví vydati, kterak se jest zachovalo v moci křtu a naučenie přijalo. Také tázáno má býti, chce-li tak trvati u víře pána Krista a v naučenie zprávy křesťanské, skrze apoštoly vyhlášené. A když srozumě[jí],[f] že hodné jest [je] přijíti podlé svědectví ruokojmí i jeho ústnieho přiznánie, při[jíti][g] je mají] do zboru a skrze rukú vloženie potvrdi[ti],[h] modléce se, aby dal pán Buoh shuory moc

stavy, že svátosti jsou potřebné, ano nezbytné, třebas že účinnost jejich jest podmíněna vnitřní hodnotou člověka. Ale to jsou staré problémy theologie dogmatické i morální, související s problémem svobodné vůle člověka. Srov. pozn. 1. na str. 29. Jak Chelčický o té věci soudil, viz GOLL, Quellen II 32—33.

[a] *V AI slova v hranaté závorce tvoří jakési záhlaví odstavce, jenž následuje. Ale poněvadž níže to není provedeno důsledně, odchyluji se v té věci od originálu.*

[b] *AI:* v slova. [c] *V AII chybí.* [d] *V AII následuje:* a.

[e] *AII:* přijali. [f] *Opraveno místo:* srozuměli.

[g] *Opraveno místo:* přijali. [h] *Opraveno místo:* potvrdili.

[1] *Viz předcházející odstavec.*

k setrvání. i dáti[a] jemu políček na znamenie, že má pro Krista trpěti. A to slulo potvrzovánie buď starých nebo mladých a nynie říkají [tomu][b] biřmovánie v římské církvi. Pak-li srozuměli, že nezachovalo moci křtu v víře pána Krista a že miluje svět a nechce pohanění trpěti pro Krista etc, nepřijali jeho, ale nechali mezi národy. Pak o moci křtu křesťanuov věrných svrchu více jest napsáno[1] i také o kněžiech,[2] / protož sme krátce dotkli, neb o tom f. 13[a]
nahoře šíře jest položeno.

A takoví[c] věrní křesťané přijati mají býti k obcování těla a krve pána Ježíše Krista, jakož apoštol die: *Chléb, kterýž lámeme, však jest účastenství těla Páně, kalich požehnánie, jemuž dobrořečíme, však obcovánie krve Kristovy jest, neb jeden chléb a jedno tělo mnozí sme všickni, kteřiež z jednoho chleba a z jednoho kalicha účastnost béřeme.*[α] A opět dále die: *Já zajisté vzal jsem ode Pána, což i vydal sem vám, že pán Ježiš, v kterúž noc zrazen bieše,*[d] *vzal chléb a díky čině lámal řka: „Vezměte a jezte, to jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude. To čiňte na mé spolupamatovánie.“ Též i kalich, když večeřal řka:*[e] *„Tento kalich nový jest zákon v mé krvi, to čiňte, kolikrátkoli píti budete na mé spolupamatovánie. Neb kolikrátkoli jísti budete chléb tento a kalich píti, smrt Páně zvěstovati budete, ažť i příde“. Protož ktožkoli jísti bude chléb [tento] a kalich [Páně] píti nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Ale zkus sebe sám člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pí, neb ktož jie a pie*[f] *nehodně, soud sobě jie a pie,*[f] *nerozsuzuje těla Páně.*[β] Protož kněz i lid, kteříž mají spolu jísti a píti, má každý zkusiti sám sebe, jest-li v druhém narození, *ne z semene porušeného, ale skrze slovo Boha živého,*[γ] a tak svlek-li[g] jest [s sebe] člověka starého s jeho činy, a oblek-li[h] se v nového člověka, aby jej nosil na svém těle v pohanění a v umrtvení, [v ponížení] svatě živ sa, sám sebe zapřev, svuoj kříž vzem a následuje Krista Ježíše. Tiť mají moc jísti z toho oltáře, jakož sv. Pavel die: *A ti*[i] *hodně jedie z toho chleba a z kalicha pijí, majíce rozsúzení těla Páně, v sobě jej poznávajíce a na sobě čijíce, a ktož toho nemají, ti*

a *V originále*: dali. b *A II:* tomu říkají.
c *V A II v čele tohoto odstavce tučně psaný nadpis:* O třetí svátosti.
d *A II:* biše. e *A II*: řekl. f *A II:* pí.
g *A II:* svlékl-li. h *A II*: oblékl-li. i *A II:* tu.

α 1 Kor. 10, 16. 17. β 1 Kor. 11, 23.—29. γ 1 Petr 1, 23.

1 *Viz f. 12b.* 2 *Viz f. 12a.*

moci nemají jísti z toho oltáře, neb sú nevyšli z stánku starého člověka, v hřiechu počatého, protož nehodně jedí a pijí, jsúce vinni tělem a krví Páně.[α] A tak o tom věříme a vyznáváme, jakož píší evangelistové Matúš, Marek, Lukáš a Jan, všecko úplně, jakož chce pán Kristus věřeno míti.

A dále o posluhování svátostí věříme a vyznáváme, že se má dieti od kněze toho, o kterémž lid přítomný má dověřenie, že jest posel Christův[a] a k tomu vyvolen od lidí věrných a od biskupa potvrzen, o němž mají naději, že jest v milosti božie bez hřiechu smrtedlného i bez bludu a že jest srdce čistého a svě-
f. 13[b] domie dobrého a viery neomylné. A tak všickni křesťa/né, kteřiež to spolu činie, mají se spolu o sobě domnívati toho dobrého a že sú v lásce jednoty ducha v svazku pokoje jedno tělo a jeden duch i s knězem. A to posluhovánie kněz má činiti podlé hodné příčiny[b] časem a místem tak, kterak by bylo k vzdělánie a ku polepšenie, a má[c] při tom býti rozmlúvání slova božieho a spolurozjímání života Kristova a váženie zasloužení jeho, a kterak nám jest k užietku trpenie jeho. A při tom mají býti modlitby a prosby všech spolu žádajíce, aby Otec nebeský *podlé bohatství slávy své dal jim shuory moc ku posílení*[d] *skrze Ducha svého, aby Kristus Ježíš*[e] *přebýval u vnitřním člověku skrze vieru v srdcích jejich, aby byli vkořeněni a založeni v lásce, aby mohli stihnúti se všemi svatými, která by byla vysokost a hlubokost, dlúhost a širokost, a v božskú plnost aby byli naplněni.*[β] A tak mají žádati říkajíce: *Otče náš, jenž si v nebesích, posvěť*[f] *se jméno tvé, přiď království tvé, buď vuole tvá, jako v nebi, i v zemi, chléb náš nadpodstatný dej nám dnes a odpust nám viny náše, jakož i my odpouštíme našim vinníkuom i neuvoď nás u pokušenie, ale zbav nás od zlého. Amen.*[γ]

A mají věřiti, že je Buoh slyší, a zač prosí, učiní, a jakož řekl Kristus Ježíš, že se tak stane jim. Protož kněz má u víře a v tom úmysle ta slova mluviti, od pána Krista vypověděná, maje ty zpuosoby k tomu, kteréž příležie tomu posluhovánie tak, jakož jest k chvále božie a ke cti pánu Jezu Kristu a jim ku potřebě užitečné. A tak před tiem, při tom i po tom modlé se pánu

[a] *AII*: Kristův. [b] *V AII chybí*: podlé hodné příčiny.
[c] *Následuje zbytečné*: býti. [d] *AII*: posilněni.
[e] *V AI následuje*: [skrze víru], *ale je to rozmazané; zdá se, že je neplatné.* [f] *AI*: posvět.

[α] Žid. 13, 10. [β] Ef. 3, 16.—19. [γ] Mat. 6, 9.—13.

Bohu s věrú, vždy mezi tiem o to dobře rozjímajíce, co jim učinil pán Buoh skrze Krista Ježíše k životu věčnému. A tak věří, že přijímají pod zpuosobem chleba a vína tělo a krev pána Krista, ten živý[a] chléb shuory sstupující, kterýž Otec dává podlé zaslíbenie pána Krista, kterýž řekl: *Mé tělo právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj, a ktož jie mé tělo a pie*[b] *mú krev, ve mně přebývá a já v něm.*[α]

Prosíme, milý mistře, aby nás v tomto psání zle nebral, neb jest o tom těžké psání a s bázní to činíme, vědúce při tom nebezpečenství veliké v písmiech i v sloviech od mnoha let v římské církvi. Neb v jednom ujímají a v druhém přidávají a jedni jinak smyslé a jiní jinak. Jedni umenšují pravdy a jiní zvelebují vidomé zpuosoby, za Boha Otce všemohúcího majíce i za Krista Ježíše i Ducha Svatého, a opět že tu jest člověk celý, s kostmi, s vlasy i se všemi údy; by pak nejhoršie kněz ta slova mluvil neb Jidáš z pekla, že jest vždy tak. To kněžie tvoji mluví / i děkanové f. 14[a]
Prokop Chrudimský, Kříž Skutecký, Gabriel Prostějovský i jiní.[1] A aby se tomu klaněli všickni i modlili, a ktož nechce, že jest kacíř a k upálenie, jeho potupují. A tak pro takové smyšlenie a to vypravovánie a cti přidávanie a nerozumné zvelebovánie vidomé svátosti mnoho křesťanuov věrných v římské církvi zmordováno a spáleno. A pak proto, že sú ujali jednu zpuosobu té svátosti lidu obecnému, vespolek se zabíjejí a krve množství s obú stranú vylévají. A to jest všecko Buoh dopustil pro hřiechy kněžie i lidí. Neb *poznavše Boha, ne jako Boha ctili a Krista Ježíše obět vezdejšie potlačili.* A tak *ohavnost opuštěnie stojí na místě svatém, kdež nemá,* jakož die Daniel prorok.[β] *Kdo čte, rozuměj.*[γ] A věrni křesťané, kteříž sú vyučeni Duchem Svatým všeliké pravdě a jiné lidi učie, aby poznali samého pravého Boha i Ježíše Krista, Syna jeho, *ti padají v meč a v plamen, u vězeni i v lúpež dní.*[δ] Též tito od nepravých křesťanuov, jako oni od pohanuov, nechtíc při-

[a] *AI:* z viry *a nad tím:* živý. [b] *AII:* pjé.

[α] Jan 6, 55. 56. [β] Dan. 11, 31. [γ] Mat. 21, 15. [δ] Dan. 11, 33.

[1] *Že česká církev podobojí před r. 1478, kdy veliký sjezd stavů a duchovenstva v koleji Karlově usnesl se m. j. obsaditi děkanáty, obnovila děkanské zřízení, o tom* TOMEK, *Dějepis Prahy IX, 44—45. Zde máme doklad, že moc administrátora církve podobojí sáhala i na Moravu. Jiný doklad v* HILARIOVĚ, *Disputatio cum Rokyczana coram Georgio rege Bohemiae (ed. Prague 1775) str. 86:* „Unde tibi jurisdictio super clero dioecesis Pragensis imo et Olomucensis et Litomischlensis, quam usurpas, decanos constituendo, plebanos instituendo . . .“

dávati stvořenie vidomému cti a chvály, kteráž slušie na samého Boha, stvořitele věčného,[1] a proto nynie někteří nášie bratřie sou u vězení.[2] I my též úmysl máme, než bychom to činili, skutkem aneb slovem vyznávali, radše trpěti, což pán Buoh dopustí, i zemříti, doufajíce pánu Bohu, že nám setrvati dá. Neb na též při trpíme a pro túž věc jako první [od pohanuov],[α] ač pod jinú tvárností, slovy Kristovými přikrytú. Neb nejvíc proto mučedlníkuov bylo v starém zákoně i v novém svědectví.

Protož, mistře, nerádi bychom [vám] toho přáli, by byl v účastnosti té *nevěstky opilé krví svatých,*[β] neb sme od tebe mnoho dobrého slýchali a vděčni sme toho i dnes. Protož chceš-li se toho uvarovati, musíš se dobře opatřiti, neb's ty hlava kněží v tomto království, na tě prvotně jde, neb na tobě nejvíce záleží. A muožeš rozuměti, žeť se mnoho lidu chystá, než by to činili neb vyznávali neb povolovali, radše chtí zemříti. A také kněžstvo nepřestává haněje, zlořeče, křivé věci skládaje, bluduje, kaceřuje. A lid světský to slyše v zlosti se zapaluje v nenávist a v vraždu.[3] Protož, mistře, třebať prozříti k tomu, kde se ta věc vzala, poněvadž jie nebylo v církvi první apoštolské a ještě i papežské od Konstantina[4] za mnoho let a ještě až dosavád v některých zemích mezi křesťany toho není a pán Buoh toho nepřikázal, aniž k tomu máte písma Bohem vdechnutého. Protož pomysl na to, odkud to přišlo a skrze které a k komu a kterak toho požievají a kterak v tom živi sú kněží i lid pravíce, že se Bohu klanějí, modlé
f. 14[b] a slúžie, / ale skutkové jich i řeči svědectví vydávají zjevně, že sú

α Proč trpíme. O *(červeným písmem).* β Zj. 17, 6.

[1] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI (AI f. 2a, str. 6). V příčině víry bratří o eucharistii viz pozn. 1 na str. 8.*

[2] *Z tohoto místa jest patrno, že druhé pronásledování bratří začalo se před veřejným listem Rokycanovým proti bratřím, vydaným po čtvrtém listě bratří k Rokycanovi. Někteří děkanové podobojí dozvěděvše se, že jednota si založila svoje vlastní kněžství, dali asi sami podnět k pronásledování bratří od jejich vrchností. V ŠESTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI (AI f. 21b) přičítá se podnět pronásledování sice Rokycanovi, ale příslušná slova:* „z tvé příčiny" *připsána byla Orlíkem. Ostatně usmrcení bratří mohlo se státi již po dotčeném veřejném listě Rokycanově. Tato persekuce snad byla bratřím podnětem, že se obrátili k Rokycanovi, zda-li by jeho přispěním nedosáhli, aby aspoň byli trpeni, ne-li zákonitě uznáni jakožto zvláštní církevní společnost. Poněkud jinak líčí věc GOLL v ČČM 1885, 55. 56.*

[3] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 2a (str. 6.).*

[4] *Viz pozn. 1 na str. 17.*

slúhy hřícha. Také praví, že Boha přijímají, přijímajíce vidomú svátost. A jestliže jest tak v pravdě, tehdy sú chrám Boha živého a Kristus přebývá v nich, a pak-li jest jinak, nech se v tom opatřie. Neb Duch múdrosti nepřebývá v těle poddaném hřiechu.

Protož, mistře, potřebí k tomu přizříti i nad tím bdíti a za to se pánu Bohu modliti, aby to poznal a Královu Milost vystřiehl, aby krve nevinné nevyléval, domnievaje se tiem Bohu sloužiti a v tom na se i na tě a na království toto více hněvu božieho[a] nevzbuzoval. Neb věz, [mistře], žeť sú mnozí lidé nad tiem vzdychali pánu Bohu se modléce, i s posty bdíce prohlédali i poznali to přehrozné zavedení římské církve, že to dobré od Boha skrze Krista zpuosobené a rozkázané k životu věčnému, to pak obráceno k smrti časné i věčné. Kdož[b] měli Kristuov život přijímati, pak pro tu věc životy bližních svých na se berú, trápiece je a mordujíce. A kdež měli očištění bráti skrze vylití krve Kristovy a posílenie k trpělivosti, tu pak rozněcují se a vzbuzují k zlosti, aby krev bližních svých vylévali a se poškvrňovali. Jakž'ś[c] sám, mistře, pravil, že ve všecky svátosti ďábel vkročil duchem svým a všech k svému užietku poživá, a tak jest.[1] Ale této k největčímu zlému, neb měla býti k nejlepšiemu dobrému, k chvále Boha všemohúcího a k zvelebení Syna jeho Ježíše Krista, Pána našeho a k vzrostu vyvoleným jeho. A tak jest bylo v prvním lidu židovském, že kteréž jim pán Buoh věci dával a rozkazoval k jich dobrému, potom v prodlení časuov pro jich srdce nedověrné a duch neupřímný[d] a pro hříchy jich dopustil pán Buoh, že je ďábel svedl a to ve zlé obrátil, jakož vám o tom známo jest, kterak ty věci byly etc.

Také vězte, žeť s těmi lidmi nejsme, aniž[e] povolujem, kteříž mají při tom smysl zlý, nerozumějíce slovuom pána Krista a v jiném je smyslu berúce, protož rozkázanie jeho sobě nevážie a užietku v přisluhovánie skutečném neznajíce od věrných kněží, protož u vyznávaní umenšují, pravíce, že jest památka[α] večeře, aneb opět, že ten chléb dal Požehnaný na památku svú, ukázav na své tělo; a někteřie[f] praví, že ten chléb jest znamenané tělo Kristovo,[f] kteréž

[a] *AII*: božího hněvu více. [b] *AI*: kdež.
[c] *AII*: jakož's. [d] *AII*: neupřímý.
[e] *V AII následuje:* jim.
[f] *V AII chybí:* a někteří X tělo Kristovo.

[α] Těch smyslů bratří nepřijali, ale sprostně věřili. *B.*

[1] *Viz PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI AI f. Iª (str. 1). Srov. VÝBOR II, 736.*

sedí na pravici Boha Otce.[1] Protož ta[a] všecka smyšlenie jinak, než Kristus řekl, a umenšovánie pravdy slova jeho svatého a živého nám se nelíbie, jakož sme některé slyšali i spisy čtli. Pak
f. 15[a] kteříž sú koli takoví, my se[α] / jich varujem a od nich vystřiehAme.[2] A jakož pravie o jídle beránka u veliký čtvrtek, že by se k němu scházeli a jedli [nějací][b] lidé, myť o tom nic nevíme, než slyšíme o tom lidi mluvíce, což od kněží na nás slyší a na nás obracují, a toho z nás žádný netoliko by jedl, ale ani viděl.[3] Ale toto jest při nás, že my věříme v sprostnosti srdce slovuom pána Ježíše, že sú pravá a život věčný, a což jest vysvědčil a řekl, že jest tak v pravdě tělo jeho svaté pod zpuosobem chleba k pokrmu[β] a krev jeho svatá pod zpuosobem vína k nápoji.

[Pak] o modlení Kristu v svátosti, myť k vidomým[γ] věcem zřenie nemáme v srdci svém, ani ustrnutí věrú, ale k Bohu věčnému, Otci nebeskému a nedělíme modlitby od Krista Ježíše, Syna jeho, v něhož nevidúce věříme, jehož i přijímáme, chléb živý nebeský, neb plnost božství v něm přebývá tělesně, protož se jemu klaníme i modlíme tu přítomně, když přijímáme v jednotě Ducha

[a] *AII:* tu. [b] *Opraveno místo:* někací.

[α] *Na konci f. 14[b] poznámka:* A tak hle, tedy pan Karolostadius nic nového nevynesl, než staré hadry ššival, tak, jakž všetečných lidí obyčej, aby dávno potvrzená kacířstvi křisili. *B.*

[β] *K tomuto místu vztahuje se postranní znamení:* .?

[γ] Adoracio. *B (červeným písmem).*

[1] *Zdá se, že zde bratří vyjadřují jádro názorů Húskových a Biskupcových o večeři Páně. Srov. str. 8 pozn. 1.*

[2] *Srov. „První list k mistru Rokycanovi", kde se bratří odříkají zejména traktatů Húskových a Biskupcových. (AI f. 2[a], str. 8).*

[3] *Nač bije tato narážka, lze poznati z ODPOVĚDI BRATRSKÉ NA VYZNÁNÍ JANA LEŽKY atd., jež se nalézá v A VI f. 121[a] sl. Tam se praví o Ležkovi:* „Item pravil, že sme jedli beránka u veliký čtvrtek k potupě Kristově večeři a že jest jeden z nich starší myl nohy všem bratřím, kteříž sou jedli beránka." *Odpověď bratří na tuto pomluvu zni:* „Co se tkne jedení beránka etc, to všem všudy známo, že klam jest. Což pak se tkne mytí noh, toť bratří zachovávají ne na ten čas památky večeře Páně, jako Římané činí, ale kdyžkoli potřeba káže pocestným neb jiným. Neb bratří drží, že ti, kteříž to činí u veliký čtvrtek, že ti křest Kristův neb jej potupují neb znovu činí, neb pán Ježíš nekřtěným své večeře nedával a prvé před tím nikdež se nečte, by jich pokřtil, nežli tuto. A zvláště když tak znamenité řeči činí o tom, kteříž se umyti obecnému nepřitrefí." *Pomluvy Ležkovy obsahují podle všeho snůšku všelikých lidových povídaček a jsou po stránce kulturní zajímavou ukázkou tehdejší úrovně lidového vzdělání. Venkoncem nepravdivé asi nebyly, ale nesnadno vybrati z nich pravdivé jádro. Srov. GOLL v ČČM 1886, 122. 127.*

s Otcem. Než když býváme tázáni, abychom pověděli,[α] kterak jest ta svátost tělo Kristovo, neb opět kterak jest Kristus v té svátosti, myť toho vypravovati a vyměřovati nesmíme pro své svědomie,[β] neb pán Kristus nepověděl, ani apoštolé, kterak jest, než tak, jakož řekl, věříme sprostně, a k čemuž vydal, požieváme. Pak nad to nebo mimo to nesmíme věřiti, ani k jinému požievati. A máme k tomu na svědectví některé kněží i tě,[a] mistře, že ste nejlépe chválili v sprostnosti srdce věřiti, jakož Christus řekl, a takto si řiekal: „Kto vypravuje, kterak tu jest v té svátosti, velmi pyšný jest, a ktož vytazuje, všetečný jest, jako by na se chtěl vešken svět vzíti, chtě věděti tejné věci božské, sám se nevěda." I řekl's ještě: „Víš-li, kterak's veliký byl, když se[b] narodil, a mnoho-li tebe v roce přibylo, vieš-li, a proč jest vrbový list podluhovatý a úzký a dubový list široký? Těch věcí nevíš, které sú přítomny[c] tebe, a chceš pak toto věděti, ješto jest v tejnosti božské skryto." A tu's při té řeči mluvil bera řeč Davida, že *připravil Pán pokrm bojícím se sebe:*[γ] „A tak jest připravenie jeho. Kterak? Tak, jakž řekl, chtěl a muož."[1]

Dobře's, mistře. vystřiehl nás, vděčni sme toho, neb's nás vystřiehl od propasti hluboké, abychom v ni neupadli. Neb tiem vypravováním, k jinému požievánie⟨m⟩ a jinak, než pán Kristus rozkázal, nejhoršie se věci dějí tak, že zradí bratr bratra na smrt a otec syna a svárové se dějí, vespolek nenávidíce sebe, jakož sme o tom / šíře napsali svrchu, co se zlého děje skrze to.[2] Neb f. 15[b]
byť bylo potřebie o tom věděti, kterak jest,[δ] byli by apoštolé toho nezmeškali a zvláště sv. Pavel. Byli by nětco v první církvi ohlásili o tom i také napsali a byli by rozkázali tak a k tomu požievati, k čemuž nynie požievají, když by se toho pánu Bohu líbilo a k spasení prospěšné bylo. Není to podobné, by tak byl obmeškán lid křesťanský prvotní za několik set let i ještě v některých zemích, aby s sebú pána Krista neměli, ale věřili sú milí apoštolé i všickni věrní křesťané, že s nimi jest, když se zberú i kdež sú i kamž jdú, že jest s nimi pán Buoh jich a Kristus Ježíš přebývá v nich

[a] *AII:* tě *a nad tím:* tebe. [b] *AII:* kdyžžse. [c] *AII:* přítomné.

[α] Kterak jest. *C.* [β] *AII:* d. de modo praesentiae. *B.*
[γ] Ž. 111, 5. [δ] nb *(červeně).*

[1] *Slova menším tiskem vytištěná nalézají se v PRVNÍM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI (f. 2a, str. 6). Srov. vůbec tento výrok Rokycanův s výrokem jeho, citovaným na uvedeném místě. Viz i pozn. 2 na str. 6.*
[2] *Srov. f. 14a, str. 43.*

a oni v něm a že se mohú modliti v každém místě vzácně Bohu skrze pána Ježíše v duchu a v pravdě. A také sú toho skutkem dovodili, že jest s nimi a v nich, súce živi jemu a pro něho, zpravujíc se slovem jeho a ostříhajíce přikázaní jeho.

Také ještě toto povieme, že někteří učení z římských, když sú s námi mluvili, z toho sú nás nevinili, bychom viery neměli aneb o přijímání těla a krve pána Krista zle věřili; ale z toho vinili nás, že má býti poslušenství otci svatému zachováno i s jeho zborem, a tak pravíce, že to jest církev svatá a že se Duchem božiem spravuje a má jie poslúcháno býti jako pána Krista a apoštoluov. Ale o tom, jakož my držíme, tak sú k nám mluvili, že jest tak bylo v první církvi i ještě v některých zemích jest.[1] Ale v Čechách pak kněží praví, že my víry nemáme a o těle božiem nevěříme, a jinak mnoho zlého, odsuzujíc nás viery i všeho dobrého. A tak odsuzujíce nás, odsuzují pána Krista i vešken zbor apoštolský prvotnie církve i všecky křesťany až do těch papežuov i jiné potom, kteříž nedržie těch ustavení, kdež sú koli v kterých zemích, buď v Indí, buď v Řecích.[2] Podlé jich odsuzovánie a duovoduov písma haněním, bludováním a hyžděním[a] etc všichni ⟨sú⟩ Samaritáni, svuodce bludní, kacíři. A tak potupujíce k smrti odsuzují, jakož první Krista Ježíše, tak i oni nás.

Kéž pak tak dějí, jakž jest, že papežuov nechtí poslúchati i nás,[3] jakožto Urbana a jiných, ješto ty věci zamyšlovali,[4] pra-

[a] *AII:* hyzděnim.

[1] *Že bratří o svých názorech a zásadách častěji diskutovali s mistry a kněžími obojí strany, toho dotýkají se i jinde (AI f. 26b. 75a. 79a. 95a. 96a. 137a. 140a. 360a). Některé podrobnosti, zvláště pak styky bratří s Jakoubkem ze Stříbra a s Martinem Lupačem vypravuje Krasonický (rkpis mus. V. F 41 f. 13a sl.).*

[2] *Jak smýšleli bratří o církvi řecké a indické, o tom viz poznámku k AI f. 44a.*

[3] *Nejasná stilisace zaviněna neobratným konstruováním nepřímé řeči což jest ve starších památkách literárních dosti obvyklé. Místo toto mělo by zníti po způsobu novočeském takto:* „Kéž pak tak dějí, jakž jest, že papežuov nechceme ⟨*t. my bratří*⟩ poslouchati i jich ⟨*t. kněží Rokycanových*⟩ ... a že od nich nechceme přijímati pravíce, že v to kněžstvo nevešli dveřmi ...“

[4] *Týká se papeže Urbana IV., jenž r. 1264 zvláštní bullou nařídil slavnost božího těla v církvi římské. Poněvadž však ještě téhož roku zemřel, nebylo jeho nařízení náležitě šetřeno, tak že papež Kliment V. bullu jeho ještě jednou uveřejnil na koncilu Viennském r. 1311. Jan XXII. nařídil konání slavného processí, takže teprve během 15. století slavnost tato dospěla k rozkvětu staviši se slavností lidovou. Srov. REALENCYKLOPEDIE F. PROTEST. THEOLOGIE sv. VI., 298.*

více, že není jistota jich ustavenie, neb sú byli bohatí a světští a také[a] svatokupectví zamyšlovali i jiné zlé věci a pod jednú zpuosobú posluhovali a že od nás nechtí přijímati[b] pravíce, že sme v to kněžstvo nevešli dveřmi, totiž skrze Krista, ale skrze papeže a také že ho zle požieváme a sme v něm živi tělesně![1] Kéž tak dějí, k tomu bychom se znali! Ale jinak mluvie, neb se pána Boha nebojie, ani koho jiného, ani se stydí za to. Ale příde soudce spravedlivý a mocný, ješto to moudře rozsoudí mezi f. 16[a] námi a mezi nimi a moc svú ukáže nad vinnými. Ale lépe by bylo zde se báti a leknúti té řeči, ješto die: *Zastyďte se nemilostiví a dovedeni buďte do pekla! Němí buďte rtové lstiví, kteříž mluvíte proti spravedlivému nepravost v pýše a v ohavě.*[α] Ale dejž jim Buoh ku pokání se obrátiti a ku poznání přijíti, neb snad nevědí, co mluví, ani co činie.

[Pak již o pokání].[c] ‖ Když by kto zhřešil z takových křesťanuov přijatých ‖ v zbor a přiveden byl zase k želenie aneb sám se rozpomenul a obrátil, má se vyznati toho, komu se sluší dověřiti; jest-li tejně, tejně, pak-li jest zjevně, tehdy zjevně, aby i ti věděli, že se kaje, kterýmž byl zjeven v tom hřiechu. A když by ten zprávce, komuž se vyznal, znamenal při něm, že se právě ku pánu Bohu obrátil a srdečně toho želé a chce rád dobře živ býti, i pozná, že není hřích k smrti při něm, a tak podlé naučenie sv. Jana apoštola, jakož die: *Máme prosby, jichžto žádáme, a uzříš-li bratra svého*[d] *hřešícího ne k smrti, pros zaň a budet jemu dán život, není-li hřiech k smrti, a bude jemu odpuštěno,*[β] a tak má učiniti kněz, když ho zase přijímá v zbor křesťanský: rozkázati, aby se pokořil před pánem Bohem a před těmi, s nimiž má jednotu v božských dařiech. Jest-li zjevně, tehdy zjevně, pak-li tejně, tehdy má říci: „Což sem koli zhřešil proti pánu Bohu i proti vám, jakož pán Buoh zná i tomuto zprávci sem zjevil, vinen se dávám pánu Bohu i vám a žel mi toho jest, prosím, odpusťte mi, a proste za mne pána Boha, ať mi odpustí.“ Tehdy má kněz i lid odpustiti a zaň se nebo za ni pánu Bohu modliti věříce, že mu odpustí podlé toho, jakož apoštol dí k zboru korintskému: *Co ste odpustili, i já v osobě Kristově [odpouštím].*[γ]

[a] *AI:* tak. [b] *V AI následuje:* proto.

[c] *Co je v závorce hranaté, psáno jest rukou C. Slova:* Pak již o pokání *tvoří nadpis pro následující odstavec. Tak i v AII.*

[d] *AII:* tvého.

α Ž. 31, 18. 19. *β* 1 Jan 5, 16. *γ* 2 Kor. 2, 10.

[1] *Viz pozn. 3. na str. 48.*

A již jej nebo ji mají míti za spoluúd církve, a že jest v účastenství s svatými svatých věcí, neb má odpuštěnie hřiechuov skrze pána Krista Ježíše, a již ho neb jie nemajie potupovati, ale milovati jako bratra v Kristu Ježíši.

[O manželství].[a] ‖ Dobrá jest věc manželství zachovati a
f. 16[a] spa‖sení své v tom obmyšlovati. Když pacholek nebo dievka,[b] vdovec nebo vdova, takoví křesťané, o nichž svrchu řečeno jest, nenalézají se dostatečně a řádně zachovati v stavu zdrželivém neb panenském i svolé se k stavu manželskému, aby v něm řádně stáli (a to učiniti mají s povolením rodičuov neb těch, jimž v poslušenství poddáni sú), a pak podlé úmluvy řádné a naučenie zdravého zprávy apoštolské mají spolu býti. A při tom oddávaní mají se modliti pánu Bohu i s těmi, ktož je[c] smlúvají, aby jim dal pán Buoh v tom stavu řádně se zachovati bez poškvrny hřiecha smrtedlného, a budú-li míti dietky, aby je pán Buoh k spasení vyvolil. Pak tě dvě osobě mají se míti mocně v duchu, aby jich žádost zlá nepřemohla v tělesné milosti a líbosti, aby duše nepoškvrnili. Také tvárností těla nemají sobě dávati příčiny skrze dotýkání, vzhlédání, mluvenie, okrašlovánie. A tak všech věcí, kteréž by jim dávaly příčinu k zápalu, a zvláště v posteli spolu leháním, mají se varovati, neb to jim bývá k rozpálení mrzkého hřiechu. Protož apoštol die: *Ne v ložiech, aby nebylo stydkosti.*[α] Protož potřebie jest jim takových věcí se vystříhati, aby se mohli mocně míti v těle i v duchu, aby tělem svým vládli v posvěcení a v poctivosti, aby se nedali přemoci hnutím těla a trápením žádostí. Poněvadž chtí spaseni býti, musí *údy své mrtviti, smilstvo, nečistotu, zlú žádost,*[β] a tak se zachovati od poškvrny ducha i těla, chtie-li zůstati v Kristu a v církvi, neb tak mají milovati mužie ženy své, jako Kristus církev. A to jest veliká věc tak se zachovati a *od žádostí tělesných zdržeti se, kteréžto rytěřují proti duši.*[γ] Neb tak bude srdce neporušené a duch smierný a pokojný, jenž jest před obličejem božiem bohatý. Než pak na čas má jich scházení býti z společného svolenie obú osob pro výstrahu hřiecha nezdrželivosti přes moc zlého přirozenie a ďábla zklamánie a také majíce milost, aby dítky měli a je k dobrému vedli. A tak věřiti mají, že jim toho pán Buoh za hřiech nepočítá,

[a] *Slova v hranaté závorce rukou C napsaná tvoří v AI i v AII jakési záhlaví k následujícímu odstavci.*
[b] *AII:* děvka. [c] *AI:* se.

α Řím. 13, 13. *β* Kol. 3, 5. *γ* 1 Petr 2, 11.

ani váží, poněvadž se ostříhají v naučenie zprávy apoštolské, zachovávajíce časy nemocí i těhotnosti. A také těch se věcí nedopouštějí, jsúce přemoženi žádostí zlú a milostí tělesnú k chlipnosti, kochánie⟨m⟩[a] v mrzkostech, ale přebývají spolu jeden druhému k zachování srdce čistého a svědomí dobrého. By pak bylo psáti o nynějšiech manželech římské církve, musilo[b] by mnoho písma býti, ale vy k tomu dosti písma máte a sami na kázaních říkáte, že vcházejí v svobodu smilstvie.[c]

‖ O poslední svátosti, jenž jest skutek dobrý, jakož pán Ježíš ‖ f. 17[a]
die: *Byl sem nemocen a navštívili ste mne*[α] a svatý Jakub učie: *Jest-li kto nemocen mezi vámi, uveď kněžie zboru a modlte se nad ním, mažíce jej olejem ve jméno Páně, a modlitba viery uzdraví nemocného a polehčí jemu Pán, a bude-li v hřiešiech, budou jemu odpuštěnie.*[β] To máme za dobré a rádi bychom toho ostřiehali při nemocných, kdež bychom mohli. A dále při tom potvrzovati u víře a napomínati k milování pána Boha i všech lidí v doufání a v naději života věčného postavovati, aby nepochybovali ani vrtkali,[d] než že do království nebeského puojdou. A k potřebě pohodlné těla mají skutky milosrdné činiti, jakož potřebie jest. A jestliže umře, slušnú poctivostí tělo pochovati, chváléce pána Boha, že dal setrvati v dobrém až do konce u víře, v lásce a v naději. To vše přislušie věrným křesťanuom zachovati podlé hodné příčiny ku prospěchu jich spasenie, s nimiž i my v té vieře svrchu psané i v těchto posluhováních k vzrostu viery našie a lásky až do smrti trvati míníme v dostatečnosti,[e] kterúž nás Buoh posilňuje skrze Ježíše Krista pána našeho, k jehožto milosti vzdycháme žádajíce a prosíce, aby nás zpuosobil ve všem dobrém, abychom činili vuoli jeho, čině to v nás, což se jeho milosti dobře líbie. Protož věříme, že nám dobře učiní i zmocní a potvrdí až do konce.[f]

‖ Ještě i z tohoto počet vydáváme, jakož praví na nás, že ‖ nechcem poslouchati moci nejvyššie, krále i od něho postavených úředníkuov až do nejmenšieho. Ale známo jest to mnohému lidu a zvláště úředníkuom, hejtmanuom, purgrabiem, rychtářuom i kon-

[a] *AI*: kochánie; *AII*: kochánim. [b] *AII*: muselo.
[c] *V AII jest mezi tímto a následujícím odstavcem mezera asi 3¹/2 řádků.*
[d] *AII*: vrtlali. [e] *AII*: s dostatečností.
[f] *Po tomto odstavci jest v AI asi ¹/5 stránky prázdná. V AII následuje nad následujícím odstavcem záhlaví*: O poslušenství moci povýšené.

α Mat. 25, 36. β Jak 5, 14. 15.

šeluom, že kdež sú koli v Čechách i v Moravě lidé spolu jednoty křesťanské s námi, že sú poddáni mimo jiné všecky lidi pokorně, f. 17b poslušně, s milostí, dobromyslně, bez / reptánie, přikázanie ostříhajíce, *k každému skutku dobrému hotovi jsúce.*[α] Neb tak zpráva apoštolská učí věrné křesťany, protož mají se v tom s pilností ostříhati, aby dobré svědomí zachovali, tělem posluhujíce v robotách a statkem v daniech.[a] Neb poněvadž je Buoh ustavil nad lidem v moci a v obraně ku pomstě zlým a k chvále dobrým, mají poddáni býti. Neb die: *Kdo se moci protiví, sám sobě zatracení dobývá.*[β][1]

Než tento nedostatek vyznáváme na se, že se nám přihází s strany bázně trpení na těle, bití, vězenie a tak dál, že druhdy utečem neb se schováme a nejvíce proto, bojíce se mdloby své, abychom nebyli přemoženi a připuzeni některú věc učiniti aneb promluviti proti svému svědomí a tak proti pánu Bohu. Neb mají poddáni býti pro Buoh ve jméno pána Krista věrní křesťané v slovu i v skutku tak, jakož naučenie apoštolské ukazuje každému člověku i knězi netoliko dobrému, ale i zlému ve všech věcech pohodlných tělu,[b] jakož slušie, i v poctivosti,[c] kdež sú koli mezi súsedy, v desátcích i v daniech.[d] Neb tomu chce moc povýšená a nenie proti Bohu. Protož ve všem poddánie má býti, v čem se muožem zachovati pánu Bohu v dobrém svědomí. A pak, mistře, o to by

[a] *AII*: v daněch. [b] *AI:* těla. [c] *AII:* poctivost. [d] *AII:* daněch.
[α] Tit. 3, 1. [β] Řím 13, 2.

[1] *Podobným způsobem vyjadřují bratří svůj poměr k moci světské jinde, na př. ve svém ⟨LISTU VŠEM VŮBEC⟩ z r. 1468, AI f. 104a. Jinde všeobecně osvědčují svou poddanost (AI f. 119a. 298a. 298b). Popírají moci světské však právo zasahovati do věcí, víry se týkajících, zejména pak právo nutiti někoho k určité víře. To jest podstatný obsah listu Řehořova panu Valečovskému (AI 315a sl., zvláště pak f. 317b a 320b sl.) a listu kněze Martina Rokycanovi (AI f. 324b sl.); srov. též AI f. 351b. Prvotní názory bratrské o moci světské vyjadřuje též poněkud pozdější PSÁNÍ O MOCI SVĚTSKÉ (AI f. 290a sl.). Hierarchii a kněžím katolickým i utrakvistickým přisuzují bratří moc pouze světskou a osvědčují, že jim proto také chtějí býti poddáni, ovšem jen v mezích, jež podle jejich mínění příslušejí moci světské. (Srov. AI f. 33a. 113b. 166a. 317b). Jako Chelčický (viz GOLL, Quellen II, 23. sl. a v ČČM 1881, 31), i bratří pokládají za svou povinnost „mocem vyšším“ platiti daně a býti poslušnu ve všech slušných věcech. Že kněžím přísluší pouze moc světská, to vyvozují bratří (jak z AI f. 33a lze poznati) z domnělé donace Konstantina Velikého papeži Sylvestrovi a z jejích následků (o ní viz příslušnou pozn. k f. 26a). Moc světská jest bratřím (podle příkladu Chelčického) tím, čím prvním křesťanům byl pohanský stát. Představují si poměr svůj k církvi a státu českému jako stav křesťanů pod panstvím tureckým (AI f. 317b).*

nám neměla býti nesnáze: Neb ty i jiní kněžie od toho ste vystřiehali, aby nebylo poddánie v tom, co jest proti pánu Bohu, a to ste za zlé oznamovali přísahati aneb na vojnu jeti samému osobně s braní,[a] aby jiné bil.[1] Neb poněvadž křesťan věrný má nepřátely milovati, kterak pak na ně puojde bít jich, an se má za ně pánu Bohu modliti, aby nebyli zbiti v hřiešiech, ale ku pokání aby přišli a také aby se poddali smířiti aneb utekli etc? Ale tuto pak jíti, aby zabil a do pekla pomohl, apoštolská zpráva neučí tomu, ani příklad prvotní církve křesťanuov věrných jest. Protož poslušenstvie zlé jest i dobré a trpí zlí i dobří, a ktož chce vytrhati koukol, vytrhá i pšenici. Tak, mistře, držíme o poslušenství. Pak-li bychom v čem vyvinuli, neb čemu nerozuměli, chtěli bychom rádi zpraveni býti.

Pak mohl by říci, mistře: „Poněvadž pravíte, že ste, jakož na počátku bylo v první církvi, pročež divuov a zázrakuov nečiníte, jakož apoštolé činili?“

K tomu odpovídáme, že se známe k též pravdě víry a lásky, naděje Krista Ježíše, ale daleký rozdiel posledních od prvních v dařiech zjevných etc, jakož písma oznamují o prvních a posledních. Také nenie písma v prorocích o tom, by v poslední časy poslové pána Krista[b] divy a zázraky měli činiti, ale o prvních bylo prorokováno. Takéž i o posledních v tyto časy, což jest o nich předpovědíno v písmích Bohem vdechnutých, tak se plní a pl/niti bude. Ale z toho se radujem, že se na nás ty věci f. 18[a]
shledávají, kteréž psány sou o posledních křesťanech věrných tak, jakož[c] sami muožte tomu rozuměti, hlediece k povolání našemu těchto let, kteraké protivenství trpíme pro spravedlnost od světského lidu i duochovnieho, kterak proti nám zlostně povstávají a nenávidí darmo. A my bychme poslúžili každému rádi s milostí i za ně se pánu Bohu modlíme a tak dál. Protož nenie z podstaty spasenie všech časuo divy a zázraky činiti, ale toto jest z podstaty posluov božiech: v moci božie skrze víru ostřéhati se a ctnostný život[α] vésti bez hřiechu smrtedlného a trpělivý a ku pokání hřiešného navesti a ku poznání pravdy přivesti. Jakož

[a] *AI:* zbraní. [b] *V AI následuje zbytečné:* a. [c] *AII:* jakž.

[α] nb.

[1] *Pokud o názorech Rokycanových z jeho postilly lze souditi, nevyslovil se Rokycana proti každému válčení, nýbrž horlil jen, že Čechové se oddávají válce ze řemesla, že dávají se najímati každému, kdo více dá. Viz GOLL v ČČM 1879, 70.*

apoštol die: *Vy ste list náš napsaný v srdcích našiech, jenž jest znám a čte se ode všech; zjevné jest, že list Kristuov ste, posluhovaný od nás ne černidlem, ale Duchem Boha živého, ne na dskách kamenných, ale na dskách srdcí masitých.*[α]

Protož, mistře nám dobrého žádostivý, toho tobě žádáme i za to se pánu Bohu modlíme, aby pán Ježíš napsal v srdci tvém slovo života zlatem, lásku Ducha Svatého, aby *v týž obraz proměněn byl od světlosti v světlost od Ducha Páně*,[β] *aby maje dary božie, osvícenie, uměnie jasnosti jeho, byl dobrý rozdavatel rozličného daru božieho, kterýž přidává Pán*,[γ] aby byl tovaryš těch, kteříž těmi dary posluhovali a posluhují, kteřiež z plnosti jeho pochodie, zde v milosti užitek přehojný přinášejíce k věčné radosti. Amen.

Dodán jest list tento mistru Rokycanovi anno 1468 [v pátek po sv. Jakubu[1]].[a]

[Pátého listu jinde hledej na listu 217, tuto jest byl mejlkou pominut.][b]

[Šestý list k mistru Rok⟨ycanovi⟩,
jímž odpověd dávají na list jeho, kterýž proti nim vydal mistr Rok⟨ycana⟩ svým farářuom, vyhlašuje b⟨ratří⟩ za kacíře a od nich vystříhaje.][c]

§ Mistře[2] Jene z Rokycan, žádost náše vám nej§lepšieho dobrého v tomto času i na věky! A jakož prosili sme [vás] žá-

α 2 Kor. 3, 2. 3. β 2 Kor. 3, 18. γ 1 Petr 4, 10. 11.

a *Co jest v hranaté závorce, připsáno jest rukou O.*

b *Co je v hranaté závorce, psáno jest rukou B. V A II poslední tyto dvě věty jsou napsány rukou Blahoslavovou, a to na lístku, přelepeném přes původní text; tento lze čísti proti světlu:* Šestý list bratří mistru Janu Rokycanovi...

c *Vše, co jest v hranaté závorce, psáno jest rukou B. V A II (f. 24b) zní tento nadpis takto:* Šestý list od bratří mistru Janovi Rokycánovi, jímž odpověd dávají na list jeho, kterýž proti nim vydal mistr Rokycána svým farářuom, vyhlašuje bratří za kacíře a od nich vystříhaje, jejž kněží lidu na kázaní čítali etc.

1 *29. července.*

2 *Týž list nalézá se též v A II f. 24b—34b. Výňatky uveřejnil GOLL, Quellen 92—93 (kde omylem se počítá za 5. psaní) a v ČČM 1884, 47, 1885, 61—62, 70—73. Obsah promíšený delšími citáty podává PAL'MOV, Bratja I, 1, 70—77. O obsahu a významu 6. psaní viz též GOLL, Quellen 20. O autorství viz str. 1 pozn. 1. Co se týče datování, má GOLL (ČČM 1883, 517) za to, že 6. list náleží do r. 1469. Já však myslím, že je téměř současný s listem 5., tak že jest možné, že psán byl ještě r. 1468. Kladu jej tedy stejně jako list 5. na rozhraní r. 1468—1469.*

dajíce, abyšte se k nám milostivě měli a trpělivě nás snesli v tom, že se v / některých věcech s vámi kněžími i s lidem nesjednáváme f. 18^{b}
vuobec[a] těchto časuo, protože při tom poznali sme veliké nebezpečenství spasení našeho, neb žádná věc nepudila nás k tomu, než tato, že sme se báli míti účastnosti s [vá]mi,[b] abychom nezahynuli (a o tom známo jest vám skrze ústnie mluvenie i psánie náše)[1], pak z tohoto muože porozuměti, v čem se ustavujem, chtíce rádi řečí božiech ostříhati, jakož zpráva apoštolská oznamuje, u víře i v skutcích. Neb muožte věděti o některých z nás, že jest byla pilnost náše při tom, abychom poznali vuoli boží a to, což se jemu líbí, činili. A tak ve mnohém uptánie i kázanie mnohá slyšíce, poznali sme to za nejbezpečnějšie k spasenie, zákonem božiem se zpravovati a v naučení apoštolském zuostati, neb tak sú spaseni [první] věrní křesťané, a v tom sme [se] těch[to][c] časů poddávali[d] i ještě poddáváme, přimísilo-li by se co v neumění při nás z hlúposti neb z nevědomie a rozuměl-[li][e] by kto lépe neb věděl, že chcem naučeni býti a poslechnúti. Neb k tomu úmysl i dobrú vuoli máme a za to se [i][f] pánu Bohu modlíme žádajíce, aby nám dal při všech článcích viery křesťanské v pravém smyslu přebývati a o svátostech církve svaté právě smysliti a v tom úmyslu, v kterémž sú [vydány],[g] jich požívati tak, jakož se pánu Bohu líbí a nám k spasení prospěšné jest. I ve všech věcech žádáme tak se míti, skutečně věříce každému slovu božiemu a naději majíce v slibiech božiech. Protož sme psali vám i někteří z bratří mluvili sú s vámi od nás, prosíce vás za to, jakož[h] sme svrchu psali. A pověděli sú nám, že ste řekli, abychom dovedli, co sme začali, a že provedem-li písmem jistým a stálým, že nám[i] místo bude dáno. A též i po druhé, když jest s vámi mluveno, k tomu mluvili ste, abychom dovedli písmem

[a] *A II:* vuobec nesjednáváme.
[b] *Opraveno místo:* nimi.
[c] *Opraveno místo:* těch.
[d] *Následuje neplatné:* se.
[e] *Opraveno místo:* rozuměl.
[f] *V A II chybí.*
[g] *Opraveno místo:* zpuosobeny.
[h] *A II:* jakž.
[i] *V A II chybí:* že nám.

[1] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 2^{a} a ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 8^{a}. Co se týče ústních rozmluv mezi bratří s Rokycanou, dlužno rozuměti˘to, co poslové jejich s ním mluvili, přinášejíce mu od nich první čtyři listy (viz A I f. 3^{a}. 3^{b}). Že s Rokycanou bylo mluveno od bratří ještě po čtvrtém jejich listě, jest patrno z A I f. 19^{b}. 88^{a}. 218^{a} a 361^{a}. Podle A I f. 88^{a}—88^{b} došlo k rozmluvě bratří s Rokycanou teprve po vydání jeho veřejného listu (v létě 1168).*

jistým a stálým,[a] chcem-li místo míti k bydlenie.[1] Ale, milý mistře, muožte rozuměti, jacíť sú náši duovodové proti právuom a řáduom římské říše, kterážto jde podlé uměnie a vyučení mnohých písem, stíhajíci smyslem skrze vtip a múdrost lidskú, a z toho slovy bojují a hádají se a jedni druhé přemáhají a tak slovú slavní, majíce v tom chválu od lidí. A což jim nestatčí slova k přemáhaní, mají k tomu moc světskú do klády vsaditi i na skřipci mučiti i k smrti vydati. A pak-li se jim kto mocně zprotiví, moc zase proti němu vzbudie, aby se vespolek zabíjeli, statky brali a pálili. Ta sú práva a duovodové římské církve, kterážto má víru tak prostrannú a lásku širokú, ješto to muož všecko činiti bez svědomí hřiecha, a ještě se tiem domnívá Bohu sloužiti. Ale kdož
f. 19[a] sú u víře pána Krista / a v lásce Ducha Svatého, tiť sužují přirození své hřiechem nakažené, zapírajíce sami sebe. Těm víra neposlúží k tomu, ani láska dopustí bez urážky svědomí netoliko zabíjeti, statky bráti, páliti etc, ale ani se rozhněvati neb popuditi, ani svářiti slovy zlostnými, ani bližnímu škodu za vejce učiniti, aneb jím pohrdati a „racha!"[b] neb „blázne!" zpotupenie jemu[c] říci. Neb to vše uvodí vinu[d] hřiecha na člověka, majícího v sobě víru božie. Protož rozdielná jest viera i láska křesťanuo věrných od řáduov a práv římské řieše. A tak by nám těžcí duovodové byli, šlo-li by podlé toho, podobně jako oslu se lvem a beranu s vlkem, [kterýž] kdež se koli vyskytne, tu jej pochytí. Taktéž i tuto jest.

Člověk sprostný promluví-li [co jim] z písma neb bez písma, všeho pohanějí, řkúce, že není ten rozum, a dotkne-li se kněží aneb lidu, svědectví jim vydávaje, že skutkové jich zlí sou, hned dějí: „Potupuješ aneb odsuzuješ". Pak-li vydává počet z víry své a naděje svědče, tak že[e] mají věrní křesťané skutky viery dokazovati a ctnostně živi jsúce naději míti, že sú došli vyvolenie božieho, tehdy dějí, že se chlubí a povyšuje. Pak-li nechce povoliti kterému smyslu lidskému neb ustavenie aneb které formě z slov složené, chtě zachovati naučení pána Krista v dobrém svědomí, řkú, že zlú víru má. Pak-li nepovolí neřádnému požievání svátostí a zvláště těla a krve pána Ježíše Krista, řkú, že víry nemá o těle božiem

a *V AII chybí:* jistým a stálým.
b *AII:* Rách.
c *AII:* jeho *a nad tím:* u.
d *AII:* vínu.
e *AII:* že tak.

[1] *Srov. DRUHÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 3a. První rozmluva byla při odevzdání PRVNÍHO LISTU a druhá rozmluva při odevzdání DRUHÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI.*

a cti pánu Kristu ujímá. A tak všudy a ve všem súžen bývá a pochycen; kamkoli se pohne v skutku nebo v slovu, ve všem zle vzat bývá. Jakož vám známo jest, kterak sou se měli ku pánu Ježíši Christu lapajíce jej v řeči a skutky jeho potupujíce, a protož jest nic neprovedl, tak že i po smrti za svuodci zůstal před nimi. A tak se stalo i jeho posluom. Protož nám žádajícím přebývati v víře pána Christa a v lásce Ducha Svatého příkladem prvních křesťanuo věrných, od apoštoluov vyučených, abychom naději měli k životu věčnému, [těžcí sou duovodové jistými písmy a stálými], podlé toho, jakož pověděli sme. [Ale] muožete-li se schýliti k sprostnosti našie a s milostí s námi rozmlúvati v duchu tichém, tak nám rozumějíce, jakž od nás slyšíte, že tak jest při nás, my chcem rádie písma pověditi aneb napsati, jimiž se utvrzujem v těch věcech, kteréž sú při nás, a jestliže bychom v čem vyvinuli, chcem [rádi] naučenie[a] býti [i opraviti] podlé řádného ukázanie.

Ale jakož pravíte, abychom dovedli, co sme začeli,[b1] my[c] nevíme, bychom co nového začeli[c] v víře nebo v skutcích, než toto jest, že sme se odtrhli od služebnosti svátostí římského zřízenie těchto časuov, jakož víte, proč. A druhé, že bychom rádi byli v zřízenie řádu církve první,[d] církve svaté, od apoš·toluo vyučené· f. 19[b]
A již víte, proč jest to při nás, neb sme vám ústně pověděli i skrze psání oznámili.[2] Avšak ste přes to listy rozpisovali po kostelech, vystříhajíce od nás lidi, aby svedeni nebyli.[3] I z toho vám chcem počet vydati a v tom vás zpraviti tiemto psáním, strptež nás dobrotivě!

Ale nejprvé ještě povíme o základných věcech, totiž o víře. Jakž sme prvé věřili i vyznávali, i k tomu se ještě nyní známe, což srdcem věříme a ústy vyznáváme, že věříme v Boha Otce všemohúcího i v Jezu Krista, Syna jeho i v Ducha Svatého.[4] A to jest viera obecná křesťanská, od pána Krista pošlá, [od apoštoluov vyhlášená], v nížto první křesťané přebejvali, a tak v lásce i v naději,

[a] *AII*: naučeni. [b] *AII*: začali.
[c] *V AII chybí*: my ✕ začeli. [d] *AII*: první církve.

[1] *Vztahuje se asi na rozmluvu bratří s Rokycanou po jejich ČTVRTÉM LISTĚ (srov. str. 55 pozn. 1.)*

[2] *Týká se asi ČTVRTÉHO LISTU bratří Rokycanovi a jejich rozmluvy s ním při jeho doručení a snad i po jeho doručení (srov. pozn. 1 na str. 55).*

[3] *Narážka na veřejný list Rokycanův proti bratřím, vydaný v létě po 29. 7. r. 1468, otištěný ve VÝBORU Z LITERATURY ČESKÉ II, 734 sl.*

[4] *Srov. AI f. 4b.*

jakož apoštol die, že *nyní zuostávají ty tři věci, víra, láska a naděje, ale větčí jest z těch láska. Kterážto víra skrze lásku dělá v člověku život ctnostný a skutky dobré, [kteréžto Bůh připravil k životu věčnému, abychom zde v nich chodili.]*[α] A my se k tomu přiznáváme a toho následujem, žádajíce účastni býti všech křesťanuov věrných v té víře obcujících. O kterýchžto věcech v prvním listu maje psáno,[1] neslyšeli sme, by nás z toho vinil,[a] když s vámi mluveno jest; i potom někteří tázali [vás][b] o témž a pravili sú nám, že nás z toho neviníš;[c] a víte, že na těch věcech záležie spasenie jednoho každého člověka! Leč nám již nevěříte, by tak při nás bylo, jakož vyznáváme, [jestli][d] tomu nerozumíte, že jinak při nás nenie, než tak, jakož mluvíme, a tázali ste drahně[e] nás. Jinak sme nepravili, než tak, jakž jest při nás, mohúce, [když bychom opustili svědomí dobré], něco jinak pověděti, než při nás jest, řkúc: „Tak jest, jakž vy diete“, a tak zniknúti trápenie a někteří i smrti[2] a býti s jinými lidmi vuobec bez pohaněnie. Ale poněvadž o některých věcech případných rovných, když bychom něco pověděli jinak, než při nás jest, bylo by nám proti svědomie [našemu], protož radše trpíme, než bychom proti svědomí učinili. Ovšem pak o základných věcech nesmíme jinak mluviti, ani psáti, než jakž jest v srdcích našiech, jichžto sám Buoh zpytatel jest. Protož ti lidé nebezpečně v soud boží kráčejí, říkajíce: „Mluvie tak, ale jiné v srdci mají.“ A tak nemuožete-li nám věřiti, nadarmo by bylo náše mluvenie i psánie vám.

V tom pak všech nezastáváme, neb mohl by někdo, boje se statku ztratiti neb na životě trpěti, něco mluviti, ješto by tak nebylo. Tohoť my nechválíme [a nechcem zastávati]. Neb má člověk viery zachovati upřímnú sprostnost Christovu v skutku i v slovu. Protož, jakož věříme, tak vyznávali sme a ještě vyznáváme i skrze [toto] psánie známo činíme tak, jakož jest bylo na počátku v apoštolech, jakž od pána Krista vzali, tak sú činili i učili Duchem Svatým poslaným s nebes a to sú i napsali, prorockú řeč k tomu
f. 20[a] přivodiec, z téhož Duchu pošlú. / A v tom jest slovo pravé a písmo jisté a stálé. Což sú proroci předzvěstujíce prorokovali, to sú

[a] *AII:* vinnil. [b] *Opraveno místo:* nás. [c] *AII:* nevinniš.
[d] *Opraveno místo:* ještě-li. [e] *AII:* draze.

α 1 Kor. 13, 13., Gal. 5, 6.

[1] *Dlužno rozuměti v předešlém t. j. ve čtvrtém listu. Co do obsahu srov. toto místo s AI f. 5a—6b.*
[2] *Viz o něco níže f. 21b (str. 62).*

apoštolé lidem oznamovali a my je tak přijímáme a tak jim věříme, o čemž kde píší, co máme věřiti, to věřiti, co máme[a] činiti, to činiti. A my[b] je tak přijímáme a tak jim věříme, o čemž kde píší,[b] a tak je přijímajíce v jich svědectvie věříme o pánu Bohu i pánu Bohu i v pána Boha, Otce všemohúcího, stvořitele nebe i země, i v Jezu Krista, Syna jeho jediného,[c] pána našeho, a tak dál, jakož v prvním listu psáno stojí.[1] A pak, kterak máme ctíti Boha Otce i Jezu Krista, Syna jeho[c] i Ducha Svatého, příbytek jemu dávajíce v srdci čistém a v svědomí dobrém. Neb ta pocta prvotně záleží na tom, jakož die pán Ježíš: *Ktož má přikázanie má a zachovává je, ten jest, jenž miluje mě, a ktož miluje mě, milován bude od Otce mého i já milovati budu jeho a oznámím jemu mě samého.*[α] A takoví, znajíce jej, hodně a[d] vzáctně ctí, chválé, velebie jeho a dieky činí jemu a klanějí se klekajíce, modléce se jemu v duchu a v pravdě. Též i o skutcích, kteréžto činíce víry doka[zují],[e] že jest živá, jakožto šest skutkuo milosrdných, aby je činili, to jest lačného nakrmi[ti],[f] žíznivého napoji[ti],[g] pocestného v duom přijí[ti] a jemu pohodlé učini[ti], nahého odie[ti], nemocného navštívi[ti] a žalářného[h] a potřebami, kterýchž by potřeboval, opatři[ti]. A takéž i v osmeru blahoslavenství se nalézati, což Pán blahoslaví, jakožto chudobu ducha, tichost, lkánie, lačnost. žízeň spravedlnosti, milosrdenstvie, čistotu srdce, pokojnost, trpenie, protivenstvie pro spravedlnost, zlořečenstvie, vyvrženie jména, [vyobcování] i všelikú zlú[i] pověst trpie[j] i[k] pro jméno jeho, blahoslaví Pán. Také šestero přikázanie pána Krista zachovati: 1. nehněvati se, 2. nehleděti na ženu oplzle, 3. nepouštěti ženy bez příčiny smilstva, 4. nepřísahati, 5. nebrániti se zlému, 6. nepřátely milovati. Také apoštol oznamuje ovoce ducha, lásku, radost, pokoj, dlúhočekánie, trpělivost, dobrotivost, dobrodienstvie,[l] tichost, víru, skrovnost, zdrželivost, čistotu. Těmi věcmi i jinými k těm podobnými víra dokázána bývá, že jest živá, dělajíci ty věci v člověku, ješto se pánu Bohu líbie, a též zase mrtvieci ty věci v člověku, kteréž se jemu nelíbí. Jakož

[a] *V AI chybí.* [b] *V AII chybí:* my × píší.
[c] *V AII chybí:* jediného × jeho. [d] *V AII chybí.*
[e] *Následuje neplatné:* žijí zi. [f] *Opraveno místo:* nakrmili.
[g] *Opraveno místo:* napojili.
[h] *AII:* nemocného a žalářného navštíviti.
[i] *AII:* zlostnou. [j] *AII:* trpicí.
[k] *V AII chybí.* [l] *AII:* dobrodínství.

[α] Jan 14, 21.

[1] *Srov. počátek ČTVRTÉHO LISTU, AI f. 4a. 4b.*

sú zjevní skutkové těla, smilstvo, nečistota, nestydatost, smilnost, modloslužba, trávenie, nepřízně, svárové, nenávisti, hněvové, náhlosti, nesvornosti, roty, závisti, vraždy, opilstva, hodovánie a těm
f. 20[b] věcem podobné, na něž se bída pokládá, těch se varovati / a tak vše podlé písma činiti: co za dobré oznamují, to za dobré majíce, přidržeti se toho u víře a v skutcích, a též zase co za zlé oznamují, to za zlé míti v víře i v skutcích a varovati se toho a vystříhati, abychom u víře neblúdili a skutkuo zlých nečinili. A toho máme výstrahu i v starém zákoně, jakož apoštol přivodí, že *ti srdcem blúdili a cest božiech nepoznali, kteřiež víry nepřidali k slovuom božiem a tak sú hřešili, protož sú zahynuli i s těmi, ktož sú jim povolovali.*[α] Z toho i tohoto času výstrahu máme, abychom s těmi účastnosti neměli, kteříž v pravdě víry nemají a hřešie. A to jest známo na kněžiech i na lidu vuobec, že srdcem blúdí a cesty božie nevědí. Neb to činí, což Buoh zapověděl, a toho nečiní, což Buoh činiti rozkázal. A protož sme se odlúčili od nich, abychom svolujíce jim nezahynuli.[1]

Myť pak jistějšiech a stálejšiech piesem nemáme nad apoštolská, což příleží podstatně člověku k spasení, v nichž se zvěstuje každému život věčný, ktož bude nalezen v tom, což se za dobré pokládá, a též zase zvěstuje se zatracenie, ktož to činí a v tom se nalézá,[a] což se za zlé oznamuje. A poněvadž se zjevně vidí, že toho nemají, v čemž se zaslibuje blahoslavenství a život věčný (a to se vidí obecně při kněžích i při lidu, že v tom sú, v čemž se pokládá bída a zatracenie), protož my o tom jinak smysliti[b] neumíme, ani věřiti, ani vyznávati, než tak, jakož zjevně písma apoštolská svědčí. A jiných písem za základná a jistá písma[c] nemáme mimo ta. A pak kteráž sú koli jiná písma, ješto by se s těmito[d] sjednávala v smyslu, nezamítáme jich, alebrž přijímáme za to majíce, že ktož tak věře činiti bude, spasen bude. Ale toto máme za nebezpečnú věc a pochybující, pustiti se písma apoštolského jistého a zjevného a ustaviti se a dovoditi sobě písmy smysluov lidských nejistých. A těm pak nemuožem věřiti, ktož sú mluvili, psali a nečinili, majíce i v tom vystřeženie od pána Krista. Neb vieme, k čemu mnozí piesmo tiehnú,[e] a co jím dovodí a v čem se s tiem nalézají, jakož sú zjevní skutkové jich. Neb

[a] *Následuje zbytečné:* a. [b] *AII:* smysliti jinak.
[c] *V AII chybí.* [d] *AII:* těmiti. [e] *AII:* těhnou.

[α] Žid. 3, 10. 11.

[1] *Srov. AI f. 2a. 8a a 18b.*

ktož řečí božiech ostřiehají, ti učedlníci jeho sú. A to jest jistý duovod, že sú učedlníci jeho, jestliže se vespolek milují tak, jakož je Kristus miloval. Neb jest to přikázaní vydal církvi své řka: *Přikázanie nové dávám vám, abyšte se vespolek milovali, jakož sem já vás miloval.*[α] A opět [dí: *Toť jest přikázaní mé, abyšte se milovali vespolek, jakož sem já vás miloval.*[β] A opět:] *To přikazuji vám vespolek se milovati; a z toho poznají všickni, že učedlníci moji ste, bude-li milování [mě]*[a] *mezi vámi. A ač vás svět nenávidí, vězte, že mě*[b] *prvé v nenávisti měl; a poněvadž otce čeledního Belzebubem nazývali sou, čím více domácí jeho?*[γ] / Tato přikázaní sou pravá a věrná, od pána Krista vydaná, f.21[a]
jehož učedlníci po tom mají poznáni býti, plníce je skutečně. A k plnění těch přikázaní píše sv. Jan řka, že *pán Ježíš duši svou za nás položil i my dlužni sme za bratřie naše položiti životy své. Kto má statek tohoto světa a uzří bratra svého núzi trpícího a zavře střeva svá od něho, kterak láska boží v něm přebývá? Neroďte se milovati slovem, ani jazykem, ale skutkem a pravdou a z toho známe, že z pravdy sme.*[δ]

Protož, mistře, muožete rozuměti, že toto příleží těm, ktož víru Jezu Kristovu mají, aby nalezeni byli v spravedlnosti božie a v poznání Boha samého pravého i Ježíše Krista, Syna jeho, a to jest život věčný. A ti ostřiehají přikázaní tohoto, v němž jest život věčný, neb die sám pán Kristus: *Ktož zachová řeč mú, smrti neokusí na věky.*[ε] O takových známo jest, že sú z pravdy a znají pravdu a učie pravdě, a takových bychom rádi poslúchali i ve všem jim poddáni byli znajíce je po tom, když plnie to přikázanie, pokládajíce životy své za ovce Kristovy, a jsúce zde [živi][c] vydávají se pro ně v práci a v chudobu, pohaněnie a umrtvenie jeho na svém těle nosí, jdúce úzkú cestú skrze trápenie, jakož jim rozkázal Pán jich řka: *Ktož mi slúží, mne následuoj.*[ζ] Tak sú milí apoštolé i jiní jeho poslové plnili toto nové přikázaní pro spolubratří své vydávajíce se jako slúhy božie ve mnohé trpělivosti v zámutcích, potřebách, v úzkostech, v ranách, v žalářiech, v nepřízni lidské. Tak jest pravé svědectví apoštolské a duovodové jistí a stálí, kto sú učedlníci Kristovi a kto nejsú. A o to jest, mistře, rozdíl mezi námi a mezi kněžími, pro něžto i ta trápení jdú na nás. Neb to jest kořen oddělenie našeho od kněžie. Neb

[a] *AII:* mé. [b] *AII:* mne. [c] *Opraveno místo původního:* s nimi.
[α] Jan 13, 34. [β] Jan 15, 12. [γ] Jan 13, 35; 15, 17. 18; Mat. 10, 25.
[δ] 1 Jan 3, 16.—18. [ε] Jan 8, 52. [ζ] Jan 16, 26.

sme neshledali v kněžích římské církve, by to přikázaní plnili a tak pána Christa následovali, i nemuožem o nich dověřenie míti, by z pravdy byli a pravdu znali a pravdě učili a k užietku svátostmi posluhovali.[1] Protož nemuožem jich ve všem z viery poslouchati a od nich posluhování přijímati a tak s nimi se bezpečiti spasením. Neb nemají písma jistého a stálého netoliko kněžími křesťanskými býti, ale by sami v pravdě křesťané byli, podlé svědectví piesem a skutkuov jich.

A jakož pak v to umítají [pravíce], že nevěříme o těle božiem,[2] mistře, však vy to muožete věděti, žeť tak věříme a tak vyznáváme i činíme, jakož pán Kristus rozkázal a apoštolé činili, učili i napsali. A to se nejlép chválí skrze písma některých doktoruov,
f.21[b] i [skrze některé mistry] [a][a] kněží[b] tak sprostně / věřiti, jakož apoštolé napsali.[3] Než toto muož o nás řečeno býti, že nevěříme o kněžích, by byli v pravdě tělo Kristovo duchovní [a oudové z ouduov jeho] (jakož dí sv. Pavel věrným křesťanuom: *Vy ste tělo Kristovo a údové z úduov jeho*),[a] a zvláště pak by byli poctiví údové těla Kristova. A to jim není ke cti, že jsme jimi proto pohrzeli, i řiekají, že nectíme těla božieho.[4] Protož ohledejte to, o čest-li pána Krista stojíte čili o svú. Neb pán Ježíš pro čest Boha Otce vydal se v pohaněnie a v trpenie až do ukrutné smrti, ale toto jest jiná věc, samým ve cti světa přebývati a s ním jho táhnúti a skrze něj jiné trápiti, kteréž ohyzdíte a v pohanění dáte a skrze křivé svědky odsúdíte, jakož se toho nynie mnoho stalo, že [z tvé příčiny][c] tohoto roku pět mužuov ukrutné smrti podstúpili a jiní trápeni mučením a dlúhým vězením.[5] Protož, milý mistře, pohleďte, kto jest svět a kto sú vuodce jeho a pastýři,

[a] *Opraveno místo:* i. [b] *Opraveno místo:* kněžími.
[c] *Opraveno místo původního:* těmi přičinami.
a 1 Kor. 12, 27.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 5a—6a.*
[2] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 2a.*
[3] *Srov. pozn. 2 na str. 6.*
[4] *Srov. pozn. 2 na str. 6.*
[5] *Podle kusu KTERAK SE LIDÉ... (AI f. 138b) v druhém pronásledování Jednoty bratrské v letech 1468—1471 přišlo o život celkem 7 bratří. Pěti usmrcenými bratřími „tohoto roku“ (1469) dlužno asi rozuměti 4 hladem umořené bratří Skutečské (o nichž o něco níže na f. 22b a též na f. 85a. 222a. 350b — jiný doklad uvádí GOLL v ČČM 1885, 74) a jednoho z těch dvou upálených, o nichž se zmiňují bratří v 1. svém listě k Mýtským (AI f. 85a) — srov. GOLL v ČČM 1885, 73—74. O druhém pronásledování vůbec viz GOLL v ČČM 1885, 55—57, 72—74. Srov. též pozn. 2 na str. 44.*

jejž spasením bezpečí a v mylné naději postavují skrze služebnost svú, a kto svodie a koho svodie a od čeho svodie a k čemu vedú, poněvadž svět sú a kněžie jedno s světem vuodce jich. A vede-li slepý slepého, oba v jámu upadneta.[α] A jakož jim píšeš v listu vystřiehaje je, aby od nás nebyli svedeni, přivodě k tomu písmo svatého Pavla,[1] v němž píše, že *příde Antikrist ve všelikém svedení nepravosti, neb svět pravdy lásky nepřijal, protož mu poslal Buoh činitele bluduov, ješto se povýšil nade všecko, jenž slove Buoh a co se ctí,*[β] protož nechť to rozsoudí řeč pána Krista. když příde, *aby odplatil každému*[a] *podlé skutkuov jeho,*[γ] koho jest poslal a k komu poslal, má-li tento lid nynějšie s kněžími pravdu víry jeho a přebývá-li v lásce Ducha, abyšte je vystříhali, abychom jich od pravdy, viery a lásky neodvedli. Neb *ktož v lásce přebývá, v Bohu přebývá a Buoh v něm.*[δ] Protož pilná potřeba jest vystříhati, aby nebyli zbaveni Boha. Neb svatý Pavel die, že *svět nepřijal lásky pravdy, aby spasen byl, protož poslal jemu Buoh činění bluduov, aby věřil lži a aby souzen byl veškeren, kterýž jest neuvěřil pravdě, ale povolil nepravosti.*[ε] Protož, mistře, muožte znáti, co jest svět, jakož sv. Jan die: *Všecko, což na světě jest, žádost těla jest, žádost očí a pejcha života, ješto nenie z Otce, ale z světa, a svět zahyne i žádost jeho, ale ktož činí vuoli božie, zuostává na věky.*[ζ] A svědectvie jest s. Pavla, že tomu světu f. 22[a]
poslal jest Buoh činitele bluduo,[b] ješto tělo nasycuje, v rozkoši chovaje a zbožie miluje a shromažďuje, čest a chválu na světě má a ji oblibuje, k němuž ta řeč pána Ježíše přileží, ješto die: *Běda vám bohatcom, že máte utěšenie své v světě. Běda vám, ješto ste nasyceni, neb lačněti budete. Běda vám, kteříž se nyní smějete, nebo plakati a kviliti budete. Běda, když chváliti budú vás lidé, neb podlé toho činili sú prorokuom totiž*[c] *falešným*[d] *otcové jich.*[η] Protož, mistře, by rozuměl, komu's psal[e] o tom, nikdý[f] by toho písma nepřivodil. Neb o nás nemohú vzata býti v pravdě. A ta vejstraha, kterú's učinil,[2] jiného v lidu nerozplozuje,[g] než zlost, nenávist a vraždu. Neb mnozí z nich řiekají: „Sám bych je spálil.“ A pak množství oborem[h], uvedeno jest v křivá svědectví nad to mnoho více, než

[a] *V AII chybí.* [b] *AII:* bludu. [c] *V AII chybí.*
[d] *AII:* falešným prorokuom. [e] *V AII následuje:* a.
[f] *AII:* nikdá. [g] *AII:* nezplozuje. [h] *V AII chybí.*
[α] Parafráze Luk. 6, 39. [β] 2 Tes. 2, 10. 11.
[γ] Mat. 16, 27; Řím. 2, 6. [δ] Jan 4, 16.
[ε] 2 Tes. 2, 10.—12. [ζ] 1 Jan 2, 16.—18. [η] Luk. 6, 24.—26.
[1] *Srov. VÝBOR II, 733.* [2] *Srov. VÝBOR II, 737—738.*

si psal. Pak ti lidé, kteříž sú nás svědomi, že těch věcí není do nás, také vzbuzují se na vás v nemilost a zlořečenství. Neb kněží i při tom listu nejednostejně mluvie lidu. Jedni nás chválé v ctnostech i v skutcích, že sme laskaví, trpěliví, tiší, pokorní a milosrdní a tak dále, ale o těle božiem zlú víru mají.[a] A druzí čtúce ten list všecko zlé mluvie proti nám, že hřiechuov za hřiechy nemáme, cizoložstva a vraždy i jiných hřiechuov.[1] Protož, mistře, vězte, že ste zle posloužili tomu lidu. Ale ktož trpí pro spravedlnost, [blahoslavení, a] mají se radovati, že hojná jich odplata v nebi. Dejž vám se pán Buoh poznati a odpusť vám!

Nedobře ste se uptali o těch věcech při nás. Máme za to, by znal, že by toho nečinil, ale raději by umřel, než by skrze to chtěl chvály své ostřéhati. Neb skrze to mohú mnozí k trápení přijíti a mnoho krve spravedlivých vylito býti, trpíce mučedlnictvo, a všickni, ktož vám věří, účastni budou krve nevinné nynější i budoucí, jakož oni kněží židovští řekli: *Krev jeho na nás i na náše syny.*[α] A protoť toto píšem, majíce lítost nad tebou i toho zlého. Neb rozuomíme, že's oklamán skrze svědky křivé aneb naveden od někoho. A ještě by ty věci mohly k opravení přijíti, dokuď's živ. Pak-li by se domněl, že bychom skrze to psánie něco svého hledali,[2] tohoť nenie. Neb *srdce královo jest v rukou božiech*[β] i tvé, a pohne jím, kam chce, a dopustí, což ráčí na nás a skrze kohož chce. Také mocen jest zachovati i prospěch dáti[γ]
f. 22b / a také písma se musí[b] plniti.

A jakož v listu píšete,[3] jejž čtú kněží na kázaní, i my chceme rádi v tom dobrém se ostříhati v milosti a[c] lásce i v účastnosti Ducha Svatého a při každém skutku dobrém, abychom víru zachovali a u víře pravé a poznalé abychom lehcí a vrtkaví nebyli vědúc, že *bez víry nelze se líbiti Bohu.*[δ] Také bychom rádi pevní byli na cestě božie, kterúž nám pán Ježíš začal, cestu novú a živú, a ta jest úzká. Také vědúce, že hřiešníci širokú cestú kráčejí a neustaviční sú ve všech skutcích svých. Také bez písma svatého jistého duovodu nechtěli bychom na žádnú cestu kráčeti, ani se víry chápati jiné, než v té nejsvětějšie víře přebývati, jíž sú po-

[a] *Správněji bylo by:* ale že ... máme. [b] *AII:* musí se. [c] *V AII následuje:* v.

[α] Mat. 27, 25. [β] Přísl. 21, 1.
[γ] Parafráze Žid. 2, 18. [δ] Žid. 11, 6.

[1] *Podobně v 〈LISTU VŠEM VŮBEC〉, AI f. 84a. Srov. i str. 58.*
[2] *Dlužno rozuměti asi: že se bojíme pronásledování.*
[3] *Srov. VÝBOR II, 738.*

děleni milí apoštolé i všickni věrní křesťané, ješto jest v spravedlnosti Boha Otce a spasitele Ježíše Krista, o níž sme v prvním listu napsali tobě, mistře, i také o svátostech církve svaté,[a] kterak držíme a jich požieváme.[1] A jakož nás nejvíce dotýče při těle božiem, píšeš v listu,[2] že jest nesnáze a roztržka, to sme jistě shledali a tomu srozuměli, že od mnohých let v římské církvi i mezi doktory byla nesvornost o tom, a zvláště těchto let poznali sme nebezpečenství veliká a zmatky, a vše skrze to zlé se věci konají, jedni druhé kaceřují a vespolek se zabíjejí.[3] A druhé ktož nechtí vyznávati tak, jakož kteří formu složie z slov, nenávidí jich a ohyžďují, zrazují, do vězení dávají, mučí i smrti činí. Jakož tú příčinú Skutečtí odepřeli se listu v kostele, když čten byl, že jest tu na oltáři celý člověk s kostmi, žilami, vlasy i se všemi údy, a z té příčiny umořeni sú čtyři a jiní trápenie.[b][4] Protož vědúce při tom rozdielné řeči v naučeniech i spiesích,[c] všech traktátuov a spisův sme se varovali i všech cizích naučení i sami sme nechtěli psáti o tom z jednoty našie, než teprúv vámi jsúce jako núzí připuzeni rozumějíce, že o nás zle smýšlíte o tom, protože sme nechtěli vyznávati mimo mieru[d] od pána Krista vydanú a od apoštoluov vypsanú. Neb víc než od XII[e] let někteří na tom sme se svolili i utvrdili, abychom o tom sprostně věřili i vyznávali. Neb nejlép nám to chválili ti, jichž jsme poslouchali.[5]

A jakož píšeš v listu,[6] i my tomu povolujem; věříme i vyznáváme, jakož o tom píší čtyři evangelistové a s. Pavel řka: *Já*

[a] *AI:* té. [b] *AII:* trápeni. [c] *AII: spisích.*
[d] *Tak v originále.* [e] *AII:* dvanácti.
[1] *Srov. AI f. 6a (str. 20). 12a (str. 38).* [2] *Srov. VÝBOR II, 733.*
[3] *Naráží se zajisté na válečné události r. 1467 a násl.*
[4] *Podle PÁTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI (AI f. 222a) Zdeněk Kostka z Postupic, tehdy nejvyšší purkrabí Pražský a přední důvěrník krále Jiřího, jsa poručníkem držitelů panství Rychmburského, k němuž náležela Skuteč, dal čtyři bratří umořiti hladem. Odjinud (AI f. 350b) lze souditi, že se to stalo na Rychmburce. Poněvadž Kostka 2. října 1468 zemřel, lze tedy podle toho přibližně určiti zatčení bratří Skutečských. Podle SEPSÁNÍ MALÉ STRÁNKY (GOLLEM v ČČM 1885, 74 citovaného) bylo zatčených a uvězněných Skutečských pět; jeden z nich zůstal na živu („drahně let"). Srov. i AI f. 85a. 390b. a pozn. 2 na str. 44 i pozn. 5 na str. 62. Uvězněných (a později umořených) bratří Skutečských týká se nepochybně list v AV str. 742 (opis zemského archivu) nadepsaný VĚZŇOM SKUTECKÝM JAKO ZMOŘENI. (Srov. GOLL v ČČM 1885, 73)*
[5] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 2a (str. 6) a DRUHÝ LIST MÝTSKÝM, AI f. 88a. Mezi oběma místy jest odpor pouze zdánlivý. Viz GOLL v ČČM 1885, 70.*
[6] *Srov. VÝBOR II, 733.*

sem vzal ode Pána, což i vydal sem vám, že pán Ježíš, v kterúž noc zrazován byl, vzal jest chléb a dieky vzdávaje lámal jest[a] *a řekl: „Vezměte a jezte, to jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude.“*
f. 23[a] *Též i kalich, když jest večeřal,*[b] *řka: / „Tento kalich nového svědectví jest v mé krvi, to čiňte, kolikrátkoli píti budete, na mé spolupamatovánie.“* [α] My pak počet vydáváme, že tak tomu rozuomíme, když kněz pravý má posluhovati křesťanuom věrným, podlé úřadu svého má se modliti a smysl toho pravý míti a slova [pravdy][c] z viery srdce mluviti, z Ducha pravdy pošlá. Když se to stane, již jest tělo pána Krista Ježíše, kteréž zrazeno jest, ku přijímání pod zpuosobem chleba, kdežkoli leží svátost neb v rukú kněze, neb když podává,[β] a to tak dlúho, jakož jest potřebie k přijímání. A vieru zachovávají k tomu tak, jakož pán Kristus řekl v tom smyslu, že jedúce svátost vidomú, má věřeno býti [srdcem], že nevidomě skrze víru jedie tělo pána Ježíše pravé, kteréž zrazeno, a to jest v blahoslavené panně Mariji Duchem Svatým počato, to i na kříži visalo a to jest s božstvím spojeno. Jakož die s. Pavel: *V něm přebývá všecka plnost božství tělesně, to věříme, že přijímáme.*[γ] Jakož dí pán Ježíš: *I*[d] *tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. A ktož jie tělo mé a pie*[e] *mú krev, ve mně přebývá a já v něm.*[δ] A při tom modlitby číníce Otci řiekají: „Otče náš, jenž si v nebesích“, až do konce. Ctíme Syna, jehož přijímáme, neb jest v slávě Boha Otce, v nebi i na zemi, v jednotě nerozdielné v Otci a Otec v Synu. a Duch Svatý pochodí [od][f] Otce i [od][f] Syna, neb[g] jeden Buoh jest. Protož ktož slúží Kristovi, líbí se Bohu Otci,[g] neb *ve jméno jeho všeliké koleno má klekati nebeské, zemské i pekelné a každý jazyk vyznávati, že pán Ježíš jest v slávě Boha Otce.*[ε] A my věřili sme a věříme i ústy vyznáváme s oblíbením, že pán Ježíš Kristus má ctěn býti i chválen a veleben s Bohem Otcem klekáním i modlením.[1] Neb die písmo: *Hoden jest beránek, jenž zabit jest, přijíti čest i božstvie, moc a múdrost a sílu a slávu a dobrořečenie.*[ζ]

[a] *V AII chybí.* [b] *AII:* večeřel. [c] *V AII chybí.* [d] *V AII chybí.* [e] *AII:* pjé. [f] *Opraveno místo pův.*: z. [g] *V AII chybí:* neb × Otci.

[α] 1 Kor. 11, 23.—25.

[β] *K tomuto místu v AI postranní znamení:* .:)

[γ] Kol. 2, 9. [δ] Jan 6, 55. [ε] Fil. 2, 10 a 11. [ζ] Zj. 5, 12.

[1] *Srov. AI f. 15a (str. 46—47).*

A ktož by koli sáhal na čest pána Krista Ježíše, sáhal by na čest Boha Otce. Neb jakož vyznáváme vieru v Boha Otce, takéž i v Jezu Krista, Syna jeho jediného, pána našeho. A vězte, mistře, že při tom vše věříme sprostně, jakož Buoh chce věřeno míti, ne vysoko smysléce, ale pokorným povolujíce.[1]

A jakož píšeš, *že sme se odtrhli ode všech kněžie,*[α] známe se, že bychom se rádi odtrhli ode všech / těch, kteřiež nejsou l. 23[b]
v církvi svaté skrze pána Krista Duchem Svatým uvedeni v úřad [kněžský],[a] z jichžto naučenie a služebností lidé se nepolepšují a skutky toho nedokazují, by byli poslové pána Krista, jakož dí s. Pavel: *My místo Krista poselství požieváme. A složil v nás slovo smířenie*[β] a pán Ježíš die: *Po skutcích jich poznáte je:*[γ] ale věz, mistře, kteříž sú koli byli a ještě sú římského svěcenie a skutky dokazují úřadu svého a prospievají lidem ku polepšení života zde ctnostného a potom věčného, nepotupujem jich, ale žádáme účastni býti [jich] i všech lidí, kteříž od nich posluhování přijímají a v pravdě křesťané sú, přebývajíce v Kristu Ježíši. Ale těchto časuov, kteráž sme shledali nebezpečenství s kněžími i s lidem vuobec, nemohli[b] sme zuostati v posluhování jich, jakož sme s vámi ústně mluvili i v listu psali.[2] A jakož také dotýče se[c] v listu o křtu, že bychom bloudili dvakrát se křtíce,[3] i my to za zlé máme, kto by to učinil z úmysla, maje víru, že jest prvé pokřtěn v pravdě. Ale ktož by nemohl viery míti o prvním křtu, kterýž činil v nevědomie, a učinil ⟨by⟩ podlé toho rozumu, jestliže nenie první křest v pravdě, a[d] aby se jemu stalo podlé rozkázanie pána Krista na odpuštěnie hřiechuov a obnovenie Ducha Svatého, jakož tomu písma apoštolská učie: *Kteřížkoli pokřtěni sú v Kristu Ježíši, v smrti jeho pokřtěni sú a s ním pohřbeni*[e] *sú skrze křest v smrti,*[δ] ⟨nebloudil by⟩. A tak křest jest na to, aby mrtví byli hřiechu a živí Bohu, a člověk znaje[f] se od své mladosti, a jakž muož pomněti, že byl mrtev Bohu a živ hřiechu, a nemoha naděje míti o těch, ktož ho křtili, by byl křest v pravdě pro jich mrtvú vieru a modlitbu nevzáctnú Bohu a ⟨pro⟩ slova toho, ktož jej křtil, neužitečná, bez pravdy, a sám ovšem nevěda o křtu, než když ⟨by⟩ došel rozumu, srozuměl ⟨by⟩, že

[a] *Opraveno místo pův.:* apoštolský. [b] *Opraveno místo:* nesměli.
[c] *AII:* dotýčeš. [d] *V AII chybí.*
[e] *Opraveno místo:* pohřebeni. [f] *Opraveno místo:* znamenaje.

[α] *Výbor II, 735.* [β] 2 Kor. 5, 19. [γ] Mat. 7, 16. [δ] Řím. 6, 3.

[1] *V příčině víry bratrské o eucharistii viz pozn. 2 na str. 6.*
[2] *Srov. str. 6.* [3] *Srov. VÝBOR II, 735.*

se křtie, i zvěděl, že [jest][a] také [křtěn],[b] (ale byť k němu v pravdě přistoupil, z tisíce nevíme jest-li jeden z lidu vuobec, aby jeho moc měl k[c] úžitku spasenie): a takový věda, že sú apoštolé křtili lidi rozumné v letech, jakž které přivedli k víře pána Krista a naučili těm všem věcem zachovávati, kteréž jim koli přikázal pán Kristus, těmi příčinami [pro lepší ujištění povolání svého] ⟨mohl by⟩ obnoviti sobě křest v přijetie dověřenie v smrti Krista Ježíše a očištěnie
f. 24a krví jeho a obnovenie Ducha Svatého, / aby v dobrém svědomí slúžil jemu, věře hřiechuom odpuštěnie; takový pak křest těmi příčinami nenie blud, ani hřiech, neb není proti písmu svatému. By pak i první v pravdě křest byl a on[c] o něm nevěděl příčinami napřed pověděnými, držíme, že jest k dobrému. Neb se tu děje hřiechuov vyznání a dověřenie slibuom božiem a úmluva s Kristem Ježíšem, [aby ji držel], již ne sobě živu býti, ale jemu, jenž za něho umřel. A při tom dějí se modlitby všech s dověrností[d] za něho a on se dověří tomu, že jemu prospěje skrze Krista Ježíše k životu věčnému. Také není proti víře lidem těm křtíti se, ješto sú v pravdě [křtěni],[e] přijemše Ducha Svatého, pro naplnění rozkázaní pána Krista [Ježíše k životu věčnému.] Neb když se sám křtil od Jana, řekl: *Sluší nám všelikú spravedlnost naplniti.*[α] A tak má každý člověk křtíti se u vodě, leč by beze lsti nemohl dojíti. Neb s. Petr vida muže a ženy, ani přijali Ducha Svatého,[f] avšak [je][g] kázal pokřtiti u vodě. A již sú ti mohli prvé křest míti v smrti Krista Ježíše v Duchu Svatém. Neb[h] i[ch] ta řeč sv. Pavla „v smrti jeho pokřtěnu býti“ mohla se již na nich naplniti v pravdě, když sú přijali Ducha Svatého. Neb on nemluví o jednom pokřtění, ale die: *Ktož sú [koli] pokřtěni, aby hřiechuom umřeli,*[β] neb Kristus za všecky umřel jest jednú. Neb když bychme tak věřili, že Antikristovi poslové v hřiešiech smrtedlných ⟨posvěcují⟩ (jakož řiekají, že nejhoršie kněz móž svátostmi[i] užitečně posluhovati a křtíti, i kacíř a což se die nejhoršie, to jest nejohavnějšiemi a největšiemi hřiechy zkažený, ješto je činí a v nich přebývá, a to jest obecné na kázaních u kněží);[j] ale že my tomu nevěříme, neb jisté

α Mat. 3, 15. β Řím. 6, 3. 4.

a *Opraveno místo:* se. b *Opraveno místo:* křtil.
c *V AI chybí.* d *AI:* z dověrnosti.
e *Opraveno místo:* křesťané. f *V AII následuje:* pro naplnění.
g *Opraveno místo:* jich. h *AII:* nebť. ch *V AII chybí.*
i *Za tímto slovem následuje v AI i v AII nevhodné slovo:* posvěcuje.
j *Teď by mělo následovati závětí — asi toto: „přestávali bychom na jejich křtu“, ale místo toho se přechází k jinému předmětu. A možná, že tento*

jest z řeči pána Krista i[a] apoštolské, že jest takových neposlal, ale nejlepší vybírá k tomu ze všeho lidu, kteříž v skutcích jeho následují a ctnostně živi sú, vzdělávajíce se v hodný příbytek jemu. Neb sám řekl vdech na ně: *Přijměte Ducha Svatého, a komuž odpustíte hřiechy, odpuštěni budú jim, a komuž zadržíte, zadrženy*[b] *budú.*[α] Neb při křtu má býti hříchuom[c] odpuštěnie a skrze víru očišťování srdcí jich *a dobrého svědomie dotazovánie* podlé řeči s. Petra.[β] Tak spaseny činí křest. Protož tak držíme, jakož písmo svědčí apoštolské, že v první církvi žádný se nekřtil, ani dítěte, když nemohl míti naděje o knězi, že by bez hřiechu smrtedlného byl a dar Ducha Svatého měl, neb jinak by proti víře učinil, neb jest proti zápovědi božie a tak proti víře. Neb řeč božie jest, aby se zlého varoval. Pak toho za to žádati, an sám toho nemá v pravdě a neslíbil dáti skrze něho Buoh, ale / skrze f. 24[b]
posly své sobě hodné, jakož s. Petr die: *Jakožto dobří rozdavači rozličného daru božího, kteréhož přidává Pán.*[γ] Ale když by nevěděl a byl kněz křesťanuov věrných dobré tvárnosti, nic zjevného nemaje do sebe zlého, ješto by to lid[d] věděl, a že by takový kněz byl pokrytec, nějaký hřích[e] maje tejný, smrtedlný aneb blud, a ten by nevěděl, ktož by měl posluhování bráti od něho, již víra jeho a modlitba žádostivá k Bohu poslúžila by jemu s spoluúdy církve svaté, neb Kristus křtí v Duchu Svatém.[1] Než lidé mají zachovati, což jim příleží k tomu podle úmluvy apoštolské mezi pánem Kristem a lidmi. Když to zachovají, tehdy jistotu mají slibuov božiech.

A jakož píšete, že bychom se nějakými myšlenkami zpravovali aneb zjeveními nejistými,[2] vězte, žeť toho není, neb my žádným smysluom lidským a zjevením nevěříme bez písma jistého a stálého, prorockého a apoštolského, jakož muožeš znáti v tomto psaní i v prvním,[3] a podlé toho slibuom božiem věříme. Také bychom toho za dobré neměli, jakož píšete, že by někto z nás řekl: „Já jsem volený božie“,[4] ale podlé hodných příčin, skrze

anakoluth jest úmyslný, aby totiž bratří nemuseli zřejmě se vyslovit, že opětují křest.

[a] *V AI chybí.* [b] *AII:* zadržíny. [c] *AII:* hříchův.
[d] *Opraveno místo:* člověk. [e] *AII:* lich.
[α] Jan 20, 22. [β] 1 Petr 3, 21. [γ] 1 Petr 4, 10.
[1] *Srov. pozn. 2 na str. 39.* [2] *Srov. VÝBOR II, 735.*
[3] *Míní se ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI.*
[4] *Takto se vyjadřuje pouze možný smysl jednoho místa ve veřejném listě Rokycanově. Citát to není. Srov. VÝBOR II, 735.*

psání neb slova vydati počet z viery a z naděje, jakož s. Petr učie. Neb což srdcem věříme, to ústy vyznáváme k spasení a z toho se nadějem, že sme vyvolení k spasení, neb s. Pavel die: *Ač doufaní a slávu naděje až do konce pevnú zachováme.*[α] A dále jakož se domnieváte, že bychom řeč Daniele proroka brali v smyslu jiném píšíce vám,[1] i vězte, žeť tak jie rozuomíme v tom smyslu, v kterémž pán Ježíš přivodil ji ve čtení k těmto časuom posledním těchto dnuov,[2] jakož i někteří vykladači píší a k témuž ste mluvili i vy na kázaní. A jakož také píšeš, že bychom řeči tvé sobě zle brali a zlých smysluov jimi dovodili,[3] ktož by to činil, zle by činil a neobdržal by sobě jiného, než hřiech a hanbu. Než my se k tomu neznáme. Neb když sme koli tvá kázaní mluvili, ješto mnohý lid, kterýž u tebe býval na kázaních, též slyšal a též tomu rozumie jako i my a tvá písma latinská i česká tomu svědectví vydávají. Také nechtěli bychom z oumysla a z vuole jinak mluviti ani psáti, jakož sme nepsali, než[a] tobě, než, jakž by se pánu Bohu líbilo, ješto byšte tomu měli rádi býti, že by se rozšiřovala řeč tvá k užietku, a toť by nemělo býti tobě k hanbě, ani k zmazání. Pak-li by to shledáno bylo, že by tak řeči váše kto bral z našiech bratří, jakož píšeš, chtěli bychom ho k tomu přinutiti, aby to opravil, jakož byste[b] rozkázali a slušalo [a řekli byšte].

f. 25[a] A jakož o nás písmo přivodíš / s. Pavla, kdež die: *Duch mi zjevně praví, že v posledních časích odstoupí někteří od viery poslouchajíce bludných duchuov a učení ďábelských v pokrytství mluvíce lež a porušené majících své svědomie, zapovídajíce se oddávati a vzdržeti od pokrmuov,*[β][4] nám nepříleží o té věci, kterúž vedete na nás. Jakož pořád řeč jest a rozum písma oznamuje, o čem mluví, k nám se nepřihodí, jakož je známo mnohému lidu, ješto sú svědomi učení našeho a obcovánie. A také my i jiní lidé rozumějí, o čem sú a na kom se plní, a máme za to, že by i ty, mistře, neodpíral tomu, že jest tak, když by s vámi mluveno mohlo býti o to. Než k tomu se známe, že bychom se rádi uvarovali žádostí těla, žádostí[c] očí a pejchy života a to z upřímnosti proto, abychom s světem nezahynuli.

Pak některé osoby jmenujete v tom listu,[d][5] ješto nevíte, živy-li sú čili nejsú a [s námi-li sou čili nejsou]; by pak živy byly, než

[a] *V AII chybí.* [b] *AII:* byšte. [c] *V A chybí.* [d] *AII:* v tom listu jmenujete.

[α] Žid. 3, 6. [β] 1 Tim. 4, 1.—3.

[1] *Srov. VÝBOR II, 736.* [2] *Srov. pozn. 2 na str. 10.*
[3] *Srov. VÝBOR II, 736.* [4] *VÝBOR II, 733.* [5] *Srov. VÝBOR II, 735.*

některá osoba z nich, jiež ste dobře známi, chtěla by se zpraviti v tom ve všem[a] podlé hodné příčiny před vámi.[1]

A jakož s. Pavla řeč přivodíš jim, jenž die k Římanuom: *Prosím vás skrze jméno pána Ježíše Krista, abyšte totéž mluvili všickni a aby mezi vámi nebylo rozdělenie, ale aby dokonalí byli v témž smyslu a v témž uměnie,*[α] [2] ó by to pán Buoh dal, aby byli tak v tom ti kněží s lidem, jimž píšeš, jako ti byli, [jimž][b] psal s. Pavel! Vězte jistě, že bychom byli rádi zuostali s nimi v posluhování svátostí a ve všech věcech jednomyslnost drželi i mluvili a kněží [takových] s milostí poslouchali i ve všem poddáni byli takovým, když by tak byli, o nichž tudiež s. Pavel die: *Jist sem, bratřie moji, i já sám o vás, že i vy plni ste milovánie, naplněni všeho uměnie tak, abyšte mohli jeden druhého napomínati.*[β]

Snad, milý mistře, nevieš, neb snad mezi lidmi nebýváš a jich neslýcháš, k čemu jedni druhých napomínají[c] a co umějí a v čem se milují a k které dokonalosti tiehnú,[d] jakú svornost mají v tom smyslu, kterýž mají, jakož skutkové jich i řeči obecně ukazují. Zdali ste zapomněli, kterak ste o tom lidu vuobec mluvívali i jiní kněžie, kterak nebrzo křesťana v pravdě nejde, o němž by naděje byla k spasení?[3] Ale muožeš rozuměti, že ta písma nepříleží tomu lidu, aniž se k nim smí znáti svět, kterak píší apoštolé prvním křesťanuom, jakož se nalézá v jich řečech, že psali milým božiem svatým, věrným, vyvoleným, předzvěděným, v duchu posvěceným a tak dále. A takové sú napomínali, aby s radostí děkova/li Bohu, f. 25[b]

[a] *AII:* v tom ve všem zpraviti.

[b] *Opraveno místo původního:* komuž. *AII:* k nimž.

[c] *AII:* napomínajíc. [d] *AII:* těhnou.

[α] 1 Kor. 1, 10. [β] Řím. 15, 14.

[1] *Podle Vavřince Krasonického (rkpis musejní V F 41 f. 9[b]) Kakamerda nebo, jak Krasonický píše, Kamerda, kteréhož Rokycana v svém listě jmenuje mezi předáky Jednoty bratrské, byl umořen od krále Jiřího na Poděbradech již v prvním pronásledování r. 1461. Bratří tedy na tomto místě vytýkají Rokycanovi, že jmenuje osoby, o kterých neví, zda-li jsou na živu. Dlužno tedy této větě rozuměti asi takto: Jmenujete (mistře Rokycano) ve svém listě některé osoby, ale nevíte ani, jsou-li vůbec živy a jsou-li s námi. Ale ať jest tomu jakkoliv, jedna osoba z těch, které jmenujete (t. bratr Řehoř), chtěla by vám podati o všem, co jest potřebí, příslušné vysvětlení.*

[2] *Srov. VÝBOR II, 738.*

[3] *Srov. výrok Rokycanův v jeho POSTILLE o jelenu se zlatými parohy. (GOLL v ČČM 1879, 67 a v ČČM 1881, 18).*

že *je hodné učinil v stránku losu svatých v*[a] *světl[osti],*[b][α] a podlé toho mnoho jim a o nich písma svědčí. Ale světu příleží ta řeč, že *nižádný neví, milosti-li hoden jest, čili nenávisti.*[β] A opět, jakož kněží na kázaních řiekají, *všecky spravedlnosti náše jako roucho ženy nečisté.*[γ] Také se ta písma netrefí těm lidem [totiž][c]: *Omyli [sou] a zbílili rúcha svá [ve] krvi beránka.*[δ] A opět: *Vzáctné nás učinil v milém Synu svém.*[ε] A opět: *My víme, že sme přeneseni od smrti v život, neb milujem bratří, a ktož nemiluje, ostává*[d] *v smrti.*[ζ] Protož rozdielná sú písma jedna o těch, ktož sú v hřiechu a v smrti, a druhá těm, ktož sú přijali dar milosti a jsou skrze pána Krista ospravedlněni a očištěni.

A jakož dotýčete v listu, že tiem během biskupy sobě volivše, že by jiní mohli též učiniti, opět jiní též,[1] vězte, mistře, že my držíme o jedněch kněžích křesťanských pravých, a ti mají býti jednomyslní u víře pána Krista i jeden smysl [mají] míti jeho i v skutcích jeho následovati i jednostejně učiti, aby jeden byl lid v Kristu. Neb on jest sám biskup svrchovaný a puovod kněžstva, jsa s nimi[η] až do skonání po všem světě, kdež sú koli, a jsa přítomen v nich, jich posiluje mocí síly své a múdrostí osvěcuje a Duchem pravdy učí, aby v pravdě přebývali v skutcích i sloviech a z milosti s jinými pracovali a z lásky posluhovali na sobě příklad dávajíce a řkúce: „Následovníci náši buďte, jako i my Kristovi a učte se tak činiti, jakož vidíte na nás a slyšíte od nás, tak čiňte a bude vám život na věky“.[θ] Protož podobně těm prvním křesťanští kněží praví mají choditi v povolání svém, ve všie pokoře a v tichosti, jsúce zdrželiví, skrovní, čistí, trpěliví, laskaví, milostiví všickni, kdež sú koli po všem světě. A kteříž sebe přítomni sú, mají poslušenstvie zachovati staršiemu svému a s pilností *ostřiehati jednoty ducha v svazku pokoje. Jedno tělo a jeden duch, jakož povoláni sú v jedné naději povolánie svého, jeden pán, jedna viera, jeden křest, jeden Buoh a Otec všech, kterýž jest nade všecky a ve všech jich.*[ι] A také o kněžích, kteříž sú mezi námi, napsali sme v prvním listu, kterak sú oni v kněžství vešli i skrze koho potvrzenie přijali,[2] ale vězte, žeť žádají se všemi jedno býti a v svor-

[a] *V AI chybí.* [b] *Opraveno místo pův.:* světle.
[c] *Opraveno místo pův.:* ješto sú. [d] *AII:* zůstává.
[α] Kol. 1, 12. [β] Kaz. 9, 1. [γ] Iz. 64, 6. [δ] Zj. 7, 14.
[ε] Ef. 1, 6. [ζ] 1 Jan 3, 14. [η] Kristus biskup. *C.*
[θ] Parafráse Fil. 3, 17. [ι] Ef. 4, 3.—5.
[1] *Srov. VÝBOR II, 738.*
[2] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 9a sl.*

nosti s takovými, o nichž se tuto píše. Neb zdá se to býti nám proti víře křesťanské roty rozmnožení podlé řáduov a práv římské církve,[1] jakož Petr Chelčický o tom mnoho píše v knihách o síti viery.[2] Neb jest Kristus / hlava jedna těla církve. Takéž jedni pa- f. 26[a] stýři mají býti té církve v jednom duchu, majíce rozličné dary a jedni po druhých týmiž šlepějemi kráčejíc. Jakož bylo od s. Petra nejvyššiech biskupuo křesťanských, ješto v chudobě přebývali a v ponížení na zemi bydlili, pohanění jeho nesúce, následujíce jeho a od moci světa trpíce ke třem stem letuom až do Konstantina, císaře třináctého, od nichž trpěli, jehož Sylvester[a] přijal pod vieru křesťanskú, s nímž došel moci světa a bohatstvie, povýšenie a duostojenstvie císařského a rozkoší těla. Jakož i podnes jich úřad kněžstvie[α] základ má, jakož svědčí list Konstantinů s zlatú bullí, skrze něhož potvrzenie mají a nad mnohými panují a nepoddané sobě trápí a mordují mocí světskú. Ale první i s svatým Petrem trpěli sú od moci světa mučedlnictvo i množství kněžstva jim poddaného i množství lidu obecného, jakož písma svědčí těch běhuov.

Pak, mistře, ti kněžie s Petrem Valdenským, kteříž zuosta[li][b] v prvním puovodu nepovolivše Sylvestrovi k tomu, což přijal jest, zuostal-li jest při nich puovod kněžství a moc úřadu a umění klíčuov? Myť naději máme, že zůstal při nich prvotně i do dnes zuostává, jakož stojie a sú kněžie podnes po zemích s mnohým lidem, neb sú oni zůstali v puovodu první církve od apoštoluov.[3]

[a] *AII:* Sylvestr. [b] *Opraveno místo:* zuostavše.

[α] Moc světa a bohatství, kdy se to začalo v církvi. *C.*

[1] *Smysl zajisté jest ten, že to by bylo rozmnožení rot, kdyby bratří nechtěli býti za jedno s pravými kněžími křesťanskými.*

[2] *Není to odkaz k určitému místu v Chelčického „Síti víry", nýbrž pouze narážka na základní myšlenku tohoto spisu, jehož druhá část je věnována „rotám".*

[3] *Zde vykládají bratří názor, ve středověku velice rozšířený, že tak zvaná donace Konstantina Velikého byla příčinou zkázy v církvi, že její bohatství a moc usnadnily Antikristovi přístup do ni. Srov. i AI f. 4[b] (str. 17), 14[a] (str. 44).*

Donací Konstantinovou slove listina, kterou prý císař Konstantin Veliký vydal papeži Sylvestrovi I. („constitutum domni Constantini imperatoris"). Obsah její (podle H. BÖHMERA v Realencyklopaedie f. protest. Theologie sv. XI, str. 2) jest tento: Císař ohlašuje „liquidam enarrationem" obdivuhodných skutků, které apoštolé Petr a Pavel skrze papeže Sylvestra vykonali. Ale ještě před touto „liquida enarratio" podává vyznání víry, kterému jej Sylvestr naučil a napomíná ke konci jeho všecky národy, aby se obrátili k této víře

Rozsuďtež to, kto by měl ztratiti úřad kněžství pána Krista, oni-li

a modlili se ke Kristu, kterého Sylvestr káže. Na to vypravuje císař, jak byl od Sylvestra obrácen, pokřtěn a uzdraven. Při tom prý si vědomil, jakou moc propůjčil Spasitel Petrovi. Proto ve srozumění se svými „satrapy", senátory, všemi optimáty i s celým národem římským uznává „potestatem principatus" nástupců sv. Petra a rozhodl se povýšiti sídlo svatého Petra nad svůj trůn pozemský a propůjčiti mu „imperialem potestatem" a t. d. Dále schvaluje principát sídla Petrova nad jinými hlavními sídly, jako jsou Antiochie, Alexandrie, Cařihrad a Jerusalem. Pak nařizuje Konstantin, aby chrám Spasitelův, jím v Lateráně založený, byl ctěn jakožto „caput et vertex omnium ecclesiarum in universo orbe" a sděluje, že založil chrámy též sv. Petrovi a Pavlovi a jim že daroval svůj majetek „in Judaea, Graecia, Asia, Thracia, Africa et Italia vel diversis insulis." Pak daruje papežům palác Lateránský a uděluje Sylvestrovi císařský diadém, mitru, pallium, purpurovou chlamydu, purpurovou tuniku, císařské žezlo, praporec, čili zkrátka celou „processio imperialis culminis." Zároveň uděluje římským klerikům hodnost senátorskou a tím způsobilost k patriciátu, konsulátu a ostatním „dignitates imperiales". Papeži uděluje výhradné právo senátory světiti za kleriky. Dále prohlašuje císař, že Sylvestr nechtěl nositi císařský diadem nad tonsurou; proto že mu sám posadil na hlavu bílou mitru a z úcty k sv. Petru prokázal mu službu „stratoris" t. j. podkoního. Aby stolice papežská nebyla ponížena, daruje jí císař nejen Laterán, nýbrž i „ad imitationem imperii nostri" „potestatem et ditionem" nad městem Římem „et omnes Italie seu occidentalium regionum provincias, loca et civitates" a přenáší své sídlo na východ do Byzantia, kde si chce založiti své sídelní město.

Že listina tato jest padělek, poznalo se již v 15. století; zvláště proslul LAURENTIUS DE VALLA, jenž r. 1440 vydal spis DE FALSO CREDITA ET EMENTITA CONSTANTINI DONATIONE DECLAMATIO. Novější badání dospělo k poznání, že padělek tento souvisí s donací krále Pipina a že vznikl buď nedlouho před cestou papeže Štěpána II. do Gallie, t. před 14. 10 753, nebo spíše (podle MAYERA v DEUTSCHE ZEITSCHRIFT FÜR KIRCHENRECHT 1904 sv. 14.) po r. 756, nejspíše snad r. 765 nebo 766. O osobě padělatelově nelze říci nic, leč domněnky.

Literatura týkající se donace Konstantinovy uvedena jest ve článku výše zmíněném, jakož i v BERNHEIMOVĚ, Lehrbuch d. histor. Methode (5. a 6. vydání) str. 347.

Kdežto pro církev ve středověku donace Konstantinova byla základem a východištěm její moci a stoupajících nároků jejích, pro kruhy, které stály v opposici proti ní, stávala se útočnou zbraní, když na tomto základě vytvořil se názor, že od doby Konstantinovy zanikla někdejší chudoba a prostota duchovenstva a že Sylvestr přijetím donace dal špatný příklad, kterého pak ostatní duchovenstvo hojně následovalo, takže církev sešla s té cesty, na které do té doby se nalézala. Již ke konci 12. století vyskytuje se legenda, podle které v tom okamžiku, když Konstantin papeži Sylvestrovi I. odevzdával kříž, kopí a korunu, slyšeti bylo hlas anděla (nebo ďábla), volajícího: „Dnes byl vlit jed do církve."

Představa tato byla ve středověku značně rozšířena, zvláště mezi Kathary a Valdenskými. Valdenští lombardští se domnívali, že Sylvestr přijetím

čili[α] tito s mocí světa tohoto času, jakož víte, kterací sú a co dělají, jakož se stalo tohoto roku na nás v Čechách i v Moravě skrze moc úřadu papeže.[1] Myť máme za to, žeť příležie ten úřad lépe těm, ktož trpie, než těm, ktož trápie,[a] lép těm, ktož v chudobě bydlé[b] těla nenasycujíce k životu rozkošnému, roztylému a lhostejnému, také lépe těm, ktož sú v ponížení a v pohanění světa, než k těm, ktož sú v povýšení a v duostojenství chvály a cti světa. A také těchto let o papežiech,[c] kardinálech a biskupiech i jich poslech my nemuožem naděje míti, by byli v pravdě církev svatá podlé toho, jakož víte, kterací sou. Neb když by při[d] [nich toliko][e] zuostal[f] puovod kněžstva a moc úřadu a uměnie, tehdy by ho dlužni byli ve všem poslouchati i jeho posluov, chtěli-li by býti křesťané, jakož die pán Ježíš: *Kto vás slyšie, mne slyšie, kto vámi*

donace Konstatinovy vůbec zničil církev. V 2. polovici 14. století přidáni Sylvestrovi soudruzi, kteří od císaře nepřijali bohatství. Tito pak spojují zakladatele valdenství, Petra Valda, se starou, ještě nezkaženou církví (GOLL, Nové spisy o Valdenských v ATHENAEU 1888, 94). Později Petr Valdes nebo Valdesius (jméno Petr přidává se mu teprve r. 1368 po prvé) přímo učiněn soudruhem papeže Sylvestra.

Bratří přijímali přirozeně legendu i důsledky z ní vyvozované jako pravdivé podobně, jako to vůbec činila jejich doba, což m. j. jest patrno u Chelčického (viz POSTILLA vyd. Smetánkovo I, str. 177. 178. a SÍŤ VÍRY vyd. Smetánkovo 24 sl., 40 sl., 48 sl., 58 sl. — srov. též GOLL, Quellen II, 33, 42 pozn. 4), u Rokycany (srov. ČČM 1879, 67) a z KRONIKY MARTIMIANI (listy d IIII, d VI a, d VI b, g IX a), která sice teprve 1488 vyšla tiskem, ale byla jistě již před tím známa čtenářstvu českému. Zajímavo jest, že v BRATRSKÉ KONFESSI z r. 1471-2 (A III f. 9 sl.) cituje se na doklad vypravování o hlasu andělském, kterýž ohlásil, že jed byl vlit v církev, „Cestrensis" (PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 104) t. j. Reginald Pecock, biskup chichesterský, jenž ve svém „Repressoru" (r. 1450) dovozuje podvrženost t. zv. donace Konstantinovy a příslušné její listiny. (Srov. DÖLLINGER, Die Papstfabeln 115, 118). Naproti tomu práce Laurentia Vally byla bratřím dlouho neznáma. Pokud víme, teprve Krasonický a Lukáš ji znali (srov. ČČM 1878, 396). Podle kusu KTERAK SE LIDÉ (A I f. 139 b) lze souditi, že vypravování valdenského kněze Štěpána bratří utvrdilo v představách „o puovodu první církve".

Legendy o donaci Konstantinově dotýkají se bratří na mnoha místech ve svých písemných projevech. O Petru Valdenském, jakožto současníku císaře Konstantina a papeže Sylvestra mluví též v A I f. 352b a 363a.

[a] *V A II následuje:* sou v povýšeni. [b] *Orig.:* bydlee.
[c] *V A II následuje:* a. [d] *V A I chybí.*
[e] *Opraveno místo:* při těchto. [f] *Opraveno místo:* zuostalo.

[α] Kdo ztratil úřad kněžství. *C.*

[1] *Srov. A I f. 21b (str. 62).*

f. 26[b] *hrzí, mnou hrzí.*[α] A opět: *Koho svížete, bude / svázán.*[β] A jest-li tak,[a] že papež s kardinály a s biskupy, s posly svými sú církev svatá v pravdě, *tehdy jest sloup a utvrzení pravdy,* jakož s. Pavel die.[γ] Tehdy se ve všech věcech Duchem božiem zpravuje a nemuož pobloudití, neb začkoli oni prosí pána Boha, slyší je a činí jim, a všickni křesťané věrní měli by jich poslouchati. Tehdy Řekové i jiní, ješto se odlúčili od poslušenství [jich] ve všech zemích, i v Čechách, ješto pod oběma zpuosoboma přijímají, smrtedlně by hřešili a v kacířství by byli, jako oni píšie i mluví. A tak by zatraceni byli, neposlouchajíce Ducha božieho skrze papeže a protivíc se jemu, a neposlúchajíc pánu Kristu by se protivili.

Protož, mistře, věz, kdyby tak bylo, my bychom chtěli ho ve všem poslouchati, a což za dobré rozsoudí, spolu toho s pielností ostřiehati, a což za zlé, za zlé míti a toho se varovati. Neb oni měli by zákonu rozuměti i všem písmuom, neb prvotně při nich mělo by prvotnost ducha věřeno býti, smysl víry v rozumu osvíceném, a ktož by se od nich vylúčil, nemohl by spasen býti, neb by neostal v Kristu a v církvi. A když by to provedeno bylo jistým písmem a stálým, my bychom chtěli pokání činiti a jich ve všech věcech poslouchati a jim poddáni býti. A dále, ač sú se o nás pokoušeli vtipní mužie a umělí v umění kolejském a svědomí v právích římského zboru, oni sú nám toho ještě nemohli dovesti aniž dovedú na věky, by byli církev svatá v pravdě, neb jest daleko jedno od druhého jako tma od světla.[1] A třetie, jakož ohlásili těchto let od mistra Husi v Čechách i v Moravě papeže s kardinály a biskupy za Antikrista i jich[b] posly, kteříž týmiž šlepějemi kráčejí a týmž duchem chodie, i ti, ktož jich poslouchají, v témž se srovnávají, pak muož-li to provedeno býti, by měl Antikrist[δ] úřad apoštolský v moci pána Krista, aby církev božie zpravoval a užitečně posluhoval [lidem] k spasení, kněžie jim posvěcoval, svátosti rozdával a rozhřešoval, my tomu nemuožem rozuměti, by tomu poslúžila víra křesťanská pravá. Než tak tomu rozumíme, že *z světa jsú a o světu mluvie a svět jich poslouchá.*[ε] Neb nepodobné jest, by mohl vlk ovce pásti a nedáviti jich; tak, Antikrist aby mohl ostříhati ovec Kristových a nerozptylovati jich a nemordovati.

[a] *AII:* také. [b] *AII:* s jich.

[α] Luk. 10, 16. [β] Mat. 18, 18. [γ] 1 Tim. 3, 15.

[δ] Antikrist má-li úřad apoštolský. *C.* [ε] 1 Jan 4, 5.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 48.*

Protož, milý mistře, / nám se rozumějí tyto věci nesnadné a f. 27[a] nepodobné a neslušné, by to mohlo býti zpraveno a provedeno. Bojíme se, že než nás v tom zpravíte, že na se[a] hněv božie zbudíte, a my stálejšieho duovodu nemáme, než ktož strpí až do konce, věříme, že spasen bude, nebo sme v nebezpečné časy na svět přišli.[1] Ale ještě prosíme vás, což na vás jest, muož-li to býti, nepřekážejte nám pánu Bohu sloužiti a nebývejte příčina sužování tomu lidu, kterýž hledá z upřímnosti srdce pánu Bohu se líbiti, následuje pána Krista v naučení apoštolském, jakož zákon božie svědčí podlé příkladu první církve svaté, ale radše učiňte to pro jméno pána Krista. přimluvte[b] se u Královské Milosti, ať nám popřeje obydlé v panství svém,[2] a skrze to mocen jest pán Buoh obrániti České královstvie od nepřátel a upokojiti a králi dobře učiniti s jeho syny i všemu poddání Jich Milostí.[3] Neb nezačali sme viery jiné, ani žádných věcí nových, kteréž zachovány mají býti od křesťanuov věrných pro spasenie jich, a v té víře skrze apoštoly vyhlášené rádi bychom se ostřiehali i ve všech věcech, kteréž se Bohu líbí, jako i jiní křesťané věrní, kdež sú koli po všem světě, jichž žádáme účastni býti ve všem dobrém. Protož vězte, žeť není toho, bychom co vedli zlého aneb víře odporného aneb tak o sobě smyslili, že bychom my jediné spaseni měli býti, kteříž se spolu svolujem v služebnostech vidomých (ješto mohú býti tak neb jinak, jakož by kde k vzdělání a ku polepšení bylo; pak-li by kto nemohl jich beze lsti míti nikdý, proto by spasen byl, pro ty věci nechtěli bychom nesnází míti žádných), nébrž my to máme za zlé, že ten lid rota jest, ješto hledají jedno sobě rovných v tom a jiné potupují, ktož se s nimi[α] nesjednávají v služebnostech lidmi ustavených a v zákoních lidských, o nichž die s. Petr: *Byli sú falešní proroci v lidu, jakož i mezi vámi budú mistří lživí, kteřížto uvedú roty zatracenie, a toho, jenž je kúpil, Pána, zapierají uvodiece sobě náhlé zatracenie, a mnozí budú následovati jich smilstvo, skrze něž cesta pravdy bude porouhána a v lakomství zamyšlenými slovy o vás budú kupčiti.*[β] / Protož my nenavodíme na to lidí prvotně, ani kým proto f. 27[b] pohrdáme, když by jinak nalezeni byli v pravdě spasitedlné, ale každého hřiešného rádi bychom ku pokání [obrátili][c] [a][d] ku po-

[a] *AII chybí:* na se. [b] *AII:* přimlouvejte.
[c] *Opraveno místo pův.:* přivedli. [d] *V AII chybí.*
[α] Který lid jest rota neb sekta. *C.* [β] 2 Petr 2, 1—3.
[1] *Srov. pozn. 2 na str. 10.* [2] *Srov. str. 11.* [3] *Srov. str. 9.*

znání Boha a Krista Ježíše [přivedli], a aby v lásce přebývali [a] [a] dobré skutky činili a ctnostně živi byli.

Protož tomu porozuomějte, že nadarmo nás viníte a za zlé lidem ohlašujete; jediné sobě hřiechy obtěžujete, jakož die pán Ježíš: *V nenávisti měli sú mě darmo.*[α] A opět: *Já sem jim dal řeč tvú a svět je v nenávisti měl.*[β] Protož vězte, že potřebie se jest vám v tom opatřiti, abyšte více a více na se i na lid hněvu božieho nevzbuzovali a potom pomsty věčné. Myť pak s doufáním věříme pánu Bohu, že nemuožete proti nám nic více, než pokud [on] dopustí, a ktož trpí [co] pro tu pří[činu], pro spravedlnost trpí, aby hoden byl v království boží, pro něž[b] die s. Pavel: *Pak-li na koho z nás co zlého víte aneb víře odporného, mluvte s ním o to v duchu*[c] *tichosti a naučte z lásky.*[γ] Neb my pro nižádnú jinú příčinu neoddělili sme se, než pro nebezpečenstvie spasení s vámi v těch věcech některých.[1] Neb písma apoštolská k tomu nás nutila, že chceme-li spaseni býti, musíme z prostředka vašeho vyjíti a jha s vámi nevesti, vám v těch věcech nepovolovati, ani lidu. Neb jsúce spolu v účastenství toho zlého, kteréž jest při vás i při lidu, kterémuž posluhujete, bojíme se, abychom s vámi nezahynuli a ohněm a sirú mučeni nebyli.

Protož, milí kněžie, nebuřte se na nás, však bychom rádi vašemu dobrému a lítost máme nad vámi, že ste příliš nebezpečni spasením i s lidem, kterýž bezpečíte službebností svú, jakož i sami říkáte. Protož proč se na nás hněváte a lid proti nám zbuzujete, aby nás nenáviděli a z sebe vyobcovali a všecko zlé proti nám mluvili?[2] Však vězte, že bychom vás rádi poslouchali a ve všem poddáni byli, netoliko služebností vašiech vděčni byli a v poctivosti měli aneb činili, ale, by se to pánu Bohu líbilo, noh vašiech šlepěje líbali bychom a tak ve všech věcech podkloniti bychom se chtěli pro chválu božie a pro užitek spoluspasenie. Protož potřebie bázni božie, neb *každý své břímě ponese*[δ] a *za své skutky odplatu vezme,*[ε] jakož die písmo: *Kteříž zlé věci činili, puojdú do věčné muky, ale kteříž dobře činili, do věčného života.*[ζ] Protož, jakož s. Pavel die: *Neroďte před časem súditi, dokudž nepříde Pán a osvítí skryté věci temností a zjeví rady srdcí [a tehdyt bude chvála jednomu každému],*[η] protož měli byšte se toho vy-

[a] *V AII chybí.* [b] *V AII následuje:* trpí jakož. [c] *Následuje neplatně:* v.

[α] Jan 15, 25. [β] Jan 17, 14. [γ] Gal. 6, 1. [δ] Gal. 6. 5.

[ε] 1 Kor. 3. 8. [ζ] Mat. 25. 46. [η] 1 Kor. 4, 5.

[1] *Srov. str. 6.* [2] *Srov. AI f. 22a.*

střiehati, jakož papeží činie, pro své poslušenstvie na zatracenie odsuzují a potupují klnúce. Protož prosíme vás, milý mistře s kněžími, nečiňte nám téhož pro ustavení papežská a zámysly lidské, ale přejte nám z lásky zákonem božiem zpravovati se v rozumu zdravém, jakož apoštolé smyslili a první / církev toho f. 28[a]
ostříhala. My chcem rádi vás v poctivosti míti, nepotupovati a všetečně k zatracení nesouditi. A chcem vám rádi dani dávati, i v čem bychom se hodili, posloužiti i za vás se pánu Bohu modliti, ačkoli neužitečné slúhy pána Krista,[1] z sebe a skrze se nic nemohúce dobrého ani pomysliti, [ale všecka dostatečnost náše jest z Boha, skrze pána Ježíše Krista, jemuž chvála na věky věkuov, amen. Léta 1471. Jinde 1469.][a]

Spis o dobrých a zlých kněžiech od bratřie starých složený.[b]

Ve jméno[2] pána našeho Krista Ježíše[c] některé věci tuto napíšem,[d] ješto[e] nás dotýčí, kteříž sme se odlúčili[f] od posluhování

[a] *Co jest v hranaté závorce, psáno jest rukou C. Totéž v AII psáno jest rukou snad B.*

[b] *Nadpis tento psán jest tučným písmem barvy rezaté. V AIII nadpis chybí.* [c] *AIII:* Jezu Krista. [d] *AIII:* napíšem tuto. [e] *AIII:* ještoť. [f] *AIII:* oddělili.

[1] *Bratří, ač to zde výslovně nepraví, naznačují přece dosti jasně, že chtějí kněžím podobojím býti poddáni, pokud tito znamenají pro ně vrchnosti světské. Toto své stanovisko vyložili bratří jinde. Srov. pozn. 1 na str. 52.*

[2] *Veliká část tohoto traktátu, a to od slov:* Protož sobě dovodi kněžie zlí Jidášem *(na fol. 40a) až do konce jeho (na fol. 65a), nalézá se též v AI f. 244a—285b jsouc nesprávně přičleněna ke kusu nadepsanému:* Odpověd bratří starých na psání mistra Jana z Rokycan *(f. 236b sl.). Úplný tekst* Spisu o dobrých a zlých kněžiech, *ale bez nadpisu nalézá se též v AIII f. 55a—95b. Postranní přípisek Orlíkův na f. 59b upozorňuje, že tam počíná traktát:* O zmaření slova. *Bez tohoto přípisku však by nikomu nenapadlo rozlišovati část předcházející (f. 28a—59a) od části zde počínající, zvláště když ani v tekstu AIII ani v druhém tekstu AI se rozdíl nečiní. Část označená Orlíkem jakožto „traktát o zmaření slova" počíná spojkou „ale", takže se těsně a přímo připojuje k první části „Spisu o dobrých a zlých kněžiech". Poněvadž však dekret Jednoty bratrské z r. 1495 mezi spisy bratra Řehoře počítá „traktát o církvi nebo zmaření slova" (GINDELY, Dekrety 2), zdá se, že skutečně tímto traktátem jest druhá část „Spisu o dobrých a zlých kněžiech" na f. 59b počínající (srov. GOLL v ČČM 1883, 518). — Při vydání tekstu „Spisu o dobrých a zlých kněžiech" přihlíží se jak k tekstu AIII, tak i k druhému tekstu AI. Uváděje varianty z obou, označuji druhý tekst AI jakožto tekst b. Tekst a jest první tekst AI (f. 28a sl.), kterýžto jest základem tekstu vydávaného.*

řádu římského kostela. A nejprvé[a] o tom, kterak smyslíme a rozuomíme o pravých kněžiech křesťanských, kteřiež zuostávají v pravdě v puovodu úřadu apoštolského, dějíce poselství na místě Kristově v moci slova jeho, majíce klíč uměnie k[b] rozeznání zlého a dobrého. Také i o těchto nynějšiech, proč se s nimi nesmíme dověřiti spasenie svého[c] v Kristu Ježíši. Také o tom, jakož mluví, že nejhoršie kněz[d] jako nejlepšie má moc Kristovu na stolici apoštolské k užitku posluhovati lidem slovem božiem i svátostmi, a toho[e] dovodiece[f] stolicí Mojžíšovú, že pán Ježíš řekl: *Co vám dějí, čiňte,*[α] a dále, že Jidáš mluvil slovo božie i posluhoval i ďábel mluvil slovo božie a Kaifáš prorokoval Duchem božiem jsa zlý a Pilát vládl tělem Kristovým jsa zlý a Josef dobrý uprosil u něho tělo Kristovo.

A tak o tom napíšem krátce tú příčinú, že by někteří chtěli[g] rádi zvěděti a nám porozuměti, kterak se máme při tom. A my toho žádost máme i za to se pánu Bohu modlíme, aby Buoh,[h] nebeský[h] otec mnohého milosrdenství, otevřel srdce a oznámil vuoli svú líbeznú těm všem, kteřiež nevěřie křivdě, ale povolují pravdě nenávidíce nepravosti a milujíce spravedlnost a žádost majíce v ní přebývati (kterážto spravedlnost jest z víry[ch] pána Krista Ježíše), aby došli života věčného. Zpraviž to a nauč Duch Svatý múdrostí svú božskú k chvále slávy milosti své a k užitku spasitedlnému těm, ktož čísti neb slyšeti budú, majíce milost místo dáti pravdě a nepravosti se vystřieci. Prosímeť pak.[i] strpte nás dobrotivě, ač by co komu bylo odporné[j] v mysli, ale aby pokojně otázal a dobrotivě rozmluvil a tak porozuměl, kterak my smysl máme o těch věcech napřed pověděných.

f. 28[b] ¶ Ale nejprvé o kněžiech v úřadě apoštolském, v pravdě ¶ poselství dějících[k] všecky časy, a také proč nemuožem věřiti, by tito kněží tohoto času římského svěcenie vuobec[l] měli v pravdě úřad poselství Kristova na místě apoštolském.

O obsahu „Spisu o dobrých a zlých kněžiech" viz PAĽMOV I, 1, 77—78. Výňatky otiskl GOLL v ČČM 1884, 47 a ČČM 1885, 67—69.

Spis tento vznikl nedlouho po zřízení vlastního kněžského řádu bratrského, tedy buď r. 1468 nebo nejdéle r. 1469. (Viz o tom v Předmluvě). Spisovatelem jest nepochybně bratr Řehoř. Srov. GOLL v ČČM 1883, 518.

[a] *AIII:* nejprv. [b] *V AIII chybí.* [c] *AIII:* svého spasení. [d] *V AI chybí.* [e] *V AIII následuje:* sobě. [f] *AIII:* dovodí. [g] *AIII:* že někteří chtěli by. [h] *V AIII chybí.* [ch] *AIII:* z víry jest. [i] *V AIII chybí.* [j] *AIII:* odporno bylo. [k] *AIII:* dějíce. [l] *AIII:* vůbec římského svěcení.

[α] Mat. 23, 23.

Tato jest příčina, že nemuožem užitka věřiti v posluhování jich, neb nezuostali na tom základu,[α] kterýž z Boha jest, totiž viery a[a] lásky,[b] a tak že nepřebývají v Kristu Ježíši, v němž sú všickni pokladové múdrosti i uměnie,[c] z jehož plnosti všickni nabývají[d] všech dobrých věcí k spasení užitečných. Neb[e] jest moc božie a múdrost[f] božie, z něhož milí apoštolé prvotnost ducha přijali sou a té moci[f] i múdrosti nabyli[g] a na tom se základu právě[h] ustavili viery a lásky skrze poznání pána Krista Ježíše. Neb skrze to všichni[ch] vyvolení božie přicházejí zde k milosti a potom k životu blahoslavenému. Protož hned psali apoštolé, kteraci mají býti jich náměstkové až do dne soudného, že budú týmž duchem choditi a týmiž šlepějemi kráčeti,[i] to jest též spolu s nimi smysliti v jednotě ducha a následovati šlepějí pána Krista Ježíše[j] v chudém a poníženém životě, trpíce pro spravedlnost[k] a[l] zlého za zlé nečiníce. A tak že jich příkladem budou všickni ti, kteřiež od Krista posláni sou k užietku, spasenie lidem, skutkem i slovem následovati jich jako oni pána Krista v životě ctnostném, tichém, pokorném, zdrželivém, střízlivém,[m] čistém, [pokojném], aby tak v pravdě víry pána Krista a lásky ducha jeho dokazovali v dobrých skutcích[n] přebývajíce i jiné[o] témuž učili, na sobě příklad dávajíce. Protož sú tak mluvili i psali, aby jich následovali jako oni pána Krista Ježíše. A opět tak psali těm, kteréž[p] učili, aby tak činili, jako na nich viděli a od nich slyšeli, slibujíce,[r] že jim bude život[s] na věky. A tak sú v naději jisté k spasení lidi[t] postavovali, když budú tak činiti, jako[u] oni činie a učie. Neb oni slovem i skutkem tak sou se měli, jakož od Krista vzali,[v] kterýž nejprv činil a potom učil. Protož svatí apoštolé tak sú budúcím zuostavili a skrze psánie oznámili, že ti kněžie, kteříž budú v moci úřadu jich, prospějí k užitku spasenie lidem, jakož[x] apoštol píše,[y] že učiní Buoh, aby ti, kteříž skrze ně přišli, prospěli k užietku svědectví pravdě,[z] posluhujíce a činíce[aa] dobrotivost skutkuov, kteříž sú spasení života věčného.[β]

[a] *V AIII chybí.* [b] *V AIII následuje:* naděje. [c] *V AIII následuje:* skryti. [d] *AIII:* nabývají všickni. [e] *AIII:* nebť. [f] *AIII:* umění. [g] *V AIII následuje:* sou. [h] *AIII:* základu právě se. [ch] *AIII:* všickni. [i] *AIII:* šlapati. [j] *AIII:* pána Ježíše Krista. [k] *AIII:* spravedlivost. [l] *V AIII chybí.* [m] *AIII:* zdrželivém, střízlivém. [n] *AIII:* v skutcích dobrých. [o] *V AIII následuje:* sou. [p] *AIII:* kteříž. [r] *AIII.* slibujíc. [s] *V AIII následuje:* věčný aneb. [t] *AIII:* lidi k spasení. [u] *AIII:* jakož. [v] *AIII:* vzeli. [x] *AIII:* jakožť. [y] *AIII:* řka: učiníť Bůh. [z] *AIII:* v pravdě. [aa] *AIII:* činic.

[α] Základ z Boha. *C.* [β] Parafráze Žid. 13, 20. 21.

Protož známo jest z řečí apoštolských,[a] že ti, kteříž v moci úřadu jich přebývají, v pravdě slova božieho, užitečni sú lidem k spasení, sami toho skutkem[b] dokazujíce, což učie, a takových majie[c] se přídržeti a poslúchati, i my rádi s milostí.

f. 29[a] Ale hned[d] sú od jiných vystřiehali křesťany věrné, jakož apoštol die: *Vizte[e] psy, vizte zlé dělníky, vizte roztržku.*[α] A málo dále die,[e] že *mnozí chodie, o kterýchž[f] sem[g] vám často pravil[h] a nyní i s pláčem vystřiehám vás od nich, neb[ch] sú nepřátelé kříže[i] Kristova, jichžto konec zatracenie, neb Buoh jich břicho jest a sláva[j] v pohanění, kteříž zemské věci[k] čeníchají.*[β] Též apoštol s. Judas píše v kanonice řka: *Ale, vy nejmilejší, pamětlivi buďte na slova, kteráž sú vám předpovědína od apoštoluov pána našeho Jezu Krista, kteřížto pravili[l] vám, že v nejposlednějších časích přijdou posměvači, podlé žádostí svých chodíce v nemilostivosti. Ti[m] sou, kteříž sami se oddělují, hovadní, ducha nemajíce. Ale, vy nejmilejšie, vzdělávajíce sami se[n] na nejsvětější víře vašie v Duchu Svatém, modléce se sami se v milování božiem[o] zachovávejte,[p] čekajíce milosrdenství pána našeho Jezu Krista k životu věčnému.*[γ] Protož hned milí apoštolé [jednomyslně][r] se pánem Kristem[s] oznámili,[t] kterých se máme[u] přídržeti a kterých varovati a kterak se máme[v] míti v víře pravé křesťanské a těch se varovati, *kteříž zemských věcí čeníchají*[δ] a *podlé žádostí svých chodie*[ε] a v nemilosti přebývají a oddělují se od jiného lidu úřadem svým[x] a tvárnostmi svrchními, postavú i rúchem, ducha božieho nemajíce; protož takoví nic neprospějí[y] k užitku spasení, ale škodie a svodie. Protož[z] od nich vystřiehají. Ale následovati a poslúchati velí takových, jakož apoštol píše, hned, k čemuž sú tehdáž přišli[aa] apoštolé, aby tak všickni potomní smyslili a v té zprávě zuostali. A dále die: *Následovníci moji buďte, bratřie, a následuojte těch, kteřiež tak chodie, jakož máte příklad náš.*[ζ] Protož ještě die[bb] s. Jan k témuž, aby v tom zuostali, což sú od

[a] *AIII:* z řeči apoštolské. [b] *AIII:* skutkem toho. [c] *AIII:* majíť. [d] *AIII:* hnedť. [e] *V AIII chybí:* vizte×die. [f] *AIII:* o nichž. [g] *V AIII následuje:* já. [h] *AIII:* často pravil vám. [ch] *AIII:* nebť. [i] *AI:* +; *AIII:* kříže. [j] *AIII:* chvála. *Následuje:* jich. [k] *AIII:* zemských věcí. [l] *AIII:* pravíchu. [m] *AIII:* tiť. [n] *AIII:* se sami. [o] *V AIII chybí.* [p] *AIII:* zachovejte. [r] *V AIII chybí.* [s] *V AIII následuje:* Ježišem. [t] *V AIII následuje:* sou. [u] *AIII:* máme se. [v] *AIII:* měli.. [x] *AIII:* svým úřadem. [y] *AIII:* neprospívají. [z] *AIII:* protožť. [aa] *AIII:* přišli tehdy. [bb] *AIII:* dí ještě.

α Fil. 3, 2. β Fil. 3, 18. 19. γ Jud. 17.—21.
δ Fil. 3, 19. ε 2 Petr 2, 10. ζ Fil. 3, 17.

počátka[a] slyšeli, řka: *Jestliže v tom zuostanete, co ste od počátka[a] slyšeli, i vy v Synu a[b] v Otci zuostanete, a totot[c] jest zaslíbenie, kteréž zaslíbil vám, život věčný.*[α] A tak sú to utvrdili, aby nižádnému mimo to jinak nevěřili, ktož převracují řeči[d] pána Krista k svému úmyslu zlému. Protož die: *By[e] pak anjel[f] z[g] nebe mluvil vám jinak, než sme[h] mluvili vám,[ch] prokletý[i] buď.*[β] A tak tu řeč dvakrát opakuje pro utvrzenie, aby nikoli žádnému jinak[j] nevěřili, ani se od toho hýbali, což sú na apoštolech viděli a od nich slyšeli, kterak sú[k] oni činili a učili. By[l] se / pak zdálo, že f.29[b]
by anjel[m] z[n] nebe byl[o] a *anjelsky[p] mluvil a proroctvie znal a tajemstvie božie věděl,*[r][γ] buď to vše proklaté,[s] když[t] nenie v pravdě Ducha Svatého, jakož apoštolé mluvili. Protož sou říkali: *[Synáčkové[u] zuostaňte v tom, jakož vás učí pomazání, a není potřebi], aby vás kto učil jinak, než to pomazánie,*[δ] to jest z Ducha Svatého[v] poznánie pravdy učí vás[x] k životu věčnému.[u] A tak sú v piesmích svých zuostavili Duchem božiem vdechnutých, aby v tom smyslu naučenie jich všickni budoucí [od nich jeho] následovali tak, jakož oni, nejsvětějšie otcové, milí apoštolé, skutkem i slovem[y] učili a svědectví pravdě vydali i všem potomním náměstkuom svým to zuostavili, aby v té pravdě skutečně se ostřiehali a tak i[z] jiné učili skutkem i slovem[y] a spasením je[aa] bezpečili, zachovávajíce smlúvu s Bohem skrze pána Ježíše Krista, aby světa nemilovali, ani těch věcí, kteréž na světě jsú, ale odřekli se každé zlosti i tělesných žádostí a ustavili se v spravedlnosti, ostřiehajíce se v střiezlivosti, posíleni jsúce[bb] ve všeliké ctnosti, i přebývali v milostivosti a tak očekávali[cc] blahoslavené naděje,

[a] *AIII:* počátku. [b] *AIII:* i. [c] *AIII:* toť. [d] *AIII:* řeč. [e] *AIII:* byť. [f] *AIII:* anděl. [g] *AIII:* s. [h] *V AIII následuje:* my. [ch] *AIII:* vám mluvili. [i] *AIII:* proklatý. [j] *V AIII chybí.* [k] *AIII:* kterak by. [l] *AIII:* byť. [m] *AIII:* anděl. [n] *AIII:* s. [o] *AIII:* mluvil. [p] *AIII:* andělsky. [r] *AIII:* vidal. [s] *AIII:* prokleté. [t] *AIII:* kdyžť.

[u] *Původní tekst v AI jest porušen nevhodnými opravami. Zněl vlastně takto:* Synáčkové × není potřebi, ¦ aby vás kdo učil, to jest jinak než to pomaza. ¦ a vy pomazánie, kteréž ste přijali od něho, zůstaň v vás a nemáte potřebie, aby vás atd. *To, co zde jest vytištěno proloženě a označeno závorkou ¦ ¦, jest v originále (AI) přetrženo; to, co zde jest pouze proloženo, jest v originále podtrženo, ale toto podtržení má nepochybně platnost přetržení. V AIII zní toto místo takto:* A vy pomazáni, které ste přijali od něho, zůstaň v vás a nemáte potřebí, aby vás . . .

[v] *V AIII: následuje:* z. [x] *V AIII chybí.* [y] *AIII:* slovem i skutkem. [z] *V AIII chybí.* [aa] *AI:* se. [bb] *AIII:* posilněni jsouc. [cc] *AIII:* čekali.

[α] 1 Jan 2, 24. 25. [β] Gal. 1, 8; srov. i Gal. 1, 9.
[γ] 1 Kor. 13, 1. [δ] 1 Jan 2, 27.

jsúc tak živi pánu Bohu svatě i lid v témž postavujíce,[a] kterémuž posluhují svátostmi, a před jinými a[b] jiným nesměli by[c] posluhovati ani[d] co od nich bráti, když jim nemohú prospěti slovem božiem ku pokání a ku poznání pravdy.

Protož tuto duovod již jest povědín, proč sme my nad kněžími pochybivše od nich se odlúčili, v jistotě shledavše a poznavše, že v tom základu[e] nestojie, v čem[f α] jest puovod a moc úřadu apoštolského,[1] to jest pána Krista, v kterémž s. Petr s apoštoly ustavil se a založil a tak spolu[g] vzdělávali církev svatú, jiež brány pekelné nemohly odolati, neb[h] jest založena na pevné skále, to jest veškeren zbor vyvolených božiech na tom se založil, co[ch] Buoh Otec zjevil a zpuosobil v apoštolech a[i] prorocích skrze pána Krista Ježíše v Duchu Svatém. Neb tak die apoštol věrným křesťanuom, *že ste měšťané svatých a domácí božie, vzděláni jsúc na základ apoštolský a prorocký, na nejvyššiem úhelném kameni Kristu Ježíši, na němžto všeliké stavenie roste v*[j] *chrám svatý v*[k] *Pánu, na němžto i vy spolu se vzdělávejte*[l] *v příbytek božie v Duchu*
f. 30[a] *Svatém.*[β] Tak jest řeč apoštola[m] o zboru božiem a[n] / křesťanském. Protož chrám židovský byl jest podobenství toho zboru vyvolených božiech, kterýž[o] se má vzdělávati na pánu Kristu skrze ty dary, kteréž pán Buoh dával apoštoluom a prorokuom i všem dává, kteréž posílá až do dne soudného. neb pán Ježíš die: *S vámi sem po všecky dni*[r] *až do skonání světa.*[γ] A opět:[s] *V vás přebývati budu a vy ve mně.*[δ] Protož die: *Zuostanete-li*[t] *ve mně a slova má v vás zuostanú-li, cožkoli budete*[u] *chtíti,*[u] *poprosíte, a*[u] *stane*[v] *se vám a užitek mnohý přinesete. Neb beze mne nic nemuožete učiniti, ale jako větev uvadnete a odřezáni budete a sebráni a v oheň uvrženi. abyšte hořali.*[x ε] Protož[ζ] potřebie[y] zuo-

[a] *A III:* postavovali. [b] *A III:* aneb. [c] *Opraveno místo pův.:* nemají. [d] *A III:* aniž. [e] *A III:* základě. [f] *A III:* v čemž. [g] *V A III* chybí. [h] *A III:* nebť. [ch] *A III:* což. [i] *A III:* i. *Následuje:* v. [j] *V A I chybí.* [k] *V A III chybí.* [l] *A III:* vzdělávejte se spolu. [m] *A III:* apoštolská. [n] *V A III chybí.* [o] *A III:* který. [p] *V A III chybí.* [r] *A III:* dny. [s] *V A III následuje:* dí. [t] *V A III následuje:* vy. [u] *V A III chybí.* [v] *A III:* staneť. [x] *A III:* shořali. [y] *A III:* potřebiť.

[1] *Srov. A I f. 2a. 8a. 18b. 20b.*

α Nestojí v tom základu, v němž jest původ a moc úřadu apoštolského. *C.*
β Ef. 2, 19.—22. γ Mat. 28, 20. δ Jan 15, 4. ε Jan 15, 5.—7.
ζ Kdež pak v kterém knězi Kristus nepřebývá, kterak v něm má býti moc Kristova k užitku lidského spasení? Svatý Pavel napsal Galat. 2. v. 8: „Nebo ten, kterýž mocný byl skrze Petra z strany apoštolské, mezi Židy byl mocný i skrze mne mezi pohany.“ A K. P. učedníkům doptávajícím se, proč nemohli vyvrci ďá-

stati v pánu Kristu, ktož chce svému spasení i bližním prospěti[a] a věčného ohně ujíti. Protož bez toho ničehož nic sobě k spasení ani bližním neučiní, když nebéře moci a múdrosti z Krista Ježíše jako větev z kořene, aby ovoce přinesla. Neb Kristus jest podstata, kořen a základ každému k spasení v své víře živé a v lásce neomylné. A tak ktož to mají, ti sobě i jiným k spasení prospievají. Neb *víra skrze lásku dělá,*[α] to jest ke všemu dobrému člověk moc má i umění a tak dostatečnost dělati dílo božie. Neb[β] z moci viery a lásky ctnostně mohú živi býti a skutky dobré činiti a od zlého se vzdržeti, a což příde na člověka, strpěti a vystřieci se umie hřiechuov a žádosti v sobě i s hřiechy mrtviti[b] muož a Bohu živ býti v Kristu Ježíši. Neb o takových die apoštol: *Jakož ste přijali Krista Ježíše, v něm choďte, jsúce vkořeněni a založeni v něm*[c] *a věrú utvrzení, jakož ste se i naučili, majíce v něm hojnost, čiňtež*[d] *dieky pánu Bohu.*[γ] Protož duovod jistý jest, že víra a láska v každém má přebývati, ktož má základ Krista Ježíše, jsa v něm vkořeněn a založen a věrú utvrzen. Pak hned[e] ta viera živá vzrost dává člověku, to jest život ctnostný a skutečný, jakož die s. Petr věrným křesťanuom: *U víře všickni jednomyslní buďte, lítostiví, bratrství milovníci, milosrdní, střiedmí, pokorní, nižádnému zlého za zlé neodplacujice.*[δ] Ještě k témuž mluví o užietku řka: *Všicku*[f] *péči přiložiece*[g] *posluhujte;*[h] *u víře vašie moc a v moci uměnie a v umění zdrželivost a v zdrželivosti trpělivost a v trpělivosti milostivost a v milostivosti bratrské milovánie a v milování bratrském*[ch] *lásku.*[i] *Tyto věci zajisté budú-li s vámi a přemohú,*[j] *nepostaví*[k] *vás prázdných / ani bez užietka v poznání pána našeho Ježíše*[l] *Krista. Ale při komž*[m] *nejsú tyto věci, slepý*[n] *jest*[o] *šámaje se ve*[p] *tmách.*[ε] To již má vědíno býti z řeči apoštolské o moci viery. f. 30[b]

belství, odpověděl, že pro nevěru. Kdež tedy K. P. skrze víru v člověku nepřebývá, kterak v něm má přebývati moc Kristova? 2. Korint. 12. v. 9. Ale kdežť jest moc Krista skrze víru, tu jest i milost boží, kteráž to působí, aby služebník užitečně pracoval. 1. Kor. 15. v. 10., Řím. 15. v. 18. 19. O té moci vypravoval sv. Pavel před Agrippou a Festem. Actor. 26. v. 18. Té neměli oni zlí a falešní služebníci, o nichž Jerem. 8 v. 8. *C.*

[a] *A III:* bližních prospěchu. [b] *V A III chybí.* [c] *V A III chybí:* v něm. [d] *A I:* čintež. [e] *V A III následuje:* že. [f] *A III:* všecku. [g] *V A III následuje:* k víře. [h] *A III:* posluhůjtež. [ch] *A III:* bratrstva. [i] *V A III následuje:* neb. [j] *A III:* přemohou-li. [k] *A III:* nepostaviť. [l] *A III:* Jezu. [m] *A III:* komť. [n] *A III:* slepýť. [o] *V A III následuje:* a. [p] *A III:* v.

α Gal. 5, 6. β Moc víry a lásky *C.* γ Kol. 2, 6. 7.
δ 1 Petr 3, 8. 9. ε 2 Petr 1, 5 9.

K témuž i o lásce, kteráž *u víře*[a] *přebývá, že trpělivá jest, dobrotivá jest, láska nezávidí, nečinie převrácení,*[b] *nenadýmá se, nenie*[c] *žádostivá své cti, nehledá, které věci jejie sú, nepopouzí se, nemyslí zlého, neraduje se nad nepravostí, ale spolu raduje se pravdě.*[α] Protož z těchto řečí jistých apoštolských duovod jest pravý, že víra bez lásky nemuož býti živá, a kdež jest viera a láska, tu[d] jest život ctnostný a skutečný, a tak od zlého zachovává, a ktož nemá víry a lásky,[e] spasen býti nemuož.[f] *By pak nevím kterak krásně mluvil i andělskými řečmi i proroctvie znaje i tajemství božie věda, by pak dar viery měl, tak*[g] *že by jí*[g] *hory přenášel,*[h] *když této viery základné nemá*[ch] *v moci slova božieho, skrze niž v Kristu přebývá přidrže se*[i] *Boha v duchu lásky, miluje jeho z celého srdce, nic platno k spasenie není. By pak k tomu velmi bohatý byl a všecko pro Buoh rozdal a mnoho trpěl i své tělo na oheň dal,*[j] *že by hořal,*[k] *nenie*[l] *platno.*[β] Protož známo jest široce[m] z písma, že nenie spasenie nižádnému, než ktož jest založen[n] a vkořeněn v lásce. Neb[o] to jest zpuosobenie božie[p] v člověku k životu věčnému, rod nový míti z moci slova jeho a v něm ruosti, maje posilnění od něho, jakož die[r] apoštol: *Pro tu věc klekám na kolenú mú*[s] *k Otci pána našeho Ježíše*[t] *Krista, z něhož každé*[u] *otcovstvo na nebi i na zemi se jmenuje, aby vám dal podlé bohatství slávy své*[v] *moc ku posilnění*[x] *skrze Ducha jeho*[y] *u vnitřním člověku přebývati Krista skrze víru v srdcích vašiech v lásce jsúce*[z] *vkořeněni a založení v*[aa] *něm.*[aa][γ] A opět k témuž die sv. Jan: *Kto*[bb] *v lásce přebývá, v Bohu přebývá a Buoh v něm.*[δ]

Protož z jistých písem a stálých řečí pána Krista a apoštolských, zdrávě jich požievajíce, nemuož žádný netoliko knězem býti, ale ani křesťanem v pravdě, nemá-li[cc] těchto věcí napřed pověděných. Neb die písmo, že *v slepotě přebývá šámaje se ve tmách.*[ε] Také žádný nemuož býti knězem křesťanským, ktož nenie prvé[dd] v pravdě křesťanem. A tak ne/má-li života vnitřního duo- f. 31[a]

[a] *V AIII následuje:* boží. [b] *AIII:* převráceně. [c] *AIII:* neníť. [d] *AIII:* tuť. [e] *V AIII následuje:* Bohu se líbiti nemůž, ani. [f] *V AIII chybí.* [g] *V AIII chybí.* [h] *AIII:* přenosil. [ch] *AIII:* nemá základné. [i] *AIII:* a přidrží se. [j] *V AIII následuje:* tak. [k] *AIII:* hořel. [l] *AIII:* neníť. [m] *V AIII chybí* [n] *AIII:* založen jest. [o] *AIII:* nebo. [p] *AIII:* boží jest způsobení. [r] *V AIII následuje:* opět. [s] *AIII:* kolena má. [t] *AIII:* Jezu. [u] *AIII:* všeliké. [v] *V AIII následuje:* s hůry. [x] *AIII:* posilení. [y] *AIII:* svého. [z] *AIII:* jsouc. [aa] *V AIII chybí.* [bb] *AIII:* kdož. [cc] *AIII:* nemáliť. [dd] *AIII:* právě.

α 1 Kor. 13, 4.—6. β 1 Kor. 13, 1.—3. γ Ef. 3, 13.—18.
δ 1 Jan 4, 16. ε 2 Petr 1, 9.

chovního (o němž se die: *Jakož Kristus vstal v slávě Otce svého, takož*[a] *i vy, abyšte v novotě života chodili,*[α] a opět die[b]: *Dobrořečený Buoh a Otec pána našeho Ježíše*[c] *Krista, jenž podlé svého*[d] *milosrdenství velikého znova*[e] *porodil nás v naději živú, skrze vzkřiešení Ježíše Krista*[β]*)*, protož ktož nemá toho,[f] nemuožť[g] žádný[h] moci úřadu kněžského přijíti. O tom sú zjevná písma a jistá, široce bychom to provedli. A opět by byl nejsvětějšie žák a když by přijal uřad[ch] v pravdě skrze svatého biskupa a[i] když smrtedlně[γ] shřeší[j] a v duši umře, tehdy úřad jeho prázdný jest a daremní, jímž nemůž žádnému prospěti,[k] ani sobě užitečně k spasení. Ale takový Syna[δ] božieho křižuje a v posměch má, jakož apoštol die: *Kteří sú jednú osvíceni, okusili také daru nebeského a účastni učiněni sú Ducha Svatého, okusili sú*[l] *také dobrého slova božieho a moci věka budúcího a odpadli od ní, opět obnoviti se ku pokání, znova křižujíce [sami v]*[m] *sobě Syna božieho a v posměch majíce*[n][ε] A to[o] jest písmo jisté netoliko[p] o knězi, ale o každém křesťanu, kterýž by se odvrátil od toho dobrého napřed pověděného skrze hřiech nebo skrze blud: již[r] není užitečný a prospěšný sobě, ani[s] jiným k spasení žádnú služebností, ale má[t] jako suol zmařená potlačen býti, to jest pohrzín od křesťanuo věrných, neb takový netoliko nespomáhá, ale škodie. Protož pán Ježíš i apoštolé též píší netoliko kněze, ale i křesťana pro hřiech smrtedlný vyobcovati a za zjevného hřiešníka i za pekelníka míti po řádném tresktání, kdyby[u] ku pokání nepřišel

Nebo[v] tak písma apoštolská svědčie, že mají kněží býti z věrných křesťanuov z nejdokonalejšiech, ješto[x] dary božie mají,[y] aby těm, kteříž je slyšie a posluhování přijímají od nich, byli k naučení a k tresktání slovem i skutkem, na sobě příklad dávajíce dobrý,[z] jakož to činili první[aa] vuodce křesťanští praví.[bb][1] Ale že

[a] *A III:* takéž. [b] *V A III následuje:* s. Petr. [c] *A III:* Jezu. [d] *V A I následuje zbytečné:* velikého. [e] *A III:* znovu. [f] *V A III následuje:* rodu. [g] *A III:* nemůž. [h] *V A III chybí.* [ch] *A III:* úřad přijal. [i] *V A III chybí.* [j] *A III:* hřeši. [k] *A III:* prospěti žádnému nemůž. [l] *V A III chybí.* [m] *Opraveno místo pův.:* samým. *Také v A III:* samým; *chybí:* v. [n] *A I:* maji se. [o] *A III:* toť. [p] *A III:* netolik [r] *A III:* jižť. [s] *A III:* i. [t] *A III:* máť. [u] *A III:* když by. [v] *A III:* neb. [x] *A III:* a. [y] *A III:* majice. [z] *A III:* dobrý přiklad dávajíce. [aa] *A III:* prvni činili. [bb] *A III.* pravi vuodce křesťanšti.

α Řím. 6, 4. 8. β 1 Petr 1, 3.

γ Kdo úřadem svým neprospívá k spasení. *C.*

δ Jinak v konfessi na str. 153. *C.(?)* ε Žid. 6, 4—6.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 29.*

se tomu odporně písma[a] plní apoštolská i prorocká na nynějšiem kněžstvu vuobec, co jest prorokováno o falešných kněžiech a kazatelích[b] a po čem je mají znáti, jakož[c] věrné křesťany vystřiehají[d] a[e] oznamujíce,[f] aby je po skutcích znali, ale bychom my jich mnohých skutky vypisovali a jich zlé činy oznamovali, bylo[g]
f. 31[b] by / mrzko psáti. A také řekl[h] by někto: „Hanějí se, oni je a oni je." Protož toho se vystřieháme v mluvení[ch] i v psaní,[i] ale tak o nich smyslíme, jakož[j] nahoře[k] psáno.[l] Protož tak bychom se rádi měli, jakož písma Bohem vdechnutá oznamují, abychom se zlých varovali a skutečných a ctnostných abychom se přídrželi. A také nemuožem řéci zjevnému zlému dobré a dobrému zlé? Pak komuž to pán Buoh dá, ten[m] k nám milost míti bude a dobrého příti i napomáhati, z řádu rytieřského i z kněžského i z lidu obecného.[n] Neb ktož[o] se bojí pána Boha, vzeptá[p] se i[r] na ty věci, kteréž se jemu líbie.

Pak dále[s] jakož[t] dovodie stolicí Mojžíšovú, že má i zlých posloucháno býti, berúce řeč pána Ježíše Krista,[u] jenž jest řekl: *Na stolici Mojžíšově seděli sou mistří a zákonnici. Což[v] vám dějí, čiňte, ale podlé skůtkuov jich neroďte činiti,*[α] my pak k tomu povíme, kterak tomu rozumíme a o tom smyslíme, jakož písma o tom široce oznamují Bohem vdechnutá. Neb by byl pán Ježíš v té řeči kázal jich poslouchati apoštoluom[x] a tak věrným křesťanuom, těch zlých kněžie na stolici Mojžíšově, byla[y] by jeho řeč[z] odporná[aa] prostě i[β] apoštolská řeč byla by proti tomu rozkázaní. Neb[bb] sú oni sami nejprv[cc] hned neposlouchali,[dd] ani[ee] kterému v Krista věřícímu poslouchati rozkázali[ff] v takových věcech, jakož[gg] sobě dovodie. Neb pán Ježíš mluvil jest vystřiehaje od nich, ješto seděli na stolici Mojžíšově řka: *Varuojte se od učenie jich.*[γ] Protož jedna řeč byla by druhé odporná podlé smyslu[hh] těch,

[a] *A III:* že tomu odporně písma se. [b] *A III:* kazatelech. [c] *A III:* jakožto. [d] *A III:* vystříhajíc. [e] *V A III chybí.* [f] *A III:* oznamují. [g] *A III:* bylof. [h] *A III:* řeklf [ch] *A III:* mluveních. [i] *A III:* psáních. [j] *A III:* jakožf. [k] *A III:* napřed. [l] *A III:* povědíno. [m] *A III:* tenf. [n] *V A III chybí:* i z lidu obecného. [o] *A III:* kdo. [p] *A III:* vzeptaf. [r] *V A III chybí.* [s] *Opraveno místo pův.:* A. [t] *A III:* jakožf. [u] *A III:* Krista Ježíše. [v] *A III:* cof [x] *A III:* apoštolom poslouchati. [y] *A III:* bylaf. [z] *A III:* řeč jeho. [aa] *V A III násl.:* sobě. [bb] *A III:* nebf. [cc] *A III:* nejprvé. [dd] *A III:* hned neposlouchali nejprvé. [ee] *A III:* aniž. [ff] *A III:* kázali. [gg] *A III:* jakožf. [hh] *A III:* smysla.

α Mat. 23, 2. 3.
β Kdyby se to prostě rozumělo, musela by býti odpornost. *C.*
γ Mat. 16, 12.

kteřiež sobě tak[a] dovodie. Neb tuto by kázal: *Cožb[b] vám dějí, čiňte,*[α] a v jiném místě zapověděl[c] řka: *Varuojte se od učenie jich,*[β] jakož i jinde die: *Varuojte se od mistruov,*[γ] to jest od těch mistruov a zákoníkuov, ješto seděli na stolici Mojžíšově.

Ale jakož toho rozum jest, zdrávě písma berúce,[δ] nenie[d] odporná řeč pána Krista Ježíše sobě, ani[e] apoštolská jemu, neb toho času seděli sú na stolici Mojžíšově kněžie levitského pokolenie, jakož jim[f] bylo od Boha skrze Mojžíše[g] ustaveno, aby literu písma čtli lidem, nic nepřidávajíce,[h] ani ujímajíce a tak všecko[ε] činiti, jakož ta litera ukazuje. A to sú mohli zlí i dobří činiti obé dvé, i to písmo čísti i také oběti obětovati. A pán Ježíš dokudž[ch] chodil na světě, ještě neodtrhal / lidí[i] od toho kněztva.[j] Neb teprv[k] když f.32[a]
na kříži skonal, starý člověk umrtven a zákonu[l] konec v jeho uloženích. Protož netoliko by koho vedl od[ζ] poslúchání[m] a činění, jakož sú oni učili z toho zákona, ale i sám tomu poddán byl, neb obřezován[n][η] osmého dne i obětován[o] do chrámu i jiné věci činil i mluvil[p] řka: *Když obětuješ dar tvuoj k oltáři,*[θ] to jest berany aneb[r] jiné věci, jakož[s] toho času bylo. Také i málomocným řekl uzdraviv je, aby šli a ukázali se kněžím, a dali to, což jim přikázal[t] Mojžieš. A tak ty věci i jiné pán Ježíš mluvil jest, jakož příležalo[u] toho času pod starým zákonem lidu židovskému. Neb die: *Nepřišel sem zákona rušiti, ale [do]plniti.*[v][ι] Ale když jest z mrtvých vstal, hned tomu[κ] neučil apoštoluov, ani[x] apoštolé kdy koho učili, aby jich poslouchali, ale směle odepřeli[y] těm kněžím v zákoně učeným a mistruom umělým, když jim[λ] rozkazovali, aby ve jméno[z] pána Krista nemluvili lidem.[aa] Protož ktož čte písma zákona nového[μ] v epištolách, v kanonikách i v skutcích apoštol-

[a] *A III:* tak sobě. [b] *A III:* coť. [c] *A III:* zapovídá. [d] *A III:* neníť. [e] *A III:* aniž. [f] *V A III chybí.* [g] *A I:* Mojžiši. [h] *A III:* nepřidávajíc. [ch] *A III:* dokud. [i] *Opraveno místo pův.:* jich. [j] *A III:* kněžstva. [k] *A III:* teprův. [l] *A III:* zákona. [m] *A III:* posluhování. [n] *A III:* obřezoval. *Následuje:* se. [o] *A III:* obětoval. [p] *A III:* mluvil i činil. [r] *A III:* neb. [s] *A III:* jest. [t] *A III:* přikázal jim. [u] *A III:* přiležělo. [v] *Opr. místo pův.:* naplniti. [x] *A III:* aniž. [y] *A III:* odpírali. [z] *A III:* jmenu. [aa] *A III:* lidu.

α Mat. 23, 3. β Mat. 16, 12. γ Mk. 12, 38.
δ Kterak není odpornosti. *C.* ε Litera. *C.* ζ Do Kristovy smrti. *C.*
η Kristus sám poddán byl zákonu a poslouchal. *C.*
θ Mat. 5, 23. ι Mat. 5, 17
κ Od Krista vzkříšeni. *C.* λ Neposlouchali jich. *C.*
μ Odpírali jim. *C.*

ských, měl by[α] poznati a srozuměti,[a] že sú apoštolé, ani věrní křesťané nezpravovali se učeniem z stolice Mojžíšovy. Ačkoli sú ještě seděli za XL[ti b] let po umučenie pána Krista, čtúce písma literú starého zákona, protoť sú již křesťané věrní nebyli povinni jich poslouchati, ani k nim, když oni čtli neb oběti obětovali, choditi. Ale těm Židuom, kteříž sú ještě nevěřili v pána Krista,[c] mohlo býti užitečno poslúchati zákona starého, ktož by[β] koli v něm četl, zlý nebo[d] dobrý. Neb[e] jest v něm mnoho psáno o pánu Kristu, o jeho vtělení, narození a na světě obcování i o dievích[f] jeho, kteréž[g] činil i o trpení, že měl umříti a z mrtvých vstáti. A tak dobře jest pán Ježíš řekl, aby toho zákona poslouchali a potom aby mohli ku poznání jeho přijíti. Ale aby pán Ježíš rozkázal křesťanuom věrným poslouchati zlých,[γ] ten smysl jest zlý[h] a rozum cizoložný[ch] té[i] řeči pána Krista Ježíše, aby měli zlých poslouchati v naučení víry pána Krista[j] k užietku spasení.

Neb i to též sobě dovodie obecně římské církve kněžie,[k] že pán Ježíš[δ] rozkázal k oltáři obětovati, to jest že by hospodáři měli[l] na každú neděli ofěrovati,[m] a pak každý i[n] otrok nejméně třikrát do roka dlužen jest pod hřiechem smrtedlným, nebo[o] řkou,[p] že tomu učie pán Ježíš. Takéž i od zpovědi též sobě dovodie aby jim dávali, že řekl pán Ježíš: *Ukažte se kněžím*[ε] *a obětuj dar,*[r ζ]
f.32[b] *kterýž*[s] *přikázal Mojžieš.*[η] A tak mnoho[t] / jest těch duovoduov, ješto cizoložně písma požievají starého i nového zákona. Také i ono písmo s. Jana Křtitele, když mluvil rytieřuom, *aby na svých žoldích dosti měli, žádného nepotlačovali.*[u ϑ] A tiem dovodie lúpežuov a mordův pravíce, že neřekl jim, aby[ι] nechali služby, ale na svých žoldích dosti měli.[1] Ale toho[v] nepovědie, v který to čas mluvil s. Jan a komu, že ještě v starém zákoně žoldnéřom židovským a pohanským, ješto toho mohli oboji požívati podlé dopuštěnie božieho v zákoně Mojžíšově.

[a] *A III:* rozuměti [b] *A III:* čtyřidceti. [c] *V A III násl.:* Ježiše. [d] *A III:* neb. [e] *A III:* nebť. [f] *A III:* divích. [g] *V A III násl.:* jest. [h] *A III:* zlý jest smysl to. [ch] *A III:* cizoložný rozum. [i] *V A III chybí.* [j] *V A III následuje:* Ježíše. [k] *A III:* kněži římské církve obecné. [l] *A III:* hospodáři že by měli. [m] *A III:* offerovati. [n] *A III:* i každý. [o] *A III:* neb. [p] *A I:* řkúce. [r] *V A III násl.:* tvůj. [s] *V A III násl.:* tobě. [t] *A III:* mnohoť. [u] *A III:* nepotlačovati. [v] *A III:* tohoť.

α Galat. 5. v. 2. 3. 4. *C.*
β Kdo měli poslouchati? *C.*
γ Kde tu faleš? *C.*
δ Příklad o ofěrách. *C.*
ε Jiný o zpovědi. *C.*
ζ Luk. 17, 14.
η Mat. 8, 4.
ϑ Luk. 3, 14.
ι O loupežích. *C.*

[1] *Srovnej* CHELČICKÉHO *Síť viery (vyd.* SMETÁNKA*) 118.*

Protož takoví duovodové velmi zle a převráceně stojie v lidu křesťanském, jakož v jednom, tak i v druhém při kněžích i při[α] moci světa. Neb což přísluší nejvyššiemu úřadu císařskému v světě,[a] to[b] sú kněžie nejvýše[c] opanovali a sobě osobili a na té stolici se posadili, to jest v moci povýšené, od Boha císařuom, králuom, knížatuom a tak rytieřskému řádu puojčené. Také i poslušenství osobili sobě, k němuž mají právo mocí puditi, ktož by jim nechtěl poddán býti.[1] A to jest papež prvotně[d] sobě vzal s kněžstvem moc řízenie světa a k tomu vzali písma starého zákona,[β] kteráž příležala[e] toho času, když byli kněžie levitského pokolenie a druhá zákona nového, ješto psali apoštolé o moci světské povýšené. A oni těmi písmy dovodie sobě,[f] že mohú i zlí držeti úřad apoštolský a moci požívati v něm a jiné ku poslušenství puditi řkúce, že *moc od Boha jest,*[γ] jakož píše s. Petr a s. Pavel, a že stojí psáno, aby poslouchali a poddáni byli i zlým; by[g] pak byl nejhoršie[δ] papež neb kterýkoli kněz v moci úřadu skrze papeže, to jest jeho biskupy, svěcený, že hřiechové, by[h] pak největčie měl, neuškodie moci úřadné jeho; proto[ch] vždy má moc jednostejnú jako nejlepší. Tak oni mluví i píší tohoto[i] času, mistří i doktoří, k smyslu svému, který[j] mají z písem některých, ješto příležala[k] kněžím židovským, ješto tak čtli v starém zákoně, nepřidávajíce[l] ani ujímajíce.[m] A to tak mělo býti, že sú měli poslúchati i zlých v tom, což v zákoně psáno bylo, a tak berany i voly mohli obětovati zlí jako dobří. Neb[n] v obém jim moc byla dána podlé rodu tělesného, zlým i dobrým, že to mohli činiti služebností tvárnú.

Takéž ta písma, ješto psali apoštolé křesťanuom věrným, aby moci povýšené poddáni byli, řkúce:[ε] *Všeliká duše mocem vyšším*

[a] *AIII:* v světě císařskému. [b] *AIII:* toť. [c] *AIII:* nejvyšší. [d] *AIII* prvotně papež. [e] *AIII:* příleží. [f] *AIII:* sobě těmi písmy dovodí. [g] *AIII:* byť. [h] *AIII:* byť. [ch] *AIII:* protoť. [i] *AIII:* toho. [j] *AIII:* kterýž. [k] *AIII:* příležela. [l] *AIII:* nepřidávajíc. [m] *AIII:* ujímajíc. [n] *AIII:* a tak.

α Kněží posadili se na stolici světskou, osobili sobě moc. *C.*

β Aby mohli statky říditi. *C.*

γ Řím 13, 1; srov. 1 Petr 2, 13.

δ Aby mohli zlí býti, že jim to neškodí. *C.*

ε Aby mohli rozkazovati. *C.*

[1] *Zde se ozývá CHELČICKÉHO „Síť viery" (vyd. SMETÁNKA) str. 48 sl. 62.*

poddána buď,[a] *neb nenie moc, jediné od Boha a které věci od*
f. 33[a] *Boha sú, zřízené*[b] / *sú, protož ktož se moci protiví, božiemu zřízenie se protiví, a ktož se protiví, sami sobě zatracení dobývaji.*[α] A toho času, když to s. Pavel psal do Říma křesťanuom věrným, kterýchž bylo velmi málo, byl Nero císař velmi ukrutný, kterýž křesťany trápil, s. Petra i s. Pavla zamordoval, nic se na to neobrátiv,[c] že sú oni jeho poslúchati kázali i všech jeho úředníkuov v tom ve všem, což přislušie moci, jakož je Buoh poddal. A k tomu[d] die pán Ježíš: *Což*[e] *jest císařovo, dejte císaři, a což*[e] *božieho, Bohu.*[β] K témuž opět die pan Ježíš[f] svým kněžiem: *Viete-li, že kniežata*[g] *pohanská panují nad národy, a kteříž větčie sou, moc ukazují nad nimi. Ne tak bude mezi vámi, ale ktožkoli bude chtíti mezi vámi většie býti, buď váš slúha. A kto bude chtíti mezi vámi první býti, bude váš služebník.*[g] [γ]

Protož[h] z těchto piesem pověděných muož poznáno býti podlé[ch] skutkuov,[ch] čeho sobě dovodie a čím, a také kterak veliký jest rozdiel mezi tiem,[δ] v čem záležie úřad apoštolský i všech kněží[i] pravých křesťanských, že v moci slova božieho a v pravdě Ducha Svatého, a také[j] moc papežuo nynějšiech i kněžie jich, jakož písma oznamují jistá a stálá. Neb neposlouží písma[k] ta[l] nynějšiem kněžiem a moci úřadu jich[l] i ku poslušenství,[m] kteráž sú o kněžiech pravých, kteříž sú v úřadě apoštolském postaveni, leč[n] je chtie křivě bráti a cizoložně vykládati, jakož to obecně[o] jest. Ale[p] ta písma, kteráž sú o kněžiech židovských, něco[r] jim poslouží. A pak ta nejvíce se jim přihodí, kteráž příležie moci císařské nejpovýšenějšie i[ε] úředníkuom jeho. Neb to oni v skutku držie, moc i úřad, duostojenství, čest, chválu[s] i bohatství a tak dále, od nejvyššiech až do nejnižších v lidu sú se posadili na prvém[t] místě duostojenstvie moci[u] světa. A k svým duovoduom

[a] *AIII:* buď poddána. [b] *V AIII následuje:* sou. [c] *AIII:* neobrátil. [d] *AIII:* tomuť. [e] *AIII:* co. [f] *V AIII následuje:* k. [g] *V AIII toto místo Písma zní takto:* Králové pohanští panují nad jinými, a kteříž moc mají nad jinými, úředníci slovou. Ale vy ne tak. Ale kdož větší jest mezi vámi, buď jako menší, a kdož předchůdce jako služebník. [h] *AIII:* a tak. [ch] *V AIII chybí.* [i] *AI:* kněžiech. [j] *AIII:* tak. [k] *AIII:* písmy. [l] *V AIII chybí.* [m] *V AIII následuje:* písma ta. [n] *V AIII následuje:* t. [o] *AIII:* obecní. [p] *AIII:* než. [r] *AIII:* nětcoť. [s] *AIII:* chválu, čest. [t] *AIII:* prvním. [u] *AIII:* moc.

[α] Řím 13, 1, 2. [β] Mat. 22, 21. [γ] Luk. 22, 25. 26

[δ] V jaké moci úřad apoštolský záleži. *C.*

[ε] A v jaké moci papežský úřad a jeho kněží. *C.*

té požívají moci,[a] že jí vše provedú,[b] jako i první císaři, kterýmž Buoh poddával lid na světě, jakožto Jeremiáš píše o Nabuchodonozorovi.[c] Též[d] i o[e] jiných piesma svědčí, kterak sú světem vládli mocí sobě od Boha puojčenú, v kteréžto moci[f] jest papež, že i králi zemští jeho poslouchají.[1] A to jest již věc dávno uvedená a velmi zmocnělá, že, by pak císař s některými králi chtěl tiem jinak hnúti, těžko[g] tomu co učiní, leč by již přišel čas a plnost jeho od Boha uložená. Tehdy by skrze / kohožkoli cí- f. 33[b]
sařství jeho zkaženo bylo a panovánie odjato. Ale dokudž nepříde čas, musí[h] jemu poddáni býti. Neb kněžstvo po všech zemích lid bouřie[α] a popúzí i[ch] královuv jedněch proti druhým, aby vždy svého panovánie[i] dovedli skrz[j] poslušenství, k němuž[k] mocí pudie. Byť pak měli velké[ch] množství zemí popáliti i nesčíslné zástupy lidí[l] pomordovati, vše[m] oni provedú písmy podlé smysla svého převráceného, řkúce, že tiem Bohu slouží a mučedlníci svatí sú, ktož s jich strany zbiti budú. Protož poněvadž ta věc tak jde a musí jíti, když[n] Buoh dopustil[o] pro hřiechy, neb[p] sou toho i figury předešly i řeči jisté v piesmích položené, skrze Ducha Svatého vdechnuté, že tak má nad mocným panovati to kněžstvo tělesné, na všem se lidu usaditi a jím, kam chce, hýbati a ktož nechtí poddáni býti, zmordovati, což my pak dále máme[β] jim[r] odpěrati[s]? Nikoli bychom nechtěli v tom, v čemž slušie, jakožto moci světa nejvyššie, i také v liteře písma, což nám přiležie, jakož na křesťany sluší, poněvadž sú sobě to osobili a opanovali moc světa a literu písma a dovodie toho, aby jich poslucháno bylo, jedno uměním a múdrostí vyučení, a což jim to nestačie, mocí světa pudie a trápie netoliko nás chudé a v světě ponížené, ale i mocné krále i království kaziti chtí. A k tomu[t] duovody berou[u] v[γ] starém zákoně, kdež se die, aby otcov poslouchali[δ] synové, a[v] který[x]

[a] *AIII:* moci požívají. [b] *AIII:* provodí. [c] *AIII:* Nabochodonozorovi. [d] *AIII:* tak. [e] *V AIII chybí.* [f] *AIII:* v tomť. [g] *AIII:* těžkoť. [h] *AIII:* musejíť. [ch] *V AIII chybí.* [i] *AIII:* panování svého. [j] *AIII:* skrze. [k] *AIII:* v němužť. [l] *AIII:* lidu. [m] *AIII:* všeť. [n] *AIII:* kdyžť. [o] *AIII:* dopustil Bůh. [p] *AIII:* nebť. [r] *AIII:* máme jim dále. [s] *AIII:* odpírati. [t] *AIII:* tak. [u] *AIII:* mají k tomu. [v] *V AIII chybí.* [x] *AIII:* kteříž.

[α] Co činí kněží, aby svého panování dovedli. *C. O řádek níže následují po straně číslice:* 2. 3. 4., *každá z nich o řádek níže napsaná.*

[β] Těm kněžím náleži poddannost jakožto světské moci. *C.*

[γ] nb. *C.* [δ] 1. důvod. *C.*

[1] *Zde se ozývá* CHELČICKÉHO *„Síť viery" (vyd.* SMETÁNKA*) str. 48. 62. Jak bratří smýšleli vůbec o moci kněžské a světské viz pozn. 1 na str. 52.*

by nechtěl[a] poslouchati, aby ho obcí vyvedli[b] a ukamenovali. A z toho písma mluví i píší doktoři nynějšie řkúce, že poněvadž otcuov tělesných poslouchati měli[c] synové pod ztracením hrdla, ovšem pak o mnohem více každý[α] syn, totiž křesťan, má poslouchati papeže, otce duochovního, ve všech věcech. A ktož by neposlouchal, což by rozkázáno bylo z moci úřadu jeho, má[d] hrdla zbaven[e] býti a do pekla poslán na zatracenie. A tak podlé toho smysla berú[f] sobě písma i jiná[g] židovská. Druhé také list[β] mají[h] Konstantina císaře, kterýž jim učinil pod pečetí[γ] zlatú, v němž jest tak napsáno[ch] císařskú mocí, že přikazujem, aby ho všickni poslouchali v okršlku světa lidé[i] pod ztracením hrdla i zatra-
f. 34[a] cením duše i s tělem do věčného ohně.[1]

A tak sú ti duovodové, jakož také piesma[j] svědčie křesťanská, že má moci světa[δ] posloucháno býti i všech těch, ktož sú od nich ustaveni. A poněvadž[k] císař dal první místo[l] papeži a[m] moc úřadu jeho zvelebil, aby mu[n] sám i s králi[ε] poddán byl a od nejvyššiech do nejnižšiech, až i ve vsi rychtář aby kněze[o] poslouchal, my pak rádi chtěli bychom se zachovati v tom, v čem přileží, moci světské, aby nás neměli z čeho viniti, nebo psáno jest: *Chceš-li se nebáti moci,*[p] *čiň*[r] *dobře, neb*[s] *moc jest*[t] *k chvále dobrým a ku pomstě zlým.*[ζ] Takéž psáno jest: *Kto jest, jenž by vám uškodil, budete-li dobrého milovníci, a pak-li kto*[u] *trpí*[v] *jako křesťan, nestyď se, ale chval Boha v tom jméni*;[η] protož[x] příslušie křesťanu věrnému, aby s milostí[ϑ] poslouchal, v čemž jest postaven a což naň slušie. A pak-li by[ι] sáhli mimo to mocí, než[y] slušie,[z] pro úraz viery a a pro svědomie dobré před Bohem má[aa] radšé[bb] trpěti, neb pán Ježíš řekl: *Ale podlé skutkuov jich neroďte činiti.*[κ] Protož nerádi bychom těch věcí činili, ani mluvili, kteréž se nelíbí pánu Bohu,[cc] podlé skutkuov jich zlých, poněvadž zapověděl pán Ježíš Kristus.

[a] *AIII:* nechtěli. [b] *AIII:* otci vydali. [c] *AIII:* měli poslouchati. [d] *AIII:* máť. [e] *AIII:* zahuben. [f] *AIII:* berouť. [g] *AIII:* i jiná písma. [h] *AIII:* mají list. [ch] *AIII:* tak v něm napsáno. [i] *Orig.:* lidee. [j] *AIII:* písma také. [k] *AIII:* poněvadžť. [l] *AIII:* první cisař dal místo. [m] *V AIII následuje:* tak. [n] *AIII:* jemu. [o] *AIII:* kněži. [p] *AIII:* moci nebáti. [r] *AIII:* činiž. [s] *AIII:* nebť. [t] *AIII:* jest moc. [u] *V AIII chybí.* [v] *AIII:* trpíš. [x] *AIII:* a tak. [y] *AIII:* což. [z] *AIII:* nesluší. [aa] *AIII:* máť. [bb] *AIII:* radější. [cc] *AIII:* pánu Bohu nelíbí.

[α] nb. *C.* [β] Druhý duovod. *C.* [γ] List Konstantina císaře. *C.*
[δ] Písmo k tomu. *C.* [ε] Světskou poddanost. *C.*
[ζ] 1 Petr 2, 14. [η] 1 Petr 3, 13.—15. [ϑ] Křesťan jest dlužen. *C.*
[ι] Excipe. *C.* [κ] Mat. 23, 3.

[1] *Srov. ŠESTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI AI f. 26[a] (str. 73).*

Protož musí věrní křesťané[a] ty věci na se bráti, což[b] Buoh dopustí od nich, jako i oni první, proto že nechtěli podlé skutkuov jich činiti a naučenie přijímati a rozkázanie poslouchati a k jich služebnostem o své spasení zření míti. Neb pán Ježíš neřekl[c] kněžím židovským na stolici[α] Mojžíšově: „Dám vám Ducha pravdy“, aniž[c] řekl papeži: „Na stolici moci světa dámť[d] moc z výsosti a Ducha múdrosti a uměnie“, ale řekl jest svatému Petru s apoštoly, aniž[c] o něm řekl: *Vám dáno jest znáti tajemství královstvie božieho,*[β] ale svým posluom řekl,[γ] kteréž poslal i ještě posílá jako ovce mezi vlky. Ale jiná[e] jest řeč pána Krista o těch, ješto seděli na stolici Mojžíšově, kdež die[f]: *Běda vám, mistři a zákonníci, pokrytci!*[δ] Jakož[g] VIII[h] bíd vydal na ně, a to jim mluvě, že otcové jich spravedlivým se protivili a hrdla[ch] odjímali, a k tomu[i] die: *I vy naplníte mieru otcuov vašich, neb též činiti budete posluom mým.*[ε] K témuž s. Štěpán o nich mluvil, kterýž byl mezi nimi jako / ovce mezi vlky řka: *Vy ste se vždycky Duchu Svatému* f. 34[b] *protivili, jakož otcové vašie tak i vy. Kterému z prorokuov neprotivili*[j] *se otcové váši? A zhubili je,*[k] *kteříž předpovídali*[l] *o příští spravedlivého tohoto, jehož*[m] *vy nyní*[n] *zrádce a vražedlníci ste.*[ζ] Protož tomu jest potřebie porozuměti,[o] co[p] písma svědčí Bohem vdechnutá o těch, ješto[r] sedí na stolici s. Petra, poselstvie pána Krista dějíce, a také o těch, ješto[s] sedie na stolici Mojžíšově a v[t] moci světa, jenž těchto časuov papež s kněžstvem v nich[u] první místo držie a dovodí sobě, že jest na stolici s. Petra, stolicí Mojžíšovú, skrze múdrost zemskú a nejvyšší[η] moc císařskú, přikryv se jménem pána Krista a zastřev jako rúchem zlatohlavovým úřadem apoštolským na místě Kristově a[t] jsa[t] místo Boha na světě,[1] vkročiv v písma křesťanská[v] duchem tohoto světa[x] skrze múdrost mnohých vtipných duomyslných v VII[y] umění pohanském

[a] *AIII:* křesťané věrní. [b] *AIII:* coť. [c] *V AIII následuje:* jest. [d] *AIII:* dám vám. [e] *AIII:*jináť. [f] *Nad slovy:* kdež die *připsáno jest rukou Orlikovou:* a jest tato. *Tak i v AIII.* [g] *AIII:* a tak. [h] *AIII:* osm. [ch] *AIII:* životy. [i] *V AIII chybí:* a k tomu. [j] *V AIII následuje:* sou. [k] *AIII:* zmordovali ty. [l] *AIII:* předpovídáchu. [m] *AIII:* jehožto [n] *AIII:* nyní vy. [o] *AIII:* porozuměti potřebi. [p] *AIII:* coť. [r] *AIII:* kdož. [s] *AIII:* ještoť. [t] *V AIII chybi.* [u] *AIII:* na ni. [v] *AIII:* křesťanská písma [x] *AIII:* světa tohoto. [y] *AIII:* sedmeru.

[α] Řeči Páně o Duchu Svatém jim nepřináležejí. *C.*
[β] Mat. 13, 11. [γ] Ale k sluhám jeho. *C.*
[δ] Mat. 23, 13. K kněžstvu pak jiná řeč P. *C.*
[ε] Mat. 23, 32. [ζ] Sk. 7, 51. 52. [η] nb.

[1] *Srov. AI f. 177a—177b. 188a—188b. 389b—390a.*

vyučených, i hýbají písmem, kam chtie, a dovodie, co chtie, přidávajíce Ducha Svatého, komuž chtie. Ale nikdý[a] jest s. Petr s apoštoly i s potomními náměstky svými neseděl na té stolici moci světa, povýšenie,[b] chvály, cti, bohatstvie a[c] rozkoši těla, ani na stolici Mojžíšově jako biskupové židovští, jakož nynějšie[d] tím obojím[e] sobě dovodie moci světa i stolici Mojžíšovu[f] skrze múdrost zemskú a pomstu práv světských. Tak my o tom smyslíme, jakož k tomu písma jistá sú[g] Bohem vdechnutá, kterak se ty věci mají při[h] stolicích třech, kteréž nyní papež obdržal s kněžstvem[α] k užietku svému v světě, jakož zjevně skutkové jeho ukazují i kněžstva i lidu jim poddaného a poslušného.

Ještě dále k tomu povieme tak, jakož písma oznamují apoštolská a prorocká i jiná Bohem vdechnutá, kterak mají zlí kněžie slovo božie a kterak nemají,[β] jakož o tom otázky bývají na nás.

K tomu odpověd učiníme v tomto psaní tak, jakož nám dáno rozuměti, kterak o tom písma svědčí, že i nejhoršie kněz nebo člověk muož míti slovo božie i mluviti, poněvadž béře v mysl
f. 35[a] a v pamět slova hlasitá, kteráž sú mluvena skrze pána / Krista Ježíše i jiné posly jeho Duchem Svatým, poslaným s nebes, a táž slova mluví i nejhoršie, ješto[ch] sú života věčného, když byla povědína v pravdě Ducha Svatého v moci slova živého. Protož to vyznáváme, že zlí mají formu slov hlasitú, smyslnú[γ] a rozumnú, podobně jako svatý člověk. Ale že oni ta[i] slova[j] mluví bez pravdy Ducha, nemajíce slova[δ] obživujícího, to jest toho, o němž pán Ježíš die[k] řka: *Slova má Duch a život jsú.*[ε] Opět s. Petr die k témuž: *Pane, slova věčného života máš.*[ζ] Protož[η] v tom jest rozdiel veliký, kterak má dobrý slovo božie a kterak zlý,[l] jakož rozdiel jest mezi věcí živú a mrtvú,[m] nebeskú a zemskú.[n] Neb ačkoli zlý mluví slova, kteráž sú prvé mluvena[o] skrze apoštoly Duchem Svatým, ale on jsa zlý[p] mluví je v duchu svém bez

[a] *A III:* nikdyť. [b] *A III:* povýšené. [c] *V A III následuje:* v. [d] *A III:* nyní. [e] *A III:* oboji. [f] *A III:* stolice Mojžišovy. [g] *A III:* sú písma jistá. [h] *A III:* o. [ch] *A III:* ještoť. [i] *A III:* je. [j] *V A III chybí.* [k] *A III:* mluvi. [l] *A III:* a kterak zlý slovo boží. [m] *A I:* mrtvú a živú. [n] *A III:* zemskú a nebeskú. [o] *A III:* mluvená. [p] *A III:* ale oni zli.

[α] Tři stolice papež obdržel. *C.*
[β] Kterak zli kněží maji slovo boží. *C.*
[γ] Zlí maji formu hlasitou. *C.*
[δ] Bez pravdy ducha a slova obživujícího. *C.*
[ε] Jan 6, 63. [ζ] Jan 6, 68. [η] Rozdíl. *C.*

pravdy slova božieho, protož nic sobě nemuož prospěti[a] k užietku spasenie ani tomu,[b] ktož jej[c] slyšie, neb mrtvá věc a jalová, prázdná jako pleva neobživuje, ani posiluje. protože nemá v sobě[α] moci učiniti zplození[d] života[e] vnitřního, ani posílení[f] života nového,[g] z Boha porozeného,[h] poněvadž[ch] jest z ducha tělesného a z smysla[i] zatmělého. Slovo člověka zlého v formě hlasu dobrého nemá[j] v sobě v pravdě semene slova božieho, kteréž v člověku život vnitřní zplozuje[k] neb[l] zplozeného posiluje. Neb co jest to aneb který v sobě rozdiel[m] má vzíti[n] slova člověku[o] skrze naučenie písma aneb skrze slyšenie jiného člověka a z toho člověk béře v mysl, v pamět a v rozum? A to vše toliko bude věc[p] lidská a lidmi poslúžená bez daru božieho. Ale když by k tomu pán Buoh dal moc slova svého živého, již by člověk měl slovo božie[r] v pravdě Ducha jeho, kteréž[s] by mohlo[t] užitek učiniti jemu i jiným. Ale když jest toliko lidmi věc poslúžená a lidsky naučená a přijatá, nemá[u] v sobě základu pravdy. A k tomu[v] die pán Ježíš k[x] těm, ješto od něho mnoho slyšeli slova hlasitého, ješto mluvil v moci Ducha Svatého, avšak oni když[y] neměli zpuosobu vnitřního, nemohli v pravdě slyšeti[z] od Krista Ježíše slova božieho, protož[aa] die: *Nižádný nepřide ke mně, jediné leč Otec muoj,* f. 35[b]
jenž mne[bb] *jest*[cc] *poslal, přitrhne jej;*[dd] *psáno*[ee] *jest v prorocích, že budú všickni učenie božie, každý, ktož*[ff] *slyšal od Otce a naučil se, přide*[gg] *ke mně.*[β] Opět die k témuž: *Kto*[hh] *jest z pravdy, slyšie*[ii] *hlas muoj.*[γ] Protož bez poslúženie daru božieho nemuož člověk skrze žádné mluvenie a učenie i umění míti slova božieho v pravdě,[jj] ani mluviti, ani kto jeho od koho[kk] přijíti, byť[ll] pak nejlepšie člověk[mm] mluvil z Ducha Svatého aneb sám[nn] pán náš Ježíš.[oo] Protož pán Ježíš když měl poslati posly své, kteréž Buoh Otec zpuosobil k tomu hodné, dav jim slovo své živé a řekl takto k Otci: *Slova,*

[a] *AIII:* prospěti nemohou. [b] *AIII:* těm. [c] *AIII:* je. [d] *AIII:* vzplození. [e] *AIII:* člověka. [f] *AIII:* posilnění. [g] *AIII:* člověku novému. [h] *AIII:* porozenému. [ch] *AIII:* poněvadžť. [i] *AIII:* smyslu. [j] *AIII:* nemáť. [k] *AIII:* vnitřni život zplozuje. [l] *AIII:* a. [m] *AIII:* rozdil v sobě. [n] *AIII:* vzeti. [o] *AIII:* člověka. [p] *AIII:* řeč. [r] *AIII:* slovo božie měl. [s] *AIII:* kterýž. [t] *AIII:* mohl. [u] *AIII:* nemáť. [v] *AIII:* tomuť. [x] *V AIII chybí.* [y] *AIII:* když oni. [z] *AIII:* slyšeti v pravdě. [aa] *AIII:* protoť. [bb] *AIII:* mě. [cc] *V AIII chybí.* [dd] *AIII:* jeho. [ee] *AIII.* psanoť. [ff] *V AIII následuje:* jest. [gg] *AIII:* přijdeť. [hh] *AIII:* kdož. [ii] *AIII.* slyšíť. [jj] *AIII:* slova božiho v pravdě míti. [kk] *AIII:* od koho jeho. [ll] *AIII:* by. [mm] *AIII:* člověk nejlepší. [nn] *V AIII následuje:* Bůh. [oo] *V AIII chybí:* pán náš Ježíš.

[α] Litera zabíjí. *C.* [β] Jan 6, 44. [γ] Jan 18, 37.

kteráž's[a] *mi*[b] *dal, dal sem jim, a oni přijali a poznali právě, že sem od tebe vyšel a uvěřili, žes ty mě poslal.*[α] Opět die k témuž: *Já jsem jim dal*[c] *řeč tvú a svět jich nenávidí.*[β] To[d] jest o apoštolech prvotně. A potom dále též za ovečky[e] prosil hned[f] ten večer, když se v zahradě krvavým potem potil, čině prosby za apoštoly i také za budúcí všecky své zvolené řka:[g] *Ne za ně prosím toliko, ale i za ty, kteříž uvěřiti mají skrze slovo jich v mě, aby všickni*[h] *jedno byli,*[ch] *jakož's*[i] *ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby*[j] *i oni v nás jedno byli.*[γ]

Protož znamenej, jaké[k] jest[δ] moci to slovo,[l] kteréž[m] Otec dává Synu a Syn dal apoštoluom a apoštolé těm, ktož je v pravdě slyšeli ušima vnitřníma, jakož die pán Ježíš: *Kto*[n] *má uši k slyšení, slyš.*[ε] A o tom[o] jest pán Ježíš v podobenstvích mluvil[p] řka: *Podobno jest království nebeské kvasu,*[r] *kterýžto vzemši žena skryla jest ve třech měřicech*[s] *múky, až i zkysalo všecko.*[ζ] To jest: až do posledního voleného božieho má[t] se tak[u] ploditi to drahé símě slovo božie, kteréž přirovnal k kvasu na učenie řeči své božské, kterúž dal apoštoluom, ješto vieru uvodie[v] v srdce lidská od Boha a tak život vnitřní zplozuje. Kteréžto slovo mluvili sú apoštolé i všickni Kristovi poslové mluví[x] je v pravdě v moci božie, o němž die: *Slova, kteráž's*[y] *mi dal, dal sem jim.*[η] To jest slovo, símě viery rodu nového, života věčného, o němž die apoštol takto: *Dobré zvěstovánie jest moc boží, každému věřícímu k spasení.*[ϑ] K témuž opět die křesťanuom věrným: *Když ste přijali od nás*
f. 36[a] *slo/vo slyšenie*[z] *božieho, přijali ste je ne jakožto slovo lidské, ale jakož jest jisté slovo božie, jenž dělá v vás, kteříž ste uvěřili.*[ι] Protož známo jest z jistého písma, že slovo božie, ktož je má a mluví i slyšie, v pravdě užitek činí i tomu, ktož mluví, i tomu, ktož slyšie, jakož die pán Buoh: *Jakožto příval a sníh,*[aa] *kterýž sstupuje s nebe [na zemi], nenavracuje se zase, ale zapájí*[bb] *zemi*[cc]

[a] *AIII:* kterás. [b] *AIII:* mu. [c] *AIII:* dal sem jim. [d] *AIII:* toť. [e] *AIII:* všecky. [f] *V AIII následuje:* v. [g] *AIII:* i řekl. [h] *AIII:* všichni. [ch] *AIII:* byli jedno. [i] *AIII:* jako's. [j] *AIII:* ať by. [k] *AIII:* kterakéť. [l] *AIII:* to slovo moci. [m] *AIII:* kteréžť. [n] *AIII:* kdož. [o] *AIII:* tomť. [p] *AIII:* mluvil pán Ježiš v podobenstvích. [r] *AIII:* k kvasu. [s] *AIII:* měřicich. [t] *AIII:* máť. [u] *V AIII chybí.* [v] *AIII:* uvodí víru. [x] *AIII:* mluvě. [y] *AIII:* která's. [z] *AIII:* sluchu. [aa] *AIII:* sněh. [bb] *AIII:* zalévá. [cc] *AIII:* ji a svlažuje.

α Jan 17, 8. β Jan 17, 14. γ Jan 17, 20. 21.
δ Moc slova od Krista daného apoštolům. *C.*
ε Mat. 11, 15. ζ Mat. 13, 33.
η Jan 17, 8. ϑ Řím. 1, 16. ι 1 Tes. 2, 13.

a činí ji, aby plodila a[a] *dala símě rozsívajícímu a jedúcímu chléb, takéž*[b] *jest*[c] *slovo mé, kteréž*[d] *vychodí*[e] *z oust*[f] *mých, nenavrátí*[g] *se prázdné, ale učiní všecko, cožkoli budu chtíti, a prospěje*[h] *v těch, k nimžto já je pošli.*[ch] α Protož takové slovo, kdež[i] jest posláno a přijato, nejprvé rozplozuje[j] v člověku život vnitřní, jakož die písmo: *Ktož uslyší hlas Syna božieho, by*[k] *byl mrtev, ožive.*[l] β A k témuž die s. Petr: *Druhé ste*[m] *porozeni ne z semene porušitedlného, ale neporušitedlného, skrze slovo Boha živého.* γ Opět die apoštol k témuž: *Když ste byli mrtvie hřiechy, obživil vás.* δ

Protož známo[n] jest z řečí těchto, že slovo božie, kdež se v pravdě mluví a slyší, užitek činí v člověku k životu věčnému, neb žádný člověk nemuož jinak[o] k spasení přijíti, než skrze slovo božie živé musí urozen býti znova.[p] Neb pán Ježíš die: *Nenarodí-li se*[r] *kto z vody a z Ducha Svatého, nemuož*[s] *vjíti do královstvi božieho, neb což*[t] *se narodilo z těla, tělo jest, a co z ducha, duch jest.* ε A tak jest rozenie i obmytí i krmenie k vzrostu i od hřiechuov zachovánie z moci semene slova božieho. Protož die pán Ježíš: *Již vy čistí jste*[u] *pro řeč mú,*[v] *kterúž sem mluvil*[x] *vám.* ζ A k tomu[y] také die apoštol, že *očišťuje církev svú koupelem*[z] *vody*[z] *v slova*[aa] *života.* η Také krmí, neb die pán Ježíš: *Ne samým chlebem živ jest člověk, ale každým slovem božiem, kteréž*[bb] *pochází z úst božiech.* ϑ A k tomu[cc] die apoštol: *Posilňte se v Pánu a v moci síly jeho.* ι A tak vzruost dává, ktož[dd] se posilňují[ee] chlebem živým, nebeským. Jakož[ff] opět k témuž die s. Petr[gg] křesťanuom věrným:[hh] *Jako nyní porozená mláďátka rozumná beze lsti mléka*[ii] *požádejte,*[jj] *abyšte v něm rostli k spasenie, ač však okusili ste, že sladký jest Pán.* κ A tak naučenie slova božieho, ktož je v pravdě mluví a slyší, posiluje[kk] a dává vzruost[ll] v člověku

[a] *AIII:* a aby. [b] *AIII:* takéžť. [c] *AIII:* bude. [d] *AIII:* kteréžť. [e] *AIII:* vychází. [f] *AI:* cest. [g] *AIII:* nenavrátíť. [h] *AIII:* prospějeť. [ch] *AIII:* pošli je. [i] *AIII:* kdežť. [j] *AIII:* vzplozuje. [k] *AIII:* byť. [l] *AIII:* oživeť. [m] *AIII:* jest. [n] *AIII:* známoť. [o] *AIII:* jinak nemůž [p] *AIII:* znovu. [r] *AIII:* nenarodíte-li se. [s] *AIII:* nemůžť. [t] cožť. [u] *V AI chybí.* [v] *V AIII chybí.* [x] *AIII:* mluvil sem. [y] *AIII:* tomuť. [z] *V AIII chybí.* [aa] *AIII:* slovu. [bb] *AIII:* kteréžť. [cc] *AIII:* tomuť. [dd] *AIII:* kdožť. [ee] *AIII:* posilují. [ff] *AIII:* jakožť. [gg] *AIII:* dí s. Petr opět k témuž. [hh] *AIII:* věrným křesťanům. [ii] *AIII:* pokrmu. [jj] *AIII:* žádejte. [kk] *AIII:* posilňuje [ll] *AIII:* vzrůst dává.

α Iz. 55, 10. 11. β Jan 5, 25.
γ 1 Petr 1, 23. δ Ef. 2, 5.
ε Jan 3, 5. 6. ζ Jan 15, 3. η Ef. 5, 26.
ϑ Mat. 4, 4. ι Ef. 6, 10. κ 1 Petr 2, 2.

vnitřním i od hřiechuo zachovává, jakož dí s. Jan: *Každý, ktož*
f. 36[b] *se jest z Boha narodil, hřiechu nečiní, neb símě | jeho v něm přebývá, a nemuož hřešiti, neb se jest z Boha narodil a*[a] *v tom zjevní sú synové božie a synové ďáblovi.*[α] Protož známo jest z jistého písma, že kdež jest to rozenie v nový život, tu[b] jest i očištěnie i posilněnie[c] i vzrost života křesťanského i od hřiechuov zachování, to vše z semene slova božího živého.

Ale tito zlí kněžie slovem z naučenie a hlasem z paměti a z rozumu, smyslem svým[d] z uměnie mluvíce kterážkoli slova, byť pak nejlepšie[β] formy byla, ješto pán Ježíš mluvil, proto[e] nemohú v sobě užietka míti, ani jiným poslúžiti k rození novému a k očištění, ani rozeným ku posilnění[f] a od hřiechuov zachování, neb nemohú tiem poslúžiti, čehož[g] nemají, to jest člověka vnitřního v moci viery roda[h] nového a tak slova živého z Boha poślého, jakož apoštol die o sobě i o jiných, kteréž Buoh poslal: *Složil*[ch] *v nás slovo smířenie, protož místo Krista poselství požieváme, jak by Buoh napomínal skrze nás.*[γ] Protož[i] má věděti každý člověk a tomu rozuměti, ktož chce spasen býti, že v takových poslech zpuosobných znova[j] rozených,[k] od hřiechuo očištěných, ješto sílu z Boha mají a vzruost a od hřiechuov se zachovávají z moci semene slova božieho, užitek jest i jiným skrze ně k témuž v té[l] pravdě slova božieho, ktož dávají místo jemu, příjímajíce[m] s oblíbením v srdce dobré.

[a] *V AIII chybí.* [b] *AIII:* tuť. [c] *AIII:* posilení. [d] *AIII:* rozumem smysla svého. [e] *AIII:* protoť. [f] *AIII:* posilení. [g] *AIII:* čehožť. [h] *AIII:* rodu. [ch] *AIII:* složil jest. [i] *AIII:* protožť. [j] *AIII:* znovu. [k] *AIII:* zrozených. [l] *AIII:* též. [m] *AIII:* přijímajíc.

α Jan 3, 9.

β Čím nemohou zlí kněží posloužiti aneb raději k čemu[a] nemohou lidé z vlastního zkušení a čitedlného milosti boží požívání sloužiti? Ani učením, ani příkladem, než jen tím historickým, kteréž i ďábel míti může, uměním, jemuž se z knih a z samé litery naučili, ale když samé pravdy a moci slova božího nepožívají, prázdni jsou a marni v řečech svých; nebo nezáleží v řeči království boží, ale v moci, a takoví kněži podobni jsou k těm, kteříž o slavných městech neb jiných velikých věcech umějí vypravovati to, což našli a čtli v historiích, ale když se jich někdo zeptá na něco, jak jest v tom městě, třebas i z strany nápadu po přátelích, tedy umlknou, aneb něco selhou. Takť i zlí kněži činí. O účastnosti Krista a požívání zásluhy jeho z vlastního zkušení nic nemohú v pravdě učiti, ale spíše tu budou klamati a to i jiné bludně mluviti a místo K. P. třebas i na S⟨atana⟩ aneb na věci pověrné lidem ukazovati a tím je oklamávati. *C.*

γ 2 Kor. 5, 19.

[a] *V originále:* krčemu.

Slovo, když se mluví hlasem lidským z pravdy vnitřního člověka, víru Krista Ježíše vzplozuje, a ktož je přijímá,[a] a tak v sobě místo[b] dává Synu[c] božiemu, jakož die s. Jan apoštol[d]: *Ktož sú*[e] *jej*[f] *přijali, dal jim moc syny božiemi býti,*[g] *kteříž uvěřili*[h] *ve jménu Syna božieho, kteřížto ne ze krve ani z vuole těla, ani z vuole muže, ale z Boha narodili se.*[h][α] Protož tak jest slovo jeho mocné, že dává vnitřní život z Boha rozený. To jméno drahé Kristus Ježíš, když věrú se s ním spojí[ch] a z milosti[i] srdce oblíbí, moc synovství božieho se dává. A v tom se zachovává skrze víru toho jména, božího Syna,[j] slova věčného a [živého];[k] neb jakož jimi dal moc nového rozenie, tak dává v tom zachovánie skrze ostřiehaní řečí jeho, jakož dí s. Jan, že *přikázaní jeho těžká nejsú, neb všecko, což se narodilo z Boha, přemáhá svět, a to jest vítězství, kteréž přemáhá svět, víra váše.*[l][β] K témuž die s. Petr: *Křesťanuom znovu zrozeným, kteříž*[m] *dědictví mají v nebi* / *zachovalé,* f. 37a *vám, kteříž*[n] *se ostřieháte skrze víru v moci božie [k spasení] připravenému, ješto*[o] *se zjeví v čas poslední, v němž se radovati budete.*[γ] To[p] se o takových lidech[r] mluví, ješto[s] sú přišli z milosti božie v[t] moci slova jeho[u] k životu vnitřniemu, jakož die apoštol, že *pán Buoh podlé milosrdenství svého*[v] *velikého spaseny nás učinil skrze obmytie druhého narozenie a obnovenie Ducha Svatého, jehož*[x] *vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista, pána*[y] *našeho, abychom spravedliví učiněni jsúce*[z] *milostí jeho, dědicí byli podlé naděje života věčného.*[δ] O takových ještě mluví řka: *Kteříž se Duchem božiem zpravují, ti synové božie sou. Neb nepřijali ste ducha služby*[aa] *opět v bázni, ale přijali ste Ducha synuov zvolenie, v němžto voláme: Otče, Otče. On zajisté Duch vydává*[bb] *svědectví duchu našemu, že synové božie sme. A poněvadž synové, i dědicové: dědicí zajisté božie, ale spoludědicí Kristovi; ač však spolu trpíme, abychom i oslaveni byli spolu,*[cc] *neb nejsú hodná utrpenie tohoto času k budúcí slávě, kteráž se zjeví v nás.*[ε]

[a] *V AIII chybí:* a ktož je přijímá. [b] *AIII:* místo v sobě. [c] *V AIII následuje:* neb slovu. [d] *V AIII chybí.* [e] *V AIII následuje:* koli. [f] *AIII:* jeho. [g] *V AIII následuje:* těm, kdož věří ve jménu jeho. [h] *V AIII chybí:* kteříž uvěřili × narodili se. [ch] *AIII:* spojuje. [i] *AIII:* v milosti. [j] *AIII:* Syna božího. [k] *Opraveno místo pův.:* mocného. [l] *AIII:* naše. [m] *AIII:* kteříť. [n] *AIII:* kteří. [o] *AIII:* ještoť. [p] *AIII:* toť. [r] *V AIII chybí.* [s] *AIII:* ještoť. [t] *AIII:* k. [u] *AIII:* božího. [v] *AIII:* svého milosrdenství. [x] *AIII:* kteréhož. [y] *AIII:* Spasitele. [z] *AIII:* jsouce učiněni. [aa] *AIII:* služebnosti. [bb] *AIII:* vydává duch. [cc] *AIII:* spolu i ospravedlněni byli.

[α] Jan 1, 12. 13. [β] Jan 5, 3. 4.
[γ] 1 Petr 1, 4. 6. [δ] Tit. 3, 5. 7. [ε] Řím. 8, 14—18.

Protož tuto[a] jest řeč apoštolská, oznamujíci[b] rod nový v moci jména Syna božieho, slova jeho živého a věčného, ješto kto je přijímá skrze posly jeho, dává jim moc syny božiemi býti a hřiechuom[c] odpuštěnie a očištěnie, vnitřnímu člověku posilněnie a vzruost k dokonalosti a od hřiechuo zachovánie a umrtvenie hřiechuov s žádostmi a potom dědictvie věčné s Kristem Ježíšem, kteříž zde s ním spolu trpie, neb to drahé símě, slovo božie, přinášie užitek v trpělivosti, a ktož[d] v něm setrvá až do konce, ten[e] spasen bude. Budiž toto k naučenie z milosti božie těm, ktož čísti neb slyšeti budú tuto řeč, aby se neklamali zlými kněžími v moci světa ustavenými, ješto[f] sobě dovodie stolicí[α] Mojžíšovú, aby jich poslouchali a k užietku [svého] spasenie od nich[g] služebností požievali jako od nejlepšiech. Neb to jest oklamánie z toho, že zlost oslepila oči[h] jich, jakož pán Ježíš die, *aby vidúce neviděli a slyšíce*[ch] *neslyšeli a srdcem nerozuměli.*[β] Protož nerozeznávají[i] pravdy slova božieho z moci Ducha Svatého mezi slovem tvárnosti hlasu pravdy, lidského mluvenie.[j] A tak nerozumějíce, též súdie slovo
f.37b hlasu z ducha nečistého, jako z Ducha Svatého, i domnievají se, že by kněz nejhoršie poslúžil slovem těm mrtvým, kteréž[k] má v duchu svém zatmělém a v srdci[l] nepravém[m] a že by z něho[n] mohl vynášeti pravdu slova božieho z pokladu zlého, ano pán Ježíš die proti tomu, že *dobrý člověk z dobrého pokladu srdce svého vynášie dobré věci a*[o] *zlý člověk ze zlého pokladu srdce svého*[p] *vynášie zlé, neb z hojnosti srdce ústa mluvie.*[γ] Protož[r] radše[s] věříme[t] pánu Kristu i jeho posluom, milým apoštoluom, i všem, kteříž v témž duchu slovo boží mluvili a ještě mluvie, ale zlým kněžiem nevěříme v duchu cizím bez pravdy slova živého, byť mohli míti úřad apoštolský k užitku spasitedlnému, aby mohli posluhovati k rodu novému křtem a[u] jinými svátostmi, aby rozvazovali aneb svazovali. Bez moci slova božieho a bez[v] umění múdrosti Ducha Svatého, známo buď, že[x] jest zklamánie.

Ale můžem řéci tohoto času, že se plní písma, jakož die pán Buoh skrze Amosa[v] proroka: *Pošli hlad na zemi, ne hlad chleba, ani žízeň vody, ale hlad slyšenie slova mého a puojdú*[y] *od moře*

[a] *AIII:* tutoť. [b] *AIII:* oznamujíc. [c] *AIII:* hříchův. [d] *AIII:* kdožť. [e] *AIII;* tenť. [f] *AIII:* ještoť. [g] *V AIII chybí:* od nich. [h] *AIII:* srdce. [ch] *AIII:* slyšíc. [i] *AIII:* nerozeznávajíť. [j] *AIII:* mluvení lidského. [k] *AIII:* kteréžť. [l] *V AIII následuje:* slovo. [m] *AIII:* nepravé. [n] *V AIII chybí:* z něho. [o] *AIII:* ale. [p] *V AIII chybí.* [r] *AIII:* protožť. [s] *AIII*: radější. [t] *AIII:* věříme radější. [u] *AIII:* nebo. [v] *V AIII chybí.* [x] *AIII:* žeť. [y] *AIII:* půjduť.

[α] Moc světa staví proti moci boží. *O.* [β] Mk. 4, 12. [γ] Mat. 12, 35.

až[a] *do moře hledajíce*[b] *slova*[c] *mého*[d] *a nenejdú; v ten den zhynú mládci a panny*[e] *v žízni.*[α] Ale zjevné jest, že slova[a] hlasu lidského vždycky[f] hojnost [měly i ještě] mají ve všech zemích i okolo moře římské církve, kteréž[g] mluvie v formě slova božieho, ve čtení a v epištolách a zvláště pak v žaltáři,[h] i jiných písem Bohem[ch] vdechnutých mnoho vyčtú do roka kněží, mniší, žáci i jiní lidé nábožní i ženské pohlavie. Ale když[i] nemaji slova života toho[j] (o němž pán Ježíš die:[k] *Ktož zachová řeč mú, smrti neokusí na věky,*[β] a jakož die apoštol:[l] *Přijměte*[m] *meč ducha, jenž jest slovo božie,*[γ] a[a] opět s. Jakub též die:[n] *Přijměte*[o] *slovo vsaté, kteréž muož uzdraviti duše váše*):[δ] protož ktož[p] toho nemají, mrtví sou hřiechy i ty všecky věci, kteréž činie, v skutku i[r] slovu; protožť sú bez užietku[s] jako věc jalová, ješto[t] nemá v sobě života. Neb[u] sou též měli hojnost slova božieho v tvárnosti hlasu kněží židovští, mistří a v zákoně učení na stolici Mojžíšově, však proto jim pán Ježíš řekl:[v] *Aniž ste kdy hlasu božieho slyšali*[x] *ani tváři jeho viděli*[y] *a slova jeho nemáte v sobě přebývajícího.*[ε] Protož mnoho[z] jest písma k tomu, že[aa] nemají slova božieho v pravdě k užietku spasení kněží zlí.

Nebo [jakož i] v starém zákoně kněžie levitského pokolení literu písma čtli sú nemajíce přidávati, ani ujímati a proroci božie nic jiného neměli mluviti, než to, což jim Buoh rozkázal, a jestliže sú[bb] co kněží jiného mluvili, by nejlepšie slovo bylo podlé formy slova, protoť sú[cc] neprospěli, a též i proroci, kterýchž pán Buoh neposlal[cc] a slova svého v srdce jich nedal (a těch jest bylo velké[dd] množství, ješto jich Buoh neposlal, za Achaba krále Izdrahelského;[ee] ve dnech Eliáše proroka božieho bylo jich puol deváta sta, kteříž byli proti / prorokuom božiem, jakožto proti Eliášovi, Micheášovi, 138a
Izaiášovi, Jeremiášovi[ff] v těch dnech za královu Judských a Izdra-

[a] *V A III chybí.* [b] *A III:* hledajic. [c] *A III:* pokrmu. [d] *A III:* sobě. [e] *A III* panny a mládenci. [f] *A III:* vždy. [g] *A III:* kteréžto. [h] *A I:* žaláři. [ch] *A III:* duchem božím. [i] *A III:* kdyžť. [j] *A III:* toho slova života. [k] *A III:* di pán Ježíš. [l] *A III* jakož apoštol di. [m] *A III:* přijmětež. [n] *A III:* též s. Jakub di. [o] *A III:* přijmětež. [p] *A III:* kdežť. [r] *A III:* nebo. [s] *A III:* užitka. [t] *A III:* leštoť. [u] *A III:* nebť. [v] *A III:* řekl pán Ježíš. [x] *A III:* hlasu božího kdy slyšeli. [y] *A III:* vídali. [z] *A III:* mnohoť. [aa] *A III:* žeť. [bb] *V A III chybí.* [cc] *V A III místo:* protož sú ╳ Buoh neposlal *nalézá se toto:* Proto vždy lež byla, když jich pán Bůh neposlal [dd] *A III:* veliké. [ee] *Orig.:* Idrahelského; *A III:* Izrahelského. [ff] *A III:* Jeremiášovi, Izaiášovi.

α Am. 8, 11.—13. β Jan 8, 52.
γ Ef. 6, 17. δ Jak. 1, 21. ε Jan 5, 37. 38.

helských,[a] ješto sú mluvili, říkajíce: „Toto[b] die pán Buoh," ano tak nebylo, ale slovem božiem prorok božie Micheáš[c] o nich řekl,[d] že oklamávají krále Izdrahelského,[e] tak že duch nečistý řekl: *Puojdu a budu duch lživý v ústech všech prorokuov jeho,* i řekla odpověd božie skrze proroka: *Jdi a oklamáš;*[α] takéž sú[f] v chrámě mnoho mluvili[g] pod jménem slova božieho falešní proroci lidu izdrahelskému,[h] ješto se jim zdála slova[ch] božie dobrá, ale však prorok božie Jeremiáš za lež potupil[i] proto, že jich Buoh neposlal a slova svého nedal ani mluviti rozkázal[j]): protož má známo býti, že jest nyní[f] podlé téhož. Nebo[k] pán Ježíš mluvil i apoštolé, že jakož sú byli v židovském lidu[l] falešní proroci, tak budú pod jménem křesťanským lživí mistří a falešní proroci řkúce: „Já sem[m] Kristus", a opět[n] že onde i onde budú Krista ukazovati řkúce: „Tamto Kristus jest a[n] ondeno jest."[β] Takť písma oznamují o těch, ješto[o] sami běžali,[p] ano jich Buoh neposlal a slova svého nedal, aby z něho polepšení brali i jiným posluhovali, neb poněvadž[r] jich Buoh neposlal, sami[s] z své vlastnosti[t] mluvie. Neb o tom die pán Ježíš: *Já[u] sem přišel ve jméno[v] Otce mého a nepřijali ste mne; přijde-li[x] jiný ve jménu svém, toho přijmete.*[γ] A k tomu die s. Jan apoštol: *Oni[y] z světa sú [a protož][z] o světu mluvie a svět jich poslouchá, ale ktož[aa] z Boha jest, slyší[bb] nás.*[δ] Protož dí s. Jan Křtitel: *Kohož Buoh poslal, slova božie mluví.*[ε] A to[cc] jest tak, jakož dí pán Ježíš: *Ne vy ste, jenž mluvíte, ale Duch Otce vašeho, jenž mluví v vás.*[ζ]

Protož potřebie[dd] jest věděti, kto sú poslové pána Krista s slovem jeho pravým a kto sú z světa, ješto sami běžie a svět je přijímá a slyšie, neb mluví také týž zpuosob slov zevnitřní, jako i poslové božie. Neb byla toho figura, že když Mojžíš činil divy a zázraky v Egyptě, takéž činili i falešní proroci, že nemohlo

[a] *AIII:* Izrahelských a Judských. [b] *AIII:* totoť. [c] *AIII:* Micheáš prorok boží. [d] *AIII:* řekl o nich. [e] *AIII:* Izrahelského. [f] *V AIII chybí.* [g] *V AIII následuje:* sou. [h] *AIII:* israhelskému. [ch] *AI:* sláva. [i] *V AIII následuje:* jest. [j] *AIII:* rozkázal mluviti. [k] *AIII:* neb. [l] *AIII:* v lidu židovském. [m] *AIII:* tamť jest. [n] *V AIII chybí:* a opět × jest a. [o] *AIII:* kteříž. [p] *AIII:* běželi. [r] *AIII:* poněvadžť. [s] *AIII:* samiť. [t] *AIII:* zvláštnosti. [u] *AIII:* jáť. [v] *AIII:* jménu. [x] *AIII:* přijdeliť. [y] *AIII:* oniť. [z] *Opraveno místo pův.:* a. *AIII:* protož; *chybí:* a. [aa] *AIII:* kdožť. [bb] *AIII:* slyšiť. [cc] *AIII:* toť. [dd] *AIII:* potřebíť.

α 1 Kr. 22, 22.
β Mat. 24, 5. 23. Mk. 13, 21. Luk. 17, 23.
γ Jan 5, 43. δ 1 Jan 4, 5.
ε Jan 3, 34. ζ Mat. 10, 20.

rozeznáno býti jedno od druhého [od][a] lidu vuobec, než oni sú znali, kteřiež poselstvie božie díli; a tak falešní proroci říkali sú: „Toto dí pán Bůh," jako i dobří. mluvíce dobré věci lidu a lid oborem hned falešným[b] věřil,[c] neb[d] se zdálo jim,[e] že lépe[f] prorokují[g] než[li] proroci božie Jeremiáš i[h] jiní; protož sú trápili a mordovali spravedlivé. Tak[ch] jest i tohoto času; protož[i] známo jest, že všech časuov ty věci byly sou, že zlí kněží první místo drželi[j] sú v lidu a moc světa vždy hledali sú sobě získati, aby spravedlivé utískali a sami za dobré jmíni byli, jako onen falešný prorok, ještо dal políček Micheášovi[k] a řka: *Zdali*[l] *opustil mě duch / Páně a mluvil tobě?*[α] f. 38[b]

Ale oznamuje písmo[m] Ducha božieho,[n] že *v zlovolnú duši*[o] *nevejde*[p] *Duch moudrosti a*[r] *v těle poddaném hřiechu nebude*[r] *přebývati,*[r] *ale ktož mají život ctnostný a skutky dobrými ozdobený, ti jsú zpuosobní přijíti*[s] *Ducha Svatého.*[t][β] O nichž die apoštol: *Vy jste chrám Ducha Svatého.*[γ] A opět die apoštol: *My z Boha před Bohem v Kristu*[u] *mluvíme.*[δ] Protož sú takoví prospěli[v] sobě i jiným k životu věčnému. Neb sú poselstvie božie díli,[x] majíce slovo z Boha darem dané, jakož mluví s. Petr z stolice pána Krista i napsal[ε] kněžím řka: *Jakožto dobří vládaři rozličného daru božieho, ač kto mluví jako řeči božie, ač kto posluhuje, jakožto z moci, kterúžto přidává Buoh.*[ζ] A k tomu[y] by mohlo mnoho vedeno býti písma[z] jistého, že žádný kněz nemluví slova božieho v pravdě, kterýž nemá Ducha Svatého, a také žádný nemá Ducha Svatého, ktož nemá duše svaté, a ktož má míti duši svatú, musí[aa] míti život ctnostný, Bohu poddaný, v jehož[bb] srdci má místo víra Syna božieho a láska Ducha Svatého, od niež jest duše posvěcena a život od hřiechuov očištěn, a ten muož míti dary božie a k užietku spasenie sobě i jiným muož posloužiti, jakož die: *Aby byli dobří vládaři rozličného daru božieho, kterýž přidává Pán,*[cc]

[a] *Opraveno místo pův.:* v. [b] *V AIII chybí* [c] *V AIII následuje:* jim. [d] *AIII:* nebť. [e] *AIII:* jim zdálo. [f] *V AIII následuje:* jim. [g] *AIII:* prorokovali. [h] *AIII:* a. [ch] *AIII:* takť. [i] *AIII:* a tak. [j] *AIII:* držali. [k] *AIII:* Michiášovi. [l] *V AIII následuje:* jest. [m] *AI:* písma. [n] *AIII:* pravdy. [o] *V AIII chybí:* v zlovolnú duši. [p] *AIII:* nepřebývá. [r] *V AIII chybí.* [s] *AIII:* k přijetí. [t] *AIII:* božího. [u] *AIII:* mluvíme v Kristu. [v] *AIII:* prospěli takoví. [x] *AIII:* dáli. [y] *AIII:* a tak. [z] *AIII:* mnoho by mohlo písma vedeno býti. [aa] *AIII:* musiť. [bb] *AIII:* jehožto. [cc] *V AIII chybí.*

[α] 1 Kr. 22, 24. [β] Moudr. 1 4. [γ] 1 Kor. 6, 19.
[δ] 2 Kor. 2, 17. [ε] Dobří kněží. *C.* [ζ] 1 Petr 4. 10.

a[a] *ktož mluvie*[b] *jako slovo božie, posluhuje z moci,*[c] *kterúž*[d] *má od Boha.*[α] A takoví[e] v pravdě mají slovo božie[f] i mluvie z daru božieho.

A tomu[g] písma apoštolská i prorocká svědectví vydávají, že se ty věci tak mají. Neb jakož písma svědčí o služebnících, takéž i o služebnosti, kterúž sú obdařeni služebníci. Neb die apoštol, *že hodné nás učinil služebníky nového svědectví ne literú, ale duchem, neb duch obživuje, ale litera zabíjí.*[β] Opět k témuž mluví, že *vyvolil nás v něm,* to jest Buoh Otec v Kristu Ježíši před ustavením světa, *abychom byli svatí a nepoškvrnění před obličejem jeho* v lásce.[γ] Tak[h] sú byli od pána Boha zpuosobeni. Takéž i křesťané věrní, kohož[ch] měli za kněze přijíti, takových osob hledali k tomu vyvoliti, jakož píše [týž] apoštol, aby byli bez hřiechu smrtedlného a na příklad jiným v dobrých skutcích a v ctnostném životě, smírní, [stydliví], střízliví, zdrželiví,[i] spravedliví, svatí, přídržíce se řeči té, kteráž jest podlé naučení věrného, aby byli mocní[j] [i jiné] napomínati v zdravém naučení.[δ]

To jest již opět písmo přivedeno o[k] služebnících křesťanských, kterak je pán Buoh vyvoluje a zpuosobuje k tomu úřadu, a lidé, kteříž chtí spaseni býti, na takové se uptávají,[l] neb ti mají služebnost neporušenú od Boha, ale ješto[m] zuostává v slávě. Neb starého zákona služebníci[n] nebyli tak hodni učiněni k služebnosti, protož i služebnost měli porušenú, jakož die apoštol:[ε] *Poněvadž zajisté což*[o] *se porušuje, skrze slávu jest mnoho*[p] *více, což zů-*
f. 39[a] *stává, / v slávě jest.* Neb to kněžstvo pokolení levitského neměli [nic] jinak činiti ani mluviti, než tak, jakž[r] v zákoně napsáno bylo[s] literami, a což by jinak proměnili aneb učinili, od Boha tresktáni byli a lidem nic neprospěli. A to jest bylo obé[t] podlé těla, i kněžstvo[u] i zákon, protož podlé toho porušilo se, neb zlí i dobří mohli posluhovati. Ale již služebníci i služebnost nového svědectví[v] jsú neporušení, ale zuostávají[x] v slávě. Neb ti služeb-

[a] *V AIII chybí.* [b] *AIII:* mluví-li kdo. [c] *Nad:* z moci *připsáno rukou Orlíkovou:* ti kdo jako. *AIII:* posluhuje-li kdo z moci. [d] *AIII:* kteroužto. [e] *AIII:* takovíť. [f] *AIII:* mají slovo boží v pravdě. [g] *AIII:* tomuť. [h] *AIII:* takť. [ch] *AIII:* koho. [i] *AIII:* vzdrželiví. [j] *AIII:* aby mohli. [k] *AI:* v. [l] *AIII:* vyptávají. [m] *AIII:* ještoť. [n] *AIII:* služebníci starého zákona. [o] *AIII:* coť. [p] *V AIII následuje:* zajisté. [r] *AIII:* jakož. [s] *AIII:* bylo napsáno. [t] *AIII:* obé bylo jest. [u] *AI:* knězstvo. [v] *AIII:* svědectví nového. [x] *AIII:* zůstávajíce.

[α] 1 Petr 4, 10. 11. [β] 2 Kor. 3, 6. [γ] Kol. 1, 22.
[δ] Parafráze Tit. 1, 7.–9. [ε] 2 Kor. 3, 11.

níci nový život mají duochovní, vnitřní, z Boha porozený skrze pána Krista, takéž i služebnost Duchem Boha živého v Kristu Ježíši. Protož dí apoštol: *My duchem Bohu sloužíme*[α] [a opět dí: *Skrze lásku ducha posluhujte] sobě vespolek skrze lásku ducha sloužíce.*[a] [β] Opět k témuž die: *Zjevné jest, že list Kristuov jste posluhovaný od nás a napsaný*[b] *ne černidlem, ale Duchem Boha živého, ne na dckách kamenných, ale na dckách srdcí masitých.*[γ]

Protož jisté jest, že služebníci nového svědectvie duochovní sú a duochovními dary posluhují, a ktož je přijímají, v duochovenství se vzdělávají, to jest v jednotu těla Kristova, aby mnozí v Kristu[c] byli jedno tělo[d] duochovní, zuostávajíce v převýšené slávě. Protož co[e] sú kněží zlí a čím slúžie a komu slúžie a co spolu jsú? Že[f] jedno tělo a jeden duch světa sú,[g] v kterémž posluhují sobě. A več se vzdělávají a co? Spolu sú se zlými lidmi, jimž posluhují tiem, což mají. Ale kteříž sú v pravdě poslové Kristovi,[h] sú stvoření nové[ch] v Kristu Ježíši a[i] mají[j] služebnost nového svědectvie, jakož o ní proroci prorokovali[k] a apoštol přivodí v epištole takto řka: *Ale toto*[l] *jest svědectvie, kteréž svědčiti k nim budu,*[m] *dí Pán, dávaje zákony mé, v srdcích*[n] *jich a v myslech jich napíši je.*[δ] Opět die: *Buoh, jenž jest řekl, aby se z temnosti světlo osvítilo, zasvítil v srdcích našiech světlo umění jasnosti božie v tvář Krista Ježíše.*[ε] A tak k tomu die: *Máme tento poklad v osudiech*[o] *hliněných, aby vysokost byla z moci božie, ale*[p] *ne z nás.*[ζ] To jest ta služebnost neporušená, ješto[r] zuostává v slávě, kteréžto služebnosti podobenstvie byla jest služebnost starého zákona, jiež kněží nesměli přidávati ani ujímati,[s] [než tak, jakéž[t] byl zákon litery. Takéž služebníci nového zákona nemají přidávati ani ujímati] v slovu ani v skutku, než všecko činiti i mluviti ve jméno pána Krista Ježíše, a jakož je učí Duch pravdy a múdrost[u] božie vzpomíná. Neb tak pán Ježiš zaslíbil

[a] *V AIII chybí:* skrze lásku ducha sloužíce. [b] *V AIII následuje:* od nás a. [c] *V AIII chybí.* [d] *V AIII následuje:* Kristovo. [e] *AIII:* což. [f] *V AIII chybí.* [g] *AIII:* sou světa. [h] *AIII:* poslové Kristovi kteříž jsou v pravdě. [ch] *AIII:* nové stvoření. [i] *V AIII chybí.* [j] *AIII:* majíc. [k] *AIII:* proroci oni prorokovali; *AI:* oni. [l] *AIII:* toť. [m] *V AIII následuje:* s nimi po těch dnech. [n] *AIII:* srdce. [o] *AIII:* srdcích. [p] *AIII:* a. [r] *AIII:* ještoť. [s] *AIII:* ujímati ani přidávati. [t] *AIII:* jakož. [u] *AIII:* moudrosti.

α Fil. 3, 3.
β Gal. 5, 13.
γ 2 Kor. 3, 3.
δ Žid. 8, 10.
ε 2 Kor. 4, 6.
ζ 2 Kor. 4, 7.

všem, kteréž posílal,[a] řka: *Dám vám Ducha pravdy, jenž vás naučí všeliké pravdě a zpomene*[b] *vám všecky věci.*[α] A tak v slovu i v skutku mají[c] se s pilností ostříhati v tom, což je učí, aby jinak nečinili ani mluvili,[d] než jakož je učí zákon Ducha[e] života, kterýž jest v srdce dán a v mysli napsán. A proto[f] die apoštol: *Já*[g] *nic nesmím, což ve mně nečiní Kristus.*[β] Neb[h] opět die: *Ne*
f. 39[b] *abych/me*[ch] *dostateční byli co pomysliti*[i] *od sebe, jakožto z sebe, ale dostačnost náše z Boha jest.*[γ] Protož potřebie[j] služebníkuom nového zákona veliké bedlivosti a střiezvosti[k] a často se milému Bohu modliti, aby je v tom zpuosoboval a zpravoval zpomínaje a uče v srdci a v mysli, co[l] mají činiti a mluviti a kterak komu mají posloužiti v čas a v míru užitečně k spasení. Protož apoštol die: *Nepřestáváme modléce se za vás a žádajíce, abyšte byli naplněni*[m] *poznáním*[n] *vuole jeho ve všie moudrosti a v*[o] *rozumu duochovním, abyšte hodně chodili, Bohu ve všem*[p] *se líbíce,*[r] *v každém skutku dobrém plodíce se a rostúce*[s] *v umění božiem.*[δ] Nebť není malá věc takovú služebností posluhovati zákonem Ducha, a[t] potřebie[u] jest tu snažnosti a pilnosti, aby mohl při všech věcech tak se zachovati jako slúha věrný a opatrný, ustaven sa nad čeledí božie, aby jie[v] obmyšloval ve vší potřebě z daruo božiech k životu věčnému. Protož die apoštol, že *my smysl Kristuo máme.*[ε] A také[x] píše jiným kněžím věrným i lidem řka:[y] *Buďte*[z] *pevní v smyslu Kristovu*[aa] *a ty věci, které sú celé,*[bb] *pravé a stydlivé a čisté,*[cc] *spravedlivé a milé, ty čiňte.*[ζ]

A toho[dd] jest potřebie prvotně těm, ješto[ee] nad jinými sú, aby tak smysl Kristuov měli a v tom smyslu přebývajíce tak rozsuzovali, které sú věci celé bez přimíšení zlého, ale úplně dobré a pravé a spravedlivé. A toho[ff] jest potřebie při všech služebnostech, aby pravda nalezena byla a spravedlivost z viery bez přimíšení nepravosti a v tom aby se ostříhal každý, maje stydlivost

[a] *AIII*: posílá. [b] *AIII*: vzpomene. [c] *AIII*: majíť. [d] *V AIII chybí:* ani mluvili. [e] *AIII:* duch. [f] *AIII:* protoť. [g] *AIII:* jáť. [h] *AIII:* a. [ch] *AIII:* nežbychme. [i] *AIII:* pomysliti co. [j] *AIII:* potřebíť. [k] *Pův. bylo napsáno:* střiezlivosti; *AIII:* střízlivosti. [l] *AIII:* což. [m] *AIII:* naplněni byli. [n] *AIII:* pomazáním. [o] *V AIII chybí.* [p] *AIII:* ve všech věcech. [r] *AIII:* líbíce se jemu. [s] *AIII:* rostouc. [t] *V AIII chybí.* [u] *AIII:* potřebíť. [v] *AIII:* jim. [x] *AIII:* tak. [y] *V AIII chybí.* [z] *AIII:* buďtež. [aa] *AI:* Kristova. [bb] *V AIII následuje:* a. [cc] *V AIII chybí.* [dd] *AIII:* tohoť. [ee] *AIII:* beštoť. [ff] *AIII:* tohoť.

α Jan 16, 13. β Řím. 15, 18. γ 2 Kor. 3, 5.
δ Kol. 1, 9. 10. ε 1 Kor. 2, 16. ζ Fil. 4, 8.

a srdce čisté[a] i činil ty věci, kteréž pán Buoh oblibuje a miluje i bližním k vzdělání a ku polepšení jest,[b] a to ve všech služebnostech, aby pravdu znaje činil ji, i jiné témuž učil, aby řečí Krista Pána[c] ostříhali a[d] v skutku plnili. Neb pán Ježíš k tomu napomíná[e] řka: *Zůstanete-li v řeči mé, učedlníci moji budete a poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí.*[α][f] Neb ktož nezachovávají[g] řeči pána Krista, nemohú učedlníci jeho býti ani pravdy znáti a nejsú vysvobozeni z moci Satanovy[h] a šámají se ve tmách, slepý slepého vede a oba v jámu upadáta,[β] poněvadž pravdy nepoznali, [nepřijali][i] osvícení vnitřních očí z poznání pravdy, z ostříhání řečí pána Krista, neb odtud mají všickni vyvolení[j] život obnovený, posvěcený i osvícený, když sú v sobě slovu božiemu[k] místo dali a v něm se zachovávají. Protož v tom se jest[l] každému třeba[m] opatřiti, ktož chce spasen býti, aby v tom nalezen byl napřed pověděném a z toho v naději postaven byl. Ale tělesný člověk neporozumí těm věcem, kteréž / sú Ducha božieho, neb se mu f. 40[a]
bláznovství[n] zdá, neb jedno po svrchku smyslí, jakož die pán Ježíš: *Těm, ktož sú vně, všecky věci v podobenstvích se dějí.*[o][γ]

‖ Protož[p] sobě dovodie kněžie zlí Jidášem,[δ] že by[r] také měl úřad ‖ biskupský[s] a že by[t] mluvil slovo božie i[u] křtil i tělo božie přijímal. I ovšem tak[v] muož býti, tomu[x] neodpíráme,[y] podobně jako zlí[ε] kněžie, jakož dovodí Jidášem, že on jsa zlý měl úřad Kristuov a posluhoval z něho. Ale k tomu[z] [ζ] jest potřebie[aa] přizříti a zdrávě rozuměti, kým sobě dovodí a co:[bb] že zlí zlým Jidášem, ješto byl zloděj a zrádce pána svého a mistra, kterýž ho zvolil[cc] na biskupský úřad; a tiem[dd] dovodie sobě,[dd] že kněz nejhoršie má

[a] *AIII:* čisté srdce. [b] *AIII:* a jest ku polepšení. [c] *AIII:* pána Krista. [d] *AIII:* a tak. [e] *AIII:* napomíná k tomu. [f] *AIII:* vysvobodí vás. [g] *AIII:* nezachovají. [h] *AIII:* Šatanovy *(S ſ-)*. [i] *Opr. místo pův.:* a. [j] *AIII:* volení. *Následuje:* boží. [k] *AIII:* slovu božímu v sobě. [l] *AIII:* jest potřebí. [m] *V AIII chybí* [n] *AIII:* mu se bláznovství. [o] *AIII:* se dějí v podobenstvích. [p] *Odstavcem tímto začíná se souběžný tekst (b.) nalézající se v AI f. 144[a] sl.* [r] *AIII i b.:* jest. [s] *AIII:* biskupství. [t] *V AIII i v b. chybí:* že by. [u] *b.:* a. [v] *AIII i b.:* takť. [x] *AIII:* tomuť. [y] *AIII:* neodpírám. [z] *AIII:* tomuť. [aa] *V AIII i v b. chybí.* [bb] *V b. následuje:* a kdo. [cc] *AIII i b.:* volil. [dd] *V AIII i v b. chybí.*

α Jan 8, 32. β Mat. 15, 14. γ Mk. 4, 11.

δ Viz totéž potom po druhé napsané níže na listu 244. *B.* ⟨*Psáno červeným písmem*⟩.

ε Důvod z Jidáše. *C.* ⟨*Psáno červeným písmem*⟩. ζ NB.

moc úřadu jako nejlepší, z něhož muož dostatečně poslúžiti slovem božiem i svátostmi k spasení lidem, a to pravíce,[a] že Jidáš posluhoval jsa zlý, protož[b] muož posloužiti takéž i[c] zlý[d] kněz. Ale ktož[e] tak dovodie, měli[f] by na to pomysliti, v[g] který čas byl Jidáš a co jest byl a jakú služebnost měl a komu posluhoval a jaký z toho užitek[h] byl. Nejprvé[ch] že byl[i] v starém zákoně a byl Žid zlý a služebnost měl, jakož psáno stojí, že[α] choval miešky s penězi a kupoval ty věci, kteréž potřebny biechu[j] k jídlu, a těch peněz jest ukrádal. Ale jakož praví a píší, že by také[k] kázal slovo božie i[l] křtil, jako jiní apoštolé,[m] i ovšem známo[n] jest z jistého písma,[o] že[p] sú apoštolé kázali i[r] křtili i olejem mazali nemocné, ale tomu také potřebie jest porozuměti,[s] co[š] sú ještě byli apoštolé[t] a v který čas to bylo a komu[u] sú posluhovali a čím a v kterém užitku. Nejprvé[v] že sú byli ještě Židé,[x] ale volení již k úřadu biskupskému, ale ještě nebyl přišel[y] čas, aby moc měl jich úřad,[z] a také ještě toho neměli, čím by měli posluhovati z toho úřadu, ale byli sú v ten čas k tomu, aby kázali pokání Židuom pravíce[aa] jim: *Čiňte pokání a přiblíží*[bb] *se vám*[cc] *královstvi nebeské,*[β] to jest,[dd] aby se zpuosobovali, aby hodni byli[ee] uvěřiti v pána Ježíše[ff] Krista,[gg] a že se již ten čas blíží vykúpenie, to jest z temností vytrženie a do královstvie[hh] Syna božieho přenesení. A k tomu sú křtili, jakožto i s.[ii] Jan, aby pokání činili, a také i olejem mazali nemocné, jakož obyčej byl Židuom, že bolesti nemocných mastmi drahými mazali,[jj] a ktož mohli míti, olejem balšámovým,[kk] chudší i dřevěným, neb sú ty věci k zdraví těla a k ukrocení bolestí.[ll] Protož apoštolé v ten čas také[mm] toho požievali posluhovánie, aby příčinu měli[nn] k lidem mluviti, aby se hřiechuov

[a] *b.:* pravíc. [b] *AIII:* protoť. [c] *V AIII i v b. chybí.* [d] *V AIII chybí.* [e] *AIII:* kdožť. [f] *AIII:* měliť. [g] *V AIII chybí.* [h] *b.:* užitek z toho. [ch] *b.:* nejprv. [i] *b.:* jest byl. [j] *AIII i b.:* bichu. [k] *AIII i b. následuje:* tak, jako jiní apoštolé. [l] *AIII i b.:* a. [m] *V AIII i v b. chybí:* jako jiní apoštolé. [n] *AIII:* známoť. [o] *b.:* z písma jistého. [p] *AIII:* žeť. [r] *V AIII chybí.* [s] *AIII:* jest porozuměti potřebí; *b.:* porozuměti jest potřebí. [š] *AIII:* coť. [t] *AIII:* byli apoštolé ještě. [u] *AIII:* komuť. [v] *b.:* nejprv. [x] *AIII i b.:* židé ještě. [y] *V AIII chybí.* [z] *AIII:* aby jich úřad moc měl; *b.:* aby moc jich úřad měl. [aa] *b.:* a pravíce. [bb] *AIII:* přiblížiť se. [cc] *V b. chybí.* [dd] *V AIII následuje:* než. [ee] *AIII:* byli hodni. [ff] *AIII:* Jezu. [gg] *b.:* Krista Ježíše. [hh] *V AIII následuje:* milování. [ii] *V AIII chybí.* [jj] *AIII:* mazali mastmi drahými; *b.:* mazali bolesti mastmi drahými. [kk] *AIII:* balsámovým; *b.:* balsamovým. [ll] *AIII:* bolesti ukrocují; *b.:* bolesti ukrocuje. [mm] *AIII:* tak. [nn] *AIII i b.:* měli příčinu.

[α] Jidáš i jiní apoštolé že sloužili v zákoně starém. *C.*
[β] Mat. 3, 2.

káli a zpuosobovali se, aby hodní jmíni byli v království božiem,[a] to jest v zbor vyvolených božiech.

Protož ta jest služebnost byla[b] toho času od apoštoluov,[c] jenž / v[d] ten čas ještě[e] byli Židé a posluhovali Židuom toliko f. 40[b] k tomu užietku, jakož povědíno, poněvadž ještě byli pod starým zákonem, ješto i sám pán Ježíš poddán byl jemu podlé služebnosti. Protož tiem žádný nic nebude moci dovésti v pravém smyslu, neb i[f] ty věci v ten čas místo měly, dokudž Kristus netrpěl. Ale když pán Ježíš umřel, teprv[g] apoštolé z jeho smrti moc[α] křtu vzali sú,[h] když právě uvěřili sú,[ch] že z mrtvých vstal a že jest v něm spasení. A když jest z boku[i] svého krev vylil[j] s vodú, tu[k] se[l] jest vykoupenie stalo a očištěnie od hřiechuov.[m] A když jest pán Ježíš pohřeben,[n] tu[o] se jest stalo[p] apoštoluom i všem budoucím křesťanuom, aby pohřebeni[r] byli [spolu][s] s ním skrze křest v smrti jeho také na smrt,[t] aby již ne sobě živi byli, ale jemu, jenž za ně umřel [a jenž z mrtvých vstal],[u] a tak[x] hřiechuom umrúce[v] živi byli spravedlnosti. Ale když jest z mrtvých vstal,[x] tu se jest stala moc[y] života obnoveného: tak, jakož Kristus vstal[z] v slávě Otce svého, takéž aby[aa] v obnovení života chodili a tak v spravedlnosti[bb] živi byli.[cc] *Neb již spolu*[dd] *vštípeni*[ee] *sú v podobenství smrti jeho, spolu i*[ff] *vzkřišeni budú, neb vetchý člověk ukřižován jest, aby zkaženo bylo tělo hřiecha,*[gg] *aby víc*[hh] *neslúžili hřiechu. Neb ktož hřiechu umřel jest,*[ii] *spravedliv učiněn jest od hřiechu.*[β]

To jest již povědíno o užietku Krista Ježíše, k kterémuž[jj] sú apoštolé přišli skrze jeho zaslouženie.[kk] Protož[ll] když jest[ll] na kříži umřel, obživil milé apoštoly i spolu s nimi věrné křesťany. A když svú krev[γ] vylil, nové svědectvie zpuosobil a moc poru-

[a] *b:* království boži. [b] *b.:* byla služebnost. [c] *b.:* posluov. [d] *V AIII chybí.* [e] *V b. chybí.* [f] *V AIII chybí.* [g] *AIII:* teprův; *b.:* tepruov. [h] *AIII:* moc křtu z jeho smrti vzeli sou potom; *b.:* z jeho × sou potom. [ch] *V b. chybí.* [i] *AI:* z z boku. [j] *b.:* vyléval. [k] *b.:* tuť. [l] *V AIII i v b. chybí.* [m] *AIII:* a očištěni od hříchův stalo se; *b.:* a očištění od hříchuov. [n] *AIII:* pohřben. [o] *AIII:* tut. [p] *AIII:* se stalo; *b.:* jest stalo se. [r] *AIII:* pohřbeni. [s] *V b. chybí.* [t] *V b. připsáno rukou snad Komenského:* hříchu. [u] *V b. chybí.* [v] *b.:* umřevše hříchom. [x] *V AIII chybí:* a tak ⁄ z mrtvých vstal. [y] *b.:* moc stala. [z] *AIII:* z mrtvých vstal. [aa] *AIII i b.:* aby tak. [bb] *AIII:* v sprostnosti. [cc] *AIII:* živi byli Bohu; *b.:* živi. [dd] *V AIII chybí.* [ee] *b.:* štípeni. [ff] *AIII:* i spolu. [gg] *b.:* tělo hřícha bylo. [hh] *AIII:* více. [ii] *V b. chybí.* [jj] *AIII:* k němuž. [kk] *AIII:* zasloužení jeho. [ll] *V AIII i v b. chybí.*

α Kdy apoštolé vzali moc křtu a začátek nového zákona. *C.*
β Řím. 6, 5.–7.
γ Kristus nás obživil. *C.*

čenstvie[α] učinil novému kněžstvu i zákonu jeho. Neb když jest bok jeho otevřín, tehdy jest opona chrámová se roztrhla.[a] A to jest [bylo] podobenství, že [ještě] byla[b] zástěra na srdcích apoštolských,[c] zatmělý[d] smysl, že sú [ještě][e] písmu nerozuměli, protož nevěřili právě ještě a dokonále o pánu Kristu, ani o jeho z mrtvých vstání, a protož ho ani byli[f] poznali. Protož řekl jim pán Ježíš v ten večer,[g] když se měli od něho rozprchnouti[h] a Petr zapříti: *Tak dlouhý čas s vámi sem*[ch] *a nepoznali ste mne.*[i][β] Ó by[j] byli poznali, kdo[k] jest, nikdý[l] by jemu tak neodmlouvali, ani od něho utiekali řekše neutíkati! Ale že ještě byli v starém člověku živi i ukazovali ovotce jeho, ještě i[m] jiné tepúce a klamajíce i v pří-
f. 41[a] sahu křivú[n] (a to jest hřích smrtedlný) / i pánu Kristu nevěřili, ale odpierali, když řekl: *Utečete ode mne a zapříte,*[γ] a oni řekli, že toho neučiníme,[o] věřili více a ufali sobě nežli[p] pánu Kristu, a pán Ježíš písmo jim přivedl[r] řka: *Biti budú*[s] *pastýře a rozprchnú se ovce stáda*[δ] a oni sú proto vždy [jemu][t] nevěřili, ani písmu, ani jemu,[u] neb sú v se ufali. Protož die o nich pán Ježíš, že *nevlévaji vína nového*[v] *v sudy*[x] *staré kožené.*[ε] Protož známo jest jistě z písma svatého, že teprv[y] pán Ježíš[z] po z mrtvých vstání přivedl k moci víry své apoštoly a k užietku[ζ] zaslúžení svého a v tom jich potvrdil a korunoval na biskupství, dav jim moc slova svého, kteréž byli přijali a jemu[aa] místo v sobě dali. Neb když jich přítomen byl[bb] po z mrtvých vstání, vdechl[cc] na ně a řekl jim: *Přijměte Ducha Svatého; kterýchž odpustíte hříchy, odpouštějí*[dd] *se jim, a kterýchž zadržíte, zadržíni*[ee] *sú.*[ff][η] A tu jim teprv[gg] oznámil poselstvie úřadu jich řka jim: *Pokoj vám, jakož mě poslal Otec, i já posílám vás.*[ϑ] A tehdy jim otevřel smysl, aby písmuom

[a] *AIII:* se opona chrámová roztrhla; *b.:* jest opona chrámová roztrhla se. [b] *b.:* byla ještě. [c] *b.:* zástěna srdcích i apoštolských. [d] *b.:* zatměný. [e] *V b. chybí.* [f] *AI:* byli ani. [g] *AIII:* řekl jim pán Ježíš v večer; *b.:* řekl sám pán Ježíš ten večer. [h] *b.:* když již měli od něho se rozprchnouti. [ch] *b.:* sem s vámi. [i] *AIII i b.:* mě. [j] *AIII i b.:* byť. [k] *AIII:* kdoť. [l] *AIII:* nikdýť. [m] *V b. chybí.* [n] *AIII i b.:* s přísahou křivou. [o] *AIII:* neučinimy. [p] *b.:* než. [r] *AIII i b.:* jim písmo přivedl. [s] *AIII:* budu. [t] *V b. chybí.* [u] *V AIII chybí:* ani jemu; *v AI zdá se být přeškrtnuto.* [v] *V b. chybí.* [x] *AIII:* v lahvíce; *b.:* v láhvice. [y] *AIII i b.:* teprův. [z] *V AIII chybí:* pán Ježíš. [aa] *V b. chybí.* [bb] *V AIII i b.:* přítomen byl jich. [cc] *b.:* dchnul. [dd] *b.:* odpouštějiť. [ee] *b.:*zadržíniť. [ff] *AIII:* sou jim. [gg] *AIII:* teprův; *b.:* tepru.

[α] Kšaft utvrdil. *C.* [β] Jan 14, 9. [γ] Mat. 26, 31.
[δ] Mat. 26, 31. [ε] Mat. 9, 17.
[ζ] K moci viry a užitku zasloužení svého je přivedl. *C.*
[η] Jan 20, 22. [ϑ] Jan 20, 21.

rozuměli,[a] a[b] řekl[c] jim[d]: *Tak psáno jest, že musil Kristus[e] trpěti a vstáti z mrtvých třetí den,[f] aby[g] kázáno bylo[h] ve jméno jeho pokání a odpuštěnie hřiechuo mezi všemi národy, počnúc od Jeruzaléma. A vy ste svědkové těch věcí a já[ch] pošli zaslíbenie Otce mého v vás, ale vy seďte v městě, dokudž nebudete oblečeni mocí[i] z vysosti.*[α]

Toto[j] jest[k] pán Ježíš mluvil po z mrtvých vstání, řídě apoštoly v poselství a v tom je zmocňuje a rozum dávaje Duchem svým Svatým,[l] aby písma[m] vykládali právě.[n] A ještě jim řekl, aby v Jeruzalémě pobyli, až by je dokonal podlé zaslíbení Otcova.[o] A když ten čas přišel, seslal na ně hojně Ducha Svatého, že naplněni všickni dary a milostmi a mocí posíleni[p] a tak v úřadě biskupském a apoštolském poselství dokonáni,[r] aby jeho místo Krista[s] požievali a dary, kteréž od něho přijali,[t] k užietku přivedli, aby jimi těžili,[u] mnohé k jeho víře přivodíce, aby v něho věřili a poslúchali, řečí jeho ostříhajíce.[v] Ale Jidáš těch všech věcí ještě[β] jest [byl nedošel ani] měl,[x] neb se jest[y] oběsil před těmi[z] věcmi ještě v moci starého zákona. Neb konec zákonu,[aa] když[bb] Kristus umřel, jakož apoštol píše řka[cc]: *Umrtveni jste zákonu skrze tělo Kristovo, abyšte[dd] byli jiného, / toho, jenž jest[ee]* f. 41[b]
z mrtvých vstal.[ff][γ] A die dále: *Abychom[gg] slúžili v novotě ducha a ne u vetchosti litery.*[δ]

Protož[hh] daremní sú[ii] duovodové a příliš nerozumní Jidášem, že jest mluvil slovo boží a[jj] křtil jsa zlý. Však ten křest ještě nebyl[kk] v moci té, jakož die: *Kteřížkoli v Kristu pokřtěni ste, v Krista ste se oblékli.*[ε] Neb die pán Ježíš apoštoluom[ll]: *Jan zajisté křtil jest vodú, ale vy pokřtěni budete Duchem Svatým ne po mnohých dnech těchto,*[mm][ζ] to jest ⟨mluvil⟩ již[nn] po

[a] *AIII:* rozuměli pismom. [b] *V AIII chybi.* [c] *AIII:* řka. [d] *V b. následuje:* že. [e] *AIII:* Kristus musil. [f] *AIII:* třeti den z mrtvých. [g] *AIII i b.:* a aby. [h] *b.:* bylo kázáno. [ch] *AIII:* jáť. [i] *V b. následuje:* shuory. [j] *AIII:* to. [k] *V AIII i b. následuje:* již. [l] *b.:* svatým svým. [m] *b.:* pismo. *Následuje:* právě. [n] *AIII i b.:* právě vykládali. [o] *b.:* Otce. [p] *AIII i b.:* posilněni. [r] *AIII:* v úřadě biskupském dokonáni a apoštolském poselstvi; *b.:* v úřadě dokonáni biskupském a apoštolském poselstvi. [s] *AIII i b.:* misto Krista jeho. [t] *b.:* vzali. [u] *AIII i b.:* těželi. [v] *V b. chybi.* [x] *Opraveno místo pův.:* jest neměl. [y] *V b. chybí.* [z] *AIII:* těmito. [aa] *AIII:* zákona. [bb] *AIII:* když jest. [cc] *V AIII chybí.* [dd] *V AIII následuje:* již. [ee] *V AIII chybi.* [ff] *V b. chybi.* [gg] *b.:* abychme. *V AIII následuje* iž. [hh] *AIII:* protoť. [ii] *AIII i b.:* sou daremni. [jj] *AIII i b.:* i. [kk] *b.:* nebyl ještě. [ll] *b.:* k apoštolom. [mm] *b.:* těchto dnech. [nn] *V b. následuje:* bylo.

[α] Luk. 24, 46.—49. [β] Jidáš neměl toho, té moci a pravdy, kteréž měli apoštolé. *C.* [γ] Řím. 7, 4. [δ] Řím. 7, 6. [ε] Gal. 3, 27. [ζ] Sk. 1, 5.

z mrtvých vstání, když na nebesa vstupoval. A mluvil jim[a] více řka takto[b]: *Dána mi jest všeliká[c] moc na[d] nebi i na[d] zemi, protož jdúce učte všecky národy křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha Svatého, učíce je zachovávati[e] všecky věci, kteréžkoli přikázal jsem vám. A[f] aj, já s vámi sem po všecky dni[g] až do skonání světa.*[α]

Tato sme písma přivedli[h] jistá a stálá, zda[ch] by milý Buoh dal někomu, kdož čísti neb slyšeti bude, porozuměti tomu přehroznému zavedení těchto časuo při kněžích římské církve i také v těchto krajinách zlým smysluom[i] a duovoduom[j] lidí Táborské roty. Neb sú se příliš rozmnožila písma, ve zlém rozumu z smysla zatmělého[k] přivodíce[l] ty věci, kteréž byly v přirozeném zákoně a v starém zákoně i v novém svědectví,[m] k zavedení svému i jiných. A již na to výkladové mnohých doktoruov sú a lid v tom příliš utvrzen.[n] Protož sobě[o] dovodí Jidášem,[p] že by mluvil slovo božie[r] v pravdě spasitedlné a že by i[s] křtil v moci Ducha Svatého a že také přijímal tělo boží. Ale[t] známo jest z písma jistého, že ktož přijímají tělo pána Krista Ježíše,[u] že Kristus v nich přebývá a oni v Kristu a jsú živi pro Krista a mají[v] život věčný. Ale muož[x] býti, že Jidáš přijímal,[y] jako i[z] nyní přijímají zlí kněžie. Neb[aa] psáno jest, že po skyvě chleba všel veň satan[bb] a hned s tiem odšel[cc] zrazovat pána svého[dd] Krista Ježíše. Takť podobně nyní zrazují ne toliko křesťany věrné, údy[ee] Kristovy, aby je trápili[ff] a vraždu zpuosobili, ale také i své pány, lidi světské, když[gg] jediné[hh] srozumějí[ii] a po něčem poznají, že nechtí trápiti těch lidí, kteříž by se chtěli rádi pánu Bohu líbiti zachovávajíce řeči pána

[a] *V AIII chybí.* [b] *AIII:* takto více řka; *b.:* více takto řka. [c] *b.:* každá. [d] *AIII:* v. [e] *AI:* zachovati. [f] *V b chybí.* [g] *AIII:* dny. [h] *b.:* přivedli písma. [ch] *b.:* zdali. [i] *b.:* smyslem. [j] *V b. chybí:* a duovoduom. [k] *b.:* smyslu zatmněného. [l] *AIII:* přivodíc. [m] ***Původní tekst AI, patrně nesprávný, zní doslovně takto:*** kteréž byly v přirozeném zákoně a v starém ⟨***nad tím r. O. jest nadepsáno:*** přirozeném⟩ zákoně a v starém zákoně i v novém svědectví. *V AIII jest tento tekst:* kteréž byly v přirozeném zákoně, v starém zákoně i v novém svědectví; *v b.:* kteréž byly v zákoně starém i také v novém svědectví. [n] *AIII:* příliš utvrzen v tom jest; *b.:* utvrzen jest v tom příliš. [o] ***V b. následuje:*** i. [p] *b.:* Jidášem dovodí. [r] *b.:* že by slovo boží měl. [s] ***V b. chybí.*** [t] *AIII i b.:* a. [u] *AIII i b:* Ježíše Krista. [v] *AIII:* majíť. [x] *AIII:* můžť. [y] *AIII:* že jest přijímal; *b.:* že přijímal. [z] *AIII:* jakož i; *b.:* jako. [aa] *AIII:* nebo. [bb] *b.:* ďábel. [cc] *AIII:* a s tím ihned odšel; *b.:* a s tím odšel hned. [dd] *AIII:* svého pána. [ee] *V AIII následuje:* věrné. [ff] *AIII i b.:* k trápení vydali. [gg] *AIII:* kdyžť. [hh] *AIII:* jedno. [ii] *AIII:* srozumívají.

[α] Mat. 28, 18.—20.

Krista Ježíše a o své spasenie nechtí zřenie míti k jich úřadu a služebnosti,[a] poznavše, že nejsú jim užiteční k prospěchu spasenie těmi věcmi, kteréž mají a posluhují. Ty se věci zjevně dějí ve všech zemích římské církve.

⁞ Také dovodie,[b] že i ďábel mluvil slovo božie. I ovšem f. 42[a]
mluvil ⁞[c] podobně jako Jidáš a zlí kněžie z stolice Mojžíšovy, neb jim pán Ježíš řekl: *Vy ste z otce ďábla*[d] *a žádosti otce vašeho chcete činiti; neb on jest*[e] *vražedlník od počátku*[f] *a v pravdě jest nestál, neb nenie pravdy v něm, poněvadž lež mluví,*[g] *z své vlastnosti*[h] *mluvě*[ch], *neb*[i] *jest lhář*[j] *i otec její.*[α] To[k] jest jistý duovod z řeči pána Krista,[l] že ďábel nemá pravdy slova božieho; a tak ani Jidáš, ani zlí kněžie, poněvadž z téhož duchu[m] mluvie a z[n] lháře plodie se lež, neb[o] jest otec jejie,[p] jakož pán Ježíš die. Ale když[r] nečistý duch mluvil skrze člověka hlasem lidským rozumným týž[s] zpuosob řeči, ješto i pán Ježíš mluvil i apoštolé Duchem Svatým, proto[t] jest nebylo slovo božie v pravdě, neb duch nečistý nemá v sobě[u] pravdy z Ducha[v] Svatého; a tak i zlý kněz. Neb duchu nečistému pán Buoh nikdý nedával[x] Ducha Svatého,[β] protož nemuož mluviti[y] slova života věčného. Ale že jest mluvil o pánu Kristu a[z] řka, že jest syn Boha nejvyššieho, opět[aa] o apoštolech, že sú slúhy Boha nejvyššieho, ta jest řeč byla dobrá[bb] podlé svrchního hlasu mluvenie[cc] člověčího,[dd] i dnes ji máme[ee] za dobrú podlé toho, jakož jest pravda v formě slova, ale nebylo[ff] jest v pravdě slovo božie užitečné k spasenie. Protož[gg] se pánu Bohu nelíbilo a pán Ježíš nenáviděl toho mluvenie i apoštolé i vyvrhli jeho. A tú příčinú apoštol s. Pavel[hh] a Sylas trpěli sú po šilinku [od těch měšťanů[ii]], neb se rozhněvali proto, že jim užitek tělesný[jj] pominul, kterýž mívali skrze předpovídání časuov té ďá-

[a] *b.:* k služebnosti. [b] *V b následuje:* i. [c] *Počátek odstavce označený* ⁞ *jest napsán tučným červeným písmem.* [d] *AIII i b.:* z otce ďábla jste. [e] *AIII:* byl; *b.:* jest byl. [f] *AIII:* počátka. [g] *V AIII následuje:* sám. [h] *AIII:* z své zvláštnosti; *b.:* z svého vlastního. [ch] *V originále:* mluvie. [i] *AIII:* nebť. [j] *b.:* lhář jest. [k] *AIII:* toť; *b.:* toto. [l] *V AIII i v b. následuje:* Ježíše. [m] *AIII i b.:* ducha. [n] *b.:* se. [o] *AIII:* nebť. [p] *b.:* její otec. [r] *V b. následuje:* jest. [s] *b:* též. [t] *AIII i b.:* protoť. [u] *b:* v sobě nemá. [v] *AIII:* z Duchu. [x] *AIII:* nikdy nedával pán Bůh; *b.:* nedával nikdý pán Bůh. [y] *V AIII následuje:* z. [z] *V AIII chybí.* [aa] *b.:* a opět. [bb] *AIII i b.:* řeč dobrá jest byla. [cc] *AIII:* mluvení hlasu. [dd] *b.:* člověckého. [ee] *AIII:* máme ji. [ff] *AIII i b.:* nebyla. [gg] *AIII:* protoť. [hh] *V AIII chybí:* s. Pavel. [ii] *AIII i b.:* měšťan. [jj] *AIII:* užitek tělesný jim; *v b. chybí:* jim.

α Jan 8, 44.
β V b. po straně připisek: Kdy pravda nebývá pravdou. *C.*

belnice.[α] Protož známo jest, že jest byla zlá řeč ducha nečistého, neb nemluvil slova božieho z duchu dobrého, jakož i ti kněžie zlí nemluví[a] i všickni proroci falešní,[b] neb z účastnosti ducha nečistého jest jich základ skrze hřiech. Ale že máme tu řeč za pravú a za dobrú,[c] co jest mluvil ďábel, Jidáš, Kaifáš i zlí kněží s[d] stolice Mojžíšovy: ne proto, že sú oni mluvili, za pravú ji máme, ale proto, že jest mluvena skrze pána Krista Ježíše i apoštoly i jiné,[β] kteříž mluvili majíce[e] v sobě ducha dobrého a také že jest psána z vnuknutie Ducha Svatého. Ale věrní křesťané i všickni lidé nemají věřiti duchu zlostnému, ani[f] jeho řeči za pravdu[g] míti mají,[h] neb[ch] nenie ku poslouženie slova božieho z semene živého, neporušitedlného[i] k životu věčnému, ale podlé svrchních věcí také[j] muož poslúžiti o věcech časných.

f. 42[b] [O prorokování Kajifášovu.][k] ‖ Ale ještě mohl by někto říci o Kaifášovi, že jest on proro‖koval[l] Duchem Svatým.

K tomu jest odpověd tato, že známo jest z řeči s. Jana, kterúžto[m] píše v tom místě,[n] že zlým úmyslem mluvil jest to Kaifáš, chtě pána Krista hrdla[o]-zbaviti pro závist, neb se bál, aby[p] nebyl umenšen v svém úřadě ve cti[r] a v užietku tělesném, neb řekli, že *nic neprospieváme.*[s] *Aj*[t] *veškeren*[u] *svět po něm odšel,*[γ] a proto nejvyšší biskup nenáviděl jeho a z té nenávisti řekl kněžím: *Vy nevíte ničehož*[v] *ani*[x] *se domyslite, že užitečné jest vám, aby jeden člověk umřel za lid a veškeren*[y] *lid aby nezahynul.*[δ] A tak mluvil jest tu řeč[z] v tom úmysle zlém, ale proto naplnilo se, což[aa] Buoh chtěl, aby veškeren lid nezahynul, ale on mohl mluviti, nevěda co. Neb die s. Pavel: *By*[bb] *byli*[cc] *poznali ti*[dd] *knížata, nikdý*[ee] *by pána slávy byli neukřižovali.*[ff] [ε] Ale že die piesmo, že toho sám od sebe neřekl, ale když byl biskupem léta toho,[gg] prorokoval jest,[hh] že Ježíš měl umříti za lid: ale že by někdo[ii] řekl, že jest proro-

[a] *b:* nemluví kněži zli. [b] *AIII:* falešní proroci. [c] *AIII i b.:* za dobrou a za pravou. [d] *AIII:* z. [e] *AIII i b:* majíc. [f] *AIII:* aniž. [g] *AIII:* pravou: *b.:* pravú. [h] *AIII i b.:* mají míti. [ch] *AIII.* nebť. [i] *b:* neporušeného. [j] *AIII i b.:* takéť. [k] *V AIII i v b. chybí, co jest v hranaté závorce.* [l] *Počátek odstavce označený ‖ psán jest tučným červeným písmem.* [m] *AIII:* kterouž; *b.:* kterúž. [n] *AIII:* městě. [o] *AIII:* života. [p] *b.:* by. [r] *V b. chybí:* ve cti. [s] *AIII:* nerospíváme. [t] *V b. chybí:* Aj. [u] *b.* veškeren. [v] *b.:* ničehehož. [x] *AIII i b:* aniž. [y] *AIII i b.:* veškeren. [z] *AIII:* tu řeč mluvil jest. [aa] *V AIII následuje:* jest. [bb] *AIII:* byť. [cc] *b.:* byla. [dd] *b.:* ta. [ee] *AIII:* nikdýť. [ff] *AIII:* nebyli ukřižovali; *b.:* nikdý by pána slávy neukřižovali byli. [gg] *b.:* toho léta. [hh] *V b. chybí.* [ii] *AI:* někde.

[α] Sk. 16, 14. sl. [β] nb.
[γ] Jan 12, 19. [δ] Jan 11, 49. 50. [ε] 1 Kor. 2, 8.

koval[a] a že sám toho od sebe neřekl, i ovšem tak[b] jest. Neb byl nejvyšším biskupem[c] toho léta v úřadě kněžstva levitského pokolenie, ješto mohli[d] býti nejhoršie, neb bylo kněžstvo tělesné i zákon [tělesný],[e] jakož písma svědčí[f] apoštolská. A tak z toho Kaifáš mluvil, což Buoh chtěl. Zdali[g] pánu[h] Bohu nesluší učiniti, co chce, ana[ch] oslice mluvila proti přirození svému lidským hlasem, když vuole božie byla, aby mluvila a proroka tresktala?[α] Ale protoť tu[i] žádný duovod nenie, aby kněžie zlí měli v pravdě[j] slovo božie, neb nečte se o tom, by Kaifáš je[k] měl, ani by mluvil Duchem Svatým. Ale jisté jest z řečí apoštolských, že jest[l] on neměl[m] slova života, ale měl slova smrti z závisti nepřítele zlého, neb nenáviděl pána Krista Ježíše.[n]

Protož sú to duovodové nebezpeční, že by kněz zlý mohl[o] prospievati[p] jako dobrý slovem božiem a svátostmi lidem k spasenie, dovoditi toho Kaifášem, Jidášem a ďáblem. Kde jest toho[β] jistota, by oni komu posloužili k životu věčnému, bráti sobě tu řeč Kaifášovu k duovodu, že jest prorokoval? Též[r] bychom mohli mluviti těchto let,[s] kteréž[t] se věci předpovídají od některého člověka a potom se stanú, že toho sám od sebe[u] neřekl,[v] neb to nenie[x] člověka[y] věc předpovídati budúcí věci.[z] Ale proto[aa] nesmíme řéci, by ten člověk měl Ducha Svatého, když nenie duovodu jiného založeného[bb] v písmě Bohem vdechnutém. Neb známo jest nám, že jeden člověk[γ] znamenitý učený mlu/vil[cc] králi Václavovi[δ] f. 43[a]
i před jinými lidmi rytieřskými o těch věcech, kteréž se staly za mistra Husi i[dd] za Žižky, o císaři Zigmundovi, kterak zase do země přijat a brzo umře, také i[ee] o Albrechtovi, že měl kralovati a brzo umříti, a[ff] o jeho synu též, a že potom[gg] povstane král z Kunštátuov a bude se jemu[hh] šťastně díti, ale[ii] nedlouho, a že[jj] za jeho kralovánie povstane lid bez meče a ten[kk] prospěje. To jest nám známo

[a] *V b. chybí:* jest že ⸌ jest prorokoval. [b] *V A I i v b. chybí.* [c] *A III i b.:* biskupem nejvyžším. [d] *b.:* mohlo. [e] *Opraveno místo pův.:* porušený; *b.:* porušený. [f] *b.:* oznamují. [g] *b.:* zdaliž [h] *V b. chybí.* [ch] *A III i b.:* ano. [i] *b.:* to. [j] *A III:* v pravdě měli. [k] *A III i b.:* je Kaifáš. [l] *V A III i v b. chybí.* [m] *A III i b.:* neměl on. [n] *A III:* Ježiše Krista. [o] *b.:* měl. [p] *A III:* prospivati mohl. [r] *b.:* takéž. [s] *A III i b.:* těchto let mluviti. [t] *A III i b.:* které. [u] *A III:* sám toho od sebe; *b.:* sám od sebe toho. [v] *A III i b.:* nemluvil. [x] *A III i b.:* není to. [y] *A III:* člověcká. [z] *A III:* věc. [aa] *A III:* protoť. [bb] *b.:* založení. [cc] *A III i b.:* mluvil jeden člověk znamenitý, učený. [dd] *b.:* a. [ee] *V A III a v b. chybí.* [ff] *b.:* i. [gg] *b.:* potom že. [hh] *b.:* mu. [ii] *b.:* a. [jj] *V b. chybí.* [kk] *b.:* tenť.

[α] 2 Petr 2, 16.
[β] nb.
[γ] Manholf mistr. *O.*
[δ] *V b.:* Mistr (*B*) Manholt. *C.*

od toho, kterýž toho[a] byl[b][a] přítomen, a když zvěděl o nás, řekl, že se již to všecko naplnilo[c] a že on to prorokoval jest.[1] Myť proto[d] nesmíme říci, byť on[e] měl slovo božie v pravdě.

Také mistr Rokycán[f] času toho mluvil na kázaní[g] na ono čtení o lodičce, když apoštolé na moři usilovali[h] a tma byla a moře se zbúřilo[ch] a tehdy se jim pán Ježíš ukázal a oni se domnívali,[i] že by obluda byl[j] i křičeli, tak vedl k tomu doktora, že mluví o času nynějším v podobenství, to jest[k] o posledním věku, že když se bude zjevovati pravda[l] Kristus, tehdy se budú domnívati lidé,[m] i ti, ješto by se rádi pánu Bohu líbili, by blud byl a budú proti tomu mluviti. Ale když[n] se k nim přiblíží, to jest poznání toho, o čemž slyšeli prvé,[o] i[p] zvědí,[r] že[s] pravda jest,

[a] *A III i b.:* tomu. [b] *b.:* jest byl tomu. [c] *A III i b.:* to všecko naplnilo již. [d] *V b. chybí.* [e] *V b. následuje:* proto. [f] *V b. chybí.* [g] *A III:* mluvil na kázaní času toho; *b.:* mluvil toho času na kázaní. [h] *b.:* usilovali na moři. [ch] *b.:* bouřilo. [i] *b.:* domnívali se. [j] *b.:* byla. [k] *V b. chybí.* [l] *V A III i b.:* pravda zjevovati. [m] *b.:* lidé domnívati. [n] *A III:* kdyžť. [o] *A III i b.:* prvé slyšeli. [p] *V A III i v b. chybí.* [r] *A III:* zvědíť. [s] *A III:* co.

a V b. postranní připisek: Palček to bratr pravil, qui receptus fuit v prvním přijímání k dobrému svědomí. *B.J*

[1] *O tomto proroctví viz GOLL v ČČM 1885, 67–69. Jméno toho, kdo prorokoval, zná teprve Orlík, jak patrno z jeho přípisku v A I f. 42b. Blahoslav ho ještě asi neznal, neboť připsal v A I f. 43a po straně pouze slovo:* mistr, *kdežto ruka C., pozdější, tuším, než ruka O., připsala:* Manholt. *Kdo by byl tento mistr Manholt, není známo. V „Monumenta histor. univ. Pragensis“ (ed. Tomek) I, 1, 180 zapsán jest mezi těmi, kdo byli připuštěni k bakalářství r. 1378 „in 4 temporibus quadragesimae“, jakýsi Mangoldus. Ale jinak nic o něm nevíme. Srov. i výrok Rokycanův v A I f. 140b. Podle Balbína bylo o proroctví tomto později šíře vypravováno od bratří v listě jejich k sněmu Pražskému snad r. 1475(?). List tento byl vydán snad tiskem. Srov. ŠIMÁK ve FIL. LISTECH 1912, 41—42. Že bratr Palček nebo Paleček není totožný s bratrem Klenovským, jedním ze zakladatelů Jednoty, to ukázal HERBEN, Klenovský-Paleček. (SBORNÍK HISTORICKÝ 1883). Dlužno souhlasiti s GOLLEM l. c., že Palček byl členem Jednoty bratrské.*

„Přijímáním k dobrému svědomí“ rozumělo se v Jednotě bratrské v 16. století přijetí za dokonalého člena církve bratrské. Aby někdo takovýmto členem se mohl státi, bylo mu projíti dvěma stupni přípravnými, stupněm „počínajících“, kteří byli seznamováni s učením a řády Jednoty, a stupněm „prospívajících“ nebo přijatých „do zboru“ čili k slyšení „slova božího.“ Teprve když se ukázali dostatečně způsobilí, byli přijati k „dobrému svědomí“ nebo „k svátostem“ t. j. od té doby teprve mohli přijímati svátosti, t. zejména večeři Páně. Viz o tom BIDLO, Jednota I, 84—85, kde jsou udány prameny, k otázce té hledící. Zdali již v té době, kdy Palček byl přijat do Jednoty, tyto řády byly v platnosti, nevíme, ale lze to pokládati za velmi pravděpodobné.

jako učedlníci, když se k nim pán Ježíš přiblížil, i zvěděli, že on jest, a zradovali[a] se a on spomohl jim z toho moře búřivého.[b] A k tomu dále[c] mluvil, že tohoto času tak podobně jest, jak[d] lodička když jest na búřlivém[e] moři a v temné noci, a zprávcom[f] té lodičky pro zimu ruče[g] zmrzly, tak[h] že žádný z nich[ch] nemohl[i] vlásti veslem a z toho svadili se a skrze bouři moře proti sobě odporného lodička[j] roztrhla se[k] na n[l] straně a lid vešken[m] řítil se do hlubokosti mořské s zprávcemi té lodičky. Nenie[n] podobné lidským smyslem, by kto z nich vyplyna z moře zůstati mohl,[o] ale však u Boha jest všecko možné. Kohož by Buoh chtěl, i z toho moře hlubokého a širokého vysvobodil by,[p] aby[r] živ zuostal, an Jonášovi spomohl[s] skrze rybu. Ten smysl mluvil jest.[1]

I my[t] k tomu patříme tohoto času, že jest k tomu podobné, ale však kohož[u] chce pán Buoh, spasí[v] z řádu kněžského,[x] rytieřského i lidu obecného. Ano Eliáš prorok domníval se, by již jediný[y] sám byl a odpověd božská řekla jemu, že *ještě mám 7000*[z] *mužuov, ješto*[aa] *se neklaněli modlám.*[α] Protož my to vždy pozuostavujem v mluvení i v psání, že těch nedotýčem,[bb] kteříž sú volení boží, protož se mluví s výminkou o zlých, jakož písma oznamují / apoštolská i jiná Bohem vdechnutá, ale dobrých žádáme účastni f. 43[b] býti, kdež sú koli po všem světě.[2] Nebo všickni[cc] věrní křesťané věřiti mají[dd] v pána Boha a poslúchati jeho a v tom se ustavovati[ee] v naději spasenie, v čemž jest složeno a zpuosobeno skrze pána Ježíše Krista[ff] a apoštoly vyhlášeno a potvrzeno a oznámeno Duchem Svatým zboru svatému první církve, jenž jest slúp

[a] *b.:* radovali. [b] *b.:* bouřlivého. [c] *b.:* dál. [d] *AIII i b.:* jako. [e] *AIII i b.:* bouřivém. [f] *AI:* z správcom. [g] *V AI i v AIII:* rudce. [h] *V AIII i v b. chybí.* [ch] *V b. následuje:* pro zimu. [i] *AIII:* nemůž. [j] *V AI chybí.* [k] *AIII i b.:* se roztrhla. [l] *AIII i b.:* dvě. [m] *AIII:* veškeren. [n] *AIII:* neníť. [o] *AIII:* by kto z nich mohl zůstati vyplyna z moře; *b.:* by mohl kdo z nich živ zuostati vyplyna z moře. [p] *AIII i b.:* vysvobodil by hlubokého a širokého. [r] *b.:* že by. [s] *AIII:* pomohl. [t] *AIII i b.:* myť. [u] *AIII:* kohožť. [v] *AIII:* spasiť; *b.:* spasiti. [x] *V b. následuje:* i. [y] *AIII i b.:* jediné. [z] *AIII i b.:* sedm tisícův. [aa] *AIII:* ještoť. [bb] *b.:* nedotyčeme. [cc] *V AIII i v b. chybí.* [dd] *AIII i b.:* mají věřiti všickni. [ee] *AIII* ustanovovati. [ff] *b.:* Krista Ježíše.

α 3. Král. 19, 18.

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 1 o kázáních Rokycanových.*

[2] *Ohlas bratrského názoru o církvi. Srov. pozn. 2. na str. 35.*

a utvrzenie pravdy. A v tom má každý křesťan[a] v naději se[b] ustaviti[c] života věčného, když se v tom zachovává, což sú oni první za dobré vysvědčili v slovu i v skutku a tak ve všech věcech.

‖ Dále[d] k tomu[e] odpovídáme,[f] ješto mluvie a dovodie,[g] že by kněz zlý[h] ‖ měl tělo božie a že by[ch] jím posluhoval,[i] řkúce, že Pilát byl zlý a vládl tělem Kristovým a[α] Jozef dobrý uprosil[j] u[k] něho a vzal tělo božie,[p] protož muož i zlý kněz dobrému člověku posloužiti tělem božiem a dobrý člověk od něho přijíti. A tak tiem provodie, že také[l] kněz zlý[m] má tělo božie, neb Pilát jsa[n] zlý vládl tělem Kristovým[o] a Jozef dobrý vzal od něho[p] nejlepšího[r] Krista Ježíše. Protož těch lidí duovod vidí se býti proti víře pána Krista a písmu svatému, neb to[s] jest smysl lidí zatmělých[t] v rozumu a[u] smyslu tělesného ještě hrubějšieho než[v] oněch Židuov, ješto reptali a pánu Kristu odmlúvali, řkúce: *Kterak nám tento muož dáti[x] tělo své k jedení?*[β] domnívajíce se, že by pán Ježíš tak[y] mínil[z] a rozkázal tělo své jísti a krev svú[aa] píti hmotně, hrubě a tělesně jako[bb] jiné maso, když[cc] mluvil řka: *Já[dd] sem[ee] chléb živý, jenž sem s nebe sstoupil,*[γ] a dále řekl:[ee] *Tělo mé[ff] zajisté právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Ktož jie mé tělo a pie[gg] mú krev, ve mně přebývá a já v něm.*[δ]

Tak tito nynějšie smyslé i mluvie dovodíce,[hh] že by měl člověk tělo Kristovo bráti k jedení hmotně, hrubě a tělesně jako jinú věc vidomú, jakož Jozef vzal od Piláta, tak od zlého kněze. A podlé toho smyslu[ii] kto by co měl a tiem vládl, muož jeden dáti[jj] druhému, i nejhoršie člověku tak[kk] zlému neb dobrému. A k tomu jest[ll] netřeba víry z srdce a modlitby k Bohu v pravdě ducha, než jedno prostě[mm] kněze,[nn] aby[oo] dal, věře jemu, že má, a tak ani

[a] *AIII:* každý křesťan máť. [b] *AIII:* se v naději. [c] *AIII:* postaviti; *b.:* postavovati. [d] *AIII i b.:* ještě. [e] *V AIII následuje:* také. [f] *AIII i b.:* odpovíme. [g] *AIII:* dovodíce. [h] *b.:* zlý kněz. *Počátek tohoto odstavce psán jest písmem červeným.* [ch] *V AIII a v b. chybí:* že by. [i] *AIII i b.:* posluhoval jím. *V b. následuje:* a. [j] *V AIII chybí.* [k] *AIII:* od. [l] *b.:* tak i. [m] *b.:* zlý kněz. [n] *V b. chybí.* [o] *b.:* jím. [p] *V AIII chybí:* a vzal tělo boží ╳ dobrý vzal od něho; *b.:* od něho vzal. [r] *b.:* nejlepší. [s] *V AIII i v b. chybí.* [t] *b.:* zatměných. [u] *b.:* i. [v] *AIII:* nežli. [x] *b.:* muož dáti tento. [y] *AIII i b.:* tak pán Ježíš. [z] *AIII:* měl. [aa] *AIII i b.:* svou krev. [bb] *V b. následuje:* i. [cc] *V b. následuje:* jest. [dd] *AIII:* jáť. [ee] *V b. chybí:* já sem ╳ dále řekl. [ff] *AI:* ma. [gg] *AIII:* pije; *b.:* pí. [hh] *b.:* dovodíc. [ii] *AIII:* smysla. [jj] *AIII i b.:* dáti jeden. [kk] *AIII i b.:* také. [ll] *V AIII chybí.* [mm] *b.:* prostě jedno; *AIII:* jedno prostě. [nn] *b.:* knězi. [oo] *AIII:* ať by.

α O Pilátovi a o zlém knězi. *O.* β Jan 6, 52.
γ Jan 6, 51. δ Jan 6, 55.

zkusiti sebe,[a] jest-li v pravdě křesťan života obnoveného, rodu no-
vého z semene slova božieho, aby přijal pokrm tomu životu ku
posílení [b] chléb živý,[c] jenž jest s nebe sstúpil. Neb tento smysl
jest člověka tě/lesného, aby toliko tělem tělesné věci bral od člo- f. 44[a]
věka tělesného a jedl, jako[d] přileží člověku: vzíti rukama a jísti
věc tělesnú, hmotnú a hrubú. Ta[e] věc nepotřebuje víry z srdce
čistého, ani lásky jednoty ducha s Bohem v Kristu Ježíši i se
všechněmi[f] vyvolenými božiemi v jednotě přebývati těla duochov-
ního, jenž jest církev svatá, ale jedno tělesně vzíti jako Jozef od
Piláta. Jakož ty věci tak se staly toho času, když Buoh Otce Syna
svého milého poddal v ruce nemilostivých Židuov a pohanuov
k tryžňovánie,[g] nejprv[h] duochovním Židuom a[ch] potom světským
pohanuom, a Pilát, že byl úředník nejvyššie a soudce, i vládl
tělem Kristovým. když jemu jeho vydali i připudili,[i] aby ho[j] od-
súdil a katuom k zabití vydal. Ale Jozef, Žid spravedlivý, tomu[k]
nepovolil, ale lítost měl[l] nad pánem Kristem spravedlivým i u-
prosil tělo jeho, aby je pochoval podlé obyčeje toho času. A tak
s Nikodemem i s jinými ženami svatými, zmazavše tělo jeho[m]
mastmi drahými a obinuvše[n] prostěradly,[o] vložili do hrobu. A ty
věci tak sú[p] se staly pro náše spasenie. Ale z toho žádný duovod
nenie, by[r] měl bráti dobrý člověk od zlého kněze tělo Kristovo.

Protož z[s] takových smysluov tělesných a rozumuov zatmě-
lých mnoho zlého přišlo v římské církvi. neb nenie toho v jiných,
tak v řecké jako v indické církvi,[1] ovšem pak nebylo jest v první

[a] *A III i b.:* se. [b] *b.:* posilněni. [c] *b.:* života. [d] *A III i b.:* jakož. [e] *A III:* tať. [f] *A III i b.:* všemi. [g] *A III:* tryznovani; *b.:* tryzňováni. [h] *A III:* nejprvé. [ch] *V b. chybí.* [i] *V A III následuje:* jeho. [j] *A III i b.:* jeho. [k] *V A III následuje:* jest. [l] *b.:* měv. [m] *V b. chybí:* tělo jeho. [n] *b.:* obvinuvše [o] *b.:* v prostěradlo. [p] *V A III chybí.* [r] *A III:* byť. [s] *V b. chybi.*

[1] *V současných písemných projevech bratrských vyjadřuje se několikrát mínění bratří, že církev řecká a indická zachovaly původnější křesťanství než církev římská a že tudíž v jejich středu spíše mohou se věrní křesťané zachovati v dobrém svědomí. Srov. A I f. 75[b]. 127[b]. 139[a]. 139[b]. 363[a]. 391[a]. A III f. 17[a] (otištěno u PAĽMOVA, Brat'ja I. 2, 101 102).*

Za církev indickou pokládají bratří tu křesťanskou církev, která existovala v říši „Jana popa“, „ješto sou země veliké křesťanské“ (A III f. 17[a], otištěno u PAĽMOVA I, 2, 101). O křesťanskou říši „kněze Jana“, jak všickni její panovníci byli nazýváni, na dalekém východě kdesi v Indii se středověký křesťanský západ velice zajímal. Zpráva o ní dostala se do západní Evropy již v polovici 12. století. O knězi Janovi se vypravovalo, že přemohl ve vítězné bitvě mohamedány a táhne na pomoc křižákům. Albericus ve své kronice zmiňuje se o něm k r. 1165 a nazývá jej „králem Indů“. Papež Aleksandr III., který od svého osob-

církvi apoštolské. Protož ten jest rozdíl[a] mezi námi a těmi,[b] ktož tak smyslé[c] a dovodie sobě,[d] neb oni rozumějí podlé člověka hrubě věc člověčkú, tělesnú[e] a tak sobě písma berú i řeči pána Krista, ale při nás jest to, že písma apoštolská v tom smyslu nejsú, aniž jich[f] pán Ježíš v tom rozumu mluvil ani tak mínil, aby každý, kdož vezme věc vidomú a hmotnú, jedl tělo jeho v pravdě, neb[g] die[h]: *Ktož jie mé tělo a pie mú krev, ve mně*[ch] *přebývá a já v něm.*[α] A[i] opět: *Ktož jie chléb tento, živ*[j] *bude na věky.*[β] A k tomu die ještě: *Kto*[k] *jie mě, i on živ bude*[l] *pro mě.*[γ] Ale

ního lékaře Filipa, jenž se vrátil z Asie, o knězi Janovi se dověděl podrobnější zprávy, poslal k němu téhož Filipa s listem, adressovaným „Indorum regi, sacerdotum sanctissimo." Missionáři, které papež Innocenc IV. po velikém vpádu Tatarů do Evropy vyslal do východní Asie, měli za úkol též vyhledati říši kněze Jana. Marco Polo vypravuje o křesťanském králi Jiřím, jenž vládl v zemi Tenduch, dvacet dní cesty vzdálené od Pekina, nazývá jej šestým panovníkem od doby kněze Jana a praví o něm: „a on jest ještě kněz Jan". Z toho jest viděti, že vůbec každý panovník té země slul „kněz Jan". Později splétána říše „kněze Jana" s Habeší. Novější badání o „knězi Janovi" a jeho říši dospělo k tomuto výsledku: V době 1. výpravy křižové založil kníže Koirchan (odtud pak je odvozeno Jorkhan a Jochanan) nebo lépe Ghaurkhan říši Quarâ-Khitaj. Tento Ghaurkhan byl podle pramenů orientálních sice budhovec, ale měl nepochybně v říši své i nestoriány. Číňané nazývali jej Jeliutaše. Nástupcem jeho byl syn jeho Jeliujliej v l. 1136—1155. Pak následoval jeho vnuk Čiluku, jenž zapuzen od svého zetě Kušluka. Tento však byl r. 1218 od čingischána poražen a zabit. Manželka Kušlukova byla křesťankou. Členové této královské rodiny nabyli později panství v krajině na východ ležící t. v Tenduchu; byli křesťané a vládli křesťany. Portugalští plavci pobídnuti byli k svým podnikům nemálo pověstmi o říši „kněze Jana". V Malabaru nalezli tomášské křesťany. Srov. REALENCYLOPÄDIE F. PROTEST. THEOLOGIE. 2. vyd. sv. IX, 311 sl.

V české literatuře nalézají se zmínky o knězi Janovi a jeho říši v MILLIONU (f. 38b a 48b) a cestopisu MANDEVILLOVĚ (rkpis A f. 157a, 190a, 214b, 219a, 215a, 215b). Podle MANDEVILLY (f. 214b) jest Indie země kněze Johanna.

Podle A I f. 75b, 139b a A III f. 17a bratří mluvili v Praze se dvěma muži ze země kněze Jana. Z rozmluvy této nabyli sice přesvědčení, „že není tam proč pro puovod jíti," že však „muožť mezi nimi býti mnoho dobrých křesťanuov."

Zajímavo, že při disputaci Rokycanově s Hilariem došlo též k diskussi o křesťanech indických. Přívrženci Hilariovi vyvraceli mínění, že by byli v Indii křesťané. Pan Zdeněk (ze Šternberka) pravil: „In India enim Christiani falsi sunt, utuntur enim contra evangelium baptismo in igne." A Hilarius k tomu doložil: „Imo etiam dico, quod non sunt christiani. (Srov. HILARII Disputatio cum Rokyczana, Praga 1775 str. 52).

[a] *b.:* jest rozdíl. [b] *AIII:* jimi. [c] *AI:* smyšlé; *AIII:* smyslí [d] *b.:* sobě dovodí. [e] *AIII:* tělesně. [f] *V b. chybí.* [g] *AIII i b.:* nebť jest. [h] *AIII i b.:* řekl. [ch] *AIII:* mněť. [i] *V b. chybí.* [j] *b.:* živť. [k] *b.:* kdož. [l] *AIII:* bude živ.

[α] Jan 6, 54. [β] Jan 6, 51. [γ] Jan 6, 57.

tělesným toliko bráním a jedením toho nic nebude, jakož oni smyslé a dovodie. Nemuož tak býti, neb[a] jest proti řeči pána Ježíše[b] Krista i apoštolské. Neb mnozí lidé jedie a pijí vidomé zpuosoby chleba a vína, ješto v nich Kristus nepřebývá, ani oni v Kristu,[c] a tak nemají života z něho a nejsú živi pro něho. Ale toto[d] jest jisté, ktož jie pravý pokrm těla Kristova, že[e] má život věčný a živ jest pro Krista a přebývá v Kristu a Kristus v něm, neb[f] jest tak zaslíbil i apoštolé toho svědkové sú. Protož tomu[g] jest potřebie porozuměti,[h] co[ch] jest pán Kristus mínil a v kterém rozumu mluvil[i] řka: *Vezměte*[j] *a jezte, to*[k] *jest tělo mé, kteréž* f. 44[b] *za vás zrazeno bude,*[α] to-li[l] toliko, aby lidé vezmúce[m] tělesné a[n] vidomé zpuosoby od kněze[o] i jedli, tak za to majíc,[p] že sú vzali tělo Kristovo a jedie je tělesnými ústy toliko, ješto muož to býti[r] i[s] při nejhoršiem kněziei člověku? A tak oni rozumějí[t] řečem božiem i skutkom jeho, jako na tělesné lidi slušie, hřiechy obklíčené a zlostmi oslepené, jakož o jednom, tak i o druhém. Neb hned o křtu tak smyslé a za to mají, že sú se pokřtili[u] v život křesťanský,[v] jsúce[x] lidé[y] tělesní, bez pravdy života duochovního, jenž jest[z] druhé rozenie.[aa] Takéž i o kněžích rozumějí, že žák, by nejhoršie byl a jde na svěcenie k zlému biskupu, a když ho pomaže a slova říká, že jest již přijal svěcenie zlý od zlého. A tak vše smyslé a rozumějí tělesně, že muž jeden druhému dáti, jakož obyčej jest lidský, i zlý zlému, tak posvěcenie i pokřtěnie i těla božieho přijímanie. Neb zdá se jim, že když jest on vzal od biskupa to svěcenie, že[bb] muož také dáti jinému, zlý zlému aneb dobrému, neb to má, co jest vzal,[cc] a muož rozdávati, komuž chce, neb od biskupa má moc,[dd] aby křtil, tělo božie posvěcoval a rozdával a tak i jiné věci puosobil. Ale komuž pán Buoh otevře oči, ten to uzří a pozná, že to kněžstvo i s lidem obecně[ee] jest v hřiechu a v smrti prohřešenie[ff] Adamova a nepřišli k účastnosti pána Krista skrze narozenie[gg] druhé a obnovenie ducha, ani kněžie,[hh] ani lid. Jakož zjevně vidí se čím se krmí [a k čemu se krmí] a posi-

[a] *A III:* nebť. [b] *V A III i v b. chybí.* [c] *b.:* v něm. [d] *A III:* toť; *b.:* totoť. [e] *A III:* žeť. [f] *A III:* nebť. [g] *A III:* tomuť. [h] *b.:* porozuměti potřebi. [ch] *A III:* coť. [i] *b.:* mínil. [j] *b.:* vezmete. [k] *A III i b.:* toť. [l] *V b. chybí.* [m] *A III:* vezmouc. [n] *V b. chybí.* [o] *A III:* kněži. [p] *A III i b.:* majice. [r] *A III:* to můž býti. [s] *V A III chybí.* [t] *b.:* nerozumějí. [u] *b.:* že sou pokřtěni. [v] *A III:* duchovni. [x] *A III:* jsouc. [y] *V b. chybí:* lidé tělesní. [z] *V b. chybí.* [aa] *b.:* narozeni. [bb] *V b. chybí.* [cc] *A III:* vzal jest. [dd] *b.:* moc má od biskupa. [ee] *b.:* obecným. [ff] *A III:* prohříšeni. [gg] *A III:* rozeni. [hh] *A III i b.:* kněz.

[α] Mat. 26, 26.

lují,[a] tak že tělesní[b] lidé tělesnými věcmi krmí se a posilují[c] k skutkuom těla i k[d] řečem nepravým, a tak jakéž[e] svěcení, takéž i pokřtěnie i krmenie, takový[f] i užietek, že se spolu bezpečie v mylné naději k[g] spasenie, kdež jeho nenie, ale věčné zatracenie,[α] neb pravdy lásky nepřijali, ale či[nění][h] bluduo.[ch]

Protož skutkuo pravých křesťanských nemají, ani milovánie božieho, ale činí[i] skutky těla pohanské, v nepravosti hřiechuov se rozmáhajíc,[j] v slovích i v skutcích. A v tom stojie v oklamánie v[k] mylné naději[l] skrze posly své, kteřížto[m] z světa jsú, jako i oni spolu tělesného duchu i života světského, žádost těla a[n] žádost očí a pýcha v nich kraluje a tak nejsú z Boha Otce,[o] ale z světa. Protož odkud takový žák má svěcenie? Od biskupa takovéhož.[p] A odkud biskup? Od papeže, jenž je v tom převýšil. A ten papež kde jest vzal? Jakož o něm píší někteří doktoři[r] řkúce, by nejhoršie byl, že jest v úřadě svatého Petra a náměstek[s] jeho místo Krista, maje moc božie ke všem věcem, jakožto[t] svatý Petr posvěcovati, rozvazovati i svazovati a tak otevříti
f. 45[a] i za/vříti. A tú mocí úřadnú chlubie se, že nejhoršie muož jako nejlepšie prospievati lidem k spasenie. Pak sami doktoři i mistři sú sobě rozdielní, neb někteří dovodie[u] proti papeži i vší říši jeho, že sú zlí a držie úřad zle, a nad to dovodie, že papež jest Antikrist a nevěstka seděci[v] na šelmě, oděna[x] jsúc zlatohlavem a držic koflík zlatý v ruce své plný ohavnosti a ta nevěstka jest opilá krví svatých a mučedlníkuo Ježíšových.[β]

Ty sú duovody rozepsali v knihách i v traktátiech berúce k tomu písma starého i nového zákona. A to doktoři, mistři i kněžie někteří proti papeži i jiným prelátuom[y] píší, kteří sú s ním v jednotě, jakožto kardinálové,[z] biskupové[aa] i jiní.[bb] A tak všecko duochovenství těch dvanácti[cc] řáduov[1] usadili se na lidu tělesném,

[a] *AIII i b.:* posilňuji. [b] *V AIII chybí:* tak že tělesní. [c] *V AIII chybí:* a posilují; *b.:* posilňuji. [d] *V AIII i v b. chybí.* [e] *AIII i b.:* jakož. [f] *AIII i b.:* takovýž. [g] *V AIII i v b. chybí.* [h] *Opraveno místo pův.:* činitele. *AIII i b.:* činitele. [ch] *AIII i b.:* bludu. [i] *AIII:* činíť. [j] *AIII i b.:* rozmáhajíce. [k] *V b. chybí.* [l] *b.:* naděje. [m] *AIII i b.:* kteříž. [n] *V AIII i v b. chybí.* [o] *AIII i b.:* z otce Boha. [p] *b.:* takovýho. [r] *AIII:* doktoři někteři. [s] *b.:* na místě. [t] *AIII i b.:* jako. [u] *V AIII následuje:* sobě. [v] *AIII:* sedící: *b.:* seděc. [x] *AIII:* odína. [y] *AIII:* prelátům jiným. [z] *AIII:* kardináli. [aa] *AIII i b.:* biskupi. [bb] *V AIII chybí:* i jiní; *b.:* etc. [cc] *b.:* XII ti.

[α] Mylná naděje spasení. *C.* [β] Zj. 17, 4.—6.

[1] *V AIII f. 20a (otištěno u PAL'MOVA, Bratja I, 2, 105) vypočítávají se z těchto dvanácte řádů tyto: papežství, kardinálství, patriarcháty, arcibiskupství, biskupství, děkanství, kanovnictví, mnišství, kněžství, jáhenství.*

klamajíce jej[a] skrze úřadnú moc svú o jich spasenie. Pak poněvadž ti sami ty věci široce oznamují píšíce a[b] mluvíce, někteří i zpívajíc,[c] kterak pak my[d] máme o nich držeti a věřiti, že by měli takoví moc úřadnú ku posluhování, poněvadž[e] sú Antikrist a nevěstka, kteráž[f] napájí tráveninú jedovatú pod jménem pravdy slova božieho a úřadu[g] apoštolského? Jakož zjevné jest, že sú se tím zapili, aby se v zlosti rozmnožili a vespolek z toho se zabíjeli a[h] krev mnohú vylévali. Protož kto[ch] chce[i] spasen býti, potřebie[j] mu k tomu přizříti, co[k] se děje z té moci úřadné, a dobře se opatřiti a na to pomysliti, má-li[l] se v té moci úřadné s nimi spolu spasenie[m] dověřiti skrze posluhování Antikrista a nevěstky pod jménem úřadu apoštolského, kteříž byli rozdielní[n] od nich jako[o] nebe od země a světlo od temností. Protož odkud berú žáci svěcení a moc úřadnú, aby posluhovali svátostmi, jsúce[p] v těle Antikrista a údové nevěstky opilé krví[r] svatých? Jakož sami tomu[α] svědectví vydávají mluviec a píšíc, že skrze papeže nejhoršieho,[β] to[s] jest Antikrista a nevěstky, pochodí všecka moc[t] k spasení lidem[u] a bez té moci nemuož žádný spasen býti, a kto[v] by té moci poddán nebyl a rozkázanie[x] neposlouchal, že[y] z též moci papeže skrze kteréhožkoli jeho posla má[z] ten člověk neposlušný hrdla zbaven býti a na zatracenie poslán do ohně věčného:[γ] protož kto jemu[aa] dal takovú moc k obému dvému,[bb] aby měl slova života v moci pána Krista, v duchu jeho lidem k spasení a také moc světa k takovému tresktání lúpežem, žhářstvem,[cc] násilím, mordem, k vylévaní / krve a k tomu, aby násilé činili jeho synové a slu- f. 45[b]
žebníci pannám, vdovám a manželkám (a to vše[dd] z jeho požehnánie[ee] děje se v těchto zemiech) a proto vždy, kto[ff] by nechtěl poddán býti té moci jeho, aby zabit sa od nich na zatracenie poslán byl[gg] do věčného ohně? Nemáť toho příkladu na pánu Kristu a na apoštolech, ač se praví býti místo Krista v úřadě s. Petra, aniž[hh] k tomu muž míti písma[ii] Bohem vdechnutého, leč[jj] jemu

[a] *A III:* je. [b] *V A III i v b. chybí.* [c] *A III i b.:* zpívajíce. [d] *A III:* my pak. [e] *A III:* poněvádžť. [f] *b.:* ješto. [g] *A III:* řádu. [h] *V b. chybí.* [ch] *A III* i *b.:* kdož. [i] *b.:* chceš. [j] *A III:* potřebiť. [k] *A III:* coť. [l] *A III:* má liť. [m] *V b. chybí.* [n] *A III:* kterýž byl rozdilný. [o] *A III:* jakož. [p] *A III:* jsouc. [r] *A III:* krve. [s] *A III:* toť. [t] *b.:* moc všecka. [u] *b.:* lidem k spaseni. [v] *A III i b.:* kdoz. [x] *V b. chybí:* poddán nebyl a rozkázanie. [y-] *V b. chybí.* [z] *A III:* máť. [aa] *b.:* mu. [bb] *b.:* obedvému. [cc] *A III i b.:* žhářstvim. [dd] *V b. chybí.* [ee] *b.:* s jeho požehnáním. [ff] *A III:* kdož. [gg] *b.:* poslán byl na zatraceni. [hh] *A III:* anižť. [ii] *A III i b.:* písma míti. [jj] *A III:* lečť.

[α] Moc Antikristova. *C.* [β] *V b. postranní připisek:* Moc papežská. *C.* [γ] nb.

zápis císaře Konstantina k tomu poslouží[a] s zlatú pečetí,[1] aby on takovú moc úřadnú měl,[b] jsa zlý, aby činil mnoho zlého skrze ni.

Protož potřebie[c] jest těm, ktož chtí spaseni býti, to[α] zvěděti, odkud má slova kněz zlý v moci Ducha[d] božieho ku posvěcovánie těla božieho, jakož mluvie, píší i zpievají, že když kněz ta slova dopoví k chlebu, že se mění v tělo Kristovo a tak že již není chléb, ale Buoh a člověk celý se všemi údy, a to, by nejhoršie kněz mluvil, že jest vždy tak celý s kostmi, žilami a tak dál.[e] [2] Ale kněžie božie[f] a[f] apoštolé milí tak sú o sobě nesmyslili, neučili, ani psali, aby z chleba Boha a člověka posvěcovali, aby se jemu lidé klaněli a modlili, a ktož[g] by nechtěl toho[h] učiniti, aby upálen byl; ale Antikrist, jenž se povýšil nad pána Krista, on[ch] tak smyslí, že skrze slova vyrčená a moc úřadnú a nejvyšší hlavu, papeže zlého, muož těmi slovy z úřadné moci změniti chléb v tělo Kristovo a tak v Boha a člověka, aby již nebyl[i] chléb, ale Buoh, jemuž se mají klaněti a modliti. Zvědieť, coť činí a coť za to vezmú, když čas přijde jednoho každého![j] [3] Ale tohoto času kněžie to za víru[k] tvrdí kážíce[l] a učíce[m] lidi, že zlý kněz muož to učiniti[n] slovy, a tak aby všickni drželi a věřili, že i[o] nejhoršie.

Protož nám slušie[p] tomu porozuměti, tak-li jest, abychom nebyli oklamáni. Neb[r] za apoštoluov v první církvi[s] falešní proroci neprospievali[β] lidem k spasení, ale škodili; o nichž píše svatý Jan, vystřiehaje křesťany věrné řka, že *Antikrist přijde a již mnozí sú.*[γ] Protož[t] poněvadž první jich[u] předchuodce neměli[v] žádné moci[x] pravdy, ale blud a lež, nad to ten Antikrist, kterýž přišel u velikém množství pohanském s mocí ukrutnú k vylévaní[y] krve mnohé i také spravedlivých křesťanuov věrných, jsa vyučen múdrosti zemské, aby chytře opatrnost těla vedl, císařství obdržal,[z] kraloval a panoval mocí světskú a osobil sobě chválu, čest[aa] a duostojen-
f. 46[a] stvie císařské[bb] pod jménem Kristovým, / aby ctěn byl a veleben

[a] *AIII:* k tomu jemu poslouží zápis císaře Konstantina; *b.:* hanfešt jemu k tomu posloužì cisaře Konstantina. [b] *AIII:* měl úřadnou. [c] *VIII:* potřebíť. [d] *V b. následuje:* svatého. [e] *V AIII i v b. chybí:* a tak dál. [f] *V b. chybí.* [g] *AIII:* kdo. [h] *AIII:* toho nechtěl. [ch] *AIII:* onť. [i] *b.:* ne. [j] *b.:* jednomu každému. [k] *AIII:* to kněží za víru; *b.:* kněží za víru to. [l] *AIII i b.:* kážíc. [m] *AIII i b.:* učíc. [n] *b.:* činiti [o] *V AIII i v b. chybí.* [p] *AIII:* slušíť nám; *b.:* sluší nám. [r] *AIII:* nebť. [s] *AIII:* v církvi první. [t] *AIII i b.:* a tak. [u] *AIII:* jich první. [v] *V b. následuje:* sou. [x] *AIII:* moci žádné. [y] *AIII:* vylévaní; *b.:* v vylévání. [z] *b.:* obdržav. [aa] *b.:* čest a chválu. [bb] *AIII i b.:* cisařství.

α nb. *C.* β nb. *C.* γ 1 Jan 2, 18.

[1] *Srov. AI f. 33*[b] *(str. 94).* [2] *Srov. AI f. 13*[b] *(str. 43).*

[3] *Srov. sepsání KTERAK SE LIDÉ ... AI f. 149*[b].

tú ctí a chválú, kteráž slušie na samého Boha,[a] tak[b] mu opatrnost a múdrost těla posloužila, aby chválu zemských králův i císařuov nejvyššiech na se oblékl a v tom jmien byl ode všeho lidu, že jest miesto[c] Boha nebeského (jemuž má všecka chvála a čest[d] býti, neb z něho a skrze něho a v něm sú všecky věci), protož tak se opatřil, aby to jemu[e] přidáno bylo a k němu zříno o to[f] všecko, což jest[g] k spasení života věčného, — a tak ten Antikrist, ješto tak ty věci sobě obdržal a osobil a nade vším se lidem posadil, aby na něm odpočíval v bohatství světa a v rozkoši těla, pak má-lit takový moc v pravdě úřadu apoštolského k spasení lidem, aby posvěcoval?

Poněvadž[h] jest první Antikrist za apoštoluo ještě mdlý sa a[ch] v malém počtu, neobdržav obory světa[i] s mocí ukrutnú, nebyl užitečný k spasení lidem v své moci úřadné, ovšem pak tento, od něhož pán Ježíš vystřiehal i apoštolé, ješto měl přijíti v posledním času ve všelikém svedení nepravosti, neprospievá,[j] ale škodie ustaviv svět v bludu a ve lži a vyvoleným božiem ukrutně se protiví, hledaje jich zbaviti života věčného i časného, jakož se to děje v skutku. A o tom jest[k] pán Ježíš mluvil[l] k výstraze řka,[m] že, *by to mohlo býti, i vyvolení*[n] *byli by svedeni.*[α] A k témuž die v Zjevení,[o] že *dáno jie boj činiti s svatými a přemoci je.*[p][β] A opět *Ktož*[r] *se nebude chtíti klaněti*[s] *šelmě a obrazu jejiemu,*[t] *musí*[u] *zabit býti.*[β] A[v] ačkoli[x] k tomu sú mnohá písma, že falešní proroci velmi sú[y] na překážku lidem k spasení,[z] však proto lidé[aa] vuobec v tom se ustavili pravíce,[bb] že jim prospievají, i to sobě písmo přivodiece,[cc] že sú ve jméno Kristovo prorokovali i ďábly vymítali. Ale to před nimi skryto, z čího sú duchu[dd] prorokovali a ⟨k⟩ kterému užietku a také, ješto[ee] sú divy činili,[ff] v které moci, v té-li jako apoštolé čili jako oni falešní proroci v Egyptě protiviec[gg] se Mojžíšovi, kterýž mocí božie činil divy a zázraky.[hh] Tak i tohoto času

[a] *A III i b.:* Boha samého. [b] *b.:* takť. [c] *A III:* město; *b.:* místo. [d] *A III:* čest a chvála. [e] *A III i b.:* jemu to. [f] *V A III i v b následuje:* o. [g] *V b chybí.* [h] *A III:* poněvadžť. [ch] *V A III chybí.* [i] *b.:* světa obory. [j] *A III:* neprospíváť. [k] *V b. chybí.* [l] *A III i b.:* mluvil pán Ježiš. [m] *V A III i v b. chybí.* [n] *V b. následuje:* totiž. [o] *V A III i v b. chybí:* v Zjevení. [p] *b.:* že nad svatými vítěziti bude. [r] *A III:* kdo. [s] *b.:* nebude chtíti klaněti se. [t] *V b. chybí:* šelmě a obrazu jejimu. [u] *A III:* musíť. [v] *V A III i v b. chybí.* [x] *A III i b.:* ač. [y] *A III:* jsou velmi. [z] *A III i b.:* spasení lidem. [aa] *A III:* lidé proto. [bb] *A III i b.:* pravíc. [cc] *b.:* přivodí. [dd] *A III i b.:* ducha. [ee] *A III:* ještoť; *b.:* že. [ff] *V b. následuje:* a. [gg] *A III:* protivíce. [hh] *b.:* činil divy a zázraky mocí boží.

α Mat. 24, 24. *β* Zj. 13, 7.

falešní proroci mohú též činiti, když Buoh dopustí, mocí čarodějnú, jako i ona baba, ješto Samuele zkřísila,[a] takéž tito v omylu[b] k oklamání. O nichž die apoštol: *Jichžto*[c] *příchod jest podlé dělání satanova ve všie moci a v*[d] *dievích*[e] *i v*[f] *zázracích lživých*
f. 46[b] *i ve všelikém*[g] *svedení nepravosti těm, ješto* / *hynú.*[h] [α]

Protož ten duovod zlý jest, by falešní proroci měli prospívati[ch] k užietku spasení. Ale že jest v tom veliké oslepenie a omámenie, že držíce a vyznávajíce o[i] nich, že sú Antikrist, proto vždy věří, že jim prospievají k spasení jako Kristus, též[j] Antikristovi[k] poslové jako Kristovi. A to jest zjevná věc široce v Čechách i v Moravě, že papeže s kardinály,[l] s biskupy za Antikrista[m] ohlásili,[n] ješto svatokupectví zamyslili, chválu, čest a zbožie světa obdrželi a rozkošný život vedú a tak dále,[o] i o kněžiech, poslech jich,[p] že sú Antikristovi poslové svatokupečtí,[r] ješto[s] jest najvětšie kacířstvie, a k tomu kuběnáři, a jiné[t] mnohé zlé věci o nich mluvie kaceřujíce[u] jedni druhé i zpievajíce o tom, že sú úhlavní kacíři.[1] A z toho se búří jedni proti druhým[v] zlostně[x] i k vraždě popouzejí z nenávisti, jakož to činí skutečně,[y] jedni druhé mordujíce.[z] Ale proto s tiem se všiem úřadné moci[aa] spolu požievají[bb] věříce,[cc] že jim ten Antikrist a kacíři kněžstvo posvěcují[dd] i jiné svátosti,[β] jakožto těla božieho[ee] z chleba, a tak věříce[ff] k jich služebnosti jdú, klekají a modlé se tomu, což oni posvěcují, říkajíce, že nejhoršie jako nejlepšie muož[gg] posvětiti, když ta slova die.

Ó, by pán Buoh dal světlo múdrosti své v srdce lidem, aby na to přehrozné zavedenie prohlédli a chytrého ďábla zklamánie, kterak jest lstivě zklamal,[hh] v bludu a ve lži[ii] ustavil[jj] a[kk] rozum, srdce oslepil,[ll] aby pravíce[mm] se viděti i neviděli a srdcem nic[nn] ne-

[a] *A III i b.:* vzkřísila. [b] *b.:* v omyle. [c] *A III:* jichž. [d] *V A III chybí.* [e] *A III i b.:* dívích. [f] *V b. chybí.* [g] *A III:* všem. [h] *V A III následuje:* lživý. [ch] *b.:* měli prospívati falešní proroci. [i] *A I:* v. [j] *V A III i v b. následuje:* i. [k] *A III i b.:* jeho. [l] *V b. následuje:* i. [m] *V A III následuje*: oznámili a. [n] *b.:* vyhlásili. [o] *b.:* dál. [p] *A III:* jich poslech. [r] *b.:* svatokupci. [s] *A III:* ještoť. [t] *A III i b.:* jinak. [u] *A III:* kaceřuji; *b.:* kaceřujíc. [v] *b.:* se jedni proti druhým bouří. [x] *V b. chybí.* [y] *b.:* skutečně činí. [z] *b.:* mordujíc. [aa] *V b. chybí.* [bb] *b.:* požívajíc spolu. [cc] *b.:* věříc [dd] *b.:* kněží posvěcuje. [ee] *b.:* tělo boží. [ff] *A III i b.:* věříc. [gg] *b.:* muož jako nejlepši. [hh] *V A III i v b. následuje:* a. [ii] *b.:* v hříchy. [jj] *A III:* postavil. [kk] *V A III i v b. chybí.* [ll] *b.:* oslepiv. [mm] *b.:* pravíc. [nn] *V b. chybí.*

α 2 Tes. 2, 9. 10. β nb. *C.*

[1] *Srov. podobné místo v A I f. 105[a] a 161[a] a příslušnou k tomu poznámku.*

rozuměli! Neb tak sobě[a] dovodiece[b] za to mají,[c] že by jim též prospieval tohoto[č] času ďábel s svými[d] posly jako pán Ježíš s svými apoštoly. A tak při nich musí býti[e] slepota, neb se plnie písma[f] prorocká i apoštolská i řeči pána Krista, ješto die k výstraze svým voleným o té ohavnosti, ješto[g] stojie na svatém místě,[h] protož[ch] řekl: *Kto*[i] *čte, rozuměj.*[α] I ovšem potřebie[j] jest, neb o velikú věc jest, o věčné spasenie aneb[k] zatracenie, abychom se toho zlého mohli vystřieci.[l] Neb to všecko zlé[β] a neřádné pošlo jest z duchu[m] nečistého, z těch smysluov a rozumuov lidské múdrosti, duomysluov a vtipuov skrze chytrost nepřítele duomyslného,[n] zlostného a[o] lstivého, ješto všech věkuov lid mnohý a nezčíslný[p] svodil a postavoval v tom, aby srdcem ustrnuli v stvoření a opustili stvo/řitele, f. 47[a]
Boha[r] samého a[s] pravého, a skrze to aby na ně uvedl pomstu věčnú i časnú.[t] Neb v tom nejvíce Boha k hněvu popouzeli, slúžíce radše[u] stvoření nežli stvořiteli. Protož dopustil na ně pán Buoh nemúdrý smysl, aby aspoň po tom poznáni byli aneb sami se poznali, že sú prostě zlí číníce[v] ty[x] věci, kteréž neslušejí, naplnění[y] všie nepravosti, zlosti, smilstva,[z] lakomstvie, nešlechetnosti, plné závisti, vražd, sváruo, lsti, zlobivosti, sočení,[aa] utrhačí,[bb] Bohu nemilí, hánce, pyšní,[cc] mysli vysoké, nalézačí zlých věcí, rodičuom[dd] neposlušní, nemúdří, nezřízení, bez žádosti dobré, smlouvy nezdrželiví, bez milosrdenství. Tyto věci příliš rozmnoženy sú v kněžích i v lidu vuobec, ješto[ee] muož každý zjevně poznati, že[ff] se písma plnie, neb i sami řiekají, že se zlost přimnožila[gg] a láska zstydla.[hh]

A tak ty věci musejí býti, neb jest pán Buoh tu ohavnost dopustil, aby tak již[ii] plavajíce[jj] v nepravostech hřiecha, aspoň poznal se někto a ku pokání přišel a prozřel, že se tak Bohu nelíbí s takovými služebnostmi a svátostmi přijímanie.[kk] Neb to také

[a] *V b. chybí.* [b] *AIII:* dovodíce sobě; *b.:* dovodíc. [c] *AIII:* mají za to. [č] *AIII:* toho. [d] *V AIII i v b. chybí:* s svými. [e] *AIII i b.:* musí býti při nich. [f] *b.:* písma plní. [g] *AIII i b.:* kteráž. [h] *AIII:* místě svatém. [ch] *V b. následuje:* i. [i] *AIII:* kdož. [j] *AIII i b.:* potřebíť. [k] *AIII:* neb. [l] *AIII:* abychom mohli toho zlého se vystříci; *b,:* abychom toho zlého mohli se vystříci. [m] *AIII i b.:* z ducha. [n] *V AIII i v b chybí.* [o] *V b. chybí.* [p] *AIII:* nečislný. [r] *V b. následuje:* svého. [s] *V AIII i v b. chybí.* [t] *AIII i b.:* časnou i věčnou. [u] *AIII:* radějši. [v] *b.:* že činili. [x] *V AIII chybí.* [y] *b.:* naplněné. [z] *b.:* smilství. [aa] *b.:* soky. [bb] *b.:* utrhače. [cc] *b.:* pyšné. [dd] *b.:* rodičuov. [ee] *AIII:* ještoť. [ff] *AIII:* žeť. [gg] *b.:* že zlost se příliš rozmnožila; *AIII:* že se zlost přemnožila. [hh] *AIII:* stydla. [ii] *V AIII chybí.* [jj] *AIII:* plovonce. [kk] *AIII:* svátosti přijimaním

α Mk. 13, 14. β Původ toho zlého. *C.*

jest[a] zjevné, že více-li se v tom rozmáhají, že[b] více v zlosti rostú, tak že ktož nechtie[c] v tom tovaryzství[d] s nimi[e] býti, nenávidí jich, trápie i hrdla odjímajie. Takť sú proroci i apoštolé[f] prorokovali, že ty[g] věci budú v posledních časích od těch, ješto se přikryli mylným náboženstvím. Protož pán Ježíš die: *Přijde hodina, že každý, kdož vás zabie,[h] bude mníti, by tiem Bohu posloužil.*[α] Neb k tomu písma vedú[ch] v smyslu cizoložném, jako[i] oni kněží židovští přivedli písmo o pánu Kristu[j] řkúce: *My[k] zákon máme a podlé zákona má[l] umříti, neb se[m] synem božím činil a že[m] jest svuodce a zločinec.*[β] Takéž nynějšie kněžie hýbají písmem, kamž[n] chtí a k čemu chtie,[o] a dovodie sobě,[p] co[r] chtí. Jako dva kněze[s] když se spolu svadila,[t] tehdy jeden proti druhému mluvil[u] na kázaní[v] a[x] haněje jeho přivodil[y] písma a druhý též k ohyždění jeho[z] a řka, že písmo jest jako[z] vosk, muož jím hnúti, kam[aa] chce, a[cc] přilepiti, k čemu[bb] chce.[cc] Protož k tomu patřiec, kterak písma požievají tohoto[dd] času, nerádi bychom v takových nebezpečenstvích byli a takovými mnohotvárnými a cizími učeními se zanášeli,[ee] o nichž die apoštol, že *se točí všelikým větrem učenie v nepra-*
f. 47[b] *vosti lidské, v chytrosti k obtížení bludu.*[γ] Protož pán / Ježíš o posledních časech mluvě napomíná své[ff] a řka: *Modlete se v každý čas, abyšte hodni jmíni byli utéci všech zlých věcí, kteréž přijíti mají[gg] na všelikú[hh] tvář[ii] země.*[δ]

§ Ale mohl by někto říci: „To vy již nevěříte[ε] o kněžiech[ζ] v moci§[jj] úřadu papeže, ješto zakládajie moc úřadnú v[kk] posluhovánie na zlém papežie,[ll] o němž[mm] svědčie, že jest Antikrist, a druhé že tu službu vedú a činie v smyslech jeho a v ustaveniech i v nálezcích,[nn] lidmi smyšlených bez pravdy Ducha Svatého, a

[a] *AIII i b.:* to jest také. [b] *AIII:* také; *v b. chybí:* že. [c] *V AIII následuje:* sami. [d] *AIII:* tovaryství. [e] *AIII i b.:* s nimi v tom tovaryšství. [f] *b.:* apoštolé i proroci. [g] *b.:* ti. [h] *AIII:* zabje vás; *b.:* vás zabí. [ch] *AIII:* vedou písma. [i] *b.:* jakož. [j] *b.:* o pánu Kristu přivedli písmo zákona. [k] *AIII:* myť. [l] *AIII:* máť. [m] *V b. chybí:* neb se × a že. [n] *b.:* kam. [o] *V b. chybí:* a k čemu chtie. [p] *V b. chybí:* sobě. [r] *AIII:* což. [s] *AIII:* kněži. [t] *AIII:* svadili. [u] *V AIII chybí.* [v] *b.:* kázaních. [x] *V AIII i v b. chybí.* [y] *b.:* přivedl. [z] *V b. chybí.* [aa] *AIII:* kamž. [bb] *AIII:* čemuž. [cc] *V b. chybí:* a přilepiti k čemu chce. [dd] *b.:* toho. [ee] *AIII:* zanesli. [ff] *V b. chybí.* [gg] *b.:* mají přijíti. [hh] *V AIII chybí; b.:* všicku. [ii] *V AIII následuje:* vší. [jj] *Počátek tohoto odstavce psán jest červeným písmem.* [kk] *V b. chybí.* [ll] *b.:* papeži. [mm] *V b. následuje:* se. [nn] *AI:* nálezích.

α Jan 16, 2. β Jan 19, 7. γ Ef. 4, 14. δ Luk. 21, 35. 36.

ε *V b. postranní připisek:* Objectio. *C.* ζ Objectiones. *C.*

třetie že světskému lidu tu službu činie, jakož o něm napřed[a] povědíno, neřádnému, spasením jej bezpečíce[b] v jeho nešlechetnostech, a čtvrté že víte[c] je býti v témž účastenstvie spolu s tiem lidem[d] světa, jejž svými službami ustavují v mylné naději spasenie, spolu zemských věcí čeníchajíce v[e] lakomé žádosti,[f] o nichž se die: *[Vizte psy, vizte zlé dělníky, vizte roztržku,*[α] a málo[g] níže dí],[h] že *Buoh jich*[ch] *břicho jest, kteříž zemských věcí čeníchají, jichžto chvála v pohanění a konec zatracenie.*[i][β] Protož ty věci[j] vědúce a tak o nich smyslíce, od nejvyššiech do nejnižšiech, jakož se jich dvanácte řáduo vyčítá,[1] pochybili ste nad nimi, by oni[k] byli kněžie svěcení[l] k úřadu apoštolskému, majíce posvěcený duch a také o jich posluhování[m] nemůžte držeti nic dobrého.[n] Ale pak kterak[o] věříte o pravých[p] kněžích křesťanských, kteří sú v ten úřad skrze dvéře vešli, jimž vrátný otevřel:[r] také když by který z nich zhřešil hřiechem smrtedlným, zuostává-li v moci úřadu a má-li v pravdě slovo ku posluhování svátostmi?“ [γ]

K tomu takto dieme, jakož písma apoštolská[δ] [ukazují a][s] že kněží byli sú[t] a mají býti i jiní vybíráni z lidu křesťanského věrného nejprvé[u] zpuosobením božiem,[v] že je k tomu vyvoluje a[x] dává dary. Dále pak také,[y] kteřiež[z] sú kněží starší v lidu, vyvolují[aa] je poznávajíce [skrze][bb] dar[cc] božie, že sú k tomu hodní, aby i jiným k užietku života[ε] věčného prospievali dary božími, jakož die apoštol[dd]: *Dal*[ee] *dary lidem; a některé zajisté dal apoštoly*[ff] *a některé proroky, jiné*[gg] *evangelisty a jiné pastýře a učitele*

[a] *b.:* napřed o něm. [b] *AIII i b.:* a jej spasením bezpečí. [c] *b.:* více. [d] *b.:* s tím lidem spolu. [e] *V AIII chybí.* [f] *AIII:* lakomou žádostí. [g] *Pod slovy:* a málo *nalézá se přetržené:* a jinde. [h] *To, co je v hranaté závorce, v b. chybí.* [ch] *AIII:* jich Bůh. [i] *AIII:* a sláva jich v pohanění a konec k zatracení, kteříž zemských věcí čeníchají; *b.:* ješto zemské věci čeníchají, jichžto chvála v pohanění a konec v zatracení. [j] *V b. následuje:* o nich. [k] *V b. následuje:* v pravdě. [l] *AIII:* kněží byli svěcení; *b.:* kněži posvěcení byli. [m] *b.:* a tak i o jiných jich posluhováních. [n] *AIII:* nic nemůžte držeti dobrého; *b.:* nemuožte nic držeti dobrého. [o] *AIII:* kterak pak. [p] *V b. následuje:* do. [r] *AIII i b.:* otvírá. [s] *V b. chybí, co jest v hranaté závorce.* [t] *b.:* byli son. [u] *AIII i b.:* nejprv. [v] *AIII:* božským. [x] *b.:* i. [y] *AIII:* pak dále také; *b.:* pak dál taký. [z] *b.:* kteří. [aa] *b.:* vyvoluje. [bb] *Opraveno místo pův.:* že mají. [cc] *Pův. bylo napsáno:* dary. [dd] *AIII:* apoštol dí. [ee] *V AIII následuje:* jest. [ff] *b.:* nejprv apoštoly dal. [gg] *V AIII následuje:* pak.

α Fil. 3, 2. β Fil. 3, 19.

γ *V b. postranní přípisek:* Odpověd. *C.* δ Odpověd. *C.*

ε Často i nehodné řídíme, s nimiž potom jen hřích a hanba. *B.*

[1] *Viz pozn. 1 na str. 124.*

k dokonánie svatých v dielo[a] *posluhovánie, k vzdělání těla Kristova, dokudž*[b] *se všickni nesběhneme*[c] *v jednotu viery a*[d] *v poznání Syna božieho, v muže dokonalého* a tak dále.[e α] Protož f. 48[a] tomu[f] má ro/zumíno býti, že všickni, ktož[g] mají míti úřad posluov Kristových, musí prvé býti[h] v jednotě těla Kristova, v jednom[β] duchu s vyvolenými božiemi skrze Krista Ježíše, skrze něhož dary a milosti mají v úřadu posluhovánie k tomu užietku, učenie ku poznání Syna božieho, jakož die opět[ch]: *V jednom těle údy mnohé*[i] *máme*[j] *a všickni*[k] *údové ne týž skutek mají; tak mnozí jedno tělo sme v Kristu, ale každý jeden druhého údové, majíce obdarovánie rozličná podlé milosti, kteráž dána jest nám, buďto proroctvie podlé*[l] *rozumu viery, buďto posluhování v posluhování, buďto, kto učí, v naučenie, [kdo napomíná, v napomínání, kdož dává v sprostnosti*[γ] etc[m] až dotud předce ta řeč: *Přemoz v dobrém zlé!*[δ]*]*[n] Protož zjevné jest z[o] řečí apoštolských, že žádný nemuož[p] přijíti úřadu apoštolského v pravdě,[ε] ktož[r] prvé nemá[s] v pravdě života křesťanského darem božiem obdařeného,[t] a také žádný nemuož[u] potvrditi na úřad kněžský, není-li sám v pravdě kněz v moci úřadu apoštolského.

[a] *b.:* v díle. [b] *AIII:* dokud. [c] *AIII:* něběhnem všickni; *b.:* nezběhnem všickni. [d] *V b. chybí.* [e] *V b. chybí:* v muže dokonalého a tak dále. [f] *AIII:* tomuť. [g] *b.:* kteříž. [h] *b.:* býti prve. [ch] *AIII i b.:* opět dí. [i] *AIII:* mnohé údy. [j] *b.:* máme mnoho úduov v jednom těle. [k] *b.:* všichni. [l] *AIII:* vedle.

[m] *V AIII f. 77 následuje další citát z epištoly sv. Pavla k Římanům: kdo nad jinými jest v pilnosti, kdož se smiluje v ochotnosti, milování bez pokrytství láskú bratrskou ve spolek milujíce, poctivostí se předchodíce, pečlivostí nelení, duchem vroucí Pánu sloužice, nadějí se radujíce. nenávidíce zlého, přídržíce se dobrého, v zarmoucení trpěliví, na modlitbách ustaviční, potřebám svatých obcujíce, přívětivosti následujíce, dobrořečte těm, ješto se vám protiví, dobrořečte a nezlořečte, radujte se s radujícími, plačte s plačícími, totéž vespolek čijíce, nevysoko smyslíce, ale pokorným povolujíce, nebývejte opatrní sami u sebe, žádnému zlého za zlé neodplacujíce, opatrujíce dobré věci netoliko před Bohem, ale také přede všemi lidmi, můž-li to býti, což na vás jest, se všemi lidmi pokoj majíce, ne sami sebe bránice, nejmilejší, ale dejte místo hněvu, nebo psáno jest: „Mně pomsta a jáť odplatím," dí Pán. Ale bude-liť lačen nepřítel tvůj, nakrm jej, žízní-liť, nápoj dej jemu, nebo to učině, uhlé ohnivé shromáždíš na hlavu jeho. Neroď přemožen býti od zlého, ale přemož v dobrém zlé.*

[n] *Co je v hranaté závorce, v b. chybí. V AIII chybí:* Až dotud ✕ v dobrém zlé. [o] *V b. následuje:* mnohých. [p] *b.:* nemuož žádný. [r] *AIII:* kdožť. [s] *b.:* nemá prvé. [t] *b.:* obdarovaného. [u] *b.:* a tak nemuož žádný.

α Ef. 4, 8. 11.—13. β Requisita. *C.*

γ Řím. 12, 4.—8. δ Řím. 12, 21.

ε *V b. postranní připisek:* Kdo nemůž býti knězem. *C.*

Protož nemá-li[a] ten,[α] ktož jeho posvětil, svatosti života a světla múdrosti božie, nic[b] jemu neposlúžie k užitku spasenie, aby moc úřadu měl. A tak ktož k tomu jde[c] i ktož potvrzuje na to, oba prvé[d] máta[e] míti pravdu[f] toho, to jest jednotu těla Kristova, jakož apoštolé svědčí, aby byli údové spolu[g] křesťanuov věrných majíce[h] dary božie. Neb tak muož v pravdě přijíti úřad[ch] Ducha Svatého skrze posluhovánie u víře a v modlitbě a vzkládanie[i] rukú, neb skrze to oznamuje se,[j] že ho Buoh posiluje v Kristu Ježíši k tomu dielu, k kterémuž[k] jej vyvolil, aby dostatečně ten úřad konal v moci a v múdrosti Krista Ježíše, slovo[l] jeho přebývající v sobě maje k užietku i jiným posluhovati, a což se nedostává, prositi. Ale nenie-li[m] toho, úřad kněžský v oklamání[n] jest, tak že se i jiné v omylu ustavuje,[o] jako slepý, nevěda, co vzal a co dává, domnívaje se, by drahý kámen byl, mocný a světlý, skrze nějž by mohl sobě i jiným pomoci, ano kámen obecný a neužitečný ani jemu, ani jiným nic neprospievá,[p] neb moci žádné[r] neukazuje ani světla. Tak i[s] ta moc úřadná z posvěcenie jediné jest[t] hlas lidský a skutek mazánie olejem bez pravdy pomazání Ducha Svatého, moci a osvícenie. Jakož skutek ukazuje těch, ktož světí, i těch, ktož posvěceni bývají, i na těch, jimž[u] posluhují z toho posvěcenie, že ležie[v] spolu v nemoci hřiecha a v poškvrněnie[x] a v temnostech chodí / skrz[y] blud f. 48[b]
slepoty, neb nemilost oslepila oči jich nemilujíce bližních, jakož die písmo: *Ktož nenávidí bratra svého, v temnostech přebývá a v temnostech chodie*[z] *a neví, kam jde, neb tmy*[aa] *oslepily oči jeho.*[β] Protož nevidí,[bb] kam chodie a co[cc] sú vzali a co[cc] dávají, když jiným posluhují, poněvadž[dd] toho nemají, co[ee] se svědčí o věrných[ff] křesťanech, jakož die apoštol,[gg] že *z temností povolal vás*[hh] *v předivné světlo své, abyšte moci jeho zvěstovali.*[γ] A opět k témuž die[ii] svatý Jan[jj]: *Ktož*[kk] *die, by jeho znal a přikázanie*

[a] *AIII i b.:* nemálif. [b] *AIII:* nicť. [c] *b.:* jde k tomu. [d] *V b. chybí.* [e] *b.:* máte; *AIII:* máta prvé. [f] *b.:* pravdu míti. [g] *b.:* spolu údové. [h] *b.:* majíc. [ch] *b.:* úřad v pravdě přijiti. [i] *AIII i b.:* vzkládáním. [j] *b.:* se oznamuje. [k] *b.:* v kteréž. [l] *AIII:* slova. [m] *AIII:* nenílif. [n] *b.:* v uoklamání. [o] *b.:* postavuje. [p] *b.:* neprospěje. [r] *b.:* nic moci. [s] *b.:* také. [t] *V b. chybí.* [u] *AIII:* komuž; *b.:* komu. [v] *b.:* jsou. [x] *AIII:* poškvrně; *b.:* v nemoci hřícha poškvrněné. [y] *AIII i b.:* skrze. [z] *V b. chybí:* v temnostech chodie. [aa] *b.:* temnosti. [bb] *AIII:* nevědí. [cc] *AIII i b.:* cof. [dd] *AIII:* poněvadžf. [ee] *AIII:* cof; *b.:* což. [ff] *b.:* volených. [gg] *V b. chybí.* [hh] *AIII i b.:* vás povolal. [ii] *b.:* di k témuž. [jj] *V b. chybí:* svatý Jan. [kk] *V b. následuje:* se.

[α] nb. C. [β] 1 Jan 2. 11. [γ] 1 Petr 2, 9

jeho neostřihá,[a] *lhář jest a pravdy v něm nenie.*[b] [α] Protož poněvadž Boha nezná a pravdy nemá, čímž tehdy[c] poslúží a koho oznámí, [poněvadž sám Boha nezná a pravdy nemá?] Jakož die písmo[d]: *Ktož zachovává slovo jeho,*[e] *jistě v tom láska božie*[d] *dokonalá jest.*[β] A die dále v té řeči, že[f] *tmy*[g] *odešly a pravé světlo*[h] *již svítí. A ktož se die*[ch] *v světle přebývati a bratra svého nenávidí, v temnostech*[i] *jest až dotud.*[j] *Ale ktož miluje bratra svého, v světle přebývá a pohoršení v něm nenie.*[γ] A to[k] jest dokázaní posvěcenie[l] nejprv[m] křesťanského života, jakož i pán Ježíš die: *Tento*[n] *jest soud, že přišlo světlo na svět, ale lidé milovali sú více*[o] *tmy*[p] *nežli světlo, neb skutkové jich biechu*[r] *zlí. Každý zajisté, kdož zle činí, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli tresktáni skutkové jeho; ale ktož činí pravdu, ten*[s] *jde k světlu, aby se zjevili skutkové jeho, že v Bohu sú učiněni.*[t] *Protož ktož dobře činí, jde*[u] *k světlu.*[δ] Jakož opět die: *Kto*[v] *mne následuje, nechodí*[x] *ve tmách, ale bude míti světlo života.*[ε] A tak tyto řeči apoštolské i samého pána Ježíše[y] Krista[z] rozsúdie[aa] každého, kto[bb] sú posvěceni a kto poškvrněni. kteří mají světlo viery, kteří[cc] temnost bludu. Neb opět die: *Řeč, kterúž sem mluvil, ta*[dd] *je súditi bude v den soudný.*[ζ] A poněvadž[ee] tohoto[ff] času zdravého naučenie nechtí trpěti, neb sobě shromáždili mistry, ješto[gg] jim [jediné] lekcí ušima, ale přídeť hodina, když[hh] pán Ježíš súditi bude a osvítí skryté věci temností,[ii] a zjeví rady srdcí a odplatí každému podlé[jj] skutkuov jeho, [a tehdyť bude chvála jednomu každému].[kk] Tuť [pak][kk] moc světská nestačí k přemožení, ani múdrost zemská k chytrému písem glozování, aby odsuzovali a potupovali spravedlivé skrze ně, ale každému jednomu bude odměřeno[ll] v té míře, v kteréž měřil, a odplaceno, jakož[mm] jest kto[nn] zasloužil. Nebude[oo] tu prospěšen kněz zlý s svým posvěco-

[a] *b.:* nezachovává. [b] *b.* neníť v něm pravdy. [c] *AIII i b:* tedy [d] *V b. chybí.* [e] *b.:* jeho slova. [f] *V AIII i v b. následuje:* sou. [g] *AIII i b.:* temnosti. [h] *b.:* světlo pravé. [ch] *b.:* praví. [i] *AIII:* ve tmách. [j] *V b. chybí:* až dotud. [k] *AIII i b.:* toť. [l] *b.:* posvěcení dokázaní. [m] *AIII:* nejprvé. [n] *AIII i b.:* tentoť. [o] *AIII:* lidé více milovali sú; *b.:* milovali sou lidé více. [p] *b.:* temnosti. [r] *AIII i b.:* bichu. [s] *AIII:* tenť. [t] *b.:* učiněni jsou. [u] *AIII:* jdeť. [v] *AIII i b.:* kdož. [x] *AIII:* nechodíť. [y] *V b. chybí.* [z] *AIII:* Krista Ježíše. [aa] *AIII i b.:* rozsoudíť. [bb] *b.:* kdoť. [cc] *V AIII chybí.* [dd] *AIII i b.:* tať. [ee] *AIII:* poněvádžť. [ff] *b.:* toho. [gg] *AIII:* ještoť. [hh] *AIII:* když. [ii] *b.:* skryté temnosti. [jj] *AIII:* vedlé. [kk] *Co je v hranaté závorce, chybí v b.* [ll] *AIII i b.:* odměřeno bude. [mm] *AIII:* jakž. [nn] *b.:* kdo jest; *v AIII chybí:* kdo. [oo] *AIII:* nebudeť.

[α] 1 Jan 2, 4. [β] 1 Jan 2, 5. [γ] 1 Jan 2, 9.
[δ] Jan 3, 19.—21. [ε] Jan 8, 12. [ζ] Jan 12, 48.

vá/ním. Když[a] příde kněz veliký, jenž jest nad domem božiem, f. 49[a]
oznámiť řeč svú, kterúž jest mluvil řka: *Povede-li slepý slepého, oba v jámu upadneta.*[α] A k tomu[b] opět[c] die: *Odejděte*[d] *ode mne zlořečení*[e] *v oheň věčný,*[f] *kterýž připraven jest ďáblu i anděluom*[g] *jeho.*[β] Protož nechajíce papeže Antikrista i jeho posluov, kněží zlých, ješto v temnostech[h] chodí a nevědí, kam jdú, následuojmež pána Krista i jeho posluov.[ch]

A potřebie[i] jest rozuměti té řeči napřed pověděné, neb jinak nemuož[j] žádný k spasení přijíti, leč[k] skrze zachovánie[l] řečí jeho. A také nemuož žádný přijíti moci úřadu v pravdě posluhovánie než ten, ktož jest tak prvé posvěcen v pravém milování křesťanském a v[m] zachování řečí pána Krista, neb skrze to k osvícení i k[n] posvěcení přicházie také i moci duochovní nabývá. A takoví[o] mohú úřad apoštolský přijíti, neb k tomu zpuosobeni[p] sú, a od takových také potvrzeni býti, ješto v též pravdě přebývají jsúce[r] hojně obdařeni,[s] jakož die apoštol: *Což menšieho jest,*[t] *od většieho béře požehnánie neb dobrořečenie.*[γ] Protož biskup takový má býti v lidu křesťanském nad jiné v svatosti života a dary božiemi okrášlený a tak v ctnostném životě pokorném a tichém následovati pána Krista Ježíše, aby řeč byla o něm[u] pravá, že jest posvěcený a osvícený,[v] jakož napřed řečeno: *Kto*[x] *mne následuje, nechodí ve tmách, ale bude*[y] *míti světlo života.*[δ] Protož k takovému biskupu hodné a[z] dobré jest jíti a skutky své zjeviti, aby poznal, jsú-li v Bohu učiněni, neb takoví mají rozeznávati světlem uměnie moudrosti božie, rozsouditi a v dobrém potvrditi a z nedostatkuov tresktati. Neb takový biskup i kněz místo Krista poselstvie požievá maje úřad smířenie, jsa posvěcen a osvícen a mocí od Krista obdařen, z jehož plnosti všickni berú. A k takovému biskupu když by žák šel na svěcenie, zkusil by jeho prvé biskup[aa] na některý čas, má-li[bb] on posvěcenie života křesťanského a rozumnost múdrosti božie, jakož sluší na takového, ješto má i jiným ku příkladu býti a[cc] skutkem i slovem[dd] učiti, jako[ee] světlo jiným

[a] *AIII:* kdyžť. [b] *b.:* tomuť. [c] *V b. chybí.* [d] *AIII:* odejdětež; *b.:* jdětež. [e] *b.:* činitelé nepravosti. [f] *AIII i b.:* do věčného ohně. [g] *b.:* anjeluom. [h] *AIII* ve tmách. [ch] *AIII:* poslův jeho. [i] *AIII i b.:* potřebíť. [j] *b.:* nemuož jinak. [k] *b.:* než. [l] *AIII:* zachovávaní. [m] *V b. chybí.* [n] *b.:* ku. [o] *b.:* takovíť. [p] *b.:* zpuosobní. [r] *AIII:* jsouc. [s] *AIII i b.:* obdarováni. [t] *b.:* že každý menší. [u] *AIII* o něm byla. [v] *b.:* osvěcený. [x] *AIII:* kdož. [y] *AIII:* budeť. [z] *V b. chybí:* hodné a. [aa] *V AIII chybí:* prvé biskup. [bb] *AIII:* má-liť. [cc] *b.:* i. [dd] *b.:* slovem i skutkem. [ee] *V AIII chybí.*

α Luk. 6, 39. β Mat. 25, 41. γ Žid. 7, 7. δ Jan 8, 12.

svítě, aby osvěcovali jiné.[a] A tak by se vzeptal[b] i na to, kterak f. 49[b] jest obcoval u víře i v skutcích kterak se zachoval,[c] aby / sám nejprvé[d] svědectví vydal o sobě[e] a také ti věrní křesťané, mezi nimiž se jest vychoval a vyučil, aby i oni o něm oznámili[f] tomu biskupu, kterýž ho potvrditi má na úřad kněžský,[α] tak-li jest při něm, že od mladosti v svatosti života zachoval se bez hřiechu smrtedlného čili jest věrně kající a již v prodleném času[g] vzrostl v životě křesťanském[h] ctnostném a v tom přijal dary božie, aby i jiné učil a rozeznával světlem moudrosti božie, a také zmocnil-li[ch] se jest skrze moc posilněnie, jakož dí svatý Pavel[i]: *Posilňte se v Pánu a v moci síly jeho*[β] tak, aby mocně a dostatečně mohl[j] světem pohrdati, nemiluje jeho ani těch věcí, kteréž na něm jsou, a tak aby žádosti těla[γ] umrtvil a ukřižoval tělo s hřiechy a jiné mocně témuž[k] učil, napomínal, tresktal, osob nepřijímaje, aby mohl říci s s. Pavlem: *Treskcem a učíme každého člověka, abychom vydali dokonalého Bohu.*[δ][1] A opět: *Aniž sme zajisté byli kdy v řeči pochlebenství ani v příčině lakomství, Buoh svědek jest.*[l][ε] A tak má se míti k těm, kterýmž[m] posluhuje svátostmi, aby prvé byli tresktáni mocně a naučeni[n] v světle uměnie známosti tejností božských, jakož dí opět[o] s. Pavel: *Zvěstujem nestíhlá bohatstvie tajemství Kristových.*[ζ] A opět k témuž die k Timoteovi: *Ty věci poruč věrným lidem, ješto*[p] *mají tajemstvie víry v dobrém svědomí, aby mohli i jiné učiti.*[η]

Tak moc a světlo uměnie tomu úřadu příslušie,[r] ale toho[s] musí skutky dobrými dokazovati a ctnostným životem, neb jinak nemuož těch věcí míti napřed pověděných a bez nich nemůže[t] míti úřadu v pravdě. Ale když[u] v tom nadepsaném[v] přebývá, maje tu známost božských dobrých věcí, tak muož říci s svatým Pavlem:

[a] *b.:* aby jím osvěcoval. [b] *AIII i b.:* zeptal. [c] *b.:* zachovával. [d] *b.:* nejprv. [e] *V b. chybí:* o sobě. [f] *AIII i b.:* oznámili o něm. [g] *AIII i b.:* v prodlených časích. [h] *b.:* v křesťanském životě. [ch] *b.:* zmocněl-li. [i] *b.:* apoštol. [j] *AIII:* mohl dostatečně a mocně. [k] *AIII:* témuž mocně. [l] *b.:* Buoh svědek jest, že nebyli sme v příčině vzatku, ani v řeči pochlebenství. [m] *AIII:* jimž. [n] *AIII:* vyučeni; *b.:* v naučení. [o] *V b. chybí.* [p] *AIII:* ještoť. [r] *AIII:* přileží. [s] *AIII i b.:* tohoť. [t] *AIII:* nemůž; *b.:* nemuož. [u] *AIII:* kdyžť. [v] *V b. chybí.*

α V b. postranní přípisek: Čeho má biskup šetřiti při tom, jehož má potvrditi na kněžství? *C.*

β Ef. 6, 10. γ nb. δ Kol. 1, 28.
ε 1, Tes. 2, 5. ζ Ef. 3, 8. η 2 Tim. 2, 2.

[1] *O tom, jaký má býti kandidát kněžství a kněz, viz AI f. 12a. 31a. 57a. O potvrzení biskupem viz pozn. 1 na str. 29.*

Následovníci moji buďte, jako i já Kristuov.[α] A opět aby mohl řéci[a] těm, kteréž[b] učie: „Jakož ste viděli na mně,[c] tak čiňte: Chudobu mile podstupujte, hanění snášejte, žádnému zlého za zlé neodplacujte, ale v trpělivosti, v tichosti a v pokoře[d] Pána svého následuojte i nás, jako[e] i my jeho; a[f] jakož vidíte od nás a[h] slyšíte od nás, tak čiňte, a bude[ch] vám život a pokoj[i] na věky.

Protož tak[j] příslušie podlé písem apoštolských v úřadu jich přebývati a od takových biskupuov potvrzení přijímati, jakož o nich napřed povědíno, ješto[k] mají svatost života a světlo uměnie a moc shuory, jížto otvierají a zavírají.[l][β] A tak o takových kněžích křesťan/ských my držíme a věříme, že mají v pravdě úřad f. 50a apoštolský v moci pána Krista, a[m] posluhovánie jich slovem i svátostmi jest v té[n] pravdě v moci[o] Ducha Svatého. Neb tak milí apoštolé, nejprvnější Kristovi poslové, přijemše[p] od něho slovo pravdy, řeč živú, v níž jest moc božie, skrze niž sú byli osvíceni i posíleni, z toho sú jiným posluhovali, jakož dí s. Petr:[r][γ] *Kto*[s] *mluví jako*[t] *řečí božie, ač kto posluhuje jakožto*[u] *z moci, kteroužto*[v] *přidává Buoh.*[δ] A tak z té moci jest posluhovánie slovem božiem i svátostmi.

A[x] jakož zmienka jest v této řeči o obcovánie těla a krve pána Krista, že oni apoštolé milí[y] i potomní následovníci jich,[z] přebývajíce[aa] v Kristu Ježíši a Kristus v nich, posluhovali a posluhují k užietku spasení lidem v plnosti Krista Ježíše, majíce slovo jeho živé v srdci svém (o němž die svatý Pavel:[bb] *Složil*[cc] *v nás slovo smířenie,*[ε] neb Kristus Ježíš, když se modlil v zahradě a krvavým potem potil, mezi jinú řečí takto[dd] řekl[ee] k Otci: *Slova, která's*[ff] *mi dal, dal sem jim a oni sú přijali a poznali*

[a] *b.:* též řeci.; *A III:* řici. [b] *b.:* kohož. [c] *b.:* na mně viděli. [d] *A III:* v tichosti, v trpělivosti a v pokoře. [e] *A III i b.:* jakož. [f] *V A III i v b. následuje:* tak. [h] *b.:* i. [ch] *A III i b.:* budeť. [i] *A III:* pokoj a život. [j] *A III:* takť. [k] *A III:* ještoť. [l] *b.:* zaviraji a otviraji. [m] *b.:* i. [n] *V b. chybí.* [o] *b.:* moci. [p] *b.:* přijavše. [r] *V b. chybí:* s. Petr. [s] *A III:* kdož. [t] *b.:* jakožto. [u] *b.:* jako. [v] *A III i b.:* kterouž. [x] *V b. chybí.* [y] *b.:* mili apoštolé. [z] *b.:* jich následovnici. [aa] *b.:* právě přebývajici. [bb] *A III i b.:* apoštol. [cc] *V b. následuje:* jest. [dd] *b.:* tak. [ee] *A III i b.:* dí. [ff] *b.:* kteráž's.

α 1 Kor. 11, 1. β *V b. postranní připisek:* Dobři kněži. *C.*

γ *V b. postranní připisek rukou asi Blahoslavovou psaný:* Vox sonans in ministerio non est inanis sonitus, seđ movet et percellit corda, ut aliquam reverentiam et metum concipiant; et habet admixtas flammas spiritus sancti, qui accendit in cordibus novam lucem et novos motus congruentes cum lege Dei. Moller (?) in psal. 29. in v. 4 Viz též Izai. 59. v. 21.

δ 1 Petr 4, 11. ε 2 Kor. 5, 19.

právě, že sem od tebe vyšel,[α] a opět die: *Posvět jich*[a] *v pravdě, řeč tvá pravda jest a za ně já*[b] *posvěcuji sám sebe, aby i oni posvěceni byli v pravdě. A ne za ně prosím toliko, ale i za ty, kteříž*[c] *mají uvěřiti skrze slovo*[d] *jich v mě, aby všickni*[e] *jedno byli, jakož's*[f] *ty, Otče, ve mně a já v tobě,*[g] *aby i oni v nás jedno byli*[β]*):* z[h] této řeči známo jest, že každý, ktož má spasen býti, musí[ch] k tomu přijíti, aby posvěcen byl v pravdě slova božieho a účasten byl posvěcenie[i] pána Krista,[γ] kterýž posvěcoval[j] sebe samého na kříži se obětuje, aby tak skrze moc smrti své a vylití krve své posvětil lidu svého, kterýž jemu dal Otec nebeský. A v tom[k] záležie poznání Boha Otce i Jezu Krista, syna jeho, a to[l] jest život věčný. Neb tak oznamuje Otec Syna, když pravdu slova svého dává v srdce lidská, a v tom oznamuje Syn Otce, když to slovo, Kristus Ježíš, v moci viery osvěcuje a posiluje člověka. Neb v tom slovu víry jest světlo[m] známosti božské a skrze to jest moc posvěcovánie v Duchu[p] skrze Krista Ježíše,[n] kterýž sám se[o] posvětil proto, aby posvěceni byli[p] v pravdě slova jeho ti, ktož[r] té řeči jeho, jenž jest pravda, v sobě místo dali. A v tom[s] záležie synovství božie, jakož die: *Ktož sú jej přijali, dal*[t] *jim moc, aby synové božie byli, těm, kteříž věří ve jméno jeho.*[δ] To jest jméno
f. 50[b] a to[u] jest slovo a řeč živá, z Boha Otce pošlá. / Ktož jie v sobě místo dá v srdci čistém a dověrném a[v] v duchu povolném[v] milosti, s ním se spojí[x] v jednotu božie i bude míti život věčný v sobě přebývající. A toť nepochodí z těla a ze krve, ani tělo a krev obdržie toho, ani porušitedlnost[y] neporušenie, ale pochodí[z] z Boha živého skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém. Nebo tělo a krev nemuož toho zjeviti, ale Otec nebeský zjevuje Syna a na té skále ustavuje se církev svatá i jedna každá duše věrná[aa] a tak spolu všickni vyvolení božie, nad nimiž brány pekelné nemohú svítěziti.[bb] Neb založila se v tom víra člověka, co[cc] jest z Boha, slovo živé, Kristus Ježíš, jenž jest moc božie a múdrost božie.

[a] *V b. následuje:* otče. [b] *b.:* já za ně. [c] *AIII:* ješto. [d] *b.:* slova. [e] *b.:* všichni. [f] *AIII:* jako's. [g] *V b. následuje:* etc. *Další kus citátu chybí.* [h] *AI:* v. [ch] *AIII:* musiť. [i] *V b. chybí.* [j] *AIII:* posvětil. [k] *AIII i b:* tomť. [l] *AIII i b.:* toť. [m] *b.:* světlo jest. [n] *AIII:* skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém. [o] *AIII:* sebe. [p] *V b. chybí:* v Duchu X posvěceni byli. [r] *V b. následuje:* sou. [s] *b.:* tomť. [t] *V AIII i v b. následuje:* jest. [u] *AIII:* toť. [v] *V b. chybí.* [x] *b.:* spojiti. [y] *b.:* porušení. [z] *AIII:* pochodíť. [aa] *b.:* věrná duše. [bb] *AIII:* nesvítězí. [cc] *AIII:* což.

[α] Jan 17, 8.
[β] Jan 17, 17.–21.
[γ] Jak Kristus Pán svých posvětil. *C.*
[δ] Jan 1, 12.

A to sú nejprvé[a] milí apoštolé[b] přijali a jemu v sobě místo dali a tak sú v tom posvěceni, když sú tu řeč zachovali, jenž jest pravda, jakož die: *Posvěť[c] jich, Otče, v pravdě, řeč tvá pravda jest.*[α] A k tomu die: *Řeč, kterúž's[d] dal mi,[e] dal sem jim a oni[f] přijali a svět je[g] v nenávisti má.*[h][β] Protož ta řeč,[ch] kteráž jest z Boha,[i] mocná[j] jest, takže člověka od světa odděluje[k] umrtvujíci[l] v něm tělesné žádosti a[m] zahánie od[γ] něho světské marnosti a zpuosobuje vnitř člověka nového[n] tak, aby člověk byl[o] nové stvořenie[p] z Boha v Kristu Ježíši. A za to[r] se[s] modlil pán Ježíš k Otci svému[t] řka: *Zachovej je ve jménu tvém,*[δ] aby to drahé símě, slovo[u] jeho neporušené, přebývalo v apoštolech a zachováno bylo a plodilo se skrze ně i v jiných. Protož řekl: *Netoliko[v] za ně prosím, ale i za ty, kteříž mají uvěřiti[x] skrze slovo jich v mě, aby byli všickni[y] jedno, jakož's[z] ty, Otče,[aa] ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli.*[bb][ε] Protož ta jednota na tom záleží, když tak, jakož povědíno jest, v semeni slova božieho přebývají, jakož dí svatý Petr: *Druhé jsúc[cc] narozeni[dd] ne z semene porušitedlného,[ee] ale[ff] neporušitedlného,[gg] skrze slovo Boha živého a zuostávajícího na věky.*[ζ] Tenť jest rod nový,[gg] živý a mocný,[hh] z Boha Otce Syn a skrze Syna vyvolení jeho, jakož die [s. Jan[gg]]: *V počátku bieše[ii] slovo[jj] a slovo bieše[kk] u Boha a Buoh[ll] bieše slovo. [To bíše v počátku u Boha.[ll] Všecky věci[mm] skrze něho učiněny sou a bez něho učiněno jest nic, což učiněno jest. V něm život bíše a život bíše světlo lidí, a světlo ve tmách svítí a tmy jeho neobsáhly. A to slovo tělo učiněno a přebývati bude v nás.[mm]]*[η] A opět die: *Vyšel jest rozsevač rozsévat[nn] semene svého*[ϑ] i padlo v srdce dobré a nejlepší a užietek přinášie[oo] v trpělivosti. Takť

[a] *b.:* nejprv. [b] *A III i b.:* apoštolé milí. [c] *A III:* posvětiž. [d] *A III:* kterou si; *b.:* kterouž si. [e] *b.:* mi dal. [f] *V b. následuje:* sou. [g] *A III:* jich. [h] *A III:* nenávidí. [ch] *A III:* řeč ta. [i] *A III i b.:* z Boha jest. [j] *A I:* mana. [k] *b.:* louči. [l] *b.:* umrtvujíc. [m] *b.:* i. [n] *b.:* nového člověka. [o] *A III:* byl člověk. [p] *A III i b.:* stvoření nové. [r] *A III i b.:* toť. [s] *V A III následuje:* jest. [t] *b.:* pán Ježiš k Otci svému modlil. [u] *A III i b.:* slova [v] *A III:* netolikoť. [x] *A III:* uvěřiti mají. [y] *b.:* všichni. [z] *A III:* jako's. [aa] *b.:* jakož sme my jedno, ty Otče. [bb] *V b. chybí:* jedno byli. [cc] *A III:* jsouce. [dd] *b.:* porozeni jste. [ee] *b.:* porušeného. [ff] *V b. následuje:* z semene. [gg] *V b. chybí.* [hh] *b.:* věčný. [ii] *A III i b.:* bíše. [jj] *b.:* etc. *Ostatek citátu chybí.* [kk] *A III:* a to bíše v počátku. [ll] *V A III i v b. chybí:* a Buoh × u Boha. [mm] *V b. chybí:* všecky věci × bude v nás. [nn] *A III:* rozsívati; *b.:* rozsívat. [oo] *b.:* přináší užitek.

[α] Jan 17, 17. [β] Jan 17, 14. [γ] nb. *C.* [δ] Jan 17, 11.
[ε] Jan 17, 20. 21. *V b. postranní přípisek:* Jednota svatá. *C.*
[ζ] 1 Petr 1, 23. [η] Jan 1, 1—5. 14. [ϑ] Mat. 13, 3.

ten drahý rozsevač Kristus Ježíš, z Boha Otce pošlý, zplozuje[a] své siemě drahé, syny[b] božie, skrze posly své, jakož řekl: *I za tyt prosím, kteříž mají uvěřiti skrze slovo jich v mě.*[α] Toť jest to slovo posluov božiech, jakož řekl: *Slova, kteráž's*[c] *mi dal, dal*
f. 51[a] *sem jim.*[β] A opět: *Dal jim moc syny božiemi býti.*[γ] Protož / jest jich to drahé siemě,[d] slovo božie, poněvadž jest jim dal je. A k tomu[e] dí svatý Pavel:[f] *My z Boha před Bohem v Kristu mluvíme.*[δ] A opět:[g] *Posluhujem ne černidlem, ale duchem Boha živého.*[ε] Protož[h] die, že *skrze mě zvěstování v Kristu Ježíši,*[ch] *já sem vás porodil.*[ζ] A tak zpuosob rodu z semene víry děje se z Boha Otce[η] skrze Krista Ježíše a Kristus Ježíš skrze posly své.[ϑ] Protož ta jednota svatá tak jest,[i] že Otec přebývá v Synu a Syn v Otci, a všickni, kteříž sú tu živú řeč přijali a zachovali a tak znova se[j] narodili a zuostávají,[k] rostúc[l] v nový život, tak přebývají v Otci i v Synu, jakož dí k témuž[m] svatý Jan: *Zuostanete-li v tom, co*[n] *ste od počátka*[o] *slyšeli, i vy v Synu i*[p] *v Otci zuostanete a toto*[r] *jest zaslíbenie vám,*[s] *život věčný.*[ι] Toť řeč božie činí: ktož ji zachová[t] a v tom setrvá, že věčný život dává. Neb jakož Syn[κ] věčný z Otce zuostává v Otci věčně,[u] tak všickni vyvolení jeho skrze něho jsúce zrozeni, zuostávají v něm a mají život věčný. A tak jest jednota, o niež mluví pán Ježíš: *Aby byli jedno, jakož i my jedno sme.*[v][λ]

Protož kteříž[x] v té jednotě nepřebývají, účastni Boha Otce nejsou, ani Krista Ježíše a skrze něho volených[y] jeho, ale jest každý takový jedno se všemi hřiešníky v účastnosti[z] skrze ducha nečistého,[μ] kterýž v nich své dílo dělá hned od počátka,[aa] Adama hřiecha a smrti zatracenie věčného.[bb] Protož všickni takoví jsú údové Antikristovi a přebývají[cc] v temnostech, neb nemají hned od

[a] *b.:* vzplozuje. [b] *b.:* syn [c] *AIII:* která's; *b.:* kteráž si. [d] *b.:* símě drahé. [e] *AIII i b.:* tomuť. [f] *AIII i b.:* apoštol. [g] *V b. následuje:* že. [h] *V b. následuje:* apoštol. [ch] *AIII i b.:* v Kristu Ježiši skrze mé zvěstování. [i] *AIII:* a tak jest ta jednota svatá tak; *b.:* takť jest jednota svatá tak. [j] *b.:* se znova. [k] *V AIII. následuje:* v ní. [l] *AIII:* rostouce. [m] *b.:* tomu. [n] *b.:* což. [o] *AIII:* počátku. [p] *AIII:* a. [r] *AIII:* totoť. [s] *b.:* a jest vám zaslíbený. [t] *b.:* zachovává. [u] *b.:* věčný. [v] *b.:* sme my jedno. [x] *AIII:* kdož; *b.:* kdo. [y] *b.:* ani volení. [z] *AIII:* účastenství. [aa] *AIII:* od počátku; *b.:* počátkem. [bb] *b.:* k zatracení věčnému. [cc] *b.:* přebývajíc.

α Jan 17, 20. β Jan 17, 14. γ Jan 1, 12.
δ 2 Kor. 2, 17. ε 2 Kor. 3, 3. ζ 1 Kor. 4, 15.
η Zpuosob rodu z semene. *C.* ϑ nb. *C.*
ι 1 Jan 2, 24—25. κ Jednota. *C.* λ Jan 17, 22.
μ *V b. postranní připisek:* Jednota hřišná. *C.*

počátku[a] rodu nového z semene slova božieho a[b] nepřijali synovstvie skrze víru v moci[c] slova božieho, i[d] nedal jim pán Ježíš řeči své. Protož nemají moci syny božími býti, neb nevěřie ve jméno jeho, nepřimísivše víry k slovu jeho, nejsú[e] v jednotě, za kterúž se jest pán Ježíš modlil. Protož nemají[f] moci z té jednoty Boha Otce s Synem i úduov jeho církve svaté a tak nemají moci rozenie skrze slovo jeho, poněvadž[g] prvé[h] nejsú sami porozeni skrze slovo Boha živého, i nemohú také žádného zploditi[ch] v nový život, ani koho zplozeného[i] posvětiti, neb sami sú v temnostech a v smrti a sú poškvrnění. A tak všecky věci jich, což oni mají a dělají, poškvrněné sú. Oni[j] žehnají, a Buoh zlořečí a[k] poškvrnu na to uvodie, jakož die:[l] *Obětují[m] mi chléb poškvrněný, nenie[n] má vuole v nich.*[α] A opět die: *Já[o] žehnání jich[p] budu zlořečiti.*[β] f. 51[b]

Protož daleký jest rozdíl úduov Antikristových, jenž jest[r][γ] zbor satanuov, od úduov Kristových, jenž jest[s] církev svatá, a[t] nemají[u] spolu účastnost[v] v božských dařiech,[x] jako světlo s temností,[y] a pán Kristus, jenž jest Buoh, s Belialem, jenž jest ďábel, a chrám božie s modlami, jakož die: *Vy ste chrám Boha živého.*[δ] Protož[z] nenie přirovnání chrámu Ducha Svatého k chrámu modlářskému, jakož die[aa]: *Ktož činí hřiech, slúha jest hřiechu,*[ε] a opět: *Od čehož[bb] kto přemožen jest, toho i slúha jest.*[ζ] A o tom zjevně svatý Pavel die, že *lakomství jest modlám sloužení.*[η] A tak modláři sú všickni hřiešníci,[cc] neb duch jich s tiem spojen jest a tomu ve dne i v noci slúžie, v jednotě jsúce[dd] s tiem, od čehož přemoženi sú, a žádost srdce jich[ee] v tom přebývá, což jest z duchu[ff] zlostného, totiž hřiech a smrt.[gg] Protož[hh] o ty časné věci mají hněvy[ii] a[jj] sváry a popudlivosti, a cožkoli jest těch věcí[kk] v srdci nečistém a v duchu zlostném, to jazyk vynášie skrze rty, neb z hojnosti srdce ústa mluvie, a totéž i skutek ukazuje, neb

[a] *b.:* počátkem. [b] *V AIII i v b. chybí.* [c] *b.:* moci. [d] *V b. chybí.* [e] *AIII:* nejsouť. [f] *AIII:* nemajíť. [g] *b.:* a poněvadž. [h] *V b. chybí.* [ch] *b.:* vzploditi. [i] *b.:* vzplozeného. [j] *AIII i b.:* oniť. [k] *V AIII i b. následuje:* tak. [l] *V AIII následuje:* prorok. [m] *AIII:* obětujiť. [n] *AIII:* neniť. [o] *AIII:* jáť. [p] *AIII:* jich żehnáni. [r] *AIII:* sou. [s] *AIII:* sou. [t] *V AIII i v b. chybí.* [u] *b.:* nemajíť; *v AIII následuje:* ti. [v] *AIII i b.:* účastenství. [x] *b.:* v dařich božských. [y] *b.:* s temnostmi. [z] *AIII:* protožť. [aa] *V AIII následuje:* Pismo. [bb] *AIII:* kohož; *b.:* čeho. [cc] *Nad tímto slovem připsáno jest rukou Orlíkovou:* lakomci. [dd] *AIII:* jsouc. [ee] *b.:* jim. [ff] *b.:* ducha. [gg] *AIII:* v hříchu a v smrti. [hh] *AIII:* protožť. [ii] *b.:* hněv. [jj] *V b. chybí.* [kk] *V AIII chybi:* těch věcí.

α Mal. 1, 7. β Mal. 2, 2. γ Rozdíl. *C.*
δ 2 Kor. 6, 16. ε Jan 8, 34. ζ 2 Petr 2, 19. η Kol. 3, 5.

když jest dřevo zlé i ovotce jeho zlé a nesbierají s[a] bodláčie fíkuov, ani s trnie vinných jahodek, také nevydává[b] studnice[α] z jednoho pramene sladké a hořké vody. Tak[c] každý kněz zlý, příjímaje účastnost[d] z duchu nečistého a přebývaje v zboru hříšníkuov v jednotě nepravosti, nemuož[e] skrze něho pojíti nic čistého z[f] sladkosti Ducha Svatého. Protož[g] nemuož[e] užitečný býti, ani[h] užitečně komu[f] posloužiti k spasení, ani co posvětiti,[ch] neb tma neosvěcuje, ani se kto[i] očistí[j] od nečistého.

Protož odkud jest to, že právě držie a věřie,[k] že zlý kněz posvěcuje těla božieho? A jestli[l] tak, tehdy[m] jest většie a duostojnějšie v svátosti zlý kněz než[n] tělo božie, neb[o] jest jisté písmo ducha božieho,[p] že každá[β] věc menšie od větčie béře[r] požehnánie neb posvěcenie. Ale to slovo příliš jest vzdálené od pravdy, nebo ani nejlepšie kněz, by jako s. Petr byl, neposvěcuje[s] těla božieho v tom smysle,[t] jakož[u] oni pravie,[v] ale posvěcení ono přijímá od Krista Ježíše,[x] jakož die pán Ježíš: *Otče, posvět jich v pravdě, řeč tvá pravda jest.*[γ] A opět die: *Já*[y] *sám za ně posvěcuji sebe,*
f. 52[a] *aby*[z] *i oni posvěceni byli v prav/dě.*[δ] A tak jest posvěcení z Boha Otce skrze slovo jeho živé, jenž jest pravda Kristus Ježíš, jenž samého se posvěcuje i také vyvolených svých, kteříž[aa] z něho[bb] posvěcení mají. A z té moci kněžie křesťanští posvěcují vidomých věcí,[cc] kteréž[dd] menšie sou než oni. Ale pán Ježíš sám těla svého posvěcuje[ε] a k tomu i své volené zpuosobuje, aby přijali jeho v pravdě k životu věčnému, jakož die: *Ktož jie chléb*[ζ] *tento, živ bude na věky.*[η] Ale zlí kněžie[ee] čím posvěcují, poněvadž[ff][ϑ] jeho nepřijali a nepřijemše[gg] sami od něho posvěceni nejsú, protož[hh] žádné věci nejmenšie posvětiti nemohou?

[a] *AIII:* z. [b] *AIII:* nevydávátť: *b.* nevydávají., [c] *AIII:* takť. [d] *AIII i b.:* účastenství. [e] *AIII:* nemůžť. [f] *V b. chybí.* [g] *AIII:* protožť. [h] *AIII:* aniž. [ch] *AIII:* posvěcovati. [i] *b.:* co. [j] *b.:* čistí. [k] *b.:* věří a drží. [l] *AIII:* jestliť. [m] *AIII:* tehdyť. [n] *AIII:* nežli [o] *AIII:* nebť. [p] *b.:* svatého. [r] *b.:* béře od většího. [s] *AIII:* neposvěcujeť. [t] *b.:* smyslu. [u] *AIII:* jakožť. [v] *b.:* mluví. [x] *AIII:* onť přijímá od Krista Ježíše posvěcení; *b.:* posvěcení přijímá od Krista Ježíše. [y] *AIII:* jáť. [z] *AIII:* ať by. [aa] *AIII:* kteříť. [bb] *AI:* z jeho. [cc] *b.:* posvěcují vidomých věcí kněží křesťanští. [dd] *b.:* kteřiž. [ee] *AIII:* kněží zlí. [ff] *AIII:* poněvádžť. [gg] *b.:* nepřijavše. [hh] *AIII:* protožť.

α *V b. postranní přípisek:* Zlý kněz ničeho neposvěcuje. *C.*
β Kněz důstojnější než tělo boží. *C.*
γ Jan 17, 17. δ Jan 17, 19.
ε Kněží posvěcují vidomých věcí, kteréž menší jsou než oni. *C.*
ζ nb. *C.* η Jan 6, 51.
ϑ *V b. postranní přípisek:* nb.

Ale řekl by někdo, že slova mají a těmi slovy posvěcují. A[a] kde sú vzali[b] ta slova,[b] poněvadž[b] jich jim[c] pán Ježíš nedal?[d] Neb[e] když[f] by slova pána Ježíše přijali, měli[g] by život věčný a tak rod nový a světlo víry poznánie božieho[h] a tak by byli[ch] v jednotě, o níž napřed povědíno jest, a údové z[i] úduov Kristových a chrám Boha živého. A když by tak bylo při nich, měli by slovo božie, jímž[j] by mohli poslúžiti k rodu novému i k[k] posvěcení ducha i svátostmi,[l] neb takový každý byl by v pravdě kněz dobrý, již jsa porozen ne z semene porušeného,[m] ale skrze slovo Boha živého, jakož opět die pán Ježíš Kristus[n]: *Co*[o] *se narodilo z těla, tělo jest a co se narodilo z duchu,*[p] *duch jest.*[α] Protož ten rod duochovní jest, o němž se tuto mluví, vnitřního člověka, v němž má zruosti v dokonalost každý kněz křesťanský, aby i jiným posluhoval[r] k témuž rození skrze slovo pravdy.

Protož každý člověk rozumný měl by z těchto řečí porozuměti, muož-li člověk prvé,[s] než se narodí, jiným k rození posloužiti,[t] dílo dělati a[β] slova mluviti aneb[u] jiným pokrm připravovati, aby jedli. Takéž[v] jest tuto podlé zpuosobu duochovního člověka křesťana věrného, ovšem pak kněze, ješto[x] má býti jiným[y] ku posloužení v těch ve[z] všech věcech v Kristu Ježíši: musíť býti sám prvé porozený[aa] a pokrm bráti a vzrost[bb] a[cc] dílo dělati, kteréž nehyne, a tak i[cc] slova mluviti, kteráž[dd] sú k životu věčnému, a potom[ee] posluhovati jiným[ff] k témuž, což sám má. Neb[gg] každý, kdož[hh] má knězem býti v úřadě[ii] apoštolském, musíť prvé dojíti kněžství, jenž[jj] jest / duochovní v řádu[kk] a v duostojenství věrných f. 52[b]
křesťanuov spoluúduov Kristových, o nichž napřed psáno jest. A jakož opět s. Petr die: *Složíce každú zlost a každú lest a pokrytstvie a nenávist*[ll] *i všeliká utrhánie, jakožto nynie porozená mladátka rozumní*[mm] *beze lsti pokrmu*[nn] *žádejte, abyšte v něm*

[a] *AIII i b.:* protož. [b] *V b. chybí.* [c] *AIII:* jim jich. [d] *V b. následuje:* jich [e] *b.:* nebo. [f] *AIII:* kdyžť; *b.:* kdyby. [g] *AIII:* měliť. [h] *b.:* boži. [ch] *AIII:* byliť by. [i] *V AIII chybí.* [j] *b.:* jimžto. [k] *AIII i b.:* ku. [l] *AIII:* svátosti. [m] *b.:* porušitedlného. [n] *V b. chybí.* [o] *AIII:* což. [p] *AIII i b.:* ducha. [r] *b.:* posluhovali. [s] *AIII:* prvé člověk. [t] *AIII:* k rození posluhovati jiným. [u] *AIII:* anebo. [v] *AIII:* takéžť. [x] *AIII:* ještoť. [y] *b.:* jiným má býti. [z] *V AIII chybí.* [aa] *AIII:* prvé býti sám porozený; *b.:* býti prvé sám porozený. [bb] *b.:* ruosti. [cc] *V b. chybí.* [dd] *AIII:* kterážť; *b.:* kteréž. [ee] *b.:* v tom. [ff] *AIII:* jiným posluhovati. [gg] *b.:* nebo. [hh] *AIII:* kdožť. [ii] *AIII i b.:* úřadu. [jj] *AIII:* ješto. [kk] *b.:* v úřadu. [ll] *AIII i b.:* nenávisti. [mm] *AIII:* rozumná. [nn] *b.:* mléka.

[α] Jan 3, 6. [β] nb. *C.*

rostli k spasení, ač však okusili ste,[a] *že*[b] *sladký jest Pán, k němužto přistúpice, k kameni živému od lidí zajisté*[c] *zavrženému, ale od Boha vyvolenému a poctěnému,*[d] *i vy jakožto kamení živé vzdělávejte se v domy duochovní,*[α][e] *oběti*[f] *vzáctné*[g] *Bohu skrze Ježíše Krista.*[h][β] Protož[ch] tyto řeči apoštola oznamují život křesťanský, a[i] kdož chce spasen býti, musí[j] každý skrze pokání pravé složiti každú zlost[k] a skrze nové rozenie mlaďátkem býti a v tom ruosti a rozumný býti okúšeje Pána, kterak sladký jest, k němuž má přistoupiti, k kameni živému, to jest k té jednotě pána Krista, o níž napřed povědíno jest. Protož musí[l] každý křesťan pravý[m] býti kamenem živým skrze víru slova božieho živého a vzdělati se v lásku neomylnú, v duom duochovní a tak v jednotu ducha, jakož[n] dí s. Pavel:[o] *Jedno tělo a jeden duch*[γ] (neb tak se vzdělává církev svatá v jednotu božie v Kristu Ježíši) a tak v té jednotě knězem svatým býti, neb jest církev svatá ten chrám, ta[p] jednota zboru božieho shromážděnie;[r] protož v něm nic poškvrněného ani mrtvého nemuož býti,[s] než jedno ti, kteříž[t] sú z semene neporušeného[u] skrze slovo Boha živého a tak Krista Ježíše, Syna božího, neb[v] on jest kněz svrchovaný.[δ] Protož ktož se z něho rodie,[x] ti[y] sú kněžie po rodu, jakožto[z] v[aa] podobenství toho byli Aronova pokolení kněží tělesní.

A tak všickni,[ε] ktož sú v rodu tohoto kněze Krista Ježíše, jsú[bb] kněžie[cc] rodu[ζ] duochovního, neb[dd] on jest kněz duochovní, maje pomazání Duchem Svatým nade všecky,[ee] ktož jeho účastni sú, z jehož plnosti všickni jsú kněžie božie. Neb jakož v chrámě Šalomúnově bylo kněžstvo rodu tělesného, z semene lidského, z pokolení levitského a obětovali sú oběti tělesné, rozličná hovada[ff] etc, majíce zákon literami napsaný. tak podlé téhož podobenstvie všecko duochovní má býti a tak křesťané mají býti duo-

[a] *b.:* ač ste pak okusili. [b] *b.:* kterak [c] *V b. chybí.* [d] *AIII:* poctivému; *b.:* ale Buoh jeho poctil dav jemu chválu věčnou, protož. [e] *V AIII i v b. následuje:* kněžstvo svaté, abyšte obětovali. [f] *AIII:* oběti duchovní; *b.:* duchovní oběti. [g] *AIII:* vzácné. [h] *AIII:* Krista Ježíše. [ch] *AIII i b.:* a tak. [i] *AIII i b.:* protož. [j] *AIII* musiť. [k] *AIII:* lest. [l] *AIII i b.:* musiť. [m] *b.:* věrný. [n] *AIII:* jakožť. [o] *AIII i b.:* apoštol. [p] *b.:* a tak ta. [r] *AIII:* shromáždění sboru božího. [s] *AIII i b.:* nemůž býti ani mrtvého. [t] *AIII i b.:* kdož. [u] *b.:* neporušitedlného. [v] *AIII:* nebť. [x] *b.:* urodí. [y] *AIII:* tiť. [z] *AIII:* jakožť. [aa] *b.:* ku. [bb] *AIII:* jsouť. [cc] *b.:* kněž. [dd] *AIII:* nebť. [ee] *AIII:* nade všecky Duchem Svatým. [ff] *b.:* hovada rozličná.

[α] nb. *C.* [β] 1 Petr 2, 1.—5. [γ] Ef. 1, 4.
[δ] *V b. postranní připisek:* Dvojí rod dvojího kněžstva. *C.*
[ε] Kněží po rodu, t. ti, kteřiž se z Krista rodí. *C.* [ζ] Kněží duchovni. *C.*

chovní, neb die s. Pavel: *Ktož ducha Kristova nemá, ten*[a] *nenie jeho.*[b][α] A opět napomíná řka: *Jste-li živi duchem,*[c] *i choďte.*[d][β] A opět[e] die: *My duchem z víry Bohu sloužíme.*[e][γ] Protož jest řečeno: *Jakožto*[f] *kamení živé*[g] *vzdělávejte se v | domy duochovní.*[δ] f. 53[a] Tak[h] se vzdělávají v tu jednotu církve svaté v[ch] nejsvětějšie víře, jakož[i] dí s. Petr: *U víře všickni jednomyslní buďte,*[j] *lítostiví, bratrství*[k] *milovníci, milosrdní, střídmí, pokorní, nižádnému*[l] *zlého za zlé neodplacujíce.*[ε] Takž[m] se vzdělávají na[n] základ apoštolský a prorocký na nejvyšším úhelním[o] kameni, Kristu Ježíši, na němžto všeliké vzdělání ustavené[p] roste v chrám svatý v[r] Pánu. A die k tomu:[r] *Na němžto*[s] *i vy spolu*[t] *se vzdělejte*[u] *v příbytek boží v Duchu Svatém.*[ζ] Protož kteříž[v] se tak vzdělávají, ti[x] sú chrám Ducha Svatého nepoškvrněný, neb se tak stavie z kamení[y] drahého chot Kristova milá, církev svatá, jemu vybraná ze všech dcer izdrahelských,[z] to jest ze všeho pokolenie lidského shromážděni sú v jednu víru[aa] tak, aby jednotu ducha zachovávali[bb] v těle Kristově, jakož dí s. Pavel: *Pilni buďte zachovati jednotu ducha v svazku pokoje.*[η] Takť[cc] v jednotě přebývají a v té se ostříhají[dd] jednomyslně, v domu božiem chodíce s povolením.[ee] A ten chrám jest z kamení drahého a[ff] živého, v němž sú kněžie duochovní, neb[gg] všickni vyvolení božie sú kněžie[gg] toho[hh] chrámu, jsúce[ii] z rodu Krista[jj] Ježíše, kněze velikého, jakož dí s. Jan: *Učinil nás kněžie a království*[kk] *Bohu Otci,*[ϑ] neb tak z semene knížete kněžského kněze svrchovaného, synové jsou. Protož ten duom i kněžstvo duochovní jest a ozdobeno jest dary duochovními. Jako[ll] onen chrám a kněžstvo bylo ozdobeno tělesnými dary, zlatem a[mm] drahým kamením, takéž i tito, o nichž die s. Pavel:[nn]

[a] *AIII:* tenť. [b] *b.:* Kristuov. [c] *AIII i b.:* duchem živi, duchem. [d] *V b. chybí:* i choďte. [e] *V b. chybí:* a opět × Bohu sloužíme. [f] *b.:* v. [g] *V b. následuje:* duchovní. [h] *AIII i b.:* takť. [ch] *V b. chybí.* [i] *AIII:* jakožť. [j] *b.:* všickni buďte jednomyslní u víře. [k] *AIII:* bratrstva. [l] *b.:* žádnému. [m] *AIII:* takť; *b.:* tak. [n] *AIII:* v. [o] *AIII:* úhelném. [p] *V b. chybí.* [r] *V AIII i v b. chybí.* [s] *V b. chybí:* na němžto. [t] *V b. chybí.* [u] *AIII:* se vždělávejte; *b.:* se vzdělávejte. [v] *AIII:* kdo; *b.:* kdož. [x] *AIII i b.:* tiť. [y] *V AIII následuje:* živého. [z] *AIII i b.:* izrahelských. [aa] *b.:* jednotu víry. [bb] *AIII i b:* zachovali. [cc] *b.:* také. [dd] *AIII:* ostříhajíc. [ee] *AIII:* s povoláním. [ff] *V b. chybí.* [gg] *V b. chybí:* duochovní neb × jsú kněžie. [hh] *b.:* tohoto. [ii] *V AIII chybí.* [jj] *b.:* Kristova. [kk] *AIII:* království a kněží. [ll] *AIII i b.:* jakož. [mm] *b.:* i; *v AIII chybí.* [nn] *AIII i b:* apoštol.

α Řím. 8, 9. β Gal. 5, 16. γ Fil. 3, 3.
δ 1 Petr 2, 5. ε 1 Petr 3, 8. 9.
ζ Ef. 2, 22. η Ef. 4, 3. ϑ Zj. 1, 6.

Vstupuje[b] *na výsost, jatú*[a] *vedl vazbu,*[b] *dal jest dary lidem.*[α] Též i oběti duochovní mají[c] býti, jakož napřed řečeno, že duchem Bohu sloužíme[d] a vespolek sobě skrze lásku ducha. A o tom[e] jest řečeno: *Obětujte*[f] *duochovní oběti*[g] *vzáctné Bohu skrze Ježíše Krista,*[h][β] *to jest všecky věci, kteréž*[i] *činíte v slovu neb v skutku,* všecko ve jméno[j] pána Ježíše[k] Krista čiňte. Neb tak jest obět Bohu Otci[l] příjemná a vzáctná a lidem spasitedlná, což se dělá neb mluví v moci pána Krista a tak v[k] zaslouženie života jeho, kterýž se za nás vydal v obět chutnú Bohu Otci, jakož dí s. Pavel:[m] *Následovníci božie buďte jako synové nejmilejšie*[n] *a choďte*[o] *v milování, jako*[p] *i Kristus miloval*[r] *vás a dal se samého*[s] *za vás obět a dar Bohu u vuoni chutnú.*[γ] Neb die: *Obětí a daruov nechtěl si, ale tělo připravil si mi, zápalné oběti a za*
f. 53v *hřiech ne líbily sú*[t] *se tobě.*[δ] Protož die[u]: *Jdu, abych činil vuoli tvou, Bože.*[ε] K tomu die apoštol: *V kteréžto vuoli posvěceni sme skrze obětování těla Kristova jednú.*[ζ] Protož tak[v] jest obět Bohu Otci vzáctná těch všech kněží[x] rodu Kristova, ješto[y] sú v naplnění vuole Boha Otce, skrze Krista Ježíše. A ti sú posvěceni a v té vuoli dokonáni jedním obětováním, aby také moc měli obětovati oběti[z] vzáctné Bohu Otci skrze toho, kterýž se obětoval vzáctně, jsa poslušen Otce[aa] až do smrti[bb] kříže, samého se vydal z lásky na utrpenie k vuoli Boha Otce až do ukrutné smrti a svú krev z sebe vytočiti dal a tak jest posloužil k dokonání vyvoleným svým, jichž jest posvětil, kteříž poznavše vuoli jeho v ní[cc] se ostříhají, vydávajíc se také v poslušenství jeho zachovávají přikázaní jeho, aby živi byli k líbezné vuoli jeho, jakož dí s. Pavel: *Vydávejte*[dd] *těla váše obět živú, svatú, Bohu libú, rozumnú službu váši a neroďte se přirovnávati tomuto světu, ale obnovte se v obnovení*[ee] *smysla vašeho, abyšte zkusili, která jest*[ff] *vuole božie dobrá a dobře líbezná*[gg] *a dokonalá.*[η]

[a] *AI:* já tu; *AIII:* jatau. [b] *V b. chybí:* vstupuje na výsost, jatú vedl vazbu. [c] *AIII:* musí; *b.:* museji. [d] *V b. následuje:* etc. [e] *AIII i b.:* tomf. [f] *AIII:* obětujtež. [g] *AIII:* oběti duchovní. [h] *b.:* Krista Ježíše. [i] *AIII:* kteréž koli. [j] *AIII:* jménu. [k] *V b. chybí.* [l] *b.:* Bohu Otci obět. [m] *AIII i b.:* apoštol. [n] *V b. chybí:* jako synové nejmilejšie. [o] *AIII:* choďtež. [p] *AIII:* jakož; *b.:* jakožto. [r] *V AIII následuje:* jest. [s] *b.:* samého se. [t] *V AIII chybí.* [u] *V b. chybí.* [v] *AIII i b.:* takf. [x] *b.:* v těch všech kněžích. [y] *AIII:* ještof; *b.:* jest. [z] *b.:* oběti obětovati. [aa] *V b. chybí.* [bb] *V b. následuje:* a smrti. [cc] *AIII i b.:* v tom. [dd] *AIII:* vydávejtež. [ee] *AIII i b.:* v novotě. [ff] *AIII:* by byla. [gg] *AIII:* libá.

[α] Ef. 4, 8. [β] 1 Petr. 2, 5. [γ] Ef. 5, 1. 2.
[δ] Ž. 40, 7. [ε] Ž. 40, 8. 9. [ζ] Žid. 10, 10. [η] Kol. 12, 1. 2.

Protož potřebie[a] jest poznati vuoli božie dokonalú, kdož[b] chce posvěcen býti a[c] skrze Krista Ježíše jedním obětováním dokonán k věčnému životu. A za to sou se[d] apoštolé modlili, jakož dí s. Pavel: *Nepřestáváme za vás modléce se a žádajíce, abyšte byli naplněni*[e] *poznáním vuole jeho*[f] *ve všie múdrosti a v rozumu duochovním, abyšte chodili hodně*[g] *Bohu, ve všech věcech líbíce se jemu.*[α] Nebo[h] *ne každý kdož*[ch] *die „Pane, Pane," vejde do královstvie božieho,*[i] *ale ktož*[j] *činí vuoli Otce nebeského,*[k] *tent vejde.*[β] A k tomu[l] die dále: *Ktož slyší slova má a činí je,*[m] *tent jest múdrý a stavie duom na skále.*[γ] Protož k tomu[n] jest potřebie přizříti, kto sú to kamení živé, o němž jest často zmínka, ješto se tak vzdělávají v domy duochovní, kněžstvo[o] svaté, obětujíce duochovní oběti[p] vzáctné Bohu skrze Krista Ježíše. A ty oběti sú věrných křesťanuov, duochovních kněžie, že se vydávají živi býti[s] k vuoli božie, dobrú vuoli jemu obětují[δ] a v tom každý sám sebe, nejsa živ sobě, ale Bohu ve všech věcech, a to činí z viery, milostí veden sa, v slovu i v skutku; by[t] neměl co jiného, ale číši vody studené bližnímu podada, i to jest vzáctné Bohu a jemu k odplatě. Toť sú ti kněží, ješto z dobré vuole obětují, jakož die[u]: *Dobrovolně obětovati budu*[v] *tobě, / Pane.*[ε] Takť f. 54[a]
dobrovolně obětuje každý takový kněz skrze Ježíše Krista,[x] posvěcen jsa v naplněnie[y] vuole božie a jedním obětováním dokonán tomu,[z] aby jemu živ byl zde v milosti a potom u věčné radosti. Protož vydává zde[aa] život svuoj ku posloužení bližním svým k vzdělání a ku polepšení víry, neb jest tak vuole božie a tú obětí zaslúžen bývá pán Buoh, jakož dí apoštol: *Dobrodiní*[bb] *a obecenství nerodťe*[cc] *zapomínati, neb takovými obětmi zaslúžen bývá Buoh.*[ζ] Toť sú oběti užitečné těch kněží rodu Kristova, ploditi se v skutcích dobrých a v umění božiem ruosti, jakož dí opět:[dd] *Kteřiž sú synové božie, Duchem se božiem zpravují.*[η]

[a] *AIII i b.:* potřebiť. [b] *AIII:* kdožť. [c] *V b. chybí.* [d] *V b. následuje:* i. [e] *AIII:* naplněni byli. [f] *V AIII chybí. V b. zní toto místo takto:* Za to se modlíme, abyšte poznali vuoli jeho. [g] *AIII:* hodně chodili. [h] *AIII:* neb. [ch] *V AIII následuje:* mi. [i] *AIII i b.:* nebeského. [j] *AIII:* kdožť. [k] *V b. následuje:* etc. *Konec citátu chybí.* [l] *AIII:* tomuť. [m] *V b. následuje:* etc. *Konec citátu chybí.* [n] *AIII:* tomuť. [o] *AIII:* v kněžstvo. [p] *AIII:* oběti duchovní. [s] *b.:* býti živi. [t] *b.:* a by. [u] *V AIII následuje:* David prorok. [v] *V b. chybí.* [x] *b.:* Krista Ježíše. [y] *b.:* naplněním. [z] *b.:* k tomu̅. [aa] *b.:* zde vydává. [bb] *b.:* dobrovolně. [cc] *b.:* nechtějte. [dd] *AIII:* opět dí.

[α] Kol. 1, 9. 10. [β] Mat. 7, 21. [γ] Mat. 7, 24.
[δ] *V b. postranní připisek:* Oběti dobré vůle neb dobrovolné. *C.*
[ε] Ž. 54, 8. [ζ] Žid. 13, 16. [η] Řím. 8, 14.

A tak[a] ve všech věcech v slovu i v skutku Bohu se obětují následujíc šlepějí pána Krista, neb *on vně před branú obětován jest*[α] a[b] oni také vycházejí k němu ven z stanuov, hanění[c] jeho nesúce, neb nemají zde přebývajícího města,[č] ale budoucího hledají a *obětují oběť*[b] *chvály,*[d] *užitek rtuov, vyznávajících jméno Páně.*[β] Toť[e] jest obětování samého seť[f] v slovu i v skutku,[g] ke cti božie živu býti skrze Krista Ježíše, kteréhož vyznává[h] slovem i[ch] skutkem,[i] ⟨skutkem⟩ život jeho svatý a slovem pravdu ducha jeho vynášeje[j] k zvelebení jména jeho a[j] bližním k užietku spasení.

A tak tie kněžie obětují se v spravedlnosti a v svatosti pravdy slúžiti[k] Bohu, modlitby a prosby činíce Bohu[l] v duchu a v pravdě, i[l] děkují[m] jemu[n] ze všech věcí sobě učiněných skrze pána Ježíše Krista. A tak obět chvály, užitek rtuov, jest k odplatě života věčného. A takové[o] oběti na každý den obětují se od křesťanuov věrných, kněžie duochovních z rodu pána Krista, a jsú[p] jim prospěšné i bližním jich. Neb by[r] pak[s] takový člověk i[t] mezi pohany byl, můž[u] jim[v] užitečně posloužiti[x] k spasení, nauče[y] z nich[z] některé skutky i slovy, aby tak živi byli, jakož on sám jest. Neb[aa] muož navésti a naučiti víře pána Krista i všem věcem, kteréž[bb] sú potřebné k spasení.

Tak[cc] z daru božieho poslúží bližnímu ku poznání Boha samého, pravého i Ježíše[dd] Krista,[dd] syna jeho. A to[ee] jest život věčný[ff] skrze ty oběti, když sám ctnostně živ jest a skutečně k vuoli božie, a činí prosby a modlitby v duchu a v pravdě a mluví[gg] slova[dd] k naučení z té pravdy, v kteréž jest sám, a když ji přijme a zachová, ten[hh] má život věčný. Jestliže by pak[ii] nemohl[jj] dojíti z úřadu kněžského posluhování svátostí,[kk] proto nehyne svatým býti, nebude-li jísti a[dd] píti[dd] vidomé svátosti v zpuosobu chleba a vína, kteréž[ll] sú věci[mm] služebné k obcování[nn] těla a krve pána Krista. Neb nezáležie spasenie na vidomém toliko přijímanie,[oo] ale skrze

[a] *b.:* také. [b] *V b. chybí.* [c] *AIII:* pohanění. [č] *AIII:* místa. [d] *b.:* chválu. *V AIII následuje:* Bohu, to jest. [e] *b.:* to. [f] *AIII:* sebe. [g] *b.:* v skutku i v slovu. [h] *b.:* vyznávají. [ch] *V b. chybí:* slovem i. [i] *AIII:* skutkem i slovem. [j] *V b. chybí:* vynášeje × jeho a. [k] *b.:* sloužíce. [l] *V AIII chybí.* [m] *b.:* děkujíc. [n] *AIII i b.:* pánu Bohu. [o] *b.:* takovéť. [p] *AIII:* jsouť. [r] *AIII:* byť. [s] *V b. chybí.* [t] *b.:* takový člověk by i. [u] *AIII:* můžť. [v] *V b. chybí.* [x] *V b. následuje:* jiným. [y] *AIII:* uče; *b.:* naučeje. [z] *AIII:* je; *v b. chybí:* z nich. [aa] *AIII:* nebť. [bb] které. [cc] *AIII:* takéž; *b.:* takoví. [dd] *V b. chybí.* [ee] *AIII:* toť. [ff] *Místo:* jest život. věčný *stojí v b.:* učiní. [gg] *b.:* mluvě. [hh] *AIII:* tenť. [ii] *b.:* tak. [jj] *b.:* nemohli [kk] *b.:* svátostmi. [ll] *AIII:* kteréžto. [mm] *AIII:* věci jsou. [nn] *b.:* obětování. [oo] *b.:* přijímaní toliko.

α Žid. 13, 12. *β* Žid. 13, 15.

víru na / duochovním,[α] na tom, jakož die pán Kristus:[a] *Tělo mé* f. 54[b]
zajisté[b] *právě*[c] *jest*[b] *pokrm a krev má právě*[c] *jest*[b] *nápoj. Ktož*[d] *jie*[e] *mé tělo a pie*[f] *mú krev, ve mně přebývá a já v něm,*[β] A to sám vykládá řka: *Slova má duch a život sú.*[γ] Protož kteříž[g] se v to nejvíce[h] vzdělávají, ti nejdokonalejší sú v životě křesťanském. A to jest, jakož dí s. Jan: *Toto*[ch] *jest*[i] *přikázaní jeho, abychme*[j] *věřili ve jméno*[k] *Syna jeho Ježíše*[l] *Krista*[m] *a milovali jeden druhého. A kdož to přikázaní zachovává,*[n] *v něm*[o] *přebývá a on v něm.*[δ]

Protož u vidomém posluhování a čitedlném tělu není[p] dokonalosti, ale v tom,[r] o němž napřed povědíno, duochovním v[s] víře a v milování. Tyto pak čitedlné věci sú[t] pro poslušenstvie a k vidomému[u] poslouženi časem a místem, když muož býti. A jestliže by pak[v] nemohl dojíti, proto[x] nehyne tak dokonalým býti v svatosti života a vzáctný[y] Bohu, jakož se jest spojil s ním[z] skrze víru Syna jeho a lásku Ducha Svatého a v[aa] milování bližních s spolu s údy[bb] Kristovými; protož[cc] jest[dd] ten kámen živý, přebývaje v životné pravdě[ee] v Kristu Ježíši, jsa v účastnosti vyvolených jeho, vzdělav se v chrám duochovní, v církev svatú.[ff] A tak již podlé svědectví apoštolského jest v pravdě křesťanem skrze obmytie druhého narození a obnovení Ducha Svatého, neb jest již pokřtěn v smrti Kristově a skrze slovo Boha živého nakrmen duochovně tělem a krví Syna božieho, účasten jsa zaslouženi života jeho i moci vylití krve jeho. Neb ten, ktož jemu poslúžil slovem pravdy, obětoval jest prvé za něho obět,[gg] živ[hh] jsa ctnostně,[ii] modlitby a prosby čině Bohu Otci[jj] v duchu a v pravdě, jakož apoštol o sobě oznamoval[kk] píše, řka: *Pro tu věc klekám na*

[a] *b.:* Ježíš. [b] *V b. chybí.* [c] *b.:* v pravdě. [d] *b.:* a kdož. [e] *b.:* jí. [f] *AIII:* pjé; *b.:* pije. [g] *AIII i b.:* kdož. [h] *b.:* nejvíce v to. [ch] *AIII:* totoť. [i] *V b. chybí:* toto jest. [j] *AIII:* abychom; *b.:* aby. [k] *AIII:* jménu. [l] *AIII:* Jezu. [m] *V b. chybí:* Ježíše Krista. [n] *AIII:* zachová; *b.:* chová. [o] *AIII:* v němť. [p] *AIII:* neníť. [r] *b.:* tomto. [s] *b.:* u. [t] *AIII:* jsouť. [u] *AI i AIII:* nevidomému. *b.:* nevídajícímu. [v] *AIII i b.:* jest-li pak že by. [x] *AIII i b.:* protoť. [y] *AIII:* vzácen. [z] *AIII:* s ním spojil. [aa] *V b. chybí.* [bb] *AIII:* spolu s údy; *b.:* spolu údy. [cc] *AIII i b.:* a tak. [dd] *V b. následuje:* již. [ee] *b.:* v životě v pravdě. [ff] *AIII:* v církvi svaté; *b.:* církev svatou. [gg] *b.:* obět krve za něho. [hh] *b.:* sám živ. [ii] *b.:* v ctnostném životě. [jj] *b.:* modlitby Bohu a prosby činil. [kk] *AIII:* oznámil.

[α] *V b. postranní připisek:* O duochovním pána Krista poživaní. *C.*
[β] Jan 6, 55. [γ] Jan 6, 63. [δ] 1 Jan 3, 23. 24.

kolenú mú[a] *k Otci pána našeho Ježíše*[b] *Krista, z něhož*[c] *každé*[d] *otcovství*[e] *na nebi i na zemi*[f] *se jmenuje, aby*[g] *vám dal podlé bohatství slávy své*[h] *moc ku posilení*[ch] *skrze Ducha Svatého*[i] *u vnitřním člověku přebývati, Krista skrze víru v srdcích vašich, v lásce jsúc vkořeněni a založeni, abyšte mohli stihnúti se všemi svatými, kteraká*[j] *by byla širokost a dlouhost, vysokost a hlubokost, také aby věděli převýšenú lásku umění Kristova,*[k] *abyšte byli naplněni*[l] *ve všelikú plnost božie.*[m][α]

A tak tyto všecky[n] věci muož míti člověk jeden skrze druhého poslúženie[o] od Boha skrze Krista Ježíše beze všech posluhování vidomých svátostí[p] úřadu[r] kněžstva, kteréž[s] k tomu voleno a biskupem potvrzeno. Neb toto kněžstvo duochovní drží podstatu poslúžení, pravdu slova božieho. A to jest užitek rtuo, vyznávajících jméno božie a modlitby k Bohu, neb ta jest obět vzáctná Bohu, kteráž pochodí[t] z duchu[u] pravdy křesťana ctnostného. A
f. 55[a] jak[v] / velmi[x] u víře a v lásce přebývá,[y] tak dokonalý[z] jest křesťan v účastnosti pána Krista, neb tak v Bohu přebývá[z] a Buoh v něm, jakož[aa] milostí srdce čistého,[bb] povolného[cc] přídrží[dd] se jeho v dobrém svědomí. Protož tak v[β] lásce přebývaje, v Bohu přebývá a Buoh v něm, a ktož více miluje jeho, ten více milován jest[ee] od něho a rozmnožen bývá v dařiech jeho skrze Krista Ježíše z plnosti jeho zde v milosti a potom k věčné chvále[ff] nad jiné, ješto mdlejší víru měli a méně milovali. Nebo[gg] také blahoslavenější sú, ktož majíce méně posluhování vidomých, proto více vzdělali[hh] se v dokonalost života křesťanského[γ] a tak v příbytek Ducha

[a] *AIII:* na kolena má; *b.:* na svá kolena. [b] *AIII:* Jezu. [c] *b.:* z něhožto. [d] *AIII i b.:* všeliké. [e] *V AI zkratka; b.:* otcovstvo. [f] *b.:* v nebi i v zemi. [g] *V b. následuje:* Buoh Otec. [h] *b.:* podlé bohatství své slávy dal vám shuory. [ch] *b.:* posilnění. [i] *AIII:* svého. [j] *AIII:* která. [k] *AIII:* převýšené umění lásky Kristovy. [l] *AIII:* naplněni byli. [m] *V b. zní toto místo takto:* aby Kristus přebýval v srdcích vašich skrze víru v člověku vnitřním, abyšte byli vkořeněni a založeni v lástce a tak stihnouti mohli se všemi svatými, která jest dlouhost, širokost, vysokost a hlubokost, a poznati také převýšené umění lásky Kristovy, abyšte v božskou plnost byli naplněni. [n] *b.:* všecky tyto. [o] *AIII:* posloužení druhého; *b.:* zasloužení druhého narození. [p] *b.:* svátostí vidomých posluhování. [r] *b.:* v řádu. [s] *AIII*: kteréžť. [t] *b.:* pochází. [u] *b.:* ducha. [v] *b.:* jakož. [x] *V b. následuje:* a dostatečně. [y] *b.:* přebývá a v lástce. [z] *V AIII chybí:* tak dokonalý ✕ v Bohu přebývá. [aa] *AIII:* jakožť. [bb] *V b. chybí.* [cc] *b.:* dověrného. [dd] *b.:* přidržel. [ee] *b.:* jest více milován. [ff] *AIII:* slávě. [gg] *AIII:* neb. [hh] *AIII:* vzdělávali.

[α] Ef. 3, 14.—19. [β] nb.

[γ] *V b. postranní přípisek:* Dokonalost života křesťanského. *C.*

Svatého. A k tomu[a] die[α]: *Blahoslavení*[b] *jsú, kteříž*[c] *neviděli a uvěřili.*[d] [β] Nebo víc-li člověk má příčin dobrých skrze posluhovánie a nepřiloží-li[e] pilnosti, aby toho užieval[f] k nabytí pravdy od Boha skrze Krista Ježíše k vzruostu života duochovního, menšieho[g] zaslúžení bude a tak i odplaty nežli tento: maje méně posluhování vidomých,[h] více vzrostl u vieru a v[ch] lásku a v skutky dobré a v ctnostný život, ovšem blahoslavenějšie jest a větčí odplaty. Nebo skrze svátostí přijímanie nebude člověk vzácen Bohu, ani[i] se muož[j] jemu líbiti[k] více skrze to[ch] časté přijímanie, když[l] jemu nepřibývá vzruostu života duochovního[m] skrze slyšení slova božieho. Nebo vidomé zpuosoby chleba a vína jsú[n] pro hrubost lidskú a nepochopnost duochovních věcí, aby příčinu měli lidé, jako rukú vedeni jsúc,[o] k duochovním daruom. kterýchž skrze víru dosahují a v lásce Ducha Svatého s ním se spojují.[γ]

Pak-li[p] již člověk přijímaje[r] vidomé[s] věci, ostane[t] toliko v hrubosti přirození svého, hřiechem zkaženého, a v tom smysl maje[u] zatmělý, tehdy[v] jest[δ] nepřijal z Boha rozenie ani krmenie, ale[x] zuostává v hříchu a v smrti přirození Adamova, nejsa účasten zasloužení Kristova. Takový[y] sobě větčí pomsty zaslúží, čím[z] více má tvárných služebností, ješto[aa] se tělem konají. A kto[bb] se jich pak[cc] více chopí skrze toliko[dd] slyšenie hlasu a přijímanie vidomých zpuosobuov a skutkuov kterýchžkoli, ješto sú sami v sobě dobří (často se modliti i statek chudým rozdati i k trápení své[ee] tělo vydati), tiem se muož více[ff] v své spravedlnosti ustaviti, odporné Bohu[ε] a v tom v mylné naději[gg] postaviti[hh] se[ii] a těm, ktož pravdu mají života křesťanského duochovního, jim se zprotiviti[jj] a potupovati bude je[kk] a v tom hrozného zatracenie sobě

[a] *A III:* tomuť. [b] *A III i b.:* blahoslavenější. [c] *b.:* kdož. [d] *b.:* neviděvše uvěřili. [e] *b.:* nepřiložil-li jest. [f] *A III:* nabýval. [g] *A III:* menšíhoť. [h] *b.:* vidomých posluhování. [ch] *V b. chybí.* [i] *A III:* aniž. [j] *A III:* může. [k] *A III i b.:* líbiti jemu [l] *A III:* kdyžť. [m] *A III:* životu duchovního vzrůstu; *b.:* vzrůstu duchovního života. [n] *A III i b.:* jsouť. [o] *A III i b.:* souce. [p] *b.;* pak-liť. [r] *b.:* přijímá. [s] *b.:* vědomě. [t] *A III:* ostává. [u] *b.* má. [v] *A III:* tehdyť. [x] *b.:* a tak. [y] *A III i b.:* takovýť. [z] *A III:* čímž. [aa] *A III:* ještoť. [bb] *A III:* kdož. [cc] *A III i b.:* pak jich. [dd] *A III:* toliko skrze. [ee] *V b. chybí.* [ff] *b.:* víc. [gg] *V b. následuje:* spasení. [hh] *b.;* ustaviti. [ii] *V b. chybí. V A III tento slovosled:* se v mylné naději bezpečiti. [jj] *A III:* protiviti; *b.:* zprotiví. [kk] *V A III i v b. chybí.*

α nb. *C.*
β Jan 20, 29.
γ *V b. postranní přípisek:* Člověk tělesný. *C.*
δ Jak velmi svodí se, kdož na zevnitřních službách se zakládají. *C.*
ε *V b. postranní přípisek:* Spravedlnost mylná. *C.*

f. 55[b] zasloužie.[a] Jakož se to / vuobec děje v kněžiech i v lidu, že se zaměstknali a zaneprázdnili těmi mrtvými a jalovými[b] náboženstvími bez pravdy, víry a lásky. A známo jest široce z písma, že ktož nemá zpuosobu vnitřního člověka v[c] víře a v lásce, žádná věc neprospívá k spasení, a cožkoli činí aneb mluví takový,[d] všecko[e] jest poškvrněné v hněvu božiem, neb nepřišli k daru milosti božie, aby ospravedlněni byli a očištěni skrze obmytie druhého narozenie. A k tomu[f] die pán Ježíš: *Beze mne nemůžte nic učiniti,*[α] to jest, když ze mne[g] nemáte moci a uměnie múdrosti, nic nemuožete,[h] ani umíte prospěti sobě k spasení, ani jiným.[ch] Takéž zase, kteříž sú přišli k zákonu ducha života, vysvobozeni jsú od zákona hřiecha a smrti v Kristu Ježíši, v němž sú ospravedlněni a v duchu posvěceni a tak s Otcem smířenie,[i] od něhož přijali dar milost posílenie[j] a[k] v rozumu osvícenie.[l] Již[k] takoví v Kristu a v církvi přebývají a prospívají skutky i slovem k užitku spasenie sobě i jiným.[m] By pak beze lsti hodnú příčinú nemohli dojíti žádné kněžské svátosti, proto[n] mají plnost dokonalosti skrze kněze velikého, ješto[o] zuostává na věky, věčné kněžství maje, ovšem pak nepotřebují[p] kněze zlého, jenž jest v hřiechu a v smrti skrze účastnost ducha nečistého, jakož dí s. Jan[r]: *Ktož činí hřiech, z ďábla jest.*[s][β] Takéž zase: *Každý, ktož se jest narodil z Boha,*[t] *hřiechu nečiní,*[u] *neb símě jeho v něm přebývá a nemuož hřešiti, neb se jest narodil z Boha.*[v] *V tom*[x] *sú zjevní synové božie a synové ďáblovi.*[γ] To jest duovod jistý, kdo z čeho moc béře; onino[y] přebývajíc[z] v nepravosti hřiecha, berú nemilost z duchu[aa] nečistého a moc k hřešení, tak spravedliví berú milost a moc z Ducha božieho v Kristu Ježíši a tak od hřiechu sú spravedliví a viny zbavení a od poškvrny očištění a takovým[bb] přikázaní božská[cc] těžká nejsou[dd] k naplnění,[ee] neb z moci a z múdrosti Krista Ježíše mají dostatečnost k tomu,[δ] a protož[ff] se mohú v té

[a] *AIII:* sobě hrozného zatracení zaslouží. [b] *AIII:* jalovými a mrtvými. [c] *AIII i b.:* u. [d] *V AIII i v b. chybí.* [e] *AIII:* všeckoť. [f] *AIII:* k tomuť. [g] *b.:* ve mně. [h] *AIII:* nemůžte. [ch] *AIII:* i jiným k spasení. [i] *b.:* smířeni. [j] *b.:* posilněné. [k] *V b. chybí.* [l] *V b. následuje:* jich. [m] *b.:* bližním. [n] *AIII:* protoť. [o] *AIII:* ještoť. [p] *AIII:* nepotřebujíť. [r] *V b. chybí:* s. Jan. [s] *V b. následuje:* a žádný vás nesvoď. [t] *AIII:* z Boha narodil. [u] *AIII:* nehřeší. [v] *AIII:* z Boha narodil. *V b. zní celé místo takto:* Kdož jest spravedlivý, z Boha narozen jest a nemuož hřešiti, neb símě boží zachovává jeho. [x] *b.:* a v tom. [y] *AIII i b:* tito. [z] *AIII:* přebývajíce. [aa] *AIII i b.:* ducha. [bb] *AIII:* takovýmť. [cc] *b.:* boží. [dd] *b.:* nejsou těžká. [ee] *AIII:* plnění. [ff] *AIII:* protožť.

α Jan 15, 5. β 1 Jan 3, 8. γ 1 Jan 3, 9. 10.

δ *V b. postranní přípisek:* Dostatečnost. *C.*

moci zachovati skrze víru od zlého[a] a dobré dobře činiti skrze múdrost Ducha jsouc naučeni.

A ten[b] jest rozdíl mezi zlým knězem[c] a dobrým člověkem,[α] tak že dobrý člověk má život z Boha v Kristu Ježíši a činí skutky jeho, jakož dí s. Pavel,[d] že *jeho účinkem sme stvořeni*[e] *v Kristu Ježíši v skutcích dobrých, kteréžto připravil Buoh,*[f] *abychme*[g] *v nich chodili a tak spaseni byli,*[β] ale kněz zlý jest stvořen v duchu nečistém skrze slovo lži a[h] činí skutky těla k[ch] zatracení. Protož neprospívá[i] takovým rodem i skutky i služeb/nostmi žádnému f. 56[a] k užitku spasenie, ač[j] se koli chlubí mocí úřadnú,[k] když[l] nemá toho,[m] což[n] toho podstatu drží spasitedlnú. Těmi věcmi svrchními, jalovými žádné moci nečiní, když[o] není kořene životné pravdy Krista Ježíše, jenž jest moc božie a moudrost božie, a tak není[p] pokolení a rod kněze velikého pána Krista i nemuož[r] míti práva k ničemuž[s] ani moci, ani uměnie. Byť jej nevím kto světil,[t] nebude[u] posvěcen, ani osvícení, ani moci duochovní nižádné[v] nenabude skrze rukú vzkládanie a mazánie, byť naň všickni biskupové římští ruce vzkládali i mazali olejem, třebas balzámovým,[x] nic[y] neprospěje,[1] když nemá pomazánie pravdy Ducha[z] Svatého skrze slovo Boha živého, v němž jest moc posvěcenie i osvěcenie.[aa] Tožť mu bude[bb] jako onomu Šimonu[cc] čarodějníku, jemuž s. Petr řekl: *Není*[dd] *tobě částka*[ee] *ani*[ff] *los v řeči této,*[γ] to jest v moci slova božieho a v pomazání Ducha Svatého, neb[gg] srdce tvé není pravé před Bohem.[hh]

Protož odkud má moc apoštolskú kněz zlý,[ii] když[jj] nemá k tomu života[kk] pravého, ješto[ll] jest prvotně[mm] kněžstvie duochovní

[a] *b.:* i od zlého zachovati. [b] *AIII:* tenť. [c] *AIII:* knězem zlým; *b.:* kněžimi zlými. [d] *AIII:* apoštol; *v b. chybí.* [e] *AIII:* stvořeni sme. [f] *V b. zní toto místo takto:* že v dobrých skutcích sme stvořeni. [g] *AIII i b.:* abychom. [h] *b.:* i. [ch] *V b. chybí.* [i] *AIII i b.:* neprospíváť. [j] *AIII:* ačť. [k] *b.:* úřadu. [l] *AIII:* kdyžť. [m] *AIII:* toho nemá. [n] *AIII:* coť. [o] *AIII:* kdyžť. [p] *AIII:* neniť. [r] *AIII:* nemůžť. [s] *b.:* ničemémuž. [t] *AIII:* svitězil. [u] *AIII i b.:* nebudeť. [v] *AIII i b.:* žádné. [x] *AIII:* olejem třebali balsamovým; *b.:* třebas olejem balsamovým. [y] *AIII:* nicť. [z] *AIII:* pravdy pomazání Ducha; *b.:* pomazání Ducha pravdy. [aa] *b.:* posvěcení. [bb] *AIII:* těž jemu bude; *b.:* těžť budou mu. [cc] *AIII i b.:* Šimonovi. [dd] *AIII:* neniť. [ee] *b.:* částka tobě. [ff] *b.:* a. [gg] *AIII:* nebť. [hh] *V b. zní to takto:* když jest srdce tvé v nepravosti. [ii] *AIII i b.:* kněz zlý moc apoštolskou. [jj] *AIII:* kdyžť. [kk] *b.:* života k tomu. *Následuje:* křesťanského. [ll] *AIII.* ještoť. [mm] *AIII i b.:* prvotní.

[α] *V b. postranní přípisek:* Rozdíl mezi dobrým a zlým knězem. *C.*
[β] Ef. 2, 10. [γ] Sk. 8, 21.

[1] *Srov. AI f. 149[a]—149[b].*

rodu pána Krista?[a] A k tomu má[b] býti dar Ducha Svatého, pomazánie v účastnost a v los zboru božieho, jehož[c] jest Kristus hlava,[d] z jehož[c] plnosti všickni spoluúdové berú, jenž jest církev svatá. Protož oklamáni[e] sú[f] chytrým satanem lidé vuobec[g] skrze falešné proroky pod jménem pána Krista, též podobně jako oni v starém zákoně,[h] ješto duch nečistý byl v ústech všech falešných prorokuo a tak skrze ně[ch] oklamal[i] i Achaba, krále Izdrahelského.[j] K témuž s. Jan viděl, že z úst šelmy a z úst draka a z úst falešného proroka vycházejí tři duchové nečistí v podobenství jakožto žáby,[k α] jenž sú duchové ďábelští. Protož takoví poslové Antikristovi odkud mají moc úřadu s. Petra na místě pána Krista, aby rozvazovali a svazovali a svátostmi posluhovali, jakož řiekají, že zlý kněz má slova k posvěcování těla božieho, a když ta slova dopoví, že tu již[l] více chleba není, než svaté božie tělo, kteréž na kříži pnělo, a tak dál[m] mluví,[n] že jest člověk celý a Buoh všemohúcí? Protož kto[o] jim dal ta slova a moc[p] slovuom, aby takové věci činili? Jediné[r] ten dal jim, kohož účastni sú a v něm přebývají, a on v nich, z jehož plnosti berú moc ducha lživého k oklamání lidí, aby stvořenie za stvořitele měli a jemu slúžili v duchu svém nečistém, neznajíce Boha pravého a živého a Ježíše Krista, Syna jeho, i ustrnuli u věcech vidomých a porušených, v nichž se chlubie a užietkuov svých hledají a o ty se věci vadie a mordují a tak sú naplněni všie nepravostí. Neb slova komu sú
f. 56[b] dá/na a v které moci? Nejprv tomu, kto[s] jest z pravdy, jakož die[t]: *Ktož[u] jest z pravdy, slyšie[v] hlas muoj.*[β] A opět[x]: *Dobré zvěstování jest moc božie každému věřícímu k spasení.*[γ] Protož tomu[y] sú dána, ktož přijímá rod nový z Boha v moci slova jeho.

A v té moci dáno jest jemu, aby se ostřiehal skrze víru na spasenie a k tomu, aby v tom rostl i jiným k témuž posluhoval.[z] A to sú ti, jakož nahoře povědíno o[aa] tom kamení, že jest živé a vzdělává se v domy duochovní a kněžstvo[bb] svaté, ješto[cc] obětují[dd] oběti duochovní vzáctné Bohu skrze Krista Ježíše. Ale toto

[a] *AIII:* pána Krista rodu. [b] *AIII:* máť. [c] *AIII:* jehožto. [d] *b.:* hlava jest Kristus. [e] *AIII:* oklamániť. [f] *b.:* jsúc. [g] *b.:* vuobec lidé chytrým satanem. [h] *AIII:* pod starým zákonem. [ch] *V b. chybí:* skrze ně. [i] *b.:* oklamali. [j] *AIII i b.:* Izrahelského. [k] *AIII:* jako žáby; *b.:* tři žab. [l] *AIII i b.:* již tu [m] *AIII:* dále. [n] *AIII:* mluvě. [o] *AIII i b.:* kdož. [p] *V AIII následuje:* těm. [r] *b.* jedné. [s] *AIII i b.:* kdož. [t] *V AIII následuje:* Pán. *V b. chybí:* kdo jest z pravdy, jakož dí. [u] *AIII:* kdo. [v] *AIII:* slyšiť. [x] *AIII:* A svatý Pavel dí. [y] *AIII:* tomuť. [z] *b.:* posloužil. [aa] *AI:* v. [bb] *AIII:* v kněžstvo. [cc] *AIII:* ještot. [dd] *b.:* obětuje.

α Zj. 16, 13. β Jan 18, 37. γ Řím. 1, 16.

kněžstvo zlé a tělesné má slova od lidí naučená a literami napsaná, jimiž k ničemuž[a] dobrému nemohú posloužiti v pravdě naučenie, ani těla a krve pána Krista obcováním, jako kněžie věrní posluhují z úřadu apoštolského z moci slova božieho, neb nemají toho, co[b] Buoh učí a Kristus Ježíš dává,[c] ale to mají, což od lidu[d] berú,[e] zlý od zlého. Neb dobrý od zlého muož vzíti, jako Josef od Piláta tělo Kristovo; tak se oni domnívají, že tím obyčejem sobě posluhují, a tak i nosí i položie tělo Kristovo, kdež chtie, neb i tiem sobě dovodie, že ďábel nosil pána Krista; takéž zlý kněz muož nositi, posvěcovati a položiti, kdež chce. Tak o tom smyslé, jakž[f] je jich otec naučil,[g] z něhož sú, jakož die pán[h] Ježíš:[h] *Vy z otce ďábla jste; když*[ch] *lež mluví, z svých vlastnosti mluví, neb lhář jest i otec její.*[m][α] Protož jsúce rodu jeho naučili[i] se těm věcem od něho, aby též činili, ale tomuť nerozumějí, co jest z otce Boha, jakož die: *Kto*[j] *uslyšal od Otce, naučil se jest a přijde ke mně.*[k][β] A opět[l]: *Všecko, což mi dal Otec, ke mně přijde,*[l] *a ktož ke mně přijde, nebude*[m] *lačněti, a ktož věří v mě, nebude*[m] *žízniti.*[n][γ] Protož takť[o] tomu rozumějí, kto sú z otce Boha, neb slyší hlas jeho a učí se od něho, aby ku pánu Kristu přišli, k duchu laskavému a milosrdnému,[p] a tak k Kristu přicházejí, aby nelačněli, ale nasyceni byli milováním jeho a učili se od něho pokoře, tichosti[r] a věříce[s] v něho, měli život z pravdy slova jeho[t] a vyznávali jméno jeho v Duchu Svatém.

Protož veliký[u] jest rozdiel jedněch od druhých, jakož[v] písmo oznamuje,[x] čemu[y] se kteří učie a kterak smyslé a rozumějí, hovadní[z] tělesně duchem zatmělým, ale tito z[aa] duchu pravdy poznávají duochovní věci rozumem osvíceným, neb sú rodu toho duochovního; protož jest jim to[bb] z přirození tak smysliti o božských věcech, jakož[cc] pravda oznamuje slova božieho. Neb potřebie[dd] jest života vnitřního, ktož chce nabýti posílenie[ee] chleba živého / ne- f. 57
beského a tak se krmiti obcováním těla a krve pána Krista.

[a] *b.:* ničemémuž. [b] *AIII:* coť; *b.:* což. [c] *AI i AIII:* nedává. [d] *AIII i b.:* lidí. [e] *V AIII i v b. následuje:* i. [f] *AIII i b.:* jakož. [g] *b.:* uči otec jich. [h] *V b.: chybí.* [ch] *b. pouze:* jenž jest vražedlník a lhář. [i] *V b. následuje:* ste. [j] *AIII:* kdož. [k] *AIII:* ke mněť přijde; *b.:* ke mně přijde. [l] *V AIII chybí:* a opět × přijde. [m] *AIII:* nebudeť. [n] *AIII:* žízněti. [o] *b.:* také. [p] *b.:* milostivému. [r] *AIII:* tichosti pokoře. [s] *AIII:* věříc. [t] *AIII:* jeho slova. [u] *AIII i b.:* velikýť. [v] *AIII:* jakoť. [x] *AIII:* ukazuje. [y] *AIII:* čemuť; *b.* k čemu. [z] *b.:* hovadně. [aa] *AIII i b.:* v. [bb] *AIII i b.:* tak. [cc] *AIII i b.:* tak jakož. [dd] *AIII:* potřebiť. [ee] *AIII i b.:* posilnění.

α Jan 8, 44. β Jan 6, 37. γ Jan 6, 35.

A k tomu posluhuje kněz takový z Boha rozený, maje sluch[α] i zrak, všecky[a] věci života vnitřnieho k slyšení, k vidění[b] i[c] ku požievání duochovních daruov z plnosti Kristovy spolu v jednotě církve svaté,[β] neb[d] sú po rodu kněžie duochovní,[e] majíc zákon[f] napsaný v srdcích a služebnost, kteráž jest neporušená, ale na věky[g] zuostává a jest převýšená v slávě, o níž apoštol svatý[h] Pavel[h] píše a[ch] die: *Majíce*[i] *tu služebnost, podle níž*[j] *sme milosrdenství došli.*[k][γ] Takoví pak jsúce od spolukřesťanuov věrných vyvoleni k úřadu a od staršieho kněze[l] potvrzeni, jenž slove biskup, ti[m] řádně vcházejí[δ] dveřmi do ovčince ovec,[n][1] jimž vrátný otvierá, i[o] posluhují[p] tú služebností, kterúž mají od Boha v ctnostném životě a příkladném,[r] jakožto světlo jiným k[s] ukázaní cesty pravdy, kterúžto oznamují slovem z viery múdrosti ducha, jsúc jako[t] suol k ozdobení, aby chut byla a vuoně dobrá Kristova těm,[u] ktož skutky vidí a slova slyšie, aby bylo příjemno[v] naučení a tresktánie.[x] Tak[y] muož v úřadu[z] svém posloužiti užitečně v moci církve, kterúž má od Boha skrze Krista Ježíše církev svatá, a jsa on také[aa] úd té církve svaté posluhuje podlé obdarovánie *jako dobrý vládař daru božieho,*[ε] kterýž mu přidává Buoh z moci své k užietku spasenie, a tak i[bb] skutkem i slovem skrze víru i modlitbu prospievá sobě i jiným[cc] a[dd] posluhuje jim skrze hlas mluvenie k naučenie křesťanského života, když se spolu scházejí podlé příkladu první církve, jakož die o nich: *Byli sú ustaviční v naučení apoštolském a v modlitbách a v obcování*[ee] *lámaní chleba.*[ζ] Protož i všech časuov dobré jest to zachovati křesťanuom věrným,[ff] aby se spolu scházeli a dobré věci rozmlúvali,[η] jakož jim oznamuje Duch pravdy a písma Bohem vdechnutá svědčí, a v tom se svo-

[a] *AIII i b.:* i všecky. [b] *b.:* a k vidění. [c] *b.:* a. [d] *AIII:* nebť. [e] *b.:* kněze duchovního. [f] *V b. následuje:* ducha. [g] *AIII:* věkyť. [h] *V b. chybí.* [ch] *b.:* i. [i] *b.:* majic. [j] *b.:* nižto. [k] *AIII i b.:* milosrdenství sme došli. [l] *b.:* od starších kněží. [m] *AIII i b.:* tiť. [n] *b.:* do ovčince dveřmi ovec jich. [o] *AIII:* a; *v b. chybí.* [p] *b.:* ku posluhování. [r] *AIII:* příkladem. [s] *AIII:* v. [t] *AIII:* jakožto. [u] *V b. chybí.* [v] *AIII:* příjemno bylo. [x] *b.:* k trestání. [y] *AIII:* takť. [z] *b.:* úřadě. [aa] *AIII i b.:* on také jsa. [bb] *V b. i v AIII chybí.* [cc] *AIII:* bližním. [dd] *V AIII i v b. následuje:* tak. [ee] *V b. chybí:* a v obcování. *Následuje:* a. [ff] *AIII:* věrným křesťanům.

α nb. *B.*
β *V b. postranní přípisek:* Kterak užitečně přisluhuje dobrý kněz. *C.*
γ 2 Kor. 4, 1. δ nb. *B.*
ε 1 Petr 4, 10. ζ Sk. 2, 42. η nb. *B.*

[1] *O podmínkách řádného kněžství viz AI f. 12a, 31a, 49b, 120a—121b. O potvrzení biskupem viz pozn. 1 na str. 29.*

lují k ostřiehání toho v jedné vuoli[a] jako jedním srdcem jsúce,[b] jednomyslní[α] v jednom duchu pokojném a laskavém, prosby činí[c] k Bohu skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém, aby jim dal, což jest k chvále jeho a k spasení jich, aby v tom přebývali a rostli, a k tomu žádají spolu prosíc,[d] aby jim dal dar milosti, moc shuory ku posílení[e] a múdrost uměnie k zpravovánie, aby měli moc a uměnie,[f] dobré dobře činiti a od zlého se zachovati, jakož zaslíbil řka: *Ostanete-li ve mně a slova / má zuostanou-li v vás,*[g] f. 57[b]
cožkoli budete chtíti.[h] *poprosíte a*[ch] *stane*[i] *se vám.*[β]

Protož tak věrní křesťané, kdež se spolu scházejí ve jméno pána Krista,[j] prosby činí[k] a modlitby, věříce, že[l] vezmú, a také slovo božie rozmlúvají a pána Ježíše[m] Krista pamatují, co jim dobrého učinil. Protož o něm spolu mluvie a v mysli rozjímajie a v duchu pamatují, jedni druhým vypravujíce, kteraká se jest moc stala jim[n] skrze smrt jeho a vylití krve[o] z těla jeho svatého,[p] a tak[r] dále rozjímají vešken život jeho[r] od porodu až do hrobu, a kteraké[s] jest moci vzkříšenie jeho a seslánie Ducha Svatého. A tak z toho děkují Bohu Otci, vděčni jsúce Syna jeho[t] milého, skrze něhož jim[u] všecko dobré přišlo k životu věčnému. A v tom spolu rozjímanie dobrodiní božiech žádají pokrmu chleba nebeského živého a tak obcovánie těla a krve Syna božieho, jakož rozkázal v lámaní chleba. Protož kněz v tom svolení společné jednoty, v Duchu Svatém sebrané,[v] posluhovánie to činí k žádosti jich,[x] k víře a k modlitbě, kterúž k Bohu mají. Též sám spolu s nimi sobě přítomnými prosby a modlitby činie a věří,[y] že se stane podlé slibu božieho, začkoli prosí k životu věčnému pokrmu duochovního, že[z] vezmú.[aa] I oznámí skrze slova hlasitá a rozumná spolu sebraným řka, že *pán Ježíž vzal chléb a díky čině lámal a řekl: „Vezměte a jezte, to*[bb] *jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude.“ Též i kalich,*[cc] *když jest večeřal,*[dd] *řka: „Píte*

[a] *b.:* z jedné vuole. [b] *V b. chybí.* [c] *AIII:* činice. [d] *AIII:* prosice. [e] *b.:* posilnění. [f] *b.:* uměli. [g] *AIII:* v vás ostanou-li; *b.:* u vás ostanou-li. [h] *V b. chybí:* budete chtíti. [ch] *V b. chybí.* [i] *AIII:* staneť. [j] *b.:* Ježíše. [k] *AIII:* činice. [l] *AIII:* žeť. [m] *V b. chybí.* [n] *AIII:* moc stala se jest jim; *b.:* moc stala se jim. [o] *V AIII následuje:* jeho. [p] *b.:* z těla svatého jeho. [r] *V b. chybí:* a tak — život jeho. [s] *b.:* v které. [t] *b.:* jeho syna. [u] *V b. chybí.* [v] *AIII:* spolu sebrané; *b.:* sebráni. [x] *V b. následuje:* a. [y] *AIII:* věře; *b.:* u víře. [z] *AIII:* žeť. [aa] *V b. chybí:* že vezmú. [bb] *AIII i b.:* toť. [cc] *V b. následuje:* etc. *Další kus citátu chybí.* [dd] *AIII:* byl večeřel.

[α] *V b. postranní připisek:* Jednomyslnost věrných pravá a svatá. *C.*
[β] Jan 15, 7.

z toho všickni. Tento kalich nového svědectví jest v mé krvi, kteráž bude vylita za mnohé na odpuštěnie hřiechuov.“[α] A tak spolu kněz s nimi, kteříž se sešli k obcování těla a krve pána Ježíše Krista, jakž[a] věřili, jakž[b] prosili, věřie,[c] že se to[d] stalo[e] tak, jakož pán Ježíš ustavil[f] a rozkázal na poslední večeři. Protož tak věřiec,[g] jakož slova oznámila, kteráž k nim kněz[h] propověděl, i jedí a pijí vidomé zpuosoby chleba a vína, věřiec,[ch] že berú pokrm nevidomý,[i] chléb živý nebeský, a tak obcování mají[j] těla a krve pána[k] Krista, z jednoho chleba jedúce[l] a z jednoho kalicha pijíce[m] věřie, že sú jedno tělo v[n] pánu Kristu. A ta jednota[β] nezáleží, ani moci má na zpuosobu toliko vidomého jedení a pití a slov slyšenie a[o] mluvenie, ale na zpuosobu nevidomého přijímanie. Neb moc jest té jednoty i pokrmu posílenie[p] a tak těla a krve pána Krista přijímanie skrze moc viery a pravého milo-
f.58[a] vánie Boha i bližních.[γ] / A tak srdcem dověrným toho jest dosáhnúti a[r] skrze víru[s] a lásku ducha s ním se spojiti, aby v něm přebýval a on v něm, jakož die: *Ktož jí mé tělo a pie*[t] *mú krev, ve mně*[u] *přebývá a já v něm.*[δ] A v tom moc přijímanie těla Kristova[v] záležie, v jednotě církve svaté přebývati. Ale vidomé zpuosoby jísti a píti u víře mrtvé a v lásce omylné jestiť oklamánie sebe; nemaje pravdy života Kristova[ε] vnitř v duchu svém, soud sobě jie a pie, nemaje rozsúzenie těla pána Krista, a tak[x] bude souzen proto, že vinen jest tělem a krví Páně, neb nadarmo zaň trpěl a svú krev vylil.[ζ] A on přiznávaje se k němu před lidmi[y] vidomě, zapírá před Bohem, nejsa jeho účasten,[z] ale zboru hřiešníkuov[aa] jsa[bb] účasten, protož jest v hněvu božiem k odsouzení.[cc] Ale vidomé[dd] přijímanie, kdež[ee] se děje v pravdě v Kristu Ježíši, to[ff] jest k životu věčnému, protož[gg] ti posíleni[hh] bývají chlebem živým nebeským, kteříž[ii] sú rodu z semene[jj] neporušeného Krista

[a] *AIII i b.:* jakož. [b] *V b. chybí:* věřili jakož. [c] *A III:* věříce. [d] *V b. chybí.* [e] *b.:* jim stane. [f] *b.* ustanovil. [g] *AIII:* věříce. [h] *V b. chybí.* [ch] *A III:* věříce. [i] *b.:* pokrm nevidomý že berou. [j] *V b. chybí.* [k] *V b. následuje:* Ježíše. [l] *b.:* jedouc. [m] *b.:* pijíc. [n] *V AI chybí.* [o] *b.:* i. [p] *b.:* posilnění. [r] *V b. chybí.* [s] *b.:* věrou. [t] *AIII:* pjé; *b.:* pije. [u] *AIII:* mněť. [v] *b.:* těla Kristova přijímají. [x] *V b. následuje:* soud sobě jí a pí neb. [y] *V b. chybí:* před lidmi. [z] *AIII i b.:* účasten jeho. [aa] *V originále zkratka; b.:* hříšnikuov. [bb] *A III i b.:* jest. [cc] *AIII:* k odsouzeni v hněvu božím. [dd] *b.:* nevidomé. [ee] *b.:* kteréž. [ff] *AIII:* toť. [gg] *AIII i b.:* a tak. [hh] *b.:* posilněni. [ii] *AIII:* kteřížť. [jj] *b.:* z rodu semene.

[α] Mat. 26, 26.—28. [β] nb. *B.*
[γ] *V b. postranní připisek:* Obcování těla a krve Páně. *C.*
[δ] Jan 6, 56. [ε] Oklamání. *C.*
[ζ] *V b. postranní připisek:* nb. *C.*

Ježíše, kněze velikého, z něhož i[a] pokrm mají k vzrostu[b] duochovního života.

Protož kněžie křesťanští praví, jakož byli v první církvi skrze apoštoly vyučení[c] a v lidu postavení, služebností sú požievali tak a k tomu, jakož apoštolé od pána Krista vzeli[d] a tak potomním[e] zuostavili. Protož i podnes též kněžie křesťanští v pravdě svěcení a[a] Duchem Svatým pomazaní a mocí shuory obdaření požievají úřadné moci ku posluhovánie tak a k tomu, jakož smysl pravdy jest skrze apoštoly vyhlášený a rozum víry pána Krista v té moci, kterúž z Boha mají, a v tom umění, jakož Duch pravdy[f] učí, aby v tom smyslu slova mluvili a v té moci, kteráž k tomu posluhování příleží, v učení i svátostí rozdávaní, tak vše, jakož Kristus pravda učie k vzdělání a ku polepšení víry, lásky i naděje, k skutkuom dobrým a[g] k ctnostnému životu, a v tom aby rostli k dokonalosti života křesťanského.[h] A k tomu kněz právě svěcený posluhuje mocí úřadnú,[ch] jsa[i] spoluúdem té církve svaté,[α] i činí to v té moci církve, kterúž z Krista, hlavy, béře, chotě svého.[j] A to jest k užietku spasenie spoluúduom církve v kterémkoli[k] lidu po všem světě a tak jest k[l] prospěchu a k vzrostu / života svatého. Neb církev svatá má moc skrze Krista f. 58[b]
Ježíše v Duchu Svatém[β] a v té moci, cožkoli dobrého činí, má činiti a což mluví, mluviti v naučení, v napomínání i v tresktání, i[m] koho[n] má vyobcovati i přijíti,[o] jakož dí pán[m] Ježíš:[m] *Koho*[p] *svížeš, budet svázán, a kohož rozvížeš, budet rozvázán.*[γ] Protož ktož by v poslušenství církve svaté nezuostal, ten by žádné moci neměl.[δ] A ti všickni nezuostávají,[r] kteříž skrze blud neb hřiech smrtedlný vypadají, a ti vyobcováni jsú, a to buď kněz neb jiný člověk, jakož dí pán Ježíš: *Shřeší-liť*[s] *bratr tvuoj, jdi a*[t] *treskci*[u] *jej mezi tebou a jím samým. Uposlechne-li tebe, zíštěš bratra svého;*[v] *a pak-li*[x] *tebe neuposlechne,*[y] *přijmi k sobě jednoho neb*

[a] *V b. chybí.* [b] *V b. následuje:* tohoto. [c] *b.:* vyučené. [d] *AIII:* vzali. [e] *AIII:* přítomným. [f] *AIII:* moudrosti. [g] *b.:* i. [h] *b.:* křesťanského života. [ch] *b.:* úřadu. [i] *b.:* i jsa. [j] *b.:* chotě svého, kterouž z Krista hlavy béře. [k] *b.:* kterémžkoli. [l] *b.:* ku. [m] *V b. chybí.* [n] *b.:* jakého. [o] *V AIII chybí:* i přijíti. [p] *AIII:* kohož. [r] *AIII i b.:* neostávají. [s] *b.:* shřeší-li. [t] *V b. chybí:* jdi a. [u] *b.:* potresci. [v] *AIII:* tvého. [x] *AIII:* pak-liť. [y] *b.:* a neuposluchá-li.

[α] Kněz dobrý jakou mocí slouží. *C.*

[β] *V b. postranní přípisek:* Moc církevní. *C.*

[γ] Mat. 16, 19.

[δ] nb. *C.* *V b. postranní přípisek:* A kteří tu moc mají neb nemají. *C.*

dva,[a] *aby*[c] *v ústech dvú svědkuo nebo tři stálo každé slovo. A pak-li*[b] *jich neuposlechne, pověz zboru, a pak-li*[b] *ani zboru neuposlechne,*[c] *buď tobě jako*[d] *zjevný hřiešník*[e] *a pekelník.*[f][α] K témuž svatý[g] Pavel[h] die: *Jestliže*[i] *ten, jenž slove bratrem*[ch] *mezi vámi,*[i] *jest smilník neb*[j] *lakomec neb*[j] *modloslúha*[k] *neb zlolejce, neb opilec neb dráč,*[k] *s takovým ani pokrmu beřte.*[β] Velí[l] vyobcovati řka: *Vyvrzte zlé sami*[m] *z sebe.*[n][γ] A o tom dí s. Jan: *Každý, ktož odchází a nezuostává v naučení Kristově,*[o] *Boha nemá, ale ktož zuostává v naučení, ten Syna i Otce má.*[δ] To již napsáno[p] o kněžiech tohoto světa, o nichž věřiti nemuožem, by kdy v pravdě přijali[r] svěcení, a také napsáno již o kněžiech v pravdě svěcených.

¶ Třetí pak kdyby[s] který v církvi shřešil hřiechem smrtedlným, ¶ zuostává-li při něm úřad v pravdě, k kterému se světil?[ε]

K tomu odpověd: Jestliže[t] zuostává v Kristu[ζ] a v církvi, tehdy[u] úřad při něm[v] zuostává. Ale že jest svrchu psáno o tom, kto zuostává v církvi[x] a kto nic, protož jest jistá[y] věc z písem, že[z] nezůstává, neb písma apoštolská široce to[aa] oznamují, že ktož shřešie,[bb] není[cc] v účastnosti[dd] volených božiech a tak údem[ee] z[ff] úduov Kristových, jenž jest církev svatá. Neb poněvadž jest odšel skrze povolenie hříchu, tehdy[gg] nezůstává[η] v naučení Kristovu a nemá[hh] Boha a bez Boha[ii] nic nemuož posloužiti užitečně[jj] k spasení, ale škodlivý jest úd spoluúduom těla Kristova. Protož pán Ježíš i apoštolé takového rozkázali[kk] vyobcovati z sebe a zapověděli s ním jísti i[ll] píti, ale[mm] za zjevného hřiešníka i[ll] za

[a] *b.:* druhého neb třetího. [b] *AIII:* pak-liť. [c] *AIII:* neuposlechne ani zboru; *v b. zní toto místo takto:* a tak dál pořádné trestání, neopraví-li. [d] *V b. následuje:* jiný. [e] *b.:* hříšník zjevný. [f] *AIII:* pekelník a zjevný hříšník. [g] *V AIII i v b. chybí.* [h] *AIII i b.:* apoštol. [ch] *AIII:* bratrem slove. [i] *b.:* jestliže kdo mezi vámi jest, ježto bratrem slove a. [j] *AIII i b.:* nebo. [k] *V b. následuje:* etc; *v b. chybí:* modloslúha × dráč. [l] *AIII:* a velí. [m] *V b. chybí.* [n] *V b. následuje:* etc. [o] *AIII i b.:* Kristovu. [p] *b.:* Protož jakož svrchu psáno. [r] *AIII i b.:* přijali v pravdě. [s] *AIII i b.:* když by. [t] *AIII:* jestližeť. [u] *AIII i b.:* tehdyť. [v] *V b. chybí:* úřad při něm. [x] *V b. chybí:* v církvi. [y] *AIII:* jistá jest. [z] *AIII:* žeť. [aa] *V b. chybí.* [bb] *AIII:* hřeší. [cc] *AIII:* neníť. [dd] *AIII i b.:* účastenství. [ee] *AIII i b.:* oud. [ff] *V b. chybí.* [gg] *AIII:* tehdyť. [hh] *AIII:* nemáť. [ii] *AIII:* Bohať. [jj] *AIII:* užitečně posloužiti. [kk] *b.:* kázali. [ll] *b.:* a. [mm] *V b. chybí.*

[α] Mat. 18, 15.—17. [β] 1 Kor. 5, 11. [γ] 1 Kor. 5, 13.
[δ] 2 Jan 9.
[ε] *V b. postranní přípisek:* Kněz padlý můž-li užitečně posluhovati? *C.*
[ζ] Kdo zůstává v Kristu a v církvi, při tom také úřad zůstává. *C.*
[η] Ale bez Boha nic nemůž. *C.*

pekelníka míti. Komuž pak zlý kněz posluhovati[a] bude,[b] když[c] tak potlačen bude jako zmaře/ná suol? f. 59a

Ale řekl by někto ještě: „Když by pak křesťané[d] nevěděli o tom, by shřešil smrtedlně a v tom posluhoval svátostmi, bylo-li by jim prospěšno[e] jeho posluhovánie?"

Tomu jest odpověd, jakož písma svědčí již napřed pověděná, že jelikožto s[f] strany kněze nic by jim nebylo prospěšno, ale s[f] strany jich muož jim prospěti tak dostatečně, jakož víra živá v nich dosahuje a modlitba uprošuje,[g] neb přebývají v Kristu a v církvi i mají užitek z Krista Ježíše a z církve svaté, že prosby jich sú slyšeny[h] a žádosti naplněny z milosti boží[ch] skrze Ježíše Krista[i] v moci církve svaté, v jejímžto[k] poslušenství stojí spolu jednomyslní[l] *jednotu ducha zachovávajíc*[m] *v svazku pokoje, jedno tělo, jeden duch, jakož povoláni sú k jedné*[n] *naději,*[o] *jeden Pán jest jich,*[p] v němž mají *jednu vieru* a *jeden křest*[α] v smrti jeho, neb v té moci *smrtí jeho pokřtěni sú*[β] *v jedno tělo* a *jedním duchem zapojeni,*[γ] majíc[r] *jednoho Boha a Otce všech, jenž jest nade všecky i po všech i ve všech nás. Ale jednomu každému z nás dána jest milost podlé míry obdarovánie Kristova,*[δ] protož[s] jednomu každému křesťanu věrnému jest užitek v Kristu a v církvi. Tak, jakož v tomto nadepsaném[t] od apoštola dokonále přebývá, tak[u] z Boha dar a milost má skrze Krista Ježíše v církvi svaté. Jakož víra a láska posiluje[v] a spojuje v jednotu ducha s Bohem skrze Krista Ježíše, tak se v naději postavuje jisté[x] života věčného. Ale v knězi zlém žádného užitka[y] nemají i[z] v jeho služebnosti. A také když jemu nejsú příčina k[aa] hřiechu a nevědí jeho hřiechu,[bb] nejsú[cc] jeho účastni; a[dd] když by zvěděli, mají[ee] tresktati a z sebe vyobcovati, jakož napřed povědíno; pakli[ff] by toho neučinili, účastni by jeho[gg] byli.[hh][1]

[a] *b.:* posloužiti. [b] *V b. následuje:* moci. [c] *AIII:* kdyžť. [d] *V AIII i v b. následuje:* věrni. [e] *b.:* prospěšné. [f] *V AIII chybí.* [g] *b.:* vyprošuje. [h] *AIII i b.:* vyslyšány. [ch] *b.:* milostí boží. [i] *AIII i b.:* Krista Ježíše. [k] *AIII:* jejímž; *b.:* jejím. [l] *b.:* jednomyslně. [m] *AIII i b.:* zachovávajíce. [n] *AIII:* k v jedné. [o] *V AIII následuje:* povolání. [p] *AIII:* jich jest. [r] *AIII:* majíce. [s] *AIII i b.:* a tak. [t] *AIII i b.:* napřed pověděném. [u] *AIII:* takť. [v] *b.:* posilňuje. [x] *b.:* jistě. [y] *AIII.* užitku. [z] *AIII:* ani. [aa] *V AIII chybí.* [bb] *V AIII chybí:* a nevědí jeho hříchu. [cc] *AIII:* nejsouť. [dd] *b.:* ale. [ee] *AIII:* majíť; *následuje:* ho. [ff] *AIII:* pak-liť. [gg] *b.:* jeho by. [hh] *V b. následuje:* etc.

[α] Ef. 4, 3. 5. [β] Řím. 6, 3. [γ] 1. Kor. 12, 13. [δ] Ef. 4, 6. 7.

[1] *Viz pozn. 2 na str. 39.*

Ale ještě[a] říkají: „Když[b] pak zlý kněz nemá moci k[c] posvěcovánie, kterakž[d] tehdy klekají a modlé se tělu božiemu, když on pozdvihuje aneb nese aneb kde postaví v monstrancí aneb položí v pušku aneb v kalich? Tehdy[e] by všecko modláři byli, když[f] není posvěceno, ktož[g] tu klekají a modlé se? A zlých kněží množství jest, ano i Rokycán řieká,[h] že řídký kněz, by nebyl poražen hřiechem smrtedlným aneb[ch] svatokupectvím, jenž jest kacířství."

f. 59[b] My[i] k tomu odpovímе[j] takto: Že potřebie[k] se ka/ždému v tom opatřiti,[l] co[m] činí, poněvadž[n] jest v první církvi toho[o] nebylo, jakož[p] písma svědčí apoštolská i učedlníkuov jich. A tak zjevné jest široce, že sú ty věci zamýšleny po několiko[r] stech letech po apoštolech, jakož písma svědčí těch běhuov, kdy a[s] od koho,[1] že od kněžie bohatých a světských, jakož[t] o nich napřed povědíno, že i sami někteří mistři vypsali o nich, že sú největčie Antikrist a láje ďáblova a že, cožkoli chce ďábel, provodí skrze ně i[u] koná.[2] Protož zvíť každý, kohoť v tom poslouchá a následuje a coť za to vezme, nebude-liť se káti. Myť bychom toho nerádi účastní byli,[v] protož toho činiti nesmíme, ani vyznávati, kterak[x] o tom smejšlejí a k čemu požievají.[y] Ale žádáme[z] účastni býti pána Krista i jeho volených, jenž sú církev svatá, jenž[aa] jest od počátku,[bb] za apoštoluov nejvíc,[cc] rozmnožena a obdarována a[dd] skrze Krista Ježíše ustavena i[ee] utvrzena a tak na základ apoštolský a prorocký vzdělána v Kristu Ježíši. Pak ktož se kde jinde stavějí, u víře se zakládajíc[ff] krom toho základu, oklamají[gg] se o své spasenie. Protož nejbezpečnější[hh] jest následovati pána Krista i jeho milých apoštoluov i všech těch, kteříž sú týmž duchem chodili a týmiž šlepějemi šlepali,[ii] ale nebezpečné[jj] jest

[a] *A III:* ješteť. [b] *A III:* kdyžť. [c] *A III i b.:* ku. [d] *A III i b.:* kterak. [e] *A III:* tehdyť. [f] *A III:* kdyžť. [g] *A III:* kdožť. [h] *A III:* řikal. [ch] *b.:* neb. [i] *A III:* myť. [j] *b.:* odpovídáme. [k] *A III:* potřebíť. [l] *A III:* každému opatřiti v tom; *b.:* v tom každému opatřiti. [m] *A III:* coť. [n] *A III:* poněvádžť. [o] *A III i b.:* toho v první církvi. [p] *A III:* jakožť. [r] *A III i b.:* několika. [s] *V A III i v b. chybí.* [t] *V A III následuje:* jest. [u] *A III i b.:* a. [v] *A III:* bychom nerádi toho účastni byli; *b.:* bychom rádi toho účastní nebyli. [x] *A III.* kterakť. [y] *b.:* přivodí. [z] *A III:* žádámeť. [aa] *A III:* kterážto. [bb] *V b. následuje:* a. [cc] *A III:* nejvice. [dd] *V b. chybí.* [ee] *b.:* a. [ff] *A III:* zakládajíce; *v b. chybí:* se zakládajíc. [gg] *A III:* oklamajíť. [hh] *A III:* nejbezpečnějiť; *b.:* nejbezpečnějšiť. [ii] *b.:* šlapali; *A III:* kráčeli. [jj] *b.:* nebezpečnéť.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI A I f. 15b, str. 48 pozn. 4.*

[2] *Srov. A I f. 161a.*

zlého kněze poslouchati a jeho služebnosti přítomnu býti a požievati, poněvadž od toho vystřiehá pán Ježíš i apoštolé.

§ Ale[a] jakož někteří vždy chtie zvěděti od nás,[α] abychom § k tomu pověděli, maří-li[b] se ta slova skrze kněze zlého, kteráž sú propovědína[c] skrze pána Ježíše Krista ku posluhování svátostí těla a krve jeho věrným křesťanuom, jichž[d] kněžie všickni dobří i zlí[e][β] požievají podlé hlasu slov, kteráž sú psána ve čtení: k tomu tak odpovídáme,[f] že kněz zlý i dobrý muož požívati úřadu i slov podlé svrchních věcí. Nebo jest-li[g] v pravdě úřad Ducha božieho, tehdy[h] i slova sú z úřadu v pravdě pověděna skrze jazyk a rty kněze z srdce čistého, v němž jest víra živá,[ch] neb[i] úřadná[j] moc kněžství na tom záležie, jakož die apoštol: *Dal nám úřad*[k] *smířenie,* a opět: *Složil v nás slovo smířenie.*[γ] Protož ktož má v pravdě posvěcení na kněžstvie, ten[l] má také osvícenie,[m] kteréžto[n] jest klíč uměnie, také má moc[o] k rozvázaní[p] a[r] k svázanie.[s] Ale že písma apoštolská zjevně a široce oznamují, že ktož / nemá v pravdě[t] posvěcenie křesťanského f. 60[a]
života,[u] že také nemuož míti v pravdě úřadu kněžství posvěcenie, a tak nemá ani osvícenie,[v] ani moci úřadné k slovuom vyrčenie posvěcování[x] svátosti, ale mluví je,[y] jako jiný člověk tak zlý jako on (neb z téhož duchu mluví jako ten, kohož účasten jest): a takový kněz neb[z] jiný[aa] člověk, lajk[bb] púhý, jsa spolu s knězem jedné zlosti a ducha zlého ďábelského[cc] v účastnosti, mluví ta slova neb[dd] jiná v jedné[ee] moci, neb toliko kněz[δ] slove jménem, ale v pravdě nenie, neb nezůstává na něm v pravdě úřad kněžstvie, poněvadž nemá pravdy života vnitřního, z Boha rozeného.[ε] Neb v tom rodu účasten jest církve svaté, kteráž má moc Krista Ježíše skrze účastenství[ff] zaslouženi jeho[gg] i božského přirozenie,[ζ] v kte-

[a] *AIII:* a. *V b. následuje:* ještě. [b] *b.:* mařejí-li. [c] *AIII:* propověděna. [d] *AIII:* jichžto. [e] *b.:* zli i dobří. [f] *AIII:* odpovíme; *b.:* k tomu jest odpověd tato. [g] *AIII:* jestliť. [h] *AIII:* tehdyť. [ch] *V AIII chybí:* v němž jest víra živá. [i] *b.:* nebo. [j] *AIII:* úřadu. [k] *b.:* služebnost. [l] *AIII:* tenť. [m] *AIII:* osvěcení. [n] *b.:* jenž. [o] *V b. následuje:* v tom úřadu. [p] *AIII i b:* rozvazování. [r] *AIII:* i. [s] *AIII i b.:* svazování. [t] *b.:* v pravdě nemá. [u] *AIII:* života křesťanského. [v] *AIII:* osvěcení. [x] *b.:* posvěcovati. [y] *V b. následuje:* v též moci. [z] *b.:* i. [aa] *V b. chybí.* [bb] *b.:* lejk. [cc] *V b. chybí:* ducha zlého ďábelského. [dd] *b.:* nebo. [ee] *AIII:* též. [ff] *AIII:* účastnost. [gg] *b.:* jeho zasloužení.

α Odtuď počíná se traktát, jenž slove „O zmaření slova". *O.*
β *V b. postranní přípisek:* Zlý kněz nemůž posvěcovati. *C.*
γ 2 Kor. 5, 18. 19.
δ Knězem jest toliko jménem. *C.*
ε *V b. postranní přípisek:* nb.
ζ Církev má moc Krista Ježíše. *C.*

réžto moci v pravdě jest[a] úřad kněžstvie církve svaté i slova se mluvie[b] v té moci[c] ku posluhování té aneb[d] jiné svátosti. Ale když nepřebývá v církvi svaté a[e] v jednotě ducha s ní[f] skrze vieru živú a lásku neomylnú. nemuož moci míti církve svatém,[m] z niež mají moc všecky svátosti v Kristu Ježíši. Neb úřad smířenie a slova nezáležie na tvárnosti, totižto že někto slove kněz neb mluví slova, ale na tom, jest-li pravda[α] úřadu kněžstvie a slova mají-li moc z toho úřadu. A není-li jednoho, nenie[g] druhého,[h] a tak obého nenie, když pravdy života křesťanského nenie. Neb jistá sú k tomu[ch] písma apoštolská, že žádný nemuož míti[i] úřadu smířenie kněžstvie církve svaté, ktož nemá účastnosti církve svaté, a v[e] účastnosti[k] jinak nemuož[l] býti než skrze víru živú a lásku neomylnú[m] Ducha Svatého. A jestliže by to kněz měl, nebyl by zlý, ale byl by dobrý[n] maje život vnitřní[o] z semene neporušeného[p] skrze slovo Boha živého, jenž jest kněžstvie prvotnie[r] duochovní v Kristu, jakož dí s. Petr[s]: *Kněžstvo svaté, abyšte*[t] *obětovali*[u] *duochovní oběti vzáctné Bohu skrze Ježíše Krista.*[v][β]

Protož když[x] toho nenie, co[y] jest duochovnieho,[γ] tělesnost nemá moci[z] církve svaté, kteráž jest Krista Ježíše v úřadě[aa] apoštolském. Neb tělesnost života lidského má moc tělesnou, jíž[bb] požievají k tělesným věcem, k užietku těla smrtedlného a porušeného; ale života duochovnieho[cc] není v tom, ani pokrmu chleba živého, těla a krve pána Jezu[dd] Krista, neb nemají napřed pověděného úřadu v moci, ani slov v[ee] pravdě[ff] té moci církve svaté, choti Kristovy milé, kteráž jest skrze něho ospravedlněna[gg] a krví jeho očištěna a[ee] s Otcem smířena, jiež[hh] pokrm zpuosobil,[ii] chléb živý nebeský, tělo a krev svú,[ee] z něhož mají moc ke všemu dobrému. Ale zlý kněz jako i[jj] člověk jiný[kk] zlý nenie[ll] úd té církve svaté. Protož[mm] nemá z ní moci[nn] k ničemuž dobrému a tak i[oo] ku

[a] *b.:* jest v pravdě. [b] *b.:* mluví se. [c] *b.:* věci. [d] *b.:* neb. [e] *V b. chybí.* [f] *V b. chybí:* s ní. [g] *V b. následuje:* i. [h] *AI:* obého. [ch] *b.:* jsou k tomu jistá. [i] *b.:* nemuož míti nižádný. [k] *b.:* účastnost. [l] *b.:* nemuož jinak. [m] *V b. chybí. V AIII chybí:* nemuož moci míti církve svaté × víru živú a lásku neomylnú. [n] *AIII:* dobrý by byl. [o] *b.:* vnitř. [p] *V AIII následuje:* ale. [r] *AIII:* prvotní. [s] *V b. chybí:* s. Petr. [t] *V b. chybí.* [u] *b.:* obětujte. [v] *b.:* Krista Ježíše. [x] *AIII:* kdyžť. [y] *AIII i b.:* což. *V AIII následuje*: tehdy. [z] *b.:* moci nemá. [aa] *b.:* úřadu. [bb] *AIII:* jižť. [cc] *AIII i b.:* duchovního života. [dd] *V b. chybí. AIII:* Ježíše. [ee] *V b. chybí.* [ff] *b.:* provodí. [gg] *b.:* spravedliva učiněna. [hh] *AIII:* jížť; *b.:* jichžto. [ii] *AIII:* způsobil pokrm. [jj] *V AIII chybí.* [kk] *AIII:* jiný člověk. [ll] *AIII:* neníť. [mm] *AIII:* protožť. [nn] *AIII i b:* moci z ní. [oo] *AIII:* ani.

[α] Na čem úřad záleží. *C.* [β] 1 Petr 2, 5.

[γ] Tělesnost nemá moci církve svaté, než jen tělesnou. *C.*

posvěcování. By pak / slova kterážkoli[a] mluvil jako kněžie svatí,[b] f. 60[b] moc jest z duchu jeho těch slov[c] porušená a poškvrněná pro účastnost ducha nečistého, kterýž v něm přebývá, jakož dí s. Pavel[d]: *Které přirovnání Krista s Belialem[e] a která částka věrného[f] s[g] nevěrným[h] a které svolenie chrámu božieho s modlami?*[ch][α] Tu[i] mluví o tom účastenstvie dobrého člověka se pánem Kristem a zlého s ďáblem. K témuž dí s. Jan[j]: *Ktož činie hřiech, z ďábla jest, a ktož činí spravedlnost, z Boha narozen jest.*[β] Protož tomu rozuomějte, že z té moci se mluví, s kterúž spojen jest a účastnost má a rod i duch, neb dí s. Jan[k]: *Kohož*[l] *poslal Buoh,*[m] *slova božie mluví.*[γ] A opět die pán Ježíš[n]: *Nejste vy, jenž mluvíte, ale Duch Otce vašeho,*[o] *jenž mluvie v vás.*[δ] A z toho moc mají kněžie Kristovi, jsúce údové církve svaté, i požievají té moci v úřadě apoštolském,[p] moc slova[r] majíce v ní[s] ku posvěcovánie i k rozvázaní[t] a k svázaní. Ale kněžie zlí toho nic nemají, než to, což[u] v nich duch nečistý činí skrze hřiech v duchu i v těle. A když slova mluví táž jako praví kněžie,[v] slova jich nerušie se v té moci, kterúž mají z svého přirozenie v duchu nečistém, jako i jiného člověka zlého, ješto[x] žádné moci nemá k božským duochovním věcem. A také slovo božie v pravdě nemuož se v nich[y] rušiti, neb jeho[z] takoví[aa] nemají, aniž[bb] kto muož míti jinak, než skrze moc rozenie nového z semene živého, kteréž zplozuje i[cc] pokrm zpuosobuje člověku vnitřnímu. Ale slova lidská oznamují věci člověka tělesného a porušeného, neb jich slova[dd] sú porušená, ačkoli podlé jména hlasu jsú slova božie, neb[ee] sú mluvena od Krista Ježíše i od[aa] apoštoluov Duchem Svatým.[ff] Ale že člověk je[gg] mluví[hh] sám od sebe a z sebe, i jsú z něho a skrze něho a jsú slova jeho, neb jich požievá v duchu svém nečistém lidem k[ii] oklamání, mluvě[jj] to, což nenie; neb jest člověk tělesný, bez pravdy ducha a nemá[kk] moci slova božieho. Ale když se mluvie

[a] *A III:* jakážkoli: *b.:* kterakžkoli. [b] *A III:* kněz svatý; *b.:* světí kněži. [c] *b.:* těch slov jest z ducha jeho. [d] *A III:* apoštol; *b.:* písmo. [e] *A III:* k Belialovi. [f] *V A III následuje:* bude. [g] *V A III chybí.* [h] *A III:* věrným. [ch] *V b. zní citát takto:* Které svolení Kristovo s Belialem a chrámu božího s modlami? [i] *A III:* tuť. [j] *V b. chybí:* s. Jan. [k] *b.:* písmo. [l] *A III:* kohožť. [m] *A III:* Bůh poslal; *b.:* kdož z Boha jest. [n] *V b. chybí:* dí pán Ježiš. [o] *V b. následuje:* etc. *Konec citátu chybí.* [p] *V b. následuje:* v něm. [r] *b.:* slov. [s] *V b. chybí:* v ní. [t] *b.:* rozhřešování. [u] *A III:* coť. [v] *b.:* kňěži praví. [x] *A III:* ještoť. [y] *A III:* nemůž se v nich v pravdě. [z] *b.:* ho. [aa] *V b. chybí.* [bb] *V b. následuje:* ho. [cc] *b.:* v. [dd] *A III:* slova jich. [ee] *A III:* nebť. [ff] *A III:* božím. [gg] *A III:* je člověk. [hh] *b.:* mluví je. [ii] *b.:* ku. [jj] *A III i b.:* mluvi. [kk] *A III:* nemáť.

α 2 Kor. 6, 15. 16. β 1 Jan 3, 8. γ Jan 3, 34. δ Mat. 10, 20.

slovo božie skrze[b] hlas člověka dobrého[a] rozumný, to slovo božie[b] jest mocné,[c] neb jest živé a neporušené; protož[d] dává život neporušený a také zpuosobuje pokrm tomu životu ku posílení,[e] chléb živý nebeský, tělo a krev Syna božieho. A tomu[f] posluhuje kněz ten, kterýž jest člověka vnitřního neporušeného, maje v tom moc[g] vyvolenie božieho a[a] také k tomu jednoty[h] křesťanské zvolenie a od biskupa potvrzenie[ch] a z toho má moc církve svaté, v kterémžto moci tu služebnost činí u víře živé a v lásce neomylné prosby a modlitby činí k Bohu, maje doufánie, za[i] cožkoli[j] poprosí,[k] že se mu[l] stane, neb modlitby jeho jsú v jednotě ducha
f. 61[a] církve svaté / a to jest v duchu a v pravdě,[m] ⟨v kterémžto pravdě⟩ církev se ustavuje.[n] Protož jest mocné to, což se posluhuje, a což se die, tak se stane; neb slibové božie praví sou, poněvadž[o] řekl: *Cožkoli poprosíte, staneť*[p] *se vám,*[α] a to tak: když on zachová to,[r] což chce od něho Buoh míti, také[s] jemu naplní, což[t] jest[u] slíbil.[v] A to[x] chce míti: aby zuostal v Kristu Ježíši skrze živú víru a pravé milovánie; a to jest řečí[y] jeho zachovánie[z]; a[aa] toho aby[u] dokazoval[bb] skutky dobrými a ctnostným životem a pak z lásky[cc] prosby činil[dd] k Bohu, věře, že se stane, zač prosí. A[ee] tak[ff] jest řeč božie, že[gg] učiní.[hh]

Protož známo jest, že ne sama slova posluhují tomu, aby kněz posvětil svátosti těla Kristova, když dí: „Vezměte a jezte, to[ii] jest tělo mé," ale prvotně musí býti víra živá a modlitba v pravdě ducha, slova pak oznamují. Když[β] kněz die „vezměte", tu[jj] velí vzíti křesťanuom věrným, a když die „jezte", tu[v] velí jísti; a když die „toť jest tělo mé", tu[jj] víra přistupuje k tomu, což se oznamuje slovem, jakož pán Kristus řekl. A též on poselství Kristovo děje,[kk] mluvě[ll] na místě Kristově v duchu jeho slovo v moci pravdy Krista Ježíše, i[mm] jest tak, což řekl. Ale kněz zlý, nemaje[γ] podstaty napřed pověděné, die[nn] táž slova; proto[oo]

[a] *V AIII chybí.* [b] *V b. chybí:* skrze hlas ╳ slovo božie. [c] *AIII:* mocné jest. [d] *AIII:* protožť. [e] *b.:* posilnění. [f] *AIII i b.:* k tomu. [g] *V b. následuje:* úřadu. [h] *b.:* z jednoty. [ch] *b.:* potvrzený. [i] *V b. chybí.* [j] *AIII:* začkoli. [k] *AIII:* prosí. [l] *AIII i b.:* jemu. [m] *b.:* v pravdě a v duchu; *v b. i v AIII následuje:* v kterémžto pravdě. [n] *V b. následuje:* a Duchem Svatým se spravuje. [o] *V b. následuje:* jest. [p] *b.:* stane. [r] *b.:* to zachová. [s] *AIII:* takéť. [t] *AIII:* cožť. [u] *V b. chybí.* [v] *AIII:* zaslíbil. [x] *AIII:* co. [y] *b.:* řeči. [z] *b.:* zachovati. [aa] *V AIII chybí.* [bb] *b.:* dokazovati. [cc] *AIII následuje:* aby. [dd] *b.:* činiti. [ee] *V AIII i v b. chybí.* [ff] *AIII:* takť. [gg] *AIII:* žeť. [hh] *V b. následuje:* etc. [ii] *AIII i b.:* toť. [jj] *AIII:* tuť. [kk] *AIII:* děje Kristovo. [ll] *AIII:* a mluví; *b.:* mluvíc. [mm] *b.:* a. [nn] *AIII:* dá. [oo] *AIII:* protoť

α Mat. 18, 19.

β Čeho potřebí k slovům. *C.* γ Kněz zlý nic neposvěcuje. *C.*

nic nebude, neb nemá toho, což[a] držie podstatu slov,[b] a[c] mluví bez pravdy[d] toho, což oznamuje. Protož nic neposvěcuje, neb nemá čím, proto, neb[e] viera jeho mrtvá jest[f] a[g] modlitba ohyzdná a proseb Buoh jeho[g] neslyší a neslíbil nic učiniti. Ovšem slova daremnie[h] sou, když[ch] toho napřed pověděného nemá,[i] neb což[j] Buoh chce, vše[k] se stane. Slovo jeho živé jest, kdež[l] místo má, oživujeť,[m] neb dí s. Pavel[n]: *Živá jest řeč božie a mocná.*[o] [α] Protož což[p] die Buoh, tak[r] se stane, jakož řekl: „Buď nebe, buď země!" A když by vezma kámen řekl: „Toť jest tělo mé", měli bychom věřiti. Neb nic není nemožného u Boha. Ale člověk[s] sám z sebe a od sebe nejlepší učiniti nemuož toho,[t] ovšem pak kněz zlý, nemaje podstaty obrazu božieho rodu nového, člověka vnitřního a tak víry živé, ani těch věcí napřed pověděných. Ale poslové božie, jakožto proroci byli[u] Eliáš, Jeremiáš a[v] jiní, cožkoli řekli slovem božiem, stalo se.[x] Tak milí apoštolé, ješto mluvili Duchem Svatým, poslaným s nebe,[y] takéž i jich následovníci, ješto[z] v témž duchu chodie pravdy slova[aa] živého a mocného,[bb] z Boha pošlého a týmiž šlepějemi Krista, pána[cc] svého, následují v životě ctnostném, skutky dobré činiece, v též pravdě posluhují[dd] jako milí apoštolé v moci zboru božieho, jenž jest církev svatá, kteréžto hlava jest Kristus, jiež moc dává k užietku spasenie života věčného.

Pakli by proti tomuto[ee] následoval[ff] smysluov doktoruov ně- f. 61[b]
kterých římské[gg] církve a zvláště Hilaria[β] a jeho pomocníka,[hh] jenž vede[ii] mnoho jiných doktoruov, a též mistr Příbram v svém traktátu, kdež také píše proti Čechuom přijímajícím pod obojí[jj] zpuosobou, dovodiece[kk] toho vtipy a smysly svými z naučenie lidské moudrosti, jiež[ll] cizoložie[mm] písma Bohem vdechnutá, mluviec a píšíc, že i nejhoršie papež jest náměstek Kristuov, z něhož všecka moc pochodí[nn] církvi svaté, a[oo] cožkoli jí pán Buoh chce dobrého

[a] *AIII:* cožť. [b] *V AIII i v b. chybí.* [c] *b.:* neb; *v AIII chybí.* [d] *V AIII chybí.* [e] *b.:* že. [f] *b.:* jest víra mrtvá. [g] *V b. chybí.* [h] *b.:* daremné. [ch] *AIII:* kdyžť. [i] *AIII i b.:* není. [j] *b.:* cožkoli. [k] *AIII:* všeť. [l] *AIII:* kdežť. [m] *b.:* oživuje. [n] *b.:* písmo. [o] *V b. následuje:* etc. [p] *AIII:* coť; *v b. chybí.* [r] *AIII.* takť; *b.:* vše. [s] *V b. následuje:* toho. [t] *AIII:* toho učiniti nemuož. [u] *V AIII následuje:* jako. [v] *b.:* i. [x] *V AIII následuje:* jest. [y] *AIII i b.:* nebes. [z] *AIII:* kteřiž. [aa] *V AIII následuje:* božiho. [bb] *AIII:* mocného a živého. [cc] *AIII:* pána Krista. [dd] *AIII:* poslouchají; *b.:* posluhuje. [ee] *AIII:* proti tomu. [ff] *b.:* proti tomuto následoval-li by kdo. [gg] *AIII:* římských, *následuje:* jich. [hh] *AIII:* pomocníkův. [ii] *b.:* vedou. [jj] *b.:* pode dvou. [kk] *AIII:* dovodíc. [ll] *b.:* kterúžto [mm] *AIII:* cizoložně vykládají. [nn] *b.:* pocházi. [oo] *V AIII i v b. chybí.*

α Žid 4, 12.

β V b. postranní přípisek: Hylarius. *B.*

učiniti,[a] všecko činí skrze něho, by nejhoršie byl, a vedú k tomu řeč, kteráž o císařské moci jest, že *všeliká moc od Boha jest:*[1 α] k tomu bychom také chtěli[b] místa[c] dáti,[d] ale nadějem se, že toho potřebie nebude některým,[e] ješto tomu srozumívají[f] a[g] také skutky jich vidí,[h] jakož zjevné jest, co se jest[ch] stalo skrze duovody jich.[i] A také jestliže by vás došla[j] řeč těch lidí, ješto[k] mluvie, že kněz zlý muož posvětiti těla božieho i jiných svátostí, ale proto mají se jich lidé[l] varovati a od nich nepřijímati: také nám[m] ty věci široce[n] známy[o] sou, v kterém to[p] smyslu[r] mluvie, neb i některie z našiech byli[s] v tom,[2] i věztež, žeť sou to smyslové zlí, neb nemají základu v písmě Bohem vdechnutém, v smyslu zdravém.[t] Ale[u] takoví, ktož ty věci učie,[v] chtie skrze to[x] požíti[y]

[a] *AIII:* chce pán Bůh jí dobrého učiniti; *b.:* chce jí učiniti dobrého pán Buoh. *V b. následuje:* že. [b] *AIII:* chtěli také. [c] *AIII:* písma. [d] *b.:* o takových věcech neb duovodích také bychom chtěli zpraviti, kdož by jim nerozuměl. [e] *V AIII chybí. Následuje:* neb máme za to, že těm věcem rozumíte. [f] *V AIII chybí:* ješto tomu srozumívají. [g] *AIII:* neb. [h] *AIII:* vidíte. [ch] *V AIII chybí.* [i] *AIII:* záhuby mnohé a vylévaní krve; *v b. zní toto místo takto:* ale nadějem se, že mnozí rozumíte, neb skutkem jich vidíte, jakož zjevné jest stalo skrze duovody jich, zahubení mnohé a vylévaní krve etc. [j] *AIII:* došla vás; *b.:* koho došla. [k] *V AIII následuje:* to. [l] *V b. chybí; AIII:* se jich lidé mají. [m] *AIII:* vám. [n] *AIII:* široce ty věci. [o] *AIII:* zjevné. [p] *V AIII i v b. chybí.* [r] *V b. následuje:* oni to. [s] *V b. následuje:* sou. [t] *AIII i b.:* v zdravém smyslu. [u] *V AIII i b. následuje:* že. [v] *AIII i b.:* mluví. [x] *V AIII chybí:* chtie skrze to. [y] *AIII:* požívají; *b.:* požívají skrze to.

α Řím 13, 1.

[1] *Pokud se týče Hilaria Litoměřického, katolického administrátora pražského arcibiskupství, míněn jest nepochybně jeho TRACTATUS CONTRA PERFIDIAM ALIQUORUM BOHEMORUM p. 102—108, vydaný jakožto ohlas jeho disputace s mistrem Rokycanou, která u přítomnosti krále Jiřího se konala na dvoře královĕ od 7. do 11. února 1465. (PALACKÝ, Dějiny IV, 2, 292—293, KALINA, Václav Křižanovský v ČČH 1899, 351—2). Že hlavním pomocníkem Hilariovým byl Křižanovský, o tom KALINA l. c. str. 352. 355. 356. 358. Viz též TRAKTÁT O NEJSVĚTĚJŠÍM PŘIJÍMÁNÍ LIDU OBECNÉHO POD JEDNOU ZPŮSOBOU (vyd. Podlaha v „Editiones archivii et bibliothecae s. f. capituli metropolitani Pragensis“, sv. II. Pragae 1905) str. 3—12 (zvláště na str. 9) a str. 112 násl. Přímo tam není řečeno, že „nejhorší papež“ jest náměstek Kristův, ale lze ten důsledek vyvodit; Hilarius vyjadřuje tam názor o absolutní moci papežově. Jaké názory měl Hilarius v té příčině, o tom jedná VOLF, Jafětův „druhý traktát“ v ČČM 1911, 308 sl. — Co se týče narážky na traktát mistra Příbrama, zdá se, že spisovatel má na zřeteli jeho spis O POSLUŠENSTVÍ STARŠÍCH A JEDNOTĚ KŘESŤANSKÉ. Aspoň výňatky, které GOLL uveřejnil ve ZPRÁVÁCH O ZASEDÁNÍCH KRÁL. ČESKÉ SPOLEČNOSTI NAUK 1877, 258—9, by tomu nasvědčovaly.*

[2] *Dlužno rozuměti nepochybně, že někteří z bratří byli téhož mínění.*

svobody v světě, zniknúc tudy kříže Kristova,[a] přidávajíc to i[b] zlým kněžiem, což přislušie[c] posluom pána Krista, v pravdě Ducha božieho. Neb bychomť[d] byli chtěli v tom přebývati a tak jim[e] vyznávati, mohli bychom svobodu v světě míti a kříže pohanění Kristova netrpěti, ale lépe[f] nám[g] zemřiti, než bychom v[h] pokrytství přebývali[i] a ve lsti mluvili. Neb když by[j] kněz zlý měl tělo[k] pána Ježíše[l] a jím posluhoval, však bychom[m] rádi chtěli[n] přijímati, neb die: *Ktož jie mé tělo,*[o] *ve mně přebývá a já v něm;*[α] protož neměli bychom pro zlého kněze dobrým pohrdati. Ale žeť[p] takoví lidé jediné svými řečmi kněžie[r] ohyžďují, sami jsúce v témž, jakož die apoštol[s]: *Ty, jenž jiného súdíš, sám se potupuješ, neb též činiš,*[t][β] protož[u] nevěřte takovým věcem,[v] neb[x] *ktož*[y] *má chot, ženich jest.*[z] To jest řeč Ducha božieho, jakož dí s. Jan.[aa][γ] Kdo[bb] má Krista Ježíše, úd církve svaté jest a tak chot Kristova duše taková. Ale takových lidí jest marné mluvenie, ješto ani s Kristem, ani s světem držie, jedno ruoznice činie, sami z sebe a od sebe mluviece,[cc] v tom pravdy slova božieho nepožievajíce,[dd] neb[ee] nemají jeho[ff] k duovoduom[gg] takových věcí. / Muožte[hh] vě- f. 62[a]
děti někteří[ii] o Petrovi Chelčickém,[jj] kterýž mnoho[kk] písma psal[ll] proti tomu obému, smysluom[mm] těch lidí i také[nn] doktoruom, by zlý papež neb kněz měl úřad neb slova ku posluhování k spasení lidem, a zvláště že nemuož zlý kněz[oo] posvěcovati, neb nemá pravdy toho,[pp] čím by posvěcoval,[1] jakož napřed povědíno.[2]

Ale ještě mohl by někto říci[rr]: „Nic-li pak[pp] neprospívá zlý kněz sobě neb lidem, když nemá pravdy vnitřnieho[pp] života, ro-

[a] *V AIII i b. chybí:* zniknúc tudy kříže Kristova. [b] *V b. chybí.* [c] *AIII:* sluší. [d] *AIII:* bychom. [e] *V AIII chybí.* [f] *V AIII následuje;* jest. [g] *b.:* nám jest. [h] *V AIII i v b. chybí.* [i] *AIII i b.:* poživali. [j] *AIII i b.:* kdyby. [k] *b.:* tělo měl. [l] *AIII:* Krista Ježíše; *b.:* Ježíše Krista. [m] *V AIII následuje:* my. [n] *AIII i b.:* chtěli rádi. [o] *V AIII následuje:* a pí mou krev. [p] *b.:* že. [r] *V b. chybí.* [s] *V b. chybí.* [t] *V AIII i v b. chybí:* neb též činíš. [u] *V AIII následuje:* protož pane dobrotivý neroď. [v] *AIII:* takovým věcem věřiti; *b.:* protož kdož chti spasení býti, neroďte takovým věcem věřiti. [x] *V AIII chybí.* [y] *AIII:* kdožť; *b.:* ktožť. [z] *AIII i b.:* ženichť. [aa] *AIII i b.:* skrze s. Jana. [bb] *AIII:* kdožť. [cc] *V AIII následuje:* a. [dd] *AIII:* nemajíce. [ee] *b.:* nebť. [ff] *b.:* jeho nemají. [gg] *b.:* k duovodu. [hh] *AIII:* můžete. [ii] *V AIII chybí.* [jj] *b.:* mohliť by porozuměti, kteřížť čtou písma Petra Chelčického. [kk] *AIII:* mnohá. [ll] *AIII:* sepsal; *b.:* kterýž jest mnoho popsal. [mm] *b.:* smysluov. [nn] *V b. následuje:* proti. [oo] *b.:* kněz zlý. [pp] *V b. chybí.* [rr] *b.:* řéci někdo.

α Jan 6, 54. β Řím. 2, 3. γ Jan 3, 29.

[1] *Vztahuje se asi na „Síť víry" str. 282–284 (podle vydání Smetánkova).*
[2] *Srov. str. 167.*

zenie[a] z semene slova božieho a v tom životě daru božieho, jakož s. Pavel[b] die: *Dal*[c] *dary lidem,*[α] a opět, že *jednú sou osvíceni,*[d] *okusili*[e] *také daru nebeského a účastni učiněni sú Ducha Svatého,*[f] *okusili*[g] *také dobrého slova božieho*[g] *a moci věka budoucího?"* [β]

K tomu odpověd jest, jakož i[h] svrchu psáno[ch] o tom, že nic užitečně a spasitedlně nemohú posloužiti, neb tak řeči pána Krista i[i] apoštolské svědčí, žej[j] z těch písem Bohem vdechnutých zjevně známo jest, čím posluhují, že bez životné pravdy věcmi těmi, kteréž obdržují a zachovávají skrze tvárnost uměnie[k] múdrosti vyučené.[l] Protož tiem posluhují sobě i jiným lidem, přivodíce je k zpuosobuom[m] zevnitřním,[n] jakož dí pán Ježiš[o]: *Těm, kto*[p] *sú vně,*[r] *všecky věci v podobenstvie*[s] *se dějí.*[t] [γ] A tak ustavují je v těch obykání⟨ch⟩ tělesných[u] v mylné naději skrze služebnosti a náboženstvie svrchních věcí, jakož také[v] toho mnoho bylo v starém zákoně lidu izdrahelského,[x] že ty služebnosti[y] vedli zevnitř. Jako[z] se čte o prorocích, za Achaba, krále Izdrahelského,[aa] že bylo falešných prorokuov[δ] puol deváta sta, a[bb] když oběti obětovali, že sú také své náboženství vedli, modlitby a prosby číníce, žádajíce, aby Buoh jich je uslyšal, a trápenie sobě činili, bodúce se, až je krev polévala. Takéž[cc] i v Jeruzalémě chrámoví kněžie i lid mnohá[dd] [ε] sú náboženství vedli v[ee] služebnosti s posty a[ff] s modlitbami, i almužny[gg] číníce i oběti mnohé, a tak chtíce vždycky[hh] vešken zákon vyplniti podlé litery; ale však se proto Bohu[ii] nelíbili a protož sobě i[jj] s jiným nic[kk] k užietku[ll]

[a] *A III i b.:* rozeného. [b] *A III i b.:* apoštol. [c] *V A III následuje:* jest. [d] *A III:* osvíceni jsouc; *b.:* osvíceni sou. *V A III i v b. následuje:* a. [e] *A III:* skusili; *b.:* zakusili; *A I:* okusí-li. *Následuje v A III i v b.:* slova božího dobrého. [f] *A III:* a účastni učiněni Ducha Svatého a také daru ne-beského; *b.:* a účastni Ducha Svatého a také daru nebeského. [g] *V A III i v b. chybi:* okusili také dobrého slova božího; *v A I:* okusí-li. [h] *V A III i v b. chybi.* [ch] *A III i b.:* napsáno. [i] *A III:* a. [j] *A III:* neb; *b.:* a. [k] *b.:* uměním; *v A III i v b. následuje:* a. [l] *A III:* moudrostí vyučeni; *b.:* moudrostí vyučenou. [m] *A III:* zpuosobám. [n] *A III:* svrchním. [o] *V A III i v b. chybí:* pán Ježiš; *v A III i v b. následuje:* že. [p] *A III:* kteříž; *b.:* kdož. [r] *A III:* vně jsou. [s] *b.:* podobenstvích. [t] *A III:* ději se v podobenství. [u] *A III:* v tom obykání tělesném. [v] *b.:* tak. [x] *A III i b.:* izrahelskému. [y] *A III:* služebnosti ty. [z] *b.:* jakož. [aa] *b.:* Izrahelského; *v A III chybí.* [bb] *V A III chybí.* [cc] *A III i b.:* také. [dd] *b.:* mnoho. [ee] *A III:* a. [ff] *V A III chybí.* [gg] *A III:* almužnami. [hh] *A III i b.:* vždy. [ii] *A III:* proto Bohu se; *b.:* proto se Bohu. [jj] *A III i b.:* ani. [kk] *V A III chybí.* [ll] *b.:* oužitku.

α Ef. 4, 8. β Žid. 6, 4. 5.

γ Mk. 4, 11. δ Přiklad jeden. *C.* ε Druhý. *C.*

spasení neposlúžili,[a] když sú nemohli přijíti ku poznání vnitř[b] Boha, aby z toho doverný duch k němu měli a v celém srdci milovali;[c] nemohlo[d] jim prospěti jiné[e] bez toho. Neb die k nim Buoh skrze proroka,[f] že *ty všecky věci zvolili*[g] *na cestách svých a v ohavnosti duše jich*[h] *kochala se,*[ch] *protož*[j] *i já zvolil sem*[i] *posmívanie jich,*[j] *a kterýchž*[k] *se věcí báli,*[l] *přivedu*[m] *jim, neb*[n] *sem* f. 62[b]
volal a[o] *nebieše,*[p] *kto by se ozval, mluvil sem a neslyšeli*[r] *sou*[s] *a*[t] *činili sou*[t] *zlé před očima mýma, a kterých věcí sem*[u] *nechtěl zvoliti,*[v] *i lid k témuž přivodili.*[α] Jakož i[x] onen zákonník mluvil v chrámě, že se postil[y] i jiné spravedlnosti činil. Ale když sú[z] nebyli vnitř v duchu chudém[aa] a v srdci pokorném a neměli bázni božie, aby se jako třásli k řeči jeho,[bb] nemohliť[cc] sú pána Boha poctiti žádnými jinými věcmi,[dd] sami z sebe a od sebe domnívajíce[ee] se nětco býti, když nebyli v duchu napravení, aby dary božie přijali a z toho slúžili jemu[ff] v duchu laskavém a v srdci[gg] dověrném. A o tom mluví pán Buoh řka: *Nebe stolice má*[hh] *a země podnož noh mých; který jest tento duom,*[ii] *ješto*[jj] *mi uděláte, a které jest toto místo*[kk] *odpočinutí mého? Všecky tyto věci*[ll] *ruka má*[mm] *učinila*[nn] *a učiněny sú tyto všecky věci,*[oo] *die Pán. A*[pp] *k komu hleděti budu?,*[rr] *Jediné k chudičkému*[ss] *a k skrúšenému duchem a ješto se třese před řečmi mými. A*[tt] *kto mi obětuje vola, jako by muže zabil etc.*[uu][β]

Protož tomu jest porozuměti potřebie,[vv] že ty věci nic neprospievají[xx] k spasení bez vnitřního[yy] napravení k Bohu, neb když

[a] *b.:* neposluhovali. [b] *AIII:* vnitřnímu; *b.:* vnitř ku poznání. *V AIII následuje:* aby znali. [c] *V AIII následuje:* a. [d] *b.:* nemohli. [e] *AIII:* jiné prospěti. [f] *V AIII i v b. chybí:* skrze proroka. [g] *V AIII i v b. následuje:* sou. [h] *AIII i b.:* duše jich v ohavnosti, (*b.:* v uohavnosti). [ch] *V AIII i v b. následuje:* jest. [i] *b.:* zvolím. [j] *V AIII chybí:* protož × jich. [k] *AIII i b.:* kterých. [l] *AIII i b.:* bojíchu. [m] *AIII:* přišly; *b.:* přijdou. [n] *V AIII i v b. následuje:* když. [o] *V AIII i v b. chybí.* [p] *AIII:* nebíše. [r] *b.:* neposlouchali. [s] *V AIII chybí.* [t] *V AIII i v b. chybí.* [u] *AIII i b.:* sem věci. [v] *AIII i b.:* zvolili. *V AIII i v b. následuje:* že i ti kněži tvárnost (*b.:* tvárnosti) mnohé dobroty měli sou. [x] *V AIII chybí.* [y] *AIII:* posti. [z] *V b. chybí.* [aa] *b.:* chudým. [bb] *AIII:* boží. [cc] *b.:* nemohli. [dd] *AIII i b.:* věcmi jinými. [ee] *b.:* domnivajíc. [ff] *AIII i b.:* jemu sloužili. [gg] *V b. chybí:* laskavém a v srdci. [hh] *AIII i b.:* stolice má nebe. [ii] *AIII i b.:* chrám. [jj] *AIII i b.:* kterýžto. [kk] *AIII i b.:* místo toto. [ll] *AIII:* však tyto všecky věci; *b.:* však ty věci všecky. [mm] *V AIII následuje:* jest. [nn] *b.:* udělala. [oo] *b.:* všecky věci tyto. [pp] *AIII i b.:* ale. [rr] *AIII:* vzhlédnu. [ss] *AIII i b.:* chudému. [tt] *AIII:* ale. [uu] *AIII:* zabil muže. *V AI i v AIII chybí.* [vv] *V AIII i v b. chybí.* [xx] *AIII:* neprospěji. [yy] *AIII* i *b.:* vnitřnosti.

[α] Iz. 66, 3. 4.

[β] Iz. 66, 1. 2 3. *Po straně:* A Izai. 1. v 11. 12. 13. C.

Buoh volá, neozve[a] se, když nemá bedlivosti a čitedlnosti[α] v duchu pravém.[b] Nejsa chudý duchem,[c] domnievá se nětco z sebe a od sebe býti, v spravedlnosti své[č] se ustavuje, kterúž sobě zvoluje,[β] a k tomu se ozývá s oblíbením, ale člověka vnitřního nemá, podruhé narozeného, aby se hlasu božiemu ozval. A proto[d] die pán Ježíš[e]: *Kto*[f] *z pravdy jest,*[g] *slyší hlas muoj.*[γ] A tak nemuož se ozývati,[h] nemaje čitedlnosti, ani[ch] sluchu, když nemá vnitřní uši[i] k hlasu božiemu. A k tomu die: *Kto má uši k slyšení, slyš!*[δ]

A tak když sú[j] nepřišli k životu pravému z semene slova božieho v tomto životě tělesném, vždycky se[k] nalézají[l] zlé věci činiti[m] před[ε] očima božíma. Neb nejsú takoví napraveni[n] u vuoli moci božie, aby sebe ustúpíce[ζ] zapřeli a poddanú vuoli měli a povolnú vuoli božie dokonále, aby to zvolili, co[o] Buoh chce, to v paměti držiece a myslíce o to,[p] aby se v ničemž[r] líbezné vuoli božie neprotivili,[s] ale ve všem,[t] což Buoh chce, čistú myslí povolní a poslušní byli a tak činili[u] vuoli božie[v] skutečně, jakož je múdrost božie učí v rozumu osvíceném. A tak člověk vnitř i také[x] zevnitř ozývá se k hlasu božiemu a slyše[y] jej poslušen jest a činí dobře[z] před očima božiema s oblíbením, a tak tomu povoluje, co[aa] Buoh chce a skutečně[bb] činí; a cožkoli příde naň aneb[cc] dopuštěno bude od Boha kterúkoli příčinú, buď případem náhlým z[dd] nedomněnie[ee] od nepřátel, hanění, statku bránie, vězenie, bití, by pak bylo i od svých domácích jednoho rodu, jakožto[ff] otci[η] od syna,[gg] mateři od dcery, aneb opět od jednomyslných u víře, ješto[hh] mají býti jako ruka ruce, pomáhajíc[ii] jedni druhým ve všech věcech, i ti musí[jj] trpěti s milostí[kk] jedni od druhých, když[ll] Buoh dopustí,

[a] *b.:* neozůve. [b] *b.:* právě. *V AIII následuje:* a. [c] *b.:* duchem chudý. [č] *V b. chybí.* [d] *AIII:* opět; *b.:* protoť. [e] *V AIII i v b. chybí:* pán Ježiš. [f] *AIII:* kdož. [g] *AIII:* jest z pravdy. [h] *AIII:* ozvati; *b.:* oznámiti. [ch] *AIII:* a. [i] *AIII i b.:* uši vnitřních. [j] *V AIII i v b. chybí.* [k] *V b. chybí.* [l] *AI:* nalézá. [m] *AIII:* činice. [n] *AIII i b.:* opraveni. [o] *AIII i b.:* což. [p] *b.:* to. [r] *V AIII následuje:* dobřc. [s] *AIII:* neprotivil. [t] *AIII i b.:* ve všech věcech. [u] *V AIII i v b. následuje:* dobré před očima božima. [v] *V AIII i v b. chybí:* vuoli božie. [x] *V AIII chybí.* [y] *AIII i b.:* slyší. [z] *AIII i b.:* dobré. [aa] *V AIII následuje:* pán. [bb] *V AIII chybí.* [cc] *AIII:* anebo. [dd] *b.:* a. [ee] *b.:* nedomněným. [ff] *AIII:* jako. [gg] *V AIII následuje:* a. [hh] *AIII:* kteříž. [ii] *AIII:* pomáhajíce. [jj] *b.:* museji. [kk] *V AIII i v b. chybí.* [ll] *AIII:* když.

[α] *V b. po straně:* Ozývati se k hlasu božímu. *C.*
[β] *V AI po straně:* Ratio. *C.* [γ] Jan 18, 37. [δ] Mat. 11, 15.
[ε] Spravedlnost. *C.* [ζ] *V b. po straně:* Vůle Bohu povolná. *C.*
[η] *V b. postranní přípisek:* Trpěti. *C.*

a tak vždy to zvoliti, co[a] Buoh chce, trpělivost maje z viery v duchu pokojném[b] a v srdci laskavém zachovávaje se. Neb[c] i v starém f. 63[a]
zákoně ještě[d] předešlo to, ač[e] byli u figuře, majíc[f] zákon spravedlnosti[g] pomstiti[h] v takových věcech. [α] Však[ch] když[i] Buoh chtěl, ukázala se spravedlnost[j] jeho, že ustupovali toho někteří; jako David, když mu[k] Semej zlořečil, nemstil se[l] moha, ustúpil své[m] spravedlnosti[n] [β] zákona pro spravedlnost,[o] kteráž měla přijíti skrze Krista Ježíše. Také Jeremiáš mnoho trpěl od svých, vždy jim dobré věci obmejšleje,[p] nepřestávaje dobře činiti těm, ješto[r] jej trápili i hrdlo chtěli odjíti,[s] ustupoval spravedlnosti zákona[t] pomsty pro zákon ducha milosti, kterýž měl skrze Krista Ježíše vysvoboditi vyvolené[u] jeho od zákona hřiecha a smrti. Neb ten zákon milosti[v] Ducha života činí člověka spravedliva[x] z viery od viny[y] hřiecha[z] a smrt[aa] zahánie a život vnitřnie zplozuje.

Protož[bb] v starém zákoně na některých to předešlo, že sú spravedlnosti[cc] zákona[dd] nedokazovali pro spravedlnost viery, kteráž měla přijíti skrze Krista Ježíše, a tak zvolili[ee] to, co[ff] Buoh chtěl,[gg] a činili[hh] dobré před očima božiema,[ii] neb sú[jj] uslyšeli[kk] hlas božie a[ll] ozvali se k němu. Protož ovšem viec a dokonalejí každý křesťan má se v tom ostříhati, kterýž jest přijal zákon Ducha života, skrze nějž jest již v Kristu Ježíši vysvobozen od zákonu[mm] hřiechu[nn] a smrti a ospravedlněn[oo] v duchu; má s pilností zachovati[pp] spravedlnost,[rr] kterážss jest z viery Jezu[tt] Kristovy, ješto jest z Boha u[uu] víře v poznání jeho a[vv] v moci vzkříšenie,[xx] aby[b] již byl tovaryš utrpení pána Krista a[yy] připodobněn[zz] smrti jeho[a] a tak aby přišel k vzkříšení[b] blahoslavenému. Protož zde v životě smr-

[a] *AIII i b.:* což. [b] *b.:* pokorném. [c] *AIII:* nebo. [d] *V AIII chybí.* [e] *b.:* ať. [f] *AIII:* maje. [g] *AIII:* spravedlivosti. [h] *V AIII následuje:* se. [ch] *AIII i b.:* ale však. [i] *V AIII následuje:* pán. [j] *AIII:* spravedlivost. [k] *AIII:* jemu. [l] *V AIII následuje:* a. [m] *V AIII i v b. chybí.* [n] *AIII:* sprati; *b.:* v spravedlnosti. [o] *AIII:* spravedlivost. [p] *AIII:* obmýšleje dobré věci. [r] *AIII:* jenž. [s] *AIII:* odjiti chtěli. [t] *V AIII následuje:* ustupoval zákona. [u] *AIII:* vyvolené vysvoboditi skrze Krista Ježiše. [v] *V AIII chybí.* [x] *AIII:* spravedlivého. [y] *AIII:* viry. [z] *b.:* hříchuov viny. [aa] *b.:* smrti. *Následuje:* a. [bb] *V AIII i v b. následuje:* i. [cc] *V b. chybí.* [dd] *AIII:* spravedlivosti zákona. [ee] *AIII:* zvoliti; *b.:* zvolovali. [ff] *b.:* což. *V AIII následuje:* pán. [gg] *AIII:* chce. [hh] *AIII:* činiti. [ii] *AIII:* před očima božíma dobré. [jj] *V AIII i v b. chybí.* [kk] *AIII i b.:* uslyšali. [ll] *V AIII chybí.* [mm] *AIII:* zákona. [nn] *AIII:* hřicha. [oo] *AIII:* spravedliv učiněn. [pp] *AIII:* zachovávati. [rr] *AIII:* spravedlivosti. [ss] *AIII:* kdož. [tt] *V AIII chybí.* [uu] *AIII:* v. [vv] *V AIII chybí.* [xx] *AIII:* vzkřišeného v moci. [yy] *V AIII chybí.* [zz] *AIII:* připodobnin. [a] *V AIII chybí.* [b] *V b. chybí:* aby již × přišel k vzkřišení.

[α] *V b. postranní připisek:* Spravedlnost činiti. *C.* [β] nb.

tedlném musí umříti [a] s Kristem [b] a [c] z mrtvých vstáti skrze vieru, aby,[d] jakož Kristus vstal z mrtvých [e] v slávě Otce svého, takéž [f] v obnovení života aby [g] chodil,[h] již ne sobě [ch] jsouce,[i] ale jemu,[j] jenž za ně umřel, vydávajíce tak těla svá v obět [k] Bohu živou a svatou,[l] s světem se nesrovnávajíce,[m] ale v obnoveném [n] smyslu [o] zkušujíc, která jest vuole božie. A za to [p] sú se apoštolé pánu Bohu modlili, jakož s. Pavel [r] die [s]: *Nepřestáváme [t] za vás modléce se a žádajíce, abyšte byli naplněni poznáním vuole jeho [t] ve všie múdrosti a v rozumu duochovním, abyšte [u] chodili Bohu hodně,[v] ve všech věcech líbíce se jemu.* [α]

Protož známo jest z těchto [x] písem, že potřebie jest [y] člověku, kterýž [z] chce spasen býti, veliké střízlivosti [aa] a bedlivosti,[bb] aby při [cc] všech věcech spatřoval a přihlédal [dd] k tomu, co chce Buoh míti od něho k líbezné vuoli své, a tak [ee] se často modliti jeho
f. 63[b] milosti v duchu skrúšeném, aby mu [ff] zjevil líbeznú vuoli / svou a k tomu plnění líbezné vuole [gg] jeho [hh] posílil [ii] k dokonání, aby tak před očima božiema dobré věci činil, zvoluje [jj] to, co [kk] Buoh chce, neb v té vuoli posvěcen jest. A jinak neprospělo by k spasení, by pak nevím co činil, i své tělo na oheň dal; když nenie napřed pověděného u víře živé [ll] a v lásce neomylné, všecko za ohavnost počteno bude.[mm] Neb člověk zvoluje na cestě vuole své [nn] srdcem blúdě [oo] ty věci,[pp] co [rr] Buoh nechce, ale [ss] to, co [tt] sám chce skrze [β] múdrost svou a [uu] zámysl srdce nečistého. Protož činí zlé před očima božiema, neb to pochodí z moci ducha jeho a tak z sebe a od sebe. Protož nemuož [vv] míti trpělivosti,[xx] když naň co [yy] Buoh dopustí kterúkoli příčinú proti jeho úmyslu a vuoli v skutku neb [zz]

[a] *A III:* trpěti; *b.:* držeti. [b] *V A III následuje:* a mučiti. [c] *b.:* i. [d] *A III i b.:* tak. [e] *A III:* z mrtvých vstal; *v b. chybí:* z mrtvých. [f] *A III i b.:* aby. [g] *V A III i b. chybí.* [h] *A III i b.:* chodili. [ch] *V A III i b. následuje:* živi. [i] *b.:* jsouc. [j] *A III:* Bohu. [k] *b.:* v uobět. [l] *A III:* živou a svatou Bohu. [m] *A III:* nesrovnávajíc. [n] *b.:* v uobnovení. [o] *b.:* smysla. [p] *b.:* ty. [r] *A III:* apoštol. [s] *b.:* die apoštol. [t] *V A III a v b. zní toto místo takto:* že se za to modlíme ⟨*b.:* modlím⟩, abyšte poznali vůli jeho. [u] *V A III i v b. chybí.* [v] *A III i b.:* hodně Bohu. [x] *A III:* těch. *V b. následuje:* řečí. [y] *V b. chybí.* [z] *b.:* který. [aa] *A III:* velmi střízlivu. [bb] *A III:* bedlivu býti. *V b. chybí:* a bedlivosti. [cc] *A III:* ve. [dd] *A III:* prohledal. [ee] *A III i b.:* také. [ff] *b.:* jemu. [gg] *b.:* vuoli. [hh] *A III:* své. [ii] *b.:* posilnil; *A III:* dal posilnění. [jj] *A III:* zvole. [kk] *A III i b.:* což. [ll] *A III:* v víře živé. [mm] *A III:* bude počteno. [nn] *V A III chybí.* [oo] *b.:* bloudí; *následuje:* čině. [pp] *A III:* ty věci na cestě vuole srdcem bloudě. [rr] *A III:* čemuž. [ss] *V A III následuje:* když činí člověk. [tt] *A III:* což. [uu] *V A III následuje:* skrze. [vv] *V b. následuje:* moci. [xx] *b.:* trpěti. [yy] *b.:* co naň. *V A III následuje:* pán. [zz] *V A III následuje:* i.

[α] Kol 1, 9. 10. [β] Vůle. *C.*

v slovu, nezdrží[a] se od zlého a tak nezachová duchu[b] pokojného a srdce laskavého, ale dá se v odpory[c] srdcem[d] nepokojným a[e] duchem[f][α] zlobivým. Protož což[g] obětuje, ohavnost jest. ⟨Ohavnost jest⟩ obětovati jalové[h] věci Bohu, jako vola, hovado,[ch] bez ducha pravdy, laskavého[i] srdce a dověrného[β] Bohu. A když toho nenie v člověku vnitřním, hovado hovadem jest, a co se narodilo z těla, tělo jest, Bohu se nelíbí vnitř i zevnitř a skutkové jeho i slova jsú, jako by muže zabil, jediné v pohoršenie a v úraz sobě[j] i jiným,[k] neb zle bezpečí se[l] spasením i jiné[m] těmi věcmi svrchními, tělesnými, v živlech,[n] postavuje je v mylné naději, kterýmž[o] tiem[p] posluhuje[r] bez pravdy života duochovního.

Protož potřebie k tomu prozřieti[s] a porozuměti, co činí zlý kněz a čeho nemuož činiti. Neb poněvadž oni[t] v starém zákoně, ješto také jednomu Bohu sloužili a v chrámě mnoho služebností[u] vedli, ješto[v] se zdály dobré, proto sú se Bohu nelíbily,[x] jakož dí prorok[y]: *Daruov a obětí nechtěl si,[z] aniž sú se líbily tobě,[aa] kteréž[bb] se podlé zákona obětují,*[γ] to jest podlé spravedlnosti těch, ješto člověk chce nětčeho[cc] skrze to[dd] dojíti[ee] nynějšieho neb budoucího, nic mu neprospěje bez lásky ducha. Protož potřebie se opatřiti pod jménem křesťanským, pod slovy mnohých písem prorockých i apoštolských i samého pána Krista řečí i víry jeho vyznávanie,[ff] neb mo⟨h⟩ú ty[gg] věci býti a z toho náboženství vésti i k témuž jiné navésti, aby hřiechuov hmotných a zjevných nechajíce, pokání činili, někteří[hh] s pláčem modlitby časté i posty mnohé i chudým statek rozdali[ii] a na utrpenie tělo své vydali,[jj] všeť[kk] muož činěno[ll] býti bez pravdy spasitedlné. Neb samy[mm] ty věci toliko[nn] nejsú užitečné k životu věčnému, když nenie,[oo] což[pp]

[a] *b.:* nevzdrži. [b] *A III:* ducha. [c] *b.:* v uodpory. [d] *A III i b.:* duchem. [e] *b.:* i. [f] *A III i b.:* srdcem. [g] *b.:* co. [h] *A III:* jiné. [ch] *V b. následuje:* a. [i] *V A III následuje:* a bez. [j] *V b. chybí.* [k] *A III:* k smrti; *b.:* jako k smrti sobě i jiným. [l] *V A III chybí.* [m] *b.:* jistě. [n] *b.:* živle. [o] *A III:* kteříž. *V b. následuje:* ještě. [p] *A III:* těm. [r] *A III:* posluhují. [s] *A III:* přizřiti. [t] *A III:* ani. [u] *A III:* mnohé služebnosti. [v] *A III:* kteréž. *Následuje:* sou. [x] *V b. následuje:* [zvláště ty, kteréž jen z obyčeje obětovali. Isai 1.]. [y] *V A III chybí; b.:* piesmo. [z] *V b. chybí.* [aa] *V A III i v b. chybí.* [bb] *b.:* které. [cc] *A III:* nětco; *b.:* něco. [dd] *V b. chybí:* skrze to. [ee] *A III:* dojíti skrze to. [ff] *b.:* vyznání. [gg] *V b. následuje:* všecky. [hh] *A III:* někdy. [ii] *A III:* rozdati. [jj] *A III:* vydati. [kk] *V A III následuje:* to. [ll] *A III:* činěno muož. [mm] *V A III chybí.* [nn] *V A III chybí.* [oo] *V A III následuje* toho. [pp] *b.:* co.

[α] nb. *C.* (?)
[β] *V b. postranní připisek:* Oběti obětovati nehovadné. *C.*
[γ] Ž. 40, 7.

jest z Boha Otce[a] skrze Krista[b] Ježíše v Duchu Svatém, to jest
f. 64[a] v moci božie u[c] víře / a v múdrosti[d] ducha lásky: aby měli milost[e] a známost duochovních věcí a aby se jich přídržali[f] mocně v srdci, a což činie, v skutku[g] činili z lásky; a což[h] Buoh dopustí, trpěti,[ch] by pak bylo proti vuoli a[i] úmyslu, vše s milostí[j] snášeti v duchu pokojném,[k] poznávajíce, že tak jest vuole božie,[l] protož tomu poddánu býti[m] pokorně[n] a dobrotivě zlého, za zlé nečiníce v skutku, ani[o] v slovu, ani v žádosti; a tak i[p] nepřátely milovati, z srdce jim dobrého chtě[r] i v skutku obmýšleje,[s] a což na něm jest,[t] se všemi pokoj maje[u]; a což pak[v] Buoh dopustí, od nich[x] trpěti s milostí; pak skrze kohožkoli neb kterú[y] příčinú[z] přijde[aa] protivenství aneb[bb] bolesti aneb[cc] kterékoli[dd] těžkosti a úzkosti, ve všem se míti trpělivě, *neb láska trpělivá jest,*[ee] *dobrotivá etc*[α] a v tom moc viery,[ff] ukazovati[gg] zdrželivost, střízlivost,[hh] střídmost[hh] a tak duch čistý pravomyslný a dobrého žádostivý, a cožkolivěk měl by, činiti v skutku neb[ii] v slovu učiti, vykládati, rozkazovati, také podlé míry víry[jj] potresktati[kk] i[ll] slovy tvrdými k bázni. To vše[mm][β] má býti při křesťanu pravém v[nn] moci víry, v úmysle[oo] dobrém,[pp] v duchu pokojném, srdce[rr] laskavého, hledaje toho, kterak by zlé zkazil[ss] a v[tt] dobrém[uu] vzdělal[vv] a polepšil toho, kohož[xx] treskce, by pak i metlú, kohož slušie,[yy] sám vždy zuostávaje bez poškvrny hřiecha, hněvivosti a popudlivosti srdce[zz] zlostí nakaženého, ještо chce k své vuoli míti a tresktati pomstú zlobivú. Protož aby toho nikoli bylo při křesťanu pravém[a] (neb to jest z[b] srdce porušeného hřiechem), protož dí s. Pavel:[c] *Složte s sebe podlé dřevního obcovánie vetchého člověka, jenž se po-*

[a] *AIII:* z Boha jest Otce. [b] *AIII:* ducha. [c] *AIII:* v. [d] *V AIII i v b. následuje:* umění. [e] *AIII:* milost měli. [f] *AIII i b.:* přidrželi. [g] *V AIII následuje:* aby. [h] *V AIII následuje:* pán. [ch] *AIII i b.:* trpěli. [i] *AIII i b.:* i. [j] *AIII:* z milosti. [k] *AIII:* pokorném. [l] *AIII i b.:* vuole ⟨*AI:* vůle⟩ boži jest. [m] *V AIII i b. následuje:* ve všem. [n] *b.:* pokojně. [o] *V AIII následuje:* i. [p] *V AIII chybi.* [r] *AIII:* přiti. [s] *AIII:* obmyšlovati. [t] *AIII:* jest na člověku. [u] *AIII:* míti. [v] *V AIII chybi. Následuje:* pán; *b.:* Buoh pak. [x] *V AIII chybí:* od nich. [y] *AIII:* skrze kteroukoli. [z] *b.:* kteroukoli příčinou. [aa] *AIII:* jde. [bb] *AIII i b.:* neb. [cc] *AIII i b:* neb. [dd] *AIII i b.:* které. [ee] *V AIII i v b. následuje:* a. [ff] *AIII i b.:* z víry moc. [gg] *V AIII následuje:* a. [hh] *V AIII chybí.* [ii] *b.:* nebo. [jj] *V AIII následuje:* i. [kk] *AIII i b.:* potrestati. [ll] *V AIII chybí.* [mm] *AIII i b.:* všecko. [nn] *AIII:* podlé. [oo] *AIII:* úmyslu; *b.:* smyslu. [pp] *V AIII i b. následuje:* a. [rr] *AIII i b.:* z srdce. [ss] *AIII:* kazil. [tt] *V AIII chybí.* [uu] *AIII:* dobré. [vv] *AIII:* vzdělával. [xx] *b.:* koho. [yy] *AIII:* by slušalo. [zz] *AIII:* z srdce. [a] *V AIII i v b. chybí.* [b] *V b. chybí.* [c] *AIII i b.:* apoštol.

[α] 1 Kor. 13. 4. [β] *V b. postranní přípisek:* Trestati. *C.*

rušuje podlé žádosti bludu.[α] A opět die: *Nerodte zarmucovati Ducha Svatého*[a] *božieho,*[b] *v němž*[c] *ste znamenánie*[d] *v den vykoupenie!*[e] *Každá hořkost a*[f] *hněv a*[f] *nemilost a*[f] *křik a porouhánie buď odjato od vás se všie zlostí, ale buďte vespolek dobrotiví, milosrdní, odpouštějíce sobě vespolek,*[g] *jakož i Buoh v Kristu odpustil vám.*[h] [β]

Protož známo jest zřetedlně po[ch] takových věcech, že kdež jest dřevo dobré, tu[i] i ovotce dobré, a kdež[j] dřevo zlé,[k] také[l] i ovotce zlé.[m] zlost a[γ] nemilost etc. A kdež dobrota,[n] tu láska, milost,[o] pokoj, radost, svornost, jednomyslnost, zbytedlnost, posluhovánie z milosti jeděnch[p] druhým i snášenie v duchu pokojném, vystřiehajíce se všeliké nepravosti, srdce[r] zpurnosti, z něhož pochodie všeliké zlé věci v těle i v duchu. v skutku i v slovu.[s] A z toho jedni druhým ukazují v svářiech zlobivost, nesvornost, nezbytedlnost, ješto jeden s druhým neumie a nemuož obcovati a[t] ku polepšení a k vzdělání býti.[u] Jakož to obecně[v] jest při[x] lidu světském[y] i také ještě[z] při[aa] těch,[bb] ješto[cc] se ku pokání obracují[dd] dokudž se nezmocnějí u víře, mnoho / těch věcí f. 64[b]
ukazují jiným k úrazu a k[ee] pohoršení.[ff] A v tom pak duochovní lid postaven jest,[gg] že jedni s druhými těžko[hh] kde mohú[ii] zbýti[jj] pro zlost, kteráž[kk] jest v srdci zpurném a soběvolném, neb se v duochovenství marném[ll] ubezpečili bez pravdy moci slova božieho a lásky Ducha Svatého, protož nad jiné sú lidi[mm] v zlobivostech. Jakožto známo[nn] jest nám[oo] široce těchto[pp] let, když sme někteří[rr] mezi nimi byli.[1]

A proto[ss] od takových věcí[tt] vystřieháme,[uu] jsúc svědomi, že

[a] *V A III chybí.* [b] *V A III i v b. chybi.* [c] *A III:* němžto. [d] *A III i b.:* znamenáni ste. [e] *V A III následuje:* protož. [f] *V A III i v b. chybí.* [g] *V A III i v b. chybi.* [h] *A III:* Buoh odpustil jest nám v Kristu. [ch] *b.:* o. [i] *Chybi v b.* [j] *A III:* kde. [k] *A III:* zlé dřevo. [l] *V b. chybí. A III:* tu. [m] *V b. následuje:* totiž. [n] *A III i b.:* dobré. [o] *V A III i v b. chybí.* [p] *A III i b.:* jedni. [r] *A III:* z srdce. [s] *A III:* řeči. [t] *V A III i v b. chybí.* [u] *V A III i b. chybí.* [v] *b.:* obecné. [x] *A III i b.:* v. [y] *A III:* v lidu světském jest. [z] *V A III chybí.* [aa] *A III:* v. [bb] *V b. chybí:* při těch. [cc] *A III:* kteřiž. [dd] *b.:* obraceji. [ee] *b.:* ku. [ff] *A III:* ku pohoršeni a k úrazu. [gg] *V A III následuje:* v srdci zpurném. [hh] *V A III chybí.* [ii] *A III:* nemohou. [jj] *b.:* býti. [kk] *A III:* která. [ll] *V A III následuje:* se ustavujic. [mm] *A III:* lidi sou. *V b. chybi:* sú lidi. [nn] *A III:* známé [oo] *V b. následuje:* to. [pp] *A III:* těch. [rr] *V A III chybi.* [ss] *A III i b.:* protož. [tt] *V A III následuje:* se. [uu] *b.:* vystřihámy.

α Ef. 4, 22. *β* Ef. 4, 30.—32. *γ* nb.

[1] *Vztahuje se asi k těm kněžím bratrským, kteří měli římské svěcení a působili i v církvi pod obojí.*

v tom oklamání[a] jest,[b] bezpečiti se spasením bez pravdy spasitedlné, neb[c] když[d] dřevo zlé, i ovotce jeho zlé, ale hovadný člověk toho nerozeznává.[e] Ale duochovní zkušuje, jaké jest chuti[f] ovotce. Neb tělesný člověk tělesné věci súdí smyslem těla svého podlé hlasuov a některých skutkuov, kteříž se mohú tělem[g] konati, ale duochovní má zřenie k základní[h] pravdě člověka vnitřního i poznává, co z pravdy pochodí v skutku nebo[ch] v slovu. Jakož písma apoštolská oznamují ty věci široce, vystřiehajíce nás, abychom zklamáni nebyli skrze mylnú[i] dobrotu posluov Antikristových, ješto[j] přišel ve všelikém svedení[k] nepravosti tomu[l] lidu, ješto lásky pravdy[m] nepřijal.[n] Neb po tom má poznán býti[o] každý kněz i člověk,[p] jest-li[r] v pravdě křesťan napravený v duchu[s] ku pánu Bohu, když v obcování[t] spatřen[u] bývá od těch,[v] ktož[x] sú v pravdě křesťané v obcování[y] života.[z] Srozumějí tomu, v kterém duchu jest, skrze mluvenie, jakožto[aa] s. Jan die o tom: *Zkuste duchuov, jsou-lit*[bb] *z Boha.* Také muož poznán býti,[cc] činí-li pravdu v skutcích a v ctnostném životě a má-li milovánie pána Boha i bližních, jakož die pán Ježíš[dd]: *Po skutcích*[ee] *poznáte je.* Protož nemuož se skrýti od nich,[ff] neb znají,[gg] kto pravdu činí a v lásce roste. V skutcích[ii] i v sloviech oznamuje se, co[hh] z čeho pochodí.[ii]

Protož rozsuď[jj] to[α] každý, ktož[kk] nechce[ll] oklamán býti[mm] o své[nn] nejlepšie[oo] dobré[pp] věčné a[rr] ujíti[ss] zatracení hrozného, nejprv co jest sám, jest-li v něm[tt] člověk vnitřní rozenie[uu] nového z semene slova božieho a pak roste-li v tom životě,[vv] posiluje-li[xx] sebe chlebem živým nebeským a v tom ostřiehá-li se[yy] v[zz] moci božie

[a] *b.:* zklamáni. [b] *AIII:* jest oklamáni. [c] *AIII:* nebo. [d] *V AIII i v b. chybí.* [e] *b.:* nerozezná. [f] *V AIII chybi.* [g] *AIII:* tělesně. [h] *AIII:* základné. [ch] *AIII:* i. [i] *V AIII následuje:* naději a. [j] *AIII i b.:* kterýž. *V AIII následuje:* Antikrist; *v b. následuje:* jest. [k] *AIII:* svodu. [l] *b.:* tomuto. [m] *V AIII následuje:* nepoznali aneb. [n] *AIII:* nepřijali. [o] *V b. chybi. AIII:* býti poznán. [p] *V b. následuje:* býti. [r] *b.:* ješto. [s] *V AIII chybi:* v duchu. [t] *b.:* v uobcováni. [u] *AIII:* sezřin; *b.:* seznán. [v] *V b. chybí:* od těch. [x] *b.:* kdoť. [y] *AIII:* v obnovení; *b.:* v uobnovení. [z] *AIII:* ducha. [aa] *AIII:* jakož; *b.:* jako. [bb] *AIII:* jsou-li. [cc] *V AIII následuje:* člověk. [dd] *V AIII i v b. chybí:* pán Ježiš. [ee] *V AIII následuje:* jich. [ff] *V AIII chybí:* od nich. [gg] *AIII:* znáti. [hh] *V b. následuje:* zlého roste. *Chybí:* z čeho pochodi. [ii] *V AIII chybí:* v skutcích ⟨ pochodi. [jj] *AIII:* rozsoudí. [kk] *AIII:* kto. [ll] *AIII:* chce. [mm] *AIII:* nebýti. [nn] *V AIII následuje:* spasení. [oo] *b.:* nejmilejši. [pp] *V AIII chybí.* [rr] *V b. chybí.* [ss] *b.:* vjíti. [tt] *AIII i b.:* v tobě. [uu] *AIII i b.:* rodu. [vv] *AIII:* životně. [xx] *b.:* posilňuje. [yy] *AIII:* sebe. *Následuje:* věrou; *b.:* skrze vino. [zz] *V AIII chybí.*

[α] *V b. postranni připisek:* Co při sobě máš rozsuzovati. *C.*

skrze víru[a] na spasenie, a pak dále s kým účastnost má,[b] poněvadž každý, ktož má spasen býti, musí v účastnosti přebývati s kněžími[c] věrnými a spolu s nimi sobě[d] pomáhati[e] díla božieho, kteréž nezahyne,[f] ale zuostává k životu věčnému. Tak jako ruka ruce[g] a noha noze posluhuje, jakž[h] kto milost vzal a dar, tak má[ch] prospívati,[i] nápomocen jsa jeden druhému spasenie,[j] skrze lásku ducha posluhuje úd údu, jeden druhému,[k] křesťan křesťanu, a zvláště pak s knězem svým, ješto / jim[l] posluhuje f. 65[a]
tělem a krví pána Krista,[m] jakož dí s. Pavel[n]: *Chléb, který*[o] *lámeme, však*[p] *účastnost těla Páně jest,*[r] *a kalich, jemuž*[s] *dobrořečíme, však*[t] *obcování krve Kristovy jest.*[u] *Neb jeden chléb a*[v] *jedno tělo mnozí sme, všickni, kteříž z jednoho chleba*[x] *účastnost béřeme.*[α] Protož tu jest[y] každému potřebie[z] znáti, kdo jest ten, s kým[aa] to činí, a zvláště ten, ktož[aa] to činí i jiným posluhuje, jest-li úd těla Kristova skrze moc rození slova božieho, jenž jest podstata života duochovního u víře syna božieho,[β] jakož dí s. Pavel[bb]: *Účastni*[cc] *Krista učiněni ste,*[dd] *ač počátek podstaty jeho až do konce pevný*[ee] *držeti*[ff] *budete.*[gg][γ] Opět die s. Jan[hh]: *Proto*[ii] *píšem vám, abyšte účastnost*[jj] *s námi*[kk] *měli. A účastenstvie náše s Bohem Otcem i s Kristem Ježišem, Synem jeho.*[δ][ll] Protož se ti oklamají,[mm] ktož s[nn] kněžími zlými[oo] účastnosti[pp] neb tovaryšstvie[rr] poživají, ježto[ss] v Kristu nepřebývají ani Kristus v nich,

[a] *V AIII i v b. chybí.* [b] *AIII i b.:* máš. [c] *AIII:* s křesťany. [d] *AIII i b.:* sobě s nimi. [e] *b.:* spomáhaji. [f] *AIII i b.:* nehyne. [g] *AIII:* ruku; ***následuje:*** očišťuje. [h] *AIII:* jakož; *b.:* jako. [ch] *AIII:* mu. [i] *AIII:* prospěti. [j] *AIII:* k spasení jeden druhému; *b.:* spasení jeden druhému. [k] *b.:* jeden druhému, úd údu. [l] *V AIII i v b.* ***následuje:*** spolu. [m] *V AIII* ***následuje:*** obcováním; *b.:* obcováním těla a krve pána. [n] *AIII:* apoštol; *v b. chybí:* s. Pavel. [o] *AIII i b.:* kterýž. [p] *V AIII i v b. chybí.* [r] *AIII i b.:* jest účastnost těla Páně. [s] *AIII:* kterémuž; *b.:* kterému. [t] *V AIII i v b. chybí.* [u] *V b. chybí. AIII:* jest obcování krve Kristovy; *b.:* obcování krve Kristovy. [v] *V AIII chybí.* [x] *V AIII i v b.* ***následuje:*** a z jednoho kalicha. [y] *b.:* jest tu. [z] *b.:* potřebí každému. [aa] *V b. chybí:* s kým × ktož. *AIII:* ješto sám. *V b* ***následuje:*** sám. [bb] *V AIII i v b. chybí:* s. Pavel. [cc] *AIII i b.* ***následuje:*** ste. [dd] *V AIII i v b. chybí:* učiněni ste. [ee] *AIII i b.:* pevný až do konce. [ff] *AIII:* zachováte. [gg] *V AIII chybí.* [hh] *V AIII i v b. chybí:* s. Jan. [ii] *AIII i b.:* toto. [jj] *AIII i b.:* účastenství. [kk] *V AIII i b.* ***následuje:*** jest. [ll] *V b.* ***následuje:*** Protož tak jest spolu jednota účastenství neb tovaryžství s pravými kněžími a těch posluov pravých jest účastenství s Bohem Otcem i Kristem Ježišem, Synem jeho. [mm] *AIII:* zklamají. [nn] *AIII:* se. [oo] *AIII:* zlými kněžími. [pp] *AIII i b.:* účastenství. [rr] *AIII:* tovarystva. [ss] *V AIII i v b.* ***následuje:*** oni.

α 1 Kor. 10, 16. 17.
β *V b. postranní přípisek:* Podstata života duchovního. *C.*
γ Žid. 3, 14. δ 1 Jan 1, 3.

protož služby božie nemají,[a] ale posluhují břichu svému, jakož dí s. Pavel[b] že *takoví Kristu, pánu našemu, nesloužie, ale*[c] *svému břichu*[d] *a skrze sladké řeči a žehnání svodie srdce nevinných.*[α] Protož slušie se jich[e] vystřiehati a s řádnými[f] kněžími, ješto[g] v pravdě sú[h] svěcenie[ch] skrze duochovní pomazání[i] a dary[β] Ducha Svatého, tovaryšstvie[j] míti a tak jednotu držeti, též i s křesťany věrnými, a tak[k] víry[l] církvi svaté dokazovati[m] v svatém[γ] spoluobcovánie a[n] v jednotě těla duochovního[o] přebývati i[p] v duchu laskavém se všemi volenými[r] božiemi, jichžto Kristus hlava jest.[s] A když tak zde v přítomnosti v jednotě přebývají, svornost a pokoj zachovávají a v tom jedni druhým posluhují z milosti a[t] účastnost ve všem dobrém mají prvních svatých i budoucích: a tak[u] v jednotě zde přebývajíc cierkve svaté,[v] budú na věky spolu kralovati s Kristem Ježíšem v dědictví Otce jeho nebeského. Amen.[x]

Spis též o zlejch a dobrejch kněžiech.[y]

‖ Ve jméno[1] pána našeho Krista Ježíše některé věci tuto ‖ napíšem, ješto nás dotýčí, kteříž sme se odloučili od posluhování kněžského, neb někteří chtí rádi zvěděti a nám v tom porozuměti, proč jsme to učinili a také kterak se máme při kněžiech, kteříž zuostávají v pravdě a v puovodu řádu apoštolského, dějíce v poselstvie místo Krista, v moci slova božieho, majíce klíč uměnie.

[a] *b.:* služby nemaji boži. [b] *V AIII i v b. chybí:* s. Pavel. [c] *V AIII chybí:* Kristu pánu našemu nesloužie, ale; *b.:* neslouži pánu Kristu, ale. *V AIII následuje:* posluhuji. [d] *AIII:* břichu svému. [e] *b.:* jich se. [f] *b.:* dobrými. [g] *AIII:* kteříž. [h] *AIII:* sou v pravdě. [ch] *AIII:* posvěceni; *b.:* svěceni. [i] *AIII:* pomazáni duchovní. [j] *AIII:* tovarystvi. [k] *V AIII následuje:* mají. [l] *V AIII následuje:* Kristovy. [m] *AIII:* dokazovati církve svaté. [n] *V AIII i v b. chybí.* [o] *AIII:* Kristova; *v b. chybi.* [p] *V b. chybí.* [r] *AIII i b.:* vyvolenými. [s] Kristus jest hlava; *b.:* jest hlava Kristus. [t] *V AIII chybi.* [u] *AIII:* také. [v] *b.:* v jednotě cierkve svaté zde přebývaji. [x] *V AIII následuje:* budiž pánu Bohu chvála. *Mezi timto a následujicím kusem jest v AI asi 1/5 stránky prázdné.*

[y] *Nadpis tento psán jest tučným písmem. Mezi ním a vlastnim tekstem jsou asi tři řádky nechány prázdné.*

[α] Řím. 16, 18. [β] nb. *C.*

[γ] *V b. postranní připisek:* V jednotě církve zůstávati. *C.*

[1] *GOLL (ČČM. 1883, 518) a po něm PAL'MOV, BRAT'JA I, 1, 78 mylně pokládají tento kus za pouhou zkráceninu předcházejícího velkého traktátu „Spis o dobrých a zlých kněžiech“ (f. 28a sl.). Kdo a kdy sepsal traktát na f. 65b začínající, nelze řici. Snad bratr Řehoř a jeho soudruzi. Vznikl asi současně s velkým traktátem podobného jména. Tedy buď r. 1468 nebo 1469.*

Ale nejprv proč nemuožem věřiti o kněžském posluhování vuobec.

To jest proto, že nezuostávají v základu moci kněžství, to jest v Kristu Ježíšovi, v němž sú všickni pokladové múdrosti a uměnie, z jehož plnosti berú všickni jeho poslové. Neb milí apoštolé skrze něho prvotnost ducha přijali sú a té moci úřadné i múdrosti umění klíčuov nabyli sú a tak na tom základu ustavili se v víře neposkvrněné a v lásce neomylné a v naději živé a z toho moc měli skutky dobré činiti a ctnostně živi býti i jiným z toho daru božieho z plnosti Kristovy berúce poslúžiti a prospěti k užietku témuž, kterýž sami měli z milosti božie, k životu věčnému, a tak i budoucím náměstkuom svým ten příklad zuostavili. Protož i psali, kterací mají býti až do skonání světa ti, kteříž budú v pravdě kněžie majíce úřad užitečný k spasení, že budú týmž duchem choditi a týmiž šlapějemi šlepati, to jest též spolu smysliti o víře i o věcech, v jednotě Ducha Svatého s nimi přebývajíce, následovati šlapěji pána Krista v chudém a v poníženém životě, trpíce pro spravedlnost, zlého za zlé nečinice, a tak že jich příkladem budú ti všickni, kteříž od Krista posláni sú pro spasení lidské, a že skutkem i slovem následovati budú jich jako i oni pána Krista v ctnostném životě, tichém a pokorném, střízlivém a čistém, aby tak v pravdě víry a lásky dokazovali, bez níž se líbiti Bohu nemohú, ani co užitečně poslúžiti k spasení sobě aneb jiným. Protož sú tak i psali těm, kteréž učili, aby tak činili, jakož na nich viděli a od nich slyšali. A v tom sú jim život věčný slibovali, neb ti učitelé a pastýří v pravdě sú dobré skutky činili a ctnostný život vedli, o nichž s. Pavel die, že *učiní Buoh, že ti prospějí k užietku čtení, pravdě posluhujíce a činíce dobrotivost skutkuov, kteříž jsú života věčného.*[α]

Protož známo jest z písma apoštolského, že kteřížkoli v pravdě mají moc úřadu kněžstvie k poslúžení života duochovního, musí prvotně míti základ toho, Krista Ježíše, z jehož moci i múdrosti v pravdě mluví slovo boží i posluhují svátostmi užitečně a sami f. 67ª
v pravdě přebývají, příklad jsúce stádu, aby jich následovali, jako oni pána Krista. A takových i my rádi s milostí chceme poslouchati i následovati. Ale hned sú od jiných vystřiehali, jakož apoštol die s. Pavel, že *mnozí chodie, ō kterýchž sem vám často pravil, a nyní i s pláčem vystřiehám vás od nich, nebt sú nepřátelé kříže Kristova, jichžto konec zatracenie, nebo Buoh břicho jich*

α Kol. 1, 6.

jest, kteřiž zemské věci čeníchají.[α] A k témuž píše apoštol s. Juda vystřiehaje nás k skonání světa a řka: *Ale vy, nejmilejší, pamětlivi buďte na slova, kteráž sú vám předpovědína od apoštoluov pána našeho Ježíše Krista, kteřížto pravíchu, že v nejposlednějších časích přijdú posměvačí podlé žádostí svých chodiece v nemilostivosti. Ti sú, kteřiž sami se oddělují, hovadní, ducha nemajíce, ale vy, nejmilejší, vzdělávejte se sami v nejsvětějšie víře vašie, v Duchu Svatém se modléce, sami se v milování božiem zachovejte, čekajíce milosrdenství pána našeho Ježíše Krista k životu věčnému.*[β] A tak hned od počátka viery křesťanské pán náš Ježíš Kristus i jeho milí apoštolé předpovídali sú Duchem Svatým, kterak mají býti v pravdě kněži křesťanští a po čem je mají znáti. Také hned od falešných vystřiehali, oznamujíce skrze psání, kterací budú, jakož die, že *zemských věcí čeníchají,*[γ] to jest že budú lakomí *podle žádosti svých chodice,*[δ] *žádost očí, žádost těla a pýchu života vedúce,*[ε] skrze opatrnost těla a múdrost to sobě obdržují a osobují, aby se tak v tom nad jiné lidi postavili, a kto by jim poddán nebyl a k nim o spasení nezřel, nemilostivě se k nim mají, ke všemu lidu ohyžďujíce je, posmívají se jim a některé o statky i o hrdla připravují. A tak se písma plní, že *v nemilosti přebývají.*[ζ] A opět jiné písmo die, že *se zamyslé nemilostiví v zákon a nemilostivě činiti budú.*[η]

A to těchto časuov zjevné jest široce, kterakú nemilostivost vylévají trápením, vězením, mučením i hrdla odjímaním proto, že nemohú o nich věřiti ani ústy vyznávati, by v pravdě byli kněžie k užitku spasenie. A druhé sami k sobě nemilost ukazují, jedny proti druhým popouzejí, aby sebe nenáviděli a všecko zlé činili, a sami se oddělují úřadnú mocí bez ducha božieho. Protož od takových vystřiehají světí apoštolé křesťany věrné, ale aby se sami vzdělávali v nejsvětější víře, k tomu je napomínají, a také aby se v Duchu Svatém modlili, v milosti božie zachovávali, čekajíce milosrdenství božieho k životu věčnému, ale oněch aby se
f. 67b vystřiehali a / účastnosti s nimi neměli, ješto sú nemilostiví a *zemské věci čeníchají,*[ϑ] podlé svých žádosti chodí, hovadní sú a oddělují se, to jest od světských, aby za duochovní jmíni byli, ducha božieho nemajíce, aby se jím zpravovali i jiným z té pravdy posluhovali dary božiemi. Protož takoví nic neprospějí

[α] Fil. 3, 18. 19. [β] Juda 17.—21.
[γ] Fil. 3, 19. [δ] Juda 16. [ε] 1 Jan 2, 16.
[ζ] Juda 18. [η] Dan. 12, 10. [ϑ] Fil. 3, 19.

k užietku spasení, ale svodí a škodí, jakož o tom dí s. Pavel, že *ktožkoli chtí milostivě v Kristu živi býti, musí trpěti.*[α] Ale takoví zlí svuodce budú prospievati v horšie bludíce. Protož milí apoštolé od takových vystříhajíce napomínali píšíce, aby tak drželi, jakž sú hned s prvu přijali[β] a jinak toho neměnili žádný až do smrti a tak jedni po druhých až do skonání světa. Opět k témuž napomíná řka: *Následovníci moji buďte, bratřie, a následujte těch, kteříž tak chodí, jakož máte příklad od nás.*[γ] A k témuž také s. Jan píše, *aby v tom zuostali, což sú od počátka slyšeli, a jestliže v tom zuostanete, i vy v Otci i v Synu zuostanete, a totoť jest zaslíbenie, kteréž zaslíbil vám: život věčný.*[δ]

Protož tak sú to utvrdili řkúc, *aby nižádnému mimo to nevěřili, a, by pak anděl s nebe mluvil vám jinak, než sme my mluvili, buď to vše prokleté.*[ε] Protož apoštol dvakrát tu řeč opakuje pro lepšie utvrzenie,[ζ] aby nikoli žádnému nevěřili, ani se od toho kam hýbali aneb přenášeli, ale v tom smyslu pravdy vždy zastávali a ostřiehali toho skutečně, jakož sú od apoštoluov viděli a slyšeli, aby nikoli jinak toho neměnili, by se pak zdálo, že by anděl s nebe byl a andělsky mluvil proroctvie znaje a tajemství věda, buď to vše proklaté; neb se muož proměniti slúha satanuov v anděla světlosti a také muož přijíti v andělském duochovenství. Protož sú s pilnosti vystřiehali, aby žádným obyčejem nebyli zklamáni o své spasenie u vysokosti řeči skrze chytrost a marnú faleš podlé živluov, to jest z naučenie múdrosti lidského uměnie písem, skrze duomysl, vtip a rozum přirozenie lidského, nedrže se hlavy Krista skrze moc viery a Ducha lásky, z něhož by přijal múdrost i uměnie, srdce pokorné a sprostné. Jakož dí s. Pavel: *Obohaceni ste ve všie sprostnosti.*[η] A pán Ježíš die: *Nezjevil si múdrým a opatrným, ale maličkým,*[ϑ] to jest těm, ješto nízce o sobě smýšlejí, jsúce srdcem pokorní a duchem chudí, z daruov božiech vynášejíce dobré věci a k spasení užitečné, jako milí apoštolé v tom sú přebývali i jiným z toho posluhovali jako dobří vládaři daru božieho z moci jeho. Neb die s. Pavel: *Nepřijali sme ducha tohoto světa, ale Ducha, kterýž z Boha jest, jakož i mluvíme ne v naučenie lidské múdrosti slov.*[κ] Protož sú hned napsali, aby i budoucí vystřiehali, aby naučenie nepřijímali, ani se svoditi dali učení(m) moudrosti ducha tohoto světa od

α 2 Tim. 3, 12. β Parafráse Jan 2, 24. γ Fil. 3, 17.
δ 1 Jan 2, 24. 25. ε Gal. 1, 9. ζ Parafráse Gal. 1, 9.
η 2 Kor. 2, 11. ϑ Mat. 11, 25. κ 1 Kor. 2, 12. 13.

pravdy učenie Ducha, kterýž z Boha jest. Protož die s. Jan: *Vy,*
f. 68[a] *pomazánie, kteréž ste přijali / od něho, zůstaň v vás. A nenie potřebie, aby vás kto učil,*[α] to jest jinak než to z Ducha Svatého poznánie pravdy učenie v duchu zjevenie a rozum písem otevřenie z toho pomazánie daruov Ducha Svatého, *a v tom zuostaňte,*[β] budeť vám na věky život věčný.

A tak tito nejsvětějšie otcové, milí apoštolé, slovem i skutkem učili a svědectví pravdě vydali i potomním náměstkuom svým to zuostavili, aby v témž duchu chodili a šlepějí pána Ježíše Krista následovali, kterýž nejprv činil a potom učil a tak všem rozkázal, kteréž posílá, a řka: *Jakož mě Otec poslal, i já posílám vás*[β] *jako ovce mezi vlky.*[γ] A opět die: *Zuostaňte v milování mém. Jestliže zachováte přikázaní má, tehdy zuostanete v milování mém, jakož i já zachoval sem přikázanie Otce mého a zuostávám v milování jeho.*[δ] Ještě die k tomu: *Ktož miluje mne, ten řeči mé zachovává.*[ε] A opět k témuž die: *Zuostanete-li v řeči mé, učedlníci moji budete, pravdu poznáte a pravda vás vysvobodí.*[ζ]

Protož jistý duovod jest z řečí apoštolských i pána Krista Ježíše, kto sú poslové jeho a náměstci prvních, ješto posíláni bývají jako ovce mezi vlky. Jakož písma oznamují, že sú od světa trpěli a nejvíc od kněžstva s stolice Mojžiešovy ti, kteříž sú vysvobozeni z moci satanovy a z temností vyvedeni skrze to, že sú v naučení pána Krista zuostali a pravdu jeho poznali, v níž se ostřiehají skutečně a jiné témuž učie slovem, jsúce jim na příklad skutkem. Ale kteříž sú sami běželi, nejsúc od Krista posláni, z světa sú a s světem jedno, nejsúc učedlníci Kristovi, neznají pravdy, neb v temnostech přebývají a v moci satanově, v hřiechu a v smrti věčného zatracení. A takoví po tom mají poznáni býti, že nezachovávají řečí pána Krista Ježíše, jakož die s. Jan: *V tom sú zjevni synové božie a synové ďáblovi,*[η] to jest v hřiechu zuostávají a lež mluvie a vraždu puosobie, neb od čeho přemoženi sú, toho i slúhy jsú,[ϑ] neb k tomu die: *Kto hřešie, z ďábla jest.*[ι] A tak z kteréhož kořene vyrostli, toho ovotce plodie.

A po tom mají poznáni býti, neb ovotce jich nezdravé a smrtedlné, *a slepý slepého veda, oba v jámu upadáta.*[κ] Ale poslové pána Ježíše po tom mají poznáni býti, že plodie ovotce spravedl-

α 1 Jan 2, 27. 28. β Jan 20, 21. γ Mat. 10, 16.
δ Jan 15, 9. 10. ε Jan 14, 23. ζ Jan 8, 31.
η 1 Jan 3, 10. ϑ Parafráse 2 Petr 2, 19. ι 1. Jan 3, 8.
κ Mat. 15, 14. *Postranní připisek:* Znamení poslů Kristových pravých. *O.*

nosti, ostřiehajíc je ve všeliké ctnosti, neb v něm přebývají, z něhož moc mají k užietku všelikého skutku dobrého i k životu věčnému. Neb die: *Dieky činím Kristovi, že ste v něm zuostávajíce a trváte v skutcích jeho.*[α] Opět die, že *víra skrze lásku dělá.*[β] Neb ktož přebývají v Kristu Ježíši skrze víru živú a lásku neomylnú, ti z něho moc mají v dobrých skutcích[γ] se ploditi a ctnostně živu býti, neb ctnost jest moc v duchu viery a lásky,[1] jiež se zlé umrtvuje v těle i v žádostech a dobré vzruost má, tak že dobré dřevo dobré ovotce činí k užitku života věčného. A po tom poznáni mají býti učedlníci Kristovi, neb / moc mají z něho následovati jeho ve všie po- f. 68[b] koře a tichosti, jsúce zdrželiví, trpěliví. dobrotiví, lítostiví, milostiví, čistí, střízliví, skrovní, stydliví, střídmí, pokojní, dobrého žádostiví, povolní a ke všelikému skutku dobrému hotoví, z milosti dobře činíce, jsúce duchem lásky vedeni a věrú posilněni a tak v spravedlnosti ustaveni, aby pravdu činili a v lásce rostli. A k tomu die: *Po tom poznají všickni, že ste učedlníci moji, když se budete spolu milovati, jakož sem já miloval vás.*[δ] A tak jest miloval nás, že pro nás v chudobě bydlil a pracoval až do krvavého potu a v pohaněnie a v trpenie se vydal, až do ukrutné smrti, a tak svú duši položil za nás. Protož poslové jeho jsú povinnovati tak následovati jeho z milování pravého, ty věci podstupovati a za ovce jeho své duše [pokládati].[a] A z toho jistý duovod jest, že sú učedlníci jeho, neb se naučili od něho zachovávati řeči jeho a skutkem toho ostřiehati a jiné témuž učili, aby následovali jich jako oni pána Krista, a tak zachovávali skutkem i slovem smlouvu boží pro jich spasenie, aby nemilovali světa, ani těch věcí, kteréž na světě sú, a odřekli se každé zlosti, pýchy, lakomstvie, libosti těla, hněvu, nemilosti, hořkosti, zlobivosti i všeliké zlé žádosti a tak přebývali v milostivosti, čekajíc blahoslavené naděje, tak jsúce živi v pravdě života křesťanského. A ten jest užitek posluov božiech. kteříž na základu stojie a jiným k témuž posluhují, aby vzděláni byli na týž základ Krista Ježíše, a k tomu jim svátostmi posluhují k vzrostu a ku posílení života duochovního.

Protož duovod jest jistý z řečí pána Krista a apoštolských, napřed pověděných, po čem mají poznáni býti. A také sú zjevni ti, kdož sami běží a ve jméno své přicházejí na základu se neustavivše, nic dělati nemohú užitečného k spasení, neb nemají

[a] *Opraveno místo pův.:* položiti.
[α] Řím. 8, 11. [β] Gal. 5, 6. [γ] Ctnost. *C.* [δ] Jan 13, 35.
[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI. A I f. 6a (str. 6.)*

moci úřadu apoštolského, to jest pána Krista, v němž jest moc i múdrost božie, na němž s. Petr i se všemi apoštoly i náměstky potomními, kteříž v pravdě poselstvie dějí. ustavili se a tak vzdělali jednotu svatú, jiež brány pekelné nemohu odolati, neb jest založena na pevné skále, to jest na tom, což z Boha jest, moc, jíž všecko muož, a múdrost, skrze niž všecko umie. A k tomu die: *Dám vám Ducha pravdy, kterýž vás naučí všeliké pravdě.*[α] A opět: *Múdrost, jíž všickni protivníci vašie nebudú moci odolati,*[β] též i moc shuory posílenie. A k tomu die s. Pavel: *Já v něm všecko mohu, jenž mě posiluje.*[γ]

A z toho jest duovod jistý, že sú takoví od Krista posláni, neb mají klíč umění k rozeznání a moc k rozvázaní. A tak jest pán Ježíš s posly svými až do skonání světa. A k tomu die: *V vás přebývati budu, a vy ve mně.*[δ] A opět: *Zuostanete-li ve mně a slova má v vás zuostanú-li, cožkoli poprosíte, staneť se*
f. 69ª *vám.*[ε] A / tak užitek mnohý přinášejí, když tak v Kristu přebývají, v němž jest plná dostatečnost k užietku spasenie. Ale ktož tak v něm nepřebývají, ťaké slova jeho v sobě nemají, protož ničehož nic k spasení užitečně poslúžiti nemohú, neb nemají toho, co jest z Boha v Kristu Ježíši, a z sebe a od sebe nic nemohú prospěti k užietku věčnému. Protož potřebie jest z núze spasení každému v tom se opatřiti, kto jim posluhuje a z čeho, jsú-li oni vládaři daru božieho, kterýmž přidává pán Buoh, aby mluvili slovo božie v pravdě a z moci jeho posluhovali. Pakli toho nenie, tehdy jest oklamánie o lidské spasenie, nebo což v hlasu mluvie, toho v pravdě nemají, než to mají, což tělo a krev zjevuje skrze učenie lidské moudrosti, a s tiem hřiešníci od hřiešníkuov posláni bývají a hřiešníkuom posluhují a všickni spolu v hřiechu znostávají k smrti věčného zatracenie. A tak jest zklamánie chytré satanovo, neb se bezpečie spolu spasením v těch služebnostech člověckým toliko posloužením v skutku i v slovu bez pravdy spasitedlné.

A to muož učiniti i nejhoršie [jako najlepší], jakož tak říkají, že nejhoršie jako nejlepšie, zlý nepohoršie a nejlepšie nepolepšie. A tak jest, že těmi věcmi vidomými a čitedlnými, kteréž sú živluov, poslouží ti lépe, kto se tomu naučili více a zpuosobnějí vymluviti umějie a posloužiti foremnějí vidomými věcmi, ale pravdú spasitedlnú z moci Ducha Svatého ti posluhují, ktož ji v srdci čistém mají a v duchu pokorném.

α Jan 16, 7. a 13. β Luk. 21, 15.
γ Fil. 4, 13. δ Jan 15, 4. ε Jan 15, 7.

A tak *dobrý člověk z dobrého pokladu srdce svého vynášie dobré věci,*[α] k spasení užitečné, jakož dí s. Pavel: *Zvěstujem nestíhlá bohatství Kristova.*[β] A k tomu die: *Nepřijali sme ducha tohoto světa, ale který z Boha jest, a z toho i mluvíme, ne v naučenie lidské múdrosti slov etc.*[γ] A ještě die: *Složil v nás slovo smířenie a dal nám služebnost smířenie.*[δ] A tak všickni, kteříž to dobré z Boha mají, místo Krista poselství požívají v úřadě apoštolském, posluhujíce tiem, což z Boha mají v Kristu Ježíši, užitečně a prospěšně k vzplození vnitřního člověka duochovního i k vzrostu i k setrvání v dobrém k věčnému blahoslavenstvie. Protož jakož veliký jest rozdíl tmy od světla a smrti od života, tak služebnost kněžie božiech od kněžie světských i užitek služebností jich. Neb zlí sú nehodní služebníci i nepřijali daru božieho, ale z lidí a od lidí a skrze lidi v duchu svém tělesném ty věci mají a konají služebnost, ustavujíce ty k témuž, v čem sú sami, v mylné naději bez užietka spasenie. Ale o pravých kněžiech die písmo, [že je] *hodné učinil služebníky nového svědectví ne literú, ale duchem.*[ε] Protož die, že *my z Boha před Bohem o*[a] *Kristu mluvíme.*[ζ] A opět, *že posluhujem / ne černidlem,* l. 69[b]
ale duchem Boha živého.[η] A tak ta služebnost jest k užietku života věčného.

Protož to poznavše, že se ustavili kněžie nynějšie i s lidem vuobec v naději spasenie mylně bez základu [pravdy] víry pána Krista, o němž svrchu povědíno jest, odlúčili sme se od nich tou příčinú, bojíce se, abychom s nimi nezahynuli, bezpečíce se jako oni spasením skrze služebníky nehodné a služebnost jich neužitečnú a k spasenie neprospěšnú.[1] A že sme my v tom pohrdali jimi, není jim to ke cti, protož nenávidí nás, ohyžďují i všecko zlé mluví někteří. Ale když v nenávisti mají, darmo to mluviece, čehož nenie, blahoslavení sú ti, ktož trpí pro spravedlnost, jich jest království nebeské a mají se z čeho radovati a veseliti, neb hojná odplata jich v nebi. Neb i v tom poznáni bývají, co sú kteří, neb se písma zjevně vykládají, kterak se kteří mají a která se na kterých vyplňují. A to sú jistí duovodové z řečí pána Krista i jeho milých apoštoluov.

Také druhé, kterak se máme k těm, ješto v pravdě na zá-

[a] *Orig.:* v.

[α] Mat. 12, 35. [β] Ef. 3, 8. [γ] 1 Kor. 2, 12. [δ] 2 Kor. 5, 19.
[ε] 2 Kor. 3, 6. [ζ] 2 Kor. 2, 17. [η] 2 Kor. 3, 3.

[1] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A1 f. 2a.*

kladu stojie, o němž napřed povědíno, že věříme o nich, že sú hodní služebníci a Kristovi úředníci, majíc dar jeho užitečný a k spasení prospěšný, protož jich rádi bychom následovali a slova poslouchali i v poctivosti měli, jakož to příslušie úřadu tomu biskupskému a pastýřskému, jakož o tom svědčie písma apoštolská. Také i poslušenstvie má zachováno býti, jakož rozkázal biskup svrchovaný a řka: *Kto vás slyší, mne slyšie, kto vámi hrzí, mnou hrzí.*[α] A k tomu die s. Pavel: *Poslušni buďte vládařuo svých a poddáni buďte jim, nebť oni snažně bdie, jakožto za duše váše majíce počet vydati, aby s radostí to činili a ne s zámutkem, neb to jest užitečné vám.*[β]

A tak má býti poslúcháno jich, jakož oni poslouchají pána Krista. A ti mají býti jednomyslní, aby jednostejně učili, neb když by on jinak a on jinak rozkazoval a radil, někto něco za blud soudil a jiný za pravdu provodil aneb jeden některú věc za hřiech počítal a druhý to oblehčoval, že nenie, nemohlo by býti řádné poslušenstvie, ale uvedli by roty, jakož k tomu dí blahoslavený Petr apoštol: *Byli sú v lidu falešní proroci, ale mezi vámi budú mistři lživí, kteříž uvedú roty zatracenie.*[γ] A tak by nebyl duovod, by oni byli poslové Kristovi a náměstci apoštolští, neb jisté jest z písem svatých, že sú oni byli jednomyslní, jakož die: *Pilni buďte zachovati jednotu ducha v svazku pokoje.*[δ] A tak všickni potomní náměstci všecky časy až do skonání světa mají býti jako první jednomyslní v učení, jeden smysl majíce z Ducha pravdy, aby tak jeden lid byl, církev svatá, choť Kristova milá, jedním učením z Ducha jeho Svatého, neb on sám jest jeden Kristus, hlava církve, jsa biskup svrchovaný jeden a kněz veliký nad domem božiem jedniem. A on jest
f. 70a puovod kněžstva v jednom / domu církve svaté, kdež sú koli po všem světě, a jest přítomen jich všecky časy, posílenie dávaje jim z moci síly své a múdrostí svú uče a zpravuje, aby v světle jeho chodili na cestě duchu pokojného a srdce dověrného a laskavého a tak na příklad jiným byli jako světlo v slovu i v skutku. Nebo což vnitř mají, to i zevnitř ukazují, aby se od nich učili, jakož na nich vidie a od nich slyšie, a tak aby byli puovod stádu ve všem dobrém, bdíce snažně sami nejprv nad sebú, také i nad těmi, kteréž zpravují a jim posluhují svátostmi. A k tomu die: *Následovníci moji buďte jako já Kristuo.*[ε] A opět: *Čiňte tak,*

α Luk. 10, 16. β Žid. 13, 17.
γ 2 Petr 2, 1. δ Ef. 4, 3. ε 1 Kor. 1, 11.

jakož ste na nás viděli a od nás slyšeli, a bude vám život na věky.[α] A tak jest pravé a užitečné k spasenie poslušenstvie, neb oni sami prvotně poslúchají pastýře pastýřuov a následují jeho a ovce také mají puovod následovati jich slyšíce hlas pastýře svého, biskupa svrchovaného, i skutky vidúce jeho i znají sled šlepějí jeho na úzké cestě skrze těsnú bránu. Také i ty poznávají, kteříž sú posláni od něho, neb ostřiehají řečí jeho naučievše se od něho, v skutcích i v sloviech, i následují šlepějí jeho duchem jeho chodiece. A takové jest poslušenství církve svaté užitečné, bez něhož nenie spasenie. Také i poctivost má býti taková, jakož oni apoštolé píší, že se mají poctivostí předcházeti a jedni druhé za duostojnějšie sebe míti a že mají poddáni býti mladšie staršiem, ale všickni mají pokoru ukázati jedni k druhým.[β]

Ale mohl by někto řéci z naučenie římského kostela, že má i zlých kněží poslúcháno býti i v poctivosti je míti a zvláště papeže, kardinály, arcibiskupy,[γ] biskupy i jiné v velikých úřadech.

I my to držíme a vyznáváme, že tak jest v římské říši podlé práv jich. Ale jest rozdiel veliký od řáduo první církve a moci úřadu jejieho, neb oni první zprávce církve svaté tak sú moci požievali i klíčuov umění, jakož od Krista brali, z Ducha jeho Svatého moc, múdrost i dobrotivost, protož nad lidem nepanovali tělesně, ani koho mocí světskú přemáhali, ale z lásky pracovali, a kohož ku pokání obrátili a ku poznání pravdy viery přivedli, toho ustanovili v naději spasenie skrze naučenie, kteréž od Krista přijali v Duchu jeho Svatém. Ale v římské církvi těchto časuov, ješto se dekrety zpravují a k tomu jiné nápisy mají mnohé a podlé toho se ustavují v poslušenstvie a v naději spasenie, když se v tom ostřiehají, což oni z toho za dobré mají. A k tomu také moc mají světskú povýšenú prvních císařuov, v níž papež svrchovaně postaven jest, a na to má potvrzenie a zápis s zlatú bullí od prvních císařuov.[1] A z toho má úřad v moci ducha tohoto světa, aby nad mnohými panoval jako i první císaři s mocí připuzující ku poslušenstvie. Tak i jeho poddaní a poslové až / do f. 70b
nejmenšieho ve vsi faráře, aby jeho rychtář poslúchal ve vší obcí,[2] a když tak poslúchají, jakož oni poslušenství římského kostela mají, tehdy jim mše slouží a jiné věci puosobí, jako slušie na

α Fil. 4, 9. β Parafráse Řím. 12, 10; 1 Petr 5, 5. γ Poslušenství. C.

[1] *Srov. str. 73 pozn. 3.*

[2] *Podobně ve větším SPISE O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH. AI f. 34 a (str. 94).*

úřad jeho. Ale proto to veliké množstvie i s knězem vuobec nic o víře spasitedlné pána Krista právě smysliti neumějí a tak o životě křesťanském ctnostném nevědí, jakož i sami říkají lidé i kněz, že sme my světští kněží a světu posluhujem. A to jest pravé, neb tak dí svatý Jan: *Oni z světa jsú a o světu mluvie a svět jich poslouchá, ale ktož jest z Boha, slyší nás.*[α] To jest již jedno. A druhé, ktož nechtie jim poddáni býti a jich poslúchati, mocí světskú treskcí, k tomu požievajíce biřicuov a katuov. A když se spolu sami svadie, k tomu lid sbierají a shromažďují jedny proti druhým, aby jedni druhé zemdlili a přemohli, chudinu sobě hubiece, berúce statky a páléce a vespolek se jímajíce a mordujíce. Protož jakéž poslušenství, tacíž i duovodové a z téhož i tresktánie poslušenstvie panovánie světského a duovodové práv z múdrosti zemské zámysluov lidských duchu tohoto světa múdrého a opatrného podlé těla, kterak by ve cti přebývali a zbožie obdrželi a v ⟨l⟩hostejnosti odpočievali, a kto by jim v tom nepovoloval aneb na překážku byl, nad tiem se mstie, jakož napřed povědíno.

Protož veliký jest rozdiel — jako nebe od země — poslušenstvie i poctivosti[β] kněží tohoto světa s panováním, se ctí světa a posluov Kristových, ješto poselství jeho dějí v poslušenství Ducha jeho Svatého, neb oni nepožievali těch věcí jako tito v[a] římské církvi. Neb na světě chudí byli a pohanění Kristovo nesli, učíce z lásky, a kohož nemohli navésti k víře pravé a k životu křesťanskému ctnostnému, toho tak nechali, žádné moci nepožievali, ale dobrotivě se měli. A koho sú pak přivedli k pravému životu křesťanskému, toho sú v naději spasenie postavili života věčného. A když kdo nesetrval, ale hřiechem neb bludem oklamán byl, k tomu sú naučenie měli biskupa svrchovaného i jeho Ducha Svatého, jakož die: *Shřeší-li bratr tvuoj, potreskci jeho mezi tebú a jím a neposlúchá-li tebe, přijmi k sobě druhého neb dva, pakli i tak neuposlúchá, pověz naň zboru, pakli zboru neuposlechne, buď tobě jako pekelník a zjevný hřiešník.*[γ] A k tomu die svatý Pavel: *Ač ten, jenž slove bratrem mezi vámi, jest smilník neb lakomec neb modloslúha neb lejce neb opilec neb dráč, s takovým abyšte ani pokrmu brali.*[δ] A k tomu die dál: *Vyvrzte zlé sami z sebe.*[ε] A opět die s. Jakub: *Poblúdil-li by kto z vás od pravdy a obrátil*

[a] *Orig.:* o.
[α] 1 Jan 4, 6. [β] Poslušenství. *C.*
[γ] Mat. 18, 15.–17. [δ] 1 Kor. 5, 11. [ε] 1 Kor. 5, 13.

by jej kto, věděti má, že ktož učiní, aby se hřiešný odvrátil od bludu cesty své, vysvobodí duši jeho od smrti a přikrývá množstvie hřichuov.[α] / A k témuž die svatý Pavel: *Kacíře člověka po* f. 71[a] *jednom a po druhém tresktánie varuoj se.*[β] A opět s. Jan die o takových, aby *jich v duom nepřijímali ani ‚zdráv' říkali.*[γ] To o lidech bludných a neústupných, ješto sú kacíři.

Ale o neposlušných hřiešnících, jakož napřed povědíno, kterak se mají k nim míti křesťané věrní v tresktání, kterýchto jsú zjevní skutkové těla, kteřížto sú smilstvo, nečistota, nestydkost, smilnost, modloslúženie, nepřízně, svárové, nenávisti, hněvové, náhlosti, nesvornosti, rocenie, závisti, vraždy, opilstva, hodovánie i k těm věcem podobné, kteříž ty věci činí, království božieho nedojdou. Z takových věcí ze všech byli tresktáni i vylučováni z zboru božieho, ktož pokání nečinili, neb v těch věcech požievali sú moci i klíčuov vládaři církve svaté. Protož ještě k tomu dí s. Pavel: *Kto by neuposlúchal slova našeho, takového znamenejte a oddělte se od něho.*[δ] A tiem zpuosobem s. Petr poručil náměstku svému, svatému Klimentovi, stádo i křesťanuom věrným přikázal poslouchati;[1] pakli by kto z nich neostřiehal těch věcí, kteréž přísluší křesťanu věrnému zachovati, jakož s. Kliment učil, aby se od něho všickni odlúčili spolu s Klimentem, aby tak připuzen byl zase ku pokání vida, ano jím všickni pohrzeli křesťané věrní, a tak bázní připuzen byl ku poslušenství víry pána Krista, [jakož dí: *Připuď vjíti*].[ε] Protož známo jest z jistých písem apoštolských, kteraké by bylo poslušenství v církvi svaté první i tresktání neposlušných, z moci slova božieho svázanie a poslušných rozvázanie klíčem uměnie Ducha Svatého. Také zjevno, [kterak jest][a] těchto časuov v římské církvi, jakož jich skutkové široce ukazují a také práva kněžská oznamují.

Ale chtěl-li by kto zvěděti, které sú věci při nás, ptej se na to, kterak bylo v první církvi svaté apoštolské, a o tom nás též.

[a] *Opraveno místo pův.:* jest.

α Juda 5, 19. 20. β Tit. 3, 10.
γ 2 Jan 10. δ 2 Tes. 3, 14. ε Luk. 14, 23.

[1] *Podle staré tradice, opírající se o domnělý list Klimentův Jakubovi, kterou vyjadřuje též* KRONIKA MARTIMIANI *(listy g II[b]) sv. Petr vida, že se blíží konec jeho života, ustanovil Klimenta za svého nástupce. Ale Kliment přinutil Lina a Kleta (Anenkleta), aby byli biskupy římskými místo něho a teprve po nich ujal se úřadu biskupského. Již Tertullián tvrdí, že Kliment byl ordinován od Petra. Podle jedné tradice pokládá se za 3. podle jiné za 4. nástupce Petrova. Srov. Realencyklopaedie f. protest. Theologie sv. IV, 163–164.*

Z toho počet vydáme, jakož sú práva popsána od apoštoluo, otcuov nejsvětějšiech a biskupuo nejutvrzenějšiech, pečetí, duchem lásky a nápis *ne černidlem, ale duchem Boha živého,*[α] z něhož sú i jiným posluhovali, z nichž jest s. Petr první podlé puovodu víry pána Krista, biskupa svrchovaného, skrze něhož přijal posvěcenie s bratřími svými i osvícenie múdrosti jeho, aby jiným svítili skrze skutky dobré a naučení spasitedlné. A jakož sú ti milí apoštolé věřili i ústy vyznávali a jiné témuž naučili, kterak se mají míti v životě křesťanském pravém, srdcem věříce o všech věcech právě, i v skutku toho ostřiehali i ústy vyznávali tak, jakož svědectví
f. 71[b] jest napřed pověděných / milých apoštoluov: tak také sprostně srdcem věříme i ústy vyznáváme i skutkem chcem rádi ostříhati, jakož příslušie křesťanuom pravým, a z toho i počet chceme každému žádajícímu vydati, jakož dí s. Petr: *Buďte hotovi vydati počet každému žádajícímu z viery a z naděje, kteráž jest v vás.*[β]

To již se k tomu známe i poddáváme každému lidskému stvořenie pro Buoh, jakož bylo v první církvi, od apoštoluov vyučené a v řádu postavené, v skutku i v slovu toho ostříhati, v té se víře zachovávajíc, v lásce i v naději jako oni. Pakli bychme proti tomu co učinili skutkem neb slovem, chcem s milostí přijíti naučenie i tresktánie. Ale jakož sú práva skrze papeže zřízena v římském císařstvie, nejsme dlužni ani povinni z toho počtu vydávati, než potud a tak, jakož oni zachovávají práva pána Krista skrze apoštoly ohlášená, k nimž my se odvoláváme. Neb pán Buoh tohoto času ráčil nás navštěviti a k tomu povolati skrze pána Krista Ježíše, abychom se navrátili k první církvi a s dověrností srdce přistúpili k zřízení apoštolskému. Protož sme dlužni v tom se zachovati v víře i v skutcích a to i ústy vyznávati, o tom i psáti, na tom i trpěti, což pán Buoh vzloží, jakož i první, jež vychvalují a slavně o nich vypravují na kázaních kněžie, mistří i doktoří v římské církvi, že sú velicí svatí v první církvi byli a mučedlníci slavní, trpěvše pro spravedlnost, blahoslaveni sú, jichž jest království nebeské, v němž sú okrášleni korunú neuvadlú. A poněvadž sami římští biskupové i jich poslové svědectví tomu vydávají, že to jest cesta k spasení nejbezpečnějšie a nejjistějšie, jíž sú šli milí svatí apoštolé i potomní mnozí, ješto jich následovali, protož neměli by za zlé míti těm, ktož i tohoto času byli by jich následovníci na té cestě poslušenství apoštolského církve svaté prvnie, ač by se i strhli s poslušenství jich v té stránce,

α 2 Kor. 3, 3. β 1 Petr 3, 15.

což příleží prvotně poslúchati Boha pro spasení života věčného, ale jinak také poslouchati jich, což příleží řádu světa, jakož to pán Buoh chce míti i apoštolé učie, ješto nenie na překážku poslušenstvie Syna božieho, biskupa svrchovaného, ale viece k zvelebení a ke cti, kto se v tom řádně mají. Jakož i my rádi chcem s milostí mocem povýšeným poddáni býti, rčení poslouchati a ke všelikému skutku dobrému hotovi býti. také žádnému se nerúhati ani posmívati, ale bázeň božie majíce poctivost ke všem zachovati a zvláště ku povýšeným a v úřadech postaveným, kněžím učeným i světským, neb ze všech pán Buoh povolává a vyvoluje k spasení.[1] Protož se máme i modliti za to k jeho milosti žádostivě, aby ku pokání přivedl a oznámil cestu k spasení života věčného.

Ale mohl by někdo říci z napřed pověděných řečí, že bychom všecky odsuzovali lidi spasenie, ktož s námi nejsú v společném svolení a zřiezenie, v němž sme přistúpili k prvni církvi. f. 72a

K tomu odpovíme, že my nižádného neodsuzujem toho dobrého, kteréž jest připravil Buoh Otec skrze Krista Ježíše svým zvoleným, ale každému bychme toho rádi přáli s milostí, čehož i sobě žádáme. Ale řeč pána Krista Ježíše odsoudí všecky lidi, i ty, kteří sú mezi námi, ješto nezachovávají naučenie jeho v víře i v skutcích. *Neb ktož nevěří, již odsouzen jest.*[α] A opět die: *Řeč, kterúž sem mluvil, tať je súditi bude.*[β] A k témuž dí s. Pavel: *Ktož činí skutky těla, královstvie božieho nedojdou,*[γ] jakož o tom napřed pověděno. Protož myť žádného nepotupujem, ani k zatracení odsuzujem, ale nade všemi lítost máme žádajíce jim pokání a spasenie. Ale však nemuožem řéci zlému dobré ani dobrému zlé, [neb písmo dí: *Běda těm, kdož říkají dobrému zlé a zlému dobré*][a] *pokládající tmy za světlo a světlo za tmy, a hořké za sladké a sladké za hořké.*[δ] Ale jakož věříme, tak i vyznáváme, jakož i pán Ježíš die: *Proto mě svět v nenávisti má, že já vydávám svědectvie o něm, že skutkové jeho zlí jsou.*[ε] Ale také k tomuto se známe, že žádáme se všemi jedno býti, ktož zuostávají v církvi svaté skrze vieru neposkvrněnú a lásku neomylnú a naději živú, kde sú koli v římském císařstvie i po všem světě, všech žádáme účastni býti.[2] Neb nezáležie na svrchních věcech spasenie, ale na podstatných a vnitřních duochovních. Neb z toho pochodí moc

[a] *Rukou původní následuje neplatně:* zlému dobré.

[α] Jan 3, 18. [β] Luk. 12, 48. [γ] II Kor. 6, 9. [δ] Iz. 5, 20. [ε] Jan 7. 7.

[1] *Srov. str. 52 pozn. 1.* [2] *Srov. str. 34—35, pozn. 1.*

i zevnitř ctnostně se ukázati i v dobrých skutcích i hřiechy s žádostmi umrtviti. Ale které sú věci služebné a případné, na těch nezáležie spasenie ani zatracenie toliko, neb sú k tomu, aby jich požievali časem a místem podlé hodné příčiny k vzdělání a k polepšení křesťanského života svatého. Pakli by kto jich nemohl míti beze lsti, proto by nehynul spasením, když se ostřiehá v napřed pověděných věcech základných. Také ty věci případné,[a] jestliže sú proměněny jinak v kterých krajinách země a opět v jiných jinak, nic ty věci nepřekážejí, ale ještě polepšují, když tak toho požievají, jakž jest k vzdělání a k vzruostu víry a lásky, a v tom spolu přebývají v pokoji jednomyslně.[1] Neb toho sú i figury předešly v zákoně starém i v přirozeném. Jakožto Abraham, když slib boží přijal zjevně a obřezal se skutečně, proto byl se všemi jedno v církvi svaté, kteříž těch časuov byli vyvolení božie, majíce tejně siemě víry Abrahamovy a obřezánie srdcem v myslích svých, poslúchajíc Boha v duchu s věrným Abrahamem v skutku se ostřiehali, jakož jim Buoh dal toho času v přirozeném zákoně, a tak až do zákona starého po 430 letech. Potom pod zákonem starým Mojžieš i všickni, kteřiež se oddělovali od národuov pohanských skrze zákona ostřiehánie. Takéž i desatero pokolenie lidu
f. 72b izdrahelského, ješto bylo v rozptýlení mezi národy po zemiech a skrze to nemohli se zachovati u věcech služebných zákonních. Opět dvoje pokolenie, když byli převedeni do Babylona, když byl již Jeruzalém zbořen a chrám vypálen, také neostřiehali zákona v těch věcech služebných, jako jiní, až opět chrám stavěli po 70 letech, v němž zákonné věci konali služebné, když přítomni mohli býti Jeruzaléma. A tak až do Krista Ježíše v zákoně přirozeném i starém, kteříž sú vybráni ze všeho lidu k víře Abrahamově a k poslušenstvie jeho, neb Abraham otcem nazván všech skrze vieru božie a poslušenstvie jeho. A ti sú všickni spolu s Abrahamem církev svatá byli, kteřiež se tak ostřiehali v tom semeni viery i v poslušenstvie, jež Abraham prvotně přijal a zachoval.[2] Takéž všickni u víře pána Krista Ježíše v poslušenství jeho až do skonání světa jedna církev svatá jsú i s prvními od počátku skrze Krista Ježíše jsúce vykúpeni a spravedliví učiněni. Ale však pán Buoh, kteréhokoli času chtěl, vyvoloval sobě lid zvláštní a skrze něj oznamoval dielo své a milost činil i spra-

a Věcí případné. *C.*

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 5.*

[2] *Srov. podobné místo na str. 34. Srov. pozn. 2 na str. 35.*

vedlnost konal, jakož dí s. Pavel: *Trpíte na příklad súdu božieho spravedlivého, abyšte hodni jmíni byli v královstvie božiem, pro něž trpíte. Ač však spravedlivo jest dáti těm pomstu, kteřiež vás trápie, ale vám odpočinutie s námi, ale oněm věčnú muku zatracenie.*[α]

A tak ty věci musejí býti, že každému podlé skutkuov odplatí, jeděm spasenie, druhým zatracenie, a to podlé hodných příčin, neb tito dobře činiec trpěli, ale oni zle činiec ještě ony trápili. A takéž i nynie vyznávajíce Boha Otcem nectie jeho a jeho Syna neposlouchají, vyznávajíce jeho za vuodci k spasenie a mnoho o něm ústy krásně mluvíce i zpievajíce, potupují skutky a zapierají a též ústy zlé věci mluvie i rúhánie. Takéž jeho posly první velebie a přítomné jich následovníky vězí a trápie. A to musí býti, neb tak jest předpovědíno od pána Krista i od apoštoluov. Protož die písmo: *Zastyďte se, nemilostiví, a dovedeni buďte do pekla. Němí buďte, rtové lstiví, kteříž mluví proti spravedlivému nepravost v pýše a v ohavě.*[β] A tak se musí písma plniti, jedna na těch, kteříž sú na široké cestě, jichž jest veliké množstvie, a druhá na malém stádci na úzké cestě, o němž die pán Ježiš: *Neroď se báti, malé stádce, neb se zalíbilo Otci vašemu dáti vám královstvie nebeské.*[γ]

Také se nedomnievej žádný člověk, bychom my co nového začínali aneb cestu k spasení jinú ukazovali, než sú oznámili milí apoštolé; ale rádi bychom následovníci byli prvních na té cestě, kteříž zde skrze víru a trpělivost dědie zaslíbením. A také i tohoto času, kdež sú koli po všem světě křesťánkové věrní na cestě / spa- f. 73
senie, žádáme jich účastni býti i s nimi se ostříhati v té víře nejsvětějšie, jednú dané svatým i ve všech věcech, kteréž se líbí pánu Bohu a příležie životu ctnostnému a pravému křesťanskému. Protož neměli by nám za zlé míti i kněžie, že sme přistúpili k první církvi, jejížto ratolesti rozprostříny sou po všem světě, a to jest církev pravá, chot Kristova věrná. Neb tak píší i někteří doktorové, jakožto Zlatoústý na tu řeč *Jeruzaléme, jenž zabíjíš proroky,*[δ] neb ta církev druhá, rozmnožená a v veliká vojska sebraná, na světě slavná, není pravá ani chot Kristova věrná, nebo zabíjí spravedlivé. Však i sami kněžie říkají, že daleko sešli s cesty Krista Ježíše, skrze apoštoly oznámené. Protož měli by těm toho

α 2 Tes. 1, 5. 9. β Ž. 31, 18. 19. γ Luk. 12, 32.
δ Mat. 23, 37. Srov. *JOAN. CHRYSOSTOMI* In Matthaeum homilia LXXIV. al. LXXV. v *MIGNE*, Patrologiae cursus. ser. graeca t. 58, 682–684.

příti, ktož by ji nalezli, aby jí před se šli. A také i písmo o tom čtú, že lid židovský nezůstal na cestě, neb brzo ššel s nie, kterúž jim Buoh skrze Mojžíše ukázal, ale maličko zuostávalo z velikého množstvie, i ti ještě někteří musili trpěti od těch, ješto seděli na stolici Mojžíšově. A ty věci byly sú u figuře lidu křesťanského, neb nad to více předpovědíno jest od samého pána Krista i od apoštoluov, že *mnoho povolaných, ale málo vyvolených.*[α] [1] A také k tomu, že *přijde Antikrist ve všelikém svedení nepravosti tomu lidu, ješto lásky nepřijal.*[β]

A z toho měli by porozuměti a bázeň boží míti, a nemuož-li kto sám čeho činiti, jinému nebrániti a pomsty na se neuvoditi časné i věčné. *Nebo tvrdo jest proti ostnu zpěčiti se,* jako s. Pavlu řečeno,[γ] ač kto nevie neb nepoznal tohoto času díla božieho, neb jest skryto od mnohého lidu ⟨z⟩ světa; ale kteréž pán Buoh vybírá z světa, těm zjevuje, i z učených, jako s. Pavlu, ješto se v své spravedlnosti ustavoval a božie se spravedlnosti protivil, potom byl svědkem věrným a stálým až do smrti v spravedlnosti, kteráž z viery Jezu Kristovy jest. Tak i tohoto času pán Buoh učinil svědky pravdy té, kterúž oznamoval lidem k spasení skrze posly své, apoštoly svaté i jiné potomnie mnohé, kteříž jich následovali. I v tomto času ta cesta k spasení jest, protož se jí protiviti nenie člověku, ale Bohu. A to jest veliké zlé tu cestu haněti a hyzditi a svědky té cesty, ješto po nie jdú skutkem, trápiti a zlořečiti. Nebo zjevná věc jest i lidem široce známá, že ti lidé od drahně let vydali sú se k tomu, aby se pánu Bohu zachovali, všeho se na světě opovážívše pro to jediné, aby pána Krista následovali a jeho řeči ostříhali. A v tom jich úmysl ustaven jest a k tomu ve dne i v noci prosby a modlitby činie ku pánu Bohu, aby je v tom ve všem zpravil a naučil, jakož se jeho milosti líbí a k spasení jim jest i bližním jich. A *nenie ukrácena ruka Páně, ani obf.73 tíženo ucho jeho* / *aby neuslyšel,*[δ] a neučinil těm, kteříž v upřímném úmyslu a v duchu pokorném jeho hledají prosby činíce. Plníť jim slib svuoj, jenž jest řekl: *Ač se svolí dva anebo tři o kterúkoli věc na zemi, učiním jim.*[ε] Ovšem pak jest jistějšie, kdež se jich mnoho svolí ve jméno pána Krista a sejdúce se prosby činie věříce, naplní jim. A k tomu jest řeč pána Krista, jenž die, že

α Mat. 20, 16. β 2. Tes. 2, 10.
γ Sk. 9, 5. δ Izai. 59, 1. ε Mat. 18, 19.

[1] *Na tomto místě od str. 194 počínaje vykládá se bratrský názor o církvi, o němž viz pozn. 2 na str. 35.*

ktož prosí, vezmú a ktož hledají, naleznú, a když tlukú, bude jim otevřieno.[α] Ač by pak čeho neznali aneb čemu nerozuměli, ale když se tak k tomu mají, jakož napřed povědíno, a hřiechuov se k tomu varují a ctnostně živi sú, pán Buoh, Otec milosrdný, skrze pána Krista, biskupa lítostivého, naučí je a zpraví a k tomu jich i posílí Duchem svým Svatým, múdrým a mocným, aby v pravdě jemu živi byli, jakož jest i učinil z milosti své skrze pána Krista sluhám svým, ačkoli neužitečným. Budiž jemu věčná chvála na věky věkuo.

Protož prosíme všech, ktož čísti neb slyšeti budú, aby nás jinak nebrali než tak, jakž jest úmysl náš prostý v těchto řečech, abychom dobré oznámili a od zlého vystřiehli. Také pověděli sme o puovodu krátce,[1] aby z nevědomie se neprotivili cestě spasenie, kteráž jest v Kristu Ježíši a v církvi svaté, jenž jest toho rozmnožitel, pán Buoh Duchem svým Svatým, jakož v prvních tak i v posledniech. A jiné cesty nenie k spasenie, jiež bychom rádi šli i na ní setrvali, k životu věčnému. I všem lidem toho žádáme, a zvláště ktož milost mají líbiti se pánu Bohu a z té žádosti dobré čísti neb slyšeti budú. Naplniž pán Buoh žádost jich dobrú k chvále své i k jich spasení skrze pána Krista Ježíše. Amen.[a]

Panu Albrechtovi.[b] f. 74[a]

‖ Buoh[2] Otec milosrdný skrze Krista Ježíše[β] zpuosob a zprav ‖ všecky věci, o kteréž[c] sme psali i mluvili i ještě píšem, k chvále slávy milosti své[d] a k užietku spasitedlnému[e] života věčného těm,

[a] *Mezi tímto a následujícím kusem jest 1 3 stránky prázdné.* [b] *Nadpis psán jest tučným písmem. Pod nadpisem nalézá se mezera asi 2 řádků.* [c] *b.:* o kterýchž. [d] *b.:* jeho. [e] *b.:* prospěšnému.

α Mat. 7, 8.

β V b. postranní připisek: Viz prve napsaný týž list maličko rozdílnějši na listu 74. *B. Zde (na f. 74 a) jest tento postranní připisek:* Viz týž spis neb list napsaný po druhé níže na listu 286 b. *B.*

[1] *Dlužno rozuměti vysvětlení příčin, proč se bratří ustavili jako zvláštní církev, o čemž se mluví na počátku tohoto kusu str. 181—187.*

[2] *Týž kus nalézá se též (něco málo pozměněný) na f. 285 b—289 b, jsa nesprávně přičleněn ke kusu nadepsanému ODPOVĚD BRATŘÍ STARÝCH NA PSÁNÍ MISTRA JANA Z ROKYCAN, jenž počíná na f. 236 a. Upozorňuji na to příslušné poznámky Blahoslavovy na f. 74 a a 285 b. Při vydání beru za základ tekst nalézající se na f. 74 a sl. Z tekstu na f. 285 b sl. (b.) uvádím varianty.*

Výňatky otiskl GINDELY, GBr. I, 493. GOLL, Quellen 98 (též v ně-

ktož nevěří křivdě, ale povolují pravdě, milost majíce v tom skutečně přebývati. A toho[a] žádáme i na svých modlitbách, ale prosímeť: Strpte nás dobrotivě v tom, což píšem, neb máme za to, když by vám dal pán Buoh známost dokonále těch věcí, v kterých se ustavujem, nemohli byšte nikoli toho za zlé míti, neb jest z Boha pravda pošla k užietku spasenie lidem skrze pána Krista Ježíše. A z toho snáze muož porozumíno býti, která sú zavedenie a zklamánie z Antikrista pošlá a které sú věci skrze pána Krista pošlé. A také základným věcem, ješto sú spasitedlné, jenž sú zřiezeny skrze apoštoly[b] skutkem i slovem v Duchu Svatém, jichž všickni[c] věrní křesťané[d] mají požívati[e] a z podstaty svého spasenie zachovati a jinak neměniti.[f] A také o těch věcech, které sú posložitedlné lidem[g] k užietku a k vzrostu viery a lásky, kterýchžto[h] křesťané mají požívati pro své spasenie časem a místem, leč by jich[ch] beze lsti nemohli míti, proto[i] by zatraceni nebyli. A dál[j] které sú věci případné,[1] jakož kdy příde příhodný čas, ješto mohú ty věci ustaveny i rušeny býti[k] bez umenšenie pravdy spasitedlné, ale tak ostřiehány mají býti,[l] jakož by kdy v církvi svaté[m] pastýří[β] poznali Duchem Svatým, co by bylo k vzdělání a ku polepšení tomu lidu,[n] kterýž zpravují, aby zachován byl[o] v pravdě života křesťanského, a více k rozmnožení dobrých skutkův[p] a[r] ctnostného života a pro odplatu věčnú, a také aby zachováni byli

meckém překladě) a PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 78 sl. O obsahu GOLL, Quellen 21—22, PAL'MOV l. c. 78 sl.

Sepsání klade GOLL do r. 1470—71, t. j. před smrt Rokycanovu (22/2 1471), a to po listech a spisech, jimiž se bratří domáhali veřejného slyšení. Za spisovatele pokládá GINDELY l. c. bratra Řehoře, což je pravdě dosti podobné. Adresát jest nepochybně Albrecht Kostka z Postupic († 1477) — srov. GOLL v ČČM 1883, 517. JIREČEK, Rukověť II 167.

[a] *b.:* tohoť. *Odtud se oba teksty liší od sebe patrněji. Tekst b. zní takto:* A tohoť každému žádáme i za to se pánu Bohu modlíme, nebť mnozí lidé znají zavedení a oklamání Antikrista. A z toho nadějem ⟨se⟩, že jest jim snáze ptáti se na ty věci, kteréž právě sou, a srozuměti jim a zvláště základným věcem, neb sou zřízené skrze apoštoly[α] .... [b] *Odtud oba teksty přiléhají k sobě více.* [c] *b.:* všichni. [d] *b.:* křesťané věrní. [e] *b.:* poslouchati. [f] *b.:* nemíti. [g] *b.:* lidmi. [h] *V b. následuje:* věrní. [ch] *V b. chybí.* [i] *b.:* protoť. [j] *b.:* dále. [k] *b.:* ustaveny býti i rušeny. [l] *V b. chybí:* mají býti. [m] *V b. chybí:* kdy v církvi svaté. *Následuje:* věrní. [n] *b.:* toho lidu. [o] *b.:* zachováni byli. [p] *b.:* skutkuov dobrých. [r] *b.:* i.

α V b. postranní přípisek: Věci základné. *C.*

β Papežové též poznali, ale jak? Nyní by poznati měli, že jest čas složiti tituly. *C.*

[1] *Srov. výše str. 194.*

v jednotě[a] ducha[b] v svazku pokoje. Protož muožte rozuměti, kterak se ty věci mají míti řádně, jakož prvé bylo při těch, ješto[c] v pravdě a skutečně následovali pána Krista Ježíše i jeho milých apoštoluov, Duchem božiem se zpravujíce. A těm[d] smysl písem byl[e] otevřien, neb byli[f] mužie Boha bojící, ctnostní, nemilujíce světa ani těch věcí, kteréž[g] na světě sú, ale v duochovních věcech byli ustaveni a tak prosby a[h] modlitby[ch] činili žádostivé[i] k Bohu myslí[j] pozdviženú. A takové[k] pán Buoh slyšel a činil jim, zač[l] prosili, a když sněmy mívali, smlúvali se a[m] svolovali a[m] o těch věcech utvrzovali i[n] zapisovali.[o] A[p] my to také za dobré máme a[r] k spasení užitečné, neb se tak líbilo Duchu Svatému. A to křesťané věrní mají zachovati, neb jest to zákon z Boha Otce pošlý, všem křesťanuom věrným skrze Krista Ježíše k užietku ži/vota věčného, neb tak zaslíbil řka: *Dám vám Ducha pravdy,* f. 74[b]
jenž od Otce pochodí a naučí Vás všeliké pravdě.[α] A opět když po zmrtvýchvstání přítomen byl apoštoluov,[s] vdechl[t] a řekl jim: *Přijměte Ducha Svatého! Kterých*[u] *odpustíte hřiechy, budú odpuštěni,*[v] *a kterých zadržíte, budú zadrženy.*[β]

Protož[x] až do skonání světa takových poslúchati má každý věrný křesťan, ktož chce spasen býti, neb oni poselstvie dějí na místě Kristově, majíce slovo viery v srdci svém v moci božie a uměnie klíč v moudrosti ducha a v rozumu osvíceném. A tak mají úřad smířenie náměstci apoštolští.[y] [1] Protož kdybychom[z] mohli tak o kněžiech tohoto času smysliti, rádi bychom jich poslouchali s milostí, a což[aa] by z té jednoty dobrého rozkázali, za dobré bychom chtěli rádi míti a co zlé, za zlé, a to v[bb] víře i v skutcích, i ve všech věcech chtěli bychom[cc] zachovati a pokorně poddáni jsouce poslušenství držeti. Jakož pak mnohým známo jest, že sme i slyšenie žádali od několika let i listy píšíce Královské Milosti, prosíce pro Buoh a pro spravedlnost, aby nám bylo dáno řádné vyslyšenie.[2] Ale[dd] to se státi nemohlo i podnes,

[a] *b.:* jednotu. [b] *V b. následuje:* a. [c] *b.:* kteřiž. [d] *b.:* těmť. *Následuje:* jest byl. [e] *V b. chybí.* [f] *b.:* nebť sou byli. [g] *b.:* které. [h] *V b. chybí:* prosby a. [ch] *b.:* nábožné modlitby. [i] *b.:* žádostivě. [j] *b.:* myslí k Bohu. [k] *b.:* takovéť. *Následuje:* jest. [l] *V b. následuje:* sou. [m] *V b. chybí.* [n] *b.:* a. [o] *b.:* zapsali. *Následuje:* o to. [p] *V b. chybí.* [r] *b.:* i. [s] *b.:* apoštolom. [t] *b.:* dchnul na ně. [u] *b.:* a komuž. [v] *b.:* odpuštěny. *Další kus citátu nahražen:* etc. [x] *b.:* a protož. [y] *Tak v b.; a.:* na místě apoštolství. [z] *b.:* když bychom. [aa] *b.:* co. [bb] *b.:* u. [cc] *V originále (a.) následuje nesprávné:* se. [dd] *b.:* a.

α Jan 15, 26. β Jan 20, 22—23.

[1] *Srov. podobné místo v A I f. 82b.* [2] *Srov. pozn. 1 na str. 5.*

než jímali[a] nás, vězili, trápili,[b] mučili, i hrdla odjímali některým.[c][1] Neb kdybychom byli mohli vyslyšeni[d] býti pokojně,[e] chtěli sme rádi zpraviti Královu Milost i pány o tom, kterak my známost máme a rozumíme při spasení lidském i také o řádu světa, a také která pře byla mezi mistrem Rokycanem a doktory na hradě Pražském[2] a tak mezi stranoma. Máme za to, že kdyby to mohlo býti nás vyslyšenie a srozuomění od Králové[f] Milosti se pány, kterak se ty věci mají, že by o ty věci ruoznice nebylo[g] a tak by odjata příčina byla nesnází a válek. A také kdyby nám bylo řádně ukázáno skrze naučenie v rozumu[h] pravdy napřed pověděné při kněžiech, rádi bychom byli zuostali při nich. Pakli by to nemohlo ukázáno býti, chtěli sme prositi Královy Milosti i pánuov, aby nás strpěli v tomto království, jakožto snášejí v království Polském neb Uherském Rusy,[ch] Ráce i také bratří moldavské[3] i jiné,[i] abychom sloužili pánu Bohu pod panováním jich, jsúce poddáni ve

[a] *V b. následuje:* sou. [b] *V b. následuje:* a. [c] *b.:* životuov zbavili některé. [d] *b.:* vyslyšáni. [e] *b.:* pokorně. [f] *b.:* královy. [g] *b.*. nebyla. [h] *V b. následuje:* písma svatého, že bychom mohli smysliti a tak se ustaviti a dověřiti. [ch] *b.:* Řeky. [i] *V b. následuje:* rozličného náboženství.

[1] *Vztahuje se k dvojímu pronásledování Jednoty, r. 1461 a 1468—1471. O prvním viz str. 18 pozn. 2, o druhém str. 62 pozn. 5.*

[2] *Narážka na disputaci Rokycanovu s Hilariem Litoměřickým (a Václavem Křižanovským), jež se děla od 7.—11. února 1465. Srov. str. 168 pozn. 1. Smysl její asi jest ten, že i bratřím by měla býti podobná disputace povolena, jako katolíkům. Srov. str. 5 pozn. 1.*

[3] *Míní se pravoslavné obyvatelstvo ruské, žijící v Červené Rusi, jež r. 1340 připojena ke koruně Polské. Rácové jsou Srbové, nazývaní tak podle království Rašského (regnum Rasae nebo Rasciae). Tito prchali zvláště po pádu Smedereva (1459) před Turky do Uher hledajíce tam útočiště. Co dlužno rozuměti výrazem „bratří moldavští", nelze s určitostí říci. Nejspíše jsou to multanští husité, kteří okolo r. 1450 se do Multan přistěhovali z Uher majíce v čele dva literáty, Tomáše a Valentina. Jedním ze sídel uherských husitů v Multanech byl Totruš, jiným městečko Huši, které prý bylo založeno r. 1460 od husitů vyobcovaných z Prešpurska a Šoproňska. Zajímavo, že v „Manualníku Korandově" (vyd. Truhlářem) str. 98—102 nalézá se „Littera magistri Johannis Rokycanae, missa ad Muldaviam contra Pighardos anno 1469". Tedy styky bratří s Multanskem byly by starší než jejich stěhování do Multan r. 1488. BLAHOSLAV ve spise „O původu Jednoty" (vyd. Jastrebov) str. 29 přímo tvrdí, že bratří již před r. 1467 jezdili m. j. také do Multanska, ačli to není pouze jeho, tuším, nesprávné rozumění místu v A I f. 139a—139b. Ostatně viz JIREČEK, Duchovní styky Čechův a Maďarův za XIV. a XV. věku a uherští husité v ČČM 1885, 387 sl. a RAFFAY, Die Hussiten in Ungarn v ZEITSCHRIFT F. WISSENSCHAFTLICHE THEOLOGIE 1892 (sv. 35.) str. 197. 204. Srov. i A I f. 139b.*

všem, jako na věrné křesťany sluší, ješto ostřiehají se[a] v pravdě víry pána Krista, v správě a v naučení apoštolském, jakož bylo v první církvi svaté, kterúž[b] mají za pravú chot Kristovu papež i kardináli i biskupi, doktoří, mistří i s kněžími[c] a vychvalují[d] pravíce, že mnoho svatých mučedlníkuov bylo z biskupuov, kněží i z obecného lidu,[e] a na kázaniech řiekají i v písmích přivodie, že *nejlepšie mistrovstvie života jest následovati skutkuov první církve,*[f α] pravíce, že jest to pravidlo zlaté všem křesťanuom tiem se měřiti a zpravovati, jakož řeči zákona božieho ukazují a první církev zachovávala.[1] A při tom také rádi bychom byli / zpraveni[g] f. 75[a] a s vděčností[h] přijali, kto by nejlépe znal a věděl to všecko, co se za dobré má a chválí v první církvi k užietku života věčného, aby žádný nemohl řéci, že bychom se v své vuoli ustavovali a sami u sebe moudří byli.[2]

Ale slyšeli sme[ch] od některých pánuov, že nám slyšenie nemuož dáno býti[i] proto, že sme již odsouzenie skrze první concilium.[3] Ale my tomu nerozuomíme, kterak by to mohlo býti, poněvadž nenie slýcháno, by kdy tiem obyčejem lidé oddělili se od kněžie, prvé s nimi byvše[j] v jednotě. A drahně let jedni po druhých s kněžími o to mluvili i s lidem, že zle spolu spaseniem se bezpečí[k] jsúce v zjevných hřiešiech i[l] také v jednotě[m] učenie, a z toho svárové a nepřízně.[n] A to bylo od počátku těch[o] nesnází o kalich. A v tom se lidé více rozmáhali v hřiešiech i s kněžími a také i[p] Boha bojící, ješto svět opouštěli[r] a kající život vedli i[s] nábožný při služebnosti kněžské, kdež své nejlepšie věděli. A když těch let,[t] zvlášť pokojných,[4] mnoho bylo mluveno s kně-

[a] *b.:* se ostřihají. [b] *b.:* kteroužto. [c] *b.:* kněží. [d] *V b. následuje:* ji. [e] *b.:* biskupuov i kněží, obecného lidu. [f] *V b. následuje:* a. [g] *b.:* byli bychom také rádi zpraveni. [h] *b.:* svědectví. [ch] *b.:* že sme slyšeli. [i] *b.:* nemuož dáno býti slyšeni. [j] *V b. následuje:* spolu. [k] *b.:* že se zle spolu spasenim bezpečí. [l] *b.:* a. [m] *b.:* ne v jednotě. [n] *b.:* nepřízni. [o] *b.:* let. [p] *V b. chybí. Následuje:* lidé. [r] *b.:* opustili. [s] *b.:* a. [t] *V b. chybí.*

α *BEDA VENERABILIS,* Homilia X. in dominica post ascensionem Domini v *MIGNE,* Patrol. ser. lat. t. 94. str. 189.

[1] *Srov. A I f. 75a. 117b. 118a. 118b. 137a. 162a.*

[2] *Toto osvědčení se často opakuje v tehdejších literárních projevech bratří. Srov. A I f. 85a. 91b. 104a. 105b. 106a. 118a. 168a. 219b. 237b.*

[3] *Srov. A I f. 95a. Odtud jest patrno, že dlužno rozuměti sedm prvních koncilií, jejichž usnesení se pokládala za rovnocenný téměř pramen víry s Písmem.*

[4] *Pokojnými léty rozumí se první polovice vlády krále Jiřího, do r. 1466 inclusive.*

žími i s lidem, aby opravili a nebezpečili tak sebe i lidu spasením služebnostmi[a] bez pravdy spasitedlné a skutečné, a v tom pak opravenie nebylo, protož z těch příčin[b] sme se oddělili od nich[c] a radše zvolili od nich pohaníni býti,[d] nežli[e] míti s nimi pochvalu v nejistotě spasenie, poznávajíce,[f] že neujdú rány božie časné, a nebudú-li se káti, i věčné, jakož sme jim tak mluvili i psali.[1] A když pak tyto ruoznice staly se,[g] jakož sme se uptali, že nejvíce skrze kněžie a poslušenství jich,[h] již sme pak nemohli zuostati při úřadu kněžském, bojíce se, abychom toho zlého účastni nebyli. Protož pomyslte na to, bylo-li[ch] kdy takových lidí odsouzenie, kteříž by se odvolávali k řádu první církve, od apoštoluov vyučené, a poněvadž nás nikdý nevyslyšeli?

Pak[i] jakož nám mluvie o Valdenských,[j] že sú oni odsouzeni, myť jich v ničemž nezastáváme i všech rot, kteréž[k] by v čem scestné byly[l] proti víře pána Krista a skutkuom křesťanským pravým,[m] neb[n] sme k nim nepřistúpili, abychom od nich naučenie teprv[o] přijímali, ale oni[p] někteří k nám[r] a jsú i dnes[s] povolni s námi[t] v[u] pravdě.[2] Jakožto[v] kněz jeden starý, kterýž s vděčností obliboval[x] ty věci, které sú při nás, i poslúžil nám v[y] tom,[y] v čem žádán byl,[z] [α] s milostí.[3] I druhý[aa] kněz, Štefan,[bb] také byl[cc] povolil i poddával se tak, což bychom koli při něm znamenali scestného při víře pána Krista proti zákonu božiemu a první církvi, že chce rád opraviti; a v tom pak času upálen[dd] v Viedni. A také[ee] sme toho tak[ff] zpraveni, že když[gg] jej odsuzovali, i na kázaní ohlásili,[hh]

[a] *b.:* služebnosti. [b] *b.:* a těmi příčinami. [c] *b.:* sme se od nich oddělili. [d] *b.:* a radše sme od nich zvolili pohaněni býti. [e] *b.:* než. [f] *a.:* oznamujíce. [g] *b.:* a když sou se pak staly tyto ruoznice. [h] *b.:* jich poslušenství. [ch] *V b. následuje:* jest. [i] *V b. chybí.* [j] *b.:* Valdynských. [k] *b.:* když. [l] *b.:* scestní byli. [m] *b.:* pravým křesťanským. [n] *b.:* nebť. [o] *b.:* teprú od nich naučení. [p] *b.:* z nich. [r] *V b. následuje:* sou se přivinuli. [s] *b.:* podnes. [t] *b.:* povolní s námi. [u] *V b. chybí.* [v] *b.:* jakož. [x] *b.:* oblíbil. [y] *V b. chybí.* [z] *b.* jest byl žádán. [aa] *b.:* a druhé také. [bb] *b.:* Štěpán. [cc] *b.:* byl jest. [dd] *V b. následuje:* jest. [ee] *b.:* tak. [ff] *V b. chybí:* toho tak. [gg] *V b. následuje:* sou. [hh] *b.:* vyhlásili.

α V b. postranní připisek: Kněz jeden Valdenský přistoupil k naším. *C.*

[1] *Srov. str. 48 pozn. 1.*

[2] *O tom, jak dalece Valdenští přispěli ke vzniku Jednoty bratrské viz stručně vyjádřené mínění GOLLOVO v ČČM 1884, 162—163. Stykům bratří s Valdenskými věnoval GOLL I. díl svých QUELLEN UND UNTERSUCHUNGEN; v úvodě praví, že účelem jeho jest doplniti dosavadní data, nebo vlastně sebrati a kriticky oceniti zprávy, k této otázce hledící. Výsledek této práce, pokud se týká pramenů 15. století, podán jest tam na str. 30 sl.*

[3] *Srov. str. 31 pozn. 1.*

že by viny jemu[a] nedávali žádné[b] takové, by v čem blúdil, než[c] že nebyl v poslušenství / kostela římského a že proto má upálen f. 75[b] býti[d] podlé práv našiech. Ale my zase pravíme,[e] že kteříž sú vypadli z víry pána Ježíše[f] Krista živé a z lásky neomylné a tak z jednoty církve svaté, tyť[g] odsuzují práva Krista Ježíše[h] skrze Ducha Svatého k věčnému ohni, jakož písma apoštolská oznamují. A tak náš puovod jest tiem obyčejem, jakož sme napřed pověděli. Protož neměli bychom my[ch] býti pro Valdenské odsúzeni,[i] neb sme nepřistúpili k nim,[j] ale oni někteří k nám,[1] kteříž[k] sme[l] i s některými kněžími staršiemi i mladšími opustili jednotu posluhovánie vuobec s lidem pro hodnú příčinu věcí podstatných,[m] kteréž muožte znáti zjevně a široce, co[n] se zlého děje i dílo[o] mnohé časy skrze příčinu kněžskú. A také muožte sami rozsúditi, béře-li lid polepšení života křesťanského skrze služebnosti jich, čili více ve zlém prospievají oborem kněžie i lidé. Než pak ke všemť se známe, kdež sú koli po všem světě věrní křesťané, jichž[p] žádáme účastni býti ve všem dobrém, kteřížkoli kde[r] ostřiehají se v podstatných věcech, k spasení od Boha vydaných, v Duchu Svatém, buď v Římě,[s] v Čechách, urozených i v úřadech[t] postavených, duochovních i světských, od nejvyšších do nejnižšiech, kdežkoli v kterém poslušenství[u] služebností požievají[v] od kterýchkoli[x] kněžie. Věříme, že v jednotě přebýváme církve svaté,[y] když se spolu ostřieháme v jednotě viery a lásky, skutkuov dobrých i[z] ctnostného života i[aa] jednu naději máme k věčnému životu,[bb] neb té církve Kristus hlava jest.[cc][2] Neb když sme byli přítomni řeckého řádu posluhovánie a také z indické země lidí na to sme se ptali,[dd][3] jsme-li jedno[ee] v tom napřed pověděném, neb na tom záleží jednomu každému[ff] spasenie, jednotu ducha církve svaté držeti[gg] a svatého

[a] *b.:* jemu viny. [b] *V b. chybí.* [c] *V b. chybí.* [d] *b.:* a protož proto odsouzen má býti. [e] *b.:* a my k tomu odpovidáme. [f] *V b. chybí.* [g] *b.:* tiť. [h] *b.:* Jezu Kristova. [ch] *V b. chybí.* [i] *b.:* pro Valdenské odsouzeni býti. [j] *b.:* k nim nepřistoupili. [k] *b.:* které. [l] *V b. následuje:* my. [m] *b.:* podstatních. [n] *b.:* coť. [o] *b.:* dielo a děje již. [p] *b.:* jich. [r] *b.:* kteřížť kdežkoli. [s] *V b. následuje:* neb. [t] *b.:* v radách. [u] *b.:* v kterémžkoli a kdežkoli v poslušenství. [v] *b.:* požievajíce. [x] *b.:* kterýchžkoli. [y] *b.:* v církvi svaté. [z] *b.:* a. [aa] *b.:* a. [bb] *b.:* k životu věčnému. [cc] *b.:* hlava jest Kristus. [dd] *b.:* ztazovali sme se na to. [ee] *b.:* jednomyslni. [ff] *b.:* jednoho každého. [gg] *V b. chybí.*

[1] *Srov. str. 202 pozn. 2.*

[2] *Co do bratrského názoru o církvi srov. pozn. 2 na str. 35.*

[3] *Podle bratra Lukáše byli v Praze po pádu Cařihradu řečtí kněží na žebrotě a přisluhovali v kostele Týnském podle svého řádu* (GOLL *v ČČM 1885, 57). Srov. A f. 139.a Co do lidí ze země indické viz pozn. 2 na str. 121.*

obcovánie účastnost[a] míti i hřiechuom odpuštěnie a potom blahoslavené vzkříšenie i život věčný. Tak[b] my při tom smyslíme v sprostnosti písem svatých a apoštolských, nebo známo jest široce z písma, že[c] v první církvi až do Sylvestra papeže i potom[d] mnoho let nebylo o to nesnází žádných,[e] že se nesjednávali[f] spolu v službebnostech[g] tvárných,[h] když se uvodila jedna pravda Kristus Ježíš, jenž jest moc božie a múdrost božie,[ch] v němž sú všickni[i] pokladové, z jehož plnosti všickni[i] berú, ktož jemu místo v sobě dávají milost za milost k užietku spasenie života věčného. Protož mezi křesťany věrnými[j] neměla by[k] žádná nesnáze býti o ty věci službebné i dnes,[l] když by v pravdě přebývali základné a spasitedlné.[m] Neb by to člověk nemúdrý byl, který[n] by chtěl ztratiti pro úzdu za zlatý kuoň za sto zlatých; ještě by byl bláznivějšie,[o]
f. 76[a] kdo[p] by radše zvolil život ztra/titi nežli[r] sukni. Ale mnoho nemúdřejšie sú lidé, ač se domnívají múdrými býti, světští i duochovní vuobec,[s] že pro věci časné a případné tratie věčné a pro zemské nebeské a ještě k tomu padají v pomstu časnú i věčnú, kdež mučeni budú ohněm a sirú na věky.

Protož[š] porozuomějte těm věcem, oč se lidé vadie a trápie, hubie i hrdla[t] jedni druhým odjímají,[u] zdali těmi věcmi skrze víru Boha se přídržie a v Kristu přebývají, majíce ovoce Ducha Svatého, lásku. Otevřiž vám pán Buoh srdce a vnitřnie oči osvěť,[v] abyšte k těm věcem prohlédli a porozuměli, kterak jest velké zkaženie v kněžiech i v lidu. Neb když by byli v puovodu kněžie v věcech podstatných[α] k spasení[x] a lid v témž ustavovali,[y] o případné službebnosti[z] neměla by žádná nesnáze býti,[aa] neb bychom s milostí chtěli ostříhati toho, jakož svrchu povědíno, neodvolávajíce se k první církvi od apoštoluov vyučené.

A také k tomu povíme, proč sme se neodvolali k papežuom prvním některým s kardinály, s biskupy i s doktory a k jich sněmu. To jest proto, že sme nemohli ustaviti svědomí dobrého při nich a[bb] naděje k spasení, když jich již[cc] přítomných není na

[a] *b.:* účastnosti. [b] *b.:* takť. [c] *V b. chybí.* [d] *V b. následuje:* i. [e] *b.:* žádných nesnází. [f] *b.:* že sou nesjednávali se. [g] *V b. následuje:* zevnitřních. [h] *V b. následuje:* jediné. [ch] *V b. chybí:* a múdrost božie. [i] *b.:* všichni. [j] *b.:* věrnými křesťany. [k] *V b. následuje:* i dnes. [l] *V b. chybí:* i dnes. [m] *b.:* když by v základu a spasitedlné pravdě byli. [n] *b.:* když. [o] *b.:* by nemoudřejší byl. [p] *b.:* kdož. [r] *b.:* než. [s] *V b. chybí.* [š] *b.:* a protož. [t] *b.:* životy. [u] *b.:* odjímají jedni druhým. [v] *b:* osvěť oči vnitřní. [x] *b.:* neb když by byli kněží v puovodu podstatních věcech k spasení. [y] *b.:* ustavili. [z] *b.:* věci. [aa] *b.:* nesnáze žádná býti. [bb] *b.:* ani. [cc] *V b. chybí.* α nb.

světě. Neb mnozí doktoří množství knih rozmnožili,[a] skrze něž jedni proti druhým bojují a nesvornosti plodie,[b] jakož to víte[c] široce, kterak kteří všech časuov, a zvláště nyní mistr Rokycan co jich vede mnoho[1] a odporní jemu ještě víc. A tak o kterúkoli věc odpory vezmú, doktoruov dosti nejdú[d] k svému úmyslu. Ale myť proto za dobré to máme, což se koli řídielo i sněmy utvrzovalo skrze biskupy v duchu božiem sebrané i doktory svaté. Protož my takových nepotupujem, ale žádáme jich účastni býti i toho, což se koli řídilo a ustavovalo skrze ně k líbezné vuoli božie a k užietku spasitedlnému lidem. A také nám k tomu neposlúžily[e] figury starého zákona ani písma, abychom se měli navracovati k[f] obnovení církve k kterému[g] sněmu utvrzenie římské církve, ale prostě na základ apoštolský a prorocký, jakož svědčí písma nového zákona. A také muožte[h] rozuměti, že jest nejlépe[ch] se odvolati[i] k nejvyššímu právu[j] o[k] tak veliké věci, k otcuom nejprvnějšiem a nejsvětějším, milým[l] apoštoluom,[l] i zuostati na jich rozsúzení a[m] ustavení, utvrzeném Duchem Svatým, poslaným s nebes, neb oni[n] slíbili každému spasení, kdož[o] tak setrvá. Protož muožte znáti,[p] že jest to nejbezpečnějšie, ale velmi odporné životu tělesnému a světskému. A také sme v tom poživali příkladu[r] skutečného prvních svatých křesťanuov věrných, ješto sú, jakož f. 76[b] napřed povědíno bylo o nich, řádně živi byli, hřiechy s žádostmi[s] umrtvili, pokorní, trpěliví a vzdrželiví byli[s] a ku pánu Bohu o všecko se utiekali na modlitbách, aby je zpravoval Duchem svým Svatým a v zármutcích jich neopouštěl a nedal jim zahynúti v nebezpečenstvie tohoto světa, v hřiešiech rozmnoženého, a učenie mnohotvárného v smyslu zlém a v rozumu zatmělém, ješto se *točie,* jako moře búřivé *všelikým větrem učenie*[α] a nikdý *nepřicházejí takoví*[t] *k umění pravdy,*[β] aby ji v skutku plnili a v lásce vespolek byli.[u] Protož nám za zlé nemějte při tom,[v] neb to i sami za dobré měli byšte míti[x] podlé svědectvie písma svatého.[y]

[a] *V b. následuje:* sou. [b] *b.:* uvodí. [c] *b.:* známo jest. [d] *Tak v a. i v b.* [e] *b.:* neposloužily k tomu. [f] *b.:* ku. [g] *b.:* a kterémukoli. [h] *b.:* muož každý. [ch] *b.:* nejlép. [i] *b.:* se odvolati. [j] *b.:* k nejvyžším právuom. [k] *b.:* a. [l] *V b. chybí.* [m] *V b. chybí.* [n] *V b. následuje:* sou. [o] *a.:* když. [p] *b.:* muož známo býti. [r] *V b. chybí.* [s] *V b. chybí:* hřiechy s žádostmi × vzdrželivi byli. [t] *b.:* a takoví lidé nikdý nepřicházejí. [u] *b.:* bydleli. [v] *b.:* v tom za zlé nemějte. [x] *b.:* neb i sami měli byšte to za dobré míti. [y] *Mezi tímto a následujícím kusem jest 2 3 stránky prázdné.*

α Ef. 4, 14. β 2 Tim. 3, 7.

[1] *Veřejný list Rokycanův proti bratřím (VÝBOR II, 734 sl.) je toho dokladem. V krátkém tomto kuse cituje Rokycana čtyři doktory (otce církevní): Dionysia, Eugena, Eusebia i Augustina.*

f. 77[a] Spis o ouzké cestě Kristově křesťanuom náležící.[a]

Těchto[1] časuov k skonání věkuov, jakož písma prorocká a apoštolská svědčí, které věci mají býti v lidu vuobec, kterýchžto jest mnoho povolaných pod věro[u][b] křesťanskú, ješto ústy Krista vyznávají, a z toho množství lidu shromážděného, ješto slovú křesťané, pán Buoh lid sobě vybírá,[c] jakož vždycky každého věku, tak i posledního, následovný dobrých skutkuov a ctnostného života, jimžto také oznamuje se samého, Boha pravého i Ježíše Krista, Syna svého, aby následujíce šlepějí jeho na úzké cestě a slyšíce hlas jeho měli život věčný. Jimž pán Ježíš die: *Vám dáno jest znáti tajemství království božieho, ale těm, ktož*[d] *sú vně, všecko se děje v podobenstvích.*[α] A též dává jim poznati zlé věci, kteréž přicházejí na ten[to] lid, ješto pána Boha neznají a pána Krista v skutcích nenásledují, takže každého času, kteréhož kteří jsú, poznávají svody Antikristovy, jakož sv. Jan píše v Zjevení, že *známy činí*[e] *sluhám svým ty věci, kteréž se mají státi skuoro,*[β] to jest [lidská][f] zavedenie a chytrá Antikristova zklamánie, že pod mylnú nadějí spasení přivodí k zatracenie; také kterak mají se hřiechové rozmnožiti, ukrutnost a zlost vlásti a rozkazovati a dobrotu přemáhati; také pomsty i rány kte[raké][g] přicházejí v tom času. Jimž také ku posilení mluví pán Ježíš řka: *Neroď se báti, malé stádce mé, neb se zalíbilo Otci mému dáti vám království [nebeské].*[h][γ] A opět die: *Pravím vám, přáteluom mým: Nebojte se těch, ktož zabíjejí tělo, neboť viece nemohú učiniti.*[δ] [A také dále] etc. k témuž die: *Když ty věci zlé přijdú na svět, nezarmucujte se, neboť ty věci musejí býti; neb láska zstydne a zlost se rozmuož a budú sebe vespolek nenáviděti a zrazovati a povstane lid proti lidu a bojové budú.*[ε] A tudiež die, že *bude množství falešných prorokuov a svedú mnohé,*[ζ] by to mohlo býti, i vyvolené také.[i] A o tom dí s. Pavel, že *přijde Antikrist ve všelikém svodu nepravosti tomu*

[a] *Nadpis psán jest tučným písmem.* [b] *Původně bylo napsáno:* vieru. [c] *V AV následuje:* a. [d] *AV:* kteříž. [e] *AV:* činím. [f] *Opraveno místo pův.:* chytrá. [g] *Opraveno místo pův.:* kteréž. [h] *Opraveno místo pův.:* věčné. *AV:* věčné. [i] *Nad:* vyvolené *nadepsáno:* také.

α Mk. 4, 11. β Zj. 1, 1. γ Luk. 12, 32.
δ Luk. 12, 4. ε Mat. 24, 6.—12. ζ Mat. 24, 11.

[1] *Kus tento nalézá se též v AV f. 1a—7b. Citát u GOLLA v ČČM 1886, 311 pozn. 13. O obsahu PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 80. 169. Podle GOLLA (ČČM 1883, 517) slohem i obsahem shoduje se se spisy bratru Řehořovi dekretem z r. 1495 výslovně připsanými. Nic nepřekáží pokládati jej skutečně za dílo Řehořovo. Podle přípisku Orlíkova na konci sepsán byl traktát tento r. 1470.*

lidu světa, ješto pravdy nečiní a lásky nemá.[α] K témuž[a] die s. Jan, že Antikrist přijde,[β] a s. Petr o tom píše i kterak přijde, že tak, jakož bylo v lidu židovském množství falešných prorokuov, že tak bude i v tom lidu, kterýž podšel pod vieru křesťanskú, totiž že *[budou mistři lživí, jenž uvedou roty zatracení, a toho pána, jenž je vykoupil, zapírajíce, uvodí*[b] *sobě náhlé zatracení a mnozí následovati budou jich smilstva, skrze něž cesta pravdy bude porouhána, a v lakomství zamyšlenými slovy o vás budou kupčiti.]*[γ] Neb ktož čte starý zákon, měl by rozuměti, kterak jich mnoho bylo za dnuov Eliáše, Micheáše, Jeremiáše, takže několiko set proti jednomu poslu božiemu a s nimi nesčíslné množství lidu obecného proti malému stádci vyvolených božiech. A to jest / známo, f. 77[b]
že v starém zákoně bylo tak a podlé téhož i v novém, jakož písma oznamují a skutkové zjevně okazují při kněžiech i při lidu.

Ale řekl by někto: „Což tehdy tento lid vuobec s kněžími nepřišel k známosti pravdy?"

Ovšem tak jest, že sú nepoznali spravedlnosti božie, kteráž jest z viery Jezu Kristovy, neb v své se ustavili jako i oni Židé. Ale vyvolení božie ti sú poznali pravdu a ustavili se v spravedlnosti, kteráž z Boha jest. Ale o oboru lidu, kterýž přišel pod vieru křesťanskú, tak písma svědčí, jako o onom pod starým zákonem, jakož psáno jest: *Dal jim Buoh ducha [vrativého],*[c] *oči, aby neviděli, a uši, aby neslyšeli.*[δ] A k témuž die opět prorok: *Buď stuol jich před nimi v osidlo*[d] *a v jetie i v pohoršenie a*[e] *[ku pomstě]*[f] *jim. Zatměni oči buďte jich, aby neviděli, a hřbet jich vždycky sklonuj.*[ε] A Daniel prorok k témuž die, že *vezdejšie obět bude odjata [nebo potlačena] a dadie ohavnost v opuštěnie a nemilostiví v zákon se zamyslé lstivě [a nemilostivě v něm činiti budou a nesrozumějí všickni nemilostiví, ale učení srozumějí].*[ζ] *Ale lid znaje Boha svého obdrží [i učiní] a učení učiti budú mnohé v lidu.*[g][η] Protož známo jest z písma, že zvláštní lid ze všeho lidu vybierá se, kterýž poznává Boha svého a učí se od něho k srozumění pravdě [podlé toho], jakož pán Ježíš die, že *budú všickni učenie božie, [každý], ktož jest uslyšel od Otce a naučil se.*[ϑ] Jakož k témuž s. Pavel dí: *Ten, jenž jest z temnosti*

[a] *AV:* čemuž. [b] *AV:* uvodice. [c] *Opraveno místo původního:* zakrútilého; *AV:* protivného. [d] *AV:* osidla. [e] *V AV chybí.* [f] *Opraveno místo pův.:* a v odplatu. [g] *Na to následuje věta, jež jest v originále přetržena:* A opět die, že nemilostiví nemilostivě činiti budú a nesrozumějí, ale učeni srozumějí.

[α] 2 Tes. 2, 9. 10. [β] 1 Jan 2, 18. [γ] 2 Petr 2, 1. 2. [δ] Řím. 11, 8.
[ε] Ž. 69, 23. 24. [ζ] Dan. 12, 10. 11. [η] Dan 12, 3. [ϑ] Jan 6, 45.

světlo osvítil, zasvítil v srdcích našiech světlo [umění][a] *jasnosti božie v tvář Ježíše Krista.*[α]

Ale nesrozumějí všickni nemilostiví, kteříž nemilostivě činie, neb v temnostech chodie, zatměný smysl majíce, a srdce jich žlučí hořkosti zkažené i nemohú přijíti světla moudrosti božie. Neb *blahoslavení čistého srdce, ti pána Boha uzřie*[β] a takoví znajíce jeho učie se od něho všeliké pravdě a také poznávají, i v[b] té ohavnosti opuštěnie, [o níž][c] pán Ježíš ve čtenie die, *ješto stojie na svatém místě,*[γ] kdež nemá. Kto čte, rozuoměj, co jest ta ohavnost a kterak jest a v čem jest opuštěna a kde jest svaté místo, ješto by tu neměla státi, a kterak vezdejšie obět potlačena [jest] a od koho? Protož tiť tomu rozumějí, komuž dal pán Buoh smysl jako svatým apoštoluom prvotně, [vy]uči[v][d] je Duchem svým Svatým všem věcem, kteréž byly potřebné k spasení, a rozum písma otevřel a podlé toho každého času až do[e] skonánie světa učí týmž pomazáním Ducha svého a rozum písem otvírá. A z toho poznávají poslové božie každého času,[e] která se písma za nich vyplňují. Takéž i tohoto času poslednieho zjevně se ukazuje, kterak se ty věci konají, o nichž písma svědčie i také v Zjevení s. Jana.

Ale nemilostiví a nevyučení Duchem pravdy nemilostivě činie a v též nemilosti[vosti jiné] postavují[f] učeniem svým, jakož
f. 78[a] i oni v starém zákoně nemilostivě činili, [neb][g] / neznali pravdy. Ač jich množství bylo, proto blúdili a jiné v blud uvodili a na spravedlivé trápenie vzbuzovali, jakožto [na Eliáše], na Micheáše, Jeremiáše i na jiné mnohé. A tak jich mnoho bylo, jakož se čte[h] půl deváta sta za Achaba, krále Izdrahelského.[ch] Však proto sú neznali toho, by blúdili, neb duch lži byl v ústech jich,[i] jakož svědčí písmo.[δ] Ale poslové božie znali, neb Ducha pravdy v srdci svém měli, jakožto Micheáš mluvil o duchu lživém [řka, kterak by][j] oklamal Achaba krále, [jenž odpovídaje řekl][k]: *Puojdu a budu duchem lživým v ústech všech prorokuov jeho. K němuž dí pán Buoh: Jdi, tak oklamáš.*[ε] A podlé téhož i v nynějším času jest oklamánie velikého množstvie, neb v [nenávisti][l] přebývají a ne-

[a] *Opraveno místo pův.:* poznáni; *AV:* poznáni. [b] *AV:* o. [c] *Opraveno místo pův.:* o němž. [d] *Opraveno místo pův.:* učil. [e] *V AV chybí:* až do × každého času. [f] *V originále následuje zbytečné:* jiné. [g] *Opraveno místo pův.:* i. *AV:* neb. [h] *Následuje neplatné:* že. [ch] *AV:* Izrahelského. [i] *AV:* jejich. [j] *Opraveno místo původního:* že. [k] *Následuje neplatné:* tak řka. [l] *Opraveno místo původního:* nemilosti.

α 2 Kor. 4, 6. β Mat. 5, 8.
γ Mat. 24, 15. δ Parafráse Mich. 6, 12. ε 1 Kr. 22, 22.

milostivě činí. I nepoznávají svého oklamánie kněžie, neb zlost oslepila oči jich, protož blud činie a lež mluvie, domnievajíce se, by pravda byla, a v moci po[stavení][a] oklamávají i lid obecný, v mylné jej naději bezpečíce spaseniem.

Protož zjevné jest, ktož muož prohlédnouti k tomu, že se všickni vuobec v nemilosti nalézají, jedni k druhým lásky nemají a pravdy sobě nečinie. Protož o zemské se věci vadie a lakomě je táhnú jedni od druhých, i kupujíc i prodávajíc o ně se hadrují a jedni druhým škodu činiec z toho se radují, oklamávajíce se vespolek, páni i kněžie, chudinu derú[b] bez milosti. A pak nynie z božieho dopuštěnie v Čechách i v Moravě násilím pálé, lúpie, mordují,[1] neb oborem zlostí přemoženi jsú, hněvivostí, popudlivostí, zpurností, pýchú, závistí, nenávistí, nečistotú, cizoložstvem, smilstvem i jinými hřiechy k těm podobnými, jakož lid, tak i kněžie, jakož o nich písma svědčie a skutkové zjevni sú i slova nectná mnohá. A tak v tom oslepení jsúc, jedni druhé vedú po cestě široké na zatracenie, a v tom jedni druhými oklamáni jsúce, ještě se spolu pravdě protiví i těm, ktož by jí rádi ostříhali. Ale však proto pán Buoh všemohúcí, Otec milosrdný, nepřestává díla svého dělati skrze pána Ježíše Krista Duchem svým Svatým v lidu, kterýž shromažďuje v jednotu víry nejsvětějšie v spravedlnosti své je ustavuje, aby byli spolu lítostiví a milostiví, milosrdní, dobrotiví, laskaví, pokorní, tiší, čistí, zdrželiví, trpěliví, pokojní, dobrého žádostiví, nižádnému zlého nepřejíc, ani zlého za zlé odplacujíc, i nepřátely milujíc, a což na nich jest, dobré věci obmejšlejíc, neb jest to [dobré] ovotce Ducha božieho, ješto zjevné má býti [na][c] křesťanech věrných, neb každú pravdu činíc, v lásce rostú a vespolek se milují, jakož je miloval pán Ježíš.

A takových my žádáme účastni býti a s nimi v / jednotě f. 78b
ducha přebývati, neb k takovým pán Kristus die, *aby se modlili v každý čas, aby hodni jmíni byli ujíti všech zlých věcí, kteréž přijíti mají na všeliků tvář země.*[α] Též k nim die, aby se nermútili, ale *svých hlav pozdvihli, neb se bliží vysvobození jich,*[β] to jest ze všech úzkostí a ze všeho zlého, a aby nalezeni byli ve všem dobrém v blahoslaveném vzkříšení a životě obnoveném, jako slunce stkvoucím a v radosti plné a neskonalé a u veselí

[a] *Opraveno místo pův.:* povýšené. [b] *AV:* drou. [c] *Opraveno místo pův.:* v

[α] Luk. 21, 36. [β] Luk. 21, 28.

[1] *Týká se války mezi králem Jiřím a Matyášem Korvinem. Podle pozn. 1 na str. 206, by to spadalo do r. 1470.*

nevýmluvném a oslaveném a v dědictví neporušitedlném a neposkvrněném a neuvadlém u Otce milostivého v nebi. Toť jest ku potěšení a ku posílení těm, ktož na cestě úzké skrze trpělivost běžie a pracujíce v zámutcích v tomto slzivém a plačtivém údolí etc.

Protož poznavše to hrozné zavedenie a oklamánie a hřiechuov rozmnoženie opovážili sme se pohaněnie [i všelikého][a] trpenie, [kteréž] skrze to pán Buoh na nás vložie vědúce, že tudy cesta k spasenie, kudyž pán Ježíš šel i jeho milí apoštolé i mnozí jiní věrní křesťané, jistotu majíce [z] svědectví písem [svatých], Duchem božiem vdechnutých. A tohoť každému žádáme, buď z řádu kněžského, žákovského i v moci postaveného, rytieřského, městského i sedlského, téhož dobrého, jako sami sobě, aby dal pán Buoh ku po[k]ání[b] přijíti a pravdu poznati. A protoť i tyto věci píšem, chtiec rádi, což jest na nás, každého vystřieci od zavedení Antikristových. A také bychom rádi od hřiechuov odvedli a k pravdě víry pána Krista přivedli a k ctnostnému životu, by to mohlo býti, všecky. Neb pán Buoh mstí pro hřiechy i v tomto času rány k ranám přidávaje, jakož dí skrze proroka Ezechiele: *Shřeší-li mi země, budu ji bíti morem, hladem, mečem.*[α] A ty věci sú zde počátkové bolestí,[c] jakož pán Ježíš die: *A po smrti na věky červ jich neumře a oheň jich neuhasne*[β]*; sirú a ohněm mučeni budou v zatracení.*[γ] Protož ktož chce ujíti toho nejhoršieho zlého, potřebie se dobře opatřiti a o své spasenie se poptati a pracovati, jakož pán Ježíš die: *Hledejte, proste a tlucte, [neb] ktož prosí. béře, ktož hledá, nalézá a tomu, jenž tluče, bude otevřieno.*[δ]

Též i my těchto časuov činili sme to, jakž nám pán Buoh dal a jakž sme poznali z milosti božie. Podlé svědectvie písem dověřili sme se spasenie svého v pánu Kristu, tak majíc vuoli i žádost, ostřiehati řečí jeho skutkem a plniti, což se jeho milosti líbí, neb tak [Pán] zaslíbil [dáti] spasenie řka: *Ktož zachová řeč mú, smrti neokusí na věky.*[ε] K témuž i s. Jan píše, *že doufánie máme, že cožkoli poprosíme, vezmem od něho, neb přikázaní jeho ostřieh____áme, a což[koli] jest libého před ním, činíme vždycky.*[ζ] A tak v zprávě apoštolské, skrze ně vyhlášené a vypsané, jakž nám pán Buoh dal z milosti své, ustavili sme se a také vyptali sme se, což sme mohli
f. 79[a] nej/lépe, kterak bylo v první církvi svaté, od apoštoluov vyučené

[a] *Opraveno místo pův.:* kterékoli. [b] *Opraveno místo původního:* poznání.
[c] *V originále následuje zbytečné:* zde.

[α] Ez. 14, 13. [β] Mk. 9, 44. [γ] Zj. 14, 10.
[δ] Mat. 7, 7. 8. [ε] Jan 8, 52. [ζ] 1 Jan 3, 22.

a v pravdě víry pána Krista [ustavené] a utvrzené. Protož sme se také ustavili tak v úmysle našem, abychom toho ostřiehali z daru milosti božie, což bychom mohli nejlépe a nejviec.

Také i o svátostech rádi bychom smyslili a jich požievali, k čemuž sú vydány od pána Krista a v kterém smyslu máme o nich věřiti a k užitku spasenie našeho požievati. Tak sprostně věříme i činíme, jakož řeč božie oznamuje, o nichž sme psali, o[a] každé zvláště, mistru Rokecanovi.[b][1] Ale k tomuto se známe, že ustavení papežských a zámysluov lidských, zákonu božiemu odporných, nemáme za pravé, protož nesmíme jich činiti, ani vyznávati pro své svědomie, bojíce se, bychom proti pánu Bohu neučinili a svému spasení nepřekazili a s světem nezahynuli. Také nepovolujem všem těm zlým věcem v skutcích neb v sloviech, kteréž se dějí na světě proti líbezné vuoli božie a zvláště v tomto času, co se mnoho zlého děje pro poslušenství papežovo, k němuž mocí pudie;[2] ale ktož trpie pro spravedlnost, blaženi jsú. Nad to pak nade vše prosíme pokorně nejprvé povýšených a v moci postavených i kněžie s žákovstvem i pánuov všech měst i lidu obecného pro jméno pána Jezu Krista, abyšte se k nám ráčili milostivě míti a trpělivě snésti v tom, že se s vámi nesjednáváme v některých věcech a zvláště v služebnostech římského kostela. Neb muožem před Bohem řéci, že sme toho neučinili z žádné zpúry ani z sebezalíbenie neb pozdviženie i také ne[c] z všetečnosti ani z které drzosti. Také sme při tom neměli smělosti ani klopotnosti, ale jakož pán Buoh zná i lidé, ktož sú svědomi obcovánie a puovodu našeho, že sme nad tiem bděli několik let, prohlédajíce k těm věcem, pánu Bohu se modléce a prosby číníce a žádajíce [pána Boha], aby nás zpravil a naučil při tom při všem, jakž se jeho milosti [líbí a][d] nám k spasení i bližním našiem. A dále o těch věcech, kteréž sú při nás, známo sme učinili těchto let skrze mluvenie i psánie mistru Rokecanovi[e] i některým učeným i kněžiem, s kterými sme mohli míti mluvenie,[3] i každému[f] chtěli bychom rádi, ktož žádají z milosti slyšeti a zvěděti, které sú věci při nás. Máme vuoli i úmysl z lásky zpraviti sprostně a upřímně tak, kterak jest při nás, pro vzdělánie a polepšenie života kře-

[a] *AI:* v. [b] *AV:* Rokycánovi. [c] *V AV chybí.* [d] *Opraveno místo puvodního:* i. [e] *AV:* Rokycánovi. [f] *Opraveno místo původního:* každého.

[1] *Viz kus nadepsaný POČET Z VÍRY O SEDMERÉ SVÁTOSTI při ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI (AI f. 4a sl.).*

[2] *Narážka na válečné události posledních let krále Jiřího.*

[3] *Viz pozn. 1 na str. 48.*

sťanského i počet z viery vydati i z naděje. Pakli by kto co věděl zlého z našiech do kterého, nechť také povie aneb treskce[a] sám z milosti, aby opravil. Pakli by kto nechtěl opraviti po hodném trestánie a dovedenie, nezastáváme žádného. Což by trpěl, trpěl by jako zločinec. Nebť i my při tom pilnost máme, když znamenáme [kterou osobu], že by co[b] provinila skutkem neb / f. 79[b] slovem, treskceme a ku pokání vedeme podlé zprávy apoštolské. A kohož nemůžem přivésti, prázdni sme jeho v tom, v čem se slušie od takového odděliti. Neb víme o tom, že o nás slyšíte mnoho zlého, jakož i listy rozpisují na nás a čtú na kázaních,[1] ve zlú pověst oblačejíce[c] a ohyžďujíce. Ale musíť ty věci býti a neníť to divné. *Poněvadž otce čeledního nazývali Belzebubem,*[α] což pak nás neužitečné slouhy jeho? A také die pán Kristus o svých volených, že *jich budú nenáviděti a ohyžďovati a vyobcují i všecko zlé dějí a zabíjejíc budú mníti, by tiem Bohu posloužili.*[β]

Ale mohl by někdo řieci: „Tehdy nenie zlých lidí a bludných."

Myť toho nepravíme, byť nebyli, ale jakož známe a rozuomíme, tak povíme, že málo jest lidí, aby srdcem neblúdili a v hřiechu smrtedlném nebyli a cestu božie znali. Nebť jest v tento čas, jakož bylo ve dnech Noe a Lotových. Tak písma oznamují a skutkové ukazují. Nevíme, z tisíce by jeden mohl nalezen býti u víře [živé] pána [Ježíše][d] Krista, kteráž jest v spravedlnosti božie, jakož s. Petr píše, *že sotva spravedlivý spasen bude.*[γ] Takéť mohú býti i zvláštnie roty smysluov zlých a řečí převrácených, od nichž i my vystřieháme se s pilností i ty, ktož nám věřie. A také nemuož tejno býti, co by skryto bylo, byť na jevo nevyšlo časem svým. Zjevíť se, jakož pán Ježíš o tom die ve čtení, buď dobré nebo zlé.[δ] Protož již v několika letech mohlo by se zjeviti, byť co zlého bylo. Ale doufáme pánu Bohu, žeť to dobré zjevuje se a zvědíno bude. jakož již mnozí vědie z milosti božie. A ktož trpie na té při, pro pána Krista jest a pro čtenie jeho i pro na-

[a] *A V:* tresce. [b] *Následuje:* který neb která se, *ale slova ta jsou podtržena na znamení, že je z textu dlužno vymýtiti.* [c] *Opraveno místo původního:* oblačí. [d] *V A V chybí.*

[α] Mat. 10, 25. [β] Parafráse Jan 16, 2.
[γ] 1 Petr 4, 18. [δ] Mat. 10, 26.

[1] *Míní se asi veřejné listy Rokycanovy proti bratřím, zejména list z r. 1469 (A I f. 233[a] sl.), na nějž bratří odpověděli buď ještě r. 1469 nebo r. 1470 (A I f. 236[b] sl.).*

ději [vy]volených[a] [božích],[b] jakož s. Pavel píše: *Trpím pro naději Izdrahelovu.*[c][α]

Mocen jest pak pán Buoh zbuditi a poslati i tohoto času slúhy své, ješto by lidem cestu prav[dy][d] k spasení oznamovali a sami po ní jdúce, pána Krista následovali a jiné témuž učíce, na tom trpěli jako i první od Boha poslaní. Neb Buoh zbudil[e] jest Noe zvěstovatele před potopú prvního světa a Lota spravedlivého před podvrácením Sodomské země a Mojžíše věrného před ranami egyptskými, Jeremiáše proroka i jiné [proroky] před zkažením lidu židovského a do Babylona vedeniem. A ti všickni mluvili sú jim slovo božie vypravujíce, kteraké rány na ně přijdú pro hřiechy jich a zablúzenie, neobrátí-li se a nebudú-li činiti pokánie. [Jimž sou] nevěřili,[g] ale některé trápili i zmordovali. A též pán Ježíš die o svých poslech, že *posílám slúhy své a budú je haněti a tryzňovati.*[β] A podlé toho mocen jest takéž [Buoh] zbuditi a poslati před zatracením všeho světa, jakož se již k tomu blíží, podlé písem, jakož prorok die: *Neučinít Pán slova na zemi, ažt je prvé oznámí sluhám svým.*[γ] Neb známo jest, komuž dal pán Buoh smysl toho, což psáno jest v Zje/vení knih s. Jana, f. 80[a]
kterak andělé jedni po druhých jdúce zvěstovali, to jest poslové božie, napomínajíc k dobrému, skrze pána Krista zpuosobenému, a od zlého vystřiehajíc, kteréžto zlé přišlo jest z moci ducha nenávistného v lidské přirozenie, aby toho nečinili, což tělesná žádost chce a duch falešný přikazuje. Neb kteréžkoli věci psány sou, k našemu naučenie psány sou, jakož prvnie popsánie skrze proroky, takéž druhé skrze apoštoly. A to jest tak utvrzeno, že snáze nebe i země pomine, než které slovo upadne; každé se naplní časem svým. Ale množství lidu židovského, jichžto počet jako písek mořský nesčíslný, nepoznali sú, které se věci za nich plnily. Takéž muož býti i tohoto času k skonání světa, žeť nepoznají.

Neb mnozí z Židuov také sú byli v zákoně učení,[h] múdří mistřie, kněžie, biskupové duostojní, však proto nepoznali pána Krista ani učenie jeho, byť z Boha bylo, ačkoli jej měli přítomna sobě i řečí jeho mnoho slyšeli. A také jim dovodil, že se na něm písma plní, že on jest Kristus, [a][ch] s. Jan [Křtitel] k němu ukazoval a slovem oznamoval, že on jest Kristus, a prorocká písma na

[a] *Opraveno místo:* volených. [b] *Opraveno místo:* jeho. [c] *A V:* Izrahelovu. [d] *Opraveno místo:* pravda. [e] *AV:* vzbudil. [f] *Opraveno místo pův.:* a oni. [g] *Následuje neplatné:* jim. [h] *V AV následuje:* a. [ch] *Opraveno místo pův.:* i.

α Sk. 28, 20. β Mat. 10, 16. γ Jan 16, 4.

každú sobotu čtli o něm, kteráž svědectví vydávala, že on jest [Kristus]. Však skrze to všecko nepoznali pro slepotu srdce svého, neb zlost oslepila oči jich a nemohli věřiti, ale více těmi věcmi i skutky jeho dobrými a životem ctnostným jeho, kterýž viděli, zbuzovali se k nenávisti a závidíce jemu zlostně potupovali, haněli a [ztryzňovaného na smrt vy]dali, a proto před množstvím za pravé zuostali proti němu, tak že sú ho za zlosyna a za svuodci [odsoudili a] ukřižovali řkúce, že *podlé zákona má umříti, neb se rúhal Bohu*[α] a chtěl nám chrám zbořiti[β] a protiví se císaři.[γ] Ale s. Štěpán poznav, že on jest Kristus, uvěřil v něho i řekl takovým: *Tvrdé šíje a neobřezan[ých] srdc[í] a uší! Vy ste se vždycky Duchu Svatému protivili jako i otcové vašie. Kterému kdy z prorokuov neprotivili sú se? A zmordovali ty, kteříž prorokovali o příští tohoto spravedlivého, jehožto vy nyní zrádce a vražedlníci ste, jenž ste přijali zákon v zpuosobení anjelském*[a] *a neostříhali ste jeho. A to oni slyšíce roztrženi biechu v srdcích [svých] a zuby skřípíce*[b] *potupili jeho*[δ] a potom podlé svědectví, kteréž naň bylo, odsúdivše zamordovali, nebo pravili naň, že se rúhá proti Bohu a Mojžiešovi a že nepřestává mluviti slov proti městu svatému tomuto a zákonu, pravě že Ježíš Nazaretský zkazí město toto a změnie ustavenie, kteréž[c] nám dal Mojžíš. A on také Štěpán mluvil na ně, jakož napřed povědíno, že sú *tvrdé šije a neobřezaných srdcí a uší, a že se vždycky Duchu Svatému protivili*
f. 80b *jako i otcové jich a spravedlivé zmordovali a zákona neostříhali, kterýž od Boha měli.*[ε]

Protož to potřebie jest rozsúditi, neb[ť se] i nás dotýče. Neb týmž obyčejem sú pře a žaloby i svědectvie, kto jest práv tuto, on-li, kterýž potupen a trpěl, čili oni učení, múdří, kněžie duostojní a mistří. Tuť musí řečeno býti podle súdu pravého, že ten práv jest, ktož poznal vuoli božie i ostřiehal řečí jeho. Neb pán Ježíš die: *Zuostanete-li [v řeči mé,]*[d] *učedlníci moji budete*[ζ] *a pravdu poznáte a pravda vás vysvobodí.*[η] Ale podlé soudu lidského nebylo podobné,[e] by měl Štěpán s pánem Kristem [na tom] práv býti, neb množství hodnověrných proti jednomu mluvilo. Protož pán Kristus řekl k výstraze: *Nerodte podlé tváři súditi, ale spravedlivý súd suďte.*[ϑ] Neb tuto Štěpán[f] proti množství práv byl a

[a] *AV:* andělském. [b] *AV:* škřípíce. [c] *AV:* kteráž. [d] *Opraveno místo pův.:* ve mně a slova má v vás. [e] *AV:* podobno. [f] *AV:* Štěpán tuto.

[α] Parafráse Jan 19, 7. [β] Parafráse Mat. 26, 61. [γ] Parafráse Jan 19, 12.
[δ] Sk. 7, 51.—54. [ε] Parafráse Sk. 7, 51.—54.
[ζ] Jan 15, 7. [η] Jan 8, 32. [ϑ] Jan 7, 24.

toho skutkem dokazoval, že pravú vieru měl, na niež i trpěl, ostříhaje zákona božieho, neb i nepřátely miloval a za ně se modlil, a když mu zlořečili, nezlořečil, a když trpěl, nehrozil, ale řekl: *Pane, nepostavuoj jim toho za hřiech, neb nevědí, co činie.*[α] A tak dokázal, že jest učedlník Kristuov, následuje jeho skutečně i ústy vyznávaje. Ale to množství pána Krista nepoznali i jeho učedlníka, protož nenáviděli i zlé věci pravili i učinili a tak zákon božie přestupovali. A to jest duovod, že pravdy neznali, protož vysvobozeni nebyli od hřiech[uov][a] a smrti. Pak také tohoto času ať jest [týž][b] duovod k rozsúzení. Ať sú ti praví, kteří řečí božie[ch] ostřiehají a skutkem zachovávají, ne[bť][c] ti pravdu znají a srdcem právě věří a ústy vyznávají tak, jakož Buoh chce, o všech věcech, a jakož pán Kristus mluvil a apoštolé tak činili,[d] učili i napsali a první církev [svatá], jimi jsúc spravována, zachovávala, skutkem následujíc pána Krista Ježíše i jeho posluov, protož [jest] i trpěla od množství protivníkuov.

Protož když tak člověk má se upřímně a sprostně u víře i v skutcích, kto pak z bojících se Boha a spravedlnost boží znaje bude mu smíti v srdce sahati řka, že zlú vieru má, poněvadž sám Buoh zpytatel jest srdcí a člověk všetečně sahaje v to, což Buoh sám sobě zůstavil, i nepozná toho, co jest Buoh učinil dobrého při tom člověku, i pohrzí jím a potupie jej pro ustavenie papežské a nálezky lidské? Jakož nynie nás nejviec tiem viní, trápiec i smrti činiec proto, řkúce, že nevěřie o těle božiem.[1] Když pak člověk upřímně a sprostně věřie v tom smyslu, jakož pán Kristus vydal a apoštolé napsali i první lid činil od apoštoluov vyučený, a tak věř[íc][e] člověk[f] činí to v skutku i vyznává [ji[g] tak], jakož pán Kristus řekl: *Vezměte a jezte, to jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude,*[β] a opět: *Vezměte a pijte, toť jest zajisté krev má nového svědectvie, kteráž vylita bude za mnohé na odpuště|nie hřiechuov,*[γ] a to člověk[h] činí skutkem podlé řádu f. 81
první církve, kteráž jest v pravdě svatá: má-liť proto za bludného potupen býti? Nesměje zrušiti přikázaní pána Krista a řádu apoštolského, radše se opováží zrušiti zámysly papežské a smýšlenie lidská, věda, že se všemi těmi věcmi, lidmi ustanovenými a skrze

[a] *Opraveno místo pův.:* hřiechů. [b] *Opraveno místo pův.:* již. [c] *Opraveno místo pův.:* nechť. [d] *Následuje přetržené:* i. [e] *Opraveno místo pův.:* věře. [f] *V AV chybí.* [g] *AV:* vyznávaji. [h] *V AV chybí.*

α Luk. 23, 34. β Mat. 26, 26. γ Mat. 26, 27. 28.

[1] *Srov. pozn. 5 na str. 62.*

múdré světa smyšlenými, kněžie i s lidem jsú živi proti vuoli božie, přestupujíc zákon pána Krista i nesmie s nimi jednoty držeti v služebnostech kostelních.

Protož pomysl na to, kto čte neb slyší, kto jest tu práv, to-li množstvie proti jednomu [čili jeden] neb několik, vezma sobě na příklad pána Krista, s. Štěpána i jiné apoštoly, kto sú tu praví byli, to-li malé stádce se pánem Kristem, čili množství nesčíslné s mnohými moudrými, učenými, s kněžími a biskupy duostojnými i s nábožnými? Také pohlediž k tomuto času, že podlé téhož jest. Tenť tomu porozumie, komuž v srdce dá pán Buoh známost pravdy a otevře mu oči vnitřnie. Takéť slušie tomuto porozuměti, že se žádný nepostavil k trpení podlé pána Krista Ježíše ani podlé svatého Štěpána ani podlé jiných apoštoluov. A to jest proto, že nenie na vuoli lidské, ale kohož [Buoh] chce, aby trpěl, ten trpěti bude, a kohož sobě hodného učiní k mučedlnictvu. Protož nesluší chvátati k času smrti, nevěda, již-li ho Buoh hodna učinil, ale když Buoh koho poddá k tomu, buď k vězení neb k smrti, má trpěti pokorně s milosťí, věře tomu, že mu jest to užitečné k spasení.

Druhé to slušie vážiti, že se žádný nepostavil o tak spravedlivé lidi. To jest proto, že moc duochovnie světskou k tomu vzbuzovala a navodila i císařem dotiskala. A kto směl proti císaři? A také zákonem dovodili a Bohem ovšem. Pak kto směl proti Bohu? Ktož jim v tom věřil a duovody jich přijímal?[a] A také že moc povýšená v tom postavena, aby nad zlými mstila podlé svědectvie, komuž oni věřie. A tak se písma plní, že s nepravými počten jest. Protož pán Kristus k výstraze řekl [jest]: *Chtějíce vytrhati koukol, vytrháte i pšenici.*[α] [Takť se i tohoto času děje od moci světské.] A ta jest cesta vyvoleným božiem mezi dvěma žernovy, aby je mlely, moc světská a duochovnie etc.

Ne proto toto píšem, bychom koho haněli aneb k zatracení odsuzovali, neb víme, že pán Buoh vyvoluje lid sobě k spasení ze všelikého národu (jakož písma svědčí, že *vyvolil nás Bohu svému z národuov, z pokolení, z jazykuo a z lidí*[β]), a takť vybírá pán Ježíš Otci svému jako po zrnéčku, na vinici[1] povolávaje z daleka muže vuole své, od východu i od západu.[2] Takéť nepíšem

[a] *AV:* přemáhal.
[α] Mat. 13, 29. [β] 2 Tes. 2, 13; Řím. 9, 24.
[1] *Srov. AI f. 140a. 171a. 188b. 208b. 214b. 382b.*
[2] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

proto, abychom v súd vpadli, ale pro výstrahu. Neb / i mezi námi f. 81
někteří sú učenie i kněžie římského svěcenie i z rytieřského řádu, ačkoli nemnozí,[1] jakož s. Pavel die: *Nemnozí múdří podlé těla, nemnozí mocní, nemnozí urození; ale které věci bláznivé sú světa, vyvolil Buoh, aby*[a] *pohaněl múdré, a nemocné světa vyvolil Buoh,*[a] *aby pohaněl silné, a neurozené světa a potupné a ty věci, které nejsú, vyvolil Buoh, aby zkazil*[b] *ty, kteréž sú, aby se nechlubilo před obličejem jeho všeliké tělo.*[α] Protož ktož chce býti múdrý, budiž blázen světu, aby byl múdrým před Bohem. Neb ta jest cesta k spasení, kterúž bychom rádi šli. I vám téhož žádáme i tiemto psáním napomínáme k té cestě spasitedlné. I s jedním každým ústně rádi bychom rozmluvili, ktož k tomu milost má, netoliko z řádu obecného, ale i kněžského a rytieřského. Každému bychom rádi posloužili, což jest na nás, a k té jednotě přivedli, kteráž jest pána Krista Ježíše, k níž se s. Pavel znal. Když naň mnozí žalovali před mocí světskú, řekl: *K tomu se znám, že s tou rotou, kterouž nazývají kacířstvím, tak sloužím Bohu mému etc.*[β] I my se k tomu lidu známe i k tomuto psání povolili sme, vědúce, že i nám těžko bylo přijíti k známosti toho[c] dobrého, kteréž [jest] pán Buoh zjevil těchto časuov tomu[to] lidu, a to pro mnohé překážky hlasuov lidských a zlých pověstí, neb *jest úzká cesta a těsná brána,* jakož i pán Ježíš die, [že *jest málo těch, ješto ji nalézají.*[γ] A opět dí], že *nižádný nepoznal jediné Otec Syna a Syn Otce, a komuž bude chtíti Syn zjeviti.*[δ] Protož [Syn] děkuje Otci, že *skryl od múdrých a opatrných a zjevil poníženým.*[ε] I myť sme to poznali z daru božieho, že ktož chtí skrze svú moudrost a mnohá uměnie vtipuov a rozumuov lidských dojíti toho, bude před nimi skryto, neb skrze to i z sprostnosti Kristovy vypadají a v spravedlnosti své se ustavují etc. Ale maličkým zjevuje, kteříž sú chudí duchem a pokorní srdcem, nic od sebe a z sebe nedomnívají se dostatečni býti k čemu dobrému, ale z Boha skrze pána Krista v Duchu Svatém všecko své dobré věřie, majíce naději v něm všeho svého dobrého zde v milosti a potom u věčné radosti etc.

[Té radosti pomáhejž nám milý pán všemohúcí dojíti. Amen. Léta 1470.]

[a] *V AV chybí:* aby × Buoh. [b] *V AV následuje:* i. [c] *Následuje přetržené:* to.
[α] 1 Kor. 1, 26.—29. [β] Sk. 24, 14.
[γ] Mat. 7, 14. [δ] Mat. 11, 27. [ε] Mat. 11, 25.
[1] *Srov. spis KTERAK SE LIDÉ, AI f. 141a. Některé členy nejstarší Jednoty uvádí jménem BLAHOSLAV, O původě Jednoty (vyd. Jastrebov) 19.*

f. 82[a] ⟨List všem vůbec.⟩[a]

Všech[1] učených a v duostojenství povýšených a v moci postavených od nejvyššiech do nejnižšiech my lidé[b] ponížení a zlú pověstí ohyždění prosíme vás i všech vuobec pro milosrdenství božie a pro jméno pána Ježíše Krista, abyšte se k nám milostivě měli a trpělivě snesli v tom, že se vuobec s vámi v některých věcech nesjednáváme, při nichž sme poznali veliké nebezpečenstvie spasenie. Neb obecně lidé při víře zle stojie a v hřiešiech se rozmnožili a nenávidí se vespolek a v zlosti přebývají, nepřejie sobě a svařie se o časné věci a tu se spasením bezpečie, kdež jeho není, a v tom, kdež Buoh neslíbil, neb nemají k tomu písma Bohem vdechnutého, neb bez pravdy lásky nemuož spasen býti nižádný člověk, ani kněz. A my tomu srozumějvše zlému měli sme bázeň zuostati s nimi v jednotě posluhovánie kněžského, bojiece se, abychom jich účastni nebyli a zatraceni. Núze spasenie našeho nás k tomu připudila.[2] A vězte, že sme se v tom ustavili v sprostnosti srdce upřímně, abychom přikázaní božiech ostřiehali, zachovávajíce řeči pána Krista, a tak, jakož naučenie apoštolské jest, abychom živi byli, následujíce prvních věrných křesťanuov, pokudž bychom nejdál k tomu dostatečnost měli, žádajíce účastni býti všech, kdež sú koli po všem světě, s nimiž jednotu viery držeti míníme s oblíbením. Neb my věříme o církvi svaté obecné i o poslušenstvie jejím, a ktož by koli vypadl z nie, nechtě poslúchati z oumysla a z vuole,[c] spasen býti nemuož, neb nenie spasenie, jediné v Kristu a v církvi.[3] A bychom [byli][d] mohli vieru mieti o kněžiech i o lidu vuobec, že by právě stáli přebývajíce v Kristu a v církvi, byli bychom se nikoli nesměli od nich odlúčiti, kdybychom o nich tak smyslili, ale byli bychom jich rádi ve všem poslušni. Jakož jest známo některým kněžiem i lidu, kterak sme jich poslouchali a poddáni byli, dokudž sme někteří od nich

[a] *V AI i v AXI jest kus tento bez nadpisu.* [b] *Orig.:* lidee. [c] *AXI:* z vůle a z oumysla. [d] *Opraveno místo pův.:* býti. *V AXI chybí.*

[1] *Týž kus nalézá se i v AXI f. 133a—135b. PAL'MOV, Brat'ja I, 1 80—84 uvádí jeho obsah, ale jeho tvrzení, že ke konci listu nalézá se datum 1468 jest nesprávné. List vznikl nepochybně po veřejném listě Rokycanově proti bratřím, vydaném v létě (v srpnu) 1468, a to nejspíše též ještě v létě (v srpnu) 1468. Jest to již 2. „list všem vůbec"; 1. „list všem vůbec" vydali bratři někdy v červenci r. 1468 před veřejným listem Rokycanovým. Tento „list všem vůbec" zapsán jest v AI f. 103b—104b.*

[2] *Viz PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI AI f. 2a (str. 6).*

[3] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

posluhovánie přijímali. Neb my tak smysl máme i vieru o správcích křesťanských pravých, kteřiež poselství Kristovo držie[a] [od Boha], že prvotně dary mají od Boha mimo jiné sobě podané, neb oni mají klíč umění a múdrost božie a Ducha pravdy / k rozeznání dobrého a zlého. A což rozsoudie pastýři za dobré, to[b] ovce přijíti mají za dobré[b] s oblíbením a za pravé a k spasení užitečné, a což za zlé rozsoudie, toho se s pilností varovati jako svého zatracenie. Neb oni také mají moc od Boha k rozvázaní a k svázaní, neb jim die pán Ježíš: *Komuž odpustíte, bude odpuštěno,*[α] *a koho svížete, bude svázán.*[β] A tak oni místo Krista poselství požievají, neb také prvotně jim sú slibové od Boha, že *cožkoli poprosí věřice ve jméno pána Ježíše Krista,*[c] *stane se jim.*[γ] f. 82[b]

Protož má jich poslúcháno býti ve všech věcech, neb také sú jim zjeveny tejnosti božie, kteréž skryty sou od mnohého lidu, i smysl písem svatých jest jim otevřien v rozumu zdravém ku potřebě spasení.[1] A z toho zvěstují a vypravují nestihlá bohatství Kristova, majíce tajemství víry v svědomí dobrém a rozum pravdy v smyslu Kristovu, i mohú naučenie dáti každému k životu věčnému, a *ktož je slyší a přijímá, Boha slyší a přijímá, a*[d] *ktož jimi hrzí, Bohem hrzí.*[δ] Protož nenie malá věc od takových vylúčenu býti. Jestiť nač pomysliti, ktož žádají spaseni býti a o své spasenie pečují. Protož jistě vězte, že bychom se nechtěli od takových odlúčiti a z poslušenství vypadnúti.[2] Neb nezačali sme víry jiné ani žádných věcí nových, než ty, kteréž mají zachovány býti od křesťanuov věrných z podstaty spasenie, a to v té víře vyvolených božiech, kteráž jest dána jednú od pána Krista apoštoluom svatým a skrze ně rozplozena jest a plodí se a bude ploditi do dne soudného skrze posly božie v jednom duchu vždycky ve všech, ktož žádají spaseni býti. A v té bychom se rádi ostřiehali v jednotě církve svaté skrze pána Krista Ježíše, všeho se zlého varujíce a dobrého přídržiece.

A také vězte, žeť sme neučinili toho odstúpení od kněžie z žádného pozdviženie, ani sebe zalíbením ani z všetečnosti a z drzosti, aniž sme při tom měli smělosti neb klopotnosti,[3] ani

[a] *A XI:* ději. [b] *V A XI chybí:* to × dobré. [c] *A XI:* Krista Ježiše. [d] *V A XI chybí.*

α Jan 20, 23. β Mat. 18, 18. γ Jan 15, 16. δ Luk. 10, 16.

[1] *Srov. podobné místo na str. 199.*
[2] *Srov. pozn. 2 na str. 35.*
[3] *Srov. (LIST VŠEM VŮBEC) A I f. 104a.*

kterého člověka návodem neb jaké roty prvnie, ale jakož pán Buoh vie, že sme několik let[a] bázeň měli učiniti to. A v tom sme měli úzkost velikú na dvě strany a z toho zámutky a tesknosti, jedno, že sme[a] se nemohli ustanoviti v dobrém svědomie a v naději spasenie při kněžském posluhovánie, a druhé, že sme bázeň velikú měli hlediece k nebezpečenství dušie našiech i životuov a také rozumějíce, že nebude líbo učeným mistruom i kněžiem, a také báli sme se krále rozhněvati s knížaty a se pány i vuobec lidu, abychom na se [jich] nezbo[uřili].[b] Ale však sme se toho opo-
f. 83a vážili, hlediece k tomu, což pán Buoh chce / míti k své líbezné vuoli, a pečliví jsúce o své spasenie,[c] pilni sme byli těch všech časuov, několik let nad tiem bdíce i ku pánu Bohu vzdychajíce a volajíce prosby sme činili, hledali a tloukli tak, jakož pán Buoh zná.

Protož vězte, že z mnohého uptání poznali sme to z daru božieho a z jistého oznámenie milosti jeho za nejbezpečnějšie k spasenie, navrátiti se ku poslušenství otcuov nejsvětějšiech, nejprvnějšiech a nejstaršiech, milých apoštoluov, abychom v jich poslušenství zůstali a v tom zřízení přebývali, v němž sú spaseni první věrní křesťané. A tak sme se dověřili svého spasenie v Kristu Ježíši, majíce jej za cestu upřímú a za pravdu jistú i[d] za život věčný, a že když se jemu zachováme, tehdy také všem, kteříž jeho poslouchají, a také[e] že nemuož nám žádný překaziti bez vuole jeho Otce; a což pak dopustí, věříme, že k našemu lepšiemu, neb písma svědčie, že všickni, ktož mají spaseni býti, mus[ejí][f] protivenství trpěti a jako zlato v ohni[g] zkúšeni býti. A tak sme se nerozpáčili tohoto učiniti obmejšlejíce v tom to, kterak by nás chtěl pán Buoh míti k spasení našemu i bližních, ktož by nám věřili a pravdě[h] místo dali.

Pakli by kdo ještě lépe rozuměl aneb věděl zprávu apoštolskú a řád první církve od apoštoluov vyučené, nech nám povie a naučí, chceme rádi s vděčností přijíti. Neb mohlo by se něco při nás přiměsiti[ch] z nevědomie, že[i] bychom nepoznali něčeho užitečného ku prospěchu a škodlivého neuměli se vystřieci; protož nejsme zatvrzení, abychom nepřijali zdravého naučenie od každého člověka. Neb i za to se pánu Bohu[j] modlíme, abychom při všech člancích viery křesťanské v pravém smyslu přebývali a o sváto-

[a] *V AXI chybí:* několik let × že sme. [b] *Opraveno místo pův.:* nezbadili. [c] *V AXI chybí.* [d] *AXI:* a. [e] *AXI:* tak. [f] *Opraveno místo pův.:* musí. [g] *AXI:* velmi. [h] *AI:* v pravdě. [ch] *AXI:* přimísiti. [i] *AXI:* žeť. [j] *AXI:* pánu Bohu se.

stech církve svaté právě smyslili a jich požievali v té pravdě, v kteréž sú vydány k chvále božie a k užietku spasenie našeho i bližním k vzdělání a ku polepšení, což na nás jest. Také bychom rádi ve všech věcech byli každému písmu, Duchem božiem vdechnutému věříce i všecka ustavenie, kteráž sú koli ustavena a zřiezena od zprávcuov a biskupuov křesťanských, v duchu božiem sebraných, za dobré máme, a což by koli nám toho času příslušelo[a] a k spasení prospěšné bylo, i míníme zachovati s milostí, neb bychom rádi upřímným oumyslem s dobrú volí v tom ve všem každému poddáni byli a poslouchali pokorně každého člověka, a zvláště / kohož příležie prvotně, jakožto v úřadech, v duo- 83b
stojenstvie a v moci postavených a povýšených, v čem bychom se jediné mohli pánu Bohu zachovati, abychom jeho svaté milosti nehněvali. A v tom pak, což jest při nás, zjevni sme při všech věcech skrze mluvenie i psání, ale že nám nevěřie řiekajíce, že pěkně umějí mluviti, ale jiné v srdci mají.

Měli by tomu porozuměti takoví že, poněvadž nechcem zklamati a jinak pověděti, než jest při nás v víře i v skutcích, i[b] radše[c] vězenie i mučenie, někteří i smrti podstupují[1] mohúce toho snadně zniknúti, jediné řeci, že tak jest, jakž vy díte. Protož, poněvadž z núze násilím když bychom co pověděli jinak, než jest, svědomí bychom sobě činili z toho, ovšem pak z úmysla a z vuole neučiníme toho, abychom co mluvili jinak, než jest při nás. Ale sú toho příčiny některé, a zvláště že osoby některé shledány sú v některých nedostatcích, ale skrze nás opraveny sú v těch věcech tresktáním a naučeniem. A také toho času někteří úraz dali řečmi nerozumnými nepostíhajíce těch věcí, kteréž sú mluvili.[2] Také sú tresktáni a opravili. A opět když na některé mdlé lidi a ještě tělesné přichází pokušenie, nedošlé právě moci křesťanského života, jediné toliko že se k nám znají, a když příde nesnáze, zklamají a jinak povědie, druhým věcem nerozumějíce a druhdy z úmysla bojíce se trápenie a statku ztracenie, protož všech nezastáváme, aniž také chválíme těch věcí, ale treskcem, a ktož by nepolepšili, prázdni sme jich. A ktož by pak chtěli v tom nás všecky postíhati a na nás něco zlého skládati, podlé též příčiny mohli sú

[a] *A XI:* příslušalo. [b] *V A XI chybí.* [c] *A XI:* radče.

[1] *Viz str. 62 pozn. 5. Vztahuje se k druhému pronásledování bratří, o němž GOLL v ČČM 1885, 55 sl.*

[2] *Patrně omluva těch, kdož neprozřetelně vyjadřovali svůj názor o přítomnosti Kristově ve svátosti oltářní, a to šíře, než bylo v zájmu a v úmyslu Jednoty.*

i apoštoly hyzditi i pána Krista Ježíše, jakož jest to bylo. Ale toto jest horšie, že skrze ty lidi zkažené u víře, což na nich shledávají zlého, toho se o nás domnívají a na nás to skládají, jichž my se varujem a od nich vystřieháme, a někteří z těch proto, že jim to činíme, zlé věci na nás mluvie i listy píší a v tom opět někteří jiem věří na nás. Pak příčina opět největšie, že se na nás kněžie hněvají, proto že od nich nepřijímáme svátostí. Protož když které lidi shledají aneb o nich čtli aneb[a] slyšali cokoli zlého,
f. 84[a] to na nás mluvie i na kázaních, aby lid proti nám / zbudili[b] a v nenávisti postavili.[1]

A z toho všecko zlé někteřie mluví, chtiece nás i životuov zbaviti. A v tom jedni jinak se mají a jiní jinak, neb někteřie z úmysla vědúce, že toho do nás nenie, a někteřie z domněnie a opět někteřie řiekají, že sú lidé ctnostní, nýbrž i svatí by byli, by jediné dobrú víru měli o těle božiem.[2] A tak se nesjednávají o nás v mluvenie. Ale my v tom ve všem dobré svědomie máme, neb bychom nerádi příčina byli k ničemuž zlému, ale vieme, že ty věci musejí býti, neb ďie písmo: *Běda světu od pohoršenie.*[α] Ale což jest na nás, nerádi bychom toho příčina byli. Protož sme se vždycky poddávali k slyšení řádnému,[3] jakož na křesťany slušie, kteřiež hledají spasenie a se všemi pokoje, a také bychom rádi s každým rozmluvili a zpravili podlé hodné příčiny. A pak pod kterýmiž sme koli pány neb úředníky v městech neb ve vsech, každému knězi, kdežkoli jest, přede[c] pánem toho zbožie neb úředníkem,[d] rádi bychom se zpravili ve všem v tom, což při nás jest, i každému člověku chtěli bychom rádi právi býti tak, jakož slušie na křesťany Bohu poddané, i každému lidskému stvořenie pro Buoh a nejvíce, kteřiež nad námi vládnú, jež máme v poctivosti míti mimo jiné a řčenie poslouchati i k každému skutku dobrému hotovi býti, za ně se pánu Bohu modliti. Nebo tak nás učie řeč apoštolská, kteráž jest z Ducha Svatého, abychom se tak měli v tom ve všem, jako první křesťané věrní, kteřiež žádných rot nečinili, ale pokorně mocem vyššiem poddáni a poslušni byli, žádného nehaněli ani se rúhali, ale dobrotivost a krotkost ke všem měli a dobrého jim přáli, věrnost k nim zachovávajíce. Takových

[a] *A XI:* anebo. [b] *A XI:* vzbudili. [c] *A XI:* před. [d] *A XI:* ouředníkom.
[α] Mat. 18, 3.

[1] *Vztahuje se na ztotožňování bratří s pikharty.*

[2] *Podobně v ŠESTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI. A I f. 22a (str. 64).*

[3] *Srov. str. 5 pozn. 1.*

žádáme účastni býti, neb ti sú skrze víru pána Krista ospravedlnění a krví jeho očištěni jsúce, sloužie Bohu v duchu lásky a v slovu pravdy v moci božie, v srdci čistém a v svědomí dobrém, aby skrze víru a trpělivost dědili zaslíbením. Ač zde v světě život jich za bláznovství jmien jest,[a] v posměch a v porouhánie a konec jich beze cti, však proto naděje jich byla jest plná nesmrtedlnosti, neb sú věřili, že přijdú / k tělu oslavenému, f. 84[b]
jako slunce stkvoucímu a přijmú království všie krásy z ruky Boha nebeského. Protož i my, ačkoli neužitečné slúhy pána Krista, tu naději máme a vám z nie počet vydáváme tiemto psáním a toho dobrého i vám žádáme, Bohem Otcem připraveného a před ustavením světa skrze pána Krista zpuosobeného všem, ktož jeho milují a řečí jeho ostřiehají a v tom setrvají. Amen.[b]

Pánuom purgmistru a radě i staršiem města[c] Vysokého Mejta f. 84[b]
i všie obci.

Známo[1] činíme Vaší Milosti, že ty věci, kteréž na nás jdú ve zlé pověsti i kterážkoli trápenie proto sú na nás, že bychom nerádi účastni byli[d] zlého, kteréž se příliš rozmnožilo v kněžiech i v lidu vuobec, ale žádost máme přídržeti se dobrého, kteréž Buoh zpuosobil lidu svému[e] skrze Ježíše Krista. Protož Vaši Milost[f]

[a] *V AXI následuje:* a. [b] *Mezi tímto a následujícím kusem jest malá mezera.* [c] *Nadpis až k slovu:* města *psán jest tučným písmem, ale k nadpisu jest bezprostředně připojen vlastní kus beze vší mezery.* [d] *AII:* byli účastni. [e] *V AII chybí.* [f] *AII:* Milosti.

[1] *Kus tento nalézá se též v AII f. 41ᵃ—43ᵃ. V rukopise knížecí Lobkovické knihovny v Roudnici nalézá se ve svazku sign. VI. Ff. 7. (Miscellanea varia ad historiam Bohemiae spectantia manu Lad. Zeidlicii Schönfeld) str. 688 týž list, ale s odchylným nadpisem a počátkem. Nadpis zní:* List k městuom. *Počátek listu jest tento:* Panu purgkmistru a radě i starším města i vší obci známo činíme Vaším Milostem. *Co následuje, shoduje se s naším listem. Podle tohoto nadpisu a začátku a proto, že ke konci chybí datum, zdá se, že exemplář roudnický představuje formulář bez označení určitého města. Od tekstu, který máme v AI, liší se tekst roudnický (označuji jeho varianty písmenem R) hlavně novějšími tvary jazykovými. Tím a také některými varianty přiléhá více k tekstu AII. Některé rozdíly zaviněny jsou asi písařem. Tekst, který se nalézá v AI, otiskl PAL'MOV, Brat'ja I, 2, 69 sl. Výňatky otiskl GOLL* v *ČČM 1884, 50 a ČČM 1885, 63.73. O obsahu PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 81.245. 254—256. Doba sepsání naznačena jest na konci listu. Bylo to někdy v srpnu r. 1471, neboť 25. července vyjel král Vladislav z Krakova, počátkem srpna byl na Moravě a 10. srpna vstoupil na půdu českou (Palacký, Dějiny V. 1, 42).*

vystřiehámе, abyšte se tomu neprotivili a dielu božiemu nepřekáželi a hněvu božieho skrze to na se nevzbuzovali, neb jistě vězte, že ta všecka protivenstvie, kteráž sú přišla na nás těchto let, tou příčinú sú, že se nemuožem dověřiti užietka[a] spasenie při zlém kněžstvu, bojiece se, abychom s nimi[b] nezahynuli, neb písma jsú, ktož přítomen jest služebnosti jich, účasten jest hřiechuov jich.[c] Ale dobrými nepohrzíme, ale účastni jich býti žádáme. Také račte věděti, žeť sme se žádných rot nepřídrželi těch všech[d] let ani od nich naučení přijímali, ale mocem povýšeným poddáni sme[e] byli i kněžie jich poslúchali a zvláště těch,[f] kteřie se nám nejlepšie viděli, jakožto[g] v Praze i[h] ⟨v⟩ Vilémově, neb odtud jest puovod náš.[1] Jakož známo jest mnohému lidu v Čechách, kterak sme těch let bydleli hledajíce, kterak bychom se pánu Bohu líbili a jemu v pravdě sloužili. A těch ča/suov poznali sme veliké zlé, f. 85[a]
hřiechuov rozmnoženie a lásky ustydnutie jakož v lidu,[ch] tak[i] i v kněžiech, neb se v pýše pozdvihli a v lakomství rozmnožili[j] a po žádosti těla[k] odešli. Neb i ti Vilémovští,[α] [1] jenž byli slovútného náboženstvie, hřiechuom se poddali i[l] také zbožie přijali, platy na sedlácích i na lesích, neměvše na desátcích[m] a na dařiech dosti.[2] Což byli potupili první příliš[n] i[o] s tiem na zatracenie odsoudili, to druzí přijali. A o to jest s nimi mnoho mluveno i[p] s jinými mnohými[p] i[r] s mistrem[s] Rokycanem,[t] a zvláště ta pokojná léta[3] mnoho se jim toho předkládalo po několik let skrze mluvenie, potom i psánie, kterak zle stojie, nemajíce pravdy víry pána Krista Ježíše a[u] lásky Ducha Svatého. Ale hřiechové zrostli vuobec v lidu i v kněžiech a k tomu ještě nejednostejná učenie oni jinak a oni[v] jinak, sobě odporně. A z toho pochodie nenávisti[x] a svárové. A[y] to s nimi také bylo[z] mluveno i to, že pomsty božie neujdú. Neb pod mnohými řečmi krásnými na kázaních

[a] *AII:* oužitku. [b] *AII:* ním. [c] *V AII chybí.* [d] *V AII chybí.* [e] *R:* sme poddáni. [f] *AII:* těchto. [g] *AII:* jakož. [h] *AII:* v. [ch] *AII:* lidech. [i] *R:* takéž. [j] *AII:* rozmohli. [k] *V AII chybí.* [l] *AII:* a. [m] *AII:* sedlácích. [n] *AII:* příliš první potupili. *R:* první příliš potupili. [o] *AII:* a. [p] *V AII chybí:* i × mnohými. [r] *AII:* a. *Následuje:* zvláště. [s] *V AII chybí.* [t] *AII:* Rokycánem. [u] *V AII chybí:* Ježiše a. [v] *AII:* onino. [x] *AII:* nenávist. [y] *V AII následuje:* o. [z] *AII:* bylo také s nimi.

[α] *V AII postranní připisek:* Vilémovští. *B.*

[1] *Vztahuje se ne tak k místům, jako ke kněžím. O původě Jednoty bratrské viz GOLL v ČČM 1884, 157 sl. O „nábožných" Vilémovských GOLL l. c. 40—41, 48 sl. Viz též str. 3 pozn. 2.*

[2] *Srov. A I f. 220b.*

[3] *Srov. pozn. 4 na str. 201.*

i také zákona čítaním i svátostí častým[a] přijímaním nepolepšovali se obecně, ale viece ve zlém prospievali, a my to zjevně vidúce, nemohli sme se ustaviti[b] v dobrém svědomie[c] v naději spasenie, ale musili sme se lúčiti s některými kněžími, aby zjevně poznali, že my tomu nepovolujem. A oni proto na nás mluvili zlé věci před pánem Bohem křivě,[d] jakož mnohému lidu to známo jest i některým z řádu rytieřského i učeným i kněžiem, že těch věcí do nás nenie, co sú na nás mluvili pravíce všecko zlé. A tak nás vuobec ohyzdili. A někteří tú příčinú sú vězeni, trápeni, mučeni i hrdla zbaveni, jakož čtyři[α] umořili ze Skutče[e] a dva upálili, jednoho biskup[f] na[g] Moravě a druhého v Čechách.[β] [1]

I věztež, páni milostiví, že sme o těch věcech králi psali, počet vydávajíce z víry i z[h] jiných věcí, kteréž sú při nás, prosíce pro Buoh a pro spravedlnost, aby nám dal řádné vyslyšenie, a[ch] jestliže by kdo co na nás[i] zlého dovedl u víře neb[j] v skutcích, chtěli sme rádi s milostí opraviti a trestání poddáni býti.[2] I to dál povědíno: Jestliže to neučiníte[k] a vždy nás přes to[l] hubiti budete,[m] vězte, že hněv božie na se[n] vzbudíte a uvedete na se[o] pomstu i na královstvie. Též také toho času i s mistrem Rokycanem sme mluvili i to jemu přivodiece, aby na překážku nebyl / f. 85[b]
tomu dobrému, neb žádný proti Bohu nic neobdržal,[p] ale zlé věci na se přivedl. Jakož tak písma svědčie starého i nového zákona, že v kterékoli časy a[r] v kterémkoli království navštívil pán Buoh lid svuoj a kteří[s] se zprotivili vládaři, pomsty neušli, jakož[t] i[u] Achab, Manassen,[v] Erodes[x] i jiní. Jakožto království Izdrahelské,[y] když lidu božiemu místa nedalo, ale ještě i proroky jeho[z] hubilo,

[a] *V AII chybí.* [b] *V R chybí. V AII následuje:* s nimi. [c] *V AII následuje:* a. [d] *AII:* křívé. [e] *AII:* Skuče. [f] *R:* biskupa. [g] *AII:* v. [h] *V R chybí.* [ch] *V AII chybí.* [i] *AII:* na nás co. [j] *AII:* nebo. [k] *AII:* neučini. [l] *AII:* přes to vždy nás. [m] *AII:* bude. [n] *AII:* na se hněv boží. [o] *AII:* vás. *R.:* souc. [p] *R:* neobdržel. [r] *V AII chybí.* [s] *AII:* kteřiž. [t] *AII:* jako. *R:* jakožto. [u] *V AII chybí.* [v] *AII:* Manasses. [x] *AII i R:* Herodes. [y] *AII i R:* Izrahelské. [z] *V AII chybí.*

α Martyres. *B (červeným písmem).*

β *V AII postranní přípisek:* Martyria. *B.*

[1] *O umoření bratří Skutečských viz str. 65 pozn. 4. Že věznění bratří bylo prováděno na více místech, patrno z listů podobného obsahu, jako jest list VĚZŇOM SKUTECKÝM (AV str. 742 opisu v zemském archivu Pražském), zaslaných Chrudimským a do „Loun věžňom“ (srov. GOLL v ČČM 1885, str. 73, pozn. 5). Doklady, že dva bratří byli v druhém pronásledování upáleni, uvádí GOLL v ČČM 1885, 73—74. O druhém pronásledování viz str. 62 pozn. 5.*

[2] *Viz pozn. 2 na str. 201.*

potom samo z božieho dopuštěnie[a] padlo v meč a u vězenie. A tak se musí písmo plniti, neb i k tomu die pán Ježíš, *že jich brzo pomstí.*[α] Ač věrní křesťané toho na pánu Bohu[b] nežádají, ale ještě[c] za nepřátely modlé se,[d] aby jim[e] odpustil a ku pokání přivedl a cestu pravdy oznámil, ale však proto písma musí se plniti[f] a[g] spravedlnost božie se[h] konati nad nepřátely jeho.

Ale mohl by[g] někdo řieci: „Odkud to víte, že to dílo z Boha jest k obnovenie církve, ano se tomu protiví vešken[ch] zbor římské řieše[i] i nábožní lidé?"

Odtud víme, jakož i[j] první křesťané věrní poznali přieštie pána Krista,[k] neb se písma plnila,[l] kteráž o tom psána byla, a také měli o tom[m] zjevenie božie skrze anjely.[n] Také pak svědkové toho k lidu byli[o] mužie svatého obcovánie, milí apoštolé, ješto řečí božiech ostřiehali; což sami činili, témuž jiné učili a skrze jich poslúženie z milosti božie přicházeli lidé[p] k moci viery pána Krista i nabývali lásky Ducha jeho Svatého a z toho jsúce posíleni, hřiechy mrtvili i žádosti a světa nemilovali ani těch věcí, kteréž na světě sú. Neb ktož přebývají v Kristu Ježíši skrze víru živú a lásku neomylnú, ti z něho moc mají hřiechom umříti a spravedlnosti živu býti a v dobrých skutcích se ploditi a v ctnostech choditi.[r][β] Neb ctnost jest moc v duchu viery a lásky, jížž[γ] se zlé umrtvuje v těle i[s] v žádostech a dobré vzruost má, tak že dobré dřevo dobré ovotce činí k užietku[t] života věčného.[1] A po tom poznáni býti mají[u] učedlníci Kristovi, neb moc mají z něho následovati jeho[v] ve všie pokoře a tichosti, jsúce vzdrželiví,[x] trpěliví, dobrotiví, lítostiví, milostiví, milosrdní, čistí,[y] střiezliví, skrovní, stydliví, pokojní,[z][1] neodplacujíce žádnému[aa] zlého za zlé, ani zlořečenství za zlořečenstvie. Protož ten duovod k obnovenie církve za nejjistšie[bb] máme, když se ty věci shledávají napřed pověděné. Ale[cc] svět byl nepoznal,

[a] *A II i R:* z dopuštění božího. [b] *A II:* na pánu Bohu toho. [c] *A II:* jistě. [d] *A II:* modlí se za nepřátely. *R:* se za nepřátely modlí. [e] *V A II následuje:* to. [f] *A II:* se písma plniti musejí. [g] *V R chybí:* a × by. [h] *V A II chybí.* [ch] *A II:* všecken. [i] *A II:* církve. [j] *V A II chybí.* [k] *A II:* Krista pána. [l] *A II:* plní. [m] *A II:* o tom měli také. [n] *A II i R:* anděly. [o] *A II:* toho svědkové byli k lidu. *R:* svědkové byli toho k lidu. [p] *A II:* lidé přicházeli. [r] *A II:* phoditi. [s] *A II:* a. [t] *A II:* ku požitku. [u] *A II:* mají poznáni býti. [v] *A II:* ho. [x] *A II:* zdrželiví. [y] *V R chybí.* [z] *A II:* pokorni. [aa] *V A II chybí.* [bb] *A II:* nejjistčí. [cc] *A II:* a. *Následuje:* že.

[α] Luk. 18, 8.

[β] *V A II postranní připisek:* o moci lidí věřících, kterouž berou z Krista. *B.* [γ] nb.

[1] *Srov. A I str. 21. 185.*

ani kněžie s stolice Mojžiešovy s mnohými / nábožnými i s mistry f. 86[a] nepoznali pána Krista, ani přijali, ale ještě potupili a k smrti odsoudili. Neb hned když se narodil, Erodes se zarmútil i veškeren[a] Jeruzalém s ním[b] a mistří a kněžie[c] dali radu[d] králi, kde by ho nalezl,[e] jenž ho zahubiti chtěl, a potom naposledy zástupu poradili,[f] aby volali na Piláta, aby jej ukřižoval řkouce, že lid svodí a bouří a synem božiem se činí a chrám nám chce zkaziti a dani brání dáti císaři. Tak jest o něm svědčilo veliké množstvie s kněžími a s mistry, ale maličké stádce apoštoluov vydávalo[g] svědectvie pravdě Krista Ježíše, že jest on spasitel.[h] Protož ktož k těm věcem prohlédá, i tohoto času pomyslíť na to, komu má věřiti, těm-li, kteřiež své cti hledie a zlé za zlé činie a života svého dobře chovají, čili těm, ač jich jest málo[ch] proti množstvie, ješto svědectví pravdě[i] vydávají skutkem i slovem, ačť[j] sú pak[k] i ve zlú pověst oblečeni. Neb tak musí se písmo plniti, jenž die: *Budú vás nenáviděti, vyobcují,*[l] *ohyzdie i vyvrhú jméno váše.*[α]

Nebo i zjevné jest, kterak zlé věci se dály[m] skrze kněžstvo nesvorné a sobě odporné. Jakož i tohoto času v jistotě sme shledali, co se zlého stalo skrze jich příčinu, ješto[n] dotýče všech v tomto královstvie, statkov[o] některých i životuo. Protož nemohli sme déle zůstati při úřadu jich, neb nám viera nestatčila k tomu, aby mohli[p] pocházeti skrze jednoho [a téhož][r] člověka moc úřadu[β] spasitedlného i také moc ke všemu zlému, k lúpežom, k žhářství a[s] k vraždám, neb nepochodí z jednoho pramene sladká i[t] hořká voda.[γ]

Protož, milostiví páni, neměli byšte nám za zlé míti, že sme se opatřili o své spasenie, obrátivše se a přistúpivše k první církvi,[u] jejiežto údové rozprostřieni sú po všem světě.[v] Neb také v tom nic jiného nehledáme než to, což[x] by se pánu Bohu líbilo a nám i bližním našiem k spasení bylo života věčného. Jakož to pán Buoh zná, ač sme koli nehodní a slouhy jeho neužiteční, z sebe a od sebe nic nemohúce učiniti, ale však proto znajíce milost božie a jeho veliké milosrdenstvie úplně sme se dověřili skrze pána Krista Ježíše,[y] syna svého milého, že nám dobře učiní,

[a] *AII:* vešken. [b] *V R chybí:* s ním. [c] *AII:* kněži a mistři. [d] *R:* radu dali. [e] *AII:* nalezli. [f] *R:* poradil. [g] *AII:* vydalo. [h] *AII:* spasitel on. [ch] *AII:* málo jest. [i] *V AII chybí.* [j] *AII:* ač. [k] *AII:* pak sú. [l] *V AII následuje:* a. [m] *AII:* se zlé věci dály. *R:* zlé se dály věci. [n] *V AII následuje:* se. [o] *R:* statku. [p] *AII:* mohlo. [r] *V AII chybí:* a téhož. [s] *V AII následuje:* k krádežom. [t] *AII:* a. [u] *V AII následuje:* svaté. [v] *V R chybí:* [x] *AII:* co. [y] *AII:* Ježiše Krista.

[α] Luk. 6, 22. [β] nb. *C.* [γ] Parafráse Jak. 3, 11.

f. 86[b] jakož[a] prvním učinil, kteréž umínil spasiti. Také sme se / k tomu měli příkladem prvnie církve křesťanuov věrných, nic všetečně nečiníce ani drze ani klopotně, ale v prodlení několika let tážiece se a radiece[b] s lidmi bohomyslnými,[c] v piesmích svatých rozumnými. A tak vše s báznie[d] božie a s vážností dělo se[e] o to mnohé rozmlúvenie[f] i modlenie ku pánu Bohu těch spolu jednomyslných lidí, jakož pán Buoh zná srdce jich upřiemé a prosté, že by se jeho milosti rádi zachovali. A protož se k první církvi obrátili opováživše se všeho, neb v tom poznali nejbezpečnějšie cestu k spasení, když se ustaví u víře pána Krista[α] skrze naučenie apoštolské a zřiezenie jich, jakož zákon božie svědčie, kterak bylo v první církvi, nebo i doktorové světí[g] tomu svědectvie vydávají. Také nynějšie mistři i kněžie to za pravé a spasitedlné oznamují[h] řkúce, že *nejlepšie mistrovstvie života jest následovati skutkuov první církve,*[i β] a toho dovodie, kterak těch časuov v první církvi[k] mnoho[l] svatých mučedlníkuov bylo, ješto došli koruny v nebi, jakožto milí apoštolé i jiní po nich mnozí, kteréžto na kázaních kněžie slavně vychvalují mluviece, že sú svatú vieru měli i skutky dobré, a k tomu jiné napomínají, aby jich následovali a[m] naučenie jich zachovávali[m] i dni jich pamatovali, v kterýchž[n] sú zemřeli, a nad to ještě řiekají, aby jich prosili, aby za ně orodovali před Bohem. A poněvadž o prvních držie i svědčie, neměli by se těm protiviti, kteřiež by jich upřímně následovníci byli v té vieře i v skutcích i ve všech věcech užitečných k spasení. A my pak pokorně prosíme poddaně i poslušně tak, jakož přiležie[o] křesťanuom poddaným Bohu i lidem pro Buoh, aby nám přáli v té pravdě viery přebývati, abychom tak sprostně srdcem věřili i[p] ústy vyznávali, jako i oni první i[r] v skutku plnili následujíce prvních.

Ale[r] řekl by někdo, že jest to pravda, což se mluví a píše o první církvi, neb tak čteme i slyšieme od kněžie obojie strany, ale vy tomu nerozumíte ani o tom právě smysliti umíte a také jest proměnný čas od prvních.

[a] *V AII následuje:* i. [b] *V AII následuje:* se. [c] *R.:* duchomyslnými. [d] *R.:* bázní. [e] *AII:* dálo. *R.:* dílo. [f] *AII i R:* rozmlouvání. [g] *AII:* svatí. [h] *V AII následuje:* i skrze psání vychvalují. *R:* i skrze psání vyhlašují. [i] *V AII následuje:* svaté. [j] *V AII chybí.* [k] *AII:* církve. [l] *R:* mužů. [m] *V AII chybí:* a × zachovávali. *R:* zachovali. [n] *AII:* kterých. [o] *V AII následuje:* k. [p] *AII:* a. [r] *V AII chybí. V R chybí:* i × Ale.

α nb. *C.* *β BEDA VENERABILIS, Homilia X. in dominica post ascensionem Domini (MIGNE, Patrologia series lat. t. 94. str. 189).*

K tomu dieme, že my k tomu sme se odvolali a Královské Milosti i mistru v listech psali i ústně mluvili, že se k tomu poddáváme, jakož sami mistří i kněží mlu/vili[a] na f. 87[a] kázaních zjevně i v knihách[b] psali, i ještě kteřiež[c] se v tom lépe mají a tomu právě rozumějí obojie strany, ať nás ústně naučie neb píší,[d] chcem je s milostí přijíti tak, jakož bylo v první církvi od apoštoluov vyučené[e] a v řádu postavené. A také sami[f] vyznávají, že jest vždycky čas jeden vzáctný a dnové[g] spasení jednomu lidu v pravdě křesťanskému, ješto u víře pána Krista přebývají a řečí jeho ostřiehají, jimž pán Buoh milosrdný a milostivý jest, tak posledním, jako prvním. Ale o těchť[h] nemluvíme ani v čem zastáváme, ješto také slovú bratřie, ale s námi žádné jednoty nemajie ani poslušenství, neb jest každý sám svuoj, nejsa poddán Bohu ani lidem, skrze něž úrazové jdú a pohoršenie, neb jich obcovánie lidé vuobec[i] shledávají zlé a mluvení marné. A toho se všeho na nás domnievajie i kněžie na kázaních ohlašují to o nás. Jakož i mistra[j] Rokycanu[k] někteří navedli, aby v listech psal[l] o nás, kteréž sú na kázaniech kněžie čtli k ohyždění nás těmi věcmi, ješto nikdy při nás nebyly, aniž doufáme pánu Bohu, do našie smrti budú. Pak potom s mistrem Rokycanem[m] o to mluvili sme[n] i odpis na to dali[1] a máme za to, že jemu toho líto bylo[o] mluvenie i psánie na nás, jakož nám pověděno od znamenitých lidí, že i králi mluvil, aby nám milostiv byl. Nebo mistr Rokycan[p] i král neshledali sú nic scestného do nás[r] proti víře pána Krista, ale to zvěděli,[s] že mnoho zlého mluvili sú nepravě na nás, jakož i podnes nepřestávají, neb se písma vždy musejí[t] vyplnit[u] na někom, že dějí[v] všecko zlé, ale ktož trpí pro spravedlnost, blahoslaveni jsú.

Protož, milostiví páni, neračte věřiti takovým věcem, však ráčíte-li písma čísti, kteráž sme mistru Rokycanovi psali o všech věcech, kteréž sú při nás, také[x] i Královské Milosti, kteráž sú vydána.[2] Ač sme chtěli dávno Vaší Milosti psáti, ale nehodilo se

[a] *AII:* mluvili i kněží. [b] *R:* kniehách. [c] *AII i R:* kteři [d] *AII:* pišíce. [e] *AII:* naučené. [f] *V AII chybi.* [g] *V AII následuje:* k. [h] *AII:* těch. [i] *AII:* vůbec lidé. [j] *AII:* mistru. [k] *AII i R.:* Rokycana. [l] *R:* psal v listech. [m] *AII:* Rokycánem. [n] *AII:* mluvili sme o to. [o] *AII:* bylo líto toho. [p] *AII:* Rokycán. [r] *AII:* na nás nic scestného. [s] *V AII následuje:* sou. [t] *AII:* musí. [u] *AII:* plniti. *V R následuje:* vždy. [v] *V AII následuje:* na vás. [x] *AII:* takéž.

[1] *Že bratří s Rokycanou mluvili po vydání jeho prvního listu proti nim, o tom viz v AI f. 88a.*

[2] *Míní se zajisté listy psané králi Jiřímu. Srov. pozn. 1 na str. 5.*

nám toho učiniti, dokudž hlavy byli[a] král a[b] arcibiskup volený, než k nim sme psali. Ale již i k vám hodnú příčinú píšem. Prosím,[c] račte přijíti od nás[d] podlé sprostnosti našie, neb z upří-
f. 87[b] mnosti piešem / proto vystřiehajíce, abyšte se toho zlého nedomnievali skrze pověsti, kteréž k vám přicházejí na nás. Pakli byšte ráčili o tom šíře[e] zpraveni býti a milost míti[f] k vyslyšení, chtěli bychom k vašemu naučenie[g] přijíti dva nebo[h] tři a počet ze všech věcí vydati, ješto byšte mohli porozuměti tomu, že se při všech věcech tak máme, chtíce rádi poddáni býti pánu Bohu, jakož první křesťané byli, poslúchajíce pána Krista i všech posluov jeho kněžie a pastýřuov, ješto týmž[i] duchem chodili po šlepějích jeho,[j] také mocem povýšeným poddaní a poslušní, věrnost zachovávajíce a dobré věci obmejšlejíce[k] skutkem i slovem i modlitby a prosby ku pánu Bohu činíce, jakož[l] tomu učie apoštolé svatí.

Učiniž vám pán Buoh dobré[m] v tomto času i na věky. Tohoť[n] vám žádame i na svých modlitbách

my lidé v světě ponížení, v víře pána Krista jednomyslní a k první církvi apoštolské obrácení.

Dán[p] léta[o] Páně 1471 při přinesení syna krále Polského do Čech.[p]

f. 87[b] Též pánuom Mejtským.[r]

§ Jakož[1] páni, Váše Milost, píšete v listu, že mezi tak potřebnými skutky a znamenitými o nejlepšiem dobrém žádná zmínka nenie o svátosti drahé těla a krve pana Ježíše Krista (kterážto svátost všech dobrých § skutkuov dokonalé stvrzenie má býti),[s] myť se k tomu známe,

[a] *R:* byli hlavy. [b] *V R chybí.* [c] *A II i R:* prosíme. [d] *V A II chybí:* od nás. [e] *A II:* šíře o tom. [f] *A II i R:* měli. [g] *V originále:* rčenie. *R:* naučení. [h] *R:* anebo. [i] *R:* tím. [j] *A II:* pána Krista. [k] *A II:* obmyšlujíce. [l] *R:* jako. [m] *A II i R:* dobře. [n] *R:* toho. [o] *A II:* datum léta. [p] *V R. chybí:* Dán × Čech. [r] *Nadpis psán jest tučnými písmeny. V A II zní nadpis takto:* Druhý list od bratří tejmž pánuom do Vysokého Mejta z příčiny psaní jejich k bratřím poslaného. [s] *Citát z listu Mýtských bratřím, A II f. 43.*

[1] *List tento nalézá se též v A II f. 44[a]—53[a]. Otištěn jest u PAL'MOVA, Brat'ja I, 2, 73—91. Výňatky otiskl GOLL v ČČM 1884, 50, ČČM 1885, 63. 64. 66. 70. O obsahu viz PAL'MOV, Brat'ja I, 81—82 a I, 2, 256 sl. — Druhý list bratří Mýtským vznikl buď koncem r. 1471 nebo počátkem r. 1472. Mezi ním a prvním listem bratří Mýtským leží odpověď Mýtských na první list, který jest datován dosti určitě. Podle výroku, že je tomu více než 12 let od té doby, co bratří byli v Kunvaldě s knězem Michalem (f. 88[a]), nelze datum sepsání nijak přesněji určiti.*

že tak jest,[a] jakož diete, že[b] ta drahá svátost, tělo a krev pána Krista pod zpuosobem chleba a vína ku přijímaní, / jest na do- f. 88[a]
kázaní jednoty s Kristem Ježíšem i se všemi vyvolenými božiemi, jakož die s. Pavel,[c] že *jeden chléb a jedno tělo mnozí sme všickni, kteříž z jednoho chleba a kalicha účastnost beřeme,*[α] a jakož v VI[d] rozdíle[e] s. Jan píše,[β] v pravdě tak má věřeno býti, že jest všech dobrých skutkuov i ctnostného obcovánie i života bohomyslného základná pravda a potvrzenie všeho dobrého. Ale že sme o tom nic[f] znamenitě nenapsali, o napřed řečené svátosti drahé, tato jest příčina toho,[g] že sú o tom spisové mnozí doktorští i mistruov i jiných lidí sobě odporní, o něžto nesvornosti bývají, a my znamenavše ty věci, když sme byli v Kunvaldě s knězem Michalem (muož tomu býti více[h] než XII[i] let), na tom sme se svolili, abychom o tom všech traktátuov nechali, leč by hodná příčina byla podlé svolenie Jednoty, když bychom měli psáti počet vydávajíce, ale abychom s bázní božie v upřímné sprostnosti tak věřili a činili, jakož pán Ježíš Kristus mluvil a vydal a světí[j] apoštolé skutkem tak činili i také napsali, aby tak i[k] budúcí věřili i v skutku zachovávali až do příštie jeho.[1] A také sme k tomu měli[l] řeč, když sme v Praze byli před těmi časy při mistru Rokecanovi,[m] od něho i od jiných, že jest nejlépe tak věřiti v sprostnosti, jak[n] pán Ježíš pověděl.[2] Neb toho času byly sú o to veliké nesnáze mezi nábožnými Vilémovskými i bratřími Chelčickými,[γ] jedni druhé bludujíce a z sebe obcujíce i před mistrem o to stávajíce.[o][3]

A z těch příčin tak sme se ustavili, abychom o to[p] pokoj měli a nebezpečenstvie se vystříhli. Ale když mistr Rokecan[r] chtěl od nás, abychom jemu napsali, proč sme se odlúčili od nich, i také o svátostech kterak smyslíme (neb sú byly žaloby na nás, a protož[s] nechtěl[t] na tom vyznání zákona božieho dosti míti podlé

[a] *AII:* jest tak. [b] *AII:* neb. [c] *AII:* apoštol. [d] *AII:* šestém. [e] *AII:* rozdílu. [f] *AII:* nic o tom. [g] *AII:* příčina toho. [h] *AII:* víc. [i] *AII:* dvanácte. [j] *AII:* svatí. [k] *V AII chybí.* [l] *AII:* měli k tomu. [m] *AII:* Rokycánovi. [n] *AII:* jakož. [o] *AI:* starajíce. [p] *AII:* tom. [r] *AII:* Rokycán. [s] *AII:* proč. [t] *AII:* nechtěli.

[α] 1 Kor. 10, 17. [β] Jan 6, 53. sl. [γ] Chelčičtí. *A.*

[1] *O tomto „svolení" bratří o svátosti těla a krve Kristovy viz GOLL v ČČM 1884, 165 a ČČM 1885, 70. Stalo se buď r. 1460 nebo 1459. Rok 1459 udávají vesměs pozdější spisy bratrské. Srov. str. 46—47 a 65 pozn. 5.*

[2] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI AI f. 15a (str. 46—47). Viz i pozn. 2 na str. 6.*

[3] *O tom GOLL v ČČM 1884, 40—41, 48—53.*

textu), i psali sme jemu mezi jinú řečí o každé svátosti a zvláště o přijímání těla a krve pána Ježíše Krista šíře než o jiných.[1] A potom po druhé v prodlení času, když jemu žaloby na nás přišly od kněžie i na to jej navedli, aby listy psal o nás podlé jich svědectvie (kterážto před pánem Bohem byla křivá), potom mlu-
f. 88[b] vili sme s mistrem ústně i vypsali opět k jeho rozkázaní a zvlá/ště činíce odpory proti tomu listu, kterýž kněžie o nás čtli na kázaních.[2] A tu jest řeč o napřed pověděné svátosti, také o křtu i o kněžiech.[3] Potom pak opět rozmlúvali[a] sme s ním ústně a nic sme neslyšali,[b] by mluvil o čem scestném v těch listech.[4] A tak[c] jest nás z jiného nevinil, než že sme se odtrhli od nich. Jakož sú pak toho svědomi někteří z pánuov, kteříž ho tázali po těch listech o nás; také někteří z měšťan v Praze.[5] Pak kněz Havel, ten jest přítomen byl; on[d] by uměl o tom[e] pověditi,[f] kterak se jest měl k nám[g] až do smrti.[6] Také s knězem Martinem Lupačem mnoho sme o tom mluvívali,[h] co jest při nás; on[i] jest také nevinil nás, bychom zle o čem věřili (jakož známo jest některým v Chotěboři a zvláště knězi Martinovi Němci,[j 7] kterýž[k] přítomen byl), než mluvil nám mnoho, dovodě o zavedení v římské církvi; a také kterak jest bylo v první církvi svaté, dovodil toho písmy; k tomu také svědčil nám[l] řka, že ste se o veliké věci pokusili a lidu těchto časuov nepříjemné, ačkoli sú pravé; dejž vám pán Buoh prospěch. A někteří sú ho tázali o nás před jeho smrtí, ješto sú ještě živí; tiť by pověděli, kterak jest o nás mluvil.[m 8] Ti pak spisové,

[a] *AII:* rozmluvili. [b] *AII:* neslyšeli. [c] *AII:* také. [d] *AII:* onť. [e] *AII:* o tom uměl. [f] *AII:* pověděti. [g] *AII:* k nám měl. [h] *AII:* mluvili. [i] *AII:* onť. [j] *AII:* Němcovi. [k] *V AII následuje:* ho. [l] *V AII chybí.* [m] *AII:* mluvil o nás.

[1] *ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI a k němu připojený POČET Z VÍRY O SEDMERÉ SVÁTOSTI (AI f. 4a sl.).*

[2] *Veřejný list Rokycanův z r. 1468 (VÝBOR II, 733 sl.).*

[3] *Srov. str. 56 pozn. 1. Že bratří s Rokycanou mluvili po vydání jeho prvního veřejného listu proti bratřím, o tom zmiňují se tito již ve svém prvním listě Mýtským. Srov. str. 229.*

[4] *Dlužno rozuměti v těch listech, které bratří Rokycanovi psali, zejména ve čtvrtém a v šestém.* [5] *Srov. AI f. 101b.*

[6] *T. mistr Rokycana. Kněz Havel byl Rokycanův pomocník (místofarář) při chrámu Týnském.*

[7] *O Martinovi Němci zmiňuje se Krasonický (rkpis musejní V F 41 f. 13a):* Postranní pak bývali pracovníci a přátelé dobří, s nimiž se bratří radívali, jako kněz Martin Lupač, suffragán Rokycanů, item jiný Němec kněz také Martin učený, u nichž bratří pomoci hledali.

[8] *O stycích bratří českých s Lupačem viz str. 7 pozn. 2. Lupač zemřel 12. dubna 1468. Srov. též pozn. 1 na str. 48.*

kteří sú psáni mistru Rokecanovi[a] skrze nás, došli sú i krále Jiřie[b] i pánuov některých i z měst také některých.[1] Protož ráčíte-li, budú vám dodáni, abyšte přečtli a zvěděli, kterak sme psali o svátostech i o jiných věcech křesťanských spasitedlných; a tak byšte mohli šíře porozuměti, které sú věci při nás a k čemu se známe a čemu odpieráme a kterak se máme k moci duochovnie i světské a proč sme opustili kněžie tohoto času římského svěcenie a také proč nemůžem věřiti tohoto času v moci úřadu papežova užietka[c] spasenie a v čem sme se ustavili, ješto za pravú cestu k spasení[d] máme, a také které jest zřiezenie o kněžiech i služebnost užitečná a prospěšná. A proto[e] sme ty věci psali, aby kdož čtú neb slyšie, zvěděli, co za víru spasitedlnú máme a za lásku neomylnú a která jest naděje věrných křesťanuov a z kterých věcí mají ji míti a která jest spravedlnost, v níž se mají ustaviti, kdož chtie[f] do života f. 89[a]
věčného vjíti, a co jest ctnost a v čem se oznamuje a dokazuje a kteří sú skutkové křesťanuov věrných, jimiž v jistotě dokazují, že mají pravú víru, živú a neposkvrněnú, a také která jest služba Bohu vzáctná a křesťanuom pravým[g] odplatitedlná v budúcím věku, kdež sú shromážděná mnohá bohatstvie.

O těch věcech psali sme mistru v těch listech, kterýchž[h] rádi bychom ostřiehali a v nich skutečně přebývali, jakož v zákoně popsány[i] sú a první zbor křesťanský od apoštoluov vyučený zachovával[j] v víře i v skutcích, jehož bychom rádi následovali i všech, kteříž v té pravdě přebývali a přebývají k životu věčnému. Než[k] když bychme se té pravdy chybili základné a podstatné Krista Ježíše a v některých se jiných věcech ustavili svrchních, lidských, bez pravdy života vnitřního, kterýž porozen jest ne z semene porušeného, ale skrze slovo Boha živého, všech lidí biednějšie byli bychom,[l] jsúce rota zatracení jako[m] i jiní, kteří srdcem blúdie, cesty božie nepoznávajíce. Protož nedomnievejte se, bychom se dělili od kněžie pro některé služebné a případné věci,[n] v nichž[o] nezáležie spasenie prvotně,[2] jakožto[p] táborští kněžie chtěli i sepsánie o tom učinili.[3] Toho[r] nenie[s] při nás, ani[t] také bychom

[a] *AII:* Rokycánovi. [b] *V AII chybí.* [c] *AII:* užitku. [d] *V AII následuje:* života věčného. [e] *AII:* protoť. [f] *AII:* maji. [g] *AII:* věrným. [h] *V AII následuje:* věci. [i] *AII:* psáni. [j] *AII:* zachoval. [k] *AII:* neb. [l] *AII:* bychom byli. [m] *AII:* jakož. [n] *AII:* věci služebné a případné. [o] *AII:* nichžto. [p] *AII:* jakož. [r] *AII*: tohoť. [s] *AII:* néni. [t] *AII:* aniž.

[1] *Srov. AI f. 361[a].* [2] *Podobně v AI f. 1[b] (str. 5) a f. 119[b]. Srov. pozn. 2 na str. 5.*

[3] *Míní se nepochybně to sepsání, proti němuž psal a jehož obsah podává PŘÍBRAM ve svém „Životě kněži táborských“, viz ČASOP. KATOL. DUCH. 1863 str. 287 sl.*

sobě toliko v tvárné služebnosti zakládali spasenie, ješto se muož tělem konati, a ktož by se s námi nesrovnávali,[a] těmi pohrzeli; toho[b] při nás nenie.[c] Neb jakož sme se pro ty věci neodloučili, takéž i ⟨v⟩ zvláštniech, kteréž při nás sú, neustavujem se; toliko ješto jich i[d] v první církvi ostřiehali, jenž mohú býti i nebýti, pro něž člověk nehyne v základných věcech k spasení, ale tak mají býti mezi křesťany věrnými od kněžie jich posluhovány, kterak by uvedeny byly a vzruost braly základné věci, v nichž záležie spasenie. Neb všeliký ten lid, který se kde shromažďuje a v svornost spojuje těmi věcmi lidsky služebnými bez pravdy daru božieho, který[e]
f. 89[b] se posluhuje v Kristu Ježíši Duchem Svatým, / sú[f] rota, sobě se líbíce a jiné potupujíce. Protož toho sme se[g] vystříhali[h] i ještě s pilností každého z nás vystřiehámе,[ch] aby se jinde nezakládali k spasení než tu, kdež jest ukázáno a Bohem zpuosobeno, v pravé víře pána Krista a v lásce Ducha jeho Svatého, a z toho aby pocházeli skutkové dobří a život ctnostný. Neb na tom záležie spasenie základně a podstatně.[i] Protož[j] ta příčina jest[k] prvotnie a největčie opuštění našeho kněžie s jich služebnostmi, jistě poznavše, že v svém puovodu mnohém a rozšířeném toho[l] napřed řečeného[m] základu spasitedlného nemají a jinde se ustavují bez pravdy života křesťanského a rozumu pravého víry Krista, jakož to[n] i skutkem ukazují.

Ale apoštolského úřadu jest puovod tento a moc k spasení, jakož die pán Ježíš svatému Petru: *Ne tělo a krev zjevilo tobě, ale Otec muoj. A na té skále ustavím církev mou.*[α] Protož[o] na tom záležie spasenie, ktož přicházejí skrze to poznání ku pánu Kristu i poznávají[p] jeho právě v srdci svém a v rozumu duochovním a tak ho přijímají. A o tom die s. Jan: *Ktož sú ho poznali,*[r] *dal jim moc syny božiemi býti.*[β] Neb to jest život věčný, poznati[s] Boha samého pravého a Krista Ježíše, Syna jeho, a jeho[t] se přídržeti a s ním se spojiti v jednotu Ducha Svatého skrze dověrnost srdce čistého a ducha laskavého a v něm všecku[u] naději míti všeho dobrého. Neb tak s. Petr i s jinými apoštoly ustavil se po zmrtvýchvstání pána Krista i rostli na tom zá-

[a] *AII:* nesrovnali. [b] *AII:* tohoť. [c] *AII:* néni. [d] *V AII chybí.* [e] *AII:* kterýž. [f] *AII:* jsouc. [g] *AII:* sme se toho. [h] *AII:* vystříhli. [ch] *AII:* vystříháme s pilností každého z nás. [i] *AII:* základné a podstatné. [j] *AII:* neb. [k] *AII:* jest příčina. [l] *AII:* tohoto. [m] *AII:* pověděného. [n] *V AII chybí.* [o] *V AII chybí.* [p] *AII:* poznají. [r] *AII:* přijali. [s] *AII:* poznaní. [t] *V AII chybí:* a jeho. [u] *AII:* všicku.

α Mat. 16, 17. 18. β Jan 1, 12.

kladu Krístu[a] Ježíši, jenž jest moc a moudrost boží a proti tomu moci pekelné nesvítězí ani chytrosti jich a na tom základu[a] vešken zbor církve svaté ustaven jest. což Buoh Otec zjevil v apoštolech[b] a v prorocích skrze pána Krista Duchem Svatým. Protož die s. Pavel[c] křesťanuom věrným, že *již nejste hosté a příchozé,*[d] *ale měšťané svatých a čeledínové božie, vzděláni jsúc na základ apoštolský a prorocký, na tom nejvyšším úhelném*[e] *kamenu,*[f] *Kristu Ježíši, na němžto všeliké vzdělánie ustavené roste v chrám svatý*[g] *Pánu.*[α] Nebo chrám židovský byl jest podobenství církve svaté, kteráž se vzdělává od počátku světa, až do skonání / v Kristu Ježíši. Jakož die s. Pavel, že *Ježíš Kristus*[h] f. 90[a]
včiera[ch] *i dnes i na věky.*[β] A apoštolé i[i] proroci jsú služebníci toho diela, kteréž učinil Buoh prvotně v nich v Kristu Ježíši Duchem Svatým a dal dary a náklady k stavení a k vzdělání toho chrámu, jenž jest církev svatá. A tak jim zaslíbenie učinil řka: *Zuostanete-li ve mně a slova má v vás zuostanú-li, cožkoli poprosíte, stane*[j] *se vám; neb beze mne nic nemuožete*[k] *učiniti. Neb kdož se mně nezuostane, uvadne a odřezán bude a v oheň vržen, aby hořal.*[l] [γ]

Protož potřebie jest veliké pilnosti a snaženství každému, kdož chce spasen býti, aby se na tom základu ustavil a toho kořene přídržal se a v něm zuostal, kdež moc a[m] múdrost boží jest, jakož dí s. Pavel,[n] že *v něm sú všickni pokladové múdrosti i umění skryti.*[δ] Protož kdež[o] se ktokoli[p] jinde zakládají a kterýmikoli věcmi spojují v kterákoli uměnie a učenie řemeslná, ve všem bloudie, když z toho[r] kořene nenie uměnie a múdrost.[s] Neb sám pán[t] Kristus Ježíš jest podstata, kořen a základ každému k spasení, ktož ho přijal a s ním se spojil skrze vieru a pravé milování, jakož napřed dotčeno. Neb die písmo[u]: *Víra skrze*[ε] *lásku dělá,*[ζ] takže moc činí v člověku ke všelikému skutku dobrému i od zlého se vzdržeti[v] moc má, a což by naň dopuštěno bylo, strpěti,[x] hřiechy s žádostmi mrtviti v sobě[y] a v spravedlnosti se božie[z]

[a] *V AI chybí:* Kristu × na tom základu. [b] *AII:* apoštolích. [c] *AII:* apoštol. [d] *Orig.:* příchozee; *AII:* příchozi. [e] *AII:* úhelním. [f] *AII:* kameni. [g] *V AII následuje:* v. [h] *AII:* Kristus Ježíš. *Následuje:* jest. [ch] *AII:* včera. [i] *AII:* a. [j] *AII:* staneť. [k] *AII:* nemůžte nic. [l] *AII:* hořel. [m] *AII:* i. [n] *AII:* apoštol. [o] *AII:* kdož. [p] *AII:* koli. [r] *AII:* tohoto. [s] *AII:* moudrost a umění. [t] *V AII chybí.* [u] *V AII chybí:* die písmo. [v] *AII:* zdržeti. [x] *V AII následuje:* a. [y] *AII:* v sobě mrtviti. [z] *AII:* boží se.

[α] Ef. 2, 19.—21. [β] Žid. 13, 8. [γ] Jan 15, 5.—7.
[δ] Kol. 2, 3. [ε] Moc víry. *C.* [ζ] Gal. 5, 6.

ustaviti a v ní živu býti, neb *spravedlivý z viery živ jest.*[α] Jakož k témuž die s. Petr: *Kteřiež se ostřieháte v moci božie skrze víru k spasení připravenému.*[β] Neb o té vieře opět die, že *sú jie popodělenie v spravedlnosti božie a spasitele Ježíše Krista a že jest věc podstatná k spasení.*[γ] Protož napomíná, aby *všicku*[a] *péči přiložiece i posluhovali u víře všie*[b] *mocí a v moci umění a v umění zdrželivost a v zdrželivosti trpělivost a v trpělivosti milostivost a v milostivosti milovánie bratrstva a v milovánie bratrstva lásku.*[δ] A opět s. Pavel die: *Láska trpěliva jest, dobrotiva jest, láska nezávidí, nečinie převrácenie, nenadýmá se, nenie*
f. 90[b] *žádostivá / své cti, nehledá, které věci jejie sú, nepopúzí se, nemyslí zlého, neraduje se nad nepravostí, ale spolu raduje se pravdě, všecky věci snášie, všemu věří, všeho se naděje, všech věcí pokojně očekává, láska nikdy nevypadá.*[ε] Protož z těchto řečí apoštolských jistých a stálých zjevno jest, že víra, v níž spravedliv učiněn jest člověk, moc božie jest a v té moci múdrost božie. A z toho člověk má známost[c] dobrého a můž[d] dobré dobře činiti z lásky.[e] A ktož[f] toho nemá, nemuož ani umie právě dobrého činiti.[f] A tak jest pravé slovo pána Ježíše, jenž die: *Beze mne nemůžete*[g] *nic učiniti.*[ζ] Protož[h] nemá moci ani uměnie těchto věcí napřed pověděných právě činiti ani od zlého se vzdržeti, a což by koli činil neb mluvil takový člověk, neprospěje jemu k spasení. Neb dí s. Pavel: *By andělským*[i] *jazykem mluvil i proroctvie znal i tajemství*[j] *věděl etc a když nemá lásky, nic neprospěje k spasení. By pak vešken statek pro Buoh rozdal i své tělo na oheň dal, tak že by*[k] *hořal, nic nenie k užietku spasitedlnému,*[η] když nemá toho, což jest podstatného k spasení, to jest viery v moci pána Krista a lásky v Duchu jeho Svatém, neb jedno bez druhého nenie.[l] Neb ktož sú poděleni tú věrú nejsvětějšie v spravedlnosti božie a spasitele Ježíše Krista, ti[m] mají tu lásku neomylnú v pravdě. A z toho všickni skutkové sú užiteční a prospěšní k spasenie, nebo[n] pochodie z moci vnitřní[o] člověka duochovního, o němž die s. Jan, že *přikázaní jeho nejsú těžká*[p]*; což se narodilo z Boha,*

[a] *A II:* všecku. [b] *V A II chybí.* [c] *A II*: známost má. [d] *V originále napsáno jest pod slovem:* můž *ještě slovo:* moc. [e] *V A II chybí:* z lásky. [f] *V A II chybí:* a ktož × činiti. [g] *A II:* nemuožte. [h] *V A II chybí.* [i] *A II:* anjelským. [j] *V A II následuje:* boží. [k] *A II:* aby. [l] *A II:* néni. [m] *A II:* tiť. [n] *A II:* neb. [o] *A II:* vnitřního. [p] *V A II následuje:* neb.

α Řím. 1, 17; Žid. 10, 38. β 1 Petr 1, 5.
γ Žid. 11, 1. δ 2 Petr 1, 5.—7.
ε 1 Kor. 13, 4.—8. ζ Jan 15, 5. η 1 Kor 13, 1.—3.

přemahá svět; a to[a] *jest vítězství,*[b] *víra váše.*[α] A tak z toho má člověk dostatečnost, posílen jsa skrze víru a duchem milosti veden sa, ostřiehati řečí božiech a přemoci světské[c] marnosti, aby nemiloval světa ani těch věcí, kteréž[d] na světě jsú, i žádosti těla s hřiechy umrtviti i ducha ďábelského od sebe zahnati, odolávaje jemu silně u víře. Protož známo jest široce z písma apoštolského, že na tom[e] napřed pověděném záležie spasenie, neb sú spolu spojeni v jednotu těla Kristova, jenž jest církev svatá, z něhož každý úd béře dostatečnost ke všemu / dobrému a ku přemožení všeho f. 91[a]
zlého. A ktož toho nemají a v té jednotě nepřebývají, nejsú bezpeční spasením; i[f] jehož pán Buoh zachovej každého, ktož žádá spasen býti z srdce upřímného, ale uveď v jednotu víry Syna svého milého i v lásku Ducha svého Svatého i v naději jistého očekávánie věčného blahoslavenství.[g]

Tyto řeči pána Krista a apoštolské tuto se připomínají proto, abyšte[h] na to lépe pomyslili a porozuměli, kterú jest smlúvu učinil pán Ježíš s Bohem Otcem o lidské spasenie. A nejsvětějšie otcové, milí apoštolé, sú svědkové toho, děvše to poselství a úmluvu činivše,[ch] kterak mají všickni, ktož[i] chtie[j] spaseni býti, toho ostřiehati, co chce pán Buoh[k] od nich míti pro jich dobré, aby Syna jeho poslouchali a následovali, v něho věříce a milujíce, řeči jeho zachovávali a přikázanie plnili. A tak zaslíbil život věčný, jakož die s. Jan: *Ostanete-li v tom, co*[l] *ste od počátku*[m] *slyšeli, i vy v Otci i v Synu zuostanete. A toto*[n] *jest zaslíbenie, kteréž jest zaslíbil vám, život věčný.*[o][β]

Druhé proto, abyšte věděli,[p] čemu[r] učíme a nač[s] navodíme, neb obecně v mluvení i v psání tyto řeči nadepsané[t] přivodíme. Ačkoli rozuomíme, že ste těch věcí svědomi[u] v zákoně božiem, však sme proto krátce některých dotkli.

Také ještě[v] proto, abyšte lépe zvěděli, proč sme se odlúčili od služebností zřízenie římského kostela a v čem bychom rádi přebývali, v té jednotě se utvrdili a zachovali, o níž sme napřed dotkli, aby to při nás bylo v pravdě víry a lásky a tak pro spravedlnost abychom trpěli s Kristem Ježíšem, nechtíce rušiti úmluvy jeho a pokoje

[a] *A II:* toť. [b] *A II:* vítežství. [c] *V A II následuje:* žádosti. [d] *A II:* které. [e] *A II:* tomto. [f] *V A II chybí.* [g] *V A II následuje:* Amen. [h] *A II:* aby. [ch] *A II:* učinivše. [i] *A II:* kdo. [j] *A II:* chtějí. [k] *A II:* pán Bůh chce. [l] *A II:* což. [m] *A II:* počátka. [n] *A II:* totoť. [o] *V A II následuje:* také. [p] *A II:* zvěděli. [r] *A II:* čemuť. [s] *A II:* načť. [t] *A II:* napředpověděné. [u] *A II:* povědomi. [v] *V A II chybí.*

α 1 Jan 5, 3. 4. β 1 Jan 2, 24. 25.

s Bohem Otcem; také abychom nepohrzeli posly jeho apoštoly, svědky věrnými té smlouvy, i všemi těmi, kteříž v témž duchu chodili, následujíce pána Ježíše Krista i prvních, jichž žádáme účastni býti, i všech, kteříž sú kde po všem světě a budú do dne soudného. Ale toliko hlasem přiznati se k víře pána[α] Krista i ke
f. 91[b] všem věcem, kteréž přiležie k křesťanskému životu, jakož písma / Bohem vdechnutá oznamují a první církev svatá[a] ostříhala, to jest snadné a lehké těm, ktož tomu naučeni sú slovy lidskými; ale pravdu[β] toho míti a skutky dokazovati v ctnostném životě, to jest věc odporná životu tělesnému, neb musí takový každý hřiechy s žádostmi mrtviti a spravedlnosti živ sa pána Krista následovati.[b] Neb tohoto času posledního v tom se toliko sjednávati chtie, což kteřie nápisové[1] svědčie a ustavenie lidská a zřiezenie papežská,[c] ješto kněžstvo i lid v tom se snadně sjednati mohú, tomu povolujíce a hlasem se přiznávajíce, nemajíce v tom rozeznánie, co jest pošlo a pochází z pravdy Ducha Svatého a co z duchu[d] tohoto světa skrze lidi v světě[γ] povýšené a hřiechy zkažené. Ale ktož v tom rozeznánie mají, aby se v pravdě ustavili a skutky toho[δ] dokazovali, ti také křivdě nepovolují a hřiechuov se[ε] varují, aby svědomie dobré zachovali pro naději věčného života. Neb toho mnohé výstrahy mají skrze pána Krista i apoštoly a také stojí psáno v římských knihách, že když Konstantin císař prvního papeže obohacoval a jemu čest a chválu císařskú přidal a v duostojenství posadil a v moci postavil tohoto světa povýšené, jakož list od téhož císaře jim na to daný svědčie, že toho času anjel[e] velikým hlasem řekl, že jest již jed vlit v církev svatú.[2] Protož kdož chce spasen býti, musí se pilně toho jedu střieci[f] vlitého v církev, aby jím otráven nebyl a zvláště[g] pod zpuosobem dobroty aby zklamán nebyl, neb malý kvas všecko tělo porušuje.

Protož i my všecka tato léta k tomu se poddáváme každému člověku a o[h] tom sme i[i] psali lidem i[j] učeným a v duostojenstvie

[a] *V AII chybí. Následuje:* toho. [b] *AII:* následuje. [c] *AII:* papežské. [d] *AII:* ducha. [e] *AII:* anděl. [f] *AII* střici toho jedu. [g] *AII:* zvlášť. [h] *AI:* v. [i] *V AII chybí.* [j] *V AII chybí.*

[α] Slova. *C.* [β] Skutek. *C.*
[γ] Z pravdy Ducha Svatého. *C.* [δ] Jan 7. v 17. *C.* [ε] Řím. 12. v 2. *C.*

[1] *T. j. předpisy.*

[2] *„Římskými knihami" rozumí se nepochybně kronika Martina Polona (Poláka) Opavského, jejíž česká redakce vyšla tiskem r. 1488 p. t. „Martimiani aneb římská kronika", kde se nalézá celá legenda o donaci Konstantinově. Srov. str. 73 pozn. 3. Místo o jedu nalézá se na listu d VI[b].*

posazeným i v moci povýšeným, jestliže by kdokolivěk[a] při nás znamenal aneb věděl co scestného proti víře pána Krista aneb odporného skutkuom křesťanským, že hotovi sme s milostí opraviti a naučenie přijíti. A druhé, že se odvoláváme ve všech věcech k zákonu božiemu a k první církvi od apoštoluov vyučené a v řádu postavené, jakož sú první na tom zemřeli a mučedlnickú korunu přijali a tak činivše a vě/řivše velicí světí[b] jsú; a[c] k tomu se při- f. 92[a]
známáme žádajíce jich účastni býti.[1] Ale při této nynějšie církvi vuobec obory světa bojíme se státi a jie účastni býti pro rozmnožení jedu v prodlení několika set let, jakož zjevně skutkové ukazují, že již to tělo církve jako zsinalo a zpadalo se[d] od toho[e] jedu, neb i písma to oznamují, že *v tráveninách jejich blúdili sú všickni národové.*[α] A opět: *Aj, kuoň bledý, a jenž sedieše na něm jméno jemu smrt a peklo jdieše za ním.*[β] Protož při těch věcech potřebie bázni božie a pomněti na řeč pána Krista, jenž die: *Vizte, bděte a modlete se.*[γ] A opět: *Modlte se každý čas, abyšte hodni jmíni byli ujíti všech zlých věcí, kteréž mají přijíti na všicku*[f] *tvář země.*[δ] Neb jakož ste napsali,[g] když by k dobré krmi přičinil málo jedu, všecka by krmě zkažena byla, a ktož by ji jedli, ztrávili by se,[2] tak[h] jest a slušie se[i] toho vystřiehati, ovšem viece když by všecka krmě neb nápoj jedovatý byl, jakož die písmo, že *držie koflík zlatý v ruce své plný ohavnosti,*[ε] kto[j] by pili z toho koflíka zlatého, ztrávili[k] by se. Neb tu již všecka moc tráveniny jest, jediné toliko zuostává[l] k oku tvárnost dobroty v ukázaní drahém a pěkném, v[ζ] formě řečí a v úřadech moci a duostojenstvie, ale viera mrtvá a skutkové zlí zjevní a v tom naděje mylná k spasení pod zpuosobem dobroty, moci, kteráž z Boha jest, nemajíce.

A jakož také žádáte od nás počtu o sedmeré svátosti a zvláště o svátosti drahé těla a krve pána Krista Ježíše,[m] a my k tomu s milostí se přiznáváme ústně tak, jakož[n] srdcem věříme i mistru Rokecanovi[o] v listech sme napsali,[p] [3] i tuto krátce dotknem.

[a] *A II:* kdokoli. [b] *A II:* svatí. [c] *V A II následuje:* my. [d] *V A II chybí.* [e] *A II:* tohoto. [f] *A II:* všecku. [g] *V A II následuje:* že. [h] *A II:* takť. [i] *V A II následuje:* s pilností. [j] *A II:* kdož. [k] *A II:* trávili. [l] *A II:* zůstává toliko. [m] *A II:* Ježíše Krista. [n] *V A II následuje:* o tom. [o] *A II:* Rokycanovi. [p] *A II:* psali.

[α] Zj. 18, 23. [β] Zj. 6, 8. [γ] Mk. 13, 33.

[δ] Luk. 21, 36. [ε] Zj. 17, 4. [ζ] Tvárnost dobroty v čem. *C.*

[1] *Srov. str. 201 pozn. 2.*

[2] *Bratří necitují doslovně. Srov. PSÁNÍ PÁNUOV MEJTSKÝCH K BRATŘÍM UČINĚNÉ atd. v A II f. 43.*

[3] *Viz ČTVRTÝ a ŠESTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI (A I f. 4[a] sl. a f. 18[a] sl.*

A nejprv[a] o kněžiech.

Neb Kristus Ježíš, kněz veliký a biskup svrchovaný, maje věčné kněžstvie a moc úřadu i uměnie klíčuov, ten milostivý biskup posvětil církvi své jedenácte kněžie ten večer, když pracoval na f 92[b] modlitbě,[b] až se krvavým potem potil, a řekl k otci: *Otče, posvět*[c] *jich v pravdě, řeč tvá pravda jest. A já sám za ně posvěcuji sebe,*[d] *aby i oni posvěceni byli v pravdě. A jakož si mě poslal na svět, i já poslal sem je.*[α] A když dielo konal, kteréž[e] mu Otec dal,[f] na kříži vise, bolestně mra, svú krev vylévaje, dokonal je k rodu[g] kněžství nového svědectví, aby již kněžství levitského pokolení konec byl, ale z semene slova jeho živého aby rod byl kněžie jeho. A když z mrtvých vstal a mezi ně vstúpil, řekl: *Pokoj vám.*[β] A tu je utvrzoval k úřadu kněžství tak, jakož prvé mluvil Petrovi, když mu klíče dáti sliboval; též tuto již desíti s Petrem řekl: *Jakož mě poslal Otec, tak já posílám vás.*[γ] A když to pověděl, vdechl a řekl jim: *Přijměte Ducha Svatého; kterýchž odpustíte hřiechy, odpúštějí*[h] *se jim, a kterýchž zadržíte, zadržieni*[i] *sou.*[δ] Protož což byl Petrovi řekl, když od Otce nebeského zjevení[j] měl a jeho Kristem a Synem božiem vyznal, to naplňuje všem, kteříž pošli z rodu semene jeho a zvoleni sú k úřadu kněžství jeho. Neb když na nebe vstupoval, v tom jich potěšoval a v naději postavoval řka: *Neodcházejte*[k] *od Jeruzaléma, ale očekávejte zaslíbenie Otcova, kteréž ste slyšeli skrze ústa má, neb Jan zajisté křtil jest vodú, ale vy pokřtěni budete Duchem Svatým ne*[l] *po mnohých těchto dnech.*[l][ε] A když pak na letnice bylo, tu[m] se[n] to drahé zaslíbenie naplnilo v hojnosti Ducha Svatého, takže sú s huory mocí posíleni, aby v Kristu všecko mohli a uměli rozvázati i svázati a svět z hřiechuov tresktati a samy se varovati od poškvrny hřiechu[o] i od temností bludu.[p] A tak sú vešli ti pastýří nejprvé[r] v novém svědectví do ovčince[s] ovcí skrze dvéře, jimž vrátný otevřel. Protož[t] všickni, kteříž sú posláni od pastýře pastýřuov, Krista Ježíše, vcházejí do ovčince[u] církve svaté až do skonání světa. A ty za pravé kněžie my s dověrností máme, že sú

[a] *AII:* nejprvé. [b] *V AII následuje:* svaté. [c] *AII:* posvětiž. [d] *AII:* sebe posvěcuji za ně. [e] *AII:* které. [f] *AII:* dal Otec. [g] *AII:* úřadu. [h] *AII:* odpouštějíť. [i] *AII:* zadržani. [j] *AII:* zjevené. [k] *AII:* neodcházejtež. [l] *V AII chybí:* ne po mnohých těchto dnech. [m] *AII:* tuť. [n] *V AII následuje:* pak. [o] *AII:* hřícha. [p] *AII:* bluduov. [r] *AII:* nejprv. [s] *V AII následuje:* a. [t] *AII:* a tak. [u] *V AII následuje:* ovcí.

α Jan 17, 17.—19. β Luk. 24, 36.
γ Jan 20, 21. δ Jan 20, 22. 23. ε Sk. 1, 4. 5.

v svátosti kněžství[a] posvěcení. A dále že mají býti vyvoleni řádně,[b] neb[α] hned pán Ježíš[c] sám na sobě příklad dal, že se oddělil od lidu zlého s učedlníky svými na huoru a tu na modlitbě bděl přes[d] celú noc a[e] vyvolil jich[f] dvanácte,[g] mezi nimiž jeden byl[h] syn zatracenie na znamenie toho, že se přimísí zlí k dobrým, ale před jinými skryti sú jako ten / byl skryt, až na večeři slavné f.93[a]
teprv Janovi zjevil, miláčku svému etc. A když sú spolu byli apoštolé světí,[i] jichž[j] počet 120,[k] tu[l] sú spolu dvanáctého[m] vyvolili modléce se (jakož bez pochyby držieme, že se i postili, neb pán Ježíš řekl: *Když od nich ženich odjat bude, budú se postiti*).[β] A tak když učinili losy na dva muže svatá, řekl jest Petr: *Ty, pane, jenž znáš srdce všech,*[n] *ukaž, kterého's zvolil z těchto dvú jednoho, aby přijal místo posluhovánie tohoto a apoštolstvie,*[o] *z něhož jest přestúpil Jidáš, aby odšel na miesto své. A*[p] *dali jim losy, a spadl los na Matěje a počten jest s jedenácti apoštoly.*[γ] Potom apoštol píše o kněžiech k Timoteovi a k Titovi, které sú měli na kněžství vyvolovati a v úřad potvrzovati, takto řka, že *mají býti bez ohyzdného*[r] *hřiecha,*[s] *jako*[t] *božie úředníci, ne pyšní, ne hněviví, ne vína pijce, ne bijce, ne mrzkého zisku žádostiví, ale přívětiví, dobrotiví, opatrní, střiezliví, spravedliví, svatí, vzdrželiví, přidržiece se řeči, kteráž podlé naučenie jest věrného,*[u] *aby*[v] *mocni byli napomínati v naučení zdravém a trestati etc.*[v][δ] A též i o jáhnech[x] pokládá, jakož i s. Petr svědčie v kanonice, kterak mají býti pastýři na příklad stádu, nepanujíce v kněžstvu etc.[ε] Protož[y] o tom také[z] věříme i tohoto času, že mají takoví býti voleni.

Dále pak, kterak mají zpravovati lid, učiti i posluhovati, píší o tom široce apoštolé a zvláště s. Petr a s. Pavel, jimiž se stolice římská utvrzuje a ve cti ustavuje, pravíce se býti náměstkové jich v pravdě úřadu, kteréž[aa] oni byli[bb] od pána Krista[cc] přijali. Protož nechť se v té pravdě ustavují[dd] a jich poslouchají a následují, my

[a] *AI:* kněžie. [b] *AII:* řádně býti vyvoleni. [c] *V AII chybí:* pán Ježíš. [d] *V AII chybí.* [e] *V AII následuje:* tu. [f] *AII:* jich vyvolil. [g] *AII:* XII. [h] *AII:* byl jeden. [i] *AII:* svatí. *Následuje:* s jinými. [j] *AII:* jichžto. [k] *AII:* Sto a XX. [l] *AII:* tuť. [m] *AII:* dvanáctero. [n] *V AII následuje:* lidí. [o] *AII:* apoštolé. [p] *AII:* i. [r] *AII:* smrtedlného. [s] *AII:* hříchu. [t] *AII:* jakožto. [u] *AII:* věrného jest. [v] *V AII chybí:* aby × etc. [x] *AII:* jahních. [y] *AII:* a tak. [z] *AII:* také o tom. [aa] *AII:* kterýž. [bb] *AII:* byli oni. [cc] *AII:* Krista pána. [dd] *V AII následuje:* jako oni byli od Krista pána přijali. Protož nechť se v té pravdě ustavují jako oni.

α Vyvolování. *C.* β Mk. 2, 20.
γ Sk. 1, 24. 26. δ 1 Tim. 3, 2 sl. ε 1 Petr 5, 2. 3.

také s milostí jim chcem poddáni býti i jich posluom, a což za dobré dějí, za dobré míti, a co za zlé, za zlé a toho u víře i v skutcích ostřiehati. Neb dlužni sú všickni lidé, kteřiež[a] chtí spaseni býti, tak těch, ktož sú v pravdě náměstkové[b] apoštolští, následovati, jakož dí s. Pavel: *Následovníci moji buďte, jakož i já Kristuov.*[α] A opět: *Následujte*[c] *těch, kteřiež tak chodie, jakož máte příklad náš,*[β] a tak těch všech, kteříž sú k témuž rodu
f. 93[b] přišli / i k potvrzení i k daruom, jako první skrze pána Krista. A kto[d] by takovými pohrzel, zhrzíť jím samým i Otcem jeho nebeským, neb jest jim ten úřad mocně dal v Duchu svém Svatém, kterýž učie všeliké pravdě, a rozkázal jim, aby učili všem věcem, kteréž jim přikázal, a ktož uvěřili,[e] aby je pokřtili. Protož křest má[γ] býti[f] u vodě z moci úřadu církve svaté, v níž sú úředníci kněžie. A z toho úřadu mají tak všecky ustavovati k spasení, jakož pán Ježíš ustavil je a rozkázal jim zachovati[g] a jiné učiti, a to prvotně o věcech podstatných a základných k spasenie, aby v pravdě přebývali viery,[h] lásky i naděje a od hřiechu smrtedlného se zachovali. Pak o věcech služebných, jakož se také v tom jmenují vidomé svátosti i jiné věci případné, ješto mohú býti i nebýti časem ustaveny a také[i] časem[j] složeny, jakož to[k] i zbor apoštolský učinil, když zapověděli jísti udáveného a se krví a potom to složeno. A tak ty všecky věci, kteréž v sobě nezavírají pocty Bohu ani potupy hřiechuo[l] ani ctnosti, jsú tak a mají býti, jakž jest k vzdělání a k[m] polepšení, aby člověk živ byl[n] k chvále božie, následuje pána Krista a jemu slúže.

Protož věříme, že ty všecky věci jsú v moci zprávcuov věrných, úředníkuov božiech v církvi Syna jeho, neb pán Kristus přikázal křtíti, ale k tomu nezavázal jich u formě zachování k zpuosobom vidědlným a čitedlným pod vinú hřiecha aneb bludu. Protož to jest v jich moci, jakož sú hned apoštolé formu slov změnili křtíce je[o] ve jméno pána Krista Ježíše, neb podstata přijetie křtu jest každému, jakož die apoštol: *Zdaliž*[p] *nevíte, že kteřížkoli*[r] *pokřtěni sme v Kristu Ježíši, v smrti jeho pokřtěni sme, neb spolu pohřebeni*[s] *sme s ním skrze křest v smrt, aby,*[t]

[a] *AII:* kdož. [b] *V AII následuje:* Krista. [c] *AII:* následuojtež. [d] *AII:* kdož. [e] *AII:* uvěři. [f] *V AI chybí:* býti. [g] *AII:* zachovávati. [h] *V AII následuje:* a. [i] *AII:* tak. [j] *V AII následuje:* i. [k] *V AII chybí.* [l] *AII:* hříchu. [m] *AII:* ku. [n] *AII:* byl živ. [o] *V AII chybí.* [p] *AII:* zdali. [r] *AII:* kteříkoli. [s] *AII:* pohřbeni. [t] *AII:* a.

α 1 Kor. 11, 1. β Fil. 3, 17. γ Křest. *C.*

jakož vstal Kristus z mrtvých skrze slávu otcovu, tak i my abychom v obnovení života chodili.[α] K témuž s. Petr dávaje příklad na Noe, kterak zachován v korábě, die: *Jenž i nás nynie podobným zpuosobem spaseny činí křest, ne tělesných nečistot obmytie, ale dobrého svědomie dotázanie k Bohu skrze Ježíše Krista.*[a][β] A[b] opět k témuž, že *věrú očišťuje srdce jich.*[γ] Opět f. 94[a]
svatý Pavel[c] die: *Když se ukázala dobrota a člověčenstvie spasitele našeho Boha,*[d] *ne z skutkuo*[e] *spravedlnosti, kteréž sme my činili, ale podlé svého milosrdenství spaseny nás učinil skrze obmytie druhého narozenie a obnovenie Ducha Svatého, kteréhož vylil na nás hojně skrze Ježíše Krista, spasitele našeho, abychom spravedlivi jsouce učiněni milostí jeho dědici byli podlé naděje života věčného.*[δ] Protož tak o této svátosti držieme a věříme, že každý má k této[ε] podstatě[f] přijíti, ktož má spasen býti, a to[g] v moci církve svaté, kterúž má od Boha skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém; ale křest vidomý vodú má býti jednú časem a miestem[h] od úředníkuov církve svaté.

Potom shřeší-li[i] kdo ještě, má lékařstvie[ζ] pokánie. Neb nečte se v piesmích, by se viece křtili, než jednú, ale když nepřijali na křtu Ducha Svatého někteří v[j] Samaří, ješto je s. Filip křtil, potom když přišli[k] s. Petr a Jan a[l] modlili se za ně a vzkládali ruce, a oni sú přijímali[m] Ducha Svatého. A tak to slulo potvrzovánie, jemuž říkají nynie biřmovánie. A když by se to v též[n] pravdě stalo, také[η] tiem my nepohrdáme, než[o] za pravé[p] máme. Jakož také píše učedlník apoštolský o těch, kteříž křest přijímali, i o dietkách. A tak po křtu to dvé se nalézá[r] v piesmích svatých: jedno potvrzovánie a druhé shřešil-li by kdo, hřiechom vyznání ku pokání.

Pak takovým křesťanuom věrným svátost těla[θ] božieho jest ku přijímaní od kněžie církve svaté, o nichž napřed povědíno, neb oni k tomu úřad mají, aby místo Krista poselství požievali a to posluhovánie činili zachovávajíce vieru k slovuom pána Ježíše i úmysl jeho, jakož o tom čtyří evangelistové píší i také s. Pavel apoštol v 10.[s] a v 11.[t] kapitole k Korintuom. A k tomu dále což sú koli mluvili a psali Duchem Svatým zprávce věrní a učitelé,[u]

[a] *AII:* Krista Ježíše. [b] *V AII chybí.* [c] *AII:* apoštol. [d] *AII:* Boha našeho. [e] *AII:* skutkův. [f] *AII:* podstatné. [g] *V AII chybí.* [h] *AII:* časem a místem jednou. [i] *AII:* shřešili. [j] *AI:* o. [k] *AII:* přišel. [l] *V AII chybí.* [m] *AII:* přijali. [n] *AII:* té. [o] *AII:* ale. [p] *AII:* dobré. [r] *AII:* nalézá se. [s] *AII:* X. [t] *AII:* XI. [u] *V AIII následuje:* Duchem Svatým.

α Řím. 6, 3. 4. β 1 Petr 3, 21. γ Sk. 15, 9. δ Tit. 3, 4.—7.
ε Podstata křtu. *C.* ζ Pokání. *C.* η Biřmování. *C.* θ Večeře P. *C.*

všem těm věcem věříme úplně, i tomu, což sú při tom řiedili a ustavovali, což se pánu Bohu líbilo a křesťanuom věrným užitečné k spasení bylo.[a] Neb biskupové a pastýří církve svaté mají
f. 94[b] ty věci obmyšlovati,[b] které sú k / vzdělání a ku polepšení všem těm, ktož spolu se s nimi[c] dověřují spasení a poslušenství k nim zachovávají.

A tak o té drahé svátosti[d] všecko věříme, což chce pán[e] Buoh věřeno míti od křesťanuov.[f] Ač čemu nerozuomíme a smyslem pochopiti nemuožem, ale věříc dosáháme, že přijímáme pod vidomú svátostí celého a dokonalého Krista, jemuž jest poctivost a modlenie spolu s Otcem v jednotě Ducha Svatého, k vidomým věcem zřenie nemajíce[g] věrú ani ustrnutie srdcem, ale k Bohu věčnému a živému. Neb svátost vidomá[α] jest pro hrubost člověka a pro[h] nepochopnost duochovních věcí a pro odplatu viery,[ch] ale chléb živý nebeský,[β] Kristus Ježíš, ten jest k posílení a k vzrostu životu vnitřnímu duochovnímu, kdož jeho v pravdě přijímá skrze vieru. Jakož o tom s. Jan píše v 6.[i] kapitole[j] řka[k]: *Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti jeho krve, nebudete míti života v sobě. Ktož jie mé tělo a pie[l] mú krev, má život věčný a já vzkřísím jej v poslední den. Tělo mé zajisté[m] právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Ktož jie mé tělo a pie[n] mú krev, ve mně přebývá a já v něm.*[γ] A opět k témuž: *Ktož bude jísti chléb tento, živ bude na věky.*[δ]

Ale my tohoto času nerádi bychom o tom mnoho psali, neb o to sú nesnáze na dvě straně, jedno že lidi proto bludují a za kacíře pálé[o] a druhé že se proto zabíjejí a krev mnohú vylévají od drahně let v Čechách, pravíce[p] jedni, že má dáváno býti pod dvěma zpuosobama, a druzí pod[ε] jednú. A o to se také hanějí i[r] kaceřují, jakož sme toho mnoho slyšeli i písma čtli obojie strany. A proto sme všech traktátuov nechali více než od 12[s] let, neb sme viděli je býti škodné lidu, nesvornosti plodiece a nesnáze vzbuzujíce. Jakož to dvě straně i podnes proti sobě nepřestávají. A třetie byla oddělená; ta slula Táborská, kteráž proti obojím

[a] *AII:* k spasení užitečno bylo. [b] *AI:* obmyslovati. [c] *AII:* se spolu s nimi. [d] *AII:* svátosti drahé. [e] *V AII chybí.* [f] *V AII následuje:* věrných. [g] *AII:* nemajíce zření. [h] *V AII chybí.* [ch] *AII:* a pro odplatu víry a nepochopnost duchovních věcí. [i] *AII:* VI. [j] *V AII chybí.* [k] *V AII následuje:* Věrně, věrně pravím vám. [l] *AII:* pí. [m] *V AII chybí.* [n] *AII:* pí. [o] *Orig.:* pálee. [p] *AII:* pravíc. [r] *AII:* a. [s] *AII:* XII.

[α] Svátost vidomá. *C.* [β] Kristus pak sám. *C.*
[γ] Jan 6, 53.—56. [δ] Jan 6, 58. [ε] Dvě způsoby. *C.*

těmto traktáty sepsala hánlivé.[1] A opět byli někací[a] lidé na Ostrově těch časuov od Žižky, lidé[b] zlých[α] smysluov, jakož sme o nich zpraveni,[2] / jichž se také vystřieháme, jakož i těchto Táborských. f. 95[a]
I jiných nerádi bychom účastni byli[c] ve všem zlém, co se dálo[d] od počátku všech časuov. Neb hned jakž se počalo rozdělenie v Čechách, těm věcem sú nepovolovali[e] někteřie lidé[f] kající, s nimiž sme my známost měli těchto let[g] a častá rozmlúvánie o tom zlém, kteréž se dělo[h] těch let z dopuštěnie božieho,[3] také o tom, kterak by se měli lidé[i] zachovati v křesťanském životě v jednotě církve svaté, kdyby[j] měli biskupy vuodce a pastýře, ješto by o nich mohla viera býti a naděje, že v pravdě sú poslové pána[k] Krista[l] v puovodu apoštolském, jakož o nich napřed[m] dotčeno, při nichž by se mohli sprostní lidé spasenie dověřiti a svědomie své zpraviti v víře i v skutcích skrze radu věrnú z jednoty církve, chotě pána Krista, ješto jeho[n] následuje v témž Duchu Svatém jako apoštolé milí. Protož nám o jiné nenie, než o to, že sme nemohli míti dověřenie[o] tohoto času při kněžstvu[p] obojie strany, vědúce v jistotě, že se zlé věci[r] konají skrze ně, a také vidúce[s] jich mnohých[t] nekřesťanské obcovánie a nebezpečné v kněžství vcházenie; protož sme se jich musili pustiti nechtiec toho zlého účastni býti a jinak se opatřiti o své spasenie, jakož písma[u] ukazují jistá, Bohem vdechnutá, apoštolská.

Také byla jest k nám řeč od některých učených i také pánuov znamenitých, nemajíc nám za zlé v tom, že sme se od kněžie oddělili, ale[β] že sme se neodvolali k prvním concilium římské církve.[4] K tomu jest odpověd náše, že jest to věc těžká a víře našie nesnositedlná,[v] bychom měli na kterém zboru aneb sněmu a na jich svolení ustavovati se opět k obnovení jednoty křesťanské, majíce jistú zprávu apoštolskú, kteréž[x] oni všickni požievali sú, od pa-

[a] *AII:* nějací. [b] *AII chybí.* [c] *V AII následuje:* v tom. [d] *AII:* dilo. [e] *AII:* nepovolili. [f] *V AII chybí.* [g] *AII:* těchto let měli. [h] *AII:* dilo. [i] *AII:* lidé měli se. [j] *AII:* kdyžby. [k] *V AII chybí.* [l] *AII:* Kristovi. [m] *AII:* napřed o nich. [n] *AII:* ho. [o] *AII:* dověrně. [d] *AII:* kněžich. [r] *AII:* zlé věci se. [s] *AII:* vědouce. [t] *AII:* mnohé. [u] *Orig.:* piisma. [v] *AII:* nesnesitedlná. [x] *AII:* již.

[α] Za Žižky. *C.* [β] Co radili. *C.*

[1] *Srov. str. 231 pozn. 1. Srov. podobné místo v TRAKTÁTU ... O CÍRKVI SVATÉ, AI f. 123a.*

[2] *Míní se sekta Adamitů, kterou Žižka r. 1421 z největší části vyhubil. Srov. str. 33 pozn. 1.*

[3] *Srov. AI. f. 137b—138a.*

[4] *Srov. str. 201 pozn. 3 a str. 48 pozn. 1.*

pežuov i doktoří a tak v piesmích svých zapsali, aby jim nebylo věřeno dále mimo zprávu zákona božieho; ale k tomu[a] nám viera
f. 95[b] posloužila, k čemuž / písma okazují starého i nového zákona, abychom zase[b] stavěli na základ apoštolský a prorocký na pánu Kristu. Neb figura[c] toho předešla, když lid[α] izdrahelský[d] opět se navrátil do země zaslíbené a chrám stavěli, základuov[e] se dobrali, aby na gruntu stavěli.[e] A jakož jim řeč božie byla, aby z Babylona vyšli toho času, tak i k[f] poslednímu[g] času jest řeč božie, jenž die: *Vyjděte z něho, lide muoj, abyšte nebyli účastni hřiechuov jich a nepřijali na se rány*[h] *jich.*[β] Opět ve čtení, kdež svědčie sám pán Ježíš o posledním času a řka: *Zlost se rozmnožie*[i] *a láska zstydne a budú se vespolek nenáviděti a povstane lid proti lidu a války budú a také falešní proroci mnozí.*[γ] Tu opět řeč jest učinil pán Ježíš k zvláštnímu lidu svému a[j] řka: *Vy se nemuťte,*[k] *když ty věci budú, ale svých hlav pozdvihněte, neb se blíží vykoupenie váše.*[δ] K témuž mluví s. Pavel k Filippenským i k Timoteovi, také i s. Petr, ješto ty věci zjevně vidíme na kněžstvu, kteréž oni vypisují a od nich vystřiehají,[ε] jakož i s. Juda[l] pieše, kterací budú v posledních časích řka[m]: *Ale vy, nejmilejšie, pamatujte na slova, kteráž sú vám*[n] *předpovědína*[o] *od apoštoluov pána Krista, kteřiž pravili*[p] *vám, že v posledních časích přijdú posměvači, podlé žádostí svých chodiece v nemilostivosti.*[r] *Ti sú, kteříž sami se odděluji, hovadní, ducha nemajíce.*[ζ] A tak jest řeč opět k zvláštnímu lidu, vystřiehaje jej i také napomínaje die[s]: *Ale vy, nejmilejšie, vzdělávajíce*[t] *se sami na nejsvětějšie víře vašie, v Duchu Svatém modléce se,*[u] *sami se v milovánie božiem ostřiehejte, očekávajíce milosrdenství pána našeho Ježíše Krista k životu věčnému.*[η] A k tomu jim připomíná řeč apoštolskú, kteřiež[v] předpovídali[x] o posledním času, kterací mají býti, jež oznamuje, že sú nemilostiví a podlé svých žádostí chodie[y] a hovadní a kterak[z] oddělují se, to jest od světských, aby za duochovnie jmíni byli, Ducha božieho nemajíce,

[a] *AII:* tomuto. [b] *AII:* se. [c] *AII:* figuora. [d] *AII:* izrahelský. [e] *V AII chybí:* základův × stavěli. [f] *V AII chybí.* [g] *AII:* posledního. [h] *AII:* zran.- [i] *AII:* rozmnož. [j] *V AII chybí.* [k] *AII:* nermuťte. [l] *AII:* Judas. [m] *V AII chybí.* [n] *V AII chybí.* [o] *AII:* předpověděna sou. [p] *AII:* pravíchu. [r] *AII:* nemilosti. [s] *AII:* a řka. [t] *AII:* vzdělávejte. [u] *AII:* se modlíce. [v] *AII:* kterouž. [x] *AII:* předpověděli. [y] *AII:* chodíce. [z] *V AII chybí.*

[α] Figura. *C.* [β] Zj. 18, 4.
[γ] Mat. 24, 10.—12. [δ] Luk. 21, 28.
[ε] Jací jsou? *C.* [ζ] Jud. 17.—19. [η] Jud. 20. 21.

aby jím[α] se i jiné[a] zpravovali / z toho daru posluhujíce. Protož f. 96[a] pilnost měli apoštolé,[b] aby i budúcí vystřiehali, aby se zklamati nedali, ale po jich skutcích je znali, jakož i sám pán Ježíš mluvil k výstraze. A tak by mnohá písma mohla[c] vedena býti, ale pro ukrácenie tato sme přivedli, ješto k svědectví dosti jest na samém pánu Kristu i na jeho apoštolech. Však proto my za dobré máme, což sú koli řiedili i sněmy utvrzovali biskupové a pastýří křesťanští, jsúce v té jednotě apoštolské kteréžkoli časy, zpravujíc se Duchem Svatým, jichž žádáme účastni býti. Ale toto jest nám nejjistšie a nejbezpečnějšie[d] tohoto času nebezpečného a kněžstva zkaženého, odvolati se k nejvyššímu právu o tak veliké věci k otcom nejprvnějšiem a nejsvětějšiem, milým apoštoluom, i přestati na jich rozsúzení, ustavení i utvrzení Duchem Svatým, poslaným s nebes, neb oni sú slíbili život věčný každému, ktož v tom setrvá.

A dále po všecka ta léta žádali sme slyšenie řádného,[1] prosiec[e] pro Buoh a pro spravedlnost, nebo vždy k tomu milost máme, chtíce rádi opraviti, když by co při nás ukázáno bylo scestného proti víře pána Krista a skutkom křesťanským. A také sme o ty věci mluvenie mievali[f] s kněžími obojie strany i s některými mistry, a nenie[g] nám ukázáno ani co písmem provedeno,[h] než toliko vo[i] ustavenie některá lidská,[β] při nichž sme my nemohli zuostati s kněžími pro ty věci, jichž se napřed dotklo.[2] Ale těch věcí spasitedlných, jako první mnozí na nich[j] i mučedlníci sou (jež obojie strany kněžie chválé, že sú byli velicí světí[k]), jakož prvotně[l] apoštolé většie i menšie i lid od nich vyučený tak věřivše a činivše pánu Bohu se líbili a jeho milému Synu tak ke cti sloužili následujíc jeho (jichž my žádáme účastni býti v té víře, v kteréž oni spasenie došli), také bychom[m] rádi následovali i v ctnostném životě, ačkoli nestateční a neužiteční, / ale však f. 96[b] doufání máme, že spaseni budem z milosti božie skrze pána Ježíše zasloužcnie i v tomto času posledním, a[n] téhož každému člověku žádáme, aby ku pokání přišel a spasen byl. Neb což na nás jest, se všemi bychom rádi[o] pokoj měli a poddáni byli s milostí,

[a] *A II:* se i jiné jim. [b] *A II:* apoštolé pilnost měli. [c] *A II:* mohla mnohá písma. [d] *A I:* nejnebezpečnější. [e] *A II:* prosec. [f] *A II:* mluvení mívali o ty věci. [g] *A II:* není. [h] *A II:* dovedeno. [i] *V A II chybí.* [j] *A II:* nichž. [k] *A II:* svati. [l] *A II:* prvotní. [m] *V A II následuje:* v skutku. [n] *V A II chybí.* [o] *A II:* radi.
[α] nb. *C.* [β] Ustanovení lidská. *C.*

[1] *Srov. str. 5 pozn. 1.*

[2] *Srov. str. 48 pozn. 1.*

a zvláště povýšeným a v moci postaveným, za něž se máme pánu Bohu modliti podlé naučenie apoštolského etc.[1]

Protož vězte jistě, žeť nenie[a] jiná příčina našeho od kněžstva oddělenie než to,[b] že bychom rádi[α] spaseni byli a při nich sme se nemohli v naději postaviti pro nesvornost, kteráž[c] jest mezi nimi, a zlost. Pakli jest kde který kněz, ješto se pánu Bohu líbí, toho my nedotýčem, ale toho, co[d] jest v puovodu mnohých kněžie a[e] mnohého lidu, ješto se spasením bezpečie bez pravdy viery pána Krista i skutkuov křesťanských. Neb o to by nám nebyla nesnáze, kdyby[f] se kteří přimísili zlí a kryli se mezi dobrými s nevědomím jich, ano Jidáš byl mezi apoštoly. Nu,[g] by se pak přihodilo i při zlého kněze služebnosti býti aneb svátosti od něho přijímati, proto[h] by se mohlo státi k víře a k modlitbě skrze kněze nevidomého Krista Ježíše v moci církve svaté. Ale toto jest jiné, když to kněžstvo moci církve svaté nemá[i][β] od Krista dané a klíčuov nepožívá k rozvázaní a svázaní, jako v první církvi apoštolské bylo[j] i také ještě v této římské[k] za prvních papežuov a[l] doktoruov zřízené, které moci požievali sú,[2] jakož dekrétové svědčie,[3] ješto muožte to široce věděti, že ani toho již neostřiehají, ale oborem po tělu odešli. Kto má koho trestati, poněvadž ti, kto[m] sú první v úřadě[n] a v duostojenství, také sú přední v milování[γ] světa i těch věcí, kteréž[o] na světě jsú, také zjevni sú v hřieších, jež vypisují apoštolé za skutky těla, a že takoví nebudú míti královstvie božieho? Kterak pak[p] jiné vésti budú od milovánie zemských věcí a z hřiechuov tresktati a neústupné vylučovati, jakož
f. 97[a] pán Kristus rozkázal i[r] / učil i dekrétové svědčie,[3] kteraké trestánie bylo i[s] vylučovánie, dokudž[δ] požievali klíčuov v moci od Boha dané, v múdrosti Ducha Svatého k rozeznání zlého a dobrého? Ale když od nejvyšších až do nejnižšiech toho mezi sebú nepožievají, jako[t] bylo v první církvi, ale jedni nad druhými panují a v hřieších sobě pochlebují[u] v rozkoši přebývajíce a zbožie shroma-

[a] *AII:* néni. [b] *AII:* ta. [c] *AII:* která. [d] *AII:* což. [e] *V AII chybí.* [f] *AII:* kdyžby. [g] *AII:* ne. [h] *AII:* protoť. [i] *AII:* nemá moci církve svaté. [j] *AII:* bylo apoštolské. [k] *V AII následuje:* církvi. [l] *AII:* i. [m] *AII:* ješto. [n] *AII:* v úřadě první. [o] *AII:* které. [p] *V AII chybí.* [r] *V AII následuje:* apoštolé tomu. [s] *AII:* a. [t] *AII:* jakož. [u] *AII:* povolují.

α Příčina oddělení. *C.*

β Nemají moci, církvi svaté od Krista dané. *C.*

γ nb. *C.* δ V moci od Boha dané v moudrosti. *C.*

[1] *Jak bratří smýšleli o moci světské, viz pozn. 52 na str. 1.*

[2] *Srov. pozn. 1 na str. 29.*

[3] *Míní se všeobecně ustanovení práva kanonického.*

žďujíce a pomsty vedúce jako i světští, odkud pak [d]uovod mají, by poctiví údové církve svaté byli, ano hlediece k skutkuom a písmuom věřice nemuož o nich držáno býti, by nejnižšie údové v církvi[a] svaté byli? A poněvadž podlé písem i skutkuov jich známo jest v jistotě, že ten puovod kněžstva nenie[b] v jedno tělo pokřtěn a jedním duchem zapojen, odkud pak mohú v pravdě býti[c] kněžie takoví, nejsúce křesťané praví skrze účastnost Krista Ježíše? A řeči pána Krista[d] i apoštolské široce oznamují, jakož o tom krátce napřed dotčeno, že takovým žádná věc není užitečná k spasenie, ani komu mohú poslúžiti k životu věčnému.

Ano i doktoří mluvie a stojie psáno v dekretiech, že kdož[e] v těle Kristově nenie,[f] nemá moci žádné církve svaté ani k svátostem, jakož s.[α] Řehoř píše ⟨c. 12 C.⟩ 1 qu. 1.[g] mluvě o svatokupectví[h] řka: *Jestliže proklatí*[i] *neb oddělení sou a svatí nejsú, kterak jiné posvěcovati mohú? A poněvadž v těle Kristově nejsou, kterak tělo Kristovo dávati neb přijímati mohú?*[β] K témuž Pelagius papež, jakož psáno ⟨C.⟩ 24 qu. 1.,[j] že *nenie tělo Kristovo což oddělenec posvěcuje, poněvadž se pravdú zpravujeme*.[γ] A toho dovodie tiemto základem pána Krista[δ]: *Jakož větev nemuož činiti ovotce, jediné leč ostane v kmeni,*[k] *též ani vy, leč ve mně ostanete.*[l][ε] A dál die: *Neb beze mne nic nemůžete*[m] *učiniti.*[ζ] A k témuž s. Cyprián mučedlník[n] ⟨C. 70 C.⟩ 1. qu. 1.[o] mezi jinú řečí[p] takto die, vypisuje služebnosti kněžské nepravé, že *aniž muož tu posvěcována býti obět, kdež Duch Svatý nenie.*[η] A k témuž Zlatoústý mluví v svém dialogu v třetích knihách v 5. kapitole,[r] / vypisuje o posluhovánie svátostmi[s] die, že skrze žádného jiného, než skrze svatého kněze ruce puosobí se a posluhují svátosti.[θ] A tak[t] f. 97b

[a] *A II:* církve. [b] *A II:* néni. [c] *A II:* býti v pravdě. [d] *V A II chybí:* pána Krista. *Místo toho pouze:* jeho. [e] *A II:* kdo. [f] *A II:* není Kristově. [g] *V originále stojí nesrozumitelné:* píše 191. [h] *V A II následuje*: a. [i] *A II:* prokletí. [j] *V originále:* 2491. *A II:* 2491 jakož psáno. [k] *A II:* zuostane v kořenı́. [l] *A II:* zuostanete. [m] *A II:* nemuožte nic. [n] *V A II chybí.* [o] *V originále stojí:* 191. [p] *A II:* jinými řečmi. [r] *A II:* lib. 3. capi. 7. in suo dialogo. [s] *A II:* svátosti. [t] *A II:* k temuž.

α Moc. *C.*

β Decretum Gratiani c. 12 C. 1. qu. 1. (Friedberg, Corpus iuris canonici I, 361).

γ Decretum Gratiani c. 34 (§ 4.) C. 24. qu. 1. (Friedberg, Corpus iuris canonici I, 979—980). δ Jistota. *C.* ε Jan 15, 4. ζ Jan 15, 5.

η Decretum Gratiani c. 70 C. 1. qu. 1. (Friedberg, Corpus iuris canonici I, 382—388).

θ *Joan. Chrystomi.* De sacerdotio v *Migne,* Patrologiae cursus, ser. graeca t. 48, str. 643.

i jiní. Protož dokudž v pravdě úřadnú moc měli a klíčuov požievali, takové z sebe vyobcovávali,[a] kteréž shledali v bludu neb[b] v hříchu škodlivém, aby služebnosti nečinili svátostmi. A k tomu die s. Jeronym, že *abych v pravdě řekl, ktož takového kněze život zná*[c] *a jemu dopustí*[d] *slúžiti, jest*[e] *týchž*[f] *hřiechuov*[g] *i týchž muk účasten.*[α] Protož psáno 32. d⟨istinctione⟩, Porro,[h] že *tak velmi lidu škodie, aby v pravdě pravé modloslúhy byli s takovými kněžími.*[β] K témuž psal s. Řehoř 32. d⟨istinctione⟩,[i] Verum: *Úřadu svatokupcuov a smilníkuov aby nikoli nepřijímali, ale, což muožte,*[j] *od svatých posluhování zbraňovali.*[γ] Toť jest jiné bylo, než nynie, ješto řiekají, by jich na sto poškvrnil, proto úřadu nic neškodí, a to muož býti panen, vdov i manželek, a poněvadž to svobodně mluvie, že nejhoršie kněz jako nejlepšie muož úřadnú mocí poslúžiti, a což[k] se die nejhoršie, to jest nejohavnějšími hřiechy i kacířstvími poškvrněný a zkažený; neb když sobě jednoho hřiechu nevážie, také i druhého etc.; neb obecně svatokupecky jdú v to kněžstvo,[l] ješto první papeži i doktoří vypisují to za největčie kacířství.

Protož zřiece k těm věcem mnohým musili sme se opatřiti o své spasenie krom jich služebností, majíce k tomu písma starého i nového zákona i doktory prvnie; ne bychom je chtěli ohyzditi aneb o nich zlé věci mluviti neb vypisovati; neslušie to na nás, ale radše se za ně pánu Bohu modliti, aby ku pokání přišli. Ale toto krátce přivodíme pro výstrahu a pro příčinu našeho oddělenie od nich. A také v tom nedotýčem těch, kteříž sú v pravé víře pána Krista a bez hřiechu smrtedlného. Ale sami[m] sú se[n] příliš ohyzdili a potupili; na tré se[δ] rozdělivše v Čechách traktáty proti sobě sepsali hánlivé. Pán Buoh nás zachovej takových věcí, abychom je směli mluviti aneb rozpisovati a tak lid proti lidu vzbuzovati a v nenávist uvoditi i k vraždám povolovati. Jakož tomu rozuomíte i široce viete, že se ty věci dály i podnes se[o]

[a] *AII:* vyobcovali. [b] *AII:* aneb. [c] *AII:* zná život. [d] *AII:* dopouští. [e] *AII:* bývá. [f] *AII:* téhož. [g] *AII:* hříchu. [h] *V AII chybí.* [i] *AII:* 26 distinctione. [j] *AII:* muožete. [k] *AII:* co. [l] *AII:* kněžství. [m] *AII:* samiť. [n] *V AII následuje:* velmi. [o] *V AII chybí.*

α *Místo toto nebylo možno zjistiti.*

β Decreti Gratiani prima pars, distinctionis XXXII c. 6. pars III, § 3: „Porro ad haec“ ... (Friedberg, Corpus iuris canonici I, 118—119).

γ Decreti Gratiani prima pars, distinctionis XXXII c. 6. pars III: „Verum principia ...“ (Friedberg, Corpus iuris canonici I, 118).

δ Na tré rozdělení. *C.*

dějí / již ode dvú stran, a to skrze ty příčiny zlobenie kněžského f. 98[a]
a písem proti sobě sbieranie[a] k svému úmyslu starého i nového zákona; takéž i doktory jedny proti druhým postavujíce v řečech jich, i to ještě, že jednoho a téhož doktora jedni vedú k svědectví své straně a jiní své. Protož potřebie múdře písem požievati, poněvadž je mohú jako vosk přilepiti podlé vuole své, k čemuž chtie. Neb i my mohli bychom mnoho písma vésti i doktorského, ale vědúce, kterak ho požievají, lekli sme se jeho nevědúce toho,[b] tak-li oni rozdílně a odporně sobě píší, čili tito řeči jich jinak převracují, svú při chtiece provésti. Protož zůstáváme při řečech jistých a stálých apoštolských a prorockých, ješto spolu se sjednávají, široce[c] a zjevně cestu k spasení ukazujíce v víře i v skutcích, a kteřížkoli se v tom sjednávají,[c] těm my věříme a také v jednotě s nimi[α] přebývati[d] žádáme, kdež sú koli po všem světě, o nichž písma svědčí, že sú v jednotě církve svaté, jakož dí apoštol, že ⟨*jako*⟩ *v jednom těle mnoho úduov máme, tak mnozí jedno tělo sme v Kristu.*[β] Protož ti sú zvláštní od těla obory světa, neb die pán Ježíš: *Neprosím*[e] *za svět, ale za ty, kteréž's*[f] *mi dal z světa,*[g] *aby byli jedno, jakož's*[h] *ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno*[i] *byli.*[γ] Opět die: *Já sem vás vyvolil z světa, a svět vás v nenávisti má.*[δ] K témuž die s. Jan: *Vizte, kterakú lásku dal nám Buoh Otec, abychom synové božie sluli i byli. Protož svět nás nezná, neb jeho nezná.*[ε] A z toho je i v nenávisti má, jakož die: *Budú vás nenáviděti, z sebe vyobcovati, ohyžďovati i jména vymětati*[ζ] *a před mistry voditi i před vládaře stavěti,*[η] *a do žalářuov potáhnú*[j] *vás i*[k] *zabijeti budú domnievajíce se tiem Bohu sloužiti.*[θ]

A tak všecky časy bylo i podnes jest[l] o lidu zvláštniem, o němž se plnie písma. A k témuž i doktoří někteřie mluvie, jako s. Jan Zlatoústý na tu řeč ve čtení *Jeruzaléme, jenž zabíjíš proroky,*[ι] pokládaje o dvú církví i die, že pravá a věrná chot Kristova, jejížto[m] údové rozprostřieni sú po všem světě, musí trpěti od té

[a] *AII:* sebrání [b] *AII:* jeho. *Následuje:* nevědouce. [c] *V AI chybí:* široce × sjednávají. [d] *AII:* přebývati s nimi. [e] *AII:* neprosímť. [f] *AII:* které's. [g] *V AII chybí:* z světa. [h] *AII:* jakož. [i] *AII:* jedno v nás. [j] *AII:* potěhnou. [k] *AII:* a. [l] *AII:* jest i podnes. [m] *AIL:* jejíž.

[α] Jednota. *C.* [β] Řím. 12, 4.
[γ] Jan 17, 9. 11. [δ] Jan 15, 19.
[ε] 1 Jan 3, 1. [ζ] Luk. 6, 22.
[η] Luk. 12, 11. [θ] Jan 16, 2. [ι] Mat. 23, 37.

rozmnožené v množství světa.[α] K kteréžto[a] právě církvi[b] my se
f. 98[b] přiznáváme,[c] o niež die poctivý Beda, že *nejlepšie / mistrovstvie života jest následovati skutkuov první církve.*[β] A ta se ze všeho lidu vybierá a[d] ze všech krajin země v jednotu[e] víry nejsvětějšie, jakož die pán Buoh: *Učiněn sem jako ten, jenž paběrky*[f] *sbírá v*[g] *podzim.*[γ] Opět die: *Vybral's nás Bohu svému z pokolenie, z národuov i z jazykuov.*[δ] A též[h] i apoštolé píší křesťanuom věrným, že *bydlé v prostřed národuov,*[ε] a opět, že *trpí od spolu-měšťan.*[ζ] K témuž mluvie doktoři, že nedáví ovce vlka, ale vlk ovce. Netrpěl Kain od Abele, ale Abel od Kaina, ani Izmael[i] od Izáka, ale Izák od Izmaele[k]; též Jakob od Ezau,[l] i[m] mnozí až do pána Krista, kterýž trpěl od mistruov a biskupov,[n] od moci světa. Též apoštolé jeho následovníci. Protož ta věc šla v přirozeném i Starém zákoně, ovšem pak v Novém svědectví, ješto pán Kristus začal cestu novú na svém těle skrze trpělivost a též všem následovníkuom jeho oznámeno, že mají skrze trpělivost běžeti na úzké cestě[o] těsnú branú. A to sú i apoštolé předkládali křesťanuom věrným skrze písma, aby *patřili na pána Ježíše, rozmnožitele viery a skonavatele, kterýž předloživ sobě radost, strpěl kříž a hanby zanetbal etc.*[η] Opět k témuž: *že pán Kristus trpěl, i my musíme týmž myšlením oděni býti,*[ϑ] a ještě: *když trpěl, nehrozil.*[ι] A dále die: *Budem-li spolu trpěti, budem spolu kralovati.*[κ]

Pak mohli by někteří říci: „Však i my trpíme".

K tomu dieme, že to vieme, že trpie mnozí lidé jedni od druhých z božieho dopuštění v okršlku světa, jakožto i v Čechách trpěly tři strany, jedni[p] od druhých, ale v tom zjevně přikázanie božie přestupovali, řečí pána Krista neostřiehajíce. Také od nich trpěli sú někací[r] lidé na Ostrově se zlými smysly[1] a tak trpie mnohým obyčejem mnozí neužitečně, ale jako zločince.[s] Ale jediný jest lid

[a] *AII:* níž. [b] *V AII chybí:* právě církvi. [c] *AII:* známe. [d] *V AII chybí.* [e] *AII:* jednotě. [f] *AII:* poběrky. [g] *AII:* na. [h] *AII:* tak. [i] *AII:* Izmahel. [k] *AII:* Izmahele. [l] *V AII chybí:* od Ezau. [m] *AII:* a. [n] *V AII následuje:* i. [o] *V AII následuje:* skrze. [p] *AII:* jedny. [r] *AII:* nějací. [s] *AII:* zločinci.

[α] Spisovatel vyjadřuje takto zhruba smysl místa: *Joan. Chrysostomi,* In Matthaeum homilia LXXIV. al. LXXV. v *Migne,* Patrologiae cursus, ser. graeca t. 58 str. 682—684.

[β] *Beda Venerabilis,* Homilia X. in dominica post ascensionem Domini (*Migne,* Patrol. ser. lat. t. 94, 189).

[γ] Mich. 7, 1. [δ] Zj. 5, 9. [ε] Fil. 2, 15.
[ζ] 1 Tes. 2, 14. [η] Žid. 12, 2.
[ϑ] 1 Petr 4, 1. [ι] 1 Petr 2, 23. [κ] 2 Tim. 2, 12.

[1] *Míní se Adamité. O nich viz pozn. 1 na str. 33.*

zvláštní, ze všech náröduov vybraný v vieru Syna božieho a přebývá v lásce Ducha jeho[a]; ten[b] trpí pro spravedlnost užitečně, jakož die: *Blahoslavení sú, kteřiež[c] trpí pro spravedlnost.*[α] A k témuž o nich die apoštol na sobě příklad dávaje, že tu spravedlnost měl, kteráž jest z viery / Kristovy, jenž z Boha jest spra- f. 99[a]
vedlnost[d] u víře, v poznání jeho a v moci vzkříšenie jeho.[β] A ti sú tovaryší utrpenie jeho a připodobněni k smrti jeho. A kteřiež sú koli[e] v té spravedlnosti viery pána Krista, takové za chot pána Krista pravú máme a k těm[f] se přiznáváme, že sú[g] ti[h] spoluúdové z úduo Kristových. A trpí-li jeden úd, trpie s ním všickni, neb sú v jedno tělo pokřtěni i jedním duchem zapojeni a tak na jeden základ vzděláni, z jednoho kořene moc berúce, z Krista Ježíše a z jednoho pramene pijíce, z Ducha Svatého, kteřiež sú ti koli buď z kněžie, z učených, z urozených, městských i sedlských. Jakož die ke všem takovým spolu, aby *duostojně chodili povoláním, jímž povoláni sú, se všie pokorú a tichostí, s trpělivostí, snášejíce se vespolek v lásce, pečlivi jsúce zachovati jednotu ducha v svazku pokoje, jedno tělo a*[i] *jeden duch, jakož povoláni sú v jedné naději povolánie svého, jeden pán, jedna viera, jeden křest, jeden Buoh a Otec všech, jenž jest nade všecky*[j] *i*[k] *po všech nás i ve všech nás, a jednomu každému z nás*[l] *dána jest milost podlé míry obdarování*[m] *Kristova.*[γ] Protož die: *Vstupuje na výsost já tu*[n] *vedl vazbu, dal dary lidem,*[δ] a tudiež die, že *on některé zajisté dal apoštoly a některé proroky, jiné pak evangelisty a jiné pastýře a učitele k dokonání svatých v dielo služebnosti k vzdělání těla Kristova, dokudž se všickni nesběhneme v jednotu viery a v poznání Syna božieho etc.* A dále die: *Pravdu činíce v lásce, rostme v něm ve všech věcech, jenž jest hlava náše,*[o] *Kristus, z něhož všecko tělo spojeno a svázáno po všelikém klúbě přisluhovánie podlé dělánie v míru jednoho každého úda*[p] *přispořenie těla činie ke*[r] *vzdělání svému v lásce.*[ε] Tuto[s] apoštol píše[ζ] o jednotě božie, kterúž učinil z svého velikého milosrdenství. Jakož die, že *jeden Buoh jest, jenž jest všecko ve všem,*[η] také že *Kristus Ježíš,*[t] *pán náš jeden jest,*[ϑ] jenž s Otcem jedno jest a[u] také skrze

[a] *AII:* svatého. [b] *AII:* tenť. [c] *AII:* jenž. [d] *V AII chybí.* [e] *AII:* koli sú. [f] *AII:* těmť. [g] *AII:* sme. [h] *V AII chybí.* [i] *V AII chybí.* [j] *AII:* všecko. [k] *V AII chybí.* [l] *V AII chybí:* z nás. [m] *AII:* obcování. [n] *AII:* jatou. [o] *V AII chybí.* [p] *AII:* oudu. [r] *AII:* k. [s] *AII:* tutoť. [t] *V AII chybí:* Kristus Ježiš. [u] *V AI chybí:* a × jest.

α Mat. 5, 10. β Parafráse Fil. 3, 9. 10. γ Ef. 4, 1.—7. δ Ef. 4, 8.—13. ε Ef. 4, 15. 16. ζ Jednota. C. η Ef. 4, 6. ϑ 1 Kor. 8, 6.

ného jedno jest,[u] s ním i s Otcem církev svatá, kteráž se zpravuje Duchem Svatým, jenž pochodí od Otce i od Syna, kteréžto církve
f. 99[b] prvotní údové sú světí[a] apoštolé a dále ti, ješto je tudiež jmenuje, kteřiež sú k vzdělání té církve, aby jednoho každého učili, napomínali i tresktali, aby každý člověk věřící a poslušný přicházel k té dokonalosti k míře víry, v níž má spasen býti v plnosti Kristově skrze poznánie jeho tak, aby každý naplněn byl ovotce spravedlnosti, jenž jest základ ducha k spojenie jednoty. Jakož die *po všech klúbiech,*[α] dává příklad na těle vidomém a hmotném, aby člověk rozuměl o duochovním, kteréž jest život božie, v němž mnozí jsú jedno tělo v Kristu. Jakož také die v té[b] řeči apoštol, čině rozdíl zlých lidí od lidu božieho, že sú zlí odlúčeni od života božieho, jenž jest církev svatá, jejížto údové, vyvolení božie jsú chrám Boha živého.

Protož ten život duochovní vnitřní jest vzdělán v[β] příbytek božie v Duchu Svatém, neb jest stvořen mocí božie v skutcích dobrých skrze víru Krista Ježíše[c] a lásku Ducha Svatého, a tak jest v jednotě ducha v svazku pokoje, jakož die apoštol: *Jedno tělo a jeden duch,*[γ] a to s vyvolenými božiemi, jenž sú církev svatá, kteráž tu vieru vyznává ústy, kterúž v srdci má, řiekajíc: „Věřím v Boha Otce všemohúcího“[d] etc. A to jest víra obecná křesťanská. Ktož jie v srdci má v té pravdě, o níž napřed povědíno, ten[e] jie užitečně vyznává, jakož napřed die: *Jedna viera a jeden křest.*[δ] Neb tak má věřeno býti podlé písem apoštolských a prorockých od každého křesťana věrného, neb každý má skrze tu vieru v jednotě přebývati; neb ihned když přistupuje k Bohu, má věřiti, že jeden jest Buoh[f] a že hledajících sebe jest[g] odplatitel. A tak to přistúpenie jest, jakož die s. Pavel[h]: *K němužto*[ch] *přistúpiece s pravým srdcem v plnosti viery.*[ε] Protož[i] ihned má právě smysliti o pánu Bohu, že jest mocný, múdrý a[j] dobrotivý[ζ] a moc jeho moc věčná, všemohúcí, nepřemožená a že z něho a skrze něho a v něm sú všecky věci, kterúžto mocí stvořil múdře všecko[k] a v dobrotě své zachovává je. Protož dověrným srdcem
f. 100[a] a duchem milovným má[l] / se k němu míti každý člověk pro své spasenie, neb on jest sám nejlepšie dobré, s nímž se má skrze

[a] *AII:* svatí. [b] *AII:* též. [c] *AII:* Ježíše Krista. [d] *V AII chybí:* Otce všemohúcího. [e] *AII:* tenť. [f] *AII:* Bůh jest. [g] *AII:* jest hledajících sebe. [h] *AII:* apoštol. [ch] *AII:* němuž. [i] *AII:* a tak. [j] *V AII chybí.* [k] *AII:* všecky. *Následuje:* věci. [l] *AII:* máť.

[α] Ef. 4, 16. [β] Život duchovní. *C.* [γ] Ef. 4, 4.
[δ] Ef. 4, 5. [ε] Žid. 10, 22. [ζ] Co věřiti o pánu Bohu. *C.*

lásku ducha spojiti a tak v něm naději míti všeho dobrého budúcího skrze pána Krista Ježíše. Neb v něho také věří církev svatá, že[a] jest moc a múdrost Boha Otce a nese všecky věci slovem moci své, kterýž jest blesk slávy a zpuosoba podstaty jeho, a skrze něho všecko dobré stalo se jest církvi svaté, neb v něm má vykúpenie a odpuštěnie hřiechuov a z mrtvých vzkříšenie i život věčný. Ten[b] jest užitek Krista Ježíše všem těm, kteříž v jednotě přebývají, za kterúž se pán Ježíš modlil. A toť[c] jest církev svatá ze všeho lidu světa vybraná všech časuov i tohoto nynie. S nimiž i my věříme[α] v církvi svaté se přebývati skrze Krista Ježíše, jenž jest tu církev s sebú spojil a v účastnost uvedl Ducha svého Svatého. A tak věříme i svatých obcování i hřiechuom[d] odpuštěnie i těla vzkřiešenie k blahoslavenství života věčného.

To my spolu svědčíme o víře církve svaté i o naději, o nichž[e] mluví s. Petr, aby vydali počet každému žádajícímu z viery a z naděje, kteráž jest v nich.[β] Protož k té víře s dobrú volí, s oblíbením[f] se známe i ke všem věcem, ješto sú církve svaté skrze Krista Ježíše, neb on jest chot její milý a ona jeho poslušná a věrná jemu od Otce jsúci[g] předvěděna[h] a skrze posly jeho proroky a apoštoly zasnúbena. Jakož se napřed jmenují ti poslové,[i] pastýří a učitelé prospěšní v církvi svaté v služebnosti Ducha Svatého, jakož die: *Dal dary lidem.*[γ] A to prvotně jmenuje zprávce církve svaté, aby těch daruov k užietku, jako hřivnú těžiece, požievali k rozmnožení chvály božie a k užietku spasitedlnému[j] lidem, neb pána svého následují, Krista Ježíše, a k témuž jiné napomínají, aby tak činili, jakož na nich vidie a od nich slyšie, jakož i napřed die, aby *chodili duostojně ve všie pokoře a tichosti s trpělivostí snášejíce se v lásce.*[δ] A toť jest duostojenstvie úřadu / kněz- f. 100[b]
ského,[k] když tak chodí v rúše spravedlnosti ke[ε] cti biskupu svrchovanému a voleným jeho ku příkladu. a z těch daruov aby posluhovali, kteréž od něho vzali, jakož k tomu napomíná prvotní vládař mezi apoštoly s. Petr řka: *Jako dobří vládaři rozličného daru božieho, ač kto mluví, jako řečí božie, ač kto posluhuje, jakožto z moci, kterúž přidává Pán.*[l][ζ] Protož takoví z té moci úřadné církve svaté mohú prospěti a[m] poslúžiti užitečně[n] k spasení[o] nejprv slovem božiem a[p] mo-

[a] *AII:* jenž. [b] *AII:* tenť. [c] *AII:* to. [d] *AII:* hříchuov. [e] *AII:* niž. [f] *V AII chybí:* s oblíbením. [g] *AII:* jsouc. [h] *AII:* předzvěděná. [i] *V AII následuje:* a tak. [j] *AI:* spasitedlného. [k] *AII:* kněžského. [l] *AII:* Buoh. [m] *V II chybí:* prospěti a. [n] *V AII následuje:* a. [o] *V AII následuje:* prospěšně. [p] *V AII chybí.*

[α] Jak jsme v církvi? *C.* [β] Parafráse 1 Petr 3, 15. [γ] Ef. 4, 8.
[δ] Ef. 4, 2. [ε] Důstojenství úřadu. *C.* [ζ] 1 Petr 4, 10.

dlitbú a svátostmi,[α] jakožto křtem k rodu novému na dokázanie obmytí druhého narozenie a obnovenie Ducha Svatého, také potvrzením[a] skrze rukú vzkládanie k přispořenie daruov božiech, také svátostí vidomú[b] chleba a vína k obcovánie těla a krve pána Krista, chleba nebeského a živého, a tak k posílení[c] a k vzrostu života vnitřního duochovního i k setrvání k životu věčnému. Také z úřadné moci mohú hřiešnému prospěti a ku pokání obrátiti a k známosti pravdy Krista Ježíše přivésti[d] a tak uměním klíčuov jemu otevříti bránu do království nebeského, aby sa rozvázán kráčel po šlepějích Pána svého na úzké cestě,[e] a jakož prvé vydával údy své[f] k nepravosti hřiecha, tak již zase k spravedlnosti a k posvěcení. Tomu všemu zpravie jej[g] pastýří věrní, kterak má ukřižován býti hřiechuom[h] a žádostem a Bohu živ býti.[ch] Také naučie manželky[i] ty, ješto přebývají v[β] Kristu a v církvi prvé v stavu panenském neb vdovském, aby se zachovaly v svém stavu[j] od poškvrny a porušenie srdce zlú žádostí a od tělesné[k] milosti kochánie nečistého a chlipného, ale aby přebývaly v Kristu Ježíši v dověrnosti[l] srdce a[m] v duochovní milôsti se všemi spolu volenými.[γ] A toť jest veliká svátost, aneb k rozumu mluviece, veliké učinění s nimi milosti božie, že jsúce v takovém nebezpečném stavu, mohú zůstati v Kristu Ježiši a v církvi, kdež to jest veliká svátost.

Také[n] zprávce církve svaté[n] mají naučiti a zpraviti křesťany věrné ty,[o] o nichž napřed povědíno, aby[p] oni také na řeč pána Krista pomněli,[r] jenž jest řekl: *Nemocen sem byl a navštívili ste*
f. 101[a] *mne.*[δ] Protož rádi / mají přijíti[s] k nemocnému a jeho potěšiti, v víře potvrditi a v naději postaviti,[t] modléce se za něho s kněžími církve,[u] jestliže jest[v] který nedostatek hřiecha, aby Otec milosrdný odpustil skrze zaslúženie pána Krista Ježíše.[x] Pakli potřebuje zdravie pro užitek svého spasenie aneb pro prospěch bližních, aby jeho ráčil posíliti a zdravím obdařiti; pakli jest hodná

[a] *AII:* potvrzeni. [b] *AII:* svátostmi vidomými. [c] *AII:* posilnění. [d] *AII:* přivesti Krista Ježíše. [e] *V AI následuje nesrozumitelné:* čas vyplaníje, *v AII:* čas vyplacuje. [f] *AII:* údy své vydával. [g] *V AII následuje:* a nauči. [h] *AII:* hříchům ukřižován býti. [ch] *V AII chybí:* živ býti. [i] *AI:* manžely. [j] *V AII místo:* v svém stavu *stojí:* snímaní. [k] *V AII následuje:* žádosti. [l] *AII:* milosti. [m] *V AII chybí.* [n] *V AII chybí:* také × svaté. *Místo toho stojí v AII:* a v tom je. [o] *V AII chybí:* křesťany věrné ty. [p] *AII:* ješto. [r] *AII:* pomní. [s] *V AII místo:* mají přijíti *stojí:* přijdou. [t] *AII:* postaví. [u] *V AII chybí:* s kněžími církve. [v] *V AII chybí:* že jest. [x] *V AII chybí.*

[α] K čemu dobří dobře poslouží? *C.*
[β] Manželstvi. *C.*
[γ] Svátosti. *C.*
[δ] Mat. 25, 36.

příčina, i olejem pomazati ve jméno[a] Páně,[α] jakož o tom s. Jakub píše v své kanonice.[β]

Protož to za dobré také máme a užitečné k spasenie tak, jakož svědčie písma svatá, jimž máme věřiti a jich ostřiehati s milostí a tak v lásce spolu přebývati a každému pravdu činiti a pánu Bohu děkovati ze všeho toho dobrého, že nám poslal Syna svého milého, abychom skrze něho v té milosti přebývali a došli věčné radosti. A toho každému žádáme i za to se pánu Bohu modlíme, ačkoli neužitečné slúhy božie.[b]

‖ Pánuom purgmistru a radě i staršiem Starého Města ‖ Pražského.[c] f. 101[a]

Známo[1] činíme Vaší Milosti, že sme psali listy jedné formy do některých měst v tomto království, oznamujíce ty věci, které sú při nás podlé puovodu a povolánie našeho. Ale Vaší Milosti měli sme bázeň psáti proto, patřiece k vaší výsosti a hlavě Českého královstvie a také k našemu ponížení a pohanění těchto časuov. Ale však sme to mezi sebú rozsúdili hlediece k tomu, že čím jsú v úřadech duostojnějšie a múdřejšie, tiem více přiležie ku poníženým a sprostným milosrdenství a milost ukázati, laskavě vyslyšeti a pokojně snésti a v jich při nahlédnúti, pro kterúž trpie: protož prosíme / Vaší Milosti pro milost božie, račte se k nám f. 101[b] míti dobrotivě a strpte nás v tomto psání a porozuomějte našemu položení, v čem sme se ustavili a co provodíme a od čeho se vystřieháme, neb my máme za to, že mimo jiná města Vaše Milost muožte těm věcem, kteréž sú při nás lépe srozuměti. Neb těch všech let bývaly mnohé otázky i řeči s některými nás na rathouze i u mistra v domě, ješto některie z pánuov těch věcí mohú býti svědomi,[2] a že my vždycky znali sme se k víře pána Krista i ke všem svátostem, že držíme a věříme tak, jakož písma oznamují jistá a stálá, apoštolská i jiná Bohem vdechnutá, kterak byli

[a] *AH:* ve jmenu. [b] *Mezi tímto a následujícím kusem jest asi 1/4 stránky prázdné.* [c] *Nadpis od vlastního listu není nikterak rozlišen.*

[α] Mazání. *C* [β] Jak. 5, 14.

[1] *Výňatek z kusu tohoto otiskl GOLL v ČČM 1884, 463. O obsahu PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 82. „List purkmistru a t. d. Starého Města Pražského" byl sepsán po PRVNÍM LISTĚ MÝTSKÝM, tedy snad na podzim r. 1471.*

[2] *Srov. f. 88b (str. 232). Řečmi, které s bratřími byly vedeny na radnici, rozumí se, tuším, jejich vyšetřování r. 1461. Srov. GOLL v ČČM 1884, 450 sl. 454, 463. Prameny bratrské zmiňují se o radnici novoměstské.*

v první církvi, a tak i o všech věcech k spasení potřebných. Neb to se nalézá za nejbezpečnějšie držeti, věřiti, v skutku zachovávati i ústy vyznávati tak, jakož pán Ježíš Kristus učinil smlúvu mezi Bohem Otcem a lidským[α] pokolením k chvále jeho a k jich spasení a tak je smířil a v pokoj uvedl, a kdož tu smlúvu zachovávají, život věčný zaslíbil. A toho sú svědkové světí apoštolé, kteřiežto poselství miesto Krista děli,[β] oznamujíce tu úmluvu, v kteréž bychom i my rádi se zachovali i k ní se známe. A co bychom proti tomu učinili, rádi bychom s milostí opravili, neb tak píší napřed povědění apoštolé řkúce: *Zuostanete-li v tom, co ste od počátka slyšeli, i vy v Otci i v Synu zuostanete, a toto jest vám zaslíbenie, život věčný.*[γ]

Také známo jest náše obcování v Praze mimo jiná města, kterak sme kající život vedli, poslúchajíc mistra Rokecana i jiných, kteřiež se jeho přídrželi a zvláště také rady sme brali i v přítomnosti bývali kněze Martina Lupače, kněze Jana Opočny, také v Vilémově, v Divišově, někteří i v Chelčicích. Nebo z těch stránek jest počátek našeho shromážděnie, jakož sme o těch věcech šíře psalie Králové Milosti i mistru Rokecanovi, ješto některých z Vaší Milosti muož to tajno nebýti.[1] Protož z těch příčin napřed pověděných naději máme, že těch věcí, kteréž při nás sú, Vaše Milosti mezi sebú povážíte a poznáte, že jiná příčina našeho oddělenie od kněžie nenie než ta, že sme bázeň měli, zuostati[δ] při úřadu moci papeže a zř⟨íz⟩enie kostela římského, jistě vědúc, že zle stojie v víře i v skutcích, a proto sme měli bázeň vyznávati o svátostech podlé forem od nich složených, neb nalézali sme
f. 102[a] mnoho bezpečnějí tak / věříce vyznávati, jakož milí apoštolé učili i psali a první církev ostříhala. Také sme se při nich toho lekli, že sú jistá a pravá ustavení pána[ε] Krista a apoštolská potupili za hřiech smrtedlný a za blud a svá zvelebili, k nimž mocí pudie, vylévaním krve mnohých lidí, i spravedlivých, tak že v posledním času na to přišlo, což papež, by byl nejhoršie, s kardinály, s biskupy též zlými za dobré řkú, aby to[ζ] jedno za dobré jméno bylo, a co za zlé, to za zlé, a ktož by nechtěli v tom jich poslúchati, hrdla zbavují.[2]

α Smlouva skrze Krista mezi Bohem a lidským pokolením učiněná. *C.*
β Tu apoštolé kázali. *C.* γ 1 Jan, 2, 24.
δ Čeho se báli v papežstvu. *C.*
ε Ustaveni pána Krista, lidská. *C.* ζ Poslušenství papeže. *C.*
1 *Srov. str. 233 a 257.*
2 *Narážka na druhé pronásledování bratří. Viz ostatně str. 62 pozn. 5.*

A z toho sme nalézali i v tom se ustavili, abychom[α] radše pána Krista poslúchali i jeho milých apoštoluov i všech těch následovníci byli, kteřiež sú té pravdy ostřiehali. A proto sme se opovážili i životuov. Jakož i první křesťané věrní trpěli od Židuov a od pohanuov, takéž i my od zlých lidí pod jménem křesťanským, majíc na příklad první v Starém zákoně, ješto trpěli od těch kněžie, kteřiež seděli na stolici Mojžíšově, neb sme se nemohli dověřiti spasenie při nich, poněvadž o nich nedržieme, by byli církev svatá, neb nemají skutkuov jejích. Také nám se viděla těžká věc přidati tu čest papeži zlému, kleráž[β] sluší pánu Kristu Ježíšovi, také zboru hřiešníkuov, ješto přiležie církvi svaté, choti Kristově pravé, a tak abychom místo Krista Ježíše nepřidávali cti člověku hřiecha, jenž se povyšuje nade všecko, ješto slove Buoh. A z těch příčin hlediece k písmom apoštolským, hrozná věc se nalézala, abychom v jeho úřadu spasení své drželi a jeho posluov poslúchali a v těch věcech, kteréž přiležie k spasení, a od nich svátosti přijímali jako od posluov Kristových. Neb i sami někteřie kněžie v tom se znají, že sú v to kněžstvo neřádně vešli skrze svatokupectvie a někteřie falšujíc pečeti, a také někteří přijímajíce od nich pod jednú zpuosobú, zapírali pod oběma, a k tomu také, že jsú živi neřádně v zjevných skutcích zlých.[1] Pakli kteří sú kde dobří a dobře živi a přijali posvěcenie v pravdě skrze Krista Ježíše, těch my nedotýčem, ale žádáme jich účastni býti. A protož, milostiví páni, neměli byšte nám za zlé míti, že sme se vzdálili od jich posluhovánie, chtíc se vystřieci nebezpečenství zahynutí duší svých.

Ale jakož / mluví o nás, že bychom zlú víru měli, pán Buoh f. 102[b]
zná víru v srdcích našiech, že bychom ji rádi zachovali neposkvrněnú, z niež tak i počet vydáváme každému žádajícímu. A tak i o svátostech církve svaté rádi bychom právě věřili i jich požievali v pravdě. Jakož to o křtu věříme, že má býti a že každý má[γ] pokřtěn býti jednú a potom, shřeší-li, pokání potřebuje, a to v církvi svaté. Ale ktož nejsú v církvi[δ] svaté, nemají moci křtu, protož jich křest nic nenie, jakož tak apoštolé oznamují i doktoří píšie prvnie[ε] i nynějšie, takže ktož nenie v těle Kristově údem, není účasten hlavy ani spolúduov církve svaté, a tak ktož ne-

α Pána Krista. *C.* β O čest Kristovu. *C.* γ Křest. *C.* δ Pokání. *C.* ε Čí křest ničím jest. *C.*

[1] *Narážka na pokoutní nabývání svěcení kněží podobojích. Srov. TOMEK. Dějepis Prahy IX. 38. Viz též příslušné poznámky na f. 139a. 139b. 317b.*

přebývá v Kristu a v církvi, žádné moci nemá k nižádné svátosti. Ale komu se stal v pravdě křest a přijal jej, ten jest v jednotě církve svaté, když ho ostřiehá; a takoví hodni učiněni sú k přijímaní těla a krve pána Krista pod zpuosobem chleba a vína, jakož i v první církvi takovým bylo posluhováno od kněžie zboru božieho. Také o svátosti kněžstvie věříme i vyznáváme tak, jakož písma apoštolská zjevná sú k tomu, a též i o jiných svátostech, jakož sme mistru Rokecanovi v listu šíře psali o každé zvláště.[1] A tak dál i o jiných věcech psali sme, v čem jest položenie náše, že v tom, což sú první křesťané věřili, vyznávali i v skutku plnili, o nichž jest svědectví od doktoruov, od kněžie, od mistruov obojí strany.[2] A o to žádné ruoznice nemají, ale obojie o tom píší i na kázaních mluvie, že sú oni v pravdě křesťané byli i mnozí svatí a mučedlníci, ješto došli koruny v nebi, a že to jest církev svatá,[3] chot Kristova věrná a pravá, jejiežto údové rozprostřieni sú po všem světě i tohoto času. A k té my se přiznáváme i v naději božie k ní sme přistúpili. Ale této církve shromážděné u velikém množství světa na široké cestě, kteráž zabíjí proroky a spravedlivým se vždycky protiví, o níž také apoštolé i doktoři píší a zvláště s. Jan Zlatoústý na tu řeč *Jeruzaléme, jenž zabíjíš proroky,*[a] nesmíme jie býti účastni, neb ačkoli Jeruzalém bylo město zvláštnie božie, avšak mnohých spravedlivých krev vylévalo a proroky zabíjelo, když mistruov svých a kněžie poslouchalo, kteřiež se /
f. 103[a] vždycky Duchu Svatému protivili v spravedlnosti své se ustavujíce a práv svých požievajíce a spravedlnosti božie neznajíce ani práv zákona Ducha Svatého, kteréhožto ovotce jest láska, pokoj, radost etc.[4]

Protož, páni milostiví, k těm věcem račte popatřiti a porozuměti, že všech časuov ty věci byly, sú i tohoto posledního věku, v němž jest láska zstydla a zlost se rozmnožila a Antikrist kraluje s svými údy, jakož o tom mistří i kněžie v kázaních svých často

[a] Mat. 23, 37. Srov. *Joann. Chrysostomi,* In Matthaeum homilia LXXIV. al. LXXV. v *Migne,* Patrologiae cursus, ser. graeca t. 58. str. 682—684.

[1] *POČET Z VÍRY O SEDMERÉ SVÁTOSTI ve ČTVRTÉM LISTU K MISTRU ROKYCANOVI (AI f. 12a sl.) a ŠESTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI (AI. f. 22a sl.).*

[2] *Srov. AI f. 8a sl., 19a. 19b. LIST OD BRATŘÍ KRÁLI JIŘÍMU v AII f. 38.*

[3] *Argumentace podobná se několikrát opakuje v písemných projevech bratrských té doby. Srov. AI f. 75a. 117b. 118a. 118b. 137a. 162a.*

[4] *Co do bratrského názoru o církvi viz. pozn. 2 na str. 35.*

mluvili sou. Zachovejž vás pán Buoh, abyšte nebyli účastni těch, ješto spravedlivým se protivie a krev nevinnú vylévají. Ale známo jest nám o Vaší Milosti, ješto z toho i pánu Bohu děkujeme, že netoliko, byšte spravedlivým smrt činili, ale i vinné propouštíte milosrdenstvie činiec. Ačkoli někteřie spravedliví trpěli sú vězenie i na Novém městě mučenie, ale to jest bylo[α] královým rozkázaniem, kterýž chtěl své přísaze dosti učiniti. A také kněžská rada byla k tomu a zvláště biskupa Jošta, jakož sme byli zpraveni, že by k králi mluvil, aby nám smrti nečinil, ale trápenie dosti dal, a tak král jest té rady uposlechl maje za to, že by tiem Bohu poslúžil a církvi římské se zachoval.[1] A protož sme byli králi psali ta léta pokojná,[2] prosíce pro Buoh a pro spravedlnost, aby nám dal řádné vyslyšenie a hněvu božieho a pomsty na se i na toto království neuvodil.[3] A protož i toto píšem vystřiehajíce pány, města i všecky vuobec, aby se dílu božiemu neprotivili, neb žádný nikdy neobdržal proti Bohu všemohúcímu. A poněvadž Buoh chce tak míti a lid tohoto času tak spasiti, kterýž vyvoluje, a také zavedenie kněžské oznámiti a zlost rozmnoženú, kto pak z lidí bude tomu moci odolati? A my, k čemuž nás pán Buoh povolal, musíme tomu poddáni býti z lásky, a což na nás vzloží, trpěti pro své spasenie. Avšak v té milosti dlužni sme vždy lidí vystřiehati, jakož i první to činili, kteřiež skrze víru a trpělivost dědili zaslíbením.

Otevřiž pán Buoh srdce váše a osvěť oči vnitřnie, abyšte poznali líbeznú vuoli jeho a živi byli k chvále slávy milosti jeho i poddané k témuž vedli, abychom i my toho účastni byli, neužitečné slouhy pána Krista, také Vaší Milosti chtiece rádi poddáni i poslušni býti i věrnost zachovati ve všech / věcech, jakož tomu zpráva f. 103[b]
apoštolská učie, i také prosby a modlitby činiti s žádostí, aby vám pán Buoh dobře učinil v tomto času i na věky. Amen.

Takéť Vaší Milosti přípis bude dán toho listu, kterýž sme do některých měst rozeslali.[a] [4]

[a] *Za tímto kusem jest asi 1/4 stránky prázdné.*

α Mučení. *C.*

[1] *Týká se prvního pronásledování bratří r. 1461, o němž GOLL v ČČM 1884, 450 sl. a 460 sl. Tam i o Joštovi. -Narážka na korunovační přísahu krále Jiřího ozývá se již v LISTĚ KRÁLI JIŘÍMU z r. 1468 (A II f. 38). Srov. str. 18 pozn. 2.*

[2] *Léty pokojnými rozumí se doba před počétím válek krále Jiřího s panskou jednotou a s králem Matyášem.*

[3] *Srov. str. 5 pozn. 1.* [4] *Srov. str. 257.*

List všem vůbec.[a]

f. 103[b] Nejjasnějšieho[1] krále, osvícených knížat,[2] urozených pánuov, statečných rytieřuov, slovútných panoší, vzáctné múdrosti pánuov z měst i všeho poddánie království Českého — my lidé ponížení a pokorně Vaší Milosti[b] poddaní prosíme pro milosrdenství[α] božie a pro jméno pána Ježíše Krista, abyšte nám ráčili milostivi býti a nás trpělivě snésti v tom, že se vuobec s lidem v některých věcech nesjednáváme,[c] při nichž vidíme nebezpečenství dušie našiech těchto časuo, v nichžto vuobec lid nestojí v[d] víře živé a v hřieších se rozmnožil. Protož sme se poodtrhli od nich, abychom toho zlého účastni nebyli a s světem nezahynuli, neb die písmo, že *svolující s činícími jednu muku trpěti budú.*[β] I račtež Vaše[e] Milost věděti, žeť sme se v tomto ustavili, abychom přikázaní božiech ostřiehali a[f] podlé zprávy apoštolské živi byli, následujíce prvních věrných křesťanuov, pokudž bychom nejdéle[g] mohli, žádajíce účastni býti všech křesťanuov věrných, kdež sú koli po všem světě, a s nimi jednotu v víře pána[γ] Krista i ve všem dobrém držeti úmysl máme až do konce. Neb my věříme o církvi svaté obecné i o poslušenství jejím, a ktož by z toho vypadl,[δ] spasen býti nemuož, neb nenie spasenie, než v Kristu a v církvi. A bychom byli mohli porozuměti a smysliti o kněžstvu i o lidu vuobec, že
f. 104[a] by právě stáli v Kristu a v církvi přebývajíce, / byli bychom se

[a] *Kus tento nemá v A1 nadpisu. Nadpis shora uvedený nalézá se v rukopise R (Viz pozn. 1). GOLL v ČČM 1883, 515 dává mu nadpis: LIST VŠEM VUOBEC, PAL'MOV I, 1, 82: LIST VŠEM VŮBEC.* [b] *R:* Vaším Milostem. [c] *R:* nesjednával. [d] *V R chybí.* [e] *R:* Vaší. [f] *V R chybí.* [g] *A1:* nejdále.

[α] Duch pokory. *O.* [β] Řím. 1, 32.
[γ] Duch horlivosti. *O.* [δ] Známosti. *O.*

[1] *Nalézá se též v rukopise knlž. knihovny Lobkovické v Roudnici pod sign. VI. Ff. 7 (Miscellanea varia ad historiam Bohemiae spectantia manu Lad. Zeidlicii Schönfeld) str. 703—708 p. t.:* List všem vůbec. *Tekst rukopisu tohoto liší se od tekstu A1 tím, že má větším dílem novější tvary jazykové. Varianty jeho označuji písmenem R.*

O obsahu PAL'MOV, Bratja I, 1, 82. Paľmov omylem vytýká zde GOLLOVI, že kus tento nesprávně datuje r. 1472. GOLL v ČČM 1883 uvádí jej na str. 515 a ne, jak Paľmov cituje, na str. 520. Datum kusu uvedeno jest ke konci jeho: 1468. Určitěji lze říci, že byl psán (vydán) někdy koncem července 1468, o čemž více v „Předmluvě". Srov. pozn. 1 na str. 218.

[2] *Míněni jsou nepochybně synové krále Jiřího, ale lze rozuměti vůbec knížata slezská, tak že by výraz „království Českého" měl význam koruny České. Že bratří v tomto smyslu výrazu toho užívají, jest možné proto, poněvadž měli již své přívržence i na Moravě.*

nikoli nesměli od nich odlúčiti, ale ve všem byli bychom rádi poddáni a poslušni.

Protož neračte se domnievati ani komu věřiti, bychom začali víru jinú neb které věci nové aneb co nového při těch věcech,[α] kteréž mají křesťané věrní z podstaty spasenie svého držeti a zachovati, ale v té víře vyvolených božiech, skrze apoštoly vyhlášené, rádi bychom se ostřiehali, zlého se varujíce a dobrého se přídržiece. Protož prosíme pokorně pro milost božie, neračte[β] Vaše Milosti, na nás takových přijímati žalob neduovodných. Pakli by kto co na nás zlého věděl v víře neb v skutcích, nechť řádně dovede, hotovi sme opraviti s milostí; pakli co hodného pomsty i trestánie, trpěti. Neb těch věcí, kteréž sú při nás,[γ] nečiníme z žádného sebe pozdvihovánie, ani z všetečnosti, ani z drzosti,[1] ale núze spasenie našeho nás k tomu připudila,[2] neb s mnohým uptáním a v prodlení drahně[a] let poznali sme to za nejbezpečnějšie k spasenie, zprávy apoštolské a jich naučenie poslouchati a toho zřiezenie ostřiehati, v čemž sú první křesťané spasenie došli. Pakli by se co přimísilo při[δ] nás hlúposti, neuměnie aneb nevědomie a rozuměl by kto lépe neb věděl, chcem rádi naučenie přijíti, neb tu vuoli máme i za to se pánu Bohu modlíme, abychom při všech článcích viery v pravém smyslu přebývali a svátostí církve svaté v pravdě požievali, jakož by bylo k chvále božie a k našemu spasenie, i ve všech věcech tak se míti, každému slovu božiemu věřiti a v pravém rozumu požívati.[3]

Také račte věděti, že žádných[ε] rot nechtěli sme sbierati nikdý, ale pokorně mocem poddáni býti i našiem budúcím zůstaviti, aby vždycky bez reptání poddáni byli a poslúchali i k každému[ζ] skutku dobrému hotovi byli a věrnost králi zachovávali,[b] i pod kýmž koli sú, daně dávali, robotovali, krále ctili i všecky povýšené. A tak ve všech věcech chcem se rádi míti, jakož by se pánu Bohu líbilo a tomuto království k dobrému bylo, modléce se za krále a za povýšené i za všecky vuobec. A v těch ve všech věcech s Vašimi[c] Milostmi sme, v čemžkolivěk[d] ste[e] pod-

[a] *V R psáno jest toto slovo dvakrát.* [b] *R:* zachovali. [c] *R:* Vaší. [d] *R:* v čemžkoli. [e] *R:* se.

α Nic nového nezačali. *O.* β Pokory. *O.*
γ Tichosti. *O.* δ Pokání. *O.*
ε Jednoty a svornosti. *O.* ζ Poslušenství a poddanosti. *O.*

[1] *Srov. ⟨LIST VŠEM VŮBEC⟩ A I f. 82b.*
[2] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI A I f. 2a.*
[3] *Viz pozn. 2 na str. 201.*

dáni líbezné vuoli božie. Také žádného nechcem haněti ani vše-
f. 104[a] tečně potupovati, / ani k zatracení odsuzovati, než radše se [za všecky] modliti, aby ku pokání přišli.[1] Protož prosíme pro zaslou-žení pána Krista a pro lásku Ducha Svatého, abyšte nás mimo toto poddánie, k kterémuž se ohlašujem podlé zprávy apoštolské, nenutili dále trápiece, neb to Vašim Milostem osvědčujem před pánem Bohem, jestliže přes to učiníte, krev nevinnú vylévati budete a mnohú krev spravedlivú na toto království přivedete a viece pána Boha rozhněváte a pomstu časnú i věčnú na se shromáždíte, jakožto někdy se přiházelo králuom Izdrahelským, když byli okla-máni od falešných prorokuov, jakožto Jeremiáš prorok mluvil před pány a rytieři krále Jeruzalémského. Když ho kněžie k smrti odsuzovali, tehdy řekl: *Zabijete-li*[a] *mne, krev nevinnú vy[lejete].*[b α] Protož i my též[β] Vaší Milosti vystřieháme. Postaviž pán Buoh srdce váše podlé líbezné své vuole a navštěv milostí svú, abyšte ji ráčili i k nám neužitečným sluhám jeho ukázati.

Dán léta božieho tisícího čtyřstého šedesátého osmého.[c]

⟨List všem vůbec⟩.[d]

f. 104[b] ‖ Nejjasnějšieho[2] krále, osvícených knížat,[3] uroze‖ných pánuov, statečných rytířuov, slovutných panošie a vzáctné opatrnosti pánuov z měst i všeho poddánie královstvie Českého — my lidé ponížení a Vaší Milosti pokorně poddaní prosíme pro milosrdenstvie božie a pro jméno pána Krista, abyšte se k nám ráčili milostivě míti a trpělivě v tom snésti,
f. 105[a] že se nesjednáváme v něk/terých věcech s kněžími i s lidem vuobec.[4] A to proto jest při nás, že sme poznali a jistě zvěděli při nich zjevné zlé, vieře pána Krista i skutkuom křesťanským odporné. A proto nám byla bázeň věčného zatracenie, kdybychom byli[γ] zuostali s nimi v jednotě, tomu zlému povolujíce skrze skutečné

[a] *R:* zabíte-li. [b] *Opraveno místo pův.:* vylíte. *R:* vylíte. [c] *V R pouze:* Datum anno 1468. *Mezi tímto a následujícím kusem je malá mezera prázdná.* [d] *V originále není žádného nadpisu.*

α Jer. 26, 15. β Jerem. 26. v 14. 15. *O.*

γ Způsob nynějších marných křesťanů. *C.*

[1] *Jak bratří smýšleli o moci světské, viz pozn. 1 na str. 52.*

[2] *O obsahu PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 82. Srov. GOLL v ČČM 1883, 520. Datum nalézá se ke konci listu: 5. ledna 1472.*

[3] *Srov. str. 262 pozn. 2.*

[4] *Začátek tohoto listu shoduje se téměř doslovně se začátkem LISTU VŠEM VŮBEC z r. 1468, umístěného v A I f. 103b sl. (str. 262).*

sjednávanie v posluhování kněžském. Neb nemuožem věřiti, by to kněžstvo v jednotě církve svaté bylo a poslušenstvie jejie držalo, poněvadž prvních nenásledují a v řečech pána Krista nezuostávají, jenž jest hlava církve svaté, ale skrze přestupovánie[α] přikázaní božiech jej potupují a hřiechy mrzkými[β] křižují a v posměch mají a skrze to církev v pravdě svatú ohyžďují. Také sú v nejednotě učenie, jedni proti druhým povstávají a zlostně se hanějí, bludujíce, kaceřujíce i traktáty rozepsali jedni na druhé, dovodiece Starým i Novým zákonem i mnohými doktory, že sú Antikrist a nevěstka i falešní proroci.[1] A z toho lid proti lidu postavují, aby se vespolek nenáviděli a zlé věci činili jedni druhým v sloviech i v skutcích, berúce, páléce i mordujíce a vespolek sobě zlořečíce, a z toho lid obecný nemaje[a] trpělivosti pány své poklíná i kněžie.

A z těch příčin núze spasenie našeho k tomu nás připudila,[2] abychom se o své spasenie opatřili a v tom se ustavili jako[γ] první křesťané, o nichž písma svědčie, že sú byli v jednotě církve svaté, poslúchajíce úředníkuov jejích, a tiem toho dokazovali, že sú řečí pána Krista ostřiehali a skutečně zachovávali, jsúce jemu ke cti živi, Bohu Otci se líbili, v lásce a v svornosti přebývajíc pokoj vespolek měli, jsúce poddáni mladšie staršiem a mocem povýšeným a v úřadech postaveným, poslušenství a poddánie pokorně zachovávali bez reptánie, žádného nehanějíc ani se rúhajíc ani svářiec, ale byli smírní, ukazujíce všelikú tichost ke všem lidem krále ctili i jiné povýšené,[b] / modlitby číníce pánu Bohu za ně, aby také, f. 105b
pod nimi obývanie majíce, pánu Bohu sloužili.

K takovým my se přiznáváme,[δ] chtiec s nimi rádi v jednotě přebývati, účastni jich jsúce i tohoto času, kdež sú koli po všem světě.[3] Pakli bychom co proti tomu učinili, v čem záležie jednota církve svaté a poslušenstvie jejie, chtěli bychom rádi naučení s milostí přijíti a opraviti, neb vieme, že nenie spasenie, než v Kristu a v církvi.[4] A proto všech věcí se opovažujem, žádajíce v tom přebývati a skutečně toho ostřiehati, což přileží křesťanuom věrným, Bohu i lidem poddaným. A bychomť[ε] mohli o nynějšiech kněžiech

[a] *V originále:* nemají. [b] *Orig.:* povýšenec.
[α] Kněžstvo není v jednotě církve. *C.* [β] Ratio. *C.* [γ] První křesťané. *C.*
[δ] K jakým křesťanům my se známe. *C.*
[ε] O tehdejších kněžích bratří co věřili. *C.*
[1] *Srov. AI f. 46b (str. 128).*
[2] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI AI f. 2a.*
[3] *Co do bratrského názoru o církvi viz. pozn. 2 na str. 35.*
[4] *Srov. pozn. 2 na str. 201.*

vuobec věřiti, že by byli v jednotě církve svaté a že by moc úřadu jejieho měli, chtěli bychom jich rádi ve všem poslúchati, a což by za zlé řekli, za zlé míti, a co za dobré, to za dobré a toho v skutku ostřiehati. A pakli jistě mohlo by ukázáno býti a nám, ale skrze psání, oznámeno, chtěli bychom rádi polepšiti a toho, což bychom proti tomu učinili, železi a pokánie od nich uložené činiti. Pakli bychom toho jich sepsánie nemohli přijíti, chtěli bychom zase odepsati, by to oboje sepsánie spatřeno bylo a srozuomíno od těch, ktož milují spravedlnost a věřie pravdě skrze písma svatá dokázané.

A proto my lidé v světě ohyždění Vaší Milosti pokorně prosíme pro Buoh, pro spravedlnost, račte se na nás neunáhlovati, ale s obou stran přiezřieti a na to se uptati, kterak se ty věci mají, i také písma náše, kteráž sme vydali, přečísti a porozuměti, k čemu se známe a čemu odpieráme a co za vieru máme neomylnú a kterak o jednotě církve svaté smyslíme i o úřednících jejiech i o svátostech té jednoty i o poslušenství. Neb také[α] bojte se pána Boha, jenž jest král nad králi a všemi vládne, abyšte toho nekazili, což on chce vzdělati k chvále své a k užietku spasení lidem, abyšte chtiece kúkol vytrhati, nevykořenili pšenice, neb také die svým pán Ježíš, že *budú vás z zboruov vyobcovati i za-*
f. 106a *bíjeti domnievajíce se / tiem Bohu sloužiti.*[β] Neb i králuom Izdrahelským to se přiházelo a proto pomstu božie na se uvodili. I těchto časuov tak se podobně stalo, jakož známo nám jest i některým urozeným muož býti.[1] Protož vystřieháme Vaše Milosti, jakož sme dlužni to učiniti. A pak pán Buoh postav srdce Váše podlé rady vuole své líbezné k užietku spasenie lidu svého i Vaší Milosti k dobrému.

Toho my žádáme i jeho svaté milosti za to se modlíme, ačkoli sme neužitečné slouhy pána Krista, však proto o to usilujem, abychom v životě křesťanském obývali v pravdě vieru majíce živú, skutky dobrými dokázanú, také o svátostech církve svaté abychom právě smyslili, věřili i požievali k chvále jeho svaté a k užietku spasenie, také věříce každému slovu, Duchem božiem vdechnutému i všem věcem úplně, kteréž se koli řiedily a ustavovaly v jednotě církve svaté od úřeníkuov jejich, biskupuov a pa-

α Napomenuti. *C.* β Jan 16, 2.

[1] *Zde patrně bratří politické neúspěchy krále Jiřího vykládají jakožto trest, který jej stihl za to, že pronásledoval Jednotu, pravou církev, vyvolené boží.*

stýřuov Duchem Svatým. A také těch věcí, kteréž sú při nás, nečinili sme všetečně, ale s prodlením několika let, berúce příklad na prvních, kteřiež, když co měli řéditi božského a k spasení užitečného, prosby a modlitby ku pánu Bohu činili i s posty zaslíbení jeho věříce, že jim naplní, začež prosí spasitedlného, ješto jest ve jméno syna jeho Ježíše Krista a k chvále jeho, jakož pak to pán Buoh zná, kterak sme se při všech věcech měli a máme, chtiec se jeho milosti rádi líbiti a spaseni býti i všem lidem toho žádáme. Pakli by se co přimísilo při nás nedostatku z hlúposti neb z nevědomí, hotovi sme vždy s milostí polepšiti,[1] chtiec se pánu Bohu rádi zachovati a v tom Vaší Milosti pokorně poddáni býti i poslušni, ve všem věrnost držiece z sprostnosti, jakož přiležie křesťanuom pro jich spasenie, jehož my žádáme i Vašie Milosti na svých modlitbách.

Dán léta Páně tisícího čtyřstého sedmdesátého druhého v neděli před křtěním Syna / božieho etc od nás lidí v světě ohy- f. 106[b]
žděných, v víře pána Krista jednomyslných a k první církvi apoštolské obrácených.[a]

[Tractat B⟨ratří⟩ starých o církvi svaté.][b] f. 107[a]

‖ Buoh[2] a Otec, jenž[c] jest bohatý v milosrdenst‖vie svém pro přielišnú lásku svú, smiloval se nad stvořením svým, pokolením lidským, poslav Syna svého [milého] jednorozeného na tento svět v poníženie a v chudobu a v práci až do[α] krvavého potu, v utrpenie až do ukrutné smrti, aby tak spravedlivy učinil vyvolené

[a] *Mezi tímto a následujícím kusem jest skoro celá stránka prázdná.*
[b] *Nadpis napsán jest po straně v pravo rukou B. písmem červeným. V AIII f. 30[a] zní nadpis takto:* Psání starých bratří, učiněné o církvi svaté, o jejím pravém základu a o vzdělání na něm i o poslušenství zřízeném té církve. *Ostatek f. 30[a] i celé f. 30[b] jest prázdné. Traktát sám počíná na f. 31[a].* [c] *V AI omylem dvakrát.*
[α] Původ c⟨írkve⟩. *C.*
[1] *Srov. pozn. 2 na str. 201.*
[2] *Nalézá se též v AIII f. 30[a]—53[b]. Výňatek v německém překladě podal GOLL, Quellen I, 12 pozn. 1, 22 pozn. 1, 23 pozn. 1. O obsahu GOLL v ČČM 1883, 518 a PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 82—83. Spisovatelem jest podle dekretu bratrského z r. 1495 bratr Řehoř. Srov. GOLL l. c. Datován jest na konci svém: 1470. Sepsán byl nejspíše ke konci r. 1470. Část kusu na f. 120[a], začínající slovy:* Tiemto svrchu napsáním... *tvořila podle AI f. 169[a] původně asi samostatný celek („druhý list"). Srov. i připisek rukou Blahoslavovou na f. 120[a]. Ostatně více v „Předmluvě".*

své ze všeho lidu na světě vybrané, aby jemu byli za chot milú a Bohu Otci vzáctnú, neb ji vykúpil a očistil krví svú a tak dluh za ni zaplativ s Otcem smířil a tudy jí cestu k spasení připravil životem svým svatým a slovem svým mocným a múdrým, aby chot jeho milá přebývala v jeho životě pokorném a tichém a slovem jeho mocným a múdrým se zpravovala, posilovala a učena byla a tak šla tú cestú úzkú skrze bránu těsnú, pohaněnie jeho a umrtvenie na svém těle nosíc, neb on sám chot její milý tak kráčel tudy k Otci a církvi své svaté tudy jíti rozkázal na sobě jí příklad ukázav. Protož ji na té cestě opatřil, aby neblúdila, dav jie Ducha svého Svatého, aby ve všech věcech jím se zpravovala a všeliké pravdě učila, aby při všech věcech právě smyslila a rozuměla tak, jakož Duch Svatý z Otce i z něho pocházeje učí, ji[a] vede a zpravuje, rozum její múdrostí svú osvěcuje a pravdu v srdci oznamuje, aby srdcem neblúdila na cestě vuole [boží],[b] ale upřímé kroky aby činila po šlapějích[c] svého vuodce a chotě milého, jenž on sám jest *cesta, pravda i život*[α] její.

A nižádný nemuož přijíti k Otci, jediné tudy, to jest skrze něho, neb on jest dvéře, kteréžto vrátný, Duch z Boha Otce pošlý, otvierá a oznamuje Syna. A v tom poznání v pravdě zpuosobuje se život vnitřní duochovní, nebo[d] nižádný nepoznal Syna, jediné Otec, a komuž on chce, zjeví jeho Duchem svým Svatým, jakož to učinil svatému Petru, když jest jeho vyznal, řka: *Ty jsi Kristus, syn Boha živého.*[β] A *toho mu tělo a krev nezjevilo, ale Otec nebeský.*[γ] A na té skále ustavena jest církev svatá. Což Buoh[δ] Otec zjevuje a v Duchu zpuosobuje, a to jest stálé a pevné,
f. 107[b] pravé a spasitedlné. A na tom jest založena církev / svatá, jiež brány pekelné neodolají. Jakož Šimon vyznal, jenž se vykládá [jako] poslušný, neb uposlechl Boha Otce, a Petr, jenž se vykládá skála, od skály Krista tak řečený skalník, to jest pevný u víře, neb uvěřiv tomu, což jemu zjeveno v srdci, Krista jest vyznal, řka: *Ty si Kristus,*[e] *syn Boha živého.*[ε] [A tak][f] na té skále, kterúž vyznal, ustavena jest církev svatá, to jest na tom, co jest z Boha v člověka[g] Duchem Svatým zpuosobeno. A on Šimon Petr tomu povolil a miesto dav uposlechl, uvěřil i vyznal to, což[h] mu Otec zjevil, Krista Ježíše v srdci doverném, jenž jest Kristus moc

[a] *V AIII chybí.* [b] *Opraveno místo pův.:* své. [c] *AIII:* šlepějích. [d] *AIII:* neb. [e] *V originále následuje přetržené:* a tak. [f] *Opraveno místo pův.:* protož. *AIII:* protož. [g] *AIII:* člověku. [h] *Opraveno místo pův.:* ješto.

α Jan 14, 6. β Mat. 16. *O.*
γ Mat. 16, 17. δ Základ její. *C.* ε Mat. 16, 16.

božie a múdrost božie. Protož na té skále pevně stojí církev svatá, neb mocí,[α] Kristem Ježíšem, ustavuje se a múdrostí Ducha jeho zpravuje se. Protož moc ďábelská a chytrost jeho nemuož[β] jí přemoci ani zklamati, když se [na té][a] moci ustavuje a tú múdrostí zpravuje. A Šimon [pak] Petr poslušný[γ] a věrný podlé úřadu jest první úd v té cirkvi svaté, v němž sú vyznamenaní všickni jiní[b] údové poctiví, jenž sú vuodce a zprávce té církve svaté, jsúce s Šimonem poslušní zjevení božieho a věřící slovu jeho. A v tom nabývají z Boha v Kristu Ježíši moci a múdrosti Ducha Svatého, aby na té skále pevně stáli[δ] a múdrostí se zpravovali i jiným mnohým prospievali z té moci a múdrosti, učiece a vedúce k tomu základu Kristu Ježíši, majíce klíč uměnie poslušným a věrným otevřieti a neposlušným a nevěřícím zavřieti, neb jim tak Kristus poručil, když klíče dal, to jest známost Ducha pravdy a múdrosti, nejprv Šimonovi Petrovi a potom i jiným apoštoluom [spolu] s Petrem řekl: *Dám vám*[ε] *Ducha pravdy, [kterýž vás naučí všeliké pravdě].*[ζ] A po z mrtvých vstání k témuž řekl: *Pokoj vám! Jakož mě poslal Otec, i já posílám vás. To když pověděl, vdechl a řekl jim: Přijměte Ducha Svatého! Kterýchž odpustíte hříchy, odpouštějie se jim, a kterýchž zadržíte, zadrženi*[c] *jsú.*[η] Protož spolu všem posluom svým dává klíč uměnie k rozeznání a moc k rozvázaní a k svázaní, kteříž[d] dávají[e] v sobě místo Duchu jeho skrze povol/nost poslušenstvie v duchu svém f. 108[a]
a dověrnost slovu jeho v srdci celém, neb tak zaslíbil každému dáti, kteřiež sú poslušni jeho a věřie jemu.

A to poslušenstvie i viera záleží a dokazuje se na zachování řeči jeho, neb tak[ϑ] sám vysvědčil, že *jest múdrý ten, ktož slyší slova*[ι] *má a činí je, tent staví duom na skále.*[κ] A opět k[λ] témuž die: *Zuostanete-li v řeči mé, jistě učedlníci moji*[μ] *budete a poznáte pravdu a pravda vysvobodí vás.*[ν] A to jest široce známo z řečí pána Krista i z písma apoštolského, že to jest církev svatá, chot Kristova věrná, z moci Satanovy vysvobozená a z temností vyvedená a v předivném světle postavená a na skále Kristu utvrzená,[ξ] jiež brány pekelné neodolají, nebo mocí božie jest utvrzena

[a] *Opraveno místo pův.:* v té. [b] *V AIII chybí.* [c] *AIII:* zadržáni. [d] *Původně bylo napsáno:* kteřiež. [e] *Původně bylo napsáno:* dávajic.

[α] Kristus moc. *C.* [β] Moc ďábelská. *C.* [γ] Šimon první úd poslušný. *C.* [δ] Kristus moudrost. *C.* [ε] Jan 14. *O.* [ζ] Jan 14, 16. 17. 26. [η] Jan 20, 21.—23. [ϑ] Mat. 7. *O.* [ι] Luk. 6. *O.* [κ] Mat. 7, 24. [λ] Stavitel. *O.* [μ] Jan 5. *O.* [ν] Církev jaká. *C.* Jan 8, 31. 32. [ξ] Církev mocí boží jest utvrzena v pravé víře Syna jeho a moudrostí boží se zpravuje ve všech věcech na. *C.*

v pravé víře Syna jeho a múdrostí [boží] se zpravuje ve všech věcech na cestě ducha pokojného a srdce laskavého, neb ktož řeči jeho zachovává a tak přikázaní plní skutečně, jsa živ ctnostně, tenť jest, ješto pána Boha miluje, neb tak sám die: *Ktož má přikázanie má a zachovává je, tenť jest, jenž mne miluje, a ktož nezachovává, tenť nemiluje.*[α] Protož kteřiež milují, tiť jsú církev svatá, chot Kristova milá, ješto jeho následuje a jím jako hlavú se zpravuje, neb on sám Kristus Ježíš jest hlava církve své sebe[β] poslušné, ješto v něm zuostává, jakož řekl: *Já semr vinný kořen pravý a vy ratolesti. Ktož zuostává*[δ] *ve mně [a] já v něm, tenť nese užitek mnohý. Neb beze mne nic nemůžete učiniti.*[ε] A opět řekl k tomu duovod jistý: *Ktož má přikázaní má a zachovává*[ζ] *je, tenť*[a] *jest, jenž mě miluje, a ktož miluje mě, milován bude od Otce mého a já budu milovati jeho a zjevím jemu mě samého.*[η] A opět: *Ač kto miluje mě, řeč mú zachovává a Otec muoj bude jeho milovati a k němu přijdeme a příbytek u něho učiníme.*[θ] Ještě k tomu řekl: *Věříte-li v Boha, i v mě věřte.*[ι]

Protož tyto řeči pána Krista živé v Duchu jeho Svatém, [kteréž][b] miesto mají v srdci čistém a nejlepšiem, tuť užitek činí k zróstu života křesťanského svatého. Protož církev svatá s pil-
f. 108[b] ností jich / ostřiehá a v srdci vieru má[κ] nepoškvrněnú, jakož i ústy vyznává, že *věří v Boha*[λ] *Otce všemohúcího, stvořitele nebe i země, i v Jezu Krista, Syna jeho jediného, pána našeho, jenž se jest počal z Ducha Svatého, narodil se z Marije panny, trpěl pod Pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben, sstúpil*[c] *do pekel, třetí den vstal z mrtvých, vstúpil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce všemohúcího, odtud přijde súdit živých i mrtvých.* [A tak] *věří i v Ducha Svatého.* A tak i[d] jeden každý úd vyznává z té viery *svatú církev obecnú, svatých obcovánie, hřiechuov odpuštěnie, těla vzkřiešenie i život věčný.*[μ] A tak ta církev svatá svého chotě poslouchá, zachovávajíci naučenie jeho v skutku i v slovu, tak také prosby a modlitby činie, jakož ji učil chot jejie milý řka: *Otče náš,*[ν] *jenž si na nebesích, posvět se jméno [tvé], přiď království tvé, buď vuole tvá jako v nebi, i v*[e] *zemi. Chléb náš nadpodstatný dej nám dnes i odpust nám náše viny, jakož i my*

[a] *AIII:* ten. [b] *Opraveno místo pův.:* kdež. [c] *AIII:* zstoupil. [d] *V AIII chybí.*
[e] *AIII:* na.

[α] Jan 14, 23. 24. [β] Kristus hlava. *C.* [γ] V něm zůstávati. *C.* [δ] Jan 15. *O.*
[ε] Jan 15, 5. [ζ] Jan 14. *O.* [η] Jan 14, 21. [θ] Jan 14, 23. [ι] Jan 14, 1.
[κ] Věci podstatné. *C.* [λ] Jak věří. *C.* [μ] Z Creda. [ν] Jak se modlí. *C.*

odpouštíme našiem vinníkuom, i neuveď[a] *nás v pokušenie, ale zbav nás od zlého. Amen.*[α]

A tak ve všech věcech jest jeho poslušná a jemu věrná, v skutku toho ostřiehajíc, což jie rozkázal a rozkazuje. Protož za to se modlí v duchu a v pravdě, aby při všech článcích viery chotě svého milého v pravdě přebývala a v lásce Ducha jeho Svatého rozmnožena byla a v naději živé ustavena i při všech svátostech pravý smysl zachovala a k užietku spasenie požívala i ve všech věcech tak se měla, jakož jest k chvále slávy milosti božie, věříc každému slovu jeho v zdravém rozumu a tak v poslušenství svatém a v jednotě zachována byla, nejprvé v věcech spasitedlných základných, jenž sú viera, láska a naděje (a z toho skutkové dobřie a život ctnostný), také u věcech služebných, ješto je má zachovati z poslušenstvie chotě[β] svého, leč by který úd beze lsti nemohl někteté svátosti dojíti v posluhování / vidoméni, proto by f. 109[a]
nezahynul, když na základu pevně stojí u věcech duochovních, ješto se skrze víru dějí. Také se spolu ostřiehati mají u věcech případných, ješto sú časem a[γ] miestem a mohú býti i nebýti, neb sú v moci jejie, to jest církve svaté, jakož zprávce a vuodce jejie, spolutovaryšie v jednotě Ducha Svatého, ti pastýřie a učitelé, srozuomívajíce poznávají, co jest k užietku a k vzrostu spolukřesťanuom věrným života ctnostného a skutečného pro odplatu věčnú. A také všickni aby pokoj měli a zachovali[δ] vespolek, a což[b] sobě nechtie, jinému nečinili a ze všeho srdce pána Boha milovali a údy své, křesťany věrné tak, jakož Kristus je miloval a řka: *Přikázanie nové dávám vám, abyšte se milovali vespolek,*[b] *jakož já miloval sem vás, abyšte i vy milovali se vespolek. V tomť*[ε] *poznají všickni, že moji učedlníci ste,*[ζ] *budete-li míti milování vespolek.*[η] A opět: *Toť jest přikázanie mé, abyšte se spolu milovali, jakož sem já*[ϑ] *vás miloval. [Většíhoť milování nad to žádný nemá, než aby někdo duši položil za přátely etc.]*[ι] A ještě k utvrzenie [toho k témuž die: *Toť vám přikazuji, abyšte se] vespolek*[c] *milovali; ačť vás svět nenávidí etc.].*[κ] A tak aby zachováni byli v jednotě a v poslušenstvie, toho ostřiehajíce v skutku i v slovu.

Jakož písma svatá tak o nich svědčie, že sú tak byli milí světí apoštolé i jich potomní náměstkové v pravdě, skutečně ná-

[a] *AIII:* neuvoď. [b] *V AIII chybí:* a což × milovali vespolek. [c] *Následuje přetržené:* se.

α Mat. 6, 9.—13. β Věci služebné. *C.* γ Případné. *C.* δ Pokoj. *C.* ε Jan 13. *O.* ζ Milování. *C.* η Jan 13, 34. 35. ϑ Jan 15. *O.* ι Jan 15, 12. 13. κ Jan 15, 17. 18.

sledovali pána Ježíše i jeho milých věrných prvních posluov, tak že sú byli Boha bojící, nemilujíce světa ani těch věcí, kteréž na světě jsú, a byli mužie duochovnie, nábožní, na modlitbách bdiece[a] i[b] s posty prosby činili žádostivé[c] v duchu a v pravdě myslí čistú a pozdviženú. A takové jest Buoh slyšal, a zač prosili, naplnil. A když sněmy mievali, spolu se svolovali jednomyslně o těch věcech potřebných k spasení, jakož jest je Duch Svatý řiediel a zpuosoboval, v tom se [srovnávali a svolovali], ustavovali a utvrzovali i zapisovali. A tak cierkev svatá, jakož muožem z jistých
f. 109[b] písem svatých a stá/lých v jistotě poznati a rozuměti, že v moci od Boha sobě dané přebývala a v zřiezení spasitedlném trvala

A to jest zákon všem křesťanuom věrným, jehož s milostí majie ostřiehati a skutečně zachovati z dluhu viery a lásky pro spasenie své: což by jim takoví za dobré oznamovali a ustavovali, aby to prostě tak přijali, nekráčejíc v to súdem ducha svého,[d] ale rozsúzenie jich věříce úplně a za spasitedlné oblibujíce, neb jest jim to za pravidlo, zákon ducha života, jenž je učie všeliké pravdě, jakož apoštoluom svatým bylo jest zaslíbeno a dáno a potom vše[m][e] náměstkuom jich, až do poslednieho,[α] neb die: *S vámi sem po všecky dni až do skonání světa.*[β] Protož každý povinen jest takových poslouchati a s nimi v jednotě se ostřiehati,[γ] chce-li spasen býti, poněvadž oni místo Krista poselstvie požievají, majíce Ducha pravdy a slovo viery, v srdci moc božie, klíč uměnie, múdrost jeho v rozumu osvíceném.[1] A takovíť mají úřadnú moc v pravdě, jakož die apoštol: *Dal nám služebnost smířenie.*[δ] A opět: *Složil v nás slovo smířenie.*[ε] A z toho majie moc a uměnie rozvázati i svázati, což z Boha mají skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém, aby hodné[f] přijímali v církev svatú a nehodné vylučovali.

Protož těžká jest věc a hrozná vylúčenu býti z církve svaté, lépeť jest zvoliti netoliko statek, ale i život ztratiti časný pro věčný, nebť nenie spasenie, nežli v té moci jednoty církve[g] svaté Krista Ježíše.[2] Protož kdož z toho kořene moci nebere, uschne, neb z toho kořene pochodí všecko dobré, moc viery i lásky i naděje, a ktož od něho odřezán[ζ] jest, žádné moci duchovní nemá[h]

[a] *AIII:* bdící. [b] *V AIII chybí.* [c] *V orig.:* žádéstivé. [d] *AI:* svatého. [e] *Opraveno místo pův.:* všech. [f] *AI:* hodně. [g] *AI:* církvi. [h] *AIII:* nemá duchovní.

[α] Mat. 28. *O.* [β] Mat. 28, 20. [γ] Jednota. *C.*
[δ] 2 Kor. 5, 18. [ε] 2 Kor. 5, 19. [ζ] Moc. *C.*

[1] *Srov. podobné místo v AI f. 129b.*
[2] *Bratrský názor o církvi viz v pozn. 2 na str. 35.*

v služebnosti, svátosti[α] i jiné věci nejsú jemu k užietku v pravdě spasitedlné, ani kteří skutkové, byť se zdáli nejlepšie, ani život ctnostný, byť se zdál nejsvětějšie. A tak všeliká náboženství / sú f. 110a
prázdná i modlitby s pláčem i všecka trpenie nic k spasenie neprospějí, když by vypadl z jednoty církve svaté, neb nemá života vnitřního, kterýž stvořen jest v dobrých skutcích v moci slova božieho, skrze vieru a lásku Ducha Svatého, neb ten život vnitřní jest v jednotě ducha, v svazku pokoje s vyvolenými božiemi, jenž jest církev svatá. Neb tak písmo svaté široce oznamuje, že jakož Buoh jeden jest, tak Kristus Ježíš, Syn božie, jeden pán[β] jest, též i církev svatá jediná jest, jejiež hlava Kristus jest a hlava Kristova Buoh. A tak věříme i vyznáváme, že Buoh Otec s Synem jedno jest, od věčného Otce věčný Syn, a Duch Svatý pochodí z Otce i z Syna [a jest jedno s Otcem i s Synem], jenž zpravuje církev svatú, aby také jedno byla v Kristu Ježíši a Kristus Ježieš v nie. A tak jednota jest,[γ] jakož i písma svědčie: *Vy ste chrám [Boha živého].*[a][δ] A opět: *Vy ste chrám [Ducha Svatého].*[b][ε] Opět k témuž die[ζ]: *V tom vieme, že v nás přebývá, neb z Ducha Svatého[η] dal jest nám.*[ϑ] A opět: *Aby Otec podlé bohatstvie[ι] slávy své dal vám moc ku posílení skrze Ducha svého[κ] u vnitřním člověku přebývati, Krista skrze vieru v srdcích vašiech, v lásce jsúc vkořeněni a založeni, abyšte mohli stihnúti se všemi svatými, která by byla širokost a dlúhost a vysokost a hlubokost, také aby věděli převýšenú lásku uměnie Kristova, abyšte byli naplnění ve všelikú plnost božie.*[λ] Protož tak jest jednota s Bohem Otcem skrze Ježíše Krista v Duchu Svatém se všemi údy, to jest s vyvolenými jeho, kteřiež sú od počátku všech časuov až do skonánie, spolu účastnost majíce v Kristu Ježíši, jenž *jest včera i dnes on[μ] i na věky*[ν] v němž církev svatá svú plnost má, v jednotě ducha přebýva/jíc v lásce jest, to jest v jednotě nejsvětějšie mi- f. 110b
losti božie spolu s jednomyslnými milovánie božieho, jakož die pán Ježieš: *Oznámil sem jim jméno tvé*[c] *a oznámím, aby milování,*[ξ] *kterýmžs' miloval mě, bylo v nich a já v nich.*[ο] A opět: *Buoh láska jest a ktož v lásce přebývá,*[π] *v Bohu přebývá a Buoh v něm.*[ρ]

[a] *Opraveno místo pův.:* ducha svatého. [b] *Opraveno místo pův.:* boha živého. [c] *Následuje přetržené:* lidem.

[α] Bez účastnosti církve svaté vše jest daremné: hrozná škoda. *C.* [β] Efez. 4. *O.* [γ] 2 Korin. 6. *O.* [δ] 2 Kor. 6, 16. [ε] 1 Kor. 6, 19. [ζ] 1 Kori. 3. *O.* [η] 1 Kori. 6. *O.* [ϑ] 1 Jan 3, 24. [ι] 1 Jan 3. *O.* [κ] Ef. 3. *O.* [λ] Ef. 3, 16.–19. [μ] Židuom 13. *O.* [ν] Žid. 13, 8. [ξ] Jan 17. *O.* [ο] Jan 17. 26. [π] 1 Jan 3. *O.* [ρ] 1 Jan 4, 16.

A tak jest viera pravá křesťanská v jednotě církve svaté, jejiež hlava jest Kristus, skrze niž má moc i múdrost i milost Ducha Svatého a v tom všecko dobré své,[α] jakož die s. Pavel, že *v něm sú všickni pokladové múdrosti a umění skryti.*[β] A opět,[γ] že *z jeho plnosti všickni berú milost za milost.*[δ] Protož jeden každý, ktož má spasen býti, musí z té plnosti bráti a tak jednoty církve svaté účasten býti. Jakožto úd každý v těle[a] zdravý a živý jest jedno s tělem pro užitek hlavy i všeho těla k živnosti[b] své,[c] takť jest v církvi svaté jednoho každého spasenie v té jednotě přebývati skrze Ježíše Krista ⟨k žievnosti své duchovní, aby zdravý byl u víře.⟩[d] A k té jednotě má každý přicházeti skrze poslušenství a v nie přebývati skrze zachovánie sebe u věrnosti srdečné a skutečné, a tak se přídržeti[ε] jednoty skrze učiněné poslušenství, neb jakož skrze neposlušenstvie otce prvního Adama vešlo všecko zlé na pokolenie lidské v rodu jeho tělesném, tak také zase[ζ] skrze poslušenstvie pána Krista Ježíše přišlo všecko dobré těm všem, ktož sú rodu jeho duochovního,[η] jenž *ne*[ϑ] *z semene porušeného, ale z nova porození po druhé skrze slovo Boha živého.*[ι] Protož ktož zůstávají v tomto rodu prvním tělesném, jsú v hřiechu a v smrti skrze neposlušenství prvnieho otce člověka, kterýž[κ] nezachoval se v jednotě božie obrazu jeho, v kterýž byl stvořen v podobenstvie jeho.

Tak každý, ktož všel v poslušenství[e] pána Krista skrze ro-
f. 111[a] zenie semene jeho v povolnost srdce / a v poslušenstvie slova jeho, přijal jest dar a milost od něho k životu věčnému. A to poslušenství oznámeno jest skrze Mojžieše, že *každá duše, kteráž jeho poslúchati nebude,*[λ] *zahyne z lidu.*[μ] Opět mluvil jest Buoh hlasem, vyšlým[ν] z veliké slávy jeho s[f] nebe řka: *Tentoť jest syn muoj*[ξ] *milý, v němž mi se slíbilo, jeho poslúchejte.*[ο] A[π] též blahoslavená panna Maria řekla k sluhám: *Což vám koli rozkáže, učiňte.*[ρ] Pak úřad toho[ς] poslušenstvie a té jednoty Kristus, Syn

[a] *V AIII chybí:* v těle. [b] *Pův. bylo napsáno:* žievnosti. [c] *V originále následují slova:* [duchovní, aby zdravý u víře byl], *která opravovatel (bratr Orlík) mylně připsal, dav se svésti koncem věty, který škrtl jako nenáležitý.* [d] *Slova v závorce lomené položená jsou v originále mylně škrtnuta. Srov. pozn. c.* [e] *Následují přetržená slova:* jeho to jest. *V AIII následuje:* to jest. [f] *AIII:* z.

α Kolocen. 2. *O.* β Kol. 2, 3. γ Jan 1. *O.* δ Jan 1, 16. ε Jednoty se přídržeti. *C.* ζ Říman. 5. *O.* η Parafráse Řím. 5, 19. ϑ 1 Petr 1. *O.* ι 1 Petr 1, 23. κ nb. *O.* λ 5. Mojžiš 15. *O.* μ 5 M. 18, 19. ν Skut. 7. *O.* ξ Mat. 3. *O.* ο Mat. 3, 17. π Item 17. *O.* ρ Jan 2, 5. ς Jan 2. *O.*

božie, poručil jest nejprvé[a] svatému Petru a s ním všem pastýřuom[α] církve svaté. Protož v té jednotě poslušenstvie má býti tak, jakož Syn poslúchal Otce, neb sám die: *Jakož*[β] *mi dal přikázanie Otec, tak činím, a jakož slyšal sem od Otce, tak mluviem [a vím, že přikázaní jeho život věčný jest].*[γ] Též i církev jeho, kteráž jest zplozena skrze něho, tak se má zachovati[b] v poslušenství, jakož od něho přiekázanie přijala, tak ostřiehati v skutku i v slovu, a jakož od něho slyšie, tak mluviti. A když se tak v tom poslušenstvie zachovává, jest chot jeho milá. A k tomu die, [jakož k prvotním jejím ouduom, tak ke všem potomním]: *Jakož*[δ] *miloval mě Otec, i já miloval sem vás. Zuostaňtež v mém milování. Zachováte-li přiekázanie má, zuostanete v milování mém, jakož i já zachoval sem přikázanie Otce mého a zuostávám v milovánie jeho.*[ε] Protož řekl svatému Petru: *Miluješ-li*[ζ] *mě, pasiž ovce mé.*[η] A též jest všem tovaryšuom jeho v jednotě ducha pravdy, z něhož mají moc úřadu k služebnosti jednoty církve svaté. A k tomu die apoštol: *Pilni buďte zachovati jednotu ducha v svazku pokoje. Jedno tělo a jeden duch, jakož*[θ] *povolánie ste v jedné naději povolánie vašeho. Jeden Pán, jedna viera, jeden křest, jeden Buoh a Otec všech, jenž jest nade všecky i po všech i ve všech nás. A jednomu každému z nás dána jest milost podlé miery obdarovánie Kristova.*[ι] / Protož die vstupuje na výsost: f. 111[b]
Já tu[c] *vedl vazbu, dal dary lidem.*[κ] A dále die: *A on dal některé zajisté apoštoly*[d] *a některé proroky, jiné pak evangelisty a jiné pastýře a učitele k dokonání svatých v dielo služebnosti, vzdělání*[e] *těla Kristova, dokudž se nezběhneme všickni v jednotu viery a v poznání Syna božieho, v muže dokonalého, v míru věka plnosti Kristovy, abychom již nebyli maličcí, vrtlajiec a vuokol točiec se každým větrem učenie v nepravosti lidské, v chytrosti oklamánie bludu, ale pravdu činice v lásce, rosťme v něm ve všech věcech, jenž jest hlava, Kristus, z něhožto všecko tělo svázáno a spojeno po všelikém klúbě přisluhovánie podlé dělánie v míru jednoho každého úda přispořenie těla činie*[f] *k vzdělání svému v lásce.*[λ] A tak ti všickni všech časuov v té jednotě přebývajíce skrze poslušenstvie víry Krista Ježíše mají dary božie, jimiž zisk přivodie k užietku chvály božie a k vzrostu církve svaté,

[a] *V AIII následuje:* blahoslavenému Šimonovi. *O.* [b] *AIII:* zachovávati. [c] *AIII:* jatou. [d] *AIII:* apoštoly zajisté. [e] *AIII:* k vzdělání. [f] *AIII:* čině.

[α] Blahoslavenému Šimonovi. *O.* [β] Jan 12. *O.* [γ] Jan 12, 49. 50. [δ] Jan 15. *O.* [ε] Jan 15, 9. 10. [ζ] Jan 21. *O.* [η] Jan 21, 17. [θ] Efez. 4. *O.* [ι] Ef. 4, 3.—7. [κ] Ef. 4, 8. [λ] Ef. 4, 11.—16.

aby jeden každý úd poslušný a věrný prospieval ke cti božie a k svému spasenie, tak poslúchaje náměstka blahoslaveného svatého Petra, jakož on poslúchal[α] Krista Ježíše, čině to, což on rozkázal, jakož die k tomu apoštol: *Já nic nesmím mluviti, což by ve mně nečinil Kristus ku poslušenství národuov.*[β] A tak všech poslušenství má býti v moci úřadné postavených spolutovaryšuov jednoty Ducha Svatého, neb opět die apoštol: *Následovnícir moji buďte, jako i já Kristuov.*[δ] A k témuž opět die: *Následuojte těch, kteřiež tak chodie, jakož*[ε] *máte příklad náš.*[ζ]

Protož blahoslavený s. Petr ustaven jsa a potvrzen od samého pána Krista, aby miesto něho poselstvie děl[a] a řiediel, jako pastýř ovce zpravuje a je pasa, však když jest vyvinul proti pravdě
f. 112[a] naučenie jednoty, kte/ráž z Boha jest, tresktán jest od s. Pavla. Neb pán Ježíš tak jim přikázal: *Pilně znamenej, zhřeší-li bratr tvuoj proti tobě,*[η] *potreskci jeho mezi ním a tebú; neuposlúchá-liť, přijmi druhého neb třetího; i tak neuposlúchá-liť,*[ϑ] *pověz naň zboru* (to jest k tomu, aby od mnohých byl tresktán); *paklit tak neuposlúchá, budiž tobě jako pekelník a zjevný hřišník.*[ι] A to jest rozkázaní pána Krista nejprvé o těch, ješto sú v úřadě apoštolském, neb mluvil nejprv k apoštoluom. K témuž die i ke všem křesťanuom apoštol: *Jestliže ten,*[κ] *ješto bratrem slove mezi vámi, jest smilník nebo lakomec nebo modloslúha nebo lájce nebo opilec nebo dráč, s takovým abyšte ani pokrmu brali.*[λ] Protož takové trestánie zuostává při všech v církvi svaté až do skonánie. Nejprvé mezi těmi má býti. kteřiež sú nad jinými postaveni, ješto sú údové poctivějšie a silnějšie, o nichž mluví apoštol, že[μ] *máme mnoho úduov v jednom těle, a všickni údové ne týž skutek mají. Tak mnozí sme jedno tělo v Kristu a každý jeden druhého údové, majiece obdarovánie rozličná [podlé milosti, kteráž dána jest nám], buďto proroctvie podlé rozumu viery, buďto posluhovánie v posluhovánie, kto učie, v naučenie, kto napomíná, v napomínánie etc.*[ν] A tak jest pán Ježieš zřídil poslušenstvie jednoty i tresktánie, kteřiež mají nedostatky v té jednotě, [jakož apoštol dí: *Treskceme každého člověka a učíce vší moudrosti, abychom všelikého člověka vydali dokonalého Bohu.]*[ξ] Tak sú milí apoštolé toho ostřiehali i církvi svaté ostavili, aby tak jedni druhým posluhovali, jakož od

[a] *AIII:* díl.

[α] K Říman. 15. *O.* [β] Řím. 15, 18. [γ] 1. Korin. 11. *O.* [δ] 1 Kor. 11, 1. [ε] Filipen. 4. *O.* [ζ] Fil. 4, 9. [η] Mat. 18. *O.* [ϑ] Luk. 17. *O.* [ι] Mat. 18, 15.—17; Luk. 17, 3. [κ] 1. Korin. 5. *O.* [λ] 1 Kor. 5, 11. [μ] K Říman. 12. *O.* ⟨*Za* Říman. *jest přetrženo:* 7⟩. [ν] Řím. 12, 4.—8. [ξ] Kol. 1, 28.

pána Ježíše vzali, aby tak v skutku i v slovu zachovávali se v poslušenstvie od nejmenšiech až do největčiech; pakli by kto neposlúchal, aby tresktán byl řádně, neuposlúchal-li by [pak kdo], z zboru vyobcován byl, neb die apoštol, že *malý kvas všecko [těsto]*[a] *porušuje*[α] a k tomu die: *Vyvrzte*[β] *zlé sami z sebe.*[γ]

A tak jest zřiezené poslušenství v církvi svaté, jakož jest f. 112[b]
zřídil skutkem i slovem pán Ježíš v Duchu Svatém k své liebezné vuoli, ke cti a k chvále Otci svému nebeskému, a tak poručil svatému Petru a náměstkuom jeho i spolu všem v témž úřadě pastýřském, jako podobně kdyby králuov syn některé země opanoval a v nich královstvie přijal a tam na svých zámcích úředníky ustavil a nejvýše jednomu poručil i s jinými, jakož by jemu užietek byl v bohatstvie a k zvelebení jemu,[b] ke cti také a k chvále otce svého, aby tak všickni byli v tom královstvie podlé posluhovánie moci úřadu jich v panovánie jeho, v kterémž sobě moc zuostavuje nejvýše ve všech věcech, a podlé toho poručil jim i přikázal poslouchati všem v svém královstvie, od nejmenšiech až do nejvyššiech v úřadě postavených, až do jednoho, a když by pak pronevěřil se který z těch úředníkuov, by pak i nejvyššie, a jinak činil i rozkazoval než jemu poručeno a rozkázáno, měl by od jiných tresktán býti; pakli by i jiné k sobě získal úředníky a zmocnil se na zámcích a tak nepravě nad svým pánem neb králem činil by, zbožie neb zámky sobě osobuje i chválu, kteráž slušala králi a pánu jeho, sobě přidávaje, však proto kteřie by chtěli právě učiniti úředníci neb i poddaní, měli by nepovo[lova]ti,[c] by pak měli i hrdla ztratiti, nežli by té nepravosti proti pánu svému králi pomocníci byli nebo povolujíce měli účastni býti. Tak jest k témuž podobně pán Ježíš v podobenstvích mluvil řka: *Člověk jeden šlechtic odšel do daleké vlasti přijíti sobě království a navrátiti se. I povolal deset sluh svých a dal jim deset hřieven a vece k nim: „Težte jimi, dokudž nepřijdu.“ Ale měšťané jeho nenávidiechu ho a poslali poselstvie po něm řkouce: „Nechcem, by tento kraloval | nad námi.“* Protož, když se vrátil, měšťany f. 113[a]
zbíti kázal a slúhu neposlušného a[δ] nevěrného kázal svázati a vrci do temností, kdež pláč[d] očie a škřehot zubuov.[ε]

Takť jest království Syna božieho, jenž má panstvie v nebi i v zemi. Protož jemu prvotně slušie poslušenstvie a vieru zacho-

[a] *Opraveno místo pův.:* tělo. [b] *AIII:* jeho. [c] *Opraveno místo pův.:* nepovoliti. [d] *AI:* plat.

[α] 1 Kor. 5, 6; Gal. 5. 9. [β] 1 Korint. 5. *O.* [γ] 1 Kor. 5, 13.
[δ] Mat 25. *O.* [ε] Dle Mat. 25, 14.—30. a Luk. 19, 12.—27.

vati a jeho úředníkuom potud, pokudž by jemu ke cti bylo i Otci jeho k zvelebení. Nebo viera křesťanská v tom ustavena jest, že jakož věříme v Boha Otce, tak i v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho, a jakož srdcem věříme, tak i ústy vyznávati máme, že jedinký Pán náš. A z toho jisté jest, že dlužni sme pod vinú věčného zatracenie jemu samému poddáni býti a poslúchati jeho ve všech věcech a věrnost zachovati, neb on sám pro nás s nebe sstoupil a trpěl i umřel [a tak nás právě dobyl i vykoupil.] Protož poslušenstvie má býti v církvi svaté všelikému člověku a nejvíce úředníkuom té církve od nejvyššieho až do nejnižšího, pokudž bychom se mohli zachovati tomuto pánu jedinému, neb kdo ctí Syna, ctí Otce. Ale všickni lidé, i ti v nejvyššiem úřadu, od něhoť mají, jakož psáno jest, že *z sebe a od*[α] *sebe ani co pomysliti muožem dostatečně, ale dostatečnost náše z Boha jest*[β] skrze Krista Ježíše, kterýž nás smířil s sebú. A k témuž die opět: *Co jest Apollo a*[γ] *co Pavel? Služebníci toho, jemuž ste uvěřili.*[δ] Protož když sú v pravdě věrní Pánu svému a poslušní ti v úřadě postavení, jako byli tito napřed jmenovaní, máť jich poslúcháno býti, neb se to líbí Duchu Svatému a jest ke cti pánu Kristu i Otci jeho. Ale jinak nikoli nemá poslúchati žádný křesťan věrný, by pak měl netoliko statek, ale i život ztratiti, neb pán Ježieš die: *Neroďte se báti*[ε] *těch, ješto zabíjejí tělo a potom nemají, co by*
f. 113[b] *více učinili, ale / ukážie*[a] *vám, koho se máte báti. Bojte se toho, kterýž, když zabie tělo, má moc i duši poslati do věčného ohně. Tak vám pravím, toho se bojte.*[ζ] Opět die[η]: *Přijde hodina, že každý, ktož vás zabijie,*[b] *bude mníti, by tiem Bohu posloužil.*[ϑ] A o tom jest mnoho psáno v Starém i v Novém zákoně. Jakož byl pán Buoh také přikázal poslúchati krále Nabochodonozora, a ktož by nechtěl, že ho chce zabiti rukú jeho.[ι] Avšak proto Daniel s svými tovaryši neuposlechl, když proti nejvyššiemu králi bylo, radše zvolil mezi lvy dvakrát uvržen býti do jámy a jeho tovaryšie do peci ohnivé. Také rozkázal, aby mistruov a zákonníkuov a tak i kněžie levitského pokolenie poslúchali, ale proto dobré sú učinili proroci světí i s lidem některým neposlúchavše jich, když oni nezuostali v poslušenství božiem, ačkoli také ukrutně je trápili i hrdla odjiemali pudiece je ku poslušenství svému. A tak

[a] *A III:* ukáži. [b] *A III:* zabije.

[α] 2 Korint. 3. *O.* [β] 2 Kor. 3, 5. [γ] 1 Kori. 2. *O.*
[δ] 1 Kor. 3, 5. [ε] Luk. 12, *O.* [ζ] Luk. 12, 4. 5.
[η] Jan 16. *O.* [ϑ] Jan 16, 2. [ι] Parafráse Jer. 29, 21.

i sám pán Ježíš, kdyžto mezi nimi bydlil, neposlúchal jich, radše od nich trpěl i jeho milí apoštolé,[α] ačkoli o nich řekl, že *seděli mistři a zákonníci na stolici Mojžíšově, což vám dějí čiňte, ale podlé skutkuov jich neroďte činiti.*[β]

Pak jakož mluví i píší doktoři nynějšie, mistři i kněžie,[1] že ta moc prvotně jest při papeži a císaři a potom dále ke všem od nich postaveným nad lidem, až i farář ve vsi i rychtář,[2] že příslušie jim podlé úřadu držeti stolici Mojžiešovu, kněží aby s[a] stolice Mojžiešovy učili a konšelé i rychtář aby toho pomocni byli, což on přikazuje s[a] stolice Mojžiešovy, a k tomu přivodie to písmo, že *všeliká moc od Boha jest a všecky věci,*[γ] *kteréž od Boha sú, zřiezené sou,*[δ] ale zjevná jest věc z jich písem i řečie, že ta moc povýšená jest světská,[3] ješto jie Buoh zřiedil ve všech národech a dal ji císařuom i králuom i všemu řádu rytieřskému k zpravovánie řáduov světa až do nej menšiech úředníkuov. A té moci f. 114[a]
křesťané věrní mají ve všem poslouchati tak, jakož jest k líbezné vuoli toho krále nejvyššieho, kterýž je poddal a poslúchati kázal k chvále své a k jich spasení, ale přes to aby neposlúchali ani v čem zlým poddáni byli, což by bylo k necti jich krále nejvyššieho, ale prvotně jemu aby věrnost zachovali a od těchto radše[b] aby trpěli pro odplatu věčnú, jakož první světí tak činili, když jim rozkazovali s[c] stolice Mojžiešovy a mocí světskú pudili proti vuoli božie, radše trpěli od nich. Nebo pro žádné rozkázanie ani které poslušenstvie nemá zrušeno býti božie přikázanie a poslušenstvie jednoty církve svaté, neb v té jednotě jest spasenie, když se v nie kdo zachová skrze poslušenství, to jest což z Boha dáno jie skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém. Neb za tu jednotu modlitbu činil pán Ježíš řka: *Otče, prosím, aby je zachoval ve jménu*[ε] *tvém.*[ζ] A opět: *Posvěť jich v pravdě, řeč tvá pravda jest.*[η] A opět: *Já sám posvěcuji sebe za ně, aby i oni posvěceni byli v pravdě. A jakož si mě poslal na svět, i já posílám je.*[ϑ] A opět: *Netoliko za ně prosím, ale i za ty, kteřiež skrze slovo jich mají uvěřiti v mě, aby všickni jedno byli, jakož's ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni v nás jedno byli.*[ι] A opět: *Aby byli jedno, jakož i my jedno*

[a] *AIII:* z. [b] *AIII:* radče. [c] *AIII:* z.
[α] Mat. 23. *O.* [β] Mat. 23, 2. 3. [γ] Říma. 13. *O.*
[δ] Řím. 13, 1. [ε] Jan 17. *O.* [ζ] Jan 17, 11.
[η] Jan 17, 17. [ϑ] Jan 17, 18. 19. [ι] Jan 17, 20. 21.

[1] *Míní se asi Hilarius, Křižanovský a jejich přívrženci. Srov. pozn. 1 na str. 168.*

[2] *Srov. AI f. 34a a 70b.* [3] *Srov. pozn. 1 na str. 52.*

sme, já v nich a ty ve mně, aby byli dokonání v jednotu.[α] Protož té jednoty slušie ostřiehati pro nejlepšie dobré a tak v ní přebývati skrze vieru a poslušenstvie, jakož apoštolé učie. A tak píše nejvyššie náměstek Kristuov s. Petr řka: *U víře všickni jednomyslní buďte, lítostiví, bratrstvie*[β] *milovníci, milosrdní, střiedmí, pokorní, žádnému zlým za zlé neodplacujíce, ani zlořečenstvie za zlořečenstvie, ale zase raději dobrořečíce, neb v to povoláni ste, abyšte dobrořečením dědičně vládli.*[γ] A toho ku[δ] příkladu připomíná pána Ježíše řka, že *když mu zlořečili, nezlořečil, a když trpěl, nehrozil, ale vydáváše se súdiecímu nespravedlivě, jenž hřiechy náše on nesl na těle svém na dřevo, abychom hřie-*
f. 114[b] *chuom / umrúce spravedlnosti živi byli, jehožto zsinalostí uzdraveni ste.*[ε]

Tuť jest nám pán Ježíš začal cestu novú a obživující, trpěv na těle svém, skrze něhož tak máme jíti k Otci, jakož opět die: *Aby víra váše a naděje*[ζ] *byla v Bohu, duše váše čistíce v poslušenství lásky, bratrského milovánie, z sprostného srdce vespolek se snažněji milujíce, druhé jsúc narozeni ne z semene porušitedlného, ale neporušitedlného skrze slovo Boha živého, zuostávajícího na věky.*[η] A tak, jakož tento blahoslavený s. Petr, náměstek pána Krista, rozkazoval i psal v jednotě církve svaté, kterak každý křesťan má v nie přebývati skrze vieru a milovánie a tak v poslušenstvie svú duši čistiti té jednoty nejsvětějšie tak poslouchaje, kteráž v lásce přebývá (jakož se to z jistých písem shledává, že tak první vuodce a pastýří cierkve svaté toho ostřiehali, i dnes kteřiež sú v pravdě úřadu prvních, téhož následují, aby 1. v pravdě víru měli a 2. v lásce neomylné přebývali, 3. z srdce čistého a 4. svědomie dobrého[a]), a takovým spolu sebraným a jednomyslným, o nichž napřed z písma dotčeno, hodné jest, aby se každý doděřil a k rozsúzení dal a o[b] každú při na nich přestal, neb sú takoví v *zboru*[θ] *svatém slúp a utvrzenie pravdy,*[ι] jakož apoštol die. A poněvadž muož o nich tak věřeno býti, že sú náměstkové apoštolští, tehdy majie tajemství viery v svědomie dobrém, v kterémžto víře jest světlo uměnie božieho k rozeznání dobrého a zlého. A z tohoť jistota jest, poněvadž ostřiehají řeči pána Kristá, neb

[a] *V originále jsou jednotlivé číslice umístěny nad příslušnými slovy.*
[b] *V AIII chybí.*

[α] Jan 17, 22. 23. [β] 1 Petr 3. *O.* [γ] 1 Petr 3, 8. 9.
[δ] 1 Petr 2. *O.* [ε] 1 Petr 2, 23. [ζ] 1 Petr 1. *O.*
[η] 1 Petr 1, 21.—23. [θ] 1. Timo 3. *O.* [ι] 1 Tim 2, 15.

v tom záležie milovánie jeho i bližních, jakož[α] psáno jest: *Kto miluje bližního, v světle přebývá, a pohoršenie v něm nenie.*[β] Protož o takových nemá býti pochybenie ani vrtlánie, byť neměli ducha zjevenie a tak pravdy poznánie a rozumu viery, neb písma svatá jsú jim otevřiena v pravém smyslu, neb také, cožkoli prosí od Boha, dáno jim[γ] bývá, neb jim tak zaslíbil pán Ježíš Kristus, že *kdež se koli zberú ve jménu jeho a svoléce se budú prositi věřiece, že se jim stane.*[δ]

Protož v každé straně okršlku světa zemí / takoví kdež sú koli vuodce a učitelé i pastýři, mají se jim dověřiti všickni lidé svého spasenie a tak každý z nich svědomie své ustaviti dobré, jakož oni učie a radí z své jednoty společné, aby toho ostřiehali, což jim vysvědčují, řídiece je v jich svědomie, v čem se mají ostřiehati a zachovati a tak očekávati jisté naděje spasenie života věčného. A opět ktož by toho neostřiehal, což Buoh přikázal a v tom podlé zprávy jich neustavil se, spasením jeho nebezpečili, ale z zboru vylúčili od obcování jednoty křesťanské, neb poněvadž nemá účastenství v zaslouženi pána Krista[ε] skrze zachovánie řeči jeho, také aby nestál v[ζ] mylné naději spasenie skrze posluhovánie služebnosti jednoty církve svaté, a tak aby každý svázán byl od nich, poněvadž jest v svazku hřícha a také aby jemu oni neotvierali, poněvadž jemu vrátný neotvierá. Neb komuž Duch pravdy otvierá a oznamuje v srdce[a] pravdu Krista Ježíše, aby jeho zamiloval, tenť bývá rozvázán od svazku hřiecha, tomu i oni úředníci mají otevříti a rozvázati, aby tak v Kristu Ježíši přebývaje skrze víru živú také účasten byl jednoty církve svaté,[b] jsa s nimi jedno tělo v Kristu, posluhovánie přijímal, jakož na věrné křesťany slušie. Kterážto služebnost řiedie se skrze služebníky a vládaře božských daruov. Jakož die apoštol o prvních: *Pomněte na vládaře váše, kteřiež sou vám*[η] *mluvili slovo božie, na jichžto patříce východ obcovánie následujtež viery.*[θ] A tak apoštol ukazuje a vede všecky křesťany, aby měli v paměti, kterak sú oni milí apoštolé učili skutkem i slovem svatě obcujíce a tak svuoj život skonali na té vieře trpiece,[ι] kteráž jim dána jednú od pána Ježíše Krista. Protož velí následovati jich viery, neb sú oni žádného netrápili pro vieru, ale ktož jim z milosti povolil, toho učili, a ktož naučen jsa víře pána Krista a potom od nich odstoupi

f. 115[a]

[a] *AIII:* srdci. [b] *V AIII následuje:* a.

[α] 1 Jan 2. *O.* [β] 1 Jan 2, 10. [γ] Mat. 18. *O.*
[δ] Mat. 18, 19. [ε] nb. *O.* [ζ] Proč vylučovati? *C.*
[η] K Židuom. 13. *O.* [θ] Žid. 13, 7. [ι] Trpěli. *C.*

jsa oklamán od satana, od toho sou se vystřiehali i jiné sobě poddané.

Protož v té víře nejsvětějšie mají jich následovati věrní křesťané, neb jest ta vysvědčena a dokázána skrze trpělivost Kristovu a[a] jeho[α] milých posluov, jenž je poslal jako ovce mezi vlky. A tak množství věrných křesťanuov v první církvi i potom trpěli sú mučedlnictva nechtiece viery ustoupiti, ale sami sú netrápili jiných,
f. 115[b] neb jim řečeno, / že *vám dáno jest pro Krista, netoliko*[β] *abyšte v něho věřili, ale také abyšte proň*[γ] *i trpěli.*[δ] A též jim řečeno, aby se nemstili, nižádnému[ε] zlého za zlé neodpláceli, ale nepřátely milovali a za ně se modlili, jakož sú to vskutku činili. Neb tak svědčie písma apoštolská o prvních křesťanech, jichž mají nynějšie následovati v trpělivosti v též víře přebývajíce, chtí-li býti spaseni, neb *tak se mají vzdělávati na základ apoštolský a prorocký na tom nejvyššiem úhelným*[ζ] *kameni Kristu Ježíši, aby rostli v chrám [svatý v Pánu],*[η] to jest v jednotu církve svaté, v kteréžto církvi svaté jsú náměstci a tak následovníci apoštolští pastýři a učitelé, ješto na ten základ[b] vzdělávají se skrze víru a trpělivost, dědíce zaslíbením Kristovým a k témuž i jiné vedú.

Protož takoví spolu jednomyslní jsú k užietku a k prospěchu sobě i jiným. Ačkoli jeden mezi nimi prvnie místo držie pro řád poslušenství a zřiezenie jednoty, ale však proto nevyšie[c] se nad jiné duostojenstvím úřadu a mocí jemu zvláštní danú a uměním klíčuov,[1] ale jedni druhé za duostojnějšie sebe majíce v pokoře přebývají, v ponížení a v sprostnosti Kristově, jedni druhým posluhují skrze lásku ducha, jakož který vzal milost a dar od pána Ježíše a z toho u víře vzrostl a v lásce se rozmnožil a v naději se jisté postavil k spasení, jsa živ skutečně a ctnostně nad jiné. O takovémť má lépe smýšleno býti mimo jiné, čímž více dokazuje pravdy skrze svaté obcovánie. Neb čiem kto více pána Boha miluje, tiem více jest milován od něho i obdarován, protož takový i viece má milován býti od spolukřesťanuov, neb viece-li ho pán Buoh učinil účastna svých dobrých věcí božských, protož také viece se mají dověřiti v naučenie a radě skrze něho z Boha, ale však vždy tak, jakož on učie a radí z jednoty společné církve svaté a zvláště s těmi, ktož[d] sú v témž povolání, dějíce poselství

[a] *AIII:* i. [b] *AIII:* tom základu. [c] *AI:* nejvyšie. [d] *AIII:* kteříž.
[α] Mat. 10. *O.* [β] Filipen. 1. *O.* [γ] Říman. 12. *O.*
[δ] Fil. 1, 29. [ε] Luk. 11. *O.* [ζ] Ef. 2. *O.* [η] Ef. 2, 20. 21.
[1] *Srov. AI f. 167a. 167b.*

Kristovo. Neb mohl by oklamán býti každý člověk skrze chytrost satanovu, by pak nejsvětějšie zde byl na zemi, neb die apoštol: *Žádného sme nepoznali* (totiž bez poškvrny) *podlé*[α] *těla kromě Krista Ježíše.*[β] Protož mohl by se v pýchu pozdvihnúti a sám sobě zalíbě se múdrý se zdáti před svýma očima a tak by dary božie potratil a jediné že by zuostala zpuosoba a tvárnost svrchnie dobroty, skrze niž by se oklamal i / jiné jako onen biskup Lao- f. 116[a]
dicenský, o němž v Zjevení psáno.[γ] Ale když každý, i ten nejpovýšenějšie v úřadě zuostává v ponížení a v pokoře a v tom nalézá se chudý duchem, nedomnievaje se nic z sebe a od sebe, ale což užietečného má sobě i jiným, poznává, že jest to z milosti božie a z zaslouženie pána Krista, a o jiných túž naději má, že jim Buoh zjevuje a je obdaruje bez přijímanie osob, úřaduov, protož každý v úřadě jest poddán jednotě společné k naučení a k tresktání, maje bázeň, že by mohl vpadnúti v hřiech nebo v blud, když by pán Buoh neostříhal. Protož mají pilnost[δ] míti jedni o druhé k ostřiehanie sebe skrze *múdrost s huory sstupující, kterážto jest stydlivá, pokojná,*[ε] *střiedmá, spolu rady požievající, dobrým věcem povolná, plná milosrdenstvie a dobrých skutkuov, neposuzujíc a bez pokrytstvie, ale užietek spravedlnosti v pokoji se rozsívá činícím pokoj.*[ζ]

Protož takovíť mohúť prospěti sobě k užietku spasenie i jiným z daruov božiech, přebývajíce v jednotě a v poslušenství víry pána Krista Ježíše v církvi svaté. Jakožto milí apoštolé tak se měli, jedni nad druhé se nevýšili, ani sobě moci přidávali jedni mimo druhé skrze úřad zvolenie, ale v jedné moci sobě od Boha dané prospievali, neb tak jim rozkázal pán Ježíš řka: *Kto jest většie mezi vámi, buď jako menšie,*[η] *a kto předchuodce jest, jako služebník.*[θ] A tak s. Petr nepřidával[a] sobě mimo jiné apoštole[b] moci ani kterého duostojenství, ale napomínal věrné křesťany, aby toho ostřiehali, což sú od jiných apoštoluov slyšeli, a také psal i do jiných vlastí pastýřuom, kteréž ustavili v lidu za první, řka: *Spolustaršie*[ι] *a svědek Kristových utrpenie.*[c][κ] A tak známo jest, že i s. Pavel požieval spolu moci jednostejné z Boha v Kristu Ježíši, jenž jest moc božie a múdrost božie. Protož v každém údu církve svaté jest moc i múdrost podlé obdarování božieho, ale však

[a] *AIII:* nepřidává. [b] *AIII:* apoštoly. [c] *AIII:* utrpení Kristových.

[α] 2 Korin. 5. *O.* [β] 2 Kor. 5, 16. [γ] Zj. 3, 14. sl.
[δ] *Po straně stojí:* ? [ε] Jakub 3. *O.* [ζ] Jak. 3, 17. 18.
[η] Luk. 22. *O.* [θ] Luk. 22, 26. [ι] 1. Petr 5. *O.* [κ] 1 Petr 5, 1.

zvláště podlé vyvolenie božieho k úřadu biskupskému a pastýřskému, aby řídili duochovní věci, zpravujíce a učíce i treskcíce, to vše podlé miery viery, jakož jim Buoh zpuosobil a odměřil, aby moci požievali té, kterú jest jim dal v Kristu Ježíši v církvi
f. 116[b] svaté, / aby se Duchem jeho zpravovala a všecky věci tak řídila, jakož Duch Svatý učie jie a oni služebníci daru božieho posluhujíce z moci, kterúž přidává Pán.

To my spolu jednomyslní u vieře křesťanské obecné, jakož srdcem věříme, tak i ústy vyznáváme i tiemto psáním oznamujem, jakožto i počet vydávajíce, nejprvé všem učeným v piesmích a v duostojenstvie v moci povýšené postaveným, od nejmenšiech do největšiech, že my lidé ponížení a v světě ohyždění ke všem věcem se známe a přisvědčujeme, kteréž sú v církvi svaté k užietku spasenie vyvoleným božiem. Protož sme i tuto svrchu napsali tak, jakož písma zjevná sú a jistá apoštolská i prorocká i jiná Bohem vdechnutá. A tak věříme podlé písem o všech věcech, jakož chce pán Buoh míti věřeno, příkladem prvnie církve svaté, na základ apoštolský a prorocký[a] vzdělané v Kristu Ježíši. Neb o nás mnozí lidé zle smyslé a jinak, než jest, podlé pověstí zlých skrze hlasy novin nejistých, že bychom se nějakých rot zlých přídrželi neb od nich naučenie přijímali nebo sami počínali roty nové. Protož tuto píšem, aby vystřežen byl každý člověk, ktož čísti neb slyšeti bude, že toho nikdý při nás nebylo aniž jest aniž (doufáme pánu Bohu) bude, ale v té víře nejsvětějšie, kteráž jest vyvolených božiech, rádi bychom se ostřiehali i ve všech věcech, kteréž sú církve svaté, chotě Kristovy milé. Neb každý, kto má spasen býti, musí v té jednotě ostati, spolu věře o všech věcech s nimi a ty věci, kteréž sú k vzdělání a ku polepšení té církve obmejšleje a čině,[α] nebo ihned *když přistupuje k Bohu, má věřiti, že jest a hledajících sebe že jest odplatitel.*[β]

Tak má ihned pravý smysl míti o pánu Bohu, že jeden jest Buoh mocný, múdrý a dobrotivý, z něhož a skrze něhož a v něm sú všecky věci, a moc jeho moc věčná, všemohúcí, nepřemožená, a múdrost jeho přede všemi věky a skrze ni stvořil všecky věci vidomé i nevidomé a všecky věci sú skrze něho a z něho dobré, nebo
f. 117[a] v dobrotě / Ducha svého Svatého zachovává je. Protož dověrným srdcem má se k němu míti, neb jest on sám nejlepšie dobré, jehož má milovati ze všeho srdce, naději v něm maje všech dobrých

[a] *AIII:* prorocký a apoštolský.
[α] K Židům 11. *O.* [β] Žid. 11, 6.

věcí budúcích skrze pána Krista. Neb v něho také věříme, že jest moc a[α] múdrost Boha Otce, nesa všecky věci slovem moci své, kterýž *jest blesk slávy a zpuosoba podstaty jeho, skrze něhož jest církvi svaté vykúpenie a hřiechuom odpuštění*[β] i život věčný, neb v něm rod nový stvořen jest a skrze múdrost jeho zpuosoben a zachovává se v dobrotě Ducha jeho každý úd církve svaté. A tak věříme i v Ducha Svatého, nedělécе od Otce i[a] Syna, neb die pán Ježíš: *Pošleť vám Otec Ducha*[γ] *pravdy a z méhoť vezme a zvěstuje vám; neb všecky věci, kteréžto má Otec, mét sú.*[δ] Protož Duch Otcuov, Duch Synuov jednota jest, neb Buoh jeden jest, v něhož věřie církev svatá a ústy vyznává a má srdečně milovati a naději v něm míti všech dobrých věcí. A tak chot Kristova milá Duchem se Svatým zpravuje, súci očištěna skrze moc vylití krve jeho, neb v něm má vykúpenie a hřiechuov odpuštěnie. A jest jedna všech věkuov od počátka[b] vyvolených božiech až do skonánie posledenieho na světě, neb v jednotě přebývá těla Kristova každý úd cierkve svaté ze všeho lidu světa, jenž vybrán jest všech časuo i tohoto nynie, s nimiž i my věříme, v jednotě té církve svaté se přebývati skrze vieru Ježíše Krista, jenž jest tu církev s sebú spojil a v účastnost uvedl Ducha svého Svatého. A tak věříme i svatých obcovánie i hřiechuom odpuštěnie i těla vzkřiešenie k blahoslavenství života věčného a jako slunce v světlosti stkvúcího, kdež die pán Ježíš církvi choti své: *Poďte, požehnaní Otce mého, přijměte královstvi, kteréž vám připraveno od ustavenie světa.*[ε]

To jest ta církev, v níž se věříme přebývati u víře božie a k ní se známe s oblíbením s dobrú vuolí i ke všem věcem jejím, kteréž má v Kristu[ζ] Ježiši, neb on jest chot její milý a ona jeho poslušná a věrná, jemu od Otce předpověděná[c] a skrze posly, proroky svaté i apoštoly, zasnúbená. / Jakož napřed dotčeno, že f. 117[b]
jest i on sám pro ni na svět přišel a pracně jí dobyl, až se krvavým potem potil, pohaněnie a tryzňování[d] pro ni na své tělo přijal, až s křikem a s pláčem bolestně na kříži skonal, a tak ji obnovil vinu její zhladiv,[e][η] s Otcem v pokoj uvedl, vzáctnú a milú učinil, *očišťuje jie skrze víru kúpelem vody v slovu života, aby neměla vrásky ani poškvrny ani co mrzutého, ale aby byla svatá*[θ] v rúše spravedlnosti před obličejem jeho v lásce.

[a] *V AIII následuje:* od. [b] *AIII:* počátku. [c] *AIII:* předzvěděná. [d] *AIII:* tryzněni. [e] *AI:* zchladiv.

[α] K Židuom. 1. *O.* [β] Žid. 1, 3. [γ] Jan 16. *O.* [δ] Jan 16, 14. 15. [ε] Mat. 25, 34. [ζ] nb. *O.* [η] Efez. 4. *O.* [θ] Ef. 5, 27.

Prosímeť, přijmětež od nás toho napsánie v sprostnosti, ktož čísti neb slyšeti budete, neb píšem z té příčiny, aby skrze náše oddělení od kněžie něčeho se zlého na nás nedomnievali a tak nás potupujíce a odsuzujíce, pána Boha nehněvali. Protož v tomto krátkém psání oznamujem, kterak jest při nás. Pak ústně chceme rádi zpraviti, ktož by milost měli k vyslyšení; neb v psání mohl by někto vzíti tak, kterak jest při nás neb jinak, ale v ústném mluvení bude moci otázati, jest-li tak čili jinak, a my v sprostnosti chceme rádi zpraviti a pověditi, kterak jest při nás. Neb v mnohém uptání i v prodlení několika let poznali sme to za nejbezpečnějšie k spasenie, v tom naučenie přebývati a toho ustavenie a zřiezenie ostřiehati, v kterémž sú první křesťané věrní spasenie došli. Jakož tomu vydávají svědectvie doktoří, mistřie i kněžie obojích stran, to za pravé a spasitedlné držiece chválé i v piesmích oznamují, že *jest nejlepšie mistrovstvie života následovati skutkuo první církve.*[a] A to vypisují od s. Petra, kterak jest svatému Klimentu poručil a po sobě jeho zuostavil a věrným křesťanuom poslúchati přikázal.[1] A tak toho dovodie velikými svatými slavně, kterak s. Petr, s. Ondřej,[2] s. Pavel, s. Kliment, s. Dionysius[3] i jiní řiedili a posluhovali k chvále božie a k užietku spasenie lidem a těch všech časuov za některé sto let že mnoho svatých bylo i mučedlníkuo slavných, ješto sú pána Krista násle-
f. 118[a] dovali a tak došli koruny v nebi. A tak to široce vypravují i na kázaních vyhlašují obojie kněžie sobě odporní a žádné v tom ruoznice nemají, neb se v tom obojí sjednávají za dobré a spasitedlné věříce býti.[4] Protož, poněvadž jest tak, myť pokorně v sprostnosti srdce prosíme, aby nám v tom přáli přebývati a skutečně toho ostřiehati, v čem sú oni byli těch časuov i písma potomním zuostavili.

Ale mohlo by nám řečeno býti, že jest to pravé a k spasení užitečné, co jest bylo v první církvi, neb nejvyššie otcové svatí,

a *Beda Venerabilis*, Homilia X. in dominica post ascensionem Domini (*Migne*, Patrol. lat. t. 94, 189).

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 191.*

[2] *Apoštola Ondřeje klade křesťanská tradice zároveň s Petrem, Jakubem, Janem a Filipem mezi nejvýznačnější apoštoly. Srov.* REALENCYKLOPAEDIE F. PROTEST. THEOLOGIE *I, 513. Srov. A I f. 164[b].*

[3] *Dionysius byl v l. 259—268 biskupem římským. Zažil toleranční edikt císaře Galliena, tak že mohl po dlouhém pronásledování opět uvésti církev do pořádku. Pseudoisidorské dekrety mu neprávem přičítají zavedení farní organisace. Srov.* REALENCYKLOPAEDIE F. PROTEST. THEOLOGIE *IV, 702.*

[4] *Srov. pozn. 3 na str. 260.*

biskupové římští i kardinálové to za dobré mají a doktoří světí i mistří vypisují to za dobré chvaléce, ale vy tomu nerozuomíte ani o tom právě smysliti umíte, jako oni první byli, a také jest čas jiný a lid proměnný od prvního.

K tomu odpověd jest tato: Že my k tomu sme se odvolali, jakož oni tomu sami rozumějí, kterak bylo v prvnie církvi svaté; a jestliže bychme my čemu nerozuměli, chtěli bychom rádi naučenie přijíti od těch, ktož se v tom lépe mají a tomu právě rozumějí.[1] Také i to sami ohlašují, že jest[a] věk poslední Kristuov[2] vždycky jeden čas vzáctný a dnové spasenie jednomu lidu v pravdě křesťanskému věrnému, v Kristu přebývajícímu, jemuž pán Buoh milostivý a vždycky milosrdný jest, jakož prvním tak i posledním, takéž skrze pána Krista, biskupa svrchovaného, dobrotivého, lítostivého, smilovati se[b] a pravdu oznámiti Duchem svým Svatým k životu věčnému[b] těm, kteřiež na světě v ponížene obývajie a v srdci zkrúšeném a v duchu pokorném modléce se k němu volají ve dne i v noci, a také při těch věcech když následují prvních svatých, o nichž s vrchu napsáno, kterak řádně živi byli, hřiechy s žádostmi umrtvivše zdrželivý a trpělivý život vedli, vespolek se milujíce v lásce přebývali, nižádné věci lehce a všetečně nepočínali ani drze neb klopotně co činili, ale s vážností a s dotázaním a s radou lidí bohomyslných a v piesmích svatých rozumných, a v tom pak ve všem když se utiekají ku pánu Bohu, ve dne i v noci činie modlitby, pro síce,[c] aby je zpravil a naučil f. 118[b]
těm všem věcem, kteréž sú k chvále jeho svaté a k užietku spasenie, a v zámutcích neopouštěl a nedal zahynúti v nebezpečenstvích světa tohoto lidu, v hřiešiech příliš rozmnoženého, ješto se jako moře příliš bouřie a všelikým větrem učenie točie. A k tomu také známo jest, že po několik let žádali sme vyslyšení řádného i listy píšiec prosili pro Buoh i pro spravedlnost, ale to se státi nemohlo.[3] Ale slyšeli sme od některých pánuov, že by nám nemohlo dáno býti slyšenie proto, praviec, že sme odsúzeni skrze prvnie koncilium.[4] Ale my tomu nerozumíme, kterak bychom mohli odsúzeni býti, poněvadž nenie slycháno, by kdy tiem obyčejem lidé se oddělili od kněžie prvé při nich spolu v jednotě byvše.[d] A drahně let jedni po druhých s kněžími o to rozmlúvali i s lidem, že se zle spolu spasením bez-

[a] *Následuje podtržené:* jeden *(na znamení neplatnosti).* [b] *V AIII chybí:* smilovati se X věčnému. [c] *AIII:* prosíc. [d] *AIII:* byvše v jednotě.

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 201.* [2] *Srov. str. 10 pozn. 2.*
[3] *Srov. str. 5 pozn. 1.* [4] *Srov. str. 201 pozn. 3.*

pečie, jsúce v zjevných hřiešiech a také v nejednotě učenie a z toho v nepřiezni přebývají. A to bylo od počátku těch nesnází,[1] až do těchto opět, jakož pravie obecně, že největčie sú toho příčina kněžie. Již sme pak nemohli s nimi ostati v takovém nebezpečenstvie nechtiec zlému povol[ovati].[a]

Ale mohl by někto řieci, že sú Řekové odstúpili před 400 lety. Tak jest, ale s mocí královstvie [svět]ského,[b] ale však proto jich netrápí ani jímají. Ale při nás jest toto, že pokorně mocem nejvyššiem jsme i chcem rádi poddáni býti, jako v první cierkvi byli a to i budúcím zuostavili, aby bez reptání s milostí poslúchali a k každému skutku dobrému hotovi byli a věrnost, pod kýmž koli jsú, zachovali. Protož muož každý na to pomysliti, bylo-li jest kdy takových lidie odsouzenie, poněvadž první církve neodsoudili, ale ještě vychvalují.[2]

Ale řekl by někto, že sú Valdenštie odsúzenie, lidé první církve.

Myť jich v ničemž nezastáváme i všech rot, kteréž by v čem scestné byly proti víře pána Krista a skutkuom křesťanským. Takéť sme k Valdenským nepřistúpili a tak jimi ne[měli][c] bychom od-
f. 119[a] súzeni býti.[3] Ale kdybychom byli / mohli míti slyšenie pokojné,[4] chtěli sme rádi vypraviti, které sú věci při nás a kterak známost máme a rozuomíme při spasení lidském k životu věčnému, i také povědíti, kterak smyslíme o zřízení světa v moci povýšené, od Boha dané, a že jie mají poddáni býti křesťané věrní[5] etc.

A také když by bylo mohlo nám řádně ukázáno býti naučeniem z viery křesťanské, že bychom byli mohli ustaviti se v naději spasenie při kněžiech, rádi bychom byli zůstali při jich posluhování.[6] Ale i v tom byla jest veliká nesnadnost k zpravení, při kterých bychom se byli mohli dověřiti, nebo při obojích viděti zjevné[d] veliké zlé, a oč ruoznice jest mezi stranoma. Jedni pravie, že má poslúcháno býti církve svaté, a druzí, že zákona božieho.

[a] *Opraveno místo pův.:* povoliti. [b] *Opraveno místo pův.:* zemského. [c] *Opraveno místo pův.:* nechtěli. [d] *A III:* zjevně.

[1] *Místo toto nalézá se v listu PANU ALBRECHTOVI f. 75a (str. 201), o němž ovšem nesnadno jest rozhodnouti, vznikl-li dříve či později než TRAKTÁT BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ. Srov. str. 198 pozn. 1. Mně se zdá, že list PANU ALBRECHTOVI je současný s naším traktátem a mám za to, že spíše z menšího kusu do většího bylo přejímáno, než naopak.*

[2] *Srov. str. 260 pozn. 3.*

[3] *Srov. pozn. 1 na str. 30.* [4] *Srov. str. 5 pozn. 1.*

[5] *Srov. pozn. 1 na str. 52.* [6] *Srov. str. 5 pozn. 1.*

A my bychom rádi s milostí obého poslouchali věřiece v jistotě, že církev svatá Duchem božiem se zpravuje, jediné kdybychom byli mohli věděti, kto sú ti první údové poctiví církve svaté, ješto zákon Ducha pravdy mají, ješto ti i psanému právě rozumějí, jimž by se slušalo dověřiti ve všech věcech při spasení svém. Ale toto jest nebezpečné a nejisté a vrtlánie a pochybovánie hodné, poněvadž obojí sobě odporně písma vedú a zle živi jsú, ješto zjevně jest odporné církvi svaté i zákonu božiemu. Neb církev svatá, jakož svrchu napsáno jest, v jednomyslnosti a v svornosti přebývá jsúc poddána choti svému, řečí jeho ostřiehá, neb zákonem Ducha Svatého se zpravuje. Protož právě a spasitedlně všecky věci učie, řiedí a ustavuje k užitku spasení, neb písmu svatému zdrávě rozumie. Protož każdú při rozsúditi a pravdu k tomu naleznúti zná i písmem toho dovésti umie k svornosti a k jednomyslnosti, aby pokoj vespolek měli a v lásce přebývali a tak pána Boha chválili a jemu slúžili spoluúdové církve svaté. Ale to jest nepodobné a velmi od toho vzdálené jako temnosti od světla, byť to církev svatá byla, kdež sú ruoznice a nenávidie sebe a / svářie se ve- f. 119[b]
spolek a hanějí a ohyžďují a kaceřují a toho jedni na druhé dovozují Starým i Novým zákonem i mnohých doktoruov písmy, a v tom zjevně přestupují zákon pána Krista, nedadúce v sobě místa pravdě Ducha Svatého, a tak i písem svatých doktoruov neplnie, zlé věci konajíce v skutcích i v sloviech, lakomí jsúce zemské věci čeníchají a v tom svět milují i ty věci, které na světě sú. Protož těžké jest se takovým dověřiti o tak veliké věci božské a o své spasenie. Protož vězte, že z pravé núze musili sme to učiniti, nechtiece toho zlého účastni býti a tak zahynúti.[1] Ale coť jest při nás bylo jinak, než proto rádi bychom poddáni byli a s milostí poslúchali. Protož nedomnievej se žádný člověk toho o nás, bychom se lúčili od kněžie pro které učenie aneb ustavenie lidské případné (nenieť tak při nás, neb kdybychom byli mohli zachováni býti při nich u víře božie neposkvrněné a v lásce neomylné a v naději živé spasenie,[a] sami bychom se odsúdili a proti svému spasenie učinili, zde bez užietka mnohá zarmúcenie a trápenie nadarmo bychom podstúpili a byli bychom všech lidí bídnějšie),[2] ale pro odporné věci víry pána Krista a[b] lásky Ducha jeho i skutkuov křesťanských pravých, a to nás k tomu připudilo;

[a] *V AIII chybí.* [b] *AIII:* i.

[1] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 2a.*

[2] *Srov. str. 233–234.*

chtiece rádi spaseni býti, opovážili sme se časného života pro věčný. A nad to nade všecko chce tak pán Buoh míti v tento čas poslední. A o tom jsú písma jistá, Duchem božiem vdechnutá, že má oznámeno býti a ohlášeno k skonánie věkuov mnohému lidu v krajinách země to nebezpečenstvie spasenie a že zle stojie kněžie i lid v mylné naději spasenie, nemajíc pravdy viery a lásky i skutkuov, kteřiež příležie podstatně jednomu každému k spasení.[1]

Učiniž pán Buoh milosrdenství své s těmi se všemi pro zasloužení pána Krista Ježíše a pro lásku Ducha svého Svatého, kteřiež z upřímnosti srdce žádají se jemu líbiti, věříce všem věcem tak, jakož jest k chvále slávy milosti jeho, zuostávajíce v poslu-
f. 120a šenství jednoty církve svaté, / chotě Kristovy milé, ješto se zákonem Ducha jeho zpravuje, kterýžto v světle jasnosti božie umie zdrávě a užitečně a spasitedlně naučiti i zřéditi všecky věci v srdcích povolných, jakož apoštol die, že *těm zajisté, kteřiež podlé trpělivosti sú*[α] *dobrého skutku, chvála a čest a neporušenie hledajícím života věčného, ale těm, kteřiež z sváru jsú a ješto nepovolují pravdě, ale věřie křivdě, hněv a nemilost a zamúcenie*[a] *a úzkost na každú duši člověčie, ješto činí zlú věc etc, ale sláva a čest a pokoj každému, ješto činí dobrú věc etc.*[b][β]

§ Tiemto[2] svrchu napsáním krátkým a sprostným § oznamujem každému, ktož čísti neb slyšeti bude, že se přiznáváme a přisvědčujeme k jednotě cierkve svaté obecné i k poslušenství jejiemu i ke všem věcem, kteréž má z plnosti božské skrze chotě svého Krista Ježíše z zasloužení jeho k užietku života věčného. A protož věříme i vyznáváme, že úředníkuov jejich od nejvyšších do nejnižšiech má poslúcháno býti z potřeby spasenie. Protož o jich svátosti věříme, že k tomu mají býti řádně vyvoleni a v kněžstvie posvěceni a potvrzeni podlé puovodu a řádu první církve svaté, na základ Krista Ježíše vzdělané a utvrzené.[3] Nejprvé věříme, že má kněžstvo Kristovo ustaveno býti v podstatných věcech a po-

[a] *A III:* zarmoucení. [b] *Následuje přetržené:* Amen. *Na to následuje přetržený přípisek, psaný rukou bratra Blahoslava:* In quodam exemplari h⟨a⟩ec a⟨d⟩dita reperi, quae adscribo quoque: Psán a dán z spolku Jednoty Bratrské etc. Léta od narozenie Syna Božího M° CCCCLXX° všem, kdož mají milost ke čtení nebo k slyšení. *V A III tento přípisek chybí.*

[α] Říman. 2. *O.* [β] Řím. 2, 7.—9.

[1] *Srov. str. 10 pozn. 2.*

[2] *Podle A I f. 169a začíná zde nový kus, nově sepsání („druhý list"), jež ovšem těsně souvisí s tím, co předchází. Srov. pozn. 2 na str. 267.*

[3] *Srov. pozn. 1 na str. 29.*

svěcenie[α] míti od samého Boha, jakož die pán Ježíš: *Otče, posvěť[β] jich v pravdě, řeč tvá pravda jest. A jakož's ty mě poslal na svět, i já poslal sem je a za ně posvěcuji samého sebe, aby i oni posvěceni byli v pravdě.*[γ] A k tomu píše s. Petr věrným křesťanuom, z nichžto[δ] mají prvotní býti podlé úřadu kněžstvie, že / *sú zvolení a předvědění*[a] *od Boha Otce v posvěcení Ducha* f. 120[b]
v poslušenstvie a v pokropenie krve Ježíše Krista.[ε] Jimž dále die: *Vzdělávejte se i vy v domy duochovnie,*[ζ] *kněžstvo*[b] *svaté, abyšte obětovali oběti duochovnie vzáctné Bohu skrze Krista Ježíše.*[η] Protož k tomu prvotně mají voleni býti v podstatě základu kněžství Kristova a pak k tomu mají dary míti. Jakož die apoštol: *Kteřiež*[c] *jednú sú osvícenie a*[ϑ] *zakusili daru nebeského a účastni učiněni sú Ducha Svatého, okusili také dobrého slova božieho a moci věku budúcího.*[ι] A opět k témuž die: *Buoh,*[κ] *jenž jest řekl, aby se z temnosti světlo osvítilo, osvítil v srdcích našiech k osvěcení umění jasnosti božie v tvář Krista Ježíše.*[λ] A to vše příležie k podstatě kněžského úřadu, ješto z toho v pravdě mají moc úřadnú, neb když by toho neměli, v zatmění by smysla přebývali. Protož apoštol die, že *my všickni odkrytú tvářie slávu Páně*[μ] *spatřujíce, v týž obraz proměněni býváme, od světlosti v světlost, jakožto od ducha Páně.*[ν] Protož tu majíce služebnost, podle niež sme milosrdenství[d] došli, nehyneme. A v tom záležie posvěcenie kněžstvie skrze pomazánie Ducha Svatého,[1] jakož die[ο] s. Jan, že *pomazánie máte od svatého a znáte všecky věci.*[π] A tudiež die: *Pomazánie, které ste přijali od něho, zuostaň v vás. A nenie potřebie, aby vás kto učiel, ale jakož pomazánie jeho učie vás o všech věcech.*[ρ] A k tomu napomíná, aby v tom zůstali, řka: *Co ste od počátka slyšeli, v vás zůstaň. Zuostane-li v vás, co ste od počátka slyšeli, i vy v Synu a v Otci zuostanete. A toto jest zaslíbenie, kteréž zaslíbil vám, život věčný.*[ς] Protož věříme, že jest tak církev svatá v puovodu svém vždycky od počátka[e] jednostejně v věcech základných a k spasení potřebných a bude až do skonánie světa.

[a] *AIII:* předzvědění. [b] *V AI* kněžstvo *dvakrát.* [c] *AIII:* kterouž. [d] *AI:* milosrdenství *a nad tím:* milosti ⟨*obojí touž rukou*⟩; *AIII:* milosrdenství. [e] *AIII:* počátku.

α nb. *O.* β Jan 17. *O.* γ Jan 17, 17.—19. δ 1 Petr 1. *O.* ε 1 Petr 1, 2. ζ 1 Petr 2. *O.* η 1 Petr 2, 5. ϑ Židům 6. *O.* ι Žid 6, 4. 5. κ 2 Koryn. 4. *O.* λ 2 Kor. 4, 6. μ 2 Koryn. 3. *O.* ν 2 Kor. 3, 18. ο 1 Jan 1. *O.* π 1 Jan 2, 20. ρ 1 Jan 2, 27. ς 1 Jan 2, 24. 25.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 29.*

Dále o služebných věcech, ješto slovú vidomé svátosti, jimiž posluhují zprávce církve svaté křesťanuom věrným, věříme, že mají býti časem a místem k užietku spasenie v té pravdě, v které sú vydány, jakož jest naučenie a příklad na prvních zprávcích cierkve svaté, a těch všech věcí tak mají požievati a je činiti, jakož jest
f. 121[a] jim k vzdělání / a ku polepšení v podstatných věcech, totiž víry, lásky a naděje, a k tomu aby se v dobrých skutcích plodili a v ctnostech chodili a tak všeho spolu ostřiehati mají, což by jim dávalo vzruost a prospěch k vzdělání života křesťanského. Neb to příležie zprávcuom církve svaté v jich služebnosti, aby ty věci obmejšleli a jich pilni byli, jakož die apoštol, že *oni snažně bdie*[α] *jakožto počet majíce vydati za duše váše.*[β] Opět k témuž s. Petr die: *Pastež, kteréž mezi vámi jest, stádo božie,*[γ] *opatrujíce ne bezděčně, ale dobrovolně, podlé Boha, ani pro milost mrzkého zisku, ale z dobré vuole, ani jako panujíce v kněžstvu, ale příklad učiněni stádu z úmysla. A když se ukáže knížě*[a] *pastýřuov, přijmete neuvadlú korunu slávy.*[δ] [1] A opět jest toho naučenie a příklad na prvním sněmu nejsvětějšiech otcuov,[ε] milých apoštoluov, když rozsuzovali při a pohádku, kteráž se byla stala v Antiochí o věcech zákona Starého a víry pána Krista, jakož o tom v Skutcích apoštolských stojí psáno,[ζ] že když přišli s. Pavel a Barnabáš do Jeruzaléma, tehdy se sešli apoštolé s staršími a o ty pře mezi sebú dobře se uptali a z toho uptánie s. Petr a s. Jakub o to spolu promluvivše a písmem provedše usoudili, kterak taková věc má býti, i list k tomu napsali. A to za první sněm pokládají v knihách conciliorum. Neb tu se ukázala pilnost a snažnost při apoštolech, aby ta věc v pravdě nalezena byla, jakož pán Buoh chtěl míti k užietku vyvoleným [svým].[b] A to máme za dobré zachovati[c] i tohoto času, aby zprávce církve svaté tak se měli k tomu[η] příkladem jich,[1] aby se pánu Bohu modlili a postili spolu se zberúce ve jméno pána Krista a o potřebné[d] věci k spasení spolu se jedni na druhých dobře uptali,[d] kterak komu zjevuje Duch Svatý, aby v tom jednomyslní byli a písma svatá k tomu zpytovali a aby je v pravém smyslu přivodili a tak dověrnost měli zprávce církve svaté[η] i spolukřesťané věrní, že jest to z Boha k užietku spasení,

[a] *V AI jest psáno:* knížie; *AIII:* kniže. [b] *Opraveno místo pův.:* božiem. [c] *AIII:* zachovávati. [d] *V AIII chybí:* a o potřebné × uptali.

[α] K Židům 13. *O.* [β] Žid. 13, 17. [γ] 1 Petr 6. *O.* [δ] 1 Petr 5, 2.—4. [ε] Skut. 15. *O.* [ζ] Skut. 15, 2. sl. [η] *K celému tomuto místu po straně vztahuje se závorka (červenou barvou narýsovaná):* } *a připisek:* Concilii christiani forma. *B.* [1] *Srov. pozn. 1 na str. 156.*

což oni jednají, usuzují, rozkazují i píší. Protož dobré by bylo i tohoto času tiem se zpravovati a v té pravdě sněmy mívati a o všech věcech v tom Duchu Svatém / řiediti.[a] Protož kteřiež f. 121[b]
sú koli tak v té pravdě byli a ještě sú, my je přijímáme a věříme jim tak, jako tomu písmu apoštolskému, a což by nám příslušalo a k vzdělání bylo a ku polepšení, rádi bychom chtěli i tohoto času ostřiehati.

Dále věříme, že kněžie křesťanští v církvi svaté mají vyvoleni býti řádně, jakož i pán Ježíš toho příklad dal, když na huoru odšel a přes celú noc modlil se a povolav učedlníkuov vyvolil z nich dvanácte.[b] A též[c] apoštolé učinili, když spolu byli v Jeruzalémě i s jinými, jichž počet byl 120, mezi nimiž byla blahoslavená panna Maria i s jinými svatými ženami, na modlitbách bdiece a postiece se. A tu s. Petr mnoho dobrého mluvil svědče o pánu Kristu. A tehdy dva muže zvolili, aby jeden z nich místo biskupské přijal, z něhož jest Jidáš přestúpil a vypadl. Jakož stojí psáno v Skutcích apoštolských,[α] že modléce se řekli: *Ty, Pane, jenž znáš srdce všech, ukaž, kterého's vyvolil z těchto dvou jednoho, aby přijal místo posluhovánie tohoto a apoštolství, z něhož [vypadl]*[d] *Jidáš, aby odšel na místo své. I dali jim losy. I spadl los na Matěje i přičten jest k jedenácti apoštoluom.*[β] A o tom píše[γ] také s. Pavel k Timoteovi a k Titovi, které sú měli na kněžstvo vyvolovati, takto řka, že *mají býti bez ohyzdného hřiechu, jakožto božie úředníci, ne pyšní, ne hněviví, ne opilí, ne bijce,*[e] *ne mrzkého zisku žádostiví, ale přívětiví, dobrotiví, opatrní, střiezliví, svatí, vzdrželiví,*[f] *přídržíce se té řeči, kteráž jest podlé naučenie věrného, aby mocni byli napomínati v naučenie zdravém i tresktati.*[δ] Protož podlé téhož zpuosobu držieme i tyto časy, že dobré jest tak v úřad kněžstvie církve svaté vcházeti až do skonánie světa a příštie pána Krista.[1]

Z toho pak úřadu kněžie církve svaté věříme, že mají křtíti tak, jakož jim pán Kristus rozkázal. Ale k tomu nezavázal jich k zpuosobám vidomým a k formě slov, aby jinak nemohlo měněno býti, neb ihned toho apoštolé[ε] nezachovávali, ale při křtu formu slov změnili, křtíce[g] je[h] ve j/méno pána Krista. f. 122[a]

[a] *AIII:* řediti. [b] *AIII:* 12. [c] *AIII:* k témuž. [d] *Opraveno místo pův.:* přestúpil. [e] *AIII:* nebijice. [f] *AIII:* zdrželiví. [g] *AIII:* křtě. [h] *V AIII chybí.*

[α] Skut. 1. *O.* [β] Sk. 1, 24.—26. [γ] 1 Tymot. 3. *O.* Titovi. 2. *O.*
[δ] Tit. 1, 7.—9. [ε] Skutcích 10. *O.*

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 29.*

Neb to jest v moci zprávcuov církve svaté podlé toho, jakož napřed povědíno. Ale podstata křtu každému, ktož má spasen býti, jest tato, jakož s. Petr die příklad dávaje na korábu Noe, jenž i nás nynie podobným zpuosobem *spaseny činí, křest, ne*[a] *tělesné nečistoty obmytie, ale*[α] *dobrého svědomie dotázanie k Bohu skrze Krista Ježíše.*[β] A k témuž opět, že *věrné očišťuje srdce jich.*[γ] A tak křest v pravdě jest, jakož die apoštol[δ]: *Zdaliž neviete, že kteřiežkoli pokřtěni sme v Kristu Ježíši, v smrti jeho pokřtěni sme a s ním pohřbeni sme skrze křest v smrt, a jakož Kristus vstal z mrtvých skrze slávu Otcovu, tak i my abychom v obnovení života chodili?*[ε] A opět, že *podlé milosrdenství svého spaseny nás učinil skrze obmytie*[b] *druhého narozenie a obnovenie Ducha Svatého,*[ζ] *kteréhož vylil na nás hojně skrze Krista Ješíše, spasitele našeho, abychom spravedliví jsúce učiněni milostí jeho, dědici byli podlé naděje života věčného.*[η] A k tomu ještě die s. Jan Křtitel, že on, totiž *pán Ježíš, křtí v Duchu Svatém.*[ϑ] A opět sám die: *Nenarodí-li*[c][ι] *se [kdo] z vody a z Ducha Svatého, nevejde*[d] *do královstvie nebeského.*[κ] Protož tak o svátosti křtu držieme, že každý, ktož má spasen býti, musí k této podstatě přijíti v moci církve svaté, kterúž má od Boha skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém, ale vidomý křest vodú má býti časem a miestem jednú od úředníkuov církve svaté.[1]

A dále věříme, že ještě pro nedostatek člověka[λ] sú tyto věci potřebné: potvrzovánie a pokánie. Nejprv potvrzovánie, jakož v Skutcích apoštolských napsáno, že když svatý Filipp některé křtil[μ] v Samaří[e] vodú a nepřijali Ducha Svatého, potom pak když přišli s. Petr a s. Jan, modlili se za ně a vzkládali na ně ruce, i přijali Ducha Svatého. A tomu nynie řiekají biřmovánie, což i my za dobré máme, když se děje v moci církve svaté. A druhé: Shřešil-li by kto, má lékařstvie pokánie, aby se vyznal zpovědlníku
f. 122b a želel a potom toho zuostal,[ν] jakož die s. Jakub: *Vyznávejte / se jeden druhému hřiechuov vašiech a modlte se jeden za druhého, abyšte spaseni byli.*[ο] A k témuž i jiní apoštolé píšie.[2]

[a] *A III:* v. [b] *A III:* obnovení. [c] *Původně bylo*: nenarodíte-li. [d] *Původně bylo:* nevejdete. [e] *A III:* Samarí.

[α] 1. Petr 3. *O.* [β] 1 Petr 3, 21. [γ] Skut. 15. *O.*; Sk. 15, 9. [δ] Říman. 6. *O.* [ε] Řím. 6, 3. 4. [ζ] Titovi 2. *O.* [η] Tit. 3, 5.—7. [ϑ] Mk. 1, 8. [ι] Jan 1. *O.* [κ] Jan 3, 5. [λ] Biřmování. *O.* [μ] Skut. 8. *O.* [ν] Jakub. 5. *O.* [ο] Jak. 5, 16.

[1] *Srov. co se o křtu praví ve ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI str. 40.*

[2] *Srov. o potvrzování ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI str. 40—41.*

Dále věříme, že takovým, napřed pověděným křesťanuom, mají posluhovati kněžie též církve svaté vidomú svátostí, kteráž se zpravuje Duchem Svatým, a to k obcování těla a krve pána Krista, kteréžto věci smyslem lidským se nepostíhají, ale věrú dosahají. Protož oni úředníci církve svaté poselstvie pána Krista dějí,[a] modlitby za to činiece s věrnými křesťany, vieru k slovuom majíce a smysl toho pravý, jakož die s. Matouš evangelista: *A*[α] *když sú večeřeli, pán Ježíš vzal chléb a dobrořečil a lámal a dal učedlníkuom svým a řka: „Vezměte a jezte, toť jest tělo mé.“ A vzem kalich dieky činil a dal jim řka: „Píte z toho všickni, toť jest zajisté krev má nového svědectví, kteráž vylita bude za mnohé na odpuštěnie hřiechuov.“*[β] To s. Matouš. A k témuž i jiní evangelistové i s. Pavel v epištole k Korintuom.[γ] A k tomu dále což sú koli mluvili[δ] zprávce a učitelé věrní Duchem Svatým, všem těm věcem úplně věříme i tomu, což při tom řiedili a ustavovali, neb biskupové a pastýří[b] církve svaté ty věci mají obmyšlovati, kteréž sú k chvále božie a k užietku spasenie lidem. Protož o té drahé svátosti věříme všecko, co chce pán Buoh míti věřeno od křesťanuov věrných. Ač čemu rozuměti nemuožem a smyslem pochopiti, ale věrú dosaháme,[ε] že přijímáme pod vidomú svátostí celého a dokonalého Krista Ježíše, jemuž jest poctivost a modlenie spolu s Otcem v jednotě Ducha Svatého. Ale k vidomé věci nemáme zřenie věrú ani ustrnutie srdcem, ale k Bohu živému a věčnému, neb svátost vidomá, jakož doktořie píšie, jest pro hrubost člověka a pro odplatu viery, ale chléb živý nebeský jest[c] Kristus Ježíš, tenť jest ku posilnění[d] a k vzruostu života vnitřnieho duochovnieho. Jakož o tom s. Jan píše v VI. rozdiele řka: *Věrně zajisté*[e] *pravím Vám:* / *„Nebudete-li jísti těla Syna člověka a píti* f. 123[a]
jeho krve, nebudete míti života v sobě. Ktož jie mé tělo a pie[f] *mú krev, máť život věčný a jáť jeho vzkřiesím v poslední den. Tělo mé zajisté právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj. Ktož jie mé tělo a pie*[f] *mú krev, ve mně přebývá a já v něm. A jakož mě poslal živý Otec, i já živ sem pro Otce, a ktož jie mě, i on živ bude pro mě. Tentoť jest chléb, kterýž s nebe sstúpil.*[g] *Ne jakožto otcové vašie jedli mannu na púšti a zemřeli sú; kto jie chléb tento, živ bude na věky.“*[ζ]

[a] *V originále:* dějíce. [b] *AIII:* pastýřové. [c] *V AIII chybí.* [d] *AIII:* posilení. [e] Věrně, zajisté *jest překlad dvojího:* amen, amen, *jež jest na tomto místě bible.* [f] *AIII:* pí. [g] *AIII:* zstoupil.

[α] Mat. 26. *O.* [β] Mat. 26, 26.—28. [γ] 1 Kor. 11. *O.*
[δ] 1 Koryn. 10. *O.* [ε] *Po straně:* ?. [ζ] Jan 6, 53.—58.

Ale my tohoto času nerádi bychom o tom mnoho psali, a což píšem, to z núze činíme proto, že nám nevěřie, bychom o tom právě věřili a smyslili. Protož jako počet vydávajíce piešem.[1] Neb o to sú nesnáze, že proto lidi bludují a kaceřují, hubie a pálé[a] a také že se proto zabíjejí a krev vylévají, a již od drahně let v těchto zemiech, pravíce jedni, že má posluhováno býti lidu obecnému pod jednú zpuosobú tělo a krev pána Krista, a druzí vedú, že pod dvojí zpuosobú chleba a vína má rozdáváno býti. A o to sú haněnie a kaceřovánie a tomu ještě konce nenie. Také byl zvláštní lid s kněžiemi, ješto sluli Táboři, v něčem se dělíce od těchto prvních, kteřížto Táboři bojovali a haněním a kaceřováním onyno potupovali a proti nim traktáty hánlivé sepsali.[2] Opět byli nějací lidé na Ostrově smysluov u víře zkažených, kteréž sú Táboři zhubili, a paklif[b] sú ještě kde kteřie, myť o nich nevíme, a byť pak i kde byli, chtěli bychom se jich pilně vystřiehati i toho všeho zlého, což se dálo ta všecka léta i ještě se děje mezi stranami sobě odpornými.[3]

Protož toho všeho zlého nechtěli bychom účastni býti, bojíce se, abychom s nimi nezahynuli. A pro ty věci od nich sme se poodtrhli, neb sme nemohli věřiti o nich, byť v církvi svaté přebývali, znamenajíce a vidúce na nich zjevné zlé proti pánu Bohu a církvi svaté, neb die apoštol: *Jest-li kto mezi vámi[α] svárlivý,*
f. 123[b] *myť takového oby/čeje nemáme ani církev svatá.*[β] A protož die těm, ktož sú v církvi svaté: *Neroďte zamucovati*[c] *Ducha božieho Svatého,*[γ] *v němž znamenáni ste v den vykúpenie. Každá hořkost a křik a nemilost a porúhánie buď odjato od vás se všie zlostí, ale buďte vespolek dobrotiví, milosrdní, odpouštějíce sobě vespolek, jakož i Buoh v Kristu odpustil vám.*[δ] Ale v tom lidu sobě odporném toho se nenalézá, aby sobě odpouštěli, ačkoli pán Ježíš tvrdě k tomu zavázal a řka: *Neodpustíte-li*[ε] *jeden každý bratru svému z srdce, aniž Otec nebeský odpustí vám hřiechuo vašich.*[ζ]

[a] *Orig.:* pálee. [b] *AIII:* pakli. [c] *AIII:* zasmucovati.

[α] 1. Koryn. 11. *O.* [β] 1 Kor. 11, 16. [γ] Efez. 4. *O.*
[δ] Ef. 4, 30.—32. [ε] Mat. 18. *O.* [ζ] Mat. 18, 35.

[1] *O bratrské víře o eucharistii viz pozn. 2 na str. 6.*

[2] *Srov. podobné místo v listě TÉŽ PÁNUOM MEJTSKÝM, AI f. 94[b] (str. 245). Může býti míněno především „Chronicon" Mikuláše z Pelhřimova (vyd. HÖFLER, Geschichtsschreiber II). Snad i eucharistické traktáty táborské, o nichž SEDLÁK v HLÍDCE 1913.*

[3] *Srov. podobné místo v listě TÉŽ PÁNUOM MEJTSKÝM, AI f. 94[b], (str. 245). Jinak viz i pozn. 1 na str. 33.*

A protož sú příliš odporné věci při kněžiech i při lidu vuobec církvi svaté pravé a vládařuom jejiem, neb v tom sú zjevně, v čem se pokládá bieda a zatracenie. Neb *skutkové jich zjevni sú, [jenž sou smilství, nečistota, nestydatost, smilnost, modloslouženi, tráveni, nepřízni,*[a] *svárové, nenávisti, hněvové, náhlosti, nesvornosti, šibalstva, závisti, vraždy, opilstva, hodování a těm podobné věci,* ješto apoštolé píší,][b] *že ktož takové věci činie, královstvie*[α] *božieho míti nebudú.*[β] Protož se to nalézá při nás, že by nám to bylo věřiti proti vieře jednoty církve svaté, že by to údové církve svaté byli v takových zlých skutcích i v řečech nectných a v ukrutnostech jedni k druhým; a kněžie v tom obojí oni své a oni své spaseniem bezpečie bez pravdy života křesťanského.

Ale církev svatá v pravdě jinak se v těch věcech má, kteráž v pravé víře přebývá Krista Ježíše, chotě svého, jakož tomu písma Bohem vdechnutá svědectví vydávají, jichž se napřed krátce dotklo a ještě [tuto][c] dotknem. kterak věrní svědkové, třie apoštolé, s. Petr, s. Jan, s. Pavel, vypravují lidské spasenie neb zatracenie. Nejprvé s. Petr[γ] die: *Všecku péčie přiložiece posluhujtež, u vieře vašie moc a v moci uměnie a v uměnie zdrželivost a v zdrželivosti trpělivost a v trpělivosti milostivost a v milostivosti bratrské milovánie a v milovánie bratrském lásku; neb tyto věci budú-li při vás a přemohú, ne prázdných ani bez užietku vás postaví v poznánie pána Ježíše Krista. Ale při kom tyto věci nejsú, slepý jest etc.*[δ] A k témuž die s. Pavel: / *Láska trpělivá jest, dobro-* f. 124[a]
tivá jest. Láska nezávidie, nečiní převrácení, nenadýmá se, nenie[ε] *žádostivá své cti, nehledá, které věci její jsú, nepopúzí se, nemyslí zlého, neraduje se nad nepravostí, ale spolu raduje se v pravdě.*[ζ] K témuž třetie svědek, s. Jan: *Synáčkové, žádný vás nesvoď. Kto činí*[η] *spravedlnost, spravedlivý jest, jakož i on spravedlivý jest. Kto činie hřiech, z ďábla jest, neb od počátka*[d] *ďábel hřeší. V tom se ukázal Syn božie, aby zrušil skutky ďáblovy. Každý, ktož*[e] *se jest narodil z Boha, hřiechu nečinie, neb siemě jeho v něm přebývá a nemuož hřešiti, neb se jest z Boha narodil. V tom zjevni sú synové božie a synové ďáblovi. Každý, ktož nenie spravedlivý, z Boha nenie, a ktož nemiluje bratra svého; neb toto jest zvěstovánie, které ste slyšeli od něho, abyšte milo-*

[a] *A III:* nepřízně. [b] *Následují tato slova přetržená:* že sú těla, kteréžto apoštolé vypisují. [c] *Následuje podtržené (neplatné):* tuto. [d] *A III:* počátku. [e] *A III:* kdo.

[α] Galla. 5. *O.* [β] Gal. 5, 19.—21. [γ] 2 Petr 1. *O.*
[δ] 2 Petr 1, 5.—9. [ε] 1. Korin. 13. *O.* [ζ] 1 Kor. 13, 4.—6. [η] 1. Jan 3. *O.*

vali jeden druhého. Ne jako Kain, jenž z[a] *zlostníka bieše a zabil bratra svého. A proč zabil jeho? Neb skutkové jeho zlí biechu a bratra jeho spravedliví.*[α]

Protož tyto řeči popsané těchto svatých apoštoluov jsú k rozsúzení člověka. Ktož jim rozuomí, muožť se vzezříti jako v zrcadle a porozuměti, muož-liť se v naději postaviti k spasení čili nic. Neb těm sú slibové, kdož tak dokazují viery a lásky, že v jisté naději očekávají blahoslavenství věčného. Protož ktožkoli jinak se bezpečie spasením, zklamáť se, neb řeč božie odsuzuje jeho skrze skutky zlé, z ďábla pošlé, jakož s. Jan vypravuje. Protož potřebieť jest v tom pilně se opatřiti, z čehoť má naději k spasení míti, neb die s. Jakub, že *víra bez skutkuov mrtvá jest*[β] a tak k ničemuž neužitečná, neb nic dělati nemuož k odplatě věčné. Ale kdež jest viera živá, taťjest užitečna, jakož die piesmo: *Viera skrze lásku dělá,*[γ] to jest, že moc v člověku činie k každému[δ] skutku dobrému i k životu ctnostnému, že se muož od zlého vzdržeti, a což naň bude dopuštěno, s milostí trpěti a tak hřiechy s žádostmi mrtviti a v spravedlnosti se ustaviti. Jakož die s. Jan: *Ktož činí spravedlnost, nehřešie.*[ε] A k tomu
f. 124b s. Pavel die: *Spravedlivý z viery živ jest.*[ζ] A s. Petr die: / *Kteřiež se v moci božie ostřieháte skrze víru na spasenie.*[η]

Protož z těchto řečie apoštolských jistých a stálých zjevné jest, že kdež jest viera a láska, dokazuje se skrze skutky dobré a život ctnostný a zlé věci mrtví a přemáhá. Protož jest člověk dobrotivý a raduje se dobrému, ale nad zlým se neraduje; také nenie popudlivý ani závistivý, a tak má moc přikázanie božiech ostřiehati z té viery a lásky, neb jemu je lehká[b] činí a sladká, aby pána Boha miloval nade všecky věci a bližního svého jako sám sebe. A k tomu die s. Jan, že *přikázaní*[θ] *jeho nejsú těžká, neb což se jest narodilo z Boha, přemáhá svět, a to jest vítězstvie, víra váše.*[ι] A z toho člověk mocně vítězí nad marným tiemto světem, aby jeho nemiloval ani těch věcí, kteréž na něm sú, a také vítězí nad hřiechy i nad žádostmi těla, mrtvě je v sobě a ďábla od sebe zaháněje. Jakož die s. Petr: *Jemužto silní odolejte u víře.*[κ] A k témuž s. Jakub die: *Zprotivte se ďáblu a*[λ]

[a] *V AI chybí.* [b] *AI:* lechká.

α 1 Jan 3, 7.—12. β Jakub 2. *O.* γ Gal. 5, 6. δ Galla. 5. *O.* ε 1. Jan 3. *O.* 1 Jan 3, 7. ζ Židům 10. *O.* Žid. 10, 38. η 1. Petr 1. *O.*; 1 Petr 1, 5. θ 1. Jan 5. *O.* ι 1 Jan 5, 3. 4. κ 1. Petr 5. *O.*; 1 Petr 5, 9. λ Jakub 4. *O.*

utečeť od vás.[α] A tak jest církev svatá na[a] základu pevně vzdělaná, jiež moci ďábelské neodolají, v jejiežto jednotě rádi bychom se ostřiehali, neb její údové silní jsú a poctiví u víře a v lásce, takže dobrý člověk z dobrého pokladu srdce svého vynášie dobré věci. Jakož o tom die s. Petr[β]: *Ktož mluvie jako řeči božie?*[γ] A s. Pavel die[δ]: *Řeč zlá z úst vašiech nepocházej, ale jest-li která dobrá k vzdělánie viery, aby milost dala posluchačom.*[ε] A opět die pán Ježíš, že *dobré dřevo dobré ovotce činie a po ovotci dřevo poznáno*[ζ] *bývá.*[η] Neb tu se ukazuje moc z viery Krista Ježíše a z lásky Ducha jeho, aby tak zachovali[b] řeči jeho a následovníci jeho byli ve všie pokoře a tichosti, jsúce vzdrželiví a[c] trpěliví, dobrotiví, lítostiví, milostiví, milosrdní, skrovní, čistí, stydliví, pokojní, žádnému zlého za zlé neodplacujíce, ani zlořečenstvie za zlořečenstvie. To svědectvie vydávají milí apoštolé o těch, kto sú v jednotě církve svaté a v poslušenstvie jejiem. A prvotně poctiví údové, úředníci jejie, v tom se mají ostřiehati a témuž jiné učiti, neb die pán Ježíš: *Zuostanete-li v řeči mé, jistě učedlníci*[ϑ] / *moji budete a poznáte pravdu a pravda vás* f. 125[a]
vysvobodí.[ι]

Protož ten duovod jest, že se Duchem božiem zpravují, kterýž je učie veliké pravdě, aby rozsúditi mohli a uměli, zlé od dobrého odděliti a dobrým otevřieti klíčem uměnie a zlým zavřieti a tak svázati a rozvázati, jsúce sami nejprvé učedlníci Kristovi a z toho pravdu znajíce, kteráž je nejprv vysvobodila samy, jakož die s. Pavel: *Zákon ducha života vysvobodil mě od zákona smrti a hřiechu.*[κ] Protož všecky časy, ktož mají nejprv býti úředníci církve svaté, vysvobozeni jsú od smrti, z moci satanovy a z temností jeho, jakož oni první, když sú zákon Ducha přijali, to zaslíbenie drahé, shuory moc ku posilnění a múdrost uměnie aby v Kristu všecko mohli a uměli zlé od dobrého odděliti, rozvázati i svázati, učiti, napomínati i tresktati a tak spomáhati a z temností k světlu přivoditi a z moci satanovy vysvoboditi a v jednotu církve svaté shromážditi a ku poslušenstvie jejímu zavazovati.[1] A tak z té moci úřadné z svátosti kněžství posluhují[λ] užitečně a prospěšně nejprv slovem božiem a modlitbú, potom jinými svátostmi, druhé křtem k rodu novému na dokázanie ob-

[a] *AIII:* v. [b] *AIII:* zachovávali. [c] *V AIII chybí.*

[α] Jak. 4, 7. [β] 1. Petr 4. *O.* [γ] 1 Petr 4, 11. [δ] Efez. 4. *O.* [ε] Ef. 4, 29. [ζ] Mat. 7. *O.* [η] Mat. 7, 17. [ϑ] Jan 8. *O.* [ι] Jan 8, 31. [κ] Řím. 8, 2. [λ] 1.

[1] *Srov. podobné místo ve spise KTERAK SE LIDÉ... AI f. 163b.*

mytie druhého[α] narozenie a obnovení Ducha Svatého, třetie[β] posluhují potvrzováním skrze vzkládaní rukou na dokázanie přispořenie daruov božiech, čtvrté svátostí[γ] vidomú ku pokrmu duochovnímu a k obcování těla a krve pána Krista Ježíše, aby chlebem živým nebeským nakrmeni byli a posilněni, aby rostli v životě vnitřniem duochovním a setrvali k životu věčnému, páté z moci úřadné mohú prospěti ku[δ] pokání, vyslyšeti i k tomu poraditi a k známosti pravdy přivésti a věrně kajícím, ješto pravdu poznali a v ní se ustavili, místo Krista hřiechy odpustiti a tak klíčem uměnie bránu do královstvie nebeského otevřieti, aby již jsa rozvázán prostě chodil po šlepějích pána Ježíše Krista na úzké cestě
f. 125[b] čas vyplňuje,[a] jakož die apoštol s. Pavel: / *Jakož ste*[ε] *vydávali údy váše k nepravosti hřiecha, takéž zase vzdávejte spravedlnosti k posvěcení.*[ζ] A tak tomu všemu naučie jeho[b] pastýřie věrní, což jemu jest k spasenie potřebie, aby hřiechu mrtev byl a spravedlnosti živ. Šesté[η] posluhují k svátosti manželství, jakož dí s. Pavel[ϑ]: *Svátost tato veliká jest, ale jáť pravím: v Kristu a v církvi.*[ι] A k tomu posluhují věrní zprávce z úřadu svého, aby ti, kteřiež v manželstvo vcházejí z stavu panenského aneb vdovského, nezrušili jednoty s Kristem a s cierkví, přemoženi jsúce zlými žádostmi a mrzkostmi přirozenými, i neotešli[c] po milosti těla hovadného a tak by se v srdci porušili a poškvrnu hřiecha na se uvedli. A k tomu die apoštol: *I*[d] *vy ste*[κ] *chrám Ducha Svatého, a poškvrní-liť kto chrám božie, zatratíť jej Buoh.*[λ] Neb tak vypadl by z jednoty církve svaté. jejiež hlava Kristus jest. Protož pilná potřeba jest, aby je naučili, což jest potřebie k tomu stavu podlé zprávy prvních úředníkuov církve svaté, aby se mohli zachovati v té jednotě, v niež jest spasenie z milosti božie skrze pána Krista. Ještě sedmú svátostí mají poslúžiti z úřadu[μ] svého, jakož s. Jakub píše řka: *Jest-li kto mezi*[ν] *vámi nemocný, uveď kněžie církve svaté, aby se modlili nad ním mažiece jej olejem ve jméno Páně, a modlitba viery uzdravie nemocného a polehčie jemu Pán, a bude-li v hřiešiech, budú jemu odpuštěnie.*[ο] A k tomu pán Ježíš die: *Nemocen sem byl a*[π] *přišli ste ke mně.*[ρ] Protož také o tom věříme a za dobré to máme, kdež se koli to děje v církvi svaté.

[a] *AI:* vyplanuje. [b] *AIII:* je. [c] *AIII:* neodešli. [d] *V AIII chybí.*

α 2. β 3. γ 4. δ 5. ε Říma. 6. *O.* ζ Řím. 6, 19. η 6. ϑ Efez. 5. *O.* ι Ef. 5, 32. κ 1. Korin. 3. *O.* λ 1 Kor. 3, 16. 17. μ 7. ν Jakub 5. *O.* ο Jak. 5, 14. 15. π Mat. 25. *O.* ρ Mat. 25, 36.

A tak ti úředníci té jednoty církve svaté jsú jedno v Kristu Ježíši, přijemše jednoho Ducha Svatého, z něhož mají dary a milosti, jakož die s. Pavel: *Rozdielové*[α] *milosti jsú, ale týž duch, rozdielové služebností, ale týž Pán, rozdielové mocí sú, ale týž Buoh, jenž dělá všecky věci ve všech. A jednomu každému zajisté dáno bývá zjevenie ducha k užietku.*[β] Protož z toho posluhují ti dobří vládaři, přebývajíce v jednotě a v svornosti jednoty ducha, v svazku pokoje, a k témuž i jiným posluhují užitečně z daruo božiech. aby také byli v též jednotě, za kterúž se modlil f. 126[a]
pán Ježíš řka: *Otče, aby všickni byli jedno,*[a] *jakož sme my jedno.*[γ] A k tomu die s.[δ] Pavel, že *jeden Buoh jest, jenž jest všecko ve všech,*[ε] také, že *jeden jest Pán náš, jenž jest s Otcem jedno.*[ζ] A tak také i církev svatá skrze něho jest jedno s ním, kteráž se zpravuje Duchem pravdy, jenž od Otce pochodí i od Syna. Protož každý člověk věřící i[b] poslušný přichází k té dokonalosti k míře viery, v niež má spasen býti v plnosti Kristově skrze poznánie jeho, takže každý naplněn jest ovotcem spravedlnosti, jenž jest základ ducha spojenie jednoty. Jakož die: *Po všech klúbiech,*[η] dává příklad na těle vidomém[ϑ] a hmotném, aby člověk rozuměl o duochovním, kteréž jest život božie, v němž mnozí sú jedno tělo v Kristu, jenž jest jednota církve svaté, v niež žádný hřiešník nemúž účastnosti míti. Neb tudiež apoštol die, že *sú odlúčenie od života božieho proto, neb sú v marnosti smysla svého, zatměný majíce rozum a v nečistotě přebývají, v lakomstvie etc.*[ι] A tak rozdiel jest jednoty cierkve svaté od jednoty hřiešníkuov, o nichž sme napřed dotkli, kterak v nesvornosti přebývají, zlé věci sobě vespolek činíce. Protož o těch nemuožem věřiti, by byli v jednotě církve svaté, kteráž jest vzdělaná v příbytek božie v Duchu Svatém a k tomu stvořená jest v dobrých skutcích mocí jeho skrze vieru Krista Ježíše a lásku Ducha jeho a tak v jednotě ducha v svazku pokoje přebývá, jakož[κ] apoštol die: *Pokoj božie, jenž převyšuje všeliký smysl, ostříhej srdcí vašiech i rozumuov vašiech v Kristu Ježíši, Pánu našem.*[λ]

A tak všecky údy církve svaté spolu zachovává Duch pokoje, aby srdcem neblúdili na cestě vuole své jako oni Židé, ješto slovu božiemu nevěřili a hřešili, o nichž die: *Tito vždycky blúdie*

[a] *V AI chybí.* [b] *AIII:* a.

[α] Koryn. 12. *O.* [β] 1 Kor. 12, 4.—7. [γ] Jan 17, 21. [δ] Jan 17. *O.* [ε] Efez. 4. *O.* [ζ] Ef. 4, 6. [η] Ef. 4, 16. [ϑ] Efez. 4. *O.* [ι] Ef. 4, 18. [κ] Filippen. 4. *O.* [λ] Fil. 4, 7.

srdcem a nepoznali cest mých.[α] Také ten pokoj ostřiehá rozumuov, aby nebyli oslepeni a zatmíni smyslem těla skrze múdrost domyslu lidského a vtipu přirozeného, jakož o tom dí s. Pavel[β]: *Vizte, aby*
f. 126[b] *vás žádný neoklamal skrze chytrú řeč a marnú faleš / podlé ustavenie lidského, podlé živluov světa a ne podlé Krista.*[γ] A k tomu ještě die: *Žádný vás nesvoď, chtě v pokoře a v náboženstvie andělském, kterýchžto věcí neviděl chodě, darmo jsa nadut smyslem těla svého, nedrže se hlavy Krista, z něhož všecko tělo skrze svazky a spojenie složené a vzdělané roste v rozmnoženie božie.*[δ] A tak apoštol měl pilnost o církev svatú, jakož i jiní apoštolé píší k témuž vystřiehajíce, aby křesťané věrní zůstali u víře neposkvrněné a v lásce neomylné a v naději živé skrze to zvláštnie naučenie Ducha Svatého, kteréž sú přijali, aby se v tom zachovávali v duchu pokojném a v srdci čistém a v svědomí dobrém a tak zuostávali v milování pána Boha i bližních, rozum osvícený majíce jasností múdrosti božie, kterážto jest stydlivá, pokojná, střiedmá, radná, dobrým věcem povolná, plná milosrdenstvie a dobrých skutkuov, neposuzujíc a bez pokrytstvie, ale užietek spravedlnosti v pokoji se rozsievá činícím pokoj. Toť jest dielo Ducha božieho skrze múdrost Krista Ježíše, kterýž jest řekl[ε]: *Kto mne následuje, nechodie ve tmách, ale bude míti světlo života.*[ζ] Protož ktož činí pravdu, máť jíti k tomu světlu, aby skutkové jeho zjevní byli, jsú-li v Bohu učiněni.

Protož dobré jest to každému člověku té řeči pána Krista poslechnúti, aby k těm šel, ktož mají pravdu viery v srdci svém, v rozumu osvíceném, o nichž napřed povědíno, ješto umějí rozeznati, a[a] všelikému pak učenie jinému aby se nedal svésti, neb všeliké jiné učenie cizí jest, ale totoť jest vlastní vyvolených božiech. A o tom die apoštol napomínaje[η] je, *aby pomněli na vládaře své, kteřiež jim mluvili slovo božie, a na jich konánie života aby patřili, kterak sú oni obcovali, aby následovali víry pána Ježíše Krista, kterýž jest včera i dnes on i na věky, a učeními rozličnými a cizími aby nebyli odvedeni, neb nejlepšie jest milostí*
f. 127[a] *ustaviti srdce.*[ϑ] Protož toho naučenie vlastního apoštolského, / ješto mluvili slovo Duchem Svatým poslaným s nebes, mámeť poslúchati a jím[b] se zpraviti i také všech, jenž z toho Duchu učie následovníci jsúce prvních, tak jakož oni byli Kristovi. Protož tak

[a] *V AIII chybí.* [b] *AIII:* jimi.

α Žid. 3, 10. *β* Kolocen. 2. *O.* *γ* Kol. 2, 8. *δ* Kol. 2, 18. 19. *ε* Jan 8. *O.* *ζ* Jan 8, 12. *η* Židům. 13. *O.* *ϑ* Žid. 13, 7.—9.

říkali: „Jakož ste na nás viděli a od nás slyšeli, tak se zachovávejte a budeť vám život na věky.“[α] A opět: *Následuojte těch, kteřiež tak chodie, jakož máte příklad náš.*[β] A tak ta církev svatá, jenž jest v pravdě svatá, ta učenie má vlastnie, protož v jednotě přebývá v duchu pokojném a v srdci laskavém, jejiežto údové rozprostřieni sú po všie zemi. Neb k tomu jest piesmo, jenž die: *Vyšel jest zvuk jejich po všie zemi a slova jich do krajin země.*[γ] Protož ti všickni sú údové církve svaté, kteřiež sú to slovo života přijali, v němžto se zachovali a zachovávají a zachovávati budou, o němž die pán Ježíš: *Otče, slova, kteráʼs mi dal, dal sem jim a oni*[δ] *sú přijali a uvěřili, žeʼs ty mě poslal.*[ε] A opět[a] k tomu dí: *Řeč, kterúʼs mi dal, dal sem jim a oni sú přijali a uvěřili, žeʼs ty mě poslal.*[ζ] A k tomu opět die: *Řeč, kterúʼs mi dal, dal sem jim a svět jich nenávidie.*[η] Toť jest slovo aneb řeč živá, z Boha pošlá, o niež dí s. Petr: *Slova života věčného máš.*[θ] A k tomu[ι] ještě pán Ježíš řekl: *I za ty prosím, kteřiež skrze slovo jich mají uvěřiti v mě.*[κ] To jest to slovo života. Ktož jemu v srdci čistém a dověrném miesto dává, tenť se rozplozuje v vnitřní život, o němž die[λ]: *Porozeni ste ne z semene porušitedlného, ale néporušitedlného, skrze slovo Boha živého.*[μ] A za ty všecky byla prosba pána Ježieše Krista, aby všickni jedno byli, jakož die: *Aby všickni jedno byli, jakož i my jedno sme,*[b] *já v nich a*[c] *ty ve mně, aby byli dokonáni v jednotu.*[ν] A k tomu opět die řeč tu dokonávaje: *Oznámil jsem jméno tvé lidem a oznámím, aby milovánie, kterýmžʼs*[d] *miloval mě, bylo v nich a já v nich.*[ο] Protož kteřiež sú koli tak jméno božie poznali, tiť sú miesto v svém srdci slovu jeho dali i v duchu zamilovali a ti[e] sú v jednotě církve svaté i tohoto času, kdež sú koli po všem světě, buď v Římě i v všem ciesařstvie, také v zemiech izdrahelských,[f] v okolí Jeruzaléma, kdež pán Ježíš trpěl jest, i kdežkoli mezi národy po okršlku /světa, jakožto také v Indí i v Řecích,[1] i kdež pak koli kteřie sú f. 127b
z řádu rytieřského i z nejpovýšenějšiech, také učených, v duostojenství postavených i ze všeho lidu obecného a přišli sú k tomuto napřed pověděnému; ty všecky tohoto času na světě máme za církev svatú, kteráž v jednotě přebývá s prvními i s budúcími,

[a] *V AIII chybí.* [b] *AIII:* sme jedno. [c] *V AIII chybí.* [d] *AIII:* kterým's. [e] *AIII:* tiť. [f] *AIII:* izrahelských.

[α] Parafráse 1 Kor. 11, 3. [β] Fil. 3, 17. [γ] Řím. 10, 18. [δ] Jan 17. *O.* [ε] Jan 17, 8. [ζ] Jan 17, 8. [η] Jan 17, 14. [θ] Jan 6, 68. [ι] Jan 6. *O.* [κ] Jan 17, 20. [λ] 1. Petr 1. *O.* [μ] 1 Petr 1, 23. [ν] Jan 17, 21. [ο] Jan 17, 26.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 121.*

kteřiež mají to slovo života přijíti, Ježíše Krista, o němž die s. Jan: *Kteřiež sou jej přijali,*[α] *dal jim moc syny božiemi býti, těm, kteřiež věřie ve jméno Syna jeho, kteřiežto ne ze krve ani z těla ani z vuole muže, ale z Boha narodili se.*[β] V té řeči vyměřuje s. Jan, kto sú církev svatá a kto nejsú. Neb kteřie se narodili z těla, jsú svět a lidé světští, jakož die sám pan Ježíš: *Co se jest narodilo z těla,*[γ] *tělo jest, a což se jest*[a] *narodilo z duchu,*[b] *duch jest.*[δ] Protož takoví sú duochovní, neb sú z Boha narozeni a ti sú v pravdě synové církve svaté, kteráž se Duchem božiem zpravuje.[1] A o tom die s. Pavel: *Nepřijali sme ducha*[ε] *tohoto světa, ale Ducha, kterýž z Boha jest.*[ζ] Ale ti lidé, kteřie se rodie z těla a ze krve toliko, nemajíce rozenie druhého, jsúť lidé tělesní a zemští v duchu tohoto světa, ale tito, kteřiež mají druhé rozenie, jsúť lidé duochovní nebeští, neb mají Ducha, kterýž z Boha jest. A o těch obojích písma svědectví vydávají, jakož dí s. Pavel[η]: *První člověk z země zemský a druhý z nebe nebeský. Jakýž zemský, tacíž zemští, a jakýž nebeský, tacíž nebeští.*[c] *A jakož sme nosili obraz zemského, nosmež také nebeského.*[ϑ] Druhé k tomu die s. Jan: *Nemiluj[tež]*[d] *světa ani*[ι] *těch věcí, kteréž na světě jsú, neb ktož miluje svět, není láska Otcova v něm, neb všecko, což jest na světě, žádost těla jest a žádost očí a pýcha života, kteráž nenie z Otce, ale z světa jest. A svět pomine i žádost jeho, ale kdožť činí vuoli božie, tenť zuostává na věky.*[κ]

A tak milí apoštolé vypravují, kto jest svět a kto není. A ti obojí mají puovod svuoj, neb církev svatá má úředníky své, ješto sú toho rodu duochovního a mají dary božie, jimiž přisluhují spoluúduom té církve svaté. Kdež sú pak takoví shromáždění,
f. 128a k nimž i jiní úto/čiště mají o zprávu a naučenie, neb ta církev má zřiezenie své a poslušenstvie, a to od nejmenšiech až do nejvyššieho biskupa, pak ktož se koli k nim přiměšují z lidu kteréhožkoli, buď i z kněžie, a toho rodu duochovnieho nemají, to[λ] sú pokrytci, neb se přikryli tvárností dobroty, jako by v pravdě křesťané byli a nejsú. Nebo když by zjevní hřiešníci byli, tresktali by je křesťané věrní a zvláště zprávce jich podlé toho, jakož pán Kristus roz-

[a] *V AIII chybí.* [b] *AIII:* ducha. [c] *V AIII následuje omylem z předchozího kontekstu:* neb mají ducha, kterýž z Boha jest. A o těch obojích Písma svědectví vydávají. [d] *Opraveno místo pův.:* nemilujme.

[α] Jan 1. *O.* [β] Jan 1, 12. 13. [γ] Jan 3. *O.* [δ] Jan 3, 6. [ε] 1. Korin. 2. *O.* [ζ] 1 Kor. 2, 12. [η] 1. Koryn. 15. *O.* [ϑ] 1 Kor. 15, 47.—49. [ι] 1. Jan 2. *O.* [κ] 1 Jan 2, 15.—17. [λ] Pokrytci. *C.*

[1] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

kázal; ale že se v tom tajie a přikrývají se spravedlností svú tělesnú a náboženstvím marným a služebnostmi vidomými, protož tresktati jich nemohú, když jistoty nemají, co jest při nich zlého. By pak i některý kněz posluhoval z úřadu svého, proto by té služebnosti mohli k dobrému požiti kněžie jiní i s křesťany věrnými, když vieru mají a modlitbu ku pánu Bohu. Protož ta služebnost jeho byla by k dobrému v moci církve svaté, ač jemu ke zlému.[1] A také jiným nemuož pomoci skrze se, neb viera jeho mrtvá jest a modlitba[α] neužitečná, když nemá života vnitřního duochovního; pakli jest měl, ale zhřešiv smrtedlně, v duši umřel jest. Ale že moc úřadu na tom[a] nezáležie ani na těch, kteřie se přiměšují a zlost svú přikrývají, ale na těch, kteřiež v pravdě stojie kněžie i biskupové v svém povolánie a zřiezení a v tom sú jednomyslní, a byť pak z nich který (i nejvyššie) tajil se v smrtedlném hřiechu, mohla by škoda přijíti, že by někteří zklamáni byli o duše: ale však proto úřad nemá zlehčen býti ani pohrzín, když úřadná moc v puovodu právě stojí v těch, kteřiež spolu radu mají a múdrostí se božie zpravují a moci od Boha sobě dané požievají v skutku i v slovu[2] a z toho všem dosti učiniti mohú a poslúžiti, ktož sú s nimi v tom poslušenstvie a zřízenie. Neb oni mají klíč uměnie, jakož o tom napřed povědíno.[3] Protož toho ostřiehají a požievajie k tresktání a k vylúčenie, jakož apoštol die: *Kacíře*[β] *člověka po jednom a druhém tresktání varuoj se, věda, že takový převrácený jest*,[γ] / druhé, jakož die pán Ježíš: *Pilně znamenej,* f. 128[b]
shřeší-li bratr tvuoj[δ] a tak, jakož[ε] napřed dotčeno, po řádném tresktání vylúčiti; třetí pro věci případné, jakož die apoštol: *Kto nechce*[ζ] *přikázanie našeho zachovati, odměste se od něho*;[η] a tak ve všech věcech že by moci požievali a uměnie klíčuov, jakož přiležie úřadu církve svaté. Pro ty pak zlé, kteřiež se kryjí a časem se zjevují, že i lidé to poznávají obecně, nemají proto těmito pohrzeti, ani služebností jich zanechati, kteříž v pravdě živi sou.

Ale totoť jest jiné, prvnímu odporné, když lidé tělesní, o nichž napřed dotčeno, jsúce světští a zjevní hřiešníci a mezi nimi pokrytí ten úřad drželi by. Tu by neměla moc úřadná miesta jako při oněch napřed pověděných, neb kto by nad kým měl požievati moci úřadné, aby svazovali a rozvazovali, ani všichni svázáni?

[a] *Opraveno touž rukou místo:* nich.

[α] nb. *C.* [β] Titovi 3 *O.* [γ] Tit. 3, 10. 11.
[δ] Mat. 18, 15. [ε] Mat. 18. *O.* [ζ] 1. Tessalo. 3. *O.* [η] 2 Tes. 3, 6.

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 39.* [2] *Srov. A I f. 172*[a]. [3] *Srov. str. 299.*

Protož kto koho má tresktati a vylučovati, ani sami vylúčeni od jednoty církve svaté? Pak kteřie z nich přikryli by se náboženstvím, by pak andělským, tiť sú škodlivějšie než jiní zjevní, neb spasením[a] bezpečie ty, ješto sú svět zjevný; a druhé, že se voleným božiem nejviec protiví, jakož se stalo, že pána Krista i apoštoly takoví odsuzovali.[b] O nichž die pán Ježíš, že *sú podobni hrobuom zbíleným,*[α] *ješto se zdadí lidem zevnitř krásni, ale vnitř sú plni kostí mrtvých.*[β] A též takoví zdají se lidem spravedliví, ale vnitř plni jsú pokrytství a nepravosti. Protož takoví všecky časy jsú škodlivějšie nežli zjevní hřiešníci, kteřiež jiné spasením bezpečie skrze své náboženstvie, jsúce jednomyslní v duchu tohoto světa nemilostivého a ukrutného, jakož apoštol s. Judas o nich[c] píše řka, že *přijdú posměvačie v posledních časích podlé žádostí svých chodiece v nemilostivosti.*[γ] A tak nemilostivě činí, jedno lid klamajíce o spasenie, statkuov jich požievají a druhé ukrutnosti požievají proti těm, kteřiež z upřímnosti žádají se líbiti[d] pánu Bohu. A těch nenávidie a před světem je ohyžďují, zlé věci sklá-
f. 129[a] dajíce zlořečie a k trápení i k smrti vydávají. Také když / se sami svadie, světských k tomu popudie, aby sobě brali, pálili i vespolek se mordovali. A když se opět smířie, tiem se chlubie,[1] co jedni druhým učinili mnoho zlého i chudině, mezi sebú jich statky berúce, páléce i z peněz mučíce a některé i hrdla zbavujíce a ženám nepoctivost činíce, svláčíce je až do naha, a k tomu někteřie násilé činíce pannám, vdovám i manželkám; nemajíce na tom dosti, že svobodu mají míti mezi sebú nevěstky, uluzují sobě manželky, panny i vdovy. A tak se hřiechové rozmnožili a na vrch vzrostli v té církvi světa, jakož pán Ježíš die, že *bude jako ve dnech Noe a ve dnech Lotových* k skonání světa.[δ] A to se zjevně v skutcích mrzkých ukazuje a v sloviech nectných. A v tom ve všem zlém a příliš ohavném, ješto se nehodí mluviti ani psáti pro mrzkost, odporní sobě kněžie spasením je bezpečie, oni své a oni své, skrze příčinu pře, kteréž mezi sebú mají, že ktož na tom scházejí, odpuštěnie hřiechuom berou a mučedlnické koruny docházejí. A tak v tom jest oklamánie o jich duše s obú stranú, neb spolu jedno sú v těle poddaném hřiechu a v duchu světském a zlostném, jakož o takových die s. Jan v Kanonice, že *oni z světa jsú*

[a] *AI:* spasenie. [b] *V AIII následuje:* i k smrti vydávali. [c] *Následuje přetržené (neplatné):* vypisuje. [d] *AIII:* líbiti se.

[α] Mat. 23. O. [β] Mat. 23. 27. [γ] Jud. 18. [δ] Luk. 17, 26. 28.

[1] *Podobně ve spise O ROZDIELE, AI. f. 180b.*

a o světu mluvie a[α] *svět jich poslouchá, ale ktož jest z Boha, slyšie nás.*[β]

Protož dvoje jest kněžstvo, jedno vede po úzké cestě skrze těsnú bránu a jest maličko těch, ješto jie nalézají, jakož o tom praví pán Ježíš[γ] a druhé kněžstvo jest, ješto širokú cestú jde[δ] ⟨a skrze prostrannou bránu, a mnozí jsou, ješto jí jdou.⟩[a] Také s. Jan Zlatoústý pokládá o dvú církví na to čtení *„Jeruzaléme, Jeruzaléme, jenž zabíjíš proroky a morduješ spravedlivé“*,[ε] a mluví tak, že jest to pravá církev, věrná chot Kristova, kteráž trpie, jejiežto[b] ratolesti roztaženy sú po všem světě, v jejiežto jednotě my žádáme přebývati, ale té církve, ješto sme jie s vrchu dotkli, v hřiešiech rozmnožené, kteráž hubí spra/vedlivé, nerádi bychom f. 129[b]
účastni byli. Protož sme od ní pohanìní a potupenie, jejímžto zlostem nepovolujem. A o tom bychom nerádi mnoho mluvili ani psali, neb nám samým potřebie se opatřiti a za ně radše milému Bohu modliti se, aby ku pokání obrátil některé z nich. Ačkoli sme neužitečné slouhy božie skrze se a od sebe, aniž co muožem dobrého pomysliti,[1] však máme naději, že spaseni budem z milosti božie skrze zaslúženi pána Krista, protož se k té církvi svaté přičítáme, jakož sme svrchu o nie nětco dotkli,[2] že se nad nie Buoh Otec smiloval poslav Syna svého, kterýž pro ni pracoval a trpěl, svú krví ji očistil, kteráž jeho poznala i přijala, slovu jeho svatému v srdci svém místo dala, skrze něž[c] jest vzplozena[d] a na základu ustavena, na skále pevné, jenž jest moc božie a múdrost božie, Kristus Ježíš, jehož jest uposlúchala uvěřivši i zamilovala a přikázanie jeho ostřiehá, kterýžto jie kázal vše věřiti i své bližnie milovati a také naučil jie modliti se. A tak ona všecky věci dobře a spasitedlné z plnosti jeho má, když v tom naučenie zůstává a řečí jeho ostřiehá, pravdu zná a uměnie má i moc jeho. V kteréžto církvi jsú poctiví údové podlé úřadu: nejprv světí apoštolé, potom jich náměstkové, jichž máme poslouchati a naučenie od nich přijímati, neb se oni tiem duchem zpravují jako oni první a následují šlepějí pána Krista. Protož

[a] *Slova v lomené závorce položená nalézají se v AIII; v AI byla asi omylem vypuštěna.* [b] *AIII:* jejíž. [c] *AI:* niž. [d] *AIII:* zplozena.

α 1. Jan 4. *O.* β 1 Jan 4, 5. 6.

γ Parafráse Mat. 7, 14. δ Parafráse Mat 7, 13.

ε Mat. 23, 37. Srov. *Ioan Chrysostomi,* In Matthaeum homilia LXXIV. al. LXXV. v *Migne,* Patrologiae, cursus, ser. graeca t. 58. str. 682—684.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 10a.*

[2] *Str. 304. Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

jsú mužie duochovnie a nábožní; a když prosby činie, Buoh je slyšie a naplňuje, zač prosí. A když sněmy mievají, jednomyslně se svolují o všech věcech, jakož je učie Duch Svatý a zpravuje. Protož takových všickni křesťané[a] povinni jsú poslúchati a na jich rozsúzení o všech věcech přestati, neb to jest zákon spasitedlný, a ktož jeho neostřiehají, vyobcováni sou.[1] Protož těžkéť jest od takových vyobcovánu býti. Lépeť jest statek i život ztratiti a v nie vždy zůstati, neb nenie spasenie, jediné v Kristu a v církvi.[2]

A protož rádi bychom se té přídrželi a v jejie jednotě zůstali
f. 130[a] a v poslušenství / se ostřiehali a na jich rozsúzení přestali o všech věcech, neb jie písma prorocká i apoštolská [i jiná] Bohem vdechnutá vydávají svědectvie a Kristus Ježíš [jest] chot její milý, z něhož jest vzplozena, i pokrm má jím samým, aby jemu byla živa a rostla a jemu *krásná byla, nemající*[b] *vrásky ani poškvrny ani co mrzutého, ale aby byla svatá a neposkvrněná*[α] před obličejem jeho v lásce, oděna jsúc rúchem spravedlnosti, kteráž zde následuje jeho v trpělivosti a potom bude s ním kralovati u věčné radosti, když příde a die: *Poďte, požehnaní Otce mého,*[β] *vládněte připraveným vám královstviem od ustavenie světa.*[γ]

Učiniž pán Buoh milosrdenstvie své, aby byli v jednotě církve svaté všickni ti i s námi, kteřiež z upřímého srdce hledajie se jemu líbiti, zde na zemi služiece Synu jeho, milému Kristu Ježíšovi, aby také s ním na věky [v nebi] kralovali. A za to se i pánu Bohu modlíme i za všecky, aby ku pokání přišli a spaseni byli.

Toto sepsánie náše v sloviech krátkých, k kterémuž sme jako[c] núzí připuzeni, abychme počet vydali, ktož čísti neb slyšeti budou, aby vystřeženi byli a jinak o nás žádnému nevěřili a našie příčinú pána Boha nehněvali.

[Psán a dán z spolku jednoty bratrské léta od narození Syna božího 1470 všem, kdož mají milost ke čtení nebo k slyšení.][d]

[a] *A III:* všickni křesťané takových. [b] *Následuje přeškrtnuté:* ani. [c] *V A III chybí.* [d] *Následuje asi 1/3 stránky prázdné.*

[α] Ef. 5, 27. [β] Mat. 25. O. [γ] Mat. 25, 34.

[1] *Srov. podobné místo na str. 272.*

[2] *Srov. pozn. 2 na str. 35.*

Kterak se lidé mají míti k církvi římské.[a][α] f. 130[b]

‖ Ve jméno[1] pána Jezu Krista ještě některých věcí dotknem, kte‖réž jsú při nás, jako počet vydávajíce z nich, v nichž položieme, kterak se máme k církvi římského kostela a kterak o puovodu jejím rozumíme, a také kterak o prvním zboru svatém i o puovodu jeho, ač sme již těch věcí dotkli v listu prvním,[2] ješto ktož čte neb slyšie muož rozuměti, že bychom se tak rádi ustavili ve všech věcech, jakož písma Bohem vdechnutá oznamují, vždy[β] k tomu se odvolávajíce, kterak jest v první církvi bylo. Paklit by shledáno bylo, že bychom se jinak měli, s milostí chcem naučenie přijíti.

Dielo zajisté, kteréž z Boha jest, na skále se pevné stavie skrze vieru pána Krista duchem lásky jeho. A to jest jedno pravé dielo božie, kteréžť dělají všickni vyvolení božie. Ale druhé dielo jest z duchu zlého pošlé, kteréž se také dělá a stavie pod jmenem Kristovým na piesku. Neb řeči Kristovy mluviece i slyšiece, jich nezachovávají, ale svým duomyslem dělají skrze múdrost tohoto světa, ještoť ty věci tělo a krev zpuosobuje a zjevuje. A to dielo jest nepevné a nestálé, protož pád jeho veliký bude. Ale o diele na skále písma svatá oznamují, že jest pevné a stálé, jemuž brány pekelné neodolají, neb pán Buoh všemohúcí skrze Krista Ježíše

[a] *Nadpis psán jest tučným písmem.*

[α] *Nad titulem na levé straně stránky nalézá se přípisek, psaný r. B:* Spis od bratří starých učiněný o puovodu Jednoty a Rokycanovi poslaný. *Na pravé straně stránky přípisek rovněž r. B psaný:* vide ad calcem libri titulum na listu 172.

[β] Norma ac aurea regula. *B (červeným písmem).*

[1] *Výňatky z tohoto kusu otiskl PALACKÝ, Dějiny IV, 1, 431 a GOLL, Quellen 22 pozn. 2, 98—102 (v německém překladě), 102—104 (ve znění originálním) a pak v ČČM 1881, 47.49 a v ČČM 1885, 57—59. 63. 67. 73. O významu a ceně spisu se zřetelem ke zprávám jeho o stycích bratří s Valdenskými a o volbě prvních kněží GOLL, Quellen 22 sl. O tom, jak a kdy vznikl a kdo jest jeho autorem, GOLL v ČČM 1883, 518—519. Srov. též GINDELY, GBr I, 493 pozn. 33, 2). Viz též PAL'MOV, Braťja I, 1, 83, kde též o obsahu. GOLL klade sepsání do r. 1471—1473 nebo určitěji do r. 1471. Já bych jej položil ještě určitěji do dubna 1471; více o tom v PŘEDMLUVĚ. Autorem jest nejspíše bratr Řehoř. O souvislosti kusu KTERAK SE LIDÉ... s TRAKTÁTEM BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ, jakož i o autorství jeho viz v PŘEDMLUVĚ. Je-li autorem kusu TRAKTÁT BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ bratr Řehoř, pak jest mu přiznati i autorství kusu KTERAK SE LIDÉ, který jest jen pokračováním řečeného TRAKTÁTU.*

[2] *Míní se TRAKTÁT BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ. (A1 f. 107a sl., str. 267 sl.).*

Duchem svým Svatým dělá v svých volených, navštěvuje a zpuosobuje své stvořenie, lidské pokolenie, aby jemu vhodný příbytek byli i jeho Synu chotí milú, církví svatú, kterúž ze všeho světa všech věkuov vybírá i tohoto nynie, aby byla jedna církev svatá. Protož cožť skrze proroky svaté předpověděl, to skrze Syna svého mocně a múdře dělal tak, aby všickni údové té církve svaté v jeho diele užitek měli, kteréž sám Otec i Syn dělá. Také to dielo dělají volení božie a prvotně z nich vybraní údové poctiví, úředníci církve svaté, jimž dal dary i náklady k tomu dielu Otec i Syn
f. 131[a] Ducha svého mocného a moudrého, / aby[α] jich k tomu posilňoval a učil všeliké pravdě a vzpomenul jim všecky věci, kteréž před nimi jich mistr nejdokonalejšie činil i mluvil, aby tak, jakž od něho viděli i slyšeli, v skutku zachovali a tak aby na jeho zaslíbenie pomněli, že jich v tom řekl neopouštěti, ale s jedněmi po druhých až do skonánie světa býti a cožkoli poprosí, naplniti a ve všech věcech spasitedlných dostatečně učiniti. Ale však tak s nimi umluvil, aby řeči jeho ostřiehali a Ducha Svatého jeho poslouchali a jím ve všech věcech zpravováni byli, a tak to dielo užitečně dělali duchem lásky k němu vedeni jsúce, aby věříce slovu jeho, jej milovali a v skutku slova jeho zachovali tak, jakož se naučili od něho samého, jakož na něm viděli a od něho slyšeli, v čemž by pak koli nedostatek měli s strany nemoci své a hlúposti přirozenie, aby to věděli, ješto jim předpověděl, že jim chce všecko zpuosobiti a k tomu zmocněti a uměnie dáti, aby ten chrám stavěli, v příbytek božie se vzdělávajíce v Duchu Svatém.

A tak sú se vzdělávali milí apoštolé, aby byli kamenie živé a k témuž jiné napomínali, aby se v duchovnie domy[a] vzdělávali, ale nejprv je učili, aby místo připravili a skály se dokopali a tepruv stavěli.[β] Protož die: *Složiece každú zlost a každú lest a pokrytstvie a nenávisti i všeliká utrhánie jako nynie porozená mlaďátka rozumná beze lsti mléka požádejte, abyšte v něm rostli k spasení. Ač však okusili ste, že sladký jest Pán, k němužto přistúpiece, k kameni živému, od lidí zajisté zavrženému, ale od Boha zvolenému a poctěnému, i vy jakožto kamenie živé vzdělávejtež se v domy duochovnie, vzáctné Bohu skrze Ježíše Krista.*[γ] Neb tak jest v pravdě dielo božie, když se zlé umrtvuje a nový

[a] *Orig.:* domu.

[α] *Nad tekstem folia 131[a] připisek:* Structura super petram. *B* ⟨*červeným písmem*⟩.

[β] Pulchra similitudo et eruditer tractatur. *B* ⟨*červeně*⟩. [γ] 1 Petr 1, 1.—5.

život vzplozuje a v rozumu osvěcuje a béře posílenie z chleba živého nebeského, a tak k tomu dielu přistupuje s pravým srdcem, v plnosti viery k kameni živému, od lidí zavrženému. Protož to dielo dělá každý člověk, kterýž jest v jednotě církve svaté, neb tak jest každá duše chot Kristova milá, jakož tento z jednoty (rady apoštolské Duchem Svatým tomu učie, první z apoštoluov tak, jakož od Syna božieho viděl a rozkázanie přijal a Syn od Otce svého, jakož sám řekl: *Jakož sem od Otce viděl, takť činím a jakož sem / slyšel, tak mluvím.*[α] Protož prvotně Otec dělá to f. 131[b]
dielo velmi výborné, jakož die pán Ježíš: *Otec ve mně přebývaje onť dělá skutky.*[β] A opět: *Otec muoj dělá, i jáť dělám.*[γ]

A tak to dielo drahé skrze takové dělníky jest nejlepšie a prvotnie všeho stvořenie, neb Otec věčný a Syn od Otce přede všiem stvořeniem, skrze nějž všecky věci učiněny sou, a ty byly velmi dobré. Ale když to stvořenie lidské ducha chytrého uposlúchalo, tehdy dielo božie v sobě zrušilo, když v přikázanie božiem nezůstalo, hřiechem k smrti raněno. Ale že on, pán Buoh, dělník toho diela milosrdný a nejlepšie, skrze Syna svého velmi dobrého to dielo zase opravil, tak že jeho dobroty účastny učinil ty, kteříž jemu povolili a zlosti všeliké odepřeli se, aby v nie nepřebývali, ale duchu jeho milostivému v sobě místo dali, aby jeho již poslúchali: protož v těch se to druhé dílo nové již dělá z Boha věčného skrze Syna laskavého. A o tom píše s. Petr řka: *Dobrořečený Buoh a Otec pána našeho Jezu Krista, jenž jest podlé velikého milosrdenství svého druhé porodil nás v naději živú skrze vzkříšení Ježíše Krista z mrtvých k dědictvie neporušitedlnému a neposkvrněnému, zachovalému v nebesích vám, kteří se v moci božie ostřieháte skrze víru k spasení, připravenému zjeviti se v času nejposledním, v němžto se budete radovati etc.*[δ] To ten první s stolice apoštolské.

A toť jest ten rod nejušlechtilejšie a dielo jeho k věčnému bohatstvie, jehožto dědictvie všie krásy v nebi se zachovává. A ten rod v moci božie ostřiehá se skrze vieru na spasenie. Protož tomu rodu žádný rod zemský nenie rovný, neb jest s nebe nebeský, v němž sám Buoh Otec přebývá a dielo své dělá i Syn jeho milý, nebť jest sám řekl: *Ač kto miluje mě, řeč mú zachovává a Otec muoj budet jeho milovati a k němu přideme a příbytek u něho učiníme.*[ε] Protož ta každá duše jest chot jeho milá, skrze něhož

α Jan 8, 26, 28. Causarum series. *B* (*červeně*). β Jan 4, 10.
γ Jan 5, 17. δ 1 Petr 1, 3. 6. ε Jan 14, 23.

jest okrášlena a od každé poškvrny očištěna, z něhož také moc má i uměnie k tomu dielu, aby pracovala všeliké zlosti odpierajíci, ale aby choti svému Kristu Ježíšovi ve všem poddána byla, jeho slova poslúchajíc i v skutku ostřiehala a tak se v dobrých skutcích vzplozovala, v uměnie božiem rostla a v ctnostném ži-
f. 132[a] votě chodila a / tak vždy chotě svého následovala, ale duchu se zlého uvarovala, aby jemu místa nedávala a diela jeho nedělala, neb die o tom s. Pavel, že *ten duch nynie dělá v synech nevěrnosti,*[α] a to jest dielo velmi zlé a zatracenie věčného hodné, a jest vzplozenie velmi škodlivé, neb jest jedovaté. Jakož opět die, že *jsú dělníci lstiví,*[β] to takoví, kteřiež to dielo dělají ďábla zlostného, o nichž die s. Jan a pán Kristus: *Ksenci haduov násilnorodných! Kterak utečete soudu ohně věčného?*[γ] A pán Ježíš die: *Vy ste z otce ďábla a žádosti jeho chcete činiti.*[δ] Protož toť jest dielo nepravosti, z toho rodu nemilostivého, jehož každá věrná duše s pilností se vystřiehá, aby toho rodu nebyla a diela toho nedělala, ale ještě k tomu snažnost vynakládala, aby ten rod s hřiechy a s žádostmi umrtvila a tak toho hada vražedlného od sebe zahnala, jakož dí s. Jakub: *Poddáni buďte Bohu a zprotivte se ďáblu a utečeť od vás.*[ε] A s. Petr v témž die: *Střízliví buďte a bděte, neb protivník váš ďábel jako lev řvúcie obcházi, hledaje koho by sežral, jemužto zprotivte se silní u vieře.*[ζ]

Toť jest ten přezlý nepřítel, ješto dielo božie rušie a ty sžírá, kteříž sú mdlí a nemocní odepříti jemu skrze moc viery. A k tomu die svatý Jan: *Všecko, což se jest narodilo z Boha, přemáhát svět, a totot jest vítězství, kteréž přemáhá svět, viera váše.*[η] Neb jinak nemohú nepřítele přemoci, než když světa nemilují ani těch věcí, kteréž na světě jsú, a druhé životu svému ve zlém nepovolují, ale údy své mrtvie a tak v tom pracují boj ustavičný majíce, vždy zlému duchu odpierajíce, kterýž podává těch věcí časných v mysli srdce lidského, aby to milovali, což jest minuté a porušené. Také život v žádostech rozněcuje, jako ohnivými šípy stříle a zapaluje i k žádostem zlým vzbuzuje, a tak kolo přirozenie lidského rozpaluje. Také k hněvu a k nemilosti vzbuzuje a k rozličné zlosti. A o tom s. Pavel mluvie, že to kníže temností dělá dílo v těch lidech tělesných, ještoť nejsú porozeni v nový život skrze pána Krista Ježíše,[ϑ] kterýž jest nad tiem nepřítelem svítězil a skutky jeho zrušil ve všech těch, kteřiež sú rodu toho z semene

α Ef. 2, 2. β 2 Kor. 11, 13. γ Mat. 23, 33. δ Jan 8, 44.
ε Jak. 4, 7. ζ 1 Petr 5, 8. 9. η 1 Jan 5, 4. ϑ Parafráse Ef. 2, 2 sl.

slova božieho, jimž pán Ježíš řekl: *Doufejtež, žeť sem já přemohl svět.*[α] Protož také mají moc z něho, aby toho nepřítele přemohli, dielu jeho přezlému nepovolujíce, ale sta/tečně dielo jeho f. 132[b] rušiece skrze moc viery a doufánie u vítězství jeho, neb skrze moc svú nemohli by míti vítězství toho nad tak mocným a ukrutným nepřítelem, jakož jeho přirovnává lvu, neb die: „Nenie na zemi moci, kteráž by se jemu mohla protiviti, protož z nebe nebeský přišel jest, aby siemě své rozplodil a nad nepřítelem toho semene zlého nejsilnějším svítězil."[β] A tak jest poslúžil tomu rodu svému, aby skrze něho mohli a uměli vítěziti vždy tak, když zuostávají v milování jeho, ostřiehajíce řeči jeho, i měli užietek vítězství[a] jeho také s milostí trpiece pro jméno jeho. Tenť jest boj dostatečný tak mocného krále proti nepřáteluom i proti panujícímu nade všemi syny pejchy, neb jinak rytieřuov jeho nemohú mrtviti ani zahnati a diela jich kaziti, než tak, kdyžť poslúchají knížete svého, krále nebeského, pokorného a tichého, kterýž je učie též tomu a řka: *Poďte ke mně všickni, kteřiež pracujete a obtieženi ste, a jáť vás nakrmím. Vezměte jho mé na se a učte se ode mne, že já tichý sem a pokorný srdcem, a naleznete odpočinutie dušem vašiem, neb jho mé sladké jest a břímě mé lehké.*[γ] Také ještě napomíná, aby prosby činili ve jméno jeho, aby k tomu posíleni byli od Boha všemohúcího a naučeni byli duchem moudrosti jeho, jakož k tomu s. Pavel napomíná řka: *Posilnětež se v Pánu a v moci síly jeho, oblectež se v oděnie božie, abyšte mohli státi proti zálohám ďábelským, nebť nám nenie bojování proti tělu a krvi, ale proti knížatuom a mocem, proti zprávcuom světa, temností těchto, proti duochovenstvie nepravosti v nebesích. Protož vezměte oděnie božie, abyšte mohli odolati v den zlý a ve všech věcech dokonalí státi. Protož stuojte podkašíce bedra váše v pravdě a oblectež se v pancíř spravedlnosti, obuté majíce nohy v zpuosob dobrého zvěstovánie pokoje ve všech věcech, vezmúce štít viery, v němž byšte mohli všecky ohnivé šípy zlostníka uhasiti, a přielbici spasenie přijměte a meč ducha, jenž jest slovo božie, skrze všelikú modlitbu a prosbu modléce se v každý čas v duchu a v něm bdiece ve všie ustavičnosti a prosbě.*[δ]

Tyto věci vypsané příslušejí k tomu boji duochovnímu, aby přemáhali jimi nepřátely, duchy mocné a chytré. Nebo ony věci

[a] *Orig.:* vítěžstvi.
[α] Jan 16, 33. [β] Narážka na 4. a 5. kapitolu Zjevení sv. Jana.
[γ] Mat. 11, 28.—30. [δ] Ef. 6, 10.—18.

f. 133[a] tělesné, oděnie i brani, jsú lidem z těla a ze krve, / ale těmto rytířuom, ještoť následují knížete svého, jsú oděnie nadepsaná, jakož ten dobrý drahý rytieř s. Pavel sám o sobě die: *Dobrý sem boj bojoval, běh sem dokonal, vieru sem zachoval, naposledy zachována jest mi koruna spravedlnosti, kterúž navrátí mi Pán v ten den, spravedlivý soudce, a netoliko mně, ale i těm, kteřiež milují přiešti jeho.*[α] A opět: *V těle zajisté chodiece ne podlé těla rytěřujem, neb oděnie rytieřství našeho nejsúť tělesná, ale moc od Boha k zkaženie ohrad, kazíce rady i všelikú vysokost, ješto se pozdvihá proti uměnie božiemu, a u vězení poddávajíce všeliký rozum službě Kristově.*[β]

Takť se jest on měl a k boji připravoval a s tiem mečem vždycky hotov byl, jenž jest moc slova z Ducha Svatého. Tiemť jest kazil všecky věci zlé, nepřátely přemáhaje, dielo nepravosti jich rušil a tak svému králi slúžil, znaje vuoli jeho i byl jemu ke cti. K tomu i jiné učil řka: *Následovníci moji buďte, jakož i já Kristuov, a následuojtež těch, kteřiež tak chodie, jakož máte příklad náš.*[γ] A opět: *Nepřestáváme modléce se za vás a žádajíc, abyšte byli naplněni poznáním vuole jeho ve všie múdrosti a v rozumu duochovniem, abyšte hodně chodili Bohu ve všem líbíce se a v každém skutku dobrém plodiece se, v uměnie božiem rostúce, v každé moci posilněni jsúce podlé moci jasnosti jeho, ve všie trpělivosti a v dlúhočekání.*[δ] Protož takť sú ti rytieři měli sami se skutečně i nabývali daruov od knížete svého, také jiným mnoho toho žádali, i za to se pánu Bohu modlili a k tomu sú také napomínali i učili, jakož tyto řeči jich oznamují. A k tomu s. Petr die: *Všicku péči přiložiece posluhujtež, u víře vašie moc a v moci uměnie zdrželivost a v umění a v zdrželivosti trpělivost a v trpělivosti milostivost a v milostivosti bratrské milovánie a v milovánie bratrském lásku.*[ε] A k tomu dále napomíná řka: *Viece se snažte, abyšte skrze dobré skutky váše jisté povolánie a vyvolenie činili.*[ζ]

Takť každá duše věrná pracuje a v životě svém rytěřuje, aby zlé přemáhala a v dobrém se vzdělávala, nebť jest zde člověku rytieřstvie na zemi, ale odplata v nebi. Protož takoví všickni, kdež
f. 133[b] jsú koli, jsúť církev svatá na / světě rytěřující,[1] a kdožť tak svítězí a setrvají, tiť budú[η] korunováni na království, jakož s. Pavel die:

α 2 Tim. 4, 7. 8. β 2 Kor. 10, 3.—5. γ 1 Kor. 11, 3.
δ Kol. 1, 9.—11. ε 2 Petr 1, 5.—7. ζ 2 Petr 1, 10.
η Dielo na gruntech dobrých vzdělané est vera ecclesia. *B* ⟨*červeně*⟩.
[1] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

Budem-li spolu trpěti, budem spolu kralovati.[α] A opět: *Nejsút hodna utrpenie tohoto času k budúcí slávě, kteráž bude zjevena v nás.*[β] Tak sú ti rytieři, úředníci církve svaté, bojovali, jakž sou se naučili od knížete svého, biskupa svrchovaného, jehož sú se přídrželi, a jiné k témuž vedli, aby jeho poslouchali a rozkázanie v skutku zachovali. Protožť sú přehojný užitek shromažďovali nad zlato i kamení drahé, neb ty všecky věci jsú porušené, ale tito pokladové, dobří skutkové, na věky zuostávají. Protož tuť jest, proč život svuoj vynaložiti, nebť se shromažďuje bohatstvie mnohé, chvála a čest rozmnožuje, ješto takový život na věky v duostojenstvie a ve cti bude, jakož dí s. Petr: *Budete nalezeni v chválu a v slávu i v čest v zjevení pána Ježíše Krista, jehožto když ste neviděli, milujete, v něhož také nevidúce věříte a věříce radovati se budete veselím nevýmluvným a oslaveným, přijmúce konec víry vašie spasenie dušie vašiech.*[γ] Protož v Zjevení s. Jan die: *Ktož svítězí, dám jemu seděti s sebú na truonu mém, jakož i já svítězil sem a sedím s Otcem mým na truonu jeho.*[δ] A k tomu vítězství pán Ježíš radu dává řka: *Kto chce přijíti po mně, zapřiž sám sebe a vezmiž kříž svuoj na každý den a následuojž mne.*[ε]

Protož jakž kto rytěřuje, tak bude žold bráti, jakož die: *Žold hřiecha smrt.*[ζ] Ale ktožť sú vysvobozeni od hřiecha, majíť užietek v posvěcení a odplatu život věčný. Takť sú ti milí a dobří dělníci i bojovníci pracovali a rytěřovali a odplatu v nebi vzali, a též všickni jich následovníci, církve svaté úředníci, ješto týmž duchem chodili a knížete svého pokojného následovali, takéť sú od něho ten žold brali, jakož dí s. Pavel: *Chvála i čest a pokoj každému, ješto činí dobrú věc.*[η] Protož i[ϑ] tohoto času slušieť každému, ktož chce spasen býti, dobře se v tom opatřiti a k svému dielu přizřieti, tak-li dělá, aby užitek shromáždil a toho diela aby bránil zlému odpieraje, jakož toho napřed dotčeno. Neb to[ι] jest podobenství na lidu tohoto světa a zvlášť řádu rytieř/ského, že toho, f. 134[a] což mají, brání a nepřáteluom odpierají, aby jim škody neučinili, a ještě o to pracují i nespie, aby nepřátely přemohli a viece zbožie dobyli a v tom sobě statečně činíce více cti a chválu od lidí obdrželi. Protož takovíť sú dědicí světa i s svými kněžiemi, o nichž die s. Jan: *Oni z světa jsú, protožť o světu mluvie a svět jich poslouchá.*[κ] Ale tito úředníci církve svaté, ješto podobenstvie před-

α Tim. 2, 12. β Řím. 8, 18. γ 1 Petr 1, 7.—9. δ Zj. 3, 21.
ε Mat. 16, 24. ζ Řím. 6, 23. η Řím. 2, 10.
ϑ Applicatio. *B* (*červeně*). ι Simile. *B* (*červeně*). κ 1 Jan 4, 5.

kládají takové světské s oděním jich i s braní jich, aby měli příklad na těch věcech, i dávají rozuměti o duochovních bojiech i také. kteraké jest jich oděnie, a také, čím mají odpírati těm nepřáteluom, duochovniem zlostem, bráníce toho, což jim pán Buoh dal dobrého k užietku spasenie, také o to pracujíce v dobrých skutcích i na modlitbách bdiece, aby viece daruov božích měli a ctnostně živi byli a poklady v nebi shromažďovali, kdežť se nepřítel nepřiblížie. Takúť[α] opatrnost ducha mají ti, o nichž pán Ježieš die: *Byšte byli z světa, svět, což jeho bieše, miloval by, ale že nejste z světa, neb já z světa vyvolil sem vás, protožť vás svět nenávidí.*[β]

Protož ktož chtějí[γ] užietek míti toho všeho dobrého skrze Krista Ježíše, musíť s ním pracovati a ten boj bojovati tak se k tomu připravujíce, jakož tito úředníci církve svaté učie, jakož ještě s. Pavel die: *Složiece každé břímě a obkličující nás hřiech, skrze trpělivost běžmež k předloženému nám boji, patřiece na rozmnožitele viery a skonavatele Ježíše, jenž předloživ sobě radost, strpěl jest kříž, hanbú pohrdav i sedí na pravici stolice božie. Rozpomínejtež se zajisté na něho, jenž takové strpěl jest od hřiešníkuov proti sobě samému odmlúvanie, abyšte neustávali myšleními vašimi hynúce, neb ste se ještě až do krve nezprotivili proti hřiechu odboj činíce.*[δ] K tomuť ponouká tento statečný rytieř, neb sám toho skutkem dokazoval, až z něho krev tekla, když ho šilinkovali a kamenovali a potom i hlavu sťali. Toť jest boj viery, aby vše ztrpěl z lásky, následuje knížete svého, jenž jest král nad
f. 134[b] králi, patře na něho, kterakť jest on / pracoval v tom boji, pohaněnie a úzkosti veliké měl a na modlitbě bděl, až se krvavým potem potil, a potom na kříži visal jsa roztažen, ano se jemu rúhají a posmívají, všeho toho zanedbal, ale vždy ten boj konal, až na kříži bolestně umřel a svú krev z sebe vytočiti dal a ještě za své vrahy modlil se Bohu Otci, aby jim odpustil.

Takť jest svítězil a kníže tohoto světa přemohl a císařství jeho odjal, aby již v jeho lidu nekraloval a svú mocí jich k hřiechuom více nepřipuzoval, ale aby již vysvobozeni jsúce z moci temnosti jeho i následovali jeho, druhé jsúc narozeni, trpiece pro spravedlnost, nebo v tom záležie užitek, neb jinak by daremně trpenie bylo, když by neměl účastnosti s Kristem Ježíšem, neb bez lásky nic platno nenie. Protož toť jest věc nejpotřebnější člověku, nebť by byla škoda největčie, když by se jinak v tom boji

α Similitudinis rozložení a vysvětlení. *B* ⟨*červeně*⟩.
β Jan 15, 19. γ Exposicio. *B* ⟨*červeně*⟩. δ Žid. 12, 1.—4.

a diele měl než to kníže s svými rytíři; nicť by neobdržel, než pád na věčné zatracenie. Jakož se to děje, že se domnievají Bohu slúžiti odporně jsúce živi životu jeho i těm, ktož jeho následovali v pravdě, jakožto tito svatí apoštolé i ti věrní křesťané, jimž sú oni tyto věci psali a přísně rozkazovali i budúcí vystřiehali a k tomu jim i zápisy pozůstavili, aby nikoli jinak nečinili, by pak ktožkoli jinak učil neb rozkazoval, by se zdál anděl s nebe, aby to vše za proklaté měli,[α] když jinak činie a učie nežli dobří dělníci první, kteřiež zůstali v naučenie mistra svého, a z toho pravdu znali a moc měli v skutku ostřiehati řeči jeho a k témuž tvrdě zavazovali všecky, kteřiež jim věřili, aby se odtud nehýbali, ale na tom základu pevně stáli, neb když na něm zůstanou, jisti[a] spasením jsú. Pakli by se od toho základu svésti dali, tehdy by[β] přemoženi byli od knížete temnosti, ješto by v nich kraloval skrze hřiech a tak by jim rozkazoval, aby žádosti těla dokonali a marnú chválu milovali a tak by podrobeni byli v službu hřícha. A to by bylo příliš zlé a škodlivé tak mnoho dobrého ztratiti a v to zlé věčné upadnúti, kdež jest pláč a skřehot zubuom, a s ďábly odplatu bráti a od nich mučenu býti ohněm a rozličnú biedu podstúpiti na věky.

Ó kterak by se měl každý toho leknúti a těch jeho lstivých dělníkuov se varovati, ktož chce spasen / býti, a k tomuto dielu f. 135a
pospěšiti a snažně dělati na ten základ prorocký a apoštolský na úhelním kameni Kristu Ježíši! A k tomu s. Pavel napomíná řka: *Jakož ste přijali Krista Ježíše, v něm choďte, jsúce vkořeněni a založeni v něm a utvrzeni věrú, jakož ste se naučili.*[γ] A opět: *Strachem a s bázní váše spasení čiňte, neb Buoh jest, jenž dělá v vás chtěnie i dokonánie pro dobrú vuoli.*[δ] Toť jest dielo trvalé a stálé a příliš užitečné, neb je Buoh Otec dělá i Syn, i první dělníci,[ε] proroci a apoštolé, dělali, skrze kteréžto dielo jsú dědicí královstvie všie krásy, kdež jest bohatstvie[ζ] mnohé, chvála i čest věčná, radost nevýmluvná a veselé oslavené a tak všecko dobré dokonalé, ješto o tom zde člověk nemuož tak pomysliti, ani vymluviti, kterakéť tam věci budou všecky, přerozkošné, vonné a chutné a tovaryšstvo[η] přeutěšené a zástupové andělští i všickni světí, kteřiež se v Bohu věčně kochají a sladkosti božské[ε] předivné věčně požívati budou.

[a] *Orig.:* jistě.

[α] Parafráse Gal. 1, 8. [β] Contrarium. *B* ⟨*červeně*⟩. [γ] Kol. 2, 6. 7. [δ] Fil. 2, 12.

[ε] *Místo od ε až k ε v originále vytknuto jest červenou postranní závorkou:* {. [ζ] Premia. *B* ⟨*červeně*⟩.

[η] Ambrosia et nectar in mensa caelesti. *B* ⟨*červeně*⟩.

Protož jest věc velmi pilná a potřebná v tom se dobře opatřiti, aby všeho toho dobrého odlúčen nebyl a k tomu zlému nejhoršiemu nepřišel, o němž napřed povědíno, ač sobě toho mnozí národové lidského pokolenie nevážie, neb toho dobrého nadepsaného nic nepoznávají aniž o tom co smyslé, protož sobě toho vážiti neumějí. Také to zlé, o němž se čte v[α] piesmích, ješto na ně ještě nepřišlo, než jedno o tom obém slyšie něco jako hluchým uchem, a také mluvie o tom, nerozumějíce, co jest to,[β] neb zemské věci v chuti mají a svět milují, ale kdyžť přijde konec života, tehdy muka pekelná jim oči otevře, jako onomu bohatci, kterýž se mučil v plameni ohně, nemoha[a] míti[γ] kruopě vody, jenž uzřel Lazara v radosti, ale to již bylo pozdnie pokánie, neb jemu řečeno, že odtud nemuož nižádný. Též oněm bude pozdnie pokánie, o nichž písmo die, že *budú lkáti pro úzkost ducha, řkúce v sobě a pokání činíce: „Ó my blázni a nesmyslní!“*[δ] A dále: *„Blúdili*
f. 135[b] *sme od cesty*[α] *pravdy a světlo spravedlnosti | nesvítilo nám a slunce rozumnosti nevzešlo jest nám. Ustávali sme na cestě nepravosti a zatracenie*[α] *chodili sme po nesnadných cestách, ale cesty Páně nevěděli sme. Co jest nám prospěla pýcha anebo chlúba bohatstvie co přinesla nám? Ty všecky věci pominuly sú jako stín.“*[ε] A dále die: *Tak i my zrodivše se, brzo hyneme a žádného znamení ctnosti nemohli sme ukázati, ale v zlobivosti našie zhynuli sme.*[ζ]

Takové věci mluvili sú v pekle ti, kteřiež hřešili, nebo *naděje nemilostivého jako ostový květ, kterýž od větru vznášie se.*[η] A ještě die: *Ale spravedliví na věky živi budou a u Pána jest jich odplata a myšlenie jich u Nejvyššieho, protožť přijmú královstvie všie krásy a korunu naděje z ruky Páně.*[θ] Protož tuť již zvědie všickni, od čehoť sú dobrého odlúčeni, neb ty věci napsány sú k vejstraze i k tresktání, ktož sobě to umějí vážiti a k tomu dielu snažně pospiechati a na ten základ stavěti, na kterýž sú vzdělávali nadepsaní, ješto jest to dielo převýborné a užietka mnohého a[ι] nejlepšieho plné.

Protož zemské věci slušie každému opustiti i života svého opovážiti se a na utrpenie vydati, věda jistě, že nebude oklamán,

[a] *Orig.:* nemohla.

α *Místo toto od* α *až k* α *vytknuto jest v originále červenou postranní závorkou:* {.

β *Contraria. B* ⟨*červeně*⟩. γ Eternae paenae. *B* ⟨*červeně*⟩.

δ Moudr. 5, 3. 4. ε Moudr. 5, 6.—9. ζ Moudr. 5, 13.

η Moudr. 5, 15. θ Moudr. 5, 16. 17. ι Conclusio. *B* ⟨*červeně*⟩.

když na tom základu se ustaví a v tom naučenie setrvá, kteréž od počátka bylo, neb tomu jest jisté svědectvie, jenž die: *Co ste od počátku slyšeli, v vás zůstaň. Zuostane-liť v vás, což ste slyšali od počátku, i vy v Synu a v Otci zůstanete. A totoť jest zaslíbenie, kteréž on zaslíbil vám, život věčný.*[α] Tak bylo to dielo skrze apoštoly děláno v skutku i v slovu, jakož od pána Krista vzali, od něhož viděli i slyšeli a Duchem jeho Svatým v tom zpravováni a učeni. A to jest dielo pravé a stavenie toho domu trvalé a užitečné. Také jsú to dělníci praví a dobří, jimž bude hojně odplaceno, a což nad to práce vynaložie a potrpie, za všeť odplatu vezmú u věčném životě. Protož kteříž se v té naději ustavují skrze takové dielo božie i jeho posly, první úředníky církve svaté, tiť se dobře mají a míti budou, když v tom setrvají, neb se tiem ujišťují skrze první posly božie, kteříž se sami v tom / f. 136[a]
ustavili a všecky takové bezpečili i budúcím se zapsali a pečeti své přivěsili, životy své na tom složivše a tiem toho potvrdili, že i krev z sebe vytočiti dali, aby tomu vždy všickni věřili, že sú to od pána Krista vzali, Duchem jeho jsouc naučeni. Protož to jest svědectvie jisté a utvrzenie krví věčného poručenstvie i těmi slúpy pevnými dvanácti, svědky věrnými i jinými mnohými, jakož se shledávají v piesmích Bohem vdechnutých a zvláště v první církvi svaté, ješto byli poslové pána Krista a lid zpravovali a na cestě spasení ustavovali nepochybně, ktož jim koli věřili a naučenie toho ostřiehali, a ty sú spasením tak bezpečili, v jisté naději ustavujíce života věčného, jakož jim tak psali: *S radostí dieky činíce Bohu Otci, že vás hodné učinil v stránku losu svatých v světlosti, jenž vás vytrhl z moci temností a přenesl do království milování Syna svého, v němž to máme vykúpenie a hřiechuov odpuštěnie.*[β] A opět: *Duom božie ste, ač doufánie a slávu naděje až do konce pevnú zachováte.*[γ] Protož oni sú nepochybovali o sobě i o těch, kteříž se v tom ustavovali, než jedno o setrvánie pracovali, a také v tom dobrém aby více rozmnoženi byli. Takť jest církev dobře stála jsúci slúpy takými utvrzena a skrze ně pravdú spasitedlnú ujištěna.

Ale tyto řeči někto čta neb slyše mohl by[δ] řéci, že „tyto věci jsú pravé, neb písma svatá to široce svědčie. Ale pak tohoto času, jakož napomínáte, aby se každý dobře opatřil a k svému dílu přizřel, v čem se ustavuje, na základu-li písma apoštolského, na

[α] 1 Jan 2, 24. 25.
[β] Kol. 1, 12.—14.
[γ] Žid. 3, 6.
[δ] *μετάστασις* ad alia. *B* (*červeně*).

skále Kristu Ježíši, čili na piesku: a kterak muožem rozuměti, kde se vzděláváme, poněvadž již těch svědkuov a slúpuov církve svaté nemáme, jakož o nich píšete, než písma jich jsú, kteráž vykládají a sobě přivodie, a kamž chtí, jimi hýbají obojie kněžie a sami řiekají, že písmo jest jako vosk, a vidíme zjevně, že čtúce a sly-
f. 136[b] ší/ce a mluvíce toho neostřiehají, a pán Ježíš o takových die, že *sú slepí a vuodce slepých,*[α] a také die: *Zůstanete-li v řeči mé, učedlníci moji budete a poznáte pravdu a pravda vysvobodí vás*[β]*?* Protož jest nám to těžké rozeznati, poněvadž těch nemáme, kteřie by v naučenie pána Krista přebývali a z toho pravdu znali, v kteréž by se sami ostřiehali a jiné témuž učili, ale toto shledáváme při mnohých, že mluvie a nečinie. Odkudž pak muožem rozeznání míti, poněvadž ti, kteřiež sú vuodce našie, sami sebe neznají v tom, jsú-li na cestě spasenie čili nic? Poněvadžť učenie pána Krista nezachovávají, tehdy pravdy neznají a světla múdrosti božie nemají! A jakož apoštolé píšie o takových, že *v temnostech chodie, jako rukú pokúšejíce šámají se ve tmách,*[γ] protož takoví mohú ve mnohých věcech blúditi a tomu za světlo provoditi a tak místo pravdy blud ustavovati a písmem toho dovoditi, poněvadž je mohú přivoditi, k čemuž chtie, a provoditi jimi, co chtie. Kterak my pak muožem se v tom zpraviti, poněvadž vuodcuom svým nemuožem se dověřiti, znajíce je po skutcích, že v pravdě nejsú učedlníci Kristovi?"

K takové otázce chtěli bychom ústně promluviti, a což by nám pán Buoh dal, i poraditi, ktož by žádost měl s milostí slyšeti, neb písmo muož vzato býti v tom smyslu aneb v jiném; poněvadžť apoštolské jinak berú, ovšem náše, ale když jest přítomnost, muožť se ztázati, aby srozuměl. Neb jakož dieš, že písmem těžko se muož zpraviti, když takových nemá přítomných, ješto by se jim mohl úplně dověřiti, aneb, by pak byli, neznáť jich neb nevie, o tom dále dotknem.

Ale[a] nynie tuto na sobě příklad dáme, kterak sme se v tom měli, když sme se na cestu spasenie ptali a těm věcem srozumívali, že jest veliké nebezpečenstvie o lidské spasenie, neb sami vuodce kněžie ústy vyznávají a skutkem zapierají a k tomu rozdielně učie a lid proti lidu postavují, a z toho k nemilosti a k sváruom více prospievají skrze mnohá kázanie, také druhé

[a] *Ozdobná iniciálka:* A.

[α] Mat. 15, 14. [β] Jan 8, 31. [γ] 1 Jan 2, 11.

skrze přijímá/ní[α] svátostí nepolepšují se lid i kněžie. A to jest f. 137[a]
nám věc zjevná, neb žáci jdúce po kněžstvie, nenabývají v pravdě posvěcenie a života ctnostného a srdce pokorného, duchu smierného a chudého a pokojného, ale zjevně duch zpurnějšie a zlobivější přijímají, že sú popudlivějšie i hněvivějšie a tak i život hovadný, lení a lhostejný a obecně i lakomý. Co pak při kterých jest, zjevnéť se shledává etc.[1] A když sme ty věci sizřeli, kdež sme kteří byli, toho sme se lekli a v[a] jich svátosti nemohli sme se dověřiti právě, poněvadž pravda toho na nich se nenalézá, po kteréž by je měli znáti, že sú v pravdě svěceni. Také sme ty věci znamenali, kterak se spasením bezpečie kněžie i lid skrze služebnosti kostelnie, jsúce v zjevných hřiešiech. A o to sme s nimi mluvievali v Praze i v Vilémově i jinde, kterýchž sme se přídrželi, chtíce rádi dobře živi býti.[2] Protož sme jim to přivodili, kterak zle stojie, přikázanie božie přestupujíce a řeči pána Krista rušiece. Ač to někteřie kněžie také znali, ale však i s lidem nepolepšovali, ač však vždy některý se z nich obral, že radše služebnosti kostelnie nechal, aby duše své nezavodil a lidí spasením nebezpečil.

A když těch let drahně o těch věcech bylo široké uptánie,[3] také k tomu (jakož pán Buoh dal kterým) i na modlitbách bděnie i trpenie na těle, (neb byla veliká úzkost na vše strany, neb což sme s kněžími činili při služebnostech kostelních, toho sme nemohli tak za dobré míti, jakož by příležalo křesťanuom věrným s úředníky církve svaté), a ti kněžie, kteřiež nám posluhovali, církev první vychvalovali, vypravujíce, kterak sú dobře stáli úředníci jejie i s lidem poslušným a věrným,[4] ale o této církvi,[β] v kteréž sami byli i s námi, mnoho zlého mluvili hyzdíce je, kterak ti úředníci v těch duostojenstvích povýšených jsú odporní prvním
apoštoluom i potomním / posluom, (a to zjevně na kázaních f. 137[b]
v mnohém lidu v Praze mluvili, to písmo přivodíce na ně s. Jana v Zjevení o nevěstce, kteráž sedie na šelmě,[γ] jiež se velmi s. Jan podivil a kterak se usadila na tom lidu hovadném pod jménem

[a] *V originále:* o.

[α] *Na f. 137[a] nad tekstem, v pravo přípisek:* a posteriori. *B* ⟨*červeně*⟩. *Nahoře v levo:* oddělení. *B.*

[β] Kněží pobožnějších kázaní *B.* ⟨*červeně*⟩. [γ] Zj. 17.

[1] *Srov. str. 260.*

[2] *Srov. str. 48 pozn. 1. O stycích bratří s nábožnými Vilémovskými viz* GOLL *v ČČM 1884, 40 sl. a 48 sl.*

[3] *Míní se doba před zřízením vlastního řádu kněžského.*

[4] *Srov. pozn. 1 na str. 201.*

úředníkuov církve svaté, držiec v ruce své koflík zlatý, plný ohavnosti — to jest v moci úřadu svého plno učenie cizoložného — a kterak všickni takoví, od papeže až do nejnižšieho kněze, kteřiež neostřiehají řečie božiech a ducha božieho nemají, jsú ta nevěstka, a tak dále mluvili, že se jich mnoho holí, ale málo světí, takť jest málo svěcených, jakož jich málo, ješto by pána Krista v skutcích následovali, a nad to viece mluveno hlasem velikým mnohému lidu, že v to kněžstvo[α] kacířsky vcházejí, a přijdúce zase kacířstvie plodie[1]), a těmi řečmi i jinými mnohými nepřidali nám dověřenie o sobě, ale větčieho pochybení, poněvadž sme to viděli, že sú to činili, což zlořečili,[2] chytrostí v to kněžstvo vcházejíce i zlatými vykupujíce,[3] a to za kacířství sami odsúdili i v piesmích vypsali, vedúce k tomu zákon Starý i Nový i písma z dekretu, a tak jedno k druhému. Takové jich svědectvie, jedni o druhých zle mluviece, vše nás při nich ty věci obtěžovaly, také pak písma zle sobě přivodili osvobozujíce zjevné hřiechy.

Též k některým s strany Táborské[β] nesměli sme se přiměsiti, bojíce se při nich smysluov zlých a znajíce je lidi klopotné a smělé haněti jiné a samy sebe neznajíce, *čieho sú ducha,*[γ] *skrze něž cesta pravdy* i podnes *porúhaná bývá,*[δ] neb se v zákon zamyslili a zjevně jej přestupovali.[4] Pak o těch lidech smysluov zlých, kteřiež někdy byli na Ostrově, také sme slyšeli, ale tak sme o nich zjevně nevěděli, i těch se vystřieháme i podnes, kdežť sú kolivěk.[5] O všech takových nerádi bychom účastni byli, ješto nechodie v sprostnosti, řeči pána Krista neostříhajíce, než těch lidí sme hledali, kteřiež by bázeň božie měli, klopotnosti a smělosti se varujíce. Jakož i někteří byli i mužie staří, nábožní, ješto hned

α Osvobozování hřichuo. B ⟨*červeně*⟩.

β ad Taboritas. B ⟨*červeně*⟩. γ Luk. 9, 55. δ 2 Petr 2, 2.

[1] *Spisovatel mini zajisté především kázání Rokycanova, což patrno zvláště srovnáním místa o nevěstce s podobným místem v kuse BRATŘÍ V OUZKOSTECH, A I f. 357ᵃ.*

[2] *To bratří Rokycanovi a jeho kněžím častěji vytýkají. Srov. na př. A I f. 241ᵃ.*

[3] *Narážka na pokoutní nabývání svěcení kněží podobojích. Srov. pozn. 1 na str. 259.*

[4] *Nepříznivé mínění bratří o Tábořích vyskytuje se častěji v jejich písemných projevech. Srov. A I f. 179ᵃ. 357ᵃ. 377ᵇ—378ᵃ. 388ᵇ. Blahoslav ve svém spise „O původu Jednoty bratrské“ (ed. Jastrebov) str. 38 na základě pramenů jemu přístupných formuluje příčiny, proč bratří „k táborským kněžím přistoupiti a s nimi jedno býti se strachovali.“*

[5] *Srov. podobné místo v A I f. 94ᵇ. 123ᵃ. Viz i pozn. 1 na str. 33.*

tomu zlému nepovolovali, ješto se dělo s obú stranú, a ti sú byli někte/ří[α] literati i kněžie a někteřie prostí.[1] A tehdy sme měli s těmi kněžími úmysl pánu Bohu slúžiti, kdež bychom kteří místo měli, jakož se to bylo stalo v Chelčicích v kraji Prácheňském i v Kunvaldě na zbožie Litickém[2] i také někteří jinde v Čechách i v Moravě.[3] Ale že to státi nám nemohlo, nebo lid v zjevných hřiešiech vždy[β] bezpečili se spasením při našiech kněžiech,[4] a druhé pro některá ustavenie papežuov zlých,[5] a také pro zvyklosti některé Táborských, ješto uvedeny sú počátkem skrze ně,[β][6] pro kteréžto věci nemohli zpraviti svědomie svého. A když něco toho chtěli zanechati a lidí zlých spasením nebezpečiti,[4] proto se jiní kněžie zbúřili i lidu k témuž popudili, že na nás křivé věci a[γ] nepravé zpravili a úředníkuom obžalovali. A z toho Královské Milosti Jiřiemu, slavné paměti, žaloby byly ústné f. 138[a]

α *Ke konci f. 137[b] pod tekstem v levo přípisek:* Semita unitatis. *B (červeně). Na f. 138[a] nahoře nad tekstem uprostřed:* Proč s počátku bratří nemohli při kněžích zuostati bez oddělení. *B. (červeně).*

β *Místo od β až k β vytknuto jest v originále červenou závorkou { a číslicemi 1., 2., 3., jež jsou umístěny pod sebou. K tomu přípisek červeným písmem, rukou B:* res sane magna et vera cura animae.

γ Křikové zlých kněží. *C.*

[1] *Místo toto doplňuje se a osvětluje tím, co se praví na f. 95[a] a 140[a]—140[b] a 403[b]. Odtud vysvítá, že jednou ze složek, z nichž vznikla Jednota bratrská byli ti současníci válek husitských, kdož podobně smýšleli o hájení víry mečem, jako Chelčický. Místy těmito potvrzuje se názor Schulzův (v OSVĚTĚ 1875, 210), že bylo v té době dosti kněží, kteří se k jeho zásadám znali. To by byli snad oni „šeří kněžī“ známé rozmluvy „Starého Čecha“. Z toho, co dále následuje v A I f. 138[a] bylo by lze souditi, že mezi Chelčickými bratřími byli skutečně kněží, což GOLL (ČČM 1884, 52) nepokládá za pravdě podobné. Podle A I f. 95[a] asketové z dob válek husitských působili na „posluchače Rokycanovy“, t. j. především na Řehoře dříve, než Rokycana svými kázaními. Srov. níže A I f. 140[a], 140[b].*

[2] *Z tohoto místa bylo by lze souditi, že vedle Kunvaldu také Chelčice byly podobným bydlištěm prvních bratří, kteří mohli tam bydleti vedle „bratří Chelčických“, z nichž někteří splynuli pak s Jednotou. To jest patrno i z Blahoslavova spisu „O původu Jednoty bratrské“ (vyd. Jastrebovovo) str. 19. Srov. i JASTREBOV v ČČH 1902 (VIII), 57. Srov. GOLL v ČČM. 1884, 41 sl., 51 sl.*

[3] *O počátcích Jednoty bratrské na Moravě GOLL v ČČM 1884, 159 sl.*

[4] *Dlužno rozuměti tomu tak, že kněží smýšlení „bratrského“ nechtěli podle starého zvyku posluhovati svátostmi a že přísně vyžadovali jako podmínku řádný život křesťanský. To činil zejména kněz Martin, působící v Hradci Králové, jenž se později s bratřími usadil v Krčíně. Srov. A I f. 324[b], 329[b].*

[5] *Týká se klanění svátosti oltářní. Srov. str. 48 pozn. 4.*

[6] *Patrně některé bohoslužebné řády táborské. Srov. GOLL v ČČM 1884, 449.*

i skrze psánie a k mistru Rokecanovi mnohé řeči na nás šly. Ale nepřijímal žalob dlúho na nás, neb nás ve všem svědom byl a také k nám milost měl těch časuov, ale že takových svědectvie Královská Milost nemohl zavrci, neb[α] znamenití kněžie mluvili a také královú na tom postavili, aby těm věcem věřila na nás, kteréž před pánem Bohem křivé byly, a z těch příčin král kázal nás jímati i vězením trápiti.[1] A mistr Rokycan[β] tomu nemohl již nic učiniti, když nechtěl pohanín býti, jakož nám to mluvil toho času[δ] po vězení řka: „Viem, že praví ste, ale bychť vám[γ] chtěl nápomocen býti, musel bych pohanění trpěti."[2] Opět jinú chvíli mluvil potvrzuje nás v tom a řka, že musí[δ] trpěti, kteříž chtí spaseni býti, ale chtěl jest, abychom mlčali a při nich zuostali. Neb i to nám mluveno,[ε] když sme před ním byli, v přítomnosti těch, s nimiž on radu mieval, světskými i duochovními; a[ζ] tak pověděli z své společnosti přivedše piesmo, že *čas zlý, tehdy bude múdrý mlčeti.*[η] A tak sme odešli a opět se kněze Michala přídrželi, oňž se dva vadila, chtě každý[ϑ] z nich míti jeho. A když jedním musel pohrdati, ten[ι] se rozhněval a křivé věci s knězem Martinem Kosteleckým na kněze Michala sepsal i na nás i křivého
f. 138[b] svědka zpuosobil, jakéhos blázna. I toho pána / Královské Milosti[ζ] osočoval, chtě naň zlú pověst uvésti, ale onť se z toho vyvedl, neb také neměl s námi nic činiti, jakož i podnes, což se tkne duochovních věcí, jakož i jiní páni, kteřiež nás pod sebú trpí.[3]

Ale na nás s knězem Michalem přišlo těžké trápení skrze vězení i mučenie[κ] a toho největčie příčina ta byla, že když bylo

α Králi osočeni *B* ⟨*červeně*⟩. Sočení. *C.* β Rokycán dobrý. *C.* γ Rokycanae praktiky chybily, zpleten jsa sám proti sobě mluvil i psal. *B* ⟨*červeně*⟩. δ *K místu tomuto přičiněna jest v originále postranní závorka* {. ε nb. *C.* ζ *K tomuto místu přičiněna jest v originále závorka* {. η Am. 5, 13. ϑ Kněz Michal *C.* ι Rokycán zlý. *C.* κ Vězení kněze Michala. *B* ⟨*červeně*⟩.

[1] *Vztahuje se k prvnímu pronásledování bratří r. 1461, o němž GOLL v ČČM 1884, 447 sl. 460 sl.*

[2] *Výrok tento připomínají bratří Rokycanovi ve svém prvním listě (A I f. 1 b, str. 3). Srov. i pozn. 5 na str. 3.*

[3] *Narážka tato týká se Jana Rychnovského z Rychnova, na jehož panství (Rychnovském) se bratří zdržovali, když jim byla zakázána bohoslužebná shromáždění v Kunvaldě (asi r. 1460). V Rychnově samém nalezl útulek, jak se zdá, sám bratr Michal. Zdá se, že Michala s jeho věřícími byl ochoten přijmouti i jiný pán na své panství, neboť bratří byli dobrými poddanými, jež míti na svých statcích nebylo nevýhodné. Něco podobného je známo z pozdějších dob o moravských ochráncích novokřtěnců i jiných sekt. Pán, jehož nabídka nebyla přijata, mstil se tím, že Rychnovského prohlašoval za člena Jednoty bratrské. Srov. GOLL v ČČM 1884, 449. 458—459.*

zapověděno knězi Michalovi posluhovati na Litickém zbožie, a on tejně posluhoval lidem Boha bojícím a my sme[α] také od něho přijímali.[1] A tak ty věci dály se těch let pokojných, že nás tiskli násilím, abychom poddáni byli kněžiem. Ale my vidúce mnohé zlé věci při nich, vieře pána Krista odporné i životu křesťanskému,[β] nemohliť sme jim povolni býti v služebnosti kostelnie, abychom toho účastni nebyli. Neb písma apoštolská jistá jsú, ješto to oznamují, a také že *ktož svoluje,[β] budeť s nimi trpěti.*[γ] A vieceť jest skutkem svoliti než ústy vyznávati, jakož to sami řiekají, že též muož Jidáš, jako s. Petr. A z těch příčin sedm bratřie [δ] našiech mučedlnictvo trpěli jsú.[2]

Ale my znamenavše těch časuov, že kněžie na nás utvrdili se, aby vždy mocí nás připudili,[ε] abychom o nich zlých věřili, jako o oněch v první církvi nejlepšiech při posluhování svátostmi, mluviece při tom mnohé duovody své, piesmu svatému apoštolskému odporné, ale my těch let ještě pokojných[3] psali sme Královy Milosti i po pánich prosili, jakož i kněz Martin Lupač k tomu se přičíněl i pana Trčky k tomu žádal, aby mluvil, jakož jest to i učinil, a za to prosili sme, aby ty[ζ] věci, kteréž na nás zlé mluvie, dokázány byly, a také, že chcem rádi ze všeho počet vydati, a bylo-li by co scestného shledáno na nás, že chcem s milostí opraviti, aby jediné ti žalobníci a křiví svědci nebyli súdce našie. Neb prosili sme pro Buoh a pro spravedlnost, aby bylo řádné vyslyšenie, aby aspoň věděli lidé, proč trpieme, neb mnohé věci zlé mluvili sú kněžie na nás na kázaních z nenávisti, aby[η] nás lidem ohyždili.[4] A z těch příčin mnohých viec sme jich zlost poznali. Neb kohožť nemohú podmaniti sobě skrze múdrost svú, tohoť mocí pudie. A tak sme to jistě zvěděli, že zákon jich vešken v tom záležie,[ϑ] což mocí světskú mohú dovésti. Pakli také[ι] / kteří sú f. 139[a]
mocní a trpěti nemohú, moc proti moci[κ] postavie, jakožto pak v jich puovodu, od něhož úřad mají, tak píší, že mluvil: „Mámeť moc krále ssaditi a královstvie zkaziti.“ Toť jest věc veliká a hrozná,

α Příčina vězení. B *(červeně)*.
β *Místo toto označeno jest v orig. postranní čarou.*
γ Řím. 1, 32. δ 7 bratří. B *(červeně)*. ε Mocí. C.
ζ Volali se. C. η Zlé řeči. C. ϑ Moc. C.
ι *Ke konci f. 138[b] dole v levo:* K slyšení se volali. B.
κ Moc. C.

[1] *O tom GOLL v ČČM 1885, 56. 74.*
[2] *Srov. str. 62 pozn. 5. Viz poznámku na konci kusu KTERAK SE LIDÉ.*
[3] *Srov. pozn. 2 na str. 261.* [4] *Srov. str. 5 pozn. 1.*

takový duovod míti svého poslušenstvie. Takové[α] moci odepřeli sú tří mládenci, ač mnoho tisícuov mohlo povolovati neb i mnohé země, protoť sú se všech opovážili i králova rozhněvánie, až sú proto i do peci ohnivé vmetáni. A ten zákon i podnes trvá, ktožť nechce povoliti, aby trpěl. Kteréžto místo nynie těchto časuov papež držie, jichž hlava byl Nabochodonozor. Ale spadneť kámen, kterýž jest z hory vyťat bez ruky, jenž ztroskoce všecko to tělo hřiecha.[β] Kteréhožto kaménka jest království věčné,[a] v němž doufánie máme, žeť nás neodlúčie toho královstvie, kteréž lidu jinému nebude dáno, než jedinému, kterýž jest porozen skrze slovo jeho, jenž sú všickni v jednotě církve svaté poslouchajíce hlavy její, Krista Ježíše, i těch, ješto místo něho poselství požievají a v skutku jeho následují. Těch vždy rádi bychme poslouchali i všech žádáme účastni býti, kteřiež sú v té jednotě.

Ale když tak slyšenie nemohlo býti,[1] ale o nás přikázanie bylo, aby nás jímali a trápili, kdež by zvěděli, ale my vždy sme neoblevili v tom,[γ] což sme před se vzali, abychom v kajícím životě trvali a svědomie ustavovali podlé toho, jakož řeči božie oznamují. A to již poznavše, že při puovodu římského svěcenie nemuožem se zpraviti[δ] v svém svědomí, jakož apoštolská písma oznamují, i ptali sme se v prodlení několika let na puovod první církve svaté, zuostávají-li ještě lidé v kterých zemích, ješto by v pravdě víru pána Krista měli a skutky křesťanské a kněžie zřízené, jakož příslušie na úředníky církve svaté, abychom k nim přistúpili a skrze ně kněžie měli.[2] Protož někteří chtěli se pokúšeti do zemí indických, ale že v přítomnosti našie v Praze zjevili se dva mužie odtud a vypravili, kterak tam jest, i srozuměli sme, že není tam, proč pro puovod jíti, ale muožť mezi nimi býti mnoho dobrých křesťanuov.[3] Také sme s Řeky mluvili též v Praze[4]

[a] *Orig.:* věčnee.

[α] Důvod poslušenství. *C.* [β] Narážka na Dan. 2, 34. [γ] Stálost. *C.*

[δ] Hledali teprv jinde puovodu S. *B* ⟨*červeně*⟩.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 5.*

[2] *Jednou podrobností osvětluje toto hledání KRASONICKÝ (rukopis musejní V F 41) f. 11b:* Item Tůma, písař latinník dobrý a trochu lékař... ten doma i do jiných zemí procházel, jako do Uher a dále hledaje lidí bojících se Boha právě, jakož tak bratří posílali do jiných krajin i doma v svých zemích, totiž v Čechách a v Moravě. I nalezl ten Tůma nějaké bratří, ješto sluli Paulikanové...

[3] *Viz pozn. 1 na str. 121.* [4] *Viz pozn. 3 na str. 203.*

i někteří z Čech tam byli, ješto ty věci viděli, kterak oni se mají.[1] Též i v Ráciech i v Rusích[2] i mezi[α] / Armény[3] i v Muldavě,[4] jakož f. 139[b]
jsú a mohú býti i tam lidé ctnostní a křesťané dobří. Ale puovod[β] kněžie mají spolu s světem; než že tam jest rozdíl od římské církve i mohú se snadně křesťané věrní zachovati mezi nimi v svědomí dobrém, ačť sú také v první léta někteří z těch trpěli mučedlnictva. Ale však sme od nich nemohli míti puovodu kněžie podlé pravdy písma apoštolského, neb také podlé puovodu svého jsú kněžie zkažení ti valaští. Též i Rusové světili by ledakohos, když by jim jedno dal, jakož nedávno tři světili z Čech[5] nevěddúce, kterak sú živi (a ti posluhují nejsúce z moci úřadu papežova svěceni). Nebť se ve všem strpie, když jedno spolu služebnosti přijímají, jakož také některé z Valdenských přijali, ješto také posluhovali, s nimiž sme se seznámili, a někteří z nich s námi jsú.

Také sme mluvili s kněžími jich, a zvláště s Štefanem,[γ] kteréhož upálili u Vídni. Ten člověk byl jest rozumnějšie[δ] jiných kněžie, kterýž nám mnoho pravil o puovodu první církve.[6] Neb pravie se býti zuostávajíce jedni po druhých v tom puovodu až do nich. Jakož také pravili, že nepovolili předci jich Sylvestrovi, když učiněn papežem od císaře a bohatstvie přijal, a že tak trvají, kdež mohú kteří po zemích, jakož před léty upálili jim biskupa sama druhého na Rejně. A tak mnohé věci mluvili sme s nimi

α *Ke konci f. 139ᵃ dole uprostřed:* Kde bratři hledali. *B (červeně).*
β Původ kněžství. *C.*
γ *V originále dvakrát podtrženo. Po straně:* Kněz Štefan upálen. *C.*
δ Původ první církve. *C.*

[1] *Jedním z těch, kdo z Čech přišli k Řekům, aby se přesvědčili o stavu jejich církve, byl Konstantin Anglik nebo Angelik, jenž někdy r. 1452 přinesl českým utrakvistům proslulý list duchovenstva a theologů řeckých, vyzývající je k sjednocení s jejich církví. Že muž tento nebyl Řek, jak soudil* PALACKÝ *(Dějiny IV, 1, 262), jest patrno z jeho vyznání víry, které podal v Cařihradě, aby byl přijat do církve řecké, uveřejněného* PAL'MOVEM, *K voprosu o snošenijch Čechov-gusitov s vostočnoju cerkovju str. 41 sl. Byl-li Čech, jest pochybné; nejspíše pocházel z Anglie. Českému ovzduší ovšem by odpovídalo jeho neklidné putování za účelem nalezení pravé církve.*

[2] *O Rácích a Rusích viz pozn. 3 na str. 200.*

[3] *Podle AI f. 317ᵇ a podle dokladu, v poznámce k tomu místu uvedeného, znali, ne-li bratří, aspoň čeští utrakvisté Armény žijící ve Lvově, ježto jejich kandidáti přicházeli k tamějšímu arménskému biskupovi pro svěcení.*

[4] *Srov. pozn. 3 na str. 200.*

[5] *Nepochybně že také zde běží o některého ruského biskupa z říše Polské, snad také ze Lvova. Srov. pozn. 3 na str. 200 a zde pozn. 3.*

[6] *Srov. pozn. 3 na str. 73.*

a zvláště s tiem knězem jich Štefanem, kterýž se nepoddal k posluhovánie kostelnímu až do smrti, ačkoli byl znám s kněžími v Čechách a zvláště s mistrem Rokycanú a s knězem Martinem Lupačem, kteříž jej za dobrého měli.[1] Tenť jest posluhoval tejně těm Valdenským mezi Němci a tou příčinú jest upálen.[α] Ten jest tak poddával se nám, že by chtěl opraviti, což by koli poznáno bylo při nich odporného víře pána Krista a křesťanskému životu, ale aby to zpraveno bylo písmem apoštolským, jakož bylo v první církvi. A my též poddávali sme se a skutkem chtěli sme toho dovésti. Ale že měli přízeň s kněžími římského svěcenie, jimž se zjevili, a oni to zrušili. A druhý kněz jich starý, jakož sme jej poznávali kajícího člověka býti, tenť jest oblíbil ty věci, kteréž sú při nás, a přesvědčoval se, chtě rád toho účasten býti.
f. 140[a] Ale když sme při nich nemohli naleznúti[β] / puovodu kněžstva tak, jakož svědčie v pravdě písma apoštolská, ješto někteří z nich poznali, že sú vyvinuli z prvních předkuov svých, a také to škodlivé při nich shledáno, že od lidí berú a poklady shromažďují a chudé opúštějí, ješto knězi křesťanskému jest to proti víře, aby jaké poklady choval netoliko z statkuov lidských, ale by měl vlastnie své od[γ] svých rodičuov, máť na almužny obrátiti a nikoli v núzi chudých neopouštěti, nebo podlé piesma apoštolského víry by zapřel a lásky by se odsúdil.[δ][2]

Také mluveno jest o těch věcech s některými z učených římských, kteřížto vedú ku poslušenstvie církve svaté řkúce, že úředníci jejie sú náměstkové pána Krista, držiece místo apoštolské v moci úřadu jich[3] (a my tomu povolujem s oblíbením i poddáni a poslušni chtěli bychom rádi býti, když by to bylo v pravdě, což mluvie a píší, aby to bylo tak). Ale jakož to přidávají papeži, kardináluom, biskupuom i jiným, sami tomu nemohúce věřiti, by oni toho pravdu měli, skrze Ducha Svatého,[a] neb církev svatá zpravuje se všecky časy[ε] Duchem Svatým, jakož svědčie písma apoštolská, a tito nadepsaní, jakož jistě známo jest, zpravují se duchem tohoto světa, ale o úřednících[ζ] církve svaté apoštol, jako

[a] *V tomto místě, srovná-li se s další souvislostí, jest patrný anakoluth.*
[α] Proč upálen. *C.*
[β] *Ke konci f. 139[b] dole v levo:* Jak se rozešlo spojení naše s Valdenskými. *B* ⟨*červeně.*⟩ [γ] Pokladuo chování. *B* ⟨*červeně*⟩.
[δ] nb. *C.* [ε] Jakým se duchem kteří zpravují. *C.*
[ζ] Římští proč nemají Ducha Svatého. *B* ⟨*červeně*⟩.
[1] *Srov. A I f. 331[a].* [2] *Srov. pozn. 1 na str. 29 a pozn. 3 na str. 73.*
[3] *Srov. pozn. 1 na str. 48.*

i sám o sobě, die: *My nepřijali sme ducha tohoto světa, ale ducha, kterýž z Boha jest,*[α] a o potomních též psali, že mají týmž duchem choditi a týmiž šlepějemi kráčeti, ktož sú úředníci církve svaté): protož sme tiem pilnějšie toho byli, abychom se k tomu přičinili skutkem, aby to zřízenie i poslušenstvie bylo v pravdě, znamenavše vždy někteří to, že pán Buoh lid k tomu vzbuzuje a zpuosobuje vybieraje jako po zrnéčku[1] netoliko v Čechách a v Moravě, ale také v okolních zemiech a shromažďuje v jednotu, dávaje povolnost ducha[β] laskavého, aby jako jedno srdce a jedna duše byli a také majíce svědectvie jistých písem svatých apoštolských i také jiných, kteřiež o tom psali, a také lidi přítomné těch všech časuov v prodlených letech od Kundráta biskupa a krále Václava,[γ] / muže[δ] staré, ctnostné, ješto nám o těch věcech mlu- f. 140b
vili, že má lid přijíti k obnovenie a k řádu první[ε] církve svaté, neb jim také pán Buoh dával poznati z piesem svatých, jakož toho i figury předešly.[2] Jakož bylo při chrámu starého zákona, že byl pro hřiechy zkažen a lid v súženie poddán v Babyloně a že žádného řádu nemohli míti podle toho, jakož bylo v chrámě, až opět podruhé stavěli, jimž řečeno jest, aby vyšli z toho Babylona; též o tomto již píše s. Jan, aby vyšli z něho řka: *Vyjdětež z něho, lide muoj, abyšte nebyli účastni hřiechuov jeho a z ran jeho abyšte nevzali, neb došli hřiechové jeho až do nebe*[ζ]*:* protož podobně oněm pro věci duochovnie u veliké úzkosti byli sme. A jakož ony pán Buoh navštívil, aby srdcem skrúšeným volali a k jeho milosti žádajíce, aby jim dal pomoc zase k dělání chrámu, tak tuto stalo se v pravdě shromáždění zboru v jednom[η] duchu milostivém a pokorném, aby byli v chrám Boha živého, přebývajíce v pravdě víry pána Krista a lásky Ducha jeho Svatého. Jakož také o tom mluvil na kázaních i psal na knihách mistr Rokycan, veda tu figuru k obnovení církve, když mluvil o zkažení této římské cierkve skrze hřiechy a bludy, také řekl, že ještě po[θ] svrchku cho-

α 1 Kor. 2, 12. β Povolnost ducha. *C.*

γ *Ke konci f. 140a dole uprostřed:* Similitudo veteris ecclesiae et unitatis ab inicio. *B* ⟨*červeně*⟩.

δ *Na počátku f. 140b nahoře uprostřed:* Multi expectabant talem ecclesiae reformacionem, quae in unitate facta est. *B* ⟨*červeně*⟩.

ε Figura obnovení církve. *C.* ζ Zj. 18, 4.

η Chrám Boha živého. *C.* θ Grunt jeho. *C.*

[1] *Srov. A1 f. 81a (str. 216). 140a. 171a. 188b. 208b. 382b.*

[2] *Srov. str. 323 pozn. 1. Viz též str. 117—118.*

díme, základuov se nedobravše, ale nahodíť se lidé, ještoť se
gruntu dokopají, i budú dělati dielo trvalé a užitečné etc.[1]
A tak majíce toho hodné příčiny z jistých písem svatých,
dověřili sme se pánu Bohu podlé slibuov pána Krista Ježíše, že
nám již oznámí, jest-li již čas obnovenie církve, neb nám velká
úzkost byla na vše strany. Protož núze spasenie k tomu nás připu-
dila[2] vědúce, že má býti poslušenstvie v lidu božiem v zřízenie
duochovním. A v těch všech letech nemohli sme se jeho doptati
podlé toho, jakož pán Buoh rozkázal a Duch Svatý řiedil skrze
apoštoly. Protož[α] sme se již k tomu měli, prosby činiece ⟨a⟩ toho
žádali, aby nám v tom oznámil líbeznú vuoli svú, také věříce tomu,
což jest pán Ježíš zaslíbil všem těm, kteřiež v pravém srdci hle-
f. 141[a] dají jeho, svět opouštějíce a hřiechy s žádostmi mrtvíce / řeči jeho
ostřiehají, řka: *Cožkoli prositi budete Otce ve jménu mém, dát
vám.*[β] A tak znamenavše to, kterak pán Buoh dává lidem z milosti
své, že sú z sprostnosti pokání činili (a někteřie od mladosti hle-
dali se pánu Bohu líbiti v stavu panenském i v vdovském i v man-
želském, také někteřie z kněžie i z žákuov[γ] i z rytieřských lidí ⟨i⟩
městských i sedlských),[3] tak spolu jednomyslně měli sme se k tomu;
znamenajíce jedni po druhých, co pán Buoh dělá, měli sme dou-
fání, že uslyšie prosby lidu toho a naplní sliby pána Ježíše Krista,
aby bylo zaslíbenie jeho pravdú i tohoto času posledního.[4] Protož
o to se svolenie stalo v Čechách i v Moravě. A pak někteřie z nich
sešli se k tomu místu uloženému, aby toho jistoty došli, již-li jest
čas tomu, abychom konečně římského zřiezenie zanechali a podlé
řádu prvnie církve[δ] zřiezení měli. I vzpomenuli sme na to, když[ε]
synové izdrahelští úzkost měli hledajíce v tom vuole božie, že sú
los učinili, jakož piesmo die, že[δ] los jest u vuoli božie. Protož
sme věřili modléce se, že se stane, což se jeho milosti líbí k na-
šemu spasenie. A když tak přišlo, aby bylo v ten čas, tomu sme
uvěřili, neb pán Ježíš řekl: *Pravímť vám, že oč dva z vás svolíta
se na zemi o všeliké věci, za kterúž by prosili, stanet se jim od
Otce mého, jenž v nebesích jest, neb kdež se zberú dva nebo třie
ve jménu mém, tuť sem já uprostřed nich.*[ζ]

α Modlitby za to. *C.* β Jan 15, 16. γ Jací lidé a kdo byli v počátku jednoty. *B* ⟨*červeně*⟩. δ *K tomuto místu přičiněna závorka* }. ε První los. *B* ⟨*červeně*⟩. ζ Mat. 18, 19. 20.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 118 a pozn. 2 na na str. 1.*

[2] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 2a.*

[3] *O tom, z jakých vrstev pocházeli první členové Jednoty, viz též SPIS O OUZKÉ CESTĚ KRISTOVĚ, A I f. 81b, str. 217 pozn. 1.*

[4] *Srov. str. 10 pozn. 2.*

Ještě pak tomu uložili sme čas prodlený,[α] abychom vyhledali k tomu osoby hodné, ješto by ten lid zpravovaly z daruov božiech, ne z svého duomysla a z umění lidmi učeného, ale z zjevenie pravdy, jistým piesmem toho dovodiece, jakož bylo v první církvi, a také čemuž by jiné učili, aby toho sami prvotně v skutku ostřiehali. A o to sme se svolili, aby se za to pánu Bohu modlili všudy, kdež sú[β] koli kteří, jichž sme počtu nevěděli, po krajinách, a to postiece se. Pak opět z těch vybraní k miestu uloženému sešli se. A když sme se tak spolu měli, jakož napřed dotčeno, i vybrali sme osob k radě a k naučení a k zpravování lidí[α] blíž ke dvadcíti / (ale již jest mnoho viece)[1]; potom[γ] k úřadu kněžskému f. 141[b]
devět, aby z těch devíti[δ] byli tří neb dva neb jeden; pakli by pán Buoh nechtěl z těch žádného míti, aby to ráčil oznámiti, nebť jest to veliká věc. Proto sme toho hledali modléce se, aby to vyvolil, jenž zná, kteřiež sú k tomu hodni. Neb když by bylo nepřišlo na žádného, byli bychom za čas nechali a opět se k témuž měli. Ale když sme učinili příkladem apoštolským též,[ε] jakož svatého Matěje volili, přišlo na všecky tří. Neb pán Buoh znal jich srdce prosté a dověrné jeho milosti a lidem prospěšné, jakož jest v skutku shledáno těchto let. A což jest pak pán Buoh oznámil a v srdcích lidí věrných tu přítomných, toť pán Buoh zná i také, pokudž ráčil, těm známo učinil, ješto oni to poznali, že tak chtěl pán Buoh míti.[2] Z kterýchžto věcí většie jistotu mají, než by se zázrakové a divové velicí stali, neb mohli by se státi z dopuštěnie božieho k oklamání lidu, jakožť to písma oznamují.[3] Ale toto jistě z Boha jest, cožť lidem dává, moc duochovní a múdrost, ješto jest k výstraze[ζ] od zlého a k zachování v dobrém, jakož řeč apoštolská a pána Krista to oznamuje, že to Buoh v srdci zpuosobuje mocí svú, v dobrém ustavuje a múdrostí osvěcuje ku poznánie líbezné vuole své, a také skryté věci zjevuje, kteréž sú k vzdělání a ku polepšení života křesťanského.

Také potom že sú k tomu třie vyvoleni i také který z nich měl prvnie místo držeti, to povědíno prvé, než se stalo, že jeho

α *Místo toto označeno jest postranní čarou.* β Modlitby. *C.*
γ Kněžství. *B ⟨červeně⟩.* δ Kněží volili. *C.*
ε *Srov. Sk. 1, 15.—29.* ζ Z Boha to jest. *C.*

[1] *Dlužno rozuměti nejen kněží a jáhny, nýbrž i bratří soudce. O těchto viz str. 39 poz. 1.*

[2] *Narážka na vidění Řehořovo, o němž viz str. 11 pozn. 1 a str. 30 pozn. 2.*

[3] *Srov. str. 30—31.*

k tomu Buoh vyvolil. Neb také dobré svědectvie měl, jakož[α] muož, ktož by chtěl, zvěděti to, kterakť jest od[β] mladosti ctnostně se měl až do let již víc než třidcíti, a ještě nevieme, by mohl tresktán býti z hřiechu škodlivého k spasení, neb sme jeho svědomí, dobře svědomí i skrze uptánie po všecka léta od těch, kteří jeho přítomni byli. Tak dieme v pravdě, že nevieme rovně jemu. Ale nenieť hodný chvály, ktož by se sám chválil, ale kohožť Buoh chválí. Ale že on nebyl přítomen tohoto psánie,[1] než však máme
f. 142[a] přík/lad na apoštolech, kterak sú psali jedni o druhých, i brž sám o sobě s. Pavel i o učedlnících svých a k tomu napsal: *Ktož se chválí, v Pánu se chval*[γ] a tak všickni třie jsú dobrého svědomie i svědectvie: ješto, by pak nebylo těch věcí napřed pověděných, proto podlé řeči pána Krista a zprávy apoštolské hodné jich bylo vyvolenie. Již pak potom jest i jiných více. Ale však ani oni, ani my, kteříž toto píšem, z sebe a od sebe nic nejsme, aniž sme dostatečni co dobrého pomysliti od sebe, neb sme neužitečné slouhy[δ] pána Krista.[2] Ale pán Buoh, jenž jest bohatý v svém milosrdenstvie, pro přílišnú lásku svú skrze pána Krista zasloužfolgenie učinil s námi milost svú k užietku věčného života. Protož které věci pán Buoh zpuosobil mezi námi, tak věříme, že jest uložil v tejné radě své božské, aby to v těchto časích naplnil lidu svému, neb to i písma svatá oznamují. Budiž jeho milosti věčná chvála![3]

Pak ještě o potvrzení jich v úřad kněžský.[ε] Toho sme hledali, kterak by nejslušnějí bylo, i v tom obmejšlejíce dobré věci netoliko před Bohem, ale také přede všemi lidmi. Neb sme my věřili beze všeho pochybenie, že jsú již posvěcenie skrze pomazánie Ducha Svatého a potvrzení skrze biskupa[ζ] svrchovaného. Však proto šlo to jedněm skrze druhé, jednoho z římských a druhého, jakož sme jmenovali, z puovodu první církve. Nebo jakož přišlo kněžstvo římského svěcenie skrze Sylvestra, jenž[η] byl kněz prvnie církve a puovod učinil kněžstva světského, protož Buoh tak zpuosobil, aby přišlo takéž zase s nich na tyto skrze jich kněžstva

α Biskupstvie. *B* ⟨*červeně*⟩.
β Začátek. *C.*
γ 2. Kor. 10, 17.
δ Z Boha to. *C.*
ε Posvěcení kněží a biskupů. *C.*
ζ Posvěcení vnitřní. *C.*
η Původ kněžstva světského. *C.*

[1] *Týká se bratra Michala.*

[2] *Tak ve ČTVRTÉM LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 10a Podobně i v TRAKTÁTU… O CÍRKVI SVATÉ. AI 129b (str. 307).*

[3] *Srov. str. 10 pozn. 2.*

odevzdávánie těmto, jakož die pán Ježíš, že[α] *odjato bude od vás královstvie božie a dáno bude lidu činícímu užietky jeho.*[β][1]

Ale řekl by někto: „Však proto oni kněžie jsú?“

K tomu odpovieme, že budú, dokudž pán Buoh dopustí, jakož podobně oni byli, kteřie se prorokuom protivili a je k trápení přivodili, jakožto / Micheáše, Izaiáše a Jeremiáše, až sou jej f. 142[b]
do Babylona přivedli a pomsta na ně přišla. Pak jakúť nyní moc mají kněžie zlí i s těmi, kteřiež se bezpečie spasením při jich úřadné moci? Zvědíť, když stanem počet vydávajíce před stolicí spravedlivého soudcí, ješto každému podlé skutkuov zaplatí a die vinným: *Odstupte ode mne, činitelé nepravosti, do věčného ohně* etc,[γ] ale spravedlivým die: *Poďte, požehnaní Otce mého, a příjmetež království vám připravené od ustavenie světa.*[δ] Ačť tohoto času nás i ty věci, kteréž sú při nás, kněžie i lid mnohý v posměch mají, porúhají se tomu a zlořečiece ohyžďují, k trápení a k spálení nás se chystajíce, však vieme, že tak prvním bylo a skrze to pána Krista následovali; takéž i tohoto času při nás, což pán Buoh bude chtíti, toť se stane k užietku spasenie života věčného těm, ješto pro spravedlnost trpie, jichžť jest královstvie nebeské.

Protož svědkové sme toho mnozí, že tyto věci jsú z Boha při nás i to potvrzenie,[ε] rukú vzkládanie, kteréž se stalo jednomu v pravdě[ζ] ode dvú a dvěma od jednoho, kterýž zuostává i podnes v moci božie skrze pána Krista, zpravuje se i jiné múdrostí Ducha Svatého.[2] A tak i všickni třie i potomní, kteřiež jsú v tom úřadě, to svědectví vydáváme o nich, že Buoh Otec laskavý, skrze pána Krista Ježíše, biskupa svrchovaného, pomazal jich Duchem svým[η] Svatým a posvětil i potvrdil mocí z výsosti a osvítil svú múdrostí. To tak s doufáním vyznáváme o úřednících tohoto zboru v tento čas, kteréž pán Buoh shromažďuje. Neb tak bylo v první církvi apoštolské, ješto byla v pravdě svatá, Kristem Ježíšem i jeho Duchem Svatým ozdobená, z niežť se tato nynie[ϑ] rozplodila a obnovila. Neb jinak by nebyla svatá, když by se Duchem Svatým nezpravovala a jejie úředníci skrze svrchovaného biskupa nebyli zvoleni, posvěceni a potvrzeni, ale byli by svuodce a vuodce

[α] Kněžstvo prvním odjato a našim dáno. *C.* [β] Mat. 21, 43.
[γ] Mat. 7, 23. [δ] Mat. 25, 34. [ε] Rukou vzkládaní. *C.*
[ζ] nb. *C.* [η] Pomazání boží. *C.* [ϑ] To činí svatou církev. *C.*

[1] *V příčině volby a potvrzení prvních kněží a biskupa viz pozn. 1 na str. 31. Srov. též pozn. 1 na str. 30.*

[2] *Srov. poznámku předchozí.*

zboruov hřiešníkuov a spolu rota zatracenie. Ale kteřiež se přídržie Krista Ježíše skrze víru živú, skutky dobrými a životem ctnostným ozdobenú a dokázanú, těchť jest pán Ježíš hlava a oni spoluúdové církve svaté poslušenstvie zachovávajíce a spolu v lásce přebývajíce; protož všem lidem dobrého žádají, neb ke všem
f. 143ª lidem[α] / milost mají a tak pána Krista následují i první církve svaté, o niežť se věřie v jednotě přebývati, neb také jie následují, jakož píšie, že *jest nejlepšie mistrovstvie života následovati skutkuo prvotní církve,*[β] neb ona jest následovala pána Krista v trpělivosti i ve všeliké ctnosti.

A všickni spolu v nie údové poctiví přebývali u veliké milosti, nepřáteluom dobře činili a žádnému zlého[γ] za zlé neodpláceli. Protož i budúcím příklad na sobě pozůstavili i naučenie, kteříž po nich všech časuo i tohoto shromažďují se v jednotu víry a lásky, kdež sú koli po všem světě, s nimiž účastnost věříme míti, neb vyznáváme v jednom duchu tu víru nejsvětějšie, skrze kterúž sme se spojili v jednu církev skrze Krista Ježíše, o níž v tomto psání vypravujem i také, kterak se při nás dálo, oznamujem, a který jest puovod náš a kterými příčinami uvedeno jest to z milosti božie, v niež sme i ustaveni k užitku věčného života. A o tom nepochybujem, že mnohému lidu po okršku světa k spasení přijde, lidem z řádu rytieřského i obecného, také učeným i kněžiem, neb dává pán Buoh i tohoto času poznávati a pokání činiti takovým, kterýchž povolává a vyvoluje *z národuov, z pokolení i z jazykuov*[δ] a shromažďuje v jednotu církve své svaté, aby v lásce přebývali a vespolek se v pánu Kristu milovali, Němci s Čechy i s Uhry i s Prušany i z jiných zemí; jakož již to v pravdě jest, že sú jako jedno srdce a jedna duše, ač ještě v malém počtu těch zemí, což o nich víme. Ale *nenieť ruka božie ukrácena, aby nedělal díla svého a nerozmnožil jeho, aniž jest ucho jeho obtieženo, aby neuslyšal*[ε] lidu toho, ještoť chodí v sprostnosti ⟨srdce⟩ svého, miluje jeho a volá k němu ve dne i v noci, ale slyšíť a učiníť, což jest zaslíbil skrze Syna svého milého a skrze posly své předpověděl Duchem Svatým. Ačť se pak tomu vždy protivie kněžie s mnohým[ζ] lidem a ty věci, kteréž při nás jsú, za-bláz-

α *Ke konci f. 142ᵇ dole uprostřed:* Spolehnutí na Boha v pokušeních. *B ⟨červeně⟩.*

β *Beda Venerabilis,* Homilia X. in dominica post ascensionem Domini (*Migne,* Patrol., ser. lat. t. 94, 189).

γ Znamení církve svaté. *C.*

δ Zj. 7, 9.

ε 4 Mojž. 11, 23. Iz. 59, 1.

ζ Překážky dílu božímu. *C.*

novství mají a proto nás nenávidie a z zboruov vymítají i hrdla odjímajie, zlé věci na nás mluví, pikhartují a kaceřují, ale všech těch[α] / věcí zanedbáváme a opovažujem se vědúce, komu sme f. 143[b]
uvěřili. A také víme, že více nad to nemohú, než což Buoh dopustí, a což vzloží, toť učiní k chvále své a ku prospěchu církvi své, kterážto, když jest v úzkosti, tehdy roste, když protivenstvie[β] trpie, tehdy ktve, když bývá potupena, tehdy prospievá, zabita jsúc přemáhá, tresktána jsúc srozuomívá a tehdy stojie, když se vidí býti přemožena. Takť sú i ti první učitelé o tom smyslili, neb to písma svatá oznamují, kterak sú první tú cestú šli úzkú, skrze bránu těsnú,[γ] kadyž i sám Pán šel, spasitel všech, kteřiež jeho následují a pro něho ty věci podstupují a ve všem duchu zlému odpierají, skutkuom jeho zlým nepovolujíce, ale duchu múdrosti v sobě místo dávají a shuory posilnění přijímají a z toho moc i uměnie mají úředníci církve svaté k tomu dílu, kteréž nehyne, ale zuostává k životu věčnému. Protož potřebieť jest těm dělníkuom srdečné pokory a ducha chudičkého, aby nezdáli se nětco před očima svýma, a s bázní jeho jako třasúce se před řečí jeho to dílo mají dělati a o své spasení i lidské mají pracovati. Neb což jest spasitedlného, dobrého, to jest dielo z milosti jeho skrze pána Krista Ježíše. Kohožť ráčie zachovati od mladosti bez hřiechuov smrtedlných a dá jemu ruosti v ctnostném životě i trvati i jiným prospievati a kteréž pak ku pokání přivodí a svú milostí navštěvuje a hřiechy odpustie a očisťuje a tak je činí hodné slúhy sobě, aby dary jeho přijali a jako hřivnú těžili a pro jméno jeho i trpěli, to vše dáno jim z milosti jeho. Nebo první tak se měli, že sú v pokoře a v ponížení pána svého následovali, jakož die s. Pavel: *Divadlo učiněni sme tomuto světu i anděluom i lidem.*[δ] A dál die: *Zlořečie nám a my dobrořečíme, protivenství trpíme a snášieme, porúhají se nám a my se modlíme, jako smetí tohoto světa učiněni sme, všech ohryzek.*[ε] A opět: *Zmrskavše apoštoly zapověděli, aby nemluvili ve jménu Ježíšovu, a oni šli radujíce se od zboru, že sú hodni jmíni pro jméno Ježíšovo pohanění trpěti.*[ζ]

Ale mohla by otázka býti od toho, kto nenie svědom těchto f. 144[a]
věcí při nás nadepsaných, a tyto řeči čta neb slyše, mohl by ne-

α *Ke konci f. 143a dole uprostřed:* Inicio unitatis quae quietas fuit. *B* ⟨*červeně*⟩.
β Pěkné povědění. *C.* γ Parafráse Mat. 7, 13. 14.
δ 1 Kor. 4, 9. ε 1 Kor. 4, 12. 13. ζ Sk. 5, 40. 41.

rozuměje řéci: „Odkud[α] to víte aneb z kterých jistých písem duovod máte, jimž by slušalo věřiti, že Buoh tomu chce k chvále své a k spasení lidem, abyšte se o tak veliké věci pokusili a to konali, jakož ste napsali, opováživše se všech věcí i hrdel, a pak o duše jest nejviece?“[α]

K tomu dieme, že jistý duovod toho máme a[β] základ pevný, ješto na světě nic nemuož býti jistšieho a stálejšího než dielo božie skrze slovo jeho mocné a múdré. Neb ktož tak stavie na skále, tomu brány pekelné neodolají, jakož sme toho napřed dotkli. Neb to dělá Buoh Otec i Syn v Duchu Svatém a tomu i písma jistá a stálá apoštolská i jiná Bohem vdechnutá svědectvie vydávají, že jest to dielo z Boha, v komž se moc jeho ukazuje a múdrost zjevuje. Neb kto muož na světě učiniti, aby mnozí lidé jedno srdce a jedna duše byli, a to skrze lásku a pokoj? A to jest dielo z Boha Otce mocného[γ] skrze Syna jeho múdrého v Duchu jeho dobrotivém, neb člověk byv prvé pyšný i jest pokorný a byv lakomý a nečistý i jest milosrdný, vzdrželivý a čistý a byv popudlivý, hněvivý a svárlivý i jest dobrotivý, tichý, zbytedlný, svorný a pokojný a byv závistivý a nenávistivý již jest příznivý, laskavý. Protož kto to muož dielo dělati, než sám Buoh, aby tak lidi změnil vnitř? Jakož písma svatá svědčie, že byv člověk jako lev ukrutný a jako vlk hltavý, i bude jako beránek tichý a volek prostý, neb opět byv jako hora duchu vysokého a chytrého a někdo hlúpé nerozumnosti a hovadný v zlosti, i srovnáta se obú v Kristově sprostnosti zpravujíce se jeho múdrostí i naplněni budou ovotcem spravedlnosti, přebývajíce spolu v srdci laskavém a v duchu pokojném. A tohoť diela duch zlý a závistivý nemuož dělati, aby člověka vnitř změnil, aniž jeho poslové, ješto je muož proměniti
f. 144b v tvárných věcech, jako by byli slúhy spravedlnosti,[δ] [1] / ale toto dielo jest z Boha v pravdě, neb die s. Pavel, že *ovotce Ducha Svatého jest radost, láska, pokoj, dlúho čekánie, trpělivost, milostivost, dobrota, tichost, viera, střiedmost, vzdrželivost, čistota.*[ε] Protož jakož daleký jest rozdiel smrti od života, tak ctnosti od

α *K tomuto místu vztahuje se postranní červená závorka.*

β Dílo boží i důvod jeho. *C.*

γ Vysoké smyšlení a opravení. *B ⟨červeně⟩.*

δ *Ke konci f. 144a dole uprostřed:* O té jednodušnosti a těch ctnostech locus hic est tandem retractatus post aliquot tempora po B. Řehořovi, qui fuit huius scripti autor. *B ⟨červeně⟩.* ε Gal. 5, 22.

1 *K tomuto místu, jakož i k místu, k němuž hledí připisek v poznámce δ uvedený, vztahuje se připisek Blahoslavův přičiněný ke konci kusu (f. 173a).*

hřiechuov, jakož sú zjevní skutkové těla, smilstvo, nečistota, nestydatost, smilnost, modlosloužení, trávenie, nepřízně, svárové, nenávisti, hněvové, náhlosti, nesvornosti, šibalstva, závisti, vraždy, opilstva, hodovánie a těm věcem podobné. Pak kteříž se z těch věcí vyvlekli a jich ostali a ctnostně živi sú, tiť sú ⟨se⟩ změnili skrze Krista Ježíše, jenž jest moc a múdrost božie, jakož die s. Pavel: *Oblecte se jako vyvolení božie světí a milí v střeva milosrdenstvie, v dobrotivost, v pokoru, v smírnost, v trpělivost, shovívajíce sobě vespolek a odpúštějíce sami sobě, ač kto má proti někomu žalobu, jakož i Buoh v Kristu odpustil vám, tak i vy, a nade všecky tyto věci lásku majíce, jenž jest svazek dokonalosti.*[α] A opět takovým die: *Prosím vás, bratřie, já okovaný v Pánu, abyšte duostojně chodili povoláním, kterýmž povoláni ste, se všie pokorú, s tichostí a s trpělivostí, snášejíce se vespolek v lásce, pilni jsúce zachovati jednotu ducha v svazku pokoje, jedno tělo a jeden duch.*[β]

Protož věz, že z toho máme jistý duovod a stálý,[γ] když takové změnění nalézá se v lidech, ješto jest bez pochybenie štípenie božie, kteréž roste a ovotce plodie takové sladké a chutné z vinného kořene, Krista Ježíše. A tiemť sú apoštolé dovodili pravdy, na sobě ukazujíce, což na Kristu bylo, jakož die: *Víte, kterak sem s vámi byl slúže Bohu se vší pokorú a tichostí a se slzami i s pokušeními.*[δ] A opět, že *umrtvení Jezu Kristovo na svém těle nosíme.*[ε] A také věrným křesťanuom psali: *Přijali ste slovo ne jako slovo lidské, ale jakož jest jistě slovo božie, jenž dělá v vás.*[ζ] A opět ukazuje, co dělá, řka, že *když ste byli slouhy hřiecha, uposlechli / ste z srdce v tu zpuosobu učenie, v kteréž* f. 145[a]
ste dáni, a vysvobozeni jsúce od hřiecha, slouhy učiněni ste spravedlnosti.[η] Toť jest to dielo užitečné dělníkuo dobrých, kteřiež se mocí božie posilňují a múdrostí Ducha Svatého zpravují. A tak sú byli milí apoštolé a od nich všickni v témž duchu Kristovi poslové to dielo dělají, lidi od hřiechuov odvodíce a k ctnostnému životu spomáhajíce skrze pravdu učenie, kteréž z Boha mají, aby již takovým mluviti neb psáti mohli, jako s. Petr křesťanuom věrným psal řka: *Vy ste rod vyvolený, královské kněžstvo, lid svatý, lid dobytie, abyšte moci jeho zvěstovali, jenž vás z temnosti povolal v předivné světlo své, kteřiežto někdy ne lid, ale nynie lid božie, někdy nedošli milosrdenstvie, ale nynie došli*

α Kol. 3. 12.—14. β Ef. 4. 1.—4. γ Důvod jistý. *C.*
δ Sk. 20, 20. ε 2 Kor. 4, 10. ζ 1 Tes. 2, 13. η Řím. 6, 17. 18.

milosrdenstvie.[α] A s. Pavel die: *Bratřie moji nejmilejšie a přežádúcí, radosti má a koruna má, tak stuojte, v Pánu nejmilejšie.*[β] Takovéť sú svědectvie vydávali dělníci dobré o svém diele, za něž odplaty hojné i s nimi čekali, o niež také napřed dotčeno. Takť sú se spasením bezpečili a v naději jisté postavovali života věčného a z takového diela oniť sú nepochybovali. Protožť sú psali těm, kteréž tak nalézali, jakož opět s.[γ] Petr die: *Budeť vám hojně dán vchod u věčné královstvie Pána našeho a spasitele Ježíše Krista.*[δ]

Ale jináť sú písma o těch, kteřiež, což učie, toho pravdy nemají. A ti na písku zakládají a štípenie cizoložné puosobí z toho duchu, jehož v srdci mají, jakož jej v skutku ukazují skrze ovotce nepravosti hřiecha. Jakož toho dotčeno, kterací sú, kdyžť v sobě nemají díla božieho, že zůstávají v těle, poddaném hřiechu. Ačť písmem mnoho dovodí pravdy Krista Ježíše i apoštolské stolice, ale sami nevědie, co mluvie, neb toho skutkem zapírají i slovem nesmějí se k tomu přiznati. Protož nenieť podobné, aby odpočíval Duch Svatý v srdci takových kněžie, aby pravdu Krista Ježíše znali v srdci svém a z něho moc i uměnie měli k dielu božiemu, aby pak toho teprův písmem dovodili, což sami činie, a též i na jiných aby se to ukázalo, kteréž oni učie, aby dielo jich zjevno bylo a z toho mohli jistotu míti, že sú spolu v jednotě církve svaté, zachovávajíce poslušenstvie jejie. Jakož o tom apoštolé
f. 145b píší, kterak / údové církve svaté uposlúchali učenie pravdy, v kteréž sú dáni, tak že sú život změnili, jakož toho napřed dotčeno. Ale takoví dělníci, ješto diela svého podlé úřadu nemohú dokázati na sobě ani na lidu ukázati, kterémuž posluhují, tiť se viery božie i jednoty církve svaté odsuzují, neb sami na se řeči pána Krista i apoštolské přivodie, že sú hřiešní i s lidem, a to i skutkem ukazují. Protož skutkem i slovem odsuzují se víry a lásky, jediné že tomu sami nerozumějí. Neb v kterýchžť jest dielo božie, tiť mají víru jeho a jsúce jím posíleni a Duchem moudrosti naučeni, a z toho v sobě zlé přemáhají a v dobrém se ustavují, protož z toho mohú i umějí přídržeti se věrú srdce a milostí ducha Boha mocného, múdrého a dobrotivého. A z toho jsú údové církve svaté, jsúce účastni spolu Boha Otce skrze pána Krista Ježíše, z něhož dielo ukazují, ctnostně živi jsúce a dobré skutky činiece. Protož jistotu toho mají, že sú dobré víry a v jednotě církve svaté

α 1 Petr 2, 9. 10.   β Fil. 4, 1.
γ Rozdíl zlých od dobrých. *C.*   δ 2 Petr 1. 11.

přebývají, jakož to v pravdě vyznávají věrní křesťané, když tak věříce srdcem Boha se přídržie. Neb jiné jest mluviti, že věřím o pánu Bohu a pánu Bohu.[1] Takovúť vieru i ďáblové mají, ale této žádný jiný, než spoluúdové církve svaté, v níž sú sebe účastni svatě obcujíce a z toho věřie hříchuom odpuštění a že z mrtvých vstanú v těle oslaveném k životu věčnému. A protož tu vieru vyznávámy, jakož sme o nie napsali v prvním listu.[2] Protož v komžť nenie díla božieho, neznáť pravdy anižť má viery božie i nemuožť býti v církvi svaté, neb nevšel v poslušenstvie jejie. A o tom die s. Pavel, že *skrze něho přijali sme milost a apoštolstvie ku poslušenstvie viery ve všech národech.*[α] A s. Petr die: *Aby víra váše a naděje byla v Bohu, duše váše čistiece v poslušenstvie lásky bratrského milovánie, z sprostného srdce vespolek se milujte pilněji, druhé jsúc porozeni ne z semene porušitedlného, ale neporušeného, skrze slovo Boha živého a zuostávajícího na věky.*[β]

Protož kteřie sú to naučenie apoštolské přijali, tiť sú se v nový život zrodili a tak sú se u víře ustavili, v kteréžto víře poslušenstvie jest církve svaté, ješto také ti nedostatkové, kteřiež se přihházejí proti vuoli a úmyslu (jakož slovú hřiecho/vé všední, f. 146[a]
o nichž die s. Jan: *Dieme-li, že hřiechu nemáme, sami se svodíme a pravdy v nás nenie*),[γ] takové nemoci lidské a poškvrny uléčeny bývají a skrze slovo božie a modlitbu a víru očištěny. A tiem posluhují prvotně úředníci církve svaté i také jiní údové jedni druhým a tak čistie duše své v poslušenstvie lásky jednoty křesťanské. A k tomu jsú svátosti církve svaté, jimiž posluhují v pravdě takoví úředníci, majíce sami v pravdě svatost života a posvěcenie ducha. Takovým také posluhují, kteréž znamenají, že v pravdě slovo božie přijali sú, jenž jest moc božie každému věřícímu k spasení. Ale bez toho již napřed pověděného všickni učitelé mnoho písma umějíce a jimi dovodiece nicť neprospějí, než jakož apoštol die, *všelikým*[a] *větrem učenie točie se*[δ] k obtížente bludu, neb se vždycky učie a nikdy k umění pravdy nepřicházejí, neb ústy vyznávají a skutky zapierají. Protož při takových žádné jistoty nenie, by úředníci[ε] církve svaté byli, kdyžť toho nemají, cožť jest podstatného k tomu úřadu, jenž jest moc slova božieho a múdrost Ducha Svatého. Nebť jest pán Ježíš hned zaslíbil dáti posluom

[a] *Orig.:* všelikém.
[α] Řím. 1, 5. [β] 1 Petr 1, 21.—23. [γ] 1 Jan 1, 8.
[δ] Ef. 4, 14. [ε] Při kterých není jistoty kněžství. *C.*
[1] *Tento rozdíl činí Hus ve svém VÝKLADU VIERY (Erben I, 7).*
[2] *Str. 281 sl.*

svým, nebť by nadarmo poselstvie děli bez toho, poněvadž z sebe a od sebe nic nemohú, ale v tom, jakož die s. Pavel: *V němž všecko mohu, jenž mne posiluje.*[α] A opět: *Složil v nás slovo smířenie.*[β] A opět: *Dal nám úřad smířenie.*[γ] Protož takové majíce obdarování z Boha, duovod mají jistý, že sú poslové jeho, kdyžť to ukazují skrze skutky dobré a život ctnostný, neb by jinak ničímž nedovedli úřadu poselství svého, když by toho neměli, což jest z Boha v Kristu Ježíši skrze nové stvořenie, jakož opět die: *Jehožto účinkem stvořeni sme v Kristu Ježíši v skutcích dobrých, kteréž připravil Buoh, abychom v nich chodili.*[δ] Protož nenie-liť skutkuov dobrých, také stvořenie nového nenie a tak ani viery. Protož die s. Jakub: *Ukaž mi víru tvú bez skutkuov,*[ε] jako by řekl: „nemáš co ukázati, ale jáť tobě ukážie z skutkuov víru."
f. 146b Neb Abraham uvěřil Bohu i ukázal to skutkem / obětovav syna svého. Takť jest svědectvie apoštolské.

Ale nynějšie mistří a doktorové mluvie a píšie, že kněz, ačť jest zlý, a by pak byl nejhoršie, že muož míti víru dobrú a moc úřadnú, z niežť posluhuje slovem božiem i svátostmi užitečně lidem k spasení. Tať věc duovodu nemá v písmě svatém, ale viece jest odporná mnohým řečem pána Krista i apoštolským. A jest i proti rozumu lidskému. Neb když by někdo uzře bodlák i dovodil písmem řka, že jest kořen vinný, a někto by řekl, že jest bodlákový, musili by toho duovodu hledati, jaké jest ovotce, jakož pán Ježíš die: *Nesbírají s bodlákuov fíkuov ani s trnuov vinných jahódek,*[ζ] a opět k témuž die, že *dobrý člověk z dobrého pokladu srdce svého vynášie dobré věci.*[η] Ale když by někto řekl: „Ačť jest strom s ovotcem bodlák, protoť jest vinný kořen, ješto jest mocný a užitečný," a někto by řekl, že to býti nemuož, neb přirozenie jeho nenie dobré, poněvadž jest bodlák aneb trn s planými trnkami, protož jest též i kořen trnový, a když by vždy vedl řka: „ačť jest i trnový kořen, jestiť proto ovotce jeho vinného kořene; to již, kořen i strom, obé zlé, ale protoť ovotce dobré," ten duovod nenie pravý z řeči takové, neb toho skutkové neukazují. Tak podobně se přihází, že obecně říkají Čechové, že v římském poslušenství nedobře stojie u víře i život zlý mají, ale proto úřadná moc dobrá jest, z niež mohú posvěcovati i rozhřešovati. Protož ty řeči potřebují súdu pravého od těch, kteříe by nechtěli zklamáni býti a o své spasení přijíti. Opět druhý pří-

α Fil. 4, 13. β 2 Kor. 5, 19. γ 2 Kor. 5, 18.
δ Ef. 2, 10. ε Jak. 2, 18. ζ Luk. 6, 44. η Mat. 12, 35.

klad, že by někto vezma kámen obecný řekl: „Toto jest kámen drahý, jenž má moc velikú a světlú,“ a kto by kamenie drahé znal, řekl by: „Zda-li nevidíš, že jest kámen obecný, ješto jím zdi dělají?“ A když by pak vždy při držal, řekl by k němu: „Ale zkusme toho, má-liť jakú dobrotu v sobě; všakť ukáže skutek, jakúť moc má anebo jaké světlo.“ Nad to pak když by kto řekl: „Ačť jest kámen k ničemuž neužitečný a nehodný, ale protoť osvěcuje a moc dává velikú, ješto mohú jí mrtvé křésiti i slepé osvěcovati“, kto by jemu mohl věřiti, poněvadž sám / praví, že jest f. 147[a]
zlý a neužitečný? Však když by to mohl učiniti, byl by hodný a velmi dobrý. Ale poněvadž žádného nevzkřiesí ani koho slepého osvítí, tehdyť mluvie to, což nevie, nebť skutkem i slovem toho zapierá, očť při vedl.

Takť podobně shledává se na těch, kteří sou v tom úřadě, nebo sami se k tomu znají, že zmařená suol k ničemuž se nehodí. A tu řeč pána Krista Ježíše[α] sami kněžie přivodí na se a opět: *Slepý slepého vede a oba v jámu upadnata*,[β] to tak svědčiece sami o sobě. Proto vždy sami odporně tomu při provodie, že mrtvé křiesí skrze rozhřešovánie a osvěcují přivodiece ku poznání pravdy, ale toho se skutek neukazuje. A poněvadž sú sami mrtví hřiechy a slepí, neb zlost oslepila oči jich,[γ] kterakť pak jiným poslúžie k tomu, poněvadž toho sami nemají? A o to jest všecka pře a nesnáze mezi námi a kněžími, ale oniť to[δ] provodie múdrostí pohanskú a mocí světskú. Neb ktož by chtěl té múdrosti poslouchati, kterúžť písma glozují a k svému úmyslu obracejí z vtipu přirozeného a múdrostí vyučenú, již provodie, což chtie? Jako když by některá věc byla bielá, oni provedú, že jest černá, a tak o všelikú věc omámie člověka, aby věřil tomu, což nenie, že jsúce zlí, proto sú dobřie podlé úřadné moci.

I ovšem i myť to držieme, že úředník muož býti sám zlý, ale proto muož býti v úřadě dobrý, pánu svému věrný i lidem prospěšný, dobrotivě s nimi nakládaje.[1] A podlé toho jich rozumu i duovod jest. A my také žádné bychme odpory nedrželi o to, že farář s rychtářem jednu moc máta v svém úřadě[2] a oba pánu svému prospěšná i lidem v svém úřadě, nad nimiž sta postavená. Ale jiné jest býti úředníkem v církvi svaté věrným a prospěšným, aby s milostí věrně činil, což od Pána vzal, aby také za to odplaty čekal, když die pán: *Miehoděk slouho věrný a dobrý, že's*

α Mat. 5, 13. β Luk. 6, 39. γ Parafráse 1 Jan 2, 11. δ Jak to tvrdí. C.
[1] *Srov. pozn. 2 na str. 39.* [2] *Srov. Al. f. 113b (str. 279).*

nad nemnohými věcmi byl věrný, nad mnohými tě ustavím, vejdiž
f. 147[b] *v radost Pána svého.*[α] Pro/tož tuť musí zachovati věrnost, nejprvé sám ctnostně živ jsa a dobré skutky čině, ⟨aby⟩ jiným k témuž prospieval, uče přiekladem ctnostného života i slovem pravdy z mocí božie. A tenť muož posvěcovati i osvěcovati i také mrtvé křésiti, jakož die pán Ježíš, že *mrtvie uslyšie hlas Syna božieho, a kteřiež uslyšie, živi budou.*[β] Protož tak jest slovo božie mocné, že mrtvého člověka hřiechem v duchu obživí i v rozumu osvítí, aby ten člověk byl posvěcený v duchu. A o takových die apoštol: *Kteřiežto jsú jednú osvícenie, okusili také daru nebeského a účastni učiněni sú Ducha Svatého a okusili také dobrého slova božieho a moci věka budoucího.*[γ] Protož takoví věrní úředníci činie prospěch Pánu svému i lidem. Ale tohoť nemuož provésti múdrostí tělesnú, ani mocí světskú, aby odsoudil[a] k upálení, kteřiež by nechtěli vyznávati, že oni tu moc mají jako nejlepší jsúce zlí. Ale kteřížť tu moc v pravdě mají, musíť se chystati k trpenie, jakož se čte o mnohých v první cierkvi, že sú mučedlníci byli. A tak se děje i podnes od též moci, ačkoli jest pod jménem Kristovým, jakož toho duovod stal se skutkem na jednom na Moravě nedávno proto, že nechtěl vyznati toho, o čemž tuto píšem.[1]

Protož veliký jest rozdiel diela v moci slova božieho od toho, kteréž duch světa tohoto dělá pod jmenem slova božieho, a žádného přirovnánie nenie, neb jedno světlo jest a druhé tma a v jednom záležie život a v druhém smrt, jakož o obojím sú piesma apoštolská, v nichž se oznamují dělníci i dielo. O jedněch die, že sú *nepřítelé kříže*[b] *Kristova, jichžto konec zatracenie, jichžto Buoh břicho jest a chvála jich v pohanění, kteřiežto zemské věci čeníchají.*[δ] A opět, že *buoh tohoto světa oslepil mysli nevěrných, aby se jim nesvítilo světlo svědectvie slávy Kristovy, jenž jest obraz božie.*[ε] Ale o druhých die: *Hodné nás učinil služebníky nového svědectvie ne literú, ale duchem, neb litera zabijie, ale duch obživuje.*[ζ] A opět: *Buoh, jenž řekl, aby se z tem-*
f. 148[a] *nosti světlo osvítilo, osvítil v srdcích / našiech osvícenie uměnie jasnosti božie v tvář Ježíše Krista.*[η] Protož vše jest[ϑ] vypsáno skrze ty, kteřiež sú první dělníci a nejumělejšie, ješto všickni po-

[a] *V originále:* odsoudili. [b] *Originál má:* +.
[α] Mat. 25, 21. [β] Jan 5, 25. [γ] Žid. 6, 4. [δ] Fil. 3, 18. 19.
[ε] 2 Kor. 4, 4. [ζ] 2 Kor. 3, 6. [η] 2 Kor. 4, 4. [ϑ] Dílo boží. *C.*
[1] *Týká se nepochybně bratra Jakuba Chulavy, jenž byl upálen ve Vyškově. Srov.* GOLL *v ČČM 1885, 56. 73. 74. Viz též str. 225 a tam pozn. 1.*

tomní majie se od nich učiti a příkladem jich dělati v témž duchu pracujíce a z toho posílenie i umění bráti skrze pána Krista Ježíše k tomu dielu, aby jinak nedělali, než tak, jako oni, kteřie se Duchem Svatým zpravovali a od ducha tohoto světa se vystřiehali, kterýž dielo dělá své v syniech nevěrnosti, v falešných prorocích a skrze ně ve všech, kteřiež poslúchají jich a následují na široké cestě, jakož jest o nich sám Pán mluvil, že budú mnozí a přijdú ve jménu jeho.[α]

Tenť jest dvuoj puovod toho diela, neb jedněch maličko na na úzké cestě, ale druhých množstvie na široké cestě.[β] Jakož se to v skutku vidí, kterak jest maličko těch, ješto dobře živi jsú v pravdě, ale množství veliké, ješto následují jedni druhých v skutcích zlých. A tak jest řeč božie pravá, ješto die, že *mnozí jsú, ješto jdú na věčné zatracenie, ale maličko těch, kteřiež poznávají úzkú cestu, kterážto vede k životu věčnému.*[γ] A na té cestě jest brána těsná, o niež die: *Žádný nemuož přijíti k Otci, jediné skrze mě.*[δ] A opět: *Jáť sem dvéře. Skrze mě, ač kto vejde, spasen bude. A vejde i vyjde a pastvu nalezne, ale kteřiežkoli jinudy jdú, jsúť zloději a lotři, a zloděj nepřichází jediné, aby kradl, hubil a zatratil.*[ε] Protož kterúť kto cestú jde a skrze kterú bránu, ten užitek dělá a k tomuť posluhuje, neb to knieže temnosti dělá dielo své v synech nepravosti, ještoť je vede po široké cestě k věčné smrti, ale Kristus Ježíš, jenž jest kníže světlosti, jest vuodce svých ovec na úzké cestě k věčnému životu a zaslíbil jim, že jich neopustí, ale že s jedněmi po druhých bude až do skonání světa. A oni také jeho se přídrželi a přídržejí ssužujíce život svuoj ode všech žádostí zlých i jdú skrze trpělivost jeho, berúce posilněnie z něho i uměnie, aby v / moci jeho a skrze Ducha f. 148b
múdrosti, jehož přijímají od něho, všecko, což mají činiti, činili i mluvili. Protož die: *Když Kristus přebývá v vás, tělo zajisté umřelo jest pro hřiech, ale duch živ jest pro ospravedlněnie.*[ζ] A opět: *My z Boha před Bohem v Kristu mluvíme.*[η]

A tak úředníci církve svaté[ϑ] v pravdě dielo božie dělali, neb pravdu Krista Ježíše v srdci svém měli a v duchu zamilovali, skrze něhož svatost života přijali, aby všem úduom církve svaté k naučení byli skutkem i slovem, jakož jim příklad na sobě dal řka: *Učtež se ode mne, žeť sem já tichý a pokorný srdcem.*[ι]

α Mk. 13, 22. β Mat. 7, 13. 14. γ Mat. 7, 13. 14.
δ Jan 14. 6. ε Jan 10, 9. 10. ζ Řím. 6, 6. 7.
η 2 Kor. 2, 17. ϑ Dílo boží. *C.* ι Mat. 11, 29.

Protož je Duchem Svatým zpravoval všecky časy a zpravovati bude až do skonánie světa, kteřiež tak následovali jeho a následovati budú, a těch on neopustí, nebť jest slovo jeho pravé a zaslíbenie jisté. Neb hned když na světě s prvními bydlil, velikú péči o ně měl k tomu úřadu je zpuosobuje a vyvoluje i povolávaje. A na modlitbě přes celú noc bděl, prosby čině k Otci za ně, aby je od zlého zachoval a v pravdě jich posvětil. A tak, kteréž vyvolil, ty i apoštoly nazval, kteřiež trvali v tom vyvolenie, učiece se od něho až do smrti jeho. A když z mrtvých vstal, opět jim se oznamoval, učil, napomínal i tresktal, vždy k dokonalosti veda, až jim Ducha svého Svatého seslal, aby z toho dostateční byli následovati jeho a lidem prospievati užitečně k spasení, ku pokání vedúce a pravdu oznamujíce Krista Ježíše, aby také jeho přijali a jemu místo v srdci svém dali a tak moc synovstvie měli, věříce ve jméno jeho, a z toho, což sú sami vzali, jiným posluhovali skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém. Nebť by jinak neprospěli nižádnému k životu křesťanskému obnovenému, když by sami prvé toho neměli, aniž by mohli býti kněžiemi, když by nebyli toho rodu Krista Ježíše, neb on jest kněz svrchovaný podlé řádu Melchisedechova, kterýžto byl u figuře kněžství Kristova. Kteréhožto rodu mají kněžie býti v zákoně nového svědectvie, nebo ono kněžstvo židovské bylo po rodu z pokolenie Levi a když by kto byl chtěl z jiného rodu kteréhožkoli knězem býti, neměl k tomu
f. 149a moci. Pakli by se kto v/pletl všetečně neb kterúkoli příčinú dal se do posluhovánie, hněv božie na se vzbudil a lidem nic neprospěl.

Ale již to pominulo podlé podobenstvie. Protož pravda toho jest duochovní kněžstvo zákona neporušeného, svědectvie věčného pána Ježíše Krista, jenž samého se obětoval a krev z sebe vytočiti dal. Protož k takové oběti nemohú jiní kněží býti v církvi svaté, než z těch, o nichž die s. Petr: *Vy ste rod*[α] *vyvolený, královské kněžstvo.*[β] Neb ten Melchisedech byl král i kněz, drže figuoru pána Ježíše, jenž jest on král nad králi a kněz svrchovaný. Protož všickni, kteřiež mají kněžie v pravdě býti, musíť jeho rodu býti, stvoření nové, jsúce obnoveni a posvěceni skrze pomazánie Ducha Svatého.[1] Nechť pak sobě dovodie, čím chtie neb kterak chtie neb kýmkoli, Jidášem neb Kaifášem neb Mojžiešovú stolicí,[2]

α Z kterých lidí mohou býti kněží. *C.* β 1 Petr 2, 9.

[1] *Srov. SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH, AI f. 47b sl. (str. 131 sl.).*

[2] *Srov. l. c. str. 88 sl., 109 sl., 116 sl., 124 sl.*

nicť sobě nedovedú před Bohem neb veškeren smysl písma svatého tento jest, že nižádný nemuož v pravdě knězem býti, leč prvé přijde k tomu kněžstvie rodu semene slova božieho v člověku vnitřním, duochovniem,[1] jakož die s. Petr: *Vzdělávejtež se v domy duochovnie, kněžstvie svaté, abyšte obětovali oběti duochovnie, vzáctné Bohu skrze Krista Ježíše.*[α] Neb každý tak má býti údem v církvi svaté, jsa toho rodu kněze velikého, neb takoví údové jednoty církve Duchem Svatým se zpravují, jakož die s. Pavel: *Kteřie se koli Duchem božiem zpravují, ti synové božie jsú.*[β] A opět: *Poslal Buoh duch Syna svého v srdce náše, volajícího: Otče, Otče!*[γ] Protož toho rodu musíť býti kněžie církve svaté, nebť jiným daruov nedává.

Protož neměli by obětovati z čeho ani čím posluhovati, neb toto die: *Kněžstvo svaté, obětujíce oběti duochovnie, vzáctné Bohu skrze Krista Ježíše.*[δ] A sami od sebe v rodu tělesném nemohúť toho míti, aby vzáctně obětovali,[ε] poněvadž sami nejsú vzáctní a vzáctní jinak nemohú býti, než skrze Krista Ježíše. A není-liť skrze něho pomazán a požehnán, byť ho pak papež mazal se všemi / kardinály a biskupy, protoť nic nebude.[2] A též f. 149[b]
i papež, byť pak ode všech duochovních i světských byl vyvolen, potvrzován i mazán i kterak koli žehnán, nicť sobě neprospějí, když sú nepřišli k tomu, jakož píše s. Pavel: *Dobrořečený Buoh a Otec pána našeho Jezu Krista, jenž požehnal nám v každém požehnánie duochovním v nebeských věcech v Kristu. Jakož vyvolil nás v něm před ustavením světa, abychom byli světí a neposkvrnění před obličejem jeho v lásce, jenž nás vyvolil u vyvolenie synuov skrze Ježíše Krista v něho, podlé uloženie vuole své k chvále slávy milosti své, v kteréžto vzáctné nás učinil v milém Synu svém, v němžto máme vykúpenie skrze krev jeho, odpuštěnie hříchuo podlé bohatství milosti jeho, kteráž se převelmi rozhojnila v nás ve všie moudrosti a opatrnosti, aby známé učinil nám tajemstvie vuole své.*[ζ] Toť jest svědectvie o těch, z nichž sú byli kněžie v církvi svaté. A jiní se k tomu nehodie, neb nejsú z rodu toho ani v domu tom mohú býti, kterémuž Buoh požehnal, domu Davidovu a tak semeni Abrahamovu, v kte-

α 1 Petr 2, 6. β Řím. 8, 14. γ Gal. 4, 6.
δ 1 Petr 2, 5. ε nb. *C.* ζ Ef. 1, 3.–9.

[1] *Srov. l. c. str. 133. Viz pozn. 1 na str. 29.*

[2] *Podobně ve SPISE O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH, AI f. 56a (str. 153).*

rémž semeni jest požehnánie v duochovních věcech nebeských v Kristu Ježíši.

Protož ten rod vzáctný jest Bohu Otci skrze něho a takoví kněžie jsú svatí a neposkvrnění před obličejem jeho v lásce, neb je k tomu vyvolil a zpuosobil i své dary dal: múdrost, uměnie a opatrnost Ducha Svatého a tak jim oznámil líbeznú vuoli svú, kteráž jest skryta od všelikých náróduov, kteřiež zůstávají v těle, poddaném hřiechu, v němž nepřebývá Duch múdrosti. A o takových svědčie písmo: *Oni budú žehnati a já zlořečiti, die Pán.*[α] A opět: *Obětují mi chléb poškvrněný. Nenieť vuole má v nich.*[β] Protož nic nemohú z sebe a od sebe, kterakkoli o sobě slavně mluvie i velebně vypisují, že sú náměstkové pána Krista a že všecko pán Buoh dělá skrze ně k spasení lidem, by pak oni nejhoršie byli, jako ti, ješto pána Krista ukřižovali (jakož tak sami píšie jimi sobě dovodiece, že oni zlí byli a proto úřad měli, jichž pán Ježíš kázal poslúchati).[1] Zvědíť každý konec života svého a
f. 150a komuť prospieva/jí,[2] poněvadžť sobě nemohú a jakéť oběti obětují, poněvadž v domu božiem nejsú kněžie svatí, aby skrze Krista Ježíše obětovali vzáctné oběti. Neb takoví kněžie, jakož o nich apoštol píše, jsú vzáctní a mohú vzáctné oběti obětovati Bohu skrze Krista Ježíše, kterýž se samého obětoval Bohu Otci na shlazenie hříchuo, neb *jedním obětováním dokonal na věky posvěcené.*[γ] Protož ti posvěcení a dokonaní tú obětí drahú Kristem Ježíšem jsú kněžie nového svědectvie a obětují obět k chvále slávy milosti jeho. A od jiných žádných nepřijímá obětí, kteřiež sú se jemu neobětovali v obět živú a svatú, jakož s. Pavel die: *Prosím vás, bratřie, skrze milosrdenství božie, abyšte vydali těla váše obět živú, svatú, Bohu libú, rozumnú službu vašie. A neroďte se přirovnávati tomuto světu, ale obnovte se duchem mysli vašie, abyšte zkusili, která jest vuole božie dobrá, dobře líbezná a dokonalá.*[δ] A opět die: *Vyjděmež k němu ven z stanuov, haněnie jeho nesúce, neb nemáme zde města zuostávajícího, ale budúcího hledáme. Protož obětujme skrze něho obět chvály vždycky Bohu, to jest užietek rtuov vyznávajících jméno jeho. Dobrodienie a obcování neroďte zapomínati, neb takovými obětmi zaslúžen bývá Buoh.*[ε] Protož, ktož tak sobě pána Boha zasluhuje, tenť vzáctně obětuje, ale musíť prvé vyjíti z města chvály tohoto světa a z tě-

α Mal. 2, 2. β Mal. 1, 7.
γ Žid. 10, 10. δ Řím. 12, 1. 2. ε Žid. 13, 13.—16.

1 *Srov. AI f. 31b sl. (str. 88 sl.).*

2 *Srov. SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH, AI f 45b (str. 126).*

lesného života, kterýž nechce pohaněn býti, aby pak teprv pohanění Kristovo nesa, obětoval vzáctné oběti k chvále božie, s milostí posluhuje, bližním skutkem dobrodiní ukazoval a tak sobě odplaty v nebi zasluhoval, neb takové oběti jsú vzáctné Bohu skrze Krista Ježíše a bližním prospěšné k spasení.

Ale těch obětie nemohú obětovati, kteřiež sú v pýše života a v žádosti těla a v žádostí očí, neb jsú v jednotě[α] světa v domu hřiešníkuov. Protož nemohú kněžie býti v pravdě. Neb také nemají co obětovati, než život hříchem poškvrněný skrze ducha nečistého, jakož o nich die s. Petr, že *sami v bludu obcujíce svobodu jiným slibují a jsúc sami slúhy porušenie, neb / od koho* f. 150[b]
kdo přemožen jest, toho i slúha jest.[β] Neb i ono kněžstvo starého zákona, ješto nebyli rodu nového skrze Krista Ježíše, oběti[a] jich Buoh nepřijímal, aniž se jemu líbily, neb bylo kněžstvo tělesné rodu porušeného. Také oběti byly těla hovad a krev jich k skropení, ješto jim podlé zaslíbení tělesných bylo prospěšné. Ale toto jest k duochovním nebeským věcem prospěch. Neb kněz svrchovaný, Kristus, rodu Boha Otce s nebe, jest puovod kněžstva svého, proto hned také podlé rodu[γ] jsú kněžie z semene slova jeho neporušeného, ješto v tom životě vnitřniem duochovním mají dary jeho duochovní, moc i uměnie a v srdci osvícenie, a z toho i mohú obětovati se pánu Bohu i jiným posluhovati k témuž. Neb skrze takové jsú oběti neporušené skrze Krista Ježíše,[a] kterýž samého se obětoval na shlazenie[δ] hřiechuov a krev jeho jest k vykúpení a k očištění. Takováť se obět obětovala skrze Ducha Svatého, jakož die s. Pavel: *Poněvadž krev kozlova a býkova a popel jalovice, skropením poškvrněné, posvěcuje k očištění těla, čiem více krev Kristova, jenž skrze Ducha Svatého samého se obětoval neposkvrněného Bohu, očistí svědomie náše od skutkuov mrtvých k sloužení Bohu živému?*[ε]

Protož ktožť má býti knězem takovým užitečným, musíť prvé v tomto shledán býti, v cierkvi svaté úd užitečný, v rodu duochovním dary božie maje. A to poznáno bývá skrze jiné údy poctivé církve svaté, jakož s. Jan píše: *Zkuste duchuov, jsú-li z Boha.*[ζ] A pán Ježieš die: *Po skutcích jich poznáte je.*[η] A tak poznáni mají býti, / když sú ctnostní, ponížení, pokorní a v skutcích dobrých f. 151[a]
přebývají a duch pokojný a smírný mají, jakož o tom dole šíře

[a] *Místo:* oběti × Ježíše *jest v originále omylem napsáno dvakrát.*
[α] Jednota světa. *C.* [β] 2 Petr 2, 19. [γ] Podle rodu jsou kněží. *C.*
[δ] Oběti neporušené. *C.* [ε] Žid. 9, 13. 14. [ζ] 1 Jan 4, 1. [η] Mat. 7, 16.

dotknem. Neb takoví nejprv mají poznáni býti od těch, kteřiež mají dary božie, také od obecných lidí dobré svědectvie míti a za ně také mají se pánu Bohu modliti, aby je v tom dobrém zachoval a více daruov přispořil, posiluje jich mocí síly své a múdrostí svú osvěcuje, aby jemu byli posvěceni a k spasení lidem prospěšni, majíce dostatečnost z Boha zpravovati je, učiti, vésti i tresktati a v jisté naději postavovati. Protož hodné jest za takové pánu Bohu se modliti i s posty, neb taková věc na zemi jest nejpotřebnějšie a nejužitečnějšie, neb skrze takových posluhovánie lidé vysvobozováni bývají od nejhoršieho zlého a přicházejí k nejlepšímu dobrému, ješto vešken svět s svými drahostmi k odměně nestačí toho zaplatiti, neb toto jest k věčné[a] slávě, jakož o tom napřed dotčeno. Protož veliká vzáctnost jest takových kněžie skrze pána Krista Ježíše, skrze něhož obětují oběti vzáctné Bohu Otci, a takovým sú slibové božie, jakož řekl pán Ježíš: *Ostanete-li ve mně a slova má zuostanú-li v vás, cožkoli budete chtíti, poprosíte a staneť se vám.*[α] Protož takoví prospěšní sú lidem, neb smlouvu božie zachovávají a to dielo dělají, za něž v jistotě odplaty čekají i s těmi, ješto jich poslouchají.

Ale mohl by ještě někdo řieci, že „již tomu rozuomím, že to máte za duovod nejjistějšie a nejstálejšie, když to změnění máte z tělesného života v duochovní, jenž jest rození nové (jakož psáno: *Nenarodíte-li se po druhé z vody a z Ducha Svatého, nemuožete vjiti do královstvie božieho*);[β] a když se pak v tom poznáváte a nalézáte, toho pak teprv písmy dovodíte, že to v pravdě máte, což jest podstatného k spasení, kdyžť se tak písma plní na vás, kteráž sú psána o kněžiech, poslech Kristových i o křesťanech věrných* (jimiž se dovodí rod duochovní pána Krista z semene neporušeného a také oznamuje se rod tělesný — jakož byli kněžie pokolení Levi, rodu Aronova, jenž měli zákon literný a tělesná posluhovánie (jakož jich dotýčete), ješto také měli posluhovati
f. 151[b] z toho k užietku sobě i lidem, jakož litera ukazovala / nepřidávajíce ani ujímajíce, ale toto kněžstvo nového poručenstvie rodu pána Krista, o němž píšete, že má býti a zákon míti nového svědectvie již ne literú toliko popsaný, ale Duchem Boha živého (jakož die pán Ježíš: *Utěšitele dám vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy, jehož svět nemuož přijíti*,[γ] a opět: *Dám*

[a] *Orig.:* věčnee.
[α] Jan 15, 7. [β] Jan 3, 5. [γ] Jan 14, 16. 17.
* *Passus od této hvězdičky až k hvězdičce druhé jest vložená složitá věta.*

zákony mé, v srdci jich a v myslech jich napíši je,[α]) a z toho sú učinili ti kněžie rodu duochovního i tento zákon nový popsali, kterýž prvé v srdcích měli a drahně let z něho sú pravdu zvěstovali a potom před smrtí, jakž kdy kteří napsali, jedni druhým křesťanuom věrným, těm, kteřiež v té pravdě přebývali, a těm jest byl užitečný, neb ho požievati mohli a v tom Duchu pravdy, z kteréhož psán k užitku spasitedlnému (nebo lidé tělesní v duchu tohoto světa nemohú jeho k dobrému požiti, neb jim[β] nesvědčie, jako někomu zápis na dědictvie nepříležie, než po rodu a po erbiech, tak toto ktož nemáte podstaty rodu a té vzáctnosti skrze Krista Ježíše v moci církve svaté, nemuož sobě jím nic dovésti ani těm, kteřiež nemají života změněnie skrze pravé pokánie, jakož napřed o tom řečeno, neb svědomie jich nevydává jim svědectví, byť byli dědicí duochovních věcí zde a potom dědictvie neporušeného a neuvadlého, protožť jim nenie platen zákon psaný, kdyžť toho neostřiehají, což Buoh chce míti od nich, jakož se v tom zákoně oznamuje, takéť nemají z čeho posluhovati jiným, když jeho nemají napsaného v srdci, aby z toho učili všeliké pravdě, nic nepřidávajíce ani ujímajíce, jakož die s. Pavel: *Játť nic nesmím mluviti těch věcí, kterýchž skrze mě nečiní Kristus ku poslušenstvie národuov slovem i skutkem*[γ]) a tak nemá žádný učitel křesťanský duchem svým kráčeti v ty věci, kteréž příležie Duchu božiemu, aby jinak měnil a nad něho přičiněl — protož tehdy musí býti kněžie duochovní dary božie majíce a toho skutkem dokazovati mají, jsúce ctnostně živi a duch v mluvení povolný, dobrotivý, pokorný a tichý míti) a* že je po tom poznáváte a jim se muožte dověřiti o tak veliké věci spasitedlné řkúce, že jim slibové božie jsú, tak že což prosí, stane se jim (neb oběti / jich vzáctné sú před Bohem a také mají, z čeho po- f. 152[a]
slúžiti, poněvadž sú toho rodu, v němž mají zákon Duchem božiem napsaný, jako s. Pavel psal řka: *Vy ste list náš napsaný v srdcích našiech zjevně, že list Kristuo ste přisluhovaný od nás a napsaný ne černidlem, ale Duchem Boha živého, ne na dskách kamenných, ale na dckách srdcí masitých*[δ]), a tak z toho jistý duovod béřete, když se to skutečně shledává na lidech a prvotně na kněžiech, a z toho znáte, že z Boha jest, což vedete: ale kto pak z jiných lidí muož to a takové kněžie znáti, leč by komu Buoh zjevil? Neb také máme lidi nábožné, ješto svět opouštějí

α Žid 8, 10. β Zlým nesvědčí. *C.* γ Řím. 15, 18. δ 2 Kor. 3, 3.
* *Zde začíná pokračování hlavní myšlenky.*

a také se změňují, že tak nejsú, jako prvé byli světští, v oděvu, v pokrmu i v jiných věcech, a někteří byvše dvořáci i jsú pústeníci a někteřie kněžie a jiní při kněžiech; a tak rozliční sú lidé nábožní, jako mnišie i jiní zákonové, ješto se často pánu Bohu modlé i mnoho postí. Ktož je pak vnitř znáti muož než sám Buoh, poněvadž také skutkuov zlých neviděli na nich a také dobře mluvie písmem dovodíce? Ktož pak to má poznati, leč by komu pán Buoh dal zvláštnie poznánie, aby uhodil na takové, kteříž mají ten rod, dary božie, ano této obojí strany nalézají se takoví lidé, jakož vy o nich píšete, a jsúť sobě odporní a také vám i vy jim. Kterýmž pak věřiti máme a po čem je znáti, kteří sú v pravdě a kteří pokrytci? Než zjevné hřiešníky nejsnáze jest poznati.“

K tomu jiné odpovědi nevíme, než jakož sme o sobě napřed toho dotkli, kterak sme se měli hledajíce i prosíce.[1] Neb byť pak nevím který z svatých mluvil, však jemu neuvěříš, když ho nepoznáš, kto jest a s kterým poselstvím. Však když jest přišel Jan nejsvětějšie, z ženy narozený na svět, nevěřili jemu, a nad to ještě když sám Pán přišel, jenž jest pravda, skrze niž pochodí všecky pravdy spasitedlné, jemuž všecka písma prorocká vydávala svědectvie i s. Jan přítomný, kterýž za něho ukazoval, všakť sú
f. 152[b] jemu proto nevěřili, ale ještě ohyzd/ně potupili život jeho nejsvětějšie za hřiešníka a řeči jeho za ďábelské, když jim pravdu pravil jistú a oni řekli, že *ďábla má.*[α] A opět: *Co ho posloucháte, však blázní?*[β] A též o Janovi, jeho služebníku řekli, že ďábla má. Potom pak svatému Pavlovi, že jest zvěstovatel nového ďábelství. Protož samého spasitele odsuzovali i s jeho posly, a to prvotně ti, kteřiež seděli na stolici Mojžíšově, nejmúdřejší mistří a zákonníci, biskupi a kněžie, a potom dále jiní duochovní i světští. Protož, jakož's řekl, i kto je muož znáti, než komuž pán Buoh dá? Však tak, že *žádný nemuož Syna poznati, jediné komuž Otec zjeví;*[γ] tak i posluov jeho, jakož die, že sú ti uvěřili, kteřiež předzpuosobeni biechu.[δ] I jest tak, že nemuož člověk sám od sebe nic míti, ani skrze jiné lidi, nebude-liť mu od Boha prvotně oznámeno, neb tím zpuosobem i apoštolé přišli sú ku pánu Kristu, aby jemu věřili, jakož die: *Tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec nebeský.*[ε] Protož musí každý tú cestú jíti k pravdě spasitedlné. A poněvadž ty neznáš posluov božiech, učiniž tak, ať by bylo dáno poznati, jakož první činili, kteřiež milost božie nalezli.

α Mk. 3, 30. β Jan 10,20. γ Mat. 11, 27. δ Podle Řím. 8, 29. ε Mat. 16, 17.
[1] *Srov. str. 326 a násl.*

K tomuť dáváme radu: „Čiň modlitby žádostivé, znaje se v svých hřiešiech, mějž bázeň božie a pokoru v ponížení srdce, aby mohl přijíti k duchu chudému, aby o sobě nic nesmyslil, by co znal neb rozuměl k spasení užitečného. Ale žádejž toho z milosrdenstvie božieho skrze zaslúžení pána Krista, ať by tě navštievil a oznámil ty posly, kteréž on sám prvotně posílá s dary svými, aby ty skrze vieru a modlitbu jich, věře jim a uposlúchaje slova božieho, mohl přijíti k účastenství lidu jeho, kterýž v pravdě má víru pána Krista, v duchu a v pravdě modlí se, a k tomu snaž se k životu vzdrželivému a trpělivému. Také almužny, máš-li z čeho, dávej a tak se k tomu vydávej životem i tiem, čímž vládneš, pokudž muožeš a znáš za dobré býti, neb tak sú první přicházeli ku poznání posluo božiech, / jako Cornelius[α] i jiní, a tak uposlúchejž té řeči f. 153[a]
pána Krista Ježíše, ješto die: *Proste, hledejte, tlucte,*[β] neb k tomu zaslíbenie učinil a řka: *Ktož prosí, béře, a ktož hledá, nalézá a tomu, ješto tluče, bude otevřieno.*"[γ]

Ale jakož se mluvie z písem apoštolských o tom, kterak mají poznati posly božie, že po skutcích, to již těm jest, ješto jim oznamuje prvotně pán Buoh. A opět poznávají se po duchu, jenž die: *Zkuste duchuov, jsou-li z Boha.*[δ] A to těm přileží, kteříž[a] mají dary božie. Než pak po ctnostném životě a dobrém mluvení toť mohú i jiní lidé poznávati, ješto v tom muož pravda býti i oklamánie, a to muož býti při některých toliko svrchně a při některých v pravdě. Pak takové muož někto poznati stránkú a svrchně, že je zamiluje vida ty věci při nich, ještoť sú tvárné dobroty, naděje se ⟨z⟩ toho při nich pravdy základné, a ⟨že⟩ bude v nich to dielo božie, jakož o něm napřed dotčeno. Ale podlé týchž příčin mnohé ty věci šly sú v oklamání a jdú, jakož toho i figury předešly, že sú mnozí přijímali falešné proroky za pravé, jakož jich bylo čtyři sta a padesát Baalových a čtyři sta lužných jednoho času, ješto trápili se i bodli v svém náboženstvie, až z nich krev tekla,[ε] jichž sú nepoznali množstvie synuov izdrahelských, *kteřiež přicházejí k vám v rúše ovčiem a vnitř sú vlci hltavie. Po ovotcích jich poznáte je.*[ζ] A opět s. Pavel die: *Nižádný vás nesvoď, chtě v pokoře a v náboženství andělském, kterýchžto věcí nevídal, chodě darmo, jsa nadut smyslem těla svého a nedrže se hlavy, z niežto všecko tělo skrze svazky a spojenie složené*

[a] *Orig.:* kteréž.

[α] Sk. 10, 1. sl. [β] Mat. 7, 7. [γ] Mat. 7, 8.
[δ] 1 Jan 4, 1. [ε] Parafráse 1 Kr. 18. 28. [ζ] Mat. 7, 15. 16.

a vzdělané roste v rozmnoženie božie.[α] Protož podlé tvárností súdíce oklamánie sú veliká lidu tohoto světa. Nebo opuštěnie světa a proměnění tvárností některých tělesných mohú býti bez pravdy spasitedlné, ještoť nic neprospěje k spasení. Ale ještě mohú býti škodlivějšie, lidem a Bohu mrzutějšie, než hřiešníci zjevní, když sú neopustili své vuole a nezměnili duchu svémyslného a zpurného. Neb ten duch tak přebývá v chudém nábožném, jako
f. 153ᵇ v bohatém světském, tak / v poníženém, ješto chaterně chodie, jako v povýšeném a v urozeném, ješto ozdobně chodie, kdyžť sami sebe nepoznávají předcházející milostí božie. Nicť na tom nenie, že by někto nějaká nábožensvie vedl i s pláčem modlitby činil a mnoho trpěl, což sobě zvolí; ale cožť sobě nezvolí, tuť se zvie, miluje-liť pána Boha i bližnie, strpí-liť mile, což naň přijde skrze kohožkoli, aneb má-li hotovost aneb moc přikázanie plniti, aby své bližní miloval tak, jakož Kristus miloval, jakož dále toho bude dotčeno; ale podlé vuole své a lidských zákonuov ta náboženství sú marná světu k oklamání.

A jakož sme toho dotkli, že sme toho mnoho prošli i zvěděli[1] (neb my těch let mnohých mezi nimi byli sme, kde kteřie kněžie nejlepšie viděli nám se býti, v Čechách i na Moravě, a kdež lid nejnábožnějšie, neb někteřie byli jim toho puovod také mezi pústeníky, mnichy i bosáky, v školách i kolejiech i mezi kněžími), protož jsú nám ty věci velmi známy, kterak se mají. Neb poněvadž kněžie toho puovodu nemají, aby jedni o druhých mohli tu péči míti v tom, což jest základného a k spasení podstatného, aby se v tom rozeznávali a z daru božieho jedni skrze druhé k opravení přicházeli a toho ducha, v němž se nadýmají, skrze uměnie i duostojenstvie pozbývali, vzdrželivost a trpělivost aby měli, duch pokojný, litostivý, pokorný a ponížený zachovali, a když toho sami nemají, kterak jiným k tomu poslúžie? Protož věz, žeť se nenie nač podepříti světským na duochovnie, nenieť se co bezpečiti skrze jich náboženstvie, poněvadžť zuostávají v duchu tělesném a zatmělém, hřiechu poddaném, neb stojí psáno: *Od čehož kto přemožen jest, toho i sluha jest,*[β] poněvadžť panuje v nich duch nemilostivý, zlobivý, popudlivý a k tomu marnochlubný z toho, což činie, a k tomu se v své spravedlnosti ustavuje a smyslem těla nadýmaje, a nětco se býti domnievají nedržiec se pána Krista hlavy, aby s ním dielo jeho dělali, jakož

α Kol. 2, 18. 19. β 2 Petr 2, 19.
[1] *Srov. str. 321 a násl.*

o něm napřed dotčeno,[1] kteréžť nehyne, ale zuostává k věčnému životu. Protož věz, žeť to není věc tak obecná, aby mohl ji poznati člověk ten, kterýžť nenie v jednotě úduov Kristových skr/ze f. 154[a]
Ducha jeho, aby poznal jeho údy poctivé církve svaté v té pravdě, kterúž z Boha mají.

Ale písma apoštolská oznamují, že křesťané věrní mají se znáti v Kristu Ježíši v těch věcech, kteréž sú k spasení, ale jiní lidé světští nemohú jich poznati v tom diele skrze ducha svého, neb komužť se Buoh neoznámí v srdci jeho v diele svém, nemuožť také poznati v jiných diela jeho. Protož věz, že jednoho bez druhého nemuož býti, neb Duch Svatý, kterýž pochodí z Otce i z Syna, tenť se oznamuje v těch, kteřiež jemu místo dávají, a v tom Duchu se poznávají[α] vyvolenie božie, ale kteřiežť nepřijímají jeho, nepoznávajíť Boha ani jeho vyvolených ani sami sebe, čiehoť sú duchu, neb když by poznali pána Boha, jiež by dielo božie[β] měli, kteréž by v nich učinil v moci slova svého k životu věčnému a v tom aby poznali své bližnie, kteřiež se[γ] v též pravdě diela božieho také ⟨poznali a také⟩ v sobě poznali odporné věci tomu dobrému, což v nich Buoh činí i v jich bližních. Neb ta věc nemuož se tajiti, neb duch bojuje proti tělu a tělo proti duchu. A tak ten každý člověk, kterýž poznává v sobě dielo božie, také to dielo dělá, neb to, což poznává z Boha, miluje a snažuje se k dobrým skutkuom a k ctnostnému životu a zlému v sobě odpierá i mrtví je a tak se odjímá zlým věcem, kteréž poznává v svém přirození a k Bohu na pomoc volá, aby posilnil a naučil Duchem svým Svatým. A tak to dielo dělá užitečné k spasení i jeden druhému napomáhá skrze modlitbu viery a naučenie slova božieho, neb se v tom diele božiem poznávají a k tomu sobě posluhují, aby rostli vespolek v milosti a v poznání pána Boha. Neb die s. Petr: *Všecky věci, kteréž sú k milosti a k životu, dány sou nám v poznání jeho.*[δ] Ale lidé tělesní toho[ε] nepoznávají, jakož die s. Pavel, že *hovadný člověk nepoznává těch věcí, kteréž sú Ducha božieho,*[ζ] neb opět die, že *Buoh tohoto světa oslepil mysli nevěrných, aby se jim neosvítilo osvícenie svědectvie slávy Kristovy a tak sú oklamáni od ducha chytrého,*[η] jakož oni s stolice Mojžiešovy, ješto pána Krista / nepoznali a řekli: *Zdali i my slepí sme?*[ϑ] f. 154[b]

α Poznání to jde skrze Ducha Svatého. *C.* β nb. *C.*
γ Oni pak to tupí. *C.* δ 2 Petr 1, 3. ε Nepoznávají toho. *C.*
ζ 1 Kor. 2, 14. η 2 Kor. 4, 4. ϑ Jan 9, 40.

[1] *Srov. str. 352.*

Jimž řekl: *Byšte slepí byli, hříchu byšte neměli; ale nynie diete, že vidíte, hřiech váš zůstane.*[α] Neb ta jest příčina největšie, že nemohú poznati pána Boha ani posluov jeho: zlost srdce a nenávist a svá spravedlnost skrze tvárnost náboženstvie a ctností i skutkuov bez pravdy a tělesná moudrost, ještoť se z toho domnievají, že znajie a vědie, i zdá se jim, že nepotřebují vnitřního osvícenie skrze múdrost božie, neb to mnějí býti za světlo, což mají smyslem tělesným a vtipem přirozeným, a podlé toho súdie se znáti Boha i samy se i bližnie své; pakli by kto chtěl jim oznámiti co spasitedlného, zdá se takovým, že lépe znajie a vědie. Ale s. Jan die: *V tom víme, že sme poznali jeho, ač přikázanie jeho ostřiehámе. Kto die, by jej znal a přikázanie jeho neostřiehá, lhář jest a pravdy v něm nenie, ale kdožť chová slova jeho, právě v tom láska božie dokonalá jest. V tom víme, že v něm sme, ač v něm dokonalí budem. Kdož se die v něm přebývati, má, jakož on chodil, i sám choditi.*[β] Protož s. Jan v této řeči oznamuje, kteří sú ti, ješto poznávají Boha i také posly jeho i jiné spolubližnie v pravdě diela božieho, že takoví řeči božie zachovávají a v skutku ostřiehají slova božieho, a ktož pak neostřiehá, lhář jest. A hned dále v té řeči oznamuje, kteřie sú ti, a řka: *Kto die, by v světle byl a bratra svého nenávidí, v temnostech jest až dotud, ale ktož miluje, v světle přebývá a pohoršenie v něm nenie.*[γ] A opět die: *Ale ktož nenávidí, ve tmách jest a ve tmách chodie a nevie, kam by šel, neb tmy oslepily oči jeho.*[δ] A tak s. Jan srovnává poznánie pána Boha a posluov jeho, že na tom záležie, ktož nehřešie a miluje bližnie, kteréž vidie. A k tomu die: *Ktož hřešie, nevidí jeho ani poznal jeho,*[ε] neb ktož jeho poznává, tenť ho miluje i bližnie. *A řekl-li by kto, že miluje Boha a bratra svého nenávidí, lhář jest, neb ktož nemiluje bratra svého, jehož vidí, Boha, jehož nevidí, kterak muože milovati?*[ζ]

f. 155ª A tak jest duovod jistý, že proto všecka pro/tivenstvie i úzkosti šly sú na pána Krista i na jeho volené, že sú nepoznali jeho a proto nenáviděli, neb die s. Pavel, že *kněžie nejvyššie, byť byli poznali, nikdyť by Pána slávy neukřižovali.*[η] A opět pán Ježíš die: *Tyto věci mluvil sem vám, abyšte se nehoršili: z zboruov vyobcují vás, ale přijde hodina, že každý, kto vás zabijie, bude mníti, by tiem Bohu posloužil; a ty věci učinie vám, neb sú nepoznali Otce ani mne.*[ϑ] Tať jest příčina všeho zlého tomuto světu,

α Jan 9, 41. β 1 Jan 2, 3.—6. γ 1 Jan 2, 9. 10. δ 1 Jan 2, 11.
ε 1 Jan 3, 6. ζ 1 Jan 4, 20. η 1 Kor. 2, 8. ϑ Jan 16, 1.—3.

že když pán Ježíš přišel na svět, nepoznal jeho, a ten řád duochovní, ješto se zdáli jako vlastní jeho, nepřijali sú jeho, ale jakož die, že *nenáviděli sú mne i Otce mého.*[α] A k témuž die vyvoleným svým: *Budút vás nenáviděti*[β] a skrze to uvodie na se pomstu božie, jakož die: *Přijdeť na vás všeliká krev spravedlivá.*[γ] A s. Jan die: *Viděl sem ženu opilú ze krve svatých a mučedlníkuov Ježíšových. I podivil sem se, když sem viděl tu ženu, podivením velikým.*[δ] Neb ta věc jest velmi těžká a pomsty převeliké hodná, nenáviděti stvořitele svého i jeho Syna milého,[ε] kteréhož poslal pro spasenie jich, vydal na utrpenie, a také těch, kteřie sú jemu miesto v sobě dali, přijemše řeč jeho v moci ducha jeho, jakož die pán Ježíš: *Řeč, kterúž's mi dal, Otče, dal sem jim a svět jich nenávidí, a to proto, že je vyvolil z světa, aby již byli dědicí královstvie nebeského.*[ζ] Tou příčinou ten had starý nepřestává se protiviti z nenávisti semeni božiemu, kteřiež ostřiehají přikázanie božiech a viery Ježíšovy, jakož psáno, že *závistí ďáblovú uvedena jest smrt na okršlek země.*[η] Protož vzbuzuje a popuzuje synuov svých zlostných, aby nenáviděli synuov božiech, o nichž die s. Jan: *Viztež, kterakú lásku dal nám Buoh Otec, abychom synové božie sluli i byli. Protož nás svět nezná, neb jeho nezná.*[ϑ]

Tať jest chytrost nepřítele zlého, hada závistivého, kterýž nepřeje spasenie pokolení / lidskému. Protož svú zlostí srdce jich f. 155b oslepuje a temnostmi svými obkličuje a tak je mámí múdrostí tělesnú, kterážto jest nepřítelkyně Bohu, a skrze ni ustavuje mysl srdce jich, aby se domnievali znáti a věděti skrze učenie lidské a duovtip přirozený. Protožť mají tmu za světlo a světlo za tmu a skrze to nepoznávají Boha ani jeho posluov. A to jim přichází skrze nepřízeň ducha zlostného chytrého, aby nepoznali toho, co by jim bylo nejlepšieho dobrého, a proto vpadli sú a vpadají v nejhoršie zlé, jakož psáno: *Bude jim dána věčná muka zatracenie, neb nepoznali Boha a nevěřili jemu.*[ι]

Toť jest veliká škoda nepoznati posluov božiech a řečí jich nepřijíti a skrze to v slepotě zůstati a v temnostech choditi spolu s zborem zatracencuov na široké cestě. Protož potřebieť jest v tom opatřiti se a tomu porozuměti, v čem záležie spasení, že v tom, kteřiež mohú přijíti ku poznání posluov božiech a z toho zami-

α Jan 15, 23. β Luk. 6, 22. γ Mat. 25, 35.
δ Zj. 17, 6. ε nb. *C.* ζ Jan 17, 14.
η Moudr. 2, 24. ϑ 1 Jan 3, 1. ι 2 Tes. 1, 8. 9.

lujie je a dověřie se, neb z toho přijímají moc slyšeti pravdu slova božieho skrze ně. A když se v tom[α] naučenie ustavie skrze poslušenstvie, jistý duovod mají, že Boha znají, neb rod jeho semene v sobě mají. A o takových píše s. Jan řka: *Píši vám, mlaďátka, že ste poznali Otce.*[β] A opět: *Vy z Boha ste, synáčkové.*[γ] A opět: *My z Boha sme. Ktož zná Boha, slyšíť nás, a ktož nenie z Boha, neslyšieť nás. A v tom známe Ducha pravdy a ducha bludu.*[δ] Takť jest svědectvie apoštolské, že ktož slyšie posly božie, tenť má ducha pravdy, a tenť je slyší, ktož je poznává a je zamiluje, a ktož miluje, tenť zná Boha, a ktož nemiluje, tenť nezná a tenť blúdie.

Takť řečie božie oznamují, že na tom záležie každému spasenie, kdož zde na zemi muož s křesťany věrnými jednotu míti v dařiech božiech, což jest přišlo skrze pána Krista Ježíše, aby mohl se k tomu přitovaryšiti a poznaje zamilovati a v té pravdě, kteráž z Boha jest, skrze vieru Syna božieho ustaviti se v srdci doverném a v duchu prostém. Neb o tom die s. Jan: *Což sme*
f. 156[a] *viděli a sly/šeli, zvěstujem vám, abyšte i vy tovaryšstvie měli s námi. A tovaryšstvie náše budiž s Otcem i Synem jeho Ježíšem Kristem.*[ε] Protož kdež sú koli na světě spolu křesťané věrní, buď ve mnoze neb v mále (byť pak byla dva nebo třie), kdyžť je muož kdo v tom poznati, cožť z Boha mají, hneť[a] na cestu k životu věčnému, neb jest tak duše člověčie toho chopna, cožť za nejlepšie své dobré poznává, že to v dověrnost a v milost srdce béře a o to se v práci poddává a svuoj život na tom skládá. Ale že jest duše ďábelskú zlostí oslepena a zemské věci v chuti má, protožť při nich myslí srdce zuostává i nepoznáváť spasitedlného dobrého a té cesty úzké, kteráž vede k spasenie, a tak v slepotě zuostává neznajíci Boha samého pravého i jeho Syna milého i vyvolených jeho.

Ale ještě by mohl k tomu řieci: „Však die pán Ježíš: *Po tom poznají všickni, že ste moji učedlníci, budete-li míti milovánie vespolek.*“[ζ]

Však tak, že[η] všickni (jakož napřed dotýkáno), kteřiež mají se přivinúti a tovaryšstvie spolu míti a účastni mají spolu sebe býti skrze pána Ježíše Krista v duochovních dařiech, přicházejíce

[a] *V originále:* hnedť.
[α] nb. *C.* [β] 1 Jan 2, 14. [γ] 1 Jan 4, 4.
[δ] 1 Jan 4, 6. [ε] 1 Jan 1, 3. [ζ] Jan 13, 35.
[η] Znamení služebníků církve jest milování boží. *C.*

ku poznání a k milování a tak k zachování přikázaní jeho, tiť poznají učedlníky Kristovy, jakož pán Ježíš v týto řeči třikrát je k tomu zavázal, nejprv řka: *Přikázanie nové dávám vám, abyšte se spolu milovali* etc[α] (to je již dal, aby je měli a v skutku zachovávali), a druhé ukazuje a kteraké jest, oznamuje řka: *Totot jest přikázanie mé, abyšte se milovali vespolek, jakož sem já vás miloval,*[α] a třetí přísně rozkazuje k zachování, aby se všeho opovážili a to vždy učinili, a řka: *Tot přikazuji vám, abyšte se spolu milovali,*[α] *ačť vás svět nenávidí,*[β] to jest, aby se opovážili světa i těch věcí, kteréž na světě sú i života svého, „nebť já vás tak miluji a od světa sem v nenávisti a život slávy za vás pokládám; a jestliže vy to učiníte, tak se ve/spolek budete milovati, f. 156[b]
po tom budú poznávati, že ste moji učedlníci, když mne budete v skutku následovati. Tak se budete všem takovým oznamovati, kteréžť Otec vyvoluje a ke mně přitrhuje, i vás se budú přídržeti a přijímati místo mne a mne skrze vás, když se tak budete míti, jakož já rozkázal sem vám. Neb já i těm všem dám moc syny božiemi býti, ješto poznají vás v té pravdě Ducha Svatého, v kteréžto poslal sem vás, abyšte z toho učili a ve jménu mém věřili a jedni druhé milovali, jakož sem já vás miloval.“ A k tomu písma jsú, že *kteřiež sú přijali jeho, dal jim moc syny božiemi býti, těm, kteřiež věřie ve jméno jeho, kteřiež ne z krve ani z vuole těla ani z vuole muže, ale z Boha narodili se.*[γ] A opět: *Ktož vás přijímá, mneť přijímá.*[δ]

Protož tak pána Krista přijímati, když jeho posly poznávají a tomu naučenie miesto v sobě dávají a jeho ostřiehají a v skutku zachovávají; takovíť užietek mají Krista Ježíše k životu věčnému. Protož jest dobré i tohoto času ptáti se na učedlníky Kristovy, kde jsú, aby člověk mohl jich dojíti a je poznati po tom, že se vespolek milují, jakož je pán Ježíš miloval, neb pán Ježíš nemiloval tělesně, ale duchem lásky Boha Otce, a tak toho dokazoval, veliké úzkosti podstupuje na světě a tak pracoval, až se krvavým potem potil, a na utrpenie se vydal, až bolestně na kříži[a] umřel, neb tak die: *Když jest své miloval, až do konce miloval je.*[ε] A tak v tom pracoval robotně a bolestně z veliké lásky oznamuje vuoli Otce svého a jméno jeho učedlníkuom svým, jakož die: *Dielo sem dokonal.*[ζ] Toť jest dielo jeho přeužitečné, skrze něž

[a] *Originál má:* +.

[α] Jan 13, 34. [β] Jan 15, 18. [γ] Jan 1, 12. 13.
[δ] Mat. 10, 40. [ε] Jan 13, 1. [ζ] Jan 17, 4.

církvi své zpuosobil život věčný a příbytek nebeský, ješto také zde dielo jeho dělá každý úd církve svaté a zvláště úředníci jejie, jimž prvotně to přikázanie přiležie, jehož mají s pilností ostřiehati a z milovánie pravého následovati jeho, jakož die s. Pavel: *Následovníci božie buďte jako synové nejmilejšie a choďte v milovánie, jakož i Kristus miloval vás a dal se samého za vás obět*
f. 157[a] *a dar Bohu v vuoni sladkosti.*[α] Nebo tehdy tak / chodie v milovánie, jakož Kristus miloval je, kdyžto vynakládají se pro ty, kteřiež se jich přídržie, jakož se on vynakládal pro ně. A tak jest hned úmluvu učinil s úředníky církve svaté, aby příkladem jeho z lásky pracovali a v túž se služebnost podrobovali, chudí jsúce a pohanění trpiece, pěšky pracovali a pravdu zvěstovali a proto bitie i zabitie podstupovali, jakož sú to v skutku plnili i jiné k témuž napomínali, kteřiež jedni po druhých zuostávali, jakož die s. Jan: *V tom sme poznali lásku božie, že on za nás duši svú položil, i my dlužni sme za bratřie náše položiti životy své.*[β] A poněvadž život, ovšem pak tyto věci časné s milostí mají opouštěti a chudým podělovati a žádnému mezi sebú núze nedati trpěti, dokudž kteří křesťané čím vládnou. Neb tak je ustavovali ti, kteřiež nad jiné ostřiehali toho přikázanie, milujíce ovce Kristovy, skutkem toho dokazujíce a tak i jiné učili, a kteřiež tak činili, tyť sú v naději ustavovali, jakož opět die: *Nemilujmež slovem a jazykem, ale skutkem a pravdou; a v tom vieme, že z pravdy sme* etc.[γ] Protož pán Ježíš řekl svatému Petru: *Petře, miluješ-li mne, pasiž ovce mé* etc.[δ] Neb jiní pásti nemohú, než kteřiež plní to přikázaní.

A po tom má každý znáti, kto chce spasen býti, pastýře ovcí, ješto skrze dvéře vešly, Krista Ježíše, jímž vrátný otevřel, Duch Svatý,[ε] v srdci pravdu oznámiv a smysl jim dal, aby byly v ovčinci ovčiem, v jednotě Ducha Svatého se všemi, kdež sú po všem světě toho stáda jednoty církve svaté, neb všickni z jedné plnosti berú Krista Ježíše všecky časy vyvolení božie. A tenť pramen vody živé z té studnice plnosti jeho nepřeschne,[ζ] aniž se ten řetízek roztrhne takovými články spojený, ještoť sú viera, láska a naděje. Ty tři věci zuostávají, jimiž se spojují údové církve svaté. A ten *provázek o třech prameniech nepřetrhnet se,*[η] jímž sú se svázali v jednotu církve svaté. Kdežkoli sú údové jejie, všickni sú spolu v jednom duchu, jakož dí s. Pavel: *Nade všecky tyto věci*

α Ef. 5, 1. 2. β 1 Jan 3, 16. γ 1 Jan 3, 18. δ Jan 21, 15.
ε Parafráse Jan 10, 1. sl. ζ Parafráse Zj. 21, 6. η Kaz. 4, 12.

lásku majíce, jenž jest svazek dokonalosti.[α] A opět, že *v jednom těle mnohé údy máme a všickni údové ne jednostejný / skutek* f. 157[b] *mají, tak mnozí jedno tělo sme v Kristu a každý jeden druhého údové, majíce obdarovánie rozličná podlé milosti, kteráž dána jest nám* etc.[β] Protož ve všech údech církve svaté jest dielo božie skrze služebnost Krista Ježíše a milost Ducha Svatého. A v tom diele pracují vyvolení božie a nejvíce úředníci církve svaté, neb jim prvotně slibové božie jsú, že jich řekl neopouštěti, ale v nich dielo své dělati, mocí síly své posilovati, aby oni také k tomu dielu dostatečni byli a také aby uměli to dělati. Protož je zaslíbil múdrostí svú zpravovati a Ducha milosti dáti, aby se jim nestesklo, majíce potěšitele Ducha laskavého, ale aby z milovánie jeho pravého následovali Syna jeho a z toho poznáni byli, že sú učedlníci jeho, neb to přikázanie plnie milovánie, neb z milosti pracují jedni o druhé vynakládajíc se životem i statkem, obmejšlejí sobě dobré věci k životu věčnému, i ke všem lidem milost mají i za nepřátely se modlé, aby je pán Buoh ku pokání pravdy obrátil a ku poznání přivedl i k pravému milovánie, po kterýchžto věcech mají známi býti, že sú učedlníci Kristovi, neb se tiem v jednotu církve svaté vzdělávají. O toť, dí, dobří dělníci, církve svaté úředníci, pracují, milujíce, skutkem toho dokazují, tak milujíce ovce Kristovy, jakož Kristus miloval je.

A po tom poznáni mají býti takoví od těch, kteřiež se z světa vybierají a k té jednotě přicházejí, aby také byli učedlníci Kristovi, spolu s nimi zachovávajíce to nové přikázaní milovánie tak, jakož je Kristus miloval. Ale lid, kterýž miluje svět i ty věci, kteréž na světě sú, máť velikú[γ] překážku poznati učedlníky Kristovy po tom přikázaní milování, neb oni se v těle milují, v němž se jedni druhým líbiti hledají, cti a chvály světské žádajíce, a jakž kteří mohú, toho následují a v tom jedni druhé poznávají, že jsú sobě přítelé, když tak jedni druhým napomáhají k zbožie zemskému a k životu rozkošnému, v němž hovadně milují, a k tomu sobě pochlebují a lahodie, pochvalujíce jedni druhých, že sú slavní, duostojní a osvícení, a po tom se znají, když se v světě milují a svět k své chvá/le a k užietku obdržují, a k tomu sobě spo- f. 158[a] máhajíce, tak milují. A to jest dielo ducha tohoto světa, jenž jest kníže temností. Protož kteřiež jeho následují, v temnostech s ním se chovají, domnievajíce se tmu za světlo i tiem se klamají a jedni druhé svodie, neb tělesné múdrosti následují a opatrností těla

α Kol. 3, 14. β Řím. 12, 4. γ Milováni světa. *C.*

kráčejí, zemské věci v chuti majíce, je milují, a kteřiež sú jim k tomu nápomocni a nákladni, tyť také milují, neb skrze ně užitek tělesný mají i chvály nabývají. Ale ktož jim k tomu nejsú příhodni aneb spomocni, k těm se jinak mají, hněvivost a zlobivost ukazují, popúzejíc se křiekají, hořkú mysl a nemilost srdce ukazujíce. A o takových die s. Jakub, že *ta múdrost nenie shuory sstupující, ale zemská, hovadská a ďábelská, neb kdež závist a svár, tu neustavičnost a všeliký skutek zlý.*[α] Ovšem pak horšie zlé se ukazuje při úřednících té církve římské, ještoť k morduom popúzejí, kříž, klatbu vydávajíce.[β] Protož od koho sú se tomu naučili? Nemuožť řečeno býti jinak, než od toho, čiehož ducha mají, jako Nabochodonozor císař, hlava jich, ješto Babylon vzdělal a v pýchu se pozdvihl a tomu chtěl, aby jemu všickni poddáni byli, připuzuje k tomu ohněm a mečem, kteřiež se pak jemu bránili[a] a ve všem povolni nebyli, ty spáliti kázal.

Takovéť jest milovánie a učenie toho, jenž die v srdci svém: *Sedím královna a vdova nejsem a pláče neuzřiem.*[γ] I ovšem posadilať se na stolici císařské v okrase rúcha stkvúcieho, aby svým učedlníkuom a milovníkuom na příklad se dala, aby, kdož sú koli, v témž duchu chodili, jímž zapájie všecky národy, a králové zemští v milosti s ní vcházejí a pro ni i bojují, chudinu sobě vespolek hubiece.[1] A po tom poznávají, že jejie učedlníci jsú, neb tak milují, jakož ona miluje; kdožť v tom jie poddán a povolen nenie, tohoť hrdla zbavuje, na zatracenie odsuzuje a potupuje. A tiem své učedlníky převyšuje, jakož pán Ježíš své převýšil, že život
f. 158[b] svuoj za ně položil a život / věčný jim zpuosobil i k nepřáteluom milost měl a toho skutkem dokázal, že se za ně Otci svému modlil, aby nezahynuli, ale ku pokání přišli. Protož jim času prodlil za 40 let Otec milosrdný, ješto trpělivě čeká, ku pokání, nechtě, by kto zahynul. A pán Ježíš, biskup svrchovaný, ten ovšem jest milostivý orodovník před Otcem svým, nemstil se zde, ale trpělivě trpěl všecky věci, kteréž naň přišly, s milostí a tak jest dokázal milovánie Otce svého, jsa poslušen do smrti kříže.[b] A to jest přikázaní vydal církvi své a nejvíce úředníky jejie k tomu zavázal, aby tak milovali bližnie své i nepřátely, jakož on miloval, a tak aby zůstali v milování jeho, zachovávajíce to přikázanie bližních spolumilovánie, a to jest ovšem pozuostavil svým následovníkuom až do příštie svého, aby toho přikázanie s pilností ostřiehali tak

[a] *V originále:* nebránili. [b] *V originále:* +
α Jak. 3, 15. 16. β Původ toho. *C.* γ Zj. 18, 7.
[1] *Srov. A1 f. 129a (str. 306).*

milujíce, jakož on miloval, jakož napřed toho dotčeno, kterak se jest v tom měl až do smrti.[1]

Takť sú milí apoštolé i jeho mnozí poslové dokazovali skutkem toho milovánie, po němž poznánie jsú, že jsú učedlníci jeho a zuostávají v milování jeho i jsú přietelé jeho všickni takoví, jakož sám die: *Zuostaňtež v milovánie mém. Zachováte-li přikázaní má, zůstanete v milování mém, jakož i já přikázanie Otce mého zachoval sem a zuostávám v milovánie jeho.*[α] Protož kteřiežť tak milují a toho přikázanie s pilností ostřiehají, zaslíbenie nejlepšiech věcí dobrých od něhoť mají, tak že zde v milovánie Otce nebeského přebývají, jakož die pán Ježíš: *Ktožť má má přikázanie a zachovává je, tenť jest, jenž mě miluje.*[β] Takovýť jest užitek zde v duchu potěšený, že se mají z čeho v naději radovati a jsúce vděčni milosti božie věřie, že na věky po tomto životě budú s Bohem svým přebývati v slávě nebeské a v kráse andělské jako slunce stkvúcí, kdežto budú se milovati dokonale ve cti a v chvále a toho krále velebného a slavného Syna božieho, s nímž budú kralovati v městě z[a] zlata přečistého a velmi ozdobného, neb zdi jeho z drahého kamenie a to město dlúhé a široké / a všie rozkoše plné a bohatstvie mnohého. Protož věz, žeť f. 159[a]
se ti neoklamají, kteřiež svět opúštějí a těch věcí, které na světě jsú, nemilují a sami sebe ustupují a trpělivost z lásky mají a tak toho přiekázanie ostřiehají milovánie ne v kráse tvářie pěkné[γ] a okrase rúcha, ale v oděvu spravedlnosti božie, ducha laskavého, pokojného a smírného a tak v Kristově poctivosti a ve všeliké ctnosti, patřiece na tvář srdce čistého a svědomí dobrého, a v tom mají potěšení skrze Krista Ježíše v lásce Ducha Svatého očekávajíce v naději jisté toho věčného dobrého.

Protož veliký jest rozdiel diela toho, kteréž z Boha jest, poněvadž mají poznáni býti učedlníci Kristovi od toho, kteréž dělá buoh tohoto světa v poslech svých, po němž také poznáni bývají, neb písmo oznamuje, kteraké jest dílo kterých. A to vše jest vypsáno skrze ty, kteřiež sú byli v pravdě dělníci diela toho nejdokonalejšieho nejumělejšie. Protož potomní všickni, ažť se všecko dokoná, majíť jich příkladem dělati a v témž duchu pracovati a z toho posílenie i uměnie bráti skrze pána Krista Ježíše k tomu dielu, aby jinak nedělali, než tak, jako oni, ješto múdrost Ducha

[a] *V originále stojí:* s *a nad tím* z.
[α] Jan 15, 9. 10. [β] Jan 14, 21. [γ] nb. *C.*
[1] *Srov. f. 130[b]. 131[a] (str. 310).*

Svatého měli a duchu chytrému světa tohoto odpírali, kterýž dělá dielo své skrze múdrost falešných prorokuov, skrze něž svět oklamal a v mylné naději ustavil, ješto také odplaty očekávají ti falešní proroci i s tiem lidem hovadným, jakož die písmo, že *ta dva živá puštěna sú v jezero ohně hořiecího sirú.*[a] Protož jakž kteřie dělali, tak odplatu vezmú, jedni s bohatcem, kterýž se mučie, a druzí s Lazarem, kterýž se raduje.

Protožť se slušie každému opatřiti, kdožť chce spasen býti, aby falešných prorokuo neposlouchal a s světem nezahynul, ale pilně znamenal, kterak sú se ti dobří dělníci měli, ješto odplatu v nebi vzali. Neb k čemuž sú se přiznali, tohoť skutkem dokazovali a řečie božiech sú ostřiehali a k tomu snažnost měli, aby vespolek sobě posluhovali; jakož se od svého mistra naučili i příklad na něm měli, takť sú se v tom zachovávali. Také svět
f. 159[b] opustili, neb těch věcí nemilovali, kteréž na něm jsú. Také žádosti těla s hřiechy umrtvili a ctnostný život vedli blahoslavenú chudobu zvolujíce. Tak obcovali v sprostnosti a na příklad lidem byli a tak sú hřievnú těžili, kterúž od svého pána vzali, múdrost Ducha Svatého. Protož jich práce byla nejprv v naučenie slovem božiem a v modlitbách. A tak ti milí apoštolé jednomyslně sú učili a v jednotu ducha shromažďovali a tak církev svatú vzdělávali posluhujíce každému z lásky, jakož jim potom i epištoly psali a k tomu napomínali, aby v tom naučení trvali a nikam se od toho nehýbali, než jakž sú přijali, aby tak zůstali a v naději jisté života věčného očekávali. A ti všickni zborové jedna církev svatá byli skrze vieru pána Krista Ježíše a lásku Ducha jeho Svatého. A tak v tom poslové božie přebývali a to dielo dělali věrně a pravě, jakož jim rozkázal biskup svrchovaný a Duch pravdy naučil. A tak sú pravdu zvěstovali národuom a jazykuom rozdielným a cestu k spasení jim oznamovali a na tom své životy složili a koruny v nebi došli jdúce skrze bránu těsnú a trpěvše pro spravedlnost blahoslaveni jsú. Protož všickni jich následovníci, církve svaté úředníci, týmž duchem chodili a týmiž šlepějemi kráčeli, jakož vypisují, kterak sú byli v první církvi svaté, že mnoho mučedlníkuov bylo a zvláště, kteřiež učili a pastýři byli, máloktery svú smrtí umřel, jakož pokládají více než za 300 let v císařství římském i v vlastech jiných, jako v zemích indických, také i izdrahelských, okolo Jeruzaléma, jakož tu nejprv byl puovod zboru božieho, a potom v Antiochí, jakož tu křesťané nejprv počeli slúti,

[a] Zj. 19, 20.

a pak jakož píší apoštolé, kde kteřie zborové byli mezi národy, jakož je napomínali, aby jako světlo svítili uprostřed národu nepravého a převráceného a také aby svésti se nedali.

Ale však v prodlených časích zdřiemali sú se i nasál nepřítel koukole, tak že pohané vešli v dědictvie.[1] Neb bylo to prorokováno i figury toho předešly, / že brzo s cesty pravdy sejdú, f. 160[a]
jakož i pán Ježíš předpověděl řka, že: *Přijdú mnozí falešní proroci ve jménu mém a svedú mnohé.*[α] Potom apoštolé široce ostřiehali a vypsali, kteracíť budú, ješto zjevně mohú poznáni býti a zvláště v tento čas, ješto sú odkryti v nepravosti své a v skutcích zjevní a také v učení jedni druhým odporní a z toho proti sobě zlostně postavují a lid proti lidu vzbuzují a v nenávist uvodie a skrze to záhuby i vraždy puosobie. Ale však v tom[β] zástěru majie, neb jedni praví, že přivodie[γ] k jednotě církve svaté a ku poslušenství jejiemu pudie, a druzí, že k zákonu božiemu a k pravdě kalicha svatého. Ačť také přiznávají se ku poslušenství římského kostela i skutkem toho dokazují, neb z úřadu papežova kněžstvie mají i jiné svátosti a také mnohá jich ustavenie zachovávají, ale však k soudu jeho nestojí, aby na jeho rozsudku o všecky věci přestali. A o to jest všecka nesnáze těch časuov od mistra Husi v Čechách,[δ] neb ihned od rozdělenie a odtržení Sylvestrova od prvnie církve ty odpory jdú všech let. nebť sú ne všickni povolili tomu, aby kněz křesťanský s císařem se stovaryšil a v slávě světa postavil a bohatstvie přijal.[2] A takoví zuostávajie po zemích až do dnes. Také Řekové oddělili se skrze příčiny takové. Také i v jiných zemiech někteřie z učených papeži odpírali sú i proti němu psali, jichž písem došli Čechové[3] a skrze to čtúce prohlédli k zákonu[ε] novému, svědectvie apoštolskému a k řádu první církve i k úředníkuom jejiem, i nalezli tuto býti odpornú římskú zprávě apoštolské, a tiem hnuti jsúc na hřiechy sú kázali a zavedení oznamovali a první církev chválili a k zákonu božiemu ukazovali i vedli. A to lid obecný slyše za pravé přijímal, někteří pak na tom i trpěli. A potom kazatele toho upálili[4] a z toho lid viece chopil se toho učenie, kteréž oznamoval on i po něm jiní. Ale že při tom měli horlivost bez uměnie a také byli rozmnoženie f. 160[b]

α Mat. 24, 11. β Kališní. *C.* γ nb. *C.*
δ Původ zavedení. *C.* ε Čechové zavedeni poznávající. *C.*

[1] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově, o niž viz str. 73 pozn. 3.*
[2] *O legendě, týkající se t. zv. donace Konstantinovy viz str. 73 pozn. 3.*
[3] *Míněn jest zajisté především Wiclif.*
[4] *Míněn jest Hus.*

v hřiešiech kněžie i s lidem, mezi nimiž pře byly, protož Buoh dopustil tresktánie. Ale však vždy z těch se někteří vybrali, ještoť se v pravdě ustavovali života pokorného a trpělivého a tomu všemu zlému nepovolovali, což se dělo s obú stranú, ažť sú někteřie i na tom skonali, ale tovaryšie jich trvali, až i s námi rozmlúvali a o těch všech věcech nás zpravovali.[1] A dál také (jakož sme napřed dotkli)[2] i z jiných zemí lidé[a] i jazyka rozdielného, kteřiež se spolu v tom srovnávali. Jakož i ti kazatelé, jichž sme se přídrželi (jakož sme jich napřed dotkli),[3] velmi přísně proti římské církvi mluvili a první velebili a písma Zákona Nového vyhlašovali a nade všecko utvrzovali, aby se jím zpravovali a v skutku ostřiehali, že jest jisté spasenie.

A my těmi příčinami mnohými to sme oblíbili, abychom všeho se opovážíce, v skutku toho ostřiehali a tak živi byli ostřiehajíce řečie božiech, jakož sú oni učili. Ale že tomu sami odporní skutkem byli a také nestále se při tom měli, jednak s Rokycánem a potom s odpornú jemu stranú, a to někteří mistří i doktoří. A těch časuov pokojných[4] opět se hřiechové velmi rozmnožili, kněžie pak a mistří i s těmi doktory jedni proti druhým pýchú se nadýmali a zlostně proti sobě povstávali nejprvé skrze odpory písem, potom Buoh dopustil války. A ty odpory šly od římského zboru skrze ty dva doktory, Hilaria a Křižanovského, kteříž vedli a líčili, že má poslúcháno býti papežie s jeho[b] radú a o všech věcech tak smysliti, jakož oni s papežem,[5] kterýž sahá netoliko na Čechy a Moravany neposlušné, ale i na všecky, kdež sú koli po všech zemiech první církve křesťané věrní aneb kteřiež od nich oddělili se všech časuov i tohoto,[6] (někteří tejně po zemích i pod žoldánem císařem pohanským,[7] také i v Římském císařstvie,
f. 161[a] jakož jim dopúštějí býti v svém panovánie zjevně / knížata i králi, jakožto Polský i Uherský[8]), všecky bez výminky potupují a k zatracení odsuzují za bludné kacíře. Protož to jest veliká věc a těžká, tak odsuzovati a věčnú klatbú zavazovati k mukám pekelným

[a] *Originál má:* lidi. [b] *V originále chybně:* jedu.

[1] *Vztahuje se asi na ty, kdo v době válek husitských odporovali hájení víry mečem. Srov. str. 323 pozn. 1.*

[2] *Srov. str. 326 a násl., f. 138a a násl.*

[3] *Srov. str. 321—322 f. 137a. 137b.*

[4] *Mlní první léta vlády krále Jiřího (do r. 1466).*

[5] *Srov. pozn. 1 na str. 168.*

[6] *Určitěji se o tom mluví v A III f. 21a (otištěno u PAL'MOVA, Brat'ja I, 2, 106).*

[7] *Rozumí se sultán turecký.* [8] *Srov. pozn. 3 na str. 200.*

pro své poslušenstvie a ustavenie, pro něžť rušie přikázanie božie a neposlúchají pána Krista, aby řeči jeho zachovali, nebo sami jsúce v tom zlém, zatracení hodném podlé písem a skutkuo svých, na jiné pak všecky, ktož k jich vuoli nejsú, odsúzení takové vydávati a odpustky dávati svým poslušným, aby takové hubili a mordovali. Jakož zjevná jest věc, že tak mluví a píšie, a zvláště z strany papežovy Hilarius doktor[1] i jiní (jakožto mistr Příbram) majíce lítost nad církví římskú. Protož písma položili, v kterých ohyžďují jedni druhé i potupují i odsuzují velmi potupně. Jakož také ti mistří a doktoří, odporní papežovi, dovodili sou, že zbor římský nenie církev svatá, ale že jest zběř satanova a láje ďáblova a kostel římský že jest peleše lotrovská, a též o papežovi, že jest největčie kacíř a že ďábel skrze něho jedná a provodí, co chce k své vuoli. A tak o kardinálech, biskupiech i jiných etc. Ty pak řeči popsal jest mistr Příbram obšírně, kteraká byla prvnie hanění,[2] a potom Hilarius doktor dotýče Rokycana, že on dovodie na církev římskú i na papeže, že jsú v hřiechu proti Duchu Svatému horšie než pohanstvo a že ustavenie jejie nazývá vzteklost a falešné proroctvie, lež, blud učenie ďábelské etc.[3] A tak vypsali jedni proti druhým, aby se potupili a před lidem jedni druhé ohyzdili. Protož

[1] *Podobně v AIII f. 21a (otištěno u PAL'MOVA, Brat'ja I, 2, 106). Míní se asi Hilariův TRAKTÁT O NEJSVĚTĚJŠÍM PŘIJÍMÁNÍ (vyd. Podlaha); viz tam zvláště str. 9 a 15; srov. i jeho TRAKTÁT K PANU JANOVI Z ROSENBERKA (vyd. Tobolka) str. 30. 31. Srov. str. 168 pozn. 1.*

[2] *Podobně ve SPISE O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH. AI f. 46b. 59b (str. 162) a v AIII f. 258a (otištěno u PAL'MOVA I, 2, 210). Z AIII f. 20a (otištěno u PAL'MOVA, Brat'ja I, 2, 105), kde jinými slovy se praví skoro totéž, co zde, jest viděti, že autor zde cituje Příbramův spis O POSLUŠENSTVÍ STARŠÍCH A O JEDNOTĚ KŘESŤANSKÉ, z něhož výňatky otiskl GOLL ve ZPRÁVÁCH KRÁL. ČESKÉ SPOLEČNOSTI NAUK 1877 (str. 258). Srov. str. 168 pozn. 1. Podobné výroky Rokycanovy uvádí HILARIUS v „Disputatio cum Joanne Rokycana" (vyd. VOIGT) str. 25. Srov. VOLF v ČČM 1911, 95 poznámka. — KRASONICKÝ v rkpe mus. V F 41 f. 31b uvádí též Příbramovy výroky proti církvi římské (z něho přijal to BLAHOSLAV, O původu (vyd. Jastrebov) str. 11) a l. c. f. 43a přičítá podobné výroky též Drachovcovi, Jakoubkovi, Rokycanovi a Lupačovi. Srov. též ČČM 1878, 396.*

[3] *To jest citát z Hilariova TRAKTÁTU O NEJSV. PŘIJÍMÁNÍ (vyd. Podlaha) str. 60. Hilarius na tomto místě cituje Rokycanův traktát „Contra sex positiones frivolas ipsorum doctorum apostatarum" (srov. VOLF v ČČM 1906, 175). Tak i v traktátě CONTRA PERFIDIAM ALIQUORUM BOHEMORUM f. 20b. Podobné místo, jako zde v AI, nalézá se i v AIII f. 21a a 258a (obě otištěna u PAL'MOVA, Brat'ja I, 2, 106 a 210). O přejetí dotčeného místa Krasonickým a Jafetem viz VOLF v ČČM 1909, 228. 229. Srov. str. 168 pozn. 1.*

potřebieť tomu rozuměti a poznati, jsú-liť to poslové Kristovi, dělají-li dielo božie čili co jiného, tomu odporného, jakož se to v skutku nalézá.

Protožť nám nenie duovodu potřebie žádného, poněvadž sami jsúce jedno podlé úřadu kněžstvie svého a skrze jednoho
f. 161[b] papeže / jej majíce provedli sú písmy, Starým i Novým Zákonem i také prvními doktory na se ty zlé věci, skrze něž odsuzují se úřadu apoštolského i církve svaté. A tak ohyzdně o sobě mluvie, ještoť jest mrzko slyšeti, a potupili sami se, ještoť my toho nechválíme ani za dobré máme. Ale však písmuom jistým a stálým musíme věřiti a skutky jich vidúce, musíme je za to míti, což sú. Neb oboje ďábel zklamal a svedl chytrostí svú, že tak ke zlému sobě posluhují i tomu lidu, kterýž jim věřie, neb obojí se praví býti vuodce spasení v úřadě apoštolském, ačť života svého zlého nezastávají, než úřadnú moc dovodiece toho Kaifášem a Jidášem a s stolice Mojžiešovy mistry i zákonníky, že oni také zlí byli a pán Ježíš kázal jich poslúchati. O tomť sme jinde napsali[1] a jisté řeči pána Krista a apoštolské položili, že oni ta písma zle berú v smyslu svém, jímž písma cizoložie. Ale tuť by jim bylo potřebie duovodu, kteřieť ještě živi sú, aby tak nezemřeli, jako první v takové ruoznici a odsúzení, mohli-li by se kteří vyvésti z takových věcí, jakož napřed dotčeno, abychom i my mohli k tomu přizřieti, kdyby kteřie z těch věcí se vyvedli a druzí opravili. Nebť obojí nemohú praví býti, ale někteřieť musí ty všecky škody na svuoj hřbet bráti a zvláště vylévanie krve mnohých. Pakli obojí v tom času, jakož podlé písem duovoduov, kterážť proti sobě vedú, obojí sú v potupě a v odsúzení pro hřiechy své, kdožť se nekáli, ačť jedni více mohú vinni býti než druzí, ale obojíť se nevyměřie, ktožť sú to činili, aneb povolovali, protožť z obojích musí se polepšiti, ktož chtí spaseni býti.

A tohoť nesrovnají skrze múdrost světa ani ukrutnost meče, aby jedni druhým k spasenie posloužili, ale kohoť pán Buoh předejde milostí svou a přivede k pravému pokání, aby toho želel, v čemž jest prvé byl a pokojně rozmluvil o ty věci, kteréž sú spasitedlné, s těmi, ktož sú prvé v té pravdě ustaveni a skutky /
f. 162[a] toho dokazují.

Neb když by to bylo při kněžiech[a] kališných, coť sú mluvili zjevně na kázaních o první církvi svaté, zákonem toho dovodiec, byliť bychom s nimi rádi zuostali a jich s milostí ve všech

[a] Kališní kněži. *C.*
[1] *SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH str. 88 sl.*

věcech poslúchali, když by toho pravda nalezena byla skutečně v puovodu jich duochovniem.[1] Opět když by úředníci církve římské byli v jednotě církve svaté, poslúchajíce pána Krista i prvních posluov jeho, měli bychom všickni bez odpory z lásky poslúchati jich a poddánie býti pro své spasenie. Ale žeť toho nenie, cožť mluvie a píší o sobě, ale odporně tomu jest zjevně a skutečně, a proto ty věci zlé jdú na mnohý lid s obú stranú, ješto nynie tak nerozumějí tomu, ale teprvť zvědie, když jim muka pekelná otevře oči. Protož zleť jim poslúží duovodové s obú stranú ukrutností meče, poněvadž se nemohú skloniti jedni k druhým a dobrotivě rozmluviti duchem pokojným a tichým o všecky věci a pravdy se doptati spasitedlné modléce se za to pánu Bohu. Neb tiem potupováním a jedni druhých odsuzováním skrze písma neprospějí sobě k ničemuž dobrému, než vieceť se v zlosti zatvrdie, v duchu nemilostivém přebývajíce a časem z božieho dopuštěnie jedni proti druhým povstávají k záhubám a vraždám; a ti duovodové jsú jich nejpevnějšie a nejstálejšie, poněvadž sú světští a právy se zpravují císařskými, jakož Konstantin císař Sylvestra kněze v tom postavil a všem jeho náměstkuom přidědil; protož jedni nad druhými tak panují a nepoddané přemáhají mocí světskú.[2] Ale byť té moci ukrutné neměli, hnedť by jich ti duovodové vážní nebyli, neb když by povolili k mluvení řádnému křesťanskému, poznali by vuobec lidé, že ti duovodové jich sú falešní a zklamánie o lidské spasenie, nebť sobě skrze ně hřiechuov přispářiejí a hněv božie na se vzbuzují a pomstu věčnú shromažďují.

Protož ze všech těch věcí, kteréž sme v jistotě zvěděli těchto mnohých let při nich a skrze svědectví jistých písem a také skrze skutky jich zjevné i ty jich duovody / takové, Duchu božiemu f. 162[b]
odporné, poznali sme, že ti preláti nejsú úředníci církve[a] svaté, ale jsúť mužie světští jako jiní a knížata světská podlé duostojenstvie svého, jakož jim dal císař; a potom více náměstkové Sylvestrovi zmohli se, a jakž kteří mohli dojíti cti a chvály a zbožie na světě, tak se zejměli a lid sobě opanovali.[3] Protož oni nejsú vládaři mezi křesťany věrnými u víře pána Krista, aby je zpravovali z lásky Duchem pravdy, ale jsúť vládaři světa jako i jiní lidé

a Kněží světští. *C.*

[1] *Srov. str. 260 pozn. 3 a str. 321 sl.*

[2] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově. Srov. str. 73 pozn. 3.*

[3] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově. Srov. str. 73 pozn. 3. O zásadě bratří, že kněží římští jsou vlastně vrchnost světská viz pozn. 1 na str. 52.*

světští, horšie neb lepší podlé přirozenie svého aneb obyčejuov. A o to jest všecka náše pře, že oni nejsú úředníci církve svaté, nebť nezůstali v pravdě puovodu viery pána Krista anižť mají života křesťanského. Ovšem pak nenieť při nich úřadné moci,[α] kterážť záležie na daru Ducha Svatého, z něhož moc jest k svázaní a k rozvázaní a uměnie klíčuov. Ale to jsú, čeho skutek ukazují. A čie dielo dělají a koho následují, toho se dokazují býti a tomu slúžiti, jakož die apoštol, že *takoví pánu Kristu neslúžie, ale svému břiechu.*[β] A opět: *Kto činie hřiech, slouha jest hřiecha.*[γ] Ale že se písma musí plniti, Duchem Svatým předpověděná o nich i o jich puovodu, kterýžť mají skrze císaře, skrze něhož cti došli i zbožie,[1] a v prodlení časuov skrze opatrnost tělesnú a múdrost pohanskú toho došli, aby se vysoko postavili a moci nejpovýšenějšie v světě vládli a rozkazovali králuom i císaři, a to sobě v svých práviech zapsali, aby je ustavovali po své vuoli, meč v ruce jich dávajíce, aby jich bránili a pře provodili a neposlušné hubili a mordovali. A to jest duovod jich spravedlnosti, v niežť se ustavili.

Ale však to vždy jde, jakž Buoh uložil a pro hřiechy dopustil, aby zženilí panovali. A také potudť to bude a stane, pokudž uloženie jeho jest toho, jenž všecko muož a umie, jedny zkaziti
f. 163ᵃ a druhé vzdělati a vyvolené své shromážditi v jednotu viery Sy/na svého a skrze lásku Ducha jeho Svatého spojiti se v jeden lid, ze všech řáduov vybieraje a muožť je míti, kdež chce, s nichž vlas nezhyne bez vuole jeho. Protožť se opovažují všeho i všech mocí lidských na světě, majíce doufání v moc jeho všemohúcí. A takéť věří, že cožť na ně vzložie a dopustí, že to přivede k oslavení jména svého a k užietku jich spasenie, neb proto k utrpení Syna svého vydal, aby příklad následovníkuom jeho na něm dal. Protož se nemají rozpakovati, ani nač ohlédati na světě, kdyžť jedno jistotu mají, že šlepějemi jeho kráčejí na cestě úzké, kteréžto cesty spasitedlné duovod jistšie není lidem, než takoví pastýřie věrní, kteřiežť následují pastýře svého Krista Ježíše, jenž jest *cesta, pravda i život*[δ]; když tak živi sú příkladem jeho a to ukazují v ctnostech i v skutcích, v pravdě se býti dokazují viery a lásky i naděje. Takť po té cestě jdú pravým srdcem, upřímým úmyslem, prostým duchem, všem věcem věřiece, kteréž přikázal, a činíce to, což rozkázal, a spolu ve všem dobrém svolujíce se v svornosti přebývají

α Moc. *C.* β Řím. 16, 18. γ Jan 8, 34. δ Jan 14, 6.
[1] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově. Srov. str. 73 pozn. 3.*

a jako jedno srdce a jedna duše jsú, z rozdielných jazykuov a rozličných lidí, i ke všem lidem milost mají a všem dobrého žádají a žádnému zlého za zlé neodpláčejí, neb dřevo dobré dobré ovotce činí. A po tom poznáni mají býti praví úředníci církve svaté a že jsú náměstkové pána Krista a moc mají i uměnie skrze něho následovati jeho ve všie pokoře a tichosti a že sú vzdrželiví a trpěliví, dobrotiví a lítostiví, milostiví, milosrdní, čistí, střiezliví, stydliví, pokojní. A takovýmť se lidé mají dověřiti o své spasenie, neb jistota jest, že oni múdrost shuory sstupující mají, jejiežť moci dokazují ctnostným životem a skutky dobrými, k témužť i jiným poslúžiti mohú z pokladuo jejich. Takovýmť pak písma svatá svědectvie vydávají, že oni úředníci Kristovi jsú a pravdu znají, jimž sú slibové božie, že cožkoli poprosí, učinie jim k užietku spasitedlnému. Protož takovíť majie klíč uměnie k rozeznávanie a moc k rozvázaní a svázaní, neb o takových pán Ježíš / řekl: f. 163b
Ktož vás slyšie, mneť slyšie.[α] Neb takovým dává Ducha múdrosti, v niežť jest klíč uměnie, neb na takové vdechl jest a řekl: *Přijmětež Ducha Svatého. Komuž odpustíte, budeť odpuštěno* etc.[β] A tiť duovod mají, že sú náměstkové pána Krista v úřadě apoštolském, držiece puovod lidu božiemu, jenž sú církev svatá.[1]

Ale řekl by někto: „Věříte-liž takové kněžie[γ] býti v římské církvi, ješto by tak v pravdě byli a tu úřadnú moc měli skrze pravdu Ducha Svatého, aby se jim lidé mohli úplně dověřiti o své spasenie?“

K tomu odpovíme, že věříme beze všeho pochybenie, že sú byli a i podnes jsú v Římském císařstvie. Ale s strany moci úřadu zlých papežuov i všech prelátuov takových, ješto což mluvie, toho skutky zapierají, nevěřímeť při nich pravdy úřadu apoštolského, neb psáno jest, že *v těle poddaném hřiechu nepřebývá Duch moudrosti.*[δ] Ale s strany puovodu s. Petra vyznáváme při všech těch až do sie chvíle, kteřiež sú zuostávali a zuostávají v podstatných věcech víry pána Krista, na nichž záležie život křesťanský, ale[a] odpieráme těm a při těch, kteříž v svém puovodu rady jednomyslné nemají z múdrosti Ducha Svatého, neb ktož sú nepřišli k pravému životu křesťanskému, také sú nemohli přijíti úřadné moci skrze pomazánie Ducha Svatého, neb písma svědčie, že ta-

[a] *V originále následuje:* s strany.
[α] Luk. 10, 16. [β] Jan 20, 22.
[γ] Otázka, jsou-li v římské církvi dobři kněži. *C.* [δ] Moudr. 1, 4.
[1] *Srov. podobné místo v TRAKTÁTU ... O CÍRKVI SVATÉ, AI f. 121b (str. 299).*

kovým neslíbil Buoh dáti daruov svých, ale nezapieráme, byť nebyli v římské církvi. Neb i tento puovod, v kterémž sme, všakť ⟨j⟩de tiem puovodem, kterýž jest byl v Římě za svatého Petra, nebť jest jedna viera všech úduov církve svaté, a my se k tomu přiznáváme, že srdcem věříme a ústy vyznáváme, jakož o tom napřed psáno.[1] A to se stalo té víry obnovenie a opravenie skrze moc a múdrost Ducha Svatého, kteráž jest porušena v kněžiech i v lidech skrze hřiechy a smysly zlé z múdrosti tělesné. A s strany té jest náše oddělenie od úřadu moci papeže, nechtíc jich účastni býti v tom zlém, v čemž jsú zjevně, neb o tom psáno: *Oddělte se od nich a nečistého se nedotýkejte* etc.[α] A opět die: *Vyjdětež*
f. 164[a] *z prostředka jich, abyšte nebyli účastni hřiechuov jich a nepřijali na se z ran jich.*[β]

A tak jest nám o zlé kněžie pře, ještoť nemají v pravdě puovodu viery pána Krista v životě křesťanském, o nichž piesmo svědčie, že sú poškvrněni a zlořečeni i s těmi věcmi, kteréž činie a každému skutku dobrému nehodni. A o toť jest nesnáze, že více slušie poslúchati Boha nežli lidí zlých. Nebť oni mluvie a píšie, že při nejhoršiech jest úřadná moc tak užitečná k spasenie, jako při nejlepšiech. Jakož již sami ti doktoří a mistří životuov zlých kněžských nezastávají i papežova, jedno toliko úřad, a to též vedú, že skrze nejhoršieho jako skrze nejlepšieho všecky věci pán Buoh činí, což jest potřebie lidem k užietku spasenie. Ale první doktoří staří nesrovnávali se s těmito, nebť sú nepřidávali té moci zlým, ale písma zuostavili, aby takové s kněžství ssazovali a tresktali a při jich služebnostech nikoli nebývali, nechtí-li jich účastni býti, ale aby jako od haduov utíkali, jakož v jich práviech ty věci psány sú. Ale jakož nynějšie kněžie, mistří i doktoří vedú,[γ] nebylоť by žádného rozdielu mezi posly božiemi a ďáblovými, též mezi zborem volených božiech k spasení a mezi zborem hřiešnikuov k zatracenie, poněvadž zlí jako dobří jedné moci sú a vše církev svatá jsú, i kacíři, jakož byli papeží někteří. Neb jeden z nich papež mluvil, že pro častá ssazovánie papežuov častokrát stolice ta, totiž úřadná moc, bývala raněna kacířstvím svatokupeckým.[2] Neb dokudž sú vládli císaři, musili duochovní

α 2 Kor. 6, 17. β Zj. 18, 4. γ *Po straně přičiněno znaménko:* +.

[1] *Srov. str. 310—314.*

[2] *Naráží se nejspíše na papeže Mikuláše II., jenž se podobně vyjádřil ve svém proslulém dekrétu „In nomine Domini". (Srov. MIRBT, Quellen zur Geschichte des Papsttums, Tübingen, 1911[3], str. 110, 112 č. 229). Podobné místo nalézá se v AIII f. 18[a] (otištěno PAL'MOVEM, Brat'ja I, 1, 102).*

tresktáni býti pro své zlosti zjevné. Jakož jednomu papeži oči vylúpili a druhého pro cizoložstvie zabili.[1] A jednoho roku čtyřikrát se měnili na té stolici, jakož o tom psáno.[2] A tak známo jest z písem těch běhuov, že jsú jim netrpěli jich zlosti zjevné. Takéť sobě nic nevážili úřadné moci jich, neb což jeden ustavil, to druhý zrušil, tak že cožkoli i kněžie nasvětil, ti musiliť jej potupiti a sami kněžstvie nechati.

Nynie pak již těchto / časuov ustavenie svá příliš utvrdili f. 164[b]
a ktož by jich neostřiehal, tohoť za kacíře potupí. A úřad i nejhoršiech zvelebili dovodiece toho, že jest apoštolský a papež že jest náměstek božie, tak vedúce, to že jdú v tom úřadě jako po šňůře jedni po druhých, od s. Petra, jmenujíce je až do Sylvestra, kdež se stalo proměněnie a od první církve odstúpenie.[3] Ale oniť všecky počítají za papeže, jedny po druhých až do Pavla, z jehož rozsúzenie vydáno to sepsánie Hilaria doktora napřed jmenovaného,[4] ješto ty věci vede a k zatracenie odsuzuje všecky a ktožkoli nejsú poddáni tomu úřadu a neposlúchají papežuov všecky časy jedněch po druhých, jakož poručil s. Petr Klimentovi a přikázal

[1] *Papežem, jemuž oči vyloupeny, míní se buď Eugen II. (824—827), o němž kronika Martina Polona se zmiňuje v MGH, SS XXII, 427 (viz MARTIMIANI list h IX[b]) nebo protipapež Jan XVI., biskup Placentský (996 998), o němž v MGH, SS XX, 432. Papežem, jenž pro cizoložství byl zabit, mohl by býti míněn Jan X., jenž byl nástrojem a snad i milencem římské šlechtičny Theodory, jež okolo r. 915 v Římě rozhodovala. Byl zavražděn v žaláři (928) z návodu dcery Theodořiny, Marozie, jež zaujala po své matce podobné postavení jako ona. Doba, kdy ženy tyto v Římě vládly, označuje se výrazem „pornokracie".*

[2] *Míní se nejspíše anarchické poměry kurie papežské r. 903, do kteréhož kronika Martimiani (list i I[b]) klade čtyři papeže, t. Lva VI.—40 dní, Benedikta — 2 měsíce 6 dní, Christofora — 2 měsíce a Sergia IV., jenž vládl 7 let 3 měsíce a 21 dní. Srov. i MGH, SS XXII, 430. Že pořad tento není úplně správný, viz HARTMANN, Gesch. Italiens III, 2, str. 208—209. Ale i r. 1033 stalo se něco takového — podle Martina Polona (MGH, SS XXII, 433).*

[3] *Tak se tvrdí v legendě o donaci Konstantinově, o níž viz str. 73 pozn. 3.*

[4] *V Apologii bratrské z r. 1503, AIII f. 258[a] (otištěno u PAL'MOVA, Brat'ja I, 2, 210) praví se:* „A na to Hilarius traktát učinil, jenž i kanonisován od římské církve, v němž toho dovodí, že jest římská církev svatá a že přijímání lajkům pod jednou jest z ustavení Kristova a nikdy pod oběma." *V Konfessi z r. 1471—2, AIII f. 20[b] (otisk u PAL'MOVA l. c. str. 106) praví se:* „jakož i tom ⟨*t.j. o poslušenství papeži*⟩ z jich moci nejvyšší koleje, papeže s kardinály, s biskupy skrze Hilaria, kterýž jim své psaní z kapitoly Hradské poslal k ohledání, aby oni tomu svědectví vydali, jest-li pravé." *Obojí vztahuje se na Hilariův traktát O NEJSVĚTĚJŠÍM PŘIJÍMÁNÍ nebo spíše vlastně na traktát CONTRA PER-*

všem poslúchati jeho.[1] Ale jest i tomu také odpora, neb nebyli tak, jako se oni domnievají a píšie. Neb s. Kliment byl dobrý a jednomyslný s jinými svatými, kteřiež byli v témž úřadě, a poddaný prvním apoštoluom a zvláště svatému Janu. Nebť jest jistota, že jest ten ještě živ byl a zbory zpravoval křesťanské, po němž jest prvotně moc úřadná zuostávala po svatém Jakubu a Petru, neb oni byli prvotní třie za apoštoluov:[2] Petr v puovodu viery kázaní slova božieho, Jakub podlé úřadu biskupského prvotní, k němuž i jiní zřenie měli a útočiště o rozsúzenie (neb i s. Petr když přijal Kornelia k víře a někteří na něm pochybili, by to dobře učinil, k Jakubovi šel a z toho počet vydával;[α] také jsa poslán s svatým Janem šel do Samaří),[β] ale Jan, miláček pána Krista, jemužť sú největčie tejnosti zjeveny, kteréž popsal ve čtení i v Zjevení, jakož i sedmi zboruom psal, kteréžť zpravoval.[γ] Protož známo jest z jistých písem, žeť tak nenie, jakož oni vedú, žeť by jim to šlo jako po provázku,[3] ale žeť sú byli poddáni pokorně i učedlníci svatého Petra prvotní v Římě, kteřiežť byli zuostali po něm, svatému Janu a s jinými rovnost držali: Linus, Kletus i Kliment,[4]
f. 165ª jakož zuostavili jim příklad / předkové jich, že se dali tresktati i nižšiem v úřadu, jakož s. Petr s. Pavlu.[5] Protož dalekéť jest poslušenství prvních dobrých od papežuo zlých, jakož nynějšie smyslé o poslušenstvie, aby papežuov zlých posloucháno bylo, a vedú písma v cizoložném rozumu, že nemá súzen býti od žádného ani tresktán, ale že vše činiti má podlé rady vuole své,[6] ješto ty věci Bohu samému slušejí a apoštolé jemu samému to přidávají a sami dali se rozsuzovati i tresktati a o tom napsali, když by

FIDIAM, jemuž, jak VOLF ukázal (v ČČM 1911 v článku „Jafetův ‚druhý traktát‘ Hilaria z Litoměřic“) přísluší titul TRACTATUS CATHOLICUS TRIUMPHALIS, z něhož zpracováním jest traktát český. Co dlužno rozuměti „rozsouzením“ papeže Pavla II., na jehož základě Hilarius vydal svůj traktát, nevíme. VOLF (ČČM 1911, 317) uvádí doklad z Pešiny, že papež pochválil Hilaria za jeho horlivost v hájení zásady, že papež stojí výše než koncilium.

α Sk. 10, 1. sl. β Sk. 8, 14. γ Zj. kap. 2. a 3.

1 *Srov. pozn. 1 na str. 191. Viz též str. 286.*

2 *Srov. pozn. 2 na str. 286.*

3 *Místo toto jest důležité pro posouzení smýšlení bratrského o tak zv. apoštolské sukcessi. Srov. pozn. 1 na str. 31. Srov. též str. 371.*

4 *Srov. pozn. 1 na str. 191.*

5 *Narážka na Gal. 2, 11. sl.*

6 *Týká se asi stanoviska Hilariova a jeho přívrženců v otázce, zdali koncil stojí nad papežem čili naopak. Hilarius přirozeně zastává názor (zejména v svém „Traktátě k panu Janovi z Rosenberka“ (vyd. TOBOLKA) str. 38), že papež stojí nad koncilem. Srov. VOLF v ČČM 1911, 316.*

kto provinil takovým hřiechem smrtedlným, i vyobcovati a jako za pekelníka míti[α]; a jest-liť v vyšším úřadě, a více hoden jest tresktánie, jakož se to dělo i papežuom, že se ten provázek musil rušiti, poněvadž sú je úřaduov zbavovali.[1]

Ale že oni vedú, že by po s. Petru[β] Kliment byl, tak píšíce, že hned to jméno a místo i ty zpuosoby měli jakož nynější, že byli papeží, ale známo jest z písem, že se teprv to jméno počalo, když Sylvestra v okrase císařské po Římě vodili na koni bílém a Vlachové divili se řkúce: „Pape, pape, co jest to, co jest to divného?“[2] I zuostalo jest jemu odtud to jméno i všem potomním náměstkuom jeho. A odtudť ty věci počátek mají. Ale v první církvi za 300 let i v Římě v zboru křesťanském byli sú biskupové chudí (kteréžť oni jmenují papeží), a ti jedni po druhých mučedlnictvo trpěli. A takť sú ten provázek tiehli počnúce od s. Petra v Římě, ačkoli bylo tu tieže zuostati křesťanuom věrným a zvláště kněžiem než v jiných zemiech, neb z té stolice císařské pocházelo mnohé trápenie křesťanuom i mučedlnictvo, a zvláště před tiem Konstantinem třetí císař kázal mordovati všechny křesťany po všech zemiech.[3] Protož mohloť jest málo zůstati křesťanuov věrných, a zvláště v Římě, a podobno jest, / že žádného kněze. f. 165b I mohloť jest toho provázku úřadné moci již v tom městě nebýti, neb když Konstantin měl viděnie a potom ptal se na kněžie křesťanské, i doptal se jich na horách v skalí, neb tam kryl se ten[γ] kněz Sylvestr. A když potom ten císař zvelebil Sylvestra a obohatil, stalo se jest toho provázku rozdělenie, že malý pramének a mdlý mohl jest při něm býti, když kříže Kristova pozbyl i s těmi, ktož jemu povolili a s světem se spojili a Sylvestr se povýšil a oslaveným člověkem učiněn.[4]

Ale ta moc úřadu šla jest právě a mocně[δ] při těch kněžiech, kteřiež sú zuostali v puovodu apoštolském skrze krále Krista ustaveném[a] a v Duchu Svatém zřiezeném. Tuť jest ta moc zůstala v těch, kteřiež trvali a zuostali v naučení apoštolském nesúce po-

[a] *V originále:* ustavenie.

[α] 1 Kor. 5, 9. sl. [β] Zavedení. *C.*

[γ] Kde se moc úřadná přetrhla. *C.* [δ] A kde zůstala. *C.*

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 191 a pozn. 3 na str. 372.*

[2] *Kronika MARTIMIANI (list g 1a), z níž autor tuto vědomost nepochybně čerpal, má zvláštní odstavec o původu jména papež a dokládá: „Latinníci vědie, že to slovo papa jest interiectio mirantis, to jest slovo divenie.“ Srov. GOLL, Quellen 44 pozn. 1.*

[3] *Míní se Dioklecián.*

[4] *Viz pozn. 1 na str. 73 týkající se legendy o donaci Konstantinově.*

haněnie a umrtvení jeho na svém těle. Ale tutoť již nebezpečná jest při Sylvestrovi i[α] náměstcích jeho, poněvadž jest štiepenie císaře Konstantina a potom utvrzenie Ludvíka.[1] Také Foka císař k prosbě všeho kněžstva potvrdil toho[2] a potom pak král Jindřich ten ustavil, aby papež císaře zvoloval, jakož i sám od něho potvrzenie na císařstvie přijal.[3] A tak ty věci prvé papežom[a] šly skrze císaře, ale potom císařuom skrze papeže, a tak sobě ustavili, aby jeden bez druhého nebyl volen. Protož ta moc papežská jiež Buoh vie, kterakáť jest, nejspieše světská.

Protož zlíť sou to duovodové nynějšiech prelátuov o té úřadné moci, neb byť pak byla při některých papežiech velmi pevná a mocná a užitečná k spasenie, již těmi příčinami mohlať se jest porušiti dávno (jakož i někteří doktoří píšie, že jakž počala církev v zbožie ruosti, tak v ctnostech hyne), a poněvadž jest také kacířstvím svatokupeckým častokrát raňována, již jest pak mohla dávno umříti, jakož písma svědčie, že *víra bez skutkuov mrtva jest*[β] jako tělo bez duše, a i sami tak držie, že ten úřad

[a] *V originále:* papežem.

[α] Utvrzení moci světské kněžim. *C.* [β] Jak. 2, 20.

[1] *Míní se Ludvík Pobožný. V kronice Martina Polona vyd. v MGH, SS XXII, 462 lze čísti místo k věci této hledící: „Ludovicus autem imperator postquam omnia, quae Constantinus Romanae ecclesiae contulerat, confirmaverat, venienti ad se filio Lothario reconciliatur...“ Ve vydání kroniky Martimiani z r. 1488 toto místo chybí.*

[2] *Míní se asi Byzantský císař Fokas (602—610), o němž ve starší literatuře historické panuje mínění, že uznal papežský primát. Zmocniv se vlády vzpourou proti císaři Maurikiovi (jenž proti papeži Řehoři I. hleděl uplatniti zásady byzantského caesaropapismu) jevil proti kurii papežské okázalou blahovůli. O tom, zdali uznal primát, lze pochybovati, neboť primát nebyl předmětem sporu mezi císařem Maurikiem a kurií papežskou. (Srov. m. j. C. PATRONO, Studi bizantini. Dei conflitti tra l'imperatore Maurizio Tiberio ed il papa Gregorio Magno v „Rivista di storia antica“ XIII. 1909). Názor středověký vyjadřuje KRONIKA MARTIMIANI list h V*[b]*, jež praví o papeži Bonifaciovi IV:* „Tento obdržal jest na císaři řečeném Foka, aby kostel sv. Petra byl hlava všech kostelov, neb kostel Konstantinopolitánský první všech psal se jest.“ *(Cf. i MGH, SS 22, 422).*

[3] *Podle KRONIKY MARTIMIANI (l. i V*[b]*) mohl by býti míněn Jindřich V. Spíše však se tu míní Jindřich I. ovšem mylně místo Otty I., jak lze souditi ze souvislosti této věty s větou následující. Mezi Ottou I. a Janem XII. došlo k jistému dorozumění a k smlouvě v příčině vzájemného poměru papežství a císařství. Spisovatel bratrský znal však asi i dekrét Gratianův, kde se uvádí „Constitutio primi Heinrici et primi Ottonis cum Romanis pontificibus“ (Decreti Gratiani prima pars, distinctionis LXIII c. 32. — FRIEDBERG, Corpus iuris canonici I, 245).*

při žádném býti nemuož, kdožť v pravdě víry pána Krista nemá. Protož my nemuožem věřiti při takových / úřadu v pravdě, kteřiež f. 166[a] nemají skutkuov viery a jsú v tom puovodu nebezpečném, odstúpivše od příkladu Kristova i od naučenie Ducha jeho Svatého, ale při těchť, kteřiež zůstávají vždy jedni po[α] druhých následujíce prvních, ačkoli v malém počtu. Neb i to písma oznamují, že malé stádce Kristovo jest, a takéť toho figuora předešla jest, že málo bylo těch, kteřiež zůstali při Jeruzalému, kdež byl chrám, kterýž byl podobenstvie církve svaté a Jeruzaléma toho lidu pokojného, k němuž pán Ježíš mluvil řka: *Pokoj muoj dávám vám, pokoj muoj zuostavuji vám. Ne jako svět dává, já vám dávám. V světě nátiesky míti budete, ale ve mně pokoj.*[β]

Protož kteřiež sú kdežkoli zuostali po všem světě kněžie v té pravdě srdce laskavého a duchu pokojného, trpiece od světa pro spravedlivost, tiť mají úřad užitečný a k spasení prospěšný, neb sú kněžie v domu božiem, obětujíce oběti vzáctné Bohu skrze Krista Ježíše, jakož o tom napřed dotčeno. Ale tito, kteřiež sú se oddělili od tohoto chrámu zboru božieho první církve svaté, jsúť podobni oněm, kteřiež byli odstúpili od rodu Davidova a odešli od Jeruzaléma[γ] a opustili chrám i sloužili bohuom cizím, poddavše se králi Jeroboamovi, kterýž jim byl puovod těch hřiechuov i všeho zlého. Takť tito odstúpili od Krista Ježíše ukřižovaného, jenž jest kořen a rod Daviduo v pravdě, a opustili pokoj božie, s světem se upokojivše a spojivše, aby s ním jedno byli a od žádného netrpěli z lásky, ale mocí jedni proti druhým povstávali a skrze boje přemáhali a pokojný lid trápili i hrdla zbavovali. Protož přílišť sú daleko odešli od chrámu, jenž jest církev svatá. Protožť o úřadné moci apoštolské, kterakť jest při jich následovnících v církvi svaté, při tétoť nenie, co o tom smysliti, než že prostě jest moc světská,[1] a co se praví býti v úřadě apoštolském, to jest toliko k oklamání jako *koflík zlatý, v němž plno ohavnosti.*[δ]

Tohoť jest / puovod ten Sylvester s Konstantinem císařem, f. 166[b] jakož psáno, že jest toho času křikl anděl velikým hlasem řka, že jest již jed vlit v církev svatú.[2] A tak tiem jedem ztráveni sú jedni skrze druhé smysly zlými a scestnými pod jmenem viery pána Krista a úřadu apoštolského. A k tomu oddali se *v lakomstvie, jenž jest modlám sloužeņie,*[ε] a skrze to upadli v kacířstvie

α nb. *C.* β Jan 14, 27. γ nb. δ Zj. 17, 4. ε Ef. 5, 5.

[1] *Srov. str. 91. 279 a pozn. 1 na str. 52.*

[2] *Viz pozn. 3 na str. 73 a pozn. 2 na str. 238.*

svatokupecké, ješto to sami vypsali v svých práviech v dekretě za největčie kacířstvie.[1] A v tom se pak svobodně mají nynějšie Boha se nebojíce ani lidí stydiece, neb jedni u druhých kupují obecně, biskupové u papeže a kněžie u biskupuov a lidé oborem u kněžie.[2] Protož podlé jich práv jsú v klatbě všickni, nebť takť stojí psáno: *Prokletý, ktož prodává, i ten, ktož kupuje.*[3] Ale z tohoť jedno kumšty mají a tomu se posmievají, nebť snad o tom sami málo držie, byť tu co svatého bylo v tom jich úřadě, protožť se jedno vespolek klamají a tělesného užietka hledají od nejvyššiech do nejnižšiech, jakož se to vidí, žeť jest tak v skutku. Ale jakož se napřed dotklo puovodu apoštolského i těch, kteřiež sú týmž duchem chodili a týmiž šlepějemi kráčeli, ještoť se v jednotu shromažďují ze všech jazykuov i národuov a v kterémkoli královstvie svuoj puovod mají, jsúť jedna církev všickni zuostávajíce v jednotě a v poslušenstvie s prvními v moci úřadu apoštolského a toho skutkem dokazují, řečie božie zachovávajíce a ctnostně živi jsúce, jakož toho napřed často dotýkáno.[4]

Také jakož nás tiežie, odkud bychom kněžie měli, k tomu jest odpověď, jakož napřed dotčeno,[5] že když nás kteří poznávají zuostávati v naučenie viery pána Krista a lásky Ducha jeho tehdyť mohú srozuměti v jednotě církve svaté nás přebývati[6] a věřiti, že máme kněžie úřadu apoštolského, neb jich úřad jest
f. 167ᵃ z / moci Ducha Svatého skrze pána Krista, kterýž takovým zaslíbil řka: *Cožkoli prositi budete Otce ve jménu mém, učiníť vám.*[α] A opět: *S vámiť sem po všecky dni, až do skonánie světa.*[β] A jisté jest z písem svatých, že s takovými jest vždycky s jeděmi po druhých, kteřiež zuostávají v řečech jeho, a takovíť mají moc úřadnú apoštolskú v pravdě Ducha Svatého, neb skrze něho mohú i umějí svázati i rozvázati,[7] a tiem toho dokazují, že to činie neomylně, když mohú a umějí hřiechuov se vystřieci a je s žádostmi umrtviti a pána Krista následovati v takovém životě, jakož napřed dotčeno. Protož takových jest zaslíbil neopouštěti, ale což jim koli k spasenie potřebie, učiniti.

α Jan 16, 23. β Mat. 28, 20.

[1] „Symoniacorum haeresis caeteris dampnabilior esse probatur...“ *c. 21 C. 1 qu. 1 decreti Gratiani (FRIEDBERG, Corpus iuris canonici I, 364—365).*

[2] *Podobně v CHELČICKÉHO Síti víry (vyd. Smetánka) str. 289—290.*

[3] *c. 22 C. 1 qu. 1 decreti Gratiani (FRIEDBERG, Corpus iuris canonici I, 365).*

[4] *Srov. zvláště str. 314. 326—327. 328—329. 362—363.*

[5] *Srov. str. 345.*

[6] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

[7] *Str. 330 sl. Srov. pozn. 1 na str. 31.*

A jakož sme svrchu dotýkali puovodu našeho i kněžie, kterakť sú k tomu přišli, že sme tomu úplně uvěřili, že máme kněžie skrze Krista Ježíše vyvolené a posvěcené skrze pomazánie Ducha Svatého,[α][1] ale jakož chtěli by zvěděti od nás, od kohoť sú svěceni neb potvrzeni skrze rukú vzkládanie, o tom napřed dotkli sme, kterak sú jedni skrze druhé vzeli potvrzenie,[2] že ti kněžie, kteří jednomyslní byli z prvních římských s námi i také z těch, ještoť sú z puovodu prvnie církve, tiť sú k tomu posloužili s milostí, aby také někto neřekl, že sami se kněžiemi dělají, protož sme se k tomu tak měli, abychom jimi nepohrdali, ale aby kněžstvie přeneseno bylo od oněch k těmto, kteřiež skutečné dokazují hodni býti úřadu toho skrze Krista Ježíše.

Ale mohl by někdo tomu odepřieti a řka, že ti kněžie nebyli sú biskupové.

K tomu odpovieme, že sme se již v tom nezpravovali puovodem kněžstva úřaduov velikých v římské církvi, ale prvnie církve apoštolské následovali sme. Neb jsú jistá písma v zákoně položená, že jest teh/dy jedno byl biskup[β] a kněz,[3] jakož s. Pavel f. 167[b]
k Timoteovi a Titovi píše, kteřiež byli kněžie, majíce úřad jiných potvrzovati, řka: *Ustav kněžie po městech,*[γ] a tudiež jmenuje je biskupy a ukazuje, kterací mají býti. A o to nám nenie odpory, nebť sú ty věci sepsali latině Čechové a Němci, že jedna moc jest svátosti kněžstvie a biskupstvie — a oni sami o tom píšie římské církve doktoří v dekretě[4] i v knihách hlubokých smysluo[5] — a také, že v první církvi nebyla než dva úřady: kněžie a jáhnové, ale pak podlé zvolenie těch zprávcuov křesťanuov věrných že sú toho v tom postavovali, ktož se k tomu hodil, jakož znamenali dar božie při kom, jakožto prvotně kazatele slova božieho, pak také k naučení a k napomínání i k jiným svátostem, kteřiež k čemu zpuosobnějšie byli z daru božieho, vše v jedné moci z Boha skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém; ale kteřiežť sú ctnostnějšie byli a dokonalejšie víru měli a hojnějšie lásku a z toho

α nb. *C.* β Biskup a kněz jedno. *C.* γ Tit. 1, 5.

[1] *Srov. str. 320 a násl.* [2] *Str. 330 a násl.*

[3] *Srov. str. 282. Také Táboři nepokládali rozdíl mezi knězem a biskupem za podstatný (GOLL v ČČM 1885, 49). Viz též pozn. 1 na str. 31.*

[4] *Decreti Gratiani prima pars-Distinctionis XCV. c. V.:* „Presbiter idem est, qui et episcopus, ac sola consuetudine presbiteris episcopi praesunt etc.“ *(FRIEDBERG, Corpus iuris canonici I, 332).*

[5] *Srov. PETRI LOMBARDI Sententiarum ll. quattuor, l. IV. dist. XXV (MIGNE, Patrologia lat. t. 192, str. 904).*

modlitby ku pánu Bohu nábožné činili, tiť sú viece i mocnější dary božie brali, z nichž i jiným posluhovali. A tak jest bylo všech časuov i tohoto nynie, že kteřiež více pána Boha milují, tiť větčie pilnost mají řeči jeho ostřiehati.[1] A o těch jest duovod jistý z písem svatých, že je pán Buoh miluje a prosby jich slyšie a naplňuje žádosti jich, jakožť toho napřed dotýkáno, že to sám pán Ježíš oznamuje řka: *Ktož má přikázanie má a zachovává je, ten jest, jenž miluje mě. A ktož miluje mě, milován bude od Otce mého a já milovati budu jeho a zjevím jemu mě samého.*[a][α] Protož na tom záležie všecko dobré v tomto životě. A takových sme lidí hledali jeden každý z nás, aby jich účasten byl, ne sám se spravedliv čině ani nětco býti domnievaje, než jakož pán Buoh každého zná srdce pokorné a duch prostý (neb těm dává dary své a oznamuje Otec Syna a Syn Otce). ale každý z nás patřie
f. 168[a] k ctnostnému obcování / svých bližních a k skutečnému zachování řečie božiech. A tak kteřiež sme se mohli poznati v tom a jedni o druhých svědectvie vydati z toho, v čem sú poznáni kteřie, že se ostřiehají skrze vieru v moci božie v životě křesťanském pravém, také vydávajíce se k naučenie neb k trestánie nejprvé těm v té pravdě přebývajícím, kteřiež sú přítomní a vidí obcovánie, pak dále každému člověku aneb kterýmžkoli lidem, jestliže by věděli co scestného neb nepravého, hotovi sme naučenie přijíti a opraviti.[2] A k tomu sme se vydávali všech těch let i podnes[3] a nikdýť nám nebylo nic ukázáno odporného víře pána Krista a obcovánie křesťanského, než z těch věcí vinili nás, jakož sme jich napřed dotkli, kteréž pošly z papežuov,[4] kteřiež se spojili s světem v skutcích Bohu odporných i sami v témž zjevně nalezeni sou a všeckyť věci provodie skrze múdrost lidmi vyučenú, a cožť ta nestačie, toť mocí ukrutnú připudie.

Ale řádnému vyslyšenie a křesťanskému rozmluvení má každý poddán býti.[5] Protož k tomu hotovi sme byli vždycky i podnes, neb to bylo ⟨v⟩ první církvi[b] v zřiezení apoštolském, ačť sú také v mnohé nesvobodě byli i pokrývali se a také časem a miestem zjevně byli. Nebť i my to za zlé máme, když by někto vésti chtěl pokútně neb učiti nětco a nesměl s tiem na jevo, aby z toho

[a] *Orig.:* samému. [b] *V originále:* církvie.

[α] Jan 14, 21.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 29 a str. 282.*

[2] *Srov. pozn. 2 na str. 201.* [3] *Srov. pozn. 1 na str. 5.*

[4] *Míní se hlavně klanění eucharistii. Srov. pozn. 4 na str. 48.*

[5] *Srov. pozn. 1 na str. 5.*

vydal počet aneb, z čeho by mu vina dána byla, nechtěl se zpraviti. Protožť to svolenie máme, abychom nic jiného nedrželi ani vedli ani učili, než té pravdě spasitedlné, o kteréž sú proroci prorokovali a pán Ježíš Kristus skutkem to ukázal i slovem oznámil a tak apoštolé to svědčili i na tom životy své složili.[1] Duovod pak té pravdy všecky časy i tohoto za pravý máme, když sú lidé jednomyslní v té pravdě a v skutku toho ostřiehají, neb takoví duovod mají, že právě toho písma prorockého f. 168[b]
a apoštolského požievají v jednostejném smyslu a jednom Kristovu. A při těch věříme v pravdě duovod viery i všech spasitedlných věcí. Ale když lidé zlí dovodie dobrými apoštoly, tuť nenie duovod jistý, nebť mluvie formu řeči jich aneb hlas a to muož býti v duchu jich zatmělém, ještoť v něm mohú jiný smysl míti a rozuom svuoj dávati aneb piesmem tiem svého úmysla dotičovati. Protož nezáležie na nich svědectvie pravé duochovních věcí spasitedlných, neb nezpravují se světlem moudrosti božie, ale podlé moudrosti své a věrnosti té, pokudžť znají, mohúť svědčiti o věcech zemských a časných s strany práv a řáduov světa. A když pak lidé zlí dovodie zlými aneb také nejistými jako sami, ovšem tiem svědectvím má pohrzeno býti od toho, kdo se ptá na jistotu užietka spasenie. Neb ktožť řečie božiech ostřiehají, tiť pravdu znají, neb skrze to v Kristu přebývají a jej v sobě přebývajícího mají, neb z toho jest duovod pravdy. A takovým měl by se každý svěřiti o věci spasitedlné. A protož každý z nás žádá[a] a věřie s takovými účastenství míti a s nimi v jednotě přebývati i poslušenstvie zachovati víry pána Krista i o všech věcech naučenie přijímati i také tresktání poddánu býti s milostí, neb žádný sobě nemá múdr býti ani spravedliv se činiti, než potud a tak, jakožť muož každý ustaven býti v dobrém svědomie a v naději spasenie skrze radu jednomyslnosti té jednoty takových napřed dotčených. A kdyžť se v tom ostřiehá, tehdyť doufánie má míti a naději nepochybnú, že spasen bude z milosti božie skrze pána Krista Ježíše. A tohoť každému žádáme, aby se právě ustavil u věcech spasitedlných základných, na nichž záležie život věčný, neb skrze to sú všickni jedna církev od počátku až do skonánie.

Než pak jiné sú věci v / proměnách a rozdielné jedny od f. 169[a]
druhých, Zákon Starý od přirozeného a Nové Svědectvie od prvního

[a] Jak se v jistotě spasení ustavovati. *C.*

[1] *Míní se nepochybně t. zv. Svolení z r. 1461, o němž* GOLL *v ČČM 1883, 514.*

obého, v němž mohú býti věci služebné případné časem a miestem a osobami a proměnné, jinde jinak a jakž kterému kde lidu k vzdělání a k polepšení jest, aby se vzdělávali a zachovávali v podstatných věcech, skrze něž jsú v jednotě[α] církve svaté všickni vyvolenie božie. Jakož v prvním listu psáno o tom[1] tú příčinú, že jest o nás byla řeč od mnohých lidí i od některých znamenitých, když k nim mluveno, aby nás vyslyšali, tak k tomu řekli, že nejsú v jednotě církve a nedržie poslušenstvie.[2] Protož psali sme, kterakť písma[β] oznamují o jednotě církve svaté a kterak má zachováváno býti poslušenstvie jejie. Druhý list psán tú[γ] příčinú, že nejviece nás tiem potýkali i kněžie na kázaní mluvili, že nevěříme o svátostech církve svaté.[3] Protož sme ta písma přivedli, kterak sú ti o tom popsali, kteřiež slúpové církve svaté byli, v jichž smyslu svědectvie všickni zuostávati mají a v pravdě vieru pána Krista míti i o sedmeré svátosti i o všech věcech spasitedlných. Třetí pak[δ] list tento z té příčiny, aby ktož čte neb čtúce uslyšie, aby měl rozdiel diela spravedlnosti božie od činiteluov bludu. Neb skrze dielo své poznán bývá Stvořitel všech věcí i jeho Syn milý, skrze něhož všecky věci učiněny. I jeho poslové všickni po tom mají poznáni býti, kdyžť to dielo dělají, kteréž sám Buoh Otec i Syn dělá v nich, a oni také dělají snažně a pilně toho ostřiehají, což jest ke cti Otce nebeského a k chvále Syna jeho a k užietku spasitedlnému voleným jeho. Dejž pán Buoh své požehnánie skrze Krista Ježíše, totiž v duochovních věcech nebeských rozmnoženie, těm, ktož čísti nebo čtúce slyšeti budú, majíce milost a žádost v skutku ostřiehati toho všeho, což jest k užietku věčného života.

Ale mohl by někto řieci: „Kterak my pak muožem to poznati, tak-li se ty věci majie při vás, jakož tu píšete, poněvadž jdú o vás jiná svědectvie od lidu toho odporná?“

K tomu dieme: Mají-liť ti lidé větčie jistotu svému svědectvie
f. 169b skrze ctnostný život a skutky dobré než my, jakožť pís/ma svatá oznamují, tehdyť takovým slušie věřiti, nebť i každý z nás tak učinil těchto let, že se na takové ptal a věřil těm. A z těch příčin

α V čem jsou všickni jedno. *C.*
β Nářkové na bratři. *C. Místo toto označeno jest po straně číslicí:* 1.
γ *Po straně číslice:* 2. δ *Po straně číslice:* 3.

1 *Srov. TRAKTÁT BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ str. 267—285.*
2 *Srov. pozn. 1 na str. 5. Srov. též str. 201 pozn. 2 a 3.*
3 *Tímto druhým listem jest druhá část TRAKTÁTU BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ, počínající na f. 120a (str. 290). Srov. pozn. 2 na str. 290.*

jest shromážděnie náše z obojieho lidu sobě odporného, i z stavuov a řáduov napřed dotčených, v jeden lid, z kteréhož máme kněžie. Ještě mohla by řeč býti od někoho, že tiem během lid shromáždě se v rozdielných zemiech neboli v jedné, mohl by též učiniti a takéž sobě biskupy zvoliti a tak by byly roty sobě odporné.[1]

K tomu odpovieme, že neslýcháno od počátku viery křesťanské, aby kdy šlo tiem zpuosobem a takovými příčinami, jakož již napřed dotčeno, aby tak bylo v prodlených letech ptánie na puovod viery křesťanské a úřad apoštolský, vyhledávajíce osoby, které by se Boha bály a řečie jeho ostříhaly.[2] A takový lid, kdež by koli byl po všem[α] světě, nebyly by roty, ale jedna církev svatá skrze vieru pána Krista a lásku Ducha jeho Svatého. Jakož tak bylo v první církvi svaté, jakož písma svědčie apoštolská, že psali jim do rozličných zemí, jakož i s. Pavel nejposlední z apoštoluov. Avšak kdež jest lid navedl k víře pána Krista a v životě křesťanském ustanovil, tu i kněžie z nich vyvolil. Netoliko on, ale i učedlníci jeho to činili sú. A ti všickni po všech zemiech byli sú jeden lid skrze jedno naučenie a pak vyvolení božie skrze základnú pravdu Krista Ježíše, jsú jedna choť Kristova. A jakož píší, že s Petr zuostavil po sobě učedlníky, aby sebe poslúchali všickni až do jednoho, však jest proto nerušil toho, aby i ten jeden se všemi nebyl v jednotě a poslušenstvie apoštoluov, kteřiež ještě živi byli po něm, a zvláště tovaryši jeho svatému Janu, kterýž z jiných apoštoluov byl prvotní s ním, jakož toho napřed dotčeno, že ještě ten živ byl a zbory božie zpravoval.[3] Neb o tom i psal s. Petr, aby mladšie staršiem poddáni byli.[β] A s. Jan byl nejstaršie v pravdě učenie Ducha Svatého. Protož věz, že bychom i my to za zlé měli, kdež by se tiem obyčejem dělo, aby roty byly.[4] Ale tiemto zpuosobem nemohú roty býti, nebť jest jedna pravda Kristus Ježieš, v němž všick/ni jedno sú, a jedni druhých sú účastni skrze f. 170[a]
milost Ducha Svatého, a kdežkoli mohú sebe přítomni býti a zvědie o sobě, rádi se vidie a skrze spolurozmlúvánie potěšenie majie i utvrzenie v té pravdě. A také takoví všem dobrého přejí a poddáni jsú pokorně všelikému stvořenie lidskému pro Buoh a zvláště

α Že bratří nejsou rota. C. β 1 Petr, 5, 5.

[1] *Srov. LIST ROKYCANŮV z r. 1468 ve VÝBORU II, 738.*

[2] *Srov. str. 320 a násl.* [3] *Srov. str. 372.*

[4] *Narážka na roty, o nichž píše CHELČICKÝ v SÍTI VIERY (vyd. Smetánkovo) 221 sl.*

pánuom svým až do nejvyššieho v moci postaveného. Protož nemohúť roty býti žádnú příčinú, neb podstatné věci a základné spolu spojily je a v tom se tak ostřiehají v moci božie, aby jich žádné věci nerušily v té pravdě, neb raději zvolé život ztratiti, nežli by dobré svědomí potratili. A takoví trpiece pro spravedlnost blahoslaveni sú, neb jich jest královstvie nebeské.

Ale že se toho lidé mohú domnievati do nás, což jest vuobec v světě mezi lidmi, ješto základných věcí spasitedlných neznají, ačť o nich mnoho mluvie i píšie, protoť jim nerozumějí, protož se jimi spojiti nemohú a v svornosti ostřiehati, než skrze své zákony a ustavenie i práva zemská v tom se sjednávají a v jednotu shromažďují, a když Buoh dopustí pro hřiechy jich, tohoť nezachovávají. A z těch příčin jedni proti druhým povstávají, záhuby a vraždy konají, jakož se to děje všech časuov po zemiech v Římském císařstvie, a to netoliko od těch, ješto sú prostě světští, ale i jedni proti druhým ti, ještoť slovú duochovní, jakož jednoho času papežie byli třie, vadiec se o tu stolici. A opět dva byli v ruoznici též o to miesto, jakožť o tom píšie, že dlúhý čas o to války byly.[1] A tak ti duochovní jedni proti druhým, biskupové i opati, povstávali v roty vražedlné a pak s světskými ty věci ovšem vedli, jakož i papeží proti císařuom a křižovníci proti Polskému králi.[2]

Protož ta jednota a poslušenstvie jest lidí tělesných, ještoť neznají duochovních věcí spasitedlných základných. A jakož opět kdy který lid skrze příčinu některých ustavení lidských, jakož sú mnohá papežská, aneb kterýchkoli věcí služebných a případných
f. 170b vezma příčinu rozdělenie a hádky se počnú, / písma berúce k svému smyslu, neznajíce s obú stranú pravdy základné[a] a spasitedlné, z toho bývají roty škodlivé, duchu božiemu odporné, neb činie sváry skrze písma dovodieci každá strana své spravedlivosti a božie neznajíci. Protož mluvie o víře a činie proti víře pána Krista skutkem, též i slovem proti lásce, odporni jsúce jedni druhým, potupujíce se a hanějíce. Protož což se domnievají vzdělávati, toho jsú rušitelé a přestupníci obojí, nemajíce *lásky, kteráž trpě-*

[a] Roty tu jsou, kdež není věcí základných. *C.*

[1] *Míní se zajisté papežská trojice po koncilin v Pise (1409). Válkami o stolici papežskou míněny jsou asi boje v království Neapolském mezi straníky papeže Římského a straníky papeže Avignonského a nejspíše asi boj mezi papežem Janem XXIII. a Ladislavem králem Neapolským, ochráncem Řehoře XII.*

[2] *Křižovníky dlužno rozuměti řád rytířů německých v Prusku.*

livá jest, dobrotivá etc.[α] (Jakož toho napřed dotčeno, čeho dovodie jedni proti druhým,[1] obojí nemající toho, což o sobě svědčie, ale v tom zjevně sú, co jedni na druhé vedú.) A tak se obojí odsúdili skrze písma mnohá pravdy, viery i lásky, a co se s obú stranú zlého stalo, toho ke zlému požievú, ktož se nekáli a lépe nepřišli k známosti pravdy spasitedlné. Opět roty jsú[β] z toho, když někto sveden jest skrze chytrost satanovu, vezma sobě písmo k svému úmyslu zákona božieho aneb nějakých lidí bludných nebo opět skrze nějaké zázraky nebo zjevenie neb viděnie, jakož toho množství jest v římské církvi. Ale ty roty nejsú jim škodlivé zvláště kněžiem a mnichuom, neb skrze to velikých užietkuov tělesných nabyli a kosteluov i klášteruov nastavěli a zbožie panská obdrželi a penieze mnohé shromažďují skrze oběry lidu túlavého, jimž odpustky dávají, skrze něž se obojí v hřieších rozmnožují. A ty roty jsú mnohé a rozdielné,[a] ješto jedni druhých nenávidie a ohyžďují, chváléce své zákony, jedni nad druhé se výšiece a v duostojenstvie postavujíce nepřejí sobě, ale však v jednotě sú římské církve.[2]

Ale jiní[γ] sú, kteřiež také tú příčinú svedeni bývají, ješto někto zdá se sobě múdrý býti bera písma k svému duomyslu aneb také nějaké zjevenie neb kterýmikoli věcmi počátek má zklamánie i jiné k témuž vede, kterakkoli pod tvárnú dobrotú a pokorú, by pak andělská; takový sobě shromažduje roty zatracenie, když nemá toho, což jest podstatného k spasenie, ješto to písma svatá apoštolská oznamují, / nebo žádný člověk nemá se[δ] postaviti sám f. 171[a]
vuodce lidí viery křesťanské, nebo každý vyvolený božie úd jest církve svaté, ale Kristus hlava jediný od počátku až na věky.[3] Protož každý člověk, kdož chce spasen býti, musí jednotu míti s jinými křesťany věrnými a s těmi v jednomyslnosti býti, kteřiež přítomni mohú býti jeho a on jich, a nad ně se nevýšiti, ale v pokoře srdce o sobě smysliti nízce a toho tovaryšstvie vždy hleděti, s nimiž by se mohl v naději spasenie ustaviti, jakož o tom napřed dotčeno, kterak jest i onen člověk rytieřský Kornelius, Boha bojící, k jednotě přišel církve svaté.[4] Ale jinak beř sobě písma kto jak

[a] *V originále následuje:* jen to, *snad místo:* jenžto.

[α] 1 Kor. 13, 4. [β] Rota. C. [γ] Item. *C.*

[δ] V jednotě církve svaté zůstávati veliká jest potřeba. *C.*

[1] *Srov. str. 364—365.*

[2] *Zde ozývá se* CHELČICKÉHO SÍŤ VIERY *(vyd. Smetánkovo) str 220 sl., zvláště str. 253. 255. 257. 258. 277. 280.*

[3] *Srov. str. 30 pozn. 2.* [4] *Srov. str. 372.*

chce nejlepšie aneb by pak zázraci jacížkoli byli neb viděnie a zjevenie, vše to muož býti z božieho dopuštěnie skrze chytrost ducha zlého, skrze niž by se vzdělávala rota duchu božiemu odporná, buď která tejná nebo zjevná, vždy jest zlá a svod od cesty spasenie.[1] Ale tiemto zpuosobem, kterýž jest pán Buoh dal z milosti své, nemuož býti zklamánie, neb o tom piesma svědčie apoštolská a také takovému lidu slibové božie jsú, ješto se tak vybierá jako po zrnéčku,[2] svět opustivše kající život vedú, spolu se svolují o věci spasitedlné a k milému Bohu zřenie mají, k němuž modlitby a prosby činie v duchu pokorném, a jedni druhým jsú poddáni a poslušni jedni druhých, jakož napřed často o tom dotýkáno.[3] Neb i apoštolé tak sou se měli, když sú církev vzdělávali. A ktož pak koli z takových jednomyslných, v pravdě se ustaviv spasitedlné, kdežkoli v které krajině byl, puovod mohl býti i zboru božieho, neb což sám v pravdě měl, toho v skutku ostřiehal a tomu jiné učil slovem.

Takovým zpuosobem všecky časy se vzdělává církev svatá, neb ktožkoli naučenie přijme od toho člověka, dává místo v sobě tomu, což jest v něm z daru božieho skrze Krista Ježíše. Protož jest řekl: *I za ty prosím, ktož uvěřie skrze slovo jich v mě.*[α] A opět: *Ktož vás přijímá, mneť přijímá.*[β] Protož kdež se takový obrátí, ješto v jednotě přebývá s volenými božiemi v základných
f. 171[b] věcech k spasení, sám v sobě / i při bližniech dielo božie dělá, neb se ostřiehá v životě ctnostném i skutky dobré činie i jiné učie příkladem i slovem. Protož to vše jest, což z Boha má v Kristu Ježíši skrze moc a múdrost Ducha Svatého, neb jinak by z sebe a od sebe a skrze duomysl lidské moudrosti nic užitečně a prospěšně k spasení učiniti nemohl, jakož die: *Beze mne nic nemuožte učiniti.*[γ] A to každý posel božie zná, protož se koří a níží a v bázni přebývá nemaje doufánie v ničemž z strany své, ale naději maje v milosrdenstvie božiem, že skrze pána Krista Ježíše Duchem svým Svatým zpuosobie ve všem dobrém, co jesti k chvále slávy milosti jeho a k užietku věčného života jemu i bližním, kteréž učie, a k tomu požievá rady a naučenie těch, o kterýchž má dobrú naději, že mají dary božie a časem a místem hledie jich přítomen býti.

α Jan 17, 20. β Luk. 10, 16. γ Jan 1, 3.

[1] *Srov. str. 30 pozn. 2.*
[2] *Srov. A I f. 81[a]. 140[a]. 188[b]. 208[b]. 382[b].*
[3] *Srov. str. 376 pozn. 4.*

Takovíť nevzdělávají rot, ale jsú pomocníci diela božieho, skrze kteréž se vzdělává církev svatá. Jakož apoštolé o takovém diele vypisují, kterak sú jedni druhým posluhovali jako světlo svítíce ctnostným životem a také slovem pravdy zvěstovali a tak sú prospievali jedni druhým k užietku věčného života. A skrze takové posly rozmnožena jest viera křesťanská a shromážděna jest v jednotu církev svatá po všech krajinách země[1] a to prvotně skrze ty kazatele, o nichž die: *Vyšel zvuk jich po všie zemi a slova jich do končin země.*[α] Potom kteřiežkolivěk byli sú užiteční a prospěšní tiem zpuosobem jako oni první poselstvie děli sú, i po dnes kteřie sú i budú, všickni skrze jednoho Krista Ježíše Duchem Svatým naučeni sú tomu, co měli a mají činiti a kterak jiné zpravovati na cestě spasenie.

A jakož figury předešly v Starém Zákoně, že v tom byl shledán prorok božie, když věřil Bohu a poslúchal jeho, a což předpoviedal budúcího ve jméno božie, a to se stalo v skutku, protož pravda toho jest v Novém Zákoně ve všech, kteréž Buoh posílá k užietku spasenie, že víry skutky dokazují a slova božieho, kteréhož se pravda oznamuje skrze ctnost, nebo ctnost jest v duchu moc býti člověku laskavému, trpělivému a pokornému etc.[2] Příklad na pánu Kristu apo/štolé dávali píšíce, že Kristus počal činiti f. 172[a]
a potom učiti, neb ten má moc k učenie a kázanie slova božieho, ukazuje pravdu na sobě toho, což učie. Též[β] posluhovati svátostmi má moc, maje svatost života. A ten puovod kněžstva jest v moci[γ] úřadu apoštolského.[3] Jestliže pak přimísí se k nim zlí neb pokrytci, též i v lidu, ač by zlých mnoho bylo, ale když jest pravda puovodu v moci úřadu apoštolského, v niež prvotně přebývají, na kterýchž záležie rada a súd té radě poddaný, tehdyť jest církev svatá, a ktož se zlí přiměšují k takovým, jsúť jako kúkol mezi pšenicí.[4] Ale kdyžť držie podstatu koukol a jestliže by kde pšenice mezi tiem také byla po řiedku, již by tu nemohlo řečeno býti, že by byla koukol mezi pšenicí natrúšena, nebť by tu koukol podstatu držal, jakož vykládá sám spasitel, že *sú synové z zlostníka,*[δ] ducha zlého. Kdyžť pak takový puovod mají, obdrževše radu i súd, jižť tu nenie úřad apoštolský aniž jich[ε] shro-

[1] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*
[2] *Srov. A I f. 6a (str. 21).*
[3] *Srov. pozn. 1 na str. 29.* [4] *Srov. str. 305.*
[α] Řím. 10, 18. [β] nb. *C.*
[γ] Původ kněžstva v moci úřadu apoštolského. *C.*
[δ] Mat. 13, 7. [ε] Kde není úřad apoštolský. *C.*

máždění církev svatá, nebo jich shromáždění nenie z naučenie skrze Ducha Svatého, ale jest skrze jich tělesný duch lid shromážděný v jich poslušenství, jedno skrze múdrost tělesnú a druhé skrze moc světskú.

Jakož obyčej byl prvním císařuom lid sobě shromažďovati a v pokoj uvoditi v poslušenstvie svém, protož tak jest při nynějšiech papežiech. Ale což se praví býti, nejsúť v úřadě apoštolském a jednota církve svaté a v poslušenstvie jejiem. Toť jest daleko od nich jako tma od světla. A kteřiež se vybierají z té kúkole, kteráž se ⟨v⟩ veliké zástupy shromáždila a mnohé země obsáhla, ti pak vybranie a spolu shromáždění jako pšenice již spolu majie sebránie ve jméno Kristovo a naučenie i všelikú radu a súd skrze múdrost Ducha Svatého. Kdož se pak koli vespolek přídržie a sebe vespolek poslúchají, jsúť v poslušenstvie církve svaté, přebývajíce v jednotě skrze moc úřadu apoštolského, kterýž mají z daru Ducha Svatého v Kristu Ježíši. Tiť sú již v pravdě církev svatá, a ktož se k nim přiměšují zlí pokrytci, tiť sú kúkol. Ale že
f. 172[b] se tak kú/kol rozmnožila a pšenici přemohla, die pán Ježíš: *Rozmnožie se zlost a zstydne láska.*[α] A že měla se odměsiti pšenice stránkú, die: *Když ty věci budou, nermuťte se, ale hlav svých pozdvihněte, nebť se blížie oddělenie váše.*[β] Opět, jakož napřed povědíno, die: *Vyjděte z něho, lide muoj* etc.[γ] Ačkoli teprv na skonánie světa má se to písmo naplniti, že přijdú ženci a oddělovati budou[a] kúkol od pšenice, ale to již bude všech věkuo všech volených od zatracencuov, ale na světě podlé toho, jakož také písma svědčie, kteraké oddělenie děje se, jako bylo Abrahamovo i semene jeho rodu dobrého oddělenie od zlých náróduov a opět z Babylona oddělili se do Jeruzaléma k dělání chrámu. Protož tato věc, kteráž jest při nás, nenieť proti písmu svatému, ale plnie se, co jest předpovědíno Duchem Svatým.

A protož sme ta léta k tomu se ohlašovali i k tomu mnoho poddávali, móž-li kto při nás ukázati co odporného víře pána Krista a životu křesťanskému,[1] ještoť by bylo proti písmu Bohem vdechnutému, kteréžť vypsáno k zprávě a k naučenie lidu křesťanskému, jenž jest církev svatá, v jejiež jednotě každý z nás naději má, že přebývá a poslušenství s milostí žádá zachovati v víře pána Krista a v lásce Ducha Svatého, ačkoli lidé sme na světě

[a] *Orig.:* bude.
[α] Mat. 24, 12. [β] Luk. 21, 28. [γ] Zj. 18, 4.
[1] *Srov. pozn. 1 na str. 5.*

nedostatky majíce, z sebe a od sebe nic nemohúce dobrého ani pomysliti, ale dostatečnost ke všemu dobrému každému z Boha jest, od nejprvních do nejposledních všickni z něho a skrze něho své dobré mají a každému vyvolenému svému dává podlé miery té, jakž koho hodného učiní sobě a vzáctného k užietku spasenie, v němž i my naději máme, že nás toho dobrého neodlúčie. Také toho každému žádáme a za to se jeho milosti modlíme, aby rozmnožil to dobré siemě, vyvolené své, tohoto času nebezpečného, nebť nenie ukrácena ruka jeho, aby nemohl spomoci, ani obtieženo ucho jeho, aby neuslyšalo, ale jakož zná, čie srdce pokorné a duch prostý, takť učinie milosrdenstvie / své s každým k životu f. 173[a]
věčnému skrze pána Krista Ježíše, Amen.

[Scriptum hoc praecedens est fratris Gregorii, v němž sou ty věci položeny, kteréž potom za bratra Prokopa a jiných byly napravovány, jako vysokost mluvení i o pravení božím, vide paginam 144 etc. A psán jest spis tento již po upálení šesti bratrů, což bylo léta 1504, a protož není dobrý ten titul, kterýž v některých exemplářích před tímto psáním našel sem, totiž v tato slova: „Psaní bratří starých o puovodu, poslané mistru Rokycanovi etc.,“ nebo mistr Rokycan dávno byl již umřel před tímto napsáním; obiit enim Rokycana anno 1471, před upálením těch šesti bratruo 33 let, kteříž upáleni sou 37. léta po vyzdvižení puovodu, totiž po nejprvnějším řízení kněží v jednotě.][a] [1]

[a] *Přípisek tento, psaný drobným a nesnadno čitelným písmem, pochází od bratra Blahoslava. Vyplňuje malou mezeru, jež se nalézá mezi tímto kusem a titulem kusu následujícího.*

[1] *Poznámkou touto dotýká se Blahoslav vnitřních sporů v Jednotě, točících se okolo otázky, zdali se spasení zakládá jen na dobrých skutcích člověka. Bratr Prokop z Jindřichova Hradce, bakalář, snažil se nalézti střední cestu mezi názorem kladoucím hlavní důraz na víru a zásluhy Kristovy a názorem, přeceňujícím dobré skutky, formulí o dobré vůli, kterou Bůh přijímá na místě skutků lidských třebas nedostatečných. (Srov. GOLL v ČČM 1886, 504—310.) Tehdy shledáno a jako závadné snad vymýceno místo našeho kusu na f. 144a—144b (str. 336), kde Blahoslav přičinil své postranní poznámky. Jakési osvětlení těchto věcí najdeme u KRASONICKÉHO v rkpe musejním V F 41 f. 17b.*

Ze souvislosti kusu našeho s TRAKTÁTEM BRATŘÍ STARÝCH O CÍRKVI SVATÉ dlužno „bratra Řehoře“ v této poznámce jmenovaného ztotožňovati s Řehořem, zakladatelem Jednoty. Je sice nápadné, že Blahoslav klade vznik spisu toho do doby, kdy Řehoř již nežil (a my ovšem nechtěli bychom věřiti, že Blahoslav nevěděl, že Řehoř zemřel již r. 1474), ale z f. 138b (str. 325), na kteréžto místo bije Blahoslav mluvě o upálení 6 bratří r. 1504, jest patrno,

O rozdiele, kterej jest mezi bratřiemi, tak že jedni sou praví a druzí falešní.[a]

Jakož[1] nejmilejšie bratr náš Pavel podlé dané jemu moudrosti psal vám, jakož i ve všech epištolách, mluvě v nich o těch věcech, v nichž sú některé věci nesnadné k rozumu, kteréž neustaviční a neučenie kazie, jako i jiná písma k svému vlastnímu zatracenie, protož vy, bratřie, napřed to vědúce, ostřiehejte se, abyšte bludem nemúdrých jsúc zavedeni, nevypadli od vlastnieho utvrzenie, ale rosťte v milosti a v poznání pána našeho Ježíše Krista a spasitele, jemuž chvála nynie i v den věčnosti.[α]

V této řeči s. Petr připomíná svatého Pavla i jeho psánie, že jest o[b] těch věcech v svých epištolách mluvil, kteréž jim posílal, a řka o něm, že jest bratr náš nejmilejšie. A tú řečí vydává svědectvie, že jest též porozen z Boha Otce skrze Krista Ježíše a přijal jednotu v Duchu Svatém s nimi, to jest s velikými apoštoly bratrstvie, kteréž jest nejmilejšie Bohu i všem křesťanuom věrným. Ale že sú byli obdarovánie z jednoho Ducha Svatého rozdielnými
f. 173[b] dary, protož die: *Podlé múdrosti jemu dané / psal vám.* A tak z té mudrosti, kterúž měl z Boha darem Ducha Svatého v Kristu Ježíši, mluvil ve všech epištolách svých o týchž věcech, jako s. Petr napsal, též z daru Ducha Svatého maje múdrost. Ale že psal

že Blahoslav povrchně usuzoval a že buď nevěděl, kdy Řehoř zemřel nebo spíše nepostřehl, že jeho výklad odporuje nejen autorství Řehořovu, nýbrž vůbec celému kontekstu kusu KTERAK SE LIDÉ, *neboť tento kus vesměs dotýká se událostí zběhlých okolo r. 1470 a neobsahuje žádných narážek na události z počátku 16. století a vůbec na události pozdější (po r. 1473). Srov. ostatně* GOLL, *Quellen I, 22—23 a v ČČM 1883, 518—519.*

[a] *Celý nadpis psán jest tučným písmem. V AV zní nadpis tohoto kusu takto:* Psání na slova sv. Petra v jeho Kanonice druhé, v kapitole III. položená. O rozdíle mezi bratřími pravými a falešnými. [b] *AI:* v.

[α] 2 Petr 3, 15.—18.

[1] *Týž kus nalézá se i v AV f. 79ª sl. Na f. 79ª nalézá se titul shora uvedený (v poznámce a), vlastní tekst začíná teprve na f. 80ª. O obsahu* GOLL *v ČČM 1883, 518 a* PAL'MOV, *Brať'ja I, 1, 84.* GOLL *l. c. myslí, že kus tento jest dílem bratra Řehoře, vztahuje naň zprávu bratrského dekretu z r. 1495 o spise Řehořově, zvaném „o dvojím díle". Srov. i* JIREČKOVU *Rukověť II, 167. O době sepsání nelze nic ze spisu samého ani odjinud usuzovati. Pouze narážky na to, že papež a preláti jsou příčinou krvavých válek náboženských a že stíhají jimi Čechy pro přijímání pod obojí způsobou, by poukazovaly na to, že spis vznikl v době, kdy boje za krále Jiřího byly již v plném proudu, tedy asi r. 1469—1470.*

zjevnějie a prostější, ješto muož snáze jim rozuměti a nemuož jich brzo a snadně ve zlém rozumu vzíti, jako svatého Pavla jsú řeči skrytějšie a nesnadnějšie k rozumu, ješto zvláště ti, kto sú se neustavili v jednomyslnosti s prvními posly božími (a tak se všemi těmi, kteřie sú se založili a vkořenili v Kristu Ježíši a mají tovaryšstvie Ducha Svatého), nemohú míti smysla pravdy, neb jich duch múdrosti neučie, aby mohli srozuměti zdrávě písmu Bohem vdechnutému, aby je brali i přivodili v pravdě k užietku spasenie sobě i bližním, ale takoví neustaviční a neučenie kazí, tak že k svému zlému písem použievají, i jiným křesťanuom věrným mohli by uškoditi a skrze nemúdrost bludu, že by odvedeni byli od naučenie spasitedlného a tak vypadli by od vlastního utvrzenie, které přijali v slově pravdy od posluov božiech: protož je vystřiehá od takových, ješto neustavili se na[a] základu Krista Ježíše a Duchem jeho Svatým nejsú učeni, ale k tomu je napomíná, aby na tom základu pevně stáli, neb jest to vlastní utvrzenie k životu věčnému, k tomu jich ponúkaje, aby více v tom rostli a rozmáhali se, jsúce svlaženi milostí božie, aby skrze to lépe poznali užitek spasitedlný v pánu svém Kristu Ježíši a z toho poznali Boha samého pravého a Krista Ježíše, syna jeho, spasitele svého, jemuž chvála nynie i v den věčnosti. Nebo všickni věrní křesťané mají chváliti a dieky činiti Kristu Ježíši ze všeho dobrého a zvláště z toho, že jest poslúžil jim k životu věčnému. A tak chváliti budú v den věčný, když toho požívati budú v hojnosti veliké všeho dobrého, kteréž jim přišlo skrze Krista Ježíše od Boha Otce, jemuž chvála na věky věkuov. Amen.

A tak nejprv v této řeči s. Petra známo jest, že pokládá zvláštnie bratřie nejmilejšie, z Boha Otce rozené ode všech sy- f. 174[a]
nuov světa z těla pošlých. Protož tak píše a řka: *nejmilejšie, bratr náš,* neb jistotu měli o něm, že jest k témuž rodu duochovnímu přišel, v kterémž se nejviec pánu Bohu líbili a vzáctni jemu byli. Protož tak psali v svých epištolách, že sú synové božie nejmilejšie a[b] také jedni druhým bratřie nejmilejšie.[b] Protož ktož sú koli jednoho Otce nebeského synové, jsú také bratřie svoji, protož řiekají v pravdě: *Otče náš, jenž jsi v nebesích.*[α] A tak je sám pán Ježíš naučil tomu, aby se k svému Otci znali jednomu, nebeskému, neb také rozkázal jim a řka: *Neroďte sobě Otce nazývati na zemi, neb jeden jest Otec váš v nebesích.*[β] A to proto

[a] *V AI chybí.* [b] *V AV chybí:* a × nejmilejšie.
[α] Mat. 6, 9. [β] Mat. 23, 9.

jim řekl, že prvotně k němu mají zřenie míti, poslúchati a ctíti, ačkoli sú otcové na zemi duochovní, ale to služebně, nebo jich poslúžením z daru, který od Boha mají v slově pravdy, zplozuje se v lidech rod nový, člověk vnitřnie duchovní skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém. A proto se jest apoštol otcem nazýval a podlé toho jsú všickni otcové, ktož posluhují jedni druhým k životu pravému křesťanskému skrze ctnostné obcovánie a řečie božiech rozjímanie a váženie, jakož k tomu die apoštol, že *dobré zvěstování jest moc božie každému věřícímu k spasení.*[α] A tak slovú otcové na zemi služebně, ale jediný Otec podstatně, z něhož a skrze něhož a v němž sú všecky věci. A tak ktožkoli z toho národu božieho bratřie jsú svoji nejmilejšie, jakož s. Petr píše, ti sú tak k tomu přišli, jakož psáno, že *dobrořečený Buoh Otec, jenž porodil vás po druhé v naději živú.*[β] A opět: *Porozeni ste ne z semene porušitedlného, ale neporušitedlného, skrze slovo Boha živého.*[γ] A tiem řádem a rodem sú nejmilejšie bratřie svoji vlastní ode všech synuov světa oddělenie jako světlo od tmy.

Ačťkoli všickni národové pokolenie lidského jsú bratřie jedni druhým podlé těla, neb sú všickni synové Adamovi a Adam
f. 174[b] byl syn božie, ale těch synuov roz/dělenie hned stalo se jest skrze příčinu zhřešenie otce prvního, z něhož pošli synové všickni, hřiechem porušení, a ktož v něm zuostávají, jsú synové hněvu božieho, jako onen bohatec, který se mučil v ohni pekelném, jemuž řekl: *Rozpomeň se synu*[δ]: protož tiem zpuosobem všickni sú synové i také bratřie, jakož psáno: *Co se narodilo z těla, tělo jest.*[ε] A tak podlé těla všickni bratřie sú, ale nerovní sobě, neb jedni nad druhými panují a mocně jedni druhé sobě podmaňují trápiece i hrdla zbavujíce a k tomu i[a] moc mají od Boha zřiezenú. A také sú jedni nad druhé duostojenstvím rodu větčie, zvlášť v řádu rytieřském, až do nejvyššiech králuov a císaře. Protož jest to bratrstvo ve všech národech všech věkuov, ale nesrovnané a jedno druhému odporné, ješto sobě neodpustie, ale ukrutně mučie, jedni druhé zabíjejí a krev vylévají. A to všeliké bratrstvo podlé ducha jest rozeno z hada starého ukrutného, kterýž zabil otce i mateř Evu, jakož psáno, že skrze závist ďáblovu vešla jest smrt v okršlek země.[ζ] A k tomu jest řeč pána Ježíše, když mluvil tomu bratrstvu tělesnému, ješto se také nazývali řkúce, že *máme*

[a] *V AV chybí.*

[α] Řím. 1, 16. [β] 1 Petr 1, 3. [γ] 1 Petr 1, 23.
[δ] Luk. 16, 25. [ε] Jan 3, 6. [ζ] Parafráse Řím. 5, 12.

jednoho otce Boha,[α] ale jim odpověděl: *By byl Buoh otec váš, zajisté milovali byšte mě.*[β] Protož na ně tu dovodil tiem, že *sú z otce ďábla,*[γ] neb žádosti jeho chtěli konati, z závisti hledali ho zabiti. A protož i učedlníku svému řekl, že *jest z otce ďábla,*[δ] neb o hrdlo chtěl jej zraditi. A tak takoví všickni, ktož žádosti ducha zlého činie, k vuoli jeho zle živi jsúce a skutky těla činiece, nemohú řečeni býti podlé pravdy synové božie, ale viec ďáblovi, ač sú koli podlé bytu stvořeného vždy synové, ale viece toho[a] podstatu držie, čieho sú duchu.

Protož psáno: *Zkuste duchuov, jsúť-li*[b] *z Boha,*[ε] nebo v tom záležie synovstvie i bratrstvie pravé i také nepravé. Protož psáno: *Ktož*[c] *hřešie, z ďábla jest.*[ζ] A také: *Ktož jest z Boha narozen, nemuož hřešiti. A v tom sú zjevni synové božie a synové ďáblovi.*[η] A k tomu die: *Žádný vás nesveď,*[d] [θ] to jest, byť / jinak bylo. f. 175[a]
Protož psáno o jedněch, že sú roty zatracenie[ι] a v temnostech chodie a nevědie, kam jdú,[κ] ale o druhých, kteřiež sú skrze múdrost božie uzdravenie od smrti hřiecha hada jedovatého a skrze pána Krista spravedliví učiněni, tak die k nim: *Následovníci božie buďte, jako synové nejmilejšie a choďte v milovánie, jako i Kristus miloval vás a dal samého se za vás.*[λ] A tak ti synové duovod jistý mají, že sú v pravdě nejmilejšie synové božie a bratřie též jedni druhých nejmilejšie, když se v tom nalézají býti v pravdě, že následují pána Boha svého, Otce nebeského, jakož psáno: *Svatí buďte, neb já svatý sem, pán Buoh váš.*[μ] Také když následují Syna jeho nejmilejšieho jednorozeného, jakož řekl: *Kto mně slúžie, mne následuoj.*[ν] A tak jest v pravdě následování, když tak chodie duchem povolným a laskavým, zachovávajíce řeči jeho i následují šlepějí jeho skrze trpělivost lásky, a tak jeden každý chodí v milovánie, když z milosti podstupuje ty věci, kteréž sú tělu odporné a životu vnitřniemu duchovnímu k vzdělání a ku polepšení, a v tom se vydává svým bratřiem k užietku spasitedlnému slovem i skutkem, příkladem pána Krista. Jakož on vydal se samého za nás, tak každý, ktož jest přišel k tomu synovstvie a bratrstvie, chodí v milování, následuje jeho, nebo ten rod nemuož se zapříti, aby slitovánie neměl nad spolubližními a zvlášť bratřími svými; protož s milostí, jakož dar kto vzal, tiem poslu-

[a] *Orig.:* toto. [b] *A V:* jsou-liť. [c] *A V:* kdo. [d] *A V:* nesvoď.
[α] Jan 8, 41. [β] Jan 8, 42. [γ] Jan 8, 44. [δ] Jan 6, 70.
[ε] 1 Jan 4, 1. [ζ] 1 Jan 3, 8. [η] 1 Jan 3, 9. 10.
[θ] Ef. 5, 6. [ι] 2 Petr 2, 1. [κ] Parafráse Jan 12, 35.
[λ] Ef. 5, 1. 2. [μ] 1 Petr 1, 15. 16. [ν] Jan 12, 36.

huje a proto statku i života nelituje. Protož psáno: *Dlužníci sme za bratřie náše položiti i životy náše. A ktož má statek tohoto světa a uzři bratra svého núzi trpieciho a zavře se před ním, kterak muož býti láska Otcova v něm? Neroďtež milovati jazykem ani slovem, ale skutkem a pravdou, neb v tom vieme, že z pravdy sme.*[α]

Tenť jest duovod nejjistějšie, že takoví jsú z Boha Otce
f. 175[b] pošli skrze Krista Ježíše / Duchem Svatým obnovení a jsú bratřie, majíce jednotu v Duchu Svatém, z daruov jeho sobě posluhují, jakož ta písma svědectvie vydávají, že oni to ovotce plodie Ducha Svatého z moci vinného kořene, jenž jest lásky pokoj a radost Ducha Svatého. Protož moc mají s milostí pánu Bohu v duchu sloužiti a svým bližním skrze lásku Ducha Svatého a ke všem lidem milost mají, žádnému zlého za zlé neodplacují. A po tom mají také poznáni býti, jakož psáno: *Po skutcích poznáte je.*[β] Neb jest potřebie rozeznánie míti každému křesťanu pravému, ktož sú bratřie vlastní skrze rozenie druhé a obnovenie skrze posvěcenie Ducha božieho, poněvadž péči má míti zvláštnie, jakož psáno: *Shřeší-li bratr tvuoj, potreskci jeho.*[γ] A kdyby neznal, mohl by toho tresktati, ješto bratr nenie, viece by ho popohoršil a na se popudil, neb by mněl, že mu se křivda děje od tebe, poněvadž on toho rodu nenie. Také takový nezná, čím by ctil Boha Otce a kterak by následoval Syna jeho milého a poslúchal řeči jeho, když jest naučenie jeho nepřijal skrze posly jeho. Protož nemuož se znáti, by byl učedlník jeho, nebo psáno jest: *Zuostanete-li v řeči mé, učedlníci moji budete a pravdu poznáte a pravda vysvobodí vás.*[δ] A poněvadž takový nenie vysvobozen, nenie zproštěn z moci satanovy, neb od svého početie vždycky přebývá v těle poškvrněném hřiechy, ješto v něm duch zlý moc svú činie, rozněcuje přirozenie tělesné a duch zatmělý k popuzení, k rozhněvánie, k zlobivostem, k křiku, k sváruom, a více-li v těle vzruost béře, také hojnějí se v hřiešiech rozmáhá a v duchu soběvolném ustavuje a v smyslu těla nadýmá. Protož takového tělesného bratra nenie dlužen bratr v duchu obnovený tresktati, neb nemá práva k němu, poněvadž nenie toho Otce syn jako on, takéž i bratr nenie jeho, ani z zboru volených božiech, poněvadž nemá rodu toho, jako oni mají ani naučenie, nemá práva ani moci, aby mohl a uměl s nimi v jednotě přebývati a řečí božiech ostřiehati, leč by prvé přišel k pokání pra-

α 1 Jan 3, 16.—19. β Mat. 7, 16. γ Mat. 18, 15. δ Jan 8, 32.

vému a rodu duochovnímu života / vnitřnieho. A jinak nemuož, f. 176[a]
než kohož Buoh vyvolí podlé předzvěděnie, neb tak die: *Žádný nepřijde ke mně, jediné kohož Otec přitrhne.*[α] A opět psáno: *Kteréž jest předvěděl,*[a] *ti sú uvěřili.*[β] Protož ktož má v pravdě víru přijíti, musíť se z Boha naroditi, jakož psáno: *Každý, ktož věří, že Ježíš jest Kristus, z Boha narozen jest.*[γ] Protož nenie to po rodu, jakož svět s svými kněžími tu vieru má, což těch dětí naplodie kterakkoli v hřiešiech velikých i z cizoložstva, že pokřtíce je obyčejem svým, že sú přišly již k obmytie druhého narozenie a obnovenie Ducha Svatého. Oklamal se jest svět skrze múdrost tělesnú, ať by tak bylo jim spasenie na cestě široké, ješto vede k zatracenie, neb písma oznamují, že jest mnoho rodu tělesného a toho bratrstva zemského jako hlíny, z niežto hrnce dělají, ale málo bratřie rodu duochovního jako rudy, z niežto zlato vypalují. Protož *úzkáť jest cesta a těsná brána k životu věčnému a málot jest těch, ktož*[b] *ji nalézají.*[δ]

Ale řekl by někto, že každý, ktož se křtie ve jméno Trojice svaté, přijal jest narozenie nové, jakož kněžie tak pravie, když oni již děťátko tak pokřtie v[c] vodu[d] omáčejíc a slova řiekajíc: „Ve jmě Otce i Syna i Ducha svatého," a také ďábly zaklínají a od něho vymietají, že, ač prvé byl syn ďábluov přede křtem, již jest po křtu syn božie, neb přijal Ducha Svatého a múdrost osvícenie, neb proto řiekají: „Přijmi suol moudrosti", sole jej a v ruku svíci dávají i v ústa chukají.[e] A z toho duovod jest, když tak ty věci se dějí a křižmem mažie, že jest křesťan pravý a tak bratr všech volených božiech, a také již zavázal se k učení Kristovu, aby jeho řečí ostřiehal a kněžím poddán byl i jich zprávě a naučením povolen, napomínánie a tresktánie přijímaje a podlé toho ode všech bratřie.

K tomu odpověd jest, že ta řeč i skutek křtu tak pravdu má, jakož jest vyvolenie božie při kom, a dále, jakož nalézá se zachovávati to, k čemuž[f] se zavazuje, jedno, aby ďábla prázden byl i všech skutkuov jeho a druhé, aby v Kristu přebýval jednotu Ducha Svatého zachovávaje s volenými božiemi a toho dokazoval, / řečie božiech ostřiehaje skutečně, jsa živ ctnostně a k tomu f. 176[b]
aby měl povolné poddánie v[g] poslušenstvie těm, ješto sú v úřadě apoštolském, dějíce poselství místo pána Krista Ježíše. Ale ta věc

[a] *AV:* předzvěděl. [b] *AV:* kteříž. [c] *V AV chybí.*
[d] *AV:* vodou. [e] *AV:* choukají. [f] *AV:* němuž. [g] *AV:* a.
[α] Jan 6, 44. [β] Řím. 8, 29. [γ] 1 Jan 5, 1. [δ] Mat. 7, 14.

nemá pravdy vuobec při kněžiech i při lidu, než toliko tvárností a služebností tělesných a hlasuov řečie. Ale o křtu pravém nic nevědie od svého porodu až do hrobu aniž se naň ptají, když vyrostú, jako by žádné potřeby nebylo jeho zachovati, skutkuov zlých se uvarovati, tělo s hřiechy a s žádostmi mrtviti a zlému duchu ve všem odepřieti, jakož psáno: *Nedejte místa ďáblu,*[α] a dále aby se vyptávali, kterak mají skutky božie činiti a pána Krista následovati v ctnostném životě, aby mohli naději míti, že sú zde synové božie vyvolení a spolu bratřie toho rodu nového skrze jednoho Ducha, z Boha pošlého, obnovenie. Ale to vše příliš daleko jest od tohoto lidu vuobec jako tma od světla. A tak ty věci všecky v služebnostech svých kostelních k zklamánie svému činie, poněvadž v tom pravdy nemají z Ducha Svatého ti kněžie s kmotry i s rodiči těch dětí, ovšem pak ty[a] děti tomu nic nerozumějí, než tolik zvědie, když vyrostú, že se křtie tiem obyčejem, jakž o tom uslyšie neb uzřie. A tiem zpuosobem, jakž se jich mnoho zrodie, tak pokřtie. A to vše již synové božie slovú a bratřie a k tomu se tak přiznávajie řiekajíc „Otče náš" aneb opět „Věřím v Boha Otce", ale nerozumějí, proč to řiekají, jediné že se tomu naučili někteří i z mladosti od svých rodičuov. I to také přišlo jim po rodu tělesném, aby když to řiekají, zdálo se jim, že Bohu sloužie skrze nějaké zvyklosti a vuole své, ale když by jim kto chtěl oznámiti a ukázati jich zlost a tu službu mrtvú, rozhněvajie se a k vraždě vzbudie. Protož nenieť to naplniti rozkázanie pána Krista Ježíše: *Shřeší-li bratr tvuoj, potreskci jeho,*[β] ale toto potřebné jest zachovati, jakož řekl: *Neroďte dávati svatého psuom, ať neobrátiece se neroztrhají vás.*[γ]

Protož takoví synové světa, bratřie tělesní, v svých řádiech a práviech mají přebývati od Boha zřiezených, nebo z těch ně-
f. 177[a] kteřie sú v duostojenství po/staveni, jedni skrze múdrosti učenie nabyvše, a to slovú duochovní, a druzí světští po rodu a erbiech cti docházejí a jedni nad druhými se povyšují a panují, mocí přemáhajíce v službu podrobují jedni druhé a světštie duochovním pomáhají a tak jedni druhým opatrností tělesnú a múdrostí pohanskú zastierají se i božie písma vedúce sobě k svému úmyslu, kterak by jim poslúžila, jich bratrstvu tělesnému v duchu pejchy pozdviženému, kterýžto ukazují, když se svadie s kýmkoli, světštie neb duochovnie, nikoli se skrýti nemohú, aby jich nepoznali

[a] *AV:* ti.
[α] Ef. 4, 27. [β] Mat. 18, 15. [γ] Mat. 7, 6.

ti, kdož sú z pravdy pošli Krista Ježíše, neb řeč jich i skutek známy je činí, čieho sú duchu a rodu, neb toho žádosti konají,[1] jakož napřed dotčeno o tom.[2]

A tak ti bratřie tohoto světa synové jsú,[a] v rotách rozdielných a proměnných jedni od druhých se dělíce. A to jest při světských i duochovních, neb takoví, ješto se smyslem těla nadýmají skrze múdrost tělesnú, jedni nad druhé se povyšují a skrze tvárnosti zpuosobu života i rúcha ozdobú od jiných se oddělují, jakož psáno: *Sami se oddělujíce hovadní, ducha božieho nemajíce.*[α] Ti pak v svých úřadiech, od největčiech do nejnižšiech, sú rota jedna skrze ducha, kteréhož sú přijali, v němž mají moc jednu spolu na čas sobě pochlebovati, také se na čas vaditi, haněti, zlořečiti, ale spolu sobě pomoci proti bratřiem vyvoleným božiem, tu se obecně nalézají svorni. A tak ty roty sú mnohé a rozdielné v té jedné veliké, kteréž se v svých duostojenstviech a úřadech[b] i jako měch[c] povyšují a chlubie a také jedni druhé velebie, od kterýchž pochvalu mají duostojenstvie a čest přijímajie a obrokuo nabývajie,[3] jakožto papež, by byl nejhoršie, proto jej vždy velebie pravíce, že jest otec nejsvětějšie a pán nejvyššie a že skrze něho všecky věci pochodie duochovnie z Boha k spasení lidem. Protož u veliké poctivosti mají jeho, ozdobivše jej drahými věcmi, zlatem i kamením drahým a / perlami, před ním f. 177[b]
padají a sklánějí se[4] a tak slúžie, jako přirozenie lidské obvyklo, což jest na světě krásného a znamenitého, to ctíti a chváliti a jedni druhým vypravovati, kterakého duostojenstvie jest a moci. Ačkoli pak člověk zlý podlé života, ale úřadem svatý; tak se oni domnievají o něm i o bratřích jeho kardinálech i biskupiech až těch dvanácte[d] řáduov do nejnižšiech farářuov.[5] Tak se rozumie, jakož písma svatá zjevně oznamují, že sú *roty zatracenie*[β] podlé svých řáduov a duostojenstvie i roduov, nepřišedše k rodu duochovnímu, ale v tělesném zuostali, jakž se jedni od druhých zrodili v hřieších, v nichž se vykrmili i vzrostli; a jakž kteří opatrnosti těla nabyli a múdrosti došli skrze učenie pohanské i písem mnohých,

[a] *V AV chybí.* [b] *V AV následuje:* i zákoních. [c] *V AV chybí:* i jako měch.
[d] *Orig.:* XIIte.

[α] Juda 19. [β] 2 Petr 2, 1.

[1] *Zde se vyjadřují tytéž myšlénky a názory, které* CHELČICKÝ *rozvedl v „Síti víry" mluvě o rotách, vyd. Smetánkovo str. 220 sl.*

[2] *Str. 390. 391.* [3] *Srov. shora pozn. 1.*

[4] *Srov. A I f. 34b. 188a—188b. 389b—390a.*

[5] *Srov. pozn. 1 na str. 124.*

tak se jedni nad druhé povýšili a v duostojenství postavili skrze svá mazánie a posvěcovánie, slovy dobrořečíce sobě a piesma k tomu přivodiece. Ale poněvadž pravdy nemají písem, kteráž oznamují, po čem mají známi býti úředníci církve svaté a také v čem záležie pomazánie a posvěcenie a z toho duostojenství, kteréž apoštolé měli skrze pána Krista v Duchu Svatém, ale na světě v ponížení a v pohanění byli, protož odporné jest jedno druhému, tak že žádného tovaryšstvie nenie ani svolenie, jakož psáno: *Které přirovnání Krista k Belialovi a které svolenie chrámu božieho s modlami? Neb vy ste chrám Boha živého.*[α]

Protož daleké jest jedno od druhého, jakož písma oznamují, jedny chrám Boha živého a druhé modly, jenž sú chrám ducha pyšného, jakož psáno o pastýři a modle.[a] A tak ti všickni v těch úřadech postavení podlé řáduov svých a duostojenstvie jsú roty, nepřišedše k zprávě Ducha Svatého a duostojenstvie pána Krista, kteréž záležie zde na sprostnosti jeho a pokoře: *Učte se ode mne, žet sem já tichý a pokorný srdcem.*[β] A opět: *Obohaceni ste ve všie sprostnosti.*[γ] A takovým jest řeč, aby duostojně chodili ve všie pokoře a tichosti a trpělivosti, snášejíce se v lásce a *pilni*
f. 178a *jsúc*[b] *zachovati / jednotu ducha v svazku pokoje.*[δ] Protož takoví v pravdě duostojní sou, ozdobivše se ctnostmi a skutky dobrými, jakož tak písma svědectví vydávají, že jest to rúcho tomu duostojenstvie, kteréž mají skrze pána Krista Ježíše, a také v tom zřiezení bývají, kteréž příležie[c] tomu duostojenstvie, ješto je tomu učie Duch pravdy, kterýž z Otce i z Syna pochodie, aby ve všech věcech pravdu činili a v lásce rostli takoví bratřie nejmilejšie, jenž sú synové božie a údové církve svaté, jichž pán Ježíš hlava jest. Protož ti všickni nejsú rota zatracenie, ale jsú každého času jedni po druhých zbor božie.

Pakli se kto přimísí k nim přijma tvárnosti dobroty, to[d] jsú pokrytci jako kúkol mezi pšenicí, neb ty věci také musí býti, jakož toho počátek v prvním zboru, neb mezi dvanácti[e] učedlníky jeden takový nalezen jest, ale proto oni sú byli zbor božie. I potom, když se rozmáhali v první církvi zborové, ač se zlí přiměšovali, však vždy apoštolé za zbory svaté je měli, k nimž sú psali epištoly, o nichž tuto zmienka jest, s. Petr i s. Pavel jmenuje je „bratřie nejmilejšie“ a opět „lid svatý, došlý milosrdenstvie.“ A tak mnoho

[a] *AV:* ó pastýři a modlo. [b] *AV:* jsouce. [c] *V AV následuje:* k. [d] *AV:* a. [e] *AI:* XII ti.

α 2 Kor. 6, 15. 16. β Mat. 11, 29. γ 2 Kor. 9, 11. δ Ef. 4, 3.

píšie o nich, jim vydávajíce svědectvie, že sú synové božie nejmilejšie a jich také nejmilejšie bratřie, jako die: *Tak stuojte, nejmilejšie a přežádúcí, koruno má a radosti má.*[α] Neb ač se zlí přiměšovali, ty sú tresktali a těmto bratřiem v pravdě psali[a] k potvrzenie a k potěšenie, aby naděje jich pevná byla a stálá beze všeho vrtlánie, jakož die apoštol: *Duom božie ste, ač doufánie a slávu naděje pevnú zachováte až do konce.*[β] A tak duovod jest o takových, že sú církev svatá, chrám duchovní, jakož psáno: *Vzdělávejte se na základ apoštolský a prorocký jím svrchovaným úhlovým kamenem Kristem Ježíšem, na němžto každé vzdělánie ustavené roste v chrám svatý v*[b] *Pánu, na němžto i vy vzdělávejte se v přiebytek božie v Duchu Svatém.*[γ]

Protož takoví údové církve svaté nejsú rota zatracenie, ale f. 178[b]
zbor božie a bratřie nejmilejšie, jedni druhé milujíce, jakož je Kristus miloval, neb to jim přikázanie dal, ješto žádným národuom, synuom tohoto světa nepříležie aniž moci mají, aby je zachovali, aby mohli a uměli vespolek se milovati, jakož Kristus miloval učedlníky své a jim v srdce to přikázanie dal a v rozumu osvítil, aby poznali, kterak se mají milovati, a moc k tomu dal, aby v tom se[c] zachovali tak se milujíce, jakož je miloval. Protož řekl nejprv: *Přikázanie nové dávám vám, abyšte se milovali vespolek.*[δ] A druhé: *Toť jest přikázanie mé, abyšte se spolu milovali, jakož sem já vás miloval.*[ε] A třetie: *Toť přikazuji vám, abyšte se spolu milovali.*[ζ] A potom apoštolé to sú oznámili všem křesťanuom věrným, bratřiem nejmilejšiem, aby to přikázanie zachovávali všickni, kdož věří ve jméno Krista Ježíše, jakož psáno: *Toť jest přikázanie jeho, abyšte věřili ve jméno Syna jeho a milovali jeden druhého, jakož dal nám přikázanie, a ktož je zachovávají, v Bohu přebývá a Buoh v něm.*[η]

Protož veliké jest to přikázanie vespolek milovánie, tak že jiní z rodu tělesného nemají k tomu moci a uměnie aniž jich přirozenie muož toho snésti ani jemu muož co rozuměti smysl jich, neb jakžkoli o to se pokusí, vždy bude milovánie z duchu tělesného. Jakož synové tohoto světa, bratřie rodu Adamova, domnievají se také milovati i lásku mieti, ale nepoznali sú samy sebe ani toho, z čeho milují a s kým jednotu mají, protož nevědie, co jest Boha milovati a s ním v jednotě ducha přebývati, jakož

α Fil. 4, 1. β Žid. 3, 6. γ Ef. 2, 20.—22. δ Jan 13, 34. ε Jan 15, 12. ζ Jan 15, 17. η 1 Jan 3, 23. 24.
a *V AV chybí.* b *V AV chybí.* c *V AV chybí.*

psáno: *Ktož se přídržie Boha, jeden duch s ním jest.*[α] A opět: *Kto v lásce přebývá, v Bohu přebývá a Buoh v něm.*[β] Nic tomu neučinie múdrosti tohoto světa, ješto mnoho písem umějí i rozpisují a mnoho knih shromažďují, aby poznali v duchu to při-
f. 179a kázanie milovánie, o němž die ještě: *Kto / die, že by Boha miloval, jehož nevidie, a bližního nemiluje, jehož vidí, lhář jest.*[γ] *Protož takoví z světa jsú a světu mluvie a svět jich poslouchá.*[δ] Ale bratřiem nejmilejšiem die: *Kto zná Boha, slyšie nás.*[ε] A v tom poznává se Duch pravdy a duch bludu, a to tak duch bludu v duchu tohoto světa a Duch pravdy, kterýž z Boha jest, jakož psáno: *Nepřijali sme ducha tohoto světa, ale Ducha, kterýž z Boha jest.*[ζ] A tak rozdiel oznamuje písmo v mnohých řečech apoštolských, kto sú ti synové tohoto světa, ješto srdcem blúdie, a jací sú skutkové jich i milování tělesné a také zlobenie a svárové, když jim co ne k vuoli. A po těch věcech mají poznáni býti, že sú roty zatracenie, jakož ti mordéři Táborští zákonem se chlubiece, ješto také sluli bratřie, řiekajíce sobě „bratřie milí“, tak že se sami zdáli býti bratřie nejmilejšie a že z zákona božieho mečem pravdu vysvobozují a pro pravdu svú hrdla skládají a k tomu zpievali, řeč pána Krista berúce v duoch svuoj vražedlný a řkúce: *Kto pro mě svuoj život ztratie, věčný míti bude.*[η] A kněží jich v tom je ustavovali a spasením bezpečili, jakož také i některie z mistruov tak sú psali, že v těch mordiech jistá jest cesta k spasenie, a kdož v tom sešli, že mučedlnickú korunú korunováni sú a v nebi kralují.[1]

A tak ty roty v svém tělesném rodu, v duchu tohoto světa sú rozdielné a slovú také bratřie a roty bratřie. Jakož i těchto let

α 1 Kor. 6, 17. β 1 Jan 4, 16. γ 1 Jan 4, 20. δ 1 Jan 4, 5. ε 1 Jan 4, 6. ζ 1 Kor. 2, 12. η Luk. 9, 24.

[1] *Podobně projevené mínění bratří o Táborech viz v A I f. 137b a 157a. Spisovatel naráží v tomto odstavci na druhou sloku písně „Kdož jste boží bojovníci.“ Ve známých, přístupných spisích táborských nenalezl jsem místa, kde by se takto vynášela záslužnost válečného boje za víru; možné však jest, že někteří mistři táborští tak psali a mluvili v době bujejícího chiliasmu r. 1419 a 1420. Viz ostatně GOLL, Quellen 47 sl. a JASTREBOV, Etjudy o Petrě Chelčickom I, 33 sl., zvláště pak str. 69. U Vavřince z Březové vyskytuje se mezi bludy, jež byly Táborům vytýkány při hádání v domě Zmrzlíkově (10. pros. 1420) také tento:* „Item quod hoc tempore ulcionis quilibet fidelis est maledictus, qui gladium suum prohibet a sanguine adversariorum legis Christi in propria persona corporaliter fundendo, sed quod debet quilibet fidelis manus suas lavare in sanguine inimicorum Christi pro eo, quod beatus est omnis, qui misere filie retribuet retribucionem, sicut ipsa retribuit nobis. Est heresis et crudelitas tirannica.“ *(FONTES RER. BOH. V, 454. Podobně i l. c. 414 a 428).*

ty roty vznikly lúpežné a vražedlné, ješto Buoh je dopustil pro hřiechy lidské. A tak všecky, jakož napřed dotčeno, od těch duostojných povýšených až do nejnižšiech, ješto zuostávají v přirození svém tělesném, naduovše[a] se smyslem těla svého skrze múdrost z uměnie písem, domnievají se, že by byli bratřie také nejmilejšie,[1] neb tak řiekají, když z své moci povýšené rozsúzenie vydávají, nejprv die o sobě a řka: „Z rady vuo/le našie a bratřie f. 179[b]
našiech", to jest kardináluov a patriarch etc. Protož vidie se jim, že sú bratřie a že rada vuole jich ve všem se s vuolí božie líbeznú srovnává, ale skutkové jich zjevní odporní sú duchu božiemu. Protož sú roty zatracenie v svých rozdielích,[2] poněvadž sú v těle poddaném hřiechu a v duchu tohoto světa, zemské věci opanovavše, v službu lidi podrobili, a ktož by jim nebyl k vuoli rady jich a k rozkázanie, toho[b] súžie a hrdla zbavují, a ktož se zbrání, mocí připudie, žhářstvím a vylévaním krve, jakož se to dělo[c] mnohých let i za nás. A v tom se domnievají, že by k jednotě církve svaté vedli a ku poslušenstvie jejímu přitiskali. Protož těm vražedlníkuom svobodně spasenie slibují, hřiechy jim odpouštějíce, do nebe posílajíce duše jich; ale strach bez pochyby, že takových příbytek jest v pekle, a jich nejhlúb, kteřiež k tomu je vedú a spaseniem bezpečie, nebo psáno, že *vražedlníkuov a smilníkuov i trávencuov a modloslužebníkuov a všech lhářuov diel jich bude v jezeře hořícím ohněm a sirú, ješto jest smrt druhá.*[α]

Ale divná věc, že se v tom poznati nemohú, že jest to oklamánie satanovo, čtúce písma, kterak sú pudili k jednotě církve svaté apoštolé a po nich jich náměstkové za některé sto let, až se vpletla moc světská pod vieru, že teprv[d] v lidu pohanském ty se věci počaly pod jménem křesťanským,[3] a to o věci zemské, ješto ještě nepudili k poslušenstvie církve mocí, ale svadiece[e] se a jedni nad druhými chtiece panovati mocí ukrutnú, jedni druhé sú přemáhali. A králí a císaří vládli jedni po druhých přes sedm set[f] let a papeží tak neměli moci, neb je ssazovali i tresktali a jednoho

[a] *AV:* naduvše. [b] *Orig.:* tomu. [c] *AV:* dílo. [d] *AV:* teprův
[e] *AV:* svodíce. [f] *V AI chybí.*

[α] Zj. 21, 8.

[1] *Srov. shora str. 395.*

[2] *O takových rotách píše* CHELČICKÝ *v „Síti víry" (vyd. Smetánkovo) str. 220 sl.*

[3] *Narážka na t. zv. donaci Konstantinovu, o níž viz pozn. 3 na str. 73.*

pro cizoložstvo zabili.[1] Ale v prodlenie časuov let, když se s králem
f. 180[a] Jindřichem stovaryšil a na císařstvie ho posvětil,[2] již se / pak potom zejměli jedni po druhých, až sobě i císaře opanovali a krále zemské. Již se pak o to duostojenstvie a bohatstvie sami mezi sebú i s králi vadili, neb v jedny časy byla dva papeže a jedny časy třie, ješto o to veliké ruoznice měli a války vedli, jakož písma oznamují těch běhuov, až do čtyřidceti let;[3] a potom dále že se zmocnili spolu ti bratřie mudrci tohoto světa, aby pak jeden vždy panoval nade všemi a mocí světskú pudil k svému poslušenstvie pod jmenem jednoty církve svaté a poslušenstvie jejieho, přivodiec sobě písma: *Připuďte vjíti.*[α] A k tomu nemuož prozřieti, kterak apoštolé tomu rozuměli a skutkem toho ostřiehali i množstvie jich všech zboruov křesťanských všecky časy. A druhé, že k tomu neprohlédnú, že viece se o své věci časné mordují a zemská zbožie a také pudiece Čechy a Moravany ty, ješto z kalicha přijímali, aby jich poslúchali a toho nechali: však proto i své poslušné mnohé mordovali i chudinku v městečkách a ve vsech, ještoť nic tú pří vinni nebyli, neb sú s nimi ve všem byli, jediné z strany pánuov, pod jichž mocí jsúce někteřie, Čechuom nápomocni býti museli; protož to sú nebyli kacíři a odřezanci; však proto mordéřuov na ně posvětili, aby je mordovali a tak jedni druhé. Protož takoví bratřie jsúť synové papežovi, ješto jedny skrze druhé zabiejie, krev z nich vylévaje. A kněžstvo spasením je bezpečie oboje z jedné moci úřadné jeho, kteréž je o jich duše klamá v smrtedlných hřiešiech jim slibujíce spasenie. A tak jest to bratrstvo rozdielné a jedno druhému odporné, vše v jednom duchu hada starého, ješto jest puovod toho zlého od počátka, jakož psáno, *že Kain byl z zlostníka, protož zabil bratra svého.*[β]

f. 180[b] Protož se všech časuov pro/tivie ti bratřie, kteřie sú z toho zlého hadového semene zplozeni, těm, kteřie sú zplozeni z semene neporušeného skrze slovo Boha živého, nebo[a] pánu Kristu i Janovi, nejsvětějšiemu z ženy, protivili sú se, jimž jest řekl: *Hadoví ksenci násilnorodníka.*[γ] A tak, jakožto sieme rodu hadového rozdielné jest od semene rodu z Boha pošlého, tak to bratrstvo jedno od druhého jest rozdielné a jedno druhému nemuož se při-

[a] *AV:* neb.

[α] Luk. 14, 23. [β] 1 Jan 3, 12. [γ] Mat. 23, 33.

[1] *Srov. AI f. 164[a] (str. 371 pozn. 1).*
[2] *Srov. AI f. 165[b] (str. 374 pozn. 4).*
[3] *Dvojice a pak trojice papežská trvala od r. 1378—1417.*

rovnati a účastnosti spolu míti. Protož psáno: *Která částka spravedlivému s nepravým?*[α]

Protož tito bratřie nejmilejšie mají poznáni býti nejviece po tom, že sú laskaví a pokojní a v protivných věcech, když se jim děje křivda a násilé, trpěliví, zachovávajíce se v milostivosti žádnému zlého za zlé neodplacují, i nepřáteluom dobré věci obmyšlují, pokudž mohú, dobrého jim žádajíce a za ně se modléce ku pánu Bohu, neb jest jim to po rodu Krista Ježíše i příklad jeho mají i naučenie k tomu, jehož ostřiehají s pilností, jakož psáno o nich, že *sú lítostiví, milovníci bratrstva a milosrdní,*[β] a opět: *Ktož lásku mají, že sú trpěliví a dobrotiví, také se nepopúzejí a neradují se nad nepravostí, ale spolu radují se pravdě.*[γ] A tak po těch věcech, jakož písma o nich svědčie, mají poznáni býti, jako i oni bratřie zlého semene hadového mohú poznáni[a] býti po tom, že nad zlým se radují, jakož zjevné jest, když sobě zle učinie, z toho potěšenie mají a ztepúce jedni druhé, z toho se chlubie a s radostí rozprávějí sobě,[1] a to světští i ti duochovní, neb sú jednoho duchu nemilostivého, ješto netolik zle hledie učiniti nepřáteluom svým, ale i těm, kteřiež jim dobrého přejie a rádi by, v čem by mohli, poslúžili k tomu. Ale oni, jsúce rodu hadového a příklad od něho majíce i naučenie, i ostřiehají toho, aby i ty ukrutně štípali, mučili, hrdel zbavovali, ješto jim nic zlého neučinili, ale ještě z mi/lovánie pravého trpě- f. 181[a]
livě od nich strpievají bez reptánie a prosí Otce nebeského řkúce, aby jim odpustil, neb nevědie, co činie. V tom se jistě shledává veliká dobrota božie a trpělivost Kristova při těch nejmilejšiech bratřiech, ješto spolu se milují milováním božiem, jakož Kristus miloval je, a jsú jeden lid nerozdielný v roty, neb v jednotě ducha přebývají laskavého a k těm nepřáteluom také pokojný duch mají a milost v srdci, a toho slovem i skutkem dokazují.

Ale oni bratřie rodu tělesného a semene hadového, obého toho nemají, jedno že nenávidie i zlé věci činie těm bratřiem, kteřiež jim nic zlého nechtie (a tu nejviece hřešie proti dobrotě Ducha Svatého), a druhé, že vespolek sú rozdielnie v rotách, jedni nad druhé se pýchú nadýmají a zlostně potupují a mocí jedni druhé utieskají a potlačují a zemských věcí zbavují i hrdel netoliko s těmi, ješto v něčem rozdiel mají svého poslušenství a jednoty, ale též sami s sebú; jsúce synové jednoho otce, jemuž

α 2 Kor. 6, 15. β 1 Petr 3, 8. γ 1 Kor. 13, 6.
a *AV:* poznáni mohou.
1 *Podobně v TRAKTÁTU O CÍRKVI SVATÉ, AI f. 129a.*

řiekají nejsvětějšie a podlé toho jsú sobě bratřie, však sobě neodpustie, ale když se svadie, všecko zlé sobě činie a co muož horšieho býti než jedni z druhých krev vylévati a k věčným mukám spieš spomáhati,[a] aby již ku pokání nemohli přijíti? Co muož horšieho býti než to mezi nimi? A to obecně sobě činie pro marnú chválu a zemské věci. Ale však v tom ne všickni sú skutečně, neb sú rozdielní v rotách, v zákoniech zvláštniech a náboženstviech,[b] ješto se zdadie býti duochovnie, jakož sú rozdielní mniší v svém duochovenstvie, děléce se jedni od druhých podlé zákonuov svých, ješto ti zákonové rozdiel v nich činie skrze zvláštnost rúcha, řiekánie hodin a zpievanie. A také pokrmy mají někteří rozdielné, některé jedie a některých zákon jich bráňie. Také žen v manželstvie nepojímají, aby o ně péči měli a syny vychovali, o nichž psáno, že budú zbraňovati se ženiti a od pokrmuov se zdržovati, kteréž jest Buoh připravil ku poživánie
f. 181[b] věrným.[α] / Pak takoví všickni v těch marných duochovenstviech a pokrytých náboženstvích po svých rotách zvláštniech bratřie slovú, jakožto Františkové a Dominici a Bernardýnové.[1] A tak což jich koli jest v rozličných rotách a proměnných obyčejuov podlé zákonuov svých, jimž se zdá, že dobře stojie, když své zákony vyplnie a z toho se i spravedliví činie, ale na ten zákon, který jest uložen od Boha lidem k spasenie vyplniti, mnozí nepomyslí, neb o něm nic nevědie, neb jim také nepříslušie, poněvadž své zákony zvláštnie mají podlé tělesných služebností. Ale proto jedno sú takoví se všemi bratřiemi, kteřiež sú v těle poddaném hřiechu a duchu světskému[c]; protož spolu sobě povolují a potakají a bratrstvie jedni druhých žádají účastni[d] býti, zvláště těch, kteřiež sú v zákoniech. A někteřie zvláštně toho žádajíce bratrstva účastni býti skrze služebnosti jich, v jich knihy vypsáni býti žádají,[d] aby i k jich statkuom právo měli.

A tak ti bratřie nejvíce již klamají svět a jsú jako puovod jeho na široké cestě, kteráž vede k zatracení. Protož podobně ono viděnie s. Jana mohlo by se na nich naplniti: *Aj kuoň bledý, a jenž sedieše na něm, jméno jemu smrt a peklo jdieše po něm,*[β] nebo již ten kuoň čtvrtý k skonánie světa jde skrze ty pokrytce,

[a] *A V:* pomáhati. [b] *V A V následuje:* a. [c] *A V:* světském. [d] *V A V chybí* účastni × býti žádají.

[α] Parafráse 1 Tim. 4, 3. [β] Zj. 6, 8.

[1] *Místo toto připomíná CHELČICKÉHO „Síť víry“ (vyd. Smetánkovo) str. 247 sl., zvláště str. 248 a 253.*

jakož i[a] pán Ježíš die, že *zlost se rozmuož a láska stydne*[b] *a budú mnozí falešní proroci* etc.[α] A tak to se zjevně vidí, že sú mnozí a v rotách rozdielní pod jménem Kristovým, všickni chváléce jeho a vyznávajíce, ačkoli sú v jednom duchu tohoto světa bratřie, ale však rozdiel mají podlé uloženie svých, aby oni zvláštnie bratřie byli a oni zvláštnie, jakož nejprv a svrchovaně papež s patriarchy a s kardinály a tak jedni po druhých, jakož se dělé ve dvanácte[c] řáduov a aby dvanácteři úředníci byli toho těla cierkve,[1] přídržiece se hlavy papeže etc. Pak to tělo, církev, ti dvanácteři úředníci zplozují, mnohé syny nesčíslné skrze křest, potom je vykrmují skrze lživé odpustky a tak vychovávajie je f. 182[a]
skrze své služebnosti kostelnie, aby vzrostli ve všeliků nepravost těla a pýchu života a rozmnožili se v žádosti očí. A to jest zjevné, neb milují svět i ty věci, kteréž na světě jsú. A tak ti úředníci toho těla všeho, hřiechy poškvrnění a v zlosti rozmnožení a v rotách rozdílní, od nejvyššiech do nejnižšiech, jedni druhým sú bratřie, nebo jde jim to také po rodu, čieho sú duchu. Jakož nejprv papež, potom ti všickni, kteřiež se k němu znají, že jest otec jich nejsvětějšie. Protož k nim mluví i píše k jednomu každému povýšenému řka: „synu nejmilejšie". A poněvadž sú synové nejmilejšie, tehdy i bratřie po tom rodu sú sobě nejmilejší.

Pak popatřiž každý a porozuměj, kterakť ti synové milují se vespolek, tak-li jako Kristus miloval čili jako papež? Odpornéť jest jedno druhému, neb pán Ježieš tak miloval, že mnohú úzkost na světě trpěl jsa v ponížení a v chudobě, pracoval až do krvavého potu a na utrpenie se vydal, až na kříži bolestně umřel, a to z lásky veliké pro spasenie bratřie svých, jakož psáno: *Když své miloval, až do konce miloval je.*[β] A ten příklad zuostavil všem náměstkuom svým a následovníkuom. Protož s. Petr s jinymi apoštoly i potom mnozí tak sú milovali. Ale papež zpět proto, aby naň žádná úzkost nepřišla a nic aby netrpěl, kdežkoli zvie, že mu nechtí poddáni býti a poslušni, jako by on chtěl, boje posvětí a kříž klatby vydá, aby pohaněnie kříže Kristova všelikterak ušel a účasten ho nebyl, množstvie vražedlníkuov shromáždie skrze své úředníky a posvětí jich, aby krev vylévali bez lítosti zabíjejíce a statky berúce a páléce. A v tom se ukazuje dvoje ukrutnost veliká, kteráž jest hada starého, jedna, že i těm

[a] *V AV chybí.* [b] *AV:* zstydne. [c] *AI:* XII[ti.]; *AV:* XII[te.]
[α] Mat. 24, 11. 12. [β] Jan 13, 1.
[1] *Srov. pozn. 1 na str. 124.*

neodpustie, kteřiež jeho poslušni sú a milují jeho,[1] skrze jehož odpustky naději mají k spasení, a proto životem pracují i statky vynakládají naň i na jeho úředníky, a druhá, největčie nemilo-
f. 182[b] stivost a ukrutná zlost: syny své nejmilejšie vydává k zabití, / ješto také jich množstvie zmordují a k zatracenie spomohú. A to vše činí z ďábelské ukrutnosti, jsa oklamán jeho chytrostí a v tom své dobré podlé těla obmyšluje, aby pokojně panoval, jakož jest psáno: *Sediem královna a vdova nejsem a pláče neuzřiem.*[α] Ale však s. Jan podivil se velikým divením, když viděl *nevěstku opilú krví svatých a mučedlníkuo Ježíšových.*[β]

A k tomu sobě z jeho úřadu posvěcení mistřie a kněžie berú to písmo a dovodie, že to kněžstvo zlé všecko, počna od papeže až do nejnižšiech, jsú ta *nevěstka, ješto sedie na šelmě,*[γ] totiž na na tom lidu hovadném. A ukrutnost jejie známa jest, neb i sami mluvie chlubiece se, že máme moc krále ssaditi a královstvie zkaziti. A toho skutkem dokazují, neb pálé, hubie a mordují, vespolek se zabíjejie, a ktož jim nechtie v těch věcech povoliti a toho o nich vyznávati, aby oni takoví jsúce úřad apoštolský měli v pravdě k spasení užitečný, takovéť ovšem sužují vězením a za kacíře odsuzují i hrdla zbavujie, jakož se to mnohým všecka léta dělo.[2] Protož *se opila krví spravedlivých.*[δ] Neb neměl by se čemu s. Jan podiviti, že by se opila krví hřiešníkuov,[ε] neb jest jim to z jich přirozenie zlého, aby se vespolek zabíjeli, neb jedni druhým na čest i na zbožie sáhají a moci obdržují přemáhajíce a krev z sebe vylévajíce. Protož jim jest toho příčina veliká, aby ty věci konali, poněvadž chtí na světě býti duostojní a bohatí, jedni druhým toho nepřejí, ale závidie sobě a nenávidie, jakož psáno o nich, že *budú se vespolek nenáviděti a svářiti a povstane lid proti lidu a války budú a bojové.*[ζ] Ale toto jest věc divná, ješto se jest s. Jan velikým divením tomu podivil, že toho lidu ctnostného, ješto sú u víře pána Krista a přebývají v lásce, krev pie[a] trápěci je a života zbavujíci pro své zámysly, ani jie dobrého přejie i žádají, aby mohli ku pokání přijíti, modlé se za to pánu Bohu, a také když je sužuje, trpie pokorně nezlořečiece, ale s milostí majíc lítost nad jich hřiechy.

[a] *AV:* pjé.

[α] Zj. 18, 7. [β] Zj. 17, 6. [γ] Zj. 17, 3. [δ] Zj. 17, 6. [ε] nb. [ζ] Mat. 24, 7.; Mk. 13, 8.

[1] *Srov. AI f. 180[a] (str. 400).*

[2] *Srov. AI f. 179[b] (str. 399).*

To jest věc velmi divná, že mohú tak ukrutní býti údové toho těla s hlavú svú papežem. Protož přirovnal je / s. Jan ha- f. 183[a]
dovým ksencom násilnorodníka,[α] [1] ješto jest had nejjedovatějšie, kterýž ukrutně k smrti uštipne. A toto pak s. Jan viděl nevěstku, ješto jest také nečistá, jakož psáno, že *v tráveninách jejiech blúdie všickni národové.*[β] Neb co jest bylo všech časuov v Starém i v Novém zákoně falešných prorokuov a tak toho kněžstva zlého, ješto mají duch tohoto světa z semene hada starého, zklamáni sú skrze něho národové lidštie, že se domnievají spaseniem tu, kdež jeho nenie. Protož psáno: *Byli sú v lidu falešní proroci,* to jest pod Starým zákonem, též *budú* pod Novým svědectviem *mistří lživí, ješto uvedú roty zatracenie.*[γ] A ty věci tak se vidie zjevně v skutcích, jakož vypsali apoštolé o nich, nebo ty roty již sú dávno uvedeny skrze ně, tak že sú se rozmnožily i v světském lidu, aby o ně kupčili odpustky lživými a služebnostmi kostelními[a] a řečmi mnohými nepravými je spaseniem bezpečiece skrze moc úřadu papeže, ješto jest věc zjevná, že se to písmo naplnilo jakož psáno: *Že nepřijali lásky pravdy, poslal jim Buoh činitele bludu.*[δ] A opět: *Bude čas, když zdravého naučenie nebudú trpěti, ale k svým žádostem shromáždie sobě mistry lekcíce ušiema a od pravdy zajisté sluh odvrátie a k vášněm se obrátie.*[ε] A tak jest oklamán svět skrze múdrost tělesnú o věčné dobré. Protož nezuostává jim jiného než časné věci dobré milovati, jimiž se přízní jedni s druhými a také i vadie.

Toť sú ti synové nejmilejšie a bratřie svoji, kdož[b] sú koli kde kteřie po všem světě v jednom duchu. Ačkoli proměny veliké sú podlé tvárnosti v římské církvi v rotách rozdielných mezi těmi duochovními i světskými[2] i také od těch, kteří sú pod Janem popem[3] a žoldánem císařem,[4] ale všeť proto bratřie sú podlé těla i duchu, neb písma všecky takové v jednom těle býti oznamují skrze to, že sú zuostali všickni v přestúpení Adamovu a kraluje v nich hřiech k smrti věčné a srdcem blúdie, nepoznavše cesty pravdy a tak Boha samého pravého i Ježíše Krista, Syna jeho. Protož sú všickni přirovnáni / kúkoli, jakož psáno, že když bude f. 183[b]

[a] *AV:* kostelnými. [b] *AI:* kdež.[1]
[α] Mat. 3, 7. [β] Zj. 18, 23. [γ] 2 Petr 2, 1. [δ] 2 Tes. 2, 10. 11.
[ε] 2 Tim. 4, 3. 4.
[1] *Srov. AI f. 180[b] (str. 400).*
[2] *O rotách píše CHELČICKÝ v „Síti víry" (vyd. Smetánkovo) str. 220 sl.*
[3] *O Janu popovi viz pozn. 1 na str. 121.*
[4] *Žoldánem císařem rozumí se turecký sultán.*

skonánie světa, že *sviežie kúkol v snopky k spálení.*[a] [α] A opět přirovnánie sú *k kozluom, kteřie stanú na levici.*[β] Protož jedni bratřie všickni sú takoví všech věkuov z Adama rozenie a duchem zlým ztrávenie a skrze to v těle i v duchu poškvrněni. Ale že se ze všech národuov vybierají volení božie každého věku a ve všelikém lidu a z každého narodu, z stavuov i z řáduov, nebo psáno jest, že *v velikém domu netoliko sú*[b] *orudie zlatá a střiebrná, ale také dřevěná i hliněná, některá zajisté ke cti a některá k potupě,*[γ] protož die apoštol: *Očisťte se od všeliké poškvrny těla i duchu.*[δ] A opět: *Svlekúce s*[c] *sebe vetchého člověka,*[ε] jenž se ruší podlé žádosti bludu,[d] *oblecte se v nového člověka, kterýž podlé Boha stvořen jest*[ε] v spravedlnosti a v svatosti pravdy. A tak ktožkoli mají přijíti k tomuto bratrstvu, o němž píše s. Petr i jiní apoštolé, musí se odděliti od bratrstva tělesného, aby s nimi spojeni nebyli skrze žádost zlú a milost tělesnú a také v zlosti srdce zlobivého a ducha popudlivého s nimi nebyli a tak se očistili, přijmúce v pravdě slovo boží i ostřiehali jeho a skrze pravé pokánie přijali hřiechuom odpuštěnie a tak obmytie druhého narozenie v kúpeli slova života, jakož psáno: *Již ste vy čisti pro řeč mú.*[ζ] A opět: *Očišťuje ji,* totiž cierkev v slově života, *aby byla svatá a neposkvrněná,*[η] a to tak, jakož opět psáno, že *nejprv jest pokánie od skutkuov mrtvých, potom viera k Bohu, potom pokřtěnie, pak*[e] *rukú vzkládanie,*[ϑ] neb se plodie v nový život vnitřnie, duochovní a skrze to sú synové nejmilejšie se všemi volenými božiemi a bratřie nejmilejšie, přijemše v duchu posvěcenie a osviecenie, jakož o takových psali sú apoštolé. Jakož die s. Petr: *Zvoleným a od Boha Otce předzvěděným, v duchu posvěceným.*[ι] A s. Pavel die, že *jsúce jednú osviecenie,*[f] *učiněni ste účastni Ducha Svatého a zakusili ste slova božieho dobrého a daru nebeského a moci věka budúcího.*[κ] A tak takoví jsú dědicí královstvie nebeského.

Protož tak se vybierají takoví vyvolenie božie z toho lidu všelikého na světě, jako střiebro a zlato z mnohé země. Protož

[a] *V AI i v AV:* spasení. [b] *V AV chybí:* netoliko sú. [c] *AV:* z. [d] *V AV následuje:* a. [e] *AV:* potom.

[f] *V AV následuje:* jakož o takových psali sou apoštolé, jakož dí s. Petr zvoleným a od Boha Otce předzvěděným, v Duchu posvěceným. A s. Pavel dí, že jsouce osvícení.

[α] Mat. 13, 30. [β] Mat. 25, 33. [γ] 2 Tim. 2, 20. [δ] 2 Kor. 7, 1. [ε] Kol. 3, 9. 10. [ζ] Jan 15, 3. [η] Ef. 5, 27. [ϑ] Žid. 6, 1. [ι] 1 Petr 1, 2. [κ] Žid. 6, 4. 5.

psáno, že *málo jest těch, ješto cestu spasenie poznávají.*[α] / A opět f. 184[a]
sám pán Ježíš die: *Maličké stádce mé.*[β] Protož nemá žádný k množstvím hleděti, neb množstvie bylo v prvním světu a Noe jediný sám osmý nezahynul. Také v Sodomské zemi nesčíslné množstvie bylo, však jediné Lot sám třetie nepropadl se. A to obé připomíná pán Ježíš k příkladu a k naučenie, aby k množstvie nehleděli. Opět také aby se žádný učenými a múdrými v světě nezklamal, neb bylo množství múdrých v přirozeném i v Starém zákoně, a ti sú vždycky Duchu Svatému se protivili a spravedlivé hubili a potom i samého Pána, múdrost svrchovanú, za svuodci a za blázna potupili a odsúdili i na smrt vydali a zákonem toho dovodili, že jest svuodce a zločince a rúhá se Bohu a chrám nám chce zkaziti a protivie se císaři. Protož pán Ježíš řekl: *Chválím tě, Otče, pane nebe i země, že's ty věci skryl od múdrých a opatrných.*[γ] A také množstvie mudrcuov bylo v Římě, o nichž apoštol píše, že *praviece se múdrými býti, blázni sú učiněni,*[δ] neb radše sloužili stvořenie nežli stvořiteli. Protož kdož chce cestu pravdy poznati úzkú, která vede k věčnému životu, musíť se množstvie nedržeti, ješto nemohú úzké cesty poznati, ovšem po nie jíti,[1] také múdrými a podlé těla opatrnými se nezpravovati, neb ti cesty života Krista trpělivého a v světě poníženého nenávidie a vystřiehajie se i jiné od nie, aby se na ni neptali, pravíce ji býti bláznovstviem, jakož i někteřie z nich píšie, že by to život bídný byl. Protož dalecí sú od poznánie té cesty, neb hned nerádie o ní slyšie, aby jim kto vypravoval pravý život křesťanský a zvláště posluov Kristových, jakož byli tito apoštolé, nejmilejšie bratřie, na světě ponížení a potupení, jakož psáno, že *sme jako smetí a ohryzek, ano zášijkují nás a my se za ně modlíme,*[ε] a tak *sú umrtvenie na svém těle Jezu Kristovo nosili,*[ζ] aby nebyl vyprázdněn kříž Kristuov. Protož nebyli opatrní podlé těla, ani múdří, jakož die apoštol: *Nic sem nesúdil mezi vámi se býti ani co uměti, jediné Krista Ježíše ukřižovaného.*[η]

Protož s. Petr píše křesťanuom věrným, že *bratr náš nejmi/lejšie Pavel podlé dané jemu múdrosti psal vám,*[θ] to jest ne f. 184[b]
z múdrosti tělesné, ješto jie nabývají jedni skrze druhé učiece se[a]

[a] *V AI chybí.*

[α] Mat. 7, 14. [β] Luk. 12, 32. [γ] Mat. 11, 25. [δ] Řím. 1, 22.
[ε] 1 Kor. 4, 13. [ζ] 2 Kor. 4, 10. [η] 1 Kor. 2, 2. [θ] 2 Petr 3, 15.

[1] *Co zde na str. 406—407 je řečeno, souvisí s bratrským názorem o církvi, o němž viz pozn. 2 na str. 35.*

a mnohá písma čtúce, a ktož sú duovtipnějšie a duomyslnějšie a rozumu ostřejšieho, ti se více naučie a té múdrosti nabudú, a zvláště kdo pak v tom sú ustaviční a pilně se učie, velmi se vyučie v té múdrosti, že netolik kněžími mohú býti, ale mistry i doktory a skrze tu múdrost k duostojenstviem přicházejí a na světě slavní bývají učiněni, neb z takových sú papeží, otcové nejsvětějšie, velmi velebení a bohatí. Jakož známo jest z písem těch běhuov, že byl vylúdil jeden žák frejieřku z města, kteráž kryla se v zpuosobě mužském mezi žákovstvem, tak že potom vyzískala se těm učeným, že byla velmi znamenitá a slovútná a v umění dospělá, že měla učedlníky syny znamenitých i syny králuov a skrze to papežstvie došla, až i dítě porodila, když v Latráně mši sloužiti chtěla, potom pohřebena[a] jest. Kteréhožto miesta papežie se vyhejbají, aby ho nepřekráčeli.[1] Opět psáno, mezi papeži že jeden mnich, když mu se v klášteře stesklo, poručil se ďábluom,

[a] *AV:* pohřbena.

[1] *Mezi nejrozšířenější středověké báchorky náleží pověst o papežce Johanně. Novější badání historické ukázalo její bezpodstatnost. Mezi těmi, kdo nejvíce přispěli k velikému rozšíření a upevnění této báchorky ve společnosti středověké, jest zejména oblíbené tehdejší kompendium historických vědomostí, t. Kronika Martina Polona Opavského, která v nejrozmanitějších redakcích a ve velmi hojných rukopisích jest zachována. R. 1488 vydán byl tiskem její český překlad p. t. „Martimiani aneb kronika římská“, který, jak se zdá, representuje samostatnou její redakci. Z AI f. 348a („Hádka mistra Rokycána... s knězem Martinem“) lze souditi, že také bratří z kroniky této čerpali své historické vědomosti. Srov. i AI f. 91b (str. 238). Že český překlad (nebo lépe česká redakce) byl znám a rozšířen před vytištěním, lze míti za jisté. Příslušné místo o papežce Johanně v české redakci neshoduje se do slova s tím, co obsahuje náš tekst (srov. MARTIMIANI list ha—hb), ani s tekstem, který je vydán v MGH, SS XXII, 428, ale rozdíly nejsou veliké. V AIII f. 18a (PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 103) cituje se pro pověst o papežce Johanně „Cestrensis“, t. j. Reginald Pecock, biskup Chichesterský, jenž vedl okolo r. 1450 polemiky proti lollardům, ale ve své horlivosti, s níž tepal mravní zlořády duchovenstva, překročil meze katolické pravověrnosti, takže byl i s biskupství sezazen (1457). Nelze však konstatovati, z kterého mezi četnými, většinou nepřístupnými spisy Pecockovými toto místo se nalézá. Již v pozn. na str. 75 dotkl jsem se toho, že bratří znali Pecockova „Repressora“ (vydaného v Rerum britannicanum medii aevi scriptores sv. 19.). Spis tento psán byl anglicky. Bratří sotva znali jeho originál, spíše jeho latinský překlad. To je věc velmi zajímavá, svědčící o tom, že ještě okolo r. 1450 trvaly živé kulturní styky Čech s Anglií. Tehdy asi Konstantin Angličan (Ἀγγλικός) byl prostředníkem mezi českými utrakvisty a církví byzantskou (Cf. PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 16 pozn. a AKTY I., str. 327 pozn. 1). O nehistoričnosti pověsti o papežce Johanně viz DÖLLINGER, Die Papstfabeln des Mittelalters. Ein Beitrag zur Kirchengeschichte, Stuttgart 1890. Str. 1 sl.*

aby skrze ně k velikému učenie přišel a múdrosti nabyl. A tak se stalo, že nad jiné učené múdřejšie byl, tak že papežem také učiněn. A když slúžil mši v kostele, jménem Jeruzalémě, tu sú ho ďáblové obklíčili a v svú moc vzali, neb do toho času s ním úmluvu učinili, aby trval a té múdrosti požieval, dokudž by mše nesloužil v Jeruzalémě. A tak píší, že by tu konec vzal.[1] Protož ta múdrost, kteráž jest tělesná, tělu zde na čas jest užitečná a prospěšná, neb se dobře opatruje podlé těla skrze ni, aby lhostejný život vedli a chválu od lidí měli, ale tato múdrost, kteráž jest byla dána svatému Pavlu, ne dobře ho opatřila podlé těla zde na čas, poněvadž sám praví, že *trpěl zimu i hlad a tak mnohú psotu a biedu a k tomu u pranéře šilinkovánie.*[a α] Jakož se stalo i apoštoluom, svatému Petru i s jinými v Jeruzalémě, že světskú hanbu trpěli, když jim u planéře[b] šilinky dávali, a tak svuoj život konali tú múdrostí se zpravujíce, kteráž jim byla dána v Duchu Svatém, trápeni jsúce a sužováni v vězeních a v uokovách,[c] až konec svých ži/votuov brali, za zločince a svuodce zmordováni a tak konec f. 185a
jich beze cti, jakož i všeho času neměli jí na světě, poněvadž všecko zlé pravili na ně a u pranéřuov mrskali.

Protož veliký rozdiel jest múdrosti duochovnie od tělesné, jako tma od světla. Též i užietek a prospěch této tělesné v časném životě porušeném. Ale této múdrosti, kteráž shuory[β] jest, prospěch jejie jest skrze dary božie, zde v duochovních věcech rozmnoženie a po tomto životě věčné utěšenie a blahoslavené vzkřiešenie a radost u veselí nevýmluvném a oslav⟨e⟩ném[γ] v královstvie Otce nebeského, kdež bohatstvie mnohé a tak všecko spolu dobré, kteréhož požívati budú na věky s Kristem Ježíšem, spasitelem svým; ale zde na zemi musí proň trpěti a skrze tu múdrost cti na světě neměti, neb hned v tom jie nabývají, když se tomu učie, aby sprostní a chudí duchem byli i také podlé těla chudý život vedli a nemilovali světa ani těch věcí, kteréž na světě jsú, ale milost měli k Otci svému nebeskému i k spasiteli Kristu Ježíšovi a milovali jej, jehož nevidie, a cožkoli na ně dopustí, s milostí trpěli. Tomu se učiti musie, kdož té múdrosti docházeti mají, a k tomu prosby ku pánu Bohu z srdce pokorného činiti, aby ráčil dáti skrze pána Krista Ježíše múdrost Ducha svého Svatého, jakož s. Jakub die: *Potřebuje-li kto múdrosti, žádejž jie od Boha*

a *AV:* šiliňkovánie. b *AV:* pranéře. c *AV:* v okovách.

α 2 Kor. 11, 27. β Moudrost shůry. *C.* γ 1 Petr 1, 8.

1 *To vypravuje kronika Martimiani (list III ab) o papeži Sylvestrovi III. Srov. i MGH, SS XXII, 432 a MARTINUS POLONUS ed. KLIMEŠ 117–118.*

a pros nic nepochybuje a budeť dána.[α] A tak nabývají té múdrosti křesťané věrní a nejvíc pastýří a učitelé jich, neb za ně zvláštně mají se modliti spolu ti bratřie nejmilejšie, jakož i apoštolé toho od nich žádali. Protož to dvé posluhuje k nabytí múdrosti od Boha, jedno život zpuosobný ctnostný a druhé modlitba žádostivá za to. A tak rozdielné jest učenie k nabytí múdrosti Ducha Svatého od učenie a k nabytí múdrosti tělesné; takéž i užitek zde, neb s múdrostí tělesnú zde lidé docházejí, což tělo chce a žádost jeho, jakož toho napřed dotčeno.[1] A také takovie zdadie se býti před svýma očima múdří, aby vuole rady jich příjemny byly všem,
f. 185[b] to chtie vždy míti, aby / jimi nepohrdal žádný. Ačkoli i sami o sobě pochybují, by Ducha Svatého měli, však proto doufají v svém učenie, že múdrost mají. Protož svobodně a směle rozkazují a chtie, aby všickni věřili, že oni radu spasitedlnú mají, protož aby jich všickni poslúchali, tomu chtie.

Ale však snadně poznají ti, ktož múdrost božie mají, že takoví té nemají[a] božské jako oni, ale tělesnú, neb ktož jie nechtie poslúchati, duchem zlostným provodie jie a skutky zlými. Jakož napřed toho dotčeno, kterak k svému poslušenstvie pudie zlořečíce, záhuby číníce a lidi o hrdla připravujíce,[2] jakož[b] o takové múdrosti psáno, že *jest zemská, hovadná a ďábelská.*[β] A to skutkové ukazují, k čemuť sú přišli skrze tu múdrost, aby tak svět v rotách rozmnožili sobě odporných a v bludu a ve lži postavili, aby se domnievali[γ] Boha ctíti a jemu slúžiti, kdež jest hněv božie na se vzbuzovati a pomstu na se věčnú uvoditi. Protož psáno: *Zabíjejíce vás budú se domnievati, by tiem Bohu slúžili.*[δ] Neb ta múdrost tělesná vešken řád života Kristova i apoštolského i zřiezenie spasenie lidského zpět obrátila.[c] Mluvěci o tom a svědčeci[d] za pravé býti, odporně tomu činie a vede, tak že místo milosrdenství ukrutnost a místo lásky vraždu a místo milovánie nenávist a místo pokory pýchu a místo poníženie povýšenie a místo pohaněnie Kristova chválu a čest hledá mieti v svém duostojenstvie a miesto opuštěnie světa na něm panovati a místo chudoby bohatství a tak, jakž kto muož dostati v těch věcech a skrze múdrost a opatrnost toho dojíti a života vždy pod tiem dobře[e] chovati a bezpečně. Protož apoštol die, že *opatrnost těla smrt jest a múdrost tělesná nepřítelkyně jest Bohu.*[ε]

[a] *AV:* nemají té. [b] *AV:* jako. [c] *AI:* obrátěla. [d] *AV:* svědče. [e] *AV:* dobré.
[α] Jak. 1, 5. [β] Jak. 3, 15. [γ] Skutkové zlé církve. *C.* [δ] Jan 16, 2.
[ε] Řím. 8. 6.
[1] *Str. 390—393.* [2] *Str. 390.*

Protož se vždy protiví těm, kteřiež múdrost božie mají, neb se s nimi nesrovnávají a jich skutkuov se vystřiehají a jich múdrosti se nedověřie. A proto musí potupeni býti od nich i trpěti, neb ta múdrost shuory, která v nich jest, nečiní jich opatrných podlé těla, jakož psáno, že *opatrnějšie jsú synové světa synuov světlosti.*[α] Neb nemuož spolu v jednom člověku / bydliti obé dvé, f. 186[a]
opatrnost těla a opatrnost ducha. Neb jednoť musí vždy místo míti, neb múdrost Ducha Svatého činí člověka podlé duchu opatrného, aby se rozmnožoval v duochovniech dařiech, neb takoví zaslíbení mají od Boha, že je chce rozmnožiti v duochovních věcech nebeských v Kristu, *aby byli svatí a nepoškvrnění před obličejem jeho v lásce*[β] a tak živi byli k chvále slávy milosti jeho, v kteréž je vzáctné sobě učinil v milém Synu svém, v němž mají vykúpenie a odpuštěnie hřiechuo, aby jim učinil známo tajemství vuole své. Protož z takového naučenie a božieho obdarovánie skrze Krista Ježíše nabývají milosti Ducha Svatého hojně, a to ve všie múdrosti a opatrnosti, a takoví poznávají vuoli božie líbeznú i to všecko, což jest potřebie k spasení, jakož řekl: *Vám dáno jest znáti tajemstvie královstvie nebeského, ale oněm všecky věci dějí se v podobenstviech.*[γ] Protož rozdiel jest pravdy od podobenstvie, neb oni v podobenstviech všecky věci znají a mají, neb tělesně toho docházejí a smyslem těla svého ty věci chápají, neb v temnostech přebývají a tak jako rukú šmakají věcí čitedlných, smyslu svému pochopných, jakož o takových psáno, že *tělesný člověk nepřijímá těch věcí, kteréž sú Ducha božieho, neb bláznovstvie jest jemu a nemuož rozuměti, neb duochovně poznáno bývá. Duochovní pak všecko rozsuzuje,*[δ] neb má smysl z daru božieho, jakož die apoštol, že *nepřijali sme ducha tohoto světa, ale který z Boha jest.*[ε] A opět: *My smysl Kristuov máme.*[ζ]

Protož tiem smyslem poznávají, co se Pánu líbie a jim k spasenie jest, ale bez toho nic nemohú sami od sebe a z sebe ani co právě pomysliti. Protož ti, ktož nemajie Ducha božieho a tak smysla[a] Kristova, nemohúť právě užitečně a spasitedlně ničemuž rozuměti a k spasení poslúžiti, nebo to jest přidáno ne člověku, ale múdrosti božie, kteráž člověka zpravuje a rozum osvěcuje a smysl otvierá, aby písmuom v pravdě rozuměli / a k užietku f. 186[b]
vykládali buď prorocká neb podobenstvie, kteráž mluvil pán Ježíš.

[a] *A V:* smyslu.

[α] Luk. 16, 8. [β] Kol 1, 22.

[γ] Mat. 13, 11. 13. [δ] 1 Kor. 2, 14. 15. [ε] 1 Kor. 2, 12. [ζ] 1 Kor. 2, 16.

A tak všecky věci, cožkoli se má dieti v skutku neb v slovu, to má býti z daru božieho, neb jinak by nic prospěšno nebylo, jakož psáno,[a] že *beze mne nic nemuožte učiniti,*[α] to jest užitečně k spasení. Neb také múdrost tělesná skrze smysl lidský duovtipný a rozumný písmo vykládá a velmi podobně i ozdobně mluví, ale však neužitečně, nebo skrze mluvenie té múdrosti lidem neposlúžie k zplozenie života vnitřnieho duochovního ani posílé těch, kteřie sú v Kristu Ježíši založeni, neb skrze něho sami obživeni nejsú, protož z něho moci neberú, aby sobě neb komu poslúžili, ale jsúce mrtví hřiechy z toho duchu smrtedlného služebnost činie skutkem neb slovem mrtvým lidem na duši neužitečně, ačť sami domnievají se, že by prospievali skrze múdrost, kteréž došli z učení a že z toho pravdu znají a piesma v pravdě poživají a užitečně jim prospievají, ale toho neznají, že pána Krista v skutcích nenásledují a ducha jeho múdrosti nemají a bez něho nic nemohú ani umějí. Nebo o pravých úřednících církve svaté tak piesma svědčie, že *z Boha před Bohem v Kristu mluvie,*[β] a opět die k nim: *Jako dobří vládaří rozličného daru božieho. Kto mluvie, jako řeč božie, kto posluhuje, jako z moci, kterúž přidává Pán, aby ve všech věcech poctěn byl Buoh skrze Ježíše Krista.*[γ] A z tohoť jest daru múdrosti božie užitek skrze poslúženie k spasenie i také služba pánu Bohu vzáctná.

Ale tohoť jest jiné, ješto svět shromáždil sobě mistry učené v hojnosti múdrosti tělesné, ješto jim k libosti mluvie, písma přivodiece a vykládajíce, jako oni egyptští mudrci a čarodějníci, ješto činili mnohé věci divné, ještě nad Mojžieše některé, i zuostali Egyptští při jich učenie i král a Mojžiešem pohrzeli. A tak jest i k posledním věkuom, že svět nemohl lásky pravdy přijieti
f. 187[a] skrze múd/rost Ducha Svatého, ješto vyšel zvuk jejie po všem světě a slovo do končin země.[δ] Proto nebylo jim příjemno skrze tak chaterné lidi a potupné aniž podobné bylo, by jim měli věřiti, poněvadž chvály a cti hledali a svět a ty věci, které na něm sú, milovali ozdobné a vzáctné, a oni skrze múdrost božie to jim hyzdili a zlé býti pravili a sami se toho varovali a oni pak proto jich nenáviděli a ještě trápili i hubili. Protož spravedlivým súdem pán Buoh poslal jest takové, aby nad nimi panovali a o duše i statky klamali, jakož napřed dotčeno, že *lásky pravdy nepřijali, poslal jim Buoh činitele bludu,*[ε] aby již pak věřili tomu duchu,

[a] *AV:* písma.

α Jan 15, 5. β 2 Kor. 2, 17.

γ 1 Petr 4, 10. 11. δ Řím. 10, 18. ε 2 Tes. 2, 10. 11.

kteréhož sami mají, a múdrosti, kteráž jest tělu jich pochopná a vhodná a užitečná, aby spolu na světě v nie se pýchú nadýmali a směle učili a rozkazovali a písma k tomu přivodili, aby vždy to provedli, že sú duostojní a k spasení lidem užiteční. A to jest příjemné světu. Ale psáno jest: *Zatratím múdrost múdrých.*[α] Protož bláznovú učinil Buoh múdrost jich, že nemohú v ní prospěti k užietku spasenie. Ale tato múdrost, kteráž jest v poslech Kristových, jest prospěšná a užitečná i spasitedlná, ale vždy od světa múdrých byla pohaněna[a] a potupena a za bláznovstvie jmína. Protož málo těch bylo, ješto by jie poslúchali a miesto dali, nebo také nemnozí sú ti, ješto poselství dějie, jsúce Duchem múdrosti zpravováni, ale množstvie těch, ješto múdrostí tělesnú zpravují se a jedni druhým skrze ni líbie se a příjemní sú, jako bylo za Achaba krále mnoho falešných prorokuov, ješto duch lživý byl v ústech jich a král jim věřil i lid mnohý, ale když Micheáše povolal s múdrostí božie, neuvěřil jemu, ale ještě potupil a do vězení vsadil, neb nebylo podobné věřiti tako|vému f. 187[b]
člověku poníženému a nevzáctnému, ačkoli slovo božie v pravdě mluvil, ale slušné bylo Sedechiáše, znamenitého proroka, s mnohými jinými přijieti a jemu věřiti, ješto svobodně mluvil před králi a směle Micheášovi, muži božiemu,[b] políček[β] dal a řka: *Kudy Duch božie šel, aby mě pominul a tobě zjevil?*[γ]

A tak se dělo[c] všech časuov. neb také nebylo podobné věřiti Ježíšovi na světě poníženému[d] a potupenému, o němž řekli: *Nevíme, tento odkud by byl,*[δ] ačkoli skutky Otce svého činil, ale to sú také snadně potupili a ďáblu připsali; též jeho učedlníkuom, ješto o nich mluvili mistří moudřie, že zbor zlořečený jest neznaje zákona. Protož podobnějí bylo věřiti tomu velikému množstvie v Jeruzalémě i Erodesovi králi s dvorem jeho a takovým mnohým učeným mistruom, zákonníkuom, kněžiem a biskupuom nežli Ježíšovi s jeho učedlníky, neb by to bylo proti všem řáduom světa i právom zemským a městským, aby měli mnohými takovými pohrzeti s jich múdrostí a tomuto věřiti, což pán Ježíš mluvil a apoštolé skrze múdrost Ducha Svatého, leč komu pán Buoh darem svým to dal, jakož psáno, že *žádný nepřijde ke mně, jediné koho Otec přitrhne.*[ε] A opět: *Kto jest z pravdy, slyšít hlas muoj.*[ζ]

[a] *AV:* pohanína. [b] *AI:* božie mužiemu. [c] *AV:* dílo. [d] *AV:* ponížení.
[α] 1 Kor. 1, 19.
[β] Tu příklad moci světa, kterouž má Antikrist. *C.*
[γ] 1 Kr. 22, 24. [δ] Jan 9, 29. [ε] Jan 6, 44. [ζ] Jan 18, 37.

A opět psáno: *Uvěřili, kteřiežkoli předzpuosobeni byli k životu věčnému.*[α]

Protož nenieť toho dojíti tak snadně, jakož se domnievají lidé tělesní, ale bylo by potřebie srdce pokorného a duchu chudého a sprostného a pravého pokánie a prosby a modlitby k Bohu časté, kto by chtěl z takových přijíti k vyvolenie božiemu, aby múdrosti božie věřil a jí místo v sobě dal, slyše řeč božie v pravdě. Ale jinak každý zůstane při múdrých v světě, zpravuje se radú jich a zřiezením, kteréž pošlo skrze ty mudrce na světě znamenité
f. 188[a] a slavné, jimž se / zdá hodné věřiti a nikoli jimi nepohrzeti, poněvadž slovú úředníci církve svaté a nad to někteřie jsú nábožní a jsú také mnozí, ješto i svět opouštějí i do klášteruov se dávají. Protož to vše obtěžuje od jich jednoty odstúpiti a s nimi se spasenie nedověřiti, ačkoli muož poznáno býti, že sú takoví obecně s světem v jednom duchu a svolení jednostejném, neb vespolek se[β] spaseniem bezpečie zle a proti zjevným piesmuom svatým; ale proto těžké jest s nimi v jednotě nezůstati a s těmi spasenie hledati, kteří sú od nich pohaněni a potupeni i k smrti za bludné kacíře odsúzeni a někteřie i hrdel zbaveni, jakož se to na pánu Kristu plnilo i na apoštolech bylo i všecky časy i podnes.

A to jest věc těžká oněm nedověřiti a s těmito jednotu míti a účastnost a téhož na se čekati a tělo s hřiechy a s žádostmi umrtviti. A to jest věc všecka nesnadná a trpká. Protož psáno, že *jest cesta úzká a brána těsná*,[γ] a také: *Budem-li spolu trpěti, budem spolu kralovati.*[δ] Ale toto jest věc snadná a věřiti zdá se hodná lidem mnohým múdrým v světě a s ním se sjednávati, jakož oni rozkáží, tak vyznávati a činiti a tak Bohu slúžiti a v své vuoli zuostati a životem bezpečnu býti. Protož kto by tak nechtěl spasen býti, poněvadž již se ctí světa muož tak Krista následovati a vyznávati, ano nenie, kto by tomu odepřel aneb pohaněl? Tiemť obyčejem všel svět pod hlas viery s svými múdrými a povýšenými, když se to naplnilo, že se stalo odstúpenie a ten přišel činitel bludu, jenž se povyšuje nade všecko, jenž slove buoh, usadiv se ve cti císařské na stolici jeho[1] i podav jim jména pána Ježíše ukřižovaného, aby jej přijali v hlasú slov se ctí a s chvalú a ve všech svých pohanských práviech zůstali v životě tělesném a v duchu světském.

α Sk. 13, 48.
β Kterak jest snadno uvěřiti a kterak nesnadno. *C.*
γ Mat. 7, 14 δ 2 Tim. 2, 12.
1 *Srov. výše str. 395 pozn. 4.*

A tak i podnes, jakž kteří mohú, tak světa poživají k svému užietku podlé těla a při tom vuoli svú provodie a v své se spravedlnosti[α] ustavují, nic o víře nevědouce pravé křesťanské, jako v první církvi, ktož měl křesťanem býti pravým, musil jie v sobě místo dáti a poddán býti a v spravedlnosti jejie se ostřiehati a tiem toho dokazovati, zachovávaje naučenie apoštolské z Ducha Svatého, jakož tak pán Ježíš rozkázal a řka: *Jděte a zvěstujte to, což sem vám přikázal, a kteřiež uvěřie, pokřtěte je a učte je zachovávati všem věcem, jakož sem já vám mluvil.*[β] A opět o té vieře psáno, kdež die křesťanuom věrným s. Petr: *Poděleni ste věrú v spravedlnosti Boha našeho a spasitele Ježíše Krista.*[γ] Protož má rozuomíno býti, že víra pravá křesťanská nenie tak, jakož se jie vuobec učie z přirozenie tělesného jedni od druhých, ale darem božiem jest v srdci člověka k ospravedlnění od viny hřiecha. A k tomu příležie podstatně zachovati to, což jest Duchem Svatým skrze apoštoly rozkázáno a k tomu napsáno, kterak se má křesťan míti, čeho varovati a které věci skutkem i slovem plniti, jakož ty věci popsány sou a zvlášť tuto v zprávě svatého Petra i v epištolách svatého Pavla i v jiných písmích[a] svatých. A když by ta úmluva předce sešla vždy ve všech vuobec lidech na světě, nemnohoť by křesťanuov bylo. Jakož v první církvi jedno se jako po zrnéčku vybierali, které Buoh vyvolil.[1] Ale když se již falešní počeli bratřie, tú příčinú[δ] bylo, že sú svrchnie[b] víru přijímali v hlasu, nepřicházejíce k[c] základu viery a k spravedlnosti jejie, kteráž z Boha jest, protož úmluvy neostřiehali pána Krista a naučenie apoštolského nezachovávali. A proto jest s. Jan psal, že *Antikrist přijde a již mnozí sú,*[ε] to jest, že hned za něho vešli někteřie pod hlas viery jména pána Krista bez pravdy základné, a potom / pak přišel oborně v múdrosti tělesné, aby vkročil v písma smyslem těla svého[ζ] i přivedl je k svému úmyslu, aby jimi provodil, co chce podlé vuole své.

f. 188b (margin, at "A tak i podnes"); f. 189a (margin, at "kladné, a potom / pak")

Z tohoť jest to pošlo, že tak křesťané slovú ve mnohých zemiech oborem, jakož toho dotčeno napřed, že jim to již jde po rodu a obyčejem řemeslným.[2] A protož ten světský lid s svými řády a právy a spravedlnostmi nemuož nikoli přijíti v pravdě víry kře-

[a] *AI:* písních. [b] *AV:* svrchně. [c] *AV:* v.
[α] Vira křesťanská která jest pravá. *C.* [β] Mat. 28, 19. 20. [γ] 2 Petr 1, 1.
[δ] Falešní bratří. *C.* [ε] 1 Jan 2, 18. [ζ] Víra světa jest bez moci víry. *C.*
[1] *Srov. AI f. 81a. 140a. 171a. 208b. 382b.*
[2] *Srov. str. 401–402.*

sťanské, neb se ve všem tom zpravuje mocnými v světě a múdrými podlé těla a tiem stojie i zřízenie svá má. A to slove svět, o kterémž psáno, že *svět jeho nepoznal.*[α] A opět: *Otče spravedlivý, svět jest tebe nepoznal.*[β] A opět: *Svět vás nezná, neb jeho nezná.*[γ] A tak nepoznali Otce Boha ani Syna jeho, kterýž na svět přišel, též i posluov jeho i křesťanuov věrných. Protož pán Ježíš řekl: *Otče, neprosímt za svět, ale za ty, kteréž's mi dal z světa.*[δ] A tak rozdiel jest mezi tiem lidem, který jest svět a kteřie sú vyvolení z světa aneb vybraní. Jakož die: *Já sem vás z světa vyvolil, protož vás svět nenávidie.*[ε] A opět: *Budete v nenávisti všem lidem,*[ζ] to jest všem těm, ktož sú z světa, ješto se duchem tohoto světa zpravují, jakož psáno, že *duch kníže temností jest zprávce světa a dílo dělá své v synech nepravosti.*[η]

Protož svět oklamán jest, že má vieru bez moci jejie, neb nemohú v sobě zlého přemoci, též i lásku bez ducha milosti, než tělesné milovánie k někomu a k jinému srdce zlobivé. Protož naděje jich mylná jest a nestálá, jakož psáno: *Naděje nemilostivého jako ostový květ,*[ϑ] neb takovie cožkoli činie, ješto se jim zdá služba božie a skutkové dobřie a ctnostný život, vše jest v oklamánie, neb pravdy toho nenie, aby byla cnost moc duochovnie,
f. 189b v kteréž by mohli v sobě přemoci zlé a z té moci viery po/sílenie vnitřnieho a z milovánie pravého Boha i bližniech činili skutky v pravdě dobré a ctili pána Boha a slúžili jemu v duchu a v pravdě, modlili se i chválili i dieky činili. Z toho by naděje byla jistého očekávanie věčného blahoslavenstvie. Ale toho svět nemuož přijíti, neb mocí svého přirozenie stojí maje k duovodu meč ukrutný viery své[ι] i také k obraně i k připuzení, neb by jemu múdrost nestatčila, mnozí by jie pohrdali poznajíce, že jest k spasení neužitečná. Protož mocí světskú stojie, jakož kněžie obecně řiekajie, že my nic nemuožem prospěti, když se moc světská nepřičiní. Protož zjevné jest podlé písem, že sú obojie mužie tělesní,[a] zpravujíce se duchem tohoto světa, jakž se ustavili a naučili a pokudž jim jich moc stačie.

Protož[κ] jiné jest mluviti o múdrosti, kteráž dána jest od Boha, a o moci, jakož psáno: *Posilňte se v Pánu, v moci síly jeho.*[λ] A opět: *Až budete posíleni mocí s*[b] *výsosti.*[μ] A o takových die

[a] *V AV chybí.* [b] *AV:* z.
α Jan 1, 10. β Jan 17, 25. γ 1 Jan 3, 1. δ Jan 17, 9. ε Jan 15, 19.
ζ Mat. 10, 22. η Ef. 6, 12. ϑ Moudr. 5, 15. ι Důvod víry. *C.*
κ Boží moc a světská. *C.* λ Ef. 6, 10. μ Luk. 24, 49.

s. Petr: *Kteřiež se ostřiehäte v moci božie skrze víru na spasenie.*[α] Též i o múdrosti psáno, jakož napřed toho dotýkáno, kdež die: *Dám vám múdrost.*[β] A opět apoštol die: *Abyšte naplněni byli poznáním vuole božie ve všie múdrosti a rozumu duochovním, abyšte hodně chodili, Bohu ve všem se líbíce, v každém skutku dobrém plodiece se a rostúce v uměnie božiem, v každé ctnosti posíleni jsúce podlé moci jasnosti jeho ve všie trpělivosti a dlúhočekánie.*[γ] Protož[δ] nemuož člověk jinak v pravdě viery míti a lásky[a] ani naděje, než tak skrze moc slova božieho a múdrost Ducha Svatého. A také nemohl by v dobrém prospievati a vzruostu míti[a] a skutkuov v pravdě činiti dobrých ani ctnostně živ býti a setrvati v dobrém, když by nebyl k tomu posílen a múdrostí zpravován, nebo nemuož ani umie nic užitečně k spasenie činiti sám z sebe a od sebe člověk, ale / jakož psáno: *Všecka dosta-* f. 190[a]

[a] *V AV chybí:* a lásky X míti.

α 1 Petr 1, 5. *β* Luk. 21, 15. *γ* Kol. 1, 9.—11.

δ K celému tomuto odstavci náleží tento veliký postranní připisek, psaný rukou C: Této obojí moci znamenitý příklad jest ukázán: Dan. 3. moci světské při Nabuchodonosorovi, kterýž jako král světa mocný obraz zlatý udělati, na jistém místě vyzdvihnouti a aby všickni jemu se klaněli, poručil. Podlé moci světské nutil i ty tři mládence i hrozil jim (v. 15.) i do peci je uvrci kázal (v. 19.). A stalo se (v. 20.). Moci boží pak příklad jest při těch třech mládencích v tom, že moc víry jich a doufání v Boha přemohla tu velikou moc krále toho (jakž 1. Jan 5. o vítězství víry svědčí), přemohla jeho rozkaz, když se jemu zepřeli (Dan. 3. v. 16., 17., 18.), též i jeho ortel neb pohrůžku (v. 18.) slovy a skutkem (v. 20., 21., 22.). Když tak na pravdě boží a při Bohu stáli, že raději do peci té uvrci se dali, nežli by v modlářství se vydali, větčíť a mnohem větčí moc víry jich tuto se ukazuje, nežli byla moc královská. A ovšem když sám Bůh věčný prokázal tu svou divnou moc skrze sbití těch silných rytířů královských (v. 22.), skrze zachování těch tří u prostřed ohně (v. 92.), skrze krále, kterýž sám tu boží moc i viděl i vyznával (v. 91., 92., 93.). skrze vyjití jich z té peci ve zdraví (v. 93.), při konci skrze svědectví, kteréž sami ti nepřátelé divnému tomu skutku božímu vydávati museli (v. 94.), opět skrze samého krále (v. 95. až do konce kapitoly). Naučení: Abychom všickni více se o to starali, jak bychom se pánu Bohu líbili a věrnost jemu zachovali nežli o vlastní život náš a o zachování jeho, nebo když při Bohu státi budeme, dobře on i ten časný život zachová. Tak moci víry a moci světa příklad jest při Davidovi a Goliášovi, při Eliášovi a Jezabel, při Ezechiášovi a Senacheribovi. A apoštol k Židům 11. rozličnými příklady tu moc víry vysvětluje. Přečti sobě! Moc světská mohla to způsobiti, aby ti tři mládenci byli svázáni (Dan. 3. v. 21.) i do peci vypálené uvrženi, ale tatáž moc nemohla způsobiti toho, aby jich víra byla svázána aneb vyznávání té víry i před králem a jeho komonstvem (v. 16., 17., 18.). Takť i s. Pavel pověděl, že když on byl v vězení, slovo boží že nebylo v vězení. Nebo jest boží moc k spasení každého. Tak o svatém Štěpánovi napsáno (Actor. 6. v. 6.). A toť Kristus pán zaslíbil svým věrným: Luk. 20. v. 15. *V AV tohoto připisku není.*

tečnost z Boha jest.[α] A opět die: *Já v něm všecko mohu, jenž mě posiluje.*[β] Protož darem božiem jest člověk užitečný sobě i bližním k spasenie. Protož die, že *podlé múdrosti jemu dané psal vám,*[γ] neb tak sám řekl apoštol, že *ten, jenž jest z temnosti světlo osvítil, osvítil jest v srdcích našiech osviecenie uměnie jasnosti božie v tvář Krista Ježíše.*[δ] A opět: *Máme tento poklad v osudiech hliněných, aby vysokost byla mocí božie a ne z nás.*[ε] Protož moc i múdrost z něhoť jest, a tú hřievnú těžili[a] sú a zisk přivodili úředníci[b] církve svaté.

Protož jiné jest svět v moci své a[ζ] v múdrosti, kteráž také jest od Boha, jakož psáno o té moci zřiezené, kterúž dal pán Buoh lidem na zemi, jako Nabuchodonozorovi[c] králi, přezlému člověku, a tak jako apoštol píše o Nerovi, že jest měl moc také od Boha zřiezenú a byl ukrutník veliký vylévaje krev křesťanskú, jakož svatého Petra kázal ukřižovati a svatého Pavla stieti a svému mistru, mudrci Senekovi, kázal smrt učiniti, aby sobě sám zvolil, kterakú chce míti. A tak rozdielná jest ta[d] moc i múdrost mnohých mudrcuov od této moci a múdrosti božie, ješto jest k užietku spasenie.[η] Ale ona moc i múdrost k zřízení světa, jakož pán Buoh chce to míti, aby trval do času, až se naplní počet vyvolených jeho,[e] zpravuje jej skrze takové múdré a mocné i treskce jedny skrze druhé, jakož to učinil skrze Nabuchodonozora[f] i jiné v přirozeném zákoně, v Starém i v Novém, po všech vlastech na zemi. Tiem svět stojí a zpravuje se i také pomsty jdú, jakož Buoh dopustí, ale ze všech těchto národuov, pokolení i jazykuov vybierají se volení božie. Protož nenie člověku tu stihnúti smyslem, ani vyměřiti, než u mieru,[g] pokudž pán Buoh dá, neb apoštol psal o tom a divil se těm věcem, kterak pán Buoh ze všech národuov
f. 190b časem vybierá své, kteréž před zvěděl a zvolil k spasenie, i die: *Ó vysokosti, bohatstvie, múdrosti a uměnie božieho! Kterak neobsáhlí sú soudové jeho a nestíhlé cesty jeho! Nebo kto jest poznal smysl Páně aneb kto rádcí jeho byl?*[ϑ] Protož člověku není tu súdem kráčeti aneb smyslem stíhati cesty božie a smysl božie věděti, ale pokorně a sprostně věřiti řečem božiem a s pilností ostřiehati toho, co Buoh přikázal.

Ale tuto se pieše pro oznámenie dobrých a zlých ze všech řáduov duochovních i světských, od nejvyššiech do nejnižšiech,

[a] *AV:* těželi. [b] *V AV chybí.* [c] *AV:* Nabochodonozorovi. [d] *AV:* to. [e] *V AV následuje:* a. [f] *AV:* Nabodochonozora. [g] *AV:* umění.

[α] 2 Kor. 3, 5. [β] Fil. 4, 13. [γ] 2 Petr 3, 15 [δ] 2 Kor. 4, 6. [ε] 2 Kor. 4, 7. [ζ] nb. *C.* [η] Rozdíl. *C.* [ϑ] Řím. 11, 33. 34.

v čem záležie podstata dobroty synuo božiech a bratřie nejmilejšiech, ješto múdrost božie mají a také moc shuory ku posílení, ješto z toho mohú a umějí pravdu činiti a v lásce ruosti. A také se dotklo všech lidí zlých, synuov tohoto světa, ješto sú také bratřie jedni druhým, ale skrze moc a múdrost svú tělesnú nemohú ani umějí nic dobrého činiti k spasení, ale zlé věci konají a k věčnému zlému sobě prospievají a k tomu i písem požievají, jakož tuto o tom také s. Petr napsal, *že takoví neustaviční a neučenie kazí jako i jiná písma k svému vlastnímu zatracenie.*[α] Protož od takových vystřiehá křesťany věrné, v pravdě viery a lásky ustavené na základu Kristu Ježíši a múdrostí Ducha jeho Svatého učené, nebo on, Duch pravdy, všem věcem učie užitečně a prospěšně k spasení a připomíná řeči[a] a písem rozum otvierá a smysl jich dává. Protož psáno, že *budú všichni učenie božie, a kto jest slyšel od Otce, naučil se jest.*[β] A tak pochodie učenie vnitřnie spasitedlné, o němž die svatému Petru, že *tělo a krev nezjevilo, ale Otec muoj. A na té skále postavím já církev mú, jiež brány pekelné neodolají.*[γ] Neb to[b] jest velmi stálé a trvalé a užitečné, což Buoh Otec zjevuje a oznamuje skrze Ducha svého, a kto se na tom ustavil a tomu naučil, jemuť brány pekelné neodolají,[b] neb moc z Boha posiluje jeho a múdrost Ducha jeho zpravuje a skrze to v / Kristu přebývá a Krista Ježíše v sobě přebývajícího f. 191[a]
má, jenž jest moc a múdrost božie.

Protož ktož sú se tak založili a ustavili[δ] a naučili, nekazíť písem, ale v pravdě požievají zdrávě jim rozumějíce, dovodie[c] jimi smysla pravdy a rozumu viery, kterýžto smysl Kristuov mají z daru božieho a rozum osvícený skrze múdrost Ducha jeho. A o takových psáno jest, že *se budú stkvieti učenie jako hvězdy,*[ε] neb sú to synové božie, ješto se učie od Otce svého, z Ducha jeho Svatého a jsú bratřie nejmilejšie, jakož napřed toho dotčeno,[1] že podlé múdrosti dané jedni druhým posluhují a k užietku spasenie prospievají a písem k tomu požievají, ješto jich nemuož žádný takový kaziti, neb sú k tomu napsána, aby poslední svědectvie prvních měli k duovodu pravdy, v[d] kteréž se ustavili a naučili. Ale jisté jest a zjevné, že takoví písma kazie, o nichž napřed dotýkáno jest z řeči pána Krista i apoštolské,[2] ješto zuo-

[a] *AV:* řeč. [b] *V AV chybí:* neb to ⁄ neodolají. [c] *AV:* dovodíce.
[d] *AV:* na.

[α] 2 Petr 3, 16. [β] Jan 6, 45. [γ] Mat. 16, 17. 18. [δ] Kteří písma kazí. *C.*
[ε] Dan. 12, 3.

[1] *Str. 391.* [2] *Str. 394—395 a 419 shora.*

stávají od svého přirozenie v službě hřiecha a v duchu tohoto světa a na smyslu svém se ustavili a skrze učenie řemeslné došli múdrosti, jíž chtie stiehati duovtipným rozumem tejné věci božie a písma vykládati, ješto jim to nenie dáno od Boha, jakož toho dotčeno, komu jest to dáno,[1] jakož die: *Vám jest dáno znáti tajemství královstvie nebeského.*[α] Ale o těchto řekl, že *v podobenstviech všecky věci dějí se jim,*[β] *ješto sú vně,*[γ] to jest v svrchních věcech podlé těla v smyslu tělesném a v duchu zatmělém. Protož nemohú těch věcí spatřovati, které sú duochovní, vnitřně, neb nemají osvícených očie srdce, ale zatmělý smysl a rozum oslepený pro nepravost srdce svého. Neb o tom psáno jest, že *dobrý člověk z dobrého pokladu srdce svého vynášie dobré věci, takéž zlý ze zlého pokladu srdce svého vynáší zlé, neb z hojnosti srdce ústa*
f. 191[b] *mluvie.*[δ] A k tomu duovod jest z písem apoštolských, / že ktož nemají skrze vieru posílenie z Boha a múdrosti z Ducha jeho Svatého uměnie, že takoví nemají zdrželivosti, trpělivosti, milostivosti, milovánie a lásky. Protož o takových die, že *se ve tmách šámají rukú pokúšejíce.*[ε] Protož *takoví slepí sú a vuodce slepých,*[ζ] poněvadž se neustavili na základu moci božie, také se nenaučili uměnie od ducha múdrosti jeho, aby písem nekazili a k svému vlastnímu zatracení jich nepožievali. Ale poněvadž zlost je oslepila a temnostmi sú obklíčeni, protož se šámají v smyslech lidské múdrosti vždycky se učíce a nikdý k uměnie pravdy nepřicházejíce. Protož kazie písma, leč berú je k duovodu svého smysla, leč rozum vykládají, vždy je porušují v smyslu jich vlastniem, nemajíce pravdy toho, což přiležie k vzdělánie a ku polepšení člověku. Neb proto sú piesma zuostavena a oni neustavivše se v té pravdě základné, ješto se v nie písmo nemóž rušiti, kteréhož Buoh posvětil a poslal na svět, aby se od něho naučili a z toho učenie božie byli a k tomu písma litery v pravdě požívali a užitečně k spasení, ale poněvadž světla múdrosti božie nemají, nemohú užietka písem míti, a kterakžkoli přivodie a vykládají, vždy je kazí. Jakož psáno o takových: *Vajce hadová*[a] *rozlúpali a plátna paúková tkali. Ktož bude jísti z vajec jich, umře, a což vzchováno bude, vyjde v králíka. Plátno jich nebude v roucho aniž odíni budú diely svými. Diela jich diela neužitečná a diela nepra-*

[a] *AV:* hadové.

[α] Mat. 13, 11. [β] Mat. 13, 13. [γ] Mk. 4, 11. [δ] Mat. 12, 35.
[ε] 1 Jan 2, 11. [ζ] Mat. 15, 14.

[1] *Str. 419.*

vosti v rukú jich. Nohy jich ke zlému běžie, aby vylily krev nevinnú. Myšlenie jich myšlenie neužitečná, pohubenie[a] *a potřenie na cestách jich. Cesty pokoje nevěděli a nenie súdu v krociech jich. Stezky jich ukřivené sú jim, každý, ktož tlačie na nich, nevie pokoje. Protož vzdálil se jest súd od vás a nepopadne vás spravedlnost* etc.[α] Takovýť užitek a prospěch těch vykladačuov písma duchem cizím tohoto světa. Ktož jich učenie poslúchají a požievají, by byli živi, na duši zemrú. A potom/ním zuostavili v svých pie- f. 192[a]
smích nejhoršie jed: smysl bludu a kacířstvie smrtedlné. Jakožto had králík jed má neuzdravitedlný, tak ktož těch rozumuov a smysluov nabývá a skrze čítanie písem jich aneb slyšenie přijímá rozum a smysl jich, má uštnutie[b] neuzdravitedlné toho hada králíka, nebo smysl jich jest vražedlný, jakož to napřed dotčeno, že se vespolek zabíjejí a krev z sebe vylévají, a to pod spravedlností, jsúce ztráveni skrze písma smyslu jich, životy sobě odjímají i duše na zatracenie přivodie.[1] Protož slušie se jich vystříhati, jakož tuto s. Petr pilně vystřiehá od těch, ješto *kazí písma a k svému vlastnímu zatracenie berú*[β] a tak vykládají a jako pokrm lidem dávají jedovatý k smrti, a potomniem zuostaviti v piesmích smysly své jedovaté jako hada králíka, k tomu berúce písma Bohem vdechnuta, cizoložiece[c] je smyslem těla svého, zkazili je, aby již sprostně nemohl jim žádný věřiti pro smysly jich cizoložné, jakož o tom psáno: *Tkali sú plátna ne skrze duoch muoj.*[γ] A opět, že *vodu čistú zkalili sú nohami svými a ovcím dávají píti, aby zemřely.*[δ]

Ale však mocen jest pán Buoh zachovati od jich tráveniny vyvolené své ovce, ješto hlas pastýře Syna jeho slyšie a následují. A také mohli by poznati i mnozí lidé taková naučenie škodlivá a neužitečná, neb se nepolepšují z nich, ale viece k smrti věčné pospiechají, neb v prodlení časuov let vždycky k horšiemu prospievají, že se již hřiechové rozmáhají a jim v pravdě žádného lékařství nemají, aby mohli zuostati umrtviece je i s žádostmi zlými, živi byli spravedlivě a milostivě. Ale žeť takoví, ješto bludu obcují a jsú sami poškvrnění, je žehnají a sladkými řečmi srdce svodie a svými službami kostelními vždy bezpečie a cizoložnými výklady piesem pod / sladkým nápojem trávie, písma berúce f. 192[b]
k tomu Bohem vdechnutá, jakož psáno: *Držie koflík v ruce své*

[a] *AV:* pohřbení. [b] *AV:* ušťknutie. [c] *AV:* a založíce.
[α] Iz. 59, 5.–9. [β] 2 Petr 3, 16. [γ] Iz. 59, 5. [δ] Ez. 34, 18.
[1] *Srov. str. 400.*

plný nečistoty[α] a z toho pitie jedovatého smrtedlného tráví národy lidské, aby blúdili srdcem v tráveninách jejiech,[β] protož k tomu přivodie piesma zákona přirozeného i Starého, jako by příležela křesťanuom věrným, aby tomu věříce a tiem sobě hřiechy zlehčujíce, tak aby některé i smrtedlné za spravedlnost křesťanskú měli a skrze to zjevným řečem pána Krista i apoštolskému naučenie aby nevěřili, ale jinak jim rozuměli, jakož oni jim zvykládali smyslem těla svého, setkali spolu piesma, což příslušalo a dopuštěno bylo v zákoně přirozeném i Starém, to přivedli křesťanuom v zákoně Novém, aby též jim bylo bez hřiechu jako oněm.

A proto nesnadno mohú poznati cestu úzkú k spasení, kterúž Kristus začal novú skrze tělo své. A kto by jim oznamoval ji, nevěřie, majíc zástavu a zástěru jako hrázi, že první také tak byli v Starém zákoně a jsú světí. Pakli by jim přivedl písma apoštolská, ješto křesťanuom sú přikázána zachovati pod pokutú zatracenie věčného, nechtie toho tak přijíti ani tomu tak věřiti, by mohl člověk tak živ býti ctnostně a hřiechuov se varovati, neb múdrost tělesná tomu jinak rozum dala a k svému smyslu zvykládala. Protož dějí, že nemá tak rozuomíno býti tomu, kto by tak mohl spasen býti, ano by vešken svět na zatracenie šel; nemohúť lidé tak toho zachovati. Protož musíť se piesmo tak bráti a tak jemu rozuměti, jakož sú výklady[a] starých otcuov. Nebo v přirozeném i v Starém zákoně byli sú lidé, ješto se pánu Bohu líbili, a proto sú světa požievali i bohatí byli i čest, chválu měli, také hodovali i krásně chodili a zvláště kněžie ozdobeni byli drahými věcmi i chrám. Také panny i ženy okrasy měly. A také násilí se svému bránili a nepřátely přemáhali i pomsty vedli. A v těch
f. 193[a] věcech byli sú lidé, ješto je pán Buoh miloval, / v zákoně přirozeném i Starém, jakožto Abraham, Job, Mojžieš i jiní mnozí až do Davida krále a Šalomúna, syna jeho. A dál i proroci, jako Eliáš i jiní až do Daniele v Babyloně, kterýž také dva starce odsúdil na smrt. A potom, když chrám dělali, bránili se, jakož psáno, že jednú rukú dělali a v druhé meč drželi a časem diela museli nechati a nepřáteluom odpierati. A dále Judas Machabejský z toho chválu má,[b] že jest udatně bojoval. A tak mnozí jiní jákožto súdce prvé: Jozue, Baruch,[c] Samson, Gedeon. A apoštol je na příklad přivodie křesťanuom, že sú to činili posíleni jsúce věrú,

[a] *Orig.:* výkladi. [b] *Orig.:* mu. [c] *AV:* Barouch.
[α] Zj. 17, 4. [β] Parafráse Zj. 18, 23.

mocni byli v boji a stany vojenské převraceli a bez lítosti množstvie zmordovali, a proto nehřešili, ale ještě chváleni byli.

K tomu jest odpověd, že to jest věc jistá, že dopúštěl toho Buoh v zákoně přirozeném, ješto ještě nebyl počietán hřiech, neb kralovala smrt až do Mojžieše. Ale pak již když jest zákon vydal pán Buoh skrze Mojžieše, již sú dobře[a] Židé toho zákona ostřiehali, a což jim zákon dopouštěl, činili, jako ty věci napřed oznamované, neb měli zaslíbenie od Boha věci zemské, jestliže přikázaní jeho zachovávati budú. Tak Mojžieš mluvil, vydávatel zákona, že *rozmnožie vás pán Buoh v časných dobrých věcech a nepřátely přemáhati budete*[b] *a meč neprojde krajiny vašie.*[α] A tak ty věci, kteréž při nich byly sou, šly sou podlé miery zákona toho. Ale když sú jinak se v tom měli, než zákon dopouštěl, hned sú pána Boha rozhněvali, jakož psáno, že *každé přestúpenie a neposlušenstvie spravedlivú mzdu vzalo pomsty.*[β] A k tomu psáno: *že mnoho více horšiech muk zasloužie, ktož řeči zákona nového nezachovává.*[γ] Protož jakož oni synové izdrahelští[c] zákonem Starým se zpravovali, a ktož měli se pánu Bohu zachovati, s pilností to[d] / ostřiehali, jakož jim tak přikázáno bylo, aby všecko f. 193[b]
činili, což z zákona jim povědíno bude, nic neujímajíc ani přidávajíc, a to pod pokutú pomsty uložené v tom zákoně, nechejž k tomu přizřie a porozumějí, ktož piesma čtú, vykládajie a učie, srovná-liť se Nový zákon s Starým, jest-li zákona přenesenie a proměněnie? A poněvadž jest, jakož sami to vyznávají, nechejž k tomu pilnost přiložie a k tomu se zpuosobie, aby zákon dán jim byl v srdce jich, jakož psáno: *Dám zákony mé v srdce jich a v myslech jich napíši.*[δ] A z toho ať tomuto právě rozumějí a užitečně jeho požievají, kterýž sú napsali apoštolé pro zprávu křesťanuov věrných, neb jakož sú je učili slovem z toho zákona Bohem vdechnutého, potom jim také napsali, aby jedni po druhých toho pamět měli, neujímali ani přidávali, než tak úplně ostřiehali, jakož Duch múdrosti učil skrze apoštoly i potomnie posly, ješto pravdu znali z daru múdrosti božie, pokud mají učiti, aby neujali ani přidali mimo mieru skrze pána Krista Duchem Svatým vydanú pro spasenie lidské, jakož apoštol k tomu řekl, že *já nic nesmiem, než co ve mně činí Kristus.*[ε] A ještě k tomu die, že *učinil nás hodné služebníky nového svědectvie ne literú,*

[a] *AV:* dobří. [b] *AV:* bude. [c] *AV:* izrahelští. [d] *AV:* ho.
α 3 M. 26, 4.—6. β Žid. 2, 2.
γ Mat. 5, 21. sl. δ Žid. 10, 16. ε Řím. 15, 18.

ale duchem.[α] A před tím die, že *list ste*[a] *Kristův, přisluhovaný od nás a napsaný ne černidlem, ale duchem Boha živého, ne na dckách kamenných, ale na dckách srdcí masitých.*[β]

Protož potřebie tomu rozuměti, ktožkoli mají se i jiné učiti, aby se neoklamali i těch, ktož je slyšie, skrze kaženie písem, přivodiec sobě zákon Starý v takých věcech, ješto odporná věc jest Novému svědectvie, zákonu Kristovu, jenž jest zákon ducha života, ješto jiní lidé ho nemohú míti, než ti, jakož o nich napřed dotčeno, ješto sú porozeni z semene slova božieho. Pak takoví
f. 194[a] darem božiem z / múdrosti Ducha Svatého sobě i jiným prospievají, ktož je slyšie,[γ] a psaný zákon k tomu přivodie, kterýž jest skrze Krista Ježíše vydán a apoštoly napsán Duchem Svatým. Protož nechť toho ostřiehají zákona všickni, ktož nechtie na se uvésti pomsty věčného zatracenie. Ale k tomu jest potřebie kněžie, učiteluov takových příkladem Starého zákona, neb jest zákon Starý figura byl Nového, neb jinak se nezpravie ani čemu naučie spasitedlnému, když v Kristovu rodu nepřebývají a zákona Ducha Svatého nemají. ˌJako oniˇŽidé museli míti kněžie rodu Aronova i řádu, aby jim ti zákon četli, a ti byli pokolenie levitského, tak pravda toho podobenstvie má býti v kněžiech křesťanských, aby rodu byli duochovního z semene slova božieho,[δ] jakož psáno: *Kněžstvo svaté*[ε] a opět: *Královské kněžstvo,*[ζ] a tak rodu Krista, jenž jest král i kněz, jemuž figura byl Melchisedech, jenž byl král i kněz. Protož nemajie kněžie křesťanští z jiného rodu býti, než z toho Krista Ježíše kněze velikého a biskupa svrchovaného. Pakli se který[b] jiný[c] v to vetře v rodu zuostávaje tělesném, hřiechy porušeném, takovýť kazí písma smyslem múdrosti své k zatracenie svému vlastniemu i těm, ktož jemu věřie. Protož nenieť tu přivoditi kněžie zlých Starého zákona a mistruov a zákonníkuov na stolici Mojžiešově, ješto byli hřiechy poškvrněni a zákon četli porušený, ješto byli jako stien novému svědectvie, jenž jest zákon neporušený poručenství věčného. K tomuť jest potřebie kněžstva svatého, dary božiemi ozdobeného a múdrostí božie osvíceného, aby duostojně sami chodili nejprvé ve všie pokoře a tichosti jsúce zdrželiví a trpěliví, střiezliví a čistí, aby na příklad byli

[a] *AI:* se. [b] *AV:* který se. [c] *V AV chybí.*

α 2 Kor. 3, 6. β 2 Kor. 3, 3.

γ Pravda při kněžích novozákonních má býti toho, což bylo při starozákonních. *C.*

δ Rod Krista Ježíše. *C.* ε 1 Petr 2, 5. ζ 1 Petr 2, 9.

ctnostným životem těm, kteřie učie tomu zákonu / neporušenému, aby f. 194[b]
jej zachovali úplně a cele, neujímajíc[a] ani přidávajíc,[b] aby zlých smysluov neměli a tělu v žádostech nepovolovali, ale všecky časy k líbezné vuoli božie živi byli, majíce smysl Kristuov, jakož psáno: *Buďte pevni v smyslu Kristovu, a které sú věci celé a pravé a stydlivé a čisté a spravedlivé a milé, ty čiňte.*[α] Neb tomu je učie múdrost božská, jakož o nie psáno, že *jest stydlivá, pokojná, rádná, dobrým věcem povolná, plná milosrdenstvie a dobrých skutkuov, neposuzujíc a bez pokrytstvie.*[β] Protož takovíť mohú nepřidati ani ujieti, neb mají k tomu moc a uměnie skrze Krista Ježíše, k němuž přistúpili s pravým srdcem v plnosti viery i naučili se od něho zákonu jeho, jakož na sobě příklad dal, když ten zákon vydával a řka: *Jakož sem já zachoval přikázanie Otce mého i zuostávám v jeho milovánie, takéž i vy, zachováte-li přikázanie má, zuostanete v mém milovánie.*[γ] *A toť jest přikázanie mé, abyšte se spolu milovali, jakož sem já vás miloval.*[δ] Protož apoštolé tak sú učili také na sobě příklad dávajíce, jakož psáno: *Následovníci moji buďte, jako já Kristuov.*[ε] A opět: *Nasleduojte těch, kteřiež tak chodie, jakož máte příklad náš.*[ζ] A to ten příklad, jakož pán Kristus na sobě dal jim, kterak miluje Boha Otce, že tak: přikázanie jeho zachovávaje. A k tomu přikázanie vede zvláště: *Jakož mě miloval Otec, takéž já sem vás miloval. Zuostaňtež v milování mém,*[η] *milujíc se také vespolek,*[c] *jako já vás miluji.*[θ] Protož die apoštol: *Ktož miluje, zlého nečinie. A plnost zákona jestiť milovánie.*[ι] A tak jest jistý duovod všem křesťanuom věrným, že sú to učedlníci Kristovi, kto se tomu naučili od něho.

A z takových sú v pravdě kněžie Nového svědectvie, ješto / zá- f. 195[a]
kona ostřiehají Kristova, v něm se ustavivše mají jiné učiti témuž, k tomu písma berúce prvních, ješto na nich příklad mají, že sú v tom zákoně chodili v milovánie, jakož Kristus miloval, tak že za ovce své život svuoj položil. Protož takoví nekazie písma, ale v pravdě požievajie k užietku spasenie i těm, ktož jich poslúchají, rozumějíce, v čem Starý zákon jest ku příkladu lidem k Novému svědectvie. Jakož apoštolé připomínali vedúce ty jisté napřed jmenované, co sú činili, věrú jsúce posilněni, i vedli to k trpělivosti křesťanuom, kterak mají skrze víru a trpělivost následovati prvních, patřiec na pána Krista, kterak sobě předložil radost i strpěl

[a] *A V:* neujímajíce. [b] *A V:* přidávajíce. [c] *A V:* vespolek také.
[α] Fil. 4, 8. [β] Jak. 3, 17. [γ] Jan 15, 10. [δ] Jan 15, 12. [ε] 1 Kor. 11, 1.
[ζ] Fil. 3, 17. [η] Jan 15, 9. [θ] Jan 15, 12. [ι] Řím. 13, 8. 10.

kříž a tak v boji udatný byl jako obr silný, neb když mu zlořečili, nezlořečil, když bili, nehrozil. A též jeho následovníci, jakož die o tom jeden: *Dobrý sem boj bojoval.*[α] Tohoť sú příklad byli a nějaké podobenstvie ti všickni bojové tělesní v zákoně Starém. Protož nechť sobě tak vyměřují a přivodie k tomu, k čemuť majie vieru míti a jí posilněni býti, aby nepřátely přemáhali. Jakož o tom apoštolé široce píšie a Starý zákon přivodili sú k tomu, kterak mají křesťané přemáhati nepřátely, duchy zlé, jakož psáno, že *ďábel jako lev řieve chodě okolo, hledaje, koho by sežral, jemuž silní u vieře odolejte,*[β] a také pomsty vésti, tělo své tresktati a v službu duchu podrobovati a hřiechy s žádostmi umrtviti, nebo sú to nepřátelé, jakož die pán Ježíš: *Domácí nepřítel nejhoršie.*[γ] Takť sú apoštolé tomu rozuměli, jakož od pána Krista vzali a Duchem jeho se naučili, i potomní mnozí, jakož i doktoří dávní lak vykládají ty figury o těch o všech bojiech i pomstách. Též
f. 195[b] také okrasu chrámu i kněžie, kterak se mají ozdobiti skutky dobrými, jako drahým kamením a perlami a obléci[δ] v rúcho spravedlnosti, v ctnostný život, a tak chrám, jenž jest zbor Boha živého, podlé toho ozdoben býti i okrášlen ten chrám, církev svatá, jakož o nie psáno, *aby byla krásná a neposkvrněná,*[ε] a opět: *Oblecte se jako vyvolení božie v střeva milosrdenstvie* etc.[ζ]

A tak chodili údové církve svaté duostojně dcerky Jeruzasémské, choti Kristovy milé, jsúce okrášleni jakožto nevěsta mužie tvému. To bylo u figuře, že se okrašlovali v Starém zákoně, jako Davidovi královny jeho a Šalomúnovi, jakož tu toho největčie figura byla, neb jich množstvie měl vybraných z mnohých zemí krásných, jež ozdoboval a okrašloval drahými věcmi a s nimi své rozkoše měl, až i Boha rozhněval, jsa skrze ně sveden. Protož nenieť to přivoditi k tomu Šalomúna neb jiné, ješto byli ještě všickni podlé těla chodíce a zemské věci milujíce, ještoť nejsú vysvobozeni od smrti hřiecha přestúpenie Adamova aniž zproštěni od hněvu božieho, jakož apoštol die, že *všickni*[a] *byli sme v hněvu a v nenávisti.*[η] Protož rozdielť jest od křesťanuov věrných, ješto sú skrze pána Krista vykúpeni a spravedliví učiněni a s Otcem smířenie. Těmť již přiležie příklad, zpráva i naučenie apoštolské, kterak sú oni psali, aby křesťané okrášleni byli i jich manželky

[a] *V AV následuje:* my.
α 2 Tim. 4, 7. β 1 Petr 5, 8. 9. γ Mat. 10, 36.
δ ⟨Z⟩ figur starého zákona ukazuje se, jaká jest pravda v zákoně novém. *C.*
ε Ef. 5, 27. ζ Kol. 3, 12. η Ef. 2, 3.

i panny v životě duochovniem vnitřniem, jakož psáno: *Neokrašlujíce se rúchem drahým a perlami,*[α] ale člověk vnitřní srdce neporušitedlností duchu smierného a pokojného, jenž jest před oblíčejem božiem vzáctný a bohatý. Ale o oděvu těla, aby v sprostném rúše chodili, neb jim to lép posluhovalo zachovati se od poškvrn hřiechuov a milovánie tělesného. Protož jim přivodie, že fi/gura f. 196[a]
pominula řka: *Ktož má ženu, jako by jie neměl, a ktož čiem vládne, jako by nevládl.*[β] Neb[a] již křesťanuom jiného jest potřebie bohatstvie i krásy, poněvadž mají jako hosté a poutníci[b] býti na zemi a umrtvenie na svém těle Jezu Kristovo nositi a nemieti zřenie k těm věcem, které se vidie, ale k těm, které se nevidie. Což tehdy mají se tím zaměstknávati a o to pečovati, poněvadž z toho nemají[c] míti utěšenie a radosti, než majíce pokrm skrovný a oděv rovný, dosti míti na tom, ale bohatstvie hledati ve všie sprostnosti obohacenu býti u víře pána Krista a hodovati, jakož stojí psáno: *Beránek velikonoční obětován jest Kristus. Protož hoduojme ne v kvasu zlosti a nepravosti, ale v přesnicích čistoty a pravdy.*[γ] A opět: *Obcujíce Kristovým utrpením raduojme se, neb v zjevení chvály jeho budem se radovati a to u veselí nevýmluvném a oslaveném.*[δ] Ale zde v tomto životě musíť jiné býti při křesťanu, než to, což tělo oblibuje a tělesná múdrost zvoluje a piesmem sobě dovodie toho, kazeci je k svému vlastnímu zatracenie, neb je k tomu béře, aby sobě cestu širokú[d] připravila, tělu povolnú, aby nic netrpělo z milosti, což Buoh dopustí, ale ještě[e] se mstilo a svú spravedlnost provodilo, aby súženo nebylo,[e] ale dobře se opatřilo skrze múdrost zámutkuov ujíti a těch věcí, které na světě jsú, k své libosti požievati a potěšenie míti v těle.

Ale jiné jest křesťanuom, jakož je múdrost učí skrze apoštola, jenž die: *Vydejte se jako slúhy božie ve mnohé trpělivosti, v zámutcích, v úzkostech, v žalářiech, v ranách, v nepřízni lidské, v bděních, v postech.*[ε] A opět: *Budem-li spolu v utrpenie, budem také v utěšení.*[ζ] Protož ktož chtie[f] písma nekaziti, musíť v tom apoštoluov následovati a k tomu písma přivoditi Starého zákona, aby zachováno / bylo naučenie Nového svědectvie. Neb f. 196[b]
jinak každý neustavičný jest a neučený a kazí písma bera je

[a] *Orig.:* A *a nad tím:* Neb. [b] *A I:* panici. [c] *A V:* mají.
[d] *A V:* širokú cestu. [e] *V A V: chybí:* ale ještě — súženo nebylo. [f] *A V:* chce
[α] 1 Tim. 2, 9. [β] 1 Kor. 7, 29. 30.
[γ] 1 Kor. 5, 7. 8. [δ] 1 Petr 4, 13. [ε] 2 Kor. 6, 4. 5. [ζ] Řím. 8, 17.

k svému vlastnímu zatracenie, jakož přivodie sobě lidi zákona přirozeného i Starého, ješto pánu Bohu věřili a jeho poslúchali podlé toho času, v kterémž byli zákonu, ješto svého dokonánie nevzali, než teprv skrze pána Krista, ani zaslíbenie přijali, než zemské věci. Jako Job byl trpělivý a sprostný, protož ho pán Buoh rozmnožil potom u veliké bohatstvie a dal syny krásné a dcery, ješto nebylo rovně na světě jim. Ale sprostnost jeho a trpělivost ta se béře na příklad křesťanuom, poněvadž on jsa ještě bez zákona, ješto smrt kralovala, byl tak prostý a trpělivý, aby ovšem pak křesťané majíce veliký zástup Starého zákona, ješto sú před nimi trpěli věřiece o blahoslaveném vzkřiešení, a křesťané majíc toho již duovod na pánu Kristu trpenie i vzkříšenie, tiem byli posíleni a popuzeni, aby s milostí následovali pána svého, s nímž mají na věky kralovati, jakož milí apoštolé to sú sobě předkládali i křesťanuom věrným psali, aby skrze trpělivost běžali k předloženému boji patřiec na pána Krista. A ten jest příklad zuostaven i naučenie všem věřícím křesťanuom budoucím a prvotně kněžiem. Protož kdož chce právě písma požievati, musíť tělesnú se múdrostí nezpravovati, jako ti všickni napřed jmenovaní bratřie rodu Adamova skrze učenie jie nabývají a jí prospievajie k opatrnosti těla, aby se dobře měli a všelikého trpenie vyhýbali, ale ještě jiné pro své zámysly trápili i hrdel zbavovali. Protož takovíť sú nikdý na základu se neustavili Kristu Ježíši ani naučili skrze múdrost Ducha jeho, aby litostiví a milostiví byli a bratrstvie milovali, jako Kristus miloval, a také aby žádnému zlého za zlé
f. 197[a] neodpláceli, ale v dobrém zlé přemáhali a pro spra / vedlivost trpěli s milostí.

Ale poněvadž toho nenie, proč pak[a] slovú křesťané a zvláště kněžie, poněvadž nejsú[α] učedlníci Kristovi a následovníci, pročež pak písma čtú a vykládají? Poněvadž ho neplní, tehdy jediné kazí je[b] k svému vlastnímu zatracenie. Od takovýchť vystřiehají apoštolé křesťany věrné, jakož v této řeči s. Petr die: *Protož vy, bratřie, napřed to vědúce ostřiehejte se, abyšte bludem nemúdrých jsúc zavedeni nevypadli do vlastního utvrzenie.*[β] A tak vystřiehají od bludu nemoudrých. A to sú všickni nemoudří, kdož se nezpravují Duchem moudrosti skrze Krista Ježíše, neb sú nepřišli k uměnie božiemu, aby byli učení učedlníci božie slyševše[γ] od

[a] *V AV chybí.* [b] *AV:* je kazí.
[α] Kteří křesťané jsou bludní, nemoudří. *C.* [β] 2 Petr 3, 17.
[γ] *V originále následuje zbytečné:* se.

Otce naučili se Ježíše Krista znáti. Neb v tom záležie naučenie užitečné a k spasení prospěšné, neb tomu die s. Petr: *vlastnie utvrzenie,* aby z něho nevypadli, ale rostli v milosti a v poznánie, neb to jest základ, jehož tělo a krev nezjevuje, ale Otec nebeský Krista Ježíše. A protož die s. Petr, že *všechny věci, kteréž sú, k milosti a k životu dány sú nám v poznání jeho, jenž nás povolal vlastní svú slávú a mocí. A skrze to nejdražšie zaslíbenie učiněni ste účastni božského přirozenie.*[α] To jest nejlepšie dobré přišlo skrze poznánie pána Krista Ježíše, skrze něhož sú nabyli daru milosti a života vnitřnieho duchovního a tak ⟨sú⟩ účastni přirozenie božského. A kdož sú se tak nenaučili a na základu neustavili, jsú blázni všickni a jich učenie jest blud nemoudrých. Protož psáno, že *neskonalý počet bláznuov, a každý, ktož hřešie, blázen jest.*[β] Neb nic nenie nemúdřejšího než stvořitele svého opustiti a jeho účastnu nebýti a Kristem Ježíšem, Synem jeho, pohrzeti a jeho řečie zanechati. O takových psáno jest, že *Syna božieho potlačují a krev svědectvie ve / dú poškvrnění a Duchu* f. 197[b]
milosti potupu činie.[γ] A nad to ještě die, že *ho křižují a v posměch mají.*[δ] Protož jest největčie bláznovstvie a blud nemúdrých takovú věc činiti tak svatému a milosrdnému, ješto přišel na tento svět a mnoho trpěl pro spasenie lidské z veliké lásky.

Pak takovému Duchu milostivému potupu činiti nejsme[a] jeho vděčni a krev beránka nepoškvrněného k pomstě sobě přivésti a svými hřiechy jeho křižovati a skrze to věčnú muku sobě shromažďovati, jakož die: *Hrozné jest očekávati takovým ohně horlenie, ješto má sehltiti*[b] *všecky protivníky božie.*[ε] Protož nemuožť větčiech bláznuov býti pod nebem než sú ti,[c] aniž možné ⟨ne⟩múdřejšieho bludu býti než takových, ježto ty věci činie proti dobrotě Ducha Svatého k svému věčnému zlému. Protož se takových slušie vystřiehati každému křesťanu věrnému, aby jich účasten nebyl, následuje jich ve zlém životě a poslúchaje učenie jich nemúdrého a bludného. Ale že v tom majie zklamánie chytrého Satana, že ne zhola tak zjevní blázni jsú a blud nemúdrých vedú, neb mají podobnost dobroty, ale moci jejie budú zapierati a proto sami se neznají mnozí, aby tak blázni byli a blud nemúdrý měli: protož také slušie se jich pilně vystřiehati a po jich je skutcích znáti a k piesmuom apoštolským patřiti a jim rozuměti, neb oni ty věci

[a] *AI:* nejsouce. [b] *AI:* sehliti. [c] *V AI i v AV:* to.
[α] 2 Petr 1, 3. 4. [β] Kaz. 1, 13.
[γ] Žid. 10, 29. [δ] Žid. 6, 6. [ε] Žid. 10, 27.

vypisují, po čem se poznává Duch pravdy a také duch bludu. Poněvadž také falešní proroci mají tvárnost dobroty ukazujíce se, jako by byli poslové Kristovi, protož potřebie jest znáti jich duch bludu nemúdrý, když nedokazují moci pokory, trpělivosti, milostivosti a tak jiných ctností a také skutkuov, kteřie pochodie z viery a z lásky. I pozná je po tom, že toliko mají tvárnost dobroty bez pravdy moci jejie, neb ktož[α] mají v pravdě dobrotu Ducha Svatého, ti nabývají múdrosti jeho i moci, protož umějí a mohú ctnostní býti a dobré skutky činiti v pravdě. A z toho učenie jich jest
f. 198[a] pravé, / užitečné a k spasenie prospěšné, neb pochodí z Ducha múdrosti pravda Kristova, kteráž jest v něm, jakož apoštol píše o tom řka: *Jakož ste slýchali Krista Ježíše, v němž ste se i naučili, jakož jest pravda v Ježíšovi.*[β]

Protož rozdiel jest mezi múdrostí a nemúdrostí, též pravdú a bludem. Blud jest ve všech hřiešnících, neb sú nemúdří blázni, ale pravda jest ve všech, ktož sú v Kristu Ježíšovi, neb Ducha múdrosti mají. Protož skrze ty pochodie učenie pravé a spasitedlné, ale skrze ony bludné k zatracení. Ale že toho nepoznávají, neb u sebe se múdřie zdadie a umělí a někteřie v piesmích velmi svědomie a z něho v řeči hojní a mnohým lidem příjemní, jakož napřed dotčeno toho, že sobě shromáždí *mistry, ješto jim budú lektati ušima, ale zdravého naučenie nebudú trpěti,*[γ] protož k tomu potřeba přizřieti, proč jest to, že lid tohoto světa vuobec od nejvyššiech do nejnižšiech učení, kteréž jest z múdrosti božie pravé a dušem lidským zdravé (kteřiež je přijmú, by mrtví byli, oživú a věčného života nabudú), toho strpěti nemohú, ale za bludné kacířstvie potupí, a takové zlořečie, trápie i hrdla odjímají a pak své mistry všeliké učené, ješto múdrosti nabyli řemeslem, těch rádi poslúchají a chváléce darují a spaseniem se bezpečie, jsúce obojí v prokletí božiem. Neb na takové biedu vydal jest, ktož neostřiehají řečí jeho a *řiekají dobrému zlé a zlému dobré, a tak mají tmu za světlo a světlo za tmu.*[δ] To jest při nich, že radše milují tmu, než světlo, jakož sama pravda die: *Přišlo světlo na svět a lidé radše milovali tmu nežli světlo, neb skutkové jich zlí jsú, neb každý, kdož zlé činie, nenávidí světla a nejde k světlu, aby nebyli tresktáni skutkové jeho.*[ε]

Toť jest ta příčina největčie, že takoví zdravého naučenie netrpie, světla múdrosti božie, neb se jim zdá tmú, ale múdrost

α Kteří mají Ducha Svatého. *C.*
β Ef. 4, 21. γ 2 Tim. 4, 3. δ Iz. 5, 20. ε Jan 3, 19. 20.

tělesná zdá se jim světlo. Protož jie rádi poslouchají / a za pravdu f. 198b
mají spasitedlnú, ale naučenie zdravé za blud, protož nenávidie jeho a nejdú k němu, neb by je tresktalo a jich mylnú službu oznámilo a pokrytstvie by se odhradilo a zlé by se ukázalo hanby hodné bláznovstvie. A to jest velmi veliká věc světu, ješto chválu milují[a] a jedni druhým pochlebují a zdadie se múdří býti. Protož to zdravé naučenie a tresktánie, kteréž se od světla múdrosti božie zjevuje, jest jim příkré a trpké jako suol ráně a zdá se jim bláznovstvie, jakož jest světu. Protož die apoštol: *Kde múdrý, kde učený shledavač tohoto světa? Neb v božie múdrosti nepoznal svět skrze múdrost Boha, líbilo se Bohu skrze bláznovstvie kázanie spaseny učiniti věřiecí.*[α] A k témuž die dále: *Vizte, bratřie, povolánie váše, že nemnozí múdřie podlé těla, nemnozí mocní, nemnozí urození, ale které věci bláznivé sú světa, vyvolil Buoh, aby pohaněl múdré, a nezmocněné světa vyvolil Buoh, aby pohaněl zmocnělé a neurozené, a světa*[b] *potupné vyvolil Buoh, a tak ty věci, kteréž nejsú, aby ty, kteréž sú, zkazil, aby se nechlubilo všeliké tělo před oblíčejem jeho.*[β] Protož ta jest příčina najvětčie, že ten lid na světě, ješto chválu miluje, zdá se něco býti, nemuož strpěti toho naučenie, kteréž pochodie z múdrosti božie skrze potupné lidi, ješto jako nic na světě jsú,[c] jakožto blázen za nic jmín nenie i řeč jeho, neb sú múdří kněžie a mistří pro tu příčinu pohrdali Kristem Ježíšem, múdrostí božie, řkúce: *Co ho poslúcháte, však blázní.*[γ] Též i posly jeho řkúce: *Kdo z kněžie neb z mistruov a z zákonníkuov uvěřil v něho než ten zbor zlořečený, ješto nerozuomí zákonu?*[δ] A tak nenie div, že pohrdají údy, poněvadž hlavu za svuodcí odsúdili. Takéť musí údové těla pána Krista ohyžděni býti, jakož sám pán Ježíš řekl: *Ohyzdieť vás a jméno vyvrhú a všecko zlé dějí.*[ε]

Protož tu se nemá co chlubiti všeliké tělo, než toliko v svých
pohaněních a úzkostech. A těm, ktož za nětco[d] na světě / chtí f. 199a
jmíni býti a spravedlnosti své provoditi, jest jim to příliš nelibá věc a odporná od takových bláznuov naučenie přijímati a jim se dověřiti o spasitedlné věci nejlepšie, nemohúce jich míti za múdré Kristovy ani slova, kteráž mluvie. Protož die apoštol, že *slovo kříže těm, ješto hynú, zajisté jest bláznovstvie.*[ζ] A opět die: *Ni-*

[a] *AV:* maji. [b] *AV:* světa a. [c] *V orginále:* nejsú.
[d] *V AV chybí:* za nětco.
[α] 1 Kor. 1, 20. [β] 1 Kor. 1, 26—29.
[γ] Jan 10, 20. [δ] Jan 7, 48. 49. [ε] Luk. 6, 22. [ζ] 1 Kor. 1, 18.

žádný sebe nesvozuj. Ač kto mezi vámi zdá se býti múdrý, na tomto světě bláznem buď, aby byl múdrý, neb múdrost tohoto světa bláznovstvie jest u Boha.[α] Neb psáno jest: *Popadnú múdré v chytrosti jich.*[β] A opět: *Zná pán myšlenie múdrých, že marná sú.*[γ] Protož se to nikoli srovnati nemuož jako tma s světlem. Neb jinak jest u Boha nežli u lidí světa. Což oni mají za múdrost, to u Boha[a] bláznovstvie jest, a což oni mají za nětco duostojného a věřiti hodného, to u Boha potupné a za niec jmíno. Protož odporné sú věci sobě. Neb obecně od nejvyšších do nejnižšiech na světě lidí jest věc od nich opovržená a varujie se jie, co jest potupného a ohyzdného; jako kříže Kristova pohaněnie co jim jiného než bláznovstvie, a ti, ktož ten kříž[b] nesú, jsú jim za blázny, žádné vážnosti nejsúce jako nic.

Protož nerádi jich vidí ani slyší, a když se jim nahodí kterú příčinú viděti je neb slyšeti, zlostné srdce k nim mají a duch nenávistný a slova potupná. Neb ta věc jest k hanbě jim a jako by újma byla cti jich, že s takovými lidmi mluvie, zlým jménem narčeným⟨i⟩. Ano kněžie, mistří všecko zlé na ně praví a jim jest hodné věřiti, neb sú přišli k duostojenství a ke cti skrze učenie a úřad, tak že majie s pány a s knížaty tovaryšstvie, a mají je ctíti. Kto by pak takovým nevěřil? Ovšem pak, ješto někteří jsú z urozených a mocných, ješto již na obě straně čest mají a hodni sú chvály. Protož takovíť duostojní a učenie sú múdřie, jichť slovu má viera přidána býti, neb také písmu rozumějí a jsú v něm svědomi a krásně vymluviti umějie. Ktoť tu pak nemá řieci „amen", poněvadž v tom ve všem tělo muož se pochlubiti a jedni skrze
f. 199[b] dru/hé chválu míti? A tak to nenie bláznovstvie pohaně kříže Kristova, ale poctivost a múdrost, ješto to oborem oblibují. Protož sobě shromáždili mistry takové, aby jim ušima lektali[δ] a z toho pochvalu měli. A to jest jim za světlo.

Ale že u Boha zpět jest (jakož apoštolé o tom píší, že má to Buoh za bláznovstvie i ti, ktož mají rozeznánie světla ode tmy, a to proto, že jako děti, nemúdří a blázni těšie se a kojie z květu, ješto brzo uvadne a k ničemuž užitečen nebude, neb opět jako by člověka nemoudrého a blázna kat pro zlodějstvie vedl k šibenici i rozprávěl jemu, že jde, aby pánem byl na hradě, aby tam dlúho živ byl a dobré bydlo měl a v tom ho tudiež až by neuzřel

[a] *V AV následuje:* za.
[b] *V originále:* +. *V AV chybí slovo i znamení* +.
[α] 1 Kor. 3, 18. 19. [β] Job. 5, 13. [γ] 1 Kor. 3, 20. [δ] Parafráse 2 Tim. 4, 3.

uvázal a hrdla zbavil a on by se domnieval, že by měl ve cti býti a chválu míti v životě dlúhém, hoduje s přátely, a to slyše těšil by se a radoval v naději, ano by ho jiné potkalo): tak ten lid tohoto světa s takovými učenými a múdrými tohoto světa podobně jest, ješto jim tak krásně mluvie o království nebeském a k tomu posluhují, aby toho došli, což jim kážie o radosti věčné a chvále a cti a slávě nebeské, ale brzoť jedni po druhých zvědie, jakúť čest majie a utěšenie hřiešníci v pekle a coť jim jest prospěla jich múdrost marná a duostojenstvie úřadu, z něhož užitek měli v životě tělesném, ale k čemu sú sobě poslúžili i těm, ktož jim věřili poslúchajíce jich nemúdrosti bláznivé, v bludu se ustavovali i s nimi, aby tak srdcem blúdiece cesty pravdy nepoznali, ale tmu za světlo měli. Jakož se to kněžiem chrámovým, mistruom i zákonníkuom počátkem stalo, že sú Krista Ježíše nepoznali, protož za tmu potupili to drahé světlo múdrost božie, jakož sám řekl: *Já sem světlo světa. Kto mne následuje, nechodie ve tmách, ale bude míti světlo života.*[α] A ta jest příčina, že sú ho nepoznali, neb ho následovati nechtěli a proto ve tmách zuostali majíce jie za světlo, to jest múdrost svú, jenž jest bláznovstvie bez smysla pravdy rozumu osvíceného. Protož pravým světlem pohrda li a za f. 200[a]
tmu odsúdili potupivše za zločince a svuodci.

Protož nediv jest tohoto času, že nynějšie kněžstvo s mistry a s mnichy zákonníky ve tmách přebývají nenásledujíce pána Krista a ty, ktož by následovali, též odsuzují za tmu, piesma přivodíce, jako oni přivedli a řkúc: *Zákon máme a podlé zákona má umřieti.*[β] Tak tito podlé práv zákonuov svých všecky volené božie, ješto pána Krista následují a zákona skrze něho poslého ostřiehají, potupie a odsúdie těla k trápenie a duše k zatracenie, přivedúce písmo toto, že s. Petr psal o takových vystřiehaje, aby jich nemúdrým bludem nebyli svedeni křesťané věrní. Protož spravedlivé jest takové svuodce súditi a neustúpí-li svého kacířského bludu, upáliti. Protož těžká jest to věc takovým mnohým učeným múdrým nevěřiti a s takovými nemúdrými blázny, za bludné kacíře potupenými,[a] jednotu míti. Ale však pan Buoh svú moc ukazuje a světlo múdrosti Ducha svého skrze Krista Ježíše v srdcích osvěcuje, kteréž vyvoluje z světa, jimž dává poznati, že jest to múdrost, co jest u světa bláznovstvie, a což svět potupil a jako za nic má, že jest[b] to zv lil, *aby viera jich,* jakož die apoštol, *nebyla v mú*

[a] *V originále:* potupené. [b] *A V:* je.
[α] Jan 8, 12. [β] Jan 19, 7.

drosti lidské, ale v moci božie,[α] jakož jim die opět: *Ale vy z něho ste v Kristu Ježiši, jenž učiněn vám jest múdrost od Boha a spravedlnost a posvěcenie i vykúpenie.*[β] A k tomu die: *Vám povolaným moc božie a múdrost jesti.*[a][γ] Neb co jest bláznivého božieho, múdřejšie jest než lidé. Protož pán Ježíš, Syn božie, posel od Otce svého, a byl na světě potupen za blázna jsa múdřejší než všickni lidé. Potom jeho poslové a prvotně apoštolé byli sú bláznoví božie na světě trpiece pohaněnie, múdřejšie sú byli než všickni lidé.

A tak všecky časy volení božie musí býti za potupné blázny na[b] světě, ale však sou[c] múdřejšie než všichni lidé na světě,
f. 200[b] ačkoli kdyby měli naději míti v tomto životě toliko v Kristu, byli by všech lidí nejbláznivějšie a bídnějšie; ale že naděje jich jest jistého[d] očekávanie věčného blahoslavenstvie a že přijmú královstvie všie krásy z ruky Boha svého, a také to vědie, že zde musí trpěti, poněvadž chtie s Kristem kralovati, a tomu věřie, že *nejsú hodná utrpenie tohoto času k budúcí slávě, kteráž bude zjevena v nich,*[δ] ačkoli tohoto času trpenie nezdá se radostí, ale žalostí, ale po tomto času přehojný užitek zkúšeným skrze trpělivost přinese spravedlnosti. Neb proto die: *Trpiete na příklad súdu božieho spravedlivého, abyšte hodni jmíni byli v královstvie božiem, pro něž trpiete. Ač však spravedlivé jest u Boha odplatu dáti těm, kteřiež vás trápie, ale vám odpočinutie s námi, ale oni mukú věčnú trpěti budú v zatracení.*[ε] A tak konec ukáže, když bude odplaceno každému podlé skutkuov, kto sú ve tmě chodili a kdo v světle, kteřie sú múdrost tohoto světa měli a kteří nebeskú Krista Ježíše a kto sú byli blázni a kto múdřie kteřie sú bludem zklamánie kazíce písma k svému vlastnímu zatracenie a kteří v pravdě nalezeni a na cestě spasení postaveni, jsúce učiněni a zpraveni Duchem moudrosti a skrze to na základu ustaveni, aby vlastnie utvrzení měli, život věčný v Kristu Ježíši, a k tomu písmem Bohem vdechnutých v pravém smyslu požievali, aby rostli v milosti a v poznání Krista Ježíše, jemuž chvála nynie i v den věčnosti.

Ale že jest potřebie každému, ktož chce spasen býti, dokudž má čas od Boha puojčený, to rozeznánie míti a rozsúzenie, co jest tma, aby v nie nezůstal, a co jest světlo, aby ho následoval

[a] *AV:* jest. [b] *AV:* v. [c] *V AI chybí.* [d] *Asi omylem místo:* jisté.
[α] 1 Kor. 1, 35. [β] 1 Kor. 1, 30.
[γ] 1 Kor. 1, 24. [δ] Řím. 8, 18. [ε] 2 Tes. 1, 5.—9.

a měl světlo života, jakžkoli pak na světě životu tělesnému bylo by se všeho opovážiti, neb jest vždy umřieti a k konci přijíti; a tak potřebie jest se v tom opatřiti, aby nemúdrých bludem nebyl veden i neostal v temnostech, maje tmu za světlo, neb věčná bieda takovým jest zachována v temnostech; protož také potřebie jest modliti se pánu Bohu dověrným srdcem, / aby osvítil f. 201[a]
vnitřnie oči srdce, aby mohl prohlédnúti a k světlu poznánie pána Krista přijíti, neb skrze to člověk nabývá milosti božie a života vnitřnieho u víře a v lásce Krista Ježíše. A to jest vlastnie utvrzenie, jakož v této řeči napřed dotčeno.

S. Petr o tom pieše, aby ti křesťané věrní, ješto skrze ně naučenie přijali vlastnie k spasenie a tak se utvrdili, aby pak žádnému se od toho odvésti nedali.[α] A ta písma, kteráž jim psal, byla jim k napomenutí a k potěšenie, neb velmi světle pravdu oznamuje spasitedlnú s. Petr v své zprávě. Ale s. Pavel, že měl múdrost zvláštní mimo jiné, psal veliké věci a některé jako skryté, ješto ne tak snadně muož rozum se toho chopiti a zdravý smysl toho míti. Ale že také potřebie k tomu zvláštního daru múdrosti, aby jeho piesmuom v pravém smyslu rozuměl a k jinému jich neobracoval, aby sobě neuškodil skrze nemúdrost k zatracení a jiným k témuž aby neposloužil, to jest výstraha potřebná i podnes křesťanuom věrným, aby ne každého poslúchali a k jeho řeči víru přikládali, ač i písma přivodie aneb vykládá. Neb ne každému jest dána múdrost a rozum osvěcen k tomu, aby smysl písem znal a rozum zdravý v tom měl, neb proto psáno jest: *Zkuste duchuov, jsú-lit z Boha.*[β] A to jest psáno křesťanuom věrným, aby ne každému duchu věřili, ale prvé jemu porozuměli, má-li duch, který z Boha jest, a v něm smysl Kristuov a tak tovaryš jednoty Ducha Svatého s jinými posly božiemi, kteřiež je učie slovem božiem i příkladem ctnostného života, pakli by srozuměli, že toho naučenie nenese zdravého Krista Ježíše, tehdy po tom poznali, že nemá pravdy slova božieho, jakož psáno: *Složil v nás slovo smířenie.*[γ] A opět: *Přijali ste od nás naučenie ne jako slovo lidské, ale jakož jest v pravdě slovo božie, kteréž dělá v vás.*[δ] Protož po tom má poznáno[a] býti pravé naučenie i učitel, zdělal-li se jest nejprv na základ / Krista Ježíše, aby měl f. 201[b]
to vlastnie utvrzenie, a k tomu, kteréž učie, zdělali-li sú se též v pravdě v životě vnitřniem duochovním v Kristu Ježíši.

[a] *A V:* poznáno má.
[α] Parafráse 2 Petr 3, 17. [β] 1 Jan 4, 1. [γ] 2 Kor. 5, 19. [δ] 1 Tes. 2, 13.

Protož ne hned slušie poslúchati každého, ale prvé aby čas prodlil a při prácech tělesných zkušen byl, kterak se má, jest-li zdrželivý a trpělivý a při příčinách sobě nelibých zachovává-li duch pokojný a srdce laskavé a svým staršiem jest-li poddán s milostí, poslúchaje pokorně, a k tomu umrtvil-li hřiechy s žádostmi, a jest-li mu svět ukřižován a on světu a ještě skrze jeho ctnostné obcovánie berú-li polepšení ti, s kterýmiž tovaryšstvie má a v práci přebývá rukama svýma dělaje. Neb takoví, ktož sú pravdú vedeni, s milostí poslúchají z víry rádi, neb milují bratřie. A o tom die: *Ktož miluje, v světle přebývá a nenie v něm pohoršenie.*[α] A tak se oznamují míti pravdu slova božieho po těch věcech, nebo polepšení berú sami při všech věcech, neb nehoršie se ani urážejí na spolubližních, ale pokojně a dobrotivě snášejí, lítost majíce k opravení vedú a tak smilovánie dokazují, nedostatky bližniech svých a těžkosti na svém těle čijí, žalost toho majíce a práci o to vedúce, vynakládají se jako pastýři za ovce, neb tak psáno jest: *To na sobě čijte, co i na Kristu Ježíši,*[β] tak, jakož die, že *žehránie žehrajících spadla sú na ně.*[γ] Tiemť zpuosobem dokazují se býti v pravdě křesťané, když tak péči mají jedni o druhé, neb v tom záležie zákon Kristuov zachovati, jakož die těm bratřiem nejmilejšiem: *Jedni druhých břemena neste, tak naplníte zákon Kristův.*[δ] Protož ktož se v tom nalézají v skutku, že ostřiehají zákona Kristova z milovánie pravého, následují šlepějí jeho a z toho bližním posluhují, což přijali skrze něho z daru milosti božie k vzdělánie a ku polepšenie, těmť ta řeč příležie, jakož pán Ježíš die svatému Petru: *Miluješ-li mě, pas ovce mé.*[ε] A apoštol die, že *oni bdie, jako majíce počet vydati za duše váše.*[ζ]

f. 202[a] Protož pastýři a učitelé po tom se mají poznati, jakož tuto dotčeno. A s. Petr i s. Pavel o tom šíře píší, kterací mají býti; a takových má poslúcháno býti a s nimi se spasenie mají dověřiti všickni křesťané věrní. Jakož sú se první dověřili s apoštoly nic nepochybujíce v naučení jednoty jich, tak každého času i tohoto má býti.

Ale tuto se dotklo svrchu toho, kterací sú vuodce[a] v lidu na světě od té zprávy vzdálení a v hřieších rozmnožení i s lidem vuobec, aby se toho každý vystřiehal, ktož chce spasen býti,

[a] *AV:* vůdci.
[α] 1 Jan 2, 10. [β] Fil 2, 5.
[γ] Moudr. 10, 6. [δ] Gal. 6, 2. [ε] Jan 21, 16. [ζ] Žid. 13, 17.

aby jich účasten nebyl a s nimi nezahynul, ale těchto bratřie, jakož s. Petr píše řka: *Nejmilejšie bratr náš Pavel,*[α] jakož oba dva piešeta v svých epištolách, tak je jmenujíce „nejmilejšie bratřie“ křesťany věrné, aby jeden každý i tohoto času jich účasten byl a s přítomnými jednotu měl, chce-li spasen býti, ostřiehaje zákona Kristova s nimi, o němž napřed dotčeno, a tak zprávy apoštolské ostřiehal a v skutku zachoval s těmi bratřiemi, kteréž s. Petr vystřiehá a řka: *Abyšte bludem nemúdrých jsúce vedeni, nevypadli od vlastnieho utvrzení,*[β] jakož se toho již napřed dotklo, kto sú ti, ješto majie vlastnie utvrzenie v Kristu Ježíši, pak takové napomíná, aby rostli v milosti a v poznání. Neb známo jest zjevně a široce z piesem Nového zákona, že sú apoštolé toho pilni byli a tomu snažně učili, aby každý, ktož je slyšal a mohl jim věřiti, ustaven byl na základu Kristu Ježíši, aby měl to utvrzenie vlastní k spasenie, a ktož sú se ustavili a na tom základu upevnili, aby se nikoli z toho pohnúti a svésti nedali, ale aby v tom se zdělávali, více a více rozmáhali a rostli v milosti a v poznání pána Ježíše Krista. Nebo hned s počátku každý člověk, který má se vzdělávati na ten základ, nemuož jinak, než skrze poznánie jeho. Neb to učenie, kteréž pochodie z múdrosti / božie, v srdci světlo zjevuje, v němž poznává f. 202[b]
se moc, múdrost i dobrota. A když toho člověk chopen jest v duchu svém, tehdy zalíbí a zamiluje život Kristův, neb užietek v něm nejlepšieho dobrého svého čije a chutná, to jest milost božie a život věčný. A tak pravé jest, že všecky věci, kteréž sú k milostivosti a k životu. dány sú v poznání jeho.

Ale že děkuje Syn Otci a řka: *Chválím tě, Otče, pane nebe i země, žes skryl ty věci od múdrých a opatrných a zjevil si je maličkým; tak, Otče, neb tak se jest líbilo před tebú; všecky věci dány sú mi od Otce mého a nižádný nepoznal Syna, jediné Otec, ani kto Otce, jediné Syn a komu bude chtíti Syn zjeviti,*[γ] a protož die: *Žádný nemuož ke mně přijíti, jediné koho Otec muoj přitrhne, ani kdo k Otci muož, jediné skrze mě,*[δ] protož nenieť tu na lidském učenie neb chtění přijíti k tomu základu a na něm se ustaviti; musíť prvotně vyvolenie božie býti a k tomu člověk se ponížiti a k srdci pokornému přijíti, aby byl maličký, všeliké zlosti se varuje a múdrosti tělesné místa nedávaje, zachoval se od všeliké chytrosti i těla opatrností i přicházel k duchu chudému a k srdci sprostnému; a skrze to učinil by ho Buoh hodného sebe

[α] 2 Petr 3, 15. [β] 2 Petr 3, 17. [γ] Mat. 11, 25.—27. [δ] Jan 6, 44.

navštívě milostí svou, jiež by ho vedl k Synu svému, v němž jest život věčný, a tak by byl přitržen k Synu, skrze něhož by šel k Otci, neb Syn zjevil by Otce, jakož die: *A komu bude chtíti, zjevie.*[α] A takovým chce zjeviti a zjevuje, jakož apoštolé toho žádali řkúce: *Ukaž nám Otce a dostit nám jest.*[β] Jimž odpověděl: *Tak dlúhý čas s vámi sem a nepoznali ste mne. Však kdo vidí mě, vidí i Otce mého. Zdali nevěříte, že Otec ve mně a já v Otci?*[γ] Protož die sám pán Ježíš prosbu čině za své volené Bohu Otci, že *jest to život věčný, aby tě poznali samého pravého Boha, a jehož si poslal, Ježíše Krista.*[δ]

A z toho má každý věděti, že tu nezáležie na lidském domyslu, ješto se domnievají vuobec kněžie i lid oborem, že mohú k tomu přijíti, když chtie, aby se na základ ustavili Krista Ježíše, f. 203ª a to tak křtiece děti nemluvňátka a potom, kteréž živy ostanú, naučí-li je „Otče náš" a „Věřím v Boha" řiekati, a dál jedni druhým[ε] oznámie o sedmeré svátosti vieru, a když tak vyznávají, jakž kteřie kněžie učie je, již se mají za pravé křesťany a že dobrú víru mají, ač pak řiekají i s kněžími, že jsme hřiešní (jakož tak mluví i píší o sobě), a k tomu pak mají lékařstvie pokání, zpověď a dále poslednie mazánie. Tak sú se založili s svú věrú a na tom nejvíce, že věřie o těle božiem právě, jakož i mistří vypsali a formu slov vydali; jiež se jim zdá to býti viera základná, když tak vyznávají; a časem také, jakž kteří kdy přijímají tělo božie, svátost vidomú, již věří, že sú na tom základu ustaveni Kristu Ježíši, neb tak sám mluvil: *Kto jie mé tělo a pie mú krev, ve mně bydlí a já v něm,*[ζ] a opět: *Já sem chléb života. Kto jie z toho chleba, na věky živ bude.*[η]

Tiem zpuosobem synové světa oklamali se s svými múdrými, skrze něž toho puovod mají, aby na piesku duom stavěli bez základu Krista Ježíše, řečmi se jeho ohražujíce a duovody sobě činíce, že sú veň štípeni a založeni na něm, jsúce slúhy hřiecha, poškvrnění v těle i v duchu, domnievají se, že by v životě božiem byli skrze svých kněžie služebnosti vidomé a čitedlné tělu, jsúce v životě *šelmy,* jakož ji s. Jan viděl *plnú jmen rúhanie,* jakož tak i sami mistří někteří to písmo přivodiece řiekají vuobec lidu na kázaní, že tento lid jest *šelma, plná jmen rúhanie.*[ϑ] Neb při všech věcech hřešie v sloviech i v skutcích, a v čem se jim zdá služba

α Mat. 11, 27. β Jan 14, 8. γ Jan 14, 9. 10. δ Jan 17, 3.
ε Kterak kněží lidi spasením trošťují. *C.*
ζ Jan 6, 56. η Jan 6, 58. ϑ Zj. 17, 3.

božie, činí sobě obraz šelmy, neb chodiece do kostela, klekajíce a modléce se klanějí se šelmě a modlé se Antikristu a tak činie sobě obraz šelmy, t. mylnú naději.[1] Toť svědectvie jich jest před mnohým lidem obecným a učeným i urozeným. Též o sobě, jakož napřed psáno, tak mluví i píší,[2] že sú mistří mnozí ozdobní a lživí, f. 203[b] sprostných lidí lovní, to jest v jich řečech umění je lapati, a že sú kacířstvie nalezačí a nalezeného obranitelé. A poněvadž sami o sobě zjevně a široce vymlúvají a píšie, třeba-liž pak jiných svědkuov aneb kterých písem k tomu vésti, na jakém sú se základu ustavili a kterého ducha mají a v kterém těle přebývají církve?

O takových psáno o všech vuobec, že *sú odlúčeni od života božieho,*[α] to jest od církve svaté, od těch všech úduov Kristových, kteřiež se jeho přídržie skrze vieru živú a lásku neomylnú a z toho život božie jsú, neb Buoh v nich přebývá, jakož psáno: *V tom vieme, že v nás přebývá, neb z Ducha Svatého dal jest nám.*[β] Protož ti všickni sú odřezanci od církve svaté, a tak odlúčenie od života božieho, ktož Ducha Svatého nemají, neb na základu nejsú ustanoveni Kristu Ježíši, v němž jest to vlastnie utvrzení, jakož tuto s. Petr měl péči o křesťany věrné, aby se nedali svésti od vlastnieho utvrzení, neb v tom záleží život věčný. Neb z toho vinného kořene Krista Ježíše jest užitek takový: zde život vnitřnie duochovní v milosti božie a potom ukáže se věčný blahoslavený. Protož nejlepšie jest dobré v něm přebývati a z něho moc míti k vzruostu a k setrvání. Neb ktož se ho tak životně přídržie skrze víru a lásku doufánie majíc v něho a naději v něm, takovíť nabývají posílení z něho i múdrosti Ducha jeho dobrotivého a z toho rostú více v té milosti, jakož die: *Rosťte*[a] *v milosti a v poznání pána Krista, jemuž chvála nynie i v den věčnosti. Amen.*[b][γ]

[a] *AI:* roste. [b] *Následuje ½ stránky prázdné.*

[α] Ef. 4, 18. [β] 1 Jan 3, 24. [γ] 2 Petr 3, 18.

[1] *Spisovatel má na zřeteli nejspíše hlavně Rokycanu, jehož příslušný výrok, tuším, věrněji ještě se uvádí ve* ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU RO KYCANOVI, *AI f. 5[b] (str. 20).*

[2] *Srov. str. 349–395.*

Výklad na slova svatého Jána, v první Kanonice v kapitole první položená.[a]

f. 204[a] *Dieme-li,*[1] *že hřiechu nemáme, sami se svodieme a pravdy v nás nenie. Budem-li vyznávati hřiechy náše, věrný a spravedlivý jest, aby odpustil nám hřiechy náše a očistil nás od každé nepravosti. Dieme-li, že sme nehřešili, lhářem činíme jeho a pravdy jeho není v nás.*[b] [α]

V těchto sloviech s. Jan dotýče, že má to věděti každý člověk počatý z semene porušeného, že hřiech má hned z přirozenie, a druhé, že jest hřešil hřiechem z toho přirozenie, kteréž jest v hřieše počato, jakož psáno: *V hřieších počala mě matka má.*[β] Protož hned z toho kořene zlého roste strom zlý i ovotce plodie se. Tak člověk dobrý i svatý jako tento apoštol veliké svatosti, Jan, miláček pána Krista, z toho se nevynímá, ale s jinými všemi vuobec pokládá řka: *Dieme-li, že hřiechu nemáme, sami se svodíme a pravdy nenie v nás.*[γ] Protož každý křesťan pravý zná to, že hřiech má, a tiem se nesvodie, neb se nevymlúvá z hřiechu, ale vyznává s pokorú a s ponížením a z toho se vinen dává, že jest hřešil, a tak sebe nesvodie tiem domnievaje se, že by hřiechu neměl sám z svého přirozenie, z moci Adamova přestúpenie božieho přikázaní, a druhé, že ten hřiech moc ukazuje v těle plodě ovoce své, tak že žádný nemuož říci, by nehřešil. Neb k tomu i řeč božie jest, že *jest každý člověk lhář,*[δ] a opět, že *všichni uchýlili sú se a neužiteční učiněni.*[ε] A k tomu die, že *není, kto by dobře činil,*[ζ] až do jednoho, neb ten jediný Kristus Ježíš,
f. 204[b] Duchem Svatým počatý, on jest hřiechu neměl a / nehřešil. Protož apoštol die, *že sme žádného nepoznali podlé těla, jediné Krista Ježíše.*[η] A tak jest on sám spravedlivý, čině spravedliva hřiešného skrze víru.

[a] *Tento nadpis nalézá se pouze v AV f. 111[a]. V AI není žádného nadpisu; nadpis však nepochybně měl býti později připsán, neboť nad tekstem jest asi 1/5 stránky prázdná. V AV začíná vlastní tekst teprve na f. 112[a].*

[b] *Mezi tímto a následujícím odstavcem jest mezera jednoho řádku.*

[α] 1 Jan 1, 8. 10. [β] Ž. 51, 7. [γ] 1 Jan 1, 1, 8.
[δ] Ž. 116, 11. [ε] Řím. 3. 12. [ζ] Kaz. 7, 20. [η] 2 Kor. 5, 16.

[1] *Týž kus s nadpisem shora uvedeným nalézá se též v AV f. 112[a] — 124[a]. O obsahu jeho PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 85. O autorovi ani o době sepsání nelze nic usuzovati z obsahu. Z některých obratů bylo lze souditi na bratra Řehoře. Psán byl v době klidnější než jiné spisy bratrské, tedy snad r. 1474 (viz Předmluvu).*

Než v této řeči svatého Jana potřebie jest porozuměti, pro kterú příčinu psal jest to, že každý člověk hřiech má a že má se vyznávati, že jest hřešil. Nechce-li se svoditi a Bohu chce-li věřiti, musí to věděti a o sobě tak vyznávati a hřiechy své na se vypravovati, chce-li, aby mu je odpustil pán Buoh a očistil od každé nepravosti skrze krev Syna svého, jakož die, že *krev Syna božieho očišťuje nás od každého hřiechu.*[α] Ale že jest potřebie tomu rozuměti, které očišťuje a kterú příčinú ten užitek mají v Kristu Ježíši, aby[a] skrze krev jeho očištěnie těch hřiechuov měli, jimiž sú poškvrněni v svém početí i všeho času života svého, dokudžkoli nepřijdú k užietku mzdy drahé krve beránka nepoškvrněného, v níž[b] jest moc vykúpenie a očištění: protož die s. Pavel, že *krev jeho očistie svědomie od skutkuo mrtvých k slúžení Bohu živému.*[β] Ale pak, které čistí a kterú příčinú? Neb rozdiel jest zákona Starého od přirozeného a Nového od oněch prvních obú dvú uložení, neb kterak jest Buoh ustavil zákon lidu pohanskému ve všech národech, z nichž se vybiera[jí],[c] ješto toho zákona ostřieha[jí]?[d] Jakožto prvního světa byli sú hned takoví, z nichž prvotně Enoch a Noe a potom Abraham ze všech národuov, kterýž jest toho zákona mimo všecky ostřiehal věře Bohu a poslouchaje jeho skutečně. A tak všickni, kteřiež sú koli následovali šlepějí viery Abrahamovy ze všech národuov pohanských i pokolení izdrahelských,[e] užitek sú přijali skrze krev beránka nepoškvrněného, hřiechuom odpuštění vzali a spravedliví učiněni darmo z milosti božie. Ačkoli zákon Starý proměny měl veliké od přirozeného,[f] ale však jakož i[g] / oni v zákoně přirozeném, Abraham tak jej naplnil, když f. 205[a]
všecko své zřenie k Bohu všemohúcímu obrátil, poznávaje jeho býti stvořitelem svým, věřil jemu a poslúchal jeho, a než by co zrušil, veliké věci podstúpil i syna svého jediného milého k jeho vuoli na smrt vydati chtěl a k tomu moc nalezl u sebe posílen jsa věrou, aby jej sťal a upálil. A to jest věc veliká na zemi, aby což nejviece miluje, to opustil a ještě takovú smrtí s[h] světa svedl. Neb Abraham, když jest vyšel z země té, v kteréž bydlil, i od rodiny své a šel do jiných zemí, nevěda kam, velikú věc učinil k vuoli božie. A druhé když poznal, že chce Buoh tomu, aby se obřezal, učinil to tak, že neodpustil životu svému, ale krve své

[a] *Al:* a. *Následuje:* i. [b] *Opraveno místo pův.:* v němž.
[c] *Opraveno místo pův.:* vybierali. [d] *Opraveno místo pův.:* ostřiehali.
[e] *A V:* izrahelských. [f] *A V:* přirození.
[g] *V AV chybí.* [h] *AV:* z.
[α] 1 Jan 1, 7. [β] Žid. 9, 14.

ucedil i také velikú bolest trpěl a tak naplnil vuoli božie. A třetie již pak nejviece, když syna svého, jenž byl jako život jeho, tak povolil i skutečně se k tomu měl, aby jej obětoval, v tom jest nejvýš dokázal ten zákon naplniti, vuoli božie činiti a tak se míti ve všem, jakož Buoh chtěl. Protož takovým zpuosobem když se Abraham měl, Buoh jest věrný a spravedlivý jemu dobře učiniti i všem těm, ktož přijali siemě té víry ve všech národech, kteřie jí posíleni, aby k vuoli božie, jakož ten čas uložil jim, poslúchali jeho, jakož v zákoně přirozeném, tak i starém. Neb také sú mnohé trpenie podstupovali i na smrti ukrutné se vydávali, nežli by jinak učinili, než tak vždy, jakž znali vuoli božie, jakož jim toho času oznamoval skrze zákon Mojžiešuov i také potomní proroky. Těmi příčinami jest Buoh věrný a spravedlivý, aby takovým odpustil hřiechy a očistil od každé nepravosti, nebo když sú oni zachovali se věrně v tom, co jim svěřil, dav poznati vuoli svú a že sú stvořenie jeho, i činili věrně s tiem, aby poslúchali stvořitele svého, milujíce jeho a věřiec jemu, v něm naději měli a doufali v něho a tak v sprostnosti, v čem kteřie pracovali a kterak
f. 205[b] kteřie životy své dokonali, a takoví zaslíbenie měli, že jim ta/ké zachová věrnost a učiní jim spravedlivě skrze Syna svého, jehož chopil Abraham v dověrnosti srdce, jemuž učinil zaslíbenie, že *v semeni tvém požehnáni budou všickni národové,*[a] to jest v tom semeni, jímž Abraham posílen skrze vieru, jenž jest Kristus, moc božie a múdrost, a chopiv přirozenie Abrahamovo narodil se a dokonav běh života svého umřel za hřiechy a svú krev vylil na odpuštěnie jich a očištěnie a vstal z mrtvých pro ospravedlněnie, aby již byli dědicí života neporušeného a královstvie neuvadlého ti všickni, kteřie sú s věrným Abrahamem věrni nalezeni, ješto ne podlé těla rodu Abrahamova Židuom neb pohanuom platno co jest k spasenie, neb obojí v hřiešiech sú byli; ale ktož sú tak následovali šlepějí viery, ti sú synové a dědicí skrze vieru takovými příčinami, že sú poslúchali a skutkem ostřiehali toho, což Buoh uložil a ustavil pro jich spasenie.

Tak všickni v zákoně svědectví Nového až do skonání světa spasení sú vyvolenie božie, jakž jim uložil a ustavil skrze Syna svého milého a Duchem svým Svatým naučil a vuoli svú oznámil, to zachovávajíc a v skutku plniece mají jistotu z řečí božiech, že jim jest Buoh věrný a spravedlivý hřiechy odpustiti a očistiti od každé nepravosti, když oni tak se věrně k tomu mají a sprave-

a 1 M. 22, 18.

dlivě příkladem Abrahama poznavše vuoli božie i zachovávají se v tom, jakož je Buoh chce míti k své líbezné vuoli. A k tomu posluhují i tohoto času řeči pána Krista i apoštolské, v nichž se oznamuje vuole božie skrze Ducha Svatého. A každého času z potřeby spasenie mají znáti křesťané[a] věrní vuoli božie,[b] jakož psáno: *Obnovte se duchem mysli vašie, abyšte poznali vuoli jeho dobrú, dobře líbeznú a dokonalú.*[α] K tomu sú apoštolé napomínali křesťany věrné a ještě k tomu za to se modlili pánu Bohu, jakož die: *Za to se modlíme, abyšte poznali vuoli jeho ve všie moudrosti a rozumu duochovniem, abyšte hodně chodili ve v/šech věcech jemu se líbiece.*[β] f. 206[a]

Tať jest cesta k spasenie a jiné nenie, neb takovým zaslíbil život blahoslavený a královstvie všie krásy, ale že jest odporná věc přirozenie lidskému a trpká taková vuole božie, aby ji člověk plnil — nebo v zákoně přirozeném i Starém, ješto ještě měli figuru a kterak sú mnozí museli těžké věci podstúpiti a svému tělu neodpustiti, chtíce vuoli božie poddáni býti, jako Mojžieš musil zvoliti s lidem božiem ztrýzněn býti a pohaněnie Kristova účasten radše než egypskými poklady vlásti a ve cti býti za syna královy dcery, a co pak kteří opúštěli,[c] jako proroci trpenie veliká podstupujíce v vězeních, také po púštiech blúdiece, v dúpatech bydléce a jiní kamenování, sekání a tak rozličná trpenie měli sú i ukrutné smrti podstupovali sú, než by ten zákon zrušili, od Boha uložený jim k spasení! Ovšem pak křesťané, ješto jest hned jim dědičná věc trpěti, chtí-li vuoli božie naplniti, jakož die všem křesťanuom: *Vám jest dáno pro Krista, netoliko abyšte v něho věřili, ale také pro něho i trpěli,*[γ] nebo hned sám jest začal tu cestu novú, trpěv na svém těle a tak plnil vuoli Boha Otce, jakož psáno: *Aj, jdu, Bože muoj, ať bych činil*[d] *vuoli tvú.*[δ] Pak všem jest těm k užietku spasenie tím, že jest šel a naplnil vuoli Boha Otce, kteřiež popovolují jemu, také trpiec s ním pro spravedlnost, nebo tak psáno: *Všichni, ktož chtie milostivě v Kristu živi býti, musie trpěti protivenstvie.*[ε]

[a] *Orig.:* křesťanee.

[b] *V AV následuje:* i zachovávaji se v tom, jakož je Bůh chce míti k své líbezné vůli a k tomu posluhují i tohoto času řeči pána Krista i apoštolské, v nichž se oznamuje vůle boží skrze Ducha Svatého. A každého času z potřeby spasení mají znáti křesťané věrní vůli boží.

[c] *A V:* zapouštěli. [d] *Orig.:* činili.

[α] Ef. 4, 23 [β] Kol. 1, 9, 10. [γ] Fil. 1, 29. [δ] Žid. 10, 7. [ε] 2 Tim. 3, 12.

Nebo snadno by to bylo vyznávati se hřiechuov a mluviti, že sme hřiešní a že by proto odpustil je pán Buoh, že jest věrný a spravedlivý; protož věrně a spravedlivě učiní, že jich neodpustí, ale takové poškvrněné hřiešníky zatratí, když sú nebyli věrni slovu jeho a spravedliví, činiece to, což jim zvolil a rozkázal, jakož tak o tom píše s. Jan i jiní apoštolé, že se jim spravedlivě stane od
f. 206[b] Boha věrného a spravedlivého, že jim podlé skutkuo / odplatí. A na každú duši takovú jest hněv božie, kteráž nepřišla k milosti skrze pána Krista Ježíše podlé toho řádu, jakož uložil Buoh Otec spasiti lidi v Novém zákoně. Protož nenie tu, co se svoditi a pravdy odsúditi v tomto času, že se v hřiešiech znají, ano příliš zjevní sú, ale tu se svodie domnievajíc se jich odpuštěnie bez pravého pokánie, skrze ústnie vyznávaní, majíce falešné rozhřešovánie, nerozumějíce tomu, v čem záležie hřiechuom odpuštěnie a očištěnie od nepravostí, že musí člověk věrně a pravě řečie božie zachovávati,[a] kteréžto[b] sáhají na život tělesný i na ty věci, kteréž sú života toho. Protož die: *Kto pro mě neopustí všech věcí, jimiž vládne, nemuož býti muoj učedlník.*[α] A to tak, aby odstúpil milostí srdce ode všech věcí časných a pro kterou by koli nemohl zachovati řeči božie, aby jie opustil a jie radše pozbyl a vždy v naučenie pána Krista zůstal. A tak, by pak bylo rozhněvati otce i mateř, bratřie i sestry, ženu i děti, nad to i život svuoj v trápenie poddati i na smrt vydati a nikoli se učenie Kristova nepouštěti, radše umřieti, a tak viery dokázati a spravedlivosti.[c] A když takové uloženie mají v srdci svém, již pak také takovým jest pán Buoh věrný a spravedlivý, že jim hřiechy odpustí a očistí od každé nepravosti, neb oni k tomu očištěnie přišli tak skrze Krista Ježíše, s ním se spojivše v duchu a následujíce v skutku života jeho svatého a beránka nepoškvrněného, jenž snímá[d] hřiechy světa s takových, ktož skrze něho věrní sú v Bohu. Neb jinak člověk nemuož věřiti právě hřiechuom odpuštěnie, leč zachová to, co jest Buoh uložil a člověku rozkázal činiti a hřiechuom odpuštěnie vzíti.

A to jest rozkázanie božie, aby činil každý pravé pokánie, neb psáno jest: *Nebudete-li činiti pokánie, všickni spolu zahynete.*[β] Protož k tomu die: *Kajte se a věřte čtenie.*[γ] A tak pokánie jest, jakož die apoštol: *Nejprvé pokánie od skutkuov mrtvých, potom*
f. 207[a] *viera k Bohu.*[δ] A tak ktož / nečinie pravého pokánie, nemuož

[a] *AV:* zachovati. [b] *AI:* kteréhožto. [c] *AV:* sprostnosti. [d] *AV:* zsnímá.
[α] Luk. 14, 33. [β] Luk. 13, 3. [γ] Mk. 1, 15. [δ] Žid. 6, 1.

nabýti viery božie, ani muož viery k Bohu míti, aby mu je odpustil. A pokánie jest hřiechuov želeti a ostati, a jinak nemuož, leč sám sebe[α] zapřie a svuoj kříž vezme. A zapříti sebe jest své vuole ustoupiti a vuoli božie, kterúž poznal, pokorně a trpělivě poddánu býti. A to jest věc velmi tělu odporná, neb jinak člověk nemuož hřiechuov zůstati, ani se jich kterak káti v pravdě, aby jim lékařstvie přijal skrze pána Krista Ježíše a odpuštěnie a svým nepravostem ve krvi jeho očištěnie, leč prvé hřiechuom umře. Tak bude moci míti užietek v Kristu Ježíši. A hřiechuom umřieti[β] jest jim v svém těle odepříti, aby jim místa nedával[γ] nikoli v své vuoli a v úmysle, ale nenáviděl jich a křižoval tělo své s hřiechy a s žádostmi. A to nemuož lehce přijíti, než s velikú bolestí a násilím. Jakož jest těžko člověku zdravému umřieti, musí veliké násilé[δ] se mu státi a trpenie těžké musí podstúpiti, tak každý člověk tělesný živ sa vuoli své, musí to s násilím přemoci a mnoho bolestí pojmíti v těle svém než toho člověka starého ukřižuje a zkazí tělo hřiecha v sobě.

Protož apoštolé připomínají pána Krista bolesti a trpenie a násilnú smrt, vedúce[ε] k tomu, že tak každý podobně musí podstúpiti trpenie bolestné i násilé v svém životě veliké, chce-li se otjieti vuoli své, ješto z přirozenie živa jest v těle a panuje, zvolujíc sobě, co chce, a což nechce, tomu poddána nikoli nechce býti; protož nechtěla by v světě pohrdána býti a pohaněna a cožkolivěk na ni pán Buoh dopustí, s milostí trpěti a ve všem sebe ustúpiti a své spravedlivosti[a] neprovoditi, a protože by ona tomu poddána nebyla nikoli, protož musí ji prvé umrtviti a ten kořen nepravosti tak zkaziti, ješto by se z něho plodilo všecko zlé, zjevné hřešenie i pokrytstvie, neb ona také, což sobě oblíbí a zvolí, to podstupuje i trpí a domnievá se tiem Bohu sloužiti. / Ale nepo- f. 207[b]
chodie nic dobrého a Bohu vzáctného z nie, neb nemuož zlosti pozbýti ani co s milostí strpěti, což Buoh dopustí časem a miestem. Protož musí člověk v pravdě kající nejprvé ji v sobě mrtviti odejma se jie, nepovoliti vuoli tělesné, ale což Buoh chce míti, to zvolovati a v skutku s pilností ostřiehati. A to jinak nemuož býti, než tak, jakož[b] s. Petr die, že *Kristus trpěl v těle [i vy týmž myšlením odíni buďte, neb ktož jest trpěl na těle] přestal jest od*

[a] *A V:* spravedlnosti. [b] *A V:* jakž.

[α] Pokání. *C.* [β] Hříchům umříti. *C.*

[γ] Křesťanem býti, jak těžká jest věc. *C.*

[δ] Těžko. *C.* [ε] Příklad. *C.*

hřiechuo, aby již ne lidským žádostem, ale vuoli božie, což ostatku času v těle, živ byl.[α] Protož musí v těle potrpěti, ktož chce svú vuoli přemoci a hřiechy s žádostmi umrtviti, aby již ne sobě živ byl, ale tomu, jenž za ně umřel Kristu Ježíšovi, neb jinak užietka nemohú míti lidé v pánu Kristu, leč také s ním trpie a hřiechom[a] umrú.

Protož nadarmo sú ta všecka pokánie i křest i všecky věci, jimiž kněžie posluhují, neb die apoštol: *Poněvadž ste umřeli hřiechuom, kterak v nich živi budete? Zdali nevíte, že kteřiekoli pokřtěni ste v Kristu Ježíšovi, v smrti jeho pokřtěni ste a s ním pohrebeni*[b] *ste skrze křest v smrt.*[β] A tak užitek má křest, když člověk tak umřel hřiechuom s Kristem Ježíšem, neb skrze to jest odpuštěnie hřiechuom, jakož dí s. Petr: *Pokřtěte se, aby hřiechové vám byli odpuštěni ve jméno Krista Ježíše.*[γ] A opět: *Spaseny nás činí křest, ne to*[c] *tělesné obmytie nečistoty, ale dobrého svědomí dotázanie k Bohu.*[δ] A dobré svědomie pochodí z toho, když jest člověk živ k vuoli božie skutečně v ctnostném životě, neb tak psáno: *Toť jest vuole božie posvěcenie váše, aby každý uměl svým tělem vlásti v posvěcenie a v poctivosti.*[ε] Protož chce-li člověk v pravdě věřiti hřiechuom odpuštěnie a posvěcenie skrze pána Krista, musí poctivost míti ctnostného života, pokorného, tichého, vzdrželivého,[d] čistého a což pán Buoh dopustí kolivěk, s milostí trpěti a bližnie své milovati a v lásce s nimi přebývati, kterážto *dobrotivá jest a trpělivá, nemá v sobě*
f. 208[a] *závisti* | *ani nenávisti. Také se nepopúzie,*[e] *nemyslí zlého, neraduje se nad nepravostí.*[ζ] A z těch takových věcí člověk má duovod jistý, že *pán Buoh* ⟨*jest*⟩ *také věrný a spravedlivý hřiechy jeho odpustiti a očistiti od každé nepravosti,*[η] nebo již člověk znamená užitek pána Krista v sobě, když moc má tak hřiechuov zůstati a ctnostně živ býti, žádnému zlého za zlé neodplacuje, ale s milostí viny lidem odpúštěje, jakož tak jest úmluva, jenž die: *Odpustíte-li viny bližních svých, i Otec nebeský odpustí vám hřiechy váše; pakli by kto neodpustil z srdce svého, aniž Otec nebeský odpustí vám.*[ϑ] Protož tak řiekáme v modlitbě pána Ježíše: „Odpusť nám viny náše, jakož i my odpustíme[f] vinníkuom našiem."

[a] *V AV následuje:* s ním. [b] *AV:* pohřbeni. [c] *AV:* nebo.
[d] *AV:* zdrželivého. [e] *AV:* nepopuzuje. [f] *AV:* odpouštíme.

[α] 1 Petr 4, 1. 2. [β] Řím. 6, 3. 4. [γ] Sk. 2, 38. [δ] 1 Petr 3, 21.
[ε] 1 Tes. 4, 4. [ζ] 1 Kor. 13, 4.—6. [η] 1 Jan 1, 9. [ϑ] Mat. 16, 4.

To hned vše z podstaty jest spasenie, neb jinak člověk oklamán byl by, když by nepřemohl v sobě zlého, hřiecha, hněvu, nemilosti a že by proti bližnímu viny skládal a svú spravedlivost ustavoval a kterakkoli mstil se, sám by se odsúdil skrze řeči božie, neb by vuoli božie odporen byl, ješto chce to mieti, aby člověk odpustil každému vinníku svému, chce-li sám míti odpuštěnie hřiechuov. Protož člověk musí se podkloniti pod všelikú trpělivost boží s milostí, neb v tom se dokazuje spravedlivost[a] božie a tovaryšstvie utrpenie, utvrzenie pána Krista a slibuov božiech jistota. A k tomu psáno: *Trpělivost vám zajisté potřebná jest, abyšte vuoli božie činice došli zaslíbenie.*[α] Protož má každý věděti, že bez toho všecka sú falešná pokánie i daremnie vyznávanie hřiechuov i všecka rozhřešovánie na zpověďech jsú zklamánie i všickni odpustkové[β] sú svodové falešných prorokuov. aby se spasením bezpečili na cestě široké, kteráž vede k zatracenie, lidé tělesní, světštie, v hřiešiech zjevných, též nábožní pokrytí netrpěliví, zlobiví, svévolní, nezbytedlní, nepokojní, jakž pak kteřie, jakož známo jest těm, ktož jich svědomi jsú v jich obcovánie. Protož to jim nic neprospěje, že se pravie býti hřiešní, / ale když nětco takových f. 208[b]
dotkne aneb čím[b] zlým nařčeni[c] budou, ješto toho sobě nezvolili, aby podlé vuole své sami se potupovali aneb vinili, protož se duch jich znepokojí a zlostně povstane k sváru a ku pomstě. Protož duovod jest jistý, že takovi sú pokrytci, neb hřiechuom neumřeli, protož k vuoli božie nemohú živi býti ani co strpěti než co sobě sami zvolé bez lásky bližních, ješto jim to nic nenie platno k spasenie. Ale že ten lid s svými kněžími má spravedlivosti mnohé z zákonuov svých zvláštních skrze zámysly lidské, v nichž se spravedlivý činie a domnievají hřiechuom odpuštěnie a očištěnie od nepravostí skrze ta kněžská zřízenie a posluhovánie i žehnánie, protož nepoptajie se na pravé pokánie, pakli by koho Buoh nahodil, aby jim o to co promluvil, nestrpie, ale zlostně ještě potupie. Protož psáno, že *zdravého naučenie nebudú trpěti, ale shromáždie sobě mistry, ješto jim lektati budú ušima.*[γ] A již se to pak příliš rozmnožilo, že tomu konce nenie a hřiechové vzrostli až na vrch, ale však vždy pán Buoh má své i tohoto času vybieraje z světa, jako po zrnéčku, jakož psáno: *Učiněn sem, jako ten, ješto pabierá na podzim na vinici.*[δ][1]

[a] *AV:* spravedlivosti. [b] *Opraveno místo pův.:* tiem. [c] *AV:* narčeni.
[α] Žid. 10, 36. [β] Odpustkové. *C.* [γ] 2 Tim. 4, 3. [δ] Mich. 7, 1.
[1] *Srov. AI f. 81[a]. 110[a]. 171[a]. 188[b]. 382[b].*

Ale tuto řeč s. Jan z potřeby pieše spasenie, aby každý z nás znal se, že hřiech má a také vyznával, že hřešil. Nebo zvlášť ten lid židovský, který byl[α] pod zákonem, měl v tom škodu, že skrze ty služebnosti mnohé zákonnie domnievali se spravedliví, jako by nebyli hřiešníci, než jedno pohané. Protož apoštolé proti tomu mluvili sú, přivodiece jim i písma prorocká, že sú obojí byli hřiešní, neb i apoštolé z toho se nevynímali, ale pokládali se jedno spolu se všemi z pohanuov i z Židuov, jakož die k těm, kteřiež byli z národuov: *Vy když ste byli mrtví v [vinách]*[a] *[a]*[b] *v hřiešiech vašiech, v nichžto ste někdy chodili podlé věku světa tohoto, podlé knížete moci povětřie tohoto duchu, jenž dělá v synech nedověrnosti, v nichžto i my někdy všickni obcovali*
f. 209[b] *sme v žádostech | těla našeho, činíce vuoli těla i myšlenie a biechuom*[c] *přirozením synové hněvu jako i jiní, ale Buoh, jenž jest bohatý v milosrdenstvie pro přielišnú lásku svú, kterúž miloval nás, když sme byli mrtvie hřiechy, obživil nás v Kristu.*[β] A tak apoštolé znali sú se, že sú také hřiech měli i hřešili. Protož s. Jan, veliké svatosti, nevynímá se z toho, jakož die: *Dieme-li že hřiechu nemáme, sami se svodieme a pravdy v nás nenie.*[γ] Neb v komkoli pravda jest, Kristus Ježíš osvěcuje jeho vnitř ku poznání sebe v tom zlém, v čem jest[d] byl, aby se znal, krčil[e] a nížil a vždy věděl, že to zlé, hřiech, v něm přebývá, protož aby se nebezpečil, ale pilně ostřiehal, aby hřiechu ožíti nedal a proto vždy ku pánu Bohu na pomoc volal. Protož takový nesvodie se domnívaje se nětco býti sám z sebe a od sebe aneb aby se spravedliv činil z některých skutkuov a služebností chrámových, jako oni Židé domnievali se, o nichž die pán Ježíš: *Vy se spravedlivy*[f] *čiňte,*[g] *Buoh zná srdce váše.*[δ] A opět die: *Běda vám mistři, zákonníci, pokrytci, jenž podobni ste hrobuom zbieleným, ješto se zdají lidem krásní, ale vnitř plni sú kostí mrtvých a všie nečistoty. Tak i vy zevnitř zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř plni ste pokrytstvie a nepravostí.*[ε] Toť jest svědectvie pána Krista o těch, ješto seděli na stolici Mojžiešově zpravujíce lid a učiece. Protož nemajieť se čiem chlubiti takoví pokrytci v úřadiech svých velikých a v duostojenstvie, poněvadž sú plni nečistoty a nepravostí a čekajie věčné biedy, ačkoli nynie okrašlují se a krásně

[a] *Opraveno místo pův.:* ranách. *AV:* v vinoách.
[b] *Opraveno místo pův.:* i. [c] *AV:* bichům. [d] *V AV chybí.* [e] *AV:* kořil.
[f] *AV:* spravedliví. [g] *AV:* činite.
[α] Židé neměli sebe za hříšníky, jen pohany. *C.*
[β] Ef. 2, 1.—5. [γ] 1 Jan 1, 8. [δ] Luk. 16, 15. [ε] Mat. 23, 27. 28.

mluvie, jako by spravedliví byli. Ale pán Ježíš ještě pro budoucí dal příklad na zákonníku v chrámě, který se spravedlivý činil, a na hřiešníku zjevném, ješto se vinen dával a vyznával hřiechuov svých. Protož on nesvodil se, ale zákonník ten jest svodil srdce své, domnievaje se býti spravedlivý skrze skutky mrtvé. Protož pravda die o všech takových, že *je předejdú nevěstky a rufiáni do královstvie nebeského.*[α]

A ta jest věc i tohoto času zjevně shledaná, že se více nejde právě kajících lidí z těch zjevných hřiešníkuov a hřiešnic nežli těch nábožných, v zákoních ustavených, ješto mají tvárnost dobroty, ale proto sú nečistí vnitř a nepraví, nebo v nepravosti přebývajie hřiecha, nepřišedše k daru milosti božie. Protož nemají moci býti tišie a srdcem pokorní,[β] milostiví a trpěliví, ale na svrchnie spravedlivosti patřie jako na hrob okrášlený, ale v tom se neznají, že sú zpurní a duch pyšný, zlobivý a mstivý mají. Tyť sú věci byly při tom kněžstvu židovském a při jich staršiech mistřiech a zákonnících. Protož sú pána Krista nenáviděli a zlostně potupovali, potom i jeho posly, apoštoly a k tomu sú lidu popúzeli, aby v té zlosti s nimi přebývali a v nie se rozmáhali zlé věci konajíce, jakožto se dělo všech let prvnie církve od toho pokolenie stolice Mojžiešovy, že sú museli poslové božie i křesťané věrní mnoho trpěti skrze ně. Protož nenie div i tohoto času, že ty věci jdú od těch, kteřiež se praví býti na stolici Mojžíšově, neb ten duch zlý, had starý, přebývá vždy v jeděch po druhých, aby štípal volené božie, sužuje je a trápě. Protož die pán Ježíš o nich, že *na svědectvie ste sami sobě, že ste synové těch, kteřiež proroky zbili. I vy naplňte mieru otcuov vašiech! Hadoví xenci násilnorodníka, kterak utečete od soudu pekelného ohně?*[γ] Protož k tomu jest popatřiti a porozuměti, coť jim prospěje jich spravedlnost k oku pěkná, poněvadž zuostali[δ] v rodu zlém hada starého, ješto se plodie jedni z druhých skrze múdrost tělesnú, přebývajíce v těle poddaném hřiechu. Protož takovie svodie se a pravdy v nich nenie. f. 209[b]

Protož[a] veliký rozdíl jest mezi těmi, jimž sú apoštolé psali, křesťanuom věrným, od těch, ješto jim se protivili a zlostně potupovali i hubili, jakož též pán Ježíš pověděl, že *budete z těch zabijeti a v zbořiech vašiech bičovati a puditi město od města,*

[a] *AV:* a protož.
[α] Mat. 21, 31. [β] Pokrytci, v čem a proč sebe neznají. *C.*
[γ] Mat. 23. 31.—33. [δ] Spravedlivost zákonnická. *C.*

f. 210[a] *aby přišla na vás všeliká krev spravedlivá.*[α] Protož jiníť / sú, kdož takovú ukrutnost ukazují, a kteřiež od nich s milostí mohú trpěti, dávajíc se vinni z hřiechuov svých, doufánie mají, že jest Buoh věrný a spravedlivý, že jim je odpustí, poněvadž jeho Syna následují, trpiece pro spravedlnost, zlého za zlé neodplacujíce, ale ještě se za ně pánu Bohu modléce, aby jim odpustil a ku pokání je obrátil. O takových apoštol die, že *trpíte na příklad soudu božieho spravedlivého, abyšte hodni jmíni byli v královstvie božiem, pro něž trpíte.*[β]

A tak odporná věc sobě jest všecky časy, že jedni, veliké množství, zuostávají v tom rodu hadovém, v hřiechu a v smrti přestúpenie Adamova a druzí přecházejí[a] k rodu novému duochovnímu skrze siemě slova božieho, a těch jest maličko. Protož die: *Neroďtež se báti, malé stádce mé, těch, ješto zabíjejí tělo.*[γ] Pak takoví, jimž sú psali apoštolé, znali sú se v hřiešiech právě, z nichž sú pravé pokání činili, neb k tomu je napomínali apoštolé nejprvé, aby pokánie činili od skutkuov mrtvých. A jakož opět die: *Ani vydávejte úduov vašiech oděnie nepravostí hřiecha, ale vydávejte se Bohu jako z mrtvých živi jsúce a údy váše oděnie spravedlnosti Bohu.*[δ] Protož již nezuostávají v službě hřiecha, aby vuoli jeho činili, ale mrtviece hřiech v duchu se obnovují a tak se pánu Bohu vydávají již ve všech věcech k jeho líbezné vuoli. Ačkoli prvé v hřiešiech byli, ale již z nich povstali jako z mrtvých a jsú vysvobozeni skrze pána Ježíše Krista, jakož sám die: *Kto činie hřiech, slúha jest hřiechu.*[ε] A opět: *Vysvobodí-li vás Syn, svobodni zajisté budete.*[ζ] Protož již apoštol jako svobodným píše řka: *Zdali nevíte, komu ste se vydali sluhami ku poslušenstvie? Slúhy ste toho, koho ste uposlechli, buďto hřiechu k smrti, buďto že ste uposlechli spravedlnosti k spravedlnosti. Ale dieka Bohu, že někdy byvše slúhy hřiecha, ale již uposlúchali*[b] *ste z srdce v tu zpuo-*
f. 210[b] *sobu učenie, v které ste dáni, a tak vys/vobozeni jsúce od hřiecha slúhy učiněni ste spravedlnosti.*[η] A opět die: *Neb když ste byli slúhy hřiecha, prázdni ste byli spravedlnosti. Protož který ste užietek měli tehdy v těch věcech, v nichž se nyní stydíte? Neb konec jich smrt. Ale nynie vysvobozeni jsúce od hřiecha, slúhy učiněni ste Bohu, máte užietek váš v posvěcenie a konec život věčný.*[ϑ] A tak dobré svědectvie jest o křesťanech věrných.

[a] *AV:* přicházejí. [b] *AV:* uposlechli.
[α] Mat. 23, 34. 35. [β] 2 Tes. 1, 5. [γ] Luk. 12, 32. [δ] Řím. 6, 13.
[ε] Jan 8, 34. [ζ] Jan 8, 36. [η] Řím. 6, 16.—18. [ϑ] Řím. 6, 20.—22.

Také v jisté naději mohú postaveni býti života blahoslaveného. Protož jim již to jest s užietkem i se ctí před Bohem i před vyvolenými jeho, že znají se k hřiechuom, v kterýchž sú zplozeni podlé těla i také které sú činili v těle, jakož s. Jan též se k tomu znal, ne k hanbě, ale ke cti, že píše: *Dieme-li, že hřiechu nemáme.*[α] A opět: *Dieme-li, že sme nehřešili.*[β] Neb k tomu nemá se patřiti již, co jest člověk byl, ale k tomu, co jest z daru božieho skrze pána Krista, skrze něhož užitek má ten zde, že jest slúha spravedlnosti a jest posvěcen a potom přijme život věčný oslavný.[a] Protož takovým píše apoštol řka: *Hodné vás učinil v stránku losu svatých v světlosti.*[γ]

Protož ten rozdiel jest mezi těmi, kteřiež také praví, že sú hřiešní, ale v službě hřiecha přebývají. A ti sú v tvárnostech rozdielní, neb[δ] sú jedni zjevní hřiešníci a druzí pokrytci, ale jsú jedno v nepravosti srdce svého a v duchu zatmělém a zlostném. Protož takových všecka pokánie falešná jsú a všecky věci, jimiž se domnívají Bohu slúžiti, v omylu činie k oklamánie svému, neb sú zuostali v hříchu a v smrti v rodu tělesném, z něhož nepochodí nic dobrého, k spasení užitečného, nebo bez pána Krista nemuož žádný nic k spasení sobě prospěti, ani jinému, jakož dic sám: *Beze mne nic nemuožte učiniti.*[ε] A ti všickni bez něho sú, kteřiež neumrtvili hřiechuov těla s žádostmi, nemohú v něho štiepeni býti, aby se přídrželi skrze žievú vieru a pravé milováni vinného kořene, Krista Ježíše, z něhož moc pochodí ke všemu
k spasení užitečnému, / jakož apoštolé o tom psali křesťanuom f. 211[a]
věrným, že *učiněn jest jim moc božie a múdrost.*[ζ] Protož apoštol řekl: *Já v něm všecko mohu, jenž mě posiluje.*[η] A opět, že *osvítil uměnie jasnosti své v srdcích našiech.*[θ] Protož z něhoť mohú a umějí dobré dobře činiti již ne jako slúhy hřiecha, ale spravedlnosti, majíc užitek v posvěcenie. Ale toho světa lidu vuobec s kněžstvem jest příliš veliké svedenie[ι] a chytrého ďábla zklamánie, ješto chtie věřiti hřiechuom odpuštěnie, nepřišedše nikdý k takovému pokání, aby hřiechuom umřeli a skrze moc slova božieho v Kristu přebývali a skrze něho užitek měli hřiechuom odpuštěnie, aby již nebyli slúhy hřiecha, ale spravedlnosti. Ačkoli o tom sobě čtú a mluvie, však proto k tomu moci nemají ani uměnie[b] ani snad rozumějí, co

[a] *AV:* oslavený. [b] *AV:* umějí.

[α] 1 Jan 1, 8. [β] 1 Jan 1, 10. [γ] Kol. 1, 12.
[δ] Kteří v službě hřícha zůstávají. *C.* [ε] Jan 15, 5. [ζ] 1 Kor. 1, 30.
[η] Fil. 4, 13. [θ] 2 Kor. 4, 6. [ι] Kterak zlí kněží lidi spasením trošťují. *C.*

jest to hřiechuom umříti a spravedlnosti živu býti, a opět, že ten, ktož jest umřel hřiechu, spravedliv učiněn jest od hřiechu; protože na to nepomyslé a nepoptají se, co jiného jim škodí, než slepota srdce a že slepí slepé vedú k jámě zatracenie? Protož huoře se mají pod jménem Kristovým než kteřie pohané neb Židé těchto časuov, neb nemohú tak pomsty na se shromážditi, protože nemohú tak křesťanuom věrným škoditi a nepřietelé tak škodliví pravdě, Kristu, býti pohané ani Židé. Neb tito pod jménem křesťanským jako domácí všelikterak protivie se pravým křesťanuom v slovu i v skutku. Protož die apoštol: *Přijdú vlci dravie neodpúštějíc stádu.*[α]

A tak daleké[a] jest jedno od druhého, neb nedáví ovce vlka, ale vlk ovci. Protož po skutcích muož poznáno býti, kteří sú ovce Kristovy a kteřie sú kozlové,[β] jakož se odmiesí, když přijde spravedlivý soudce. Tuť se zjeví skryté temnosti a z srdcí rady a každý jazyk bude se vyznávati, jakož k tomu psáno, že *každý své břiemě ponese a vydá počet*[γ] [a opět]: *Musíme všickni se ukázati před stolicí Kristovú,* f. 211[b] *aby jeden každý vypravil vlastní / věci těla, jakož činil, buď dobré nebo zlé.*[δ] Tuť již zvědie všickni, byla-liť jim platna zpověd kněžská, vypravujíce jim hřiechy své a od[ε] nich rozhřiešenie berouce. Toť shledají, žeť sú sobě nic neprospěli, poněvadž sú hřiechuom neumřeli a nejsú slúhy spravedlnosti zde. Již pak tam nebudú vysvobozeni od hřiecha, aby byli spravedliví učiněni, neb konec jest jich odplata mzdy za hřiechy zatracenie smrti věčné, kdež die: *Jděte, zlořečenie, do věčného ohně, kterýž připraven jest ďáblu i anděluom jeho.*[ζ]

Protož tiemto piesmem klamajíť se všickni přebývající v těle hřiecha, přivodiece je sobě k oblehčenie hřiechuov a že jim odpustí Buoh věrný a spravedlivý, protože se vyznávajie a pravie. že sme hřiešní. Nespomóž jim to nic, poněvadž zuostávají v nich. Ale s. Jan psal jest křesťanuom věrným, jakž dále v tom psání známo jest, jakož též řeči sú jiných apoštoluov s. Petra i s. Pavla i samého pána Ježíše, kterak lidé na zemi vybierají se ze všech národuov hřiešných, jakož to hned bylo v prvním světu, ješto sluli synové božie, a někteřie zvláštně sú byli mimo jiné věřiece Bohu a poslúchajíc jeho. A tak Noe nalezen byl spravedlivý a Abraham přítel božie proto nazván jest a Mojžieš slúha věrný

[a] *AV:* daleko.
[α] Sk. 20, 29. [β] Mat. 25, 32. 33.
[γ] Gal. 6, 5. [δ] 2 Kor. 5, 10. [ε] Zpověd. *C.* [ζ] Mat. 25, 41.

v domu božiem. A tak ktož sú Mojžieše poslúchali, takéť sú posly božiemi, proroky, nepohrzeli, neb sú v jedno zdělávali,[a] jsúce synové Abrahamovi podlé těla i skrze vieru se všemi ze všech národuov vyvolenými, ješto spolu následovali šlepějie viery, jsúce věrní a poslušní s Abrahamem Boha, neb ostřiehali obojí toho v jedné pravdě, což jest k spasení podstatného, kteřiežto své dokonánie přijali skrze pána Krista Ježíše s apoštoly i se všemi křesťany věrnými, jakož piesma svědčie, že *jedním obětováním dokonal na věky posvěcené.*[α][1]

Protož oni první očekávajíce zaslíbenie Krista Ježíše, skr/ze f. 212[a]
nějž spravedliví učiněni sú, ale tito všichni od prvních apoštoluov až do nejposlednějšiech křesťanuov věrných k skonání světa všickni spolu též s prvními vzali své dokonánie skrze pána Krista. Ale každý z nich úd cierkve svaté podlé času povolání svého, první všickni čekajíce jedni po druhých příchodu Krista Ježíše, v němž měli přijíti zaslíbenie a tak dokonánie, ale tito již v Novém zákoně jsúce dokonáni skrze něho. Než též každý časem svým přispořenie činí těla církve, až všickni přijdú k jednotě až do posledanieho. Již pak konec bude. Ale každý úd té církve musí přijíti k dokonání svému, jako první v zákoně přirozeném a Starém, tak podlé téhož v svědectvie Novém. Ač sú proměny v tom, že pán Buoh v něčem snášel lid v zákoně přirozeném, ješto v Mojžiešově zákoně nesnášel, ale tresktánie uvodil a pomsty veliké děly se, tak že každé přestúpenie přijalo spravedlivú pomstu podlé toho, jakož ten zákon oznamoval, ale pak již v Novém svědectvie, ješto pán Buoh čeká trpělivě ku pokání, ktož řečie božiech zanetbají a pána Krista neposlúchají, těžšiech muk zaslóužie.

Protož vyvolení božie, údové církve svaté, na to svú pilnost vynakládají a o to péči majie, aby toho nezmeškali, nad to viece poslúchali svědectvie Nového pána Krista než oni první zákona Mojžiešova, poněvadž větčiem jest dokonáním. Neb onen první nic k dokonalosti nepřivedl jest, než jedno hřiech oznámil a hněv božie vzbuzen byl na přestupníky jeho a také rozmnožen byl v obětech mnohých hovad, kteréžto oběti nikdý nemohly odjieti hřiechuov. Ačkoli to kněžstvo na každý den obětovalo, však proto užietka nebylo k dokonání kterého svatého. Ale již skrze pána Krista všickni spolu sú k dokonání přišli. Protož die apoštol, *že*

[a] *AV:* zdělovali.
[α] Žid. 10, 14.
[1] *Srov. podobná místa na str. 34—35 a 194.*

f. 212 *jedním obětováním / dokonal na věky posvěcené.*[α] Protož nemá křesťan věrný patřiti k Starému zákonu, aby na tom lidu bral sobě příklad svobody těla aneb že je pán Buoh v něčem snášel a dopúštěl, ješto v svědectvie Novém ta věc jest proti víře pána Krista. Protož čině to neměl by užietka v Kristu Ježíši, kterýž jednú obětoval se na shlazenie hřiechuov, ale snažně má každý, ktož chce spasen býti, tú cestú jíti, kterúž Kristus začal novú a na ty věci se ptáti, aby je zvěděl a zachoval, které sú rozkázány skrze pána Krista i posly jeho Duchem Svatým. Neb jinak člověk blúdil by srdcem, jakož to množství veliké světa klamá se skrze falešné proroky, kteřiež jim rozmnožili ustavenie svá a služebnosti k oku[a] pěkné a obětovánie podlé obyčeje židovského za živé i za mrtvé, ješto na každý den obětujíce hněv božie na se vzbuzují a pomstu věčnú na se uvodie, a to skrze ty příčiny, že smyslem těla v piesma kráčejie i přivodie sobě Starý zákon, že oni obětovali, ale nepopatřie k tomu, neb zraku vnitřnieho nemají, v čem jest svú dokonalost měl zákon Starý a v čem Nový, že onen toliko v figuře v věcech služebných a tělesných nětco oznamuje budúcího jako stien, ale tento zákon, duch života, v Kristu Ježíši, kterýž vysvobozuje od zákona hřiecha i smrti a přivodie k dokonalé svobodě ducha, aby *služebníci jeho odkrytú tvářie slávu Páně spatřovali a v týž obraz byli proměněni od světlosti v světlost od Ducha božieho.*[β]

Protož již rozdiel jest veliký od služebníkuov Starého zákona v Novém svědectvie, neb oni měli popsáno na dckách kamenných a také černidlem zákon, ale tito Duchem Boha živého na srdciech.
f. 213[a] Oni první v těle hovad a / krví jich očištěnie měli poškvrn, když se posypali popelem telice a krví kozlovú pokropili, ale tito v zákoně poručenství věčného beránka krví [drahou][b] Krista Ježíše skropeni[c] sú a tělem jeho svatým nakrmeni a s ním spojeni, tak že v nich přebývá a oni v něm. Také ono kněžstvo oběti mnohé obětovalo, ješto se Bohu nelíbily, protož hřiechuov žádnému neodjaly, ale tento jednu[d] za hřiechy obětoval obět, na věky sedí na pravici, protož kněžie zákona Nového i křesťané věrní jsú skrze něho ve všem dokonáni, jakož psáno, že *vyvolil nás v vyvolenie synuov skrze Ježíše Krista v něho podlé uloženie vuole své k chvále slávy milosti své, v kteréž nás vzáctny učinil v milém*

[a] *AV:* křtu.
[b] *Opraveno místo pův.:* ducha. [c] *AV:* zskropeni. [d] *AV:* jednou.
[α] Žid. 10, 14. [β] 2 Kor. 3, 18.

Synu svém.[α] A opět: *Jehožto milostí spaseni ste, neb spolu vás vzkřiesil i spolu seděti kázal v nebesích v Kristu.*[β] Protož plná dokonalost jest každému, ktož jest koli s pravým srdcem v plnosti viery přistúpil k němu a s pilností ostřiehá naučenie jeho, kteréž pošlo skrze apoštoly Duchem Svatým. Takovýť již nenie pod zákonem, ale pod milostí, neb sú jemu hřiechové odpuštěni skrze Kristovo obětovánie za hřiechy jednú, nebo o takových píše s. Jan, že *jest Buoh věrný a spravedlivý, aby jim je odpustil, ktož řečie jeho ostřiehají a pána Krista následují.*[γ] Protož tudiež die s. Jan: *V tomto víme, že sme poznali jeho, když přikázanie jeho ostřieháme. A ktož die, by jej znal a přikázanie jeho neostřiehá, lhář jest a pravdy v něm nenie, ale ktož zachovává slovo jeho, jistě v tom láska božie dokonalá jest. A v tom vieme, že v něm sme, když v něm dokonalí budem. Kto se die v něm přebývati, má jako on chodil, i on choditi.*[δ] Protož musí se řeč bráti pořád f. 213[b]
apoštolská a [tak] jie rozuměti, neb[a] vezma jednu řeč muož ji vésti k čemu chce, jakož tuto obecně berú, *aby se hřiechuov vyznávali, že jest Buoh věrný, aby jim odpustil je.*[ε]

Protož nespomuož to, že člověk hřiechy vyznává a die, že sem hřiešný. Neb jako s. Jan die: *Díme-li, že hřiechu nemáme, sami se svodíme a pravdy v nás nenie,*[ζ] tudiež také píše řka: *Dieme-li, že tovaryšstvie máme s ním a ve tmách chodíme, lžeme a pravdy nečiníme; pakli v světě chodieme, jakož i on v světle jest, tovaryšstvie máme vespolek a krev Ježíše, Syna jeho, očišťuje nás od každého hřiecha,*[η] a tak bera řeč pořád, dočtem se toho, že musíme hřiechy s žádostmi[ϑ] mrtviti a Bohu živi býti a tak naději míti, že nám prospěje [náše] hřiechuov vyznánie a že *Buoh jest věrný a spravedlivý, že je odpustí a očistí od každé nepravosti,*[ι] ale jinak žádný nemuož doufánie míti. Když ještě v nepravosti hřiecha přebývá, nic mu Kristus neprospievá, neb jakož jest věrný Buoh a spravedlivý k odpuštění a očištěnie, tak jest také věrný a spravedlivý hřiešné, nečisté a poškvrněné zatratiti, neb psáno jest: *Viz dobrotu božie a ukrutnost.*[κ] A opět: *Těm, ktož dobře činie, sláva a čest,*[λ] a ktož zle, hněv a nemilost.

Protož křesťanuom věrným, ješto sú tělo s hřiechy umrtvili i s žádostmi a Bohu živi (sou), příleží ta řeč, že jim *pán Buoh věrný*

[a] *AV:* nebo.

[α] Ef. 1, 5. 6. [β] Ef. 2, 5. 6. [γ] 1 Jan 1, 9.
[δ] 1 Jan 2, 3.—6. [ε] 1 Jan 1, 9. [ζ] 1 Jan 1, 8. [η] 1 Jan 1, 6. 7.
[ϑ] Hřichy mrtviti. *C.* [ι] 1 Jan 1, 9. [κ] Řím. 11, 22. [λ] Řím 2, 10.

a spravedlivý, aby jim odpustil hřiechy[α] a očistil od každé nepravosti, jakož tudiež píše řka: *Synáčkové, žádný vás nesvoď. Ktož činí spravedlnost, spravedlivý jest, jako i on spravedlivý jest.*[β] To mluvie k těm, jakož opět tudiež die k nim: *Vy z Boha ste, synáčkové, a přemohli ste jeho, neb větčie jest, kterýž v vás přebývá nežli který v světě.*[γ] Jakož opět tudiež die v tom listu: *Vieme, že každý, ktož se narodil z Boha, nehřešie, ale rozenie božie zachovává jej a zlostník nedotýče se jeho.*[δ] A tak opět die k tomu, že *každý, ktož se narodil z Boha, hřiechu nečinie, neb*
f. 214[a] *siemě jeho v něm přebývá a nemuož hřešiti, / neb se jest z Boha narodil. A v tom zjevní sú synové božie a synové ďáblovi, neb každý, ktož nenie spravedlivý, nenie z Boha.*[ε] A tak písma oznamují o volených božiech, že nehřešie po přijetí známosti pravdy hřiechem k smrti, neb v nich hřiech nekraluje, to jest moci nemá skutkuov těla činiti, neb jemu ve všem odpierají mocí, kterúž z Boha mají v Kristu Ježíši. Protož mohú býti vzdrželiví,[a] trpěliví, milostiví, milovníci bratrstva, laskaví a skutky dobré z toho dělají v pravdě. A takovým die s. Petr: *To čienice nebudete hřešiti nikdý, ale bude vám dán hojně vchod u věčné královstvie pána Ježíše Krista.*[ζ]

A tak jest pravá řeč svatého Jana, že takoví nemohú hřešiti, neb siemě, moc slova božieho a múdrost Ducha Svatého, zachovává je, dokudžkoli oni přebývají v sprostnosti Kristově snažni jsúc a pilni zachovati řeči jeho. Takoví příkladem pána Krista vydávají se v obět pánu Bohu životy svými, skutkem i slovem. A ty oběti jsú již prospěšné a Bohu vzáctné skrze Krista Ježíše, neb jeho pohaněnie nesú a umrtvenie na svém těle. A protož die apoštol: *Vydávejte těla váše v obět živú, svatú.*[η] A opět: *Obětujte skrze něho obět chvály vždycky Bohu, to jest užietek rtuov vyznávajících jméno [jeho].*[b][ϑ] A opět: *Dobrého sobě činěnie a vespolek podělovánie neroďte zapomínati, neb takovými obětmi zaslúžen bývá Buoh.*[ι] Protož takoví sú hodni učiněni Krista Ježíše, jednú na kříži obětovaného, přijíti skrze vieru v srdce své a tak toho pravdu míti, jakož die sám: *Kto jie tělo mé a pie*[c] *krev mú, ve mně přebývá a já v něm.*[κ] Již pak jiné oběti takoví nečekají, jestliže by tu ztratili skrze poškvrnu těla zlé žádosti povoléce, neb psáno: *Nám dobrovolně hřešícím po přijetí známosti již nezuo-*

[a] *AV:* zdrželiví. [b] *Opraveno místo pův.:* páně. [c] *AV:* pjé.

[α] 1 Jan 1, 9. [β] 1 Jan 3, 7. [γ] 1 Jan 4. 4. [δ] 1 Jan 5, 18. [ε] 1 Jan 3, 9. [ζ] 2 Petr 1, 11. [η] Řím. 12, 1. [ϑ] Žid. 13, 15. [ι] Žid. 13, 16. [κ] Jan 6, 56.

stává obět za hřiech, ale hrozné očekávanie ohně horlenie, ješto má sehltiti protivniky božie.[α] Nebo o takových zvláštně psáno, ješto *sú jednú osvieceni a účastni učiněni Ducha Svatého a zakusili slova božieho dobrého a daru nebeského / a moci věka* f. 214[b] *budoucího a odpadli, již nepodobné ku pokání jim přijíti, neb sami v sobě křižují Syna božieho a v posměch mají.*[β] A opět, že *ho potlačují a krev svědectvie vedú poškvrněnú a Duchu milosti potupu činie.*[γ] Protož ktož sú se založili a vkořenili v Kristu Ježíši, v tom vinném kořeni, a uvadnú, takové ratolesti nad jiné tresktány budou v uohni hořiece, neb psáno: *Komuž mnoho dáno, bude od něho viec požádáno.*[δ] Ač všickni hřiešníci zatraceni budú, ale však každému podlé zaslúžení pomsta bude. Ale tito sú nejvíce zaslúžili zlého, kteřiež nejviece dobrodiním božiem pohrzeli, daruov jeho nevděčni jsúce poddali se v službu satanovi, potupivše Krista Ježíše i ducha laskavého a v tom Boha Otce neuctili a proto hněv božie veliký na se vzbudili a pomstu uvedli.

Ale lidu vuobec světskému, ješto nikdý nepřijali Krista Ježíše v pravdě ani Ducha lásky oblíbili, protož daruov božiech nepřijali, neb ani jeho poznali, protož neměli ještě odkud vypadnúti ani co ztratiti, než také že nejsú vděční dobrodiní božieho a zaslúžení pána Krista, pomsta na ně přijde každému, jakž kto činil zlého a pohrzel dobrým. Ale však zuostává jim čas ku pokání, dokudž jsú živi, jakož vždy pán Buoh jako po zrnéčku vybierá ze všelikého řádu i stavu vyvolené své,[1] že nabývají hřiechuom[a] odpuštění a daruov božiech přijímajíce slovo božie v pravdě a v srdci svém miesto jemu dávají a s milostí v duchu laskavém se ustavují a s pilností o to pracují, aby ctnostně živi byli a dobré skutky činili. Takť toho rodu[b] nového nabývají z semene slova božieho neporušeného a v něm se ostřiehají skrze vieru v moci božie na spasenie. A protož tiem zpuosobem všickni volení božie tohoto času na světě jsú v jednotě církve svaté,[2] přebývajíce v jednotě Ducha Svatého s prvními i s budúcími, jsúce spravedlivi učiněni skrze vieru Krista Ježíše, umřevše hřiechuom, jsú spravedlivi učiněni od nich. Ale však proto žádný z nich nemuož řieci, by hřiechu neměl v těle svém, nebo vždy / proto přebývá to zlé v těle v při- f. 215[a] rození lidském, Duchu božiemu odporné. Ale že moc jemu odjata

[a] *AV:* hříchův. [b] *AV:* řádu.

[α] Žid. 10, 26. 27. [β] Žid. 6, 4.—6. [γ] Žid. 10, 29. [δ] Luk. 12, 48.

[1] *Srov. str. 216 pozn. 1.*

[2] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

skrze vítězstvie toho, jenž mocnějšie jest, přebývaje v mysli srdce člověka, že nedá mu vlásti vuolí a úmyslem,[α] protož nemuož panovati, aby srdce otrávil skrze povolenie jemu, aby člověk zlé oblíbil a z úmysla činiti chtěl co zlého, ačkoli chápá se v mysli srdce i také chce přemoci, ale že nemá moci proto, neb silnějšie odpierá jemu, kterýž panuje v srdci, milost k dobrému dávaje a žádost dobrú vzbuzuje.

A tak jest vítězstvie[a] proti tomu zlému v těle na trávení hřiechem, ale že to musí přijíti s prací a s násilím člověka, nebo člověku z přirozenie jest zlé a potom navyklost a obyčejové jako přirození druhé. Protož psáno, že *duch bojuje proti tělu a tělo proti duchu.*[β] A ty věci sú sobě vespolek odporné. A z těch odporností uvodie se škody na člověka a viny skrze obmeškánie a pilnosti zanetbánie, vystřiehati se příčin hřiecha, ješto skrze to Buoh dopúštie na člověka spravedlivého ponížení, že má nad čiem sobě stýskati i čeho želeti a prosbu činiti žádaje, aby pán Buoh skrze Krista Ježíše milostivě odpustil, neváže, nepočítaje pominul a životu vnitřniemu zdravie dal k životu věčnému. A o takových s. Jan píše řka: *Pakli by kto zhřešil, přímluvci máme Ježíše Krista.*[γ] A opět die: *Kto vie bratra svého hřešiti hřiechem ne k smrti, pros zaň a budet mu dán život hřešícimu ne k smrti.*[δ] A tak jest odpuštěnie skrze Krista Ježíše přímluvu a svatých jeho prosbu, když se v tom sám řádně má, želeje a zdrávě žádaje, vinen se dává před Bohem i Kristem Ježíšem, z jehož přímluvy naději má, také se vyznává před těmi, kteřiež místo něho poselstvie požievají v úřadě apoštolském a také žádá jich, aby zaň prosbu činili ku pánu Bohu, a tak maje se v upřímnosti v srdci před Bohem i bližním v sprostnosti, zlého se vystřiehaje, s pilností péči maje a snažnost dobré skutky činiti a řečie božiech ostřiehati
f. 215b a tak naději míti nepochybnú, / že jest nabyl života zdravého z milosti božie skrze Krista Ježíše, neb on jest milostivá obět za hřiechy na kříži[b] jednú obětovaná na shlazenie jich všem sobě povolujícím.

To jest již svátost pokánie s vyznániem hřiechuov křesťanuom věrným. Ale lid světský té svátosti nemuož míti, neb od svého porodu jest mrtvý v hřiešiech. Než podlé první řeči, jakož dotčeno, zuostává jim pokánie jako pohanuom neb Židuom, ale však tieže

[a] *V originále:* vítěžstvie. [b] *V AI:* + i.

[α] Vítězství nad hříchem. *C.* [β] Gal. 5, 17.

[γ] 1 Jan 2, 1. [δ] 1 Jan, 5, 16.

a viece jest jim vážen hřích, neb znají se ústy k Bohu a k křesťanskému životu, ale že moci jeho nemají a skutky zapierají. Ale však vždy časem a miestem přicházeji někteří, kteréž Buoh vyvolil a předzvěděl ku pokání pravému a k poznání Boha i Syna jeho milého, v němž jest život věčný. A tak jsú spolu dědicí zaslíbenie božieho. A ktož se tak v pravdě ostřiehají viery a lásky, ctnostně živi jsúce, dobré skutky činiece, takoví nejsú v hřiešiech, ale v milosti božie, jakož psáno takovým, že *byvše slúhy hřiecha, učiněni ste slúhy spravedlnosti.*[α] Neb opět die: *Jakož se rozmnožil hřiech, nad to rozmnožena jest milost.*[β] A tak pravé jest, že hřiech nekraluje v jich smrtedlných tělech, nepanuje, nerozkazuje, nevládne, neb jemu poddáni nejsú, neposlouchají jeho, ale ještě odpierají a mrtvie jej, nebo tu miesto má vládařstvie v srdci jich milost[a] božie skrze spravedlivost, protož kraluje a rozkazuje, jiež poddáni sú a poslúchají tak daleko a mnoho, že mnohá trpenie podstupují i na smrt své životy vydávají, radujíce se v duchu, že na věky živi budú v slávě z milosti božie skrze Krista Ježíše. A o takových psáno, že *nic nenie k zatracenie jim, kteřiež ne podlé těla chodie, ale podlé duchu, neb zákon ducha života vysvobodil je od zákona hřícha a smrti skrze Krista Ježíše,*[b][γ] ačkoli z přirozenie jich v údech těla přebývá zlé, jenž překážie člověku, zákon hřiecha, chápaje se žádosti a mysli srdce. A protož apoštol die v uosobě[c] všech[δ] / takových. jako byl sám: f. 216[a]
Nešťastný já člověk! Kto mě vysvobodí z těla smrti této?[ε] I odpoviedá k tomu: *Milost [boží] skrze Krista Ježíše.*[ζ]

Protož vždy v těle zuostávají odpornosti každému křesťanu věrnému, nalézaje v těle zlé, dobrému životu vnitřniemu duochovnímu odporné. Protož s té strany člověk se raduje z daru božieho podlé člověka vnitřnieho, ale ⟨z⟩ služby těla hřiecha se mútí,[d] že tak ještě v tom životě nešťastný jest v té stránce, že nemuož toho činiti dokonále v těle svém, co by chtěl dobrého, a nalézá se to

[a] *AV:* milosti. [b] *Následuje přetržené:* a o takových psáno.
[c] *AV:* v osobě. [d] *AV:* rmouti.

α Řím. 6, 17. 18. β Řím. 5, 20. γ Řím. 8, 1.
δ *Ke konci f. 215[b] nalézá se připisek psaný rukou Blahoslavovou:* Peccant etiam homines pii et labuntur pro communi hominum infirmate. At iidem non delectantur suis vitiis, sed dolent potius de sua infirmitate et emendantur. Itaque non sunt operarii iniquitatis, quemadmodum illi, qui ita dediti sunt sceleribus, ut ipsis voluptati sit. graviter alicui imponere aut aliquem injuste defraudare et opprimere, et qui in sceleribus suis se ostentant et gloriantur.
ε Řím. 7 24. ζ Řím. 7, 25.

činiti, co nechce, zlého. Za takovéť jest obět milostivá před Bohem Otcem Kristus Ježíš svým zaslúžením a orodováním. Protož sú takoví v jisté naději se ustavili, očekávajíce věčného blahoslavenstvie, neb o nich psáno, že *milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému,*[α] neb ti nepřátelé v těle jsú člověku k bázni, k pokoře, k ponížení, také k studu, k zahanbení, aby člověk se nepovýšil a sám sobě se nezalíbil ani múdrý zdál býti aneb doufal v svú spravedlnost, ale s lekáním a s třesením hodně chodil Bohu ve všech věcech v skutku i v slovu, péči maje živ býti k jeho líbezné vuoli.

Takovýmť křesťanuom dobře prospievá hřiechuo vyznávanie, jakož apoštolé o nich psali. Protož s. Jan die: *Budem-li se vyznávati hříchuov našiech, věrný a spravedlivý jest, aby odpustil nám hřiechy náše a očistil nás od každé nepravosti.*[β] Nebo když služebník pánu svému věrně a pravě slúžie čině to v skutku, k čemu se zjednal a umluvil,[a] také již pak má pán jemu věrně učiniti a spravedlivě, aby mu také to učinil, z čeho slúží a co mu slíbil. Podlé toho příkladu tato jde řeč božie, kterúž s. Jan píše. Protož musí člověk k tomu se poddati. aby smlúvu zachoval ostřiehaje řečie božiech skutečně, jakož k tomu se zavázal chtě křesťanem býti, aby pánu Kristu poddán byl a jeho poslouchal, poněvadž i k tomu se přiznává ústy řka: „Věřím v Jezu Krista, Syna jeho jediného, pána našeho.“ A poněvadž on jest jedinký
f. 216[b] pán, služiž jemu / věrně a spravedlivě, následuje jeho a řečí jeho ostřiehaje, neb tak rozkázal řka: *Kto mně slúžie, mne následuoj!*[γ] A opět: *Ten jest, jenž mě miluje, ktož řeči mé zachovává.*[δ] Protož znamenej: Jsi-li slúha věrný a spravedlivý, tehdy z milovánie srdce následuješ jeho trpě s milostí pro zachovánie řeči jeho, neb nemuož žádný dvěma pánoma slúžiti, sobě odpornýma, jakož sám tak praví pán Ježíš: *Nemuožte dvěma pánuom*[b] *slúžiti.*[ε] Jestliže si slúha hřiechu, nejsi slúha Kristuov, ale mamony, zemské věci miluje a pro ně naučenie pána Krista opouštěje, neb tak řekl jest: *Ktož mně nemiluje, řečí mých nezachovává.*[ζ]

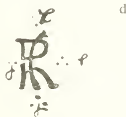
Protož věz: Od čeho si koli přemožen na světě v milosti srdce svého, toho slúha jsi. A k tomu psáno jest: *Od čehož kto přemožen jest, toho i slúha jest.*[η] A podlé toho odplaceno bude od Boha věrného a spravedlivého, neb ti sú z pravdy, ktož pravdu

[a] *V AV chybí:* a umluvil. [b] *AV:* pánoma.
[α] Řím. 8, 28. [β] 1 Jan 1, 9. [γ] Jan 12, 26.
[δ] Jan 14, 21. [ε] Mat. 6. 24. [ζ] Jan 14, 24. [η] 2 Petr 2, 19.

činie, jakož die s. Jan: *Nemilujme slovem ani jazykem, ale skutkem a pravdú a v tom vieme, že sme z pravdy,*[α] neb jinak by neprospělo nic to,[a] že by řekl: „Já Bohu věřím, protož se vyznávám, že sem hřešil; protož pravda jeho ve mně jest." Oklamal by se, když nemáš k tomu jistoty, jakož svrchu toho dotčeno, že ten, ktož pravdu zná, ten maje ji v srdci svém, ovotce jejie plodie, kteréžto jest láska. Pak rozuoměj, co roste z Ducha lásky, že všeliká ctnost a skutkové dobří. A tak duovod jest, že v pravdě Krista Ježíše přebývá každý takový, neb pravdu činí a v lásce roste. Protož se takoví nesvodie, ale jedni druhé navodie na cestu spasenie skrze slovo božie, kteréž mají v srdci svém, jakož die svatý Pavel: *Složil v nás slovo smířenie.*[β] *A z toho pokladu srdce svého dobrý člověk vynášie dobré věci*[γ] k užietku věčného života. Amen.

Haec litera compilata est anno Domini 1474 in jejunio.[b]

Přepsáno od Joachyma z Prostiboře[1] v pondělí před svatým Tomášem[2] léta etc 1557.[c]

[d]

[a] *AV:* to nic.

[b] *V AV (f. 124[a]) napsána jest tato věta písmem latinským, kdežto tekst celého kusu jest psán frakturou. Psala ji však asi táž ruka, jako tekst předcházející.*

[c] *Písmo této věty liší se sice poněkud od písma, kterým jest psána první část A1 (do f. 216[b] inclusive), ale rozdíl ten spočívá asi v tom, že písmo závěrečné věty jest markantnější a ozdobnější. V AV věta tato chybí.*

[d] *Zdá se, že to jest monogram přepisovače, Jáchyma Prostibořského.*

α 1 Jan 3, 18. β 2 Kor. 5, 19. γ Mat. 12, 35.

[1] *O Jáchymovi z Prostiboře viz v Předmluvě (stránka jest uvedena v Rejstříku.)*

[2] *27. prosince.*

f. 217a

Pátý list mistru Rokycanovi.[a]

⟨M⟩istře[b][1] Jene! Vždyť nepřestáváme žádati dobrého, kteréž Buoh dává k milosti a k životu, poznání pravé Syna jeho milého Ježíše Krista, aby přijal z něho život obnovený a ukřižován byl světu a svět tobě. Ale musil by vkročiti na úzkú cestu, ještoť na ní [není] obrany meče, a moc úřadu papeže musil by opustiti a duostojenstvím mistrským pohrzeti a hanění Kristovo vyvoliti a na svém těle číti umrtvení jeho a ostříhati se v moci boží skrze víru i s těmi, kteréž v naději postavuješ spasení života věčného, a obranu míti meč Ducha, jenž jest slovo boží, skrze všelikou modlitbu a prosbu v duchu a v pravdě, aby došel úřadu a moci Kristovy z posvěcení Ducha jeho. A tak byl by mistrem z poznání pravdy moudrosti boží, v rozumu duchovním a chodil hodně Bohu, ve všech věcech líbě se jemu. A tak *by se ustavil v spravedlnosti, kteráž z víry jest Ježíše Kri[sta],*[c] *kteráž z Boha jest, u víře [v] poznání jeho a v moci vzkříšení jeho, aby byl tovaryš utrpení jeho a připodobněn smrti jeho a tak aby*[d] *došel blahoslaveného vzkříšení.* Takť svatý Pavel píše[α] o sobě i o těch, kteříž sou došli převyšeného umění Ježíše Krista, kteréhožť žádáme. Ale chceš-liž toho dojíti, musíš umění múdrosti světa zbýti a z světa vyjíti a tovaryš jeho nebýti, jiné trápě a vymítaje z zboruov, neb[ť] ne-

[a] *Tento nadpis jest v AI napsán tučným písmem. Po něm následuje mezera asi dvou řádků. V AII (f. 19a) má tento kus nadpis:* Patý ⟨sic⟩ list od bratří mistru Janovi Rokycánovi poslaný. *Nadpis tento napsán jest na papírové vložce, jež jest přelepena přes jiný tekst, jejž lze proti světlu čísti a jenž zní takto:* Šestý list bratří mistru Janovi R., jimž ⟨sic⟩ odpověď dávaji na list ⟨*nečitelné místo*⟩ mistr Rokycán svým fara ⟨*nečitelné místo*⟩ od nich vystříhaje, jejž kněži na kázaní lidu čítali a lid proti B⟨ratřím⟩ bouřili.

[b] *Napsáno jest vlastně:* istře — *mělo býti patrně později doplněno ozdobnou iniciálkou.*

[c] *Původně bylo napsáno:* Kristové.

[d] *V AII chybí.*

[α] Fil. 3, 9.—11.

[1] *Nalézá se též v AII f. 19a—24a. Výňatky otiskl GOLL v Quellen 10 (v něm. překladě) a v ČČM 1884, 47, 1885, 61. 72. (zde jest omyl; pouze jeden odstavec skutečně pochází z 5. listu, 3 následující, jež jsou označeny jako výňatky z listu 5., pocházeji z listu 6.) a PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 85—89, kdež se uvádí zároveň obsah celého psaní. Že 5. list bratří Rokycanovi nebyl podán (a psán) r. 1463, jak praví přípisek ke konci jeho připojený, správně odůvodnil proti Gindelymu a Palackému GOLL v ČČM 1883, 516—517; tam zároveň upozorňuje GOLL na svůj omyl, jehož se dopustil v Quellen 17 a 20, kde sveden jsa dotčeným přípiskem psaní šesté počítá za páté. List 5. byl napsán někdy snad v srpnu nebo v září r. 1468. Viz Předmluvu.*

dáví ovce vlka, ale vlk ovci. A také [jest] neřekl[a] pán Ježíš poslom svým: „Budete do vězení voditi a před moc světa stavěti," ale řekl svým učedlníkom: *Budout vás táhnouti do žalářuov a stanete / před vládaři.*[α] Protož znej, mistře, že's svět s světem i s svými f. 217[b]
kněžími a tovaryš těch, ješto trápí křesťany, kterýžto svět v obraně meče jest a zprávce jeho v moci úřadu papežova, z kteréžto moci dopuštěním božím tyto rány jdou: v klétbě jeho páléce, mordujíce, hříchuom odpuštění berou podlé uložení jeho a přikázaní moci úřadu jeho, za horka k Bohu jdou, kteříž při tom zbiti jsou, a za slavné je mučedlníky mají. A tak obě straně té moci požíváte, spasením je bezpečíce, oni své a vy své, pravíce i píšíce, žeť jest ta cesta k spasení a mučedlnic[ká][b] koruna a sláva. Vy pravíte, že pro víru, a oni: pro církev svatou neposlušné a nepoddané shladiti z světa, aby bylo zkaženo tělo hřícha. A tak obě straně ženete v hromadu lid, bouříce jedny proti druhým [a popouzejíce jedny na druhé], i písma jim k tomu čtouce a přivodíce, aby se vespolek zabíjeli a všecko zlé spolu [sobě] činili. Protož věz, mistře, že's svět s světem s tím, kterýž [pošle][c] chtící, aby nad nimi nekraloval, kteřížto měšťané světa trápí posly jeho a trýzní i hrdla odjímají etc. A také těchto časuov posledních[1] plní se písma prorocká, skrze apoštoly i samého Pána předpověděná, žeť *povstane lid proti lidu, království proti království*[β] *a falešní proroci mnozí,*[γ] jako bylo za dnuov Michiáše[d] a Eliáše i jiných prorokuov. A tak známo jest voleným božím, žeť se blíží vysvobození jich z úzkosti světa, kterýžto svět sa rozdělen v sobě tře je, jako dva žernovy pšenici, *Manasses proti Efrejmovi a Efrejm proti Manassesovi a [oba] proti Judovi*[e δ] etc.

Věz, mistře, žeť sme měli někteří s vámi žádost mluviti i psáti tobě tú příčinú,[2] nadějíce se, že když by to zvěděl, že sou to křivé věci, kteréž na nás mluví, ohyžďujíce[f] nás před vámi, a také aby poznal, které sou věci při nás, / žeť sou pravé skrze f. 218[a]
apoštoly Duchem Svatým vyhlášené a v první církvi zachovávané, že by se neprotivil a tomu dobrému na překážku nebyl, nemohl-li

[a] *Následuje neplatné:* Kristus.
[b] *Opraveno místo původního:* mučedlnicstva.
[c] *V originále:* poslal [pošle]. *A II:* poslal. [d] *A II:* Micheáše.
[e] *Následuje neplatné:* oba. [f] *A II:* ohyzďujíce.
[α] Mk. 13, 9. [β] Mat. 24, 7. [γ] Mat. 24, 11. [δ] Iz. 9, 21.
[1] *Srov. pozn. 2 na str. 10.*
[2] *Podle následujícího kontekstu dlužno to vztahovati před PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI.*

by sám v témž býti s námi, ale přál by[a] toho jiným. A také žádali sme oznámiti, abychme dosti učinili od sebe, aby nás svědomí netrestalo, že bychom zatajili před vámi. Již pak zjeveno jest vám skrze řeči i písma[1] i každému člověku muož býti, kdož z upřímnosti a z milosti žádá slyšeti. A tak již výmluvy nebudeš míti před[α] Bohem, budeš-li nenáviděti [a potupovati], neb's slyšel i [pře]zvěděl. A pak brzo shledáš, komu se protivíš a co za to vezmeš, nebť není tobě, jako papeži a od[α] něho v moci postaveným jeho, kterýž v moci světa svrchované postaven jest, na všecky pomstu uvodě[β] v císařství Římském, kdož jemu poddáni býti nechtí a ve všem poslouchati, jakožto práva císařská a římská sú k tomu a jest hlava kněžstva[γ] *nevěstky, kteráž sedí v zlatohlavě na šelmě, držetci koflík v rutce své a opila se krví svatých a mučedlníkuov Ježíšových a jest mátě nečistot a ohavností zemských,*[β] *kteráž dí: Sedím královna a vdova nejsem a pláče neuzřím.*[δ] Neníť vdova, máť muže, moc světa, císaře i s mnohými králi zemskými, ale brzoť zví, coť na ni příde i s milovníky [jejími][b]: pláč, bolest a bída věčná. Jako[ž']s[c] [i] ty, [mistře], k témuž vykládal z Zjevení knih i na kázaní si mluvil, že papež se všemi kněžími, kteříž nenásledují pána Krista v skutcích dobrých a v ctnostném životě, jsúť ta nevěstka a sedíť na šelmě etc.[2]

Protož není tobě i kněžstvu poddanému [tobě] tak protiviti se pravdě a proti voleným božím postavovati se ukrutně, jako papež, neb nedržíš místa toho, jako on. A také[d] k poslušenství
f. 218[b] papeže neměl by puditi mocí, neb jim sám nejsi ve všem pod/dán i s kněžími i s lidem, kterýž se tebe přídrží. [A také práva nemáš podlé ouřadu jeho, poněvadž sám poddán nejsi s kněžími i s lidem], neb k témuž podobně nejsi poddán,[e] jako i my. Neb kto sou zanedbali neb složili z kalicha posluhování lidu obecnému [pod oběma spůsobami z kalicha] a svatokupectví zamyslili, tiť sou

[a] *V AI i v AII:* bych.
[b] *Opraveno místo pův.:* svými. [c] *Opraveno místo pův.:* jakosi.
[d] *Následuje přetržené:* by.
[e] *Následuje neplatné:* i s kněžími i s lidem, kterýž se tebe přídrží.
[α] *K tomuto místu přičiněna jest po straně červená závorka* }.
[β] *K tomuto místu vztahuje se postranní červená závorka.*
[γ] Papež. *B.* ⟨*červeným písmem*⟩. [δ] Zj. 17, 4.—6.

[1] *Vztahuje se zajisté na ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI a na rozmluvu, kterou při jeho doručení nebo brzy po něm bratří měli s Rokycanou. Srov. pozn. 1 na str. 57.*
[2] *Srov. str. 20 a 439. i AI f. 357*[b].

také to ustavili, utvrdili a vyzdvihli, proč vy nás trápíte a hrdla odjímáte? Ačkoli proti nám písma vedete a těch papežských zámysluov dovodíte, [a] věz zajisté, mistře, že ve zlém rozumu cizoložíte [ta] písma proti zjevným řečem pána Krista i apoštolským. A tak ty sám, mistře, i kněží oznamujete papeže za Antikrista, kterýž přišel ve všelikém svodu nepravosti a svět ustavil v bludu a ve lži.[1] A jest tak [podlé] písma, neb to skutkové [jich][a] ukazují i kněžstva jeho. Pročež [pak] tehdy nás nutíte trápením zachovávati zámysly jeho, abychom v smyslu jeho víru drželi a vyznávali a v moci úřadu jeho užitek spasení svého zakládali a ustavení jeho a přikázaní [drželi a 'zachovávali] za ustavení boží[b] a pro ně řeči boží rušili, dovodíce Jidášem, Kaifášem i ďáblem, žeť sou pravdu pravili?[2] A i myť tomu věříme, že jest tak[α] podlé hlasu a tvárného skutku, ale v moci víry Ducha božího skutku sú nečinili ani pravdy mluvili, protož sú nižádnému skutkem ani slovem[c] neprospěli k spasení, nebť sú nikdý skutku pravdy nečinili, aniž *z Boha před Bohem v Kristu*[d][β] mluvili. Jakož i sám pán Ježíš Kristus dí: *Kdož jest z pravdy, slyšít hlas můj.*[γ] A opět dí:[e] *Ovce mé hlas můj slyší.*[δ] A opět: *Mrtví uslyší hlas syna člověka.*[ε]

Protož, mistře, bojíme se, že ste toho hlasu nikdý neslyšali a aniž rozumíte jemu. Ale *všecky věci se vám v podobenství dějí,*[ζ] jakož sán Ježíš dí těm, kteříž sou vně: *Mrtví mrtvým dovodíte a prázdní prázdným. Zatmělý smysl máte, Ducha svobody ste nepřijal[i]*[f] *abyšte* / *odkrytú tváří slávu Páně spatřovali a v týž* f. 219[a] *obraz proměněni byli od světlosti v světlost od Ducha božího.*[η] Doveďtež toho, žeť sou falešní proroci (kteříž sou za apoštoluov byli, o nichž dí svatý Jan, že *mnozí Antikristové sú*)[ϑ] v pravdě úřadem Kristovým k spasení lidem posluhovali! A opět ještě dí: *Přijdeť Antikrist,*[ι] o němž se hlásá od kněžstva i od lidu v Čechách, že jest papež ⟨s⟩ svým kněžstvem.[3]

[a] *Opraveno místo pův.:* jeho. [b] *Následuje neplatné:* a přikázaní zachovávali.
[c] *V AII chybí:* ani slovem. [d] *V AII následuje:* sou.
[e] *Následuje:* kdož jest z pravdy, *které podtržením jesto značeno jako neplatné.*
[f] *Oprav místo pův.:* nepřijaly.
[α] Zli kněží kterak mluví slovo boží. *C.* [β] 2 Kor. 2, 17. [γ] Jan 18, 37.
[δ] Jan 5, 25. [ε] Jan 10, 27. [ζ] Mk. 4, 11. [η] 2 Kor. 3, 18. [ϑ] 1 Jan 2, 18.
[ι] Jan 17, 9.
[1] *Srov. str. 162 a 365 pozn. 2.*
[2] *Srov. SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH str. 88 sl., 109 sl., 116 sl., 120 sl.*
[3] *Srov. str. 365 pozn. 2 a str. 162.*

Jestliže dovedete, že falešní proroci za apoštoluov v též pravdě posluhovali lidem k spasení jako apoštolé slovem i svátostmi, také provedete, že Antikrist, jenž přišel ve všelikém svedení nepravosti v posledních časích a ustavuje lid v bludu a ve lži, má moc ku posluhování lidu od Boha k užitku spasitedlnému slovem i svátostmi. Protož opatřte se, co dovodíte Jidášem, Kaifášem [a] a ďáblem, že zlí kněží mají úřad Kristuov a v pravdě jím posluhují k spasení lidem.[1] A tak tím duovodem posly Antikristovy za posly Kristovy pravíte býti a též lidem prospěšné býti k spasení. Byšte byli v pravdě poslové Kristovi, nikdý byšte těch duovoduo nečinili, neb ten duovod dobře se vám hodí, neb zjevně kněží mluví, žeť hříchové jich úřadu neškodí a že nejhorší kněz muož posvěcovati.[2] Zvíte, co dovodíte, když čas přijde a co jste sami etc. A již pak zvlášť v tyto časy mohli byšte poznati úřad papežuov a moc jeho, kterúž rozsílá v kněžích, aby Čechy mordovali, ženy i děti, kteříž přijímají pod oběma zpuosobama, a skrze to hříchom odpuštění vzali.[3] Protož byšte nás ponechali a sami se opatřili, kterak ste v tom úřadě nebezpečni spasením! Však
f. 219[b] sami vídíte, že v prodlení / časuov [b] let neprospíváte skrze kostelní služebnosti a svátostmi posluhování,[c] neb se ty věci nedějí v moci Ducha božího a v úřadě apoštolském v pravdě. Protož Buoh nečiní moci v [li]dech,[d] aby hříchu umřeli a údy své mrtvili [a v spravedlnosti živi byli] a v skutcích dobrých prospívali a v ctnostech chodili duostojně, ale zjevné jest nám i vám muož býti, že těchto let nemnohých mnohem lidé horší, pyšnější, lakomější, rozkošnější i jinak zjevně v slovích i v skutcích vzrostle[jší] v zlosti, bez [stu]du [e] hřeší. Protož nechcete-li písmom věřiti, ale skutkom věřte! A když byšte k těm věcem prohlédali, měli byšte i vy odstúpiti od těch služebností a úřadu papežova nechati i jeho ustavení a poddati se víře pána Krista v prostnosti srdce a obrátiti se k milým apoštolom, jichžto srdce obráceno jest ke všem voleným božím, otcov v syny, jakož dí pán Ježíš: *Neprosímť za svět, ale za ty, kteréž si mi dal z světa.*[α] *A [opět]: Netoliko za*

[a] *AII:* Kajfášem.
[b] *Následuje přetržené:* že. [c] *Opraveno místo původního:* posluhóváním.
[d] *Opraveno místo pův.:* údech. [e] *Opr. místo pův.:* soudu.

[α] 1 Jan 2, 18.

[1] *Viz pozn. 2 na str. 465.*
[2] *Srovn. pozn. 2 na str. 39.*
[3] *Narážka na současné hlásání křižácké výpravy proti Čechům (králi Jiřímu).*

ty, ale i za ty, kteřiž [uvěřiti] mají skrze [slovo][a] *jich*[b] *v mě, aby* etc.[α] Toho vám žádáme i za to se pánu Bohu modlíme.

Protož *netočíce se každým větrem učení,*[β] obraťtež se k biskupu a k pastýři duší vašich, nechajíce výmysluov papežských [a][c] mnohotvárných učení cizích. A slovo pravdy ukrácené v moci boží přijměte, aby srdce váše [ukroceno[d] bylo][e] milostí Ducha Svatého a s námi spolu v lásce ducha pokojného a smírného. A jako's, mistře, řekl nám: „Když byšte byli podlé první církve příkladu [základně] založení",[1] věz, mistře, žeť bychom nerádi jinak než tak, jakož oni v též pravdě a v tom duchu víry i příkladu prvních svatých. Paklif by co kdo shledal odporného na nás, chcem rádi opraviti.[2] A opět's řekl: / „Co jest vám zjeveno, povězte! Poznáme-li, f. 220[a]
že jest pravé, i to přijmeme."[3] Jižť sme pověděli i vypsáno dali,[4] ale vy snad nemuožete poznati a přijíti. Nebť není vzíti jako v ruku a dáti duchovní dary, ale kteréž Buoh sebe hodné [nalezne],[f] těm dá, kdož sú pokorní srdcem a chudí duchem. Protož dí: *Nezjevil múdrým a opatrným, ale maličkým.*[γ] A opět dí: *Žádný nepřichází ke mně, jediné kohož Otec můj přitrhne. Neb když přišel na svět, svět jeho nepoznal a svoji vlastní nepřijali ho, ale kteřížkoli přijali* etc.[δ] Neb není tak víra Kristova, jakož vy se domníváte a za to máte, aby množství oboru světa o to svolili se a jí v sobě místo dali a měli moc syny božími býti, jakož Římského císařství říše i všecky země aneb některé [zvláštní] království aneb města, hradové a vsi mnohé, ať by se o to smluvili páni i kněží[5] i lid obecný jim povolil a k jich smlouvě a svolení ať by jim Buoh dával Ducha svého v víře Syna svého, lidu světskému, v pýchu pozdviženému, lakomému, rozkošnému, v rozličných hříších rozmnoženému.

Protož věz, žeť vám neprospějí k spasení smlúvy a svolení

[a] *Opraveno místo pův.:* řeč. [b] *Následuje neplatné:* uvěřiti.
[c] *Opraveno místo pův.:* v. [d] *AII:* ukráceno.
[e] *Opraveno místo pův.:* obrácené. [f] *Opraveno místo pův.:* učiní.

α Jan 17, 20. β Ef. 4, 14. γ Mat. 11, 25. δ Jan 6, 44.

[1] *Podle jiného výroku Rokycanova o bratřích, níže hned citovaného, dlužno souditi, že slova zde uvedená Rokycana pronesl, když mu posel bratrský doručil PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI.*

[2] *Srov. pozn. 2 na str. 201.* [3] *Srov. AI f. 3a (str. 11).*

[4] *Ve ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 8b sl. (str. 22 sl.).*

[5] *Narážka na účastenství Rokycanovo v jednání s koncilem Basilejským a nepochybně na sněmovní zavržení víry táborské r. 1411.*

i do Bazilie pracování i mnohé hádky v sněmích,[1] poněvadž pravdy spasitedlné nemáte ani znáte a nejste jedno tělo v Kristu, jakožto skutkové oznamují, že nejste *jednomyslní* u víře, *lítostiví, bratrstva milovníci, milosrdní, [středmí], pokorní, neodplacujíce zlého za zlé [ni]žádné[mu],*[a][α] *[ne]následujíce pána Krista šlepějí, kterýž, když mu zlořečili, nezlořečil, když [trpěl],*[b] *nehrozil, ale poddal se súdícímu nespravedlivě.*[c][β] Protož sami se odsúdíte, když k tomu přizříte, že neostříháte přikázáních[d] božích. Na písku duom
f. 220b stavíte bez základu, neb sám pán Ježíš die: *Zuostanete-li* / *v*[e] *řeči mé, jistě moji učedlníci budete* etc.[γ] Coť vám prospěje znání mnohých věcí jiných, poněvadž vy [Kristovi] učedlníci nejste, abyšte pravdu poznali a vysvobozeni byli z moci satanovy a z temnosti vytrženi byli? Též vám prospěje jako oněm zákonníkom, mistrom a kněžím, ješto neznajíce [pravdy] pána Krista ukřižovali, jimž dí s. Štěpán: *Vy ste se vždycky Duchu Svatému protivili jako i otcové váši.*[δ]

Protož věz, mistře, žeť jest řeč pána Krista pravá, kdož v řečech jeho nezuostává, učedlníkem jeho není a pravdy nezná, neb opět dí: *Kdož se neodpoví všech věcí, kterýmiž vládne, nemuož býti muoj učedlník.*[ε] A papež pak i s svým kněžstvem i s vámi připověděl se k nejlepším světa, aby jich hojně měli a požívali nad jiný[f] lidi, život skvostný vedouce jako bohatec. Byť byl syn chudého sedláka aneb ševce vetešníka, ješto se s velikou núzí živí, a když přijde k úřadu mocí papeže požívati kněžství, ustaví se tovaryš pánuov a k stolu hojnému přikáže se a hned platy k tomu a desátky i jiné věci, ať by na ně chudí lidé robotovali.[2] Odkud to pak znáte, abyšte učedlníci Kristovi byli, [nic] proň neopouštějíce, ale přijímajíce chválu světa a zboží, jakož jich mnoho známe i za našich těchto časuov? Protož dalekoť sou takoví od znamení pravdy. Blížeť sou hloupí sedláci a ševci, nebť se neobmyslili tak dobře

[a] *Opraveno místo pův.:* nižádného. [b] *Oprav. místo pův.:* bili.
[c] *Podle bible mělo by zde státi:* spravedlivě.
[d] *A II:* příkázaní. [e] *V A I chybí.* [f] *A II:* jiné.
[α] 1 Petr 3, 8. 9. [β] 1 Petr 2, 21. 23.
[γ] Jan 8, 31. [δ] Sk. 7, 51. [ε] Luk. 14, 26.

[1] *Naráží se zajisté na vzájemné dorozumívání mezi husitskými stranami, souvisicí s jednáním Čechů s koncilem Basilejským a nepochybně i na jednání, jež se děla za dlouhého mezivládí (1439—1453), zejména asi na smír mezi stranou Příbramovou a Rokycanovou (1442) a na jednání strany pod obojí s Tábory r. 1443 a 1444.*

[2] *Srov. A I. f. 313b. Podobně vyjadřuje se často Chelčický v „Síti víry" a v „Postille".*

opatřiti těla jako oni. Protož skrze ten úřad dobře ste se opatřili v těle nad jiné a múdrostí vykrmili, kteráž jest nepřítelkyně zákonu ducha života, kterýž vysvobozuje od zákona hřícha a smrti.[α] Neb ve všech věcech, v odporách i v hádkách, v spravedlnosti se své ustavujete podlé práv světa tohoto a umění řemeslného, z litery písma, bez pravdy ducha.[1] / A když vám ty věci nestatčí, tehdy f. 221[a]
se o to zbúříte a postavíte lid proti lidu, jakož stalo těchto časuov v Čechách.[2] Pakli se vám kdo nebrání, počínáte s ním, co chcete po své vuoli, a ukrutně vězíte a mučíte a hrdla odjímáte. Pohleďtež na svou víru!

Protož, mistře, věz: Daleko ste od pravdy spasitedlné vy tak oborem podlé svých práv, ouřadů a duostojenství. Ale kteréžť má své Pán, vybéřeť a srdce jich otevře, aby přijali zákon nepoškvrněný, kterýž obracuje duše a dává múdrost maličkým skrze svědectví věrné, jakož to učinil na počátku skrze posly své. *Kteřížkoli předzpuosobeni byli, tiť sú uvěřili*[β] v Syna božího, vybráni jsúce *z pokolení, z národuov i z jazykuov i z lidu,*[γ] a měli bydlení své mezi Židy a pohany, jakož o tom apoštolé píší a učí je, kterak mají svatě obcovati a spravedlivě svítíce jako světla uprostřed národu zlého a převráceného. A trestal [některé z nich][a] apoštol, že světské soudy měli řka: *Když světské soudy máte, hřích jest mezi vámi.*[δ] A tak křesťané, kdež sou koli byli, trpěli sou od spolubydliteluov a tak sú zkušeni a přebráni ti, kteříž věřili, a kdož sú trvali celým srdcem přídržíce se pána Boha, v duchu milujíce, živú naději majíce v něm, následovali pána Krista, skrze trpělivost běžali,[b] sami sebe zapřeli, umřevše hříchom, mrtvi[li] údy své, v spravedlnosti se ustavovali, kteráž z víry jest Ježíše Krista, i slúžili duchem Bohu a vespolek sobě posluhovali skrze lásku ducha, a tak aby došli spasení, jakož též i nyní musí býti v témž, kteří mají k spasení přijíti. A pak v prodlení času let tří set a více od apoštoluov plnilo se písmo předpověděné od nich, žeť přijde Antikrist.

A tak množství / přišlo v hlas víry s uměním pohanským f. 221[b]
a s mocí ukrutnú a povýšenú, s panováním a s právy světskými a řády zemskými,[c] kteréžto věci byly [sou] v řádu světa v národech pohanských, tak pak oborem lid mnohý království zem-

[a] *Oprav. místo pův.:* je. [b] *AJI:* běželi.
[c] *V AII chybí:* a řády zemskými.
[α] Parafráze Řím. 8, 2. [β] Sk. 13, 48. [γ] Zj. 7, 9. [δ] 1 Kor. 6, 1. 7.
[1] *Také zde se ozývá Chelčický.*
[2] *Narážka na vzpouru strany katolické proti králi Jiřímu.*

ského. A prvotní počátek byl toho skrze Konstantina císaře Římského, [kterýž][a] byl hlava světa [v] zpravování,[b] když ho Sylvestr přijal pod víru Kristovu bez pravdy skutkuov a k přiznávaní hlasem, že věří v Boha Otce i v Jezu Krista, Syna jeho. Ale nepostavil Sylvestr Konstantina i s lidem, kterýž povolil s ním víře Kristově, na cestě boží, ať by přijali pravdy lásky z srdce čistého [a] z svědomí dobrého a z víry neomylné, ať by měli život Kristuov sprostný, chudý, ponížený a trpěli[vý], od světa hanění. Kristovo nesouce, ale zpět se stalo, že Konstantin svedl Sylvestra s cesty pravé, úzké[c] života Kristova, z trpělivosti[d] jeho, aby jiné trápil, kteříž zuostali v Kristu. Protož ho povýšil a v duostojenství císařském postavil, slávú a ctí odíl a obohatil jeho a[α] mnohý lid poddal jemu, hrady i města, a přikázal, aby zprávě jeho poddáni byli všichni [lidé] a kdož nechtí, aby z světa shlazeni byli a do pekla posláni. A tak všem papežom, jeho náměstkom, tu moc dal, jakož nápis svědčí, kterýž na to učinil pod zlatú pečetí císařskú.[1] Protož i podnes papežové té moci požívají, kterúž sú obdařeni od Konstantina císaře, i nad Českým královstvím nyní, kteříž pod obojí spuosobú přijímají, chtíc naplniti rozkázaní a ustavení Kristovo, aby byli shlazeni takoví, muží i ženy, a do pekla posláni pro neposlušenství papeže.

Pak ty, mistře, s tvými kněžími držíš úřad z moci papeže, zpravuje se i lid podlé řádu[e] jeho a ustavení a umění[f] písma,
f. 222a moudrostí pošlú skrze pohany, ostří/haje se s tvými poddanými v moci meče ukrutného, jakož i papež s oború světa mnohých zemí, maje je za křesťany se všemi právy a řády jich. A protož [si] vuodce světa na široké cestě a zprávce toho lidu, bezpe[če][g] jej spasením skrze služebnost kostelní od papežuo zamyšlenú a ustavenú. Ač i sám to na čas hyzdíš a s lidem do pekla potupíš, však proto vždy to činíš s tvými kněžími a lid v mylné naději postavuješ. A tak's slouha [světa] i s kněžími, slouže jemu světskou službou pod jmenem služby boží v kázaní čtení svatého a v rozdávaní svátostí a nejvíce tělem božím, velebíce svátost těla jeho podlé smysla ducha cizího, od lidí vtipných zamyšleného ke

[a] *Oprav. místo pův.:* když. [b] *Původně bylo:* zpravováním.
[c] *V A II následuje:* z. [d] *A I:* s trpělivostí.
[e] *Původně bylo:* řáduov. [f] *Pův. bylo:* uměním.
[g] *Opr. místo pův.:* bezpečí.
[α] Jakou moc Konstantin dal papežům. *C.*
[1] *Zde se vykládá známá legenda o donaci Konstantinově, o kteréž viz str. 73 pozn. 3.*

cti [a k chvále] své, ač's na čas říkal, že [jest] tak nejlép věřiti sprostně, jakož Kristus řekl, i vyznávati i požívati.[1] A pak opět odporně tomu mluvíš. Kdož by tak věřil a vyznával, potupuješ za bludné a mocí pudíš, aby [vyznávali po vaší] vuoli, a kdož nechtí, trápíte etc, jakož se to nyní stalo čtyřem mužuom ctnostným, věrným a svatým, žeť je proto umořiti kázal Zdeněk Kostka.[2] Protož, mistře, opatř se tvými poddanými, kterú cestú jdeš, úzkú-li čili širokú, s těmi-li, ješto trpí pro víru Kristovu, čili s těmi tovaryšství máš, ješto je sužují a hrdla odjímají a vespolek sami se vadí, lúpí, pálí, mordují. S kým účastenství máš?

Rádi bychom p[řá]li. by mohl poznati a pokání činiti a ku poznání pravdy spasitedlné přijíti.[3] Protoť i toto píšem, neb jest mocen Buoh tobě i to učiniti, ačkoli mnohé překážky máš, zástěry i úrazy i pohoršení na nás zbíráš. A příčina toho jest lid ten, kterýž nalezen jest u víře zkažený; na nás to béřete a v to obláčíte.[4] Neníť div, poněvadž / sám pán Ježíš s nepravými počten f. 222[b]
jest za svuodci, Samaritána a za ďábelníka potupován a ohyžďován. Protož nám to za nejmenší má býti, ale s milostí trpěti s pánem Ježíšem, kterýž *předloživ sobě radost, i strpěl kříž, hanbú po⟨vrh⟩*[a][α] etc. A také úrazy a pohoršení zbíráte z nakaženého srdce k nám, jakož[b] i na pánu Kristu a na apoštolech řkúce: *Žráč masa a [opilec]*[c] *vína,*[β] hříšný a svátkuov nesvětí a nepostí se a *neumývají rukú.*[γ] A opět: *Co ho posloucháte, však blázní, synem se božím nazývá a Bohem se činí jsa člověkem?*[δ] Tak i dnes. Blahoslavený, kdož se nepohorší na Kristu i na učedlnících jeho. Takovéť jest připodobnil dětem hrajícím na tržišti, ješto k sobě rovným řkú: *Když sme pískali, neskákali ste, a když sme naříkali, neplakali ste.*[ε] A opět k takovým dí: *Pokrytče, vyvrz nejprv břevno z oka tvého a tehdy prozříš, aby vyvrhl mrvu z oka bratra tvého.*[ζ] Ale však se v tom sami spravedliví nečiníme, ale Buohť jest, jenž nás spravedlivé činí skrze Krista Ježíše. Aniž nedostatkuov svých vymlúváme, ale koříme a nížíme

[a] *V AI i v AII stoji vlastně:* po ɔc. [b] *AII:* jako.
[c] *Opr. místo pův.:* pijce.
[α] Žid. 12, 2. [β] Mat. 11, 19. Luk. 7, 34. [γ] Mat. 15, 2.
[δ] Jan 10, 20. [ε] Mat. 11, 17. [ζ] Mat. 7, 5.
[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 15a (str. 47).*
[2] *Srov. str. 65 pozn. 4.*
[3] *Podobně asi vyznívá konec ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 18a (str. 54).*
[4] *Narážka na ztotožňování bratří s pikharty. Viz pozn. 1 na str. 33.*

se a Bohu vinni dáváme i bližním i želéme. Ale však, koho bychom shledali mezi sebou v hříchu smrtedlném nebo v bludu kterém, nechtěli bychom s ním účastenství míti, ale odděliti se od něho a trestati, a dokudž by nebyl napraven a pokání pravého nečinil, nebyl by přija[t].[a] I pro jiné nedostatky, hříchy všední, když by jich neželel a nechtěl polepšovati, nesměli bychom ho v naději spasení ustavovati, ale podlé toho bychom rádi, jakož s. Pavel dí: *Tresceme a učíme každého člověka, abychom ho vydali dokonalého Bohu,*[α] každého toho, kterýž s námi dověřuje se spasení
f. 223[a] skrze Krista Ježíše. / A opět, jakož sme slyšeli, že byšte mluvili, že bychom se pozdvihovali a sami se sobě líbili,[1] kdo by ten byl mezi námi, byl by bídnější všech lidí jiných, aby poddada se v takové ponížení a pro Krista pohanění, i měl to ztratiti skrze marnou chválu. Zle by bylo jemu, neb by v sobě neměl světla známosti boží, aby spatřoval své nedostatky a také dary boží, aby se z svých hříchuov kořil a nížil znamenaje přirození své, hříchy nakažené a ke zlému náchylné, i řekl s svatým Pavlem: *Neštastný já člověk! Kdo mě vysvobodí z těla smrti této?*[β] A také prohlédna k dobrodiní božímu a k milòsrdenství jeho řekl: *Milost boží skrze pána Krista* vysvobodí mne.[γ] *V jeho zasloužení a v moci krve vylití máme vykoupení a odpuštění hříchuov.*[δ] Protož *z sebe a od sebe [a skrze se] nic ani co dobrého pomysliti, ale všecka náše dostatečnost z Boha jest*[ε] skrze Krista Ježíše. Ale také nesmíme toho zapříti, což z víry máme vyznávati a v lásce a v naději se postavovati a což nám Buoh dobrého učinil neb činí. Neb i apoštolé tomu učí, abychom *s radostí děkovali Bohu a Otci, žet nás hodné učinil [a postavil] v strán[ce]*[b] *losu svatých v světlosti a vytrhl z temností a přenesl do království milování Syna svého, v němž[to] máme vykoupení a odpuštění hříchuov.*[ζ] A opět dí: *Velebíme se v svobodě slávy synuov božích,*[η] neb poněvadž nám požehnal[c] v duchovních věcech, [v] nebesích[d] abychom byli *svatí a neposkvrnění před obličejem jeho*[θ] v lásce, neb *z milosti [své] vzácny nás učinil v milém Synu svém,*[ι] abychom jemu byli *královské kněžstvo, jenž nás povolal z temností v předivné světlo své,*[κ] protož
f. 223[b] máme / moc jeho zvěstovati a jeho vyznávati a k zvelebení Syna jeho jediného, pána našeho, v němž se chlubíme, neb ne ten, jenž

[a] *Opraveno místo pův.:* přijal. [b] *Opraveno místo původního:* stránku.
[c] *V A I následuje:* nás. [d] *Pův. bylo napsáno:* nebeskich.
α 1 Kol. 1, 28. β Řím. 7, 24. γ Řím. 7, 24. δ Kol. 1, 14. ε 2 Kor. 3, 5. ζ Kol. 1, 12.—14. η Řím. 8. 21. θ Kol. 1, 22. ι Ef. 1, 6. κ 1 Petr 2, 9.
[1] *Tak vyslovil se Rokycana asi po čtvrtém listě bratří.*

se sám chválí, chvály hoden jest, ale kohož Buoh chválí, z něhož a skrze něhož a v něm sú všecky věci, jemuž chvála a císařství na věky věkuov, amen.

[Tento list poslán mistru Rokycanovi od b⟨ratří⟩, když z vězení vyšli po zmučení okolo léta 1463 etc.][a]

[Odpověd bratří starých na psání mistruov Pražských, kteréž učinili kněžím v Čechách i v Moravě obývajícím na zkázu bratřím již po Rokycanově smrti.][b]

⟨D⟩ošli[c] [1] nás listové, kteréž ste rozepsali po děkanech království Českého a kněžím jednoty vaší, kteříž jsou v margrabství Moravském, v kterýchžto nás také dotýčete. Kteréžto přečetše a v soud to, v čemž o nás zmínku učinili ste, pilně berouce, podivili sme se, a zvláště když o nás píšíce jmenujete nás pikharty.[2] Nevíme, v kterém rozumu to slovo béřete, neb známo jest mnohým lidem v tomto[α] království jazyku našeho českého, že tím jménem nazývali jsou lidi nejhorší, kteříž o pánu Kristu nic nedrželi a o vzkříšení nevěřili, a protož, hříchu za hřích nemajíce, v plné svobodě těla a žádostí jeho chodili jsou, kteříž i do dnešního dne v jednotě vaší mohou býti, ale v své nepravosti poznáni býti nemohou[3]; a protož v obcích svobodu míti mohou a mají, neb se se všemi v obci sjednají, neb s hříšníky hřeší, s opilci se opí-

[a] *Přípisek tento napsán jest rukou C. V AII jest napsán touž rukou, jako celý list.*

[b] *Celý nadpis psán jest rukou Orlíkovou (O), a to jakožto oprava místo přetrženého nadpisu (psaného červeným písmem):* Odpověd Rokycanovi. *V AII jest nadpis týž.*

[c] *Iniciálka v originále chybí.*

[α] Pikharté kdo jsou? *C.*

[1] *Týž kus nalézá se i v AII f. 142a—149b. Výňatek otiskl GOLL v ČČM 1886, 127. Obsah podává PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 89—91. Srov. l. c. 112. 129. Poněvadž sepsání toto jest odpovědí na LITERA MAGISTRORUM EX OFFICIO SPIRITUALI MISSA HINCINDE ADVERSUS PIGHARDOS, A. 1478 CIRCA KATHERINE (otištěnou J. TRUHLÁŘEM v jeho edici „Manualník M. Václava Korandy" str. 102—104), vzniklo zajisté buď koncem r. 1478 nebo spíše počátkem r. 1479. Srov. GOLL v ČČM 1883, 520 a viz Předmluvu. Narážky v kuse týkají se disputace mezi bratřími a mistry Pražskými r. 1478 před sv. Václavem.*

[2] *Srov. TRUHLÁŘ, Manualník 102.*

[3] *Viz pozn. 1 na str. 33. Podobné místo nalézá se v PSÁNÍ PANU PODKOMOŘÍMU, AI f. 319a.*

její, s kostkaři v kostky hrají, na vojnu jdouce; jakž se v tom jiní mají, tak oni také, s vražedlníky vraždu činí a s loupežníky a dráči loupí a derou a s žháři pálé etc. A jakož s hříšníky zlé věci činí, takéž s nábožnými tvárnosti náboženství ukazují, s nimi do kostela jdouce Bohu slouží, a když čas kající kněží provolají
f. 224[a] napomínajíce lidí, aby se zpovídali, zpovídají se a když čas přijde, přijímají; a tak poněvadž s obojími se sjednávají, mohou od obojích pokoj dobrý míti. A od takových lidí vždycky sme se vystříhali a naději v Bohu máme, že nás jich tovaryšstva pán Buoh zachová. Ale pak proč ti lidé, kteréž pikharty nazýváte, protivenství trpí všudy od obojích těchto? [Proto],[a] neb se s nimi nesjednávají. Neb jakož s hříšníky hřešiti nesmějí, takéž s nábožnými náboženství toho, kteréž se neděje řádem, nekonají, a protož nikdýž v obci tajiti se nemohou. Protož jestliže nás v tom rozumu pikharty nazývá[te],[b] tomuť odpíráme. Pakli podlé mluvení toho marného a nemoudrého lidu, kteříž bez bázně boží jsouce, žádného soudu pravého ani v skutcích ani v slovích mají, po takových vy neměli byšte odcházeti ani jich nemoudrostí vedeni jsouc, jich v tom následovati, poněvadž pán Kristus znamenitě dí: *Kdo by se hněval na bratra svého, hoden bude rady, a kdo by řekl: rácha, hoden bude odsouzení, a kdo by řekl blázne, hoden bude pekelného ohně.*[α]

Také nás nazýváte falešnými bratřími[1] a kněžím v Prostějově sebraným píšíce, nazýváte je bratří milé v Kristu, chváléce je v nábožné pilnosti, kterouž mají při pravdě boží a při spasení lidském etc.[2] Máme za to, když byšte nás i je právě v jich položení i našem poznali, byšte žádné bázni boží v sobě neměli, tehdy pro samu hanbu toho byšte nepsali.

Jakož také v tom listu nás viníte, že bychom křest a jiné svátosti boží nakažovali neb poškvrňovali etc,[3] nevíme, ani tomu rozumíme, kudy aneb kterými příčinami šlo by to při nás, poněvadž jisti sme tím, že v tom úmysl upřímý a srdce sprostné
f. 224[b] máme, při všech / svátostech varovati se smysluo lidských a obyčejuov nejistých a neduovodných, ale smyslu pravého a obyčejuo a řádu od Krista vydaného a od apoštoluo vysvědčeného a v kni-

[a] *Opraveno místo:* neb. [b] *Opraveno místo původního:* nazýváme.

[α] Mat. 5, 22.

[1] *Srov. TRUHLÁŘ, Manualník 103.*

[2] *List psaný* „kněžím v Prostějově sebraným", *t. j. nejspíše nějakému shromáždění podobojího kněžstva moravského, není znám.*

[3] *Srov. TRUHLÁŘ, Manualník 103.*

hách svědectví nového vypsaného chtěli bychom rádi následovati. A mělo-li by nám to připsáno býti, že bychom my tím nakažovali svátosti, ovšem pak ti měli by se báti, kteříž pustivše se smyslu Kristova, příkladu a řádu od něho ustaveného ku posluhování svátostí, i následují při tom[a] smysluo lidských a obyčejuov neduovodných písmem svatým ani příkladem prvních svatých.

Item položili ste v listu vinu nám dávajíce, že bychom kněží potvrzovali a svátostí biřmování bez formy slov k tomu příležících, nazývajíce proto kněžství náše omylné.[1] I ovšem žeť sme tak mluvili, že zvláštních slov nepožíváme při potvrzování kněžství a biřmování, a to proto, že těch forem slov[b] při tom nemáme oznámených od pána Krista ani od apoštoluov. Než, bychom také žádné formy slov při tom nemluvili, to by také neposloužilo dobře. Než mluví se slova v té formě, jak by mohla k dobrému posloužiti užitečně těm, kteříž ty služebnosti přijímají. A protož při svátosti křtu a při svátosti těla a krve pána Krista žádné sme mezi sebou nesnádky neměli, neb formy slov zjevně napsány sou v zákoně božím. A protož zdá se nám, že byšte nětco viny také na se vzíti měli při tom, neb muožte pamatovati, že sme vás několikrát žádali, abyšte nám ty formy slov pověděli, předkládajíce vám to; poněvadž sme vám k otázkám mnohým, kteréž ste na nás činili (a některým nevelmi užitečným) odpovídali, divíme se, že k této otázce, kteráž se zdá potřebná býti,[c] nezdálo se vám pověděti, i nechali sme toho tak.[2]

Item píšíce svědčíte, že bychom *opustili studni vody živé* f. 225[a]
darmo a vykopali sobě jámy děravé, kteréž nemohou vody zdržeti.[α][3] Tu nevíme, co nazýváte studnici vody živé a co jámy děravé bez vody. Neb jestliže studnici vody živé nazýváte pána Krista, v němž přebývá plnost božství tělesně (a protož Buoh Otec, kterých lidí srdce přitrhuje k Kristu, aby se ho přídrželi skrze víru a milování, ty on napájí vodou živé milosti Ducha Svatého v takové hojnosti, aby i jiní mohli skrze ně obvlažení

[a] *V AII chybí:* při tom. [b] *V AII následuje:* nepoživáme.
[c] *Následuje patrně neplatné (protože jest podtrženo):* nezdá se nám odpověděti i.

[α] Jer. 2, 13.

[1] *Srov. TRUHLÁŘ, Manualník 103.*

[2] *Týká se nejspíše předcházejících hádek, souvisících se slyšením bratří 1473. Srov. GOLL v ČČM 1886, 120—122.*

[3] *Vztahuje se k neznámému listu, psanému od mistrů Pražských do Moravy. Srov. pozn. 2 na str. 474.*

bráti v žízni své — neb pán Ježíš dí: *Ktož žízní, poď ke mně a pí!*[α] a klada rozum řeči své i dí dále: *Kdož věří v mě, jakož dí písmo, potokové potekou z břicha jeho vody živé,*[β] svatý Ján přidává vykládaje tu řeč dí: *A to jest řekl o Duchu Svatém, kteréhož měli přijíti věřicí v něho,*[γ] a podobně[a] *kteříž z té vody živé pijí, aby z břicha jich potokové vody živé tekli,* jakož dí pán Kristus: *Ktož bude píti z vody, kterouž já dám jemu, nebude*[b] *žízniti na věky, ale voda, kterouž já dám jemu,*[b] *bude v něm studnice vody skáčicí v život věčný*[δ] — protož studnice vody živé jest prvotně Kristus, apoštolé také i všickni, kteříž jsou a budou do skonání světa, kteříž se Krista přídržíce, účastnost přijímajíce Ducha Svatého, jím zapojeni jsouce jako živou vodou, potokové zdravého a užitečného učení z nich plynou k obvlažení žíznivých) — a též zase jámy neb studnice děravé, ješto v sobě vody držeti nemohou, jsou všickni učitelé, kteří se pána Krista nepřídrží a účastnosti Ducha Svatého nepřijímajíce v účastnosti ducha toho světa zuostávají, jakož tak nazývá svatý Petr všecky oddělené od církve a tak od Krista, řka: *Tit sou studnice bez vody*[ε]; nic neprospívají učením svým, neb svatý Pavel dí o takových: *Chodě nadarmo nadut jsa smyslem těla svého a nedrže*
f. 225[b] *se hlavy*[ζ]; jestli pak že v tom smyslu pravíte, že bychom / opustili studnici vody živé, tehdy tomu odpíráme, neb máme doufání v Bohu, že nám dá k tomu pomoc svou, abychom se Krista nepouštěli a těch učitelno, ješto se ho přídržíce i přijímají účastnost Ducha jeho i jest v nich *studnice vody živé, skáčicí v život věčný,*[η] ješto skrze to užiteční mohou býti i jiným ku posloužení. Těch pak, kteříž se Krista nepřídrží, varujem se, znajíce je oboje po ovotci etc. Pakli studnici vody živé, jakož někteří vykládají, nazýváte zákon Nový, také tomu neodpíráme ovšem, neb tu jsou spolu shromážděná naučení pána Krista (kterýž jest byl jako studnice plný vší milosti a pravdy) a apoštolská. Kteříž napivše se vody z té studnice, z Krista pána totiž účastnost přijavše milostí Ducha Svatého, i učiněna jest v nich také *studnice, skáčicí v život věčný*[η] a z toho jsou vynášeli naučení užitečná k spasení, kteráž lidem, majícím téhož Ducha, mohou užitečně posloužiti k spasení. A proti tomu, co muož blíže nazváno býti studnicí děravou nežli veliká shromáždění písem, ješto jsou pošla od lidí

[a] *AI:* podobné. [b] *V AII chybí:* nebude × jemu.

α Jan 7, 37. β Jan 7, 38. γ Jan 7, 39.

δ Jan 4, 14. ε 2 Petr 2, 17. ζ Kol. 2, 18. 19. η Jan 4, 14.

těch, ješto jsou nepřišli v oučastnost Ducha pána Krista, ale v duchu tohoto světa zuostávajíce duomysly svými přirozenými, vkročili jsou v soud duchovních věcí, ješto duomyslem přirozeným nikoli postiženy býti nemohou podlé té řeči svatého Pavla: *Hovadný člověk nemuož po[chopiti]*[a] *těch věcí, které jsou Ducha božího, neb jsou jemu bláznovství.*[α] A taková všecka naučení jsou cizí, neb nepocházejí z Ducha božího, kterýž v církvi svaté přebývaje učí je a zpravuje. A od takových, svatý Pavel napomíná věrné, aby se varovali, řka: *Učením cizím a poutničím neroďte odvedeni býti,*[β] neb taková naučení lidí nepolepšují. A protož, jestliže studnici živé vody nazýváte zákon Nový, toť nám nepřipa[dá],[b] kdež o nás píšete, že bychom opustili studnici vody živé, f. 226[a]
neb ta písma nového svědectví za nejjistčí a nejdostatečnější máme k duovodu všeliké pravdy. A to svědomo muož býti těm, kteříž nás slýchají aneb náše psání čtou.

Item. Jakož také pravíte, že bychom kněží římské církve řádně svěcené zapírali býti kněžími,[1] tu opět nesnádka jest nám při tom nevědouce, co vy za řádné svěcení máte při kněžích římské církve. To-li, když biskup nad žákem učiní[γ] ten řád, kterýž má napsán v pontifikalu,[2] že některaké modlitby nad ním zříká a maže rutce i říká formu slov od církve římské ustavenou? Myť toho nesmíme za řádné svěcení míti, poněvadž se řád od Boha uložený církvi jeho svaté nezachovává. Neb nejprvé nejvyšší ouředník církve římské, ješto slove papež, kterýž jest puovod všech ouřaduo té církve, ten obecně neřádně v ten úřad vchází, biskupové od něho úřaduov sobě neřádně dobývají, žáci téměř napořád neřádně úřady kněžské od biskupuov, neřádně toho úřadu došlých, přijímají.[c] Ale my to za řádné svěcení máme, když[δ] lidé Boha bojící znamenajíce člověka muže, při němž se znamená některaká jistota, že jest přijal posvěcení spolu s nimi v duchu skrze účastnost pána Krista, znamenajíce dále zvláštními dary obdařeného od Boha, z nichž se jistota ukazuje skrytého vyvolení božího v ten úřad, a doufání majíce, že bude moci užitečně jiným

[a] *Opraveno místo pův.:* pochytiti; *AII:* chopiti.
[b] *Opraveno místo pův.:* nepřipadne.
[c] *V AII chybí.*
[α] 1 Kor. 2, 14. [β] Žid. 13, 9.
[γ] Jaké jest řádné svěcení kněží? *C.* [δ] nb. *C.*
[1] *Srov.* TRUHLÁŘ, *Manualník 103.*
[2] *Pontifikál (pontificale) jest obřadní, liturgická kniha obsahující formuláře obřadu a úkonů biskupských.*

posloužiti podlé těch daruo, kteréž má od Boha,[a] i volé jej v ouřad a potvrzení stane se skrze starší jednoty církve.[1] Toť my máme za řádné posloužení ouřadem kněžským podlé příkladu, kterýž jest ukázal pán Ježíš při apoštolech, jakož toho zpuosob vypsán v knihách nového svědectví: nejprvé že z těch lidí kajících
f. 226[b] kteříž / jsou se k němu vinuli, vybral jich XII, kteříž jsou také křest ku pokání od Jana přijali na to, aby v toho, jenž přijíti měl, věřili; potom uvedl jim v známost Buoh Otec Krista Ježíše Syna svého, aby jej poznali býti Kristem, Synem božím, ješto toho tělo a krev nezjevilo, neb nikdý od žádného sou toho neslýchali, by on byl Kristus, syn Boha živého, a poznavše uvěřili, milovali; za ně také modlil se Bohu Otci řka: *Posvět jich v pravdě;*[α] potom Ducha Svatého dal etc.

Také, bychom ovšem kněží římského svěcení tak zhola za kněží neměli, toho také při nás není.[β] Než patříce k tomu,[γ] kterak hned za apoštoluov někteří z učiteluov, odtrhše se od jednoty jich i vinuli k sobě lid a ten lid nazývali [apoštolé] Antikristem (jakož svatý Jan dí: *Nejmilejší! Poslední-tě hodina. A jako ste slyšeli, že Antikrist přijíti má, již nyní Antikristové mnozí jsou. Z násť sou vyšli, ale nebyliť sou z nás* etc,[δ] a mluvě o kněžích toho lidu odděleného od jednoty církve svaté apoštolské pod jménem pána Krista dí: *Oniť z světa jsou a protož o světu mluví a svět jich poslouchá,*[ε] a mluvě o kněžích církve svaté dí: *My z Boha jsme; kdot zná Boha, slyšíť nás, kdo nezná Boha, neslyšít nás),*[ζ] protož my majíce rozdíl, oznámený skrze Ducha pravdy v apoštolech, kněžstva světa od kněžstva církve svaté, neodsuzujem kněží římského svěcení, by kněží nebyli, ale svědčíme, že sou kněží jednoty světa, v níž přebývajíce[η] posluhují. Protož jakož shromáždění toho lidu, kteréhož sou kněží, jest podlé rodu tělesného a podlé svrchních služebností a obyčejuov,[b] též i kněžství jich jest podlé téhož zpuosobu podlé svrchních služebností.[b] A též jakož shromáždění církve svaté jest podlé rodu nového, též i kněžství té jednoty svěřuje se podlé rození nového. A protož s dou-
f. 227[a] fáním i nyní mohou říci s svatým Jánem i s tovaryši jeho, / kteříž v ten čas byli: *My z Boha sme. Kdož zná Boha, slyšíť nás,*

[a] *V AII následuje:* z nichž se jistota ukazuje.
[b] *V AII chybí:* a obyčejuov ✕ služebností.
[α] Jan 17, 17. [β] *V AII postranní přípisek:* o kněžích.
[γ] Kněží římského svěcení neodsuzujeme, by kněžími nebyli. *C.*
[δ] 1 Jan 2, 18. 19. [ε] 1 Jan 4, 5. [ζ] 1 Jan 4, 6. [η] nb. *C.*
[1] *Srov. pozn. 1 na str. 29.*

kdož nezná Boha, tenť nás neslyší.[α] Ale že jest svět nepoznal Boha, protož úředníkuov od něho poslaných v Duchu jeho neznaje neposlouchá.

Protož za času apoštoluov a za některý čas po nich snáze mohli lidé poznati ten rozdíl církve svaté od té roty, kteráž se oddělila od ní pod jmenem pána Krista vždy zuostávajíci, a tak kněží církve od kněží té jednoty. Neb Antikrist podlé řeči svatého Pavla *tajemství nepravosti jednal*[β] toho času, nemaje znamenitého zboru nikdýž a církev v svém řádu ustavena jsouci stála. Ale nyní (jakož předpověděl svatý Pavel, že *Antikrist přijde ve všelikém svedení nepravosti, tak že v chrámě božím sedne, ukazuje se, jako by byl Buoh)*[γ] nesnadně mohou lidé tomu rozdílu srozuměti. Neb ten lid, kterýž se k Kristu zná a zuostává v milování světa a těch věcí, kteréž sou na něm, velmi se jest rozšířil a jméno jim zuostalo podlé svrchních obyčejuov „církev svatá" a „křesťané věrní" a kněží té jednoty zuostávajíce s lidem v témž duchu, osobili sobě jména, že jsou náměstkové pána Krista a apoštolští, majíce řád svrchní dosti slušný, písma v moc vzali, aby je vykládali, jakž by chtěli, a posluhování zevnitřní všecka jim zuostala v znameních samých bez pravdy, posluhujíce jimi k utvrzení bludu a k svedení. A ti, kteříž by v pravdě přídrželi se pána Krista a jeho poslouchali, tím dokazujíce, že jsou praví oudové církve svaté, a s nimi by jednoty nesměli míti, ti jsou odsouzeni za kacíře.

A takoví tyto časy nesnadně mohli sou míti shromáždění podlé řáduo prvních, neb řád první církve svaté přenesen jest v svět a též všecky služebnosti a to trvá až do tohoto času. A těch služebností užitek se svědčí v jednotě světa a v tom lidu, ješto se pána Boha / nepřídrží a v milování světa zuostává l. 227b
a v jednotě té církve že nic není. Protož v tom takovém změtení kdo ten rozdíl pozná, leč komu milý Buoh dá? Protož doufání máme v pánu Bohu, že nás od toho zachová, abychom kněžími, kterýchž on posvěcuje[δ] a dává církvi své svaté ku pomoci a k posloužení místo Syna svého, abychom jimi pohrdali, ale jich vděční jsouce jim z milosti poddáni byli, tu naději majíce podlé písem, že jich poslouchajíce poslouchati budem pána Krista a tak Boha Otce. A těch pak, kteříž se řádným svěcením chlubí, že jsou podlé římské církve v úřady vešli a tohoto posvěcení od Boha nedo-

α 1 Jan 4, 6. β 2 Tes. 2, 7. γ 2 Tes. 2, 4.
δ Kněžimi dobrými bratří nepohrzeli. C.

šedše, míníme se s pomocí boží varovati, neb tomu věřiti nemuožeme, by nám mohli užitečně k spasení posloužiti těmi zevnitřními služebnostmi, poněvadž těch služebností vnitřních nemají, kteréž sám Buoh dává skrze Ducha Svatého, kteréž posílá církvi své svaté, bez nichž všecky služebnosti zevnitřní jsou jalové a neužitečné.

Mimo všecky pak jiné věci napsané proti nám v listech vašich tomu sme se nejvíce divili, že mezi jinou řečí v listu, kterýž ste psali kněžím do Moravy, známo jim činíce o tom rozmlouvání vašem s námi, takto ste položili, že nic stálého, nic pevného a víry pravé blízkého při nich sme nenalezli.[1] Divíme se tomu, odkud se jest vám to přihodilo, tak bez výminky napsati. Zdali z nepaměti? Ale však byšte měli pomněti, když sme podlé svolení společného mluvili vám, jako počet vydávajíce, kterak smyslíme o spasení lidském a prvotně kterak smyslíme při podstatných věcech spasení (a to podlé řečí pána Krista a apoštolských), a nejprv svědčili sme spasení všech vyvolených božích v milosti, kteráž se stala od Boha skrze Krista Ježíše, Syna jeho (vedouce k tomu řeč svatého Pavla, jenž dí: *Milostí jeho spaseni*
f. 228a *učiněni ste skrze víru, a to ne z vás; dar zajisté boží jest* | *ne z skutkuov* etc)[α] a v oučastnost té milosti vcházejí lidé, když přicházejí ku poznání pána Krista a k víře a k milování a k ustavení úmysla srdce v poslušenství božím, a z toho se ustavují v naději spasení (a tak při tom, jakož srdcem věříme, tak obecné vyznání víry křesťanské ústy vyznáváme říkajíc: „Věřím v Boha Otce všemohoucího etc,“ a ty věci máme za podstatní, neb z nich se svědčí spasení všem vyvoleným — neb o poznání pána Krista dí: *Toť jest život věčný, ať by poznali tě samého pravého Boha a jehož poslal si, Ježíše Krista,*[β] o víře svatý Pavel: *Bez víry nelze se líbiti Bohu,*[γ] též o lásce, že *bez ní žádní skutkové nejsou platní*[δ] — a duovod neb jistota poznání božího při člověku jest, zachovávati se v poslušenství božím — [neb] *kdož by řekl, že by Boha znal a přikázání jeho neostříhal, lhář jest*[ε] — a též o víře svatý Jakub, že *bez skutkuov mrtvá jest,*[ζ] též také lásky neb milování duovod jest zachování řečí, neb přikázaní božích: *Kdož miluje mne, řeči mé zachovávati bude*[η]), a tomuto ste v přítomnosti naší neodepřeli, než když sme dále mluvili, že svátostmi poslu-

α Ef. 2, 8. 9. β 1 Jan 17, 3. γ Žid. 11, 6.
δ Řím. 11, 6. ε 1 Jan 2, 4. ζ Jak. 2, 26. η Jan 6, 65.

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 474.*

hování těm lidem příleží, kteříž k těmto věcem přicházejí darem milosti boží, tomu ste odepřeli a bludem to nazvali.[1]

Protož se tomu divíme tam nám při podstatných věcech neodepřevše, tuto již rozpisujete, že nic stálého a nic pevného a víry blízkého při nich sme nenalezli. Neb co muož stálejšího a pevnějšího býti než poznati Boha, věřiti v Boha, naději míti v Boha[a]? Co bližšího pravé víry než z milosti Boha poslouchati, zlého, což zapovídá, se varovati, a což přikazuje, to činiti? Protož tyto věci podstatné neb základné se jmenují, neb bez nich na základu Kristu žádný se ustaviti nemuož a tak ani se Bohu líbiti, neb skrze něho jest přístup k Bohu Otci, jakož sám dí: *Žádný nepřijde / k Otci, jediné skrze mě.*[α] Neb skrze poznání, kteréhož f. 228[b]
tělo a krev nedává, ale Buoh Otec, ustavena jest církev svatá na pánu Kristu, proti níž brány pekelné[β] neodolají, jakož svatý Matouš píše: *Blahoslavený si, Šimone, synu Janů, neb tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec muoj, kterýž v nebesích jest. A ját tobě pravím, že ty si Petr, a na té skále ustavím církev mou a brány* etc.[γ] K témuž svatý Petr, *kterak všecky věci božské moci jeho, kteréž k životu a k milosti, dány sou nám v poznání jeho* etc.[δ]

O té obecné[b] jedné víře svědčili sou, Duchem božím jsouce osvícení, veliký užitek její pokládajíce. Svatý Ján mluvě o ní takovou moc její pokládá, že skrze ni lidem dává se moc, *aby byli synové boží:*[ε] *Kteřížkoli přijali jej, dal jim moc, aby synové boží byli, kteříž věří ve jméno jeho.*[ζ] A svatý Pavel: *Všickni vy synové boží ste skrze víru.*[η] A skrze tu účastnost božského přirození, kteráž se lidem dává od Boha skrze víru, moc mají, aby se nedali světu ani těm věcem, kteréž sou na něm, ani ďáblu odvrátiti od Boha. Jakož dí svatý Ján: *Všecko, což se jest narodilo z Boha, přemáhá svět. A toto jest vítězství, kteréž přemáhá svět, víra váše.*[ϑ] A svatý Petr: *Jemužto* (totiž ďáblu) *protivte se silní u víře.*“[ι]

O lásce neb o milování mnoho svědčili sou svatí. A by pak nic víc o ní nebylo napsáno než to, že Buoh skrze ni v lidech přebývá a lidé v Bohu (jakož dí svatý Ján: *Bůh láska jest a kdo v lásce přebývá, v Bohu přebývá a Buoh v něm),*[κ] tehdy jest věc

[a] *AII:* Bohu. [b] *Orig.:* obečné.
[α] Jan 6, 65. [β] Poznání. *C.* [γ] Mat. 16, 17. 18. [δ] 2 Petr 1, 3.
[ε] 1 Jan 3, 1. [ζ] Jan 1, 12. [η] Gal. 3, 26. [ϑ] 1 Jan 5, 4.
[ι] 1 Petr 5, 8. [κ] 1 Jan 4, 16.
[1] *Srov. pozn. 2 na str. 39.*

užitečná a stálá, neb nikdý nevypadá. O stálosti a pevnosti naděje, kteráž z milosti boží a z dobrých skutkuov pochodí, svatý Pavel k Židuom mluvě nazývá ji *kotvou pevnou*[α] zachovávající člověka
f. 229[a] při Bohu, / aby od něho neodcházel ani odcházel[a] od práce, kteráž příleží lidem od Boha vyvoleným k dokázaní známosti pána Krista, kterouž od Boha mají, víry a milování a ku potvrzení naděje, kterouž mají v Bohu.

Tyto věci za podstatné, za stálé a pevné majíce,[b] svědčíme s doufáním, kteříž těch věcí zde duojdou a v nich setrvají, že spaseni budou, v tom nepotupujíce svátostí církve svaté a jiných služebností, kteréž jest zpuosobiti ráčil Buoh Otec skrze Syna svého v Duchu svém ku prospěchu a ku pomoci těm, kteříž v jednotě její přebývají, ale příčina se obmýšlé neb dává skrze to k užitečnému posluhování a přijímání svátostí. Máte-li vy pak co stálejšího a pevnějšího a pravé víry bližšího, i my bychom rádi chtěli od vás zpraveni býti.

Jakož také nás dotýčete v listu, že bychom ku potupě to o vás mluvili, že byšte nám statčiti nemohli odpovídati k těm věcem, kteréž sme k vám mluvili a vám předložili,[1] v tom se neznáme, bychom to učinili. Než pak ten člověk, kterýž jest vám takovou věc donesl nejistou, což rozuměti muožeme po psání listu, který ste poslali[c] do Moravy,[2] že jest vám zle při vašem svědomí posloužil. Neb jako dčbán zkažení srdce vašeho, kteréž vám přišlo skrze tu nejistou pověst, kteráž vás došla o nás, vylili ste skrze nepříhodná a nekřesťanská slova a mstivá a hánlivá a máme za to, že rovnou vinu aneb podlé některých příčin větčí v sobě zavírají nežli „rácha" anebo „blázne", z nichž se svědčí odsouzení a oheň pekelní. Z toho se také bojíme, že jest vám přišlo to, že ste přesažitě[d] napsali v listu o nás, že ste s námi rozmlou-
f. 229[b] vajíce / nic stálého, nic pevného a víry blízkého při nás nenalezli, toho všeho aneb zapomenuvše aneb za nic nemajíce, co sme o podstatních věcech před vámi mluvili podlé svědectví pána Krista a apoštolského, k čemuž se všickni učitelé římské církve svědčí i vy sami i všickni učitelé jednoty vaší totéž vyznávají, neb křivé svědectví, když je lidé přijímají, nic dobrého v nich

[a] *V AII chybí*: ani odcházel. [b] *V AII chybí.*
[c] *AII:* psali. [d] *AII:* přeložitě.
[α] Žid. 6, 19.
[1] *Vztahuje se k listu psanému do Moravy. Srov. pozn. 2 na str. 474.*
[2] *Srov. str. 480.*

nemuož než v nemilosti, v nepokoji a v rozličných ruoznicích je ustavovati.

Jakož také v listech nás již jako odsouzené a neústupné oznamujete, postavujíce i krále na tom, abychom vykořeněni byli a od obcování věrných křesťanuov daleko hnáni a kněží k tomu pilně napomínáte, aby lid od nás vystříhali,[1] zdá se, že se nám krátko stalo od vás podlé toho svolení, kteréž mezi námi bylo a podlé podávání našeho. Jakož vám to muož v paměti býti, kterak když ste čtli ty duovody, jimiž ste na nás dovodili, že bychom bloudili, žádali sme vás beze vší lsti, abyšte nám ty duovody napsaný[a] dali a my abychom je bratřím, od nichž sme posláni byli, donesli a ohledajíce, jak bychom se při tom chtěii míti, abychom to vám psáním aneb osobně vrátíce se známo učinili. A toho se vám učiniti nezdálo. A ještě i nyní rádi bychom těm duovoduom, abychom jim mohli srozuměti.

A abyšte mohli tím mocnějí srdce toho kněžstva, kterémuž píšete, a skrze ně i lid obecný v nenávist proti nám zbuditi,[b] aby z toho to, což za prospěch máte, totiž náše vykořenění a vyhnání daleko od sebe, mohlo dostatečnějí přijíti, přivodíte jim ku paměti mistra Jana z Rokycan, kterýž již dokonal běh života svého, jako na příklad jej kladouce, že on až do smrti se jest nám pro/tivil.[2] f. 230
Jiného v tom, jakož za to máme, neobmejšlíte, než aby i oni zbuzeni[c] jsouce v nemilost, i protivili se nám až do smrti. Milí páni mistři, zdá se, že tím obyčejem, kterýmž vy se domníváte prospívati, málo lidem prospějete, poněvadž v tom Krista pána a apoštoluo nenásledujete. Neb on ani příkladem ani slovem dal jest učedlníkom svým příčiny k takovému prospěchu, ale trpělivě snášeje a všeliké bezpráví trpě, příklad v tom dal, aby tak prospívali jeho až do skonání. A což na sobě příkladem ukázal, to také jiným chválil, *blahoslavené* nazývaje ty, *kteřiž protivenství trpí* etc, slibuje jim *královstvi nebeské.*[α] A protož apoštolé v duchu jeho místo něho poselství dějíce tak sou prospěšně úřad svuoj konali, příkladu i naučení jeho následujíce. A protož, jakož muož známo býti z řečí apoštolských, že jsou mnozí byli, ješto od nich odstupujíce, v bludy, v kacířstva a v hříchy padali jsou a apoštoluom se proti-

[a] *AII:* napsané. [b] *AII:* vzbuditi. [c] *AII:* vzbuzení.

[α] Mat. 5, 10.

[1] *Tento asi obsah má list zapsaný v „Manualníku“ (vyd. Truhlář) str. 103, ale forma přece není tak ostrá. Možná, že list psaný do Moravy byl formy ostřejší.*

[2] *Srov. TRUHLÁŘ, Manualník* 103.

vili a veliké škody činili křesťanom věrným, zuostávajícím v jednotě církve svaté s apoštoly, a spolu s nimi v jedněch obcech jsou byli, však nikdýž nečte se, aby věrné k tomu napomínali, aby je vykořenili a z obcí, v nichž sou byli, v městech neb ve vsech, daleko od sebe zaháněli, ale k tomu sou lidi napomínali, aby se takových varovali a protivenství, kteráž by od nich přišla na ně, aby pokojně snášeli. A když sou lid v tom věděli, že sou protivenství trpělivě snášeli, radovali sou se z prospěchu práce své, pánu Bohu z toho díky číníce. Ale vy byšte se snad z toho prospěchu radovali, když by vašeho napomenutí uposlechnouce kněží, lid k tomu navedouce, vykořenili nás a vyhnali nás od sebe někam daleko, do Turek aneb jinám.

f. 230[b] Dejž milý Buoh, abyšte to v soud v duchu pokojném vzali, koho napomínáte: že kněží takové s lidem takovým, ješto, byšte se se vší mocí světa k tomu snažili, ledva byšte mnohé z nich k milování přátel přinutili, a nevíme, byšte tomu co učinili. Protož pohleďte na dílo své a bojte se, byšte se za ně v den příští pána Krista nestyděli.

Toto vám píšem, pán Buoh toho svědek, že žádnou příčinou pohanění vašeho aneb potupy, ale bojíce se za vás, byšte hněvu božího na se i na lid nezbudili,[a] dělajíce dílo odporné pánu Bohu, zbuzujíce lid tělesný, hovadný k nemilosti a k nenávisti proti mnohým Boha bojícím lidem. Máte-li nás za koukol, ponechtež až do žní, ať spolu roste koukol s pšenicí podlé rozkázaní hospodáře.

Píšíce také do jednoty moravské a vystříhajíce od nás, nazýváte nás slepé a vuodcemi slepých,[1] přivodíce řeč pána Krista, kterýž dí: *Nechte jich, slepít jsou a vuodce slepých.*[α] I ovšem dobrá a užitečná jest rada pána Krista a zvláště k těmto časuom nebezpečným na skonání světa, ale kdo srozumějí té radě, aby srozumějíce ji zachovali, poněvadž ten lid, kterýž slovou křesťané, na mnoho rot rozděleni jsou a jedni druhých pomlouvajíce slepými nazývají, než sami ti, kteříž Boha poznajíce, kterýž jest světlo, i poznají ty, kteříž s ním účastnost majíce i jsou také pro účastnost jeho světlo? Protož ta řeč (soud číníce podlé písem), nevíme, komu blíže připadne. To vážíce, koho jest pán Ježíš vystříhal, že ty, kteříž sou, poznavše jej poslaného od Boha, jeho se pří-

[a] *AII:* nevzbudili.
[α] Mat. 15, 14.
[1] *Srov. pozn. 2 na str. 474.*

drželi a jeho poslouchali, a aby škody v tom nebrali, vystříhal je od mistruov a zákonníkuov, kteříž sou pána Krista nepoznav/še f. 231
i nepřídrželi se jeho ani ho neposlouchali a lid od něho odvodili, kteříž mimo jiné zdáli se lidem učení a tak osvícení proto, že jsou byli v zákoně dospělí a v náboženství zevnitřním jiné přesahujíce, kteréž[a] sou konali podlé ustavení svých a pod tím sou přestupovali přikázaní boží, plní jsouce vnitř pokrytství a vší nečistoty etc, a protož je slepé nazval: též i nyní mohou býti a jsou slepí všickni lidé Boha neznajíce, kteřížkoli přikázaní jeho neostříhají a nejsou dobře živi a v lásce nepřebývají. Neb sou tak mluvili apoštolé sjednávajíce se v tom s pánem Kristem. Svatý Jan dí: *V tom víme, že sme jej poznali, neb přikázaní jeho ostříháme. Protož kdož by řekl, že Boha zná a přikázaní jeho neostříhá, lhář jest.*[α] A jinde dí: *Kdož miluje bratra svého, v světle chodí a pohoršení v něm není, ale kdož nenávidí bratra svého, ve tmách přebývá a ve tmách chodi a neví, kam jde, neb sou tmy oslepily oči jeho.*[β] Protož o přikázaní, v němž se naplnění všech jiných zavírá, totiž o milování, mluvě David dí: *Přikázaní Páně světlé osvěcuje oči.*[γ] A svatý Petr mluvě o dobrých skutcích, skrze něž se mají vzdělávati lidé na základu víry, dí: *Ale vy všicku přiložíce pilnost* etc.[δ] Infra: *Při kom tyto věci nejsou, slepý jest a rukou šmakaje*[ε] etc. Ty a takové lidi nazýval jest pán Ježíš a jeho apoštolé slepé, kteříž Boha neposlouchají, zlého se nevarují, dobrého nenásledují, v lásce nepřebývají. A takových množství jest veliké všudy v obcech, v městech, v městečkách i ve vsech. A kněží, jakož římští, také i vaší jednoty mnozí, v takových věcech s lidem se sjednávajíce jsou jich vuodce, s nimi jednotu majíce.

Protož, milí páni mistři, pro pána Boha vezměte to v soud v pokojné / mysli, jsou-li takoví světlo, kterýmž píšete a od nás f. 231[b]
vystříháte, aby se nás slepých varovali. Bojíme se velmi[b] [za] to, byšte skrze [takové] psání příčiny lidem nedali domnívati se o vás, že ste z počtu těch, o nichž pán Buoh mluvil skrze proroka: *Běda vám, ješto říkáte dobrému zlé a zlému dobré, pokládajíce tmy za světlo a světlo za tmy.*[ζ] A toho bychom vám nerádi[c] přáli. Vezměte i to, prosíme, v soud, když píšíce napomínáte, aby nás vykořenili a vyhnali daleko od obcování věrných, a k tomu při-

[a] *V orig.:* kteráž. [b] *Následuje přetržené:* že. [c] *Orig.:* neřádi.

[α] 1 Jan 2, 2. 3. [β] 1 Jan 2, 10. 11. [γ] Ž. 19, 9.
[δ] 2 Petr 1, 5. [ε] 2 Petr 1, 9. [ζ] Iz. 5, 20.

vodíte radu pana Krista, jenž dí: *Nechte jich, slepít jsou* etc,[α] ješto se zdá odporná napomenutí vašemu. Neb vy velíte vykořeniti a vyhnati a pán Ježíš velí nechati. Kamž se pak hnouti mají? Radou vaší pohrdati mají a rady pána Krista následovati, či-li radou pána Krista pohrdajíce po vaší odjíti? Neb se zdají sobě odporné. Leč vy při tom jiný rozum máte než my, ješto by podlé něho mohlo obému dosti učiněno býti. Ale my doufání máme v pánu Bohu, že se tak stane, jakž jest on uložil v své skryté božské radě: buď vyhnání, bude-li chtíti, buď pokoj. Cožkoli z toho dopustí, víme, že nám dobré věci obmejšlí jako dobrotivý otec synuom. Mocně jemu to v moc dáváme, žádajíce vždy, aby, což by nám k lepšímu bylo, tak se stalo.

Item dotýčete, že bychom se točili neb kolébali a při všech téměř věcech pochybovali etc.[1] Při tom nerozumíme, co nám to za točení neb kolébání aneb pochybování počítáte. Neb to víme, pokudž při sobě postíháme, že při věcech spasitedlných, kteréž sou nám oznámeny skrze proroky, pána Krista a apoštoly, žádného pochybování nemáme, nebo[β] v čemž jest vysvědčeno spasení skrze ně, beze všeho pochybování tak věříme, že kdož se v tom
f. 232 zachová / až do konce, spasen bude, a v čem se svědčí zatracení a kdož v tom bude nalezen a zuostane v tom, že zatracen bude. Také[γ] v čem pán Buoh lid svuoj snáší, totiž v nedostatcích, kteříž se jim přiměšují z hlouposti neb z nemoci, proti jich dobrému a upřímému úmyslu, nemáme žádného pochybování, ale doufání máme v pánu Bohu, že jim to milostivě odpouští pro zasloužení pána Krista, Syna svého, a to podlé svědectví apoštolského. Při posluhování svátostí,[a] kteréž zřídil Buoh Otec skrze Syna svého, a jiných služebností také[δ] žádného pochybování nemáme, ale svědčíme, když se úmysl boží zachovává a řád při tom, že pán Buoh činí lidem užitek ten, pro který sou zpuosobeny. Leč byšte snad nám to za točení aneb kolébaní počítali, když při případných věcech jednostejné formy nezachováváme, ale někdy jinak a někdy jinak formy při posluhování měníme. I to z oumysla činíme nemajíce v tom žádného pochybování; neb[ε] i vy tomu rozumíte, že případné věci proto slovou případné, neb jich forma zmeniti se muož, jakž kdy příčina připadne, bez proměny podstaty, když

[a] *V originále nesprávně opraveno:* svátost[mi].

[α] Mat. 15, 14. [β] *V AII po straně:* 1. [γ] *V AII po straně:* 2.
[δ] *V AII po straně:* 3. [ε] *V AII po straně:* 4.

[1] *Srov. str. 480.*

se v tom jiného nic neobmejšlí než užitek ten, pro kterýž se ty služebnosti přisluhují.

Také snad mohli byšte příčinu vzíti tak o nás psáti, že při všech téměř věcech pochybujem, z toho, když sme byli tázáni od vás o těch věcech, kteréž sou uvedeny duomysly lidskými bez duovoduov písma a příkladuov prvních, totiž pána Krista a apoštolského, že sme vám podlé vuole vaší ne ihned tak kvapně odpovídali.[1] Při tom sme vám promluvili, že my o ty věci, kteréž nejsou Bohem přikázány ani zapovědíny, jestliže lidem nepřekážejí, ale nápomocny / k tomu, v čemž se svědčí spasení, ne- f. 232b
snádky nemáme; pakli by skrze ně lidé hynuli v lepších věcech a jako nějakou zástěru k zatmění smysla sobě činili při duchovních věcech, tomu bychom odpírali bez pochybování za to majíc, že bychom v tom posloužili vuoli boží, poněvadž při těch věcech, kteréž sou na svobodě, tak se lidé míti mají, kterak by nehynuli v dobrém ani sobě příčiny skrze ně dávali k zlému, ale k přispoření dobrého, známosti pána Boha, k vzruostu víry a k zachování lásky a utvrzení naděje.

Při těch také věcech zvláštních, kteréž jmenujete v listu, že bychom zlý smysl měli, totiž při křtu a svátosti těla pána Krista a při kněžství,[2] i nepoložili ste příčin, kterýmiž sme vedeni, abychom se tak měli v smyslu i v skutku. A zdá se, že jest slušalo to učiniti, poněvadž ste vuodcím a zprávcím lidu to psali, my pak

[1] *Týká se nepochybně otázky klanění se eucharistii při pozdvihování, vystavování a nošeni jejího v monstranci. Bratří asi při disputaci snažili se vyhnouti určitým odpovědím na konkretní otázky, jež jim v té věci byly kladeny. Vysvětlení bratrské, jež hned následuje, zdá se sice odporovati tomuto výkladu, ale poněvadž otázky vnějších obřadů se pisatelé dotkli již v odstavci předešlém, nevztahuje se to, co v tomto odstavci následuje, na tytéž věci. Bratří patrně úmyslně vůči veřejnosti chtěli jaksi zastříti, že otázka eucharistie byla hlavním kamenem úrazu při jejich disputaci s mistry. Je vůbec nápadno, že v celém dosti obšírném listě není určitější zmínky o této věci, jistě velmi choulostivé, která přece podle všeho byla hlavním předmětem jednání V následujícím odstavci zmiňují se sice pisatelé o výtce, že bratří mají „zlý smysl“ m. j. i „o svátosti těla pána Krista“, což se týká patrně výkladu o způsobě přítomnosti Kristovy v eucharistii, ale také nic určitějšího o tom není pověděno. List mistrův Pražských v „Manualniku“ Korandově zapsaný (vyd. Truhlářovo str. 103) praví: „Rursum de existencia Christi in sacramento venerabili eiusdemque ibidem adoracione asserunt sub fide non esse credendum“ — což dobře přiléhá k tvrzení bratří, že „při těch věcech, kteréž jsou na svobodě, tak se lidé míti mají, kterak by nehynuli v dobrém . . .“*

[2] *Vztahuje se k listu psanému mistry Pražskými do Moravy.*

povinovati sme žádajícím počet z toho učiniti, jakož sme před vámi učinili, jakož ten úmysl máme k oznámení vuole boží při tom. A[α] tak měli byšte pamatovati, že i toho sme vám podávali, když sme mnohé nesnádky mezi sebou o svátostech měli.

Jestliže v ten řád, kterýž sami vychvalujete, první církve nejprv kněžstvo uvedete, potom lid, a kteříž by nechtěli buď z kněží a neb z lidu v tom řádu s vámi zuostati, abyšte je vyobcovali, shledáte, dlouho-liť meškati budem, abychom s vámi jednoty neměli. A to také shledáte, že ani o křest ani o jiné svátosti nebude mezi námi nesnádky. A v tom oumysle i podnes stojíme, hotovi jsouce, jestliže by milý Buoh vás v ten řád ráčil uvésti, jakož toho všem vuobec žádáme.

f. 233[a] List mistra Rokycány proti pikhartom.
Rozeslán po městech věrných a zapsán na rathouze Pražském Starého Města.[a]

⟨M⟩ilost[b][1] a milosrdenství od Boha Otce a Krista Ježíše pána našeho. Já mistr Jan z Rokycan v naději pána Ježíše Krista žádost maje k srdečnému spasení lidskému, znamenám slovo svatého Pavla, jenž dí: *V poslední časy odstoupí někteří od víry pilni*[c] *jsouce duchuo bluduo a naučení ďábelských v pokrytství, jenž mluviti budou lež,*[β][2] proti nimžto a jich pokrytství a po-

[a] *Nadpis tento napsán jest tučným červeným písmem. V AII f. 56a zní takto:* Listové mistra Rokycány proti bratřím k potupě a zošklivení jich lidu vůbec. *Ostatek f. 56a a celé f. 56b jest prázdné. Na f. 57a jest týž nadpis jako v AI. Tekst tohoto listu vyplňuje v AII f. 57a, 57b a polovici f. 58a. Pak následují 3 stránky prázdné. Na f. 62a následuje kus s nadpisem:* Psání mistra Jana Rokycany.

[b] *Iniciálka chybí.* [c] *AII:* plni.

α Bratří ohlašovali se kněžím, že chtějí se jimi zpravovati, když se uvedou v řád první cirkve. *C.*

β 1 Tim. 4, 1. 2.

[1] *Týž kus nalézá se též v AII f. 56a—58a a rkpe kapituly Pražské sg. C 114 f. 124b—125b. Výňatky tiskl GOLL v ČČM 1884, 46 a ČČM 1886, 128. Obsah podává PAL'MOV, Bratja I, 1, 91—92. Srov. též str. 120. Sepsání listu klade GOLL v ČČM 1883, 517 do r. 1469—1470. Já bych jej kladl spíše ještě do r. 1469. Viz shora moji PŘEDMLUVU. K tekstu rukopisu kapitulního nemohlo býti přihlíženo, ježto rukopis tento v době, kdy se edice moje připravovala, byl nepřístupný ba i nezvěstný.*

[2] *Až dotud podobně jako v prvním veřejném listu Rokycanově proti bratřím (VÝBOR II, 733).*

šmurnosti napomíná svatý Pavel řka: *Žádný vás nesvoď v pokoře a v náboženství andělském*[α] a vypisuje je tudíž k Kolocenským a dí, že nepovolují tělu, nehledí cti které v světě, ani těla do nasycení krmí,[β][1] že druzí i z takových smysly divné a nové o těle pána Ježíše Krista v svátosti velebné uvodí, odvodíce lid od víry těla pána Ježíše Krista pravé, od klanění témuž pánu v té svátosti etc, k tomuto vás napomínám, abyšte věřili a drželi, že u velebné svátosti jest celý Kristus, pravý Buoh a pravý člověk v svém vlastním přirození a podstatě, kterou jest vzal z panny Marie, jenž na kříži visal[a] a sedí na pravici Boha Otce v nebi. Ta víra základ má, kdež jest řekl pán Ježíš: *Vezměte a jezte, toť jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude.*[γ][2] A že to tělo jest zrazeno, kteréž jest z panny Marie vzato, protož to jest v svátosti velebné. A vedlé řeči svatého / Augustina, kteréhož f. 233[b]
přivodí mistr hlubokých smysluov,[3] *jako osoba Kristova jest z Boha a člověka, neb jest pravý Buoh a člověk, tak jest chtěl obět tuto církve svaté ze dvojí věci míti, totiž z*[b] *svátosti vidomé a pravdy těla jeho.*[δ] Protož obět ta velebná přirození a pravdu těla Kristova v sobě zavírá.

Tomu pánu Ježíši Kristovi všickni věrní v té svátosti mají se klaněti. A proč?[ε] Pro nerozdílné spojení člověčenství s božstvím v té jeho osobě. A tak ona slova víry „sedí na pravici boží“, jimiž zle a bludně odvodí od víry těla božího, že na nebi jest a zde jeho není, doktorové praví, že to sedění na pravici zavírá pospolnost poctivosti, neb touž poctivostí[c] ctí se tělo Kristovo, jelikožto spojeno jest s božstvím jako Buoh. A tak svatý Augustin dí: *Já božímu tělu i dokonalému v Kristu člověčenství proto se klaním že od božství přijato jest a s božstvím spojeno.*[ζ][3]

Témuž Kristu a jeho člověčenství andělé se klanějí, jakož svatý Pavel dovodí v epištole k Židom,[η] a tak Origenes mluví na

[a] *AII:* visel. [b] *V originále stojí:* v. [c] *AII:* pospolnosti.

[α] Kol. 2, 18. [β] Parafráse Kol. 2. 3. [γ] Mat. 26, 26.

[δ] *Petri Lombardi,* Sententiarum libri quatuor, l. IV, distinctio X, u *Migne,* Patrologia lat. t. 192, str. 860.

[ε] *Postranní přípisek v AII rukou Komenského:* Milý Rokycané, což ty sám si přehrozný pikhard, t. velmi zmotaný pletichář.

[ζ] *Místo toto nemohlo býti zjištěno.* [η] Žid. 1, 1.

[1] *Podobně jako v prvním veřejném listu Rokycanově proti bratřím (VÝBOR II, 737).*

[2] *Tento passus jest obměnou příslušného místa v prvním veřejném listě Rokycanově proti bratřím — srov. VÝBOR II, 733—734.*

[3] *Srov. VÝBOR II, 734.*

Ezaiáše proroka a dí: *Tělo zajisté boží jest božství plno*[α] a výklad pořádný na ta slova svatého Pavla: *Klanějte se jemu všickni anjelé*[a] *boží*[β]: *Hle,* dí, *jemu, kterýž jest trpěl a umřel.*[γ] *Ne o božstvi tato slova se praví, ale o člověku přijatém.*[δ] *Klanějte se jemu,* dí, *všickni anjelé*[b] *boží vedlé člověčenství.*[ε] Přikazuje se andělom, aby se Kristu klaněli,[ζ] poněvadž dokazuje tím většího nad anjely,[c] čím větší jest pán nad služebníky. Protož přikázal jest všem andělom klaněti se Kristovi vedlé člověčenství.

f. 234[a] Ale takoví drzí a všete/ční lidé říkají: „Nikdež zákon aniž Kristus kde řekl, aby se jemu klaněli." Ale k tomu odpověd: Kristus řekl jest ve čtení: *Věříte-li v Boha, i ve mne věřte,*[η] v tom zavíraje, jako Buoh Otec jest nestvořený, všemohoucí, nesmírný, věčný, tak i jeho Syn,[ϑ] neb dí: *Já a Otec jedno sme.*[ι] Tehdy jakož Boha Otce ctíme, máme také i jeho Syna Ježíše Krista, kdekoli jest. A tím muož odpovědíno býti k jich lehkému odporu: Kristus nikdýž zjevně neřekl v zákoně: „Posvěcujte těla mého před obědem ráno", protož nemá ráno posvěcováno býti. Item neřekl jest: „Před svátostí těla mého světla palte a rozžehejte, ubrusy zpuosobujte na oltáři", protož nemáme ublusuov[d] zjednávati. Jakož toto jsú lehcí duovodové, tak i jich lehký důvod, že by se tělu božímu klaněti lidé neměli z toho, že zjevně v zákoně není položeno o klanění. Ale svatý Jeronym, když kněz na smrti jemu tělo boží přinesl, píše svatý Euzebius o smrti jeho, že by mluvil a řka: *Ó ušlechtilé hody, na nichžto pod zpuosobou chleba a vína Buoh a člověk se přijímá!* A dále potom: *Ó krmě přepřevýšená, jíž poctivost a modlení, klanění a velebení a chvalami všemi,*

[a] *AII:* andělé. [b] *AII:* andělé. [c] *AII:* anděly. [d] *AII:* ubrusův.

[α] *Origenes,* In Isaiam homilia VI. (*Migne.* Patrologia ser. gr. 1. 13, 325).

[β] Žid. 1, 6.

[γ] *V AII postranní připisek v levo rukou Komenského:* Hádejž, také-li ta hostia trpěla a umřela za tvé hříchy.

[δ] *V AII postranní připisek v pravo rukou Komenského:* A coť se zdá, že ta hostia jest člověk přijatý.

[ε] *Místo toto nemohlo býti zjištěno.*

[ζ] *V AII nalézá se za tímto slovem značka ⊦ a k ní vztahuje se postranní připisek v levo rukou Komenského:* Kristu, ale ne chlebu.

[η] Jan 14, 1.

[ϑ] *V AII následuje za tímto slovem znamení ^ a k němu se vztahuje postranní připisek rukou Komenského:* Syn boží a ne chléb.

[ι] Jan 10, 30.

jenž má oblíbeno býti.[1] A svatý Ambrož v modlitbě, v kteréž před sloužením mše modlil se takto Bohu: *Nauč mě skrze Ducha Svatého tvého s tak velikou svátostí obirati se tou poctivostí, tím náboženstvím a bázní, jimiž jest hodné / a slušné. Dej mi o tak* f. 234[b]
veliké svátosti smysliti, rozuměti a pevně držeti, mluviti a mysliti, co se tobě líbí a užitečné duši by mé bylo![2] Protož, milí křesťané, víry, písmy zákona božího a svatých příklady i jich naučeními upevněné, držte se a v ní se zachovejte, a [na] ono naučení svatého Pavla pamatujte, jenž k Židom píše die: *Naučeními rozličnými a hostinnými neroďte býti odvedeni!*[α] A naplňte Ducha Svatého řeč, jenž dí v Ecclesiastiku[β]: *Nechoď po každé cestě,* totiž po každém duomyslu, dí výklad, jednak jedné cesty, nuž druhé se přídržě.[a] Neb písmo svaté dí dále tak: *Hříšník dokázán bývá ve dvojím jazyku.*[γ] A dí dále: *Budiž pevný na cestě boží, jelikožto u víře, v kteréžto toliko zviklati se jest smrtedlná rána.*[b δ]

Léta Páně tisícího čtyrstého šedesátého šestého. f. 236[a]
Kněz Martin Lupač z Chotěboře.[c]

⟨P⟩říteli[d 3] vždy milý! Totoť zjevně i na kázaní mluvím i tobě radím: Když kněz řádně mši svatou slouží, věř úplně nepochybuje, žeť pěstuje a přijímá i rozdává pravé tělo boží, kteréž pro nás a za nás zrazeno a na kříži umřelo a do hrobu vloženo. A na té víře o božím těle sprostnému a ne všetečnému člověku jest dosti. A to jiným ukaž.

a *Orig.:* přídrží.

b *Po tomto kuse následuje půl stránky prázdné. Také f. 235[a] a 235[b] jsou prázdné.*

c *Nadpis psán jest červeným tučným písmem.* d *Iniciálka chybí.*

α Žid. 13, 9. β Sir. 5, 11. γ Sir. 5, 11. δ Sir. 5, 12.

1 *Srov. VÝBOR II, 734. Citát tento vzat jest z domnělého listu Jeronymova žáka Eusebia Damasovi, biskupovi Portskému, a římskému senátorovi Theodosiovi, vypravujícího o smrti Jeronymově. List tento je nepochybně podvržený. Otiskl jej MIGNE, Patrol. ser. lat. t. 22, str. 239 sl. Hořejší místo nalézá se na str. 272. 273. Srov. ZÖCKLER, Hieronymus etc. (Gotha 1865) str. 319.*

2 *Srov. Praecationes duae ,hactenus Ambrosio attributae. Praecatio prima. In praeparatione ad missam v MIGNE, Patrol. ser. lat. t. 17, str. 830—831.*

3 *Celý kus tento otiskl GOLL v ČČM 1885, 65. Obsah podává PAL'MOV, Bratja, I, 92. O jeho významu viz pozn. na str. 8. Srov. též PŘEDMLUVU.*

Item. Tázal-li by tebe kdo dále řka: „Kterak jest tu tělo boží, anebo jest-li vedlé svého přirozeného bytu aneb obyčejem a během přirozeným," na to na vše odpověz směle a rci: „Nevím. Věřím, že jest pravé tělo boží, z panny narozené, ale nevím, kterak jest a kterými obyčeji, kterými povahami aneb kterou měrou."

Dvě jsta slově při hádaní a při otázkách o božím těle. Jedno: co jest? A druhé: kterak jest? Měj se pak na paměti dobře, kdyby tebe kdo tázal o božím těle, co věříš, ať tebe z prvního slova nepřevede v druhé nekonečné. A jestiť nesnadno uvarovati se toho, neb jest jedno blízko druhého a bývá to mezi lidmi, když těch dvou slov nerozumějí, v hádaní i v hanění zajdou
f. 236[b] a řeči zavříti neumějí. Protož v takových puotkách odbývaj chytrosti lidské moudře, drže se prvního slova, že jest pravé tělo Kristovo, ješto sedí na pravici boží, a to věř, jako by měl Bohu duši dáti! Druhé slovo Bohu poruč a rci: „Nevím, kterak jest tělo boží i tam i zde. To ví sám Buoh." A mimo to vystříhaj se všetečnosti![a 1]

[a] *Mezi tímto a následujícím kusem jsou vynechány asi tři řádky.*

[1] *Jiný, o deset let starší projev Lupačův o svátosti těla Páně zapsán jest v rukopise Dietrichsteinské knihovny v Mikulově sig. N. 24 II f. 29b—30a p. t.:* List kněze Martina Lupače.

Milý v Hospodinu! Nerad slyším toho, že se mezi vámi vrtí svár o svátosti oltářnie. Jáť sem vždycky tu vieru držal, držím a naději se, že držeti budu, že chléb jest Jezu Kristovo tělo, narozené z panny Marie, umořené etc. Item tři věci rozdielné v oběti oltářnie posvěcené znamenám, totiž svátost toliko, druhé věc svátosti toliko, třetí věc svátosti i svátost spolu. Toť nazývám svátost toliko, cožkoli jest tam čitedlného, omakatedlného etc od člověka smrtedlného, viditedlného, rozdělitedlného a ješto muož býti samo o sobě neseno. Pak to, což jest věc a svátost spolu, nazývám a věřím pravé tělo Kristovo na kříži umořené, přirozené, kteréžto přijde súditi živých a mrtvých. To věřím býti v svátosti oltářnie. A slove věc svátosti, neb znamenám skrze to, co slove svátost toliko. A slove svátost těla Kristova duchovnieho, to jest cierkve, kterážto totiž cierkev v oběti oltářnie nenie a mienί se a znamenává se. Item líbilo by se mi, abychom v té matery byli holubice sprostné, smysléce jako nemnozi vidúce. Jakožto i na kazatedlnici od mnohých let učím, že sprostným k vieře zjevné na mále jest dosti. Obyčej bytie těla Kristova, bytie v hostý neb v oběti nenie žádný z smrtedlných, by dostatečně vypravil. Proto buď dosti viera srdce vnitř, vyznánie úst vně aneb zevnitř, že to jest, ukážíc hostý aneb obět svátosti, tělo Kristovo. Dostiť mají sprostni.

Dán v Klatovách rukú Martinovú, zprávcí duší léta M°CCCC°LVI° v svátek rozeslání apoštoluov svatých ⟨= *15. července*⟩.

Srov. výše pozn. 3 na str. 491.

Odpověd bratří starých všem vuobec na psání mistra Jana z Rokycan, kteréž učinil ohyžďuje a haněje bratří a kněží jiné k témuž psáním svým[a] zbuzuje, aby i oni na kázaní čtúc ohyžďovali bratří lidem a bouřili etc proti nim. Léta 1470.[b]

⟨J⟩akož[c][1] mnohému lidu známo jest, kterak tento čas mistr Jan z Rokycán listy některaké rozsílal[d] po městech i jinde, v nichžto napomíná lid pilně, aby u víře stáli a svuodcím se svoditi nedali,[2] to i my za dobré máme a toho žádáme, aby ti, kteříž sou došli pravé víry boží, aby v ní stáli a od ní se odvoditi nedali a ti, kteříž by porušenú a mrtvou víru měli, aby je milý Buoh pro své milosrdenství opraviti ráčil. / Než že sme f. 237[a]
srozuměli z jeho psání a zvláště z toho, že některé jednoty naší zejmena na listu jmenuje,[3] že to o nás míní, aby se nás lidé vystříhali, aby svedeni od nás nebyli, my pak toho i jiného pohanění pro Boha a pro své spasení mohli bychom v mlčení zane-

[a] *AII:* svým psáním.

[b] *Celý tento nadpis v AI psán jest červeným tučným písmem.*

[c] *Iniciálka chybí.* [d] *AII:* posílal.

[1] *V AI vztahuje se nadpis tohoto kusu ke všemu, co jest tam zapsáno od f. 236b až na f. 289b. Ale již bratr Jan Blahoslav shledal, že ODPOVĚD BRATŘÍ STARÝCH VŠEM VUOBEC NA PSÁNÍ MISTRA JANA Z ROKYCAN sáhá pouze na f. 244a, kde se končí slovy:* v duchu nečistém, hněvivém, zlostném, *a přičinil na tom místě příslušnou poznámku (srov. f. 244a). Blahoslav mohl to poznati nejspíše z AII, kde náš kus vyplňuje pouze f. 62a—67a. Také z obsahu lze snadno poznati, že slovy:* Protož sobě dovodí kněží zlí Jidášem *začíná něco, co k našemu kusu nepatří. Jest to kus traktátu SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH, který se nalézá v AI na f. 28a—65a, a to od místa, jež slovy shora uvedenými tam počíná na f. 40a, jak také Blahoslav na svém místě poznamenal. Souběžný tento tekst zařaděný pod nepravý titul sáhá až ke konci shora uvedeného traktátu a končí na f. 285b. Tam k němu jako přímé pokračování jest přičleněn tekst, který není nic jiného než jen poněkud pozměněné psaní bratří PANU ALBRECHTOVI, nalézající se na f. 74a—76b, na což ostatně upozorňují i Blahoslavovy souvztažné poznámky na f. 74a a 285b. Srov. str. 79 pozn. 2., 109 pozn. δ, 197 pozn. β a pozn. 2.*

Výňatky otiskl GOLL, Quellen 93 (též v německém překladě) a ČČM 1886, 128. O obsahu GOLL, Quellen 20. I, 1. PAL'MOV, Braťja I, 1, 92—96. Srov. l. c. 121.

Datum listu označeno jest v nadpise jeho: 1470. U GOLLA, Quellen 20 a 93 udává se mylně 1471, což však GOLL sám v ČČM 1883, 517 opravuje.

[2] *Míní se nepochybně oba veřejné listy Rokycanovy proti bratřím, 1. z r. 1468 (otištěný ve VÝBORU II, 733—738) a 2. z r. 1469 nebo 1470 (v AI f. 233a sl.), jež se v hlavních věcech shodují.*

[3] *Jsou to kněží Michal a Martin a laikové Řehoř krajčí a Kakamerda. Srov. VÝBOR II, 735.*

chati trpělivě snášejíce, ale že sme znamenali, že skrze takové rozpisování ve mnohých lidech nerostou dobré věci, ale nemilost, hořkost a zlá domnívání, protož lítost majíce toho zlého, což skrze to pochází, majíce také obmýšleti dobré věci netoliko před Bohem, ale také přede všemi lidmi, umínili sme nětco odepsati při některých věcech, v nichž nás zle berou buďto v promluvení neb v psání, a to ne proto, abychom tou příčinou chtěli jej v uohyzdu[a] [u]vésti[b] anebo[c] jaké zbúření v lidu království učiniti, ale aby aspoň ti, kteříž by se chtěli pánu Bohu rádi líbiti v sprostnosti srdce, vystřeženi byli, aby v domnění nepadli; a jestliže by kteří již po těch pověstech zlých, kteréž sou o nás vyšly, postúpili, aby opraveni byli, aby protivíce se nevinným lidem nedomnívali se, že by tím Bohu sloužili a hněvu božího více a více na se nevzbuzovali.

A nejprvé že vystříhá lidi od nás přivodě řeč svatého Pavla k Timoteovi, že *v posledních časích odstoupí někteří od víry poslouchajíce duchuov bludných a naučení ďábelských v pokrytství, jenž budou mluviti lež,*[α] [1] té řeči svatého Pavla místo dáváme a vděčni jsúce výstrahy, s pilností se varujíce od těch, o nichž s. Pavel
f. 237[b] v tom písmě / mluví, ale že to na nás mluví, tomu odpíráme, neb jest to jemu samému známo i jiným mnohým v tomto království, že po všecky tyto časy, jakž sou vznikla tato ohyžďování o nás, ještě není na nás provedeno, bychom proti kterému článku víry křesťanské vyvinuli neb neprávě smyslili, neb sme vždycky tyto časy ohlašovali se k tomu i ještě ohlašujem, že sme hotovi opraviti,[2] ač by kdo na nás provésti mohl co odporného pravé víře křesťanské, a nestalo se jest až do těchto časů. Neb i my víme podlé písma, že *bez víry nelze se líbiti Bohu,*[β] protož bychom se v ní rádi ostříhali, skutečně jí dokazujíce, zlého se varujíce a dobře živi súce.[3]

Také dále, jakož na nás vykládá řeč apoštola pravě, že bychom poslúchali *duchuov bludných a naučení ďábelských v pokrytství mluvících lež,*[γ] [4] v tom svůj úmysl oznamujem, v kterém sme se od dávného času utvrdili, že se s pilností od takových vystříháme,

[a] *AII*: v ohyzdu. [b] *Opr. místo pův.:* přivésti. [c] *AII:* aneb.
[α] 1 Tim. 4, 1. 2. [β] Žid. 11, 6. [γ] 1 Tim. 4, 1. 2.
[1] *Srov. VÝBOR II, 733 a AI f. 233a (str. 488).*
[2] *Srov. pozn. 2 na str. 201.*
[3] *Odstavec tento souhlasí poněkud s příslušným místem ŠESTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 25a.*
[4] *Srov. VÝBOR II, 733 a AI f. 233a (str. 488).*

kteříž srdcem bloudí a cest božích neznají. A protož takových, poněvadž ducha pravdy nemají, jest učení ďábelské, neb *ďábel jest otec lži a vražedlník*[α] a pána Krista o hrdlo zradil i jeho údy též lživými slovy obžalovav ohyzdil. Též se i dnes děje. A tiť také z téhož ducha lež v pokrytství mluví; neb kterak by jinak mohli to učení ďábelské, kteréž z ducha bludu pochodí, za pravdu uvésti, by se slovy neb hlasy prorockými a řečmi pána Krista a apoštolskými nepřikryli bez pravdy života?

Jakož také mistr mluví vystříhaje od nás a / viní nás, jako f. 238[a] bychom v pokrytství chodili a v pošmúrnosti a tudy lid svodili a k tomu vede řeč svatého Pavla, kdež věrné lidi vystříhá řka: *Žádný vás nesvoď pokorou a náboženstvím andělským,*[β] veda dále řeč svatého Pavla, že *takoví nepovolují tělu,*[γ] nehledí cti a chvály v světě, do sytosti se nenajedí,[1] a tak že *anděl satanuov proměňuje se v anděla světlosti,*[δ] kteréžto řeči pravé a věrné sou v jich pravém smyslu, neb takové svedení pod takovými zpuosobami dálo se jest za apoštoluov i po nich i nyní se ještě díti muož za nás i po nás, že lidé mohli by svedeni a zklamáni býti pod tou mylnou a svrchní pokorou a duchovenstvím falešným bez pravdy života křesťanského (kterýžto život a duchovenství záleží na tom, aby člověk celým srdcem Bohu se oddal i byl pokorný, cti a chvály světa nemiloval, střízlivý a skrovný byl, zlého za zlé nečinil i nepřátely miloval — takovíť nejsou pokrytci, kteříž z úmysla se zlého varují a což dobrého jest, činí): protož již by nebylo nemúdřejšího lidu a bídnějšího na světě než my, když bychom v takovém pokrytství chodíce zde na světě v úzkosti a v pohanění a v nebezpečenství bydlili a potom do pekla šli, mohouce zde na světě v svobodě těla choditi a mnohé nepravosti vésti jsouce životy bezpečni. Protož děkujem z toho P⟨ánu⟩ B⟨ohu⟩, že jest nám dal svou pomoc, abychom se takových nepravostí zjevných i tejných mohli varovati a ty, kteříž v takovém pokrytství chodí, poznati a jich se vystříhati. / Také f. 238[b] muož každému známo býti, kdož čte písma svatého Pavla a nás svědom, že ty řeči o nás nepříleží a nemohou vzaty býti,[a] o čemž tu mluví a o kterých lidech, jakož písmo pořád oznamuje. Než toto jest vzato kus písma proti nám neprávě. Protož byloť by podobnějí, aby byl prvé rozkázal zjevných se varovati, kteříž svět milují a těla nad míru krmí a napájejí a zjevně bez pokrytství lež

[a] *A II:* býti vzaty.
[α] Jan 8, 44. [β] Ef. 5, 6. [γ] Gal. 5, 13. [δ] 2 Kor. 11, 14.
[1] *Srov. VÝBOR II, 737 i A I f. 233[a] (str. 489).*

mluví a tak anjely[a] neb sluhami satanovými skrze zjevné skutky zlé býti se ukazují. Ale tak jest hrozné dopuštění boží přišlo nyní tento čas na svět, že pak takoví bývají zastáváni, nébrž jako jeden z článkuov víry obecné nyní v tomto království se oznamuje, aby lidé beze všeho pochybování věřili, že takoví nejhorší mohou božskými věcmi k užitku spasení věrným a svatým lidem posluhovati jako dobří.[1] Ó přehrozná nemoudrost tak smysliti, aby užitek činil duch lži skrze člověka zlého v církvi svaté jako Duch pravdy skrze člověka dobrého, ano by tak užiteční byli poslové Antikristovi, jako poslové Kristovi! Ó, dejž milý Buoh, aby se takoví zastyděli a od svých řečí nemoudrých přestali!

Také byl by lépe i užitečnějí učinil mistr, aby znamenaje tyto rány a zamúcení, kteráž jdou na lidi[2] pro rozmnožení hříchuov, pýchy, rozkoši a lakomství,[b] i rozepsal kněžím, aby sami nejprv pokání počnúc činiti lid napomínali, aby také činili a tak hněv boží aby ukrotili. Ale komuť se toho vzechce, aby pokání činil a pokorný byl, svět opustil, jeho nemiloval, rozkoší, obžerství
f. 239[a] a / lakomství aby nechal, poněvadž ti, kteříž pokání činí a ty věci zlé opouštějí, souzeni[α] bývají za svuodce a potupeni a trápeni za kacíře a ti, kteříž všelikou nepravost konají, že mají dobrou víru a mohou se v církvi svaté zachovati a jí užitečně posluhovati?

Jakož opět mistr v svém psání položil, že bychom nesnáze a roztržení činili při víře, při svátosti těla božího i při jiných kusích, přičítaje nám v tom něterakou lehkost a že bychom bez duovoduov písma v ty věci kráčeli, a protož to novinkami a myšlenkami nazývá[3]: známo buď všem vuobec, že ve všecky ty věci, kteréž při nás sou, nekráčeli sme nižádnou lehkostí ani všetečností ani drzostí, ale s vážností mnohou, jakož pánu Bohu známo jest i těm, kteříž při těch věcech s námi bývali sou, ani také úmyslem tím, bychom chtěli roztržení jaké činiti, ale lidi roztrhané v jednotu víry pána Krista uvésti ani také bez jistoty a bez duovoduov jistých písem. Neb i to mezi námi mocně uloženo jest, abychom žádných vtipuov ani rozumuov ani smysluov za pravdu nepřijímali, kteříž by nemohli ujištění a utvrzení míti z písma jistého Bohem vdechnutého, totiž prorockého, skrze řeči pána Krista a apoštolské

[a] *A II* anděly. [b] *V A II následuje ještě:* mutkův.

[α] Převrácený soud. *C.*

[1] *Naráží se asi na první list Rokycanův proti bratřím (VÝBOR II, 735).*

[2] *Narážka na kritický stav zemí českých za války s králem Matyášem Korvinem.*

[3] *Srov. VÝBOR II, 733 a A I f. 233a (str. 489).*

a[a] z příkladuo první církve skrze apoštoly vyučené. Protož tak se
máme při svátosti těla a krve pána Krista, že srdcem[α] věříme a ústy
vyznáváme, jakož píší čtyří evandělistové[b] a svatý Pavel řka: / *Já sem* f. 239b
vzal ode Pána, což sem vydal vám etc.[β] My pak tomu rozumíme
a smysl toho máme tak, když kněz pravý má posluhovati podlé řádu
svého křesťanom věrným, má se modliti za to a smysl pravý míti toho
a slova z víry srdce mluviti z Duchu pravdy pošlá z Boha. Již jest
tělo pána Krista Ježíše, kteréž za nás zrazeno, a to jest Duchem Sva-
tým v blahoslavené panně Mariji počato a s božstvím spojeno pod zpuo-
sobem chleba k pokrmu a krev jeho svatá za nás vylita pod[γ]
zpuosobem vína k nápoji, a jakož dí pán Ježíš: *Tělo mé právě jest*
pokrm a krev má právě jest nápoj etc.[δ] A potom modlitby činíce[1]
v duchu a v pravdě ⟨v⟩ Otci ctí Syna, jehož přijímají, neb jest
v slávě Boha Otce v nebi i na zemi nerozdílně Syn v Otci a Otec
v Synu. Protož kdož slouží Kristovi, líbí se Bohu, neb *ve jméno jeho*
všeliké koleno má klekati etc.[ε][2] A při tom při všem věříme sprostně,
jakož řeči boží oznamují,[c] jednotu[d] pána Krista s Bohem Otcem,
že jemu [pocta] má činěna býti.

A při tom ⟨mistr⟩ zjevně svědectví vydává, že bychom my
pánu Kristu poctivosti ujímali. A to jest položil v svém jednom
listu takto řka: *Ó převysoce sáhají na čest pána Ježíše ti lidé, kteříž*
se pánu Ježíšovi klaněti nechtějí[e] *a od klanění odvodí, kterúžto čest*
dal Buoh Otec člověku pánu Ježíši Kristovi, aby ve jméno pána Ježíše
každé koleno klekalo, nebeské i zemské i pekelní.[ζ] Tomu svě/dectví f. 240a
jeho[f] světle odpíráme, neb sme nikdý v tom smyslu nebyli, nébrž
od takových smysluov víře křesťanské odporných vystříháme a vy-
stříhati musíme, všecko, což Buoh chce věřeno míti, jako i jiní
věrní křesťané [věříce, jiné témuž učíme.] Ta napřed pověděná
písma i jiná vdechnutá máme k utvrzení smyslu a víry o přijímání
těla a krve pána Krista i o posluhování též i jiných svátostí. Tak
se máme, jakož bychom se mohli doptati z týchž písem a z pří-

a *V A II chybí.* b *A II:* evangelistové.
c *Opraveno místo*: oznamuje. *Následuje neplatné:* B.
d *Opraveno místo pův.:* jednota. e *A II:* nechtí. f *V A I chybí.*

α *Po straně červené znamení:* (. . .)
β 1 Kor. 15, 3. γ *Po straně červené znamení:* ς . . . ς δ Jan 6, 55.
ε Fil. 2, 10. ζ *VÝBOR II, 735. Citát není doslovný.*
1 *Viz ŠESTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 22b. 23a (str. 66).*
2 *Srov. ŠESTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 23a.*

kladu první církve svaté, a nad to i mimo to ani co jiného smysliti ani vyznávati ani činiti nesmíme pro své svědomí, znamenajíce veliká nebezpečenství, v kteráž sou upadli lidé z těch věcí, kteréž sou nad to a mimo to než Kristus činil a činiti rozkázal a první církev držala, [smyslili a za víru drželi[a]]. Smí-liť pak to kdo myšlenkami a novinkami nazývati, což Kristus učil a činil a apoštolé též činili a učili i nám napsali a první církev od nich zpravovaná držala a zachovávala? Myť to za pravé přijavše držíme a na tom životy své s pomocí boží složiti míníme. A to o podstatných věcech při svátostech.

A což by pak který zbor věrných křesťanuov při svátostech, ješto by bylo ke cti a k chvále Bohu a Kristu Ježíši a k vzdělání lidu, ustavil, to také za dobré máme a o to bychom nechtěli žádných odporuo míti.

Item. Položil mistr v svém psání, kdež mluví o klanění tělu Kristovu v svátosti, i přivodí písma, v nichžto se oznamuje jednota
f. 240b pravá pána Krista / s Bohem Otcem.[1] Ale totoť vám všem vuobec vyznáváme a svědčíme, že jakož podlé svědectví písem a jich pravého rozumu a podlé obecného vyznání křesťanského věříme v Boha Otce, tak také věříme i v Jezu Krista, Syna jeho jediného, pána našeho, a tak že jest jedno s Bohem Otcem. Také držíme, že touž poctivostí má ctěn býti s ním, neb dí písmo: *Hoden jest beránek přijíti čest a božství* etc.[α][2]

Item dí mistr, *že bychom se odtrhli ode všeho kněžstva, kteréž nyní v církvi zachovává se i ode všech skutkuov i posluhování při věcech spasitedlných.*[β] Tomu také odpíráme, neb to při nás není, abychom my kněží zamítali, kteříž se i nyní v církvi zachovávají, kdež sou koli po všem světě, Krista se přídržíce jeho následují a v jednotě s věrnými křesťany se zachovávají, zlého se varujíce a dobře živi jsúce, hotovi jsúce pro lid, s nimiž se v jednotě ostříhají, i životy své složiti, jakož na pravé náměstky Krista Ježíše sluší. Od takových sme se kněží[b] neodtrhli ani odtrhnouti míníme, ale jich účastni býti žádáme, kdež sú koli, a kterýchž sme přítomni, s milostí poslouchati a poddáni býti jako pánu Kristu, neb bychom jináč dobrého svědomí před Bohem

[a] *AII:* držali. [b] *AI:* kněžích.
[α] Zj. 5, 12. [β] *VÝBOR II, 735.*
[1] *VÝBOR II, 734. AI f. 233b (str. 489—490).*
[2] *Srov. ŠESTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 23a (str. 66). Srov. pozn. 2 na str. 6.*

zachovati nemohli, poněvadž pán Kristus dí: *Kdož vás slyší, m[ne]*[a] *slyší.*[α] A zase: *Kdož vámi hrdá, mnou hrdá*[β] etc. A od takových hotovi sme všecky služebnosti, kteréž / příležejí jich f. 241[a] úřadu, s milostí přijímati nepochybujíce, že pán Buoh z milosti své skrze služebnosti jich, kteréž se dějí od nich, v pravdě přispoření činí všeliké milosti daru svého cierkvi své svaté a užiteční sou k spasení těm, kteříž se s nimi ve všem dověřují Bohu. Než k tomuť se známe, žeť sme se odtrhli od kněží, o nichž naděje nemuožem míti, by se Krista přídrželi a v pravdě poslové jeho byli, zpravujíce se Duchem jeho. Neb v to kněžství zle vcházejí a v něm jsúce, zle jeho požívají a také zjevní skutkové zlí při nich se shledávají, a jakož muož všem vám známo býti, kterak všemu lidu oborem posluhují a svých užitkuov v tom hledají.

Také při tom mistr dotýče, že bychom sobě kněží zvolili,[1] ale neklade příčiny, proč sme to učinili a kterým řádem. Všem známo činíme nejprvé příčinu, kterou sme to učinili, a kterým řádem a zpuosobem. Příčina jest tato, že sme při těchto kněžích, kteříž kalichem posluhují, při nichž někteří z mladosti stáli sou, nemohli dobrého svědomí zachovati, neb sme je poznali, že nestojí tak řádně, jakož sluší na služebníky a úředníky cierkve Kristovy, neb hanějíce papeže a biskupy jeho, od nichž sou pošli, v témž sami se nalézají.[2] A my chtíce rádi spaseni býti, znamenajíce, že by nebylo bezpečné bez zřízení státi, kteréž Buoh chce míti při církvi své zde na světě, pohleděvše také ku papeži i níže k jiným úředníkom od něho pošlým, i znamenali sme je, ani také neprávě stojí, že čest a chválu / světa, rozkoš a zboží milují, ješto to netoliko na f. 241[b] zprávce a úředníky nesluší, ale na žádného křesťana[γ] věrného, kterýž má spasen býti. Slýchali sme to také od rozumných kněží v Čechách, že to muož býti, že by věrní křesťané spolu v jednotě se ostříhajíce mohli sobě kněží voliti.[3] A my v tom mnohá rozsuzování majíce mezi sebou a [pře]ptá[va]ní[b] s modlitbami ku pánu Bohu, chtíce vždy rádi poznati, což pravého jest a k vzdělání lidem žádajíce býti a věčného spasení dojíti, obrátili sme se k naučení pána

[a] *Opraveno místo pův.:* mě. [b] *Opr. místo pův.:* ptání.
[α] Luk. 10, 16. [β] Luk. 10, 16. [γ] nb. *C.*
[1] *VÝBOR II, 735.*
[2] *Srov. str. 522.*
[3] *V bratrské Apologii z r. 1503 se tvrdí, že Martin Lupač bratřím radil a je povzbuzoval, aby si zřídili vlastní kněžský řád. Srov. GOLL v ČČM 1885, 66. Viz též pozn. 2 na str. 6 a násl., pozn. 1 na str. 48 a sepsání TÉŽ PÁNUOM MEJTSKÝM (AI f. 88b).*

Krista a k zprávě apoštolské a k příkladu první církve. Neb i oni kněží sami za nejlepší chválili a za nejbezpečnější spasení, kdož by tak byli, i poznali sme, že to muož tak býti, a dověřivše se úplně pánu Bohu i učinili sme tak.[1] Kterakým pak zpuosobem a řádem to se dálo, napsali sme o tom mistru šíře,[2] a také žádajícím hotovi sme šíře toho a lépe se zpraviti. Než pak aby se žádný nedomníval, bychom při tom volení a potvrzování co nového zamyslili, ale jakož jest jistota první cierkve z naučení apoštolského a puovod zuostává ten po mnohých zemích, mnohý lid kněží i biskupy majíce své, ješto nepovolili Sylvestrovi papeži, kterýž přijal chválu, duostojenství císařství a zboží světa (neb
f. 242[a] i hlas slyšán jest ten čas, že jed vlit jest v církev svatou), / protož vězte, že odtud puovod máme potvrzení podlé řádu, jakož zuostává od počátku křesťanom věrným první církve.[3]

Protož rozsuďte to, kterých jest bezpečněji následovati, těch-li lidí pokorných, první církve křesťanuov věrných i zprávcuov jich, kteříž následujíce pána Krista trpěli všeliké bezpráví, zlého za zlé neodplacujíce,[4] či-li těchto, nynějších, jakož vám o nich obecně známo jest, co činí s obú stranú, lid proti lidu zbuzujíce, v nenávist a vraždu uvodíce a v mnohé jiné zlé věci?[5]

A poněvadž mistr v svých kázaních i psáních smí lid zjevně napomínati a bezpečiti, aby se svěřovali spasení svého takovým kněžím,[6] kteříž dříve, než to kněžství přijali, zle živi byli, životuov neopravivše ani pokání činivše, ten úřad přijali sou a v úřadu též zlí a někteří horší se nalézají. potvrzení a tak, jakož říkají, posvěcení své berou od sobě rovných hříšníkuov neb od lakomých biskupuov svatokupeckých a jinak neřádných, jakž sami o nich takové svědectví vydávají[7] a tak vždy úřad kněžský konají v neřádu ustavičně, majíce tovaryšstvo[a] s hříšníky v božských věcech, ale s takovými dověřují se spasení svého: ovšem my pak s lepším

[a] *AII:* tovarystvo.

[1] *Srov. KTERAK SE LIDÉ, AI f. 137a (str. 321).*

[2] *Ve ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 9a sl. (str. 28 sl.)*

[3] *O názorech souvisících s legendou o donaci Konstantinově viz str. 3 pozn. 73. Srov. též pozn. 1 na str. 29. O otázce zřízení a potvrzení prvních kněží bratrských viz pozn. 1 na str. 31.*

[4] *Místo toto podobá se místu ze ŠESTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 26a (str. 73).*

[5] *Srov. AI f. 5b a 7b.*

[6] *Přímo to v listech Rokycanových není řečeno.*

[7] *Narážka na pokoutní nabývání svěcení kněží podobojích. Srov. pozn. 1 na str. 259.*

doufáním muožem se dověřiti spasení svého v Bohu s těmi kněžími, z nichž někteří od své mladosti v ctnostném životě zachováni sou a někteří, ač sú hřešili, ale pokání / sú činili a v to kněžstvo f. 242[b]
vešli někteří divným božským ukázaním[1] a podlé naučení zákona božího a volení věrných lidí s posty a s modlitbami a potvrzení neb posvěcení přijali od těch, kteříž v zpuosobu první církve zuostávají a v svém pak kněžství řádně se mají, svatě živi jsúce, hotovi súce na každou chvíli za ovce Kristovy životy složiti[2] a v tom ukazují se v pravdě praví býti náměstkové nejvyššího pastýře pána Ježíše Krista, kterýž za ovce své duši svú položil.

Smí-liť pak kdo tímto pohrdati a oněch se zlých přídržeti, myť toho učiniti nesmíme, totiž zlých se přídržeti, poněvadž pán Kristus zapověděl[a] těmito pohrdati, neb víme: jestliže bychom [těmito][b] pohrdali, pohrdali bychom Bohem; ale raději se jich chcem přídržeti a s milostí poslouchati nepochybujíce, že poslouchajíce jich posloucháme pána Krista a tak Boha Otce všemohoucího a tak setrvajíce duojdeme života věčného.

Item. Opět mistr v svém listu položil, že bychom bloudili, křtíce lidi při letech rozumných[α] a že by to bylo proti víře obecné křesťanské, a dovodí toho řečí svatého Pavla, že *křest děje se v smrti pána Krista,*[β] *a jakož Kristus jednou umřel* a víc neumírá, — to pak sám přidává mistr od sebe řka — *tak člověk má jednou křtěn býti a ne více.*[γ] Kdež tuto mistr přidává, nemá duovodu z řeči svatého Pavla, neb nemluví s. Pa/vel o opětování f. 243[a]
neb neopětování, ale mluvě o tom oznamuje, co na ty sluší, kteříž v smrti Kristově přijímají křest: že to jest, aby již umřeli hříchom a v[c] spravedlnosti živi byli a tak aby v obnovení života chodili nejsouce sobě živi, ale tomu, jenž za ně umřel.[δ] Ale i toť my také držíme, že křest,[d] když se řádně děje v účastnosti smrti Kristově, nemá opětován býti. By se pak přihodilo, že by ten pokřtěný upadl v některý hřích, nemá podruhé křtěn býti, ale pokání činiti, chce-li spasen býti. Než když se pak děje křest v nejistotě a nezachovává se při něm řád od pána Krista ustavený a od apoštoluov vysvědčený, a lidé to poznajíce i pochybí o tom křtu, který sou v nejistotě přijali, i nemohou víry míti, by v pravdě

[a] *Následuje zbytečné:* ani. [b] *Opraveno místo pův.:* tímto.
[c] *V AII chybí.* [d] *AI:* krst.
[α] Opětování křtu. *C.* [β] Řím. 6, 3. [γ] *VÝBOR II, 735—736.*
[δ] Řím 6, 6.
[1] *Srov. str. 30—31 a níže AI f. 400[b] sl.*
[2] *Srov. str. 30—31 a níže AI f. 402[a].*

křtěni byli,[1] a vážíce sobě rozkázaní pána Krista i pokřtili by se podlé příkladuo prvních křesťanuov věrných: není to blud ani odporné víře křesťanské, neb není proti písmu svatému. Neb, bychom mohli tak smysliti a tak věřiti, jakož kněží na kázaních praví a lid mnohý tak drží, že by nejhorší kněží i kacíři mohli křtem a jinými svátostmi posluhovati užitečně lidem k spasení, křtíce se po nich, učinili bychom proti víře své. Ale že tak nevěříme (neb jistota jest z řečí pána Krista a apoštolských, že jest takových neposlal, a jistota jest, že takové poslal, komuž řekl po z mrtvých vstání vdech na ně: *Přijmětež Ducha Svatého. Komuž odpustíte hříchy, odpuštěni budou jim*,[α] nebo přede křtem musí býti
f. 243b prvé rozvázaní / a tak hříchom odpuštění skrze víru a *dobrého*[a] *svědomí dotázaní,* jakož svatý Petr dí):[β] protož žádný by se neměl dáti křtíti ani dítěte nésti ke křtu knězi, o němž[γ] by věděl, že jest v bludu aneb v hříchu smrtedlném.[2] Než kdyby člověk beze lsti nevěděl, již jemu statčí víra obecná církve svaté, neb Kristus křtí v Duchu Svatém.[3] Neb když by věda činil, učinil by proti víře a tak nepřijme pravdy křtu.

A též i o jiných svátostech držíme, neb pán Kristus rozkázal se takových varovati a apoštolé tomu svědectví vydávají. A tomu máme více věřiti než kterému zboru Římské říše a také ta věc neměla by neznáma býti. Neb, jakož se slyší, že tato léta někteří křtěni sú při rozumných letech,[4] ale z toho se nižádný nedomnívej, bychom tím potupovali lidi, že by spaseni býti nemohli, kteří by v tom křtu, kterýž v nevědomí přijali, zuostávali, když by jinak dobře živi byli, jakož sluší na věrné křesťany. Neb i mezi námi drahně lidu sešlo jest tak tyto časy a proto o nich dobrou naději máme, že sou spaseni. Než tato věc stala se mezi námi hodnou příčinou, ješto, byšte i vy s námi byli při tom, tomu byšte se neprotivili, neb není tak, jakož kněží oznamují a lidé se domnívají. Kdo by pak o tom chtěl šíře věděti, bude zpraven ústně. A také sme o tom šíře psali mistru i o dítkách.[5]

[a] *AI:* dobré ho.

[α] Jan 20, 22. [β] 1 Petr 3, 21. [γ] *Po straně červené znamení* ṣ s.

[1] *Podobně asi v ŠESTÉM LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 23b (str. 67).*

[2] *Podobně jako v ŠESTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 24a (str. 69).*

[3] *Podobně jako v ŠESTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 24b (str. 69).*

[4] *To vytýká bratřím Rokycana ve svém veřejném listě, VÝBOR II, 735.*

[5] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI str. 38 sl.*

Srozuměli sme také z mistrova psání, že by se o nás domníval, že bychom některé věci, kteréž při nás / jsú, jednali skrze f. 244[a] některaká zjevení nejistá a neduovodná.[1] Toho při nás není. Neb my žádnému zjevení nevěříme ani za pravé přijímáme, leč jistota písma k tomu jest Bohem vdechnutého aneb řád prvních svatých.[2]

Item dotýče mistr, že bychom se chlubili, že sme vyvolení boží.[3] Toho bychom i my nechválili, kdyby někto řekl: „Já sem vyvolený boží," ale podlé hodných příčin a otázek, jakož se máme znáti k víře a k lásce, takéž i k naději o vyvolení k spasení, tak že čehož se v srdci nadějem, že ústy vyznáváme počet vydávajíce, jakož z víry, takéž i z naděje, jakož svatý Pavel učí.[α][4]

Item také mistr v svém listu píše, že bychom řeč Daniele proroka brali k ohyždění svátosti těla a krve pána Krista, kdež dí: *Vezdejší obět potlačili sou a ohavnosť opuštění stojí na místě svatém.*[β][5] Tohoť při nás není. Ale totoť jest, že sou lidé vezdejší obět Krista potlačili, zasloužení jeho trpení a na kříži obětování, smrt i krve vylití jeho potupili jsouce živi v životě lakomém, rozkošném, pyšném, v duchu nečistém, hněvivém, zlostném.[a]

⟨Na f. 244ª—285ᵇ nalézá se totéž, co na f. 40ª—65ª. Na f. 285ᵇ—289ᵇ nalézá se totéž, co na f. 74ª—76ᵇ.⟩

[a] *Na to následuje až na f. 285ᵇ kus traktátu SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH. Jeho počátek, vyplňující zbytek f. 244ª jest v A I přeškrtnut. Učinil to nejspíše Blahoslav, jenž po straně škrtnuté části přičinil tuto poznámku:* Tuto jest již jiné psaní, tak nějak s přítomným smatené, kteréž jest již prvé napřed napsáno. Viz list 28, na němž jiný počátek toho psaní jest, a potom níž tato slova: Protož sobě dovodí kněží ꝯc na listu 40.

[α] Gal. 5, 5. [β] Dan. 11, 31.

[1] *VÝBOR II, 735. Srov. str. 30 pozn. 2.*

[2] *Podobně jako v ŠESTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 24ᵇ (str. 69).*

[3] *VÝBOR II, 735. Rokycana měl, tuším, pravdu, že to bratřím vytýkal, neboť tento názor více nebo méně jasně jest vysloven v mnoha současných písemných projevech jejich. Poukazuji na př. na LIST KNĚZE MARTINA VĚZNĚ, A I f. 326ª a 331ᵇ. Ve svém LISTU VŠEM VŮBEC z r. 1468 (A I f. 83ª) praví bratří, že dostalo se jim daru božího, kterým poznali pravou cestu k spasení. Srov. pozn. 2 na str. 10. Ve ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI (A I f. 10ª) bratří (Řehoř) vyslovují své přesvědčení, že zřízením vlastního řádu kněžského provedli z vůle boží obnovení církve, proroky předpověděné.*

[4] *Podobně jako v ŠESTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 24ᵇ (str. 69—70).*

[5] *VÝBOR II, 736. Srov. i ŠESTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 24ᵇ (str. 70).*

f. 290[a] Psání o moci světské neb o moci mečové.[a]

⟨V⟩e[b][1] jméno pána našeho Ježíše Krista. Amen. Chtě nětco z pilné potřeby napsati o stavu moci světské nebo moci mečové, totiž slúhy božího s mečem,[2] zdálo se mi za potřebné nejprv oznámiti krátce o tom bludu, kterýž jest v[c] víře Kristově přimíšen od nadání kněžského skrze císaře Konstantina,[d][3] kdež to obecně říkají: „My sme světští a vy ste duchovní,“ a též zase. Protož má vědíno býti, jakož i mistr[e] Pařížský[α] v knihách o svodích Antikristových posledních mluvě dí a řka, že nižádný křesťan, kterýž v pravdě chce býti křesťanem, nemá slouti světský, ale duchovní, a to z těchto příčin, že *narodil se jest z vody a z Ducha Svatého*[β] a tím Duchem Svatým zpravuje se vedlé řeči apoštola, jenž dí: *Kteřiž se koli Duchem božím zpravují, ti sou synové boží*[γ][4] a také[f] že *vše[cko]*,[g] *což se jest narodilo z těla, tělo jest, ale což se jest narodilo z Ducha, duch jest.*[δ] A opět[h] dí: *My ducha tohoto světa nepřijali sme, ale Ducha, kterýž z Boha jest.*[ε] A opět: *Ale vy v těle nejste, ale v Duchu, ač však Duch*

[a] *Kus tento v AI jest bez nadpisu. Nadpis shora uvedený vyskytuje se v AIV f. 1a. Také v obsahu, který se nalézá na 3. stránce svazku AI (před teksty) uvádí se pod č. 20.:* Psání o moci světa. *Ostatek f. 1a v AIV jest prázdný. Tekst vlastní počíná se na f. 2a.*

[b] *Iniciálka chybí.*

[c] *V AIV chybí.* [d] *V AI chybí.* [e] *Opraveno místo původního:* doktor; *AIV:* Matěj. [f] *AIV (pozdější doplněk):* jako Pán J⟨ežíš⟩ dí. [g] *Opraveno místo původního:* všeliké. [h] *V AIV následuje (pozdější doplněk):* apoštol.

[α] Tělesný neb světský člověk. *C.* [β] Jan 3, 5. [γ] Řím. 8, 14. [δ] Jan 3, 6. [ε] 1 Kor. 2, 12.

[1] *Týž kus s nadpisem v záhlaví uvedeným nalézá se v AIV f. 1a—19a. Výňatky otiskl GOLL v ČČM 1886, 310, 311. O obsahu GOLL tamže a PAĽMOV, Brať ja I, 1, 96—97. Srov. i l. c. 182. Spisovatelem kusu jest podle obsahu AIV br. Řehoř. Na konci traktátu (v AI i v AIV) připsán jest sice letopočet: 1485, ale nelze ho pokládati za datum sepsání. Spis tento vznikl někdy v letech 1468—1471, t. j. za válek krále Jiřího, jak v PŘEDMLUVĚ jest odůvodněno.*

[2] *Narážka na argumentaci CHELČICKÉHO v „Síti víry“ (vyd. Smetánkovo) str. 158. 187 a j.*

[3] *Narážka na t. zv. donaci Konstantinovu (srov. pozn. 3 na str. 73).*

[4] *Srov. MATTHIAE DE JANOV, Regulae, l. III. tr. V. (de Antichristo) dist. VI. c. 3., ed. Kybal, vol. III. p. 64: „Ex quo sequitur lucide, quam iniuriose dicuntur christiani mundus vel seculares et quanto magis dei altissimi sacerdotes. Item christianus quilibet est spiritualis. Primo natus est denuo per spiritum. Unde Jo (III. 6): ‚Omne quod natum est ex carne, caro est. Sic omne, quod natum est ex spiritu, spiritus est.‘ Secundo est spiritualis a spiritu sancto, quem accepit, continet et ipso vivit et regitur...“*

boží přebejvá v vás.[α] Kdož pak ducha Kristova nemá, tenť není
jeho. A protož podlé pravdy a zprávy čtení svatého má slouti[a]
duchovní každý křesťan, kterýž v pravdě jest křesťanem, jakož
i jinde mluví apoštol řka: *Ačkoli v těle chodíme. však ne podlé*
těla rytěřujem,[β] ale podlé duchu. Ale světský člověk jest ten, / kterýž f. 290b
se jest z těla toliko narodil a ne z duchu a tak se nezpravuje
Duchem božím, neb se jest nenarodil z Ducha Svatého[b] božího,
ale z těla toliko a z prosté vody a zuostává v těle a v žádostech
jeho, jakož i pán Ježíš die: *Všecko, což se jest narodilo z těla,*
tělo jest[γ] a zpravuje se duchem těla [neb moudrostí těla], kterážto
jest nepřítelkyně Bohu [a][c] zákonu božímu není poddána, aniž
zajisté muož. Neboť[d] kteříž v těle sou, podlé těla chodí, a které
věci těla sou, smejšlejí, a kteréž světa sou, čeníchají. A protož
takoví nejsou synové boží, ale synové světa a hleda[jí][e] těch věcí,
kteréž sou světa tohoto.

A[f] die apoštol, že *žádný z povýšených neb*[g] *knížat světa*
tohoto nepoznal jest pána[δ] (rozuměj poznáním pravým), neb die:
By byli poznali, nikdý by pána slávy neukřižovali.[δ] A tak což[h]
chudé[ch] a zavržené[i] před světem,[j] povolal pán u vieru svou. Ale
z mudrákuov světa [nemnoho najíti, neb věci světa] svou moudrostí
[světskou][k] stíhají, a protož takoví vyvrženi sou z modlitby Páně,
neb sou svět a toliko věci světa smýšlejí. Protož pán Ježíš řekl:
Já za svět neprosím.[ε] A opět: *Otče, svět jest tebe nepoznal.*[ζ]
A jinde die: *Svět Ducha pravdy nemůže přijíti.*[η] Avšak[θ] takoví
bez Ducha pravdy smějí rozsuzovati viery pravdu; že sou první
v světě, chtí také páni býti u vieře a smějí druzí i vieru rozsu-
zovati a domnívají se takoví, poněvadž mohou stíhati smyslem
běhy světa, aby týmž smyslem mohli stíhati věci viery, a za to
mají, že by mohli následovati věcí světa, totiž slávy, bohatství
a libejch neb rozkošnejch věcí světa[l] i práv světa a k víře Ježí-
šově také se přičítati, poněvadž[m] die piesmo, / že nepřebývá f. 291a
moudrost, totiž boží, mezi těmi, kteříž v rozkošech sou,[ι] ale

[a] *V AIV následuje:* i býti. [b] *V AIV chybí.* [c] *Opraveno místo původního:* i. [d] *AIV:* nebo. [e] *Opraveno místo pův.:* hledaí. [f] *AIV:* jakož. [g] *V AIV následuje:* z. [h] *V AIV (pozdější doplněk):* jest nemocného, bláznivého, neurozeného. [ch] *AIV:* chudého. [i] *AIV:* zavrženého. [j] *V AIV následuje:* to. [k] *Opraveno místo původního:* zemskou. [l] *V AIV přetrženo:* světa *a opraveno v:* těla. [m] *V AIV přetrženo a opraveno v:* ano.

[α] Řím 8, 9. 11. [β] 2 Kor. 10, 3. [γ] Jan 3, 6. [δ] 1 Kor. 2, 8.
[ε] Jan 17, 9. [ζ] Jan 17, 25. [η] Jan 14. 17.
[θ] Smělost světských lidí. *C.* [ι] Moudr. 1, 4.

moudrost světská a tělesná hojná jest v nich. A jakož tou moudrostí umějí rozsouditi běhy světa, též by chtěli touž moudrostí těla upřímost viery stíhati zjevně proti piesmu apoštola řkoucího: *Tělesný člověk nepochopí těch věcí, kteréž sou Ducha božího, neb jest mu bláznovstvi a nemuož rozuměti,*[α] neb jest tělesných věcí pochopen toliko. Avšak tělesný a světský chce[a] přičten býti v počet křesťanské viery, kterážto jest duchovní, [čemuž[b] on nerozumí, nechápá],[b] a zákon její jest také duchovní, jakož apoštol svědčí. Protož jiná jest věc, co se die duchovní, a jiná, co se die světský; to jest prostě věc světa; ale což se die duchovní, to jest věc viery Kristovy.

Protož o té moci, ješto slove moc meče neb moc světská, kterážto jest potřebná světu, ale že její běhy k víře přičítají, protož[c] [i] potřebí jest [tehdy] v to nahlédnouti a povážiti toho pilně, muož-li u vieře státi[d] s těmi běhy svých vlastností,[e] jejížto přimíšení k víře počátkem od Konstantina skrze Sylvestra přišlo jest,[β] kterýž[to] Sylvestr pustil Konstantina císaře u víru se vším panováním a právy pohanskými, toliko samým křtem zevnitřním a vírú ústní se všemi vlastnostmi[f] panování tohoto světa, kterýchžto věcí i jiní národové požívají,[1] protož má vědíno býti, že takové panování mocí meče jest zpráva[g] tohoto světa, kterýžto svět není pod jhem zákona Páně svobodného neb dobrovolného, ale pod bázní meče, aby takové nemoudré a neskrocené lidi pásl a zpravoval skrze hruozu a bázeň meče, jehožto vlastn[osti][h] sou: bázeň, ukrutnost, bití, zabití, lání, násilí, vězení, úduov sekání, mordo-
f. 291[b] vání a jiná trápení / tělesná.

A ta moc[2] meče[γ] od počátku ustavena jest mezi všemi národy světa skrze[δ] moudrost a zřiezení samého Boha pro řád světa a jeho spravedlnosti,[i] kterýžto řád a spravedlnost chce Buoh míti ve všech

[a] *AIV:* chce *a nad tím:* jsa. [b] *V AIV chybí:* čemuž × nechápá. [c] *V AIV chybí.* [d] *V AIV následuje:* moc světa s mečem. [e] *Opraveno místo původního:* zvláštnostmi. [f] *Opraveno místo původního:* zvláštnostmi. [g] *AI:* z práva. [h] *Opraveno místo původního:* zvláštn. [i] *AIV (pozdější doplněk):* zevnitřní.

[α] 1 Kor. 2, 14. [β] Konstantin a Sylvestr. *C.* [γ] Řád světa. *C.*
[δ] Moc světská. *C.*

[1] *Narážka na t. zv. donaci Konstantinovu, o níž viz pozn. 3 na str. 73. Místo našeho textu jest nepochybně ohlasem jednoho místa z* CHELČICKÉHO *spisu „O trojím lidu" (vyd. Krofta) str. 155.*

[2] *Vše, co dále následuje tištěno menšími literami, jest vzato doslovně nebo skoro doslovně ze spisu* CHELČICKÉHO *„O trojím lidu" (vyd. Krofta); zde jsou to str. 142—145.*

národech světa a svět jich potřebuje, aby mohl státi a trvati za dlouhé časy k vuoli božie.[1] A to diem, že pro ty národy ustavil Buoh tento řád připuzující [skrze moc světskou], kteřížto národové pod zákonem jeho dobrovolným nejsou, jakož psáno jest: *Ve všelikém národu ustavil [jest] Buoh knížata a vládaře, ale Izrahel diel boží zjevný učiněn jest,*[α] kterémužto Izrahelovi neustavil Buoh ani krále ani pána na zemi, ale zprávce a soudce, aby jim zákon oznamovali. Ale sám Buoh chtěl nad nimi kralovati a panovati, jakož i písmo svědčí, že od toho času, jakž sou přišli do země slíbené, až do Saule nižádný král není jim ustaven od Boha, jelikož sami od sebe pohrdavše Bohem, králem nejlepším, s jeho mnohým dobrodiním, kteréž jim ukazoval, jakož[a] Zákon starý šíře svědčí,[a] požádali sobě krále zemského. Tehda řekl Buoh k Samuelovi proroku: *Slyš,* vece, *hlas lidu toho, neb ne tebou sou pohrzeli požádavše nad sebou krále, ale mnou sou pohrdali a zavrhli, abych nekraloval nad nimi podlé všech skutkuov jich, kteréž sou činili ode dne, kteréhož sem je vyvedl z země Egyptské.*[β] A když mnohé věci mluvil Samuel prorok lidu tomu váže jim to, kterak sou zle učinili na tom požádavše nad sebou krále, tehdy ubáv se lid a strachem obražen z slov jeho řekli sou: *Dnes nade všecky hříchy přičinili sme tento hřích požádavše krále nad sebou.*[γ] / Protož z písma známo jest, že nad národy těmi, f. 292[a]
kteříž pod jhem zákona božího nejsou, ustavil Buoh moc s mečem hroznou, aby v jich hrozném meči pasen a zpravován byl ten lid nemoudrý a nezbedný. Ale Jakoba vyvolil sobě za lid obláštní v pokoji a ve všem dobrém zpravuje jej, dokavadž sám ten lid nepohrdal Bohem požádav krále nad sebou jiného. A tak k žádosti nemoudrého toho lidu dal jest jim Buoh krále.

Také má vědíno býti, že Saul neb král David neb jiný král Židovský ustaven byl za krále, že vedlé zákona byl ustaven, aby moci mečové i jiných pomst skrze zprávu zákona požíval, aby moc jeho kralování a panování skrze zprávu zákona svuoj prospěch měla.

[a] *V AIV chybí:* jakož ✕ svědčí. *Místo toho nalézá se tam toto:* vyvodě je z těžkého porobení egyptského skrze divy a zázraky a rozličné rány až do ztopení nepřátel jich. A veda je do země výborné ukázal jim cestu v bezcestí, ve dne v oblace a v noci v sloupě ohnivém, před nimiž jda krmil je na poušti jeřábky hojnými a mannou s nebe každé rozkoši jim žádající naplněnému a z té země jim slíbené všecky krále jim vyhladil a tu zem dal jim v dědictví a jiná rozličná dobrodiní jim ukazoval, jakož o tom Zákon starý šíře svědčí. Toho všeho ten lid zapomenuv a zanedbav.

[α] Kaz. 17, 14. 15. [β] 1 Sam. 8, 7. 8. [γ] 1 Sam. 12, 19.

[1] *Srov. PSÁNÍ PANU PODKOMOŘÍMU, AI f. 315b—316a.*

Ale že zákon Starý učil jest boje tělesné proti nepřáteluom jich a ten zákon rozkazoval jest smrti rozličné na rozličné hříšníky a pomsty rozličné, jakožto *zub za zub, oko za oko, rána za ránu* etc.[α] Také tejž zákon učil soudy tělesné, kteréžto všecky věci i každé zvláště skrze zákon přikázané[a] a vypsané měly sou své dokonání skrze moc královskou [podlé naučení a přikázaní zákona], na kterýchžto věcech král zákonně mohl jest státi a lid zpravovati a samého se, čině ty věci, kteréž zákon přikazuje a učí. Též i Kristus, jestliže které věci obláštní aneb všecky ustavil a přikázal v svém zákoně, kteréž skrze moc meče již řečenou mají činěny býti, tehdy zákon jeho bude míti svuoj prospěch skrze moc královskou, knížetcí neb jinou takovou panování světského k zákonu jeho [připuzující. A ty věci najdouce v zákoně, nebude žádná nesnáz mezi námi, by spravedlivě světa král neb pán nenásledoval skutkuov jeho], čině je podlé napsání a zprávy zákona.

l. 292[b] Pakli jest zákon přenešen a vysvobozeni sme / skrze milost pána Ježíše od zákona hřícha a smrti a pomst tělesných a postaveni jsme pod zákonem milosti (kterýžto zákon neodsuzuje žádného k smrti neb zabití tělesně, aniž koho připuzuje k plnění zákona toho, ale milostivě očeká[vá] a volá ku pokání a nechtějící činiti pokání k poslednímu soudu odkládá řka: *Mně pomsta a jáť odplatím, die Pán,*[β] toť jest cesta křesťanská)[b]: protož my ohledejme pilně, na kterém [písmě][c] zákona Nového puzení mocí meče aneb světsky panujících založiti chceme u víře neb v zákoně Kristově (a za pilné bych[d] chtěl, aby rozsouzeno a rozváženo bylo, jest-li zákon Kristův postaven v též šlepěji vylévaní krve a zlého za zlé či[nění][e] jako jako zákon Starý); tehdy bezpečně a bez strachu budem moci uvésti krále neb pána na cestu zákona Kristova a oni plníce naučení toho zákona budou svatí lidé.

A jakož někteří vypisuji dělíce na tři stránky lid křesťanský, z pánův, z kněží a z robotného lidu, a má-li ten trůj lid býti tělo Kristovo duchovní, tehdy nemuože jinak býti tělo jeho, jediné leč zákonem [jeho] zpravováno bude. A jestliže z takového lidu na tré rozděleného Kristus sobě vyvolil tělo, tehdy on, Kristus pán, jsa ustavitel zákona nezmeškalť [jest] již psané moci jako ruky v tom těle,

[a] *Orig.:* přikázaní.

[b] *V AIV následuje:* Aby křesťané nemstili, Bohu se v to nevtírali, což sobě pozuostavil řka: Mně pomsta etc.

[c] *Opraveno místo pův.:* mistě. [d] *V AI nečitelno.*

[e] *Opraveno místo původního:* činíce.

[α] Řím. 12, 19. [β] 5. M. 32, 35.

by jim meče nepodal s naučením takovým, kterak by měli [jako] rutce s mečem jiným údom z těla prospívati, řka takto: „Máte bíti a mstíti nad takovými a takovými takto[a] pro takový hřích." A to jinak býti nemuož, neb jest tu moc s mečem ujistiti spasením v zákoně Kristově, cestu a zprávu skutkom jich skrze zákon Kristův ukazujíce jim,[b] neb[c] kromě zákona nějakými[d] smysly zpravo/vati je, f. 293[a]
jakož se děje. že sou ubezpečeni lestně a oklamáni skrze falešné proroky u vieře Kristově, písma jim k tomu křívě přivodíce, kterážto písma nikdá nemají toho rozumu, od Ducha Svatého vydaná, ačkoli falešní kněží a mistří k jich i k svému oklamání slepě [je] vykládají a přivodí, jsouce slepí a vuodce slepých. Neb jestliže moc s mečem, s boji a s jinými pomstami tělesnými[e] víře Kristově pros[pěla by],[f] proč by tedy zákon Starý s jeho skutky krvavými a s takovou bázní služebnou přenesen byl a jiný duchovní a milostivý ustaven byl, kterýžto k vyšší spravedlnosti zavazuje, totiž neprotiviti se zlému, žádnému zlým za zlé neodplacovati? Chtěl-li [jest] pán Ježíš [Kristus], aby se o jeho zákon sek[a]li [a] tělesně bojovali a krev vylévali a smrti rozličné a vazby i jiné[g] pomsty tělesné [činili], zlé za zlé navracujíce, tehdy by téměř nechal onoho [zákona] židovského, [zákona] pomsty a smrti a bázně, s jeho skutky krvavými [a mstitedlnými][h] a neuvodil by jiného zákona, kterýž slove zákon milosti, uče odporně Starému, [přikazuje][i] nižádnýmu zlým za zlé neodpláceti, ale trpělivě[j] nésti, nepřátely milovati[k] a[l] [dobře činiti těm, kteříž nenávidí],[m] a modliti se [za ty, kteříž hanějí a protiví se][n] etc a před těmi utíkati, kteříž z města do města pudí a tak v trpělivosti vlásti duší svou a Krista následovati — a ať jest *cesta jeho úzká a brána těsná*[α] do království nebeského.

Protož moc meče s jeho zvláštnostmi, ješto bázeň a strach tělesný uvodí, chtíti spojiti s zákonem milosti[β] [jest rovně], jako by chtěl oheň s vodou spojiti.[o] A že ta moc s mečem nemuž f. 293[b]

[a] *V AIV chybí.* [b] *V AIV následuje:* neb ⟨*přetrženo*⟩ aby jistotu měli, že činíce ty skutky, spasení duojdou, ale bude-li. [c] *V AIV chybí.* [d] *V AIV jest nadepsáno:* ukazováno jim. [e] *Následuje neplatné (přetržené):* u. [f] *Opraveno místo pův.:* prospívaly. [g] *Následuje neplatné (podtržené):* činili. [h] *Opraveno místo původního:* a smrtedlnými. [i] *Opraveno místo pův.:* přikázaní. [j] *Původně bylo:* v trpělivosti. [k] *V AIV následuje:* háncím a protivníkuom. [l] *V AIV chybí.* [m] *Opraveno místo pův.:* háncím a protivníkom dobře činiti. [n] *Co je v závorce [ ], v AIV chybí.* [o] *V AIV následuje:* a Krista, jenž jest Buoh, s Belialem, jenž jest ďábel.

α Mat. 7, 14.

β *V AIV postranní přípisek jinou rukou nežli doplňky:* protipapež.

státi, jediné s báznú a s strachem těle[sným] [a]neb [s] hrůzami světa a ukrutnostmi (a jinak, nebude-li hroziti, ale podlé milosti [puojde], kdo se jí bude báti? ale sama[a] od sebe zkazí se, poněvadž milosti požívá a ne hrůzy a pomsty, kteréžto věci jedva zákon jsou tomu lidu nemoudrému a nezbednému, kterýžto pod jhem zákona milosti ne[ní])[b]: protož písmo svědčí o takovém panování moci světa, že fík sladký a oliva tučná, kteráž dává zdraví, ani vinný kořen, ješto obveseluje srdce lidská zamoucená[c] etc nechtěly[d] sou kralovati[d] etc,[a] žádné z těch nehodí se k zprávě takového panování s mocí světa,[e] ale trn a hloh, kterýž se slitovati neumí, ale krev cediti, zamútiti,[f] bíti, chlapa odříti, vsaditi [a] rozličně trápiti a s potup[ením][g] posmívati se [potupeným] a tak vždy bodlákem [nelibým][h] býti[i] [jeho vlastnost jest].[j] [1] Ale zvláštnost [anebo vlastní věc] zákona milosti [a těch, kteříž následují toho zákona milosti], jest odporná věc tomu. Padne-li kdo, neposmívá se tomu, ale lítost má a pomáhá vstáti, lačnému pokrm dává, žíznivého na[pájí],[k] nahého přiodívá, zamouceného[l] těší, vězně navštěvuje,[m] a můž-li, [sprọšťuje],[n] zdravého neraní, alebrž raněného léčí, lidského nic nebéře, ale ještě své vlastní nuznému dává a spomáhá etc.[2]

A protož dalekéhoť sou rozdílu od sebe moc meče s svými vlastnostmi od zákona Kristova milostivého. Protož tento řád moci světské připuzující sluší na lid světa, kterýžto lid nemá známosti a bázni božské v sobě, aniž jest pod zákonem jeho, ale pod zá-
f. 294[a] konem meče, / aby zachován byl a zpravován v své nemoudrosti a nezbednosti[o] v zevnitřních spravedlnostech světa. A když by takového zřízení moci světa připuzující nebylo zpuosobeno tomu lidu, kterýžto nezpravuje se zákonem Kristovým, tehda nižádný řád ani která spravedlnost nemohla by místa míti v tom lidu nemúdrém a mnohém, kterýžto jde širokou cestou [k své][p] vuoli

[a] *V AIV nad slovy:* ale sama *jest nadepsáno:* v tom lidu nezbedném. [b] *Opraveno místo pův.:* nejsou. [c] *AIV:* zarmoucená. [d] *V AIV chybí:* nechtěly sou kralovati. [e] *V AIV chybí.* [f] *AIV:* zarmoutiti. [g] *Opraveno místo pův.:* potupným. [h] *Opraveno místo pův.:* velikým. [i] *V AIV následuje:* neb to. [j] *Opraveno místo pův.:* nebo to jsou jeho vlastní věci — *což jako neplatné jest podtrženo.* [k] *Opraveno místo pův.:* nápoj. [l] *AIV:* zarmouceného. [m] *Následuje neplatné (podtržené):* těší. [n] *Opraveno místo pův.:* ziskuje. [o] *V AIV následuje:* a. [p] *Opraveno místo pův.:* skrze.

[a] *Narážka na* Soud. 9, 8.—15.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, Síť víry (vyd. Smetánka) str. 113. 114.*

[2] *Místo toto i následující shoduje se co do obsahu s CHELČICKÉHO, O trojím lidu str. 145. 146.*

živ jsa, jichžto jest [počet] nezčislný, jakož písmo dí, že *bláznův [jest] nezčislný počet.*[α] Však takový lid zrotěci[a] se zkazili by jedni druhé, [v jich][b] statky i v ženy a v jiné věci uvázali by se jedni druhým.[1] Protož takovému lidu nezbednému, [nezkrocenému] a svévolnému zpuosobil jest [pán] Buoh zřízení moci s mečem nad nimi, aby skrze jich hrůzu zpravován byl lid takový v své nemoudrosti a tak aby svět mohl za dlouhé časy trvati k vůli boží, aby jeden druhému neměl kvaltův a bezpráví činiti pro moc od Boha k tomu způsobenou. Neb každá taková moc, chtí[c][c] mnohému lidu panovati, pokojně cti a zboží dobýti a rozmnožiti, všecky takové kvalty a nes[vornosti][d] zevnitřní treskce a mstí, aby skrze to pokoj způsobil a spravedlnost v lidu zřídil, a čím u větčím pokoji a s větčím požitkem chce panovati, tím ukrutnějí a hroznějí musí moc v svých pomstách ukazovati, aby se více báli a jeden druhému aby škoditi nesměli pro bázeň moci nad nimi postavené. A protož slove moc světská, nebo[β] řád a spravedlnost světa skrze ni řídí se a zachovává.

A protož ta moc jest [jakožto] založení neb základ řádův a spravedlnosti světa, aby skrze ni svět zachován byl / ve[γ] všelikém f. 294[b] řádu, aby se nevyvrátil. A ty takové [všecky] věci činí ta moc pro svůj užitek, neb všech, nad nimiž panuje, chce požitek míti. Též i ten lid nemoudrý, kterýž pod jhem božím není a spravedlnosti žádné nedbá [k jiným] zachovati, protož pro samu bázeň meče neb moci téj v těch věcech, kteréž jim přikazují aneb zapovídají, poslouchají. Protož na obě strany základu pravdy v úmyslech svých nemají, ale však spravedlnost zevnitřní zachována bývá a řád světa; neb tito mstíce [zisku neb] užitku svého v tom hledají a oni poslouchají, neb se škody své bojí. A to obé není ctnost zaslužitedlná spasení, ale však dobré věci zemské nebo světské skrze to zachovány bývají. Protož ta spravedlnost a pokoj, kterýž se řídí skrze tu moc připuzující daleko jest od zá[kona][e] víry Kristovy, neb toliko v časném a zemském dobrém lid zachovává se skrze tu moc, ač však ještě spravedlivě-li se mají v tom, ale pro sobě [rozdílné a] odporné věci i to časné dobré ruší se skrze ně, tak že žádného [po]řádu[f] ani pokoje k rozmnožení časných věcí lid nebude míti etc.[2]

[a] *Opraveno místo původního:* srotice. [b] *Opraveno místo pův.:* a. [c] *Opraveno místo pův.:* chtíti. [d] *Opraveno místo pův.:* nespravedlnosti. [e] *Opraveno místo pův.:* základu. [f] *AIV.:* řádu.

[α] Kaz. 1, 13. [β] Řád světa. *C.* [γ] Poslušenství přirozené. *C.*

[1] *Srov. CHELČICKÝ, O trojím lidu 147.*

[2] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu 147. 148.*

Ale již o tomto řádu povědíno bude, kterýžto pán Kristus uvedl [jest] svůj pravý řád podlé ctnosti a milosti Ducha Svatého, [neb] potřebnější jest [o něm] mluviti[α] i [vážiti].[a] Nebo o tom řádu a zprávě Kristově řekl [jest] Bůh skrze proroka, že *on zpravovati bude lid* svůj *isdrahelský*[b][β] [a že lid svuoj ustavil pod zákonem milosti] a ustavil [jej][c] pod zákonem takovým, v němžto není žaloby, aby pravý řád duchovní andělom podobný byl v těch, kteříž jsou aneb býti chtějí lid
f. 295[a] jeho a dědici království / jeho tak, aby v nich pokoj byl nerozdílného svazku jakožto mnohých úduv v jednom těle a spravedlnost dokonalá, kterážto daleko převyšuje spravedlnost zemskou, kteráž se řídí skrze moc světskou, [nýbrž][d] ještě i tu převyšuje, kteráž skrze zákon [Starý] činěna by[la][e] nebo [jest] jí pán Ježíš v tomto zavřel řka: *Nebude-li hojnější spravedlnost váše,* než mistrův a zákonníkuov,[γ] *[nevejdete do královstvi nebeského]* etc.[δ] A poněvadž pod milostí a bez žaloby ustaveni jsme, tehda v srdci svém máme míti základ té pře[výšené][f] spravedlnosti,[ε] majíce milost ke všem. Kterážto milost kdež jest neb v kom jest zákon milosti, ten člověk všem dobrého žádá z srdce a netoliko žádá, ale skutkem ukazuje každému podlé svého umění a [své] moci a podlé statku i rozumu svého. Táž milost nižádnému nepřeje zlého, nežádá ani činí, nižádnému nepřekáží, nezamucuje ani v čem komu škoditi chce, ale radše[g] zamouceného[h] těší, nemocného léčí a spomáhá, nuznému podlé moci své a potřeby bližního. A ještě více. Ta milost, jestliže [jí] jiní překážejí [neb][ch] křivdu činí, strpívá to a vždy[cky] miluje, za hánce a za protivníky se modlí a trpělivě [je] snáší.[1]

A tak bez žaloby jsou, [kdož pod ten zákon milosti slušejí]; neb takoví, kteříž drží ten zákon milosti v pravdě, [zkazí][i] žaloby na obě straně v tom, že jiným křivdy nečiní. Protož v té straně žádný na ně nemůž žalovati spravedlivě a křivdu jim učiněnou strpí. A tak žalování svárlivé mezi nimi místa nemá. A mezi takovými soudové světští sou
f. 295[b] hanba a hřích podlé řeči apo/štola, jenž dí: *Jestliže soudy světské máte mezi sebou, již ovšem hřích mezi vámi jest.*[ζ] A mezi takovými jest spravedlnost dokonalá, nebo Boha a bližního milujíc právě [a] se

[a] *Opraveno místo pův.:* mysliti. [b] *AIV:* izrahelský. [c] *Opraveno místo původního:* jest lid ten. [d] *Opraveno místo původního:* nébrž. [e] *Opraveno místo pův.:* bývá. [f] *Opraveno místo pův.:* přenesené. [g] *AIV:* radče. [h] *AIV:* zarmouceného. [ch] *Opraveno místo pův.:* a. [i] *Opraveno místo pův.:* zakáže.

[α] Řád Kristů. *C.* [β] 2 Král. 5, 2. [γ] Spravedlnost zákonická. *C.* [δ] Mat. 5, 20. [ε] Křesťanská. Viz a čti dále. *C.* [ζ] 1 Kor. 6, 7.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu str. 149. 150.*

všemi [pokoje][a] v dobrém [hledají],[1] [neb tak sou proroci prorokovali o příchodu pána Ježíše Krista a o vydání od něho zákona takového pokojného řkouce: *Skují meče v radlice a kopí svá v srpy a nezdvihne lid proti lidu meče, aniž se budou strojiti více k boji.*[α] A v takovém pokoji ustavil jest pán Ježíš lid svuoj, kterýž jeho víru právě a neoklamaně přijal, že jest v pokoji ustaven nejprv s Bohem a potom s bližními a se všemi nepřátely pokoje následuje, nečině zlého za zlé nižádnému, ale trpělivě snášeje protivenství a samému Bohu pomstu poroučeje podlé rozkázaní jeho, jenž dí: *Mně pomsta a ját odplatím.*][b][β]

A takovému řádu pověděnému, kterýž se děje a měl by býti v lidu božím, nemůž naučiti žádná moudrost tohoto světa, aniž k němu můž připuditi moc světská, neb ten řád dr[žení][c] té[d] spravedlnosti [pochází z srdce][e] dobré a svobodné vůle, kteráž není pod bázní jako otrok, ale pod milostí jako syn vedlé řeči apoštola.[γ] Ale takovému řádu naučeni bývají zákonem Kristovým a vedeni bývají v tu spravedlnost a v to pravé milování Duchem pravdy. Ale moc světská toliko to řídí, což zjevně skrze svědky může dovedeno býti k tomu, aby konec vzalo, připudí mocí; kteréžto všecky věci daleké jsou od srdce dobré a svobodné vuole, kterážto ve všem tom hledí[f][δ] dobrotivě naložiti s bližními [svými]; ale tento takový bezděky musí jiným práv býti, připuzen jsa k tomu neb uručen a svědky přemožen, protož takový nic není[ε] v srdci spravedliv. A pro takové zlé a převrácené soběvolníky bezprávné moc s mečem postavena jest, kteříž nižádné známosti zákona božího v sobě nemají ani bázně jeho, jehožto odporné a převrácené vůli moc meče hrozná jedva zákon jest, kteréžto boje se nesmí přestoupiti přikázaní moci, paklif přestoupí, ale bojí se [pomsty][g] meče.

A tento rozdíl totiž řádu[ζ] moci meče a řádu Kristova / skrze f. 296a
zákon milosti, jenž stojí na dobré a na svobodné vůli daleko jsou od sebe. A má srozumíno býti, že spolu státi nemůž ⟨ten dvój řád⟩, jsa podnesen pod [jméno][h] jediné víry Kristovy. Nemůž spolu státi řád duchovní a řád světský.[η] Jiná jest věc, kteráž se děje skrze moc při-

[a] *Původně:* pokojí. *Následuje zbytečné:* se. [b] *Co se nalézá v závorce [ ], připsáno jest po straně.* [c] *Opraveno místo pův.:* držíme. [d] *Opraveno místo původního:* tej. *V A IV chybí.* [e] *Následuje neplatné (přetržené):* z. [f] *V A I chybí.* [g] *Opraveno místo pův.:* moci. [h] *Opraveno místo pův.:* jiného.

[α] Iz. 2, 4. [β] 5. M. 32, 35; Řím 12, 19; Žid. 10, 30. [γ] Řím. 8, 14.
[δ] Dobrá vůle *C.* [ε] nb. *C.* [ζ] Rozdíl řádu Kristova a řádu světa. *C.*
[η] Řád duchovní a řád světský nemůž spolu státi. *C.*
[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu str. 150.*

puzující, a jiná, kteráž se činí skrze zákon milosti, jenž [pochází][a] z dobré a svobodné vůle pro odplatu slíbeného[α] blahoslavenství, kterážto dobrá vůle zpravuje se slovy zákona Kristova milostivého a dobrovolného.

A z toho známo jest, že jakož daleko jest moc panování svět[ského][b] od zprávy [napsané v] zákoně Kristově,[c] tak daleko jest víra Kristova od moci světské. Moc panování světského věrou Kristova zákona nezpravuje se a víra moci připuzující nepotřebuje, jakožto by víra svou plnost a zachování své skrze moc měla. Ale jakož plnost moci světské jest moudrost těla neb světa, skrze niž sobě zboží, rozkoši, lidu mnohého, hradův, měst tvrdých dosahují[d] [a] rozmáhaním toho [se] utvrzují,[e] takéž zase plnost viery Kristovy [jest] moudrost boží a následování moudrosti v zákoně Páně [a nabývaní síly Ducha Svatého.] Protož [bez] moci takové připuzující, kteráž bázeň uvodí a k tomu, což přikazuje, hrůzou pudí a pomstou, trápením, víra bez toho dobře stojí, majíci duchovní moc, neb dí s. Pavel: *Nepřijali ste ducha služ[e]b[nosti][f] opět v bázni, ale vzali jste Ducha vyvolení synů božích, [v němžto voláme: Otče! Otče!*[β] A] kdožť pod
f. 296[b] tuto zprávu stojí a slušejí, takoví jsou tělo Kristovo / duchovní.[1]

Ale někdo by mohl říci: „Dobré by bylo, by tak všichni byli, ale poněvadž tak všichni nejsou, potřebí jest, aby moc světa připudila zlé k činění spravedlnosti.“

I ovšem potřebí jest v té straně, což sluší spravedlnosti knížat anebo pánův světa, ale to dím: Co jest knězi Kristovu do moci světské, kteréhož Kristus poslal kázati čtení a víru svú, aby lidi přivedl k víře čtení z dobré a svobodné vůle [a k plnění skutečnému téhož čtení, a kteříž tak povolili by čtení z dobré a svobodné vuole] pro odplatu radosti nebeské,[g] ty přijíti za věrné křesťany,[h] kterýmž se nezdá povoliti čtenie v skutečné pravdě jeho, jakož již řečeno jest, těch neříditi mocí světa připuzující u[i] víře Kristově?[j] A těm,[γ] kdož sou v obcování viery Kristovy a vyvinul-li by [kdo

[a] *Opraveno místo pův.:* přichodí. [b] *Opraveno místo pův.:* světa.
[c] *Původně bylo psáno:* zákona Kristova. [d] *Následuje neplatně:* a tím.
[e] *Následuje neplatně:* se. [f] *Opraveno místo pův.:* služby.
[g] *Následuje přetržené:* a kteréžť tak přivede. [h] *V A IV následuje:* a.
[i] *V A IV přetrženo:* u. [j] *V A IV jest místo toto vyžráno červotočem. Zdá se, že sem náleží doplněk A IV:* neb knězi Kristovu to nepřísluší, jakož dí apoštol k Timoteovi: *Kdož rytěřuje Bohu, neplete se v světské věci.*

[α] Dobrá vůle. *C.* [β] Řím. 8, 15.
[γ] Trestání církevní rozdílné od světského. *C.*
[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu str. 150—152.*

z nich s cesty] v čem kterým hříchem nebo bludem, na ty sluší trestání bratrské laskavé podlé zprávy a naučení Kristova a apoštolského, a nechtěli-li by takoví opraviti, zavříti jim království boží, odvrha je od tovaryšstva věrných a od účastnosti věcí duchovních křesťanských, jakož zpráva zákona [křesťanského] učí, aby takový jmín byl jako pekelník a zjevný hříšník a s takovým ani pokrmu bráti,[α] ale ne skrze moc světskou takového trápiti, neb to sou věci pohanské [a tohoto světa][a] a kněží[b] světských, kteříž se s tou mocí spřáhli. [Neb][c] kdož skrze věrné naučení čtení nebude přiveden k víře Kristově, takový skrze moc meče připuzující ovšem nebude přiveden, právě jako skrze řeč německou nebude jazy/ku f. 297[a]
českému naučen.[1] Nebo praví křesťané jsou toliko[β] ti, kteříž z dobré a svobodné vuole povolují pravdě čtení v skutečném následování pro odplatu nebeskou, ale ne pro hrůzu tělesnou, neb i práva duchovní to ukazují, že nižádná věc není dobrá právě, jediné dobrovolná, a protož Kristus řekl: *Ač kdo chce přijíti po mně, [zapři sám sebe,]*[γ] to a to učiň, jakož psáno dále. A David die: *Dobrovolně obětovati budu Pánu* etc.[δ] A opět svatý Jakub, že *dobrovolně porodil nás slovem pravdy.*[ε] I jiné mnohé duovody k tomu podobné, nebo Buoh chce míti celého člověka srdcem, protož die: *Synu, dej mi srdce!*[ζ] Ale k čemuž se tělesně pudí, k tomu srdce nemá, jediné že bojí se té pomsty tělesné moci světské, činí to z přitištění, k čemuž srdce nemá, a protož to není právě[η] dobré, jediné svrchně.[d] Pán náš Ježíš Kristus byl [jest] takové moci, že mohl všecky připuditi k víře své, byť to měl za dokonalé dobré, ale postavil člověka na dobré vuoli a svobodné a předložil jemu vodu a oheň, jakož psáno[ϑ] jest: *Přidal jemu přikázaní a zápovědi. Zachová-li je, bude zachován.*[ι] Protož zpráva zákona Páně nikdýž neukazuje, kdož by nepřijali viery jeho, aby mocí světskou připuzeni byli,[e] ale zpráva zákona jeho[f] ukazuje [řkouci][g]: *Kdožkoli*[h] *nepřijali*[i] *[by] vás a[niž by slyšeli]*[j] *řeči*

[a] *Opraveno místo pův.:* a světské. [b] *Následuje neplatné:* tohoto. [c] *Opraveno místo pův.:* ale. [d] *V A IV doplněno:* a ty věci přileží lidem tělesným, světským, neb. [e] *V A IV doplněno:* neb kdyby tu tak mělo býti puzení mocí k víře, tedy víra Kristova měla by prospěch i skrze lidi nejhorší, jakožto skrze drábý a jiné takové lidi, ješto se mají ukrutně z rozkázaní té moci světa. [f] *V A IV jest škrtnuto:* jeho *a nadepsáno:* Kristova. [g] *Opraveno místo pův.:* učí řka. [h] *Opraveno místo původního:* kdož by koli. [i] *A IV:* nepřijal. [j] *Opraveno místo pův.:* neposlouchal by.

[α] Parafráse 1 Kor. 5, 10 sl. [β] Dobrá vůle. *C.* [γ] Mat. 16, 24. [δ] Ž. 54, 8. [ε] Jak. 1, 18. [ζ] Př. 23, 26. [η] Nucení k náboženství. *C.* [ϑ] nb. *C.* [ι] Př. 28, 18.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu str. 152—153.*

vašich, vyjdouce z domu ven nebo z města, vybíte prach z noh
f. 297[b] *vašich.*[α] Nedie: „Přitísk[něte][a] jeho mocí světskou / neb tělesným trápením." Mdléť jest to kázaní kněze toho, kterýž nemoha skrze [kázaní] slova čtenie některých uvésti k spravedlnosti viery křesťanské, kterážto z dobré vuole má pojíti, i volá pak na moc v kostele, aby pomstila nad takovými a mní, že tím [velmi] mnoho prospívají v kázaní svém a že by ta moc velmi prospě[šna byla][b] víře skrze [činění takových] pomst[c] k nutkání knězovu, ana se ledva s pohany srovnává v tom [neb] tiem. Neb knížata pohanská a ouředníci [je]jich beze všeho [pro]volá[vá]ní kněžského mnoho[d] snažnějí [cizoložstva], vraždy, krádeže i jiné neřády, [ješto][e] sou na škodu obecnému dobrému, stavují s pilností,[f] aby měli pokoj v lidu, nežli naši[g] skrze moc světskou, jimžto se zdá, že jest ta moc [světská] velmi víře pomocná a potřebná, ana [ještě][h] spravedlnosti pohanské nedosáhla.[i] Nebo pohanští úředníci v takových bězích sami od sebe z ouřadu svého neobmeškávají staviti takových [nepravostí a] neřáduov, ale tento,[j] ješto se zdá slúha býti viery Kristovy, až[k] kněz, jedva se dovolá, a komuž se škoda děje, až[l] udaruje a uctí, [tepruv le]dva[m] někoho v kládu [v]sadí anebo potresce.

Ale poněvadž mezi pohany dokonalejší jest spravedlnost[β] v takových činích, tehdy takové věci daleké sou od viery Kristovy, neb ačkoli příliš oslavena jest ta moc od mnohých u víře Kristově, jako by ona byla plnost neb dokonání viery Kristovy,[n] však nenalez[ne]m[o]
f. 298[a] většího prospěchu skrze ni, jediné když kněží spojíce / se s tou mocí, ukazují jí cestu u víře v bojích a v pomstách, kteréž jim ukazují skrze zákon židovský aneb kteréž [jim] sami z své vuole vym[e]jšle[jí][p] falešně, a když naplní v tom vuoli jich v bojích a v pomstách, tedy tu moc [zvelebují a] zveličují, jako nej[lepší][r] víře Kristově. Ale poněvadž ta moc nic užitečně[jší]ho nemuož ukázati, ten užitek nic není, když hříšníky a lidi zlé zhubíce [vženou][s] je do pekla a ještě řkou, že k večeři boží zovou a připuzují, ale neumějí po-

[a] *Opraveno místo pův.:* přitískáte. [b] *Opraveno místo pův.:* prospěvala. [c] *Původně bylo:* pomsty takové. [d] *A IV:* mnohé. [e] *Opraveno místo pův.:* kteréž. [f] *V A IV chybí:* s pilností. [g] *V A IV přetrženo a opraveno v:* tito. [h] *Opraveno místo pův.:* jest. [i] *V A IV doplněno:* kterak umí ⟨?⟩ prospěti ⟨?⟩ víře, jenž jest duchovní, poněvadž ještě méň prospívá v těch spravedlnostech zevnitřních než pohané. [j] *Podle smyslu mělo by býti:* tohoto. [k] *U Chelčického l. c. (str. 153):* ač. [l] *V A IV nad:* až *jest nadepsáno:* neopatrní. [m] *Opraveno místo původního:* což je. [n] *Následuje neplatné:* a. [o] *Oprav. místo pův.:* nenalézám; *A IV:* nenalezne. [p] *Opraveno místo pův.:* vymýšlí. [r] *Opraveno místo pův.:* nejpilnějši. [s] *Opraveno místo pův.:* vezmu.

α Mat. 10, 14. *β* Mezi pohany dokonalejši spravedlnost. *C.*

věděti, za který stuol takové sázejí, zhubíce je, kteříž jim nepovolí. Též když k čemu takovému připudí, k čemuž srdce nemají ani viery [míti] mohou z takového připuzení.

Protož pravím, by té moci nemísili k víře těmi příčinami, lépeť by viera stála, nebo viera ve všem plnost má bez moci světské, zpravujíci člověka dokonále v svědomí[α] i ve všem životě jeho.[1] Neb viera nedává se jako nějaký skutek tělesný tělem, ale moc meče k tomu jest, aby zpravovala zevnitřní věci tělesné a časné. A k tomu jest slouha s mečem od Boha ustaven, aby ty věci řídil, a za to jemu daně neb platy a čest světa dány jsou. neb z toho jest slouže, jakož svatý Pavel die,[β][2] ale slouze Kristovy viery chudoba, potupa, pohanění, posmívaní, uplvání aneb zhyždění pro pána Ježíše Krista a v tom Pána svého následovati: v pokoře a v trpělivosti poddánu býti mocem světa, k přikázaní každého skutku f. 298[b]
dobrého hotovu býti,[3] jakož apoštol die,[γ] a trpělivost v protivných věcech maje ani slovy ani skutky nečiniti odboje, jakož pán Kristus učinil, *když jemu láli, nelál zase, když bili, nehrozil*,[δ] zlým za zlé neodplacuje se, vydal se soudícímu nespravedlivě, tak v tom jeho následovati v trpělivosti duší svou vládna a ctností křesťanských přídrže se a tak blahoslavené naděje království [nebeského][a] očekávaje. Protož malá věc jest, což činí moc, proti tomu, což činí viera, jako kvasnice proti čistému vínu, kteréžto[ε] kvasnice také nětco ode dna drží, ale víno štěpuje se skrze vieru, kteréž otec čeledni, Pán náš, píti bude na svatbě s svou chotí milou.

Ještě více dím: Ač držím, že apoštolé a jiní svatí, jich následovníci, mohli mocné lidi přijíti k vieře Kristově, tak však, aby je ustavili v zprávě zákona čtení svatého, jakož se toho příklad v životích svatých nalézá, kterak císař Filip[b] dav[c] všecky poklady v moc svatého Sixta s Vavřincem[ζ] k rozdá[vá]ní chudým, při[puštěn][d] jest k viře, pro kteroužto věc rytíř jeho Decius zabil císaře a svatého

[a] *Opraveno místo pův.:* božího. [b] *V AIV doplněno:* jsa přiveden k víře skrze slova pravdy. [c] *AIV:* dal. [d] *Opraveno místo pův.:* přistoupil.

[α] Víra ve všem zpravuje člověka. *C.* [β] Řím 13, 1.—7. [γ] Tit. 3, 1. [δ] 1 Petr 2, 23. [ε] nb. *C.* [ζ] S. Vavřinec. *C.*

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu str. 153. 154.*

O sluhovi s mečem CHELČICKÝ v „Sítí víry“ (vyd. Smetánkovo) str. 158. Srov. shora str. 504.

[3] *Jak bratří smýšleli o moci světské viz pozn. 1 na str. 52.*

Sixta s Vavřincem umučil, chtě pokladuom zase,[1] ale nikdež[a] neshledává se, aby který lid křesťanský ustavil nad sebou krále neb kníže za pána u vieře Kristově,[b] až[c] toho nejprvé,[d] když Sylvestr přijal císaře u víru Kristovu se všemi zvláštnostmi, kteréž všeliká moc pohanská
f. 299[a] drží,[2] se vší pýchou / a slávou[α] světa a se všemi právy a pomstami pohanskými, [odkudž moc římského][e] císařství pod věrou [stojí],[f] cti a [slávy][g] světa hledajíci a následujíci a svou pejchu a slávu přikrývajíc duostojenstvím a řádem svého císařství, ale poněvadž žádný nemuože přijíti za pánem Ježíšem, jediné leč se odepře všech věcí, v nichžto svět [má] své utěšení,[h] a skutečně následovati bude [pána Ježíše] (jakož i svatý Petr dí, že *Kristus trpěl [za]*[ch] *nás příklad ostaviv nám, abychom následovali*[β] *šlepějí jeho, kterýž, když jemu láli, nelál,*[i] *a když trpěl, nehrozil),*[γ] jediné leč snad císaři, králi neb pánu [i komuž]koli[j] [takovému][k] na světě povýše[nému][l] zdálo [by se],[m] že by [většího[n] duostojenství a rodu lepšího][o] byli, než pán Ježíš s nebe sstoupiv, vtěliv [se] a ponížil [a vydal na příklad][p] k naučení a k následování každému, kdož chce spasen býti.[q] Ale nám zdá se, že nejsme dlužni následovati Krista v takovém ponížení pro rod smyšleného, pohanského neb[δ] od pohanův pošlého.[r] A poněvadž ta moc[s] císařská se všemi zvláštnostmi pohanského panování puštěna jest u víru, jak[t] jiné moci menší knížata a páni s jich životy a panováním stkvostnými, obyčejem pohanským vzdáleně od zprávy zá-

[a] *Následuje přetržené:* jinde. [b] *V AIV doplněno:* jiné ⟨?⟩, neb Buoh jich král jest. [c] *V originále:* A z. [d] *V AIV doplněno:* počátek vzalo všecko zlé. [e] *Opraveno místo původního:* a tak vždycky moc římského. [f] *Opraveno místo původního:* stála. [g] *Opraveno místo původního:* chvály. [h] *Následuje přetržené:* má. [ch] *Opraveno místo původního:* pro nás. [i] *Opraveno místo původního:* neodlál. [j] *Opraveno místo původního:* kdožkoli. [k] *Opraveno místo původního:* takový. [l] *Opraveno místo původního:* povýšený. *Následuje neplatné:* že by se. [m] *Opraveno místo původního:* takovému. [n] *Opraveno místo původního:* lepšího. [o] *Následuje neplatné:* a rodu a lepšího duostojenství. [p] *Opraveno místo původního:* se za vás. [q] *Následuje neplatné:* vydal. [r] *Zde jest patrně anakoluth. Smysl věty jest asi tento: Kdo chce jíti za Kristem, musí se zříci všeho, co ve světě je příjemné. Ale povýšeným zdá se, že pro svůj rod to činiti nemusejí.* [s] *Následuje neplatné:* pohanská. [t] *AIV:* pak.

[α] Moc římského císařství pod věrou stojí. *C.*

[β] Proti moci světa. *C.* [γ] 1 Petr 2, 21.—23.

[δ] Moc světská u víru puštěná. *C.*

[1] *Zdá se, že příběh tento jest vzat z kroniky MARTIMIANI (list d II[a], g VI[b]), srov. MGH, SSXXII, 449 a MARTINUS POLONUS ed. KLIMEŠ str. 31. Zde se cituje i legenda o sv. Vavřinci.*

[2] *Srov. CHELČICKÝ, O trojím lidu 154. 155.*

kona Kristova — kterak by pak menší[a] nebyli puštěni u víru s jich běhy světskými?

A to jest mnohým známo, kterak skrze tu moc tak u víru puštěnú a tak falešně s věrou s/přeženou, Antikrist vzal všecku[α] f. 299[b] sílu nepravosti své pod věrou Kristovou a tak [ta] veliká nevěstka],[b] kteráž sedie na stolici velebnosti římského císař[ství],[c] všecky své tráveni[ny] skrze tu moc rozmnožila. Neb když jest ta moc k víře přijata, vždycky cti a slávy a práv pohanských následujíci a požívajíci, jakož i prvé[d] v pohanství [jsouc] jich požívala, takéž zase ta moc nadala kněžím zboží, sama ta moc neprávě vešla u víru a kněží zbožím svým zbavila[e] víry. Apoštolé [nemohli][f] za pánem [Ježíšem][g] jíti, [až] všecko opustili a dosti vhod měvše, ať by tak bez překážky mohli jíti po všem světě a kázati slovo boží; tento pak zpět opustiv chudobu přijal panství zboží[β] císařs[kého][h] a slávu jeho zemskou. Méněť by jich bylo a běželo, kdyť by měli v chudobě Krista následovati. Ale mnozí jdou, aby měli zboží a svou vuoli, a zv⟨l⟩áště papež. A tím[ch] lidi oslepil,[i] pravě se [býti] náměst[kem][j] a následovníkem Ježíš[e[k] chudého].[l] A lidé slepí všemu uvěří. Protož by byl[m] Sylvestr [podal] viery Kristovy císaři v pravdě a v plnosti podlé zprávy zákona Kristova, mám za to, že prvé, nežli [by] ji ⟨byl⟩ přijal v té pravdě, že by ho byl spíše opak odřel. Ale poněvadž tak neprávě se spřáhly moc svět[ská][n] s kněžstv[e]m,[o] potom [vždycky] více kněžstvo rostlo v zboží lestně a ve cti světa [jsa], táhna zboží od moci světské i od jiné obce, skrze svá náboženství falešně vymyšlená [dobývalo].[1]

Protož nemůžeme povo/liti, aby dokonání víry naší skrze moc f. 300[a] meče bylo, leč by všecky činy, kteréž skrze tu moc jednají, rozměřeny[p] byly zákonem čtení svatého. Aniž také ten duovod, jakož někteří přivodí o té moci, stojí, že apoštol[γ] přikazuje *modliti se za krále a za jiné v povýšení*[r] *[posazené neb] postavené, abychom my* pod nimi *tichý a krotký život vedli.* Tuť nic nedotýče króluov

[a] *V AIV přetrženo:* pak menši. [b] *Opraveno místo původního:* kurva [c] *Opraveno místo původního:* císaře. [d] *AIV:* bez proměny. [e] *Následuje neplatné:* kněži. [f] *Opraveno místo pův.:* chtice. [g] *Opraveno místo pův.:* svým. [h] *Opraveno místo pův.:* cisařství. [ch] *Následuje neplatné:* chce. [i] *Pův.:* oslepiti. [j] *Opraveno místo pův.:* náměstek. [k] *Opraveno místo pův.:* Ježišuov. [l] *Opraveno místo pův.:* jenž byl chudý. [m] *Následuje neplatné:* podal. [n] *Opraveno místo pův.:* světa. [o] *Opraveno místo pův.:* kněžstvím. [p] *AIV:* rozměřeni. [r] *AIV:* povýšenosti.

[α] Antikrista víra odkud jest. *C.* [β] nb. *C.* [γ] 1 Tim, 2, 1. 2.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu 155. 156.*

křesťanských, [kteřížto ještě nebyli u víru puštěni, než teprův skrze][a] [Sylvestra více než po třech stech letech puštěn jest císař][b] pod víru nejprv, a to neprávě, [jakž kroniky ukazují],[1] jakož napřed jest o tom [dotčeno].[c2] Ale ta řeč apoštola jest o té moci pohanské, kteráž trvala do Sylvestra, od kteréžto[d] moci vždycky z dopuštění [božího] trpěli sou věrní; [aby][e] se, velí, modlili [za ni]; ráčí-li milý [pán] Buoh, že on muož ji ukrotiti k modlitbě věrných; pakliť chce vuole boží zkusiti nás a sčistiti, [aby vědouce,[f] že] toť[g] Bohem jde, aby toho nenesli hořce v srdci svém proti moci té,[h] poněvadž [ona nic][i] bez vuole boží[j] nemuože učiniti, neb on skrze tu moc světa čistí slouhy své. A proto[k] i tu moc, ráčí-li, [muože] ku poznání pravdy[l] přivésti, jako i Šavla, [velikého][m] [protivníka věrných], učinil Pavla věrného [a pilného] slouhu. A [ten] Buoh jest též moci i dnes. Ráčí-li, [muože] z vlka [lítého] učiniti beránka [krotkého], bude-li se vuoli jeho svaté líbiti. Nebo zlost ďáblova
f. 300[b] nemuož nic proti věrným, než skrze zbuzení / zlých lidí a nejvíce mocných, ale však vždy ne víc,[n] pokudž Buoh puojčí jim a dopustí zlé na zlé i také na dobré, chtě jich[o] skrze protivn[é věci zkusiti][p] a sčistiti, jako tesař [skrze] sekyru[r] dřevo čistí a oteše k své vuoli. Protož apoštol napomíná věrných, aby skrze modlitby ku pánu Bohu hledali té moci ukrocení tak, abychom mohli pokojný život konati,[α] ač by se vuoli Páně líbilo (nebo mnoho muože modlitba spravedliv[ých][s] ustavičná), a že, jakož písma ukazují, že *srdce královo v rukou božích jest, a k čemuž chce, k tomu je obra[cí]*,[t β] leč proti sluhám svým, leč proti nepřáteluom svých sluh, a slouhy boží v nouzech svých úzkostí ne k jinému, než ku pánu Bohu svému[u] utíkati se [mají] od něho samého pomoci

[a] *Opraveno místo původního:* byť o nich apoštol psal, neb. [b] *Opraveno místo původního:* jich ještě nebylo u vieře, neb teprv od Sylvestra puštěn jest císař. [c] *Následuje přetržené:* a protož tepruv po třech stech letech a více, jakož kroniky ukazují. [d] *Opraveno místo původního:* kteréhožto. [e] *Opraveno místo původního:* a za tyť. [f] *A IV:* vidouce. [g] *V A IV chybí.* [h] *Původně bylo:* tej. [i] *Opraveno místo původního:* ta moc. [j] *Následuje neplatné:* nic. [k] *Původně bylo:* protož. [l] *Následuje neplatné:* muože. [m] *Opraveno místo původního:* ukrutného. [n] *A I:* nejvíc. *V A IV následuje:* než. [o] *Následuje neplatné:* zkusiti. [p] *Opraveno místo pův.:* protivenství. [r] *Opraveno místo pův.:* sekyrou. [s] *Opraveno místo pův.:* spravedlivého. [t] *Opraveno místo pův.:* obrátí. [u] *Následuje neplatné:* se utíkají.

α 1 Tim, 2, 2. β Př. 21, 1.

[1] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově, o niž viz pozn. 3 na str. 73. Citovanými kronikami míní se především kronika Martimiani, o níž viz pozn. 1 na str. 408.*

[2] *Srov. str. 506.*

a smilování žádají[ce] a hledajíce. Jakož i svatá Ester vidúci, že nepřátelé uložili lid boží zahladiti, modlila se snažně pánu Bohu, aby srdce královo obrátil proti nepřáteluom jich, jakož i stalo se jest. Ovšem pak v zákoně novém, kdežto není puojčeno tělesným mečem bojovati křesťanom, ale v nožnice jej obrátiti, neb jakož i svatý Pavel die, že *oděni rytěřování našeho nejsou tělesná, ale moc od Boha*[α] [vlásti v trpělivosti][a] dušemi [svými][b] a skrze tu trpělivost přemáhati, modlíce se za protivníky, jakož i apoštolé činili; když se sebrala proti nim knížata kněžská, / oni všickni f. 301[a]
jednostejně volali ku Pánu, až se m[í]sto[c] pohnulo i ukrotil je[st] Buoh nepřátely jich.

A tak všudy[β] v písmích ukazuje se, že upokojení nepřátel proti čeledi Kristově ne odjinud než skrze modlitby jich ku pánu Bohu bývá. Protož hledati upokojení skrze moc světskou, to jsou věci světa, ale upokojení věrným sluší hledati skrze moc boží modlitbami, a to ještě podlé vuole boží modliti se, vidí-li on v tom náše lepší, ať ráčí podlé líbezné vuole své učiniti s námi, což dušem našim užitečného vidí. Aniž také to piesmo vznie [k tomu] panování světské[mu],[d] kdež apoštol mluví k Timoteovi řka: *Kteříž pány věrné mají.*[γ] Ta jest řeč[e] o řemeslnících a tesařích,[f] kteřížto sou páni čeledí svých [a svých pacholkuo], u nichžto [oni] těží aneb ze mzdy dělají na řemeslích a na dědinách. Protož tuť nemíní toho panování světského, o němž řeč jest.

Opět k duovodu té moci světské s [jejímie][g] zvlášt[nostmi][h] [a pomstami] připuzujícími,[i] smrtmi neb jiným trápením tělesným pod vieru Kristovu přivodí řeč svatého Petra o Ananiášovi a o Zafiře. Každý rozumný, kdož čte písma a chce je zdrávě s bázní boží vážiti, muož rozuměti, že to piesmo nikdýž neukazuje, by svatý Petr bil je aneb bíti kázal, také aniž pomsty na ně prosil, ale toliko oznámil pokrytství jich i také pomstu od Boha proti neupřímnosti dopuštěnou, a též i na ženě jeho. Protož[j] / takoví, f. 301[b]
nechtí-[li] se Boha báti pro takové falšování pís[e]m,[k] [by se] aspoň[l] lidí styděli!

[a] *Opraveno místo pův.:* k vládařství. [b] *Opraveno místo pův.:* našimi v trpělivosti. [c] *Opraveno místo pův.:* město. [d] *Opraveno místo pův.:* světského. [e] *AIV:* řeč jest. [f] *Podtrženo jako by bylo neplatné. V AIV chybí:* a tesařích. [g] *Opraveno místo pův.:* jinými. [h] *Opraveno místo pův.:* zvláštnimi. [i] *Následuje přetržené (neplatné):* a pomstami. [j] *Následuje přetržené:* ač. [k] *Opraveno místo pův.:* písma. [l] *Následuje neplatné:* by se.

[α] 2 Kor. 10. 4. [β] Kterak upokojení má hledáno býti. *C.* [γ] 1 Tim. 6. 2.

Též i ono přivodí, jakož psáno ⟨u⟩ svatého Lukáše 19. o kupčení sluh, [jimžto rozdal hřivny, kdežto na konci toho] podobenství stojí psáno: *Nepřátely mé, kteřiž nechtě[li],*[a] *abych nad nimi kraloval, přiveďte sem a zbíte přede mnou.*[α] Z toho písma činí sobě duovod k zabití. Však každý věrný a Boha bojící muož poznati, chce-li to písmo právě vážiti, jest-liť ten rozum toho písma, kterýžť oni vytahují, čili cizoložný, neb mluvě Pán v podobenství tu řeč die: *To když slyš[eli],*[b] *přidal jest a pověděl podobenství: Člověk jeden šlechtic odšel do daleké krajiny přijíti královstvi a navrátiti se. I povolal sluh svých a dal jim deset hřiven řka: Kupčte jimi, dokavadž nepřijdu* etc.[β] Každý smyslný a věrný kdož chce vážiti toto písmo v podobenství pověděné, muože rozuměti, žeť to Pán o sobě promluvil chtě odjíti do krajin dalekých, t⟨otiž⟩ království nebeského k Otci svému, a přijma království navrátiti se časem svým k učinění soudu a k položení počtu s sluhami svými, jakož touž řeč, ačkoli pod jinými slovy, pokládá svatý Matouš v XXV.[c] kapitole a rozum toho zabití oznamuje řka: *A neužitečného slouhu uvrzte do temností zevnitřních, tuť bude pláč a skřehot*[d] *zubuom.*[γ] Toť zabití svatý Matouž[e] vykládá v podobenství svém. Protož ten sám, kterýž člověka stvořil
f. 302[a] a duši v tělo vlil, [má moc / a právo][f] k zabití [jeho], neb sobě takové pomsty zachovati kázal řka: *Mně*[g] *pomsta a ját odplatím, die Pán.*[δ] Pak [stvoření][h] jeho a zvláště slouha zákona jeho, žádaje milosti jeho skrze plnění zákona jeho, i čin[í][i] pak [potom] proti rozkázaní zákona[j] toho, chápaje se [moci meče]. Jaká to smělost a všetečnost v moc a v právo samé[mu][k] Boh[u][l] [náležité uvazovati][m] se [a ještě pak k tomu] písmo[n] [svaté] cizoložně při[voditi],[o] [ješto k tomu nic nepřipadá], slov Páně nic [nesoudě a] neváže, jedno když písmo jmenuje zabíti[p] [a] jemu [že se] líbí zabíjeti a panovati nad stvořením sobě rovným s falešným výkladem písma a smíti se[r] plésti v moc a v právo[s] samé[mu][t] Boh[u][u] přísluš[ející][v]! Veliká [jistě] smělost a nevěra tak cizoložiti

[a] *Opraveno místo pův.:* nechtějí. [b] *Opraveno místo pův.:* slyšichu. [c] *AI:* XXII. [d] *AIV:* škřehot. [e] *AIV:* Matouš. [f] *Opraveno místo pův.:* naprav. [g] *Pův. bylo:* mněť. [h] *Opraveno místo pův.:* svěření. [i] *Opraveno místo pův.:* činy. [j] *Následuje neplatné:* jeho. [k] *Opraveno místo pův.:* samého. [l] *Opraveno místo pův.:* Boha. [m] *Opraveno místo pův.:* víže se. [n] *Následuje neplatné:* k tomu tak. [o] *Opraveno místo pův.:* přisoudě. [p] *AIV:* zabití. *Následuje neplatné:* a že se. [r] *Následuje přetržené:* v. [s] *Následuje neplatné:* kteréž na. [t] *Opraveno místo pův.:* samého. [u] *Opraveno místo pův.:* Boha. [v] *Opraveno místo pův.:* přísluši.

[α] Luk. 19, 27. [β] Luk. 19, 11 a násl. [γ] Mat. 25, 30. [δ] 5. M. 32, 35.

písm[a],[a] ješto[b] jest [to] hřích mnohem těžší každého cizoložstva tělesného.[c]

Ale snad [někdo] die o moci nahoře psané: Však apoštol Kristuov učí mocem [vyšším] poddánu býti [a praví], že *všeliká moc od Boha jest, a kteréž věci od Boha sou, zřízené sou. A kdož se moci protiví, božímu zřiezení se protiví a zatracení sobě dobývá,*[α] protož poněvadž moc od Boha zřiezena neb zpuosobena jest, kterakž v ní není dokoná[ní][d] života, a⟨n⟩ nazývá ho slouhou božím?" K tomu diem, že pravá sou slova apoštol[ova],[e] a[le] potřebná sou k srozumění, nejprvé k komu je psal a[f] kterého[g] [času] je psal a kteraká moc byla [jest] v těch časích etc[1] a že té[h] epištoly nepíše [apoštol][i] moci té[j] rozkazuj[e][k] jí anižť jest podobné / rozkazovati moci té, f. 302[b] kteráž[to] nebyla pod jeho [poslušenstvím],[l] neb jest byla pohanská moc císaře Římského, řečeného Nero,[m] od nížto mnozí věrní i sám apoštol zahuben; ale píše tu epištolu[n] těm, kteříž uvěřili sou v pána Ježíše Krista skrze kázaní apoštolské, aby oni slyšíce o takovém povýšení a duostojenství, k němuž mají skrze tu vieru přijíti a synové boží býti a spolu dědicové s Kristem života věčného, i chtěli by z toho snad odporní býti a nepoddaní moci té proto, že jest pohanská. Poněvadž jest [všeliká][o] moc od Boha zřízená k zpravování světa a spravedlností zevnitřních, aby mohl svět státi a trvati k vuoli božie, jakož napřed povědíno jest, a poněvadž ta moc přikazuje spravedlnost zachovati jeděch k druhým a křivdy i bezpráví i jiných kvaltuov činiti zapovídá, i pročež by moci nebyl poddán v takových věcech, ano k těm věcem křesťan

[a] *Opraveno místo původního:* písmem. [b] *Opraveno místo původního:* jenž. [c] *V AIV doplněno:* není to Kristovu knězi poručeno ani žádnému v Krista věřícímu, aby sahal na to a mstil toho, což Buoh sám má mstíti, neb on zná tejnost srdce a umí dáti a pomstíti podle toho, ale člověku věrnému toho není potřebí, ale ještě s pilností má se od toho vystříhati, aby žádným činem ani kterým napomenutím neb povolením nebyl příčina kterého trápení, ovšem smrti, ale člověku hříchy porušenému z toho zlého přirození od něhož jest přemožen a v službu poddán jest nic vlastní ukrutnost svár a nemilostivost, jakož dí apoštol: *odkavad bojové* etc.; *však z žádostí, ješto rytěřují v oudech vašich, zabíjíte, závidíte, prosíte a nebéřete, neb zle prosíte,* to jest jsouce v tom zlém pověděném. [d] *Opraveno místo pův.:* dokonale. [e] *Opraveno místo pův.:* apoštola. [f] *Následuje přetržené:* za. [g] *Následuje přetržené:* jí. [h] *Pův. bylo:* tej. [i] *Opraveno místo pův.:* svatý. *Následuje neplatné:* Petr. [j] *Pův. bylo:* tej. [k] *Opraveno místo původního:* rozkazující. [l] *Opraveno místo pův.:* rozkazováním. [m] *Následuje přetržené:* za toho času panovala. [n] *Následuje přetržené:* svatý Petr. [o] *Opraveno místo pův.:* každá.

[α] Řím. 13, 1. 2.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu 159.*

věrný prvotně jest od Boha zavázán, jenž má [to činiti a] toho
ostříhati netoliko pro přikázání moci boje se pomsty,[a] ale pro
svědomí, neb [jest] prvé přijal [od Boha][b] přikázaní [to], kteréž
v srdci má [držeti],[c] aby žádnému křivdy ani lsti nečinil ani žád-
ného oklamání a sobě učiněnou křivdu aby pokorně strpěl nečině
f. 303[a] zlého za zlé / ani činiti mysle? [Ten zákon má v srdci míti][d] [a]
v skutku plniti. A poněvadž moc podobné věci [při]kazuje[e] t⟨otiž⟩
nečiniti křivdy ani co takového, proč by[f] neposlouchal [takového]
člověk věrný? Pakliť ta moc co odporného zákonu Páně rozka-
zuje, v takovýchť věcech nemá poslouchati, ale lépe pokorně trpěti,
než by povolil takovým věcem neslušným. Protož apoštol píše
tak k Ti[tovi][g]: *Mocem vyšším poddánu býti, k každému skutku
dobrému hotovu býti, žádnému se nerouhati,*[α] *nebo všeliká moc
od Boha jest zpuosobena*[β] pro jeho řád, kterýž i v tom lidu [ne-
moudrém] potřeben jest, pro nějž[to jest] ta moc zpuosobena.[h]
Protož die piesmo: *Mnou králové kralují a mocní spravedlnosti
rozsuzují.*[γ]

Ale že piesmo[δ] nazývá ho *sluhou božím* i tuť zdrávě musí
rozumíno býti, neb každé stvoření slouží Bohu podlé řádu svého,
také i ďáblové, když mučie zlé k vuoli boží vedlé miery jim od
Boha uložené. Též i v zákoně[ε] psáno, kterak Buoh Nabochodo-
nozora nazval slouhou svým, skrze něhož mstíti chtěl nad lidem svým,
sobě odporným, jenž protivil se a přijíti nechtěl řečí prorockých, ale
trápil a hubil proroky. Protož ten král pohanský byl jest sluhou[i]
božím v dokonání hněvu [jeho] nad takovým lidem nepovolným Bohu;
a proto nebyl jest slouha viery [neb slouha] zákona jeho, neb to jest
f. 303[b] jiná / věc jako u podobenství mluvíc, kterak král zemský má
rozličné slouhy, pány, rytíře, panoše, měšťany, rychtáře, biřice
a katy, všeť sou služebníci; ale [jinak] páni, kteřížto sou milost-
níci, s nimižto má své ochotenství, a jinak biřici a kati, skrze
něžto pomstu hněvu [svého] koná a proto sou slouhy k dokonání
hněvu jeho.[1] A protož [i] Daniel prorok jsa[j] u vězení [s jinými
o][k] Nabochodonozor[ovi][l] králi[m] v modlitbě své mluvil řka: „Pane

[a] *Následuje neplatné:* jeho. [b] *Opraveno místo pův.:* jest. [c] *Následuje neplatné:* a že ti. [d] *Následuje přetržené:* ani. [e] *Opraveno místo pův.:* rozkazuje. [f] *Následuje neplatné:* toho. [g] *Opraveno místo pův.:* Timoteovi. [h] *Následuje přetržené:* jest. [i] *Pův. bylo:* slauhou. [j] *Následuje neplatné:* s nimi. [k] *V AI chybí.* [l] *Opraveno místo pův.:* Nabochodonozora. [m] *Pův. bylo:* krále.

[α] Tit. 3, 1. 2. [β] Řím. 13, 1. [γ] Př. 8, 15. [δ] Řím. 13, 4. [ε] Jer. 27, 6.

[1] *Srov. podobné místo v PSÁNÍ PANU PODKOMOŘÍMU, AI f. 318b.*

Bože náš, poddal jsi nás pro hříchy náše v moc tohoto krále nejhoršího.“ α Tamto β Buoh nazývá ho sluhou[a] [svým] a tento [pak] prorok Daniel králem nejhorším. Protož musí zdrávě rozumíno[b] býti písmom, neb apoštol ne[při]kazuje[c] an[i][d] píše moci té,[e] jenž jest byla pohanská, ale píše toliko těm, kteříž [sou] uvěřili kázaní apoštolskému, kteříž byli nemnozí ze všeho lidu, uče je, aby pokorně poddáni byli mocem, že od Boha zřízeny sou neb zpuosobeny pro jeho řád, kterýž on chce míti v tom lidu nezbedném, jakož napřed povědíno jest.[1] Protož kdožkoli přikazoval by slušné věci, máť zachováno a posloucháno býti; pakli by odpíral a neposlechl takové moci, ješto [drží nebo] nese meč ku pomstě zlých a neposlušných lidí, hněv jeho nesl by a svědomí by urazil před Bohem, odpíraje poslušenství hodnému té[f] moci.

I tomu také má srozumíno býti, jakož se nynější domnívají, že by apoštolé psali [epištoly neb] listy celému městu. Však apoštolům nepříleželo / přikazovati těm, kteříž sou nepřijali viery f. 304[a]
Kristovy skrze jich kázaní, ale byli úředníci a zprávce [od] císaře toho pohanského ustavení v jednom každém městě a [z toho] lidu pohansk[ého],[g] z nichž někteřie [toliko] uvěřili sou kázaní apoštolskému a z jich naučení dělili se od jich modlářských chrámův a služebností, sloužíce Bohu pravému a živému podlé naučení apoštolského, [jichž[h] oni v tom, totiž ti] ouředníci pohanští, nemnoho dbali, kterak kdo věří, když jim toliko poddáni byli s daněmi a s jinými poplatky obce; pakli [kdy][ch] Buoh chtěl na ně pokušení uvésti od moci, nezuostá[va]lo jim, než jedné trpěti pokorně, jakož sluší na ovce Kristovy. Protož apoštolé toliko [sou] věřícím psali listy k jich naučení a zpravování u víře, kteřížto [sou] oddělovali se od pohanuov obcováním, služebností viery své, nic přebývaním [neb] bydl[ením],[i] neb sou proto vždy mezi pohany pod jich mocí svá obydlí měli. Neb když by celá města [i] s ouředníky svými vše[j] byli křesťané, tehdy by to[to] apoštolské psaní nemohlo státi v pravdě, jakož sou psali věrným rozptýleným neb rozehnaným[k] v Pontu, v Galací, v Kapadocí, v Bitynie etc,γ aniž by to mohlo státi a býti, kdežto apoštolé v svém psaní položili těšíce věrné, že

[a] *Pův. bylo:* slauhou. [b] *A I:* rozumínu. [c] *Opraveno místo pův.:* nerozkazuje. [d] *Opraveno místo pův.:* ane. [e] *Pův. bylo:* tej. [f] *Původně bylo psáno:* tej. [g] *Opraveno místo pův.:* pohany. [h] *Opraveno místo pův.:* ješto. [ch] *Opraveno místo pův.:* by. [i] *Opraveno místo pův.:* bydla. [j] *Původně bylo napsáno:* všemi. [k] *Následuje neplatné:* v bytu.

α Jest to citát z modlitby Azariášovy, jež se nalézá v Přídavcích k proroctví Danielovu (verš 3. sl.). β Jer. 27, 6. γ *Narážka na:* 1 Petr 1, 1.

[1] *Str. 523.*

sou takové věci trpěli od spoluměšťan,[α] když by v jednom městě f. 304[b] všickni jedné viery byli, slušíce pod jednu zprávu / apoštolskou; nemohlo by jim to přijíti, aby vymítání a rozptýlení takové trpěli od spoluměšťan neb od jiných spoluvě[řících].[a]

Též i jinde rozum piesma svatého to[b] ukazuje, že apoštolé ne celá města obracovali na víru, jakož se nynější domnívají a že by obrátíce je úředníky nebo konšely jim ustavili. To rozumný muože znáti, že by to dosti nepodobná věc byla na [cizím][c] panství [o takovou věc se pokusiti a chtíti] tak vlásti a rozkazovati, poněvadž to z piesma rozumie se, že jeden císař panoval a vládl nade vším světem, neb jinak nebylo by slušné ani císaři rozkazovati v cizím panství, ale že jednoho císaře jedno panství bylo všeho světa [v] t[y][d] chvíle, a protož i mohl jest přikázati, aby popsán byl vešken svět [a] aby se sešli k pop[isu],[e] jakož i čtenie svědčí řka: *Vyšlo jest [vyrčení]*[f] *od císaře Augusta* etc.[β] A tak ten císař vládl jest vším světem, maje po krajinách krále čtvrtáky[1] a jiné úředníky. Protož neníť podobné, aby [takovou všetečnost ukázali apoštolé a] o takové bláznovství pokusili se,[g] aby obráceným na víru ustav[ova]li[h] úředníky. Kdo by toho dopustil [na][i] svém panství? Aniž by této vieře dali se počíti ani přístupu k kázaní[j] měli by [té víry] apoštolé aniž císařové římští, kteříž byli veliké moci, dopustili by [toho, aby v městech][k] [jich trpíni byli takoví], kteříž by takové rozdělení [a roztržku][l] v lidu jich chtěli začínati, [odkudžto][m] boj[ové][n] a ruoznice povstávaly [by. Ale] nef. 305[a] byliť sou apoštolé takoví,[o] ale jakož sou od pána Ježíše vza/li,

[a] *Opraveno místo pův.:* spoluvěrných. *Následuje neplatné:* trpěli. *V AIV doplněno:* neb poněvadž křesťané praví a věrní sou jako ovce, neníť podobné, byť jedni druhé trápiti měli, než odporní pravé a živé víře Kristově tiť sau je trápili a mordovali, neb ovce Kristova nedéře ani toho vlka, neb její přirození toho do sebe nemá, ale kdož není ovce, tenť jest vlk dravý trhaje ovce Kristovy. [b] *Pův. bylo napsáno:* toho. *V AIV chybí.* [c] *Opraveno místo pův.:* jiném. [d] *Opraveno místo pův.:* té. [e] *Opraveno místo pův.:* popsání. [f] *Opraveno místo pův.:* řeč. [g] *Následuje neplatné:* apoštolé. [h] *Opraveno místo pův.:* ustavili. [i] *Opraveno místo pův.:* v. [j] *Následuje neplatné:* tei viery. [k] *Opraveno místo pův.:* jich města pustiti. [l] *Opraveno místo pův.:* a všetečnost. [m] *Opraveno místo původ.:* a dokavadž by. [n] *Opraveno místo původ.:* boje. [o] *V AIV doplněno:* a poslové věrni až do skonání světa nebudouť se v tom nalézati, aby takové neslušné věci světské řídili, ouřady sadice a jiné takové věci víře odporné činíce.

α Narážka na: 1 Tes. 2, 14. *β* Luk. 2, 1.

[1] *Český překlad řeckého výrazu „tetrarchas"; titul tento příslušel panovníkům Judska pod vrchní mocí římskou, zejména Herodovi Antipovi, synu Heroda Idumejského, vládci v Galilei a Peraei.*

tak sou lid učili, aby v trpělivosti a v pokoře vládli dušemi svými a poddáni byli [mocem][a] a pánuom, jakož i sám pán Ježíš poddán byl. Protož ne celá města [sou] vieře povolila, ale nětco ne mnoho proti množství města, jakož též v Skutcích apoštolských muož rozum[b] [ukázati].[c] Když apoštol s. Pavel[d] v Korintu kázal, jemužto počali odmlouvati a rouhati se, [k němuž][e] u vidění nočním řečeno, aby se nebál, ale mluvil, [nebť][f] nebude moci [ni]žádný uškoditi, neb *lid mnohý jest mi v tom[to] městě.*[α] Ne die „veškeu“, ale „mnohý“. A tak někde viece [a] někde méně[g] přijal[i sou][h] vieru Kristovu. Ale proto [jich] vždy[g] málo[i] bylo proti množství nevěrných pohanuo, kteříž obýva[li][j] i kteříž zpravova[li][k] města v úřadech svých z poručení císaře. Protož věřících vždy nemnoho proti jiným a nejvíce z chudých, kteréž Pán vyvolil k vieře své, jakož svatý Jakub svědčí řka: *Však Buoh chudé vyvolil na tomto světě, ale bohaté u vieře a dědice království.*[β] A těch[l] vždy málo a[m] *[malé] stádce,* jakož pán Ježíš ve čtenie die,[γ] kteréžto [přijalo][n] úzkou cestou jíti za pánem Ježíšem proti tomu množství nezčíslnému, o němž piesmo die, že *bláznuov nezčíslný počet jest*[δ] *a že široká cesta k zatracení a mnozí po ní jdou.*[ε] [Též opět na jiném místě][o] z piesma muož rozumíno býti, že ne celá města vieře povolovala, jakož psáno v Skutcích / [apoštolských], f. 305[b]
když Pavel apoštol v krajině Efezské[p] v tom městě byl, k[á]zal a uč[il][r] jsa tu za dvě létě a potom zlatníci té modly Diány zbouřili lid proti Pavlovi, proto že by odvra[ce]l[s] lid pravě, že nejsou bohové, kteříž rukama bývají učiněni.[ζ] A z toho rozumie se, že to město bylo jest následuje svého pohanství modloslužebného a kteříž věrní byli, ti od ni[ch] rozd[í]lní[t] byli v [sloužení][u] Bohu živému a pravému vedlé naučení apoštolského.

Protož z to[ho][v] rozum ukazuje z viery,[z] že apoštolé nepsali

[a] *Následuje neplatné:* byli mocem. [b] *Původně bylo napsáno:* rozumný. [c] *Opraveno místo pův:* poznati. [d] *V AIV nad slovy:* když apoštol s. Pavel *jest nadepsáno:* a po smrti každý rozumný. [e] *Opraveno místo pův.:* jemužto. [f] *Opraveno místo pův.:* žeť. [g] *V AIV chybí:* méně přijali sou × vždy. [h] *Opraveno místo pův.:* přijali jich. [i] *Následuje přetržené:* jich. [j] *Opraveno místo pův.:* obývachu. [k] *Opraveno místo pův.:* zpravováchu. [l] *Následuje přetržené:* jest. [m] *Pův. bylo napsáno:* ale. [n] *Opraveno místo pův.:* vyvolil. [o] *Opraveno místo pův.:* opět i jinde. [p] *Následuje přetržené:* a. *V AIV jest:* a. [r] *Opraveno místo pův.:* uče. *Následuje přetržené:* a káže. [s] *Opraveno místo pův.:* odvrátil. [t] *Opraveno místo pův.:* deleni. [u] *Opraveno místo pův.:* službě. [v] *Oprav. místo původního:* tomu. [z] *Následuje neplatné:* naší.

[α] Parafráse Sk. 18, 9. 10. [β] Jak. 2, 5. [γ] Luk. 12, 32. [δ] Kaz. 1, 13. [ε] Mat. 7, 13. [ζ] Parafráse Sk. 19, 23. sl.

sou epištol celé obci města, ale toliko věřícím, kteříž ze všeho množství uvěřili, nemnozí proti množství všeho[a] města. Aniž také z epištoly apoštolské muože ukázáno býti, aby věřícím ustavil moc s mečem za pána k zpravování [a[b] bránění] jich, jakož nahoře dotčeno jest[1] za nepodobné býti, na panství cizím o to se pokusiti. A ač by také bez pánuov [kteří] svobodní byli,[c] nevložil by na ně apoštol břemene takového služebnosti v bázni, poněvadž lidu prvnímu, vyvedenému z Egypta neustanovil krále ani knížete za pána, ale sám Buoh chtěl jim za pána a za krále býti, by [byli][d] jím[e] sami nepohrdli požáďavše sobě krále zemského, jakož o tom napřed dotčeno jest.[2] Mnohem pak viece [nyní] lidu tomuto, kterýž jest vykoupil krví svou, neustavil jim pána ani krále kterého na zemi. A protož řekl k svým: *Králové pohanští kralují nad [svými],*[e] *a kteříž ukazuji moc nad nimi, dobrodinci slovou,*
f. 306[a] *ale / mezi vámi ne tak. Ale ktož by chtěl mezi vámi býti větčí, budiž slouha všech [vás], a kdo předchůdce, jako ten, jenž na zad jde, neb i Syn člověka nepřišel, aby jemu slouženo bylo, ale aby [on] sloužil* etc.[α] Protož takové věci na pohany slušejí, panovati nad jinými, ale svým praví[f]: *Mezi vámi ne tak [bude], aby chtěl někdo panovati a větčí nad jinými chtěl býti. Toť na pohany sluší* a na tento svět, kteříž takových věcí žádají, *ale mezi vámi kdož chce býti větčí, budiž slouha ji[ných].*[g][β] Tuto pán Ježíš své křesťany učí, jakož i jinde die, že *jeden jest Pán váš, ale vy všichni bratří jste.*[γ] Protož pán Buoh sám zuostává jim králem a vejvodou na věky, k němuž nejvíce hleděti a jeho poslouchati[h] mají pro jeho nesmírnou dobrotu a odplatu. a proti rozkázaní toho krále žádného poslouchati nemají proto, že on jim zuostává králem věčně, [jakož psáno jest][i]: *A ty Betléme, země Judo[va],*[j] *nikoli nejsi nejmenší [mezi]*[k] *knížat[y]*[l] *Judskými, nebo z tebe vyjde*[m] *[vejvoda],*[n] *jenž bude zpravovati lid muoj izrahelský.*[δ] A jinde dí: *A kralovati bude v domu Jakobovu na věky a království jeho nebude konce.*[ε]

[a] *Následuje neplatné:* světa. [b] *V AIV následuje:* a. [c] *Následuje neplatné:* kteří. [d] *Následuje neplatné:* byli. [e] *Opraveno místo původ.:* sebou. [f] *Následuje přetržené:* ale. [g] *Opraveno místo původního:* jich. [h] *Následuje neplatné:* chtějí. [i] *Opraveno místo pův.:* to písmo ukazuje řka. [j] *Opraveno místo pův.:* Juda. [k] *Opraveno místo pův.:* v. [l] *Opraveno místo pův.:* knížatech. [m] *AI:* vejde. [n] *Opraveno místo pův.:* vuodce.

α Mat. 20, 25.—28. β Mat. 20, 26. γ Mat. 23, 8. δ Mich. 5, 12.
ε Luk. 1, 33.

[1] *Srov. str. 526.*
[2] *Srov. str. 507.*

Také ani toho v písmě máme, aby pán Ježíš neb apoštolé lid věrný vyňali z moci pánuov těch pohanských, ale nechali jich pod mocí tou, přikazujíc poddánu býti vyšším mocem [ve][a] všech věcech slušných a dobrých. Pakli / se jim co nesiušného a víře f. 306[b]
jich[b] odporného rozkaz[ovalo],[c] říci mají s svatým Petrem, že *Boha viec sluší poslouchati nežli lidí*,[α] a potom nezuostává jim než trpěti pokorně, neb chce za to hojně je korunovati, když v takové vážnosti[d] mají pána svého a rozkázaní jeho že nechtí[e] pro žádnou hruozu v světě ani pro žádný nátisk změniti, ale radše se života časného zbaviti a odvážiti, aby za to lepšího a věčného došli.

Aniž také toho shledává se, aby ty moci cizokrajanuov[f] lidi chudé [a robotné] a úročníky[g] k bojom pudili, jako nynější činí v Čechách, kterýžto obyčej vzal počátek od Žižky v Čechách, a lidé za to mají, že by takový běh z dávna všudy byl, ano ještě v jiných zemiech chtíce bojovati nepudí[h] robotných lidí k tomu, ale ještě sami válejí a oráčom nepřekážejí, aniž taková válka nespravedlnosti v jiných zemích panuje, aby[i] lidíčků,[j] jenžto[k] dlužni sou hájiti a za ně bojovati, ješto[l] od nich platy berou a panování mají nad nimi, měli je k válkám a bojům hnáti. Tuto pak chudé úročníky a robotné vyženou, aby oni jich bránili a za ně bojovali etc. Obyčej starodávní[m] byl[n] všudy po zemích, [že] když vojna [měla býti],[o] volán [byl] žold, a kdož [sou] chtěli vojnovati, ti [sou] brali žold a vojnovali, ale robotných lidí nechali, aby [vorali],[p] aby měli, odkud platuov dobývati.[1] A na ty jich spravedlivé poplatky jednali páni zemské

[a] *Opraveno místo pův.:* na. [b] *Následuje neplatné:* neslušného. [c] *Opraveno místo pův.:* rozkázala by. [d] *Omylem to slovo je v orig. psáno dvakrát.* [e] *Následuje neplatné:* jeho. [f] *Následuje neplatné:* aby. [g] *Následuje neplatné:* robotné. [h] *Pův. bylo psáno:* nepudili. [i] *Následující tekst jest značně porušen nevhodnými opravami korrektorovými. Tekst původní jest v celku správnější. V AIV f. 13 zní kontekst takto:* kterýchž lidi dlužni sou hájiti a za ně bojovati a proto od nich platy berou a panování mají nad nimi, měli je k válkám a bojům hnáti. Tuto pak chudé úročníky a robotné vyženou, aby oni jich bránili a za ně bojovali etc. [j] *Orig.:* lidíčkú; *předchází podtržené, (t. j. jako neplatné označené):* kterýchž; *v originále následuje* těch, *jež však podtržením označeno jako neplatné.* [k] *Následuje nevhodné:* k ní. [l] *Tak správně bylo psáno původně. Nesprávně opraveno takto:* a proto. [m] *Následuje přetržené:* všudy. [n] *Následuje neplatné (přetržené):* mezi moci světa. [o] *Opraveno místo pův.:* nastávala. [p] *AIV:* orali.

[α] Sk. 5, 29.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, Síť víry (vyd. Smetánka) str. 190. Viz též Předmluvu, kde pojednává o tomto kuse.*

f. 307a věci a neobtěžovali lidí svých nepravými a mnohými daněmi a vojnami, jako nynější zákonníci, ješto [praví se býti][a] stránka boží,[b] od nichžto naučila se i druhá stránka, a již [i v jiných][c] vokolních zemích[d] pochop[e] od Čechuov a zákonníkuov vzavše,[f] témuž [se na mnohých místech učí.][g] Ó kterak hrozné biedy proroci vypravují na ty, kteříž tak nespravedlivě lidi obtěžují! A kněží nad tím nade vším oněměli na kázaních pravíce, že lid rytířský má bojovati. Pak těch rytířuov nadělali z sedlákuov a z jiných řemeslníkuov. Kdož jedné muože braň nésti, vše rytířský lid. A nikdý na své řeči nepohledí, kterak se jim trefují.[h] [1]

Také i ten duovod, ješto přivodí, že pán Ježíš požíval moci připuzující, když udělal bičik a vymrskal všecky z chrámu. Ale tu má váženo býti čtení, kterak ono pokládá. Nedie čtenie, by lidi mrskal, [neb když se dí: *vymrskal všecky*], hned vyslovuje dále a die: *ovce a voly.*[α] A tak na hovada nerozumná a němá učinil bič a věci mrtvé převracel, totiž stolice penězoměncom a prodávajícím holubice, ale lidem rozumným rozumně mluvil řka: *Odneste tyto věci odtudto a nečiňte z domu Otce mého domu kupeckého* etc.[β] Pakli kdo řéci chce, [že jest] vymrskal všecky bez rozdílu, lidi i hovada, když sou pak všickni bičem vyhnáni, k komuž [jest] pak toto mluvil: *Odneste tyto věci odtudto a nečiňte* etc?[γ]
f. 307b Protož na hovada nerozumná bič a na lidi ro/zumné, ješto [mluvení neb] řeči rozumějí, řeč rozumná.

Opět i to čtení přivodie o moci, kdež die: *Připuď přijíti.*[δ] A Petr apoštol die, že *Kristus trpěl nám na příklad, abychom následovali šlepějí jeho.*[ε] Nedie: „Příklad nám zuostavil, abychom koho pudili neb trápili, ale abychom jeho šlepějí následovali trpíce."[i] Neb[j] křesťané věrní věří, že pán Ježíš, kterýž jest zákon vydal, že jej sám nejprv [skutkem] plnil, též i jeho milí apoštolé že jsú skutečně plnili, což učili. A nikdýž se nenalézá[k] psáno, by koho kdy tělesně pudili k vieře Ježíšově. Nebo byť to bylo dobré

[a] *Opraveno místo pův.:* chtí býti. *Následuje přetržené:* za. [b] *Následuje neplatné:* tak činí. [c] *Opraveno místo původního:* na jiných. [d] *Následuje neplatné:* příležejících. [e] *Původně:* pochopy. [f] *Následuje přetržené:* již se. [g] *Opraveno místo původního:* v některých krajinách učí. [h] *Celý tento odstavec činí dojem pozdější vsuvky, která se nenalézala v prvotním konceptu.* [i] *V AIV doplněno:* neb kdyby tak bylo podle smyslu tělesného, kdyby muselo puojčeno býti, že tamto moci požíval tělesné a tuto již přemožen jsa i trpěl. [j] *V AIV jest přetrženo a opraveno v:* ale. [k] *Původně:* nenalezáme.

[α] Jan 2, 15. [β] Jan 2, 16. [γ] Jan 2, 16. [δ] Luk. 13, 23. [ε] 1 Petr 2, 21.

[1] *Místo toto připomíná CHELČICKÉHO, Síť víry (vyd. Smetánka) str. 190.*

a užítečné vieře, zajisté byl jest tak[a] veliké moci pán náš Ježíš, že jest mohl vešken svět připuditi k vieře své. Zdali nemohl všech Židuov i pohanuov poslati na zatracení ⟨v⟩ okamžení, když jeho jímali? Mohl zajisté. Ale tak ráčil tou cestou potupnú a ohavnú jíti a svým ji ukázal řka: *Jakož sou mně činili, vám budou též činiti.*[α] Protož kdoť sou jeho, toť se na nich shledá, žeť dějí proti nim všecko zlé lhouce etc. Ale položil jest na dobré a svobodné vuoli, kdo chce vieře jeho povoliti, žeť má dobrou a svobodnou vuoli[b] podstoupiti ji skutečně pro odplatu nebeské slávy a radosti. Ale kdož ani tú velikou odplatú nevýmluvné radosti a věčné neobrátí se a od zlého neodstoupí a k dobrému nepřistoupí / [a][c] f. 308[a]
nechce dobře činiti,[d] položil s druhé strany hruoz[u] věčných a pekelných muk se všemi ďábly, aby kohož[e] nehnou k dobrému slibové věčné radosti skrze vieru jeho, ale[f] zhrozily-[li by] jej [aspoň] věčné muky. A ač i to samo v sobě není dostatečné k spasení, ale že takový poznenáhlu přijda[g] k sobě, zamiluje potom srdečně, žádaje odplaty nebeské i bude z milosti činiti dobře a varovati se zlého, a tak když sám se postaví[h] proti sobě a přemáhá to z[i] srdce zlé, přijde k dokonalosti viery, že jí z lásky následovati bude. Jakož i Zlatoústý mluví na to čtenie „Kdož vyzná mě", k témuž dotýče řka, že pomstú i odplatú mečem dušem vaším bylo spomoženo.[β] A tak připuzením tím vnitřním muož k tomu přiveden býti, ale ne tím tělesným Antikristovým, [jehož][j] pán Ježíš ani apoštolé nepo[žívali].[k] Protož tento smysl

[a] *Původně:* také. [b] *Násl. přetržené:* kdo chce. [c] *Násl. neplatné:* nebo.
[d] *V AIV doplněno:* ovšem toho moc světská k tomu nepřivede. Neb kterak ta moc světa můž koho k víře přivésti, poněvadž víry živé a pravé sama nemá? A nemaje ji kterakž jiného jí naučí? Aneb kterak jemu di: „toto a toto čiň, toto Buoh chce takto a takto míti," a sama ta moc světská vším činem od toho se vzdaluje a za zlé má to, co Buoh přikázal, a stojí v tom, což Buoh zapověděl, proti vuoli jeho? Neb ta moc nezpravuje se Duchem božím, ale duchem tohoto světa. Kterakž tedy věcem duchovním rozuměti muož? Neb dí apoštol, že *tělesný člověk nemuož pochopiti těch věcí, které sou Ducha božího, neb mu se zdají bláznovstvím*, a víra jest duchovní, jížto žádný v pravdě nemá aniž muože míti, jediné ten, kdož se narodil *ne z semene porušitedlného, ale skrze slovo Boha živého.* Protož Buoh ukázav radost, také ukázal a.
[e] *Pův.:* kohožť. [f] *Následuje neplatné:* aby. [g] *Pův.:* přijdou. [h] *Následuje přetržené:* se. [i] *V AIV chybí.* [j] *Opav. místo pův.:* jakož. [k] *Opraveno místo pův.:* nepoložili.
[α] Jan 15, 20.
[β] Slovy těmito vyjadřuje se přibližně smysl místa: *Joan. Chrysostomi,* In Matthaeum homilia XXXIV. al. XXXV. v *Migne,* Patrologiae cursus, ser. graeca t. 57, str. 397—404.

i doktoři pokládají na ta slova „připuď přijíti“, jakožto Gorra s jinými. A k témuž Chrysostomus[a] vede a dí „De opere inperfecto“ na ta slova svatého Matouše: *Svědkové jste sami sobě, že jste synové těch, kteřiž proroky zbili,*[b][α] tak die: *Zdali proroci neb apoštolé neb mučedlníci pudíce neb nátisk činíce chtěli někoho míti svého? Zdali hruozami tělesnými aneb sliby světský[mi]*[c] *věci dobrých komu věřiti radili sou? Anižť jest to zajisté viera, kterážť z připuzeni bázně aneb z žádosti daru někte-*
f. 308[b] *rého zemského tělesného pochází; ale / dobře učíce a lépe živi jsouce aťby slovy i skutky učili, ne*[d] *hruoz tělesných [vy]dávali,*[e] *ale budoucí soud [boží] předkládali, ani světských věcí dobrých, ale království nebeské lidem zaslibovali.*[β] Tuť zjevně mluví, že apoštolé a jiní světí nezaslibovali zemských věcí chtíce, aby pro ně vieru přijali, ale nebeské království zaslibovali[f]; aniž sou vydávali hruoz tělesných, ale předkládali hrozný soud Páně a zjevně řkou, že to není víra, [což se děje z přinucení bázni tělesné aneb pro sliby zemských věcí dobrých]. Takéž[g] mluví [týž s. Ján] o dvou mečích, jakož ve čtení die: *Kdo nemá [meče], prodej sukni a kup sobě meč.*[γ] Praví, že nemíní[h] Pán [tím] mečuov tělesných, kteříž[i] by nestačili proti [takovému] množství oděncuov, ale že skrze to rozuměti dává osídla nepřízně židovské.[δ] Take s. Ján vykládá.[k]

[a] *Následuje neplatné:* die. [b] *Následuje neplatné:* I. [c] *Opraveno místo pův.:* světských. [d] *Pův.:* neb. [e] *Opraveno místo pův.:* nedávali. [f] *Následuje neplatné:* lidem tuť zjevně mluví. [g] *Následuje neplatné:* s. Ján. [h] *Pův.:* nemíním. [i] *Pův.:* kteřižto. [j] *Následuje neplatné:* takovému.

[k] *V AIV doplněk:* neb to sám rozum ukazuje, že pan J⟨ežíš⟩ malé stádce měl, toliko 11 apoštoluo a Jidáš s množstvím přišel. Protož zjevnéť jest, že tu neminil pan Ježíš těch mečuo tak dalece, ale že znal apoštoly své v té stránce, že ještě chtivost mají k bití. Neb řekl Petr: *S tebou i na smrt chci.* A ty věci sou z člověka starého, hněvem nakaženého. I řekl: „Kupte sobě meč. neb ty, Petře, nyni nemuožeš mne následovati, ještě budeš bíti, ještě zapříš, ještě utečeš, neb si ještě v člověku starém hněvivém, ale potom teprv budeš mne následovati v tichosti, dobrotivosti, v trpělivosti, neb dokavad si byl mlád, chodil si, kam si chtěl, to jest činil's, coť bylo k vuoli, ale když se zstaráš, přepáše tě jiný a povede tě, kamž ty nechceš, a teprv mne budeš následovati, když již nebudeš bíti ani zlořečiti jako prvé.“ A oddělil tu navyklost zlou skrze dar milosti; ješto jsa naučen od mistra svého, takto věrné křesťany učil a řka: *Kristus trpěl jest*

[α] Mat. 23, 31. [β] Srov. *Migne,* Patrologiae cursus, ser. graeca t. 56. str. 887—888. Tak zv. Opus imperfectum není dílo Chrysostomovo (srov. Realencyklopädie für prot. Theologie IV, 109.) [γ] Luk. 22, 36.

[δ] Srov. *Joann. Chrysostomi,* Homilia in Matth. LXXXIV al. LXXXV v *Migne,* Patrol. ser. graeca t. 58., str. 751 sl.

Opět přivodí onu řeč čtenie, kdež s. Ján odpověděl rytířom k sobě přišlým, kteříž žáda[li][a] rady, co by činiti měli, jimž[to] odpověděl řka: *Nižádného nepotlačujte, ani utiskajte a na žoldích dosti mějte,*[α] a tím [písmem] moc meče u vieře chtie ustaviti. Ale zjevný rozum jest ze čtenie, že Ján[b] přišel jest pod zákonem Starým, jehožto nemohl změniti, neb on nebyl zákona vydávatel, ale mohl napomínati rytíře k tomu, což zákon Starý učil, [k té spravedlnosti], dokavadž zákon Nový nepřišel [by skrze toho, kterýž jest jediný on sám zákona vydavatel, pán náš].[c] A protož svatý Jan řekl: „Jáť nejsem světlo, ale abych svědectví vydal o světle. / Jestiť světlo pravé osvěcující každého člověka" etc.[β][1] f. 309[a]

Též opět druzí [při]vodí[d] řeč o té moci, utvrditi chtějíce úřadem centuriovým, kterýž úřad měl ještě z zákona Starého, a že jest chválen od pána Ježíše. A vědomé jest z piesma, že není chválen pro úřad, ale pro vieru, že takového stavu člověk mohl takovou vieru mieti, neb věřil, že pán Ježíš nepřítomný muož uzdraviti slouhu jeho, jako by přítomný byl. A z té viery chválen jest, ale ne z úřadu.[e] Pakliť kdo jistiti chce, že by on byl úředníkem věř[ících][f] v Krista, každý smyslný muož rozuměti, že má-li kdo býti úředníkem, že musí od někoho ustaven býti a nad někým

na příklad, abychom následovali šlepěji jeho, když jemu láli, nelál. Teprv poznal, když obnoveni života na se přijal, že takto Kristus Pán chce míti, aby tak jeho víra živa byla vyvozována trpělivostí, ne bitím, ne haněním, ne připuzováním neb s touto mocí těla člověka starého, v němž všichni umírají, ale v Kristu obživeni bývají všickni, kteříž sou se slovem pravdy zrodili, jakož dí svatý Petr: *Porodil nás slovem pravdy.* K témuž s. Jan dí: *Kdož se narodil z Boha, nehřeší.*

[a] *Opraveno místo pův.:* žádachu. [b] *AIV:* pán. [c] *Opraveno místo pův.:* to jest pán Ježiš Kristus, kterýž jest sám jediný zákona vydavatel. [d] *Opraveno místo pův.:* dovodí.

[e] *V AIV doplněk:* Neb nebyla to, lidsky mluvíc, malá věc, že ten člověk maje pod sebou sto jiných menších sebe a duostojný v světě uvěřil, že Pán jest tak mocný, když tu nebude, jako když by tu byl přítomný. A tak vida pána Krista člověka poníženého, an jemu mistři a kněží ďábelníky spílají, svuodce, žráč masa, opilec, a tento pak pominuv jich hanění i měl víru tak velikou, nepatřil k tomu, že oni haněli, ale patřil k tomu, čehož oni nepoznali. Oni soudili soud nepravý, hleděli k sobě, že pán Kristus zavržený, chudý, a že syn tesařuo, domnívali se, jakož i tím jej haněli. Tento pak centurio patřil k moci kterouž okazoval v slovu i v skutku, a tak ty nadúté mistry a kněží předešel, neb oni doufali v písmo, kteréž uměli čísti, ale tento patřil okem vnitřním poznávaje to, co se děje mocně od pana Ježíše.

[f] *Opraveno místo pův.:* věrných.

[α] Luk. 3, 14. [β] Jan 1, 9. 10.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, Síť viery (ed. Smetánka) str. 121 sl.*

a [také tou zprávou][a] se[b] zpravovati, kteráž k tomu úřadu příleží, neb není malá věc úřad. Vieme, že pán Ježíš ustavil svatého Petra prvním pastýřem mezi apoštoly svými a zprávcí ovec svých i zprávu té služebnosti vydal, kterážto jest napsána v zákoně jeho, co a kterak poručil jemu pán a též i jiným apoštolom. Ale o úřadu centuria, by ustavil jej nad svým lidem krví svou vykoupeným, nic o tom v zprávě zákona od něho vydaného nemáme, ani by s ním[c] [pán Ježíš] mluvil osobně, ale psáno jest: *Když uslyšel*[d] *centurio, že pošel pán Ježíš k žádosti jeho k němu k uzdravení slouhy jeho, z daleka poslal ku pánu řka: „Pane, nejsem hoden, aby všel pod střechu mou, ale toliko řci*[e] *slovem a budeť uzdraven*
f. 309[b] *slouha muoj.“*[α] A tak nedocházel jest Pán / k němu. A kterak jest tehdy mluvil s ním o úřad, ustavuje jej nad lidem svým? Nechť to ukáží v zákoně Páně a uvěřímeť etc.[f] [1]

[A o tom[g]] pak smyslu těla Kristova duchovního na tři strany rozděleného, jakož někteří pokládají moc s mečem, pravíce ji býti rukama[h] náměstka božství, kterýžto má zákona božího hájiti mečem, a dvú stránek těla, t⟨otiž⟩ kněžie a obecného lidu, a kněží [že sou oči][i] a náměstk[ové][j] člověčenství Kristova (kteřížto ma[jí] Krista[k] následovati v chudobě a v trpělivosti a v práci kázaní učíce dvě strán[ce][l] těla, t⟨otiž⟩ pány a lid obecný), a lid robotný praví býti nohami, kteréžto mají nésti dvě straně těla prací svú, potřeby jim opatřujíce,[2] o první stránce [pravím, totiž o] moci světské[m]: Jest-liť pravý smysl ten [a rozum] podlé viery [Kristovy], že moc s mečem zákona božieho má hájiti a dvou strán[e]k[n] ji[ných],[o]

[a] *Opraveno místo pův.:* jakou. [b] *A IV:* se tou zprávou. *Následuje neplatné:* zprávou. [c] *Pův.:* s nimi. [d] *A IV:* uslyšal. [e] *A IV:* rci.

[f] *V A IV doplněk:* Protož potřebí každému pilně se opatřiti a znáti, že ty věci, kteréž oni mluví, nejsou duovodné ani zpráva věrných sluh Kristových, ale z sluh tohoto světa, ješto sau svět, jakož dí: *Oni z světa sou a o světu mluví a svět je slyší;* protož vždy se na to táhnou lstivými výklady a cizoložnými, aby vždy svou vuoli vyplnili a provedli a svět v tom upevnili, neb nemohou jiným světu posloužiti než tím, což jest při nich, svou zlostí, a jiné věci též, toho jiným poskytají, jsúc jeden duch s světem.

[g] *Opraveno místo:* tomto. [h] *Následuje zbytečné:* a. [i] *Oprav. místo původního:* býti praví očima. [j] *Opraveno místo pův.:* náměstka. [k] *V A IV chybí.* [l] *Opraveno místo pův.:* straně. [m] *Následuje neplatné:* pravím. [n] *Opraveno místo původ.:* stránkou. [o] *Oprav. místo pův.:* jich.

α Luk. 7, 6. 7.

[1] *Obsahem svým připomíná toto místo* CHELČICKÉHO, *O trojím lidu str. 169—171.*

[2] *Místo toto připomíná* CHELČICKÉHO, *O trojím lidu 172 sl.*

tehdy nemuož jinde lépe brániti zákona Kristova a blíže, jedné v knězi, kterýž má jej kázati jda po [všem] světě, a on, [totiž] slouha boží [s mečem],[1] jenž ne nadarmo nese meče, má ho následovati s mečem, [aby nedopustil][a] knězi překážeti, aby bezpečen jsa všudy kázal slovo božie. A jest-liť to pravý soud, že kněz jest náměstek člověčenství Kristova, v práci a v trpělivosti Krista následuje, a když on kázati bude a zlí lidé budou jemu chtíti překážeti, bíti, jímati,[b] a slouha [boží], kterýž náměstek božství od nich nazván[c] jest, jenž [ihned] hotov[d] s mečem [nedopouštěti jemu nic škoditi neb překážeti],[e] kterak tehdy [kněz ten] bude Krista v trpělivosti následovati? Poněvadž slouha s mečem ne/dopustí[f] bíti ani jímati, tehdy [tím] zkazí f. 310a
[jemu][g] všecko následování Krista v trpělivosti a tak božství bude překážeti člověčenství [Kristovu] v jeho skutcích. A též bude o každém člověku z obce,[h] kterýž dlužen jest z přikázaní Kristova i apoštolského neprotiviti se zlému, nebrániti se v bezpráví učiněném: tehdy slouha s mečem z svého úřadu jakožto rutce v těle má jemu v tom službu ukázati bráně ho, aby se [jemu křivda][i] nestala [a bezpráví][j]; [opět ten nesplní slova][k] Kristova pro obranu jeho. A [že] ještě [to] viece jest[l] mieti[m] úředníka s mečem k obraně své, nežli[n] sám sebe bráně,[o] [neb le]dva[p] sobě rovnému aneb mdlejšímu [mohl by][r] se obrániti. Ale kdož má moc s mečem k své pomoci, aby ho[s] bránila z úřadu svého v jeho bezpráví, tehdy mnohým [bude] skrze moc takovou [brániti][t] se moci[u] a daleko od Kristovy trpělivosti býti. A toť jest cesta pohanská a tohoto světa, [kterýž][v] ne[ní][x] pod [jhem] zákona[y] Kristov[a][z] nikdý [nechtíce nic] trpěti,[aa] ale [v] každém bezpráví[bb] bráni[ti se].[cc] A protož i v roty zbírají se, aby větší moc proti jiným měli, a pro tu[dd] příčinu[ee] moci světské hledají, chtíce skrze ni bráněni býti. Lépeť se opatřili svou moudrostí tělesnou než apoštolé.[ff] Ale poněvadž křesťan z při-

[a] *Oprav. místo pův.:* nedada. [b] *Násl. neplatné:* chtíti. [c] *Pův.:* nazvaný. [d] *Násl. neplatné:* má býti. [e] *Oprav. místo pův.:* jehož nadarmo nenosí, nedá jemu nic překaziti. [f] *Násl. neplatné:* jeho. [g] *Oprav. místo pův.:* v něm. [h] *Pův.:* uobce. [i] *Opraveno místo pův.:* bezprávi. [j] *Opraveno místo pův.:* neb nedálo. [k] *Opraveno místo pův.:* o ten nenaplnění. [l] *Následuje neplatné:* to. [m] *Následuje neplatné:* moc. [n] *Následuje neplatné:* jeden. [o] *Pův.:* bráněti. [p] *Opraveno místo pův.:* jenž je. [r] *Opraveno místo pův.:* muož. [s] *Původně:* jeho. [t] *Opraveno místo pův.:* bude. [u] *Následuje neplatné:* brániti. [v] *Oprav. místo pův.:* kteří. [x] *Opraveno místo pův.:* nejsou. [y] *Původně bylo napsáno:* zákonem. [z] *Opraveno místo původního:* Kristovým. [aa] *Následuje neplatné:* nechtíce. [bb] *Následuje neplatné:* se. [cc] *Opraveno místo původního:* bránice. [dd] *AIV:* proto. [ee] *V AIV chybí.* [ff] *V AIV doplněk:* a to, dím, zde se lépe opatřili.

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 501.*

kázaní Kristova [dlužen jest] a zavázán,[a] aby se[b] nebránil bezpráví,[c] pak jemu dopustil[d] k obraně své na pomoc vzíti moc světskou [s mečem], aby skrže ni hojnější rušiti mohl přikázaní Kristovo nežli jeden sám? A prosím, [aby dobře a pilně rozvážen byl a rozsouzen][e] smysl [tento] těla Kristova duchovního na tré rozděleného, [z kněží,
f. 310[b] z pánuov a z lidu obecného],[f] s jeho / vlastnostmi[g] na takové stránky úduov, když jedni údové z úřadů[v] sv[ých][h] plníce skutky své [služebnosti][i] jiným údom [posluhujíce][j] [i kazí v nich to, co by jiní údové z přikázaní Kristova měli trpěti a tak jim překážejí v jich skutcích, kteréž oni mají][k] z přikázaní Kristova plniti. A to jinak býti nemuož podlé takového rozdělení na tři stránky [těla Kristova] a jich služebností, tak že moc[l] s mečem nižádnému nedopustí nic trpěti u víře Kristově, ale odžene všecko, co by jiní oudové[m] z přikázaní Kristova [měli trpělivě snášeti].[1] Avšak[n] toho puojčuji, že ta moc [s mečem], kteráž od Boha pro svět [ustavena a] zřízena jest, jakož o tom napřed povědíno jest,[2] že z ouřadu svého dlužna jest[o] poddan[ých] sv[ých],[p] od nichž[r] platy béře, brániti, aby se jim křivda a násilé nedálo, aby [bezprávím jiných nebyl jemu lid zkažen],[s] jakož ve všelikém národu světa [běh a] povaha ouřadu jeho k tomu jest od Boha [způsobína a] zřízena a za to daně, [platy] i cti[t] světa sou jim [od Boha při]dány.[u] Ale [toho] k vieře Kristově[v] přiměšovati [není] slušné, neb ani kněz Kristuov ani který jiný věrný křesťan [má][x] moci [té] k takov[ým] obranám [neb puzením k víře][y] nabádati, ale ta moc, jelikožto na její úřad sluší, sama od sebe dlužna jest brániti malého i velikého, od nichžto platy berou, ač nechtí, aby její lid i[z] panství zkaženo bylo.

Opět [dím]: Jest-liť kněz[aa] jedna stránka toho těla duchovního. aby z ouřadu svého učil dvě stránce, tehdy učiti bude moc světskou,

[a] *Násl. neplatné:* jest. [b] *Pův. bylo:* sebe. [c] *V AIV doplněk:* a poněvadž se praví býti slouha víry Kristovy. [d] *V orig. oprav. v:* o[d]pustil. [e] *Oprav. místo pův.:* za pilné aby to rozsouzeno bylo. *Násl. neplatné:* tento. [f] *Následuje přetržené:* a. [g] *Pův.:* zvláštnostmi. [h] *Opraveno místo pův.:* svého. [i] *Oprav. místo pův.:* služby. [j] *Oprav. místo pův.:* překážejí. [k] *Následují neplatná slova:* v jich skutcích kteréž oni má. [l] *Pův.:* mocní. [m] *Následuje neplatné:* měli trpěti. [n] *AIV:* ač však. [o] *Následuje neplatné:* z ouřadu svého. [p] *V AIV chybí.* [r] *Původně bylo:* nichžto. [s] *Opraveno místo pův.:* sobě lidu nedali škoditi zkaziti, *jež však není označeno jako neplatné.* [t] *Následuje neplatné:* čest. [u] *Opraveno místo původního:* oddány. [v] *Následuje neplatné:* toto není. [x] *Opraveno místo pův.:* měl by té. [y] *Opraveno místo pův.:* viery. [z] *AI:* v. [aa] *Následuje neplatné:* lid.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu 165—167.* [2] *Str. 523.*

aby [z dluhu] ouřadu svého pilně postavila se [o dvě][a] stránce těla Kristova již jmenovaného, [aby se jim křivda a bezpráví od zlých][b] lidí nedála,[c] a jiné lidi [z obce][d] učiti bude kněz [tomu], aby následovali šlepějí Kristových v trpělivosti. Což / tehda takový kněz učiní uče f. 311[a]
tak jednu stránku těla [toho], aby protivenství a bezpráví a nátiskuov nedopouštěla, a jiné učiti bude, aby protivenství a bezpráví trpěli? Učiní právě jako ten, kterýž zapovídá pekař[ům],[e] [aby chleba nepekli],[f] a jiným přikazuje, aby chléb jedli. Když pak [tehdy] ty odpornosti srovná, poněvadž pak tak[ovým] odporn[ostem][g] učí! [Ještě více dím: Kdy][h] kněz, na místě apoštolském stoje,[i] této řeči apoštolské následuje,[j] kterouž die [řka]: *A zajisté Buoh bieše v Kristu,*[k] *svět [v mír uvodě] s sebou, neváže jim hřiechuov jich, i [po]ložil*[l] *v nás slovo smiřeni,*[α] ta služebnost kněžská jest, aby kázali lidem smíření s Bohem a[m] přijímali hříšníky k smíření[n] skrze pokání a když kněz přijme hříšníky na milost, smiřuje je s Bohem, náměstek pak [božství],[o] jenž ne nadarmo nese meče, ale ku pomstě zlým, [nebude míti nad kým ouřadu, své služebnosti konati].[p] Pakli slouha s mečem [prvé se uteče s pomstou][r] na zlé a hříšné [a zmorduje[s] neb] ztepe je, což pak kněz ku pokání[t] navede?[u] A tak v čemž jeden úd [službu] svého úřadu [konati][v] bude, [v tom][x] jiný úd v své služ[e]b[nosti][y] [z]kažen bude a skutek služebnosti jeho zhyne.[z] Jacíž [to pak] údové [sou] v tom těle, poněvadž jed[ni][aa] druhým[bb] překáž[ejí]?[cc] A to jinak nemuož býti podlé smyslu toho, jediné že na to nepopatříme ani dbáme, ztepe-li jich ten mnoho, kdož meč drží, toho neželíme, pakli kněz žádného ku pokání nenavede, také se / na f. 311[b]
to nemnoho ptáme. Protož muož mezi námi to neb jiné bláznovství mluveno býti.[dd] [1]

[a] *Oprav. místo pův.:* žádné. [b] *Oprav. místo pův.:* ani skrze zlé. [c] *Následuje neplatné:* se jim násilé. [d] *Oprav. místo pův.:* zhoubce. [e] *Oprav. místo pův.:* pekařovi. [f] *Následuje neplatné:* chleba péci. [g] *Následuje neplatné:* věci sobě. [h] *Opraveno místo původního:* opět poněvadž. [i] *Původně bylo:* stojí. [j] *Původně bylo:* následujeme. [k] *Následuje neplatné:* smiřuje. [l] *Opraveno místo původního:* složil. [m] *Následuje neplatné:* aby. [n] *V AIV následuje:* s Bohem. [o] *Opraveno místo pův.:* boží. [p] *Opraveno místo pův.:* na kom pak ouřad své služby vyplní. [r] *Opraveno místo pův.:* přijde prvé než kněz. [s] *Původně bylo:* zmorduji. [t] *Následuje neplatné:* bude. [u] *Pův.:* navoděti. [v] *Oprav. místo pův.:* prospěvati. [x] *Opraveno místo pův.:* těm. [y] *Opraveno místo pův.:* službe. [z] *Následuje neplatné:* protož. [aa] *Opraveno místo pův.:* jeden. *Následuje neplatné:* úd. [bb] *Pův.:* druhému. [cc] *Opraveno místo pův.:* překáží. [dd] *V AIV následuje doplněk:* poněvadž na to nemyslíme co se mluví, co se činí, právě-li to jest či-li křivě.

α 2 Kor. 5, 19.

[1] *Srov. CHELČICKÉHO, O trojím lidu 167—168.*

A[le] že [vždy] chtíce utvrditi [svuoj smysl] o těle Kristově[a] duchovním na tré rozděleném i přivodí k tomu [řeč] apoštola [svatého Pavla],[b] kdež mluví o těle Kristově duchovním a o službě úduov toho těla,[α] [protož] k tomu diem: Jest-li to pravý základ o té moci meče, že by ona byla třetie stránka těla toho [duchovního], tehda slova apoštol[ova], [kdež] mluví[c] [o tom][d] těle Kristově duchovním, potvrdí toho [roz]dělení na tré, [světle] a zjevně ukáží, [kterak stojí] a že nejprvé, chtě mluviti apoštol o tom těle, praví ty věci býti duchovními, a chce, aby [o nich] věrní [věděli] [a] znali [je][e] a ta duchov[e]n[ství][f] hned[g] vyčítá těmito slovy řka (1. Kor. XII.): *Rozdílové milostí sou, ale týž duch; rozdílové služebností sou, a[le] týž Pán; rozdílové moci [jsou], ale týž Buoh, kterýž dělá všecko ve všech. Ale jednomu každému dáno bývá zjevení Ducha k užitku. Jinému zajisté dána bývá skrze Ducha řeč moudrosti, jinému řeč umění [podlé téhož]*[h] *Ducha, jinému viera v témž Duchu a jinému milost uzdravování v jednom Duchu, jinému činění mocí, jinému proroctví, jinému rozeznání duchuov, jinému rozličnost jazykuov, jinému vykládaní řečí. A tyto všecky věci dělá jeden a týž Duch, rozděluje jednomu každému, jakož chce.*[i] *Neb jakož jedno tělo mnohé údy má,*[j] *avšak všickni jedno tělo jsú,*[β] takť apoštol vyčítá tělo Kristovo všecko podlé duchovních milostí, ale o tomto těle [na tré[k] rozděleném neb přehnutém]
f. 312[b] zevnitř[l] / v tělesných [ouřadích neb] služebnostech [ni]žádné zmienky nečiní, aby tak na tré rozdělený lid tělo Kristovo byl, ale milosti a dary Ducha Svatého vyčítá mnohé, kteříž rozdílně dáni bývají skrze Ducha Svatého lidem božím a věrným, aby sobě vespolek sloužili jeden každý podlé [obdarování][m] od Boha sobě daného, jakožto přirození údové těla posluhují sobě vespolek. Ale rozdíl[e]n[í][n] na t[ré][o] lidu podlé skutkuov tělesných a podlé moci světské a jiných úřadův světských nemuož v pravdě slouti [a nazváno býti] tělo Kristovo, neb pod takovým rozdělením na tři stránky lidu muože býti svět ošálen a mohou sami býti svět a pod takovým rozdělením mohou býti[p] [zločinci],[r] synové nešlechetní, kteříž [ni]žádným obyčejem nepřislušejí

[a] *Následuje neplatné:* svuoj smysl. [b] *Opraveno místo pův.:* slova jeho. [c] *Původně bylo:* mluvice. [d] *Pod tím přetržené:* o. [e] *Opraveno místo původního:* ty věci. [f] *Opraveno místo původ.:* duchovní. [g] *Původně bylo:* hnedá. [h] *Oprav. místo pův.:* v témž. [i] *Následuje neplatné:* neb jakož chce. [j] *Pův.:* maje. [k] *Opraveno místo pův.:* trérohém. [l] *Pův.:* zevnitřně. [m] *Opraveno místo pův.:* daru. [n] *Opraveno místo pův.:* rozdílne. *A IV:* rozdílně. [o] *Opraveno místo pův.:* tři. *Následuje neplatné:* stránky. [p] *Následuje neplatné:* všickni. [r] *Opraveno místo pův..* zlo.

α 1 Kor. 12, 1. *β* 1 Kor. 12, 4.—12.

v tělo Kristovo;[a] ale kteříž mají tyto nahoře psané dary Ducha Svatého, tiť sou praví údové [těla] Kristova a spolu [jsou] jedno tělo Kristovo [duchovní].[b] A protož [neshledává se],[c] by ta řeč apoštolova potvrzovala toho rozumu o moci meče ani toho rozdělení na tré lidu, kterýžto nazván jest tělem Kristovým, nebo tu apoštol jmenuje mnohé údy těla toho[d] a služebnosti jich ovšem duchovní, jenž se dějí[e] skrze Ducha Svatého jinak a jinak. Jakož u[f] přirození těla mnozí údové mají velikou svornost a hotovost k[u po]sloužení jedn[i][g] [druhým][h] vespolek každý podlé skutku svého, takéž i [ten] život[i] duchovní Ducha Svatého v mnohých svatých / skrze rozličné dary [Ducha Svatého] obláštně v jednom každém snášie v jeden smysl a v jednu vuoli mnohé; f. 312[b]
a to v nich dělati muož ten sám život Ducha Svatého přebývajícího v nich, ale tělo a krev[j] toho svolení a té svornosti a hotovosti v užitečné [a prospěšné] službě [ustaviti a] puosobiti [nemuož] mezi dvěma člověkoma ani v jedné čeledi, kteříž následují ducha tělesného a své obláštní vuole.

[A] protož [ten rozdíl neb] rozměření takové[k] [toho lidu][l] na tré[m] nemuož v pravdě slouti tělo Kristovo duchovní, nebo takové rozdělení lidu na tři stránky jest i mezi pohany. Nebo slavnější jest mezi nimi stav knížetcí, kterýž spravedlnosti[n] zevnitřní a zemské mnohem pilnějí [a snažnějí] řídí v tom lidu nežli naši [nynější] lenochové pod věrou, neb u větčí hruoz[e][o] a bázni mají lid, pro niž[to] jeden druhému nesmí [křivdy a] bezpráví činiti pro jich [bázeň a] hruozu. Protož pokoj a spravedlnost zemská lépe stojí skrze knížata pohanská nežli skrze tyto změtence pod věrou,[α] neb ještě i té spravedlnosti [světské neb zemské] nedbají v lidu svém zříditi, leč prvé mnohé žalo[by][p] [a darové] předejd[ou],[r] [a to] dosti nesnadně. Také mezi pohany jest lid robotný, jakožto oráči a jiní řemeslníci. Jsou také mezi nimi i kněží, kteříž svodí je od jednoho Boha, stvořitele všech věcí, k mnohým bohuom. A poněvadž mezi pohany, kteříž Boha neznají,[s] jest takový lid na tré rozdělený, kteříž vespolek

[a] *V AIV doplněk:* neb jich skutkové při službách jich tělesní sou a světa Boha. [b] *Oprav. místo pův.:* jsou. [c] *Následuje neplatné:* nevidím. [d] *AIV:* to-, *pod tím:* gego. [e] *Pův.:* děje. [f] *Pův.:* i; *v AIV chybí.* [g] *Opraveno místo pův.:* jeden. [h] *Oprav. místo pův.:* každý druhému. [i] *Následuje neplatné:* ten. [j] *Následuje neplatné:* nemuož. [k] *Pův.:* o takovém. [l] *Oprav. místo pův.:* rozdělení. [m] *Následuje neplatné:* lidu. [n] *Následuje neplatné:* mezi nimi. [o] *Opraveno místo pův.:* hruozi. [p] *Opraveno místo pův.:* žalování. [r] *Opraveno místo pův.:* předejde. [s] *V AIV doplněk:* než toliko to jméno jest také mezi nimi: buoh, a proto ho neznají.

[α] *Po straně znamení:* ⸫

jedni druhým jsou [k užitku a] k prospěchu v tělesných věcech, a proto nejsou tělo Kristovo, též ani mezi námi pro ty tělesné věci nejsou tělo Kristovo], poněvadž nejsou skrze dary Ducha Svatého
f. 313[a] zpuosobeni [a sjednoceni] v oudy / Kristovy, aby jeden každý [z nich] měl v sobě život milosti k prospěchu jiných úduov. A meč panov[níkuov][a] nespojí sedlákuov v jeden úmysl, ačkoli podrobí je jhu svému jako nepovolné otroky; a stuol pan[ovníka][b] rozkošný obveselí k[něze][c] bláznivého, aby jeho přízeň a poctu počítal [za veliký] prospěch viery, protože u jeho stolu dobře se stalo břichu jeho. A toto všecko není dielo těla Kristova, [ale kvas pokrytcuo a násilé chudých.

A ještě více apoštol mluví o služebnostech těla Kristova řka][d]: *Nemuož říci oko rutce: skutkuov tvých nepotřebuji, ale mnohem viece kteřížto údové těla zdají se mdlejší býti, potřebnější sou, a které domní[vá]me [se] neužitečnější*[e] *údy těla [býti], hojnější*[f] *[jim čest přidáváme,* neb je přikrý[váme [a][g] ochraňujeme. *A nepoctiví naši hojnější čest mají, poctiví pak oudové náši ničehéhož nepotřebují. ale Buoh zpuosobil jest tělo tomu [oudu], jenž nedostatek trpí,*[h] *hojnější čest dávaje, aby nebylo rozdělení v těle, ale spolu o sebe vespolek aby pečliví byli údové*[i]*; raduje-[li se] jeden úd, spolu radují se [s ním]*[j] *všickni údové a jestliť[že] trpí co jeden úd, trpí [s ním] všickni údové.*[k][α] V těchto slovích [mluví] apoštol[l] o přirozeném těle, kterak [ono] v sobě mnohé údy má [a] kterak jede[n] úd nepohrdá druhým. Není v nich rozdělení, není nesvornosti, ale vespolek sobě slouží a pečliv jeden úd o druhém a prospěchu [jeden druhého] hledá. A toto apoštol u příklad[u][m] mluví přirovnávaje[n] k tomu tělo Kristovo duchovní, jenž[o] v pravdě podlé viery a milosti mnozí jako[p] jedno tělo
f. 313[b] býti mohou každý / obláštně dary Ducha Svatého maje, aby každý úd[r] jiným k prospěchu byl. A to zvláště váží apoštol v této epištole, že od větších úduov a[s] potupnější[ch][t] úduov[u] ne[děje[v] se] pohrzení neb potupo[vá]ní, jako by[x] služby [mdlejších][y] [ne]potřebovali poctiv[í][z] údové, ale [že] hojnější ctí bývají ohražo[vá]ni[aa] od poctivějších

[a] *Opraveno místo pův.:* pánuov. [b] *Opraveno místo:* páně. [c] *Opraveno místo pův.:* kníže. [d] *V AIV následuje:* přidáváme, neb je přikrý. [e] *Následuje neplatné:* býti. [f] *Pův.:* hojnějším. [g] *Oprav. místo pův.:* neb. [h] *Pův.:* trpiše. [i] *Následuje neplatné:* paklif se. [j] *V AIV chybí:* s ním. [k] *Následuje neplatné:* a. [l] *Pův.:* apoštolé. [m] *Pův.:* příkladě. [n] *Opraveno nad tím:* —va. [o] *Následuje neplatné:* jest. [p] *Pův.:* jakožto. [r] *Následuje neplatné:* maje. [s] *Následuje neplatné:* k. [t] *Opraveno místo pův.:* potupnějším; *AIV:* potupnějším. *Následuje:* menším. [u] *Pův.:* úduom. [v] *Opraveno místo pův.:* není. [x] *Nad:* by *nadepsáno:* —žto, *ale přetrženo.* [y] *Oprav. místo pův.:* jich ne. [z] *Opraveno místo původního:* poctivější. [aa] *Oprav. místo původního:* ohraženi.
[α] 1 Kor. 12, 21.—26.

úduov. A i to váží apoštol, že spolu pečliví jsou jeden o druhém údové, a ač co trpí jeden úd, spolu trpí všichni. A poněvadž [podlé duovodu jejich] tato slova apoštolo[va jsou] o takovém těle na tré rozděleném, totiž z pánuov, z kněžie a z obecného lidu,[a] tehdy potřebí jest tuto řeč [k] tomu tělu přirovnati, mírně-li [se trefí a] připadne jedno k druhému, a [kdež][b] praví, že moc světa má brániti dvou strán[e]k[c] těla a že kněží učiti mají dvě stránce [těla] a lidé robotní [že] mají krmiti [a živiti] pány a kněžie, dělajíce a dobývajíce jim potřeb[d] a platuov; a má-liť řeč apoštolo[va][e] svědčiti smyslu [je]jich, tehda když co trpí jeden úd, spolu trpí všichni údové. Pohleďmež, kterak tito údové rohatí, kteříž meč drží, jiné nižší[f] údy trápí, tepou, zamucují,[g] vězí, šacují rozličně a vymyšlenými robotami obtěžují, tak že jako uvadlí chodí a tito jako [buojní] koni sytí a prázdní chodí[h] řehcí[ce],[i] rúhajíce se [a někteří[j] rozličně] posmívají[k] se [chudině[l] etc] a kněží jako oči ostré [a bystré] v tomto těle patří na obě straně, hledajíce, kterak by sobě od obojích vy[ssáli] [a vy]šálili [platy, obroky a desátky k opatření břicha] skrze mše a oféry[m] a jiná rozličná smyšlení, a obojí, tak páni jako kněží, dáví a nu[zují][n] lid robotný, jakž [jen] / sami chtí.[1] [Ach],[o] kterak daleko jsou od slov f. 314[d]
apoštolských, aby spolu trpěli všichni údové pro nedostatek a nouzi jednoho každého oudu! Tito pláčí, ano je loupí, vězí, šacují, a tito [se] posmívají[p] [je]jich veliké bídě. A poněvadž tito, kteříž meč držie, jsou[r] rutce v tom těle podlé smyslu kněžského a obecný lid nohy, pohleďmež na to, coť činí rutce nohám podlé pravdy apoštolem[s] [vypsané], kterak milostivou službu rutce nohám svým ukazují obúvajíce je, aby se neurazily, aby neozábly, aby se neu[mazaly][t]; pakliť se umaží, hned [je] rutce [zase] umývají, pakli se urazí, ihned [je] rutce léčí a laskavou službu ve všem [jim] ukazují.[u] Ale tyto rutce [smyšlené] s mečem [na]zpět [dělají]; ač sobě co nohy k jídlu dobudou, to jim ruce vyd[rou],[v] aniž tyto rutce umějí nohám svým co jiného

[a] *Následuje:* sou duovod jich, *což není označeno jako neplatné, ale ruší souvislost.* [b] *Opraveno místo původního:* že tam. [c] *Opraveno místo původního:* stránkou. [d] *Původně bylo:* potřeby. [e] *Původně bylo:* apoštola. [f] *V AIV chybí.* [g] *AIV:* zarmucují. [h] *Původně bylo:* chodice. [i] *Opraveno místo původního:* řehcici. [j] *Opraveno místo původního:* a druzí. [k] *Pův.* posmívajíce. [l] *Oprav. místo pův.:* rozličně. [m] *AI:* ofery. [n] *Opraveno místo pův.:* nuzi. [o] *Oprav. místo pův.:* o. [p] *Následuje neplatné:* se. [r] *V AIV přetrženo:* jsau. *Nad tím nadepsáno:* mají být jako. [s] *AI:* apoštolem; *pod tím:* a. [t] *Opraveno místo pův.:* neublatili. [u] *Následuje neplatné:* jim. [v] *Opraveno místo původního:* vydřeta.

[1] *Srov. podobné místo na str. 468.*

ukázati, jed[iné][a] je, [totiž nohy], loupiti. [Opět][b] tyto rutce držíc[í][c] meč, které lékařství nohám přileží, aniž umějí [znáti a je způsobovati, než toliko] urážeti a zámutky rozličnými [je] trápiti[d] a hrdlovati až do zkažení i přetržení, jichžto neváží jako hovad.

Ale snad die[e] [někdo]: „To jest proto, že [známosti[f] pravé o tom] nemají, ale kdyby naučeni byli, mohli by jim milostiví býti."

K tomu diem: Jedno stuoj na tom snažným rozmyslem, že úřad jich toliko skrze moc při[puzující][g] muož prospěch mieti, jejichžto věc vlastní hruoza jest, bázeň a muka, ukrutnost. Paklif se uchýlí k učinění milosti,[h] to nesnadně skrze přímluvy a jiné dary bude nakloněn k milosti, aby odpustil to, proč hrozí neb co míti chce, paklif se z úmysla nachejlí, aby činil milos[tivě] a dobro[tivě],[i] a ne-
f. 314[b] bude se hrdlovati s těmi lidmi / nemúdrými a nezbednými, kteříž milosti nerozumějí, ale cožkoli činí, toliko pro bázeň pomsty činí. A bude-li odjata bázeň nebo pomsta, kterážto vlastní věc toho národu jest, tehda rozmnoží se žaloby a mnohé věci zlé v tom lidu nemúdrém, nebo neprospívá milost v těch, kteříž nejsou pod milostí [anižť jí rozuměti umějí, ale jsouť pod bázní a hruozou; pakli to odjato bude, tehda mnohá bezpráví a jiné mnohé věci zlé rozmnoží se v tom lidu. Protož moc ta skrze požívaní milosti] zkazí se sama, že nebud[ou][j] nic dbáti za ní, když[k] jim nebude ostrá, ale milostivá takovým neskroceným a nemoudrým lidem. Protož i v podobenství piesmo pověděné vzní o takovém povýšení v ouřadech, že fík sladký, oliva měkká, víno obveselu[ící][l] člověka nebude kralovati, ale trn, hloh nebo bodlák, ješto die: *Jsem-liť já králem nad vámi, vystupiž oheň z země a spaliž vás všecky.*[a] Opět jestliže páni a kněží jsou poctivější údové toho těla, tehdy podlé řeči apoštola hojnější ctí mají ohráženi býti a ctěni chudí a zavržení a robotní lidé. Ale [jak je ctí, an] nevědí, kterakého [potupného] rouhání vymysliti na ně, hanějíc [je] rozličně, [říkajíce][m]: vajr, chlap, drak, lajk? Toť nepěkně ohražují [a ochra-

[a] *Opraveno místo původního:* jedno. [b] *Opraveno místo původního:* a. [c] *Opraveno místo původního:* držice. [d] *Následuje neplatné:* je. [e] *Původně:* dieš. [f] *Opraveno místo původního:* poznání. [g] *Opraveno místo původ.:* panující. [h] *V AIV následuje:* i. [i] *Opraveno místo původního:* dobrovolně. [j] *Oprav. místo původního:* nebude. [k] *Pův. bylo:* kdyžto. [l] *Oprav. místo pův.:* obveseluje. [m] *Oprav. místo pův.:* řkouce, *jež není označeno jako neplatné.*

a Soud. 9, 15.

ňují] údy své![1] A tak z toho muože [dokonale po]rozumíno býti, že oni tělo Kristovo nejsou.[a]

1485.

[Vážný tehdaž][b 2]

[a] *Zdá se, že tekst A I není úplný. V A IV f. 18a následuje tento doplněk, který spíše vypadá jako přirozený závěrek:* poněvadž se v tom zpuosobu od apoštola vypsaném nenalézají, ale rozdělivše se na tré, i chtí sobě dovoditi skutky těla, že páni sou ruce a kněží oči a lid obecný nohy. Ale že pak nepěkně své nohy ctí. Komužť Pán Buoh oči otevře, tenť to pozná, v čem se kdo vzdělává, kteří v skutky těla a kteří v ovoce Ducha; neb nižádný není duchovní, kterýž nemá daruov Ducha Svatého, ješto každý člověk od těch daruov Ducha Svatého duchovní jest i také muož v pravdě slouti a žádný nemuož míti Ducha Svatého, kdož nemá duše svaté. Tak také každý jest tělesný a světský, kdož činí skutky těla, protože v skutcích těla a světa jest takový. Žádný člověk nemuož býti v pravdě duchovní, ale světský, jakož dí písmo, že *duch moudrosti nepřebývá v těle poddaném hříchu.* K témuž dí s. Jan: *Kdo činí hřích, z ďábla jest.* Nemíníť pak tu tak, aby z ďábla byl podlé hrubosti těla, ale že skrze hřích přijal na se ducha ďábelského, to jest, že se spojil s ním v jedno skrze povolení hříchu a tak již každý člověk přebývaje v hříchu smrtedlném, jest z ďábla a tak z ducha zlý, a kteréžkoli věci činí jsa v tom duchu zlém, všecko ve lži a v bludu činí, neb což činí, toliko to činí hnutím jeho ⟨*slovo nečitelné*⟩ z těla a některým skutky, ješto mohou tělem konáni býti; a to všecko jest ohavnost před Bohem. A to jest ta spravedlnost, kterouž sobě takový člověk zvoluje a podle ní jde, neb se jemu to zalíbilo v tom duchu ďábelském. A z toho svého ustanovení se v té spravedlnosti nechce býti poddán spravedlnosti, kteráž jest z víry v Krista Ježíše, jakž dí apoštol, neb ten duch jej vede k tomu skrze chytrost svou k zklamání jeho a tak jeho ustavuje v tom, co jest, v bludu a ve lži.

Ale ten rod, o němž dí s. Jan: *Kdož se narodil z Boha, tenť nehřeší, neb símě boží zachovává jej,* mluví tu o hříchu smrtedlném a tak ten rod jde podlé daru a milosti Ducha Svatého, že člověk již jsa proměněn a obnoven i zpravuje se tím dárcem Ducha / ⟨f. 19⟩ Svatého a tak synem božím bývá, jakož dí apoštol: *Kteříž se Duchem božím zpravují, tiť sou synové boží.*

Protož moc meče nemuož toho učiniti, což moc víry činí. Protož synové tohoto světa té moci hledí a spolu s tím cti, chvály, rozkoše těla, moudrosti etc. A tou příčinou trápí jiné z ponuknutí toho ducha zlého, jenž jest lhář a vražedlník. Ale počátek moudrosti boží jestiť bázeň boží a tuť by každý měl poznati toho hrozné zavedení a oklamání o duše mnohých lidí.

[b] *Následuje asi* $^1/_5$ *stránky prázdné.*

[1] *Srov.* CHELČICKÉHO, *O trojím lidu 169—179.*

[2] *Připisek tento jest naprosto záhadný. V originále jest napsáno:* važny — *beze vší kvantity.*

Psání panu podkomořímu k⟨rálovství⟩ Č⟨eského⟩.[a]

f. 315a Věrnou[1] žádost a srdečnou ku Pánu Bohu, jehožto zřízením všecky moci světa zpuosobují se k vzdělání obecného dobrého, ač lid jest hoden toho.[b] Pakli hněv božie jest nad lidem, tehda přepustí král nebeský na krále zemské ducha zavráceného a opilého, a aby jedni druhých krev prolévali a *jedni druhým*[c] *ramena kousali, Efrajm Manasesa a Manases Efrejma a obojí Judu,*[α] jakož o tom široce v svatých prorocích stojí psáno, kterak pán Buoh jedno království druhým tresce: Židovské Babylonským. Babylonské Medskými a Perskými, Perské Řeckými, a ty jiné krále císaři Římskými a tak dále o jiných nesnázech v světě až i v Čechách pro hřiechy kněžské a lidské nebeský král přepustil rozličné války, skrze něž jedni druhé zkazili. A co by na kněžiech bylo, ještě by se kazili, když by milostivý pán Bůh pro některé své chudé králova srdce tak zmužilého neučinil, aby se kněžím obojím opřel a vládnouti sebou nedal, neb jinak by byl této země neupokojil, jakož ty tomu lépe rozumíš, milý pane![2] A protož já s větčím doufáním, ačkoli v své veliké nesvobodě, a to pro čtenie pána Jezu Krista, k to[bě][d] řeč mou obracuji, a to ne tak pro

[a] *Nadpis tento nalézá se pouze v AVI (f. 89α).* [b] *Věta jest patrně nedokončena. Spisovatel zapomenul, co chtěl nejprve říci, t. přáti adresátovi od Boha všecko dobré.* [c] *AVI:* druhých. [d] *Oprav. místo původního:* tomu.
α Iz. 9, 20. 21.

[1] *Týž kus nalézá se v AVI f. 89α—96β. Výňatky otiskl ČELAKOVSKÝ, Traktát podkomořího Vaňka Valečovského proti panování kněžstva (Zprávy o zasedání král. České společnosti nauk 1881 str. 333—334) a GOLL v ČČM 1884, 452—454, 462—463, 465. 466. O obsahu PAL'MOV, Brat'ja I. 1, 97—98. Srov. l. c. 218. Není sice přímého a výslovného svědectví, že list psal bratr Řehoř, nelze však také uvésti vážného důvodu proti mínění GOLLOVU (ČČM 1883, 513), že jest tomu tak. Pro ně naopak svědčí místo, kde pisatel mluví o svém poměru k Rokycanovi (f. 319β); poměr tento se jeví jedinečným. K nikomu z tehdejších bratří nebyl by se Rokycana tak blahovolně zachoval, vyjma snad právě jejich náčelníka Řehoře. Také co do chronologického určení listu dlužno přidržeti se GOLLA (ČČM 1883, 513), že totiž psán byl r. 1461, a to z teplického vězení Řehořova (srov. f. 315α), do něhož se dostal po vyváznutí svém z vězení pražského. Adresátem jest nepochybně pan Vaněk Valečovský z Kněžmosta, podkomoří království Českého, jeden z předních rádců a důvěrníků krále Jiřího (srov. ČELAKOVSKÝ ve ZPRÁVÁCH KRÁL. ČESKÉ SPOL. NAUK 1881 str. 325—332).*

[2] *Valečovský náležel zajisté mezi přední pomocníky krále Jiřího v této jeho snaze. Srov. úvodní slovo ČELAKOVSKÉHO, jímž doprovází své vydání Traktátu Valečovského ve ZPRÁVÁCH KRÁL. ČESKÉ SPOL. NAUK 1881. Srov. GOLL v ČČM 1881, 452—453.*

mou svobodu ani pro mé zvelebení ani pro zachování mého života, Buoh to vie, ale nejvíc pro výstrahu budoucího zlého, aby na toto království nepřišlo, a pro svobodu stád[ce][a] božího / ma- f. 315b
ličkého, aby bez strachu nepřátel sloužiti mohli pod vaší mocí a zprávou pánu Bohu nebeskému a jeho Synu milému i Duchu Svatému v svatosti a v spravedlnosti po všecky dni života svého, jakož toho na pánu Bohu žádáme, by ráčil srdce královo k tomu obrátiti, aby téhož pokoje popřál i nám, jenž sme se na to vydali, abychom samým čtením se zpravovali a příklady pána Krista i svatých apoštoluo v tichosti, v pokoře, v trpělivosti, v milování nepřátel, jim dobře činíce i dobrého přejíce i za ně se modléce, a tak i za krále, aby milý Buoh ráčil jeho ostříhati ode všeho zlého i nám také pokoj dal skrze něho, ač však jest vůle božie. Pakli ráčí nás zde trápiti mnohými zámutky a vězením a mučením, i to od Jeho Milosti vděčně přijímáme, nad vámi velikou lítost majíce a nad vaší slepotou, že mníte, byšte tím Bohu vděčně posloužili, když lidi trápíte a mučíte, ačkoli i tak číníce, Bohu sloužíte ohyzdnou jemu službou[b] a popouzejíce velebnost jeho k veliké zuřivosti, neb již meč váš a moc přestupuje i zřízení boží. Neb není vydán královm zemským ten meč pánem Bohem, jedné pro zachování světa do[α] jeho vuole a proti těm jest vydán, kteříž zle dělají proti obecnému dobrému, kradouc, loupíc, cizoložíc a mordujíc neb násilé svým bližním dělajíc na statku neb na těle. Ale když ten meč váš skrze svedení kněžská na lidi bude obrácen pro víru, jiež vynikuje z zřízení / božího, neb jakož žádný král f. 316a
zemský nemuož věřícím hodně za vieru odplatiti, tak žádný král nemuož v srdce bezděky lidem viery vlíti ani k ní připuditi,[1] jakož i doktorové a zvláště svatý Ján Zlatoustý o tom mluví i Orienes.[c] A to mluvím o zřízení světa, jímž vešken svět se zpravuje.

Ale že Židé pro hříchy mstili sou mečem, jako i Fines, zdá se, že i též nyní by mělo býti. Ale rozum to ukazuje, že Židé tělesný zákon měli sou ⟨s⟩ sliby tělesné pomsty, ale již kdyžto přeneseno jest kněžství, přenesen jest i zákon i slibové i pomsty a místo puzení mocného Kristus die: *Ač kdo chce po mně přijíti,*[β] dávaje svobodnou vuoli. Též i svatý Pavel die: *V těle chodíce,*

[a] *Opraveno místo pův.:* stáda. [b] *AI:* službu. [c] *AVI:* Origenes.

[α] K čemu meč dán ⟨v⟩ moc národom. *O.* [β] Mat. 16, 24; Luk. 9, 23.

[1] *Zde se ozývá* CHELČICKÉHO *spis „O trojím lidu" (vyd. Kroftovo) str. 112.*

ne vedlé těla rytěřujem, neb oděnie ryt[í]řství[a] *našeho nejsou tělesná, ale moc od Boha* etc.[α] A potom die: *Jímajíce každý rozum v službu Kristovu.*[β] Vidíš, co tento apoštol jímá, že rozum pravdou, a ne tělo, jakož kacíři obyčej mají, statky pobírajíc, lidi jímajíc, mučíc a v tom získání duší zakládajíc, když někoho přinutí lháti, že pro muky musí amen po nich říci, by pak n[i]kd[a][b] srdce jeho nemohlo jim povoliti, jako když by někdo vida, ano [bílé],[c] i k vuoli někoho tepoucího musil řéci, že jest černé; ač tak die, však proto oči jemu vždy okazují,[d] že jest černé, že to, což jest viděl, jest bílé; též i při víře. Ale nic jiného není v tom puzení
f. 316b bez/děčn[é]m[e] než zbuzování hněvu božího, a to takto bude ukázáno:

Bývalo to a jest ještě i bude potom [až] do skonání světa, že volení boží vždycky sou od jiných trpěli a jako ovce mezi vlky, tak sou se měli na tomto světě mezi národem nepravým, jakož die svatý Pavel, že *všichni,*[γ] *kteříž chtějí svatě živi býti, mnohá protivenství musí trpěti,*[δ] jako i synové izdrahelští[f] v Egyptě. Ale však *ten lid, jenž bude jiné trápiti, já budu souditi,* praví pán Buoh.[ε] A taková trápení na první svaté nejvíce[ζ] sou přicházela skrze návod falešných prorokuo, kteříž[to] nemajíc proti poslom božím moci pravdy, moci světské sou požívali králuov a knížat a také katuov a biřicuov, posly jeho trápíce a mučíce a mordujíce a tak pána Boha k velikému hněvu popouzejíce, že častokrát pán Buoh na takové vražedlníky přep[ouštěl][g] zde veliké krve prolití, až se toho i falešným prorokom dostávalo, aby ta *žena opilá krví svatých*[η] krve nasycena byla. Když to pán Buoh dá králom zemským, aby po mnohých válkách a nesnázech,[h] kteréž sou k vuoli falešných kněžie vedli a k vuoli té bezectné nevěstky, s níž sou smilnili, od jednoho Boha nebeského a od Jezu Krista pravého a jedinkého, na pravici boží sedícího, od něhož odstoupivše a od trpkého života jeho, mnoho sobě falešných Kristuo nadělavše, písma svatého čtení cizoložně požívajíc, svou víru na lidech bohatých zakládajíc, všecko odporné čtení svatému činíc jako opilí kalichem pozlaceným a plným tráveniny,

[a] *Opraveno místo původ.:* rytařství. [b] *Opraveno místo původ.:* ňěkdy. [c] *Oprav. místo původ.:* válé. [d] *AVI:* ukazují. [e] *Opraveno místo pův.:* bezděčným. [f] *AVI:* izrahelští. [g] *Opraveno místo pův.:* přepustil. [h] *Co dále následuje, jest vložka, pro kterou autor zapomněl vrátiti se k tomu, co začal na počátku věty. Je zde patrný anakoluth.*

α 2 Kor. 10, 3. 4. β 2 Kor. 10, 5. γ Svatí vždy trpí. *O.* δ 2 Tim. 3, 12. ε 1. M. 15, 14. ζ Duovodové svůdcuo. *O.* η Zj. 17, 6.

kteréhož kalicha podává králom zemským ta nevěstka aneb to kněžstvo nevěstčí, a oni hledíc na / svrchní blesk služby jich, f. 317[a]
kteréž se jim zdají Bohu vzáctné, i pijí pod tím všecka trávení, aby jako vzteklí bili se vespolek, až by právě i ustali, a proč se tepou, pohleděli, jakož i tvé stěny malované rozumnému to dobře vypravují[1] (a snad proto tobě to pán Buoh v srdce dal, aby se řeč pána Krista naplnila, kdežto die: *Budou-li dítky mlčeti, ale bude kamení volati,*[α] neb což sem já někdy v Slovanech kázal,[2] to již, když já mlčím, stěny tvé po všech Čechách [téměř] rozmlouvají, kterak ti formané dvojí již by dávno [vuoz] rozt[r]hli,[a] když by jim tak státi nepřikázali):[3] a jakož tobě, tak všem jiným zprávcom světa rač dáti milý Buoh, abyšte poznali lsti těch formanuov,[β] kterak chytře a lstivě strach svuoj kryjí, jedni pod svatým poslušenstvím a druzí pod zákonem božím, a tak vás v hromadu vadí, ale sami trpěti s pánem Kristem nechtí. Všichni staří světí od zlých trpěli, ale nynější falešní světí všecky by zlé zbíti chtěli, aby od žádného nic netrpěli. Staří světí nepřátelům svým dobře činili, ale nynější světí za dobrodiní všecko zlé odplacují.[b] Ó byšte někdy aspoň procítili a na řeč pána Krista pohleděli, po čem velí znáti falešné, že po skutcích! Ovce trávu jí, vlk se v masu kochá, ovce vlkuo netrápí, ale vlci ovce. Kain[c] Abele, falešní proroci věrné proroky, Židé učedlníky a apoštoly, kacíři trápí křesťany, jakož o tom, mám za to, dosti[d] si někdy četl řeči Origenovy i svatého Jana Zlatoústého.

Protož to poznajíce / aspoň sami nad sebou se slitujte a pro f. 317[b]
víru lidí netrapte, neb na moc vaši to nesluší ani vedlé práva

[a] *Oprav. místo pův.:* roztehli. [b] *AI:* odplačují. [c] *V AI i v AVI:* Kaim. [d] *V AVI následuje:* co.

α Luk. 19, 40. *β* Formané nezpřížní, kněžstvo. *O.*

[1] *Narážka na obraz, který na domě Valečovského „v Dlouhe střídě“ v Praze byl vymalován na zdi a představoval vůz, do něhož s obou stran jsou zapřaženi koně, jež formani pobízejí. Vůz představoval „církev rytěřující“, již kněží (formani) chtějí táhnouti každý na svou stranu. Popis tohoto obrazu nalézá se v AII f. 222 sl. ČELAKOVSKÝ otiskl jej ve ZPRÁVÁCH O ZASEDÁNÍCH KRÁL. ČESKÉ SPOL. NAUK 1881, str. 332. (Srov. GOLL v ČČM 1881, 45). Kde obraz tento byl namalován, praví Krasonický v rkpe mus. VF41 f. 79[b] (srov. i BLAHOSLAV, O původu, vyd. Jastrebov, str. 12—13); postranní poznámka na stránce této jinou rukou připsaná praví:* Takový vůz namalován na domu farním u sv. Štěpána Velikého v Novém Městě Pražském.

[2] *Jak výroku tomuto dlužno rozuměti (že t. bratr Řehoř byl nepochybně řeholníkem a kazatelem v klášteře slovanském v Praze někdy okolo r. 1446) vysvětlil náležitě GOLL v ČČM 1884, 158, 167—169.*

[3] *Srov. výše pozn. 1.*

pohanského, jakož již nětco ukázáno jest. A ještě muož to lépe seznáno býti na Římském císařství, kterak sou vším světem vládli[α] moudrostí a trpělivostí aneb shovíváním, že sou nebránili každé vlasti, aby sloužili svým bohom, jakž kdo chtí, než toliko o to stáli, aby všickni jim daně dávali a pod jich moc slušeli.[1] A též i Turci od křesťanů na tom dosti mají, že sou pod jich mocí. Též i ve Lvově koliko jest věr,[2] avšak proto pokoj mají, když jedni druhých k své vieře nepudí. A též v Čechách i v Moravě pán Buoh dal jest pokoj skrze krále, neb jest nepudil měst od jich věr, ale jakž jeděněch nechal při kalichu, tak jiných nenutil k kalichu.

Ale již tuto hrozný soud budoucí proti králi se okazuje, že pod jeho mocí ptáci nebeští, prelátové pyšní a protivní, místa[a] svá mají a lišky chytré a ka[lišné] pod ním doupata svá nalézají, ale syn člověka nemá, kde by svou hlavu sklonil. Pod dobrým stromem, jakož viděl Daniel,[β] lidé i hovada odpočívají, ale pod bodlákem jediné hadové a věci jedovaté. Ó divná vaše slepota, lidé krvaví a muží neřádní! Pod vámi pokoj mají kněží lháři a krve lidské žádající svobodu mají, ale lidé pokojní, pána Boha se bojící, věrní pána Krista a svatých jeho následovníci žádného oddechnutí nemají. Lháři své lže po kostelích volají a nám pak svobody po domích ani v kostelích mluviti nedadí. Zdali toho
f. 318[a] pán Buoh nepomstí, leč pokání z toho / učiníte a od neužitečného vám zámyslu odstoupíte? Neb ten počátek hříchu byl jest Jeruzalemského, že sou proroky k sobě poslané vězeli a mordovali, ješto sou toho činiti nikoli neměli, ale nezdálo-li by se jim věřiti, měli sou pohověti, jakož i Gamaliel Židom radil.[γ] Ale že králové Jeruzalemští z návodu velikého množství falešných prorokuov

[a] *Opraveno místo:* města.

[α] Římané. *O.* [β] Dan 4, 7. sl. [γ] Sk. 5, 34.—40.

[1] *Jak bratří smýšleli o moci světské, viz. pozn. 1 na str. 52.*

[2] *Že náboženské poměry ve Lvově mnozí Čechové znali z autopsie, jest viděti z toho, že mnozí kandidáti kněžství odcházeli tam pro svěcení k arménskému biskupovi, jak o tom se dovídáme z excerptu z polemiky bratra Šimona s farářem Hranickým, pocházejícího od Balbína. Srov. ŠIMÁK, Neznámé inkunabule bratrské? (LISTY FILOLOGICKÉ 1912, 40). Srov. též str. 327 pozn. 3 a 5. — Lvov, město založené Danielem Romanovičem pro syna jeho Lva okolo r. 1250, byl později obýván mnoha národnostmi: Rusy, Poláky, Arměny, Tatary a Židy. Jednotlivé národnosti tyto žily ve svých zvláštních čtvrtích. Každé vyznání náboženské mělo tam své kostely a kněží, ba i hierarchy. R. 1412 přeneseno do Lvova katolické arcibiskupství Haličské. Již r. 1367 zřízeno tam bylo biskupství arménské.*

věrné proroky trápili, i přicházelo na ně to, čehož sou se báli, že býval spuštěn a zbořen, jakož i pán Kristus ukazuje to v svém čtenie, kdežto činí zmínku o poslech svých, kteréž sou oni bili a trápili a mordovali a potom die: *Aj, bude vám duom váš opuštěn pustý,*[α] jakož se stalo. Též i v Čechách pro smrt mistra Jana Husi co jest spustlo far a klášteruov, jenž sou byly příčina smrti jeho! Zajisté i vy nyní měli byšte se téhož báti. Neb kdyžkoli meč moci světské sahá na ty, ješto proti němu nejsou vinni ani proti obecnému dobrému, již ten meč vynikuje z zřízení božího. A nad to pak před Bohem ta moc vinna bude, když v jakés spravedlnosti stojí, horším svobodu dává i slyšení i mluvení, a to ještě [těm],[a] ješto by vždy chtěli svých věr krví lidskou brániti a svých lží dovoditi mocí, a kdyby jim moc nebyla povolná k jich úmyslu, ale hledie, aby obec zbouřili, jakož sou to v Čechách učinili[β] z přepuštění božího a vstrčivše sobě boha na vožeh,[b] pravdy božie lidu poskýtajíc nuž do Uher, nuž do Rakous, nuž do Bavor loupit a mordovat, chtějíc / zlostí pravdu vysvoboditi, f. 318
ano pravda věrné konečně vysvobozuje. Ale však tak zle dělajíce, pánu Bohu sou posloužili tak, jako kat králi slouží, když zloděje věsí a za to i určené peníze má, ale však za stolem královým ani ani s žádnou [jeho] čeledí nebude moci jísti.[1] Ale ti služebníci, kteříž za králem chodie, tiť královým chlebem chováni bývají. Též i pán Kristus svým služebníkuom a svým následovníkom, kteřížto tak jemu slouží, že jeho následují v tichosti, v trpělivosti, v pokoře, v milování nepřátel, těm on die: *Vy jste, ješto ste zuostali se mnou v mých pokušeních a já zpuosobuji vám, jakož mi jest zpuosobil Otec, abyšte jedli a pili za stolem mým v království mém.*[γ] Ale těm služebníkům, ješto z přepuštění božího trápí zlé a Bohu nemilé, těm zde dává[δ] čest a zboží nepřátelské a druhdy pokoj zemský, a když se jemu neslíbí, nejspíš pro pýchu a pro ukrutnost, přepustí na ně tak zlé, aby to[c] zboží a tu čest a moc jim z hrdla vytrhli a těm[d] opět jin[í].[e] Ale když ta moc světa sáhne na nevinné proti nim a svobod[í][f] vinné, již nebéře za tu službu odplaty, ale hroznou pomstu, jako kat, kdyby svévolně někoho neodsouzeného vedlé práva [zabil], sám by musel zabit býti.

[a] *Následuje neplatné:* činí. [b] *AVI:* ožeh. [c] *AVI:* ta. [d] *Oprav. místo pův.:* tim. [e] *Opr. místo:* jiné. [f] *Oprav. místo pův.:* svobodě.

α Mat. 23, 38. β Táboři, Orebští, Sirotci. *O.* γ Luk. 22, 28.—30. δ Jako nyní 1547. *O.*

[1] *Srov. podobné místo v PSÁNÍ O MOCI SVĚTSKÉ, A I f. 303b (str. 521).*

Protož měli byšte na to pomněti, že stolice královská spravedlností se utvrzuje.

Šalomoun nevěstky uslyšal a rozsoudil, ale nyní král o mnohém nezví a mocí jeho nevinní [proti němu] křivdu trpí, neb jim on
f. 319ª věří. Ti sou soudce, svědkové / i žalobníci, a ještě lživí. Ostaniž tu člověk práv! Ale ač ne zde, ale na oné straně ostanem právi, oufám v pánu Kristu a v spravedlivém soudu jeho. Nebo nic proti králi ani proti obecnému dobrému neprovinili sme, jakož tomu muožete rozuměti, poněvadž jste jich pět[α] zmučili.[1] Co ste zlého na ně zvěděli? Ani loupežův ani morduov ani jiných hříchuov, kteréž na ně cpají lháři kněžie, pravíc u svatého Štěpána, že člověka zabíti neváží sobě jako [střep][a] rozbíti anebo jako trn s cesty odložiti a jiné mnohé ohavné hříchy a zlosti těch lidí, ješto v Boha nevěří, samým přirozením se zpravují. Takových lidí zlosti na tyto lživě vykládají, protože jich lžem věřiti nechtí.[2] Ale to věděti muožete těchto od oněch rozdíl: neb tito bojí[ce] se[b] pána Boha, v něhož věří pro čtení jeho a proto, aby modláři nebyli, mučení ukrutné s radostí v duchu směle sou podstoupili i smrt pro naději věčného života, o níž oni praví: „Pikharti a Naháči nic nevěří, ale zde blahoslavený život sobě [po]kládajíc,[c] nic trpěti nechtí," tak činí jako jiní lidé, tak se dobře kryjí pod protivníky jako i pod kališníky, neb žádného hříchu za hřích nemají, o to nejvíc stojí, aby živi byli a rozkoš těla vedli;[3] a tiť pod jho Kristovo p[ři]stoupiti[d] nemohou ani s námi obcovati, [neb život][e] věrný[ch] zde jest u veliké trpělivosti, kteréž se oni liknují.

f. 319ᵇ Ohledejž ⟨kněží⟩[f] vašich pravdu, to-li jest slušné[β] tak veliké / zlosti vykládati na lidi nevinné, aby se [vždy] krve nevinné nasytili, jakož sou přivykli: A též i [o mně][g] lháti se nestydí pravíc, že sem čest a víru zastavil, abych neucházel, bych pak mohl ujíti.

[a] *Opraveno místo pův.:* oštěp. [b] *Následuje neplatné:* více. [c] *Oprav. místo pův.:* předkládajíc. [d] *Opraveno místo pův.:* podstoupiti. [e] *Opraveno místo pův.:* náš život. [f] *V originále jest psáno:* kníže, *ale to jest patrná chyba písecká.* [g] *Opr. místo pův.:* oni.

α 5 zmučeno. *O.* *β* Kníže. *O.*

[1] *Týká se pronásledování bratří r. 1461. Srov. str. 18 pozn. 2.*

[2] *Viz pozn. 1 na str. 33. Nač se naráží slovy „pravíc u svatého Štěpána", nelze říci. Snad pisatel míní kázání faráře nebo jiného kněze v kostele u svatého Štěpána v Praze.*

[3] *Srov. týž názor v A1 f. 223ᵇ (str. 473) v „Odpovědi bratří starých na psáni mistruov Pražských."*

To pravda jest, že sem slíbil; ale kéž povědí, dokud? že [do] toho dne, jakož sám mistr tomu rok uložil, a já sem to splnil. Prvé moha ujíti, neušel sem až do toho[a] dne a ještě strážnému oznámil sem, že nechci v slibu svém déle státi než do toho dne. A on to mistru oznámil, jakož by vás o tom ten strážný zpravil i o jiném, i kterak sem i k tomu se pochystával hádaní,[b] kterak jest Eliáš s puoldevátem stem falešných prorokuo sám jediný se hádal, když modlitbou na pánu Bohu živém nebeském obdržal, ješto oni křičíce a se bodouce obdržeti nemohli.[α][1] A i o to bych ještě i nyní stál, bych tak zpuosoben byl, jako někteří z těch bratří mučených a také by mi oni k tomu svolili, neb za celo vím, že ruka boží není ukrácena, byť ještě neslyšel lidu svého k němu volajícího a chtějícího to činiti, co by se jemu líbilo. Než na lidech víru zakládati, zdá mi se velmi nebezpečné a proti víře, neb nemuož žádný[c] jiného základu mimo ten, jenž položen jest v Kristu Ježíši, položiti,[d] neb jakož i Krysostomus praví: „Každý doktor jest slouha zákona, nemoha nic přičiniti nad zákon“.[β]

A že napřed sem řekl, že na moc světa nesluší [lidi] tisknouti k víře právem pohanským, jakož sem toho některak dokázal, teď ještě pravím, že ta moc světa ničímž se nemá zpravovati, než spravedlností[γ] světskou, aby / právě činila každému člověku bez f. 320[a]
přijímaní osob, nehledíc na přízeň ani na dary ani na víry, a jakož Aristoteles pokládá o zprávě knížetské, že každý král aneb kníže nejvíc toho má hleděti, aby nedal se rozmnožiti žádnému šibalství aneb rotám, ješto by proti vuoli jeho chtěly meče požívati.[δ] A že tyto obě straně, protivná i kališná, nejvíc o to stojí,

[a] *Následuje neplatné:* to. [b] *Dlužno doplniti:* totiž tak. [c] *Opraveno místo původního:* žádnýho. [d] *V AVI následuje:* mimo ten, jenž položen jest.

α Narážka na 1 Kr. kap. 17.

β Myšlenku tuto, ne však tak doslova pronesenou, lze vyčísti z *Ioannis Chrysostomi,* In acta apostolorum homilia XLIV v *Migne,* Patrologiae ser. gr. t. 60, str. 307. 313.

γ Pravidlo moci světa. *O.*

δ Míní se nepochybně místo z *Aristotelovy* „Politiky“ v *Aristotelis graece ex recensione Immanuelis Bekkeri edidit Academia regia Borussica vol. II. str. 1313b (Berolini 1831).*

[1] *Narážka týká se Řehořova věznění a osvobození v pronásledování bratří r. 1461. Že Řehoř nebyl mučen, jako jiní a že přece neodvolal, o tom viz GOLL v ČČM 1884, 452. 465. 466. Z výroku Řehořova, že „k tomu se pochystával hádaní,“ jest patrno, že mu bylo slíbeno nebo učiněna vyhlídka na podobnou asi disputaci, kterou měl (zajisté o něco později) uvězněný kněz Martin s Rokycanou a jeho kněžími. Srov. kus HÁDKA MISTRA ROKYCÁNA AI f. 314a sl. (Srov. i GOLL v ČČM 1884, 454 sl., 470).*

aby jedni druhé přesílili přátely a skrze to aby jedni druhé kaziti mohli, měl by se král nejvíce těch báti, aby někdy lidu nezbouřili, poněvadž obojí, kdyby moc měli, k své víře každý jiné puditi by chtěli. A rozum to káže, že ty dvě straně více by zemi uškodily nežli tisíce věr pokojných, kteřížto by k své vieře nepudili a od své viery jsouce puzeni sebe ani viery by nebránili tělesnou braní než toliko svatou trpělivostí, jakož jest ta viera náše. Oufám pánu Bohu, žeť se k ní přiznají v den soudný svatí apoštolé i proroci.

Také vedlé práva židovského k víře nemáte mocí puditi pro příčinu napřed položenou a proto, že v soudích vašich nepožíváte práv židovských, ale zemských. Tehda také ani puzení požívati máte ani také máte puditi k víře vedlé práva zákona křesťanského, neb musili byšte prvé uptati se, muož-li moc s právy pohanskými pod zákon Kristuo podniknouti (a já sem proto prvé
f. 320[b] vězal v šatlavě a jaks podveden jsa lstí kněze Jana Vocáska[1] / musil sem říci, že muož; ale rozum to mi ukazuje, že nemuož). Ale buď to, že by již ta moc u víře státi mohla právě; tehda tím viece nebude míti[a] [práva] puditi jiných k víře ani od zlosti, neb křesťan má, což muož nejvíc, následovati pána Krista a blahoslavenstvím se zpravovati a čtení svatého poslouchati. A poněvadž pán Kristus přišel, ne aby lid zatracoval a mordoval, ale obživil a spasil, každý oud má též činiti. Poněvadž Kristus jsa hlava svaté církve utíkal, aby tělesně nad jinými nekraloval, každý oud těla jeho má též od kralování utíkati; poněvadž mistr jsa a pán, jiným sloužil, každý to činiti má, poněvadž on za nepřátely se modlil, každý oud též činiti má. Muož-li člověk s mocí světskou to činiti, k čemuž jemu bude moc, poněvadž jí požívati[α] nebude moci, bude-li chtíti věrně pána Krista následovati,[β] jenž i o zlých praví služebníkuom svým, aby nechali obého ruosti, koukole s pšenicí,[b] až do dne žní, aby snad chtíc koukol vytrhati, vytrahali[c] byšte pšenici,[γ] poněvadž[δ] mají nechati obého ruosti. A meč moci světské není nadarmo, ale pro zlé a aby nad zlými bylo mštěno. Kterak s mocí člověk u víře stane? Nelze než nebo moc na stranu odložiti, chce-li dosti svatému čtenie učiniti; pakli moci chce po-

[a] *Pův. bylo:* smíti. [b] *V AVI chybí:* koukole s pšenici. [c] *AVI:* vytrhali.

[α] Moc od viery odlož. *O.* [β] Moc světa a víra jak spolu štymují. *C.* [γ] Mat. 13, 29. 30. [δ] Nechte obojího etc. *O.*

[1] *Jan Ocásek ze Stakor byl farářem podobojím u sv. Štěpána Ve zdi v letech 1448—1461 (viz TOMEK, Dějepis Prahy IX, 345). V čem lest Vocáskova záležela, nevíme.*

žívati, musíť toto[a] rozkázaní boží přestoupiti, kdežto die: *Nechte obého ruosti.*[α]

A tak již by některak mohl porozuměti, že mocí k vieře nemáte puditi ani lidí pro víru trápiti, ač chcete pána Boha velice ne/rozhněvati, nebo to z ouřadu moci není. A netoliko nemají f. 321[a]
k víře puditi, ale ani viery mečem hájiti, a to proto, neb pán Kristus bez moci světské, bez rychtářuov a bez katuov a bez vojska čtení své kázati světu apoštoly své rozeslal. tak je posílaje jako ovce mezi vlky a jim to oznamoval, že musejí pro jméno jeho a pro čtenie jeho mnoho trpěti a že svými dušemi musejí v trpělivosti vládnouti.[1] A oni šedše hned, lid na tom stavěli, že ⟨uvěří-li⟩[b] čtenie, musí[c] mnoho trpěti, jakož i bývalo, jakož svatý Pavel na několika místech toho dotýká. A nikdý sou lidi na tom nestavěli, by lidé o svou vieru měli se bíti, jakož nyn[ější][d] falešní proroci, trní a bodláčí, o to stojí, aby pro jich viery[β] lidé krev lidskou prolévali a aby kati jich víry dovodili a lidé nejhorší dělajíce vše proti pánu Kristu a svatým jeho, skutky svými Krista křižujíce aby pak mečem viery kněžské hájili a v tom proti vieře Kristově činili, kterážto viera bez moci světské skrze apoštoly po světě jest rozhlášena a větčí[e] prospěch učinila nežli všecka pro zákon božie vojska, kteráž sou byla[γ] v Čechách, jichžto se vy vždy ještě bojíte tu, kdež byšte se neměli báti. A vždy se domníváte, bychom snad nějaké vojny nezbouřili a rot šibalských, ješto to činiti aneb nám o to mysliti jest proti vieře i proti svědomí, ačkoli vy tomu nevěříte.

Ale však to vězte, že v tom skutku[f] málo anebo nic / krále f. 321[b]
bychom se báli, žeť bychom svých bratří zmučených mstíti[g] [u]měli i mohli, ač ne na lidech, ale na kněžích, kdybychom se [v tom] pána Boha nebáli a kdyby nám to učiniti nebylo proti svědomí a proti naší víře, neb my to za nejlepší kus pravdy boží držíme, že každý křesťan zavázán jest milovati své nepřátely a jim raději dobře činiti a za ně se modliti, jakož pán Kristus učil a svatí jeho a nám v tom příklad ostavil,[h] abychme následovali šlepějí jeho. Než tohoť neodpírám, že, bychť mohl s to býti, příkladem svatého

[a] *AVI:* tato. [b] *Původní:* uvěřite-li *opraveno chybně v:* nevěřili. [c] *Původně bylo napsáno:* musite. [d] *Opraveno místo pův.:* nyni. [e] *AVI:* větši. [f] *AVI:* statku. [g] *Následuje přetržené:* i. [h] *Původně bylo napsáno:* ostavili.

[α] Mat. 13, 30. [β] Čeho Kristus nepřikázal. *O.* [γ] Neni co báti se od bratři vojenského pozdviženi. *O.*

[1] *Jak bratři smýšleli o moci světské, viz pozn. 1 na str. 52.*

Daniele a Gedeona všecky bych falešné Kristy z[troskotal][a] a zkazil raději než bych co kterému bližnímu svému uškodil na těle nebo na statku. A tak mi se zdá, že král z monstrancí a z kalichuov a z jiných klínotuo kostelních a klášterních, ješto sou pokladové obecní, kdyby peněz nadělal a v měnách chudině křivdy nedělal na penězích i na groších, lepší by byl pánu Bohu líbost učinil,[1] živým chrámom božím křivdy nečině, peníz za peníz a groš za groš[b] jim odměňuje, neb die pán Kristus: *Co ste mému nejmenšímu učinili, mně ste učinili.*[α]

Ale že ještě kněží[c] mocným lidem víry, pravdy, zákona božího, církve svaté a lidi sprostné naskytují prosíc, mocí aby se přičinili a jim pomáhali, aby viera neklesla a pravda božie aby vyvynikla a aby zákon boží svobodu měl a aby církev svatá prospívala a aby lidé sprostní nebyli svedeni a aby se kacíři nerozmohli a aby se Bohu křivda nedála a služba božie aby se rozmnožila, těch všech věcí lstivě a falešně králom a pánom na-
f. 322[a] skytají, svých požitkův a cti a chvály a zboží a rozkoši v tom / hledajíc a bojíc se, aby jich lži nestydaté nebyly odkryty, a proto i toho [tuto] musím dotknouti, že všecky ty věci, kterýchž kněžie pro svuoj požitek mocným lidem poskytují, moci světské nepotřebují, když se v pravdě dějí. Viera meče ani moci[β] nepotřebuje, neb Kristus své apoštoly kázati rozeslal bez moci světa a svatého Petra káral, když Malchovi[d] ucho uťal. A poněvadž pro ucho Kristus Petrovi za zlé měl, hádej, kterak Kristus poděkuje Rokycánovi, jenž jich mnoho svou radou[γ] z světa provodil a též i všem jiným krve prolevačom pro víru! Anižť jich pře boží vymluví, jakož jest i Petra nevymluvila ta pře, že chtěl Krista pána brániti, alebrž dvakrát z toho kárán byl, jednou když byl meč vytrhl,[δ] a ono druhé, když ho Kristus satanem nazval,[ε] protože chtěl, aby Kristus netrpěl. Také viera moci světské nepotřebuje k obraně pro svou pevnost, neb pravou víru křesťanskou tak jest Kristus pevně založil, aby brány pekelné ostáti jí nemohly ani jí

[a] *Opraveno místo pův.:* zmordoval; *AVI:* ztrestal. [b] *AVI:* kroš. [c] *Původně bylo:* kněžím. [d] *Následuje neplatné:* Petr.

[α] Mat. 25, 40. [β] Víra moci nepotřebuje. *O.* [γ] Rokycán. *O.* [δ] Mat. 26, 52. [ε] Mat. 16, 23.

[1] *Král Jiří sice projevoval ochotu působiti proti šíření špatné mince, o čemž svědčí jeho nařízení z r. 1459 a 1460 (PALACKÝ, Dějiny IV, 2, str. 124), že však sám si vypomáhal vydáváním mince zhoršované, o tom svědčí na př. jedna ze stížností panské jednoty z r. 1465 (srov. l. c. 302) a jednání sněmu z r. 1469 (l. c. 514—515).*

přemoci,[a] alebrž svatí to[u] v[ě]ro[u][b] přemáhali sou království a činili sou spravedlnost etc.

Ač biti byli, [mučeni] a trápeni, vždy sou konečně[α] své nepřátely přemáhali, umírajíce a pro svou víru trpíce, jako svatý Vavřinec peka se na roště přemohl císaře a nynější mučení.[1] Druzí mezi nimi velmi jsúc nemocni na těle, silni učiněni sou v boji mluvíc katu, aby pro lítost muk neujímal, neb psáno jest, že žádná věc neoddělí věrných božích od lásky Kristovy.[β] Také víra křesťanská nepotřebuje moci světa k[c] obraně, neb té viery nezjevuje / tělo a krev, ale Otec nebeský svou divnou mocí skrze f. 322[b]
slovo své vlévá ji[d] v srdce [lidská],[e] a komužť on jí nedá, darmoť pyšný farář mnohá piesma o vieře vydává. A kterým tu víru pravou vlévá, sám Kristus ukazuje řka: *Chválím tě, Otče, pane* etc, *že's skryl od moudrých* etc.[γ] A též mluvie svatý Pavel k Korintom řka: *Vizte povolání váše, že nemnozí moudří, nemnozí mocní.*[δ] Též i svatý Jakub. A protož viera vašich kněží, poněvadž nemuož bez moci světské státi, není Kristova, ale nějaká falešná a velmi mdlá a neužitečná a nejvíc proto, že tu víru kněžskou a zvláště o těle pána Krista lidé hovadní velebí a o ni stojí, jenž po tělu a po krvi odcházejí Ducha Svatého nic nemajíce ani [ho] přijíti mohouce. Takéž i pravdy boží netřeba hájiti ani k ní puditi, neb die pán Kristus: *Budete-li synové pravdy, poznáte pravdu a pravda vás vysvobodí.*[ε]

Ale kněží nynější nemohouc pro rozkošný život dočekati, aby je pravda vysvobodila tak, jako jest i první svaté vysvobo[zovala],[f] když sou pro ni umírali a trpěli, i raději jiné mordují pro pravdu. Ale bojím se, [že pro pravdu] falešnou, a tu[dy] právem[g] pravdy nevysvobozují, ale viece zavazují, a ona také jich nevysvobodí, ale konečně odsoudí jako neposlušné a přikázaní jejího rušitele. A tak poněvadž kněžské pravdy nem[ohou][h] bez biřice a bez kata poznány býti, ale oni jsou jich pravdy nejpevnější duovod, z toho muož poznáno býti, že jich pravdy sou nějaké

[a] *Následuje neplatné:* jí. [b] *Opraveno místo pův.:* virou. [c] *Pův. bylo:* ku. [d] *Původně bylo:* jim. [e] *Opraveno místo pův.:* lásku. [f] *Opraveno místo pův.:* vysvobodila. [g] *AVI:* pravé. [h] *Opraveno místo pův.:* nemuož.

[α] Svatých vítězství. *O.* [β] Řím 8, 35. [γ] Mat. 11, 25. [δ] 1 Kor. 1, 26. [ε] Jan 8, 32.

[1] *Svatý Vavřinec, žák papeže Sixta II., jenž jej učinil arcijáhnem, nechtěl vydati poklady církevní a byl za to umučen v pronásledování za doby císaře Valeriána (257—258). Legenda vypravuje o něm, že vybídl svého kata, aby jej obrátil na druhou stranu, ježto již na jedné straně prý jest upečen.*

falešné, neb od božích synuov, jenž Duchem božím bývají vedeni,
f. 323[a] [pravé][a] pravdy boží ne bezděky bývají poznány[b] a oni nemohou jich lžem v pravdu obvinutým povoliti, ale raději budou mnoho trpěti a mříti a tak svatou trpělivostí své pravdy pravé hájiti, to vědouce, že pravda je konečně vysvobodí a ostojí a zvítězí na věky, jakož onen Zorobabel vyznal v knihách Ezdrášových sílu její.[α] Ale nynějších kněží pravda hned by byla utištěna, když by jí světská ruka nebránila. A by pak druhdy i pravou pravdu měli, tehda když pro ni trpěti nechtí, ale jiné pro ni trápí, tiem pravdě velikou křivdu dělají a dokazují skrze to, že sou té pravdy nemilovali, ale nětco svého a sobě zi[šť]ného[c] pod tou pravdou. A nápodobně muož rozumíno býti o zákonu božím a slovu jeho, že on v své pevnosti a v své prospěšnosti mezi největšími nepřátely v lidech muož svobodu míti, chtějí-li jej jediné plniti, jakož die sv. Pavel: *Toliko čtenie svatému obcujte a*[d] *nic*[e] *se bojte od protivníkuo!*[β] A[f] o pevnosti toho[g] zákona jest řeč Izaiáše proroka, kdežto die, že *slovo božie zuostává na věky.*[γ] A sám Kristus die: *Nebe a zemę pominou.*[δ] Ač tento zákon jest pevný a svobodný tak, že všickni křesťané jsou v svobodu povoláni, ale však tak, aby té svobody neobracovali v příčinu těla. To jest to, že kněžie moci světské žádají pro vysvobození zákona božího, ano když by měli dokonalé milování a jeden druhého břemena snášel, naplnili by zákon Kristuov.

Ale pohříchu to se děje, že majíc nenávist k bližním a své
f. 323[b] cti hledajíc / a k zákonu nemnoho přistupujíc, a když jich příčinkom kdo povoliti nechce, tuť se naň oboří jako na rúhače, jakož i mně přezděli rúhač, protože toho nechci míti za Buoh, což není Bohem. Neb já věře tomu všemu, což stojí psáno v zákoně křesťanském, na tom dosti mám, co ten zákon ukazuje. A že Kristus pán nazval se chlebem živým s nebe stupujícím, též i ukázal, vzem chléb žehnal a lámal řka: *Toť jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude,*[ε] a nač ukázal, to bylo chléb, aby z toho učedlníci poznali, že tělo jeho jest chléb (a latině tomu slovu muož lépe porozumíno býti: *Accepit panem et dixit: ,Hoc est corpus meum'* etc[ε] ac s[i][h] [sic] argueret ⟨Christus⟩ demonstrato pane: hoc [est][i] corpus meum et hoc [est][j] panis: corpus meum

[a] *AVI:* právě. [b] *AVI:* poznáni. [c] *Opraveno místo původního:* ziskného. [d] *AVI:* ani. [e] *V AVI chybí.* [f] *Opraveno místo pův.:* ač. [g] *Původně bylo:* tohoto. [h] *Oprav. místo pův.:* se. [i] *Opr. místo pův.:* si. [j] *Opr. místo pův.:* si.
[α] Narážka na Ezdr. kap. 5. a 6.
[β] Fil. 1, 27. 28. [γ] Iz. 40, 8. [δ] Mat. 24, 35. [ε] Luk. 22, 19.

est panis etc); a že pán Kristus nerozkázal viec o tom chlebu jeho památky, než jísti a píti ten kalich na památku jeho: a já viece nesmím tu slov přičíněti ani tomu chlebu jaké cti vykládati, neb pán Kristus toho nerozkázal ani apoštolé jeho.[1]

A já tuto o tom kusu neměl sem úmysla žádné zmínky učiniti, než toliko o tom, abyšte nás, jest-li vuole božie, při naší vieře s pokojem nechali, poněvadž i Židy trpíte. A buď to, že by viera tato byla zlá, tehda nad naší nevěrou dobře bez vaší prác[e][a] pomstil by Buoh, jenž die: *Mně pomsta, a já odplatím.*[α] Ale nesvolí vám k tomu kněžie lháři, neb vědie, když by nám svoboda dána byla, že by jim / jich puožitkové klesli, kteréž mají z své f. 324[a]
falešné služby a obvinutě[b] lstivě řkouc: „Nemají míti svobody pikharti, aby lidí sprostných nesvodili.“ Ale to řkúc ukazují tím jedno to, že nejsou pastýři, ale lotři a zloději; neb kdyby byli pastýři, tu vieru by měli míti vo[c] sobě, že ovce jich hlas jich znají a jdou po každém věrném pastýři a cizího neslyší, ale od něho utíkají.[β] A poněvadž oni se bojí, aby lid od nich se neodtrhl, tehdať to čijí, že pastýři nejsou. Pakli by řekli, že za lid se bojíme, kam to piesmo dějie, kdež die Kristus: *Ovce mé hlas muoj slyší a já znám je a oni následují mne a já věčný život dávám jim a nezahynou na věky a nevytrhne jich nižádný z ruky mé,*[γ] ani kacíři ani čert. A tak není se co pastýři věrnému za ovce báti, by je kdo mohl z ruky božie vytrhnouti, ačkoli má pilnost míti, aby ovce napomínal a vystříhal, aby ovce takových se varovaly[d] bludných, ješto by nenesli učení pána Krista. A taková výstraha široce v prorocích a v zákoně pána Krista jest založena. Ale s lidmi bludnými aneb s kacíři se mučiti, vězeti, páliti, mocí puditi, není to běh křesťanský, zákonem Kristovým uvedený, jenž velí, aby *nechali obého ruosti.*[δ] A nad to pak neslušná jest věc těm lidem svobody nedati, na něž žádné viny zákonem Kristovým nemohou dokázati.

Ale bojím se, že nevelmi bude toto mé psání platno, neb, jakož slyším, na to se chcete snažiti, abyšte pikharty vyplenili. / f. 324[b]
Ale doufám pánu Bohu, že tomu nic ne[u]činíte, ale snad velice pána Boha rozhněváte, neb mnoho sešlo papežuov od Sylvestra,

[a] *Opraveno místo pův.:* práci. [b] *Původně bylo:* obvinutí. [c] *AVI:* o.
[d] *V originále následuje chybně:* takových.

[α] 5. M. 32, 35. [β] Parafráze Jan 10, 1.—5. [γ] Jan 10, 27. 28.
[δ] Mat. 13, 30.

[1] *O bratrském názoru v příčině eucharistie viz pozn. 2 na str. 6.*

toho bohatého kněze,[1] a mnoho císařuov zemřelo, jenž sou se o to poko[uše]li,[a] avšak sou tomu nemohli nic učiniti [a protož i vy tomu nic neučiníte]; ačkoli kterého upálíte, tím věrných víc přispoříte. A ještě i to trápení na nás nemuož přijíti od vás, jediné pokudž vám pán Buoh přepustí. *Umít' Buoh své z pokušení vytrhnouti*[α] a mezi vás seker[k]u vloučiti aneb nětčím jiným vás zaneprázdniti. aby věrní jeho zatím mohli oddechnouti. A v tom ve všem děj se vuole božie s námi na věky. Amen.[b]

Psání kněze Martina vězně mistru Janovi Rokycánovi.[c]

f. 324[b] Budiž[2] nám přítomná milost a milosrdenství Boha a pána našeho Ježíše Krista předcházející a následující vždycky a při všech věcech. Amen.

Poněvadž's zavrhl mou žádost, mistře, když sem prosil po hospodáři, aby se mnou sám rozmluvil o těch věcech, kteréž sou při mně a mezi námi a vámi, ale že čas již mnohých nedělí minul, v nichž sem toho vždy očekával: protož hnut jsa tvými slovy, jakož's řekl, abych[d] odpověd dal, také z mnohého obtížení a úzkosti
f. 325[a] srdce umínil sem psáti a některé věci předložiti / u vydávání opět počtu z viery; ačkoli i králi v napsání[e] s jinými sme dali[3] a toho i jiným, když sem byl přiveden, podlé ztazování vašeho i nad to viece sem vyznávaje mluvil,[4] však ještě, abych vždy učinil dosti, od sebe vyznávám a zvlášť, skrze co a proč sem ohyžděn od mnohých a vyvržen a ještě vždy soudové a potupení nade mnou se dějí, jako bych se protivil čtenie božímu a pána našeho Ježíše

[a] *Oprav. místo pův.:* pokosili. [b] *Mezi tímto a následujícím kusem jsou 3 řádky prázdné.* [c] *Nadpis tento nalézá se v AII f. 120a; v AI chybí.* [d] *AII:* afbych. [e] *V AII následuje:* i.

α 2. Petr 2, 9.

[1] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově, o níž viz pozn. 3 na str. 73.*

[2] *Kus tento nalézá se též v AII f. 120a—125b. Na f. 120a umístěn je pouze nadpis, f. 120b jest prázdné. Vlastní tekst začíná teprve na f. 121.a Výňatky podal GOLL v ČČM 1884, 459—60. 63. 470. O obsahu PAL'MOV, Bratja I, 1, 98—99. 128. Spisovatelem jest nepochybně kněz Martin, jeden z nejstarších členů Jednoty a kněží bratrských; náležel mezi posluchače Rokycanovy. Působištěm jeho byl nejprve Hradec Králové a později Krčín. List jeho psán jest nejspíše z vězení na radnici novoměstské v září r. 1463. Viz o tom v PŘEDMLUVĚ.*

[3] *Srov. str. 5 pozn. 1.*

[4] *Kněz Martin byl již, jak patrno, jednou vyslýchán, jiných však zpráv o tom není.*

Krista aneb[a] nějaký zločinec byl. A to jest pro skutek a ustavení pána našeho Ježíše Krista,[a][1] při němžto že povoliti nesmím těm věcem, kteréž se dějí mimo rozkázaní téhož Boha a pána našeho Ježíše Krista a příkladného oznámení, tudiež i apoštoluov jeho, pro něžto i toto vězení trpím chtě tím ne světu, ale Bohu povolujícím sloužiti; nebo vyznávám to v pravdě, že jest rozkázal Pán, činiti to sluhám svým na pamět všech[α] dobrodiní svých a zvlášť umučení svého, kterýmž sme vykoupeni, aby služebníci i učedlníci jeho ty věci v paměti rozjímajíce a zpuosob života jeho připomínajíce v milování jeho zapalovali se a s ním vším srdcem se spojovali. Ale maje zření k slovom svědectví jeho,[b] jim[i]ž jest on vysvědčil vzem chléb a řekl: *Vezměte a jezte, to*[c] *jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude, též i kalich* etc[β], věřím a vyznávám, že když se děje podlé zprávy a řádu pána našeho Ježíše a zvlášť k kterému jest konci vydal, poněvadž u něho proměnění není ani rozličných úmysluov zastínění, lidé věrní přistupujíce / věrou f. 325[b]
pravou přijímají pravé tělo a krev pána Ježíše pod zpuosobem chleba a vína, jenžto viera dělá, kteráž tu[d] má zachována býti, jakož i ve všech věcech bez pochybování (pakli jest kde pochybování, není viera, ale mínění neb smyšlení); a ne jako někdo mi utrhá, že bych chtěl vyprázdniti aneb zrušiti skutek Páně, ješto nikdý toho ve mně nebylo, ale proti tomu sem se i zasazoval (a to z toho, že sem před vámi zmínku učinil o hadu mosazném v přirovnání monstranci a vystavování tohoto, jehož Buoh nerozkázal jest, v němž ne chvála, ale křivda se Bohu děje).[2]

Jakož pak někteří vyměřují, kterak se přijímá aneb dává, toť mé není, nebo to jemu jest známo a těm, kterýmž on ráčí uděliti osvícení zakušení a přijímaní svého. To vím jedno: jakož on v svém bohatství převyšuje, což zde od něho muožem míti, znáti i žádati, ovšem sám v sobě plnost svatosti a velikosti nestížené nám zde jest, jakož's i ty, mistře, k témuž mluvil při slovích proroka, jenž die: *Připravil si pokrm jich, neb tak jest připravení tvér:* tak, jakož se jemu líbí, a ne, jakož vyměřování člověčské chce.[3]

[a] *V AII chybí:* aneb × Krista. [b] *Následuje neplatné:* milosti. [c] *AII:* toť. [d] *AII:* kterážto.

[α] Synaxis institu(ta). *O. Tak i v AII rukou snad Blahoslavovou.*

[β] Mat. 26, 26. 27. [γ] Ž. 65, 10.

[1] *Dlužno rozuměti eucharistii, kteréž Martin nechtěl se klaněti.*

[2] *Srov. AI f. 349a.*

[3] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI AI f. 2a (str. 5) a ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 15a (str. 47).*

A jakož mním, že v této straně na mně jiného nemáte, jakož nevzkládáte na mě než že nepovoluji nynějším slavnostem, poklonám a ctěním utíkaje falše, jakož sem vám i z vašich dvěma kněžím přišlým ke mně řekl, že se to neděje z rozkázaní božího, poněvadž k samému přijímaní ustaveno jest, ovšem žádné jiné věci vidomé
f. 326ᵃ neukázal, jiež bychom / klekali a modlili se: ale to viece vyzdvihujete nežli které přikázaní jeho, vidouce někteří, kteraký prospěch z toho jde,[1] a poněvadž nechcete přestati na pravém klanění a poctivosti, jížto sem vám podlé rozumění mého vyznal,[a] jakož ste i povolili tomu, přinucen jsa budu mluviti slova známosti a dověření mého; nebo Buoh a pán náš Ježíš Kristus jsa pokrm duchovní vyvolených svých rozličné věci v nich dělá, jenž sou chopni věčných věcí a zpuosobni k učení jeho, jichžto srdce posvěcuje a vdechnutím svým otvírá k srozumění božských svých věcí, dávaje srozuměti tejnostem svým, tak že i mysl jich spojená s ním a zčelednělá jemu, jako zapomínající se na zevnitřní věci, jich jako zanetbává, než v něm a v jeho chuti se krmí; a to od člověka ani dáno ani vzato muož býti;[2] a ještě k tomu diem, že kterak se mnoho kdo vyzdvihuje k tomu, což věčného jest, tím viece se k němu připodobňuje, a zase čím kdo více zaneprazdňuje se a zuostává u vidomých a zevnitřních věcech a k nim zření má, tím větčí překážky od božských a duchovních věcí má a jako tmou se zastírá, jakož's i ty, mistře, to mluvil řka: „Kdo zření má k vidomé věci, na věky sladkosti božie neokusí."

Jakož povolání a viera náše tomu chce, abychom Bohu a pánu našemu Ježíši Kristu některak podlé vnitřního člověka [se] přirovná[va]li a k obrazu jeho[b] přirovnávajíce se připodobnili, jakož k tomu
f. 326ᵇ konci všecky svaté věci zákona Nového sou dány a viery naší a nejvíc tato, ješto skrze ni užitek a dokonání berou, jakož k tomu konci vyznávám, že má požívána býti, a poněvadž Pán, kterýž nechce míti slouhy nad se ani učedlníka nad se mistra v zákoně svém (jenž jest zákon Ducha a života skrytého vnitřního, jímžto i zevnitřní má zpraven býti), oznámil v něm, že se musí v Duchu a v pravdě modliti, nebo Buoh Otec takových hledá a přijímá: i kdo pak se smí pokusiti jiný obyčej modlení nalézati, leč ten, ješto jest kromě sluh a učedlníkuov jeho? A však ještě diem:

[a] *Opraveno místo původního:* vypsal. [b] *Následuje neplatné:* se.

[1] *V příčině víry bratrské o eucharistii viz pozn. 2 na str. 6.*

[2] *Místo toto dosti jasně svědčí o tom, že bratří se pokládali za povolané k vyšším úkolům, k plnění božského poslání, že se pokládali za vyvolené. Srov. str. 10 pozn. 2.*

Když se tak děje, jakož svrchu povědíno a někdo z věrných v Duchu božím, jenž jest Duch svobody, a u víře pravé, maje zřenie k slovom Pána svého a tak srdcem sebraným a myslí[a] pokojnou vzdělávaje se v chrám a v příbytek hodný Bohu, i modlí se jemu v svatosti tu pozuostávaje a klání se, poctivost činí modlením i na tvář padáním, toho nesoudím ani potupuji, ač není z rozkázaní božího.[1]

A podlé tohoto vyznání každému žádajícímu hotov sem počet vydati, jakož také i slovo čtení zvěstovati všem.

Ale jakož mním, že vy chcete, mistře, abych já některým věcem povolil a snad podlé vašeho vyměření vyznání nějaké učinil a tudy cestu sobě anebo dvéře otevřel k tomu, v čem jsem prvé jsa nemohl svědomí svého, jakož sem řekl, v dobré naději postaviti, ješto k tomu řku, že volím: ⟨v⟩ soudě i pro jiné příčiny lépe mi umříti než to učiniti, a to ještě před lidem, ješto v těle / hřícha zuostává a skutky f. 327[a]
nebo ovotce smrti činí a zření k vidomým věcem má, ode mne počtu viery nežádá, jimžto povinovat nejsem tejností božích vypravovati, nebo vieru i svědectví boží v hlasu mají a ne v pravdě, jenž takových první poslové Páně k oučastenství ani k dívaní[b] svatým věcem nedopouštěli sou. A mníš-li také, mistře, že bychom my nebo já tolik v tom skutku službu hleděli vyplniti, ne takť jest, ale [skrze] slovo čtenie zvěstování božího kohož bychom mohli z toho nepravého světa [získati] v život božie pravý křesťanský, jakož v sobě, takéž i v jiných vzdělávati a spomáhati podlé obdarování božího.

A že, když sem byl přiveden k vám, mistře, vypověděl sem i to, že často úmysl muoj byl přijíti k vám — a to řku: V takovém doufání naději maje, že radost náše tvá jest a bude, poněvadž ty jsi příčina také mně i jiným[α] skrze posluhování slovem božím tohoto diela, kteréž se vzdělává, jakož doufání pravící[c] boží podlé pravdy jeho. A také[d] ty, z čehož si se radovati měl jako věrný rozsevač, to pak[e] haníš rozličným obyčejem a z toho raději se rmoutíš, [ač se však rmoutíš], a což jest viece, diem, ale prosím, odpusť, nebo jest i jiným známo, nebo někdy přítomně ještě světla božího nemáš[f]: Někdy pro obyčej to činíš světlo, kterýmž[g] tě[h] Buoh osvítil, tmou býti, to dobře[i] věda, že vyvo-

[a] *Následuje neplatné:* sebranou. [b] *V originále:* dívanim. [c] *V originále:* pravící. [d] *V AII následuje:* i. [e] *Následuje neplatné:* za. [f] *V originále:* nemají. [g] *AII:* kterýmžto. [h] *V AII chybí.* [i] *AII:* dobré.

[α] Rokycána zpět se šikoval. *O.*

[1] *Co do víry bratrské o eucharistii viz pozn. 2 na str. 6.*

leným a věrným za cestu spasení jest Kristus, a rozum a pravda f. 327[b] oby/čeji[a] každému má předložena býti a každá zvyklost, kterakkoli zastaralá a v lidu stvrzená a rozšířená, pravdě odporná, všelijak má potupena býti a tlačena, věda i to též, že ne v řeči jest království nebeské, ale *v moci a v mocnostech pravice jeho spasení.*[α] Což tehdy i[b] dím v tomto? Chválu zajisté v mnohých věcech máš, ale ne v tomto. Prosím, snes mne jako nemoudrého, ač k tomu připovím, což od mnohých se svědčí, že mistr Jan Hus dobré paměti, jenž jest byl jako anděl Páně,[β] některé pečetí skryté věci zjevuje, on s kvílením, radoval se, když skrze jeho kázaní i jiných věrných pomocníkuov[γ] mučedlnictvo slavně prokvítalo, ale ty, což Pánu skrze símě slova jeho rodíš, jdoucí k dokonání ohyžďuješ a haníš, a což viece jest, smělejí diem o tvých některých kněžích, kteřížto též a takovéž někdy pro případné věci rozličně v pověst zlou a potupnou vydávají, ohyžďujíc a někdy i lživě proti nim nenávist i vraždu vzbuzujíc v mnohé nemilostivosti, jakož i my v jistotě sme shledali, ano skrze jich některých vyhlašování nerozumná lidé jedni skrze druhé rutce poškvrňují[δ] a jako ve krvi svých bližních krvaví, je zlořečíce, proklínajíce, k smrti odsuzujíce, říkajíce, že bych sám chtěl toto neb toto učiniti a takovým obyčejem. Jakož tobě známo jest, mistře, i stará baba, ješto jedvy koudel přede, vraždu činí a pie z kalichu Kaif. 328[a] mova i všech vražedlníkuov, až do / nejposlednějšího.[1]

Ale musí to býti, což apoštol dí, jakož tehdáž Izmahel Izákovi *ten, ješto podlé těla narozen byl, protivíše se tomu, který podlé duchu.*[ε] A nad to ještě. Aniž toho opustím, co se při tom a v témž děje, nebo dobré věci i nejlepší hanějí se od nich jako zlé, jako láska, pokora, skrovnost, prostost, trpělivost. Ale spasitel náš ukazuje se jinak míti, jakož jest zjevno v Zjevení svatého Jána v 2. a v 3. kapitole: čině trestání ku polepšení zprávcí zboruov, dobré věci za dobré maje chválí a zlé treskce. Ale tito o zlém někdy[c] nic nevědouce[d] dobré věci [za zlé věci] mrzce ohyžďují. Aj, mistře, pohlediž na dielo dělníkuov svých! V pravdě, pravím, i v této straně nedobří dělníci sou, a dej Buoh, aby ty čist byl od účastenství jich, jakož's řekl, že se za to i Bohu modlíš. Prosím, pohleď na ona slova Izaiáše proroka VII, děje-li

[a] *V originále:* obyčeje. [b] *V AII chybí.* [c] *AII:* nikdý. [d] *Následuje neplatné:* dobře.

[α] Ž. 20, 7. [β] Hus. *O.* [γ] Rokycána s kněžstvím svým svého plodu vrahové. *C.* [δ] Kněží vražedlni. *O.* [ε] Gal. 4, 29.

[1] *Srov. AI str. 6. 44. 63. 64.*

se jich jaká podobnost nyní: *Žráti bude jeden každý maso ramene svého, Manases Efrejma, Efrejm Manasena, spolu oni proti Judovi.*[α]

Ty sám, mistře, víš, že ne tato znamení jsou, ale jiná pravé církve Kristovy a božie, to jest, vyňmúc každou nepravost se všemi pokoj mieti a nejvíc s těmi, kteříž vzývají Boha z srdce čistého, ke všem trpětivost a milost míti a z té lítost nade všemi bloudícími od Boha, leč kteří skrze nevěru, leč skrze zlý a scestný rozum víry neb při víře, buďto skrze zlé činy hříchuov / od něhož f. 328[b] by odcházeli. Neb i to jest ta láska, královský zákon, kterúž lid vykoupený a dědičný boží ztahuje se až i k nepřátelom, je miluje, za ně se modle a jinak, jakož má, jim dobře čině. A kromě této lásky všickni jiní, dokavadž sou kromě nie, odjinud sou a ne z ovčince Kristova, ne církev boží, ale roty, jakož zjevně pán Ježíš slovem i skutkem příkladným oznámil povolujícím sobě podlé svědectví čtenie jeho a rozkazování, v němž mluví následovníkom svým: *Miluojte nepřátely váše a dobře čiňte těm, kteříž vás nenávidie, a modlte se za protivníky* etc.[β] Jimžto neřekl: „Ohyžďovati budete jiné," ale: „Vás budou". Neřekl: „Budete nenáviděti," ale: „Vás budou a vy je milovati, vás povedou před vládaře a mistry a zabíjeti vás budou, domnívajíce se tím Bohu sloužiti"[γ] a tak dále po všech slovích jeho, ješto mnoho těch věcí přišlo na nás, jakož jest mnohým známo těchto časuov, jimžto tvrdí se naděje povolání našeho. A protož snášíme a nehynem vědouce, že za všecky ty věci odplatí nám pán náš Ježíš Kristus v budoucím životě podlé zaslíbení svých, ačkoli zde mohli bychom řéci s prvními: *„Jestliže toliko v tomto životě sme ufajíce v Krista, bídnější jsme všech jiných,"*[δ] poněvadž ani krále ani mistra ani kterého pána za se máme, ješto by se postavil za nás, jehož také nežádáme." Ale tak jsouce osiřalí, patříme v svém doufání na slovo / Pána svého, jenž jest řekl: *Neopustím vás si-* f. 329[a] *rotkuov.*[ε] A v těch ve všech věcech dieky činíme, nebo jakož na počátku kázaní viery jeho *líbilo se jemu skrze bláznovství kázaní spaseny učiniti, věřící,*[ζ] tak nyní skrze to, což nazývají blud, pikhartství etc, spasení činí věrných. A z toho jakož tehdáž, takéž nyní a až na věky buď jméno jeho dobrořečeno i všelijak velebeno.

Ale s druhé strany však bolestné dívání,[a] odkud jest to, co

[a] *A II:* odivaní.

α Iz. 9, 21. β Mat. 5, 44. γ Parafráze Jan 16, 2. δ 1 Kor. 15, 19. ε Jan 14, 18. ζ 1 Kor. 1, 21.

se děje v tomto království, že lidé a nejvíce někteří kněží ⟨sou⟩ tak zlost a nemilostivost v slovích i v skutcích mezi sebou jedni proti druhým vylévajíce, a jakož mním, nejvíce na nás, kteříž v tom pilnost máme, abychom podlé zprávy pána Ježíše bez úrazu svědomí dobré měli k Bohu i k lidem. A podlé vyznávání zevnitřního a hlasného zdá se, jako by všickni Boha nebeského vyznávali, vzkříšení z[a] mrtvých a spasení v příští pána našeho Ježíše Krista jednoho a spolu čekali, jehož soud pravý a stálý stojí. Když to svědectví svědomí všech zjevno bude, soudové tehdy kromě[b] pravosti a svědectví k čemu přijdou? Ó by bylo slušné se pochlubiti za své společné! Jako nemoudrý rád bych se pochlubil, nebo v přirovnání jim a v odměněném mnoho sem jich nalezl i ještě. Protož ačkoli v mnohých dobrých věcech jich mohl bych se v pravdě pochlubiti, ale pro ukrácení nechám, toliko toho dotknu, což mnohým jest známo, že někteří z týchž, chtíce zachovati a dokázati viery svědectví nového pána Ježíše
f. 329b Krista / [jednoho],[c] drž[á]ni[d] sou u vězení drahně nedělí, kdežto raději zvolili mnohé bolesti i škody nésti nežli v konšelství přísahati a přikázaní Páně zrušiti. Ale ty sám na své, mistře, pohleď![1]

Druhé toto, jakožto zde v Praze i jinde jest také zjevno, když sou někteří zde na Novém Městě vězení, okovy i kládou trýzněni a nad to i katem někteří mučeni skrze ty, ješto sou chtěli na nich to míti, aby jim jiné oznámili, kteří a kde sou, ale oni vidouce, že ani lásky pravdy přijali, raději se na smrt vydali než by jim jiné zrazovali, kteřížto s hořkou bezděčností učinili to, což ste vy chtěli,[2] ale ne oni. Ale vaši někteří zajisté zprávce zboruov, ješto jako první se zdají býti, proti tomu činie, bližním to v psání vyhlašování dávají, jichžto nemoudrost mnohým se zjevuje, jakožto v účinku u Hradeckých, pro nežto si mě trestal, klada mě v vinu, že skrze mě to zlé na ně přišlo, předloživ mi i jednu manželku obtíženou, kterážto skrze to přišedši sem do

[a] *V AI chybí.* [b] *V AII chybí.* [c] *V AII chybí.* [d] *Opraveno místo původního:* drženi.

[1] *Běží zde patrně o to, že bratří odpírali přísahu uvazujíce se v úřady konšelské. Tresty, které bratří za to trpěli, náležejí zajisté již do doby před pronásledováním r. 1461. Že bratří s Chelčickým přísahu vůbec zásadně zamítali, viděti ze ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU, AI f. 17b (str. 53). Ostatně viz GOLL v ČČM 1886, 319 a 499 sl.*

[2] *Vztahuje se k pronásledování bratří r. 1461, o němž viz str. 18 pozn. 2. Slova:* kteřížto s hořkou bezděčností učinili to, což ste vy chtěli *vztahují se asi na odvolání, které bratří učinili.*

Prahy v zámutku a v ustání potratila děťátko. Ale za mě, jakož mním, mohl by v uších tvých zazvučeti hlas slov pána Ježíše, ješto mluvil naříkajícím a plačícím na se ženám jeruzalémským, ješto za ním šly, řka: *Neplačte na mě, ale na se a na syny své, nebť přijdou dnové* etc.[α][1]

Ale však v těch ve všech věcech pohleď pilně, milý mistře, na nás, zdali jinou vieru vyznáváme než tu, kteráž jest vydána od Boha v pána našeho Ježíše Krista a skrze něho, aneb zdali ji/ného Boha vzýváme než kteréhož i vy? Poněvadž jednoho Boha f. 330
vzýváme, jeden zákon máme, i což pak my od vás pokoje nemáme, ale od vás a vašich trápeni býváme vnitř i zevnitř? Však *ač rozdílové jsou v přisluhování, ale týž Pán, a ač*[a] *rozdílové jsou v činění, ale týž Buoh, jenž dělá všecky věci ve všech*[β] v pravdě se vzývajících. A poněvadž základ jeden jest a *jiného žádný nemuož položiti kromě toho, jenž jest položen*[γ] a pevně věřícím stojí, protož každý ohledej, co na ten základ vzdělává zlato-li, stříbro, kamení drahé čili dříví, strniště a seno, poněvadž *den Páně jednoho každého dielo, kteraké by bylo, ohněm má zkusiti*[δ] podlé svědectví božího a apoštola svatého Pavla, protož v této straně a při této věci sám od sebe řku: Vedlé spravedlnosti aby, má-li mě kdo z čeho viniti, žaloval přede mnou na mě a mně, jakož[ε] jest hodné, dáno buď místo k obraně k vyvedení z těch věcí, jimiž bych byl obviněn, jenž neustupný v žádným[b] zlém nemíním býti, a pakli co nepravostí nalezli byšte aneb který hřích, pro něž bych[ζ] hoden byl tohoto vězení, staň mi se, jakož spravedlivé. Pakli sem komu co uškodil aneb co hodného smrti učinil, neodpírám tomu[c] také umříti a raději než[η] bez smrti mříti.

Pakli nic nemáte z těch věcí, i což tehdy mnozí mnohem viece trpíme? Z kterýchžto bolestí toto jedno jest, což nás drahně obtěžuje, že i jiní skrze nás loupí se, nakládajíce na stravu naši,

[a] *AI:* oč. [b] *AII:* nižádném. [c] *V AII chybí.*

[α] Luk. 23, 28. [β] 1 Kor. 12, 5. 6. [γ] 1 Kor. 3, 13; následuje parafráze 1 Kor. 3, 12. [δ] 1 Kor. 3, 13. [ε] Volá se k slyšení. *O.* [ζ] Vězeň. *O.* [η] *Po straně:* +.

[1] *Pisatel naráží na věci odjinud neznámé. Smysl místa jest asi tento: Někteří kněží podobojí, kteří se zdají jako první křesťané, jednali nekřesťansky, když udali některé věřící Martinovy z Hradce. Tito pak byli pohnáni do Prahy a tam uvězněni. (Tomu by nasvědčoval i výrok kněze Martina o Hradeckých, jejž učinil při své disputaci s Rokycanou — viz AI f. 348[b] a srov. l. c. f. 346[b].) Manželka jednoho z těchto Hradeckých přišla za ním do Prahy a tam potratila. Rokycana vinu toho přičítal Martinovi, ale jest vinen vlastně sám. Jinak GOLL v ČČM 1881, 459–460.*

jakož sou již učinili k několika kopám. Ačkoli oni z milosti to
f. 330[b] činí, ale nás / rmoutí to, proč nebo z čeho by chudí měli opraveni býti v své nouzi, [že se to na nás nakládá], jichžto i já, jakž sem mohl, v tom sem neopustil a více jiní, co i oni loupež trpie.[1] A to ty víš, mistře, že se zjeví a přijde hněv božie na všelikou nemilostivost. A protož, milý mistře, prosím, aby mně i jiným mnohým ku pomoci byl dobrého podlé úmysla a povolání mého a opatřil mne k dobrému a zvláště před Bohem, popatře také na mnohé v rozličných krajinách přebývající: někteří, jakož říkáte, mezi protivníky, někteří mezi prostě a zjevně zlými kněžími, ješto dobrým srdcem povolují Bohu a sloužie, kteříž tak raději, jakož hodné jest, životy složie[a] nežli by od takových v božských a spasitedlných věcech řízeni byli a skrze ně, poněvadž není vuole božie, by jich v čem potřebovali znajíc je, a nyní Buoh ruku svou ztáhl[b] k moru.[2] Protož, jakož jiným v dobrých věcech spomáháš, zbuď[c] i k nám milost svou a utvrď lásku, jakožto k sluhám božím a Páně, jehož i ty vyznáváš, pohledě i sám na to pilně, že čas tvého rozdělení také nastává. Protož učiň dobře a přičiň se, ať já dílo boží dělám vyplňuje službu mou podlé povolání mého, zvěstuje ty věci, kteréž příleží zdravému učení, jakož pilnost má byla a vždy jest právě se obírati s slovem čtenie, jenž jest slovo pravdy, moc a moudrost božie, poněvadž Buoh z velikého milosrdenství [svého] a v milosti své dal mi to v srdce, abych
f. 331[a] zalíbil tu věrnou řeč, kteráž jest podlé učení / Boha a pána našeho Ježíše Krista i jeho apoštoluov, jižto mám za připravenou milost, kterouž pán Bůh před věky zpuosobil k obnovení a k obživení našemu, jsa slovo ukracující nepravosti k pravosti, kteréž učil Pán na zemi. Protož pilně se opatřte, abyšte nezahražovali studnice milosrdenství a milosti, kterouž činí téci i v těchto posledních časích.[3] Ale raději, máš-li které v tovaryšstvo[d] putování, pošli k přisluhování tomuto, ješto by se ve všech věcech a všem v příklad dobrý vydali a ziskuo[e] užitkuov nic nedbajíce, ale ob-

[a] *V originále:* složte. [b] *A II:* vztáhl. [c] *A II:* vzbuď. [d] *A II:* tovarystvo. [e] *V originále:* z ziskuo.

[1] *Místo toto není dosti jasné. Zdá se, že Krčínští byli nuceni z vlastních prostředků vydržovati svého vězněného kněze. Byla to asi pokuta pro ně za to, že se ho přidržovali, a nátlak, aby jej opustili. Slova: „jichžto i já, jakž sem mohl, v tom sem neopustil“ znamenají snad, že kněz Martin, pokud mohl, sám si připlácel na svou výživu ve vězení.*

[2] *Týká se asi moru, který vypukl v září r. 1463 a trval po celý rok (PALACKÝ, Dějiny IV, 2, 256. 277).*

[3] *Srov. pozn. 2 na str. 10.*

líbení majíc vší trpělivosti [v][a] boji a k vítězství mučedlnictva pošli ku pomoci práce, aby rozptýlení a rozdělení mohli v jedno shromážděni býti a ruosti u víře a v spravedlnosti božie i ve všelikém skutku dobrém, nebť sou lidé dobré vuole a ctnostného obcování, ješto potřebují spomáhání a někteří i opravení při vieře a některých kusích viery. A nebude-li žádný vlože se v tu práci, skrze koho pak bude vyprázdněno a zkaženo i opraveno to, což scestného jest? A poněvadž Valdenské snášíte a milujete, též smysléce[α] při vieře (nebo kdyžkoli náše bylo s nimi rozmlouvání, nenalezli sme je u víře od sebe daleké, zvlášť v podstatných věcech), i pročež by tehdy i nám také nebylo shovieno?[1]

Tyto věci píše, nepíši jako jiných dokonalejší, ačkoli milosti boží ne/zapírám, kterouž mi učinil Pán, ale spolu raduji se v pravdě, f. 331[b]
kterouž sem poznal a nalezl více v jiných, jakož komu měří Buoh i mně, jejížto že mě učinil pomocníka, děkuji jemu prose Boha za rozmnožení její v sobě i v jiných. A v tomto psání, jsou-li která slova bodení majíce, prosím, měj se tak jako ten, jehožto opatrnost po trpělivosti se zná a ukazuje. A která sou pak slova pravdy, nehleď na mladost, pro niž by snad[ně] mě mohl snáze v těchto sloviech zavrci, neb víš to, mistře, že u Boha nepřekáží mladost, ani starost věku činí vzáctnosti, ale ctnost, skutek a života počestnost.[2] A uložení jeho die: Tomuto sem chtěl skrze tě býti. Protož přijmi v milosti a v pokoji, nebť sem nepsal jako ovšem k nepříteli ani jako nepřítel, ale z sprostnosti a lásky chtě dobrému rád, kterážto čeledně přistoupá a čeledně mluví, poctivostí dvorských neuměje, ješto se jako u vítr mecí, a pán Ježíš více v nich uražen nežli zveleben bývá.[b]

Martin vězeň a slouha pána našeho Ježíše Krista.

[Hned za tímto státi má hádka mistra Rokycana na listu 344.][c]

[a] *Opraveno místo pův.:* k. [b] *Následuje mezera 2 řádků.* [c] *Po tomto kusu jsou vynechány 3 řádky.*

[α] Valdenští. *O.*

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 30. O stycích Valdenských s kněžími podobojími viz str. 328.*

[2] *Srov. str. 560 pozn. 2.*

⟨List knězi Mikulášovi.⟩

f. 332a Žádost[1][a] spasenie vzkazuji knězi Mikulášovi, přieteli našemu
v pánu[b] Kristu.[c] Tohoť žádám, aby prospěšně chodil v jeho pravdě
podlé svého povolánie.

A[d] jakož si žádal, ať bych nětco krátce napsal k tvému polep-
šení, toť teď učiním podlé toho,[e] což má chudoba a nemoc móž
statčiti (kteráž daleko jest od toho, aby kněží učila, než toliko
dobrotiví a pokorní kněžie mohou snad nětco k užitku[f] sobě vzieti
z toho, což[g] já znám). A že podlé běhu nynějšieho času některé věci
znamenám na stavu kněžském, jenž sú mi[h] velmi těžky[i]: a zvláště
zřímť[j] k té služebnosti kněžské, najpotřebnějšie[k] mezi všemi sku-
tečnostmi,[l] kteréž[m] mezi křesťany jsú, jimiž hledají zaslúžiti spasenie.
Jest k tomu najbližší služebnost kněžská, to řku, když se v pravdě
děje. Nebo jestliže právě pójde ta služebnost, v tom se ukáže,
že uvede na lidi posvěcenie a život duchovní spravedlivý, Bohu
poddaný a milý. Ale když ji svět má, kdy chce, tehdy jest po-
haněna ta služebnost[n] nebo ona již svět ustavuje v jeho zlo-
stech[o] odporných Bohu. Kterážto služebnost tak, jakož položena
jest od Boha a poručena kněžím,[p] jest odporna světu, že jej
ruší z kořen[r] v jeho žádostech vylitých,[s] vymyšlených,[t] nesty-
f. 332b datých[u] i v jeho činech[v] převrácených a / Bohu protivných. Nebo
v té služebnosti jest slovo tresktánie všech hřiešníkóv[z] a pře-

[a] *Iniciálka: Z tučným černým písmem.* [b] *V AI následuje:* Jezu. [c] *AI:* Kristovi. [d] *V AI chybí.* [e] *V AI chybí:* podlé toho. [f] *AI:* oužitku. [g] *AI:* co. [h] *AI:* mně. [i] *AI:* těžké. [j] *AI:* [hledím], *opraveno místo původního:* zřím. [k] *AI:* nejpoctivější. [l] *AI:* [služebnostmi], *opraveno místo původního:* skutečnostmi. [m] *AI:* které. [n] *V AI následuje:* již. [o] *AI:* založeních. [p] *AI:* kněžím poručena; *následuje:* tak. [r] *AI:* [k]ořen; *opraveno místo původního:* bořen. [s] *AI:* v jeho vylitích; *následuje:* v jeho. [t] *AI:* vymyšleních; *následuje:* jeho. [u] *V AI následuje:* zlostech. [v] *AI:* oudech. [z] *AI:* hřišníkuo.

[1] *Týž kus nalézá se též v Pařížském rukopise spisů Chelčického, jehož zkonferovaný opis chová knihovna musea království Českého v Praze, sign. V A 22 f. 187b—195a. Podle tohoto rukopisu otiskl jej diplomaticky po způsobě u českých filologů obvyklém K. ČERNÝ v LISTECH FILOLOGICKÝCH 1898, str. 471—478. Poněvadž tekst rukopisu Pařížského jest beze vší pochyby jazykově starší (nejspíše z konce století 15.) a také originálu bližší než tekst AI (jak lze poznati z variantů), vzat byl tekst Pařížský (P.) za základ k vydání nynějšímu, kdežto z AI uvádějí se varianty. — Obsah kusu vyjadřuje PAL'MOV, Bratja I, 1, 99 nedostatečně, GOLL, Quellen II, 69 příliš stručně. Autorem jest asi Petr Chelčický. Dobu sepsání nelze přesněji určiti. Srov. též PŘEDMLUVU.*

stupníkóv[a] tohoto světa[b] provolávaje na ně ustavičně zatracenie a konečné odsúzenie. Protož takým činem[c] ta služebnost jest najvětčí[d] nepřiezeň tohoto světa. Nebo jde-li právě ta služebnost, vždy takové hřiešníky treskce, mútí,[e] hanie, odsuzuje a dělí[f] ode všech[g] účastností božských úmyslóv, milosti i od jeho tovarystvie i od účastnosti všech svatých. Neb[h] ta služebnost nepřijímá ani trpí nižádné nečistoty ani odpornosti Bohu, protož přieliš jest protivna tomuto světu, ješto[i] všecky cesty má protivné Bohu a jeho zákonu a jest pln duchu ďábelského.

A když pak ten svět má tu služebnost[j] a ji přijímá, to již proto jest, že jeho neboří, nepřekáží[k] jemu, nemútí[l] jeho a stojí podlé něho, jest jemu[m] vhod, že ten, ktož vládne tú služebností, spojí sě s světem skrze ni hledaje přiezni,[n] chvály a užitkóv tělesných od hřiešníkóv tohoto světa skrze tu služebnost a jde s ní po světu, tak jie podávaje, jakož ji ten svět[o] křivý přijímá, neposvěcuje světa skrze ni, ale v smrt ten svět zavodí skrze ni. Protož již tu služebnost má svět[p] podlé vóle své skrze vladaře nepravé, má ji kat, biřic všeliký, vražedlník, násilník,[r] lakomec, pyšný, a kakéhožkoli[s] pokolenie hřiešníkóv svět má; to všecko přičteno jest Bohu, tak že[t] každú svátost móž mieti, kterúž[u] kněz posvěcuje neboli[v] posluhuje.[x] Protož ta služebnost, poněvadž / tak f. 333
jde podlé vóle světa, tehdy[y] tvrdie svět v jeho bludiech. Nebo proč by ten svět odstúpil od své zlosti,[z] když móž mieti všecko od kněží, což slušie na svaté lidi? Vždy[aa] bezpečně stojí v svých hřiešiech vida, ano kněžie po něm jdú se všemi svátostmi. Pakli by jeden sobě steskl s tiem světem a pro své svědomie nesměl by té služebnosti[bb] s hřiešníky takovými,[cc] nepřestávajícími od svých hřiechóv, dělati nebo jim tak lstivě spasenie podávati, ale přijde jich několik na to miesto, ješto jim nižádné[dd] péče nenie o dušech, než o pastvu svého břicha myslé; tiť ovšem potvrdie v starých bludiech toho[ee] světa skrze svú služebnost. Protož jich běh jde pod tiemto súdem,

[a] *AI:* přestupníkuo. [b] *AI:* přikázaní božských. [c] *AI:* činěním. [d] *AI:* největši. [e] *V P.:* mútie; *ale* e *jest přetrženo.* [f] *AI:* anděly. [g] *AI:* od všeliké. [h] *AI:* nebo. [i] *V AI následuje:* [on]. [j] *AI:* služebnost tu. [k] *V P:* nepřekážie, *ale poslední* e *jest přetrženo.* [l] *AI:* nermouti. [m] *AI:* mu. [n] *AI:* přizně. [o] *V AI chybí.* [p] *V AI následuje:* má. [r] *V AI následuje:* loupežník. [s] *AI:* jakéhožkolivěk. [t] *V AI chybí:* tak- že. [u] *AI:* kterou. [v] *AI:* nebolito. [x] *V P. psáno vlastně:* posluiehuje, *ale* ie *jest přeškrtnuto a po straně připsáno:* sluhu. [y] *V AI chybí.* [z] *AI:* od své zlosti odstoupil. [aa] *AI následuje:* on. [bb] *V AI opraveno místo původního:* služebnostmi. [cc] *AI:* takejmi hřišniky. [dd] *AI:* nižádná. [ee] *AI:* tohoto.

ješto die pán Ježíš: *Všickni,*[a] *kolikožkoli*[b] *jich vešlo*[c] *kromě dveří, lotři a zlodějie sú.*[α] A lotr nepřijde pro jiné, jediné proto, aby kradl, mordoval a zatratil,[d] aby kradl všecko; což jest měl cti a chvály Bohu přivésti tú služebností, tu[e] na se obrátí, své chvály[f] hledaje od lidí,[g] a aby mordoval, nebo v rukú lotra služba kněžská jest smrt a zabitie duší lidských, poněvadž jí nepravě hřiešníkóm toho[h] světa podává[i] odpornými[j] úmysly proti Kristovi.[k] Neb[l] ta služebnost toliko jest k životu lidem, když jde podlé úmyslóv Kristových skrze Duch,[m] v nichž[n] móž ostáti ku prospěchu jich spasenie. Ale pójde-li skrze duch[o] cizí tělesný, ač[p] by pak[r] zdravé[s] nalezla, zabila by je na duši ta služba jdúcí skrze odporný duch Kristovi. Ovšem pak, ješto sě hřiešníkóm
f. 333[b] dostává, mnoh[o]/násobkrát[t] zabíjí[u] na duši, a co[v] lživých slov vymluví světu, ješto jej zavedú od cesty boží a tepú[x] jej[y] na duši a těmi činy jim zatracenie uvodí. Ten užitek dělá lotr[z] lidu, aby kradl a[aa] mordoval a zatratil.

Ale těchto všech věcí zlých, které sou pověděny, pán Bóh rač tě zachovati při tvé službě. Neboť[bb] sem to pověděl, vida to skutečně, toliko k[cc] tvé opatrnosti dalších příhod, než ještě k těm věcem pověděným, ješto[dd] stojí ve mnohém zapletení a zakrytí[ee] mylné dobroty[ff] svatosti, pro niž nemohú snadně ty zlé věci spatřeny býti, jichž by sě někto mohl pobáti, když by[gg] prostě nahy[hh] byly. Nebo i ti, jenž sú mnoho zlí, kněžie veliké a mnohé práce překonají[ii] s tiem světem podlé břemen, kteráž sú na kněží[jj] vzložena[kk] z dávních[ll] ustavení, v kterýchžto pracech domnievají sě vésti[mm] spasenie světu, jakož mají zpovědi s mnohou prací a jiné[nn] služby, a[oo] vždy je ku pokání[pp] obyklému[rr] vedúce,[ss] jako zákon uložený majíce, třikrát do roka vždy volají, aby sě obrátili a[tt] kněžím sě na zpovědi ukázali a vždy za obyčej aby na se nová pokání brali,

[a] *AI:* všichni. [b] *AI:* kolikž. [c] *V AI následuje:* jest. [d] *AI:* zatracoval. [e] *AI:* to. [f] *V AI následuje:* a svých užitkuov. [g] *AI:* lidu. [h] *AI:* tohoto. [i] *AI:* vydává. [j] *V AI:* odporným. [k] *AI:* Kristu. [l] *AI:* nebo. [m] *AI:* Ducha; *následuje:* jeho k těm. [n] *AI:* nichžto. [o] *V AI původně bylo:* ducha. [p] *AI:* až. [r] *V AI chybí.* [s] *AI:* zdravie. [t] *Opraveno místo pův.:* mnohýnásobkrát. [u] *AI:* zabijejí. [v] *AI:* což. [x] *AI:* ztepou. [y] *AI:* je. [z] *AI:* lotr dělá. [aa] *V AI chybí.* [bb] *AI:* nebo. [cc] *V P. chybí.* [dd] *AI:* že. [ee] *AI:* v zakrytí. [ff] *V AI následuje:* v. [gg] *AI:* kdyby. [hh] *AI:* nahé. [ii] *AI:* přelámají. [jj] *V AI opraveno místo pův.:* lidi. [kk] *AI:* vložena. [ll] *AI:* dávných. [mm] *AI:* uvésti. [nn] *V AI následuje:* mnohé. [oo] *V AI chybí.* [pp] *AI:* ku pokání je. [rr] *AI:* obvyklému. [ss] *AI:* vedouce obvyklému. [tt] *V AI chybí.*

[α] Jan 10, 1.

která na ně tu kněžie vzkládají.[a] Protož tak slavné[b] práce[c] vedúce podlé řádu cierkve svaté a podlé ustavení starých svatých o spasenie lidské, ktož[d] z lidí pochybuje, by takoví kněžie těmi slavnými pracemi dosti neučinili úřadu svému[e] a spasení lidského[f] právě a věrně nevedli? Za toť mám, že taková strana najviece drží a[g] těší i dobré kněžie v / kněžské služebnosti, že se nebrzo ohlédnú[h] na f. 334[a]
které nebezpečenstvie při tom, neb[i] za to mají, že sú dosti učinili svému kněžství. Než ten zákon, ačkoli jest utvrzen a oslaven[j] řádem velikým[k] cierkve[l] římské a dávním obyčejem, však proto má velikú nemoc v sobě a nemóž z viery[m] ukázán býti. A to sě vše[n] tu nalezne, když lid jako zákon drží, aby sě často za obyčej obracel a nová pokánie na sě bral. Odkud[o] ten zákon má ten lid, aby měl obyčej obraceti sě a pokání nová na sě bráti? Jedné z toho, že má obyčej vždy smrtedlně hřešiti, nikdy plného uloženie ani přestánie z vóle a z úmysla od hřiechóv nemaje, ani bojóv duchovních proti hřiechóm činí i chodí jako s ranú otevřenú a nezavázanú, ješto vždy z nie teče krev a vždy otieká[p] a bolest sě rozmáhá, vždy sě léčí novými pokáními a nepřestávajícími hříchy[r] rány staré obnovuje.

Protož kakžkoli[s] slavné práce s tiem lidem kněžie[t] vedú a jimi sě mnoho obtěžují, však sú k ničemuž nepřivedli toho lidu aniž těmi obyčeji přivésti mohú, nebo nenie z viery ten obyčej práce, ale z úmysla člověka. Protož po té práci ani sú ti lidé kající ani sú křesťané, ale sú zkažení posměvači, Bohu nesúce vždy pokánie s hřiechy smrtedlnými, nikdy z vuole hřiechóv nevypustivše[u] ani z[v] úmysla plného hřiechóv[x] uloživše[y] do smrti ostati a[z] proti hřiechóm boj[aa] činiti ani skutky a obyčeji odstúpivše,[bb] / nebo když f. 334[b]
by[cc] od hřiechóv smrtedlných skutkem odstúpili, jednú pokánie za ně přijmúce, tak by vždy trvali do smrti; ale toho nečiniece vždy hřešie a vždy pokánie nová na se berú; protož před Bohem nejsú kající ani mohú býti aniž kdy jich[dd] Bóh hřiechóv odpustí po těch posmievaných[ee] pokáních; neb[ff] dokud[gg] on vidí[hh] vuoli[ii] nepře-

[a] *AI:* vkládají. [b] *AI:* slavně. [c] *AI:* při. *Následuje:* svou. [d] *AI:* kdo; *následuje neplatné:* zle [e] *AI:* svému úřadu. [f] *P.:* lidskému. [g] *AI:* i. [h] *AI:* ohlédají. [i] *AI:* nebo. [j] *V AI chybí:* a oslaven. [k] *V AI následuje:* v. [l] *AI:* církvi. [m] *AI:* žváči. [n] *V AI chybí.* [o] *AI:* vodkud. [p] *AI:* otčká. [r] *AI následuje:* vždy. [s] *AI:* jakžkoli. [t] *AI:* kněží s tím lidem. [u] *V AI opraveno místo původního:* nevypustívšie. [v] *V AI chybí.* [x] *V AI chybí.* [y] *AI:* položivše. [z] *V AI chybí:* ostati a. [aa] *AI:* boj proti hřichom. [bb] *AI:* od hříchuov odstoupilo se. [cc] *AI:* kdyby. [dd] *V AI chybí.* [ee] *AI:* posměšných. [ff] *AI:* nebo. [gg] *AI:* dokudž. [hh] *V AI opraveno místo pův.:* vždy. [ii] *V AI následuje:* v lidech.

stávající od hřiechóv a uloženie úmysla do smrti nehřešiti smrtedlně, dotud nikdy nic jim[a] neodpustí ani pro zpověd ani[b] pro rozhřešenie[c] kněžské ani pro ta pokání od lidí zvolená ani pro pláče mnohé[d] ani pro modlitby ani pro almužny ani pro která utrpení tělesná, neb[e] nenie lékařstvie té ráně, v niež střela vězí; jinak nic[f] nezaléčí, nevytrhne-li[g] železa z rány. Protož nikakež[h] nemóž kající člověk býti,[i] nevypustí-li[j] z vuole rozumné[k] všech hřiechóv[l] smrtedlných a nepoloží-li úmysla tvrdého do smrti nehřešiti smrtedlně pro nižádnú věc, aby radějie[m] zvolil ztratiti přiezeň všech lidí, ztratiti[n] statek i život tělesný, než by[o] z vuole svobodné[p] chtěl smrtedlně[r] hřešiti; a chce-li sě každého hřiechu smrtedlného uchovati, musí všecka přikázanie božie skutečně[s] zachovati, neb[t] hřiech smrtedlný nic jiného nenie než to: přestúpiti kteréžkoli[u] přikázanie božie neb[v] všecka.

Protož nemóž sě káti jinak žádný, leč všecka přikázanie božie v skutku zachová, nebo kteréž ze všech přestúpí, vždy smrtedlně hřeší. Die pán Bóh: *Duše, kteráž zhřeší, ta umře,*[α] to jest[x] hřiechem smrtedlným vždycky[y] milost boží[z] ztracuje a tak
l. 335a umierá a již[aa] jest prokleta před Bohem. Protož nemóž státi[bb] milost božie s hřiechem smrtedlným[cc] ani móž státi pokánie na člověku s přestúpením přikázanie božieho, neb[dd] když přestúpí které[ee] přikázanie božie, tehdy z milosti božie i z pokánie vypaduje,[ff] nebo s nižádnými hřiechy smrtedlnými neostává pokánie na lidech; nemóž sě káti jeděch a druhé u vuoli mieti nebo v skutku činiti. Protož die pán Buoh: *Obrátí-li sě nemilostivý od svých cest nepravých a bude činiti pokánie ze všech hřiechóv svých a učiní-li súd a spravedlnost a choditi bude ve všech přikázaních mých, onť*[gg] *životem živ bude.*[β] Takť[hh] pán Bóh zjevně praví, že sě nižádný[ii] nemóž káti všech hřiechóv ani jednoho, leč držeti bude[jj] všecka přikázanie[kk] v skutku. Nebo to jest nehřešiti[ll] nebo od hřiechóv sě chovati: státi skutečně ve všech přikázaních božích.

[a] *A I:* jim nic. [b] *V A I původně bylo:* aniž. [c] *A I:* rozhřišení. [d] *V A I chybí:* ani pro pláče mnohé. [e] *V A I chybí.* [f] *A I:* nezaléčí nic. [g] *A I:* nevytrhnouli. [h] *A I:* nijakž. [i] *V A I následuje:* nikdý. [j] *A I:* nepustí-li. [k] *A I:* rozumu. [l] *A I:* hříchuov všech. [m] *A I:* prvé. [n] *V A I chybí.* [o] *A I:* nežli. [p] *V A I chybi.* [r] *V A I:* smrtedlně chtěl. [s] *A I:* v skutku. [t] *A I:* nebo. [u] *A I:* kterékoli. [v] *A I:* nebo. [x] *A I:* anebo. [y] *A I:* vždy. [z] *V A I chybí.* [aa] *V A I chybí.* [bb] *V A I chybi; následuje:* v duši. [cc] *V A I následuje:* [zuostávati]. [dd] *A I:* nebo. [ee] *V A I chybí.* [ff] *A I:* vypadne. [gg] *A I:* on. [hh] *A I:* tak. [ii] *A I:* žádný. [jj] *A I:* bude držeti. [kk] *V A I následuje:* božie. [ll] *A I:* nezhřešiti.

α Ez. 3, 20. β Ez. 18, 21. 22.

Aniž kterú cestú kto móž ku pokání přijíti,[a] než po přestúpení přikázaní božích[b] opět sě k nim[c] navrátiti a je činiti do smrti. To sě jest právě káti.[d]

Protož kterakkoli slavnými obyčeji podlé zákonóv římské cierkve bývají tvrdá pokánie vzkládána[e] na lidi, když jimi[f] nemohou kněžie přivésti lidu k tomu,[g] aby odstúpili[h] srdcem od každého hřiechu smrtedlného a[i] potom aby zuostali ve všech přikázaních božích, tehdy ta pokání sou oklamaná[j] a falešná a jsú tomu lidu škodnějšie než jich hřiechové. Neb[k] nenie tak zlý lid; když hřeší, tehdy sě vinen[l] dává a bojí sě, aby[m] v pekle nebyl pro své[n] hřiechy. Ale přijma[o] za ně / falešné pokánie[p] die: „Jako f. 335[b]
bych s sebe těžké břiemě[r] složil.“ A poněvadž to pokánie od kněží[s] vydané na oklamánie slepých lidí, jehož Bóh nikdy[t] na věky nemá aniž přijme od koho za pokánie, tehdy hřiešní[u] zklamáni[v] jsú[x] jím,[y] těšiece[z] sě jemu a na ně zpoléhajíce[aa] nejistě, jako na papežovy odpustky, a nikdy viec pokání jiného[bb] nemyslé na se bráti,[cc] pro falešné pokánie, ubezpečivše[dd] sě na ně, na pravé se neptají.[ee] Protož jim[ff] s té strany falešné pokánie viece škodí než sú jim[gg] hřiechové uškodili,[hh] nebo hřiechóv sě jest pobál ten lid,[ii] ale[jj] na falešné[kk] pokánie sě ubezpečil, kteréž jemu nic neprospěje a hřiechové na něm ostanú.

Protož kněžie, kteříž pravdy následují, měli by najvětčí pilnost k tomu přidati, aby těch pokání[ll] na nižádného nevzkládali ani jich na kom potvrzovali, kterážto[mm] svět přijímá nebo hřiešníci tohoto světa od nepravých kněží, ješto[nn] s tiem pokáním všicku vóli těla provedú, i ty hřiechy s pokáními[oo] činie, kterýchž[pp] sě kají, móž sě tak[rr] vešken[ss] svět káti; ale pravé pokánie řiedko a nesnadně[tt] sě[uu] nalezne, nebo jest přieliš protivná věc člověku tělesnému[vv] pustiti sě[xx] vuole hřešícíe.[yy] Protož kněz věrný měl by mnoho strpěti ra-

[a] *AI:* jíti. [b] *AI:* božských. [c] *V AI následuje:* zase. [d] *V AI tato věta chybí.* [e] *AI:* vkládána. [f] *AI:* jiným. [g] *V AI následuje:* [ne]uči-li lidu tomu. [h] *V AI chybí.* [i] *V AI následuje:* celým. [j] *AI:* oklamavatedlná. [k] *AI:* nebo. [l] *AI:* v[i]nen, *opraveno místo pův.:* v něm. [m] *AI:* by. [n] *AI:* ty. [o] *P.:* přijímá. [p] *AI:* pokání falešné. [r] *AI:* břímě těžké. [s] *AI:* od kněze. [t] *V AI chybí.* [u] *AI:* hříšný. [v] *AI:* zklamá. [x] *AI:* se. [y] *AI:* jimi. [z] *AI:* těše. [aa] *AI:* zpoléhaje. [bb] *AI:* jiného pokání. [cc] *V AI následuje:* neb nemuož. [dd] *AI:* ubezpečiv. [ee] *AI:* neptá. [ff] *AI:* jemu. [gg] *AI:* jemu. [hh] *V AI:* škodil[i], *opraveno místo původního:* škodily. [ii] *AI chybí:* ten lid. [jj] *AI:* a. [kk] *AI:* falešném. [ll] *V AI následuje:* falešných. [mm] *AI:* kterak. [nn] *AI:* ještoť. [oo] *AI:* pokáním. [pp] *AI:* kterých. [rr] *AI:* tak se. [ss] *AI:* všechen. [tt] *AI:* nesnadno. [uu] *V AI následuje:* na kom. [vv] *AI:* tělesné. [xx] *AI:* [upustiti se], *opraveno místo pův.:* upostiti. [yy] *AI:* [a ne]hřeši[ti], *opraveno místo pův.:* nehřešící.

dějie, než by potvrdil takového pokánie.[a] A nemóž-li pravého uvésti, měl by sě[b] radějie zbaviti[c] těch lidí, kteřížd[d] sú obykli[e] hřiechóm těžkým, ustavičně v nich sě váleti jako svině v kališti, a přidělili[f] sú je sobě po rodiech, po úřadech, aby jim[g] pýcha větčie než Luciperovi[h] slušala, prázdnost,[i] sytost, rozkoš, násilé, dránie a tak
f. 336[a] život sodomský jest jim řád a poctivost. Protož pomeška/jíť takoví, nežť[j] sě káti budú právě, nebo musili by ten život peský proměniti a odstúpiti od něho jako od modl pohanských. Než na[k] ten život peský kněz falešný[k] vzloží[l] několik střed a pátków suchých,[m] aby potřasujíce[n] dlúhých vlasuov přes ramena, kadeře lámali, jinak[o] sě k světu ozdobovali a připravovali[o] a s tiem vždy[p] pokánie[r] plnili; též[s] ženy široké hlavy s chomúty a s podbradky[t] vešky z rukú jehlicí vybierajíce kají sě své pýchy a svých frejóv, posušiece[u] sě několik pátków a střed[v] za to i zpolehú[x] na to pokánie falešné.[y]

Protož[z] mním,[aa] že by kněžie mnoho[bb] musili trpěti, když by[cc] světu podali pravého pokánie.[cc] Než takto mohú mieti veliký[dd] pokoj s světem, těšiece jej falešnými pokáními.[ee] Než při tom obyčeji, o němž sem prvé pověděl, k němuž naveden jest svět, aby se často obracel a kněžím sě ukazoval a za obyčej na se nová pokánie bral, neproměně vuole ani života hřešícieho, mohu nepochybuje[ff] podlé písma řéci, že v takovém obyčeji kněžie řiediece svědomie lidská a pokánie ta obyklá[gg] na ně vzkládajíce, že klíčóv nepožívají, aniž přileží ti klíči,[hh] kteréž jest pán Ježíš dal svatému Petrovi k takovému obyčeji. Nebo jemu[ii] jest poručil stádo své a tak úřad pastýřský a dal jemu klíč uměnie, aby skrze to uměnie dělil zlé od dobrých, čisté od nečistých, svaté od nesvatých, aby dobrým otevřel cestu do královstvie nebeského a zlým zavřel a svázal je od účastnosti svatých, aby maje uměnie zákona božieho, mohl súditi všelikú při pravú i odpornú zákonu božímu na všelikém člověku, jenž[jj]
f. 336[b] má zavřieti / neb[kk] otevřieti. A též přikázanie vydal prvnímu knězi židovskému, aby chtě[ll] vstúpiti do stanu k služebnostem božským

[a] *AI:* pokání takového. [b] *V AI chybí.* [c] *V AI následuje:* se. [d] *AI:* kteří. [e] *AI:* obvykli. [f] *AI:* při[dědili], *opraveno místo pův.:* přičtli. [g] *V AI následuje:* i po úřadech aby jim. [h] *AI:* Luciperova. [i] *AI:* prázdnost. [j] *AI:* než. [k] *AI:* [kteříž takové] peské životy [vedou]. [l] *AI:* vloží. [m] *AI:* nějaké středy a pátky suché. [n] *AI:* potřásajíce. [o] *V AI chybí:* jinak sě k světu ozdobovali a připravovali. [p] *V AI chybí.* [r] *AI:* pokání s tím vždy. [s] *AI:* a. [t] *V AI chybí:* a s podbradky; *následuje:* a. [u] *AI:* postíce. [v] *V AI chybí:* a střed. [x] *AI:* spoleh[nou]. [y] *AI:* mylné. [z] *AI:* a. [aa] *V AI následuje:* za to. [bb] *AI:* mnoho kněží. [cc] *AI:* kdyby. *V AI následuje:* a falešné pokání od něho odjali. [dd] *AI:* všeliký. [ee] *AI:* falešným pokáním. [ff] *AI:* nepochybuje mohu. [gg] *AI:* obvyklá. [hh] *AI:* klíčové. [ii] *V AI chybí.* [jj] *AI:* jemuž. [kk] *AI:* nebo. [ll] *AI:* chtíc.

nepil vína ani jiné věci, kterú by se opíti mohl, proto, aby měl uměnie k rozeznání čistého od nečistého, svatého od nesvatého. A bez takého skutku ani kněžie Starého zákona ani kněžie Nového zákona nemohú hodně své služebnosti k vuoli božie vésti,[a] aniž která stránka jich služebnosti móž právě jíti, nemohú-li při tom rozděliti věcí nečistých od čistých.[b]

Protož zřiece na ten běh,[c] kterýž[d] nynie kněžie s světem mají, všechen[e] řiediece, všem všecky svátosti dávajíce, všecky u vieře ustavujíce, všicku[f] služebnost svú světu konajíce, kterýžto svět jako sud nečistý, plný smradu, plný[g] všech přestúpení přikázaní božích,[h] plný duchu ďábelského, a tomu všemu světu[i] napořád otvierají,[j] všecko rozhřešují,[k] v pokáních[l] ustavují a tak všech posvěcují, požehnánie na ně[m] uvodí, Boha je účastny činie skrze svú služebnost —: protož z těch skutkóv známo jest, že daleko sú klíčové od toho kněžstva,[n] neboť jich nemají, neboť jim nerozumějie, neboť sú lotři a zlodějie. sami dveřmi nevšedše, na jiné také netbajie,[o] aby šli, kudy chtie neb kdy chtie,[p] děrú neb[r] střechú, nebo pod základy aby vešli, kdy chtie, a vyšli zase, kdy chtie, jako činie v poustkách,[1] jichž ani odvierají ani zavierají, když[s] kto chce, ten do nich na chyšku jde.[t] Protož přieliš jest pohaněna ta služba jich, neb[u] sú skrze písma[v] božská pohaněni; die jim pán Buoh: *Kněžie opustili sú zákon mój a neměli sú ro/zeznánie*[x] *mezi* f. 337 *čistým a nečistým, mezi svatým a poškvrněným.*[α] A v tom přestupují zákon jeho, nemajíce rozeznánie mezi čistým a nečistým, nebo jim samým[y] ten zákon Bóh vydal jest, aby podlé něho a skrze něj[z] služebnost jemu konali. A poněvadž kromě toho zákona slúžie, nepřijme jich služby, die jim skrze proroka: *Obětujete mi belhavé, nedužívé a poškvrněné,*[aa] *protož nenie mi vóle v vás a dary z ruky*[bb] *vašie*[cc] *nepřijmu*[dd] *a pošli mezi vás chudobu a poklnu*

[a] *AI:* vésti a konati k vuoli boží. [b] *AI:* čistých od nečistých. [c] *AI:* [se vidi, že] neni na[d], *opraveno místo:* zřéce. [d] *V AI: následuje neplatně:* vynikne. [e] *V A následuje:* v pokáni. [f] *AI:* všecku. [g] *V AI chybí.* [h] *AI:* zákona božího; *následuje:* i všech řáduov křesťanských. [i] *V AI chybí.* [j] *AI:* odviraji. [k] *V AI: chybí.* [l] *AI:* pokáni. [m] *V AI chybí:* všech posvěcuji požehnánie na ně; *následuje:* všecky. [n] *AI:* od nich. [o] *AI:* nedbají. [p] *V AI chybí:* neb kdy chtie. [r] *AI:* nebo. [s] *AI:* kdy. [t] *AI:* vejde. [u] *AI:* a. [v] *V AI následuje neplatné:* svatá. [x] *V AI následuje:* nebo rozdílu. [y] *V AI chybí.* [z] *V AI chybí:* a skrze něj. [aa] *AI:* a poškvrněné, nedužívé. [bb] *AI:* rukou. [cc] *AI:* vašich. [dd] *AI:* nepřijm[u], *opraveno místo pův.:* nepřijme.

α Ez. 22, 26.

[1] *„Poustky“ podle JUNGMANNA jest pustá nebo opuštěná chalupa, stavení o samotě stojící.*

žehnání vašemu[a][α]*; rámě vaše uschnutím*[b] *uschne a oko vaše tmú*[c] *se zatmí.*[β] Protož když sě jest[d] pravé oko[e] zatmilo,[f] kterak pohledie na to, co jest čisté a co nečisté? Protož klíče uměnie nemají, bez něhož všecko[g] zle dělají, klíč[h] nejiného umění než toho, kteréž[i] jest v zákoně božiem, aby skrze to uměnie mohli znamenati[j] zlé věci i[k] dobré. A to sú čisté, kteréž sě dějí podlé zprávy zákona božieho, lidé ti sú čistí, kteříž chodie v zákoně božiem jsúce živi vedlé rozkázanie naučenie toho zákona.[l]

A na to všecka služebnost kněžská měla by býti, aby lid poddaný v tom zákoně ustanovili a čistě[m] jej Bohu obětovali[n] a kterýchž[o] by nemohli kázaním pravým a radami věrnými[p] a jinú pilností[r] uvésti k činění skutečnému zákona božieho, aby odloučili za nečisté a zavřeli jim královstvie nebeské, odloučíce je[s] od účastnosti božských věcí a praviece jim, že tak jdúce v svých zlostech,[t] k smrti zatraceni budú.[u] A toť by bylo požívánie klíčóv: súditi mezi pravým a nepravým a lúčiti čisté od nečistého. A není pochybenie[v] v této mieře, když by[x] kněžie chtěli tak klíčóv poží-
l. 337b vati, mnohé by na ⟨placiech⟩[y] postavili a dali by jim desátky / na šibenicích za městem. A to věz nepochybuje, že pro nižádnú věc kněžie nemají pokoje a svobody mezi tak zlým lidem a zatvrzeným v hřiešiech, jediné[z] proto, žeť uměnie klíčóv nepožívají mezi ním,[aa] ale kromě uměnie zákona božího řiedie hřiešníky tohoto světa v jich spasení na jich věčné oklamánie. Nebo kdyby k nim klíčóv požívali, však by svázali někde všecky, kteříž[bb] nechtie nikakež[cc] povoliti[dd] zákonu božímu, by jim sám pán Ježíš kázal.

A že sú[ee] mnozí úrazové, ješto sě[ff] káží[gg] nynie od mnohých kněží, jako viera potřebná k spasení, mezi nimižto jest hlavní úraz očistec po tomto životě v třetiem pekle, o němžto mnoho káží, písmy mnohými dovodiece,[hh] že by dosti bylo, by ten sám očistec položen byl k spasení světu bez Krista (než chtěl bych

[a] *A I:* žehnáním vašim. [b] *A I:* schnutím. [c] *P.:* tmie. [d] *A I:* jim. [e] *A I:* oko pravé. [f] *A I:* zatmělo. [g] *V A I chybí.* [h] *V A I následuje:* umění. [i] *A I:* které. [j] *A I:* znáti. [k] *A I:* a. [l] *V A I zní toto místo takto:* a co čisté [a nečisté], které [poškvrněné] a neposkvrněné, kteří chodí v zákoně božím [a kteří nechodí]. [m] *P.:* čiste; *A I:* [očistíce]; *opraveno místo:* a čiste. [n] *V A I chybí:* Bohu obětovali. [o] *A I:* kterých. [p] *V A I následuje:* a jemu. [r] *P.:* plností. [s] *V P. chybí:* odloučíce je. [t] *A I:* zlosti své. [u] *A I:* budete. [v] *A I:* pochybné. [x] *A I:* kdyby. [y] *P.:* paláciech; *A I:* palicích. [z] *A I:* jed[iné], *opraveno místo pův.:* jedinč. [aa] *A I:* nimi. [bb] *A I:* kteří. [cc] *A I:* nijakož. [dd] *A I:* nepovolí. [ee] *V A I chybí.* [ff] *V P. chybí.* [gg] *P.:* kazí. [hh] *A I:* dovodí.

[α] Mal. 1, 8. 10; 2, 2. [β] Zach. 11, 17.

řeci podlé pravdy, sáhna na všecky kněžie i na mistry, kteříž[a] sú tak pilni toho očistce a lidi proň kaceřují, že by z nich nižádný neuměl nic o něm pravého kázati hřiešníkóm tohoto světa, ješto ani pokánie pravého chtie činiti ani přikázaní božích držeti ani které spravedlnosti křesťanské na sobě mají,[b] jediné naději[c] v očistci; zde se všemi črty[d] chtie držeti a po tomto životě skrze mučenie očistce do nebe jíti myslé.[e] Protož vezmúce vieru před se, kterým rozumem taký[f] očistec po tomto životě chtie kázati, poněvadž pán Ježíš die: *Nebudete-li pokánie činiti,*[g] *všickni spolu zahynete,*[α] a to zde na cestě v tomto životě musí býti napřed[h] prvé, / než očistec po f. 338[a]
tomto životě. Protož těch[ch] hříšníkuov, kterých zde ku pokání nemohú navésti, kterak jim na onom světě očistec káží, ani sú již do pekla odsúzeni ústy pána Ježíše proto, že nechtie pokánie pravého[i] zde[j] za své[k] hřiechy činiti? Protož takovým[l] očistec kázati jest: je lživě o duše zklamati.[m] Pakli sě obrátí kteří[n] ku[o] pravému pokání, řekl jest jim pán Ježíš, že *jest blízko od nich královstvie nebeské*[p] [β] a že *anjelé*[r] *v nebi radost mají nad nimi.*[γ] A jestliže takým mají kázati očistec v pekle, musie na nich pohaněti pokánie, jako by skrze ně nemohli spaseni býti, a dvojím zámutkem[s] je mútie,[t] jedniem, aby zde tvrdé pokánie za hřiechy až do smrti[u] činili, a druhým, aby vyplniece to pokánie v očistec[v] do pekla šli. Přišlo by jim na to, aby sě mútili činiece pokánie[v] na zemi, anjelové[x] měli by radost v nebi. Kto pak,[y] kdy[z] utěší kajície hříšné po takém nerovném učení?

Pakli jest řeč o písmu svatého Pavla, na němž sě očistec zakládá,[aa] jenž mluví *o základu Kristově,* mluví také o *díle na ten základ*[aa] a že někteří naň *dělají dřievie,*[bb] *seno*[cc] *a strniště* a že *jich dielo ohněm bude*[dd] *páleno v den Páně*[δ] (skrze ty věci mistři vykládají hřiechy všední větčie[ee] a menšie, ješto bývají na těch lidech, kteří stojie věrú živú na základu Kristovi[ff] s přimiešením všedních nedostatkóv): protož což takým křesťanóm s přimiešením

[a] *A I* kteří. [b] *A I:* maji na sobě. [c] *V P. chybí:* jediné naději. [d] *A I:* čerty. [e] *A I:* chti i mysli do nebe jiti. [f] *A I:* takým. [g] *A I:* se káti. [h] *V A I následuje:* zde v tomto životě. [ch] *P.:* chtie. [i] *A I:* pravého pokáni. [j] *V A I chybí.* [k] *V A I chybí.* [l] *V A I následuje:* po smrti. [m] *A I:* klamati. [n] *A I:* kteří obrátí. [o] *A I:* k. [p] *A I:* boži. [r] *A I:* andělové. [s] *A I:* zármutkem. [t] *A I:* rmouti. [u] *V A I chybí:* až do smrti. [v] *V A I chybí:* y očistec × pokánie. [x] *A I:* andělové; *následuje:* nad nimi. [y] *V A I chybí.* [z] *V A I následuje:* a čim. [aa] *V P. jest místo toto asi porušeno; znít:* Kristovi mluvi tak o diele na ten základ. [bb] *A I:* dřevo [cc] *A I:* slámu. [dd] *A I:* bude ohněm. [ee] *A I:* větši. [ff] *A I:* Kristova.

α Luk. 13, 3. β Mat. 3, 2. γ Luk. 15, 10. δ 1 Kor. 3, 10. sl.

těch nedostatkóv kázati mají, očistec-li v pekle čili pokánie? Nebo zde mají čas i miesto, aby pokánie činili z hřiechóv větčích
f. 338[b] i menších. / Když sě smrtedlných káti mohú, ovšem snáze všedních a ovšem[a] ješto mají mnohú pomoc v Kristu Ježíšovi k očištění hřiechóv, neb[b] ovšem plné očištěnie mají v krvi jeho, jakož die svatý Jan: *Jestliže v světle přebýváme,*[c] *jakožto*[d] *i on v světle jest, tovarystvie máme spolu,*[e] *a krev Ježíše, syna jeho, očišťuje nás od každého hřiechu,*[a] i[f] od větčieho i od menšieho. Protož což ti múdří mistři prvé kázati budú, očistec-li čili očištěnie pokáním[g] krví Kristovú od každého hřiechu? A poněvadž[h] ti, ješto majíce tovarystvie s Kristem, zde mají očištění od každého hřiechu v krvi jeho, pak[h] to[i] kázanie minúce, ješto jest[j] k utěšení hřiešným kajícím i[k] podati[l] jich do pekla k čištění[m] jest zapřieti té viery v Kristu utvrzené a jest utvrditi těmi kázaními hřiešníky[n] tohoto světa[o] v[p] bludu, aby nechajíce pokánie[r] očištěnie v krvi Kristově, po smrti v pekle čekali očištěnie a těmi kázaními aby tvrdili služby svatokupecké na očistci založené.

Toť teď posielám. Buoh daj, aby sě obrátilo v dobré.[s] Dajž[t] milý Buoh. Amen.[t]

§ Bratru[u] Petrovi a sestře Káči i ‖ jiným všem věrným, kteříž znají a milují pána Ježíše upřímým srdcem.

Milost[1] a pravda jeho nauč vás a ustanov na té cestě božie, abyšte Bohu hodně chodili[v] neuchylují[ce][x] se na pravo ani na

[a] *V AI následuje:* ti. [b] *AI:* nebo. [c] *P.:* přebývánie. [d] *AI:* jakož. [e] *AI:* spolu máme. [f] *V AI chybí.* [g] *V P.:* s pokáním, *ale* s *jest přetrženo. V AI následuje:* a. [h] *V AI chybí:* a poněvadž × pak. [i] *AI:* ta. [j] *V AI chybí:* ješto jest. [k] *V AI chybí:* kajícím i. [l] *AI:* podadi *a opraveno:* poda[ti]. [m] *V AI následuje:* a to. [n] *AI:* hřišníkom. [o] *V AI následuje:* cestu. [p] *V AI chybí.* [r] *AI:* pokáním. [s] *V AI následuje:* etc. [t] *V AI chybí:* Dajž × Amen. *Mezi tímto a následujícím kusem jsou vynechány 2 řádky.* [u] *Slova:* Bratru × i *psána jsou červeným tučným písmem. Iniciálka:* B *černě.* [v] *Následuje neplatné:* a. [x] *Opraveno místo:* neuchyluje.

a 1 Jan 1, 7.

[1] *O obsahu viz PAL'MOV, Bratja I, 1, 99. Osoby, v nadpisu uvedené jsou neznámy. Sestra Káča nebo Kateřina jmenuje se v HÁDCE MISTRA ROKYCÁNA S KNĚZEM MARTINEM (AI f. 350[a]). Byla asi význačnou členkou Jednoty, ale jinak nic o ní není známo. Kdo jest pisatelem, nelze říci; možná, že bratr Řehoř, jenž se snažil, zvláště v dobách hrozícího pronásledování, posilňovati členy Jednoty. Podobných krátkých listů z různých let, jejichž adresáti jsou naznačeni pouze zkratkami nebo začátečními písmeny, jest celá řada, zvláště v AV f. 262[a] sl. Tento list a 2 následující náleží snad do r. 1461.*

levo po šlepějích tohoto světa nebo k těmto zámysla lidského, ale zpravte kro/ky své po šlepějích pána svého Ježíše, světem f. 339[a]
pohrdalého, neb on jest cesta ⟨a⟩ život všech svých zvolených sluh. Protož na to pomníce, že sme poutníci a hosté zde na světě, postavení od něho u velikém zamoucení a v nebezpečenstvích mnohých, protož myslí svou oddělte[a] se od tohoto světa jako poutníci a počněte[b] obcovati v nebi, kamž konečně žádáte vjíti a kde se na věky složiti se vším svým dobrým. Pomněte na to, že vždy na každou hodinu pospícháme tělem z tohoto světa; protož vizte i myslí také, abyšte z něho pospíchali do své vlasti v odpočinutí věčné, znajíce v tom oklamání lidské, žeť tělem a časem rychle pospíchají z tohoto světa, ale srdcem, myslí i žádostí vždy jdou v svět, chtíce jej popadnouti a vždy v něm děditi, chtíce to[c] věčně[d] držeti, s čímž se rychle minou. Protož žalostivé jich rozdělení bude, když mysl přivázána k tělu a světu, od něhož rychle musí, chtějte nebo nechtějte, buďte hotovi nebo nebuďte; musí konečně všecko pustiti z rukou, když jim bude řečeno: *Vydej počet z vladařství, nebo více vlásti nebudeš.*[α] Protož vy, ješto[e] pravdě učíte, naučte se opatrnosti od bláznuov tohoto světa, přidej vám jich nevědomá zmeškalost moudrosti, abyšte myslí šli ihned s tohoto světa žádajíce příbytka v nebi, a dokud čas máte, tam sobě poklady shromažďte z statku, kterýž máte, a sami / se pilně Bohu zachovejte bez poškvrny po cestě přiká- f. 339[b]
zaní jeho chodíce, nebo jediné ti bez poškvrny budou, kdož přikázání boží ostříhají [a] v skutku je zachovávají. Dejž vám to Buoh, abyšte jeho vuoli v tom naplnili, jakož já vám toho žádám. Amen.

Druhé poselství týmž osobám již jmenovaným.

⁞ Žádost[f] všeho dobrého vzkazuji, toho nejvíce vám[f] ⁞ žádaje, abyšte v poznání pravdy pána našeho Jezu Krista prospěšní byli netoliko v smyslu, ale ve všelikém skutku dobrém rostouce. Ačkoli prvé potřebí jest míti v sobě smysl Kristuov podlé přikázaní jeho a potom skutky dobré, nebo bez umění božího boží věci nemohou rozumíny býti ani dělány, protož dej vám Buoh světlo

[a] *V originále:* odděliti. [b] *V originále:* počnete. [c] *Následuje neplatné:* tu. [d] *Opraveno místo:* věčnost. [e] *Následuje neplatné:* v. [f] *Slova:* žádost ╳ vám *psána jsou červeným písmem.*

[α] Luk. 16, 2.

moudrosti své, abyšte znajíce vuoli jeho v zákoně jeho, hotovi byli naplniti ji skutkem, jako sluší na slouhy božie. Nebo jinak nemuož nižádný Bohu sloužiti ani se jemu slíbiti, jediné prvé zví vuoli jeho v zákoně jeho a učiní to v skutku, což on přikazuje; nebo všecko, což jest chtěl míti od člověka, to jest v zákoně svém ukázal a jinak nižádný nemuož milosti boží míti, leč učiní všecko, což on přikazuje. Protož opatrně se světa dotýkejte jako poutníci, ješto vždy spěšně z světa chvátají; nebo svět jest smrt dobroty božie v lidech, vždy dobré moří [v nich]; protož všeliká poškvrna a zabití duší jest v něm a všeliké přestoupení přikázaní božích jest pro zisk a pro líbost světa, všeliké oslepení a zmeškání jest pro zaneprázdnění světem a s jeho věcmi. Protož rada
f. 340[a] boží jest: *Neroďte milovati světa ani těch / věcí, které na světě jsou, nebo kdož miluje svět, není láska Otcova v něm.*[α]

A to, což diem, jest potřebné podlé času nynějšího, aby všeliký slouha boží odtrhl se od milosti světa i od pilnosti jeho podlé rady pána Ježíše, spasitele našeho, ješto die: *Pilně se ostříhejte, aby srdce váše nebyla obtížena obžerstvím, opilstvím a péčí světa tohoto,*[β] netoliko břicho, jenž obtěžuje těmi věcmi. ale srdce prvé škodlivě, neb to nejprvé odstupuje od Boha i od jeho slova a jde po tělu a po světu a pečování tohoto světa, a *zklamáním zboží* a rozkoší života *udušujíce slovo božie, tak že žádnýho oužitku nepřinese slovo božie* tomu srdci. Tak die pán Ježíš ve čtení svatém.[γ] A toť pochodí z pýchy, jakož písmo die: *Počátek pýchy človětčí jest od Boha odstoupiti, neb od toho, kdož jej stvořil, odešlo jest srdce jeho, a tak počátek každého hříchu jest pýcha,*[δ] a Buoh pýchu svrhl s nebe do pekla a zase ji s nižádným nepřijme, neb *se pyšným protiví*[ε] a všecky pyšné k otci jich Luciperovi do pekla pošle, kdož se právě nepokají. Protož se k tomu přimlouvá prorok Jeremiáš v 17. kapitole řka: *Pane, všichni, kteříž tě opouštějí, zahanbeni budou, odstupující od tebe v zemi napsáni buďte, neb sou opustili pramen vod živých, Pána. Užasněte se oni, ale já se neužasnu. Uveď na ně den trýznění a dvojím potřením setři je, pane Bože náš!*[ζ] Toť jest nesladká přímluva jeho. Protož nyní jako na vrch přichází zlé, kteréž má přijíti tomuto světu, což jest jemu od Boha slibeno. Protož procifte,[a] povstaňte a pospěšte a modlte se, abyšte hodní byli Bohu nalezeni,

[a] *Originál:* neprocifte.

[α] 1 Jan 2, 15. [β] Luk. 21, 34. [γ] Mat. 13, 22. [δ] Sir. 10, 14.—15. [ε] 1 Petr 5, 5. [ζ] Jer. 17, 13. 18.

abyšte mohli utéci / těch všech věcí zlých, kteréž sou spadly f. 340[b]
a spadnou jako osídlo na tvář všeliké země, a neroďte se přirovnávati tomuto světu, abyšte s ním nezahynuli! V tom vás Buoh zachovej! Amen.[a]

Třetí poselství týmž osobám napřed jmenovaným.

× Žádost[b] všeho dobrého vzkazuji vám a pros×ím vás, pečliví buďte toho, k čemu pospícháte, a málo se toho dotýkejte, od čeho jdete, ztiehněte se k tomu, což vašeho jest, a to lehce miňte, což vašeho není. Pomněte na to, že Buoh váš jest a dědictví váše u něho jest, jehož *oko nevidělo ani ucho slýchalo ani na srdce člověka kdy vstoupilo, ty věci, kteréž jest Buoh připravil svým milovníkom.*[α] K tomu nás napomínaje svatý Pavel die: *Neroďte jha nositi s nevěrnými, neb které jest* etc.[β] Ale tímto lístkem vás napomínám, abyšte srdce své plně ustavili na přikázaních božích, abyšte jemu hodní nalezeni byli v ten den, v kterýž pro vás pošle. A on sám zprav vás v tom.[c]

Tyto řeči plné moudrosti boží přeložil jest kněz dobrý jménem Rufín k prosbě jedné panny z řeči řecké v latinskou:

× Budeš-li[1] milostivým, veliký budeš před pá×nem Bohem. V každý čas, v kterýž o pánu Bohu nemyslíš, počti sobě k ztrátě. Tělo své hoď na zemi, ale duše tvá vždy buď u pána Boha. Rozuměj, které sou / dobré věci, aby dobře činil. Myšlení člověka f. 341[a]

[a] *Mezi tímto a následujícím kusem jest mezera jednoho řádku.*
[b] *Slova:* Žádost × prosím *psána jsou červeným větším písmem.*
[c] *Mezi tímto a následujícím kusem vynechána mezera asi 2 řádků.*
[α] 1 Kor. 2, 9. [β] 2 Kor. 6, 14.
[1] *Kus tento jest fragment tak zv. Sextových sentencí (Σέξτου γνῶμαι), které z řečtiny do latiny přeložil kněz Rufinus, překladatel a pokračovatel Eusebiových dějin církevních, jenž žil v 2. polovici stol. 4. (zemřel okolo r. 410). Kdo byl Sextus, není známo. Rufinus mylně ztotožňoval jej s papežem Sixtem II., ale již Rufinův současník sv. Jeronym toto mínění příkře zavrhoval, nazývaje Sexta stoupencem Pythagorovým. Novější odborník (ÜBERWEG—PRAECHTER, Grundriss der Geschichte der Philosophie des Altertums, 10. Aufl. Berlin 1909. str. 319—320) praví, že sentence Sextovy neobsahují sice nic specificky pythagorejského, že však mohly, jak staré podání tomu nasvědčuje, vzniknouti v lůně novopythagoreismu. Sentence Sextovy byly častokrát vydány tiskem: nejnověji otiskl je po řecku zároveň s Rufinovým latinským překladem ANT.*

před Bohem není tejno, protož myšlení tvé buď čisté ode všeho zlého. Hodný buď, poněvadž tě pán Buoh ráčil synem svým nazvati, a čiň všecky věci jako Syn božie. Ty, ješto Boha otcem nazýváš, v skutcích tvých to okaž. Pomni na to, že člověk čistý a bez hříchu smrtedlného moc vzal jest synem božím býti.[1] Dobrá mysl stolice boží jest, zlá mysl stolice ďáblova jest. Buď pilen, ne aby vidín byl, ale v pravdě aby byl spravedlivý,[2] neb nikoli nebudeš se moci tajiti před Bohem, budeš-li nespravedlivě činiti.[3] Škodlivá jest věc sloužiti hříchom. Koliko hříchuov má člověk, toliko pánuov. Cožkoli činíš, pomni na Boha a předejde světlo jeho skutky tvé.[4] Duše tvá osvěcuje se, když pamatuješ na Boha. Nečistého člověka činí nečisté skutky. Pán Buoh v dobrých skutcích vuodce člověka jest. V rozkošech tělo položené jistá jest věc, že nezná těch věcí, které sou připraveny od Boha.[5] Lépe jest nadarmo kamenem [házeti] nežli slovem. protož krátký jest v řečech moudrý člověk.[6] Nikdý nemuož dobrá odměna býti duše, kteráž lést miluje. Ó nikdá nebudeš moudrý, budeš-li se míti za moudrého.[7] Modlitby neslyší pán Buoh člověka toho, kterýž chudého neslyší. Člověk, kterýž od ducha [zlého] přemožen, jistě[a] hovadu[b]

[a] *V originále následuje:* slouha. [b] *V originále:* hovadno.

ELTER, Gnomica I. Sexti Pythagorici, Clitarchi, Evagrii Pontici sententiae, Lipsiae 1892. Český překlad neobsahuje všech sentencí, jak jsou ve vydání Elterově, nýbrž pouze sentence, jež v této edici jsou označeny čísly 52, 54—62, 61, 66, 75, 95, 97, 102, 104, 117, 145, 152, 169, 217, 280, 419, 420. Dvě české sentence nevyskytují se v edici Elterově. Český překlad jest dosti volný. Kdo a kdy jej pořídil, nelze říci. O Rufinovi viz článek v REALENCYKLOPÄDIE FÜR PROTESTANT. THEOLOGIE.

[1] *V edici Elterově:* Vir castus et sine peccato potestatem accepit a deo esse filius dei.

[2] *V edici Elterově následuje:* certum est enim vere non esse eum, qui videri vult.

[3] *V edici Elterově:* Nequaquam latebis deum agens iniuste, sed ne cogitans quidem.

[4] *V edici Elterově:* Priusquam agas quodcunque agis, cogita deum, ut lux eius praecedat actus tuos.

[5] *V edici Elterově:* In deliciis positus corporis certum est, quia ignoras illa, quae praeparata sunt a deo.

[6] *V edici Elterově první část této sentence jest pod č. 152, druhá (bez slova:* protož*) pod č. 145:* Sapiens paucis verbis innotescit *a pod č. 156:* Brevis est in sermonibus sapiens.

[7] *V edici Elterově:* Nunquam eris sapiens, si te putaveris sapientem, antequam sis.

podoben jest.[1] Přílišný smích jest duše nedbánlivé.[2] Dokudž sebe neznáš, za mrtvého | se polož.[3] Srdce člověka milujícího Boha f. 341[b]
v rukou božích ustaveno jest. Vstoupení duše ku pánu Bohu skrze slovo boží jest. Tak čiň, aby se domácí tvoji více tebe styděli nežli báli.[3] Budeš-li vždycky pamatovati, že kdežkoli jest duše tvá a tělo tvé, že tu přítomen jest [Buoh],[a][3]...

⟨Zdali zlý kněz posvěcuje.⟩

Pán[4] Buoh skrze ústa zlých lidí mnoho dobrého činil jest. Jako *Kaifáš, když jest byl biskupem toho léta,* prorokoval jest: *Užitečné jest vám, aby jeden člověk umřel za lid a ne veškeren lid zahynul. Ale toho od samého sebe nepověděl jest, ale když byl biskupem toho léta* etc.[α] Úst tohoto biskupa použil[b] jest Duch Svatý, ale poškvrněného srdce jeho milost boží nedotkla se jest, neb ne pro jeho zasloužení prorokoval jest, ale pro duostojenství ouřadu.[5] Mnozí také nehodní jsouce budoucí věci pravili sou a mluvili jako Nabochodonozor, jako psáno stojí v druhé kapitole Daniele, a Farao v prvních knihách Mojžíšových v kapitole XLI. Tak Bálam v knihách 4., v kapitole 24. Z toho máme, že pán Buoh druhdy i skrze zlé nětco dobrého činí pro spasení dobrých, ale jim neprospěje samým, neb Kaifáš nádob[í][c] jest byl Ducha Svatého toliko, neb die: *Toho jest sám od sebe nepověděl.*[β]

A tak mistr Jan Hus mluví v onom artikuli: „Nižádný není pán, biskup, král, když jest v smrtedlném hříchu," i die a řka:

[a] *Věta jest nedokončena. V originále následuje jakožto další část tohoto kusu sepsání zcela patrně jiného obsahu, kterému dávám název „Zdali zlý kněz posvěcuje."*

[b] *V originále:* položil. [c] *Opraveno místo:* nádobě.

[α] Jan 11, 49.—51. [β] Jan 11, 51.

[1] *V edici Elterově:* Homo, qui a ventre vincitur, similis est beluae.

[2] *V edici Elterově:* Nimius risus indicium est animae neglegentis.

[3] *Tato sentence není v edici Elterově.*

[4] *Kus tento spojen jest v originále mylně s kusem předcházejícím. Jest to sepsání, které asi nepochází od nikoho z bratří. Souvisí ovšem nepochybně s diskussí o otázku, zdali zlý kněz posvěcuje, jež bratří zajímala v té době, kdy si zřizovali svůj kněžský řád. Je tedy snad současné se „Spisem o dobrých a zlých kněžiech", jenž vznikl někdy r. 1468—1469. Spisovatelem by mohl býti Martin Lupač, jehož mínění o eucharistii pojali bratří do svých Aktů (A I f. 236a, str. 491—492).*

[5] *Srov. SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH, A I f. 42b, str. 80.*

„hodně".[1] I tudíž píše mistr Hus, že *kněží* jsouce v hříše smrte-
f. 342[a] dlném, *cožkoli učiní, ač jim není k zasloužení / života věčného, neb činíce to hřeší, avšak svátosti, kterýmiž v tu dobu posluhují,*[a] *když ne svou moci, ale boží to vedou, dosti hodně* křesťanom věrným[2] *prospívají.* Neb *v tom moc boží se ukazuje, že skrze nehodného a nečistého*[3] *koná velmi hodné a čisté dílo, jakožto křest, rozhřešování a posvěcování a slova božího kázaní.*

A k tomu mluví svatý Augustin: „V ⟨církvi⟩[b] *obecné ⟨v⟩ svátosti těla a krve boží nic od dobrého více a od zlého nic méně dokonává se kněze, neb se neděje zasloužením toho, kdož posvěcuje, ale slovem děje se*[4] *a mocí Ducha Svatého."*

Item svatý Augustin: „Skrze služebníka křesťanského[5] *zlého a pokrytého, jestliže kdo přistoupí srdcem nepokrytým, v něm Duch Svatý jedná odpuštění hříchuov, kterýžto v církvi svaté tak činí, aby se zlých varoval, avšak skrze jich služebnost zlé lidi v hromadu zbírá."*

K témuž die svatý Řehoř: „Skrze lidi dobré nebo zlé slouhy v církvi svaté *jest,*[6] *nebo Duch Svatý duchovně to obživuje, kterýž někdy za času apoštolského okazováše se u vidomých skutcích aniž dobrejch zasloužením vládařuov lepší bývají aniž zlých horší se nebo ani kdož štěpuje, jest nětco ani kdo smáčí, ale kdož přispoření dává, Buoh.*[α]

To ⟨o těle⟩[c] *a krvi pána Ježíše Krista.*

To také o křtu a o křižmu má býti smyšleno a držáno,

[a] *V originále:* posluhuje. [b] *V originále:* tělo.

[c] *V originále stojí:* ve krvi, *což však bylo nutno opraviti podle tekstu Norimberské edice spisů Husových, kde jest toto:* intra catholicam ecclesiam ministerium corporis et sanguinis Domini . . .

[α] 1 Kor. 3, 7.

[1] *Míní se místo v HUSOVĚ traktátu „De decimis", a to artikul nadepsaný:* Alius articulus. Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali *(viz IOANNIS HUS ET HIERONYMI Historia et monumenta, ed. Noribergae 1558 f. CXXVIII a) a odstavec mající ještě svůj vlastní nadpis:* Nullus est digne et iuste civilis dominus, dum est in peccato mortali *(l. c. f. CXXXI a). Citát, jenž dále následuje, najde se l. c. f. CXXXIV a—b.*

[2] *V Norimberské edici spisů Husových (l. c.):* ecclesiae.

[3] *V edici shora uvedené:* per indignum et immundum ministrum.

[4] *V edici shora uvedené správněji:* in verbo perficitur creatoris.

[5] *V edici shora uvedené:* creatoris.

[6] *V edici shora uvedené:* sive per bonos sive per malos ministros intra ecclesiam dispensatur, sacramentum est.

neb moc božská rozdílně v nich dielo dělá a toliko ta moc jest božské / a ne lidské skutečnosti. f. 342[b]

Po těchto svatých řečech die mistr Hus, že z toho *chvála boží*[a] *konečně všem*[1] *okáže se, když* povolávajíc[2] *hříšných k milosti a skrze nečisté služebníky čisté vyčišťuje duše.*

Jiných mnoho jest piesem svatých doktoruov, ale zdá mi se bez potřeby je vésti, než vám radím: Zlých kněží se vystříhejte, ale v to nesahejte, by posvěcovali.[b]

⟨Počet o přijímaní těla a krve pána Krista pod zpuosobou chleba a vína.⟩[c]

¶ Ve[3] jméno pána Ježíše Krista. Amen. ¶ Věříme každé pravdě, kteráž jest v zákoně božím a v prorocích i v každých knihách, které sou položeny Duchem Svatým, kteříž se v té pravdě sjednávají.

Věříme, že pán Kristus jest pravý Buoh a pravý člověk a že své církvi svaté dal své svaté tělo k jedení, to, kteréž jest za nás zrazeno, a svou / svatou krev ku pití, kteráž jest za mnohé vylita f. 343[a] na odpuštění hříchuov. Též i dnes věříme, že skrze věrného kněze služebnost přijímají tělo a krev pána Ježíše pod zpuosobem chleba a pod zpuosobem vína, jemuž se klaníme i modlíme, tomu pánu Kristu, jehož věříme, že přijímáme. A při tom věříme i držíme všecko, což chce míti pán Buoh věřeno a činěno upřímým srdcem, věříce tak, jakož jest pán Kristus mluvil, varujíce se při tom všech nejistých rozumuo. O jiných svátostech, od Krista vydaných k spasení věříme tak, jakož pravda zákona božího okazuje.

Ale v tomto vyznáváme se vám, že sme proti obyčeji této země učinili, že sme přijímali tělo a krev pána Ježíše pod zpuo-

a *Následuje neplatné:* skutečně. b *Mezi tímto a následujícím kusem jest více než* 1/3 *stránky prázdné.*

c *Nadpis tento beru z prvního listu bratří Rokycanovi A I f. 1a, kde se těmi slovy označuje odvolání, které bratři r. 1461 učinili. Srov. str. 4 pozn. 1.*

1 *V edici shora uvedené:* sanctis omnibus.

2 *V edici shora uvedené:* revocans.

3 *Kus tento otiskl GOLL v ČČM 1884, 466—468. O obsahu jeho PAL'MOV, Bratja I, I, 99—102. Jest to nepochybně odvolací formule, kterou bratři po zmučení byli nuceni veřejně čísti v kostele Týnském někdy v červnu r. 1461. Srov. GOLL v ČČM 1884, 451. O názvu, jenž kusu tomuto přísluší, viz shora poznámku* c *a PŘEDMLUVU.*

sobem chleba žemlového.[1] Protož prosíme vás, abyšte to nám odpustili, neb sme již těžce zmučeni a vězením ztrápeni.

Ale jakož se na nás domnívají a praví, že bychme rot hledali a zbírali k roztržení tohoto království a morduo, žeť toho není, ani v náše srdce vstupovalo a netoliko bychom hledali toho, ale do smrti tomu nepovolovati. Ale svědomo jest všem, kdož sou s námi přebejvali, že sme hledali ve všech věcech se pánu Bohu líbiti a starším pokorně poddáni býti.

Těchto věcí krátce sme dotkli, o kteréž nás dotýká. Protož prosíme, abyšte nás vzali v dobrém rozumu. Pakli bychom čemu
f. 343b nerozuměli aneb z své hlouposti vyvinuli, že rádi / chceme opraveni býti od každého podlé zprávy zákona božího a zvláště od tebe, mistře, neb sme k tobě podáni.

Nejprvé se vinni dáváme pánu Bohu, všem vám, že souce tázáni nechtěli sme vyznati, by tělo boží v svátosti na oltáři, v monstrancí anebo když v procesí nosí nebo když kněz na mši pozdvihuje, než toliko když se věrným křesťanom dává od kněze věrného, že přijímají tělo boží.

Item že sme shřešili a pobloudili přijímajíce mimo řád obecný a dobrý za tělo pána Ježíše z žemle a v topenkách a krev svatou z nádobí obecného, a to po domích v jizbách v noci se scházejíce, majíce svoboden kostel a mohouce míti oplatky. A to sme proti skutku pána Ježíše učinili, jenž jest v nekvašeném chlebě posvětil. Ale k těm věcem vedli sou nás kněz Michal v Rychnově a kněz Martin v Krčíně.[2]

Za náše tyto [viny][a] a bludy, prosíme, modlte se Bohu, ať nám odpustiti ráčí. Radíme všem: Neměťte se při víře, ale držte vieru pravou, kteroužto vyznáváme rádi, dobrovolně a z srdce svobodného.

M. a B. C. etc[3] věříme a vyznáváme, že v svátosti velebné těla a krve pána Ježíše Krista jest pravý Buoh a pravý člověk[b] svým vlastním přirozen[í]m[c] a podstatou svého přirozeného bytu,
f. 344a kterýž jest vzal z panny Marie a jímž sedí na pravici Boha / Otce.

Item věříme a vyznáváme, že křesťané, s nimiž i my, pánu Ježíšovi, jenž jest v svátosti, máme se klaněti jako Bohu pravému

[a] *Oprav. místo pův.:* tmy. [b] *Následuje neplatné:* ve. [c] *Oprav. místo pův.:* přirozeným.

[1] *Srov. A I f. 350b.*

[2] *Srov. A I f. 343a a 350b.*

[3] *Zdá se, že zkratka tuto označuje jména těch, kteří odvolávali.*

a jej ctíti, jemu se modléce, i jeho tudíž svaté tělo klaněním i světly i jinými řádnými poctivostmi i slušnými.

Tuto vieru srdcem věříce a v svých dušech oblibujíce, ústy vyznávajíce, a což sme kolivěk proti této vieře vyznání slovem, skutkem aneb psaním provinili, to máme za nepravé a slibujem věrú náší pode ctí vším během odporných věcí proti víře již vyznalé[a] nečiniti, ale jim odporní býti, jako lidem nepravým se postavovati vším obyčejem na nás slušným a takových, které bychom zvěděli, netajiti.

[Na to sub haec: Anno domini 1461, v jiném exempláři 1462, opět v jiném 1465.][b]

Hádka mistra Rokycána a jeho pomocníků s knězem Martinem.[c]

⁞ Nejprvé[1] měl sem k sobě řeč ⟨mistrovu⟩: „Abych s[d] ⁞ tebou mluvil, nechtěl sem jedno proto, že sem vás lidi tohoto položení shledal, že vy řeč máte na obrtlíku, jednák takto, jednák jinak, druhé proto, že lidé světští někdy, z mála když nařknou neb obviní, člověka na smrt vydadie, a / já bych nerád byl žádnému f. 344[b]
příčina[e] k smrti, a já[f] za to se Bohu modlím, aby mě zachovati ráčil toho etc. Ale již z rozkázaní krále chci teď s tebou mluviti před těmito dvěma mistry a spolubratřími kněžími těmito, abyšte neřekli, bych se jinak k vám měl soukromně a jinak před vámi, jakož etc. Protož teď oni svědkové budou, kterak se mám k vám.

Otíži se tebe nejprvé, proč se tobě viera náše nelíbí; však's prvé s námi byl v nie. A již cos nového jednáte. I co vy to činíte, novou[g] víru v lid uvodíte a zlou věc na ně přivodíte? Teď někteří

[a] *Následuje neplatné:* již vy. [b] *Mezi tímto a následujícím kusem jest vynechána mezera 2 řádků.* [c] *Mezi nadpisem a vlastním tekstem jest 1 řádek prázdný.* [d] *Začátek tohoto kusu psán jest červeným tučným písmem až k:* s. *Počáteční* N- *jest psáno černě.* [e] *AII:* příčinou. [f] *V AII chybí.* [g] *Následuje neplatné:* lid.

[1] *Tento kus nalézá se též v AII f 126a—130a. Velikou část z něho v novočeském znění otiskl GOLL v ČČM 1883, 513—514, ČČM 1884, 455 sl., 458—459 a ČČM 1885, 71. Německy otiskuje výňatky GINDELY, GBr I, 45—46. Obsah podává PAL'MOV, Brat'ja I, 1, 101—102. Srov. l. c. 128 a 98 pozn. 1. Hádka, o které Martin sám zprávu napsal, děla se snad někdy na podzim r. 1463. Zpráva sepsána byla snad současně, nebo o něco málo později. Srov. pozn. 2 na str. 558. Jména mluvících osob nebo „odpovědi“ jsou v originále označovány červeným písmem, v AII černým tučným písmem. To jest také zde vyjádřeno typy odlišnými, ale s tím rozdílem, že v tisku jest to provedeno důsledněji, než v originále.*

u vězení a škody trpí, ženy jich a dítky jich zámutky trpí, a vy tam po horách, po skalách, po lesích kryjete se a nesmíte hlavy pozdvihnouti s svou věrou, majíce zjevně pravdu vyznávati. My do Bazileje, u Hory s Tábory etc.[1] Odpovídejž mi nyní k tomu."

Kněz Martin: Mistře, poněvadž's takové svědectví vydal, že by náše řeč byla v neupřímosti a v chytrosti jako na obrtlíku, kterakž bych já vám byl příjemen, mluvil-li bych? Protož nechaž mlčím a vy mluvte, co vy ke mně aneb proti mně máte.

A on: Mluv ty nám v upřímosti a my také budem tobě věřiti prostě.

⟨Kněz Martin:⟩ A když sem opět nabízín byl, abych mluvil, proč se mi jich viera nelíbí, i řekl sem: Mistře, proto, že ste se s světem spřáhli a já bych nerád byl slouha světa tohoto v těch
f. 345[a] věcech, v kterýchž mám / býti ⟨z⟩ věrných a svatých lidí povolujících Bohu v každém rozkázání jeho.

Mistr: A kdež chceš takové vzíti a míti?

K⟨něz⟩ Martin: Mistře, děkuji z toho pánu Bohu, žeť sem mnohé takové našel. A to pravím, žeť sou lidé po krajinách, ješto by se rádi pánu Bohu líbili. A byť byli vuodce věrní a praví, jakož mají poslové pána Ježíše býti, mnohoť by jim prospěli.

Mistr opět, že novou víru v lid etc.

K⟨něz⟩ M⟨artin⟩: U mneť jest jednostejná viera, jakož prvé byla, v Boha Otce i Syna jeho i o každém článku viery křesťanské[a] k spasení potřebném. Ale v čem jest mě pán Buoh u víře rozumějšího učinil a osvícenějšího ku poznání sebe i svých cest, tudíž i mých, toho jsem od něho vděčen. Než to, mistře,[b] muožete v paměti míti, že sem vám tužíval na svou těžkost, kterouž sem měl z toho, že zlí a neřádní lidé bez polepšení života chtěli sou mne míti obecného sobě k sloužení svatými a božími věcmi jako dobří a věrní křesťané.[2] A já nemoha s nimi svého svědomí ustanoviti, jenž sou ještě mimo jiné lidi sprostní okolo, kdež sem byl,

[a] *Původně bylo psáno:* křesťanském. [b] *Následuje neplatné:* stně.

[1] *Máme zde činiti s Martinovou reprodukcí slov Rokycanových, která jistě není doslovná. Stilisace Martinova činí smysl jejich dosti nesrozumitelným. Podle všeho Rokycana chtěl říci asi toto: Chci se tebe otázati, proč ses odtrhl od naší víry a proč zavádíte novou víru, ač tím sobě i jiným působíte jen pronásledování. Vaše víra je beztoho špatná, když se s ní ukrýváte. Rokycana a jeho strana vyznávali a hájili svou víru veřejně v Basileji před koncilem a proti Táborům na synodě kutnohorské r. 1443.*

[2] *Srov. str. 561. Nelze pochybovati, že Martin byl jedním z posluchačů Rokycanových.*

a protož sem té cesty hledal a chtiv byl následovati, v kteréž bych mohl své svědomí v lepší ustanoviti v sloužení pánu Bohu i lidu jeho věřícímu v něho a jemu podlé povolání mého. Jakož sem to učinil, kdež sem přístup a místo mohl míti podlé umění a moci, kterouž ve mně učinil Buoh, jehož za to i / nyní prosím, f. 345[b]
aby to ráčil přivésti k chvále své a k spasení mému s těmi, kdož sou povolili pravdě a povoliti mínie.

Mistr: Však ty o nižádném jistoty nemuožeš míti.

Odpověd: Naději o mnohých mám.

A on: Toť jest jiné. Ano já mám naději o vonom, ješto v krčmě sedě hrá neb vejřie, že on ještě muož etc.

Odpověd: Mistře, dalekéť jest přirovnání. Však jest zjevné ovotce těla a zjevné ducha, kdožť se jím zpravuje a u víře stojí[a] etc.

Mistr: Avšak jest řekl pán Ježíš: *Nechtějte*[α] *svatého psom dá[vati]*[β] a neřekl „nedávejte". A já což jest na mně, nechci, a to zjevně oznamuji a zapovídám, zejmena některým. Což se pak přes mé chtění děje, naději mám, že mi to nebude etc.

Odpověd: K tomu, že my kryjeme se a nesmíme s svou věrou hlavy pozdvihnouti, mistře, řekl sem, že ste se s světem spříhli. Protož vám zde jest všudy snadno, neb máte ruku mocnou s sebou, to jest moc světskou, ješto vás vždy hájí a dokoná, což vy chcete. Ale my s věrou jednou danou svatým, Ježíše Krista za pána a za krále sobě zvolivše, abychom jeho a jemu poddaní mimo všecky jiné byli, ve všech věcech se k němu utíkali, nemáme toho.

Mistr: A kdybyšte se s námi srovnali, i vy byšte měli pomoc a vobhajovali by vás také, poněvadž sou postaveni ku pomstě zlým a k chvále dobrým. Ale to tam etc.

Odpověd: Nebyla by cesta Kristova úzká a kříž jeho byl by vy/prázdněn. f. 346[a]

Mistr: A co dieš o Zafiře a o jejím muži, ješto sou od moci zemřeli? Což tu nebyla moc?

Odpověd: Jinaká tu moc byla než tato a v těchto lidech. Však tomu muožte rozuměti. A z toho zpřežení i to zlé vidím, ješto se mně i mnohým jiným přídržejícím se pána Boha nelíbí, že's ty v své rutce shromáždil mnoho kněžie a veliká jich strana zlých a neřádných k tobě všickni hledie. A to sem v jistotě shledal, že někteří z nich z malé příčiny, když mu se co protivného stane,

[a] *Opraveno místo:* stoje.
[α] Kozí vrátce. *O.* [β] Mat. 7, 6.

bude se chtíti oběsiti aneb bude přísahati, chtě katem býti. A jinak mnoho zlých a v některých nižádného rozumu při víře není, aniž v čem umějí sebe zpraviti. A já s takovými nemíním spřežení vésti ani tovaryšství míti.

Mistr: Milý kněže Martine, což mne z toho viníš, ano pán Ježíš věděl býti Jidáše zlého a proto ho nezahnal od sebe, až se on i oběsil? Nebyl tím pán Ježíš vinen. Toť sobě ku pomoci beru. A pak vědie kněží moji, žeť zlých nemiluji, nerád s nimi mluvím, nerád na ně i hledím. A což mám sobě s nimi učiniti? A já tresci a na druhých nic platno není.

Odpověd: Však, mistře, víte o oné řeči: *Oniť z světa jsou a svět je miluje a svět jich poslouchá.*[α] Protož nechte světu světských. A poněvadž vám mimo jiné zjevena jest v mnohé[a] straně
f. 346[b] pravda, odděltež sobě takové, ješto by svého / nehledali ani těch věcí, [kteréž][b] sou světa tohoto, než srdce jich jest s Bohem věrné a mocné v slovích i v skutcích,[c] prospívejtež s nimi a my vám rádi chcem pomáhati věrně v slovích i v skutcích pána Ježíše podlé umění a moci puojčené nám od [pána] Boha a shledáte to, že lepší prospěch učiníťe i jméno božie lépe oslavíte.

Mistr: Kdež sou takoví, rád bych jim byl, a byť je bylo za peníze kupovati, draze bych je chtěl vykupovati.

Odpověd k tomu, že Hradečtí[d] trpí mnohé[e] káraní. Na pána Ježíše když plakaly ony ženy Jeruzalemské, řekl jim: *Co na mne plačete? Plačte na se a na syny své.*[β] Tak muož řečeno býti: „Co mne káráte? Kárejte ty, skrze jichžto zlost a nemilostivost zbuzuje se protivenství a trápení, ješto lid v nenávist a v ukrutnost popo[u]z[e]jí,[f] majíce to, což by bylo v kom mrtviti, to pak etc.[1]

Řekli: Mohl's dobře k knězi Opočnovi jíti, a tu by on byl tě přijal etc.

Odpověd: I k knězi Jakuboviť sem naběhl na Tábor.

A oni jali se jich vymlouvati, že oni z lítosti a pro navštívení etc.[2]

[a] *Následuje neplatné:* pravda. [b] *Opraveno místo pův.:* ješto. [c] *Následuje neplatné:* pána Ježíše. [d] *AII:* Hradeští. [e] *Následuje přetržené:* mu. [f] *Opraveno místo pův.:* popozují.

[α] 1 Jan 4, 5. [β] Luk. 23, 28.

[1] *Srov. str. 565 pozn. 1.*

[2] *Narážky tyto o knězi Opočnovi a Jakubovi jsou nesrozumitelné. Smím-li pronésti domněnku pouze na základě slovního smyslu jejich, mám za to, že se zde jedná o toto: Kněz Martin byl asi z Hradce vypověděn (snad od Ro-*

Mistr: Ba totoť jest, ješto jest nětco mezi námi o těle[α] božím, co vy jednáte a co vy v lid uvodíte. Kterak ty věříš, tu pověz nám.

Odpověd: Jakož zákon božie oznamuje a chce, ješto jest to zjevno z slova i z skutkuov jeho i apoštoluov jeho.

A oni: Kterak, vyznej nám.

⟨Kněz Martin⟩: Mám za to, že jest vám známo, kterak sme psali králi v ceduli, kteréž pán Mrzák podal.[1]

A když / vždy k tomu mluvili, aby jim bylo zjevně po- f. 347[a] vědíno,

odpověd tato: Když se to od posla božího, kněze věrného, podlé úmysla a řádu pána Ježíše [děje], tehdy věrní skrze víru přijímají pravé tělo jeho, tudíž i krev jeho svatou.

Mistr: Co v tom míníš, ješto dieš „podlé úmysla pána Ježíše"?

Odpověd: Však tomu muožete[a] rozuměti sami.

A když vždy chtěli zvěděti,

odpověd: To jest úmysl pána Ježíše byl, aby věrní jeho, zpuosobujíce se jemu v hodný příbytek, v chrám svatý, s ním tudy se dokonále spojovali, jej v se hodně brali a z toho k jeho cti, chvále živi byli proň a jemu, a to vždycky a všudy, ne aby jej kromě sebe kladli i vyznávali, neb k samému přijímání a k tomu konci ustavil a činiti kázal etc.

A mistr: Ale co pak dieš o monstrancí?

Odpověd: Však sem pověděl vám, že ne k jinému konci dáno. A také víte, že o monstrancí mlčí písmo zákona božího, ješto jest základ a pravidlo viery křesťanské, neb ani skutek ani slovo které pána Ježíše ani jeho apoštoluov žádné zmínky o ní nečiní. A o čemž to písmo zákona božího mlčí, prosím vás, o tom mne netěžte.[b]

A oni: Aj. toť již máte!

[a] *AII:* můžte. [b] *AI:* netězte.
[α] O těle božím. *O.*

kycany) a byl by si měl vyhledati místo jako kaplan (bylť ještě mláď) u kněze Opočna, snad v nedalekém Opočně, jenž asi odpovídal svou povahou jeho ideálu řádného kněze. Martin asi řekl, že se o to pokoušel nejen u Opočna. nýbrž i u kněze Jakuba v Táboře, že však žádný z obou ho nepřijal. A tu Rokycana a jeho soudruzi omlouvají oba. že pro nějaké nesnáze toho nemohli učiniti.

[1] *Podle GOLLA v ČČM 1884, 457 byl to Soběslav Mrzák z Miletinka. Srov. pozn. 1 na str. 5.*

A od té chvíle množili ke mně řeč více, podávajíce sobě a zpomenuvše kněze Michala, kterak jest jim odpovídal u víře.

Mistr: Tehdy jako kněz Michal věříš, že toliko tehdáž, když se v ústa podává, a jindy nic?[1]

f. 347[b] Odpověď: Myť času ani místa ani toho, o čemž písmo zákona[a] božího[b] mlčí, nesoudíme. Než bojíte-li se [nás][c] neb domníváte-li se, že bych kterému kusu podstatnému viery křesťanské aneb slova pána Ježíše, tudíž i apoštoluo jeho nevěřil, poznejte jistotu. Já podlé svědomí mého chci vám svědectví vydati.

A když tu drahně bylo řeči a nucení, abych vždy pověděl, jest-li prvé neb potom, než když se podává,

odpověď: Když se děje tak, jakož sem pověděl. Já maje zření k slovuom Páně tak pravím: Dokudž zuostává víra a úmysl Páně a vuole v tom, kdož přisluhuje, a v těch, ješto přisluhování berou, vždy v své pravdě zuostává ji[m] tělo pána Ježíše.

I řekli: Pročež tehdy nechceš vyznati v monstrancí,[α] poněvadž z téhož chleba posvěceného k přijímaní odjata bývá částka a vložena bývá do monstrancí, že by tu pravé bylo tělo božie?

Odpověď: Neb k tomu neustavil pán Ježíš. A také i vy tomu muožte rozuměti, že jest pro rozumné vydáno a mající dobrou vuoli a pamět, poněvadž na spolupamatování dobrodiní svých a nejvíce smrti své kázal to činiti pán Ježíš. Ale monstrancí viery nemá ani rozumu ani paměti ani vuole, aby chtěla v se bráti tělo pána Ježíše, neb jest věc mrtvá a lidský účinek.[2]

A pohleděvše na se u mlčení tázali se o dítkách, ješto viery a rozumu nemají etc.

Odpověď: Dítky mají duši předzpuosobenou k životu věčnému. Protož je svěřujem rodičom majícím vieru a rozum

f. 348[a] zřízený a tak / zpuosobilých neloučíme jakož ode křtu, tak i od tohoto.

Mistr: Nu ale co dieš o modlení a klanění, má-li tu býti tělu božímu?

Odpověď: Již sem vám pověděl, k kterému konci, kterak a od kterých má požíváno býti, protož, prosím,[β] nechte mě s těmi otázkami.

[a] *V AII chybí.* [b] *AII:* boží. [c] *V AII chybí.*

[α] Monstrancí. *O.* [β] Klanění. *O.*

[1] *Kněz Michal jest zajisté někdejší farář žamberský, jenž bratřím posluhoval v Kunvaldě a také nepochybně r. 1461 byl ve vazbě a vyslýchán na radnici Novoměstské. Srov. GOLL v ČČM 1884, 447. 454, 457 sl.*

[2] *Co do víry bratrské o eucharistii viz pozn. 2 na str. 6.*

A oni: Aj již vidíme a vidíme, co jest!

A k tomu sem přidal: Vzdělati to, což z Boha není, neb i snad víte, kde a od kterých jest to[a] vyzdviženo a nyní kteří o to nejvíc stojí. Neb i já když sem četl kroniku, ješto slove Martimiani,[b] spatřil sem položení papežuov a jich ustavení, zvěděl sem, který počátek toho vystavování jest.[1]

I jiné mezi tím o to mluveno jim[c]: Já při tom i s přítomnými modlil sem se a ještě bych to učinil to věda, že sám od sebe nemohu toto míti, abych jeho a jemu hodný byl, ale od něho, a k témuž sem i jiné napomínal, jakž mi kdy pán Buoh vymluvnosti puojčil.[2]

Mistr: To Bohu Otci, ale ne pánu Ježíšovi v svátosti.

Odpověd: Svatý Ján tak položil: *Kdož dělí pána Ježíše, ten jest Antikrist.*[α] Protož vězte, žeť my jeho nedělíme.

Mistr Vrbenský[3]: Což tehdy vždy tomu nechceš povoliti, by mělo klekáno a modleno býti?

Odpověd: I mistr to oznamoval — a muož býti, že ještě —, že zvláštní a největší čest tělu pána Ježíše jest hodné přijímání. A praví to, že i klanění nejlepší a Bohu nejvzácnější jest / pod- f. 348[b]
dání a poslušenství rozkázaní i každého slova pána Ježíše. Kromě toho, což jich jest, ješto se tělem konají. to i vy muožete věděti, kterak laciné jest.[4]

[a] *V AII chybí.* [b] *AII:* Martiniány. [c] *AII:* jest.

α 1 Jan 2, 22.

[1] *Kněz Martin naráží tu nepochybně na slavnost božího těla, o níž jsem ani v české redakci ani v latinské nenalezl zmínky. Pouze v kronice Alberta Miliola, Liber de temporibus et aetatibus (M G H, SS 31, 527), nalézá se zpráva, připsaná rukou pozdější (14. století) o zavedení božího těla Urbanem IV. Je možné, že v tom exempláři, ze kterého kněz Martin čerpal své vědomosti bylo příslušné poučení anebo že Martin se již dobře nepamatoval na svůj pramen. Pro posouzení vzdělání a světového obzoru Martinova a jeho soudruhů je jeho odkaz na kroniku Martiniani ovšem karakteristický. O historii božího těla pozn. 4 na str. 48.*

[2] *Jak patrno, jest na počátku tohoto odstavce jakýsi myšlenkový skok. Smysl ovšem jest patrný, zvláště v souvislosti s tím, co následuje na f. 348b. Kněz Martin chce říci, že se modlí před eucharistií nebo určitěji před posvěcenou hostií a také své věřící k tomu napomíná.*

[3] *Jest to nejspíše mistr Václav Vrbenský, jenž byl v l. 1453—1476 mistrem učení Pražského (TOMEK, Dějepis Prahy IX, 226); r. 1460 a opět r. 1466—67 byl rektorem university. R. 1462 byl členem poselství poslaného do Říma (vedle Václava Korandy — TOMEK l. c. 85). Byl tedy nepochybně vynikající theolog strany Rokycanovy. Viz o něm u Tomka l. c. ještě str. 87. 339. 355. 356.*

[4] *Srov. pozn. 2 na str. 6.*

Mistr: Tehdy já, kdybych v měšci měl haléře a peníze stříbrné a zlatý také, ješto jest nejdražší věc, protož-li[a] bych měl zavrci halíře a peníze, že zlatý mám nejdražší věc?

Quae ibidem per loicam acta sunt.[b]

Mistr: Nu poněvadž se tu modlíte, učiniž takto: Zbeř lidí svých na sto, ješto ty o nich naději máš, ješto vím, že jich muožeš míti,[1] a vyznejž před nimi, že se tu má modliti a klaněti pánu Ježíši v té svátosti.

Odpověd: Již bych jim zjednal! I Hradečtíť sou požili, když v tom zjevní byli, že toliko se mnou byli.[2] Co by se pak těmto stalo, poněvadž milosti od nich nemají, ale hruozu a nemilost a nemilostivost?

Mistr: Chciť to zjednati, že[c] jim za vlas nebude uškozeno nikterak. Jakž přijdou, takéž i odejdou. A poněvadž by mohl před nimi vyznati, nad to před jinými i nejhoršími, a mluv k nim, což vidíš neřádného, dopuštěnoť bude, pověda jim toto rci jim: „Ale vy toho neřádně požíváte pro toto a takto etc.“

Odpověd: Nemám toho úmysla, bych to učiniti měl, neb[d] bylo by mi to počteno za odvolání. A poněvadž ste mi neukázali ještě, bych v kterém kusu viery křesťanské podstatném k spasení nevěřil aneb kterému slovu pána Ježíše, nepřejtež mi toho, bych tak měl zlou věc na sebe i na jiné uvésti a v uohyzdu [i][e] v po-
f. 349[a] tu/pu dáti to, čemuž sem učil a co činil; lípe mi jest umříti.

A oni: Nebude to odvolání, ale vyňmeš zlé o sobě domnění z lidie řka: „Jakož ste se domnívali, že bych nevěřil o těle božím, neníť tak, ale totoť jest etc.“

A když tu řečí drahně prošlo od nich, tu sem obranu měl povídaje, že sem vám již řekl etc.

Mezi tím i to sem řekl: Však tomu rozumíte, že skrze to vystavování veliká se křivda děje Bohu, nebo lid nynější od zlosti přemožený a oslepený nemní, by jinak měl Bohu přítomen býti a Buoh jim, než toliko když do kostela vejde neb při monstrancích. A jiné žádné bázně ani studu v svých činech i všech k Bohu nemají. A pro tu věc pravím to, že jakož pán Ježíš při-

[a] *AII:* proto-liž. [b] *Tak asi snad zněla původně latinská věta, pokažená nepochybně opisovači, neznalými latiny; v AI i v AII napsána jest takto:* xl ibi' per loicam arta sunt. [c] *AII:* žeť. [d] *AI:* neby. [e] *Opraveno místo původního:* a.

[1] *Podle toho lze souditi na počet prvních členů Jednoty bratrské, zejména těch, kteří s Martinem žili v Krčině.*

[2] *Srov. pozn. 1 na str. 565.*

pomenul ve čtení onoho hada měděného na poušti pověšeného, kteréhož byl sám pán Buoh rozkázal pověsiti, a pán Ježíš své na kříži pověšení připodobnil jemu[α] a když synové izrahelší obrátili své zření k tomu hadu a kterou ctí[a] měli Boha ctíti, tu na toho hada obrátili, a král Ezechiáš poznav ten neřád a tu křivdu proti Bohu, zkazil toho hada, že i prach do vody vsypal, jakož i vy to víte[β][1] — tak pravím, to že by mnoho k tomu posloužil, kdož by se k tomu přičinil, aby zkaženo bylo etc, aby rozeznán byl hovadný bez Boha lid a kterých srdce se pánem Bohem, jako hodných a zpuosobilých, majíce ve všech svých věcech zření své k němu.

Mistr: Proto-liž by pravda pravdou nebyla, že se křivda f. 349[b] děje od lidu neřádného a lid toho zle požívá? Nebo i to řečeno, že tu a při tom mnoho se pověr děje. Když jasný den a uzří obrázek, říkají, že se jim jako dítě pán Buoh ukázal etc.

Odpověd: Nic, mistře. Pravdať pravdou jest a zuostane na věky a co také z lidí, lidské jest a zkaženo muož býti.

Kněz To⟨bi⟩áš svatojindřišský[2]: Tehdy máš to za modlu, jako i ona[b] byla?

Odpověd: Ty dieš, kněže.

A on: Ne, o toběť já pravím, že ty to za modlu máš jako ona byla etc.

Odpověd: Ty to svědectví vydáváš.

A když i žaloby jiné i svědectví na mne vydával i s křivdou, jemu sem přísně odpíral podlé svědomí mého etc.

Mistr Jíra a kněz[3] pověděv o mém obcování někdejším v chvále a v uoblibovaní,[c] jakož mě svědom byl, jsa v *Hradci*,[4] k tomu přidal jest, že se jemu toho na mně velmi nelíbí a nejvíce přirovnání tohoto vystavování onomu hadu na poušti.

Odpověd: Když přijde soudce spravedlivý a souditi bude mezi vámi a námi, doufání mám, že se za to styděti nebudu, ani trestán.

[a] *Orig.:* čtí. [b] *All:* ono. [c] *Pův. bylo:* vuoblibovaní.

[α] *Narážka na:* Jan 3, 14. [β] *Narážka na:* 2 Kr. 18, 4.

[1] *Srov. str. 559 a o něco níže na f. 349b.*

[2] *V originále stojí „Tomáš"; poněvadž však o něco níže (f. 350b) uvádí se kněz Tobiáš, který podle TOMKA (Dějepis Prahy IX, 342) byl farářem u sv. Jindřicha v letech 1465—1471, dlužno zde zajisté předpokládati chybu písařskou.*

[3] *TOMEK (Dějepis Prahy IX, 358) uvádí mezi mistry svobodného umění v letech 1458—1471 Jíru ze Žatce, jenž byl později farářem v Týně.*

[4] *Srov. f. 346b (str. 590).*

A když tu drahně řečí prošlo v duovodích a v káraní, k tomu mluvili, abych se dal opraviti a nebyl sobě moudr.

Odpověd: Není to ve mně, bych já chtěl sám sobě moudr
f. 350[a] býti, ale za moudrost jest mi pán Ježíš / v svém čtení. A protož což bych proti němu vyvinul aneb proti zákonu jeho, zákonem jeho, neodpírám, abych opraven byl. A poněvadž ste mi ještě neukázali, takéť se v to nepoddám etc.

Tu sem také tázán byl o Janovi mnichovi, o knězi Michalovi, o sestře Kateřině etc.[1]

Mistr: Nu což tomuto dieš, když o tobě toto bude mluveno: jedno, že nevěříš, by tu[a] bylo pravé tělo božie, druhé, by tu mělo klekáno a modleno býti, a třetie o monstrancí nechceš nic držeti?

Odpověd: Nikdý to v mém srdci nebylo, bych já omylným neb nepravým tělem pána Ježíše chtěl posluhovati. A mám za to, že i ti, kterýmž sem posluhoval, nepřijali by posluhování nepravého a v omyle. Neboť my věříme slovom pána Ježíše a k nim zření máme a víru v nich. Protož v tom byšte mi křivdu činili pravíce, že bych nevěřil o pravém těle pána Ježíše.

Mistr Jíra: A co dieš k tomu, ješto die pán Ježíš: *S vámiť sem až do skonání světa,*[α] by v monstrancí nemělo býti, kterak by byl? etc.

Odpověd: Milý mistře Jíro, byť to mínil pán Ježíš v těch[b] slovích o tom bytu v té řeči tak s námi chtě býti, zmeškalí lidé byli bychom od pána Boha svého.

Tu i o chlebích zmínka byla, i to, co sem Bochovcvi[2] mluvil
f. 350[b] o pečení v železe s obrazy chléb, / že jest to papežské.[3] K tomu sem se znal, přidav i to, že ty věci jsou v svobodě naší. muož tak i jinak činěno býti, když jediné k tomu konci se děje a tak, jakož jest povědíno.

Kněz Tobiáš[4]: Ty's pak v topenkách rozdával.

Odpověd: Ne v topenkách.

A on: Ale v žemlovém chlebě.

[a] *A II:* to. [b] *A II:* těchto.

[α] Mat. 28, 20.

[1] *Jsou to patrně význační členové Jednoty. Sestra Kateřina jest asi táž, které adressován jest list v A I f. 338b sl. (BRATRU PETROVI A SESTŘE KÁČI). Kdo by byl mnich Jan, nelze řici. O knězi Michalu viz str. 592 pozn. 1.*

[2] *Osoba neznámá.*

[3] *Srov. A I f. 343a. 343b.*

[4] *Srov. pozn. 2 na str. 595.*

Odpověd: Nezapírám toho, neb jest k víře dáno, a proto sem to učinil, aby lidé při tom ne očima, ale věrou se zpravovali.[1] Mistr: Věř nám, kněže Martine, žeť bychom svých duší nerádi zavedli i jiných mnoho a takéť bychom i na tě na to nechtěli vésti.

A s tím sem zase šel na rathouz.[a 2]

Bratří za krále Jiřího v úzkostech.[b]

‖ My[c 3] lidé ponížení, v Římském císař‖ství[c] v ouzkostech postavení,[d] zamoucení mnohá trpíce od mnohého kněžstva i lidu v pohanění i v zlořečenství, tak že mluví proti nám všecko zlé a nenávidíce ohyžďují i zlým jmenem přiodívají, z zboruov svých vymítají a některé do vězení vydávajíc rozličně trápí i k smrti jim povolují (jako některým tak se stalo na Rychmburce tohoto léta),[4] ale my doufání máme v pánu Ježíši Kristu, že v jeho vieře přebýváme obecné křesťanské, žádosti/vě žádajíce i o to pracujíce, f. 351[a]
abychom skutečně viery božie dokazovali, ctnostně živi jsouce,

[a] *Mezi tímto a následujícím kusem jsou asi 3 řádky prázdné.*

[b] *V AI napsán jest tento nadpis tučnými červenými písmeny. Pod nadpisem jest jeden řádek prázdný. V AIII f. 140[a] zní nadpis takto:* Psání starých bratří v ouzkostech postavených za krále Jiřího, kteréž činili všem vůbec. [c] *Slova:* My × císařství *jsou psána větším červeným písmem. Začáteční:* M *jest psáno černým inkoustem.* [d] *Následuje přetržené:* i.

[1] *Srov. AI f. 343[a], 343[b]. Rokycana ve své postille zmiňuje se o žemlovém chlebě u pikhartů (srov. ČČM 1879, 211).*

[2] *Kněz Martin byl vězněn na radnici Novoměstské. Jeho hádání dělo se tedy mimo radnici, snad v obydlí Rokycanově na Starém Městě, což by bylo možno souditi z listu bratří psaného měšťanům Staroměstským (AI f. 101[b] str. 257).*

[3] *Týž kus nalézá se i v AIII f. 140[a]—169[a]. PAL'MOV, Braťja I, 2, 25 sl. otiskl jej podle AIII, a to na základě opisu zemského archivu království Českého. Výňatky otiskl GOLL, Quellen 94—97 (v německém překladě) a v ČČM 1883, 516, v ČČM 1884, 43—44. 46. 49. 52 a v ČČM 1885, 59—61. 72, GINDELY, GBr I, 45 (v německém překladě). O obsahu viz GOLL, Quellen 21 a násl. a PAL'MOV, Braťja I, 1, 103; srov. l. c. 139. 251. Kus tento jest zpracování čtvrtého listu bratří Rokycanovi; vznikl nejspíše v září nebo v říjnu 1468. Srov. GOLL v ČČM 1883, 516.*

[4] *O věznění bratří před vydáním a po vydání veřejného listu Rokycanova (někdy v létě 1468) viz pozn. 2 na str. 44 a pozn. 1 na str. 225. Na Rychmburce umořeni k rozkazu Zdenka Kostky z Postupic čtyři bratří Skutečtí (viz str. 65 pozn. 4). V které době se to stalo, nelze přesněji určiti, nepochybně ještě r. 1468, neboť 2. října 1468 zemřel původce toho, Zdeněk Kostka.*

dobré skutky činili a tak následovali pána Ježíše Krista i prvních křesťanuov věrných, kteříž v pravdě z viery živi byli v skutcích ji[a] ukazujíce, ty věci na se berouce, kteréž na Kristu byly, hanění jeho [nesouce],[b] o nichž sám die: *Poněvadž sou se mně protivili, i vámť se protiviti budou,*[α] a opět die: *Dějí proti vám všecko zlé pro mě lhouce na vás a do vězení voditi i smrti činiti vám budou domnívajíc se, by tím Bohu posloužili.*[β] Neb tak piesma svědčí apoštolská i prorocká, že od počátku viery pána Krista Ježíše křesťané věrní až do skonání světa, kteříž mají spaseni býti, musí trpěti, zlého za zlé nenavracujíce ani zlořečenství za zlořečenství. A tak jest bylo na pánu Kristu, že když jemu zlořečili, nezlořečil jest, ale dal se souditi nespravedlivě. A máme my následovati šlepějí jeho. A z toho známe, že jest ouzká cesta k spasení skrze trpělivost mnohých protivenství a pokušení, ale však my [vždy] rádi proto,[c] což jest na nás, máme žádost obmyšlovati dobré věci netoliko před Bohem, ale také přede všemi lidmi. A protož i toto píšem, oznamujíce všem lidem, kdož čísti budou neb čtouce slyšeti, aby vystřeženi byli a v ten soud nevpadli, ješto die pán
f. 351 b Buoh: *Běda těm, ješto říkají dobrému | zlé a zlému dobré,*[γ] a opět apoštol die, že *těm, kdož nepovolují pravdě a věří křivdě, hněv, nemilost a úzkost proti každé duši,*[δ] *ješto činí zlou věc,* neb takoví shromažďují[d] nevinnou krev k pomstě na se, jakož pán Ježíš die: *Přijde na vás všeliká krev spravedlivá.*[ε]

Protož pilně opatř se[e] všeliký člověk, kterýž jiné trápí aneb k tomu povoluje, aby trápeni byli, žeť i on neujde pomsty [boží], neb vyvolení boží trpí pro spravedlivost k odplatě života blahoslaveného, ale bludní lidé a kacíři i hříšníci trápeni bývají od moci světské povýšené [a][f] ta trápení nemají chvály, neb hodné věci trpí za své skutky, nejsou blahoslavení: neb moc v světě povýšená k tomu jest postavena, aby nad zlými mstila a k obraně dobrým byla.[1] Ale že oklamána bývá nemajíc rozeznání mezi zlým a dobrým a tak domnívajíci se, by zlé trápila, trápí i dobré, jakožto Nabochodonozor král, jenž jest hlava jiných králuov zlatá, jakož Daniel prorok die: *Ten oklamán jsa tři muže spravedlivé kázal vvrci do peci ohnivé k spálenı, protože jeho*[g] *bohuov ctíti*

[a] *Opraveno místo:* jim. [b] *Opraveno místo:* na se berouce. [c] *Následuje přetržené:* to. [d] *Následuje neplatné:* zlou věc. [e] *A III:* opatř pilně se. [f] *Opraveno místo pův.:* že. [g] *Opraveno místo:* jemu.

[α] Jan 15, 20. [β] Mat. 5, 11; Jan 16, 2. [γ] Iz. 5, 20. [δ] Řím. 2, 8. 9. [ε] Mat. 23. 35.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 52.*

nechtěli.[α] Též i králi Izrahelští zklamáni bývali kněžími svými, jakož psáno jest o Achabovi, králi Izrahelském: *Kdo oklamá Achaba?* I die [se] o duchu ďábelském, že *já jeho oklamám.* „*Kterak oklamáš?*“ ‚*Tak. Puojdu a budu v oustech všech prorokuov jeho duchem lži[vým].*‘ *I řečeno jest: „Jdi a oklamáš.“*[β] A též Manases král i jiní jsouce oklamáni nevinnou / krev vy- f. 352[a]
lévali, za niž sou i pomsty od Boha na se brali, neb vždycky množství falešných kněžie bylo jest vzbuzujíce tu moc v světě povýšenou, postavujíce ji k tomu, aby trápila vyvolené boží. Koliko set proti Eliášovi, Micheášovi, Jeremiášovi bylo jest falešného kněžstva! Veliké množství, malé stádce potupujíce a k smrti odsuzujíce, moc světa na tom držíce, aby takové pudila, [vězením] trápi[la][a] i smrt činila. A tak se stalo i pánu Kristu, hlavě vyvolených jeho, že mistři a zákonníci s nejvyššími kněžími moc proti pánu Ježíši postavujíce, aby jej o hrdlo připravili, i lid obecný k tomu navedli, aby Piláta připudili, aby jej vždy ukřižoval, volajíce, že bouří lid a svodí a synem božím že se činí a brání daně dávati císaři: *Propustíš-li ho, nebudeš přítel císařuo, nebť jest zlý zlosyn. Ukřižuoj, ukřižuoj jeho! Nebť podlé zákona má umříti.*[γ] Neb duch nečistý, [lživý a] vražedlný vstupoval v srdce jich, o nichž pán Ježíš die: *Vy z otce ďábla jste a on lhář jest a vražedlník.*[δ] A tak to oklamání šlo jest ducha nečistého v kněžstvo falešné, kteréžto [kněžstvo] postavil jest proti milým apoštolom, kteréž jest pán Ježíš poslal k tomu, aby dobré věci zvěstovali lidem, aby pokání činíce došli života věčného; a kněžstvo pak svědčilo na ně, že nepokoj činí v lidu a svodí. A tak zbudili moc světskou proti nim, aby je trápili, až pak je zmordovali, ale oni pokorně poddáni byli, trpíce a zlého za zlé nečiníce. A to sou i / budoucím napsali, aby poddáni byli, učení[b] poslouchali f. 352[b]
a [k] každému [skutku] dobrému hotoví [byli], jakož svatý Pavel die: *Nižádnému nic dlužni nebývejte, jediné abyšte se spolu milovali. Protož plaťte všem dluhy; komu daň, tomu daň, komu clo, tomu clo, komu bázeň, tomu bázeň, a kdož se moci protiví, sám sobě zatracení dobývá.*[ε] A tak pod to[u] moc[í] křesťané věrní byli jsou, poddáni jsúc[e] jí,[c] v čemž slušalo poddánu býti, od níž sou i trpěli protivenství i zamoucení i vězení a tak bití i zabití, nechtíce jí poddáni býti proti vuoli božie, když ona oklamána jsúci některé věci proti pánu Bohu rozkazovala.

[a] *Opraveno místo:* trápením. [b] *A1:* rčeni. [c] *Opraveno místo:* jim.
[α] Dan. 3, 8. sl. [β] 1 Kr. 22, 20.–22. [γ] Jan 19, 7. 12. 15. [δ] Jan 8, 44
[ε] Řím. 13, 2. 7. 8.

A to jest šlo více než za tři sta let od apoštoluov, až do Konstantina císaře, při němžto znamenité oklamání stalo se [jest] skrze Sylvestra biskupa, kterýžto chudý byl a v světě ponížený a kryl se před tou mocí, boje se za život, kteréhožto Sylvestra i s Petrem tovaryšem jeho kázal císař hledati k uzdravení těla malomocenství, neb měl o tom vidění. I přišlo od něho skrze ně od Boha zdraví těla, ale na duši nebylo naděje zdraví, neb Sylvestr proti vuoli tovaryše svého Petra Valdenského, jsa oklamán od ducha chytrého ďábelského, přijal Konstantina v hlas viery pána Krista a v některá posluhování křesťanská, uvedl jeho za věrného křesťana se vší slávou světa, v pýše, s rozkoší těla i s bohatstvím světa i se všemi právy a soudy pohanskými a tak s tím se vším, což sluší k zpravování světa, jakož i dnes přijat jest bez
f. 353[a] života kajícího. A tak / učinili sebe účastny Konstantin Sylvestra a Sylvestr Konstantina, v pýše pohanské povýšen jsa od něho, v slávě světa[a] [postaven, bohatstvím nadán, aby spolu panovali na zemi mnohému lidu i království světa. A tak zdálo se jim, že muož dvíma[b] pánoma slúžiti, i mamoně světa i Bohu, jakož i nynějším zdá se, že mohòu míti Ducha božieho i ducha tohoto světa. A to jest proti řeči pána Krista u víře křesťanské. Ale oni oklamáni jsou, obdrževše zemské, zbaveni nebeského. V tělesném se ustavili, duchovního nepoznali a tak nepřijali pána Krista v pravdě, aby skrze něho dědici království božího byli, ale zuostali v vládařství světa a v panování]. A tak jsou zklamáni, přijemše křesťanské jméno, nejsouce v pravdě křesťané skrze účastnost Krista Ježíše, on Konstantin, zuostav v životě tělesném, světském jako prvé, se všemi právy pohanskými i ve vší slávě světa i v bohatství, žádostí očí i rozkoší těla, a tento Sylvestr kněz uvaliv se v totéž. A tak jsta oba zprávce světa, Sylvestr i Konstantin s pomocníky svými i s poddanými sobě, kteříž povolili k témuž, oklamáni jsouc, v mylné naději života věčného postaveni, zuostávajíce v životě tělesném, v hříchu přirozeném, nepravosti a smrti hřícha poddan[é]m,[c] s mocí pohanskou povýšenou a s moudrostí zemskou v duchu tohoto světa, učení řemeslného, vtipu a rozumu přirozeného, milujíce časné věci. A ten čas slyšán hlas v Římě veliký, že jest jed vlit v církev svatou.[1] Neb nepřišli k tomu, aby

[a] *Následuje neplatné:* a v panování. [b] *Vlastně v orig. stojí:* dvínna; *AIII:* dvěma. [c] *Opraveno místo pův.:* poddaným.

[1] *O legendě, týkající se t. zv. donace Konstantinovy, jež se zde vypravuje, viz pozn. 3 na str. 73 a pozn. 2 na str. 238.*

přijali pravdu čtení pána Krista, jenž jest moc [boží][a] každému věřícímu k spasení a tak nepřišedše k pravdě spasitedlné, postavili se v křivdě [a] obklamáním bludu i protiví se zdravému a pravému naučení křesťanskému z Duchu božího pošlému, skrze proroky předpověděnému a apoštoly ohlášenému, Kristem Ježíšem utvrzenému skutkem i slovem.

A tak protiví se všem těm všecky časy, kdož toho naučení ostříhají přikázaní / boží zachovávajíce. A tak majíce zatměný rozum nemohou poznati a srozuměti, jakož při sobě, tak i při jiných, mezi pravdou a bludem. To jest proto při každém člověku, kdož řečí božích neostříhá, že pravdy nezná, neb die sám pán Ježíš: *Zuostanete-li v řeči mé, učedlníci moji budete, pravdu poznáte a pravda vás vysvobodí,*[α] totiž z moci temnosti satana, *aby hřích [v vás]*[b] *nekraloval.*[β] Neb nemuož se tajiti, kdo kde rozkazuje a vládne a komu sou poddáni a koho poslouchají, buďto k životu neb k smrti; zjeví se ovotce ducha neb skutkové těla, neb *po ovotci poznáno bývá dřevo.* Tak pán Ježíš die.[γ] Protož to jest jistý duovod, že kdož řečí [pána] Krista neostříhá, že pravdy nezná [a skutkuo v pravdě dobrých nemá], protož[c] v temnostech přebývá hříchu poddán jsa, neb [jemu][d] nesvítí světlo čtenie svatého slávy Kristovy, jenž jest věřícím cesta jistá a[e] světlá, jakož sám pán Ježíš die: *Já sem světlo světa. Kdož mne následuje, nechodí v temnostech, ale bude míti světlo života.*[δ] Protož rozsuď to, kdo má rozum, kohoť následují, pána-li Ježíše Krista a jeho milých apoštoluov, čili těch, ješto se pánu Kristu protivili, [knížat kněžských s jich pomocníky, jimžto] řekl svatý Štěpán: *Vy jste se vždycky Duchu Svatému protivili i otcové váši.*[ε] Ale / oni toho neznali, neb Ducha moudrosti boží neměli a hříchu poddáni byli. A *Duch moudrosti nepřebývá v těle poddaném hříchu.*[ζ] f. 353[b] f. 354[a]

Tak i nyní jest, že se protiví jsouce vedeni duchem temnosti a zprav[ováni][f] jeho chytrost[mi][g] i ukazují jeho ovotce, neb *on jest lhář a otec lži,*[η] jakožto i těchto časuov zjevně na kázaních křivé a nepravé věci mnohé mluví, kteréžto muož mnohý lid poznati, že z zlostníka křivdu mluví a křivé[h] svědectví proti nám vydávají[ch] k ohyždění nás, ješto mnohý lid svědomi jsou nás, že tak není. A z toho

[a] *V A III chybí.* [b] *Opraveno místo pův.:* v nich. [c] *Následuje neplatné:* pravdy nezná. [d] *Opraveno místo původ.:* jim. [e] *Následuje neplatné:* pravá. [f] *Opraveno místo pův.:* zprávcom. [g] *Opraveno místo pův.:* chytrosti. [h] *Následuje neplatné:* mnohé věci. [ch] *Následuje neplatné:* mnohé.

[α] Jan 8, 31. [β] Řím. 16, 2. [γ] Mat. 12, 33. [δ] Jan 8, 12. [ε] Sk. 7, 51. [ζ] Moudr. 1, 4. [η] Jan 8, 44.

známo jest, že se ani Boha bojí ani lidí stydí za takovou nepravost, ale to vše činí [proto], chtíce nás v nenávist lidu uvésti a zkyseliti, aby nás lidu v ohyzdu uvedli, aby nás [nemohli] slyšeti[a] jsouce hořké mysli proti nám z mnohých zlých pověstí. A protož i moc světskou zbuzují, aby nás trápili a rozličně sužovali, aby vždy papežuov zámysl proveden byl, kterýž utvrzen jest císařem pečetmi zlatými, aby žádný spasen nemohl býti, než kohož on pustí, otevra klíčem svatého Petra[1] a také místa v jich zemích aby žádný neměl ani co činil neb mluvil, než komu ona odpustíta, a tak
f. 354[b] aby práva pána Krista neměla nikdýž místa. / Ale mají věděti, kdož to činí neb povolují neb kterakkoli k tomu spomahají, skutkem neb slovem, že jsou spolu oučastní[b] krve nevinné od pána Ježíše hlavy až do posledního voleného božího, kterýž má trpěti, neb ta krev nevinná na pomstu volá zbitých. jakož v Zjevení psáno jest: *Dokud, pane svatý a spravedlivý, nepomstíš krve naší nad těmi, kteříž bydlí na zemi* etc.[α] I řečeno jim: *Počekejte*[c] *málo bratří vašich, kteříž mají zbiti býti jako i vy.*[β] A k témuž pán Ježíš die, *že jich brzo pomstí.*[γ] A ty věci tak musí býti, aby se piesma naplnila na těch, ješto mají spaseni býti, i na těch, ješto zatraceni, nebo svatý Pavel die věrným křesťanom: *Trpíte na příklad soudu božího spravedlivého, aby[šte] hodni jmíni byli v království božím, [ale kdož vás trápí, také hodná jest na něj pomsta věčná, muka zatracení].*[δ] Ale pro vás se píše, kteříž žádáte zlého ujíti a spaseni býti a tak abyšte s světem nezahynuli protivíce se Bohu [v][d] lidu jeho.

Protož potřebí jest vám k tomu přizříti a dobře se uptati, kterakúť vieru máme i skutky a v čem se vzděláváme a čeho se varujem, aby domnívajíce se zlých věcí skrze pověsti ohyzdné o nás, které přicházejí k vám, oklamáni nebyli, zbuzujíce k nemilosti proti nám, jakož i první, kteříž pána Krista nepoznavše,
f. 355[a] i jeho / posluov nepřijali, ale za zlosyny a svuodce odsuzovali a rozličně trápili, vězíce a město od města pudíce, potom některé zmordovali. A to vězte, že v posledních časích neumenši[lo] se zlého toho, neb pán Ježíš die: *Zlost se rozmuož a láska ustydne a budou vás nenáviděti a zrazujíce mordovati.*[ε] A to o posledních

[a] *Opraveno místo:* neslyšeli. [b] *Opraveno místo:* oučastníkové. [c] *AIII:* počkejte. [d] *Opraveno místo:* i.

α Zj. 6, 10. β Zj. 6, 11. γ Luk. 18, 8. δ 2 Tes. 1, 5.—8. ε Mat. 24, 7. 12.

[1] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově, o níž viz pozn. 3 na str. 73.*

časích die, kteříž sou již.[1] A také die vystříhaje své zvolené, že *falešní proroci a*[a] *mnozí budou.*[α] K témuž die svatý Petr, že *jakož bylo mezi Židy množství [falešných prorokuov], tak bude mezi křestany množství zlých mistruov, kněží s nepravým učením, ješto malou stránku vyvolených božích tupili a za zlé odsuzovali [a sami se posly božími domnívali] a tak lid pod jmenem božím zklamali řkouce: „Toto die pán Bůh.“*[β]

Protož v tom se sluší dobře opatřiti, neděje-liť se tak nyní tohoto času zklamání mnohé pod jmenem Kristovým [a církve svaté, neb papež s kněžstvem] a lid s císařem v právích světa a v spravedlnostech, lidmi smysly tělesnými ustavených zpravují se čeníchajíce zemské věci. Opatrnost těla mají a moudrost odpornou zákonu božímu, jakož císař, tak i papež, jakož lid, tak i kněžie svět sou; žádost očí, žádost těla a pejch[u][b] života ustavujíce a ko/najíce. A to skutkové jich i řeči vše zjevně ukazují f. 355[b]
a písma o nich svědectví vydávají, že nejsou poddáni právu [pána] Krista Ježíše a ustavení jeho nedrží, kteréž jest skrze apoštoly zřídil a ohlásil, aby řeči jeho ostříhali a v skutku je plnili, ale zachovávají se v právích dávních císař[uov][c] pohanských a v zřízeních papežských svatokupeckých, ale práva pána Krista nikdý nevědí, neb srdcem bloudí oslepeni jsouc zlostí, neznají cesty boží, a kdož by chtěli ostříhati pravdy pána Krista, za zlé je mají [a][d] za bludné odsuzují. Neb práva svá a ustavení za práva boží provodí, piesma k tomu shromažďujíce, jsouce nadutí smyslem těla svého a uměním řemeslným, moudrostí zemskou, vtipu a rozumu přirozeného a uměním navyklého učením častým, a tak v smyslu zlém a cizoložném písma požívají Bohem vdechnutého, berouce je, k čemu chtí, a vykládají, jakž chtí a dovodí, což chtí, a což jim to nestatčí, moc ukrutnou mají k tomu, aby trápili i hrdla zbavili. Tak svět ustavili v mylné naději spasení,[d] jedno písmem, druhé mocí. A tak se plní řeč pána Krista, jenž die: *Já sem přišel ve jméno Otce mého a nepřijali ste mne. Přijdeť jiný ve jméno své, toho / přijmete.*[γ] A to jest Antikrist, ješto jest přišel f. 356[a]
ve všelikém svedení nepravosti, jakož svatý Pavel píše, že *svět lásky [pravdy] nepřijal, protož poslal mu Buoh činitele bludu, aby lži věřili pod jmenem pravdy.*[δ] A poněvadž nechtěli od posluov pána Ježíše [Krista] přijíti pravdy, kteříž z milosti pracujíce a svých

[a] *V A III chybí.* [b] *Opraveno místo pův.:* pejcha. [c] *Opraveno místo pův.:* císařských. [d] *Opraveno místo:* spasením.

α Mat. 24, 11. β 2 Petr 2, 1. sl. γ Jan 5, 43. δ 2 Tes 2, 10. 11.

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 10.*

životův opovažujíce, jako ovce k zabití domníni jsouc, svědčili sou pravdu jeho a pravou cestu k spasení, k lásce je vedouc, aby se vespolek milovali, jakož pán Ježíš miloval je a dal se samého za ně tak, aby skrze lásku ducha vespolek sobě posluhovali, aby mnozí jako jedna duše a jedno srdce byli, i ke všem lidem měli milost i[a] nepřáteluom dobrého žádali a za ně se pánu Bohu modlili [a žádnému] zlého za zlé nečinili; toho jest lid oborem v světě nepřijal, ani tomu místa dal, ale vyvolení boží, tiť sou to s milostí přijali a v skutku ostřihají. Protož spravedlivým soudem dopustil pán Buoh tyto všecky věci zlé, jako bylo za dnuo Noé a Lotových, jakož sami vidíte a slyšíte, kterak sou veliké nemilosti jedni k druhým a hřích uov rozmnožení jakož v lidu, tak i v kněžích, a *točí se všelikým větrem učení nepravosti lidské k oklamání bludu,*[α] vždycky se učíce a nikdý k umění pravdy nepřicházejí:
f. 356[b] jsúc na / široké cestě u velikém množství k zatracení jdou, protivíce se malému stádci na úzké cestě, jakož pán Ježíš die: *Široká cesta a prostranná brána, kteráž vede k zatracení, a mnozí jí jdou. A kterak ouzká cesta a brána těsná, kteráž vede k životu, a maličko [těch, kdož jí nalézají]!*[b][β] Ukratiž pán Buoh těch dní, aby nezahynuli tvoji vyvolení, ale v dobrém setrvali, a učiniž pro své milosrdenství a pro zasloužení svého milého syna Jezu Krista, abyšte někteří pokání činili a k poznání pravdy přišli a spaseni byli z lidu obecného [mnohého] chudého i kněžského i žákovského i rytířského i povýšeného, neb všem dobrého žádáme a proto pracujem i svých životuov opovažujem, i to[to] píšem, aby se dobrému neprotivili a radše pravdě místo dali a spaseni byli, amen.[c]

‖ Tuto oznamujem povol[á]ní[d] náše ‖ ku pokání i puovod shromážděnie našeho i položení, v čem sme se ustavili, neb se domnívají o nás lidé, že bychme ⟨příkladem⟩ nějakých rot zkažených lidí někdejších chtěli se vzdělávati v nějaké roty, jakožto těch, ješto na Ostrově byli, lidé zlí a u víře zkažení
f. 357[a] nevážíc sobě hříchuov,[1] a některých / strany Táborské,[e] ješto měli smysly zlé při vieře, chtíce bojem tělesným vieru pro[vo-

[a] *Následuje přetržené:* k. [b] *Místo:* jí požívají *opraveno:* jí nalézají. [c] *V AI i v AIII jest pokračování tohoto kusu od tekstu předcházejícího odděleno asi třířádkovou mezerou, ač obě části tvoří jeden celek. První část je úvodem k části následující (srov. i GOLL v ČČM 1883, 516).* [d] *Opraveno místo:* povolení. [e] *Opraveno místo:* Táborských, *ale toto nepřetrženo.*

α Ef. 4, 14. β Mat. 7, 13. 14.

[1] *Srov. AI f. 223a. 319a. Viz i pozn. 1 na str. 33.*

diti].[a1] Těch ani jiných žádných, kteříž by to se od cesty [pravé] pána Ježíše Krista odchýlili, roty nepokojné proti sobě vzdělávajíce, následovati nemíníme ani povoliti takovým, než cesty pokorné pána Ježíše Krista i jeho milých apoštoluov, ješto zvěstovali milost a pokoj, těch následovati úmysl máme i vuoli až do smrti. Neb těchto časuov let již minulých přídrželi sme se a poslouchali kněžie, kteříž se nám kde nejlepší zdáli, v Čechách i v Moravě, někteří i v jiných zemích, kající život vedouce, jakož komu pán Buoh dal.

Pak puovod jest tento k shromáždění tomuto: My někteří sme puovod toho dobrého. Spolu s břatřími přídrželi sme se mistra Rokycána, jeho poslouchajíce mimo jiné všecky za několiko let i kázaní jeho píšíc. A zvláště toho roku, když mladý král [rakouský Ladislav] kraloval, mnoho oznamoval [zavedení] lidu křesťanské[ho][b] a kterak přezle stojí u vieře i v skutcích[2] a kterak svátostí zle požívají a neřádně i služebností kostelních k mylné naději svého spasení a že [kněží][c] zle vcházejí v kněžství, jsouce žáci nezřízení, hříchy poražení a neřádně / ten úřad přijímají f. 357[b]
a zle ho požívají a zle v něm živi jsú a řídko se nahodí kněz bez hříchu smrtedlného. A tak v svém kázaní mluvil, že jsou oni ta nevěstka, o níž psáno v Zjevení, že *sedí na šelmě,* totiž na lidu hovadném, tělesném, obracujíce jej, kam chtí, a *drží [i] zlatý koflík v rutce své, plný ohavnosti,*[a] totiž drže ouřad apoštolský v rutce své[d] plný tráveniny jedovaté. u[če]ní[e] nepravého.[3] Také i o lidu vypravoval, kterak jest hovadný [a zšelmilý] a zemský, a že příliš zle stojí pod jmenem křesťanským, a tak že sou podobni křesťanom pravým, jako svatý Petr malovaný na stěně k onomu svatému v nebi,[4] a že se jim všecky věci v podobenstvích dějí bez pravdy a jakožto hovada činí zlé věci bez studu.

[a] *Opraveno místo:* provesti. [b] *Opraveno místo pův.:* křesťanskému. [c] *Oprav. místo pův.:* někteří. [d] *Následuje neplatné:* jsúci. [e] *Oprav. místo pův.:* umění.

a Zj. 17, 3. 4.

[1] *Srov. str. 398 a pozn. 4 na str. 322.*

[2] *Přejato z PRVNÍHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, A1 f. 1a (strana 2).*

[3] *V podstatě totéž podobnými slovy nalézá se ve ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A1 f. 5b (str. 19—20). Srov. i A1 f. 203a. 218a.*

[4] *Srovnání tohoto použil Rokycana ve svém výkladu na evangelium sv. Jana. Srov. HAŠKOVEC v Listech Filolog. 1902, 152. Viz též bratrskou Apologii z r. 1503 citovanou GOLLEM v ČČM 1884, 47 a též zde pozn. 2 na str. 1.*

A tak mnohé věci mluvíval o těch zavedeních on i jiní kněží.
Neb ač sme přebývaní měli někteří u Vilímově,[a] také s knězem[α]
Jakubem v Divišově i s knězem Janem Opočnem[1]
i s knězem Martinem Lupačem mnoho sme mluvívali[α]
s nimi radíce se[b] o své spasení i na kázaních poslouchali sme jich,[2]
avšak mistra Rokycány[c] nade všecky jiné, neb nám se vidělo, že
nejrozumnější vypravuje o vieře pána Krista i o životě křesťanském.
Neb jest mluvíval na kázaních o křesťanech prvních[d] církve apo-
f. 358[a] štolské / a kterak sou ti křesťané svatě živi byli a zvolovali lidi
ctnostné a moudrostí boží obdarované v ouřad kněžský a kterak
sou jich řádně potvrzovali s posty a modlitbami a kterak sou
v tom úřadě řádně živi byli ku prospěchu spasení a kterak lidi
zřízeně vedli, aby se[e] hříchuov varovali a v lásce přebývali, a což
na ně přišlo od koho, s milostí trpěli, zlého za zlé nečiníce, a
[že][f] křesťan věrný nemá žádnému příčina býti k smrti, neb kře-
sťané v první církvi [apoštolské] žádných pomst takových nečinili,
než kdož neostříhal viery pána Krista a života křesťanského, s ním
jednoty neměli ani jísti ani píti chtěli, totiž s těmi, ješto přijali
vieru a dary boží, potom odstoupili skrze blud neb hřiech;
takových měli prázdni býti, jakož apoštolé píší. Tak podlé toho
jsme zpravováni o řádu křesťanském od mistra Rokycány.

A v ten čas[3] vydával dobré svědectví o Petru Chelčickém
i písma jeho přijímal a my sme s Petrem mluvili i piesma čtli
a potom i s bratřími jeho, jakož i podnes sou někteří s námi
spolu. A [z těch][g] ze všech věcí[h] poznali sme i veliká zavedení
f. 358[b] i hříchuov roz/množení v kněžích i v lidu obecném. A z toho sme
sobě stýskali mútíce[i] se, nevědouce se koho přídržeti a v dobrém
svědomí kterak se ustaviti, poznávajíce v jistotě, že ti kněží, jichž
sme se přídrželi, kteříž se zdáli jiných nej[lepší],[j] čemuž [jiné] učí
a za dobré oznamují, toho [sami] nečiní, ale odporně tomu[k]

[a] *Opraveno místo původního:* Velimově; *A III:* Velimově. [b] *A III chybí:* radíce se. [c] *A III:* Rokycána. [d] *A III:* první. [e] *V A I chybí.* [f] *Opraveno místo:* ale. [g] *Opraveno místo pův.:* též. [h] *Následuje neplatné:* jeho. [i] *A III:* rmoutíce. [j] *Opraveno místo pův.:* nejbližší. [k] *Následuje přetržené:* při.

[α] K tomuto místu vztahuje se dvojitá kolmice po straně. Je též podtrženo červenou čarou.

[1] *O knězi Opočnovi viz HÁDKA MISTRA ROKYCÁNA S KNĚZEM MARTINEM A I f. 346[b] (str. 590—591).*

[2] *Srov. PRVNÍ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 1[a] a 2[a] str. 3 a 6.*

[3] *Podobně jako v PRVNÍM LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 1[a] (str. 3).*

[i] služebnosti kostelní vedouce, bezpečí lid spasením mylně, jinak, než sami vypravovali o spasení, kterak lidé mají spaseni býti. A o to sme s mistrem Rokycánem mluvívali[1] i s jinými kněžími mnoho [a v tom][a] nás zpraviti nemohli, ale v zmíteži[b] nechali, abychom v nejistotě běželi a jako u vítr skutky činili, nemohouce se v naději živé ustaviti. A v prodlených časích několiko let, když sme zvěděli v jistotě, že to jinak nemuož býti, než tak, jakož se spolu spřížnili a spřáhli spolu s světem mistr i jiní kněží, že spolu chtí jho táhnouti,[2] časnými věcmi sobě přisluhujíce a oni je spasením bezpečíce služebnostmi mylně, bez pravdy života křesťanského, pak my [vždy] chtíce se rádi ustaviti v jist[otě][c] naděje, vědouce,[d] že jinak nemuožeme spaseni býti podlé zprávy apoštolské, leč víru neposkvrněnou míti budem a lásku neomylnou a naději živou (jakož svatý Pavel die: *Leč doufání a naději slávy až do konce pevnou zachováme*),[α] tomu rozu/mějíce, že při zprávě f. 359[a]
kněžské a při služebnosti jich s lidem vuobec nemuožem v tom se ustaviti, v pravdě viery,[e] lásky i naděje, v tom sme se nevěděli kam jinam obrátiti, nevědouce lidí takových, ješto by nás uměli [právě] zpraviti a na sobě ukázati, i obrátili sme se k samému pánu Bohu,[3] na modlitbách žádajíce pána Boha v prosbách[f] našich, aby nám oznámil líbeznou vuoli svou ve všech věcech, abychom hodně chodili jemu v ctnostech, posilněni jsouce v moci síly jeho a zpravováni a učeni moudrostí jeho. Jakož učinil a prosby naplnil podlé zaslíbení pána Ježíše Krista Buoh, otec mnohého milosrdenství, z milosti své. Skrze pána Ježíše Krista učinil s námi milost svou, vzhlédl na náši chudobu a sirobu a zámutky mnohé v trápeních a v ouzkostech a lidu světského a prosby [uslyšel] těch, kdož jeho milují, jimž jest zaslíbil pán Ježíš Kristus [řka]: *Cožkoli poprosíte ve jméno mé Otce, učiniť vám,*[β] a opět die: *Kdež dva nebo tři zberou se ve jménu mém, jáť sem mezi nimi, a začkoli svolíce se budou prositi, dám jim.*[γ] Budiž z toho Bohu Otci vše-

[a] *Opraveno místo pův.:* o tom. [b] *A III:* v zmitěži. [c] *Opraveno místo pův.:* jisté. [d] *Orig.:* vedouce. [e] *Následuje přetržené:* a. [f] *Orig.:* przbách.

[α] Žid. 3. 6. [β] Jan 15, 16. [γ] Mat. 18, 20.

[1] *Podobně jako v PRVNÍM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 1a (str. 3).*

[2] *Podobně jako v PRVNÍM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 1a (str. 3).*

[3] *Podobně jako v PRVNÍM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 1b (str. 3).*

mohoucímu skrze pána Ježíše Krista věčná chvála. [Amen.][1] Neb ne pro náše zasloužení, neb *my z sebe a od sebe ani co dobrého* f. 359[b] *pomysliti*[a] *sme dostateční,*[α] ale *z něho a / skrze něho a v něm všecky věci.*[β] Budiž jméno jeho [svaté] pochváleno a zvelebeno na věky. Amen.

A tak těch let,[1] jakož mnohým lidem známo [jest], protivenství trpěli sme, vězení, trápení, mučení, někteří již i smrti. A tázáni sme, kterak věříme a činíme. [A] z toho ze všeho sme počet vydali v sprostnosti srdce tak, kterak jest při nás, poddávajíce se k opravení, jestliže by co bylo shledáno scestného při nás neb v skutcích neřádného neb víře pána Krista odporného. A není nám ukázáno nic ani lepší naučení dáno. Pak ještě psali sme králi Jeho Milosti i po páních prosili, aby to učinil pro pána Boha i pro spravedlnost, aby nám dáno bylo řádné vyslyšení, chtíce vydati počet z viery naší i z těch věcí ze všech, což přísluší křesťanskému životu; pakli by nám kdo z čeho vinu dal, poddávali sme se k opravení řádnému. Ač Králova Milost přiřekl dáti slyšení, ale kněží překazili.[2] Pak již těch časův, kteříž sme jednomyslní byli spolu, tím zpuosobem napřed pověděným dověřivše se pánu Bohu nade všecko a slovu milosti jeho, přispoření stalo se jest nás ve jméno pána Krista viece f. 360[a] a více v Čechách i v Moravě i v jiných zemích v / jednotu viery obecné křesťanské nejsvětější, jíž poděleni sme v spravedlnosti Boha Otce a spasitele Ježíše Krista.

Protož nedomnívej se nižádný člověk o nás, bychom se loučili od kněží pro některé učení aneb ustavení lidské případné; neníť tak při nás; neb když bychom mohli zachováni býti v víře boží neposkvrnění a v naději živé a v skutcích křesťanských, sami bychom se odsoudili a proti svému spasení učinili a zde bez užitka mnohá zamoucení a trápení podstupovali bychom[b] nadarmo, [byli bychom] bídnější všech lidí na světě. Protož vězte, že pro odporné věci víře pána Krista i skutkuom křesťanským, a tak nouze spasení našeho nás k tomu připudila.

Vědouce [v] jist[otě],[c] že zle stojí kněží i lid u víře i v skutcích, musili sme tak učiniti proto, abychom s nimi toho oučastni

[a] *V AIII chybí.* [b] *V orig. jest označeno jako neplatné. V AIII chybí.* [c] *Opraveno místo pův.:* jistě.

α 2 Kor. 3, 5. β Řím. 11, 36.

[1] *Podobně jako v PRVNÍM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 1b (str. 3—4).*

[2] *Srov. pozn. 1 na str. 5.*

nebyli a s světem nezahynuli.[1] A nad to nade všecko [věříme, že] chce [tak] pán Buoh míti tento čas, aby bylo oznámeno a ohlášeno mnohému lidu v těchto zemích, že nebezpečně stojí a v mylné naději spasení, nemajíce víry nepoškvrněné a skutkuov křesťanských. A o to sme těchto časuov i s některými mistry mluvili i s mistrem Rokycánem, oznamujíce jim široce ústně.[2] A když žádal, abychom dali jemu vypsání, i vypsali sme / o všech věcech, f. 360[b]
které sou při nás, z víry počet vydávajíce i z naděje, a kterak držíme a věříme o sedmeré svátosti i o poslušenství křesťanském duchovním i o moci povýšené v světě, že sme jí poddáni a ve všem poddaně poslušni, jakož zpráva apoštolská učí a na věrné křesťany sluší, i také, proč sme se odloučili i odtrhli a nejsme poddáni v některých věcech kněžím římského kostela a proč nemuožem věřiti v moci úřadu papeže a v řízení Římské říše užitku spasení svého a také v čem sme my se ustavili a utvrzení pravdy přijali, že to za pravé máme od Boha, což držíme[a] a nám za spasitedlné a které jest zřízení mezi námi a kněží kterací mají býti i služebnost kterakou mají míti.[3]

A tak proto sme ty věci vypsali, aby známo bylo [jemu],[b] co za víru máme nepoškvrněnou a kteraká jest naděje povolání našeho jistého očekávání života věčného a z kterých věcí míti máme tu jistotu a také která jest spravedlnost, v níž spaseni býti máme, a v čem záleží a co jest cnost[c] a v čem se dokazuje[4] a kteří sou skutkové, jež křesťané mají činiti z víry pána Krista, která a kteraká jest služba Bohu vzácná a křesťanom užitečná a čeho se přídržíme za dobré majíce a čeho se va/rujem za zlé f. 361[a]
majíc a proč se vzdalujem od služebnosti kněžské kostelní skrze papeže zřízené a účastnosti s kněžími [i s lidem] proč v těch věcech některých nechceme míti.

O ty věci sme s ním mluvili i odpovědi jeho slyšeli i na-

[a] *AI:* dříme. [b] *Opraveno místo pův.:* to jim. [c] *AIII:* ctnost. *V AI následuje neplatné:* a v čem.

[1] *Podobně jako v PRVNÍM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 1b, 2a (str. 4—6).*

[2] *O tom, že bratří rozmlouvali o věcech, které je zajímaly, s kněžími a mistry obojí strany, je více dokladů (srov. AI f. 26b, 75a, 95a, 96a, 137a).*

[3] *To se stalo ve ČTVRTÉM LÍSTĚ K MISTRU ROKYCANOVI a v připojeném k němu POČTU Z VÍRY O SEDMERÉ SVÁTOSTI (AI f. 4a sl., str. 16 sl.).*

[4] *Srov. AI f. 6a (str. 21).*

psané dali i potom po všem sme s ním mluvili.[1] Ale že se to psání rozneslo v lidi i mocným v světě některým[2] (a jest v tom psání vypsán smysl viery z řečí apoštolských tak, kterak sou oni[a] smyslili o vieře křesťanské i o spravedlnosti i o jiných věcech k spasení potřebných; ale že sme mistru psali v krátkých duovodích písma — neb on svědom jest, kde co stojí psáno a o čem píšem, — protož jest ukracováno, a také [aby skrovné bylo], aby se jemu nestýskalo dlouho čísti; ale bojíme se, aby někdo čtouce aneb slyšíce, ješto nejsou tak svědomi piesem, zle sobě nebrali jinak, než jest při nás — neb sme i mistru napsali, čemu by nerozuměl neb nepostíhal, aby se otázal, aby tak smyslil o nás, jakož jest při nás [o těch o všech věcech, které jsou při nás], neb lép muož zpraveno býti slovem oust nežli psáním, nebo písmo muož vzíti tak i jinak, ale v mluvení muož se otázati, jest-li tak čili jinak, a my úmysl máme každému žádajícímu pověděti tak, jakž
f. 361[b] jest při nás sprostně, aby mohl po/rozuměti): a protož [i] toto ještě[b] píšem k snadšímu[c] rozumu [o][d] těch věcech, jakož sme již napsali, které sou byly věci při nás těchto let, i o povolání našem i puovodu shromáždění našeho, také o papeži, kterak o něm smyslíme i o puovodu jeho i o panování jeho na světě [spolu] s císařem.

Ale ještě povíme o tom krátce, proč my nemuožem se doběřiti spasení svého v moci úřadu jeho. To jest proto, že nemuožem o něm míti viery, by byl náměstek pána Krista, poselství jeho požívaje podlé řeči svatého Pavla, jakož píše: *My místo Krista poselství požíváme a v nás jest složil slovo smíření,*[α] neb ty, kteréž Kristus posílá a slovo smíření v srdcích jich skládá, k sobě přirovnává řka: *Kdo mi slouží, mne následuj, zapra sám sebe vezmi kříž svuoj*[β] na světě v chudobě,[e] v ponížení, v trpělivosti a v pohanění, v tichosti a v pokoře. Takovým jest zaslíbil pán Kristus, že s nimi chce býti do skonání světa, posiluje jich v moci síly své a Ducha pravdy dávaje a moudrostí svou zpravuje, aby měli klíč umění, aby odvírali a zavírali majíce rozeznání mezi zlým a dobrým, jakož jim jest řekl: *Kohož svížete, budeť*

[a] *V AIII chybí.* [b] *Následuje neplatné:* i. [c] *Opraveno místo*: snadnému. [d] *Opraveno místo pův.:* v. [e] *Následuje neplatné:* Kristus.

[α] 2 Kor. 5, 19. 20. [β] Mat. 16, 24.

[1] *Naráží se zajisté na jednání, které bratří s Rokycanou vedli při té příležitosti, když mu posílali své listy. Že bratří s Rokycanou mluvili o tom, co jest obsaženo ve čtvrtém listě jejich, je patrno i z AI f. 19*[b] *a 88*[a]. *Srov. str. 57 pozn. 1 a 2.*

[2] *Srov. str. 233.*

svázán, kohož rozvížete, budeť rozvázán, komu odpustíte na zemi, budeť odpuštěno i na nebi, a komuž zadržíte, budeť zadržáno.[α] Protož / my moc věříme při těch, kteříž poslové Kristovi f. 362[a] jsou, ješto v jeho vieře přebývají a jeho spravedlnost mají, jsouce tovaryší utrpení jeho o připodobnění smrti jeho, v skutcích ho následujíce, i živi jsou pro něho, jakož svatý Pavel die: *Živ sem již ne já, ale živ jest ve mně Kristus, neb svět mně ukřižován a já světu.*[β] K témuž die: *My jako smetí a ohryzek, divadlo světu i anděluom; tepou nás, a my se za ně modlíme, a zlořečí nám, že máme naději v Bohu živém,*[γ] neb tak sám pán Ježíš die, když je posílal *jako ovce mezi vlky,*[δ] že ty věci na ně přijdou, jako ovcím od vlkuov.

Protož daleký rozdíl jest jako nebe od země a světlo od temností povolání a položení ouřadu papežova a života jeho s kardinály i biskupy od řádu svatého Petra s apoštoly a s pastýři první církve křesťanské apoštolské. Kteraké položení a poselství, v čem jim pán Kristus blahoslaví a kterak jest papež blahoslavený a duostojný v světě[a] povýšen ve cti a v slávě, v bohatství a v rozkoši těla i s těmi, které posílá! A kdož ho v tom nechce blahoslaviti a povoliti a poddaný býti a poslušný, klne a zlořečí a všecko zlé praví a do pekla duši posílá a těla k smrti odsuzuje, a tak pohanskými popravami mučí / a smrti činí; pakli mu [kdo] f. 362[b] tak v tom poddáni nejsou, ale zbraňují[b] se [proti] těm, boje posvětí a kříž, klátby vydá, aby je hubili, pálili a mordovali mnohou krev vylévaj[jíce][c] a vždy k poslušenství aby připudili. Tak úřad svuoj vede s pomocníky svými, moci úřadu svého dokazuje zmordováním mnohých lidí sobě nepoddaných. Protož daleké přirovnání papežovo k svatému Petru, kterýž ukřižován i jeho náměstkové po něm mučedlnictvo trpěli, pět a třidceti jich až do Sylvestra papeže prvního.[1] Tak i jiní milí apoštolé a pastýři křesťanuov věrných všecky časy první církve trpěli sou pro spravedlnost od těch, kteříž jim poddáni nechtěli býti, zlého za zlé nečiníce, ale nepřáteluom dobré věci obmejšlejíce, jim dobrého žádali, [za ně] pánu Bohu se modlili a tak blahoslavení a duostojní byli, jakož svatý Petr píše, že *se musíte zkusiti jako zlato v uohni*[d] v roz-

[a] *Následuje neplatné:* ponížen. [b] *Opraveno místo:* zbraňuje. [c] *Opraveno místo:* vylévali. [d] *A III:* v ohni.

[α] Mat. 18, 18; Jan 20, 23. [β] Gal. 2, 20. [γ] 1 Kor. 4, 13. [δ] Mat. 10, 16.

[1] *Narážka na legendu o donaci Konstantinově, o níž viz pozn. 3 na str. 73.*

ličných pokušeních, *aby byli nalezeni v chválu,*[a] *v slávu i [v] čest [v] zjevení pána Krista.*[α]

Protož tak držíme a věříme o poslech pána Krista, ješto moc úřadu mají svatého Petra k rozvázaní i k svázaní, že úzkou cestou jdou s malým stádcem, následujíc pána Krista, jakož svatý Pavel die: *Skrze trpělivost běžme, patříce na pána Krista, kterýž* f. 363[a] *předloživ sobě radost strpěl kříž.*[β] / Protož daleké přirovnání papeže s posly jeho k posluom pána Krista, neb [papež] širokou cestou jde[b] u velikém množství světa s mocí císařskou. Protož nemuožem věřiti v moci úřadu jeho užitka spasení svého skrze posly jeho, kteříž tak poselství požívají a pána Krista nenásledují a milých apoštoluov jeho.

Ale mohl by se někdo domnívati slyše tyto řeči, že bychom všecky lidi odsuzovali a potupovali, kdež sou koli po všem světě, kdož s námi nejsou v tom[to] svolení a oznámení toho, což jest mezi námi. Tohoť při nás není, neb my víme, že jsou mnozí lidé po zemích, ješto nepovolili nikdý papeži ani [v] úřadu jeho užitku spasení [věřili].[c] Neb hned s prvu nepovolili sou s Petrem Valdenským první církve svaté množství křesťanuov,[1] také [i] v církvi [indických][d] zemí a řeckých, ješto mají službu rozdílnú od římských a papeži poddáni nejsou, ustavení jeho nedrží.[2] Kdež sou pak koli kteří [i mezi pohany] po všem světě,[e] ješto došli viery pána Krista, rodu nového *ne z semene porušitedlného, a⟨le⟩ skrze slovo Boha živého*[γ] [a] skutečně živi [byli] a jsou v křesťanském životě podlé zprávy apoštolské, též i v římské církvi i ve všech královstvích [všecky časy] od počátku Sylvestra, kteřížkoli z kte- f. 363[b] rého / řádu přišli k té pravdě a přicházejí, spaseni budou. A o tom sme mistru Rokycánovi široce napsali.[3] Neb my se všemi žádáme účastnost míti, kdež sou koli po všem světě vyvolení boží. Ale s těmi se bojíme účastenství míti, kteřížkoli zuostávají v hříchu a v smrti, nemajíce viery v pravdě pána Krista ani skutkuov křesťanských.[4] A to na oko vidíme i ušima slyšíme, že základně

[a] *Následuje přetržené:* a. [b] *Následuje neplatné:* papež. [c] *Opraveno místo:* v čem. [d] *Opraveno místo pův.:* Indlith. [e] *Následuje neplatné:* vyvolení božíe.

α 1 Petr 1, 7. *β* Žid. 12, 1. 2. *γ* 1 Petr 1, 23.

[1] *Viz pozn. 3 na str. 73.*

[2] *Srov. pozn. 1 na str. 121.*

[3] *To jest o tom, že se bratří nepokládají za jedině a výhradně vyvolené boží. O tom ve ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI, A1 str. 34 sl.*

[4] *Co do bratrského názoru o církvi viz pozn. 2 na str. 35.*

a kořenně sou v přirozeném[a] hříchu Adama a Evy z moci zlého [ducha]. A to zjevně skutkové jich i slova ukazují obecně při kněžích i při lidech; netřeba se domnívati ani posuzovati. Neb tak věříme, že jest to zlé [a] zatracení hodné, v čemž přebývají, neb svatý Ján die: *V tom sou zjevní*[b] *synové božie a synové ďáblovi: každý, kdož hřeší, z ďábla jest.*[c α] A sám pán Ježíš k témuž die: *Kdož činí hřích, slouha jest hřícha.*[β]

Protož vězte, proč se odlučujem od kněží i od lidu, že proto, abychom s nimi svolujíce v těch věcech nez[a]hynuli, neb sme zjevně poznali i skrze písma, že kněží zle úřad svuoj vedou, v něm živi jsou proti Bohu i s lidem obecně; neb které sou věci [k spasení] podstatné, těch nemají, pravého pokání od skutkuov mrtvých a viery k Bohu a křtu v Kristu Ježíši, jakož svatý Pavel píše: *Nejsou přeneseni od smrti v život,*[γ] / *nepřijali [daru] milosti* f. 364[a]
boží,[δ] nevešli v poslušenství pána Krista, aby jeho zasloužení oučastni byli a krví jeho očištěni byli[d] [a by] v duchu posvěcení přijali a *zakusili slova božího dobrého a moci věka budoucího,*[ε] ale zuostá[vají][e] v moci přirození svého, závistí ďábelskou ztráveného hřícha k smrti, aniž tomu rozumějí, co je to *hříchom umříti* a spravedlnosti živu býti, jakož svatý Pavel píše, *aby již ne sobě živi byli,* totiž podlé vuole své a přirození svého zkaženého,[f] *ale pánu Kristu, jenž za ně umřel.*[ζ] Neb kdož má spasen býti, musí *starého člověka svléci,* totiž zlé přirození v sobě přemoci a obyčeje a navyklosti škodné změniti mocí viery, slova pravdy, jakož svatý Pavel die,[η] a tak obléci se v pána Ježíše Krista. A tenť jest křest k spasení užitečný, jakož o tom píše svatý Pavel: *V smrti pána Krista pokřtěnu býti, a jakož vstal jest pán Kristus v slávě Otce svého, takéž v uobnovení*[g] *života choditi, jsouce spolu štípeni v podobenství smrti jeho, aby byl vetchý člověk ukřižován a zkaženo tělo hřícha a tak aby nebyli poddáni hříchu poslouchajíce jeho, ale aby poslouchali spravedlnosti k životu věčnému.*[ϑ] Neb i ten lid, ješto se velmi kněží přídrží v služebnostech kostelních proměniv některé tvárnosti od světa postavou / a rouchem i trpení podstupuje, které sami sobě zvolé, f. 364[b]
jakožto posty, žíně a jiná trápení, ale toho proto nezná obecně, čím by v sobě měl přemoci zlé smrtedlné, z duchu nečistého pošlé, aby to sami v sobě poznajíce mrtvili, tomu nepovolujíce, tomu [se] zlému

[a] *Nad tím připsáno touž rukou:* prvorozeném. [b] *A III:* zjevení. [c] *V A III chybí:* z ďábla jest. [d] *V orig. označeno jako neplatné; v A III chybí.* [e] *Opraveno místo pův.:* zuostali. [f] *Opraveno místo:* zkaženího. [g] *A III:* v obnovení.

α Jan 3, 10. β Jan 8, 34. γ 1 Jan 3, 14. δ Žid. 6, 4. ε Žid. 6, 5. ζ Řím. 6, 2. sl. η Kol. 3, 8. sl. ϑ Řím. 6, 3. sl.

mocně odjímali, sebe zapírali skutkuov těla nečiníce a všeliká trpení, kteráž na ně přicházejí božím dopuštěním, na se brali s milostí [i] ten kříž nesli, [zlému] v sobě místa nedávajíc, duchu popudlivému, hněvivému a mstivému, a pak dověrným srdcem Bohu se oddali, totiž v následování pána Krista Ježíše, a což slovo jeho chce, tomu poddáni býti skutečně, v duchu svém to milujíce, vždycky hotovost a snažnost k tomu aby byla v každém místě všecky časy, z milosti boží číníce a zlého se varujíce, a tak, jakož svatý Pavel píše, aby se ustavili *v spravedlnosti, kteráž jest z viery* v Krista Ježíše,[α] [kteráž] z Boha jest u vieře v poznání jeho a moc vzkříšení. K témuž opět svatý Pavel die: *Království boží jest spravedlnost, pokoj, radost v Duchu Svatém.*[β] Protož, kdož sou se v té spravedlnosti ustavili, království sou nepohnuté přijali a mají milost, skrze nižto slouží Kristovi a líbí se Bohu.

A toť jest *zákon zapsaný v srdcích ne černidlem, ale duchem*
f. 365a *Boha živého,*[γ] kterýž vysvo/bozuje od zákona [hříchu a] smrti,[a] duch života. Takovýchť jest *vítězství víra,*[δ] neb v sobě mají většího, než jest v světě,[1] neb skrze pána Krista nad to rozmnožena jest v nich milost. O takových svatý Petr píše, že *se ostříhají v moci boží skrze vieru na spasení.*[ε] K témuž svatý Jan die, že *přikázaní jeho nejsou těžká, neb všecko, což se narodilo z Boha, přemáháť svět,*[ζ] to jest, jakožto hned píše, *žádost očí, žádost těla a pejcha života.*[η] Protož dí: *Co jest, jenž přemáhá svět? Viera váše. Neb to jest vítězství, viera váše.*[ϑ] K témuž die svatý Pavel: *Ve všech věcech vezměte štít viery, v němž byšte všecky šípy ohnivé zlostného ducha uhasili.*[ι]

Tyto řeči apoštolé píší proto, abychom my čtouce a slyšíce v té pravdě mocní[b] byli, jakož svatý Pavel die: *Posilňte se v Pánu, v moci síly jeho,*[κ] [neb] není nám bojování proti lidem, ješto sou z těla a ze krve, abychom k tomu boji potřebovali pancíře a meče železného, ale potřebí nám, abychom se oblékli v pancíř viery a lásky [a] přijali meč, jenž jest slovo božie, abychom skrze všelikou prosbu a modlitbu ten boj obdrželi proti chytrým zálohám ďábelským a knížatom temnosti z nebes, neb *ďábel jako*
f. 365b *lev [řeva] obcházeje hledá, koho by sežral.*[λ] / A žádosti tělesné

[a] *V AI následuje:* +. [b] *Opraveno místo:* mocně.

[α] Řím. 10, 6. [β] Řím. 14, 17. [γ] 2 Kor. 3, 3. [δ] 1 Jan 5, 4. [ε] 1 Petr 1, 5. [ζ] 1 Jan 5, 3.—5. [η] 1 Jan 2, 16. [ϑ] 1 Jan 5, 5. 6. [ι] Ef. 6, 16. [κ] Ef. 6, 10. sl. [λ] 1 Petr 5, 8.

[1] *Místo toto jest s jistými změnami vzato ze ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 5b. 6a. (str. 19—21).*

rytěřují proti duši a svět s svými marnostmi a lahodami nápomocen tělu, ješto bojuje proti[a] duši.

A protož potřebí jest s svatým Pavlem často se modliti *klekajíc na svá kolena, aby Buoh Otec podlé bohatství slávy své dal moc shuory ku posilnění skrze Ducha Svatého, aby Kristus Ježíš přebýval skrze vieru v srdcích našich v vnitřním člověku, abychom byli vkořeněni a založeni v lástce a stihli se všemi svatými, která jest dlouhost a širokost [a vysokost] a hlubokost, abychom poznali převýšené umění lásky Kristovy a byli v božskou plnost*[b] *naplněni.*[α] Tohoť nám sluší žádati často se modlí[ce][c] jeho milosti, aby v nás pravda svrchu psaných řečí apoštolských přebývala mocně, abychom mohli činiti v pravdě dobře z božské plnosti skrze pána Krista, věrou jeho utvrzení jsouce a v spravedlnosti ustavení a v ctnosti posílení, abychom skutky dobré činili a ctnostný život vedli přemáhajíc v sobě zlé všeliké, pýchu, lakomství, libosti těla, hněv, nemilost, hořkost, zlobivost i všelikou zlou žádost. Neb *kteří sou Kristovi, ti sou ukřižovali těla svá s hříchy i s žádostmi,*[β] aby mrtvi byli hříchu a živi Bohu a tak *duostojně chodi[li],*[d] jakož apoštol[e] učí, *v povolání svém ve vší pokoře a tichosti*[γ] jsouce zdrželiví, trpěliví, dobrotiví, milosti/ví, [lítostiví, milosrdní, čistí, střídmí, skrovní, stydliví, pokojní, l. 366[a]
dobrého žádostiví] a povolní, ke všelikému skutku dobrému hotoví, z milosti dobře činíce, jsouce duchem lásky vedeni. Neb my tak tomu rozumíme, že kdož má víru boží pravou živou, ten má moc, aby mrtvil v sobě zlé a dělal z milosti skutky dobré, neb dí s. Pavel: *Viera skrze lásku dělá,*[δ] totiž všeliký skutek dobrý a vede život ctnostný, neb ctnost jest moc viery v duchu, že člověk vzdrží se od zlého, v čem přirození jeho mocně stojí[f] [1] podlé řeči svatého Pavla, jakož die: *Nalézám jiný zákon v oudech mých, jenž se*[g] *protiví*[h] *zákonu mysli mé, jenž mě jímá v zákon hřícha, kterýž jest v oudech mých.*[ε] Protož die: *Mrtvěte oudy váše.*[ζ] I protož to mrtvení jest v sobě zlého přemáha[ní][i] mocí viery, slova pravdy, neb die svatý Petr: *Všicku péči přiložte k víře posluhovati. U víře moc a v moci umění a v umění zdrželivost, v zdrželivosti trpělivost*

[a] *Následuje neplatně:* tělu. [b] *Následuje neplatně:* jeho. [c] *Opraveno místo pův.:* modliti. [d] *Opraveno místo pův.:* chodie. [e] *Opraveno místo:* apoštolé. [f] *A III:* stojí mocně. [g] *Následuje neplatně:* mi. [h] *A III:* protivil. [i] *Opraveno místo:* přemáhati.

[α] Ef. 3, 16.—19. [β] Gal. 5, 24. [γ] Ef. 4, 1. 2. [δ] Gal. 5, 6. [ε] Řím. 7, 23. [ζ] Kol. 3, 5.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 6a. (str. 21).*

a v trpělivosti milostivost a v milostivosti bratrské milování
a v bratrském milování lásku.[α] A tak svatý Petr to vypisuje rozdíl
klada, kdo spaseni mají býti a kdo zatraceni, neb tu die: *Kdož*
těch věcí nemají, v temnostech jsou a šámají,[β] totiž na zatracení,
ale kdož ty věci v sobě mají a v tom se ostříhají, dar milosti
f. 366b boží mají / k životu věčnému. Neb v té řeči die opět, že *skrze*
to nejdražší zaslíbení pána Krista jsou oučastni božského přiro-
zení.[γ] A o takovýchť se píše od svatého Pavla, že *jsou chrám*
Boha živého,[δ] neb dávají v sobě místo Duchu Svatému a Kristus
Ježíš přebývá v nich. Neb k tomu jest řeč tato pána Ježíše Krista,
jenž dí: *Kdo má přikázaní má a zachovává je, tenť jest, jenž*
miluje mě, [a kdož miluje mne],[a] *bude milován od Otce mého*
a já budu milovati jeho a oznámím jemu se samého.[ε] A die v té
řeči: *K němu přijdeme a příbytek u něho učiníme.*[ζ] K témuž die
svatý Pavel: *Vzdělávejte se v příbytek boží v Duchu božím.*[b][η]
A s. Ján die: *V tom víme, že přebývá v [n]ás,*[c] *neb*[d] *z Ducha*
svého dal jest nám.[ϑ] [A] k témuž opět die: *Toto píšem vám,*
abyšte tovaryšství[e] *měli s námi a tovaryšství*[e] *náše s Bohem*
Otcem i s Ježíšem Kristem, synem jeho.[ι] Protož vězte z těchto
piesem [apoštolských], že jest blízko pán Buoh těm, kdož mají
spaseni býti, neb *v něm sme živi a v něm se hýbem.*[κ] Netřebať
se rouhati ani posmívati těm, ješto říkají: Ch[tíť][f] svatí[g] býti
a dokonalí,[h] neb každý člověk má to věděti, že musí před stolicí
Kristovou státi, počet vydávaje, za své skutky odplatu vzíti. Protož
f. 367a potřebí bázni boží, / aby s strachem a s l[e]káním[i] své spasení činili
a jedni druhým nápomocni k dobrému byli a v dobrém se rado-
vali a této zprávy apoštolské následovali. Neb svatý Petr učí, aby
podkašíce bedra mysli své střízví a dokonalí měli naději k spa-
sení,[λ] a přivodě[j] řeč boží die: *Svatí buďte, nebť jsem já svatý,*
pán Buoh váš.[μ]

Protož tomu máme rozuměti, že *z něho a skrze něho a v něm sou všecky věci,* jakož die svatý Pavel.[ν] Neb z moci jeho mocí síly posilněni sme a skrze něho moudrosti nabýváme Syna jeho

[a] *Následuje přetržené: a.* [b] *Nad tím připsáno:* svatým; *AIII:* svatém. [c] *Opraveno místo:* vás. [d] *AIII:* že. [e] *AIII:* tovarystvi. [f] *Opraveno místo pův.:* chcee. [g] *Opraveno místo:* svatý. [h] *Opraveno místo:* dokonalý. [i] *Opraveno místo pův.:* se lkáním. [j] *Opraveno místo:* přivodi.

[α] 2 Petr 1, 5.—7. [β] 2 Petr 1, 9. [γ] 2 Petr 1, 4. [δ] 2 Kor. 6, 16. [ε] Jan 14, 21. [ζ] Jan 14, 23. [η] Ef. 2, 22. [ϑ] 1 Jan 4, 13. [ι] 1 Jan 1, 3. [κ] Sk. 17, 28. [λ] 1 Petr 1, 13. [μ] 1 Petr 1, 15. [ν] Řím. 11, 36.

a [jím][a] učeni[b] a zpravo[vá]ni[c] býváme v umění božím a v něm nabýváme dobroty Ducha Svatého, ducha lásky, jíž[d] ustanoveno bývá srdce náše k[e] milosti jeho božské. Neb tou mocí přemáháme v sobě všeliké zlé v žádostech i v těle z ducha nenávistného, vsaté v srdce otce našeho Adama a Evy. A v té moci činíme mocně a v té moudrosti a skrze ni poznáváme dobré věčné a umíme dobře činiti a od zlého se ostříhati, [totiž od chytrosti duchu temností]. A v něm v té dobrotě ducha milujem Boha a bližní v něm, v níž[f] zachováni býváme ode všech milostí zlých, že nemilujem světa ani těch věcí, kteréž na světě jsou a s oblíbením dobré všecko [m]iluj[em].[g]

A tak mají býti věrní kře/sťané, aby [Bohu] hodně chodili, f. 367[b] ve všech věcech líbíce se jemu. K tomuť die svatý Petr: *Snažte se, abyšte skrze dobré skutky jisté váše povolání a vyvolení činili, a to činíce nebudete hřešiti nikdý, ale bude vám hojný dán vchod u věčné království pána Jezu Krista,*[α] neb tam nic poškvrněného nemuož. Protož kdož tam mají vjíti v království, musí nehřešiti z úmysla a vuole, žádné věci, kteréž Buoh nechce a nelíbí, nečiniti, ale všecko, cožkoli člověk činí, má z dobré vuole pojíti v upřímém úmysle ve jméno pána Ježíše v slovu i v skutku. Neb ten rod nový nemá v sobě hříchu, neb jest spravedliv od hříchu skrze pána Krista, jakož svatý Ján die, že *každý, kdož z Boha narozen, spravedlivý jest a nemuož hřešiti, neb símě jeho zachovává jej.*[β] Protož die, že *láska nezávidí, nepopouzí se, nemyslí zlého* [etc.].[γ] ačkoli z strany přirození našeho, zlostným duchem zkaženého, nemáme se z hříchuov vymlouvati, ale nad tím zlým máme sobě stýskati a v nízké pokoře přebývati a řéci s svatým Pavlem: *Nešťastný já člověk! Kdo mě vysvobodí z těla smrti této? Milost [boží skrze] pána Ježíše.*[δ] Protož nic[h] není [k zatracení] těm, kdož jsou v Kristu Ježíši,[h] kteřížto ne podlé těla živi jsou, ale podlé duchu, neb pán Ježíš *umřel za hříchy náše [a] vstal pro ospravedlnění náše.*[ε] A tak jsme spravedliví / f. 368[a] učiněni, že nám se nepočítá za hřích ani váží [takový] proti vuoli a úmyslu nedostatek všední, neb die: *Milujícím Boha [všecky*

[a] *Opraveno místo pův.:* jeho. [b] *Opraveno místo pův.:* učením. [c] *Opraveno místo pův.:* zpravováním. [d] *Opraveno místo:* jim. [e] *Nad:* k *připsáno:* v; *A III:* v. [f] *Pův. bylo:* v něm. [g] *Opraveno místo:* milují. [h] *V A III chybí:* Protož nic < v Kristu Ježíši.

[α] 2 Petr 1, 10. 11. [β] Jan 3, 9. [γ] 1 Kor. 13, 4. [δ] Řím. 7, 24. 25. [ε] Řím. 4, 25.

věci] napomáha[jí][a] *k spasení,*[α] neb skrze to vyvolení boží nevysoko smyslí, vědouce, že z sebe a od sebe nemohou nic dobrého ani co pomysliti, neb kdyby všecky věci učinili, kteréž Buoh chce míti, ještě mají řieci: „Neužitečné slouhy jsme učiněni učini[vše][b] [všecky][c] věci, kteréž sme měli učiniti."[β] Protož nečiní se hodni Boha lidé skrze skutky dobré mnohé, ale Buoh činí je hodné sobě, jakož die svatý Pavel: *Vzácné nás učinil v milém Synu svém.*[γ] A opět die: *Abyšte s radostí díky činili Bohu Otci, že vás hodné učinil v stránku losu svatých v světlosti a vytrhl z temností a přivedl do královstvi milování Syna svého.*[δ]

Protož máme věděti, že nemuožem sami z sebe a od sebe [a skrze se] nic učiniti užitečného k spasení, neb sám pán Ježíš die: *Beze mne nemuožete nic učiniti.*[ε] Protož *z něho a skrze něho a v něm všecky věci sou,*[ζ] kteréž sou nového stvoření u vnitřním člověku. A takovíť mají víru v Boha Otce všemohoucího a v Jezu Krista, Syna jeho, a tak [dálej][d] v Ducha Svatého, neb skrze vieru *přídrží se Boha* mocného, moudrého, dobrotivého a *jeden duch jsou s ním,* jakož svatý Pavel die.[η] A tak *kdož tu vieru*
f. 368[b] *[v srdcích] mají,* jakož svatý Petr[e] die,[ϑ] tiť sou přišli k / spravedlnosti Boha Otce a spasitele Krista Ježíše. A k tomu die apoštol: *Srdcem se věří k spravedlnosti, a[le] ústy vyznání bývá k spasení.*[ι] Protož kdož tu vieru mají, ti[f] spravedliví učiněni sou z viery, jsouce jí [poděleni][g] [v srdcích mocně], ústy vyznávají spasitedlně, o tom svědectví vydávajíce, což v srdcích[h] mají, v pravdě říkajíce: „Věřím v Boha Otce všemohoucího". Ale ti, kdož jie v pravdě nemají, křivé svědectví vydávají, mluvíce to, což není. Jako, by někdo řekl: „Mám teď zlato," maje toliko bláto, křivdu by mluvil, takéž to[to] pravíce se býti synové jeho, nemajíc z božské moci rodu nového jeho, neprávě svědčí o sobě, jsouce toliko z rodu tělesného,[i] z semene hříchem zkaženého. A to skutek jich ukazuje i řeč jich oznamuje, že stojí mocí přirození svého, duchem zlostným štípeného, jakož se toho ovotce ukazuje v skutcích zlých a v řečech mrzkých. Protož i moudrosti boží nemají v rozumu duchovním i nemohou poznati dobrých věcí [věčných], ale smyslem svého těla rozeznávají, vtipným rozumem a přirozeným [a] moudrostí

[a] *A III:* pomáhají. [b] *Opraveno místo pův.:* učinili jsme. [c] *Opraveno místo:* tyto. [d] *A III:* dále. [e] *A I:* Petr, *pod tím:* Pavel; *A III:* Petr. [f] *A III:* že. [g] *Oprav. místo pův.:* poddáni. [h] *Následuje neplatné:* mocně. [i] *Následuje neplatné:* z semene hříchu tělesného.

[α] Řím. 8, 28. [β] Parafráze Jan 5, 30. [γ] Ef. 1, 6. [δ] Kol. 1, 12. 13. [ε] Jan 15, 5. [ζ] Řím. 11, 36. [η] 1 Kor. 6, 17. [ϑ] 2 Petr 1, 1. [ι] Řím. 10, 10.

vyučen[ou][a] a obvyklou [v] umění písma zpravují se i jiné, jsouce přemoženi a oklamáni od ducha lživého a chytrého, *točíce se všelikým větrem učení*[α] a *nikdý k umění pravdy nepřicházejí*,[β] neb *tělesný člověk nemuož poznati, které sou věci Ducha božího*,[γ] ale což tou mou/drostí tělesnou poznávají, to za dobré mají, f. 369[a] jakožto některé spravedlnosti těla svrchní a zemské věci milují a časné, v nichž se srdcem ustavují, a když ty věci hynou aneb některak nejsou po jich vuoli neb kdo jich pohyzdí, při nichž stojí milostí srdce svého, tehdy se ruší i sami také, neb s nimi spojen jest duch jich; protož se v nich bouří a nepokoj činí a o to řeč vypouští nepříkladnou i jiným k zármutku a pohoršení etc. Toť jest všecko proto, že ducha lásky nemají i neodtrhli milosti srdce svého od časných věcí.

Protož činí v nich moc k rozdráždění a k roznícení[b] přirození jich, jakož s. Petr die: *Od čehož kdo přemožen jest, toho i slouha jest.*[δ] Protož nemajíc moci v sobě i nemohou tomu zlému v sobě odepříti a to zlé uhasiti, aby jimi nevládlo a skutku zlého ani [slova][c] neukazo[va]lo, neb to, což jest, ukazuje se dřevo zlé a ovotce zlé, dřevo dobré a ovotce dobré, neb kdož v pravdě vieru mají rodu nového z Boha, ti ji v skutku ukazují, neb v nich moc činí v skutcích i v slovích ovotce ducha. Protož tu se sluší každému z nás opatřiti a právě rozsouditi a sebe zkusiti, jakož apoštol die,[ε] jsme-li u víře Jezu Kristově. Neb pán Ježíš die: *Kdož nevěří, zatracen bude, ale kdož věří, spasen bude.*[ζ] A to jest jistá pravda, kdož tak věří. že ten spasen bude podlé zprávy apo/štolské, kdož má tuto vieru. Protož svatý Petr die: *Aby váše* f. 369[b] *víra a naděje byla v Bohu, duše váše čistíce v poslušenství lásky bratrského milování, v sprostnosti srdce vespolek se milujíce, v druhém narození, ne z semene porušeného, ale skrze slovo*[d] *Boha živého [a zuostávajícího na věky].*[η] K témuž opět, že *Buoh Otec podlé svého velikého milosrdenství porodil nás znovu skrze vzkříšení Ježíše Krista v dědictví neporušené a neposkvrněné a neuvadlé, zachovalé v nebi.*[ϑ] Protož takoví také v pravdě říkají: „Otče náš, jenž jsi v nebesích,“ neb v pravdě sou rod nový z něho a mají dědictví u něho v nebesích i utíkají se k Otci svému nebeskému s prosbou, neb ten rod nový skrze vieru mocí boží zpuosobený skrze moudrost Syna božího v Duchu

[a] *Opraveno místo pův.:* vyučení. [b] *AIII:* různicem. [c] *Opraveno místo pův.:* skutkem. [d] *AIII:* slávu.

α Ef. 4. 14. β 2. Tim. 3, 7. γ 1 Kor. 2, 14. δ 2 Petr 2, 19. ε 1 Kor. 11, 28. ζ Mk. 16, 16. η 1 Petr 1, 21. 23. ϑ 1 Petr 1, 3. 4.

lásky miluje Otce a k němu o všecky věci zření má[a] své skrze Ježíše Krista.

Protož takoví křesťané věrní v duchu a v pravdě ctie Otce a prosby činíc uprošují, což potřebují k svému, spasení, a vieru, kterouž mají v srdci, [tu] ústy vyznávají sobě spravedlivě a Bohu Otci vzáctně skrze Ježíše, s nimiž i my k této vieře se známe svrchu psané i k těm všem věcem dobrým, žádajíce účastni býti všech takových věrných křesťanuov; k[terouž]to][b] i ústy vyznáváme i počet z nie vydáváme každému žádajícímu, že věříme v Boha
f. 370[a] Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země, i v Jezu Krista, Syna jeho jediného, pána našeho etc. Tu víru my s oblíbením vyznáváme a k ní se s doufáním v pravdě známe i ke všem věcem, kteréž příslušejí k životu křesťanskému, jakož piesma prorocká i apoštolská svědčí. A tak věříme o pánu Bohu [i pánu Bohu i] v pána Boha,[1] a tak všem řečem[c] jeho, kteréž mluvil skrze [svaté] své i ještě kdežkoli mluví a učí z Ducha Svatého jeho, i písmom všem napsaným [z vdechnutí Ducha jeho] i všecka zřízení a ustanovení, kdež sou koli [byla] po všem světě i ještě sou, máme za dobré, kterážkoli ustavena sou a zřízena od biskupuov věrných křesťanských, ve jméno Krista pána sebraných v Duchu Svatém, které se věci řídí k chvále boží v církvi Kristově, chválíme je, a co by nám příslušelo, s milostí míníme zachovati a tak za dobré máme k zachovánie, jakož kterého času k vzdělání a ku polepšení a k prospěchu [jsou] věrným křesťanom. A kdožkoli z oumysla by potupoval [a neostříhal], byl by vinen podobně, jako by přikázaní boží zrušil, nejsa poddán tomu [a] neposlouchaje, co pán Kristus skrze posly své řídí. Neb [první] zbor apoštolský sebraný, když ustavili [ně]která ustavení, aby nejedli udáveného a se krví, jakož stojí psáno v Skutcích apoštolských šíř,[α] tak napsali apo-
f. 370[b] štolé spolu v sebrání s mnohými křesťany věrnými, / že *se líbilo Duchu Svatému i nám.*[β] Proto takovým ustanovením věrní křesťané nemají pohrdati, neb to zuostává do dne soudného. [Též] v moci boží Duchem pravdy zpravujíce se v moudrosti boží ve všech služebnostech tvárných a vidomých, mají věrní zprávce [křesťanští] moc přikázati křesťanom věrným, kde [kteří][d] se mají čeho varovati místem a časem [a]neb opět ostříhati, znajíce, co by úraz

[a] *Opraveno místo:* mají. [b] *Opraveno místo pův.:* čemužto. [c] *AIII:* věcem. [d] *Opraveno místo pův.:* čeho.

[α] Sk. 15, 29. [β] Sk. 15. 28.

[1] *Srov. začátek ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 4a, str. 16.*

dalo aneb vzdělání a polepšení viery, lásky i naděje a života ctnostného bylo by.[a]

Tak my věříme a držíme o poslušenství církve svaté. A bychomť měli papeže za církev svatou s zborem je[mu][b] poddaným, chtěli bychom jeho poslouchati rádi s milostí ve všech věcech, neb die pán Ježíš: *Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi hrzí, mnouť hrzí.*[α] Neb má posloucháno býti pod vinou hřícha, co komu přikáží a seč muož býti. Poněvadž jest oud spolu církve svaté z ouduov těla Kristova, má se s nimi ostříhati v jednomyslnosti a v svornosti a v svazku pokoje, jakož apoštol učí: *Mnozí jedno tělo jsme v Krist[u]*[c][β]*, v jedno tělo pokřtěni, jedním duchem zapojeni.*[γ] Nemuož řeci ruka noze: „Skutkuov tvých nepotřebuji.“[δ] *A trpí-li jeden oud, trpí s ním i všichni; pakli se raduje*[d] *jeden, spolu radují se všickni s ním.*[ε] A tak jest svatých obcování spoluúčastenství všeho dobrého z Boha Otce skrze Ježíše Krista, zpuosobeného v Duchu Svatém k oužit[ku][e] života věčného vyvoleným f. 371[a] jeho. Neb opět svatý Pavel k témuž die: *Jedno tělo a jeden duch, jakož povoláni jste v jedné naději povolání vašeho. Jedna víra, jeden křest, jeden pán, jeden Buoh a Otec všech, jenž jest všecko ve všech i po všech i nade všemi.*[ζ] A [tak] tou jednotou církev svatá spojena v Kristu Ježíši. Protož každý oud církve svaté má spolu věřiti a v té jednotě se ostříhati spolu s nimi a ty věci, které sou k vzdělání a k[f] polepšení, činiti, neb hned když přistupuje k Bohu, má věřiti, že jest a hledajících sebe že jest odplatitel, tak ihned má právě smysliti o pánu Bohu, že jeden jest mocný, moudrý a dobrotivý, *z něhož a skrze něhož a v něm všecky věci*[η] a moc jeho moc věčná, všemohoucí, [nepřemožená] a moudrost jeho přede všemi věky, a skrze ni stvořil všecky věci vidomé i nevidomé a všecky věci od něho sou dobré neb v dobrotě Ducha Svatého ostříhá jich a zachovává.

A tak má křesťan věřiti o pánu Bohu, neb tak písma prorocká i apoštolská svědčí, jehož má člověk poznati, jenž jest on sám nejlepší dobré a v něm všecko své dobré má věřiti. Protož dověrné srdce má k němu míti a v duchu milovati, v něm naději maje[g] všech dobrých věcí[h] budoucích skrze pána Krista. Neb v něho také věříme, neb jest moc a moudrost Boha Otce, a nesa

[a] *V AI chybí.* [b] *Opraveno místo pův.:* jeho. [c] *Opraveno místo pův.:* Kristovi. [d] *Originál:* radujem. [e] *AIII:* užitku. [f] *AIII:* ku. [g] *Následuje neplatné:* v. [h] *Opraveno místo:* věcech.

[α] Luk. 10, 16. [β] Řím. 12, 5. [γ] 1 Kor. 12, 13. [δ] Podle 1 Kor. 12, 21. [ε] 1 Kor. 12, 26. [ζ] Ef. 4, 4.—6. [η] Řím. 11, 36.

f. 371[b] všecky věci mocí / slova [svého], jsa zpuosoba podstaty Boha Otce, a nesa všecky věci mocí slova svého,[a] jsa blesk slávy Otce svého,[a] skrze něhož jest nám vykoupení a hříchuov odpuštění i život věčný; neb v nás i rod nový stvořen jest v moci slova jeho a skrze moudrost Ducha jeho zpuosoben a zachovává se v dobrotě Ducha Svatého. A tak má křesťan věřiti o pánu Bohu a v pána Boha Otce všemohoucího, jenž jest stvořil nebe i zemi i všecky věci, neděléce v bytu božském Syna od Otce, skrze něhož sou všecky věci učiněny. Také i Ducha Svatého [ne]máme děliti od Otce i Syna, v němž se zachovávají všecky věci a v němž se zpravují vyvolení boží, neb die apoštol: *Kteříž sou synové boží, Duchem se božím zpravují, v němžto volají: Otče, [Otče].*[α]

Protož věříme [v něho] nedělíce od Otce i Syna, neb die pán Ježíš: *Pošle vám Ducha pravdy a z méhoť vezme a zvěstuje vám, neb všecky věci, které má Otec, méť sou.*[β] Protož Duch Otcuov, Duch Synuov jednota jest, neb Buoh jeden jest, v něhož věřímy a milovati mámy ze všeho srdce, ze vší duše, ze vší paměti,[b] ze vší moci, neb jesţ nejlepší dobré a nám z něho i skrze něho i v něm všecko dobré, protož máme v něho tak věřiti a tak milovati, naději v něm majíce. A tak dále o našem pánu Kristu Ježíši, jenž se počal Duchem Svatým v blahoslavené panně Mariji.
f. 372[a] [A] tak o něm / všecko věříme, což má od věrného křesťana věřeno býti, v slovích i v skutcích v sprostnosti srdce, jakož písma apoštolská a prorocká o něm svědčí, o pánu Bohu i pánu Bohu i v pána Boha.[1] Také i o církvi svaté, ježto se zpravuje Duchem Svatým jeho a očištěna skrze moc vylití krve Syna jeho, neb v něm má vykoupení a odpuštění[c] hříchuov, a jest jedna od počátku vyvolených božích v přirozeném zákoně i Starém i Novém svědectví, a tak i nyní, kdež sou koli po všem světě a budou do dne soudného, s nimiž věříme v Boha v jednotě přebývání těla Kristova, jenž jest hlava církve, jímž sme spojeni a v oučastnost uvedeni všeho dobrého svatých obcování, jakož věříme spolu i hříchuov odpuštění i vzkříšení blahoslavené života obnoveného, pánu Kristu podobného, v světlosti jako slunce a tehda die pán Ježíš: *Poďtež, požehnaní, přijmete*[d] *království nebeské, kteréž vám připraveno od Otce mého od ustavení světa.*[γ]

[a] *V AIII chybí:* svého × Otce svého. [b] *V AIII následuje:* a. [c] *AIII:* očištěni. [d] *AIII:* přijměte.

[α] Řím. 8, 14. 15. [β] Jan 14, 17; 16, 13. 15. [γ] Mat. 25, 34.

[1] *Srov. pozn. 2 na str. 16.*

Toť jest ta církev svatá, chot Kristova milá, skrze posly jeho
zasnoubená, pro niž jest na svět přišel [v ponížení] a v chudobě
by[dlel][a] a pracoval až do krvavého potu, na utrpení se vydal až
do ukrutné smrti a krev vytočiti z svého těla dal a tak sprave-
dlivě jí dobyl, dluh za ni zaplativ,[b] s Otcem smířil, vzácnou ji
učinil a milou sobě, očišťuje ji v slovu života, aby neměla po-
škvrny / ani vrásky ani co mrzutého, ale aby byla svatá a ne- f. 372[b]
poškvrněná před obličejem jeho v lásce,[α] neb tak apoštol die
o té církvi, že *rozlita jest láska v srdcích našich skrze Ducha
Svatého, kterýž jest dán nám.*[β] Neb to přikázani vydal své choti
pán Ježíš, aby se [vespolek] milovali, řka[c]: *Přikázaní[d] nové dávám
vám, abyšte se vespolek milovali,[d] jakož sem já miloval vás.
A po tom poznají všichni, že jste moji učedlníci, budete-li míti
milování vespolek.*[γ]

A tak podlé řeči pána Krista máme znáti údy jeho vyvolené
k spasení, když se vespolek milují v duchu, v druhém narození
a skutečně posluhují v milosti životem i [statkem].[e] Neb tak mi-
loval nás pán Ježíš, pro nás chudíčký a ponížený na světě byl,
mnohá hanění a potupování přijal na se a tak pracoval, z veliké
lásky své tělo ztryzňovati dal, až i ukrutnou smrt podstoupil a tak
[dílo] dokonal, kteréž[f] [mu] Otec dal a své choti církvi svaté též
přikázal tak po sobě jíti tou ouzkou cestou. Protož ho následují
jeho vyvolení a poslouchají z milosti, chudobu podstupují a jedni
za druhé [se] vydávají,[g] v práci se poddávají, hanění, ouzkosti
podstupují, vězení i smrt. Neb v tom spravedlnosti božie dokazují
berouc ty věci na se, kteréž na Kristu byly, ve všech věcech po-
slouchajíce skrze Ducha lásky, / neb tak opět řekl [pán Ježíš choti f. 373[a]
své]: *Toť vám přikazuji, abyšte se vespolek milovali, [a] ač vás
svět nenávidí, vězte, žeť jest mne prvé [než vás] nenáviděl.*[δ]
*A poněvadž otce čeledního nazvali sou Belzebubem, čím více domácí
jeho.*[ε] Protož také [tak] věříme o církvi boží, že má dokazovati té
jednoty tak jeden každý oud těla Kristova duchovního, jedni druhým
statkem i životem posluhujíce, neb svatý Ján die: *Dlužníci sme za
bratří náše položiti [i životy náše]. A kdo má statek tohoto
světa a uzří bratra svého nouzi trpícího a zavře střeva svá před
ním, kterak jest láska boží v něm?*[ζ] [Protož lásky i viery každý

[a] *Opraveno místo pův.:* byl. [b] *A III:* zaplatil. [c] *Opraveno místo pův.:* řkouce. [d] *V A III chybí:* Přikázaní ⨯ milovali. [e] *Opraveno místo:* skutkem. [f] *Opraveno místo:* kteréhož. [g] *Opraveno místo:* vydávajíce.

[α] Parafráze Ef. 5, 25 sl. [β] Řím. 5, 5. [γ] Jan 13, 34. 35. [δ] Jan 15, 17. 18. [ε] Mat. 10, 25. [ζ] 1 Jan 3, 16.

musí tím dokazovati], neb tak apoštol die: *Kdož nemá péče o své bližní, viery jest zapřel a horší jest než pohan.*[α] A opět die: *Jedni druhých břemena neste a tak naplníte zákon Kristuov, totiž milování.*[β]

Také druhé mají věrní křesťané trpěti od světa všeliká protivenství do stracení statku i života, *zlého za zlé nečiníce, ale ještě [jim] dobré věci obmejšlejíce*[γ] a za ně se pánu Bohu modlíce, neb tak pán Ježíš učil i činil i jeho milí apoštolé. Protož tak se mají míti věrní křesťané, spoluúdové Kristovi vespolek k sobě i k nepřátelom, neb tak zde církev svatá na zemi rytěřuje nedadúci se odloučiti od lásky, neb v ní přebývá v jednotě s Bohem skrze Krista Ježíše v Duchu Svatém i vespolek s sebou / jako jedno srdce a jedna duše radujíc se
f. 373[b] spolu pravdě. Protož die apoštol: *Ovotce Ducha láska, radost, pokoj.*[δ] A protož se jest pán Ježíš za ně Bohu Otci modlil řka: *Otče, posvěť jich v pravdě, [řec tvá pravda jest.*[ε]*]* Dále die: *Já za ně posvěcuji sebe samého, aby i oni byli posvěceni v pravdě. Ne za ně prosím toliko, ale i za ty, kteříž mají uvěřiti skrze slovo jich v mě, aby všickni jedno byli, jakož ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni jedno byli v nás.*[ζ] Opět die tudíž: *Aby milování, kterým's miloval mě, bylo v nich a já v nich.*[η] Neb k témuž die: *Kdo v lásce přebývá, v Bohu přebývá a Buoh v něm.*[θ] Protož apoštol die: *Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Zamúcení-li čili soužení čili protivenství čili hlad, čili nahota [čili nebezpečenství] čili meč* [etc.] *Jakož psáno jest, že pro tě mrtveni býváme celý den, domněni jsme jako ovce k zabití. Ale v těch ve všech věcech přemáháme pro něho, jenž nás miloval, neb jist sem, že ani smrt ani život ani andělé ani knížatstva ani moci ani přítomné věci ani budoucí ani síla ani vysokost ani hlubokost ani stvoření [jiné] které bude moci nás odloučiti od lásky boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, pánu našem.*[ι] Protož tak my věříme podlé piesem o volených božiech i o všech věcech, jakož pán Buoh chce věřeno míti příkladem první církve svaté na základ apoštolský a prorocký vzdělan[é][a] v Kristu Ježíši. Amen.[b]

[a] *Opraveno místo:* vzdělání.

[b] *V AI pokračování tohoto kusu se nalézá až na f. 379b. K tomu také poukazuje připisek ke konci f. 373b, psaný rukou Orlíkovou:* Viz dále přes pět listuo k tomu předce. *Totéž znamení, jako zde, nalézá se pak opět na počátku f. 379a a označuje počátek dotčeného pokračování. V AIII jest tekst nepřerušen. Proto také zde kladu to, co je v AI až na fol. 379a hned bezprostředně za tím, co je na f. 373b, ač na f. 374a následuje kus nadepsaný:* Bratřím a sestrám do zborů.

α 1 Timot. 5, 8. β Gal. 6, 2. γ Řím. 12, 17. δ Gal. 5, 22. ε Jan 17, 17. ζ Jan 17, 19.—21. η Jan 17, 26. θ 1 Jan 4, 16. ι Řím. 8, 35.—39.

§ Ještě nětco krátce položíme o zpráv§cích[a] a o pastýřích f. 379[a]
církve [svaté], kterací mají býti a kterak je mají přijímati a po čem znáti, a také napíšem krátce o svátostech, kterak držíme a věříme.

Ale nejprvé o kněžích podlé řeči svatého Pavla k Timoteovi a k Titovi, ješto píše o nich, tak o nich držíme,[b] aby přijímáni byli a potvrzováni podlé toho [tak], jakož zpráva apoštolská svědčí, neb jiní se k té církvi nehodí než ti, kteříž učení pána Krista ostříhají. Neb kdož řeči pána Krista zachovává, ten učedlník Kristuov jest a pravdu zná; neb *povede-li slepý slepého, oba v jámu upadneta.*[α] Protož takovíť se zboru božímu nehodí, neb die svatý Ján věrným křesťanom: *Zkuste duchuov, jsou-liť z Boha.*[β] Protož kteréhožkoli mají mieti pastýře a učitele, má zkušen býti, má-li dary božie, aby jimi posluhoval[c] k oužitku[d] spasení, neb jakož svatý Petr die, *aby byli dobří*[e] *rozdavačí daru božího, kterýž přidává Pán,*[γ] *aby z Boha před Bohem v Kristu mluvili,*[δ] *majíce řeč moudrosti a řeč umění,*[ε] *také osvícení umění*[ζ] *jasnosti božie v tvář Krista Ježíše,*[η] *aby odkrytou tváří slávu Páně spatřovali, v týž obraz proměněni byli, od světlosti v světlost od Ducha božího.*[ϑ] / Tak s. Pavel píše o kněžích křesťanských, f. 379[b]
že takou služebnost mají mieti, podlé níž i milosrdenství docházejí od Boha, aby [se][f] nezpravovali uměním řemeslným, moudrostí těla, vtip[u a][g] rozumu přirozeného a v učení přivyklého, neb tím cizoloží slovo božie a [v] chytrosti chodí, neb takoví *slepí jsou a vuodce slepých,*[ι] nepřebývajíce v sprostnosti Kristově, nemají zjevení pravdy. Ale[h] apoštol die o sobě i o jiných [učitelích],[h] že *učí z toho, což jim Buoh zjevuje skrze Ducha*[i] *svého,*[κ] a vydávají se a poroučejí každému člověku k rozsouzení a k trestání, jest-li co na nich proti Bohu. Protož potom se má znáti každý posel Kristuov, že z Ducha pochodí [zdravé][j] naučení z[k] vnitř srdce čistého v svědomí dobrém, jakož apoštol die opět: *Jakož vydává nám svědectví svědomí náše, že z upřímnosti*

[a] *V AI slova:* Ještě nětco × o zprávcích *jsou psána tučným červeným písmem. Iniciálka:* I *psána jest černě.* [b] *AIII:* držme. [c] *Následuje neplatně:* k životu věčnému. [d] *AIII:* užitku. [e] *Opraveno místo:* dobrý. [f] *Oprav. místo pův.:* jí. [g] *Opraveno místo pův.:* vtipností. [h] *Opraveno místo pův.:* učedlnících. *V AIII chybí:* Ale × učitelích. [i] *Následuje neplatně:* pravého. [j] *Opraveno místo pův.:* pravé. [k] *Opraveno místo:* ze.

[α] Luk. 6, 39. [β] 1 Jan 4, 1. [γ] 1 Petr 4, 10. [δ] 2 Kor. 2, 17. [ε] 1 Kor. 12, 8. [ζ] 1 Kor. 1, 5. [η] 2 Kor. 4, 6. [ϑ] 2 Kor. 3, 18. [ι] Mat. 15, 14. [κ] 1 Kor. 2, 10.

a v čistotě,[α] *ne v naučení lidské moudrosti [slovích],*[a] *ale Ducha, kterýž z Boha jest, a z toho mluvíme.*[β] Protož po tom dvém má poznán býti každý pastýř, jehož hlas ovce Kristovy slyšeti mají, po duchu a po skutcích, neb tak piesma svědčí apoštolská, a jiného žádného nemají poslouchati, nemohou-li o něm naděje míti a dověření, že [by] z Ducha božího bylo naučení a služebnost, kterouž činie, že Duchem božiem se zpravuj[e][b] a lidem z lásky posluhuj[e].[c]

f. 380[a] A[le][d] že jinak jest při kněžiech i při lidech, to, což činí /
⟨činí⟩ u pochybování i u vrtlání a v nejistotě. Neb ovce mají znáti
hlas pastýře svého a pastýř má znáti ovce své[γ]; a poněvadž sebe
neznají po skutcích a po duchu, protož což činí, v nevěře činí.
Poněvadž kněz sám sebe nezná, kterak muož jiné znáti? Též
i lid. Protož zjevně mluví a široce na kázaních hlásají to, aby lidé
za vieru drželi, že kněz zlý má moc z ouřadu Kristova posluhovati
slovem i svátostmi k oužitku spasení a že hřiechové jeho
a bludové ouřadu jeho neškodí. Též dovodí, že kněz má posluhovati
zlému člověku, ač ví, že jest zlý, neb pán Ježíš [Kristus]
posloužil Jidášovi. A tak toho obého dovodí ďáblem, Jidášem
a Kaifášem.[1] Ti duovodové jsou k oklamání lidí o duše, neb poněvadž
věří, že se jim posluhuje z slova pravdy v moci ducha
zlého, tehdy spasení v něm jest; ale to jest proti vieře křesťanské.
Než dovodí oni, neb nemají rozeznání mezi slovem z Ducha božího
pošlým a z duchu zlého, neb pán Ježíš die, že *těm, kdož
sou vně, všecky věci se v podobenství dějí,*[δ] protož soudí slovo
a slovo hlasité: kterýžkoli kněz die ta slova, že jest tak již posvěceno
jednostajně, nesoudíc toho, [kde][e] jest slovo v pravdě,
f. 380[b] že v srdci čistém a v svědomí dobrém, neb die: *Koho jest Buoh /
poslal, slovo boží mluví.*[ε] K témuž die svatý Petr: *Vám jest kázáno
Duchem Svatým, poslaným s nebes, veňžto žádají andělé
patřiti.*[ζ] Protož slova taková jsou slova života, neb pán Ježíš die:
Kdož zachovává řeč mou, smrti neokusí na věky.[η] A takové
slovo nepocházelo z ďábla ani z Jidáše ani z Kaifáše,[2] nebo tu

[a] *AIII:* slov. [b] *Opraveno místo pův.:* zpravují. [c] *Opraveno místo pův.:* posluhují. [d] *Následuje neplatné:* jestli. [e] *Opraveno místo pův.:* že.

[α] 2 Kor. 1, 12. [β] 1 Kor. 2, 13. [γ] Parafráze Jan 10, 14. [δ] Mk. 4, 11. [ε] Jan 3, 34. [ζ] 1 Petr 1, 12. [η] Jan 8, 52.

[1] *Srov. SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH str. 83 sl., 109 sl., 115—116 sl., 120 sl.*

[2] *Srov. pozn. 1.*

jeho není, Buoh jeho neposlal ani v kterém knězi skládá, hříchu poddaném, v srdci nečistém, jakož die svatý Jakub,[α] že z jedné studnice nemuož obé pocházeti.

Protož vězte, že kněží i lid, kterýž[a] těm duovoduom věří, nerozumějí pravdě a hlasu božího nevědie ani ho kdy slyšeli[b] [podlé toho, jakož dí pán Ježíš: *Kdo jest z pravdy, slyšíť hlas muoj*,[β] ale o takových dí, že *sou hlasu jeho nikdý neslyšeli*[c]],[γ] neb sou ku pánu Kristu nikdý nepřicházeli podlé toho, jakož die: *Žádný nemuož přijíti ke mně, jediné kohož muoj Otec přitrhne ke mně, neb psáno jest v prorocích, že budou všickni učení božie a ten, jenž jest slyšal od Otce, naučil se jest a přijde ke mně, [a což přijde ke mně], toho já nevyvrhu, ale vzkřísím v den poslední.*[δ] Protož podlé piesem potřebieť se lépe na pravdu poptati, kdož chce spasen býti, neposlouchaje ďábla ani Jidáše ani Kaifáše[1] ani zlého kněze, ale raději pána Krista i milých apoštoluov i všech těch, kdož týmž duchem chodie, slovem se božím zpravujíce a jiným tím posluhujíce etc.

Ale již sou se kněží v té vieře utvrdili a lidi ustavili. Ale pán Ježíš s pilností kázal se / zlých varovati a hlasu jich neposlou- f. 381[a]
chati a také přikázal, abychom těch poslouchali, kteréž on posílá ješto mají v pravdě slovo boží.[d] K témuž apoštol die: *Následuojte těch, kteříž tak chodie, jakož máte příklad náš, neb mnozí chodí, kteréž sem vám prvé oznamoval i ještě s pláčem oznamuji, že takoví sou nepřátelé kříže Kristova, jichžto Buoh břicho jest, chvála v pohanění, konec v zatracení jest, [ješto] zemské věci čeníchají.*[ε] Opět k témuž die vystříhaje: *Viem zajisté, že po mém odjití přijdou vlci draví neodpouštějíce stádu.*[ζ] K témuž die svatý Ján vystříhaje od nich věrné křesťany, že *Antikrist přijde a již mnozí sou.*[η] Protož slušíť nám k tomu prohlédati[e] a tomu rozuměti, že sou falešní proroci za apoštoluov v první církvi neprospívali lidem k spasení, ale škodili více. Protož nad to Antikrist, kterýž přišel ve všelikém svedení nepravosti, neprospívá k spasení, ale škodí. Protož pán Ježíš i apoštolé vystříhali sou od nich a nejvíc v poslední časy.

Ale již sou se kněžie v té víře utvrdili i lid též ustavili, že prospívá Antikrist k spasení jako i Kristus, též poslové jeho jako

[a] *AIII:* kteříž. [b] *AIII:* slyšali. [c] *AIII:* neslyšali. [d] *Na tím připsáno touž rukou:* jeho. [e] *V originále opraveno v:* pohleděti.

[α] Parafráze Jak. 3, 12. [β] Jan 18, 37. [γ] Jan 5, 37. [δ] Jan 6, 44. 45. [ε] Fil. 3, 17.—19. [ζ] Sk. 20, 29. [η] 1 Jan 2, 18.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 626*

i Kristovi. A to jest zjevná věc v Čechách i v Moravě, neb kněží na kázaní hlásají i jinde lidu mluvíce, též i lidé jedni druhým
f. 381[b] [rozprávějí],[a] že papežové s / kardinály, s biskupy jsou Antikrist, ješto svatokupectví zamyslili i[b] jiné zlé věci a bohatstvím vládnou, rozkošní sou etc: též i kněží [že] jsou Antikristovi poslové, svatokupci, kuběnáři pravíce, že kdož z kalicha krev božie[c] pie, že smrtedlně hřešie a kacíři sou. Pak těmi příčinami i jinými vespolek se vadí, potupujíce jedni druhé za úhlavní kacíře mluvením a zpíváním a z toho se bouří jedni proti druhým zlostí a nenávistí i k vraždám se zbuzují,[d] ale proto s tím se vším i s největšími hřiechy o papeži věřie i o jeho poslech, že moc mají ouřadu poselství Kristova a že jest náměstek svatého Petra.[1] Protož k nim jdou pro úřad moci[e] poselství toho a tak od jeho biskupuov potvrzení berou posluhování svátostí a klekají a modlé se k jich posluhování,[f] jako říkají, tělo božie a v témž lid ustavují, k kterémuž přijdouc posluhují, aby klekali a modlili se tělu božímu, kdežkoli který kněz pozdvihuje, nese neb postaví, a by pak nejhorší byl neb kacíř etc.

Ó, by to pán Buoh v srdce dal lidem, aby mohli pomysliti[g] a tomu porozuměti přehroznému zavedení, ďáblovu zklamání, že tak oslepil srdce, aby nemohli prohlédnouti a poznati, kde se to vzalo [a] odkud přišlo, poněvadž pán Kristus i apoštolé v první církvi o tom nic nevěděli ani piesma ostavili. Než to utvrzují
f. 382[a] kněžie mocí světskou; / když by moci světské v panování neměli, hned by duovodové jich padli, nestatčila[h] by moudrost učení pohanského, neb jest to proti vieře křesťanské a odporná věc písmu prorockému i apoštolskému etc. Neb tak smyslíce dovodí sobě, že místo pána Krista Antikrist a místo apoštoluov jeho Antikristovi poslové prospívají lidem k spasení. Tak smyslé, jakž[i] rozumějí, a tak mluvie, jakž vědie, neb oslepila zlost srdce jich, jakož pán Ježíš die, *aby vidouce neviděli a slyšice neslyšeli a srdcem nesrozuměli,*[α] co jest pravda slova božího v moci Ducha jeho, jakož die: *Kdož slyší hlas Syna božího, by mrtev byl, ožive.*[β] A opět die: *Slova má duch a život sou.*[γ]

[a] *Opraveno místo pův.:* pravi. [b] *AIII:* a. [c] *AIII:* krev božie z kalichu. [d] *AIII:* vzbuzují. [e] *V AIII chybí.* [f] *Nad tím připsáno:* posvěcování; *AIII:* posvěcování. [g] *Následuje přetržené:* to. [h] *AIII:* nestatčilať. [i] *Oprav. místo pův.:* jakož.

[α] Mat. 13, 13. [β] Jan 5, 25. [γ] Jan 6, 63.

[1] *Srov. SPIS O DOBRÝCH A ZLÝCH KNĚŽIECH str. 88 sl., 109 sl., 115 sl., 120 sl.*

Protož neznajíce mluví[a] a soudí též slova hlasu ducha ne-
čistého, jenž řekl: *Syn božie jest.*[α] Ta pravda toho hlasu ducha
nečistého neměla v sobě pravdy slova božího, nelíbila se Bohu
a lidem škodlivá byla, protož pán Kristus přikázal [mlčeti].[b] Takéž
apoštol když z duchu nečistého slyšal [slova] o sobě, že sou
slouhy Boha nejvyššího a cestu pravdy zvěstují, přikázal mlčeti
a vyvrhl jeho,[β] neb ta pravda nebyla v pravdě slova božího, jakož
apoštol mluvil: *Není přirovnání jako tma k světlosti.*[γ] Neb slovo
z / Ducha pána Krista jest moc božie, ješto v lidech dělá život, f. 382[b]
jakož apoštol die.[δ] Ale slovo z ducha nečistého, skrze kohož se
koli mluvie, kteroukoli formou slova bera piesma nejlepší k slo-
vuom svým, duch svůj nečistý vypouští, jest slovo k smrti, neb
pochodí z vražedlníka lež v duchu [moc] k otrávení. Protož da-
leký rozdiel posluov Kristových, ješto v moci Ducha božího
[hlasem][c] pravdu oznamují, od posluov Antikristových, ješto z moci
ducha zlého k tráveni[ně] jedovaté[d] hlas slova mluví v formě
slova božího. Proto[ť][e] vždy samo v sobě zlé jest, což pochodí
z moci slova jich v duchu nečistém. Jako, by podával jedu v zlatém
koflíku, vždy by smrt jemu uvodil, kdo by se z něho napil, neb
jest trávenina jedovatá k smrti připravená, v čem jest koli. A když
jest v zlatém koflíku, tehdy jest pod jménem pravdy lež přikrytá
k oklamání, neb kdyby zlé zjevně bylo, vystříhali by se lidé, ale
toto k zlatému koflíku hledí lidé tělesní a tak oklamán jest
tejměř[f] veškeren lid pod jménem křesťanským. Ač svatý Ján napsal
v Zjev[e]ní[g][ε] k výstraze, však proto tomu nevěří, ale vždy usta-
vičně z něho pijí všickni oborem, leč koho pán Buoh jako po
zrnečku na vinici upabíral[1] aneb jako hrozníkuov nalezl několiko
[spolu vy]volených jeho, ješto nechtí z toho kof/líku píti, z ruky f. 383[a]
její ohavné tráveniny.[ζ] Protož se na ně bouří a krve [jich] žízní,
poněvadž oni nechtí z koflíku ruky její ohavnosti píti, [ona krev
jich chce vždy píti], jakož se to děje po všecka[h] léta, že ji pije,
dovodíce [sobě] Jidášem, Kaifášem a ďáblem svého úřadu, že nej-
horší kněz má moc pána Krista k posluhování užitečně lidem
k spasení.[2]

[a] *Opraveno místo původního:* mluvení. [b] *Následuje neplatné:* nemluviti. [c] *Opraveno místo pův.:* v hlasu. [d] *Opraveno místo:* jedovatě. [e] *Opraveno místo pův.:* protož. [f] *A III:* teměř. [g] *Opraveno místo:* zjevne. [h] *A III:* všeliká.

[α] Mat. 4, 3. 6. [β] Sk. 16, 17. [γ] 2 Kor. 6, 14. [δ] Parafráze 1 Jan 5. 11. 12. [ε] Zj. 17, 4. [ζ] Narážka na Zj. 18, 3.

[1] *Srov. A I f. 81[a]. 140[a]. 171[a]. 188[b]. 208[b].*

[2] *Srov. pozn. 1 na str. 626.*

Také sme toto napsali pro vystřežení, kterak my o tom smyslíme a tomu rozumíme. Otevřiž pán Buoh oči některým, aby prohlédli a poznali a od zlého odstoupili a dobrého se přídrželi.

Ale mohl by někdo řéci: „To vy již nevěříte o kněžích,
kteříž v moci úřadu papeže moc svého úřadu zakládají, a druhé
že tu službu v smyslech jeho a v ustaveních vedou, a třetí že
světu slouží, lidu pyšnému, lakomému, rozkošnému a jinak ne-
řádnému, a spasením je bezpečí, a čtvrté, že vidíte v témž ouča-
stenství světa, chvály, cti, bohatství, rozkoší a tak i v jiných
věcech jsouc spolutovaryší v oučastenství hřícha, a proto ste[a]
nad nimi pochybili a od nich odstoupili, nemohouc věřiti, by oni
v pravdě posluhovali slovem božím i svátostmi. Ale kterak pak
věříte o kněžiech křesťanských pravých [a] o tom, kdyby který
f. 383[b] z nich padl v / hřích neb v blud a lid, kterému by posluhoval,
nevěděl by?“

Tak držíme [o tom], že má býti člověk dobrého svědomí i[b] svě-
dectví nemaje hříchu ohyzdného. A takový má býti od křesťanuov
věrných vyvolen[c] a v ten ouřad žádán. A když tomu s milostí povolí.
má býti potvrzen rukou vzkládáním od biskupa. A to jest pak dobré,
aby se s postem zaň modlili pánu Bohu, aby mu přispořil darův
Ducha svého. A o tom sme svrchu psali šíře.[1] A ten nejprv má
posluhovati slovem božím a modlitbami podlé příkladu apoštolského
a potom svátostmi těm, kdož sou dali místo slovu božímu a v něm
se ostříhají. A jestliže by takový padl v hřích neb v blud a v tom
posluhoval a lid toho naň nevěděl, proto by ten lid nebyl účasten
toho zlého, v [n]ěmž[d] jest on, poněvadž oni jemu toho nepovolují,
ale při služebnosti učinil by jim pán Buoh k žádosti jich a k prosbě;
jak by kdo zpuosoben byl skrze Krista Ježíše, [naplnil by] v moci
církve a k víře jich. Ale proto nebezpečenství a umenšení lidu strany
kněze jest, neb nepomáhá jim skrze víru živou a modlitbu[e] Bohu pří-
jemnou a slovem pravdy Ducha božího, neb viera jeho mrtvá jest
a modlitby Buoh nepřijímá a slova pravdy moci božie nemá v srdci
f. 384[a] svém, / protož nemuož posluhovati tím, čeho nemá, ale věcmi jalo-
vými a mrtvými posluhuje z hlasu paměti a z litery písma a vidomými
tvárnými věcmi v živlech bez pravdy. Ale když by zvěděli naň
blud neb hřích, již jím mají pohrdati jako zmařenou solí a z oučа-
stenství zboru vyobcovati a tak potlačiti [jako zmařenou suol,[f] ješto

[a] *Opraveno místo:* sme. [b] *AIII:* a. [c] *AIII:* vyvolen věrných. [d] *Opraveno místo:* čemž. [e] *Opraveno místo pův.:* modlitbau. [f] *Oprav. místo:* solí.
[1] *Str. 625 sl.*

se k ničemémuž nehodí], nechtí-li jeho účastni býti v tom zlém. Ale když by v pokání shledán byl a opraven byl, mají to opatřiti starší kněží, má-li dary boží k posluhování, aby jej v ten úřad zase přijali [ku posluhování], pakli nemá, ale aby mezi obecnými zuostal v životě kajícím etc.[1] To se pieše o těch kněžích, kteříž skrze dveře vcházejí [do ovčince, jimž vrátný otevřel, to jest skrze Krista do zboru božieho, souce Duchem pravdy vedeni]. Ale o těch to[a] nemuož býti mluveno, ješto se o nich die, že *sou nevešli dveřmi, jimž vrátný neotevřel, ale že sou lotři a zloději a rozptylují ovce Kristovy a dávi.*[α] Ne[b][b] ti kněží jsouce v milosti božie bez hříchu smrtedlného i bez bludu všelikého, vedeni jsouce Duchem lásky, aby v dobrém úmysle k práci k prospěchu spasení bližních byli, ješto jim smysl viery pána Krista poznati se dává a písmům rozum[c] otvírá, tiť skrze pána Krista jdou v ouřad jeho, přijímajíce moc skrze víru Ducha jeho v slově pravdy. Takovíť posvěceni jsou v Duchu pravdy i / prospívají k oužitku f. 384[b]
spasení lidem.

Pak ti kněží křtíti mají ty, kdož věří v pána Krista Ježíše a naučení přijímají skrze zprávu apoštolskou v slovu božím, jakož pán Ježíš die: *Jděte a učte je všem věcem, kteréž sem vám přikázal.*[β] A svatý Petr die: *Činí vás spaseny křest, ne těla obmytí, ale dobrého svědomí dotázaní.*[γ] Opět die: *Věrou očišťuje srdce jich.*[δ] Protož tak jest křest v pravdě Ducha božího, když člověk všech hříchuov zuostal a ustavil se v dobrém svědomí, věře, že mu pán Bůh odpustil, [a již[d] ou]mysl má i vuoli všeho zlého se varovati a v dobrém trvati, ostříhati se v přikázaních božiech, zachovávaje řeči pána Krista v naučení apoštolském, vuoli má a úmysl, než by toho ustoupil aneb nětčemu zlému svolil, radči[e] by všecko stratil, čímž vládne, i život. Takovíť jsou hříchuom mrtví a spravedlnosti živí. Tenť jest [křest] v Kristu Ježíši, protož podlé dobrého svědomí dotázání a viery, kterouž v srdci mají a ústy vyznávají, že věřie v Boha Otce i v Jezu Krista, Syna jeho. A kněz má slova mluviti, jakož zachovávali apoštolé a tak má je pokřtiti maje vieru a úmysl, že kněz svrchovaný Kristus křtí je v Duchu Svatém a v smrti své očišťuje je krví svou od poškvrny hříchuov a obnovuje je v duchu druhého narození [skrze vzkří]/šení své. A tak vodou umytí jsouce f. 385[a]
věří, že v slově života, koupeli druhého narození, jsou umytí.

[a] *AIII:* toho. [b] *Opraveno místo:* ne že. [c] *Opraveno místo:* rozumu. [d] *Opraveno místo:* i. [e] *AIII:* radše.

[α] Jan 10, 2. [β] Mat. 28, 20. [γ] 1 Petr 3, 21. [δ] Sk. 15, 9.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 12a (str. 38).*

Pak dietky věrných křesťanuov, jakož přijaty[a] jsou v první církvi, tak i nyní držíme, že má býti jim křest v naději vyvolení k spasení ve jméno Otce i Syna i Ducha Svatého v té pravdě, jakož sme svrchu napsali,[1] i s těmi se všemi věcmi, kteréž sou k polepšení. Také jest dobré při tom pánu Bohu se modliti, aby Kristus Ježíš od hříchu přirozeného očistil [je] skrze zaslouženie své a dal Ducha svého Svatého, křtě je v Duchu Svatém. Pak rukojmě mají býti nejméně tří jestliže by otec a mátě obmeškali aneb zemřeli, aby je na práci vzali a vychovali a k dobrému vedli a ze zlého trestali, ale když by dorostlo a k rozumu přišlo, aby mohlo samo za se[be] odpovídati, tehdy jej postavili před pastýře [svého] a svědectví o něm aby vydali, že z milosti dobře činí a zlého se varuje a tak zachovává přikázaní božie, ostříhaje se v naučení apoštolském. Také tázáno má býti, chce-li v tom trvati a toho neproměňovati a neustupovati až do smrti. A když srozuměli, že hodné jest jeho potvrditi, vložil naň rutce ustavuje jej v zboru křesťanském a také zaň se pánu Bohu
f. 385b pomodlili, aby posilnil a potvrdil a setrvati / dal, a tak v líce udeře[ní] mohlo býti na znamení, že má pro Krista trpěti. Pakli poznali, že svět miluje a ty věci, kteréž na světě jsou, a hříchův se nevaruje, zprávy apoštolské neostříhá a tak u vieře pána Krista nestojí, nechali jeho neb ji mezi světskými lidmi[2] a v zbor jeho nepřijímali, leč by pokání činil [etc.].

Pak takové křesťany přijímali k obcování těla a krve Krista Ježíše majíc o nich dověření, že sou oudové církve svaté. Jakož nás tiem nejvíce potupují a k smrti odsuzují mluvíce. že nevěříme o těle božím, než toliko že památku večeře činíme, aneb opět, že chléb lámeme požehnaný na památku jeho, kterýž za nás zrazen, a opět řkou, že my držíme, že ten chleb požehnaný jest znamení těla Kristova, kteréž sedie na pravici. a že bychom my toliko znamení přijímali, a opět, že beránka jíme u veliký čtvrtek:[3] to jsou všecko[b] křivá mluvení a nepravá svědectví, neb nikdý sme toho nedrželi ani psali ani mluvili, ale my věříme a vyznáváme, jakož pán Kristus řekl a rozkázal činiti a apoštolé tak o tom věřili a činili a také napsali a první církev[c] křesťanská toho ostříhala, jakož o tom svědčí evandělistové[d] a apoštol též s nimi se

[a] *V AI jest napsáno:* přijati *a nad tím touž rukou:* přijímáni. [b] *AI:* všecka. [c] *Následuje neplatné:* tak toho. [d] *AIII:* evangelistové.

[1] *Str. 631.*
[2] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 12b (str. 40—41).*
[3] *Viz pozn. 3 na str. 46.*

srovnává a rozumí tomu, co jest pán Kristus / mluvil, i napsal f. 386[a]
o tom šíře řka, *že pán Ježiš, kterou noc zrazen bíše, vzal chléb a dieky činil a lámal a řekl: „Vezměte a jezte, toť jest tělo mé, kteréž za vás zrazeno bude! To čiňte na mé spolupamatování!“ Též i kalich, když večeřel, řka: „Tento kalich nové svědectví jest v mé krvi. To čiňte [kolikrátkoli píti budete] na mé spolupamatování! Neb kolikrátkoli*[a] *jísti budete chléb tento a kalich píti, smrt Páně zvěstovati budete, až i přijde.“ Protož kdožkoli bude jísti chléb tento a kalich [Páně] píti nehodně, vinen bude tělem a krví Páně. Ale zkus sám sebe člověk a tak z toho chleba jez a z kalicha pie,*[b] *neb kdož jie a pie nehodně,*[c] *soud sobě jie a pie,*[c] *nerozsuzuje těla Páné.*[α] Opět s. Pavel die: *Jakožto opatrným diem: Vy sami suďte, což pravím, kalich dobrořečení, jemuž dobrořečíme, však obcování krve Kristovy jest, a chléb, kterýž lámáme,*[d] *však účastnost těla Páně jest, neb jeden chléb a jedno tělo jsme v Kristu všichni, kteříž z jednoho chleba oučastenství béřeme. Vizte Izrahele podlé těla! Však kteříž jedie oběti, účastni sou oltáře.*[β] Tak svatý Pavel řečem pána Krista rozuměl i s jinými apoštoly jednomyslný byl, protož tak napsal, abychom my do dne soudného tak věřili sprostně i činili. Pak
mistru Rokycánovi o tom jsme šíře napsali.[1] Protož podlé toho / f. 386[b]
dál psáti nebudem, než toliko pro lepší rozum kdež co přidáme.

Protož kněz[e] i lid, kteříž mají spolu jísti a píti, má zkusiti sebe, jest-li v druhém narození [ne] *z semene*[f] *porušitedlného, ale skrze slovo Boha živého,*[γ] a tak svlek'-li[g] jest s[h] sebe člověka starého a oblek'-li se jest v člověka nového, pána Ježíše Krista, aby v novotě duchu u vnitřním člověku[i] zpuosoben byl v novém stvoření jeho, po[si]len[j] jsa věrou hříchu umřel a Bohu živ byl a také aby život Kristuov ukázal na svém těle v pohanění a v umrtvení, ctnostně živ jsa, sám sebe zapřel, svuoj kříž vzal, následoval jeho.[δ] Tiť mají moc jísti z toho oltáře, jakož svatý Pavel die: *Máme oltář, z něhož nemají moci jísti, kteříž stánku tělesnému přisluhují.*[ε] To jest mínil pána Krista Ježíše, jeho zaslouženi a na kříži obětování, neb hned tu dále die: *Vyjděme*[k] *ven z stánkuov, hanění jeho nesouce, neb*

[a] *A III:* kolikrátžkoli. [b] *A III:* pí. [c] *V A III chybí:* nehodně ✕ pie. [d] *A III:* lámeme. [e] *A III:* kněží. [f] *Následuje přetržené:* ne. [g] *A III:* svlekk-li. [h] *A III:* z. [i] *A I:* v člověku. [j] *Opraveno místo:* povolen. [k] *A III:* vyjdeme.

[α] 1 Kor. 11, 24.—29. [β] 1 Kor. 10, 15.—18. [γ] 1 Petr 1. 23. [δ] Mat. 16, 24. [ε] Žid. 13, 10.

[1] *Ve ČTVRTÉM LISTĚ K MISTRU ROKYCANOVI (str. 40 sl.). Viz pozn. 2 na str. 6.*

Kristus vně za branou obětován jest.[α] Protož vyjděme[a] ven z stánkuov[b] spravedlností židovských podlé těla a hřiechuov pohanských člověka starého, hříchem zkaženého, neb ti hodně jedí a pijí majíce rozsouzení těla Páně. v sobě jej poznávajíce a na sobě čijíce. A kdož pak toho nemají, ti nemají [moci] jísti, totiž užitka bráti Krista Ježíše, neb jsou nevyšli z stánku starého člověka v hříchu počatého, protož nehodně jedí a pijí a jsou vinni
f. 387[a] tělem a krví Páně, neb nadarmo za ně / trpěl a svou krev vylil a oni se k němu neprávě přiznávají s Jidášem jedouce ten chléb a pijíce. [A] tak my o tom věříme i vyznáváme, jakož píší evandělisti[c] Matouš, Marek, Lukáš, Jan, všecko úplně, což chce věřeno míti pán Buoh.[1]

A dále o posluhování svátostí věříme a vyznáváme, že se má dieti od kněze toho, o kterémž má lid přítomné dověření, že jest posel pána Krista a k tomu vyvolen od křesťanuov [věrných] a od biskupa potvrzen a mají o něm naději, že jest v milosti božie bez hříchu smrtedlného i bez bludu a tak že jest v srdci čistém a v svědomí dobrém a u víře živé. A tak všickni křesťané, kteříž to mají spolu činiti,[d] o sobě se [mají] domnívati toho dobrého, a tak že jsou v lástce ducha a v svazku pokoje jedno tělo, jeden duch i s knězem, a na to posluhování [činiti] zevnitř časem a místem tak, kterak by bylo k vzdělání a k polepšení, a má při tom býti rozmlouvání slova božího a rozjímání života Kristova a vážení zaslouženi jeho, kterak jest nám k oužitku trpení jeho a tak smrt jeho, krve vylití, vykoupení a hříchuom[e] odpuštění a k tomu, jest-li čas, i piesmo čísti o tom. A při tom mají býti modlitby a spolu všech prosby žádostivé, jakož svatý Pavel učí, *aby Otec*
f. 387[b] pána Ježíše Krista *podlé bohatství slávy své dal moc s/huory ku posilněni skrze Ducha svého, aby Kristus Ježiš skrze vieru přebýval* v srdcích našich *v vnitřnim člověku, abychom byli vkořeněni a založeni v lástce, abychom mohli stihnouti se všemi svatými, kteraká by byla širokost a dlouhost, vysokost a hlubokost,* [a také abychom poznali] převyšenou lásku umění Kristova, abychom *byli v božskou plnost naplněni.*[β] A to za dobré máme [za to] spolu prosby činiti, „Otče náš" říkajíce jednomyslně. A mají věřiti, že je Buoh slyší a že, zač prosí, učiní, a jakož jest řekl Ježíš Kristus, že se jim tak stane k vieře a k modlitbě.

Protož má kněz u vieře slova života a v tom úmysle mluviti ta slova od pána Ježíše Krista vypověděná, a pak ty zpuosoby k tomu

[a] *AI:* vejděme. [b] *Následuje neplatné:* pohánských. [c] *AIII:* evangelisti. [d] *AIII:* činiti spolu. [e] *AIII:* hřichův.
[α] Žid. 13, 12. 13. [β] Ef. 3, 16.—19.
[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 13a (str. 41—42)*

maje,[a] kteréž příleží k tomu posluhování tak, jakž jest k chvále božie
a ke cti pána Krista a jim ku potřebě užitečné. A tak před tím i při
tom i po tom modlitby činí[b] pánu Bohu s věrou vždy mezi tím o tom
dobrém rozmlouvajíce, co jest učinil pán Buoh nám skrze Krista Ježíše
dobrého k životu věčnému. A tak věříme, že přijímáme pod zpuosobem
chleba a vína tělo a krev pána Krista Ježíše, ten živý chléb s[huory]
nebe[c] sstupující, kterýž Otec dává podlé zaslíbení pána Krista, kterýž
řekl: *Mé tělo v pravdě jest pokrm a krev má v pravdě jest nápoj,
a kdož jie mé tělo a pie*[d] *mou krev, ve mně přebývá a já v něm.*[α]

Prosímeť, milý mistře, aby nás v tom[to] psání zle nebral, neb jest
o tom těžké / psání a s bázní to činíme vědouce, že při tom nebez- f. 388[a]
pečenství veliká a mnoho zlého pošlo skrze piesma a hlas slov od
mnohých let v římské církvi. Neb v jednom umenšují a v druhém při-
dávají a jedni jinak smyslí a druzí jinak; někteří vyprazdňují pravdu
slov pána Krista Ježíše a druzí zvelebují vidomé zpuosoby, pravíce
je býti [Bohem] všemohoucím i Krista Ježíše, Syna jeho, i Ducha
Svatého, a tak říkají, že jest všecka svatá Trojice. A druhé, že tu
jest člověk celý s kostmi i s vlasy i se všemi údy; by pak nejhorší
kněz ta slova mluvil nebo Jidáš z pekla, že jest vždy tak. To tvoji
kněží mluví, mistře, a děkanové, Prokop Chrudimský, Kříž Skutečský
a Gabriel Prostějovský a jiní mnozí, s nimiž jsou jednomyslní, ale
však ne všickni, a praví, aby tomu klekali a modlili se všickni lidé,
a kdož nechce, ⟨že jest⟩ bludný a kacíř, a k upálení jeho odsuzují
A tak pro takové smyšlení, a to vypra[vování][e] a nerozumné zvelebování
vidomé svátosti mnoho věrných křesťanuov od církve římské zmordo-
váno a spáleno. A pak někteří z roty Táborské[f] poznavše ten smysl
zlý, hrubý, tělesný, vieře pána Krista odporný, vyprázdnili pravdu
pána Krista v ouřadném[g] posluhování těla a krve jeho, neb také
sami neměli smyslu viery a neznali moci [pravdy] slov pána Krista
Ježíše, jenž jsou duch a život, / neb také tělesní muží bíchu, f. 388[b]
hřichu poddaní, protož nezpravoval jich Duch pravdy moudrostí
svou. A takoví sou říkali „památka večeře“.[1] A to jest zlé z onoho
[nejhoršího[h] zlého] vyrostlé a z toho obého zlého toto, že pro
jednu zpuosobu svátosti, kteroužto ujala římská církev obecnému
lidu, mnoho sobě zlého vespolek činili těchto let hubíce, páléce,

[a] *Tak opraveno opisovačem místo pův.:* mají. [b] *A III:* čině. [c] *V A III chybí.* [d] *A III:* pi. [e] *Opraveno místo pův.:* vyprazdňováni. [f] *Opraveno místo:* Táborský. *Následuje neplatné:* zvláště. [g] *V originále nesprávně opraveno v:* vařadném. [h] *Opraveno místo:* prvnějšího.

[α] Jan 6, 55.

[1] *O bratrském názoru o eucharistii viz pozn. 2 na str. 6.*

mordujíce a mnoho krve vylévali s obou stranou. A to všecko zlé dopustil Buoh pro hřiechy kněží i lidu, neb *poznavše Boha* skrze hlas slov i piesma i jiné mnohé věci, kteréž oznamují moc jeho i moudrost i dobrotu, ale *ne jako Boha ctili*[α] a Krista Ježíše, obět vezdejší, potlačili, jakož Daniel prorok píše, a pak *ohavnost opuštění stoji na místě svatém, kdež nemá.*[β]

Protož die pán Ježíš: *Kdo čte, rozuměj.*[γ][1] A to mluvie o posledních časích, v nichž sme my nyní.[2] [Protož] potřebíť jest nám k tomu přizříti, že tak vyvýšivše vidomé zpuosoby za Boha sobě, Boha samého [pravého], Otce nebeského nectí, *sloužíce radše stvoření nežli stvořite[li],*[δ] Bohem sou pohrzeli majíce klanění, modlení k stvoření jako kteří národové pohanští neb židovští, [ješto *dopustil na ně pán Buoh nemoudrý smysl*].[ε] A to prorok nazývá největší hřích,[ζ] neb proto Buoh dopouští jiné mnohé zlé, že ve všech věcech bloudí a v hříších se rozmnožili příliš a tak Syna
f. 389[b] božího potlači[li][a] po/hrzevše jeho životem pokorným, chudým a trpělivým, poníženým a tak jeho všecko zasloužení, chváléce jeho rty svými a zvelebujíce jeho v hlasích a v službách k oku krásných, potupují jeho à políčky dávají.[b] Jako oni oblekše v zlatohlav klekali před ním a rouhali se jemu a poličkovali jeho, též podobně tuto činí více, zvelebují [jeho] [v][c] věcech [vidomých],[d] k sluchu a k oku ozdobných a krásných[e] a[f] tím větčí ohavnost činí, jakož pán Ježíš die: *Co jest před lidmi vysokého, před Bohem ohavnost jest.*[η] Neb ústy chválíce jeho[g] ozdobami zevnitřními a vnitř v srdci zlořečí [jemu],[h] křižujíce jeho skutky svými zlými, jakož s. Pavel die: *Křižují v sobě Syna božího a v posměch jej mají.*[ϑ] To mluvie o křesťanech zlých, neb opět k témuž die, že *Syna božího potlačují a krev svědectví poškvrněnou vedou a Duchu milosti potupu činí.*[ι] Tak se [děje][i] oborem nyní v kněžích i v lidu římské církve. Jakož sme to také viděli i v procesi, když[j] chodili na ten den, jako říkají těla božího, kterak[k] s velikou ctí a chvalou službyvedou a procesi[l] činí ctíce jeho tu drahými věcmi, zlatem,

[a] *Opraveno místo pův.:* potlačují. [b] *Opraveno místo:* dávajíce. [c] *Opraveno místo:* u. [d] *Opraveno místo:* jeho. [e] *Následuje neplatné:* a ošáleních. [f] *V A III chybí.* [g] *Následuje přetržené:* a. [h] *Opraveno místo:* ho. [i] *Opraveno místo původního:* činí. [j] *V orig. podtrženo.* [k] *Oprav: místo pův.:* ś kterakou. [l] *V originále:* procsi.

[α] Řím. 1, 21. [β] Dan. 9, 27. [γ] Mat. 24, 15. [δ] Řím. 1, 25. [ε] Řím. 1, 28. [ζ] 2. M. 32, 30. [η] Luk. 16, 15. [ϑ] Žid. 6, 6. [ι] Žid. 10, 29.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 13a—14a (str. 41—43).*

[2] *Srov. pozn. 2 na str. 10.*

stříbrem a drahým kamením, rouchem rozličným drahým [a věnci][a] mnohými [ruožennými],[b] [s][c] píštci[d] i s trubači, s hudci a tak, jakž mohli, nejslavněji, rozličnými klenoty od zlata a od stříbra, korouhve a svíce / a tak, jakž mohl kdo statčiti k zvelebení té f. 389[b] svátosti své, kterouž mají [místo][e] Boha i Krista Ježíše. A tak sme to vídali do oběda, kterakou sou slavnost činili na ten den a kterak pak od večera v krčmách množství toho lidu i v tancích s těmi pištci, s hudci i v tom rouše v frejích, v rufiánstvích, v tancích, ve jhrách, v kostkách. Týmž obyčejem na posvíceních býva[lo] v těch letech minulých. Mnoho sme toho viděli v těchto okolních zemích i v Čechách, ačkoli někteří méně v některých městech. Protož ta ohavnost příliš zvýšila se v knězích i v lidech pod jmenem Kristovým.

Antikrist povyšuje se nad Krista Ježíše, neb se jemu pocta děje, neb skrze to zvelebeno jest kněžstvo, jakož to káží, když nové mše puosobie. A tak mluvil také[f] Rožmberský Jošt,[g] biskup Vratislavský, řka: „Raduoj se, matko, že máš kněze syna: máš pána Krista vnuka. Neb jest [kněz] duostojnější nad anděly i nad pannu Mariji podlé duostojenství úřadu. Neb blahoslavená panna Maria jednou jeho porodila, ale kněz, kolikrátkoli posvěcuje, tolikrát ho porozuje skrze slova[h] a pěstuje ho."[1] Protož skrze takové věci velebí se pejcha kněžská, jakož známo jest nám, kteříž sme bý[va]li při papeži i při jiných jemu podobných, kardinálích, biskupích, opatech i[i] jiných, kterak se ukazují jako bohové v velebnosti duostojenství svého okrášleného / drahými věcmi, a zvláště f. 390[a] papež, jemuž klekají místo Boha a nohy líbají.[2] To jest ta ohavnost, jiež jest Buoh dopustil tak již dlouhé časy, aby prospívala, bloudíce v horší a v tom zlém rostouce, stojíce, kdež nemá, na svatém místě, jakož říkají: „otec nejsvětější místo Boha a náměstek

[a] *Opraveno misto pův.:* věcmi. [b] *Opraveno misto pův.:* rozličnými. [c] *Opr. misto pův.:* i. [d] *AIII:* pišťci. [e] *Opr. misto pův.:* za. [f] *V orig. podtrženo.* [g] *AIII:* Jošť. [h] *AIII:* slovo. [i] *AIII:* a.

[1] *Podle KRASONICKÉHO (od něhož to přejal BLAHOSLAV, O původu — vyd. Jastrebov — str. 13) učinil Jošt tento výrok* „v Praze na Malé Straně v klášteře u mostu na kázaní, kteréž o nové mši ⟨*t. j. o primici*⟩ činil." *Rokycana prý ukazoval na to za týden kázaním, které měl v kostele Týnském. (Viz rkpis mus. V F 41 f. 80b—81a). Srov. ŠIMÁK, Neznámé inkunabule bratrské? v LISTECH FILOLOGICKÝCH 1912, 40. Že výrok Joštův nebyl ojedinělý v té době, patrno z traktátu Příbramova proti Biskupcovi, z něhož kněží táborští r. 1423 citovali výrok podobný. Srov. VLČEK, Dějiny literatury české 1, 1, 155.*

[2] *Srov. AI f. 34b. 177a—177b. 188a—188b. Podobné místo čte se v CHELČICKÉHO Síti víry (vyd. Smetánka) str. 48.*

pána Krista, úřad drže svatého Petra" a tak [dále], kardináli, církev svatá.

Tak pod jmenem a pod úřady pána Krista [a apoštolskými] taková věc přezlá jest duchu pána Krista odporná. Zvelebivše vidomé svátosti a[a] služebnosti sami se zvýšili a v chvále a ve cti postavili, a kdož s nimi v tom účastenství býti nechce, maje známost smysla viery pána Krista, jsa učen Duchem pravdy, musí od nich býti potupen a za bludného odsouzen k upálení. Neb tudíž prorok Daniel die: *Kteříž budou vyučeni*[1] *a*[b] *učiti jiné budou* (totiž věrní křesťané, kteříž sou vyučeni Duchem Svatým všeliké pravdě a jiné učiti budou, aby poznali samého pravého Boha a Jezu Krista, Syna jeho), tak die anděl božie k Danielovi, *že upadnou v meč a v plamen i u vězení i v loupež dní.*[α] Takť se plní toto proroctví tento čas, že kdož nechce povoliti a poddán býti té ohavnosti, kteráž stojí na svatém místě, kdež nemá, musí od ní trpěti. Též tito od těchto nepravých křesťanuov jako oni od pohanuov,
f. 390[b] nechtí⟨c⟩[c] přidávati stvoření vidomému cti a chvály, kteráž sluší na samého Boha Otce všemohoucího, stvořitele nebe i země. A proto nyní někteří naši bratří u vězení[d] jsou a někteří již zemřeli.[2] A my tejž úmysl máme, nežli bychom to učinili skutkem aneb slovem vyznávali, radši trpěti to, což pán Bůh na nás vzloží a z milosti dopustí, i zemříti[e] na[f] tom míníme, doufajíce v pána Boha, žeť nám setrvati dá. Neb na též při trpíme a pro touž věc jako i onino od pohanuov, ač pod jinou tvárností, slovy Kristovými přikrytou, neb nejvíc proto mučedlníkuov bylo v Starém i v Novém zákoně. Neb na tom sou mřeli světí proroci od Židuov, jakož i nyní věrní křesťané od falešných křesťanuov.

Protož, mistře, nerádiť bychom toho přáli, aby byl v oučastnosti té *nevěstky opilé krví svatých,*[β] neb jsme od tebe mnoho dobrého slejchali a vděčni sme toho i dnes. Protož, chceš-li se toho uvarovati, musíš se dobře opatřiti, neb's ty hlava kněží v tomto království, na těť prvotně jde, neb na tobě nejvíc záleží. A muožeš tomu rozuměti, žeť se lidu mnoho chystá a utvrzuje, než by to činili neb vyznávali [neb povolovali], radše chtí[g] zemříti. A také kněžstvo nepřestává haněje, zlořeče,

[a] *V A I chybí.* [b] *A III:* neb. [c] *Opraveno místo pův.:* nechtících. [d] *A III:* uvězeni. [e] *A I:* zmříti. [f] *A III:* v. [g] *V orig. podtrženo.*

[α] Dan. 11, 33. [β] Zj. 17, 6.

[1] *Odtud až na fol. 391[b] jest všecko skoro doslovně vzato ze ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 14[a]—16[a] (str. 43—49).*

[2] *Týká se asi uvězněných bratří Skutečských, o nichž viz str. 65 pozn. 4. Vězněných ovšem bylo mnohem více (viz str. 225 pozn. 1).*

křivé věci vzkládaje, bluduje, kaceřuje. A lid světský to slyše v zlost se zapaluje, v nenávist a v vraždu. Protož, mistře, třebať prozříti k tomu, kde se ta věc / vzala, poněvadž jí nebylo v první církvi apoštolské f. 391[a]
více než za tři sta let a ještě [a]ž dodnes v některých zemích toho není mezi křesťany, jakožto v řecké[a] církvi a v indické,[1] ve mnoha[b] zemích, a pán Buoh toho nepřikázal aniž k tomu piesma máte Bohem vdechnutého, prorockého ani apoštolského ani učiteluov první církve. Zdali toho nevíte, že piesma máte zvlášť apoštolská o věcech rovných čeledních, kterak se mají míti otcové k synom a synové kterak se mají míti k otcom a pacholci [kterak] [mají poslouchati] pánuov a dělati ne k uoku,[c] ale z upřímého úmysla, a o tomto pak [a] o tak veliké věci [a]by nic nemluvili. A víte, žeť sou mnoho předpovídali budoucích posledních časuov. Protož potřebíť na to pomysliti a na to lépe se poptati, odkud to přišlo a skrze které pošlo a k komu a kterak toho požívají, a kterak v tom živi sou kněžie i lid pravíce, že se Bohu klanějí, modlí i slouží, ale skutkové jich i řeč svědectví vydává zjevně, že sou slouhy hřícha. Takéž praví, že Boha přijímají, přijímajíc vidomé zpuosoby. Jestliže jest tak, tehdy jsou chrám Boha živého a Kristus přebývá v nich, pakliť jest jinak, nechť se v tom opatří. Neb duch moudrosti nepřebývá v těle poddaném hříchu.

Protož, mistře, potřebíť jest k tomu prozříti [i nad tím bdíti] a za to / se pánu Bohu modliti, aby to poznal a Královu Milost vystříhl, f. 391[b]
aby nevinné krve nevyléval domnívaje se, že by tím Bohu sloužil, a v tom na se i na tě i na království toho hněvu božího [více] nevzbuzoval. Než věz, mistře, žeť sou mnozí lidé nad tím vzdychali a pánu Bohu se modlili i s posty bdíce prohlédali i poznali to přehrozné zavedení v římské církvi, že to dobré, od Boha skrze pána Krista zpuosobené a rozkázané činiti k životu věčnému, to pak obráceno k smrti časné i věčné. Kdež měli Kristuov život přijímati, pro tu věc životy náše[d] berou, bližních svých, trápíce a mordujíce. A kdež měli očištění bráti skrze vylití krve Kristovy a posilnění k trpělivosti, tu pak rozněcují se [a vzbuzují] k zlosti, aby krev bližních svých vylévali a se poškvrňovali. Jakož's sám, mistře, pověděl, že ve všecky svátosti vkročil ďábel duchem svým a k svému jich užitku požívá, to jsme v jistotě poznali, že jest tak [a] pak této k nejhoršímu zlému, neb měla[e] býti k[f] nejlepšímu dobrému a k chvále Boha Otce všemohoucího a k zvelebení Syna jeho

[a] *AI:* řácské. [b] *AI:* mnoho. [c] *AIII:* k oku. [d] *Pův. bylo nejspíše napsáno:* náše, *ale zdá se býti opraveno v:* na se; *AIII:* nase. [e] *Následuje přetržené:* by. [f] *V AI přetrženo.*

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 121.*

Ježíše Krista,[a] pána našeho, [a] k vzrostu vyvolených jeho. Ale tak jest bylo v prvním lidu židovském, že kteréž věci dal jim Buoh a rozkázal[b] k chvále své, aby jeho v tom velebili a ctili a k jich dobrému aby bylo, aby jemu sloužíce tak dobře se jim stalo od něho, ale potom
f. 392[a] v prod/lení času pro jich srdce nedověrné a duch neupřímý a pro jich hříchy dopustil pán Buoh, že jest je ďábel svedl a na to zlé obrátil, jakož vám to šíře známo jest, kterak ty věci bývaly.

Pak také [vězte],[c] že s těmi lidm[i][d] nejsme ani jim povolujeme, ješto mají při tom smysl zlý, nerozumějíce slovuom pána Krista Ježíše a v jiném [je] smyslu berouce, protož i rozkázaní jeho sobě neváží a užitka přisluhování skutečně neznají od věrných kněžie, protož i [u] vyznání umenšují, pravíce, že jest památka večeře, aneb opět že jest ten chléb požehnaný dal na památku svou ukázav na své tělo; a opět někteří praví, že ten chléb jest znamení těla Kristova, kteréž sedie na pravici Boha Otce. Protož ta všecka smyšlení jinak, než Kristus [řekl],[e] a umenšování slova jeho živého a svatého nám se nelíbí, jakož sme některé slyšeli i spisy čtli. Pak kteřížkoli takoví jsou, myť se jich varujeme a [od nich] vystříháme. Ale jakož praví o jídle [beránka] u veliký čtvrtek, že by se k němu scházeli a jedli nějací lidé bludní, myť o tom nic nevíme, než slyšíme lidi o tom mluvíce, což od kněží na kázaních slyší, a na nás to obracují, a toho z nás žádný netoliko by jedl, ale ani viděl. Ale totoť jest při nás, že my věříme v sprostnosti srdce slovuom pána Krista Ježíše, že jsou pravá a život věčný, a což jest řekl a vysvědčil, že jest tak v pravdě tělo jeho[α] svaté pod zpuo-
f. 392[b] sobem chleba [k[f] pokrmu] a krev jeho / svatá pod zpuosobem vína k nápoji.

Pak o modlení Kristu v svátosti: myť k vidomým věcem nemáme zření srdcem svým ani ustrnutí věrou, ale k Bohu věčnému, Otci nebeskému a nedělíme modlitby od Krista [Ježíše], Syna jeho, v něhož nevidouce věříme, jehož i přijímáme, chléb nebeský živý, neb plnost božství v něm přebývá tělesně, protož jemu se klaníme i modlíme tu přítomně, když přijímáme v jednotě Ducha Svatého s Otcem. Než když býváme tázáni, kterak ta svátost jest tělo Kristovo, aneb opět, kterak jest Kristus v té svátosti, myť toho vypravovati a vyměřovati nesmíme pro své svědomie, neb pán Ježíš nepověděl ani apoštolé, kterak jest, než tak, jakož řekl, věříme sprostně, a k čemuž dal, požíváme, pak nad

[a] *Následuje zbytečné:* syna jeho. [b] *Nad tím nadepsáno:* an; *AIII:* rozkazoval. [c] *Opraveno místo pův.:* vite. [d] *Oprav. místo pův.:* lidé. [e] *Oprav. místo pův.:* pravie. [f] *AIII:* ku.

[α] *Po straně jest znamení:* ꝰ

to neb mimo to nesmíme věřiti ani požívati. Máme k tomu na svědectví některé kněžie i tě, mistře, že jste to nejlép chválili v sprostnosti srdce věřiti, jakož pán Kristus řekl a apoštolé vypsali. A takto si řekl: „Kdo se vytazuje, kterak jest v té svátosti, [že velmi] všetečný jest, a kdo vypravuje, velmi pyšný, jako by chtěl vešken svět na se vzíti. Chceš věděti tajné věci božské, sám sebe nestíhaje.“ I řekl's ještě: „Víš-li, kterak's veliký byl, kdy jsi se narodil, a mnoho-li tebe v roce přibylo, vieš-li? Aneb opět, proč jest vrbový list úzký a podluhovatý a dubový široký? Sám o sobě nevíš, ani těm věcem ro/zumíš, ješto jsou f. 393[a]
přítomné tebe, a chceš pak toto věděti a vypravovati, ješto jest v tejnosti božské skryto.“ A tu's při té řeči mluvil bera řeč Davida, že *připravil Pán pokrm bojícím se sebe*[α]: „A tak jest připravení jeho. Kterak? Tak, jakž ráčil a chtěl a muož.“

Dobře's, mistře, vystříhal nás, vděčni sme toho, neb's nás vystříhal od propasti hluboké, abychom v ni neupadli. Neb tím vypravováním a k jinému požíváním a jinak, než Kristus rozkázal, nejhorší se věci dějí, tak že zradí bratr bratra na smrt [a otec syna] a svárové se dějí vespolek, jakož sme o tom napsali [šíře svrchu], co se zlého děje skrze to. Neb byť bylo potřebí o tom věděti, kterak jest, byliť by apoštolé toho nezmeškali, a zvláště svatý Pavel. Byli by nětco o tom v první církvi věděli i budoucím napsali a byliť by rozkázali tak se k tomu mieti a k tomu požívati, k čemuž nyní požívají, a kterak se k tomu míti mají, když by se to pánu Bohu líbilo a k spasení prospěšné křesťanom věřícím bylo. Neníť to podobné, byť tak byl obmeškán lid první křesťanský za několiko set let a ještě v některých zemích, aby pána Ježíše s sebou neměli, ale věřiliť sou milí apoštolé i všichni věrní křesťané, že s nimi jest, když se zberou a když kam jdou, kdež sou, že jest s nimi pán Buoh jich i Kristus Ježíš přebývá v nich a oni v něm a že se mohou modliti vzácně Bohu v každém místě skrze Ježíše Krista / v duchu a v pravdě. A také toho skutkem dokazovali, že jest f. 393[b]
s nimi, jsouce živi pro něho, zpravujíce se slovem jeho, ostříhajíce přikázaní jeho.

Pak ještě toto povíme, že někteří lidé z římských učenie, když s námi mluvili, z toho sou nás nevinili, bychom viery neměli aneb o přijímaní těla a krve pána Krista nevěřili, ale z toho, že má poslušenství zachováváno býti otci svatému i s jeho zbor[em],[a] a že to jest církev svatá a že se Duchem božím zpravuje, protož má jí poslouchano býti jako pána Krista a apoštoluov. Ale o tom, jakož my držíme, tak

[a] *Oprav. místo pův.:* zboruom.
[α] *Ž.* 111, 5.

sou k nám mluvili, že jest to bylo v první církvi svaté křesťanské i ještě v některých zemích jest. Ale tito kněžie tvoji praví, mistře, že my viery nemáme a o těle božím [pána Krista] nevěříme a jinak mnoho zlého, a odsuzují viery i všeho dobrého. A tak odsuzujíce nás, odsuzují pána Krista i vešken zbor apoštolský první církve i všecky věrné křesťany až do těch papežuov i jinde, kdež sou koli po všech zemiech dodnes, v Indí, v Řecích; jichžto ustavení nikdý nebyla[a] aniž jsou, a tak podlé jich odsuzování a duovoduov cizoložně[b] piesem [požívají] hanějí[ce] a bludujíce etc (všichni [sme][c] t⟨otiž⟩ pikharti, svůdce [a] kacíři); a tak k smrti odsuzují, jakožto první kněží Krista Ježíše, tak i oni o nás.

f. 394a Kéž[d] tak dějí, / jakž[e] jest, že papežuov nechtí poslouchati i nás, jakožto Urbana papeže i jiných, ješto ty věci zamyšlovali, a řkouce, že není jistota [jich] ustavení neb jsou ⟨byli⟩ bohatí a světští a také[f] svatokupectví zamyšlovali i jiné věci zlé a pod jednou zpuosobou posluhovali a od nás nechtí přijí[ma]ti, proto že sme v to[g] kněžství nevešli dveřmi, totiž skrze Krista Ježíše pána, ale skrze moc úřadu papeže a také že ho zle požíváme a jsme v něm živi tělesně! Kéž tak dějí a na kázaní hlásají, k`tomuť bychom se přiznali. Ale jinak mluvie, neb se pána Boha nebojí ani koho jiného, ani se lidí stydí. Ale příděť soudce spravedlivý a mocný, ještoť to moudře rozsoudí mezi námi a jimi a moc svou ukáže nad vinnými. Ale bylo by lépe se zde leknouti a báti[h] té řeči, ješto die prorok v Duchu Svatém o takových: *Zastyďte se nemilostiví a d[o]vedeni*[i] *buďte do pekla! Němi buďte rtové lstiví, kteříž mluví proti spravedlivému nepravost v pejše a v uohavě!*[j] [α] Ale dejž pán Buoh jim ku pokání se obrátiti a ku poznání pravdy přijíti, neb snad někteří nevědí, co mluví ani co činí!

Také o pokání věříme, když kdo z takových křesťanuov zhřeší aneb pobloudí, má zase přijat býti, bude-li pokání činiti, jakož die svatý Jakub: *Jestliže by kdo pobloudil s cesty pravdy a kdo*
f. 394b *jeho navedl, zíště duši jeho.*[β] Pak takový má se vyznati, komuž sluší, / toho[k] zlého, jest-li, tejná věc, tehdy tajně, pakli zjevná, tehdy zjevně, aby i ti věděli, kterýmž zjevná byla ta nepravost. A když by kněz poznal, že se obrátil k Bohu upřímě a srdečně želeje toho, v čemž byl, a tak znamená, že není hřích k smrti podlé naučení svatého Jána,

[a] *Pod slovy:* jichžto ustavení nikdý nebyla *připsán variant:* ješto ústavně v ni nikdá nebyla. [b] *Opraveno místo pův.:* cizoložném. [c] *Pod tím připsáno:* Samaritáni. [d] *Oprav. místo pův.:* kdež. [e] *Původní bylo:* jakož. [f] *V originále opraveno v:* tak. [g] *Opraveno místo:* toto. [h] *AIII:* káti. [i] *Oprav. místo původního:* odvedeni. [j] *AIII:* v ohavě. [k] *V AIII následuje:* obého.

[α] Ž. 31, 18. 19. [β] Jak. 5. 19. 20.

jenž die: *Máme prosby, jichžto žádáme. Zhřeši-li bratr, proste za něho a budet jemu dán život,*[α] a tak podlé toho má učiniti kněz: když ho zase přijímá v zbor křesťanský, má jemu poraditi a rozkázati, aby se vinen dal a kořil před pánem Bohem i před těmi, s nimiž má jednotu v božských dařích: jest-li zjevná věc, tehdy zjevně pověděti slušnou řečí, jakž by naučen byl, pakli tajná, tehdy má řeci: „Což sem koli zhřešil proti pánu Bohu a proti vám, jakož pán Buoh zná i tomuto sem zjevil bratru, kterýž k tomu vyvolen jest, vinen se dávám pánu Bohu i vám a želím toho a prosím, odpuste mi a proste za mne pána Boha, ať mi odpustí"; tehdy má kněz i lid odpustiti a zaň se neb za ni pánu Bohu pomodliti, věříce, že jemu odpustí skrze Ježíše Krista podlé toho, jakož die apoštol k Korintom: *Což jste odpustili, i já v uosobě*[a] *Kristově.*[β] Ale podlé toho držíme, že viny má opravovati buď životem anebo skutkem neb promluvením, jakož by jemu bylo naučení dáno. Již pak ho mají míti za spoluúda těla Kristova v zboru božím, a již ho nemají potupovati, ale jako bratra milovati.[1]

Také nás někteří ohyžďují a utrhají o stavu panenském, f. 395[a]
vdovském i manželském. Protož také o tom napíšem krátce, kterak o tom držíme [a věříme]; že tak, jakož zpráva apoštolská o tom jest těm, kteříž se ku pánu Bohu obracují a v pravdě víru pána Krista zachovávají a v učení apoštolském se ostříhají, jakož sme o tom svrchu napsali.[2] Z kteréhožkoli řádu rytířské[ho], žákovské[ho] neb obecného lidu stavu panenského [a] vdovského dobré by bylo, aby tak zuostali, v čemž sou povoláni a přijati do zboru božího, aby svatí byli tělem i duchem čistotu milujíce pro milost božie, aby hodně chodili tomu, [jemuž][b] jsou se oddali bez překážky stavu manželského [jsouce], ale musíť svá přirození hříchem [nakažená][c] mrtviti, trestáním těla v službu podrobujíce práce některé, buď postem, žiení, metlami, nespaním, tvrdým léháním etc, a žádosti tělesné zlé[d] skrze modlitbu a slyšení slova božího a rozmlouvání a nade všecky věci vieru pána Krista Ježíše, neb u vieře jest vítězství nad hříchem, neb všichni šípové ohniví zlostníka uhašují se, vnuknutí zlá, ješto na srdce vstupují, a žádosti, ješto rytěřují proti duši. Protož apoštolé píší, že *vítězství váše viera váše,*[γ] neb věrou se přemáhá ďábel i svět i tělo s hříchy i s žádostmi a v samotném panenském stavu jest snadnost / k slou- f. 395[b]

[a] *A III:* v osobě. [b] *Opraveno, místo:* jenž. [c] *Opraveno místo:* počatá. [d] *V A I jest nevhodně opraveno v:* dobré a; *A III má též slova nevhodná.*

[α] 1 Jan 5, 15. 16. [β] 2 Kor. 2, 10. [γ] 1 Jan 5, 4.

[1] *Viz pozn. 1 na str. 638.*

[2] *Míní se asi počátek tohoto listu, str. 598.*

žení Bohu. Snáze se zachovají od neřádné milosti těla a od pečování světa, ale aby se choti, pánu Kristu svému, líbili a v něm své potěšení měli, milujíce[a] jeho z srdce čistého a svědomí dobrého, v lástce přebývali nemajíce poškvrny těla ani ducha, pečliví jsouce o ty věci, kteréž sou Páně, a s pilností všecky časy života svého [až do smrti] nečistot s povolením se nedopouštějíce; pakli co z násilé přijde proti vuoli a úmyslu, ješto nemá kochání ani líbosti tělesné,[b] [tím se] člověk vnitřní nepoškvrní, neb se neruší v milosti duchovní a v čistotě srdečné a také tomu člověku hřích se nepočítá ani váží podlé řeči boží, neb takoví všicku sna[ž]nost[c] nakládají, aby byli svatí tělem i duchem, protož nejsou podlé těla živi, ale podlé ducha; *pakli se* kteří neb které *zdržeti nemohou, nechť se vdávají,* jakož apoštol[α] učí, že *lépe se vdávati, nežli [by] se pálili,*[d] totiž v své mysli přemoci se dali a žádost[mi][e] jsouce přemoženi ⟨u⟩ vnitřním člověku [porušeni][f] byli [a v hříchy padali a jiným k ourazu a k pohoršení byli.] A skrze takové jméno božie bývá porúháno a ohyzda se přivodí na křesťany věrné, protož die: *Chci, aby se mladší vdávaly,*[β] takové, ješto v rozkoši tělo chovají, života svého nepřemáhají a neskrocují jazyka a v pýchu se pozdvihují, domnívajíce se nětco býti nad jiné v stavu panenském. Protož takových aby mrzkost jich ponížila a při tom bída a psota ztrápila a zámutkové těla skrocovali a muží[g] trestáním; těmť die apoštol: *Každý muž měj manželku svou*[γ] a ode
f. 396[a] všech / jiných vzdrž se skutkem i volí. Kdož[h] se tak pojímají, nehřeší hříchem k smrti, neb apoštol die: *[Já pak odpouštím vám* etc[δ]*]*[i]. Pak již dlužen muž ženě a žena muži na čas jeden druhému povoliti podlé hodné příčiny, neb on již nemá moci těla svého ani ona.[ε] A by chtěl on neb ona vdadúc se aneb toho se nedopouštějíce nikdý pak potom vždycky nechati, z toho by mohlo pojíti nětco horšího neb i cizoložstva. Protož potřebí dobře se rozmysliti [a rozsouditi], k čemu se má poddati, že budou-li děti, aby je chovali a na ně pracovali i jeden o druhého péči měli a práci [vedli] až do smrti, zachová[vajíce][j] vieru k sobě a slib, kterýmž se zavazují před Bohem. A tak má muž milovati ženu svú jako Kristus církev a jako tělo své, péči o ni maje, o spasení

[a] *Opr. místo pův.:* milého. [b] *V AIII chybí.* [c] *Oprav. místo:* snašnost. [d] *Pod tím připsáno:* ti. [e] *Opraveno místo:* žádostí. [f] *Opraveno místo pův.:* přemoženi. [g] *Pod tím připsáno:* muže. [h] *Pod tím připsáno:* y. [i] *Následuje podtržené, ale zbytečné:* odpuštěni. [j] *Opraveno místo pův.:* zachovati. *Následuje neplatné:* majíce.

α 1 Kor. 7. 9. β 1 Tim. 5, 14. γ 1 Kor. 7, 2. δ 1 Kor. 7, 28. ε 1 Kor. 7, 3. 4

jejie i [o] potřeby tělesné, v práci se poddávaje. Též i ona aby s milostí poddána byla jako Kristovi církev, v poctivosti ho maje a stud k němu zachovávajíc, v kázni[a] a v bázni [k němu][b] se zachovávajíc,[a] jakož apoštol učí.[α]

Protož o stavu manželském tak držíme, že to dobrá věc jest, když pacholík neb děvka, vdova neb vdovec, takoví křesťané, o nichž svrchu povědieno jest, nalézají[c] se řádně a dostatečně zachovalí v stavu zdrželivém neb panenském i svolí se k stavu manželskému, aby v něm poctivě a řádně se [spolu] zachovávali; a to učiniti mají s poslušenstvím rodičuov neb těch, jimž[to] poddáni jsou, s povolením, pak / podlé úmluvy řádné a naučení zdravého zprávy apoštolské, tak f. 396[b]
mají se spolu sjíti. A při tom oddávaní mají se spolu modliti pánu Bohu i s těmi, kdož je smlouvají a vdávají, aby jim pán Buoh dal v tom stavu řádně se chovati[d] bez poškvrny hřícha smrtedlného, a budú-li míti dietky, aby je pán Bůh k spasení vyvolil. Pak ty dvě osobě mají se míti mocně v duchu, aby žádost zlá nepřemáhala jich v tělesné milosti a líbosti těla, aby vnitřní člověk neporušil se a nepoškvrnil. Protož tvárností těla nemají sobě ⟨příčiny⟩ dávati skrze dotýkání a vzhledání[e] jeden na druhého, ani mluvení oplzlé a okrašlování těla kterú ozdobú k okrase, a tak všech věcí, kteréž by jim byly příčina ke zlé žádosti a k zápalu popuzení těla, a zvlášť v posteli spolu léhánie a sebe dotýkání mají se varovati a s pilností ostříhati, neb to jim bylo by příčina k mrzkému hříchu. Protož apoštol die: *Ne v ložích, aby nebylo stydkosti.*[β] A opět: *Figura pominula; aby, kdož má ženu, měl jako by neměl.*[γ] A protož [potřebí se jim] takových věcí[f] vystříhati se a varovati, aby mohli mocně se mi[e]ti v těle i v duchu, aby tělem svým vládli dobře v posvěcení a v poctivosti, aby se nedali hnutí těla přemoci a trápením žádostí, neb tak apoštol píše i manželom, že poněvadž chtí spaseni býti, musí *své údy mrtviti, smilstvie,*[g] *nečistotu, zlou žádost*[δ] a tak zachovati se od poškvrny těla i duchu, / když chtí zůstati v Kristu f. 397[a]
a v cierkvi, neb to jest veliká věc tak se ostříhati a od žádostí těla vzdržeti, ješto rytěřují proti duši, neb tak bude srdce neporušené a duch smírný a pokojný, jenž jest před obličejem božím bohatý. Než pak na čas má jich scházení býti z společného svolení obou osob pro výstrahu hřiechu nezdrželivosti přes moc zlého přirození a ďábla [zklamání][h]

[a] *V A III chybí:* v kázni ✕ se zachovávajíc. [b] *Opr. místo:* jemu. [c] *Opraveno místo:* nenalézají. [d] *Opraveno místo:* zachovati. [e] *V A III:* dotýkaní a vzhlédaní. [f] *Následuje neplatné:* potřebí jest. [g] *A III:* smilstvo. [h] *Opraveno místo:* lákání.

α Ef. 5, 23. β Řím 13, 13. γ 1 Kor. 7, 29. 31. δ Kol. 3, 5.

a také majíce milost aby dietky měli a k dobrému je vedli. Protož mají věřiti, že jim toho pán Bůh nepočítá za hřích k smrti ani vážie, poněvadž se ostříhají v naučení pána Krista [skrze apoštoly prohlášené], a tak zachovávají časy nemoci a těhotnosti a také se těch věcí nedopouštějí jsouce přemoženi zlou žádostí a milostí tělesnou a chlipností kochání v mrzkostech, ale umějí spolu přebývati jeden[a] druhému k zachování srdce čistého a svědomí dobrého.[1]

Tak jest mezi námi, že bychom rádi toho ostříhali i jiných věcí k tomu podobných, kteréž sou psány [o][b] stavu panenském, vdovském i manželském. Pakli by kdo přestupoval to, nesměli bychom ho spasením bezpečiti, ale musil[c] by umenšen býti [a] trestán a podlé hodné příčiny z zboru vyobcován.

Také o posluhování v nemoci svátostí člověku držíme [a věříme], že jest skutek dobrý, jakož pán Ježíš die: *Byl sem nemocen a navštívili ste mne.*[α] A svatý Jakub učie: *Jest-li kdo nemocen mezi*
f. 397[b] *vámi, uveď kněžie / zboru, ať se modlí nad ním mažíce jej olejem ve jménu Páně, a modlitba viery uzdraví nemocného a polehčí jemu Pán, a bude-li v hřiších, budou jemu odpuštěni.*[β] To máme za dobré a rádi bychom zachovávali, když bychom mohli, při nemocných. A dále nad to potřebí takových potvrzovati u vieře a napomenouti k milování pána Boha i všech lidí a k doufání vésti pána Krista a v naději věčného života postaviti, aby nepochybovali ani vrtlali, ale úplně se dověřili Bohu, že je z milosti své skrze pána Krista *hodné učinil v stránku losu svatých v světlosti,*[γ] a že přijde k blahoslavenému vzkříšení a k Otci svému do království nebeského, kdež *se stkvíti bude jako slunce*[δ] a radovati veselím nevýmluvným a oslaveným.[ε] [Amen.]

Také potřeby těla a pohodlí mají obmýšleti s milostí a posloužiti, což potřebuje, dokudž by nemocen byl neb byla. Neb poněvadž zdravého nemají opustiti, nad to nemocného, cožkoli jest k jeho [dobrému[d] a tělu pohodlnému]. A jestliže umře, tělo pochovati slušně, chválíce pána Boha, že dal setrvati v dobrém až do konce, v lástce, v vieře a v naději, v ctnostném životě, v skutcích dobrých. Amen.[2]

[a] *Následuje zbytečné:* k. [b] *Opraveno místo:* v. [c] *A III:* musel. [d] *Opraveno místo:* potřebě.

[α] Mat. 25, 36. [β] Jak. 5, 14. 15. [γ] Kol. 1, 12. [δ] Mat. 13, 43. [ε] Parafráze 1 Petr 1, 8.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 16[b] (str. 50).*
[2] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 17[a] (str. 51).*

Také tázáni sme od mistra, co jest nám zjeveno, abychom pověděli, řka: „Poznáme-li, že jest / pravé, také přijmeme.“[1] Tak sme f. 398[a]
napsali o tom, že my to za největčí zjevení máme, když sme pravdu poznali pána Krista. Neb kdož sou jej poznali, *tiť sou jej*[a] *přijali, a těm dal moc syny božími býti, ješto věří ve jméno jeho a z Boha porozeni jsou.*[α] Neb již *ne z vůle muže, ani z krve,*[β] *neb tělo a krev neobdrží královstvi nebeského.*[γ] Neb jim toho žádná moudrost nemůž zjeviti tělesná ani vtipnost a[ni] rozum ani učení kterékoli pod nebem, neb jest časné řemeslné, ale s huory Otec nebeský, jakož pán Ježíš řekl svatému Petru: *Tělo a krev nezjevilo tobě, ale Otec můj.*[δ] Neb moudrým a opatrným nezjevuje [se], ale maličkým,[ε] ješto sou chudí duchem a pokorní srdcem a nízkým věcem povolují v sprostnosti Kristově. Takovýmť zjevuje Otec Syna a Syn Otce, aby jej poznali Boha samého pravého a Ježíše Krista, Syna jeho. A toť jest život věčný.[2] A o těch sme věcech svrchu napsali,[3] ješto kdož čte nebo slyší, můž srozuměti, kdož sou ti, neb v tom jest [naše] ustavení a utvrzení a s tím se nemíníme krýti, ale každému žádajícímu pověditi i psáti, neb bychom rádi, aby všichni ku pokání a pravdy poznání přijíti mohli a za to se [i] pánu Bohu modlíme, aby jim ráčil oči vnitřnie osvítiti a zjeviti Syna svého milého a v něm vůli / svou líbeznou ve vší moudrosti a rozumu du- f. 398[b]
chovním, aby hodně chodili ve všech věcech líbíce se jemu, v dobrých se skutcích plodíce, v umění božím rostouce, v každé ctnosti posilněni jsouce podlé moci jasnosti [jeho etc]. V té[b] známosti pravdy umění božího rádi bychom přebývali a v tom rostli. Téhož jiným žádáme a proto sme napsali. A to máme za dokonalé zjevení, abychom v něho srdcem věřili a v duchu milovali a všecko [své doufání] v něm položili, a co jest jemu libého, to činili. I toho sme vděčni zjevení, když nám pán Ježíš otevřel smysl, abychom písmom rozuměli a v pravém smyslu po[žívali][c] k potřebě spasení našeho,[4] neb ten důvod jest dobrému i zlému. Písma [Duchem] bo[žím][d] vdechnutá oznamují zlé i dobré a my z toho jistotu známe svého pravého[e] povolání, když se v tom nalézáme, co písma svědčí prorocká i apoštolská o volených božích tak, kterak mají býti a v čem

[a] *Orig.:* jejì. [b] *Opraveno místo:* tej. [c] *Oprav. místo:* poznali. [d] *Opraveno místo:* bohem. [e] *V AIII chybí.*

[α] Jan 1, 12. 13. [β] Jan 1, 13. [γ] 1 Kor. 15, 50. [δ] Mat. 16, 17. [ε] Mat. 11, 25.

[1] *Srov. DRUHÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 3a (str. 11).*

[2] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 86 (str. 27).*

[3] *Srov. str. 598.*

[4] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 8b (str. 27).*

a co na ně má přijíti. A podlé toho o kněžích i o lidu vůbec držíme, kterak o nich piesma svědčí, že což se v písmích za zlé pokládá a zatracení hodné, když je v těch věcech vidíme a od nich slyšíme, za to je máme, což sou. Jakožto Židé a pohané, ješto srdcem bloudí a Bohu nevěřie a v hněvu božím jsou, takéž i tito pod jmenem křesťanským v témž se zlém nalézají a strach, ještě v horším, jakož písma svědčí a skutkové jich ukazují; ač
f. 399a se / někteří vždycky učí, proto k umění pravdy nepřicházejí, aby ji [poznali a skutečně plnili.][a]

Pak o zjevení, kteréž Bůh prvním křesťanom učinil,[b] tak i nynie též[c] [1] jest mocen zjeviti, a což zjeví, naplniti. I z toho se radujem a pánu Bohu děkujem, že i tento čas to ukazuje k oužitku spasení a k zřízení lidu svého, kterak se mají míti v řádu mezi sebou, jakožto [i][d] prvním [v] přirozeném zákoně i v Starém mnoho toho činil, a zvláště Ezechiel [prorok mnoho] psal[e] zjev[e]ní[f] o[g] chrámu vzdělání, kterýžto chrám znamenal zbor boží, jakož tak apoštolé vykládají a zvláště svatý Pavel píše k Timoteovi [řka][h]: *Toto píši, kterak máš v chrámě božím obcovati, kterýžto jest zbor Boha živého, sloup a utvrzení pravdy.*[α] Tak i v Novém zákoně zjevení mívali sou mnohá[ch] v první církvi a mají býti a budou až do dne soudného vyvoleným božím, neb tak písma svědčí.

Než divové a zázrakové tiť [sou] přestali při vyvolených božích podlé piesem, neb sou byli pro nevěrné Židy i pohany, ale přeneseni sou na Antikrista, kterýž přišel ve všelikém svedení nepravosti.[i] v divích i zázracích, jakož [i] my[j] po tom ho známe, neb jsou jeho lživí zázrakové, nejsou v pravdě, jako byli pána
f. 399b Krista [a apoštoluov]. Neb / o nich pán Kristus die, že *přijdou ve jméno mé a dějí: „Já sem Kristus“ a budou svoditi*[k] *řkouce: „[Tamtoť]*[l] *jest Kristus, ondenoť jest Kristus.“*[β] Protož řekl: *Neroďte jim věřiti,*[γ] neb není toho v pravdě, co oni činí a mluví. Protož takovým také nezjevuje Otec nebeský Syna svého, ale duch chytrý a lstivý skrze tělo a krev k oklamání a svedení, aby je ustavil v bludu a ve lži, jakožto nyní zjevné jest, že se plní písmo, že mají svědomí porušené a skutky zlé zjevné i řeči nepoctivé

[a] *Opraveno místo:* plnili a skutečně. [b] *A III:* činil. [c] *V A III chybí.* [d] *Opraveno místo:* v. [e] *Opraveno místo:* popsal. [f] *Opraveno místo pův.:* zjevně; *A III:* zjevně. [g] *A III:* a. [h] *Následuje neplatné:* řekl. [ch] *A III.:* mnohé. [i] *Opraveno místo:* v nepravosti. [j] *Následuje neplatné:* i. [k] *Následuje neplatné:* a. [l] *Opraveno místo pův.:* tentoť.

[α] 1 Tim. 3. 15. [β] Mat. 24, 5. 23. [γ] Mat. 24. 23. 26.

[1] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 8b (str. 27).*

a tak jsouce slouhy hřícha sami ji[né] rozhřešují[a] a žehnají a tak v naději spasení postavují mylně. Protož takoví nemají otevření smysla písma ani toho zjevení, kteréž Bůh dává sluhám svým, kteréž posílá lidu svému vyvolenému, aby jej v jednotu sbírali a řídili, v jednotu viery nejsvětější shromažďujíce a slovem pravdy učíce, aby všichni jednomyslní u víře byli, nad sebou lítost majíce, bratrství milujíce, jedni druhým milosrdní jsouce; takovýmť Bůh zjevuje a naplňuje ku prospěchu a k vzdělání církve své svaté.

Pak my sme nětco napsali mistru k žádosti jeho,[b] kterak jest pán Buoh mezi námi některým zjevil, že jsú to prvé pověděli a potom se naplnilo.[1] Ale někteří kněží to zvěděvše v rouhání[c] obrátili, řkouce, že jim Duch Svatý zjevil je z holubí baňky,[2] a tak všelikterak hledí nás lapati, aby nás lidu ohyzdili. Protož těžké jest náše psání aneb mluvení těm, / kdož moc mají a moudrost f. 400[a]
těla, jiež všecky věci chtí rozměřiti a zpraviti, a co se s nimi nesrovnává, to potupí a ohyzdí a mocí sáhnou, aby trápili. Však proto vždy nám nesluší nechati mluvení i psání pro ty, kteříž by se rádi pánu Bohu líbili a proto se ptají, chtíce zvěděti, co jest při nás. Protož i tuto ještě položíme podlé toho, jakož sme mistru psali,[3] neb my při všech věcech drželi sme se[4] naučení věrného a zpravidla křesťanského pána Krista Ježíše v slov[u][d] i v skutku v pravdě Ducha jeho, kterýmžto milí [apoštolé zpravováni jsou] [i][e] jiné učili i psali,[α] abychom všecko, což činime ve jméno pána našeho Ježíše Krista, činili v slovu neb v skutku. Protož my věříce slovům[f] jeho, jakož jest řekl: *Cožkoli prositi budete Otce ve jméno mé, dáť vám,*[β] a opět dí: *Kdež se koli sberou dva neb tři, já sem mezi nimi, a začkoli svolíce se prositi budou, staneť se jim,*[γ] [a] tak my v ten čas vzali sme před se to[to]: Chce-li pán Buoh, aby již konečně odřezání bylo od moci papeže a tak i od kněžství skrze jeho úřad poślého, a druhé, jest-li libezná vůle jeho, abychom řád[g] způ-

a *Opraveno místo:* nerozhřešuji. b *Následuje přetržené:* a. c *Následuje přetržené:* to. d *Opraveno místo pův.:* slově. e *Opr. místo pův.:* a. f *Nad tím připsáno:* slibuom; *AIII:* slibům. g *Opraveno místo:* uřad.

α *V AIII (f. 165) nahoře nad tekstem jest připsáno:* Los. *Po straně, ale ještě nad tekstem:* Vide simillimum locum na listu 9b. *O řádek níže rukou 19. stol. připsáno:* J. Jafets Geschichte II. Tl. f. 48. β Jan 16, 23. γ Mat. 18, 19. 20.

1 *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I. f. 8b sl. (str. 27—28).*

2 *Holubí baňka — holubník.*

3 *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 9a (str. 27—28).*

4 *Místo toto odtud až na f. 403b přejato jest ze ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI, A I f. 9a—10a (str. 28—33).*

sobili podlé zřiezení církve a tak dále, při kterých osobách má [všeliká][a] pře rozsúzena býti a na nich přestána o každou věc, a[by] žádný mimo to, což [roz]soudí, jinak [tím] nehýbal, než za pravé držal a s milostí poddán byl, podlé toho, jakož dí svatý Pavel: *Zbor boži sloup*
f. 400[b] *a utvrzení pravdy*,[α] pak dále kteří ma/jí posluhovati svátostmi a kdo má první místo držeti z nich v moci uřadu, podlé toho,[b] jakož die: *Toběť kliče dávám*,[β] a opět: *Komu odpustite, budeť odpuštěno, a komu zadržite, budeť zadrž[á]no*,[c][γ] a o toť sme se mnozí svolili Čechové i jiní, abychom se za to pánu Bohu modlili věříce, že chce-li to míti tento čas, že nám to ukáže podlé příkladu téhož, jakož učinili apoštolé, když dvanáctého [vy]volili; neb to jest bylo v lidu prvním i potom v lidu křesťanském, neb v Starém zákoně stojí napsáno [z Duchu[d] Svatého], že *los jest u vůli božie*,[δ] na koho má padnouti. A podlé toho sou apoštolé činili, ačkoli toho římský zbor nedrží a jinak to převrací a zápověď mají, aby podlé toho nevolili, neb jde úřad jich podlé moci a urození a vyučeni moudrosti a bohatství. Protož nedopouštějí losu, neb Kristus jim nepřísluší k jich věci. Ale nám známo jest, že ti lidé, kdož[e] se chtěli pánu Bohu líbiti, že jsú i tak hledali jistoty v těch věcech,[f] ješto můž tak býti i jinak. Protož chtíc se v tom pánu Bohu dověřiti, postíce se a modlitby čině k němu, věříce, že [se] jinak nestane, než jakž se jeho milosti líbí, a tak podlé toho sme se dověřili a modlili i post[ili][g] mnozí po krajinách těchto zemí,[h] a pak sme [se] sešli
f. 401[a] [mnozí] a / modlili se pánu Bohu, i stalo se jest tak, že jest vůle boží, již abychom [se] odtrhli od papeže i od jeho kněžstva. I dali sme tomu prodlený čas, aby se opět [za to] pánu Bohu modlili i postíce se, hned-li máme toho roku to zřízení konati, o které sme se svolili podlé řádu první církve svaté, [a] které osoby chce míti pán Bůh [k tomu], aby ukázal skrze túž příčinu jako[ch] [i] prvé.

A tak když sme se spolu sešli opět s tajmž dověřením jako i prvé, těch sme věcí mezi sebou pořídili, aby byla jednota a svornost a poslušenství. I vyvolili sme jich devět, pak z těch devěti aby byli tří, pakli dva neb jeden; pakli ještě času není, aby nebyl nižádný; neb tak bylo způsobeno, že mohli všichni vyjíti, když by Bůh ráčil; a když by [bylo] nepřišlo na žádného, byli bychom nechali všech kněží těch časův, až by nám vždy někdy pán Bůh oznámil podlé

[a] *Opraveno místo pův.:* zavírka. [b] *V AIII chybí.* [c] *Opr. místo pův.:* zadržino. [d] *AIII:* Ducha. [e] *Následuje přetržené:* by. [f] *Následují neplatná slova:* že jsú i tak hledali v těch věcech. [g] *Oprav. místo pův.:* posty. [h] *Následuje neplatné:* činili. [ch] *Opraveno místo:* jakož.

α 1 Tim. 3, 15. β Mat. 16, 19. γ Jan 20, 23. δ Přís. 16, 33.

téhož dověření a osoby [k tomu], kteréž se jeho milosti líbí. Ale poněvadž sme se pustili konečně kněží, kteříž pocházejí z moci úřadu papeže, z viery věříc tomu, že Bůh nechce, abychom k nim zřenie měli o posluhování ouřadu jich, proto sme vieru viece přiložili, že to Bůh učiní nám, zač ho prosíme, neb také potřeba nás k tomu nutila spasení našeho, vědouce [z][a] jistot[y][b] [písma], že křesťanský lid, kdež se můž shromážditi, / má mezi sebou míti zřízení [a] po- f. 401[b]
sluhování svátostmi až do dne soudného.

A tak učinil pán Bůh k vieře a k modlitbě, že přišlo na všecky tři. A při tom ukázal zjevně pán Bůh moc svou v nás. Také sme poznali[c] [čitedlně mnozí], že pán Bůh navštívil nás a ku potvrzení učinil veliké věci v duchu našem. A bylo nás více [než] LX[d] bratří. A tak sme s velikým dověřením přijali to a s radostí ducha svého, děkujíce pánu Bohu, že nám dobré věci učinil [v] posledních časích, dělaje dielo sv[é] v těchto krajinách země v lidu svém.

Pak ještě o potvrzení jich v úřad kněžský spolu mluvili sme, kterak by nejslušnější bylo bez úrazu lidem, ač sme věřili beze všeho pochybování, že jsou již posvěceni a potvrzeni od pána Krista Ježíše, jakož nám to učinil známo Pán. A také sme s to[e] vieru měli, že by mohli potvrditi jedni druhých podlé řádu vzkládaním rukou, ale však vědouce to, že jest to v římské církvi věc uražčivá,[f] kdo by v kněžství potvrzen byl než původem prvních (a nám sluší obmejšleti dobré věci netoliko před Bohem, ale také přede všemi lidmi, abychom, což na nás jest, se všemi lidmi pokoj měli a bez ourazu [všem] byli, pokudž můžem zachovávati se v pravdě): protož znajíce[g] v tom vůli[h] boží, hledali sme toho skrze prvního, / kteréhož f. 402[a]
sme měli skrze úřad papežův prvé, a také od Valdenských (ješto sou v původu první církve), o kterémž sme naději měli, že by v milosti boží byl a nejstarší z nich v těchto zemích nám přítomný. I ta oba dva přijali sme ku potvrzení těch tří, chce-li pán Bůh, aby okázal k modlitbě a víře, chce-li míti skrze Valdenské,[ch] aby tomu staršímu dal srdce k tomu, aby z milosti a z víry to učinil. I dal jemu pán Bůh, že učinil to s dověřením a potvrzuje nás v tom mluvil dobré věci chvále Boha z toho a řka, že to učinil pán Bůh k oužitku spasení lidu svého. A tak potvrzení stalo se jest těm třem skrze vzkládání rukou podlé řádu první církve a zprávy apoštolské s modlitbami.

[a] *Opraveno místo pův.:* v. [b] *Opr. místo pův.:* jistoté. [c] *Následuje asi neplatné:* skutečně. [d] *AIII:* šedesát. [e] *Opraveno místo:* toho. [f] *AIII:* aurazčivá. [g] *Opraveno místo:* neznajíce. [h] *Opraveno místo:* vůle. [ch] *Opraveno místo:* Valdenského.

Pak o tom, jakož pán Ježiš ukázal, a zvláště o jednom, kterýž jest měl z nich první místo držeti, mluvil jest ten, komuž zjeveno bylo, že tak jest, věřte úplně, že toho pán Bůh vyvolil k tomu.[1] Ale však spolubratří pro lepší ujištění dověřili se pánu Bohu skrze prosby: chce-li pán Bůh aby ten byl, přídeť na něho. I přišlo naň. I stalo se jest potvrzení všem třem s modlitbami, pak jednomu, aby první místo držal v původu úřadu kněžství, jako bylo v první cierkvi (tiem příkladem má býti mezi věrnými křesťany [příkladem první církve]). Pak ten vyvolen jest nejprv od mnohých za staršího mezi bratřími.[a] Potom skrze modlitby a dověření přišlo naň, aby byl jeden ze tří, kteréž Bůh sobě z devíti vyvolil. Potom skrze modlitby a dověření přišlo naň, aby byl ⟨první⟩[c] ze tří. Neb tak pán Bůh chtěl míti. Protož zjevil to [i dokonal],[d] nebo jest také i svědectví měl dobré od rodičův i od okolního lidu, že od mladosti vždy ctnostně obcoval a potom dále, když k letům přišel, v dobrém jest prospíval stoje u vieře pána Krista Ježíše bez vyvinutí, a tak až do dnes naději o něm máme, že se zachovává bez hříchu[e] smrtedlného i z všedních není na něm co trestati zjevného, neb ostříhá se[f] v dobrém svědomí bez trestání. A to [jest] nám za veliký dar od pána Boha, že je toho vyvolil, ješto jemu rovně nevíme podlé svědectví a svědomí jeho, neb jest nám ve všem zjeven od mladosti své. A tak jsou všickni tří dobrého svědectví a svědomí, ješto by pak o nich nebylo zjevenie božího ani skrze vieru ⟨a⟩ modlení za to, hled[ajíc][g] od Boha ujištění, hodné bylo podlé zprávy apoštolské a příkladu první církve křesťanské [vyvolení jich k tomu].

Ale však ani oni ani my z sebe sami a od sebe nic nejsme, ani
f. 403[a] co dobrého dostatečni jsme pomysliti jelikožto z sebe, / neb *všecka dostatečnost náše jest z Boha*[α] skrze Ježíše Krista. Ale my nalezámy

[a] *Co dále následuje, jest v AI i v AIII popleteno. S pomocí „Čtvrtého listu k mistru Rokycanovi" pokusil jsem se rekonstruovati tekst, jak nepochybně zněl původně. Po větě:* Pak ten vyvolen jest nejprv od mnohých za staršího mezi bratřími[a] *následuje passus, který porušuje smysl. Bratr Orlík pokusil se jej opraviti, ale pak své opravy přetrhl. Jak patrno, již ti, kdo opisovali z předlohy tohoto kusu (v AI i v AIII), nerozuměli tomu, co píší. Passus se zrušenými opravami (jež označuji závorkami* { }*) zní takto:* a potom vyvolen jest též {aby byl} jeden {z devíti; i přišlo naň, aby byl jeden ze tří}, kteréž Bůh sobě z těch devíti vyvolil.

[c] Tak ve *Čtvrtém listě k mistru Rokycanovi, AI f. 10a.* [d] *Pod tím připsáno:* Pán Bůh a ukázal. [e] *Oprav. místo pův.:* hřichův. [f] *V AI následuje zbytečné:* se. [g] *Oprav. místo pův.:* hledíc.

[α] 2 Kor. 3, 5.

[1] *Srov. str. 30 pozn. 2.*

se neužitečné slouhy jeho, neb pro svou neužitečnost a nezpůsobilost a nedostatky některých z nás i hříchy hodni sme byli zavržení a zatracení od pána Boha. Neb i to také vyznáváme, že sou se o nás pokoušeli lidé smyslův zlých u vieře, zkažení i někteří přenášejíce milost pána Ježíše v milost těla. A tak několikrát, by byl pán [Buoh] nedal [své] zvláštní moci některým i [múdrosti] poznati toho a odpírati tomu, byli bychom přemoženi brzo od nich a zklamáni, že bychom byli bídnější všech lidí, neb což na nás zlého mluví, bylo by to na nás shledáno a byli bychom trpěli jako zločinci. Ale pán Bůh, jenž jest bohatý v milosrdenství [svém], pro přílišnou lásku svou skrze pána Ježíše Krista milost k nám ukázal a zachova[v][a] nás a ochránil a shromáždil jako pták [ptačátka] pod svá křídla a dal moc i múdrost, abychom ten lid trestali a k pravé víře navedli; a koho sme nemohli přivésti ku pokání a ku poznání pravdy, od těch se vystříháme. Protož, které věci pán Bůh způsobil mezi námi, tak věříme, že jest to uložil v tajné radě božské své, aby v těchto časích posledních způsobil to, neb to jest skrze prorocká a apoštolská / písma předpověděl. Budiž jemu f. 403[b]
z toho chvála na věky věkův. Amen.

Protož věděti máte, že sme té žádné věci, kteráž mezi námi jest ku posluhování víry pána Jezu Krista a k vzůstu života duchovního a obcování křesťanského, nečinili klopotně v času brzkém [ani drze] ani všetečně ani kterého člověka návodem ani s kterou lehkostí neb s nevážností, ale s bázní boží, hledíce o to mnozí ku pánu Bohu, v jednomyslnosti spolu dověřili sme se pravdě slova pána Ježíše Krista v slibích jeho, věřili sme, že se tak stane, jakož se jeho milosti líbí. A tak již nesměli sme jináč učiniti, ⟨než⟩ tak, jakož nám oznámil pán Bůh k víře a k modlitbě.[1] A tak jest spravedliv v řečech svých, jakož prorok dí, nebť jest sám řekl pán Ježíš: *Hledejte, proste, tlucte! Kdož hledá, nalezá, kdož prosí, béře, kdož tluče, bude jemu otevříno. Neb prosil-li by syn otce za chléb, zdali kamene podá jemu, prosil-li by ryby, zdali hada podá jemu, prosil-li by vejce, zdali štíra podá jemu? A poněvadž otcové jsouce zlí umějí dáti dobré věci synům svým, ovšem více Otec nebeský dá dobré věci prosícím sebe.*[α]

Protož vězte, že někteří od počátku mistra Husi hledali sou [všecky časy] a[b] prosili[c] a když to jim otevříno a zjeveno, s ra-

[a] *Oprav. místo pův.:* zachoval. [b] *Pod:* a *připsáno:* i. [c] *Následuje neplatně:* všecky věci.
[α] Mat. 7, 7.—11.
[1] *Srov. pozn. 4 na str. 649.*

dostí sou přijali, děkujíce pánu Bohu[1]. A tak mnozí — někteří od
f. 404[a] drahně let, jakož mnohým / známo vám jest i v Moravě, zvláště již pak těchto let od patnácti,[2] kterak sme mezi vámi obcovali, chtíce se líbiti pánu Bohu, rádi statky opouštějíce a chudobu podstupujíce — a všech časův sme prosili a hledali žádajíce od pána Boha, aby nám v těch věcech zjevil vůli svou, neb nám bylo těžko s tím kněžstvem a s lidem dověřiti se spasení svého v takovém zavedení a hříchův rozmnožení. Protož kdož sou těch věcí svědomí, měli by se dověřiti a s milostí povoliti, vědouce původ náš.

Pak kdož se tomu protiviti bude a za zlé pokládati, máť věděti, žeť se protiví pánu Kristu Ježíši a dílu Ducha Svatého. Ač nyní tomu nerozumí, ale potomť zví, žeť jest to z Boha, jako jsou oni zvěděli, kdož jsou se Kristu pánu protivili i jeho milým apoštolom.[3] Ale není div, že se oborem protiví kněží i lid, neb všecky časy to bylo v Starém [i v Novém] zákoně (kdož čte písmo neb slyší, však můž věděti) od Mojžíše až do Krista, *kterému jsou se z prorokův neprotivili,* jakož die svatý Štěpán?[α] Též mezi křesťany, jakož [sám] pán Ježíš, die, že *s vámi jsem až do skonání světa*[β] a: „Budou se vám protiviti, zlořečiti, haněti, vymítati i mordovati a budouť mníti, [by][a] tím Bohu sloužili."[γ] A tak bylo na počátku pána Krista narození jeho; písma čtli o něm, že se má naroditi, kdy
f. 404[b] a kde, však proto se mu protivili, že se veškeren Jeruzalém / zarmoutil a hledaj[íce][b] jeho zamordovati, zamordovali dítek čtyři sta. A tak všecky časy jeho kázaní [a] jeho obcování potupovali mnohým obyčejem hanějíce a řkouce, že je *žráč masa a pijce vína a přítel zjevných hříšníkův*[δ] a že *[jest] Samaritán a svůdce a ďábla má.*[ε] Tak i nyní jedne hledají úrazův a pohoršení. Tak jest i[c] nyní v tomto lidu a nejvíce v kněžích tohoto světa, jenž by měli se radovati a pána Boha chváliti, milí Čechové, z toho dobrého, ani se pak rmoutí a bouří jako lid jeruzalemský, když k nim král jich jel na oslíku tichý, pokorný a chudý. Psáno bylo: *Raduj se, dcero Sionská, král tvůj k tobě jde,*[ζ] a oni [pak] proto rmoutili se a zlostní radu o něho měli nejvyšší kněží s mistry a s staršími i lid k tomu navodili, aby jej o hrdlo připravili, jakož to vždy naplnili. Protož jakož se hlavě stalo, tak má se díti i oudom, neb svatý Pavel die:

[a] *Opr. místo pův.:* že. [b] *Opraveno místo:* hledaje. [c] *V AI chybí.*

[α] Sk. 7, 52. [β] Mat. 28, 20. [γ] Parafráze Jan 16, 2. [δ] Mat. 11, 19; Luk. 7, 34. [ε] Jan 8, 48. [ζ] Zach. 9, 9.

[1] *Srov. pozn. 1 na str. 323.*

[2] *Srov. GOLL v ČČM 1881, 40. 43—44.*

[3] *Srov. ČTVRTÝ LIST K MISTRU ROKYCANOVI, AI f. 10a. 10b (str. 34).*

Všichni, kdož chtí milostivě živi býti v Kristu Ježíši, musí protivenství trpěti.[α]

Ale k tomu[a] všech těch časův vždy někteří byli, kteřížto dobré poznávali a pána Krista vděčni byli a radovali se, a ti sou církev Kristova. Tak [i nyní] plní se písma v slibích božích, že *obrátil srdce otcův v syny,*[β] ⟨a⟩[b] slovo, kteréž v apoštolech složil, dal [je][c] i budoucím, jakož dí: *Aby věřili [v mě]*[d] *skrze slovo jich.*[γ] A tak / obnoviv víru v duchu vyvolených svých, chtěl také i v svá- f. 405[a]
tostech míti obnovení podlé líbezné vůle své k prospěchu spasení našeho. Buďiž jemu věčná chvála. Amen.

My pak již na tom s pomocí boží míníme umříti a životy [své] skládati,[1] jsouce toho svědkové mnozí bratří, že jest to z Boha nám k spasení. Ale aby se nedomníval[e] žádný, že by to při nás bylo, že bychom tím odsuzovali a k zatracení potupovali vešken lid, kdež je po všem světě, že by spasen nemohl býti, kdož s námi není v tom[to] svolení [a zřízení] (neb toho nedržíme ani mluviti máme), odstup to od každého křesťana věrného! Neb když [jest] pán Bůh nalezl věrného Abrahama a poslušného sebe mimo jiné a vyvolil jeho sobě zvláště a slib učinil jemu a dal jemu obřezání na znamení, protoť jest Abraham nepotupil jiných. Též i[f] Mojžíš a jiní proroci. Takéž i dvoje pokolení, kteréž bylo zůstalo při Jeruzalému, nemohlo jest potupiti desatera pokolení vyvolených božích po jiných zemích rozptýlených. Tak až do pána Krista, kdež sou koli v kterých zemích z Židův neb pohanův, kteřížkoli nalezeni jsou u víře Abrahamově, poslušni jsouce Boha s věrným Abrahamem, byli jsou v zaslíbení, jakož psáno jest: *V semeni / tvém* f. 405[b]
budouť požehnáni všickni národové,[δ] totiž synové víry Abrahamovy. A tak vyvolení došli spasení z Židův i z pohanův až do pána Krista z mrtvých vstání, pak u vieře pána Krista, jakož dí: *Kdož uvěří, [ten] spasen bude.*[ε] Také podlé zprávy apoštolské, skrze něž víra jest ohlášena, kdož sou koli v té víře a v tom poslušenství až do dne soudného, spaseni budou, kdož sou koli po všem světě pod kteroukoli mocí povýšenou a poslušenstvím i mezi pohany, nemajíce žádného posluhování [svátostmi] ani písma, než učíc se jedni od druhých hlasem slova z pravdy ducha, zákon přijímajíce v srdce své, slovo pravdy v moci boží, pak pod kterýmkoli posluhováním a kterýmkoli

[a] *V AIII chybí:* k tomu. [b] *V originále:* v. [c] *Oprav. místo:* dí. [d] *Oprav. místo pův.:* v něho. [e] *Následuje přetržené:* i. [f] *Následuje přetržené:* jiní.

[α] 2 Tim. 3, 12. [β] Mal. 4, 6. [γ] Jan 17, 20. [δ] 1 M. 22, 18. [ε] Mk. 16, 16.

[1] *Místo toto odtud až na f. 406[a] (str. 656) přejato jest ze* ČTVRTÉHO LISTU K MISTRU ROKYCANOVI. *AI f. 10[b]. 11[a] (str. 34—35)*

obyčejem svátostmi posluhují, v kterémkoli lidu, v kterém [povolání],[a] v stavích, v řádích a v obchodích, v pracech, a mohú v tom zachovati víru pána Krista bez poškvrny podlé toho, jakož dí: *Učíce je zachovávati všem věcem, kteréž sem vám přikázal.*[α] Jakož o té vieře napřed stojí psáno, věříme o nich, že spaseni budou oni první až do Krista a tito až do dne soudného, jimž všem *počteno jest k spravedlnosti, věřícím v něho, kterýž zrazen jest pro hříchy náše a vstal na ospravedlnění náše.*[β]

[Protož tak][b] spravedliví učiněni sme všickni vyvolení boží a smíření s Bohem skrze Krista Ježíše. Mějmež pokoj mier zachovávajíce,
f. 406[a] Boha víc nehněvajíce, ale po/slušni jsúc, víře pána Krista v srdcích místo dávajíc a jí skutky dobrými dokazujíc, ctnostně živi jsouc, [snášejme se v] lástce[c] *zachovávajíc*[d] *jednotu*[e] *ducha*[f] *v svazku pokoje.*[γ] Neb nezačali sme my víry jiné ani žádných věcí jiných[g] nových, kteréž zachovány býti mají od křesťanův věrných pro spasení jich, ale v té vieře pána Krista skrze apoštoly ohlášené rádi bychom ji v srdcích zachovali a v ní se ostříhali bez poškvrny i v těch [ve] všech věcech, kteréž se líbí milosti jeho, jako i jiní křesťané věrní, kteříž byli od počátku i nyní kdež sou koli, jichž žádáme oučastni býti ve všem dobrém.[1] Protož vězte, žeť není toho ani má býti, bychom my co mezi sebou vedli tejně takového zlého neb víře odporného aneb tak o sobě smyslili, že bychom my jedne spaseni býti měli, kteří se spolu svolujem a sjednáváme v služebnostech [vidomých a v zřízeních] tvárných, ješto mohou býti tak i jinak, [a], jakož by kde ku polepšení bylo a k vzdělání, tak mohou býti neb ponechány na čas; pakli by kdo nemohl jich[h] míti nikdý, však proto mohl by spasen býti. O ty věci nechtěli bychom [my] nesnáze míti sami, nébrž my to máme za zlé a že ten lid rota jest, jenž hledají sobě rovných v tom a jiné potupují a nesnáze mají s nimi, kdož se s nimi nesrovnává v některých služebnostech neb v zá-
f. 406[b] koních lidských (jakož těch rot jest mnoho, o nichž / die svatý Petr, že[ch] *uvedou roty zatracení*),[δ] protož my nenavodíme na to lidí prvotně ani kým proto pohrzíme toliko[i] pro ty věci, kdy[ž by] jinak nalezeni[j] byli[k] v pravdě spasitedlné, a každého hříš-

[a] *Opr. místo pův.:* posluhování. [b] *Opr. místo pův.:* pak. [c] *Následuje neplatné:* snažněji se. [d] *Následuje přetržené:* v. [e] *Pod:* — u *připsáno:* ě. [f] *Následuje přetržené:* a. [g] *V AIII chybí.* [h] *Následuje přetržené:* býti. [ch] *Následuje neplatné:* u víře. [i] *Opraveno místo:* netoliko. [j] *Pod:* i *přetržené:* y. [k] *Pod:* i *přetržené:* y.

[α] Mat. 28, 20. [β] Řím. 4, 25. [γ] Ef. 4. 3. [δ] 2 Petr 2, 1.

[1] *Viz pozn. 1 na str. 655.*

ného rádi bychom ku pokání přivedli a ku poznání víry pána Krista, aby v lásce přebývali, dobré skutky činili a ctnostný život vedli a tak, zlého se varujíce, naději živou k spasení měli; ale k těmto věcem služebným některým ne každého přijímáme, ač i žádá. Protož tomu porozumějte, [že] nadarmo nás viníte, [jediné] hřích sobě obtěžujíce, jakož pán Ježíš die: *V nenávisti sou mě měli darmo.*[α] [A opět: *Já jim dal řeč tvou a svět je v nenávisti má.*[β]] Protož vězte, že potřebí se vám v tom opatřiti, abyšte na se více a více hněvu božího nevzbuzovali [a potom pomsty věčné těžší na se nepřivedli]. A myť pak věříme pánu Bohu, že nemůžete proti nám nic viece, než pokudž dopustí, a skrze to, což dopustí, větší bude prospěch voleným jeho, a kdo co trpí pro tu při, trpí pro spravedlnost, aby hoden jmín byl v království [božím], pro něž trpí.[γ]

A pak [již], které věci jsou při nás, již sme vám zjevně při všem oznámili. Jestliže pak kdo co do nás ví zlého aneb víře odporného, mluv s námi a tresci nás v duchu tichosti, a nalezl-li by kdo jistčí cestu k spasení a bezpečnější než my, prosíme, netaj před námi, ale mluv o to s námi z lásky, neb my pro žád/nou f. 407[a]
jinou příčinu neoddělili sme se, než pro ne[be]zpečnost spasení svého s vámi v těch věcech některých, neb písma nás nutila apoštolská i prorocká, že chceme-li spaseni býti, musíme z prostředku vašeho vyjíti a jha s vámi nevésti, neb jsouce spolu v oučastnosti zde toho zlého, bojíme se, abychom s vámi nezahynuli a ohněm a sirou mučeni [ne]byli na věky.

Protož, milí kněží, nebuřte se na nás, však bychom rádi vašemu dobrému a lítost máme nad tím, že jste příliš nebezpečni spasením i s tím lidem, kterémuž posluhujete, jakož vy sami říkáte. Protož proč se na nás hněváte a lid proti nám bouříte? Však vězte, že bychom my vás rádi poslouchali, netoliko služebnostem vašim, ale, kdyby se to pánu Bohu líbilo, šlepěje noh vašich klekali bychom a líbali etc a tak ve všech věcech chtěli bychom se podkloniti pro chválu boží a pro užitek svého spasení spolu.

A jakož říkáte někteří, že svodíme lid obecný sprostný i stav rytířský, však i z vás též (neb s námi jest několik kněží z vašich), a s vámi [také] rádi mluvíme, kdež[a] můžeme, a zvláště když žádost s námi mluviti máte, a říkáme vám i vašim starším mistrům, jako

[a] *AIII:* kdož.
[α] Jan 15, 25. [β] Jan 17, 14. [γ] Narážka na 2 Tes. 1, 5.

i Rokycánovi, že bychom rádi, by to dal pán Bůh, ku pokání vás přivedli, kněží i stav rytířský i lid obecný (neb těch časův po-
f. 407[b] sledních, / o nichž prorokováno, že *nebezpeční jsou*[α] a *by to mohlo býti, i vyvolení*[a] *boží byli by svedeni,*[β] a opět, že *lidé přivyknou velikým hříchům*[γ], a my v těch letech přišli sme na svět k takovým zavedením Antikristovým a přirození máme z otcův našich hříchy nakažené a k zlému náchylné, a také navyklosti a obyčejové [někteří] chopili se nás zlí): protož z těch všech věcí měli bychom sobě spomáhati a nad [sebou][b] lítost majíce pánu Bohu se modliti jedni za druhé, táhnouce jedni druhé jako z smrdutého bláta z hříchův, nerouhajíce se sobě ani posmívajíce ani zlého jedni o druhých mluvíce, chtíce ohyzditi jedni druhé,[c] ale komuž dal pán Bůh prvé ku pokání přijíti a [spasitedlné[d]] věci poznati, mají z milosti jedni druhým spomáhati, z hříchův trestati a z bludův vésti jako z temného žaláře [k světlu], k Kristu Ježíši, neb *jest on světlo na svět přišlé, aby každý, kdož ho následuje, nechodil v temnostech, ale měl světlo života,*[δ] *ale že každý, kdož zle činí, nenávidí světla, protož nejde k světlu, radše miluje temnosti nežli světlo, neb skutkové jeho jsou zlí.*[ε] To jest řeč pána Krista Ježíše. A pak, jakož svatý Pavel dí: *Nerodte před časem souditi, dokudž nepřijde Pán, kterýž osvítí skryté temnosti a zjeví rady srdcí, a tehdy bude chvála jednomu každému od Boha,*[ζ] protož těch věcí, kteréž sou skryté, jichž člověk nemůž vě-
f. 408[a] děti, poznati / a srozuměti, aby vydal svědectví pravé o tom, bezpečněji by bylo nechati, aby se křivých svědectví uchoval [a nepravých souduo uvaroval], neb všichni musíme se ukázati před stolicí Kristovou, aby vypravil jeden každý vlastní věci těla, buďto dobré nebo zlé. Protož potřebí nám boží bázně, neb každý břímě své ponese a za své skutky přijme odplatu. Kteříž zlé věci činili, i půjdou do muky věčné, ale spravedliví do života věčného, neb die král nad králi jim: *Poďte, požehnaní Otce mého, vládněte připraveným vám královstvím od ustavení světa,* a oněm die: *Odejděte ode mne, zlořečení, do věčného ohně, jenž jest připraven ďáblu a andělom jeho.*[η] Amen.

[a] *AIII:* volení. [b] *Opraveno místo pův.:* tím. [c] *Oprav. místo pův.:* druhým. [d] *Oprav. místo pův.:* spravedlivé.

[α] 2 Tim. 3, 4. [β] Mat. 24, 24. [γ] 2 Tes. 2, 3. [δ] Jan 8, 12. [ε] Jan 3, 20. [ζ] 1 Kor. 4, 5. [η] Mat. 25, 34. 41.

Bratřím a sestrám do zborů.[a] f. 374[a]

Pán[1] Buoh všemohúcí a otec mnohého milosrdenství skrze pána Krista Ježíše posilniž vás mocí síly své a rač dáti moudrost Ducha svého Svatého, abyšte poznali radu vuole jeho k oužitku spasení vašeho a dostateční ji byli skutkem plniti, jakož řeči jeho oznamují, tak, abyšte hodně chodili jemu ve všech věcech k chvále milosti jeho. Tohoť vám žádáme, bratří milí, i za to se pánu Bohu modlíme, aby v vás to zpuosobil a zřídil Duchem Svatým, což se milosti jeho dobře líbí a vám jest k životu věčnému. Protož také pilni buďte, abyšte se v milování jeho zachovávali, k tomu se snažujíce, abyšte dobré skutky činili a ctnostně živi byli a od hříchuov se zachovali a všelikého smyslu zlého varovali. Neb těchto časuov našich posledního věka[2] to zlé símě příliš se jest velmi rozmnožilo, jedno, jakož die apoštol, že *se točí všelikým větrem učení k obtížení bludu,*[α] a druhé, že *budou lidé velikým hříchuom přivyklí*[β] a tak ty věci piesma široce oznamují řeči pána Ježíše Krista i apoštolské napsané, kteréžto zlé věci v skutku i v slovu konají se zjevně, takže se vidí, že ten lid obecní i s kněžími hříchuov neznají ani za hřích mají hříchuov velikých a smrtedl/ných, jakožto lakomství, jenž jest modlám sloužení, f. 374[b] také pejchy satanovy. A z toho pochodí i jiné zlé věci, neb srdce zpurné, soběvolné, zlostné, zlobivé, svárlivé, pro zemské věci nepokojné, neb opět z toho srdce zlými věcmi naplněného pochodí marná řeč prázdná a všeliká nestydatost od jedněch k druhým, s některými se hovadně milujíc a s druhými v nenávisti jsouce a se vadíce, až loupeže, žhářství i vraždy konají; a to oboje strana činie bez svědomie a ještě spasení svědčí jim jich vuodce zatmělí.

A pro to zlé obé od nich sme se oddělili, jedno, že viery pána Krista neznají a v bludu obcují, druhé, že hříchuov za hřiechy nemají. Neb i to piesmo zjevně se plní svatého Jana v rozdíle třináctém,[γ] že té šelmy s desíti rohy a s sedmi hlavami rána jest

[a] *Nadpis tento psán jest černým tučným písmem.*

α Ef. 4. 14. β 2 Tes. 2, 3. Mat. 24, 12. 38. γ Zj. 13, 1. sl.

[1] *Obsah tohoto kusu podává PAL'MOV, Bratja I, 1, 103. Podle narážky o trápení bratří ve vězeních i trestání jich na hrdle (f. 375a) zdá se, že tento pastýřský list spadá do konce r. 1468 nebo do počátku r. 1469, kdy celkem 7 bratří přišlo o život pro víru. Autorem jest nepochybně úzká rada Jednoty bratrské. O tom, proč kus tento položen jest v edici této na konec, viz str. 624 pozn. b.*

[2] *Srov. pozn. 2 na str. 10.*

uzdravena, aby již bez svědomí zle činili též, jako v prvních
věciech[a] pohané, ješto Boha neznali, tak v tomto posledním věku
sedmém[1] a ještě nad ony více; neb chytrá šelma pod ruožkami
beránkovými přidala sobě moc pána Krista i milost Ducha Sva-
tého, majíci ducha zlostného a tráveniny jedovaté plného, skrze ten
duch nečistý uzdravila ránu svědomí lidu hovadného k věčné smrti.
Protož pod jmenem duchovenství vedou pejchu a tiem zpuo-
f. 375[a] sobem všecky hříchy činí a konají bez studu / a bez bázni, tak
že meč slova božího nikdýž nemuož proniknouti (neb mají slité
štíty jako Vehemot[2]) skrze ty, kterýmž přidávají plnost Ducha
Svatého, neb sou jim v tom poslušní, aby ránu hovadného života
svého i jich uzdravili skrze služebnosti, kteréž nazvali boží, je
bezpečili životem věčným a k tomu piesma Bohem vdechnutá
v svuoj duch obrátili a jimi se vykrmili, aby hojně duchem tím
nečistým šeňkovali z toho koflíku, kterýž se jim blýští jako zlato,
tvárnost dobroty slova božího a svátosti církve svaté. A toť jest
jim k největčímu zklamání, neb se domnívají tu hříchuov odpu-
štění, kdež jest jich rozmnožení a pokrytství, a to mají za spa-
sení, kdež věčné zatracení, že se jich spolu mnoho shromažďuje
na široké cestě. A kdož znaje to zlé nechtěl by s nimi účastnosti
míti a z jich kalichu píti, toho nenávidí a zlostně potupují, vo-
hyžďují, z zboruov svých vymítají, trápí u vězení i hrdla odjímají.
A to obě straně činíta sobě odporné těchto let za nás; ač se spolu
vadí i vraždy puosobí i k zatracení odsuzují, však obojí proti těm, kdož
jim v jich zlém slovem nesvolují a skutkem nedokazují jich jednoty.
Protož, přátelé nejmilejší, lépeť jest nám všeliké trápení od
f. 375[b] nich přijíti i ukrutné smrti / podstoupiti, neb jest nám tudy věčné
smrti ujíti a blahoslaveného života dojíti. Neb víte piesma, že
budeme-li spolu trpěti s Kristem Ježíšem, budem spolu kralovati.[α]
Neb to jest na ouzké cestě a tudy těsnou branou jíti do království.
Kdož se pak dadí uhroziti a s strachem, bázní od dobrého od-
stoupiti, bojíce se statku ztracení, pohanění a trpení s nimi se
spojí a s tím králem, světem úmluvu učiní žádaje těch věcí, které
sou ku pokoji, na takovéť jest pomsta hrozná ohlášena, že budou

[a] *V originále:* věciech.

[α] 2 Tim. 2, 12.

[1] *Středověk po příkladu sv. Augustina rozeznával sedm věků v historii lidstva. Věk šestý počítal se od narození Kristova až do konce světa. Po něm měl následovati poslední sedmý věk nadzemský, „věčná sobota". Podle mínění bratří nastával v jejich době již tento věk poslední. Viz i pozn. 2 na str. 10.*

[2] *Behémót, zvíře, jehož popis čte se v knize Job 40, 10 sl. Míněn jest nejspíše hroch (viz OTTŮV Slovník Naučný III, 620).*

mučeni ohněm a sirou, neb se šelmě klanějí a obrazu jejímu a berou znamení její i počet. Protož nelituojme životuov našich, abychom jim odpustili a žádosti těla konali, ale radějše k tomu se snažujme, abychom ctnostně živi byli a žádosti těla mrtvili a světa i těch věcí, kteréž na něm sou, nemilovali, ale zdrželivý a chudý život vedli, jsouce hosté na světě putovali do nebeské vlasti, hruoz toho lidu nemilostivého i jich vuodcí nebojíce se, nebť viece učiniti nemohou, než což Bůh dopustí pro váše dobré; však víte, že vždy nám zemříti jest. A když chce pán Buoh, abychom skrze ně zkušeni byli a jako zlato přečištěni, máme toho vděčni býti a s radostí děkovati, jakož die sv. Jakub: *Za všelikou radost, bratří, mějte, když / v rozličná pokušení upadli byšte,*[α] f. 376[a]
neb setrvajíce budem nalezeni v chválu a slávu i v čest, a tak přijmem *korunu neuvadlou*[β] a vejdem v radost, kdež jest *veselé nevýmluvné a oslavené.*[γ] A proto podstupujme s milostí všecka zde protivenství i úzkosti, kteréž na nás jdou od těch ode všech, kteříž nás nenávidí, i od našeho nepřítele domácího, kterýž by nám mohl nejvíc uškoditi, když bychom hřiechuov s žádostmi neumrtvili! Neb kdož jest, aby nám uškodil, když sme dobrého milovníci a Kristovi nasledovníci? Také sou nepřátelé blízcí, ješto velmi škodí, jenž se odlučují, oddělují a tvárnosti nějaké dobroty mají, ale proto jsou jedno s ním skrze přirozenou zlost, kteréž poddáni jsou. A pak ti ještě nejvíc by vám mohli škoditi, ješto ducha zákonníčího nabývají, jímž jiné stíhati a přesuzovati umějí a lapati jako oni pána Krista Ježíše. Takovým jest pověděl, že jsou podobni dětem hrajícím na tržišti.[δ] A opět každému z nich die: *Pokrytče, vyvrz z oka tvého břevno.*[ε] Takoví mohli by brzo uškoditi údom Krista, neb jsou plni pohoršení a úrazuov a pod zpuosobou dobroty a přátel ty věci vypravují a srdce nakažují, zlé símě trousíce, aby kdež byla milost, dověrnost a láska, hořkost se pokládá a neduověrnost / v srdci byla, aby moc byla odjata k vzruostu života f. 376[b]
křesťanského. A takoví také velmi rozpakují ty, ješto proti tělu mdle bojují a světa se ovšem nesmějí opovážiti. Neposílíť těch, ale zemdlejí; jako oni, ješto se v podobenství stalo, rozpakovali lid na poušti, aby se zhrozili do země zaslíbené jíti a někteří sou se i Mojžíšovi zprotivili; tak i nyní tohoto času jest. Protož se takových s pilností vystříhejte, neb ty věci pochodí neznámě a nezřetedlně skrze chytrost nepříteľe člověka; a zvláště skrze ty největčí škodu činí, kteříž mají tvárnost duchovenství a piesem umění,

α Jak. 1, 2. β 1 Petr 5, 4. γ 1 Petr 1, 8. δ Mat. 11, 16. ε Mat. 7, 5.

ješto chtí znáti pravdu spasitedlnou skrze moudrost tělesnou a duovtipný rozum v písmích, skrze zvyklost učení a časté slýchání písem mnohých i zdadie se něco býti z toho. A takový každý *nadýmá se smyslem těla svého, nedrže se Krista hlavy*[α] a úduov jeho skrze srdce s nimi dověrné a duch laskavý. Protož nevzdělává, ale škodí, neb nepřivodí k dověrnosti a duchovní milosti a k doufání, ale v pochybení uvodie.

Protož, bratří milí, rozumějte, s kým máte rozmlouvání míti, skrze koho polepšení béřete a vzdělání! S těmi spolu jednoty ostříhejte a ty věci slyšte i čiňte, kteréž vás polepšují, abyšte jisté zvolení a povolání činili skrze dobré skutky, nebo tak hojně bude
f. 377[a] dán vchod u věčné království a ujdete všeho zlého. Také / pomněte na lid židovský na poušti a s pilností se toho vystříhejte, proč sou oni pomstu božie na se uvedli a do slíbené země nedošli, ač sou koli z Egypta vyšli i moře Červené přešli, ale když na ně přišlo zkušení, nestrpěli, v reptání oddali se proti Mojžíšovi a tak pána Boha rozhněvali po Egyptu toužíce a těch věcí, kterýchž v Egyptě požívali, žádajíce, neb těch věcí, kteréž byly časné a přítomné v Egyptě, těch čeníchali, ale duchovnímu dobrému nerozuměli ani diela božího poznali, a co jim obmyšloval dobrého, neměli dověrnosti, aby s milostí trpěli a zkušeni byli, a proto sou zahynuli. Takové věci psány sou nám k výstraze a k trestání, abychom nebyli podobni jim, ale těch následovníci byli, kteříž skrze vieru a trpělivost dědili zaslíbením.

Protož všicku péči přikládejte, abyšte všelikého posluhování pilni byli, ješto skrze vieru posilnění béřete a v tom *se mocí božie ostříháte na spasení*[β] skrze vieru, a múdrostí umění Ducha Svatého nabývejte. Neb z toho muožem a umíme od zlého se zdržeti, a což na nás dopuštěno bude, strpěti a milost v srdci zachovati a v milování bližních přebývati a v svazku pokoje ducha laskavého zuostati se všemi údy Kristovými, kdež sou koli po všem světě. Neb
f. 377[b] tak sme v jednotě církve svaté apoštolské a poslušenství[a] jejího / ostříháme, neb skrze to *zákon Kristuov plníme jedni druhých břemena nesouce,*[γ] z lásky posluhujíce i ke všem lidem milost majíce a *žádnému zlého za zlé neodplacujíce.*[δ] A tak se majíce, nebojíme se, bychom se klaněli šelmě a obrazu jejímu, ani bychom znamení měli na čele ani na rutce, neb v tom jest duovod jistý přenesení od smrti v život, když kdo[b] ke všem lidem muož milost

[a] *V originále:* v poslušenství. [b] *Následuje neplatné:* kde.
[α] Kol. 2, 18. [β] 1 Petr, 1, 5. [γ] Gal. 6, 2. [δ] Řím. 12, 17.

srdce zachovati a skutkem toho dokázati, milosrdenství bližním činiti a hříchům mrtev býti, hořkosti, hněvivosti místa nedati a milostí tělesnou při žádné věci nestáti a ve všech pokušeních a protivenstvích se nehoršiti, ale v trpělivosti duší vládnouti i nepřátelům dobrého žádati a za ně se pánu Bohu modliti a spolu s křesťany věrnými jednoty ostříhati a k vzdělání a ku polepšení býti, jakž kdo vzal dar a milost od Pána.

Tak se, bratří milí, v naději ustavujte života blahoslaveného, neb těch jest oklamání a mylná naděje, ješto skrze nějaké tvárnosti, o nichž napřed dotčeno,[1] spasení se domnívají (jakož v tom lidu Táborském zákonickém mnoho toho se nalézalo, že sou na jiných krom sebe ⟨to viděli a sebe⟩ v tom neznali,[2] by v jedné nepoctivosti s nevěstkou a v životě hovadném byli, v milosti tělesné a v žádostech f 378[a]
zlých zemské věci čenícha/jíce a pro ně popudlivosti a sváry činíce), a tak jsouce oudové její ohavnost její ukazují skrze takové nepoctivosti a skutky nevěstčí, skrze milování hovadné jedni druhých a lahození pro zemský užitek aneb opět horlivost, nemilost; protož i učení takových nepravá, ačkoli pod jménem slova božího, neb pochodí z duchu nečistého. Protož takových se vystříhejte, abyšte s nimi oučastnosti neměli, ale s těmi se všemi, kdež jsou po všem světě, srdce upřímého a duchu prostého a smírného, ješto nevysoko smýšlejí, ale nízkým a pokorným povolují, nezpytujíc těch věcí ani stíhajíc mimo míru, ale což Buoh přikázal, toho s milostí ostříhají a k tomu v tichosti a v pokoře přebývají a tak pána Krista šlepějí následují v životě ctnostém trpíc pro spravedlnost. Také žádného nehanějte ani potupujte ani odsuzujte, neb nevíme, které ještě pán Bůh ku pokání obrátí a ku poznání pravdy přivede a také kdo z našich setrvají! Protož potřebí bázni boží s třesením a se lkáním život svuoj v dobrých věcech konati, doufání majíce v pánu Bohu, že on potvrdí a k setrvání moc dá a za to se i jeho milosti často modliti i za všecky, kteříž žádost mají pravého pokání a poznání jeho samého, Boha pravého i Ježíše Krista, Syna jeho, neb to jest / život věčný. f. 378[b]

A toho sme dotkli proto, abyšte rozuměli, proč se od světa odlučujem a s ním jednoty nezachováváme v jeho služebnostech a také pro vejstrahu chytrosti ducha nenávistivého, nečistého, kterýž dělá dielo své v syních nepravosti a nedověrnosti, ale ne abyšte koho haněli aneb odsuzovali, ´ne.[a]

a Po tomto kusu jest ¾ stránky prázdné. Na to následuje kus BRATŘÍ ZA KRÁLE JIŘÍHO V ÚZKOSTECH, jenž zde jest otištěn na str. 597.

[1] Srov. str. 661. [2] Srov. str. 322.

Dodatek.[1]

f. I^b In hoc libro continentur:

1. Listové krále Vladislava proti bratřím.
2. Listové od administrátora psáné kněžím proti B⟨ratřím⟩.
3. List od mistrův pánům moravským.
4. O prvním postavení bratří léta 1504.
5. Listové od B⟨ratří⟩ psaní mistrům i odpovědi jejich.
6. Listovní správa, čím se rozešlo to mluvení s mistry.
7. List B⟨ratra⟩ Lukáše B⟨ratřím⟩ Boleslavským.
8. List pana Jana Kostky Filipovi mydláři.
9. Psání dvoje B⟨ratra⟩ Lukášovo těm, kteříž v Praze postavení byli.
10. Psání B⟨ratra⟩ Lukášovo zborům v čas pokušení.
11. Psání B⟨ratří⟩ St⟨arších⟩ kněžím pod obojí.
12. Psání B⟨ratří⟩ Klatovských p⟨anu⟩ Trčkovi.
13. Instructio mistrů Pražských s odpovědí bratrskou.
14. O druhém postavení.
15. Historie Jiříka Valyňského.
16. Psání panu podkomořímu království českého.
17. Psání některá pana Kundráta Krajíře.
18. Psání B⟨ratra⟩ Jana Pousteníka hejtmanu hradu Pražského.
19. Poznamenání o odloučení pánův B⟨ratří⟩ od panstva strany české.
20. O vězení B⟨ratra⟩ Jana Pousteníka.
21. O křtu syna krále Ferdinanda.
22. Odpověd na vyznání Jana Ležky.
23. Psání B⟨ratra⟩ Augusty na B⟨ratra⟩ Jana lékaře.
24. Odpověd B⟨ratra⟩ Lukášova na traktát Plzeňského impressora.
25. Odpověd na spis o zlém knězi.
26. Odpověd na spis doktora Zoubka kanovníka.
27.[2]

[1] *Na tomto místě otiskuji se původní ukazatelé a rejstříky I. svazku „Aktů", napsané na f. I^b—VI^a. O významu jejich pojednává se v PŘEDMLUVĚ při vnějším popisu I. svazku.*

[2] *Tento obsah nebo rejstřík náleží k svazku VI. Podle toho, jak je přilepen do svazku I., je viděti, že list, na němž jest napsán, byl spojen s jiným listem, na němž jest ukazovatel, patřící skutečně k I. svazku. Oba tyto listy jsou zbytkem z nějakého kvaterna, na němž byli ukazatelé k jednotlivým foliantům, ale ze všeho zachovalo se jen to. Někdo asi tento zbytek vlepil do svazku I. proto, že na 2. listě jest skutečně ukazatel, ke svazku I. se hodící. Jiný zbytek týmž písmem psaný je na počátku foliantu V. a VI. Oba ukazatelé jeví stejné písmo. Pravopis je novější. Má na př. ř s křidélkem.*

f.II.a In hoc libro continentur:

f. IIIa *⟨Rejstřík bratra Jana Černého ⟨?⟩ a bratra Jana Blahoslava.⟩*[1]

A	B
[Ambrosia instar aeternae vitae caelicolarum 136].[2]	Začátek biskupů 141 b.
	Biskup a kněz jedno 167 b.

[1] *Rejstřík tento ve dvou sloupcích (snad bratrem Černým) založený byl nepochybně Blahoslavem doplňován. Doplňky tyto označuji hranatou závorkou [ ]. Čslice rejstříkové znamenají folia originálu.*
[2] *Tato věta jest v originále připsána po pravé straně písmeny A.*

[1] *Heslům opatřeným hvězdičkou odpovídají stejně znící postranní přípisky v tekstu AI, psané touž rukou* (C), *jako původní rejstřík.*

[1] *Heslo toto jest psáno na pravé straně vedle písmene* L.
[2] *Heslo toto jest psáno na pravé straně vedle písmene* M.

⟨N⟩

O

P

[1] *Následuje mezera asi 3 řádků.*

R

* Rokycán dobrý,* Rokycán zlý 138^{a}.[1]
* Rady, kterých bratří hledali 139^{a}.
Rukou vzkládání 142^{b}.
Že bratří nejsou rota 159^{b}.
Co jest rota 170^{b}.
* Rozdíl mezi dobrým a zlým knězem 270.
* Řád světa 291^{b}, též * 294^{a}, ^{b}.
* Řád Kristů 294^{b}, 295^{b}.
* Řád duchovní a řád světský nemůž spolu státi 296^{a}.

f. V^{a} S. Spasení.

* Jak se v jistotě spasení ustaviti 168^{b}.
* Skutkové zlé církve 185^{b}.
* Spravedlnost zákonnická 209^{b}. 269^{a}, * 295^{a}
* Jaké jest řádné svěcení kněží 226^{a}.
* Spravedlnost činiti 281^{b}.
* Smělost světských lidí 290^{b}.
* Mezi pohany nejdokonalejší spravedlnost 297^{b}.[2]

T

[K Táboruom proč bratří nepřistoupili 137^{b} a co při nich škodného bylo 140^{a}].
* Tělesný člověk 269^{a}.
* Trpěti 281^{b}.
* Trestati 283^{b}.
* Trestání církevní rozdílné od světského 296^{b}.

f. V^{b} U[3]

* Kterak upokojení má hledáno býti 301^{a}.[4]

[1] *Toto a následující heslo připsáno jest vpravo vedle písmene* R.
[2] *Následuje asi* 1/4 *stránky prázdné.*
[3] *V originále* V.
[4] *Následuje skoro* 1/2 *stránky prázdné.*

V[1]

[Vězení za B⟨ratra⟩ Řehoře 138^{a}.]
[Vězení B⟨ratra⟩ Michala 138^{b}.]
[S Valdenskými sjednocení bratří jak se rozešlo 139^{b}.]
[Z Valdenských bratří nemají puovodu 118^{b}.]
[O Valdenských zmínka 331.]
Volali se naši k řádnému slyšení 138^{b}.
* Kterak jest snadno věřiti a kterak nesnadno 188^{a}.
* Víra křesťanská která jest pravá 188^{b}. * Ve všem zpravuje člověka 298^{b}.
* Víra světa jest bez moci víry 189^{a}.
* Vůle Bohu povolná 281^{a}, též 282, 295^{b}, 296^{a}, 297^{a}.
* Valdenský kněz jeden přistoupil k nám 287^{b}.

X[2] f. VI^{a}

Z

* Znamení církve ⟨svaté⟩ 143^{a}.
Znamení služebníků pravých Kristových 158^{a} etc.
* Zlí kněží kterak mluví slovo boží 218^{b}.
* Zlý kněz nemůže posvěcovati 276^{a}.
* V čem mám sebe zkušovati, rozsuzovati 284^{b}.[3]

f. VI^{b} a VII jest prázdné.
Na f. VIII^{a} dole snad od Blahoslava napsáno:

po zřízení nějakž před svěcením kněží, praesidentia 20 virorum } folio 141
Zřízení kněží v jednotě ⟨slovo nečitelné⟩ folio 141

f. VIII^{b} jest prázdné.

[1] *V originále* W.
[2] *Pod touto literou jest asi* $^{1}/_{3}$ *stránky prázdné.*
[3] *Následuje více než* $^{1}/_{2}$ *stránky prázdné.*

Rejstřík jmen a věcí.[1]

A.

B.

[1] Číslice vytištěné kursivou označují stránky PŘEDMLUVY. Číslice opatřené hvězdičkou vztahují se ku poznámkám.

C.

Č.

D.

Ď.

E.

K.

L.

N.

O.

R.

Š.

W.

Z.

Ž.

Doplňky a opravy.[1]

K Předmluvě.

Na str. 144 v řádku 13. shora místo: List kněží Mikulášovi *má státi:* List knězi Mikulášovi.

Tekst edice.

K str. 1.

Ku poznámce 2: Kromě kázání umístěných v „Postille“ najdeme také Rokycanova kázání v jeho VÝKLADU NA EVANGELIUM SV. JANA (srov. HAŠKOVEC, Rukopis Rokycanova výkladu na evangelium sv. Jana — LISTY FILOLOGICKÉ 1902, 153—154). Citát z tohoto kázání obsahuje nepochybně *A II* f. 228ª—229ª p. t. KÁZANÍ MISTROVO NA TO SLOVO PODEPSANÉ JAN 16.

Vavřinec Krasonický cituje kázání Rokycanova ještě na f. 279ᵇ—280ª musejního rukopisu *V F 41.* Také bratr LUKÁŠ ve spise „O puovodu cierkve svaté“ (sign. městské knihovny Vratislavské *4 K 1212*) z r. 1522 a ve svém TRIALOGU (*A II* f. 99ᵇ) je cituje, ale citáty jeho neobsahují nic, co by nebylo známo ze starších pramenů. Pak najdeme citáty z kázání Rokycanových v „Listu neb spisku bratří starých“ z r. 1503, tištěném r. 1542, rkpis Milichovské knihovny ve Zhořelci COD. CHART. 4. N. 70. a musejní spis sign. *IV A 25* f. 118ᵇ—119ª.

Polemika bratra Šimona s farářem Hranickým Tomášem zachována jest ve svazku bratrských tisků v knihovně musea král. Českého sign. *25 F 6.* Obsahuje celkem 4 listy Šimonovy a 2 listy faráře Hranického. Vlastní autory označuje Krasonický v rkpe musea král. Českého *V F 41* f. 249 : „Také milý kněže Jene omyluješ se při Lukášovi zvlášť tu, že by on proti Tomášovi Hranickému za Šimona psal. Jinakť jest; jednoho tu slova jeho není,

[1] Za některé z doplňků vzdávám díky panu Dru. Vojt. Sokolovi, který připravuje vydání rukopisných spisů Vavřince Krasonického, vyžádal si ode mě vývěsní archy této edice a během tisku upozornil mě na některé mezery v poznámkách. — Pokud se týče oprav tekstových, nevytýkají se menší tiskové chyby, jež při vší pozornosti tří čtenářů korrektur přece zůstaly na př. chyby v kvantitě nebo v koncovém *—ť* (vytištěno na př. *ját* místo *jáť, posvět* místo *posvěť* a p.).

takť jest v pravdě; než jakž Tomáš farář měl vartéře Lipenského faráře Jindřicha, tak Šimon měl Přeloučského" (t. bratra Tůmu). Tisk je z r. 1507, jak viděti z konce: „Tito odpisové dáli sú se léta Páně tisícieho pětistého sedmého." O kázáních Rokycanových zmiňuje se autor na listě B V^{b}—VI^{a} takto: „A předek váš mistr Rokycan, jemuž věříš a jeho řečem jako svatému čtenie, ten řiekal o vašem křesťanstvie: ,Abych já řekl, že jsú toto křesťané, ano podobni sú pravým křesťanům jako onen malovaný Petr na stěně k tomu, kterýž jest v nebi!' A opět jiným podobenstvím pravil, že v tyto časy poslední nesnadně najdeme pravého křesťana jako jelena se zlatýma rohama... A mistr Rokycan přidal v jednom kázaní, že nejsou to praví křesťané někde v koutě, ješto slovou kacíři, jako svatý Pavel dí: ,Já s tou rotou sloužím Bohu mému, kterouž nazývají kacířstvím'". B VII^{b}: „A mistr Rokycan v svém kázaní mluvil při biskupu Joštovi v Praze in pede (v orig.: in peto) pontis vychvaluje důstojenství kněžské a ouřad jejich, jakž vy obyčej máte tak činiti, a mezi jinými řečí (!) řekl: ,Raduj se matko, že máš syna kněze, máš pána Krista vnuka.' A on přes tejden mluvil, že se jich mnoho holí a málo světí, tak jest málo svěcených, (jak) jich málo pána Krista v skutcích následuje. Raduj se matko, že máš syna kněze, ba by raděj mněla (!) syna kata, míněje by duší lidských mordoval." Srov. v edici této str. 637 pozn. 1. Třetí zmínka o kázáních je na fol. F VIII^{b}: „A děkan mohutského biskupa Bernard doktor, kteréhož přivodí mistr Rokycan proti prelátom římským, mezi jinou řečí..."

K str. 3.

Ke konci poznámky 5 budiž doplněno: Srov. *A I* f. 137^{b}.

K str. 4.

Pozn. 1, pokud se týče příčin, pro něž bratří byli pronásledováni r. 1461, budiž doplněna takto:

Tutéž příčinu pronásledování jasněji vysvětluje Krasonický (rkpis mus. *VF41* f. 10^{b}): „... a když se pomalu rozmáhali a přibývalo jich zemanských i kněží některých, jako farář Žamberský Michal, kterýž jim posluhoval svátostí těla božího, zanechav některých ceremonií. A Rokycan ho kázal jíti a na Mostském hradě ve věži seděl, zdá mi se půl druhého léta či půl třetího."

K str. 7.

Poznámka o Martinu Lupačovi budiž doplněna takto: V Gersdorfské knihovně v Budyšíně nalézá se rukopis (*B 629*), který obsahuje výpisky ze spisů i celé spisy Lupačovy, z nichž část je ztracena. Zachovány jsou: De communione utriusque speciei, De

combustione librorum Wigleff (= část listu knězi Zacheovi), De curru et viatoribus (česky), Adversarii matrem suam confundunt, Modus disputandi pro fide (další část listu Zacheovi), Ad inveniendum diversas vias predicandi (2 spisy), De ecclesia catholica, De quinque sedibus, De oracione Christi pro sancto Petro, De probacione minorum preceptorum. Mimo to v seznamu na přídeští uvádějí se spisy v rukopise se nenacházející: De iuramento, De levitate communicancium, De subcamerario Venceslao (= Vaněk Valečovský), De communione indifferenti, De salutacione, De homicidio et suspensione.

K str. 6—8.

Poznámka 2: Formule, že Kristus jest přítomen ve svátosti oltářní *posvátně,* užívá již Wyclif a od něho ji přejali *Táboři.* (Srov. NEJEDLÝ, Prameny k synodám 46).

K str. 8.

Poznámka 1: JASTREBOV (Et'judy 216—218) domnívá se, že Chelčický ve své „Replice" cituje traktáty Húskovy.

K str. 11.

K tekstu AI f. 3ª: A řekl's × také přijmeme" *budiž přičiněna poznámka:* Srov. AI f. 219ᵇ.

K poznámce 1: O vidění bratra Řehoře praví bratr LUKÁŠ ve spise „O obnovení" (rukp. univ. knihovny Pražské) f. 246ª: „Neb pán Bůh dal i viděti u vidění prvnímu začínateli puovodu bratrství, kterýž i to oznámil prvé než se stalo."

K str. 13.

Poznámka 2: Krasonický (rkpis mus. *VF41* f. 248ᵇ) mluví o bratřích chelčických jako o samostatné sektě.

K str. 20.

Ke konci poznámky 1 budiž doplněno: a to nejspíše z jeho „Výkladu na evang. sv. Jana" (srov. HAŠKOVEC, Listy Filologické 1902, 152).

K str. 23.

V řádku 3. zdola budiž opraveno: starého zákona *v*: starého zákona.

K str. 29.

V poznámce 1, kde se cituje dogmatická část „Čtvrtého listu k mistru Rokycanovi", *budiž doplněno:* f. 13ª.

V citacích „Spisu o dobrých a zlých kněžiech" *budiž doplněno:* f. 49ª (zde se mluví o potvrzení biskupem).

K str. 31.

Ku poznámce 2 ze stránky 30: K citacím *AI* 170[b]—171 244[a] *budiž doplněno:* srov. též *AI* f. 85[b].

K str. 35.

Ku poznámce 2 budiž doplněno: Srov. k tomu Rokycanův názor o církvi, vyslovený v jeho „Výkladu na evang. sv. Jana": „... cierkev svatá, to sú všickni křesťané, kteříž se právě Ježíše přídržie skrze jeho přikázanie; to sú jeho tělo duchovnie..." „Ale ktož chtie býti v cierkvi svaté a údové Kristovi, musejí toho dokázati plněním zákona Kristova..." „Neb cierkev svatá obecná jest, ta jest rozlita po všem světě všudy, nenieť v jeden kút stažena aneb v jedno miesto, ale po všem světě jest rozlita" (srov. HAŠKOVEC v Programu Pardubické reálky 1903, str. 5).

K str. 42.

Na tomto místě mluví se o obřadech večeře Páně v Jednotě. Podobné místo najde se též ve „Spise o dobrých a zlých kněžiech", *AI* f. 57[b] (str. 157—158). K tomu možno srovnati i obřady táborské (viz NEJEDLÝ, Dějiny husitského zpěvu za válek husitských 159).

Pokud se týče začátku odstavce: „A dále o posluhování svátosti...", v němž se mluví o tom, jaký kněz má posluhovati svátostí večeře Páně, zajímavo srovnati k tomu výrok Rokycanův z jeho „Výkladu na evang. sv. Jana": „Neb by ta slova řiekal stokrát, kteráž má říkati (t. slova posvěcující), a nemá-li úmyslu, aby to bylo tělo božie, nebude; též nenie-li viery, nic nebude. Protož bývají mnohá modloslúženie aneb že kněz nebude pravý aneb nějaký nevěrný anebo zapomena těch slov řiekati" (srov. HAŠKOVEC v Programu Pardub. reálky 1902—03 str. 7). Na témž místě však Rokycana praví také, že i zlý kněz platně posvěcuje a posluhuje; není „to pro jeho zasloužení, ale jest pro úřad."

K str. 48.

Pozn. 1.: Styky, které líčí Krasonický s mistrem Jakubem ze Stříbra, netýkají se Jakoubka. Mistr Jakub ze Stříbra stal se mistrem r. 1485, r. 1488 a 1492 byl děkanem fakulty artistské. R. 1496 byl v Budíně jako zástupce kněží a university v záležitosti mnichů. R. 1497 jmenoval ho král administrátorem strany podobojí a proboštem koleje Karlovy. Zemřel v Lounech 1499. Dle „Starých letopisů" (str. 254) nebyl oblíben pro neupřímnost a svévolnost a „také pravili, že by náchylný byl k pikhartům". Nebyla to planá pomluva, ježto Krasonický l. c. f. 237[b] praví, že „zpravoval ho o zavedení" a l. c. f. 14[a]: „A byl dokonalý přítel

bratrský, jakož sme s Janem Táborským mluvili s ním na Jestřebí a na Boleslavi. A oznámil nám, že mu všecko množství kněží a kolleátů svěřili knih udělaných na odsudek bratrský o devíti artikulích i žádali jsme ho, aby dal je nám přepsati aneb půjčil. A tak učinil v Praze. Kteréhož po smrti ohlásili za pikharta."

K str. 52.

Ku poznámce 1: Poměru bratří k moci světské týká se zvláště „Svolení" z r. 1464, o němž PALACKÝ, Dějiny IV, 2, 430—31 a GOLL v ČČM 1883, 514. Odstavec 2. na str. 52 jest částečně ohlasem onoho „Svolení".

K str. 53.

Poznámka 1 budiž doplněna: Srov. NEJEDLÝ, Prameny k synodám 11.

K str. 54.

Poslední věta poznámky 2 má zníti správně takto: Kladu jej tedy na rozhraní r. 1468—1469.

K str. 62.

V třetím řádku poznámky 5 má státi: (**1468**) *místo:* (1469).

K str. 65.

Poznámka 4 budiž doplněna: Rychmburk jako místo umoření bratří udává i bratr TŮMA, Cedule bratra Šimona f. G VII[b]: „Bratry naše čtyři na Rychmburce u Skuče skrze pana Kostku umořila, jednoho na Poděbradech upálila ⟨br. Šimon⟩ vaším původem a jednáním římská cierkev, jednoho na hradě umučila ⟨Kakamerda⟩, druhého u Vyškova upálila ⟨br. Jakub Chulava⟩, u Boru Švamberkova také jich šest upálila.

K str. 75.

Ku poznámce ze str. 73: „Cestrensis" není Reginald Pecock, biskup Chichesterský, nýbrž RANULPHUS HIGDEN, MONACHUS CESTRENSIS, jenž ve svém „Polychronicon" (vyd. v Rerum Britannicarum scriptores XLI, sv. 5. a 6., str. 130) vypravuje takto: Proinde et hostis antiquus facta per Constantinum ecclesiis hac publica largitione legitur publice in aere pronunciasse sic: „Hodie infusum est venenum in ecclesia Dei." Spis Vallův přinesl do Čech asi bratr Lukáš, jenž byl přítomen upálení Savonarollovu ve Florencii. Srov. rkpis mus. *VF41* f. 4[a] a 278[a].

K str. 81.

K první větě srov. CHELČICKÉHO, Postilla I, 101.

K str. 82.

K větě: „Protož hned milí apoštolé × ale škodí a svodí" srov. CHELČICKÉHO, Postilla I, 170, a Síť víry 247.

K str. 85.

K větě: „Neb Kristus jest podstata × v lásce neomylné“ srov. Chelčického, Síť víry 310—311.

K str. 90.

Ku počátku druhého odstavce srov. Chelčického, Postilla II, 165.

K str. 91.

Poznámku 1 dlužno doplniti: Chelčického, Postilla I, 180, 225—226, 253.

K str. 92.

K větě: „A toho času × je Buoh poddal“ srov. Chelčického, Postilla I, 61 a Síť víry 124.

K str. 93.

K větě: „Byť pak měli × zbiti budú“ srov. Chelčického, Síť víry 54.

K str. 101.

K začátku prvního odstavce srov. Chelčického, Postilla II, 277, 314.

K str. 104.

K větě: „Nebo pán Ježíš mluvil × a ondeno jest“ srov. Chelčického, Postilla 180—190.

K str. 121.

K poznámce 1: O knězi Janovi zmiňuje se též Krasonický v rkpise mus. *VF41* f. 247[b]: „Item indický národ, kterýž počtem všecky převyšuje neb sedmdesáte králův, jakož píše Joannes Presbiter, má pod sebou. A za mistra Rokycana dva byla přišla do Prahy a tu se jich v mnohých věcech tázali, zavázavše je klatbou, aby jinak nepravili, než jakž pravda.“

Ve sborníku inkunabulí a starých tisků v knih. na Strahově (viz Straka, Nález dosud nezvěstných prvotisků v knihovně Strahovské v ČČM 1912 str. 209—219) je „Traktát o rozličných národech lidských, kteří přebývají v městě s. Jeruzalémě“ atd, v němž na f. D2[a]—D3[b] mluví se o křesťanech indických takto: „O Indianiech. Přebývají také v Jeruzalémě Abdiani anebo Indiani, řečení od země India, jenž sú pod mocí najsilnějšího krále, kněze Jana, kterýž vyznává, že jest křesťanem se vším lidem svým od sv. Tomáše apoštola obrácen. A léta božieho MCCCCLXXXII poslal k otci Sixtu, prose jeho, aby ho naučil obyčejem římským, kerak by se měl mieti při službě božie a při ustavení církve svaté... A ačkolvěk těchto dobrých věcí se přídrží, všchak sú kacieři, nebo obřezávanie zachovávají obyčejem saracenským... Také posvěcují

v kvasném chlebě obyčejem řeckým. Dietky jejich sprostí kněží biřmují..."

K str. 125.

V řádku 17. shora má státi: **k spasení** místo: *k spaseni*. Ke konci f. 45[a] srov. CHELČICKÉHO, Postilla I, 180 a 226.

K str. 126.

Podobné místo o falešných prorocích jako na počátku 3. odstavce viz v CHELČICKÉHO Postille II, 180—190.

K str. 127.

Ke konci odstavce 1. budiž přičiněna poznámka: Srov. CHELČICKÉHO, Síť víry 48—50, 53, 54 a Postilla I, 27, 30, 53, 226, 252, 255, 334.

K str. 161.

K první větě 3. odstavce budiž přičiněna poznámka: Srov. AI f. 96[b].

K str. 164.

Ke konci 1. odstavce budiž přičiněna poznámka: Srov. AI f. 35[a], 35[b].

K str. 167.

Ke konci věty ve 4. řádku budiž přidána poznámka: Srov. str. 142 a 155.

K str. 168.

Ku poznámce 1: Exemplář Příbramova traktátu (pocházející z r. 1517) nalézá se v archivě kláštera Rajhradského (sign. *H h 12* f. 69[b]—81[a]) a má nadpis: „Proti těm, kteří v opovržení mají církev svatú i všecky řády kostela římského, traktát velmi pěkný." Lze v něm najíti všecky myšlenky bratřími uvedené. Autorství Příbramovo dokazuje i citát, který KRASONICKÝ přímo (rkpis mus. *VF41* f. 30[b]) uvádí jako Příbramův. Traktát psán je proti Wyclifovi a Petru Paynovi (Englišovi) a jejich názorům o papeži.

K str. 170.

K větě: Jako se čte o prorocích × je krev polévala *budiž přičiněna poznámka:* Srov. podobné místo shora AI f. 37[b]—38[a] (str. 103—104).

K str. 198.

Ku poznámce ze str. 197: Za první větu jejího druhého odstavce budiž položeno: Srov. pozn. 1 na str. 288.

K str. 200.

Do poznámky 3 (řádek 2.) za slovem „Rácové" budiž přidáno: (Rácz je podle K. Jirečka maďarský název pro Srby).

V řádku 3. místo: (regnum Rasae nebo Rasciae) *stůjž:* (regnum Rassiae nebo Rassae).

Ke konci poznámky 3 budiž přidáno: Podle kusu „Kterak se lidé“ (A I f. 139[b]) zdá se, že bratří do Multanska přišli někdy r. 1461—1467, kdy hledali pravou církev.

K str. 217.

Poznámka 1 budiž doplněna: Viz exkurs Gollův „Staří bratří“ v ČČM 1886, 509 a násl.

K str. 225.

Ku poznámce 1: Viz též, co se praví v „Cedulích bratra Šimona“ f. G VII[a]: „A co jich pak u vězení drželi v Berúně, v Čáslavi, v Praze v šatlavě i na rathúze, až jeden deset let seděl ⟨= Matěj Dolanský, o jehož vězení viz Blahoslav, O původu (vyd. Jastrebov) str. 24—25⟩; a v Hradci netoliko sázeli, ale i mučili, u Hory i v jiných městech. Blažená cierkev mučedlnictvem okrášlená pro vieru Kristovu!“ — Bratr na Moravě upálený jest Jakub Chulava (viz str. 342 pozn. 1), který podle Krasonického (rkpis mus. *VF41* f. 160[a]) slul Jakub Sválenský. Bratr v Čechách upálený byl Šimon sladovník z Vinařic; upálen byl u Poděbrad (viz Goll, Spisek Víta z Krupé ve *Věstníku král. č. spol. nauk* 1878 str. 8).

K str. 231.

Ku poznámce 2: Jak Rokycana smýšlel o eucharistii, viz Nejedlý, Prameny k synodám 10, 14.

K str. 257.

Ke konci poznámky 2 budiž přidáno: Srov. A I f. 350[b].

K str. 259.

Poznámka 1: Pokoutnímu nabývání kněžství věnován je traktát Krasonického (rkp. Musea král. Českého *V. F. 41* f. 115[a]—120[b]) nadepsaný: „Sepsání muže jednoho dobrého etc podávající k soudu každému muži rozumnému, jakým způsobem vcházejí v kněžství kněží kališní, jest-li to pravé a řádné kněžství čili není?“ Podobné myšlenky, jako v traktátě Krasonického, jsou i v „Cedulích bratra Šimona“ f. C 3[a].

K str. 269.

Ke stati: „A Šimon [pak] Petr × [spolu] s Petrem řekl“ *budiž přičiněna poznámka:* Srov. Chelčického, Postilla I, 329, 372—373, II, 256 a Síť víry 281 a násl.

K str. 323.

Poznámka 1 budiž opravena pokud se týče „šerých kněží“: Krasonický rozumí „kněžími šerými“ kněze táborské. V rkpe Musea

král. Českého *VF41* f. 146 praví: „Kněz Martin Lupač mluvil bratřím: ‚Vy nikoli nestanete, nebudete-li míti puovodu kněží z sebe, z vás samých. Pohleďte na předky naše a města některá jako Tábor, Vodňany, Stříbro, Písek, Klatovy, Domažlice etc. S děly a puškami jezdíce připuzovali k večeři beránka, bludy a hříchy mocí světa kazíce, avšak když neměli původu, kam se obrátili? Kněží jejich tehdy slouli šírkové, když z stáda jejich byli a potomci jejich obrátili se v kyselý hrozen. Ovšem vy bez moci nic nezjednáte a potomci po vaší smrti na též přijdou‘." Tamže f. 248[a] praví: „Mezi samými Čechy jedni slouli kněží šeří a druzí plachetníci. A drahně měst jako Vodňany, Tábor, Písek, Klatovy, Domažlice, Stříbro ⟨ve všech těchto městech měli převahu Táboři⟩, tu byli šírkové. Nu jiní Rokycanské a jiní Martinitské, totiž Lupače následujíce, a ti ve mnohém sobě se protivili, až i taléře na se zdvihali, chtíce se bíti za stolem druhdy. Co opět Vilímovští, Chelčičtí, Mikulášenští až i teď bratří a opět Valdenští, ti na dvé všudy po zemích, opět moravští, a všichni jedněmi Písmy se zpravují zákona božího. Též i odtrženci bratrští." Na f. 335[a] praví: „Před léty v několika městech, počnouc od Táboru bez těch apparátů sloužívali i slouli šírkové a vašim otcom, jichž ty následuješ, říkali plachetníci. A již ti obdrželi ⟨vrch⟩ na Táboře i všude."

K str. 373.

Poznámka 2 budiž doplněna: Srov. CHELČICKÝ, Síť víry 39.

K str. 381.

V řádku 21. shora místo: s Petr *má státi:* s. Petr.

K str. 389.

V řádku 10. zdola místo: nejmilejšie, bratr náš *čti:* nejmilejšie bratr náš.

K str. 408.

Poznámka 1, pokud se týče jména „Cestrensis", budiž opravena: Cestrensis není Reginald Pecock, biskup Chicesterský, nýbrž RANULPHUS HIGDEN, MONACHUS CESTRENSIS, spisovatel kroniky zv. „Polychronicon" (vydané v „Rerum britannicarum scriptores XLI sv. 5.). V této (sv. 6. str. 330—334) vypravuje o papežce Johanně takto: „Johannes Anglicus, natione Maguntinus post Leonem sedit in papatu annis duobus, mensibusque quinque. Hic, ut asseritur, femina fuit et in puerili aetate a quodam amario suo sub habitu virili Athenis ducta in variis scientiis adeo profecit, ut postmodum Romam veniens magnos viros suos habens auditores trivium legeret. Deinde in papam favore omnium electus per suum amarium impregnabatur. Verum quia tempus partus ignorans cum de sancto

Petro ad Lateranensem ecclesiam tenderet, doloribus pariendi angustiata inter Colosseum et sanctum Clementem peperit, ubi postmodum, ut dicitur, sepulta fuit. At quia dominus papa illam viam semper obliquat, creditur, hoc facere ad detestationem illius eventus. Nec ponitur rite in catalogo pontificum propter sexum impertinentem."

K str. 426.

V druhém odstavci řádek 3. shora místo: mužie tvému *čti:* mužie svému.

K str. 489.

Poznámka β má zníti: Parafráze Kol. 2, 23.

K str. 490.

V poznámce α čti: Migne, Patrologia ser. gr. t. 13, 325.

K str. 518.

Ke konci pozn. 1 stůjž odkaz na str. 555.

K str. 547.

K poznámce 1: Také v Budyšínském sborníku spisů Lupačových (srov. str. 693) f. 11^b-12^a nalézá se popis tohoto vozu pod názvem „De curru". JAFET v „Hlase strážného" (f. 77^a-77^b, opis musejní str. 112) uvádí Rokycanovo kázání, v němž se náboženské poměry české přirovnávají k vozu: „Nad čímž ⟨t. nad nesvorností podobojích⟩ týž Rokycan tehdáž tůžebně naříkal a to potom i psal v kázání svém latinském na druhou neděli po svaté Trojici na ta slova: ‚Poslal služebníka svého v hodinu večeře' takto: ‚Jak zlá, nebezpečná a škodlivá věc jest, když kněží a duchovní nejsou v pravé a svaté jednotě ani jedněch mravů a ctností ani víry ani úmysla, ale nesvorní a roztržití, a majíce jeden zákon a svaté písmo, jeden křest a jednoho pána Boha, avšak ten tak a jiný opět jinak drží, káže, vede, k jinému napomíná aneb jináč přisluhuje nežli Kristus pán a mistr jejich činil, ustavil a přikázal. A skrz to jest veliká roztržitost a nesvornost v lidu obecném, ježto nezpřeženými voly nikdá vůz dobře nepůjde než jednak sem, jednak tam.' A připodobňoval je i k vozu o dvojím oji a zapražením koní s předu i s zadu, a aby vozataj jeden sem, druhý tam táhl. Ano i k korábu na moři, když by marináři spiti jsouce neb zesnuli neb v hádku a rvačku se vydali."

K str. 548.

Poznámka 2: Viz též „Cedule bratra Šimona" f. F II.[a].

K str. 555.

Ke konci poznámky 1 má státi odkaz k str. 518.

K str. 561.

Správnější interpunkce a tekst odstavce třetího: Ale jakož mním, že vy chcete, mistře, abych já k některým věcem povolil a snad podlé vašeho vyměření vyznání nějaké učinil a tudy cestu sobě anebo dvéře otevřel k tomu, v čem jsem prvé jsa nemohl svědomí svého, jakož sem řekl, v dobré naději postaviti, ješto k tomu řku, že volím: soudě i pro jiné příčiny, lépe mi umříti než to učiniti...

K str. 564.

V poznámce 1 budiž přidáno za slovy: ze Čtvrtého listu k mistru *ještě slovo:* Rokycanovi.

K str. 565.

K poznámce 1: Že přivrženci kněze Martina v Hradci byli pronásledováni, o tom jest zmínka v „Cedulích bratra Šimona" f. G VII[a]: „... a v Hradci netoliko sázeli ⟨do šatlavy⟩, ale i mučili.

K str. 590.

V řádku 6. zdola za slovem: pak *má státi uvozovací znaménko:* ".

K poznámce 2: O knězi Opočnovi viz „Cedule bratra Šimona" f. BVI[a]: „...a co jiní, jako kněz Martin Lupač, kněz pán ⟨sic!⟩ Opočen a jiní kněží znamenití a kazatelé slavní v království Českém mluvili..."

K str. 596.

V řádku 8. zdola místo: Bochovcvi *čti:* Bochovcovi.

K str. 637.

Podle sepsání „Naučení o království Kristovu a Antikristovu" z r. 1528, jež HREJSA (K českým dějinám náboženským za prvních let Ferdinanda I. — ČČH 1915) připisuje Václavovi z Lilče, již Hus potíral tuto argumentaci, která asi byla v kruzích kněžských velmi oblíbená (srov. Hrejsa na uv. místě str. 166).

OBSAH.

